Sc.14.P1.6.

37
20 B
2

MAG 3166

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

EXPOSITIO
Litteralis & Moralis
SANCTI
EVANGELII
JESU CHRISTI
SECUNDUM
QUATUOR EVANGELISTAS,
AUCTORE R. P.

FR. NATALI ALEXANDRO,
Ordinis Fratrum Prædicatorum, in ſacra Facultate Pariſienſi
Doctore, & emerito Theologiæ Profeſſore.

TOMUS SECUNDUS.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

PARISIIS, & denuò NEAPOLI MDCCXLI.
Ex Typographia Valeriana.
Expenſis Berardini Geſſari.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

EXPOSITIO LITTERALIS ET MORALIS SANCTI EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM.

CAPUT XII.

Senſus Litteralis.

I. I*N illo tempore abiit Jeſus per ſata Sabbato : Diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas , & mandacare .* Sabbatum ibi propriè ſumitur pro die ſeptima hebdomadæ , quo Exod. 35. 3. non ſolùm prohibita erant ſervilia opera , ſed & ciborum præparatio . Dicitur autem à S. Luca *Sabbatum ſecundò primum* . Luc. 6. Cujus verbi notio ſuo loco explicabitur . Cùm ergo Jeſus per ſata ambularet , ejus diſcipuli fame urgente , quòd Deut. 23. 25. præ concurſu populi cibos pridie parare non potuiſſent , ſpicas vellere cæperunt , quod jure Judaico in agris alienis licebat : iiſque manu contritis veſcebantur . Spicas confricare Judæis opus famulum erat : Unde Phariſæi , qui carpendi potiùs , quàm diſcendi cauſa Chriſtum ſequebantur , dixerunt Malmonides, Scabb. c. 8. ei : *Ecce , Diſcipuli tui faciunt quod non licet facere Sabbatis* . Magiſtrum obliquè carpunt , cùm diſcipulorum factum reprehendunt : quaſi dicant: Itane doces diſcipulos tuos colere & obſervare diem Sabbati , prout Lex jubet ? Diſcipulis , non Chriſto id improperaſſe Phariſæos , S. Lucas refert . *Quidam autem Phariſæorum* , inquit , *dicebant illis : Quid facitis , quod non*

licet in Sabbatis ? Sed nulla eſt inter utrumque Evangeliſtam diſcrepantia: & Chriſto enim & diſcipulis id exprobrarunt : vel quod Magiſtro dixerunt de facto diſcipulorum , ipſiſmet exprobratum videbatur . Diſcipulorum autem ſuorum defenſionem ſuſcipiens Dominus , ex circumſtantiis oſtendit, factum illorum , ſententia Legis non comprehendi .

II. *At ille dixit eis : Non legiſtis , quid fecerit David , quando eſuriit , & qui cum eo erant ? Quomodo intravit in domum Dei , & panes propoſitionis comedit , quos non licebat ei edere , neque his qui cum eo erant , niſi ſolis Sacerdotibus ?* Argumento quadruplici diſcipulorum ſuorum innocentiam Chriſtus vindicat . Primum petit à neceſſitate , quæ violantes legem à peccato excuſat ; quod non ſolùm in humanis Legibus , ſed & in divinis locum habet , ejus nempè generis quod non natura juſtum eſt , ſed conſtitutione , ſeu quod non ad legem naturæ , ſed ad legem poſitivam pertinent , Ritus , aut Inſtituta civilia ſpectantem . Oſtendit igitur Phariſæos , qui de ſcientia legis gloriabantur , mentem ſenſumque legis aſſecutos non fuiſſe . Diſcipulos ſuos neceſſitate ſtimulantis famis compulſos , vulſiſſe & confricuiſſe ſpicas : id proinde ipſis vitio iniquè verti à Phariſæis. Non minus enim ipſos excuſari neceſſitate quàm David excuſatus ſit , urgente neceſſitate , panes coram Domino propoſitos comedens , quorum tamen eſus ſolis Sacerdotibus & Le-
Marci 2. 25. Levit.24. 9. vitis licebat . *Non legiſtis* , non attenditis , *quid fecerit David* , quando eſuriit , *ipſe* & qui in ejus erant comitatu ? David , vir ille juxta cor
1.Reg.21. Dei , quem reprehendere hac de re non audetis , cùm Nobem Sacerdotalem urbem accepiſſet , ingreſſus eſt in atrium Tabernaculi , quod ibi tunc erat , (Arca Dei interim depoſita Cariathiarim , in domo Abinadab) panes ſanctos ab Achimelech Sacerdote acceptos ipſe cum ſuis comedit . *Panes propoſitionis* dicuntur , id eſt , coram Domino propoſiti , duodecim numero in Tabernaculi parte Septentrionali , ante faciem ſeu conſpectum Arcæ,
Levit.24.5.6. quæ præſentiam Domini ſignificabat . Unde & *Panes facierum* , juxta Textum Hebraicum appellantur . Panem autem coram Domino jugiter propoſitorum myſtico numero , ſignificabatur , duodecim Tribus Iſrael à Deo ali . Hic ſuboritur difficultas , qua ratione hic dicatur , *David , & qui cum eo erant* ; cui dixit Achimelech , *Quare tu ſolus , & nullus eſt tecum ?* Sed facilis eſt reſponſio : & verba Achimelech cum Chriſti verbis nullo
1.Reg. 21. 2. negotio conciliantur . Solus ibi fuiſse dicitur David , quia comites alibi ſubſtiterant , quibus panes dedit , quos tamen ſolus accepit . *Nam & pueris* , inquit , *condixi in illum & illum locum* . Primum igitur iſtud fuit Chriſti, ad innocentiam Diſcipulorum tuendam , ex ſacris litteris ſumptum argumentum : In pari cauſa jus idem eſſe oportet : Lex de obſervantia Sabbati , & lex de ſanctis panibus non edendis , ambæ ſunt rituales : David , ejuſque comites pari neceſſitate preſſi , qua nunc Diſcipuli mei premuntur , fecerunt contra verba legis de panibus propoſitionis , neque tamen contra legis mentem feciſſe cenſentur : Neque ergo Diſcipuli mei hoc facto quidquam contra legis ſententiam commiſerunt .

III. *Aut non legiſtis in Lege , quia Sabbatis Sacerdotes in Templo Sabbatum violant , & ſine crimine ſunt ? Dico autem vobis , quia Templo major eſt hic* . Altero argumento à minori ad majus , pariter ex Scripturis ſum-
S.Hieron. in hunc loc. pto , Chriſtus Diſcipulorum ſuorum innocentiam tuetur . Lex de obſervantia cultuque Sabbati eam recipit interpretationem , ut non obſtet operibus Templi : nam Sacerdotes in Templo ea opera exercent , quibus ſecundùm ſe ſpectatis , & lege ſecundùm ſonum verborum dumtaxat conſiderata , violari Sabbatum cenſeretur ; opera enim famula ſunt , ſcilicet comportatio

ligno-

Digitized by Google

lignorum , mactatio & excoriatio victimarum , ignis accenſio , circumciſio , &c. Et tamen id ipſis nemo vitio vertit , quia hæc opera ipſis ab eodem Legislatore Deo præſcripta ſunt , & imperata etiam Sabbatis . Excuſantur , inquam , à crimine , Sabbatum ſpecie tenùs violando , quia Sacerdotali miniſterio funguntur. Multò magis igitur & potiori jure Diſcipuli mei vellendo & manibus comprimendo ſpicas , ut ſedata fame præceptum ſibi miniſterium in prædicatione Regni Dei , mihi qui major ſum , dignior, ſanctiorque Templo , utporè Templi Dominus , exhiberent , irreprehenſibiles ſunt . *Dico autem vobis* , *quia Templo major eſt hic* . Quibus verbis, & majorem Templo locum eſſe docet , qui Dominum Templi teneat. Num. 28. 9.

IV. *Si autem ſciretis* , *quid eſt* : *Miſericordiam volo* , *& non ſacrificium* ; *nunquam condemnaſſetis innocentes* . Tertium argumentum, quo Christus Diſcipulos à Phariſæorum accuſatione defendit , ſumitur ex loco de contrariis legibus . Quoties leges contrariari videntur, ita ut utraque ſimul obſervari non poſſit, ſervanda eſt lex potior : Lex porrò quæ miſericordiam & charitatem præcipit , ea lege potior eſt , quæ ad Ritus pertinet : Deus enim per Oſeam dixit , *Miſericordiam volo* , *& non ſacrificium* ; id eſt , Miſericordiam magis probo , quàm ſacrificium , & quemlibet cultum externum. Ad Diſcipulos meos fame laborantes prohibere , ne per ſata ambulando ſpicas avellerent , & confricarent ad ſedandam famem , contrarium eſſet charitati & miſericordiæ : & ipſi dimittendo vel interrumpendo miniſterium ſacrum ſalutis animarum , & prædicationis verbi , in quo mihi cooperantur , ut neceſſarios cibos pridie pararent , ad legem Sabbati accuratiùs obſervandam , poſtpoſuiſſent legem charitatis & miſericordiæ legi rituali & cultui externo : ſententiam igitur Legis ſecuti non fuiſsent . Id ſi vos attenderetis , ò Phariſæi , non damnaretis innocentes . Si miſericordiam comprobaſtis Achimelech , eò quòd fame periclitantem refocillaverit Davidem, & comites, quarè Diſcipulos meos condemnatis? S. Hier.

V. *Dominus enim eſt Filius hominis etiam Sabbati* . Quartum argumentum, quo Chriſtus Diſcipulorum ſuorum innocentiam à calumnia vindicat , itud eſt : Legitima diſpenſatio Legislatoris , à crimine excuſat eos , qui legem non obſervant . Cùm igitur ego ſim Dominus etiam Sabbati , conditorque Legis , utporè natura Deus , & me præſente , vidente , permittente , diſcipuli mei ſpicas vulſerint & fricuerint Sabbato ad levandam famem : cenſeri non debent violati Sabbati rei . Non minùs Divinitatem ſuam ſupremamque poteſtatem Chriſtus his verbis indicat , quàm ſuperioribus , quibus ſe Templo majorem eſſe ſignificavit . Addidit autem , referente S. Marco : *Sabbatum propter hominem factum eſt* , *& non homo propter Sabbatum* . Quæ nova ratio eſt excuſans Diſcipulorum factum : Salus hominis , cujus cauſa lex poſitiva lata eſt , præponi debet legis ipſius obſervationi : Lex porrò de cultus & obſervantia Sabbati lata eſt hominis cauſa : non debet igitur vitio verti Diſcipulis meis , quod paucarum ſpicarum vulſione & confricatione , ad vitam ſuam ſervandam , famemque ſedandam , Sabbati cultum exteriorem violaſſe videantur. S. Jo. Chryſ. Hom. 40. in Matth. Marci 2. 27.

VI. *Et cum inde tranſiſſet* , *venit in Synagogam eorum* . Non eodem die , ſed alio quodam Sabbato , ut refert S. Lucas , venit in Synagogam , ut doceret populum ea die convenientem orationis & verbi Dei audiendi cauſa . *Et ecce homo manum habens aridam* . Occurrit ibi , volente Deo , homo mancus , manum *dexteram* , ut S. Lucas notat , habens emortuam , contractam , inanitate areſactam , ad omne opus inutilem . Hunc cæmentarium fuiſſe , Evangelium Nazaræorum commemorat , hiſque verbis Chri- Luc. 6. 6.

ſtum

S. Hieron. in hunc. loc.

ſtum rogaſse : *Cæmentarius eram , manibus victum quæritans : Precor te , Jeſu ut mihi reſtituas ſanitatem , ne turpiter mendicem cibos* . Id etſi non incredibile , haud tamen certum , cùm Evangelium illud apocryphum ſit . *Et interrogabant eum dicentes : Si licet Sabbatis curare ? ut accuſarent eum* . Chriſtum interrogabant Scribæ & Phariſæi , non ut diſcerent , ſed ut calumniam ſtruerent : Ut ſi ægrum non curaret , crudelitatis aut imbecillitatis ; ſi curaret , tranſgreſſionis , & violatæ religionis Sabbati accuſarent.

Marci 3. Lucæ 6.

SS. Marcus & Lucas Chriſtum eos interrogaſſe referunt : ſed utrumque verum eſt : Illi antevertentes Chriſtum interrogabant , & ipſe eos denuò (ut in altercationibus fieri ſolet) immutata quæſtione interrogabat , ut malignitatem eorum coargueret , ipſoſque pudore ſuffuſos ſilere cogeret . Interrogant illi : Licetne Sabbatis ægrum hominem curare ? Interrogat eos Chriſtus : *Licet Sabbatis benefacere , an malè ? Animam ſalvam facere , an perdere ?* Quibus verbis oſtendit , eum qui proximo indigenti non benefacit , cùm poteſt , malefacere ; & qui infirmitate laborantem non ſublevat , ac pereuntem non ſalvat ; non minus eſse reum , quàm ſi perderet .

S. Aug. l. 2. de Conſ. Evang. c. 35.

S. Aug. Enar. in Ps. 100.

Duobus enim modis nocet homo , quantùm in ipſo eſt , aut faciendo miſerum , aut deſerendo miſerum : quia & tu non vis ab alio fieri miſer , & non vis deſeri ab alio , ſi miſer fueris . Res autem eſt permanifeſta & explorata , non licere malefacere , aut perdere hominem : perſpicuum igitur eſt , ipſi eſse benefaciendum , & curationem adhibendam eſse ab illo , qui poteſt . Priùs autem quàm illos interrogaret , conſtituit in medio mancum hominem , quem fuerat ſanaturus ut narrat S. Lucas : *Obſervabant autem Scribæ & Phariſæi , ſi in Sabbato curaret ; ut invenirent , unde accuſarent eum . Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum : & ait homini , qui habebat manum aridam , Surge , & ſta in medium : & ſurgens ſtetit : Ait autem ad illos Jeſus , Interroga vos ſi licet Sabbatis benefacere , an malè ; animam ſalvam facere , an perdere ?* Illis autem tacentibus , curare hominem Sabbato fas eſse confirmavit familiari ovis ſimilitudine .

VII. *Ipſe autem dixit illis : Quis erit ex vobis homo , qui habeat ovem unam , & ſi ceciderit hæc Sabbatis in foveam , nonne tenebit & levabit eam ? Quantò magis melior eſt homo ove ? Itaque licet Sabbatis benefacere* . Chriſti ætate recepta erat apud Judæos ſententia , non obſtare Sabbati religionem , quominus vitæ pecudis conſulatur . Hoc enim eſt , quod in veteri Babylonico Hebræorum Jure legitur , *Periculo animæ pelli Sabbatum* . Verba in Miſnajoth ſunt : *Omne opus prohibetur in Sabbato , niſi ſit pro anima* : Adeòque recepta apud Judæos hæc exceptio , ut Legi vice interpretamenti adſcribi cœperit in multis Codicibus . Sic enim Tertullianus legem citat : *Omne opus ſervile non facietis in eo , præterquam quòd ad animam pertinet* . Et , *Non facies omne opus in ea , niſi quod fiet omni animæ* . Et S. Hieronymus : *Lege* , inquit , *præceptum eſt , ne in Sabbato opus ſervile faciamus , ne accendamus ignem , ut in uno ſedeamus loco , ut illa tantùm faciamus , quæ ad animæ ſalutem pertinent* . Animæ autem nomine antiqui Interpretes pecudis vitam comprehendebant . Hoc itaque ratiocinio Phariſæorum inhumanam ſuperſtitionem Chriſtus coarguit . Religio Sabbati non cogit , ut vel oviculam unam perire ſinatis ; & ſi in foſsam prolapſa ſit die Sabbati , illam educitis & erigitis : quantò magis hominem curare licet , cujus ſanitas pecudis vitæ præponderat , cùm homo longè melior ſit pecude ? Licet igitur Sabbatis benefacere homini indigenti , adeòque & ægros curare . Servile dumtaxat opus , non beneficium , ſeu opus quodcumque charitatis , lege Sabbati excludi Chriſtus docet . Sic ſolvit propoſitam quæſtionem , ut inter-

Luc. 6. 7. 8. 9. Tert. lib. Ad. verſ. Jud. c. 3. Adv. , Marc. l. 4. c. 12. S. Hieron. ad c. 28. Iſaiæ.

Digitized by Google

interrogantes avaritiæ condemnaret . Si vos , inquit , Sabbato ovem , & «S.Hieron.in
aliud quodlibet animal in foveam decidens eripere feſtinatis , non animali , « hunc loc.
ſed veſtræ avaritiæ conſulentes ; quantò magis ego hominem , qui multò «
melior eſt ove , debeo liberare ?

VIII. *Tunc ait homini : Extende manum tuam . Et extendit , & reſtituta*
eſt ſanitati ſicut altera . Addit S. Marcus : *Et circumſpiciens eos cum ira* , Marci 3. 5.
contriſtatus ſuper cæcitate eorum , dicit homini : *Extende manum tuam*.
Non contactu ſed ſolo verbo ſanitatem illi reſtituit , ac integritatem mo- S. Ath. Hom.
tumque membri , ut calumniæ anſam præcideret ; lege enim Sabbati veti- de Semente.
tum eſse loqui , ne ipſis quidem Phariſæis in mentem venire poterat , qui
Chriſtum interrogabant .

IX. *Euntes autem Phariſæi , conſilium faciebant adversùs eum , quomodo*
perderent eum . E Synagoga exeuntes Phariſæi , conſpiratione facta cum Marci 3. 6.
Herodianis , ut S. Marcus notat , deliberabant , qua ratione Chriſtum oc-
ciderent . *Jeſus autem ſciens* , cogitationibus ſcilicet illorum perſpectis , *re-*
ceſſit inde , non impotentia , aut imbecillitate fugiens eorum inſidias : ſed
diſpenſatione , exemplum præbens Diſcipulis , quibus ante dixerat : *Cùm vos*
perſecuti fuerint in una civitate , fugite in aliam : & quia nondum venerat
hora ejus , ſeu tempus paſſionis & mortis à Deo Patre & ipſomet præſi-
nitum , ut S. Joannes de ſimili occaſione loquitur . Fugit etiam , ut Pha-
riſæis ipſis occaſione prærepta attrociſſimi , quod jam meditabantur , faci-
noris , illos prædicationis ac miraculorum ſuorum continuatione , divina-
que lenitate ad pœnitentiam provocaret . Inter juſtæ quippè fugæ rationes ,
hanc S. Gregorius Nazianzenus affert , ut perſecutorum ſaluti conſulatur . S.Greg. Naz.
Neque enim (inquit) *Chriſtianos , quantumvis fortes ac ſingulari tolerantia* orat. 3.
præditos , ſui tantùm rationem habere oportet , ſed perſecutoribus quoque con-
ſulere , ut ne quantùm in ipſis eſt , ad hoſtile periculum ex ſe ipſis aliquid
conferant . Receſſit autem inde Jeſus ad Mare Galilææ , ut ſcribit S. Mar- Marc.3.7.8.
cus . *Et ſecuti ſunt eum multi* . A Galilæa , & Judæa , & ab Jeroſolymis ,
& ab Idumæa , & trans Jordanem , & qui circa Tyrum & Sidonem , mul-
titudo magna , audientes , quæ faciebat , venerunt ad eum : *Et curavit eos*
omnes , qui ſanatione indigebant , & ſanitatis beneficium ab illo ſibi im-
pendi poſtulabant , quos S. Marcus multos fuiſse ait : *Multos enim ſana-*
bat (inquit) *ita ut irruerent in eum , ut illum tangerent , quotquot habe-*
bant plagas .

X. *Et præcepit eis , ne manifeſtum eum facerent* ; tum ne Phariſæorum
æmulatio magis exacerbaretur , tum ut oſtentationem fugiendam exemplo ſuo
rurſus doceret : *Non curationis taciturnitas jubebatur : nam ſalus unicuique*
reddita erat ſibi ipſa teſtis , ſed jubendo ſecretum , & gloriandi de ſe ja-
ctantiam declinat , & nihilominus cognitionem ſui præſtat in eo ipſo , dum
admonet de ſe taceri ; quia obſervantia ſilentii ex re quæ ſit ſilenda , profi-
ciſcitur . (inquit S. Hilarius .)

XI. *Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſajam Prophetam dicentem : Ecce*
puer meus quem elegi , dilectus meus , in quo benè complacuit animæ meæ . Po-
nam Spiritum meum ſuper eum , & judicium Gentibus nuntiabit . Non con-
tendet , neque clamabit , neque audiet aliquis in plateis vocem ejus arundinem
quaſſatam non confringet , & linum fumigans non extinguet , donec ejiciat ad
victoriam judicium ; & in nomine ejus Gentes ſperabunt . Dum hoſtium fu-
rori cederet Jeſus non potentia miraculorum ipſis reſiſteret ; dum illorum
caveret exacerbationem ; dum afflictæ plebi nihilominus benefacere perge-
ret , dum facilitatem ac manſuetudinem omnibus expoſitam præ ſe ferret ;
dum

dum popularem auram gloriamque contemneret, in illo adimpletum eſt
Vaticinium iſtud Iſaiæ, quo Rex Meſsias deſcribitur terrenis Regibus longè
diſſimilis, qui læſi mox injurias ulciſcuntur, & hoſtes perdunt, vulgus
aſpernantur, ſubditis dominantur potiùs, quàm benefaciant pompam
affectant; quocumque veniunt, magnos concitant clamores, oppida tumul-
Iſaia 42. tu implent & fragore. Sic autem habet Iſaiæ oraculum: *Ecce ſervus meus,
ſuſcipiam eum: electus meus, complacuit ſibi in illo anima mea; dedi Spiritum
meum ſuper eum, judicium Gentibus proferet. Non clamabit, neque accipiet
perſonam, nec audietur vox ejus foris. Calamum quaſſatum non conteret, &
linum fumigans non extinguet; in veritate educet judicium. Non erit triſtis
neque turbulentus, donec ponat in terra judicium: & legem ejus Inſulæ expe-*
S. Hier. Epiſt. 151. ad Algaſ. qu. 2. *ctabunt*. Non ſolùm in præſenti loco, ſed ubicumque de veteri inſtru-
mento Evangeliſtæ & Apoſtoli teſtimonia protulerunt, non verba ſecuti ſunt,
ſed ſenſum; & ubi Septuaginta ab Hebraico diſcrepant, Hebræum ſenſum
ſuis expreſsere ſermonibus, ut S. Hieronymus obſervat. *Ecce puer meus*,
id eſt, ſervus meus, juxta diſpenſationem carnis aſsumptæ; ille de quo
alibi dixit Iſaias: *Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero ſervum ſibi,*
Iſa. 49. 5. *ut reducam Jacob ad eum*. Et rurſum: *Juſtificabit ipſe juſtus ſervus meus
multos*. Et Filium Dei Jeſum *formam ſervi* accepiſse ſcribit S. Paulus. *Quem*
Iſa. 53. 11. Phil. 2. 6. *elegi*: ut hominem, & inter omnes homines aſsumpſi, ut Deus eſset;
ſpecioſum forma præ filiis hominum, cujus in labiis gratia diffuſa eſt: &
quem unxit Deus oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis. Hunc elegi, ut homi-
Pſ. 44. 3. num redemptorem, ut mediatorem, ut novi regni, ſcilicet Eccleſiæ,
fundatorem, ut verbi mei prædicatorem, cùm ipſe ſecundùm hypoſtaſim
Pſ. 2. Verbum meum eſset. Unde ipſe ait per Davidem: *Ego autem conſtitutus
ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum
ejus*. Hic eſt vinea in Sorec, quæ interpretatur electa; *Dilectus meus,
complacuit ſibi in illo anima mea*. Hic eſt Filius amantiſsimus, in
quo ſibi complacuit anima Dei; non quòd Deus animam habeat, ſed
Matt. 3. 17. & 17. 5. quòd in anima omnis Dei monſtretur affectus. *In eo ſibi complacuiſſe*, clara
voce de cœlo edita Deus non ſemel teſtatus eſt, & primùm quidem, cùm
Dei Spiritus columbæ ſpecie ſuper eum lapſus eſſet. *Et ponam Spiritum
meum ſuper eum*: Spiritum ſapientiæ & intelligentiæ, ſpiritum conſilii &
fortitudinis, ſpiritum ſcientiæ & pietatis, ſpiritum timoris Domini, quem
non ad menſuram ſuper eum effundam, ſed totam plenitudinem Spiritus in
ipſo conſtituam, ut in eo *requieſcat & maneat*. Et judicium gentibus nun-
Iſai. 11. 2. Ioan. 1. tiabit, id eſt Gentes omnes judicabit; de quo in Pſalmis ſcriptum eſt:
Deus judicium tuum Regi da, & juſtitiam tuam filio regis. Hinc Jeſus ipſe
Pſ. 71. Joan. 5. 22. de ſe ait: *Neque enim pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit
Filio*, ſecundùm viſibilem Majeſtatis præſentiam exercendum. *Non conten-
det, neque clamabit*. Tam admirabilis erit ejus manſuetudo, tanta in do-
cendo regendoque lenitas & benignitas, ut cum adverſariis non conten-
dat, neque clamet, ut homines iracundi & litigioſi ſolent. Non con-
tendet, neque clamabit; de quo idem Iſaias prædixit: *Sicut ovis ad occi-
Iſai. 53. 7. ſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet
os ſuum*. Non contendet in ſubverſionem audientium. Non clamabit, quia
Iſrael non fecit judicium, ſed clamorem. *Neque audiet aliquis in plateis
vocem ejus*, quemadmodum foris audiri vox iracundorum & clamoſorum
hominum ſolet in contentionibus & jurgiis. Regnum ſine vi, tumultu,
ac fragore propagabit. Modeſtia erit incredibili, ab omni faſtu & oſten-
tatione alienus. *Arundinem quaſſatam non confringet*. Arundinem jam fran-

gi

gi cœptam non confringet omninò, vel conteret; id eſt non præcipitabit
in ruinam peccatores imbecillitate aliqua lapſos, ſed fragilitatis eorum miſerebitur. Iſraelitæ carnales, calamus fractus, cui ſi quis inniti voluerit,
pertundetur manus ejus. *Qui enim poſt adventum Domini Salvatoris, Evan-* S. Hier. Epiſt.
gelicæ interpretationis ſpiritum derelinquens, in Judaicæ litteræ morte requieſ- 151. q. 2.
cat, iſtius cuncta opera vulnerantur. Subdit Iſaias, & Evangeliſta ejus vaticinium referens, & de Chriſto Jeſu exponens: *Et linum fumigans non extinguet.*
Ellychnium lucernæ, proximum extinctioni, in quo fumus aliquod flammæ veſtigium refert, quod proinde flammam faciliùs ad ſe rapit, quàm ſi planè refrixiſſet, non extinguet ampliùs, quàm extinctum eſt: imò fovebit, & accendet.
Linum fumigans, *Populum de Gentibus congregatum* S. Hieronymus interpreta-
tur, *qui extincto legis naturalis ardore, fumi amariſſimi, & qui noxius oculis eſt,* Ibid.
*tenebroſæque caliginis involvebatur erroribus: quem non ſolùm non reſtinxit &
redegit in cinerem; ſed è contrario de parva ſcintilla & penè moriente, maxima ſuſcitavit incendia; ita ut totus orbis arderet igne Domini Salvatoris,
quem venit mittere ſuper terram, & in omnibus ardere deſiderat*. Linum fumigans non extinguet: Modicam fidei ſcintillam non contemnet in turbis
ipſum ſequentibus, ſed illam doctrina ſua & miraculis fovebit & accendet.
De Judæis utrumque S. Auguſtinus exponit: *Arundinem quaſſatam non con-*
fringet, & linum fumigans non extinguet. Ipſos, inquit, ſuos perſecuto- S. Aug. l. 20.
res *Judæos, qui calamo quaſſato, perdita integritate, & lino fumanti, amiſſo* de Civ. Dei,
lumine comparati ſunt, non contrivit, nec extinxit, quia pepercit eis, qui c. 39.
nondum venerat eos judicare, ſed ab eis judicari. Arundinem quaſſatam non
confringet, &c. Id eſt, tolerabit peccatores, qui propter ipſos venit;
ipſis peccata remittet, & veniam ſperare jubebit, ſi verè convertantur &
pœnitentiam agant. *Donec ejiciat ad victoriam judicium*: id eſt, donec judicium illud noviſſimum proferat, quo vincat adverſarios. Ille judicium
perduxit ad victoriam, *cujus judicia vera ſunt, juſtificata in ſemetipſis:* Pſ. 18.
Ut juſtificetur in ſermonibus ſuis, & vincat cùm judicatur: & tamdiù lumen Pſ. 50.
prædicationis ejus in mundo reſplendat, nulliuſque conteratur & vincatur
inſidiis, donec ponat in terra judicium, & impleatur illud, quod ſcriptum ait: *Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra*. Perduxit ad victo- S. Hier. Epiſt.
riam judicium, qui ſumma ſua patientia & lenitate in malis Judæorum 151. q. 2.
moribus perferendis, ſuæque in gentem ingratam beneficentiæ continuatione, ac Evangelii apud ipſos prædicatione minimè interrupta, & miraculis confirmata, doctrinæ ſuæ veritatem, miſſionis auctoritatem, ſummamque poteſtatem ſibi à Patre datam in cœlo & in terra, ita manifeſtam fecit, ut quovis judice victoriam referre poſſet. Sic apud Iſaiam Deus referens, quanta beneficia vineæ ſuæ præſtitiſſet, & quanta cum patientia
bonas uvas ab ea expectaſſet, ad judicium provocat: *Nunc ergo habitato-* Iſaiæ 5. 3.
*res Jeruſalem & viri Juda, judicate inter me, & vineam meam. Quid eſt
quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod expectavi, ut
faceret uvas, & fecit labruſcas?* Ille denique judicium perducet ad victo-
riam, qui depreſſis hoſtibus, ſubjiciet ſibi omnia, & electis ſuis victoriam 1. Cor. 15. 57.
atque æternum in vita æterna triumphum decernet. *Cùm enim mortale hoc
induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors
in victoria .... Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum
noſtrum Jeſum Chriſtum*. Regnat igitur Chriſtus manſuetudine ſua tolerans
peccatores, & expectans illos ad pœnitentiam, eiſque miſericordiæ ſuæ ſinum pandens, donec peccatorum cumulo veluti compulſus, judicium
ejiciat, ſeu torrentis inſtar erumpere ſinat juſtitiam ſuam, hucuſque velut

quibuſdam miſericordiæ repagulis retentam. *Oportet autem illum regnare*, (inquit Apoſtolus) *donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus. Noviſſima autem inimica deſtruetur mors: Omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus*. Interim verò *in nomine ejus gentes ſperabunt*: de quo vaticinatus eſt Jacob, futurum
Pſ. 2. 9. *exſpectationem Gentium*; cui Pater Æternus ait: *Poſtula à me, & dabo ti-*
Iſa. 49. 6. *bi Gentes hæreditatem tuam*; & apud Iſaiam: *Ecce dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ*.

Hoc Iſajæ Vaticinium Septuaginta Interpretes ad Judaicam gentem videntur deflexiſſe; ſic enim primum Verſum capitis reddiderunt: *Jacob ſervus meus, ſuſcipiam eum: Iſrael electus meus, ſuſcepit eum anima mea*: Atque ita hunc locum profert S. Juſtinus in Dialogo adversùs Tryphonem. Sed Hebraico Exemplari Iſajæ, & Chaldaicæ Paraphraſi hæc Verſio repugnat,
Theod. in Iſaiæ c. 42. & à S. Matthæo rejecta eſt. Sed verum tamen ſenſum retinuit S. Juſtinus, & Jacobi ac Iſraelis nominibus Chriſtum ſic ſignari cenſuit, quod & ipſos Septuaginta Interpretes intellexiſſe, veriſimile eſt: quemadmodum Jacobi, & Iſraelis, & ſeminis Abrahami nominibus affici Chriſtum in Scripturis, Theodoretus obſervat, quòd ex Jacob & Abraham prognatus eſſet: vel potiùs typo pro ſe ſignata uſurpato; Chriſti enim typus fuit Iſrael, qui ut adversùs Angelum Dei tota nocte luctatus, neque tamen victus eſt; ſic Chriſtus Dei Patris iræ ſe oppoſuit, eaque placata, quaſi victor extitit.
Iſa. 49. 3. Sed & Iſaias Chriſtum Iſraelis nomine alibi compellat: *Servus meus es tu,*
Euſeb. lib. 9. Dem. Evang. p. 453. *Iſrael, quia in te gloriabor*. Nemini ſanè alteri, quàm Salvatori noſtro Jeſu Chriſto, hæc convenire poſſunt: *Et legem ejus inſulæ expectabunt*, ſive, *In nomine ejus gentes ſperabunt*. In ſolo enim ejus nomine Chriſtianæ
" gentes ſperaverunt, quæ etiam ex religione, quam accepère, illius quaſi
" parentis cognomine notatæ ſunt: & per eundem, ut ipſius oraculi ſeries
" ſignificaverat, oculi cæcorum eorum, utique qui quondam mente excæcati
" erant, aperti ſunt; neque eorum modò, ſed etiam eorùm, qui cor-
" poris oculos perdidiſſent. Et qui vinculis & catenis peccatorum conſtricti,
" in tenebris & ignoratione veræ pietatis priùs verſabantur, per eundem
" à peccatis ſoluti, lumen cognitionis, libertatemque apud Deum accipere
" meruerunt.

XII. *Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus & mutus, & curavit eum, ita ut loqueretur, & videret*. Circa illud tempus, oblatus eſt Jeſu homo à dæmone vexatus, cæcus & mutus, non naturæ vitio, ſed inhabitantis dæmonis maleficio: *Et curavit eum*, ejecto dæmone, linguæ uſum, expeditamque loquendi facultatem, ac viſum illi reſtituens. *Et ſtupebant omnes turbæ*, quòd dæmonibus imperaret, eoſque obedire cogeret. *Et dicebant, Numquid hic eſt filius David?* Meſſias Davidi à Deo promiſſus?

XIII. *Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non ejicit dæmones, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum*. Phariſæi invidia perciti, hanc adversùs Chriſtum blaſphemiam plebi inſuſurrabant, ut illius doctrinæ ac miraculis auctoritatem fidemque derogarent. *In Principe dæmoniorum*, invocatione Satanæ, qui dæmoniis reliquis præſidet, vique pacti cùm illo initi, &
4. Reg. 1. 6. incantatione, non divina virtute dæmonia ejicit. *In Beelzebub principe dæmoniorum*. Belzebub Deus Accaronitarum, à muſca nomen habet. *Deum muſcam* vocant plerique Veterum, & ſub muſcæ imagine cultum fuiſſe
Boch. Hierozoici, p. 2. c. 9. cenſent, ſcilicet Joſephus l. 9. c. 1. S. Gregor. Nazianzenus oratione 4. Theodor. in 4. Reg. Philaſtrius in Catalogo Hæreticorum, qui ante Chriſtum vixerunt. Alii Beelzebub *Dominum muſcarum*, aut *Idolum muſcæ*, aut *Virum muſcarum*, interpretantur, aut *Principem muſcarum*; ſcilicet

S. Hie-

S. Hieron. in c. 10. Eccl. & in c. 10. S. Matthæi , S. Aug. Tract. 1. in Joannem , S. Iſidorus Hiſpalenſis l. 8. *Originum* , cap. 11. Græci Deum habuerunt *Myiagron* , ſive *Myiodem* , aut *Apomyon* , à muſcis abigendis appellatum ; ſive is Jupiter , aut Hercules , ſeu quis alius fuerit . Huic ſacra faciebant , ut à muſcarum infeſtatione liberarentur . Teſtes ſunt hujus rei Plinius l. 10. cap. 28. & l. 29. c. 6. Pauſanias in *Arcadicis* , & in *Eliacis prioribus* , Ælianus Hiſtoriæ l. 5. c. 17. & l. 11. c. 8. Antiphanes Comicus , apud Athenæum , l. 1. c. 5. & Solinus c. 1. Sed & in Templo Dei Hieroſolymis nullam muſcam eſſe viſam , Judæi referunt in *Pirke Aboth* , c. 5. ſection. 5. Quod ſi verum eſt ; ut ſolet , fuit hac in parte Dei ſimia . Phariſæi porrò *Beelzebub* dæmonum principem appellant , quòd Judæi à Moſe & Prophetis edocti , Deos gentium dæmonia eſſe crederent, & oracula, quæ ab idolis edebantur , opera impurorum ſpirituum edi ; ad quos proinde omnis cultus illius honos redundaret . Ideò Chriſtum in Beelzebub dæmonum principe dæmonia ejicere , per ſummum ſcelus perſuadere plebi nitebantur . Fortè & Deum *Accaron* , quæ Philiſtæorum urbs erat , ſeu *Acharon* , (ut apud S. Hieronymum & alios ſcribitur) Judæi ex ignorantia confuderunt cum Deo *Acherontis* , id eſt , cum *Plutone* , quem infernis Gentilium fabuloſa Theologia præfecit : Hebræos enim poſteriores non pauca linguæ ſuæ vocabula è Græca deduxiſſe , viri eruditi obſervant.

XIV. *Jeſus autem ſciens cogitationes eorum , dixit eis : Omne regnum contra ſe diviſum deſolabitur : & omnis civitas vel domus diviſa contra ſe non ſtabit. Et ſi ſatanas ſatanam ejicit , adversùs ſe diviſus eſt : Quomodo ergo ſtabit regnum ejus ?* Jeſus autem perſpectam habens Phariſæorum blaſphemiam , & invidiæ malitiæque fontem , ex quo prodibat , non ad dicta , ſed ad cogitata illis reſpondit : *Ut vel ſic compellerentur credere potentiæ ejus , qui cordis videbat occulta* . Omne regnum (inquit) omnis civitas , omnis domus, ſive familia , inteſtinis diſſidiis dilabitur , & funditùs everti poteſt. Itaque S. Hieron. in hunc loc.
ſi ſatanas tyrannidis ſuæ in homines firmandæ ac propagandæ ſtudioſiſſimus, dæmones alios miniſtros ſuos mea opera ejicit invitos , ut homines diabolicæ poteſtati penitùs erepti , Deo reſtituantur , univerſitas ſatanica , ſeu corpus ſatanæ ſecum diſſidebit , inteſtinoque bello collidetur ; ſuum ergo ipſe regnum ſatanas evertet : quod certè de hoſte hominum vaferrimo incredibile eſt .

XV. *Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones , filii veſtri in quo ejiciunt ? Ideò ipſi judices veſtri erunt* . Apud Judæos erant Exorciſtæ , qui dæmones ejiciebant , non quidem ipſius Jeſu nomine , quod tum nemo faciebat præter diſcipulos Jeſu ; ſed *per Deum Abraham Iſaac & Jacob* , ut S. Juſtinus in Dialogo adversùs Thryphonem , & S. Irenæus libro 11. cap. 5. Theophilus Antiochenus , Origines libris contra Celſum 1. & 4. teſtantur . Hinc ergo inviċtiſſimum contra Phariſæorum calumniam argumentum ducit Chriſtus : In pari cauſa par judicium fieri oportet ; creditis , populares veſtros ac diſcipulos dæmonia ejicere vi divina ; cur de me idem non creditis ? Ipſorum certè factum vos blaſphemiæ in Deum , & immanis in me invidiæ convincet atque condemnabit . Si ego in Beelzebub ejicio dæmonia , filii veſtri in quo ejiciunt ? *Hac voce quid magis portendit , quàm in eo ejicere* Tertul. lib. 4.
ſe , in quo & filii eorum ? In virtute ſcilicet Creatoris . Nam ſi putas ſic Adv. Marc.
accipiendum , Si ego in Beelzebub ejicio dæmonia , filii veſtri in quo ? quaſi c. 26.
illos ſugillaret in Beelzebub ejicientes reſiſtet tibi prior ſenſus , non poſſe ſatanam dividi adversùs ſemetipſum . Adeò nec illi in Beelzebub ejiciebant ; ſed ut diximus , in virtute Creatoris .

XVI. *Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos Regnum Dei*. Spiritum Sanctum, quem Scriptura *Virtutem Altiſſimi* vocat, ſpiritui immundo opponit. Si Spiritu Sancto mihi cooperante ejicio dæmones, tot miracula confirmant me à vero Deo miſſum, verum eſſe Meſſiam promiſſum patribus veſtris, doctrinam meam eſſe veram, planèque divinam; Regnum denique Dei, quod Joannes Baptiſta prædicavit, & ego, Apoſtolique mei prædicamus, collabente diaboli Regno ſtabiliri, & ad vos perveniſse; ac per vos ſtare, quòd ad illud non pertineatis, quòd illud
Luc. 11. 20. non rapiatis. *In Spiritu Dei ejicio dæmones*, virtute divina: *In digito Dei*,
Exod. 8. 19. ut habetur apud S. Lucam. *Apud Pharaonem venefici illi adhibiti adversùs*
Tertul. lib. 4. Adv. Marc. c. 26. *Moyſen, virtutem Creatoris digitum Dei appellaverunt: Digitus Dei eſt hoc. Quod ſignificaret etiam modicum, validiſſimum tamen. Hoc & Chriſtus oſtendens commemorator, non obliterator vetuſtatum, ſcilicet ſuarum, virtutem Dei, digitum Dei dixit, non alteriùs intelligendam, quam ejus, apud quem hoc erat appellata. Ergo & Regnum ipſius appropinquaverat, cujus & virtus Digitus vocabatur*.

XVII. *Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi priùs alligaverit fortem? Et tunc domum illius diripiet*. Non poteſt quiſquam fortis & potentis alicujus bellatoris domum ſive arcem munitam, quam cuſtodit, invadere, & bellica ejus inſtrumenta, arma, ſupellectilem univerſam diripere, niſi priùs illum debellaverit, & captivum alligaverit: Tunc facilè domum ejus diripiet. Tertium illud argumentum eſt, quo Chriſtus Phariſæorum impiam calumniam refellit: Qui ſummum rebus alterius diſpendium affert, is oſtendit ſe cum eo non colludere, ſed illius hoſtem, debellatorem ac victorem eſse: perſpicuum autem eſt, me ſummum diaboli rebus diſpendium afferre, ſiquidem dæmones ex corporibus animabuſque hominum ejicio, & regni ejus propugnacula everto, ſcilicet idololatriam, vitia, pravas cupiditates. Doctrina enim mea, miracula, exempla, homines ab illis abducunt, & ad purum veri Dei cultum, vitæque ſanctimoniam perducunt. Non colludo itaque cum dæmone, nec in Beelzebub ejicio dæmonia: quinimò ipſum, ut fortior, vici & alligavi: alioquin ſpolia ejus diripere non poſsem; quòd me facere videtis. Alludit
Iſa. 49. 24. 25. Chriſtus ad illud Iſaiæ: *Numquid tolletur à forti præda? aut quod captum fuerit à robuſto, ſolvum eſſe poterit? Quia hæc dicit Dominus: Equidem & captivitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit, à robuſto ſalvabitur*.

XVIII. *Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit*. Qui non ſtat à partibus meis, credendo, me in Spiritu Dei dæmones ejicere, & Regnum Dei ſtabilire ac propagare; ſed in utramque partem claudicat, & quaſi neutrarum partium eſt, ipſa ſua indifferentia & incredulitate demonſtrat, ſe à diaboli partibus ſtare, cui tam manifeſta Dei opera tribuere non veretur: & qui colligit homines, non ut ipſos in Regnum Dei adducat, mihique adhærere perſuadeat, ſed ut ſibi addicat,
S. Jo. Chryſ. Hom. 41. in Matth. diaboli res agit, qui homines diſperdere ſtudet, atque à Deo avertere. Ex quo manifeſtum eſt, me diaboli hoſtem eſse, cujus operibus omninò contraria ſunt opera mea. Ille enim cupit animas hominum tenere capti-
S. Hieron. in hunc loc. vas: Ego liberare. Ille prædicat idola: Ego unius Dei notitiam & cultum. Ille trahit ad vitia: Ego ad virtutes revoco. Quomodo ergo concordiam habere poſsum cum Beelzebub, ejuſque virtute dæmones ejicere,
S. Hil. c. 12. in Matth. cùm tanta ſit inter mea illiuſque opera diverſitas & repugnantia? Hinc etiam ingentis periculi res intelligitur, malè de Chriſto opinari, cum quo non eſse, id ipſum eſt, quod contra eſse; & non congregare, diſpergere ſit. Quod ſequenti ſententia explicat.

XIX.

XIX. *Ideò dico vobis, Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, Spiritus autem blaſphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittitur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Cùm tam evidens ſit, admirabilia quæ facio opera, non ſatanæ, ſed Dei virtute fieri, idque vos ipſi, ſi velitis, facilè animadvertatis, videte, quàm gravem pœnam in vos arceſsatis, cum dicitis ex mera malitia & calumniandi libidine, iſta operatione ſatanæ fieri. *Blaſphemia Spiritus*, ea eſt, qua manifeſta opera Spiritus Sancti, hoc eſt, divinæ bonitatis & gratiæ, quæ Spiritui Sancto velut propria adſcribuntur, diabolo tribuuntur. Id conſtat ex collatione cum Marci 3. 28. 29. 30. *Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata & blaſphemiæ, quibus blaſphemaverint: qui autem blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti. Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet.* Sic blaſphemiam in Spiritum Sanctum explicat S. Athanaſius: *Vir fidelis*, inquit, *cognoſcens Domini in genus humanum dilectionem, cùm videt ea quæ ſunt Deitatis ſigna, admiratione veneratur Dominum in corpore latentem. Rurſus cùm videt, quæ ſunt corporis propria, pluſquam obſtupeſcit, animadvertens in illis Deitatis virtutem. Iſtiuſmodi cùm ſit Eccleſiaſtica Fides, quidam humana ejus reſpicientes, videnteſque ejus ſitim, aut fatigationem, aut paſſionem, obtrectant Salvatori, ut homini mero, & magnopere quidem peccant; poſſunt tamen celeriter pœnitentiam agendo veniam conſequi, cùm habeant pro excuſatione imbecillitatem carnis.* Hæc propriè blaſphemia in filium hominis, quæ pœnitentibus facilè remittetur. *Cæterùm ubi quis Deitatis opera intuens, incipiat dubitare de Incarnatione Domini, & ille quidem maximè peccat: eò quod cùm videat eum comedentem, patientem, corpus ejus inane ſpectrum fuiſſe putat. Verùm & iſtiuſmodi hominibus celeriter reſipiſcentibus veniam Chriſtus donaverit, eo quòd & ipſi cauſam erroris ſui habeant ex magnitudine operum humanam naturam excellentium. At illi qui amborum iſtorum inſcitiam cæcitatemque tranſcendunt, quales erant Phariſæi, & Verbum quod in corpore eſt prorſus abnegant, & Divinitatis opera diabolo ejuſque dæmoniis imputant, meritò iſtius impietatis indeprecabilem pœnam luunt, cùm & diabolum pro Deo accipiant, verumque Deum nihil plus quàm dæmonem operari credant.* Eodem modo blaſphemiam in Spiritum Sanctum intellexere SS. Hilarius, Joannes Chryſoſtomus, & Hieronymus, cujus ad Marcellam ſcribentis hæc ſententia eſt: Blaſphemiæ in Spiritum Sanctum reum eſse, *qui videns in virtutibus Deum, Beelzebub calumniatur in factis.* Et in hunc S. Matthæi locum, Domini ſententiam ſic explicat: *Qui verbum dixerit contra filium hominis, ſcandalizatus carne mea, & me hominem tantùm arbitrans: quòd filius ſim fabri, & fratres habeam Jacobum, & Joſeph, & Judam; & homo vorator & vini potator ſim: talis opinio atque blaſphemia, quamquam culpa non careat erroris, tamen habet veniam propter corporis vilitatem. Qui autem manifeſtè intelligens opera Dei, cùm Dei virtutem negare non poſſit, eadem ſtimulatus invidia calumniatur, & Chriſtum Dei Verbum, & opera Spiritus Sancti dicit eſſe Beelzebub; iſti non dimittetur, neque in præſenti ſæculo, neque in futuro. Significare voluit, multò minùs cæteris hoc ignoſci poſſe ac venia donari.* Non remittetur ergo ita facilè ac cætera peccata, etiam ut ipſa blaſphemia in filium hominis. Non remittetur, neque in hoc ſæculo, neque in futuro, id eſt, numquam: *Non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti*, ut ait S. Marcus: quia difficillimè & raró admodum, vel fortè numquam condonatur à Deo; cum divinam bonitatem

S. Atha. in illud Evangel. Quicumque dixerit verb. contr. filium hominis, &c.

S. Hilarius in hunc loc.

S. Jo. Chryſ. hom. 42. in Matth.
S. Hier. Epiſt. 149. & in c. 12. S. Matth.

S. Jo. Chryſ. Hom. 42. in Matth.

directè

directè impugnet, adeòque penè invictum pœnitentiæ obicem apponat; quæ dolor eſt de peccato, ejuſque deteſtatio, eo nomine quòd ſit offenſa Dei ſummè boni. His igitur Deus, aut raro admodùm, aut numquam pœnitentiæ domum impertit, ſed in reprobum ſenſum traditos, & in malo obduratos, æternis ſuppliciis ſervat. Verumtamen ipſa blaſphemia in Spiritum Sanctum remittitur, ſi quis de illa pœnitentiam egerit. Nullum igitur peccatum eſt abſolutè irremiſſibile, niſi impœnitentia finalis, aut hujuſmodi impœnitentiæ, ut ſanctus Auguſtinus docet. Unde quod libro 1. *De Sermone Domini in Monte* ſcripſerat, Peccatum ad mortem, de quo S. Joannes ait: *Non pro illo dico, ut roget quis*, eſse, *cùm quis poſt agnitionem Dei per gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti quiſque oppugnat fraternitatem, & adverſùs ipſam gratiam qua reconciliatus eſt Deo, invidentiæ facibus agitatur*; id, inquam, hac additione explicandum cenſet: *Si in hac tam ſceleratâ mentis perverſitate finierit hanc vitam: quoniam de quocumque peſſimo in hac vita conſtituto non eſt utique deſperandum, nec pro illo imprudenter oratur, de quo non deſperatur.*

S. Aug. ſ. 1. alias 11. De Verb. Dom.

S. Aug. lib. 1. Retract. c. 19.

S. Aug. l. 21. de Civ. Dei, cap. 24.

Non remittetur, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. *De quibuſdam veraciter non diceretur, quod eis remittatur, neque in hoc ſæculo, neque in futuro, niſi eſſent, quibus etſi non iſto, tamen remittetur in futuro*; poſt pœnas ſcilicet quas patiuntur in Purgatorio ſpiritus mortuorum in Chriſto regeneratorum, quorum nec uſque adeò vita in corpore malè geſta eſt, ut tali miſericordia judicentur digni non eſse; nec uſque adeò benè, ut eamdem miſericordiam reperiantur neceſsariam non habere. *De quibuſdam* igitur *levibus culpis eſſe ante judicium Purgatorius ignis credendus eſt, pro eo quod Veritas dicit*, Si quis in Spiritum blaſphemiam dixerit, neque in hoc ſæculo remittetur ei, neque in futuro. *In qua ſententia datur intelligi, quaſdam culpas in hoc ſæculo, quaſdam verò in futuro poſſe laxari. Quod enim de uno negatur, conſequens intellectus patet, quia de quibuſdam conceditur. Sed tamen hoc de parvis minimiſque peccatis fieri poſſe credendum eſt, ſicut eſt aſſiduus otioſus ſermo, immoderatus riſus, vel peccatum curæ rei familiaris, quæ vix ſine culpa vel ab ipſis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, ſciunt; aut in non gravibus rebus error ignorantiæ: quæ cuncta etiam poſt mortem gravant, ſi adhuc in hac vita poſitis minimè fuerint relaxata.*

S. Greg. M. l. 4. Dial. c. 39.

S. Hieron. in hunc loc.

XX. *Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum; aut facite arborem malam, & fructum ejus malum; ſi quidem ex fructu arbor cognoſcitur.* Ex fructibus, de arboris qualitate; ex operibus, de authore fertur judicium: cùm igitur diabolus malus ſit, bona opera facere non poteſt. Si autem bona ſunt, quæ facta cernitis, nempè dæmonum expulſio, cæcorum illuminatio, omnis generis ægrorum curatio; ſequitur, à diabolo illa non eſse. Neque enim fieri poteſt, ut ex malo bonum, aut ex bono malum oriatur.

XXI. *Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.* Paternæ malitiæ hæredes & æmuli, quomodo de me operibuſque meis benè loquemini, cùm intùs mali ſitis, & cor veſtrum ſuperbia, odio, invidia corruptum ſit? Ex eo quod redundat in corde, os loquitur. Quales cogitationes & affectus, talis ſermo. *Quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali?* Non de uno, aut altero actu, ſed de eo quod plerumque accidit, & quod velut naturale eſt, intelligitur hæc ſentetia. Sic Jeremiæ 13. 23. dicitur: *Si mu-*

tare

Digitized by Google

tare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas; & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum. Homo probus de corde bono, in quo velut in theſauro rectæ cogitationes ſanctique affectus reconduntur, bona verba profert: malus homo de cordè corrupto verba mala, pravis cogitationibus & affectibus congruentia: non mirum ergo, quòd ex corde impio, arrogante, odii & invidiæ veneno tabeſcente calumnias & blaſphemias proferatis.

XXII. *Dico autem vobis, Quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. Ex verbis enim tuis juſtificaberis & ex verbis tuis condemnaberis.* Si de verbo quovis & ſermone vano, qui nec ad Dei gloriam, nec ad noſtram vel proximi utilitatem aliquid conducit, reddent homines rationem in die judicii: quantò magis vos, qui opera Spiritus Sancti calumniamini, & dicitis, me in Beelzebub principe dæmoniorum ejicere dæmonia, reddituri eſtis rationem calumniæ, blaſphemiæque veſtræ? Ex verbis enim ſuis, non minùs quàm ex operibus, juſtus in divino judicio quiſque declarabitur, vel damnabitur. S. Hieron. in hunc. loc.

XXIII. *Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis: Magiſter, volumus à te ſignum videre.* Quidam è Scribis & Phariſæis, alii ab iis, qui dixerant, Jeſum opera diaboli & vi pacti cum illo initi ejicere dæmones, ipſi dixerunt: Magiſter, optamus à te ſignum videre, non qualecumque, ſed *de cœlo*, ut refert S. Lucas. *Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Et alii tentantes, ſignum de cœlo quærebant ab eo.* Quaſi dicerent, Quæ feciſti, vides in dubium revocari: ede igitur miraculum aliquod omni exceptione majus, quo miſſio tua probetur, ſignum aliquod de cœlo, qualia Moyſes edidit, manna, tonitru, ignem; ut conſtet, tibi cum Deo, non cum ſatana conſuetudinem eſſe. Luc. 11. 15. 16.

XXIV. *Qui reſpondens, ait illis: Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei; niſi ſignum Jonæ Prophetæ.* Adulterina ſoboles, quæ ſe parentes habere Abraham, Iſaac, & Jacob gloriatur, cum ab eorum virtute degeneraverit, & ſpiritu non minùs ab illis aliena ſit, quàm quos mater ex adulterio concepit. Genus hominum pravum & adulterum, qui dimiſſo Deo animarum ſuarum ſponſo, multis amatoribus, ſcilicet idolis, & vitiis, ſe copulaverunt. *Signum quærit* de cœlo, ut potentiæ meæ experimentum faciat, & calumnietur; non ut veritatem cognoſcat, doctrinæque meæ credat. *Et ſignum non dabitur illi* pro ejus arbitratu, non dabitur, quale petit, de cœlo ſcilicet, quod ſimiliter calumniari poſſent, dicentes, Magos etiam in Ægypto ſigna feciſſe de cœlo. *Niſi ſignum Jonæ Prophetæ*: Sed ſignum illis dabitur in Jona præfiguratum, reſurrectionis nempè meæ: ſignum cæteris à me editis, aut deinceps edendis, longè majus, & ad eorum contumaciam convicendam efficacius; ſignum quod nec ſatanas, nec Angeli ſancti, nec homines imitari valeant; ſignum inauditum, ſoli Deo poſſibile, quo *Filius Dei in virtute* declarabor, ad eorum incredulitatem pleniſſimè revincendam; ut ſiſi in me credant, & Rom. 1. 4.
pœnitentiam agant, poſt annos quadraginta pereant, everſa funditùs illorum civitate; ſicut olim Ninivitis excidium Ninive poſt dies quadraginta à prædicatione Jonæ intentatum eſt.

XXV. *Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.* Sicut Jonas, poſtquàm ſe pro ſalute navigantium devoviſſet, ac in Mare ſubmergi ad iram Dei placandam conſenſiſſet, abſorptus à ceto, ſeu mon- Jonæ 2. 1.

ſtro

ſtro marino, ejuſque ventre velut tumulo conditus, tribus diebus & tribus noctibus in eo manſit; quibus elapſis, in terram ejectus eſt vivus & incolumis, miſſioneque ſua hoc miraculo confirmata, pœnitentiam Ninivitis prædicavit: ita filius hominis tribus diebus, & tribus noctibus mortuus

Epheſ. 4. 9.

ſepultuſque ſub terra jacebit, & *in inferiores partes terræ*, ſecundùm animam deſcendet, deinde vivus reſurget; eoque Filio Dei reſurrectione ex mortuis declarato, pœnitentia perverſæ huic nationi ad dies quadraginta prædicabitur (die ſumpto pro anno) poſt annos verò quadraginta, Jeruſalem excidetur. *Tribus diebus & tribus noctibus*. Trium dierum naturalium, qui die & nocte conſtant, intervallum, hoc loquendi modo Scripturæ familiari ſignificatur. Chriſtus enim fuit in ſepulchro per tres dies naturales, totum ſumendo pro parte, quia parte Paraſceues, toto Sabbato, ejuſque nocte præcedente; denique nocte Dominicæ ibi fuerit. Sic Judæi jejunaſſe dicuntur, *Tribus diebus & tribus noctibus*, (Eſther 4. 16.) non quidem integris, nam Eſther die tertio Regem adiit, (c. 5. v. 1.) ſed duabus tantùm noctibus & die integro. Id Chriſtus ipſe exponit Matth. 16. 21. *Quia oportet eum ire Jeroſolymam, & multa pati à Senioribus & Scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere*. Et cùm illud à Propheta prædicitur, poſt duos dies faciendum prænuntiatur, Oſee 6. 3. *Vivificabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos; & vivemus in conſpectu ejus*. Sic Lucæ 9. 28. *Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & aſcendit in montem, ut oraret*: Quod tamen Matth. 17. 1. & Marci 9. 2. factum dicitur *poſt ſex dies*; ſex nempè completos, & duos imperfectos. Ita ſi aliquis hora nona egreſſus ſit de manſione, & alterius diei hora tertia ad manſionem alteram pervenerit, dicitur bidui feciſſe iter, quamvis non omnes horas utriuſque diei, ſed quamdam partem in itinere conſumpſerit.

S. Hieron. in hunc locum, & in Jonæ 2. S. Aug. l. 1. qu. Evang. Qu. 7. & Epi. 202. alias. 49. qu. 6.

XXVI. *Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quàm Jonas hìc*. Judicium divinum ad humani judicii formam deſcribitur. Ninivitæ ſurgent in ultimo judicio cum prava iſta natione, teſtium inſtar, qui ut apud Romanos, ſic apud Judæos, ſurgere ſolebant ex ſubſelliis, & ſtare, cùm teſtimonium adversùs reos dicerent, reis ipſis pariter ſtantibus ut conſtat ex S. Marci c. 14. 57. *Et condemnabunt eam*: Non quia ipſi judicabunt, ſed quia ex ipſorum comparatione iſti meritò damnabuntur; ſeu, ut loquitur S. Hieronymus, condemnabunt eam: *Non ſententiæ poteſtate, ſed comparationis exemplo*, quo palam oſtendetur, ſuffeciſſe ad convertendos ad Deum illorum animos longè minora beneficia iis, quæ Judæis à Deo per Chriſtum collata ſunt. Nam & Barbari erant, & nulla Jonæ miracula conſpexerant, & pauca duntaxat verba audierant, cùm ad pœnitentiam ſe compoſuerunt, abſque mora non exſpectato fine quadraginta dierum: quod Judæi non fecerunt, neque facient poſt reſurrectionem filii hominis, expectati licèt per annos quadraginta. *Et ecce plus quam Jonas hìc*. Non ſolùm perſona perſonæ, ſed beneficia beneficiis comparantur. *Jonas, ſecundùm Septuaginta interpretes, triduo prædicavit: Ego tanto tempore. Ille Aſſyriis genti incredulæ: Ego Judæis populo Dei. Ille peregrinis: Ego civibus. Ille voce locutus eſt ſimplici, nihil ſignorum faciens: Ego tanta faciens ſigna, Beelzebub calumnias ſuſtineo. Plus ergo eſt Jona hìc: id eſt, impræſentiarum inter vos*.

S.Aug. lib.20. de Civ. Dei, c. 5.

S. Hieron. in hunc loc.

XXVII. *Regina Auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam; quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. Et ecce*

plus

Digitized by Google

plus quàm Salomon hîc . Regina Auſtri , eſt Regina Saba , cujus Libri Regum & Paralipomenon meminerunt : Æthiopia enim, ex qua venit celebris illa Heroina , terra Auſtralis eſt . Eodem autem modo condemnabit populum Judæorum , quo viri Ninivitæ condemnabunt Iſraelem incredulum , comparationis ſcilicet exemplo ; quo modo *condemnat juſtùs mortuus vivos impios.* *& juventus celeriùs conſummata longam vitam injuſti* . De quo comparationis judicio *S. Hilarius* ita ſcribit : *Sancti quique intelligendi ſunt eſſe judices terræ , quorum vita atque fides , infidelium iniquorumque judicium ſit . Et hoc Dominus in Evangeliis oſtendit , dicens* : Viri Ninivitæ ſurgent in judicio , & judicabunt generationem hanc : quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ ; & ecce major , quàm Jonas hic . Regina Auſtri ſurget in judicio , & judicabit generationem hanc , &c. *Tales erunt judices terræ , quorum comparatio fidei ac timoris , impœnitentes impioſque condemnet . Si enim pœnitentia Ninivitarum ex Jonæ prædicatione ſuſcepta , fructum adepta eſt pœnitendi ; neceſſe , eſt obediens eorum pœnitentia inſolentem horum impœnitentiam judicet . Aut Regina Auſtri ex ultimis partibus terræ deſideratam Salomonis ſapientiam audiens , nonne infidelitatem & incuriam præſentium auditione peregrina damnabit ? Cùm tamen inobedientiæ atque inaudientiæ judicium differens à Salomone atque Jona Chriſtus auctor accumulet* . Regina Auſtri , mulier , ethnica , potentiſſima , Regni curis diſtracta : Venit à finibus Terræ , id eſt *è longinqua regione* : itineri difficillimo ſe commiſit : Audire Sapientiam Salomonis , hominis mortalis , eique multa & ampliſſima pretioſiſſimaque munera detulit : *Et ecce plus quàm Salomon hîc* , Chriſtus ſcilicet Dei virtus & Dei ſapientia, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi . Ipſe ad vos venit , ut longum iter ipſius cauſa ſuſcipi minimè neceſſe ſit , ultrò ſe offert , & myſteria Regni Dei exponit omnibus audire volentibus : & ipſum tamen ſpernitis . Qua igitur damnatione , qua pœna digni eſtis ? *Cumulat igitur invidiam comparatio , & Judæos ſine excuſatione facit fides Gentium : ut cùm illi Prophetis , id eſt , Jonæ Salomonique crediderint , Chriſto iſti non credant Jona Salomoneque potiori . Et idcircò in reſurrectione eos judicabunt , quia in his repertus timor Dei fuerit, quibus Lex non erat prædicata : hoc magis indigni venia , qui ex Lege ſunt infideles , quo plus fidei in eis , qui legem ignoraverunt , ſit repertum .*

3. Reg. 7.
2. Paralip. 9.
Sap. 4. 16.
S. Hil. Tr. in Pſ. 2. ad v. 4.
Jer. 6. 20.
Joel. 3. 8.
S. Hil. c. 12. in Matth. n. 20.

XXVIII. *Cùm autem immundus ſpiritus exierit ab homine , ambulat per loca arida , quærens requiem , & non invenit . Tunc dicit : Revertar in domum meam , unde exivi . Et veniens invenit eam vacantem , ſcopis mundatam , & ornatam . Tunc vadit , & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe , & intrantes habitant ibi : & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus . Sic erit , & generationi huic peſſimæ* . Hac ſententia Judæos Evangelii gratiæque divinæ contemptores terret Chriſtus , pœnamque illis omnibus imminentem denuntiat ; qui cùm à dæmone fuerint ſpiritaliter liberati , divinæ gratiæ contemptu & abuſu rursùs in priora peccata relabuntur . Humano autem more loquitur de diabolo tamquam de homine ex domo ſua exule , de hominis animo , velut de domo , cujus habitatione delectatur . Multis translationum luminibus tota hæc Domini micat oratio : *Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine* . Cùm diabolus divina virtute gratiæque efficaciſſima & potentiſſima operatione ex homine quovis fuerit expulſus (neque enim ſponte exit in hominum perniciem conjuratus hoſtis) *ambulat per loca arida & inaqueſa* , ut apud S. Lucam habetur , per loca deſerta & ſterilia , in quibus nemo libenter habitet . Talia ſunt dæmoni loca omnia extra hominem , eum præſertim , qui ſemel eſt ſanctificatus ; ingrata ſcilicet , tamquam triſte exi-

Luc. 11.

lium, ac deſerto ſimilia. Apud Hebræos receptum erat, dæmones locis deſertis gaudere, & ob id dici *ſolitarios*. Jeſum in deſerto diabolus tentavit, loco ſibi conveniente. In locis incultis & deſertis ſagas plerumque inveniri, experientia comprobatum eſt. Igitur diabolus ex hominis animo tamquam è domo ſua pulſus, inſtar hominis in exilium terræ aridæ & deſertæ relegati: *Quærit requiem, & non invenit*. Diſcruciatur enim quamdiù extra homines habitat, quos vindicare ſibi nititur ac poſsidere, ut ſui juris, Deo per peccatum ereptos, ab initio *Dei æmulus*, *cujus operatio hominis everſio eſt*. Tunc dicit: *Revertar in domum meam, unde exivi*. Nullum non movebo lapidem, ut revertar in antiquum hoſpitium; tentationibus meis efficiam, ut in peccatum ruente iterùm homine, Deus illum deſerat, qui in corde illius per gratiam ſuam habitabat, atque ita in ejus locum ſuccedam, à quo fueram expulſus: *Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam*. Invenit hominem Spiritu Dei vacuum, otioſum, deſidem, ad Deum & ad officia ſua non attendentem: Invenit animam hominis præparatam, negligentia, & incuria ſalutis ſuæ, propenſione in malum, pravis cupiditatibus & habitibus, mala voluntate ipſum allicientem & velut invitantem. *Diaboli opus unum eſt, tentare, quod in te eſt, an velis. At ubi voluiſti, ſequitur, ut ſibi ſubjungat, Non operatus in te voluntatem, ſed nactus occaſionem voluntatis*. Hominis autem ad vias ſuas non attendentis, & cupiditatibus ſuis, Mundique inquinamentis implicati animus, reſpectu dæmonis, dicitur *Domus ſcopis mundata, & ornata*, & ad eum excipiendum idonea, quia pravæ cupiditates, & peccata diabolo ſunt inſtar exquiſitæ munditiæ, & ornatus, quo, ſicut porci luto aliiſque ſordibus, maximè delectatur. *Tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe*, multos alios dæmones, velut ſocios habitationis, ut in corde hominis, quaſi in arce, conſtituto præſidio, ſecuriùs ibi dominetur, neque tam facilè inde poſsit expelli. *Septem alios ſpiritus*, oppoſitos ſeptem illis ſpiritibus, qui in conſpectu throni Dei ſunt, ſeu vitia ſeptem donis Spiritus Sancti oppoſita. *Septem alios ſpiritus*; plenitudinem vitiorum. Quicquid enim in ſuo genere ad plenam menſuram pervenit, ſeptenario numero in Scripturis ſacris ſignificatur. *Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*: Noviſsima illius hominis conditio pejor erit priore. *Sic erit & generationi huic peſſimæ*, Scribis & Phariſæis, contumacibus & incredulis Judæis. Immundus ſpiritus exivit à Judæis, quando acceperunt Legem, & ambulavit per loca arida, quærens ſibi requiem. Expulſus videlicet à Judæis, ambulavit per gentium ſolitudines, quæ cùm poſteà Domino credidiſſent, ille non invento loco in nationibus, dixit: *Revertar in domum meam, unde exivi*, id eſt, ad Judæos, quos ante dimiſeram: *Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam*. Vacabat enim Templum Judæorum, & Chriſtum hoſpitem non habbeat, dicentem: *Dimittetur vobis domus veſtra deſerta*. Quia igitur & Dei & Angelorum præſidia non habebant, & ornati erant ſuperfluis obſervationibus legis, & traditionibus Phariſæorum, revertitur diabolus ad ſedem ſuam priſtinam: & ſeptenario ſibi numero dæmonum addito, habitat priſtinam domum: & fiunt noviſsima populi illius pejora prioribus. Multò enim nunc majori dæmonum numero poſsidentur blaſphemantes in Synagogis ſuis Chriſtum Jeſum, quàm in Ægypto poſſeſsi fuerant ante Legis notitiam: quia aliud eſt venturum non credere, aliud eum non ſuſcepiſſe, qui venerit: *Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam*. Hæc ſcilicet emundata per Legem, & Prophetarum ornata præconiis, & Chriſti adventu præparata, vacua invenitur: à qua & cuſtodia Legis abſceſſerit,

Tert. in Apo.

Tert. lib. De Exhort. Caſt. cap. 2.

Apoc. 1. 4. Iſa. 11. 2.

S. Hier. in hunc. loc.

S. Hilar. in c. 12. S. Matt. Matt. 11. 13.

(quia

(quia omnis *Lex uſque ad Joannem* eſt) & ad habitandum non receptus: "
Atque ita & habitatore vacua eſt , & deſerta cuſtodibus ; cùm tamen ve- "
niente , præeuntium ſolicitudine , & mundata ſit & ornata : *Septem igitur ſpiritus nequiores aſſumuntur ; quia tot erant gratiarum munera deſtinata cum Chriſto , quæ in eo multiformis illa Dei Sapientia ſeptiformi gloria collocavit ; ut tanta iniquitatis fieret poſſeſſio , quanta futura fuerat gratiarum ... Atque ita noviſſima hominis illius pejora erunt prioribus : Quia ex Judæis immundus ſpiritus metu Legis exceſſerat , nunc autem in eos eum ultione repudiatæ ab eis gratiæ revertetur* . Non hic allegoricùs , ſed litteralis ſenſus eſt , ut hæc verba Chriſti probant : *Sic erit & generationi huic peſſimæ* .

XXIX. *Adhuc eo loquente ad turbas , ecce mater ejus , & fratres ſtabant foris , quærentes loqui ei . Dixit autem ei quidam : Ecce Mater tua , & fratres tui foris ſtant quærentes te* . Fratres Chriſti , non natura , quia nullos habuit , ut contra Helvidium Hæreticum probat S. Hieronymus ; quæ fides eſt Eccleſiæ : non filii Joſeph ex priore uxore , ut Græci quidam Patres Gen. 13. 8.
ſenſerunt ; ſed conſobrini : Cognatos namque fratres vocat Scriptura ſacra . Gen. 20. 12.
Sic Abraham & Loth dicuntur fratres , & Sara dicitur ſoror Abrahæ . *Stabant foris* , quia præ turba ingredi non poterant in domum . Ipſum autem ſtudioſè quærebant alloqui , & ſecretò quidem , quia intellectis Phariſæo- Marci 3. 21.
rum adverſùs ipſum conſpirationibus , eum quovis modo periculo ſubtrahere Luca 8. 19.
volebant . Hoc & ſeries hiſtoriæ , & quæ S. Marcus narrat , indicare videntur . Cùm autem ad eum adire non poſſent , uno & altero nuntio ſummiſſo ipſum importunè monuerunt . Hunc porrò adventum matris & fratrum , hoc eſt , cognatorum Chriſti , S. Lucas refert poſt Parabolam ſeminum , temporis ordine non ſervato .

XXX. *At ipſe reſpondens dicenti ſibi , ait : Quæ eſt mater mea , & qui ſunt fratres mei ?* Matrem ſanctiſſimam & cognatos non negat , aut ſpernit , ſed duriore reſponſo oſtendit , negotia divina præferenda eſſe terrenis , & in Miniſterii Evangelici functione nullam habendam eſse carnalis affectus rationem : *Non injurioſe refutantur parentes* (inquit S. Ambr.) *ſed religioſiores* S.Amb. l.6.
copulæ mentium docentur eſſe , quàm corporum . in Luc. n.56.

XXXI. *Et extendens manum in Diſcipulos ſuos , dixit : Ecce mater mea , & fratres mei . Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei , qui in cælis eſt , ipſe meus frater , & ſoror , & mater eſt* . Diſcipulos ſuos manu deſignans , ſpiritalem illorum cognationem carnali ſe præponere ſignificat : ſibi enim conjunctiorem eſſe qui ſanctior & Deo obſequentior eſt . Neque hæc S.Ambr. ibid.
ullo modo trahenda ſunt ad ſanctiſſimæ Virginis Deiparæ injuriam , quæ Dei voluntatem accuratiſsimè in omnibus implevit , ut humillima ejus ancilla , & beatior fuit Chriſtum mente concipiendo , quàm carne . *Moralis Magiſter , qui de ſe cæteris præbet exemplum , atque ipſe Præceptor , ipſe etiam ſuorum executor eſt præceptorum . Præſcripturus enim cæteris , quoniam qui non reliquerit patrem & matrem ſuam non eſt Filio Dei dignus , ſententiæ huic primus ipſe ſe ſubjicit : non quo maternæ refutet pietatis obſequia (ipſius enim præceptum eſt* : Qui non honoraverit patrem , aut matrem , morte moriatur :) *Sed quia paternis ſe Myſteriis ampliùs quàm maternis affectibus debere cognoſcat . . . . Ergo hic non Mater negatur , quæ de cruce etiam agnoſcitur , ſed neceſſitudini corporali præſcriptorum cæleſtium forma præfertur* . Quicumque *fecerit voluntatem Patris mei , qui in cælis eſt , ipſe meus frater , & ſoror , & mater eſt* : id eſt , ipſum fratris , & ſororis , & matris lo- S. Aug. Epiſt.
co habeo & affectu diligo . *In quo numero profectò etiam ipſam Mariam* 243. alias 38.
benignus incluſit : faciebat enim & illa voluntatem Patris . Ita optimus Ma-

Digitized by Google

giſter atque divinus , & maternum nomen , quod ei quaſi privatum proprium que nuntiaverant , quia terrenum erat , in comparatione cœleſtis propinquitatis abjecit : & eamdem cœleſtem propinquitatem in Diſcipulis ſuis commemorans , quo ſibi rurſum conſortio generis cum cæteris Virgo illa cohæreret , oſtendit . Et ne iſto ſaluberrimo Magiſterio , quo contemni carnalem affectum in parentibus docuit , adminiculum error acciperet , quo matrem habuiſſe à quibuſdam negatur , alio loco Diſcipulos monuit , ne ſe patrem in terris dicant habere , ut quomodo illos manifeſtum eſt habuiſſe patres , ſic ſe habuiſſe matrem manifeſtaret ; cujus tamen terrena cognatione contempta , contemnendarum talium neceſſitudinum Diſcipulis præberet exemplum .

Senſus Moralis .

ABiit *Jeſus per ſata Sabbato : Diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas .* Eſurientes Chriſti Diſcipuli in ejus ſocietate panem non habent , & ſpicas vellere & confricare ad levandam famem coguntur . Nemo igitur Chriſtianus illos à Deo derelictos putet , qui rerum temporalium inopia laborant , & fame premuntur . In Chriſti Jeſu ſocietate , & ſpiritu egere , eſurire , pati , multò melius atque glorioſius eſt , quam in Mundi ſervitute bonis omnibus temporalibus abundare . Sors hæc Diſcipulorum Chriſti . Sed pauperes non ſunt , qui Deum poſſident : non eſuriunt , qui juſtitię

Minuc. Fœlix in Octav. cibo , qui verbo veritatis , qui Angelorum pane reficiuntur . *Quòd plerique pauperes dicimus* (inquit Minucius Fœlix) *non eſt infamia noſtra , ſed gloria . Animus enim , ut luxu ſolvitur , ita frugalitate firmatur . Et tamen quis poteſt pauper eſſe , qui non eget , qui non inhiat alieno , qui Deo dives eſt ? Magis pauper ille eſt , qui cùm multa habeat , plura deſiderat . . . . Nemo tam pauper poteſt eſſe , quàm natus eſt . Aves ſine patrimonio vivunt , & in diem paſcua paſcuntur : & hæc nobis tamen nata ſunt : quæ omnia ſi non concupiſcimus , poſſidemus . Igitur ut qui viam terit , eò fœlicior , quò levior , incedit: ita beatior in hoc itinere vivendi , qui paupertate ſe ſublevat , non ſub onere divitiarum ſuſpirat . Et tamen facultates , ſi utile putaremus , à Deo poſceremus . Utique indulgere poſſet aliquantum , cujus eſt totum : ſed nos contemnere malumus opes , quàm continere . Innocentiam magis cupimus , magis patientiam flagitamus : Malumus nos bonos eſſe , quàm prodigos .*

S. Hier. c. 12. S. Matt. Diſcipuli ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas . *Quòd ſpicas ſegetum manibus confricant , & inediam conſolantur , vitæ auſterioris indicium eſt , non præparatas epulas , ſed cibos ſimplices quærentium .* Diſcipulorum Chriſti

S. Jo. Chr. Ho. 40. in Matth. abſtinentiam admirare , quomodo nullam corporis curam , nullum ſtudium » habeant ; ſed ſine præmeditatione aliqua & præparatione menſam ſibi ſic » conſtituant , ut continua ferè cogantur inedia premi , neque tamen à Chri- » ſto abſcedant : nam niſi gravi inedia vexarentur , numquam certè illud in Sabbato feciſſent . Apoſtolicam vitæ auſteritatem imitari decet verbi Dei Miniſtros , & in eo totos verſari , ut plebs Chriſtiana cœleſtibus Sacramentis & divino verbo reficiatur : non de carnalibus epulis ſibi parandis ſolicitos eſſe , non lautiores menſas deſiderare , ſed opus miniſterii pro

2. Cor. 11. 27. Chriſti gloria & animarum ſalute exercere conſtanter *in labore & ærumna , in vigiliis multis , in fame & ſiti , in jejuniis multis , in frigore & nuditate* : ſi Deus occaſionem ipſis præbeat hæc pro ipſo patiendi .

S. Hil. in c. 12. S. Matt. *Abiit Jeſus per ſata Sabbato : Diſcipuli autem ejus cœperunt vellere ſpicas .* » Eo tempore , quo Deo Patri de data gentibus ſalute gratias egit Jeſus , » ambulavit per ſata . Ager mundus eſt , Sabbatum otium eſt , ſeges credituro-

turorum profectus in meſſem eſt . Ergo Sabbato in agrum profectio , in Legis otio Domini progreſſus in hunc Mundum eſt , ſegetem eam , id eſt, ſationem humani generis inviſens . Et quia eſuritio fames eſt ſalutis humanæ , ſpicas præcerpere ac vellere , ſcilicet ſanctorum ſe ſalute ſatiare , Diſcipuli feſtinant . Sacra illa fame , zeloque ſalutis animarum urgeri Paſtores, Sacerdotes , & Concionatores evangelicos oportet : ambulare per ſata cum Domino , id eſt , Scripturarum ſacrarum meditatione delectari : ſpicas vellere , id eſt , ſingulos homines deſideriis ſuis in terra radicatos , à rerum terrenarum amore abſtrahere : ſpicas manibus confricare , id eſt, à concupiſcentia carnis mentes exuere : *Mortificate membra , quæ ſunt ſuper terram* : grana comedere , id eſt , emundatos in corpus Chriſti trajicere , ut ejus membra fiant . Quod niſi confricatis ſpicis facere non poſſent : *Quia quiſque non tranſibit in corpus Chriſti , niſi carnalibus expoliatus fuerit indumentis* . Hinc Apoſtolus ait : *Exuite vos veterem hominem* . Hinc *Circumciſio non manu facta in exſpoliationem carnis* . Id denique Sabbato facere debent , id eſt , intuitu quietis æternę .

Coloſſ. 3. 5.
S.Aug. l. 1. q. Evan. S. Mat. qu. 2.

II. *Phariſæi autem videntes , dixerunt ei : Ecce Diſcipuli tui faciunt , quod non licet facere Sabbatis . At ille dixit eis ; Non legiſtis , quid fecerit David , quando eſuriit , & qui cum eo erant : quomodo intravit in domum Dei , & panes Propoſitionis comedit ? &c.* Phariſæi ſpecie tenùs religioſi , reverà hypocritæ ; Legis zelatores ſecundùm litteram , quæ occidit ; Legis , ſecundùm ſpiritum , qui vivificat , prævaricatores ; in capitibus nonnullis ad inhumanitatem uſque ſuperſtitioſi , in aliis uſque ad impietatem molles & indulgentes : Chriſti Diſcipulos innocentes accuſant violati Sabbati , tam laborioſos operarios , tam auſteros , tam utiles , quos admirari deberent ac laudare : accuſant , inquam , & calumniantur , ſuperbia & invidia impulſi . Quot in Eccleſia Phariſæi , ſpeciem pietatis habentes , virtutem autem ejus abnegantes , ſemidocti , in obſervantiis pleriſque exterioribus ſuperſtitioſi , in iis quæ Chriſtianæ profeſſioni eſſentialia ſunt , charitate ſcilicet , humilitate , & cæteris Legis divinæ capitibus indulgentiores , commodi , faciles , remiſſi , ad alios accuſandos & damnandos propenſi ac prompti ? Qui Chriſti diſcipulus eſt , non famem ſolùm & inopiam , ſed & calumniam , pro ejus nomine lubenti animo pati debet , ut innocentes Apoſtoli ; ſufficiat autem illi teſtimonium conſcientiæ ſuæ , confidatque Chriſtum innocentiam ejus defenſurum , quemadmodum Apoſtolorum ſuorum innocentiam adversùs Phariſæos defendit . *Quis accuſabit adversùs electos Dei ? Deus qui juſtificat , quis eſt , qui condemnet ? Chriſtus Jeſus , qui mortuus eſt , imò qui & reſurrexit , qui eſt ad dexteram Dei , qui etiam interpellat pro nobis .*

Ro. 8. 33-34

III. Diſcipulorum innocentiam in cauſa violati ſecundùm ſpeciem Sabbati , Chriſtus exemplo duplici tuetur , Davidis , & Sacerdotum in Templo Sabbatis operantium : *Ut multò minùs ad ipſum evulſarum Sabbato ſpicarum crimen pertineat ; qui verus Rex , & verus Sacerdos eſt , & ideò Dominus Sabbati .*

S. Aug. lib. qu. Evang. in S. Matt. q. 10.

IV. Dominicis , feſtiſque diebus , quæ Sabbata ſunt Chriſtianorum , opera famula , ſive ſervilia exercere , Lex Eccleſiæ prohibet . Verùm ita obſervanda Religio , ut ſuperſtitio caveatur . Cibos parare licet , quod Judæis Lege vetitum erat Sabbatis . Manibus operari licet iis , qui aliter ſibi , vel familiæ ſuæ victum procurare non poſſunt , modò id ſine ſcandalo fiat , & poſt auditionem Sacri . Licet fruges recondere alias perituras . Licet neceſſarium iter conficere . Licet in bello militaria opera peragere ad expugnationem , vel defenſionem urbis .

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

urbis, vel caſtri; & pugnare opportunitate data: quod & Sabbatis licere Judaicæ Genti, Machabaicis temporibus declaratum eſt. Licet omne opus ſecundùm ſe honeſtum & licitum, quod neceſſitas cogit. Solum, quod nuſquam licet, peccatum, ſacrorum dierum religionem ſic violat, ut excuſari non poſſit, qui diebus illis Dei Legem tranſgreditur; quin immò gravius ſit illius peccatum, quod maximè omnium ſervile opus eſt: cùm
S.Aug. Epiſt. 55. aliàs 119. c.11. *qui facit peccatum, ſervus ſit peccati*: Nihilque magis oppoſitum ſit ſpiritali quieti in Deo noſtro, ad quam ſignificandam, Sabbatum commendatum eſt priori populo in otio corporali celebrandum: *Unde non inconvenienter intelligimus, ad amorem excitandum, quo ad requiem tendimus, valere omnia, quæ figuratè in Scripturis dicuntur; quandoquidem id ſolum in Decalogo figuratè præcipitur, ubi requies commendatur, quæ ubique amatur, ſed in ſolo Deo certa & ſancta invenitur*. Sacris igitur diebus præcipuè
Iſai. 1. 16. implendum eſt, quod Deus per Prophetam præcipit: *Quieſcite agere perversè, diſcite benefacere*: In requiem Dei introeundum eſt, ut requieſcat
Heb. 4. 10. homo *ab operibus ſuis, ſicut à ſuis Deus*. Opera autem hominis propria, peccata ſunt: bona enim opera agnoſcimus illius potiùs eſſe, quàm noſtra. Hæc ſola quies nullam diſpenſationem recipit; illius violationem nulla neceſsitas excuſat.

Dominicis feſtiſque diebus, opera quæcumque religioſa exercenda ſunt: & in his potiſsimùm ſita eſt ſanctificatio. Non ſoli Sacerdotes, ut olim tempore Legis veteris, panes ſacros comedere poſſunt; ſed Chriſtiani quilibet ſceleris puri, ſeu per pœnitentiam à peccatis expiati. Chriſti corpus in Euchariſtia, veritas eſt per panes coram Arca Domini propoſitos adumbrata. Hoc pane refici fideles, quos Chriſtus Patri ſuo Regnum & Sacerdotes fecit in ſanguine ſuo, decet ſacris diebus: oportet, ut victimas Deo cædant, offerantque, non cruentas illas pecudum, quas olim Sacerdotes
S. Aug. l. 10. de Civ. Dei, c.3. mactabant in Templo, Sabbatum ſine crimine violantes; ſed ſeipſos, cupiditateſque ſuas: *Non ſacrificium trucidati pecoris, ſed contriti cordis*. Illi offerant oportet *Hoſtiam humilitatis & laudis, in ara cordis, igne fervidæ charitatis*. Ei ſuaviſsimum adoleant incenſum, *in ejus conſpectu pio amore flagrantes*. His operibus non ſolùm non violantur, ſed maximè ſanctificantur Chriſtiana Sabbata, id eſt, Dominici feſtique dies. Sed, quod dixi de ſacri panis, Corporis ſcilicet Chriſti, illis diebus Communione frequentanda, non ſolùm conſcientiæ puritatem, ex neceſsitate; ſed & corporis munditiem, continentiamque ab opere conjugali, quam à Chriſtianis Apoſtolus ad tempus exigit, ut orationi vacent, ex pietate & decoro poſtulat. Unde S. Hieronymus in Commentario hujus loci: *Obſerva*
S. Hieron. in c.12.S.Mat. (inquit) *quòd panes Propoſitionis nec David, nec pueri ejus acceperunt, antequam ſe à mulieribus mundos eſſe reſponderent*. Si enim aditus immundis vel ad Templum Lege veteri prohibitus erat: *Dico vobis, quia Templo major eſt hic*. Quomodo autem, inquit S. Ambroſius, David obſervator Legis
S.Ambr. l. 5. in Luc. n.33. & 37. atque defenſor, panes & ipſe manducavit, & dedit iis, qui ſecum erant, quos non licebat manducare, niſi tantummodo Sacerdotibus, niſi ut per illam demonſtraret *figuram, Sacerdotalem cibum ad uſum tranſiturum eſſe populorum? Sive quòd omnes vitam Sacerdotalem debemus imitari: ſive quia omnes filii Eccleſiæ Sacerdotes ſunt; ungimur enim in Sacerdotium ſanctum, offerentes noſmetipſos Deo hoſtias ſpiritales . . . . Quid verò evidentius, quàm quòd in Achimelech domo quinque panes petit David, & unum accipit: demonſtrante typo, quòd jam non quinque Libris, ſed Chriſti corpore cibus fidelibus pararetur, ut Chriſti corpus aſſumeret, ne quis de fidelibus eſuriret?*

Sab-

Digitized by Google

Sabbata non violantur , imò ſanctificantur operibus charitatis & miſeri-
cordiæ : hæc Dominicis feſtiſque diebus nemo , niſi ſuperſtitioſus & irre- Jac. 1.27.
ligioſus , intermittit . In his enim Religionis perfectio poſita eſt . *Religio*
munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc eſt : Viſitare pupillos & vi-
duas in tribulatione eorum , & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo . Mi-
ſericordiam Sacrificiis præponendam Chriſtus docuit , & eo nomine inhu-
manam Phariſæorum calumniam refellis , qui ejus Diſcipulos violati Sab-
bati iniquè accuſabant , quòd paucas ſegetum ſpicas vulſiſſent , & manibus
triviſſent ad levandam famem ; cùm parare cibos neceſſarios pridie non po-
tuiſſent , confluentibus ad Chriſtum turbis impediti , quas ad ejus doctri-
nam præparaverant . *Si autem ſciretis , quid eſt : Miſericordiam volo , &* ...e.6.6.
non Sacrificium ; numquam condemnaſſetis innocentes . Hinc apud alium Pro-
phetam : *Quid dignum* , inquit , *offeram Domino ? Curvabo genu Deo excelſo ?* Michex.6.6.
Numquid offeram ei holocautomata , & vitulos anniculos ? Numquid placari
poteſt Dominus in millibus arietum , aut in multis millibus hircorum pinguium ?
Numquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo , fructum ventris mei pro
peccato animæ meæ ? Indicabo tibi , ò homo , quid ſit bonum , & quid Do-
minus requirat à te : Utique facere judicium , & diligere miſericordiam , &
ſollicitum ambulare cum Deo tuo . In hujus Prophetæ verbis utrumque di-
ſtinctum eſt , ſatiſque declaratum , illa Sacrificia per ſe ipſa non require-
re Deum , quibus ſignificantur hæc Sacrificia , quæ requirit Deus : *Bene-* Heb.13.16.
ficentiæ & communionis (inquit Apoſtolus) *nolite oblivisci : talibus enim*
Hoſtiis promeretur Deus . Ac per hoc , ubi ſcriptum eſt , *Miſericordiam* "
volo , non Sacrificium , nihil aliud , quàm Sacrificio Sacrificium prælatum "
oportet intelligi : Quoniam illud , quod ab omnibus appellatur Sacrificium, "
ſignum eſt veri Sacrificii . Porrò autem *Miſericordia verum Sacrificium eſt* . S.Aug.l.10.
Quæcumque igitur in miniſterio Tabernaculi , ſive Templi , multis modis de de Civ. Dei,
Sacrificiis leguntur divinis eſſe præcepta , ad dilectionem Dei & proximi ſigni- c. 6. 7.
ficandam referuntur : In his enim duobus præceptis tota Lex pendet & Pro- Matt.22.40.
phetæ . *Proinde verum Sacrificium eſt omne opus , quod agitur , ut ſancta*
ſocietate inhæreamus Deo , relatum ſcilicet ad illum finem boni , quo veraci-
ter beati eſſe poſſimus . Unde & ipſa miſericordia , qua homini ſubvenitur ,
ſi propter Deum non fit , non eſt Sacrificium . Etſi enim ab homine fit vel
offertur , tamen Sacrificium res divina eſt . . . Unde ipſe homo Dei nomine
conſecratus , & Deo votus , in quantum Mundo moritur , ut Deo vivat , Sa-
crificium eſt : & hoc ad miſericordiam pertinet , quam quiſque in ſe ipſum Eccli.30.42.
facit . Propterea ſcriptum eſt : Miſerere animæ tuæ placens Deo . *Corpus*
etiam noſtrum cùm per temperantiam caſtigamus , ſi hoc , quemadmodum de-
bemus , propter Deum facimus , ut non exhibeamus membra noſtra arma ini-
quitatis peccato , ſed arma juſtitiæ Deo , Sacrificium eſt . Ad quod exhortans
Apoſtolus , ait : Obſecro vos , fratres , per miſericordiam Dei , ut exhi- Rom.12.1.
beatis corpora veſtra Hoſtiam viventem , ſanctam , Deo placentem , ratio- "
nabile obſequium veſtrum : *Si ergo corpus , quo inferiore tamquam famulo ,* "
vel tamquam inſtrumento utitur anima , cùm ejus bonus & rectus uſus ad
Deum refertur , Sacrificium eſt ; quantò magis anima ipſa , cùm ſe refert ad
Deum , ut igne amoris ejus accenſa , formam concupiſcentiæ ſæcularis amittat ,
eique tamquam incommutabili formæ ſubdita reformetur , hinc ei placens , quòd
ex ejus pulchritudine acceperit , ſit Sacrificium ? His Sacrificiis Dominici fe-
ſtique dies celebrandi ſunt , quia ita ſtatuit Chriſtus *Dominus Sabbati* , non
ſolùm Judaici & typici , ſed Chriſtiani & ſpiritualis.

V. *Si ſciretis , quid eſt , Miſericordiam volo , non Sacrificium , numquam*
con-

Digitized by Google

S. Hil. c. 12. in Matt.

condemnaſſetis innocentes . Præclarè in hunc locum S. Hilarius : *Opus* , inquit , *ſalutis noſtræ non in Sacrificio* , *ſed in miſericordia eſt* : *& Lege ceſſante* , *in Dei bonitate ſalvamur* . *Cujus rei donum ſi intellexiſſent*, *numquam condemnaſſent innocentes* , *id eſt* , *Apoſtolos* : *quos inſimulaturi erant tranſgreſſæ Legis invidia* , *cùm Sacrificiorum vetuſtate ceſſante* , *univerſis per eos miſericordiæ novitas ſubveniret* .

VI. Qui temerè ac facilè alios accuſat , judicat , calumniatur , Phariſaicæ malignitatis eſt hæres . Qui alios excuſat , & calumniis impetitos defendit , Dominicæ charitatis eſt imitator . Sed ita excuſandi ſunt homines , ut peccata nuſquam excuſentur : *In his enim quæ peccata omninò ſunt*, *nulla umquam excuſatio inveniri poteſt* . *Nam neque homicida* , *ſi per iracundiam ſe feciſſe dicet* , *neque adulter* , *ſi per cupiditatem commiſiſſe aſſeverabit*, *numquam ſatisfaciet* : *nec alia ulla excogitari cauſa poterit* , *ut hæc quæ peccata ſunt* , *non eſſe peccata videantur* . Nuſquam excuſatur , quod Deus damnat . Quamvis autem Sanctorum exempla , quæ in Scripturis ſacris referuntur , nec improbantur uſquam , ad ſimilia facta excuſanda valeant ; ut oſtendit Chriſtus Davidis exemplo factum innocens Diſcipulorum ſuorum vindicans à calumnia : *Non legiſtis* , *quid fecerit David ? &c.* Non tamen aliorum hominum , qui vulgò probi & pii habentur , exempla inſtar regulæ nobis eſſe debent , ad quam mores noſtros conformemus , ſed Lex una divina : nec legitimè quis excuſatur , ſi aliorum exempla ſequi maluerit, quàm ad Legem divinam & Sanctos ejus interpretes attendere : *Cùm videris multos non ſolùm hæc facere* , *ſed etiam defendere atque ſuadere* , *tene te ad Legem Dei* , *& non ſequaris prævaricatores ejus* . *Non enim ſecundùm illorum ſenſum* , *ſed ſecundùm illius veritatem judicaberis* .

S. Joan. Chr. H. 40. in Mat.

S. Aug. lib. de Catechizandis Rudibus, c. 25.

VII. *Et ecce homo habens manum aridam* ; *& interrogabant eum* , *dicentes* : *Si licet Sabbato curare ? ut accuſarent eum* . *Ipſe autem dixit illis* : *Quis erit ex vobis homo* , *qui habeat ovem unam* , *& ſi ceciderit hæc Sabbatis in foveam* , *nonne tenebit & levabit eam ? Quantò magis melior eſt homo ove ? Itaque licet Sabbatis benefacere* . Crudelis Phariſæorum invidia, cujus malignitas ipſa Chriſti Domini divina charitate exacerbatur & nutritur , Chriſti gloriæ officere malunt , quàm ægroti hominis ſalutem videre . Illum interrogant , ut accuſandi ac reprehendendi nanciſcantur occaſionem . Ipſe autem admirabili benignitate curat , reſpondet , quàm mitis ſit , omnibus aperiens , & inſidias inimicorum in ipſos convertens . Statuit hominem in medio , ut eos miſeriæ ejus intuitu ad miſericordiam flecteret : & ne ſic quidem facti ſunt meliòres . Ovis exemplum adhibuit , quam Sabbato in foveam delapſam , inde educere & curare non morabantur : ut multò magis licere Sabbato benefacere homini intelligerent ad ſerviendum charitati , quàm pecudem è foſſa extrahere & curare ad ſerviendum cupiditati . Non erat enim neſcius , quanta æris cupiditate vexarentur , & quòd auri multò megis , quàm humanitatis eſſent cultores . Quàm multi vocem cupiditatis audiunt , charitatis vocem non audiunt ! Magis dolent jacturam pecudis , quàm miſeriam , calamitatem , ægritudinem , mortem hominis : cùm tamen homo longè melior ſit pecude , præſertim Chriſtianus homo , frater in Chriſto noſter , Chriſti membrum , ejuſdemque gloriæ cœleſtis candidatus .

S. Joan. Chr. H. 41. in Mat.

S. Pet. Chr. ſerm. 32.

VIII. *Interrogabant eum* : *Si licet Sabbato curare* , *ut accuſarent eum* . Ad infamiam Judicis & nequitiam cognitoris , quæritur de cura crimen,
» de pietate accuſatio , reatus de virtute , de ſalute ſupplicium . Sed mirum
» non eſt : ſemper offendunt bona malos , pia impios , ſancta profanos : aut

quan-

quando non laſcivus diſciplinam, virtutem vitioſus, innocentiam criminoſus accuſat? Obſervabant ſoliciti Sacerdotes Sabbatis, non ſi peccaret, ſed ſi curaret: ut accuſarent eum. Amatores criminum invigilant, inſidiantur in accuſatione virtutum: quaſi contra ſalutem, non pro ſalute Sabbatum ſit proviſum. Sabbatum non impiè curam denegavit infirmis, ſed tota pietate aliquoties quietem præſtitit feſſis nimio labore mortalibus. Tunc dicit eis, alio Evangeliſta referente: *Licet Sabbatis benefacere, an malè; animam ſalvam facere, an perdere?* Bonitatem commendat operis ſui: & illorum malitiæ conceptæ conſcientiam accuſat: Quia cùm ille ſalvum facere hominem corpore animoque geſtiret, illi eum accuſandi ſtudio perdere moliuntur. *Ac illi tacebant; & circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum*. Circumſpiciens, dixit, non conſpiciens; id eſt, non tantùm faciem ut homo intuens, ſed ut Deus corpora, corda, mentes, ſenſus, præterita, præſentia, futura contemplatus: *Iraſcitur ut Dominus, contriſtatur ut parens, dolet ut homo, intuetur ut Deus*.

Marci 3.

IX. *Itaque licet Sabbatis benefacere*. Chriſtiana Sabbata, ſive Solemnitates, bonis operibus ſanctificare & celebrare oportet. Quotidianum autem & juge Sabbatum Chriſtianis eſt, non ſemel dumtaxat in hebdomade recurrens. Ideò Chriſtus Sabbatum vetus abolevit, impletaque Lege, Sabbati aliorumque ritualium præceptorum onere Apoſtolos ſolvit: *Non enim decebat illos diem unum ſolemnem agere, quibus tota vita ſolemnitas eſt: nec juſta Arcam Dei atque Altare aureum aſſiſtere eos, qui Creatorem omnium in ſe ipſis habebant habitantem, multiſque modis, imò verò omnibus, ipſos alloquentem: Alloquitur enim fideles orantes, offerentes, per Scripturas, per miſericordiæ officia: &, quod omnia continet, in ipſis habitat. Cur igitur Sabbato illi opus eſt, qui per totam vitam ſuam agit ſolemnitatem, qui cæleſti vivit diſciplina, qui peccatorum immunis, virtutes obſervat & colit? Solemnitatem igitur continuam agamus, nihil omninò malignitatis committentes. Nam tunc ſolùm veram ſolemnitatem peragimus, cùm ſpiritalis vitæ continuè cultum augemus, cùm à terrenis operibus abſtinemus, cùm ſpiritali vacamus otio, manus ab avaritia cohibentes, corpus à ſuperfluis & inutilibus abducentes laboribus. Servientis enim extremæ ſunt hi labores, illiſque ſimiles, quibus in Ægypto Judæorum populus vexabatur. Nullum enim inter auri ſollicitos collectores, & cœni atque laterum operarios, quique ad paleas colligendas flagellis adigebantur, omninò diſcrimen eſt. Nam ut tunc Pharao atrociſſimus ille tyrannus, flagellis ad colligendas paleas adigebat Hebræos: ſic etiam nunc diabolus ad officium laterum flagellis cupiditatum multos incendit. Quid enim aliud aurum eſt, quàm cœnum; & argentum quid aliud, quàm palea? Sicut ergo palea ignem, ſic pecuniæ cupiditas avaritiæ flammam incendit, & quaſi cœnum aurum ipſum inquinat poſſidentes. Sed miſſus eſt nobis liberator, non Moyſes è deſerto, ſed Filius Dei de cœlo. Quare ſi poſt adventum ejus etiam in Ægypto permanebis, Ægyptiorum etiam ſuppliciis cruciaberis. Sin verò Ægypto ſpreta, Iſrael ſpiritalem ſequeris, miraculorum omnium eris ſpectator. Nec tamen id ſolùm ad ſalutem ſufficit: Non enim ab Ægypto tantummodò recedendum eſt, ſed in repromiſſionis quoque terram veniendum*. Ad hoc eniti ſtudiis omnibus Chriſtiani debent, ut bonorum operum frequenti & aſſidua exercitatione, ad Sabbatum æternæ quietis perveniant: ſed quia tota vita Chriſtiani, ſi ſecundùm Evangelium vivat, Sabbatum eſt, tota vita benefaciendum eſt.

S.Joan.Chr. H.40.in Ma[illegible]

X. *Tunc ait homini: Extende manum tuam; & extendit, & reſtituta eſt*

S.Amb. l.5. in Luc. n.39. „ *ſanitati ſicut altera* . Dominus Jeſus , qui totum hominem ſalvum facere diſponebat per ſingula membra currebat , ut verè diceret : *Indignamini, quia totum hominem ſanum feci in Sabbato* , Itaque hoc loco *Manum illam, quam extendit Adam , & interdictæ arboris poma decerpſit , ſuccis bonorum factorum ſalutaribus irrigavit ; ut quæ crimine aruerat , bonis operibus ſanaretur . In quo Judæos redarguit Chriſtus , qui malis interpretationibus Legis præcepta violarent , æſtimantes , Sabbato etiam à bonis operibus feriandum ; cùm Lex in præſentibus formam præfiguraverit futurorum ; in quibus utique malorum feriæ futuræ ſunt , non bonorum . Nam licèt ſæcularia opera conquieſcant , non otioſus tamen boni operis actus eſt in Dei laude requieſcere.* Audiſti Domini verba dicentis , *Extende manum tuam* . In hoc homine omnium hominum imago figuratur : In hoc geritur cura cunctorum :

S.Pet. Chryſ. Ser.32. *Aruerat enim manus hominis magis ſtupore fidei , quàm ſiccitate nervorum ; & plus culpa conſcientiæ , quàm debilitate carnali . Antiqua nimis iſta erat , & quæ in Mundi principio contigerat , ægritudo , nec arte hominis , aut beneficio poterat hæc curari , quæ juſta Dei fuerat indignatione contracta : tetigerat vetita , inconceſſa præſumpſerat , cùm ſe ad arborem ſciendi bonum malumque porrexerat . Auctore indigebat , non qui malagma imponeret , ſed qui poſſet illatam relaxare ſententiam , & ignoſcendo reſolvere , quod religaverat indignando . In hoc homine noſtræ tantùm geritur umbra ſanitatis ; perfecta autem ſalus noſtra reſervatur in Chriſto : quia tunc ariditas noſtræ manus miſerando diſſolvitur , cùm cruore perfunditur Dominicæ Paſſionis; cùm in illo vitali ligno crucis extenditur ; cùm carpit fructuoſam de dolore virtutem ; cùm totam arborem ſalutis amplectitur ; cùm clavis Domini corpus affigitur , quò numquam ad arborem concupiſcentiæ , & aridæ redeat voluptatis .*

S.Amb. l.5. in Luc.n.40. Extende manum tuam: *Communis iſta generaliſque medicina eſt . Et tu qui putas manum habere te ſanam , cave ne avaritia , cave ne ſacrilegio contrahatur . Extende ſæpiùs eam , extende ad illum pauperem qui te obſecrat : extende , ut proximum juves , ut viduæ præſidium feras , eripias injuriæ , quem vides injuſtæ contumeliæ ſubjacere : extende ad Deum pro peccatis tuis . Sic*

1.Reg.13.4.6. *manus extenditur , ſic ſanatur . Sic Hieroboam manum , cùm idolis ſacrificaret , contraxit ; & rurſus cùm Deum rogaret , extendit .*

S.Pet. Chryſ. Ser.32. Orate , Fratres , ut ſola Synagoga tali debilitate fuſcetur , nec ſit in Eccleſiâ cujus manum arefaciat cupiditas , contrahat avaritia , rapina debilitet , tenacitas ægrotam conſtringat : ſed ſi acciderit idipſum , audiat Dominum , & citò eam in opere pietatis extendat , relaxet , & in miſericordia , in eleemoſynis porrigat . *Sanari neſcit , qui neſcit pauperi fœnerari .*

XI. *Exeuntes autem Phariſæi , conſilium faciebant adversùs eum , quomodo perderent eum .* Quàm cæca Phariſæorum invidia! Charitatis opera Sabbato exercere nefas eſſe putant , conjurationem in Chriſtum bonum opus & Sabbato dignum eſſe volunt . Nulla injuria vexati , Chriſto necem moliuntur:

S.Jo.Chryſ. Hom.41. in Matth. adeò perниcioſum malum invidia eſt : *Nec enim alienis ſolùm , ſed domeſticis , & illis ipſis , qui invident , peſtifera eſt .... Invidia intolerabile malum , ſerpentis documentum , dæmonum inventum , punitionis arrabo , pietatis impedimentum , via ad gehennam , Regni cœlorum privatio .*

S.Baſil. Hom. de Invidia. Invidia crimen eſt non Phariſaicum modò , ſed diabolicum : *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum : imitantur autem eum , qui ſunt ex parte illius ...*

Sap. 2. S.Jo.Chry.ib. Invidia peſtiferum malum , *hominem in diaboli conditionem , ac in dæmonem immaniſſimum convertit . Invidia prima hominis cædes apparvit , invidia fraterna charitas contempta eſt . Invidia factum eſt , ut hiatu ſuo terra Datan , Core , Abiron , univerſumque illum populum , vivos abſorpſerit . Sed facilli-*

mum

mum eſt dicet aliquis, invidos accuſare: quomodo igitur, ne veneno ſuo nos inficiat, faciemus? Si dabimus operam, ut quemadmodum fornicatori nefas eſt Eccleſiam ingredi, ſic invido quoque: imò verò multò magis invidus, quàm fornicator, à cœtu fidelium exterminandus eſt ..... Conſidera, te non majorem illi cui invides, quàm tibi ipſi inferre injuriam, cùm te ipſum verſùs mucronem impellas. Quid enim incommodi Cain fratri ſuo Abel intulit? Nonne illum quidem invitus ad meliorem vitam citiùs tranſmiſit, ac ſe ipſum ærumnis involvit? Eſau verò qua in re manſueto Jacob obfuit, cùm ipſe etiam paterna domo excidit, & poſt inſidias illas in aliena vagabatur regione? Jacob verò multis bonis atque divitiis abundavit. Qua in re fratres ſui Joſeph infeliciorem reddiderunt? Nonne, quamquam ad ejus cædem penè veniſſent, inediæ malo in extremis periculis fuerunt, cùm ille Regia poteſtate in Ægypto potiretur? *Nam quantò majore invidia laboras, tantò majora illi offer bona, cui invides: Deus enim, qui omnia perſpicit, cùm viderit innocentem injuria circumventum, extollit multò magis, clarumque illum facit, invidentem autem deprimit*. Interimamus ergo peſtiferam hanc beſtiam, ac multa ejus capita detruncemus. Multæ quippè invidiæ ſunt ſpecies. Quòd ſi qui amantem ſe diligit, nihil majus publicanis adipiſcitur: qui odio innocentem inſectatur, quid patietur? Quomodo gehennam effugietis, qui gentibus atque infidelibus deteriores eſtis? Quibus de cauſis fit, ut vehementiùs doleam atque crucier, cùm video nos, qui Angelos vel potiùs Angelorum Dominum imitari ex præcepto debemus, diabolum æmulari: *Magna enim etiam in Eccleſia, & in Clero, multòque major, quàm in Laicis, eſt invidia*. Penetravit & in clauſtra, teterrima illa peſtis. Qui religioſiores videntur, & à vitiis carnalibus magis remoti, interdum ſunt magis invidi: & charitate in ſe ipſis extincta, Jeſum in membris ſuis perdere moliuntur. *Phariſæi conſilium faciebant adverſùs eum, quomodo perderent eum*.

XII. *Jeſus autem ſciens, receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curavit omnes: & præcepit eis, ne manifeſtum eum facerent*. Chriſtiana prudentia & charitas jubent, ut quantum in nobis eſt, novorum criminum occaſionem inimicis noſtris & perſecutoribus ſubtrahamus: ut invidia & perſecutionibus hominum nequaquam deterreamur à tramite virtutis, à Miniſterii noſtri ſacris functionibus, à curandis morbis ſpiritualibus hominum, à beneficentia erga omnes exercenda, exemplo Salvatoris noſtri. Latere verò cùm Chriſto magis amemus, quàm in hominum luce verſari. Frequentes inter hominum applauſus, laudeſque, latebras humilitatis quæramus: *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi*. Nihil enim magis è jugo juſtitiæ ſubducere collum ſolet, quàm inanis flatus gloriæ, quæ timidos, remiſſos, adulatores, ſimulatores homines reddit. Cur putas Chriſtum à Phariſæis dæmoniacum appellatum? Nonnè quia gloriam à multis aucupari cupiebant? Unde autem vulgus rectiùs de Chriſto ſentiebat? Nonnè quia procul ab hujuſmodi ægritudine aberat? Nihil certè ita iniquos atque amentes facit, quemadmodùm ſi ad inanem multorum gloriam inhiare cupiditate cogaris: nihil ita probos, fortes, adamantis inſtar infractos homines conſtituit, quemadmodùm inanis gloriæ contemptus ...... Quot homines in populo ſunt, tot vinculis conſtringitur, tot dominis ſubjicitur, qui vulgi laude gaudet ..... Inflantur enim voluptate homines, ac extolluntur, & in profundum rurſùs facilè demerguntur, ſemper vexati animo, numquam in tranquillitate vivunt.

Gal. 5.
S. Jo. Chr. Ho. 41. in Matt.

XIII. *Ut adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam dicentem: Ecce puer*

te puer meus , quem elegi , dilectus meus in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam ſuper eum Spiritum meum , & judicium gentibus nunciabit . Non contendet , neque clamabit , neque audiet aliquis in plateis vocem ejus : arundinem quaſſatam non confringet , & linum fumigans non extinguet , &c. Sacerdotale Miniſterium , officium curæ Paſtoralis , prædicandi munus , Dei vocatione dumtaxat & electione ſuſcipi debent ab eo , qui ſervum Dei ſe profitetur , & qui fidelitate ſua , accurata mandatorum ejus obſervantia, zelo pro ejus gloria , & Eccleſiæ ejus utilitatibus , dignus eſt, quem conſtituat Dominus ſuper familiam ſuam , ut det illis cibum in tempore ; qui Deo dilectus , ipſum ardentiſſimè diligit , nihilque ipſi præponit , gloriam illius unicè quærens ; non quæ ſua ſunt : *Ecce puer meus , quem elegi , dilectus meus* . Spiritu Sancto plenus eſſe debet Prædicator veritatis , Sacerdos , Paſtor , & Rector animarum : divinum illum Spiritum à Chriſto , de cujus plenitudine omnes accipimus , aſſiduis precibus poſtulare , ad illum recipiendum ſe humilitate & animi puritate diſponere , ut in illum dona ſua effundat abundè , & in illo quieſcat & maneat : *Ponam Spiritum meum*
1.Cor.2.12. *ſuper eum* . Ut autem Spiritus Dei in illo habitet, neceſſe eſt , ut abjiciat *Spiritum hujus mundi* , Chriſti manſuetudinem imitetur : ab ira , contentio-
2.Tim. 2. 24. ne , murmuratione , clamore , liſibus , ſit penitus alienus : *Non contendet , neque clamabit , neque audiet aliquis in plateis vocem ejus* . Nam *Servum Domini non oportet litigare , ſed manſuetum eſſe ad omnes , docibilem , patientem , cum modeſtia corripientem eos , qui reſiſtunt veritati* . Et , *Epi-*
1.Tim. 3.2. *ſcopum oportet irreprehenſibilem eſſe , prudentem , doctorem , non vinolentum, non percuſſorem , non litigioſum* . Prælati non ſunt *Dominantes in cleris , ſed*
1.Petri 5. *forma gregis ex animo , providentes non coactè , ſed ſpontaneè , ſecundùm Deum* . Chriſti manſuetudinem ab Iſaia prædictam , ab Evangeliſta commendatam noverint , ut doceant Eccleſiaſticum Miniſterium non eſſe miniſterium ſuperbiæ , dominationis , ac violentiæ ; ſed humilitatis , moderationis ac manſuetudinis . Caveat Sacerdos & Rector animarum , ne peccatores exacerbet , ne à ſe repellat , ne agreſti quadam & fera ſeveritate ad deſperationem compellat ; ſed divina benignitate , & compatiente charitate à peccato retrahat , & ad Evangelicæ Legis obſervantiam ſuaviter adducat . Diſciplinæ ſeveritatem , quæ charitati & ſaluti animarum ſervire debet , prout charitas exigit , vel ſtringat , vel prudenter moderetur , quantùm ſalva Dei lege fieri poteſt : *Arundinem quaſſatam non confringet , & linum fumigans*
S.Gre.M. p.2. Paſtor. curæ, c. 6. *non extinguet* . Sic jura diſciplinæ contra delinquentes exerceat , ut pietatis viſcera non amittat . *Curandum quippè eſt , ut Rectorem ſubditis , & matrem pietas , & patrem exhibeat diſciplina . Atque in hac ſolicita circumſpectione providendum , ne aut diſtrictio rigida , aut pietas ſit remiſſa . Nam diſciplina vel miſericordia multùm deſtituitur , ſi una ſine altera teneatur . Sed erga ſubditos ſuos ineſſe Rectoribus debet & juſtè conſulens miſericordia , & piè ſæviens diſciplina .... Sit amor , ſed non emolliens : ſit rigor , ſed non exaſperans : ſit zelus , ſed non immoderatè ſæviens : ſit pietas , ſed non plus quàm expediat parcens : ut dum ſe in arce regiminis juſtitia clementiaque permulcet , is qui præeſt , corda ſubditorum & terrendo demulceat , & tamen ad terroris reverentiam demulcendo conſtringat* .

Calamum quaſſatum non confringet , & linum fumigans non extinguet . Manſuetudinem admirabilem cum zelo divino , lenitatem cum juſtitia ſemper
Pſ.44. 5. conjuxit Chriſtus Jeſus , de quo dictum eſt : *Intende , proſpere procede , &*
S.Ber.ſer.22. *regna , propter veritatem , & manſuetudinem , & juſtitiam* . Hanc manſue-
in Cant. n.8. tudinem experti Chriſtiani , in odorem unguentorum ipſius cucurrerunt :

Omni-

Omninò propter manſuetudinem, quæ in te prædicatur, currimus poſt te, Domine Jeſu, audientes, quòd non ſpernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruiſti confitentem latronem, non lacrymantem peccatricem, non Chananæam ſupplicantem, non deprehenſam in adulterio, non ſedentem in telonio, non ſupplicantem Publicanum, non negantem Diſcipulum, non perſecutorem diſcipulorum, non ipſos crucifixores tuos. In odorem horum currimus ... Quis non poſt illum libenter atque alacriter currat, qui & ab errore liberat, & errata diſſimulat, qui deinde merita vivendo tradit, præmia moriendo conquirit? Quam excuſationem habet, qui in odore horum unguentorum non currit, niſi ad quem fortè odor minimè pervenit? Sed enim in omnem terram exivit odor vitæ: quoniam miſericordia Domini plena eſt terra, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Ergo qui vitalem hanc ſporſam ubique fragrantiam non ſentit, & ob hoc non currit, aut mortuus eſt, aut putidus.

XIV. *Et in nomine ejus gentes ſperabunt.* In quem enim alium ſperarent, quàm in Salvatorem ſuum, in Mediatorem Dei & hominum? In nomine Chriſti ſperare, eſt ab illo ſalutem, & omnia ad ſalutem neceſſaria expectare. *Nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.* Act. 4. 12. Sperat in Chriſti nomine, qui Mundi promiſſa bonaque temporalia propter Chriſtum contemnit; qui ſola bona cœleſtia deſiderat, diligit, quærit, id eſt, Deum ſolum, qui *omne bonum* noſtrum eſt. Sperat in Chriſti nomine, qui vitæ hujus miſerias, calamitates, privationes, perſecutiones, damna quælibet temporalia, lubenti & tranquillo animo patitur ſpe felicitatis & gloriæ, quam Chriſtus nobis promiſit, & acquiſivit ſanguine ſuo. *Spe gaudentes, in tribulatione patientes.* Rom. 12. Sperat in Chriſti nomine, qui in neceſſitatibus, in anguſtiis, in periculis ipſum invocat, cujus ſpes & fiducia non innititur hominibus, baculis ſcilicet arundineis, quantavis poteſtate præcellant, qui propriæ ſuæ induſtriæ, ingenio, ſcientiæ, prudentiæ, divitiis non confidit; ſed uni Deo, & ejus gratiæ ac miſericordiæ adjutorio. Igitur *Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda veſtra; Deus adjutor noſter in æternum.* Pſ. 6. 9.

XV. *Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus, & mutus: & curavit eum, ita ut loqueretur & videret.* In hoc dæmoniaco miſera peccatoris hominis conditio adumbratur. Peccatoris animum diabolus poſſidet, amore peccati devinctum; oculos ejus interiores excæcat, ne videat peccati gravitatem ac fœditatem; Dei, quem offendit, ſummam & infinitam bonitatem; pœnarum inferni, quarum debitum incurrit, æternam acerbitatem; cœleſtis gloriæ, quam amiſit, felicitatem; Chriſti ad pœnitentiam vocantis & expectantis, miſericordiam: *Ambulabunt, ut cæci, quia Domino peccaverunt.* Sophon. 1. 17. In hujus rei typum cùm Philiſthæi Samſonem apprehendiſſent: *ſtatim eruerunt oculos ejus, & duxerunt in Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere molere fecerunt.* Jud. 16. 21. Denique diabolus mutum efficit peccatorem, ne Dei miſericordiam orando imploret, ne peccata ſua Deo & Sacerdoti confiteatur. Solus Deus, ſolus Chriſtus peccatorem curare poteſt, ut expulſo dæmone videat, quàm bonus eſt Dominus, quanta peccati gravitas & fœditas, quàm miſeram ſerviat ſervitutem peccator diabolo mancipatus, quanta ſit pulchritudo juſtitiæ; quàm gratus eſſe debeat erga Deum & Chriſtum, qui ipſum à peccati Diabolique ſervitute liberavit, qui pœnas æternas illi condonavit, qui jus ad cœleſtem hæreditatem gloriæ filiorum Dei illi reſtituit. S. Hier. c. 12. S. Matt. Solus Deus & Chriſtus ipſum illuminare poteſt, ut videat quæ agenda ſunt: ipſum juvare, ut eadem faciat. Solus peccatoris linguam ſolvere poteſt, ut in laudes Dei tacens priùs os laxetur. O Domine: *Il-*

lumi-

Pſ. 12. 4. 5. *lumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte, ne quando dicat ini-*
Pſ. 55. 17. *micus meus: Prævalui adversùs eum .... Domine, labia mea aperies, &*
Pſ. 31. 5. *os meum annuntiabit laudem tuam ..... Dixi, Confitebor adversùm me inju-*
S. Aug. En. 2. *ſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Dixi, *Pro-*
& 3. in Pſ. 31. *nuntiabo, non adversùm Deum, ſicut in clamore impietatis, quando tacui,*
ſed adversùm me injuſtitiam meam Domino. Pronuntiabo, *confeſſio mea non-*
dum ad os venerat; verumtamen Deus audivit vocem cordis mei. Vox mea
in ore nondum erat, ſed auris Dei jam in corde erat. Tu remiſiſti impie-
» tatem peccati mei: *quia dixi*, Pronuntiabo adversùm me: *Multi enim pro-*
» *nuntiant iniquitatem ſuam, ſed adversùs ipſum Dominum Deum, qui dicunt,*
Fatum mihi fecit, ſtellæ meæ fecerunt. Per circuitum volunt pervenire ad
Deum accuſandum, qui nolunt de compendio venire ad Deum placandum. Quid
eſt fatum? Quid ſunt ſtellæ? Certè iſtæ quas in cœlo conſpicimus. Et quis
eas fecit? Deus. Quis eas ordinavit? Deus. Ergo vides, quòd voluiſti di-
cere, Deus fecit, ut peccarem. Ita ille injuſtus, tu juſtus: quia niſi ille
feciſſet, tu non peccaſſes. Tolle iſtas excuſationes in peccatis: Memento illius
Pſalmi: Non declines cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſatio-
Pſ. 140. 4. » nes in peccatis, cum hominibus operantibus iniquitatem ..... Ego dixi,
» Domine, miſerere mei, ſana animam meam, quia peccavi tibi. *Ego pec-*
» *cavi, non fatum, non fortuna, non diabolus; quia nec ipſe coegit, ſed ego*
» *perſuadenti conſenſi.* Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore oppor-
tuno. *Pro qua?* Pro ipſa venia peccatorum: *Inde orabit ad te omnis ſan-*
ctus, quia dimiſiſti peccata. Nam ſi non dimitteres peccata, non eſſet ſan-
» *ctus, qui ad te oraret.* In tempore opportuno: *Quando manifeſtabitur No-*
» *vum Teſtamentum, quando manifeſtabitur gratia Chriſti.* Cùm autem venit
» plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum
ſub Lege, ut eos, qui ſub Lege erant, redimeret: *Unde redimeret? A dia-*
bolo, à peccatis ſuis, ab eo cui ſe vendiderant. Sic à Chriſto Jeſu cura-
tus eſt homo dæmonium habens, cæcus, & mutus. Liberatus à diabolo,
illuminatiſque cordis oculis, videt peccati ſui gravitatem: ad Medicum
clamavit, miſericordiam ejus imploravit: peccata confeſſus eſt, liberatus
gratias agit, laudatque Liberatoris ſui miſericordiam & bonitatem, qui *cura-*
vit eum, ita ut loqueretur, & videret.

XVI. *Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic eſt filius Da-*
vid? Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non ejicit dæmones, niſi in
S. Jo. Chryſ. Hom. 41. in Matth. *Beelzebub principe dæmoniorum.* Admirationem, plauſumque populi ferre
Phariſæi non poſſunt: Chriſti beneficentia, & hominum ſalute cruciantur.
Nam quamvis receſſiſſet, occaſionemque ipſis ſedandi perturbationes animorum
ſuorum dediſſet, inflammabatur tamen rurſus illorum animus, quoniam ite-
rùm beneficio illius incolumem hominem videbant. Qua ex re dæmone
quoque ipſi pejores erant. Dæmon quippè ab homine citò recedens, fu-
gam arripuit: illi verò modo de Chriſto interficiendo agitabant conſilia;
modò calumniis ejus famam proſcindere conabantur, & hominum de illo
exiſtimationem retundere. Tale certè malum invidia eſt, qua nulla un-
quam malignitas pejor invenitur. Nam adulterio inquinati, voluptatis ſal-
tem iniquæ fructum, ut putant, aliquem capiunt, & brevi tempore pec-
catum committunt. Invidi autem & multò ante ſe ipſos, quàm quibus in-
vident, perturbant & cruciant, & ita in agendo ſemper invidendoque
ſunt, ut numquam peccandi afferant finem: ſed quemadmodum ſues luti im-
munditia, & dæmones noſtris damnis lætantur, ſic invidi calamitate proxi-
morum exultant. Invidia, detractionis & calumniæ parens, Invidia in
Jeſum

Jeſum impulſi Phariſæi, illum in Beelzebub principe dæmoniorum ejicere dæmonia calumniantur, & blaſphemant. Ipſorum linguæ diabolus inſidet, illamque movet ad immanem illam ſacrilegamque calumniam. Verè lingua eorum, & quorumlibet obtrectatorum, ſive calumniatorum, eſt *Univerſitas iniquitatis, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna. Omnis natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & cæterorum domantur, & domita ſunt à natura humana: linguam autem nullus hominum domare poteſt, inquietum malum, plena veneno mortifero.* Jac. 3. 6. & 7. Detractio univerſale peccatum eſt; *Univerſitas iniquitatis*: Univerſale peccatum, propagatione, ut peccatum Adami: malitia, ut peccatum crucifixorum Chriſti: duratione, ut peccatum diaboli. Propagatur nempè detractionis peccatum conjunctione quadam & copula maledicentium linguarum, ſicut peccatum originale carnali copula ſexuum: utrumque veſana libidine, illud procreandi, iſtud nocendi. A patre in filios traducitur peccatum originis: à principali detrahente in audientes traducitur peccatum detractionis, cùm ſpontè audiunt, & detractionem approbant, vel ea delectantur, vel repetendo ſuam faciunt: *Videas ambulare ſeorſum, convenire ſibi & ſedere pariter, moxque laxare procaces linguas in deteſtandum ſuſurrum. Una uni conjungitur, nec ſpiraculum incedit in eis: Tanta eſt libido detrahendi, audiendive detrahentem. Ineunt familiaritatem ad maledicendum, concordes ad diſcordiam .... Omnis qui detrahit, primùm quidem ſe ipſum prodit vacuum charitate: deinde quid aliud detrahendo intendit, niſi ut is cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipſis, apud quos detrahit? Ferit ergo charitatem in omnibus, qui ſe audiunt, lingua maledica, & quantùm in ſe eſt, necat funditus & extinguit. Non ſolùm autem, ſed & in abſentibus univerſis, ad quos volans verbum fortè per eos, qui præſentes ſunt, pervenire contigerit. Vides, quàm facilè & in brevi ingentem multitudinem animarum velociter currens ſermo tabe malitiæ hujus inficere poſſit?* S. Ber. ſer. 24. in Cant. *Proptereà dicit de talibus propheticus Spiritus:* Pſ. 13. Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. *Utique tam veloces, quàm velociter currit ſermo. Unus eſt, qui loquitur, & unum tantùm verbum profert: & tamen unum illud verbum uno in momento multitudinis audientium, dum aures inficit, animas interficit.* Detractio & calumnia: *Ab uno principe exorta, exinde in traduces linguarum & aurium ſerpit; & ita modici ſeminis vitium cætera rumoris obſcurat, ut nemo recogitet, ne primum illud os mendacium ſeminaverit; quod ſæpè fit, aut ingenio æmulationis, aut arbitrio ſuſpicionis, aut non nova, ſed ingenita quibuſdam mentiendi voluptate.* Ter. Apolog. c. 7. Sic Phariſæi æmulationis ingenio, diabolicæ invidiæ inſtinctu, Chriſti Jeſu famam dilacerant, & in vulgus diſſeminant impiam immanemque calumniam, dicentes: *Non ejicit dæmones, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.* Lingua eorum, & quorumvis hominum maledicorum, *Univerſitas iniquitatis* eſt. Detractio nempè & calumnia eſt univerſale peccatum, non ſolùm propagatione & extenſione, ut peccatum Adami; ſed univerſale malitia, ut peccatum crucifixorum Chriſti. *Gladius anceps, imò triceps eſt lingua detractoris.* S. Ber. Ser. 17. de Div. Lingua eorum gladius acutus. *Nec verò ejuſdem linguam ipſo etiam mucrone, quo Dominicum latus confoſſum eſt, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Chriſti corpus, & membrum de membro, nec jam exanime fodit, ſed facit exanime fodiendo. Ipſis quoque nocentior eſt ſpinis, quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit, ſeu etiam clavis ferreis, quos ſanctiſſimis manibus illis & pedibus conſummata Judaicæ gentis iniquitas infixit. Niſi enim hujus, quod nunc pungitur & transfoditur, corporis vitam, ſui vitæ corporis prætuliſſet, numquam il-*

lud

ſud pro iſto , mortis injuriæ , crucis ignominiæ tractaſſet . Denique detractio univerſale peccatum eſt duratione , ut peccatum diaboli , quia non remittitur crimen illud , niſi fama proximi ſubverſa vel imminuta reſtituatur & reſarciatur : *Non* enim *dimittitur peccatum , niſi reſtituatur ablatum* . Vix autem fit maledicis & calumniatoribus reſtitutio debita famæ proximorum , dum ipſi metuunt , ne fama ſua hujuſmodi reſtitutione imminuatur . Unde vix peccatorum remiſſionem obtinent , ſed inſtar Phariſæorum Chriſto detrahentium : *Rei ſunt æterni delicti* .

S. Jo. Chryſ. hom. 42. in Matth.

XVII. *Jeſus autem ſciens cogitationes eorum , dixit eis : Omne Regnum diviſum contra ſe , deſolabitur : & omnis civitas vel domus diviſa contra ſe , non ſtabit . Et ſi ſatanas ſatanam ejicit , adversùs ſe diviſus eſt : quomodo ergo ſtabit Regnum ejus ? Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones , filii veſtri in quo ejiciunt ? . . . . Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones , igitur pervenit vos Regnum Dei* . Calumniati jam Phariſæi fuerant , quòd in Beelzebub dæmonia ejiceret : ſed tunc quidem non increpavit , nec quidquam omninò ad hoc reſpondit ; ſed partim multitudine ſignorum , partim dignitate doctrinæ , ad cognoſcendam omnipotentiam ſuam inducebat . Verùm quoniam in nequitia ſua perſeverantes eadem effutiebant , reſpondet nunc , ut Deitatem ſuam probet : primò arcana cordium ipſorum , & occulta conſilia revelando ; tum dæmones facilè ejiciendo . Et quamquam impudens illa calumnia eſſet , cùm invidi non conſiderent , quid dicant , ſed quicquid in buccam venerit , temerè proferant ; non negligit tamen Chriſtus , ſed ipſorum utilitati conſulens reſpondet , ut nos doceat , ita mites eſſe erga inimicos , ut etiamſi adversùm nos ea dicant quæ nulla ratione nituntur , & quorum minimè conſcii ae rei ſumus , non conturbemur tamen , neque commoveamur , ſed æquo animo factorum noſtrorum rationem reddamus : non convitia convitiis , calumnias calumniis , detractiones detractionibus repellamus : non ultionem ſpiremus , & repetamus ; ſed peccantium conſulamus utilitati , ſtudeamus converſioni & emendationi . Divinam Jeſu Chriſti Domini noſtri charitatem & manſuetudinem imitemur , qui cùm pœnas à Phariſæis facilè repetere poſſet , rationibus eos refellere & convincere maluit, tum ut moderationis exemplum præberet , tum ut eos ad iniquitatis emendationem invitaret . Neque verò Scripturæ teſtimoniis impræſentiarum utitur ; ut illos refellat , quia Scripturæ ſenſum pravis expoſitionibus detorquebant; ſed familiaribus ſimilitudinibus illos coarguit : *Omne regnum* , inquit , *diviſum contra ſe , deſolabitur : & omnis civitas vel domus contra ſe diviſa non ſtabit* . Quod regnum tam firmum , quæ civitas vel domus tam ſtabilis , quæ non odiis ac diſſidiis inteſtinis funditùs poſſit everti ? Concordia res minimæ creſcunt , diſcordia maximæ dilabuntur . Si ergo vi principis dæmonum ejicio dæmones , ſeditio jam & pugna inter dæmones eſt , cùm alter in alterum inſurgat . Debilitato autem & diviſo dæmonis Regno , quam vim habebit , ut alios ejicere poſſit ? Hoc dicens Chriſtus , *ex ipſorum confeſſione volebat intelligi , quòd in eum non credendo , in regno diaboli eſſe delegiſſent , quod utique adversùm ſe diviſum ſtare non poſſet . Eligant ergo Phariſæi , quod voluerint : ſi ſatanas ſatanam non poteſt ejicere , nihil contra Dominum , quod dicerent , invenire potuerunt : ſi autem poteſt , multò magis ſibi proſpiciant , & recedant de regno ejus , quod adversùm ſe diviſum ſtare non poteſt* .

S. Aug. ſ. 71. alias 11. De Verb. Dom. c. 1.

Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones , filii veſtri in quo ejiciunt ? Ideò ipſi judices veſtri erunt . De Judæorum Exorciſtis id intelligi dixi in expoſitione ſenſus litteralis . Quamdiù enim apud Judæos fuit vera Eccleſia , apud illos fuere , qui poteſtatem in dæmones haberent , illoſque ab ob-

ſeſſis

ſeſſis hominum corporibus nominis Dei invocatione ac virtute expellere poſſent . Hinc S. Irenæus : *Vnus eſt* , inquit , *omnium Dominus* , *& propter hoc Altiſſimi & Omnipotentis appellationi omnia ſubjecta ſunt : & hujus invocatione , etiam ante adventum Domini noſtri , ſalvabantur homines , & à ſpiritibus nequiſſimis & à dæmoniis univerſis* . Sed conſtituta apud gentes Eccleſia , quam Jeſus Chriſtus acquiſivit ſanguine ſuo , extra illam nemini poteſtas datur ejiciendi dæmones ex hominum corporibus , uti nec poteſtas illos ejiciendi ex animabus , quibus per peccatum dominantur . Hæc veræ Eccleſiæ nota , quam numquam vendicare ſibi potuerunt Schiſmaticæ ſocietates ab Eccleſiæ unitate diviſæ , & ſatanæ mancipatæ : *Filii veſtri in quo ejiciunt ?* Non ſpernenda S. Auguſtini , & quorumdam aliorum Patrum interpretatio , de Diſcipulis Chriſti , illius populi filiis , id eſt , Judæorum conterraneis , hunc locum explicantium : *Qui certè Diſcipuli Domini noſtri Jeſu Chriſti benè ſibi conſcii fuerant , nihil ſe malarum artium à bono Magiſtro didiciſſe , ut in principe dæmoniorum ejicerent dæmones* . Ideò , *inquit* , ipſi judices veſtri erunt . *Ipſi ignobilia & contemptibilia hujus mundi, in quibus non artificioſa malignitas , ſed ſancta ſimplicitas meæ virtutis apparet , ipſi teſtes mei , judices erunt veſtri* . Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones : *nec aliter poſſunt & filii veſtri ejicere , quibus non malignam doctrinam , ſed fidem ſimplicem dedi : procul dubio pervenit in vos regnum Dei , quo ſubvertitur regnum diaboli , cum quo & vos ſubvertimini* . Ubi Spiritus Dei , Ibi regnum Dei . Regni diaboli everſio , effectus Incarnationis eſt : *In hoc* enim *apparuit Filius Dei , ut diſſolvat opera diaboli* . Dæmonem ab obſeſſis corporibus Chriſtus ejiciebat , ut miraculis illis viſibilibus oſtenderet , ſe illum inviſibiliter ex animabus ejicere quas captivas detinebat .

S. Iren. lib. 2. c. 5.

S. Aug. loco mox cit.

1. Jo. 3. 8.

XVIII. *Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis , & vaſa ejus diripere , niſi priùs alligaverit fortem ? Et tunc domum illius diripiet* . Filii , inquit , veſtri , qui vel crediderunt in me , vel adhuc credituri ſunt, & ejecturi dæmones non in dæmonum principe , ſed in ſimplici ſanctitate ; qui certè vel fuerunt , vel hoc ſunt , quod etiam vos eſtis , id eſt , peccatores atque impii ; & ideò in domo diaboli , & vaſa diaboli ; quomodo ab illo poſſent erui , quos prævalente iniquitate fortiter obtinebat , niſi alligatus juſtitiæ meæ vinculis , & vaſa ejus eriperem , quæ erant vaſa iræ, & ea facerem vaſa miſericordiæ ? Hoc eſt quod etiam beatus Apoſtolus , & quaſi de ſuis meritis gloriantibus increpans , dicit : *Quis enim te diſcernit ?* Hoc eſt ; à maſſa perditionis ex Adam , & à vaſis iræ quis te diſcernit ? Et ne quiſquam diceret , Juſtitia mea : *Quid enim habes* , inquit, *quod non accepiſti ?* Unde & de ſe ipſo : *Fuimus enim & nos aliquando naturaliter filii iræ , ſicut & cæteri* . Ergo & ipſe vas erat in domo illius malè fortis , cùm eſſet Eccleſiæ perſecutor , blaſphemus , injurioſus , in malitia & invidia , ſicut fatetur , agens . *Sed ille , qui alligavit fortem , eripuit ab eo vas perditionis , & vas electionis effecit* .

« S. Aug. ſ. 71. alias 11. de verb. Dom. c. 1.

1. Cor. 4. 7.

Eph. 2. 3.

Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis , & vaſa ejus diripere , niſi priùs alligaverit fortem ? &c. Non debemus eſſe ſecuri : adverſarius noſter fortis , victoris quoque vocibus comprobatur : *Princeps* eſt *hujus mundi* , *Rector tenebrarum harum* ; *Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ* , malorum omnium caput . *Non eſt ſuper terram poteſtas , quæ comparetur ei , qui factus eſt , ut nullam timeret* . Arx ipſius *Mundus* , qui in *maligno poſitus eſt* : Non creatoris dignitate , ſed magnitudine delinquentis . Arma ejus , voluptates , divitiæ , honores , luxus , ſpectacula , tentationes , amores , er-

S. Hie. c. 12. in S. Matt.

Job. 41. 24.

rores , terroreſque Mundi . Subditi ejus ac ſervi , infideles & iniqui omnes, quibus ut tyrannus dominatur . Vaſa ejus & nos quondam fuimus . Verum longè major eſt Chriſti Jeſu Domini noſtri poteſtas , qui adhuc in cunis poſitus , ſpolia Samariæ & fortitudinem Damaſci Diabolo abſtulit , ſcilicet Magos , qui ad ſuum præſepe Bethlehemum adoraturi , & munera myſtica oblaturi venerunt . Satanam ſecum congredi auſum in deſerto vicit , in cru-
Colo.2.14. 15. ce penitùs debellavit , deleto quod adversùs nos conſcripſerat chirographo, & affixo cruci : *Et expolians principatus & poteſtates , traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo* . Alligatus eſt fortis , & religatus in tartarum , & Domini contritus pede , & direptis ſedibus Tyranni , captiva ducta eſt captivitas .

S.Aug. ſer. 230. Edit. nov. Pariſ. Emere poteſt quiſque ſervum ſuum , creare non poteſt : Dominus autem ſervos ſuos & creavit , & redemit : creavit , ut eſſent ; redemit , ne ſemper captivi eſſent . *Incidimus enim in principem hujus ſæculi , qui reduxit Adam & ſervum fecit , & cœpit nos tamquam vernaculos poſſidere . Sed venit Redemptor , & victus eſt deceptor . Et quid fecit Redemptor noſter captivatori noſtro ? Ad pretium noſtrum tetendit muſcipulam crucem ſuam : poſuit ibi quaſi eſcam ſanguinem ſuum . Ille autem potuit ſanguinem iſtum fundere, non meruit bibere . Et in eo , quòd fudit ſanguinem non debitoris , juſſus eſt reddere debitores ; fudit ſanguinem innocentis , juſſus eſt recedere à nocentibus . Ille quippè ſanguinem ſuum ad hoc fudit , ut peccata noſtra deleret . Unde ergo ille nos tenebat , deletum eſt ſanguine Redemptoris . Non enim tenebat nos niſi vinculis peccatorum noſtrorum . Iſtæ erant catenæ captivorum . Venit ille, alligavit fortem vinculis paſſionis ſuæ : intravit in domum ejus , id eſt ; in corda eorum , ubi ipſe habitabat , & vincula ejus arripuit . Nos ſumus vaſa . Iſta impleverat ille amaritudine ſua . Hanc amaritudinem etiam noſtro Redemptori in felle propinavit . Impleverat ergo nos ille tanquàm vaſa ſua : Dominus autem noſter arripiens vaſa ejus , & ſua faciens , fudit amaritudinem, implevit dulcedine .*

S. Cæſ. Arelatenſis, ſer. 188. alias int. Auguſt. de Tempor. 197. nunc in Appen. 37. Quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis , niſi priùs alligaverit fortem ? &c. *Venit Chriſtus & alligavit diabolum . Sed dicit aliquis : Si alligatus eſt , quare adhuc tantùm prævalet ? Verum eſt , Fratres , multùm prævalet ; ſed tepidis & negligentibus , Deum in veritate non timentibus dominatur . Alligatus eſt enim tamquam innexus canis catenis ; & neminem poteſt mordere , niſi eum qui ſe ad illum ultro mortifera ſecuritate conjunxerit . Jam videte , Fratres , quàm ſtultus homo ille eſt , quem canis in catena poſitus mordet . Tu te ad illum per voluntates & cupiditates ſæculi noli conjungere ; & ille ad te non præſumet accedere . Latrare poteſt , ſolicitare poteſt , mordere non poteſt niſi volentem . Non enim cogendo , ſed ſuadendo nocet : nec extorquet à nobis conſenſum , ſed petit.*

XIX. *Qui non eſt mecum , contra me eſt : & qui non congregat mecum,*
S.Aug. ſer. 71. alias de verb. Dom. 11. c.2. *ſpargit* . Hoc dicit Chriſtus , ne putarent increduli & impii adverſantes nomini Chriſtiano , propter diverſas hæreſes & ſchiſmata eorum , qui ſub nomine Chriſtiano greges colligunt perditorum , etiam Chriſti Regnum adverſùm ſe eſſe diviſum . *Non ait , Qui non eſt ſub voce nominis mei , aut ſub ſpecie ſacramenti mei : ſed ,* Qui non eſt mecum , contra me eſt . *Nec ait, Qui non congregat ſub voce nominis mei : ſed ,* Qui non congregat mecum, ſpargit . *Non ergo eſt adversùm ſe diviſum Regnum Chriſti ; ſed homines conantur dividere , quod emptum eſt pretio Sanguinis Chriſti .* Novit enim Do-
Tim. 2. 9. minus , qui ſunt ejus : Et recedat , *inquit* , ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domini . *Nam ſi ab iniquitate non recedit , non pertinet ad re-*

gnum

*gnum Chriſti , etiam nominans nomen Chriſti . Ut ergo aliqua exempli gratia
commemorem , ſpiritus avaritiæ & ſpiritus luxuriæ , quia ille contrahit , ille
profundit , diviſi ſunt adverſùm ſe , & ambo pertinent ad regnum diaboli .
Apud Idolorum cultores , ſpiritus Junonis & ſpiritus Herculis diviſi ſunt ad-
verſùm ſe , & ambo pertinent ad regnum diaboli . Arianus & Photinianus
ambo hæretici , & adverſùm ſe ambo diviſi . Omnia vitia erroreſque morta-
lium inter ſe contrarii , diviſi ſunt adverſùm ſe , & omnia pertinent ad re-
gnum diaboli : ideò non ſtabit regnum ejus . Juſtus autem & impius , fidelis &
incredulus , Catholicus & hæreticus , diviſi quidem ſunt adverſùm ſe , ſed non
ambo pertinent ad Regnum Chriſti . Novit Dominus , qui ſunt ejus . Nemo
ſibi de vocabulo blandiatur . Si vult ſibi prodeſſe nomen Domini , recedat ab
iniquitate , qui invocat nomen Domini .* Qui ab Eccleſia receſſerunt , aut in
ea ſchiſmata & tumultus excitant , aut denique ſecundùm Evangelium vi-
tam non inſtituunt , contra Chriſtum ſunt , quia non cum ipſo ; ſpargunt,
quia cum illo non congregant . De his bonus Chriſtianus , Prophetæ ver-
ba uſurpans , ait : *Redimet in pace animam meam ab his , qui appropinquant* Pſ.54. 19.
mihi ; quoniam inter multos erant mecum . Quam ſententiam egregiè S. Au-
guſtinus explicat : *Baptiſmum habebamus utrique , in eo erant mecum : Evan-* S.Aug.En in
gelium utrique legebamus , erant in eo mecum : Feſta Martyrum celebraba- hunc. Pſ.
*mus , erant ibi mecum : Paſchæ ſolemnitatem celebrabamus , erant ibi mecum .
Sed non omninò mecum . In ſchiſmate non mecum , in hæreſi non mecum . In
multis mecum , in paucis non mecum . Sed in his paucis , in quibus non me-
cum , non proſunt multa , in quibus mecum .* Etenim , Fratres , videte ,
quàm multa enumeravit Apoſtolus Paulus : unum , dixit , ſi defuerit , fru- 1.Cor.13.1.
ſtra ſunt illa : *Si linguis hominum loquar & Angelorum* , ait , *ſi habeam*
*omnem prophetiam , & omnem fidem , & omnem ſcientiam , ſi montes tranſ-
feram , ſi diſtribuam omnia mea pauperibus , ſi tradam corpus meum , ita ut
ardeat* . Quàm multa enumeravit ? *His omnibus multis deſit una charitas :
illa numero plura ſunt , hæc pondere major eſt . Ergo in omnibus Sacramen-
tis mecum , in una charitate non mecum* . Quoniam inter multos erant me-
cum : *Qui ſe ſeparaverunt à me , mecum erant , non in paucis , ſed in mul-
tis . Etenim per totum orbem terrarum pauca ſunt grana , multæ ſunt paleæ .
Quid ergo ait ? In palea mecum erant , in tritico non mecum erant . Et
propinquat palea tritico , de uno ſemine exit , in uno agro radicatur , una
pluvia nutritur , eumdem meſſorem patitur , eamdem triturationem ſuſtinuit ,
eamdem ventilationem expectat , non in unum horreum intrat .*

Qui non eſt mecum , contra me eſt ; & qui non congregat mecum , ſpar- S.Aug.l.1. de
git . Hinc olim colligebat contra Pelagianos S. Auguſtinus , non eſſe me- pecc. meritis
dium locum extra Regnum cœlorum , ubi infantes ſine baptiſmo deceden- & rem. c.28.
tes , vitam beatitudinis æternæ & quietis poſſidere poſſent : *Non eſt* , in-
quit , *ullus ulli medius locus , ut poſſit eſſe , niſi cum diabolo , qui non eſt
cum Chriſto* .

Ex eadem Chriſti Domini ſententia colligo , nullùm eſſe ſtatum medium Jac. 4. 4.
inter charitatem & cupiditatem , inter amorem ſæculi & amorem Dei , adeò-
que inter amorem Dei & inimicitiam cum Deo . Nam *Adulteri , neſcitis,
quia amicitia hujus mundi , inimica eſt Dei ! Quicumque ergo voluerit ami-* S.Aug. in Pſ.
cus eſſe ſæculi hujus , inimicus Dei conſtituitur . Qui noluerit ſervire chari- 18.
tati , neceſſe eſt , ut ſerviat iniquitati . Amicitia hujus mundi adultera eſt .
Hominem vult dividi , ut Chriſti ſit ex parte , & Mundi ex parte , ut 1.Reg.3.26.
meretrix illa coram Salomone litigans : *Nec mihi , nec tibi ſit , ſed divi-* Exod.20.5. &
datur . Sed Deus noſter *Deus zelotes eſt* : Totum ſibi vendicat hominem , 34. 14.
qui totum fecit , totum redemit . Deut.4. 24.

Qui non eſt mecum , contra me eſt . Qui Chriſti fidem , doctrinam , gloriam , Eccleſiam , ſervos non defendit , cùm oppugnantur ; qui non ſervit illis & ad bonum non cooperatur , cùm poteſt , Chriſti inimicus eſt .

XX. *Ideò dico vobis , Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus : Spiritus autem blaſphemia non remittetur . Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis , remittetur ei : Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum , non remittetur ei , neque in hoc ſæculo , neque in futuro* . Agnitæ veritatis , ſive quæ fidem , ſive quæ mores ſpectet , impugnatio , fraternæ charitatis invidentia , obſtinatio in peccato , & impœnitentia , verba ſunt contra Spiritum Sanctum , quæ difficillimé remittuntur : ſed impœnitentia ſola blaſphemiæ in Spiritum Sanctum genus eſt , neque in hoc ſæculo , neque in futuro , id eſt , numquam omninò remittendæ . Timendum ergo , ne peccator , qui cùm in profundum peccatorum venerit , contemnit ; qui nec divinis promiſſis , nec minis , nec ſpe præmiorum , nec terrore pœnarum æternarum , nec amore , nec timore , nec internis Dei inſpirationibus , nec externis admonitionibus , exhortationibus , correptionibus miniſtrorum ejus , flectitur ad pœnitentiam , aut ipſam in dies procraſtinat , adeòque quotidianæ in Spiritum Sanctum contumeliæ & blaſphemiæ reus eſt : Timendum (inquam) maximè , ne peccati ſui remiſſionem numquam obtineat , quia pœnitentiæ donum difficillimè conſequetur : ſi verò (quod hujuſmodi impiis ut plurimum contingit) moriatur impœnitens ,
Rom. 2.4.5. de illius æterna ſalute actum eſt . *An divitias bonitatis Dei , & patientiæ , & longanimitatis contemnis ? Ignoras , quoniam benignitas Dei ad pænitentiam te adducit ? Secundùm autem duritiam tuam , & impænitens cor , the-*
S.Aug. ſe.71. alias 11. De Verb. Dom. c.12.& ſeq. *ſaurizas tibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei* . Hanc doctrinam S. Aug. egregiè ac luculentè explicat : *Quod* , inquit , *commune eſt Patri & Filio , per hoc nos voluerunt habere communionem & inter nos & ſecum , & per illud donum nos colligere in unum , quod ambo habent unum , hoc eſt , per Spiritum Sanctum Deum & donum Dei . In hoc enim reconciliamur Divinitati , eaque delectamur . Nam quid nobis prodeſſet , quicquid boni noſſemus , niſi etiam diligeremus ? Sicut autem veritate diſcimus , ita charitate diligimus ; ut & plenius cognoſcamus , & beati cognitione perfruamur* : Charitas *porrò* diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum ,
Rom. 5.5. " qui datus eſt nobis : *Et quia peccatis alienabamur à poſſeſſione verorum bo-*
" *norum charitas cooperit multitudinem peccatorum . Eſt ergo Pater Filio veritati origo verax , & Filius de veraci Patre orta veritas , & Spiritus Sanctus à Patre bono & Filio bono effuſa bonitas : omnium eſt autem non impar Divinitas , nec ſeparabilis unitas . Primum ergo in nos accipiendam vitam æternam , quæ in noviſſimo dabitur , de bonitate Dei munus venit ab initio fidei , remiſſio peccatorum , Illis enim manentibus , manent quodammodo inimicitiæ adversùs Deum , & ab illo alienatio , quæ à noſtro malo eſt : quoniam non mentitur Scriptura , dicens* , Iniquitates veſtræ diviſerunt inter
Iſa. 59.2. " vos & Deum veſtrum : *Non itaque nobis infert bona ſua , niſi auferat ma-*
" *la noſtra . Et in tantum illa creſcunt , in quantum iſta minuuntur : nec illa perficientur , niſi iſta finiantur . Jam verò quòd Dominus Jeſus ſic in Spiritu Sancto peccata dimittit , quemadmodum in Spiritu Sancto dæmones ejicit , hinc intelligi poteſt , quòd poſteà quàm reſurrexiſſet à mortuis , cum dixiſſet Diſcipulis ſuis* : Accipite Spiritum Sanctum , *continuò ſubjecit* : Quorum remiſeritis peccata , remittuntur eis ; & quorum retinueritis , retenta ſunt . . . *Contra hoc donum gratuitum* , remiſſionis peccatorum , *contra iſtam Dei gratiam loquitur cor impænitens . Ipſa ergo impænitentia eſt Spiritus blaſphemia ,*

quæ

quæ non remittetur , neque in hoc ſæculo , neque in futuro . Contra Spiritum enim ſanctum , quo baptizantur , quorum peccata omnia dimittuntur , & quem accepit Eccleſia , ut cui dimiſerit peccata , dimittantur ei , verbum valdè malum & nimis impium , ſive cogitatione , ſive etiam lingua ſua dicit , quem patientia Dei cùm ad pœnitentiam adducat , ipſe ſecundùm duritiam cordis ſui , & cor impœnitens , theſaurizat ſibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei , qui reddet unicuique ſecundùm opera ejus . Hæc ergo impœnitentia , contra quam clamabant & Fræco , & Judex , dicentes : Pœnitentiam agite , appropinquavit enim Regnum cœlorum ; *contra quam Dominus os Evangelicæ prædicationis aperuit ; & contra quam ipſum Evangelium in toto orbe prædicandum eſſe prædixit ; ubi poſtea , quàm reſurrexit à mortuis , ait Diſcipulis :* Oportebat pati Chriſtum , & reſurgere à mortuis tertia die , & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum per omnes gentes , incipientibus ab Jeruſalem . *Hæc omninò impœnitentia non habet remiſſionem neque in hoc ſæculo , neque in futuro : quia pœnitentia impetrat remiſſionem in hoc ſæculo , quæ valeat in futuro . Sed iſta impœnitentia vel cor impœnitens , quamdiù quiſque in hac carne vivit , non poteſt judicari . De nullo enim deſperandum eſt , quamdiù patientia Dei ad pœnitentiam adducit , nec de hac vita rapit impium , non mortem vult impii , quantùm ut revertatur & vivat .* Luc. 24. 46.

Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum , non remittetur ei , neque in hoc ſæculo , neque in futuro . *Dicit verbum contra Spiritum Sanctum , qui unitati Eccleſiæ corde impœnitenti reſiſtit , ubi in Spiritu Sancto fit remiſſio peccatorum .* Hinc Chriſtus , ubi dixit : *Qui non eſt mecum , contra me eſt ; & qui non congregat mecum , ſpargit :* ut illos oſtenderet ad ſe non pertinere , qui extra congregando , nollent congregare , ſed ſpargere ; deinde ſubjunxit : *Ideò dico vobis , Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus ; Spiritus autem blaſphemia non remittetur . Quid eſt hoc ? Ideo ſola Spiritus blaſphemia non remittetur , quoniam qui non eſt cum Chriſto , contra ipſum eſt ; & qui non cum illo congregat , ſpargit ? Ideò utique . Qui enim non cum illo congregat , quomodolibet ſub ejus nomine congreget , non habet Spiritum Sanctum . Hic omninò , hic nos compellit , non alibi intelligere fieri remiſſionem omnis peccati , omniſque blaſphemiæ , niſi in Chriſti congregatione , quæ non ſpargit . Congregatur quippè in Spiritu Sancto , qui non eſt contra ſe ipſum diviſus , ſicut ille immundus ſpiritus . Et propterea omnes congregationes , vel potiùs diſperſiones , quæ ſe Chriſti Eccleſiam appellant , & ſunt inter ſe diviſæ atque contrariæ , & unitatis congregationi , quæ vera eſt Eccleſia ejus , inimicæ , non quia videntur ejus habere nomen , idcircò pertinent ad ejus congregationem . Pertinerent autem , ſi Spiritus Sanctus , in quo conſociatur hæc congregatio , adversùm ſe ipſum diviſus eſſet . Hoc autem quia non eſt , ideò peccatum omne atque blaſphemia remittetur hominibus in hac congregatione , quam in Spiritu Sancto , & non adversùs ſe ipſum diviſo congregat Chriſtus . Ipſius autem Spiritus blaſphemia illa , quæ fit , ut corde impœnitenti huic tanto Dei dono uſque in finem vitæ iſtius reſiſtatur , non remittetur . Nam etſi quiſquam ita ſit contrarius veritati , ut Deo loquenti , non in Prophetis , ſed in unico Filio , cùm propter nos eum , ut nobis in eo loqueretur , filium hominis eſſe voluit , reluctetur , remittetur ei , cùm pœnitendo converſus fuerit ad Dei benignitatem , qui cùm mortem impii nollet , quantùm ut convertatur & vivat , dedit Eccleſiæ ſuæ Spiritum Sanctum , ut quicumque in eo peccata dimitteret , dimitterentur ei . Qui verò huic dono exſtiterit inimicus , ut non illud per pœnitentiam petat , ſed ei per impœnitentiam*

Digitized by Google

tiam contradicat ; ſit irremiſſibile non quodcumque peccatum , ſed contempta, vel etiam oppugnata ipſa remiſſio peccatorum . Atque ita dicitur verbum contra Spiritum Sanctum , cùm ex diſperſione ad congregationem numquam venitur , quæ ad remittenda peccata accepit Spiritum Sanctum . Unum ergo ſuffugium eſt , ne ſit irremiſſibilis blaſphemia , ut cor impœnitens caveatur , nec aliter pœnitentia prodeſſe credatur , niſi ut teneatur Eccleſia , ubi remiſſio peccatorum datur , & ſocietas Spiritus in pacis vinculo cuſtoditur .

S.Joa.Chr. ho. 42. in Matt.
» *Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum , non remittetur ei , neque in*
» *hoc ſæculo , neque in futuro .* Univerſorum hominum alii & hìc & ibi ſup-
» plicia dabunt , alii in præſenti ſolummodò vita , alii in futura tantùm , alii
» nec in præſenti nec in futura . Hìc quidem & illic , ut illi ipſi de quibus
» nunc agitur . Nam & hìc ipſos ultus eſt , quoniam intolerabilia paſſi ſunt ,
» urbe ipſorum vi à Romanis expugnata : ibi autem acerbiſſima eos exſpectant
» tormenta , ut Gomorrhæ ac Sodomorum cives , alioſque complures . Ibi ve-
» rò ſolummodo , ut Dives ille , qui in flamma cruciatur , nec guttę unius
» aquæ dominus eſt . Hìc autem tantùm , ut inceſtuoſus ille Corinthius . Ne-
» que hìc verò , neque ibi , ut Apoſtoli , Prophetæ , beatus Job , cæterique
» Sancti . Non enim ad punitionem hìc paſſi ſunt , ſed ut clariùs in agone vi-
» ciſſe cognoſcerentur . Demus igitur operam , ut in iſtorum ordine inveniamur.
» Quòd ſi iſtorum ſortem aſſequi propter negligentiam non poterimus , ſaltem
» ex illis eſſe ſtudeamus , qui hìc in vita commiſſa diſſolvunt . Terribile om-
» que illud judicium eſt , inevitabilis pœna , intolerabilia tormenta . Sed ſi
» vis , ut auctor tibi ſum , neque hìc aliqua pœna cruciari , tu ipſe tibi ju-
» ſtus ſis Judex , exige à te ipſo rationem & correctionem . Audi Paulum
» dicentem : *Si noſmetipſos judicaremus , non utique judicaremur* : Largos la-
» crymarum effunde fluvios , ingentes compunctionis gemitus ede , humilli-
» mus ſis , laboribus ac vigiliis te ipſum affige , peccata tua per ſingulas ſpe-
» cies recole . Non parvus hic eſt animæ cruciatus ; nec quantus ſit , ab alio
» cognoſcitur , niſi ab eo , qui compunctus eſt . Quamobrem juſtitiam Deus
» huic pœnitentiæ in præmium propoſuit , dicens : *Dic tu iniquitates tuas*
» *prior , ut juſtificeris .*
» XXI. *Aut facite arborem bonam , & fructum ejus bonum ; aut facite ar-*
» *borem malam , & fructum ejus malum ; ſiquidem ex fructu arbor cognoſcitur .*
» Contra illos id dixit Chriſtus , qui putabant ſe , cùm mali eſſent , loqui
» bona poſſe , vel bona opera habere . Hoc fieri non poſſe ait . Priùs eſt enim
S.Aug.ſ.72. alias 12. de Ver. Dom. » mutandus homo , ut opera mutentur . Si enim manet homo in eo , quod
» malus eſt , bona opera habere non poteſt : ſi manet in eo , quod bonus eſt,
Rom.5.6. » mala opera habere non poteſt . Quis autem à Domino bonus inventus eſt ,
Joan. 1.12. » cùm Chriſtus pro impiis mortuus ſit ? Omnes ergo malas arbores invenit,
» ſed dedit poteſtatem filios Dei fieri credentibus in nomine ejus . Quiſquis
» igitur homo hodiè bonus eſt , id eſt , arbor bona , mala inventa eſt , &
» bona facta eſt . Et ſi quando venit , malas arbores eradicare vellet , quæ
» remaneret , quæ non eſſet digna eradicari ? Sed venit prærogare miſericor-
» diam , ut poſteà exerceret judicium , cui dicitur : Dedit credentibus remiſ-
» ſionem peccatorum , noluit cum eis & de præteritis chartis habere ratio-
» nem . Diſtulit ſecurim , dedit ſecuritatem . De hac ſecuri Joannes loquitur,
Matt.3. » dicens : *Jam ſecuris ad arborem poſita eſt . Omnis arbor , quæ non facit fru-*
» *ctum bonum , excidetur , & in ignem mittetur .* Sit ergo unuſquiſque arbor
» bona : non ſe arbitretur habere fructos bonos , ſi manet arbor mala . Non
» erit fructus bonus , niſi arboris bonæ . Muta cor , & mutabitur opus . Ex-
» tirpa cupiditatem , planta charitatem . Sicut enim radix eſt omnium malorum

cupi-

cupiditas , ſic & radix bonorum omnium charitas . Quid ergo muſſitant homines inter ſe , vel contendunt , dicentes : Quid eſt bonum ? O ſi ſcires , quid eſt bonum ! Quod habere vis , non eſt valdè bonum : quod eſſe non vis , hoc eſt bonum . Vis enim habere ſanitatem corporis ; hoc eſt bonum : nec tamen putes magnum eſſe bonum , quod habet & malus . Aurum & argentum habere vis : ecce & hoc dico , bonum eſt ; ſed ſi benè uſus fueris : benè autem non uteris , ſi malus fueris . Honorem habere vis , bonum eſt : ſed & hoc ſi benè utaris . Quam multis honor occaſio exitii fuit ? Quàm multis honor miniſterium boni operis fuit ? Diſcernamus ergo iſta bona , ſi poſſumus ; quia de bonis arboribus loquimur . Et hìc nihil eſt , quod ſic quiſque cogitare debeat , niſi ut in ſemetipſum oculos convertat , in ſe diſcat , ſe diſcutiat , ſe inſpiciat , ſe quærat , & ſe inveniat : & quod diſplicet , necet ; quod placet , optet & plantet . Cùm enim ſe homo inanem invenerit meliorum bonorum , ut quid eſt avidus externorum bonorum ? Et quid prodeſt plena bonis arca , inani conſcientia ? Bona vis habere , & bonus non vis eſſe ? Non vides te erubeſcere debere de bonis tuis , ſi domus tua plena eſt bonis , & te habet malum ? Quid enim eſt , quod velis habere malum ? Dic mihi . Nihil omninò ; non uxorem , non filium , non filiam , non ſervum , non ancillam , non villam , non tunicam , poſtremò non caligam : & tamen vis habere malam vitam . Rogo te , præpone vitam tuam caligæ tuæ . Omnia quæ circumjacent oculis tuis , elegantia & pulchra tibi chara ſunt ; & tibi ipſe vilis es , ac fœdus ? Si tibi poſſent reſpondere bona , quibus plena eſt domus tua , quæ habere optaſti , perdere timuiſti , nonnè & tibi clamarent : Sicut tu nos bona vis habere , ſic & nos volumus bonum habere dominum ? Tacita voce interpellant contra te dominum tuum : Ecce bona tanta dediſti huic , & ipſe malus eſt . Quid ei prodeſt quod habet , quando eum qui omnia dedit , non habet ? Quærit ergo aliquis admonitus his verbis meis , & fortè compunctus , quærit , quid ſit bonum , quale bonum , unde bonum . Hoc eſt bonum , quod non potes invitus amittere . Potes enim aurum perdere & nolens ; potes domum , potes honores , potes ipſam carnis ſalutem : bonum verò quo verè bonus es , nec invitus accipis , nec invitus amittis .

XXII. *Progenies viperarum , quomodo poteſtis bona loqui , cùm ſitis mali ? Ex abundantia enim cordis os loquitur . Bonus homo de bono theſauro profert bona : & malus homo de malo theſauro profert mala .* Pravum cor hominis , quid boni parturire poteſt , niſi Dei gratia mundetur ? *Nemo poteſt dicere , Dominus Jeſus , niſi in Spiritu ſancto .* Quanta ſit corruptio cordis noſtri , verba indicant , arrogantia , dura , levia , ſcurrilia , impudica , maledica . De Chriſtianis plurimis dici poteſt , quod de Romanis ſuæ ætatis Tertullianus dixit : *Ubi religio , ubi veneratio majoribus debita à vobis ? Habitu , victu , inſtructu , cenſu , ipſo denique ſermone proavis renuntiaſtis .* Primi Chriſtiani verba ſancta , pudica , verba charitatis & ædificationis proferebant : Chriſtiani hujus temporis verba impudica , ſcurrilia , maledica , contumelioſa ; de malo ſcilicet theſauro . Cor malum , theſaurus malus : cor bonum , theſaurus bonus . Cor bonum , cor rectum , quod non fit niſi charitate , à qua nihil mali : ſicut cor malum fit cupiditate , à qua nihil boni . Igitur *In vobiſmetipſis charitatem habete* : Cor veſtrum rectum ſit cum DEO : *Quæcumque ſunt vera , quæcumque pudica , quæcumque juſta , quæcumque ſancta , quæcumque amabilia , quæcumque bonæ famæ , ſi qua virtus , ſi qua laus diſciplinæ , hæc cogitate* ; Hæc & loquimini . *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat : ſed ſi quis bonus ,*

Apologe. tici, c.6.

Philip. 4.8.

Ephes.4.29.

ad

ad ædificationem fidei , ut det gratiam audientibus .... Corrumpunt mores bonos. colloquia mala : & ex corde corrupto oriuntur , ex corde venenato , & viperino . *Progenies viperarum , quomodo poteſtis bona loqui , cùm ſitis mali?*

S.Gr. M.3. P.Paſtoralis, Admonitione 15. S. Hier. in c. 12.S.Mat.

,, XXIII. *Dico autem vobis , quoniam omne verbum otioſum , quod locuti fue-*
,, *rint homines ; reddent rationem de eo in die judicii . Ex verbis enim tuis ju-*
,, *ſtificaberis , ex verbis tuis condemnaberis .* Otioſum verbum eſt , *quod aut ratione juſtæ neceſſitatis , aut intentione piæ utilitatis caret* . Si ergo de otioſo ſermone ratio exigitur , penſemus , quæ pœna multiloquium maneat , in quo etiam per noxia verba peccatur . Sive , ut Sanctus Hieronymus ait , *Otioſum verbum eſt , quod ſine utilitate & loquentis dicitur , & audientis : ſi omiſſis ſeriis , de rebus frivolis loquamur , & fabulas narremus antiquas . Cæterùm qui ſcurrilia replicat , & cachinnis ora diſſolvit , & aliquid profert turpitudinis : hic non otioſi verbi , ſed criminoſi tenebitur reus* . Et Sanctus Baſilius Magnus : *Omne verbum , quod ad propoſitum in Domino uſum non facit , otioſum eſt : & adeo magnum eſt hujuſmodi verbi periculum , ut licèt genere ipſo de numero bonum ſit , quod dicatur ; tamen niſi ad ædificationem fidei dirigatur , nequaquam propterea quòd bonum ſit , liber ſit à periculo , qui illud locu-*

S.Baſil. M. in Regulis brevioribus , Interrogatione 23.

,, *tus ſit : Quippè qui ex eo , quòd ad ædificationem illud non accommodaverit , con-*
,, *triſtaſſe noſcitur Spiritum Sanctum Dei . Hoc enim apertè docuit Apoſtolus , cùm*
,, *dixit* : Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat : ſed ſi quis bonus , ad ædificationem fidei , ut det gratiam audientibus . *Et ſubiecit* : Nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei , in quo ſignati eſtis . *Quàm autem perniciosa res ſit contriſtaſſe Spiritum ſanctum , quid opus eſt , ut dicatur ?* Vix quiſquam attendit , quàm neceſſaria ſit ad ſalutem linguæ moderatio : ut verba priùs veniant ad limam , quàm ad linguam : ut in lance juſtitiæ & charitatis ponderentur . Vix aliquibus meminit , ſalem ideò in ore baptizandorum poni , ut ſignificetur ſermones noſtros à coruptione immunes eſſe debere : *Sermo veſter ſemper in gratia ſit ſale conditus . Quamplures vidi loquendo in peccatum incidiſſe , vix quemquam tacendo ; ideòque tacere noſſe , quàm loqui difficilius eſt . Scio loqui pleroſque , cùm tacere neſciant . Rarum eſt tacere quemquam , cùm ſibi loqui nihil poſit .... Grave malum , ut aliquis ore ſuo condemnetur . Etenim ſi pro otioſo verbo reddet unuſquiſque rationem , quantò magis pro verbo impuritatis & turpitudinis ? Graviora enim ſunt verba præcipitationis , quàm otioſa . Ergo ſi pro otioſo verbo ratio poſcitur , quantò magis pro ſermone impietatis pœna exolvitur ?* Domini eſt gubernare linguam ; ab illo itaque gratiam rectè & Chriſtianè loquendi poſtulemus . *Pone , Domine , cuſtodiam ori meo , & oſtium circumſtantiæ labiis meis ..... Dixi , Cuſtodiam vias meas , ut non delinquam in lingua mea . Ori tuo* (inquit Sapiens) *facito oſtia & ſeras . Aurum tuum & argentum tuum conſla , & verbis tuis facito ſtaterem , & frenos ori tuo rectos ; & attende , ne fortè labaris in lingua , & cadas in*

Coloſſ. 4.6.

S.Amb. l.1. de Officiis Miniſtrorum , c.2.

Pſ.140.3.

Pſ. 38.2.

Eccl. 28.29.

S.Amb. l.1 de Officiis, c.3.

,, *conſpectu inimicorum inſidiantium tibi , & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem .*
,, Alliga ſermonem tuum , ne luxuriet , ne laſciviat , & multiloquio peccata
,, ſibi colligat . Sit reſtrictior , & ripis ſuis coerceatur , Citò lutum colligit
,, amnis exundans . Sit ori tuo oſtium , ut claudatur ubi oportet , & obſe-
,, retur diligentiùs . Jugum ſit verbis tuis , & ſtatera , humilitas atque menſura ; ut lingua tua menti tuæ ſubdita ſit . Refrenetur habenæ vinculis , frenos habeat ſuos , quibus revocari poſſit ad menſuram . *Sermones proferat librâ examinatos juſtitiæ ; ut ſit gravitas in ſenſu , in ſermone pondus , atque in verbis modus* : Cùm autem omnibus Chriſtianis ſermonis intemperantia prohibita ſit Dei Lege ; gravius tamen in viris Eccleſiaſticis vitium eſt . *Fugienda otio-*

S.Bern. l.2. de Conſideratione, c.13.

da otioſitas mater nugarum, noverca virtutum. Inter ſæculares, nugæ ſunt; in ore Sacerdotis blaſphemiæ. Interdum tamen ſi incidant, ferendæ fortaſſis, referendæ numquam. Magis interveniendum cautè ac prudenter nugacitati. Prorumpendum ſanè in ſerium quid, quod non modò utiliter, ſed libenter audiant, & ſuperſedeant otioſis. Conſecraſti os tuum Evangelio; talibus jam aperire illicitum, aſſueſcere ſacrilegum eſt. Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, « Malac. 2.7.
& legem requirent de ore ejus; *non nugas profectò vel fabulas. Verbum ſcurrile, quod faceti urbanive nomine colorant, non ſufficit peregrinari ab ore, procul & aure relegandum. Fœdè ad cachinnos moveris, fœdiùs moves. Porrò detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius ſit, non facilè dixerim.* Os igitur tuum taciturnitatis honore ſignatum ſit, ut loquitur Tertullianus: *Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.*

XXIV. *Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre.* Infidelitati, ſuperbiæ, curioſitati non ſufficiunt invicta credibilitatis argumenta, quibus Chriſtianæ & Catholicæ Religionis veritas demonſtratur: ſed Fidei ſimplicitati abundè ſufficiunt. *Nobis curioſitate opus non eſt poſt Chriſtum Jeſum, nec inquiſitione poſt Evangelium.* Qui nunc ſigna petit ut credat, Deo injuriam facit, ut Phariſæi; Pro nihilo habens univerſa miracula, quæ Chriſtus edidit ad Evangelii confirmationem. Miracula neceſſaria fuerunt prius, quàm crederet Mundus, ad hoc ut crederet Mundus. *Quiſquis ad hoc prodigia, ut credat, inquirit, magnum eſt ipſe prodigium, qui Mundo credente non credit. Chriſtus afferens medicinam, quæ corruptiſſimos mores ſanatura eſſet, miraculis conciliavit auctoritatem, auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem, multitudine obtinuit vetuſtatem, vetuſtate roboravit Religionem: quam non ſolùm hæreticorum ineptiſſima novitas fraudibus agens, ſed nec gentium quidem veternoſus error violenter adverſans, aliqua ex parte convelleret.*

Tert. l. de Præſcript. Hæret. c. 8.

S. Aug. l. 22. de Civit. Dei, c. 8.

S. Aug. l. de Utilitate credendi, c. 14.

XXV. *Generatio mala & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ, &c.* Chriſti reſurrectio, maximum illius miraculum, cęterorum omnium, quæ mortalem vitam agens in terris edidit, confirmatio, miſſionis illius ſigillum. Nullo miraculo ad fidem vel pœnitentiam flectetur, cujus infidelitas & obſtinatio in peccatis, iſto miraculo non vincitur. Jonam Chriſti typum fuiſſe, Dominus ipſe docet. Quæ igitur Jonæ contigerunt, Chriſti mortem, reſurrectionem, & pœnitentiam in nomine ejus Gentibus prædicandam ſignificabant. *Nam ſicut humana conſuetudo verbis, ita Divina potentia etiam factis loquitur. Et ſicut ſermoni humano verba nova, vel minùs uſitata, moderatè ac decenter adſperſa, ſplendorem addunt; ita in factis mirabilibus congruenter aliquid ſignificantibus, quodammodo luculentior eſt Divina eloquentia.* Proindè quid præfiguraverit, quòd Prophetam bellua illa devoratum tertia die vivum reddidit, cur à nobis quæritur, cùm hoc Chriſtus exponat? *Sicut ergo Jonas ex navi in alvum ceti, ita Chriſtus ex ligno in ſepulchrum, vel in mortis profundum. Et ſicut ille pro his, qui tempeſtate periclitabantur: ita Chriſtus pro his, qui in hoc ſæculo fluctuant. Et ſicut primò juſſum eſt, ut prædicaretur Ninivitis à Jona, ſed non ad eos pervenit prædicatio Jonæ, niſi poſtea quàm eum cetus evomuit: ita Prophetia præmiſſa eſt ad Gentes, ſed niſi poſt reſurrectionem Chriſti, non pervenit ad Gentes.*

S. Aug. Ep. 102. alias 49. ad Deo gratias, qu. 6.

XXVI. *Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam; quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus, quàm Jonas hic.* Jonæ ſignum, ut typus Dominicæ Paſſionis, ita etiam gravium,

S. Ambr. l. 7. in Luc. n. 97. quæ Judæi commiſerant, teſtificatio peccatorum eſt. *Simul advertere licet & Majeſtatis oraculum, & pietatis indicium. Namque Ninivitarum exemplo & demonſtratur ſupplicium, & remedium demonſtratur. Unde etiam Judæi debent non deſperare indulgentiam, ſi velint agere pœnitentiam.* Chriſtianos magis quàm Judæos damnabit in judicio Ninivitarum exemplum, agentium pœnitentiam ad primam prædicationem ignoti Prophetæ, nullum miraculum patrantis, quo miſſionem ſuam probaret; excidium Ninives prædicentis & comminantis, nec ſpem ullam dantis evadendi. *Et ecce plus quàm Jonas hic.* Prophetarum Dominus, Chriſtus Deus noſter, Salvator noſter, Judex noſter, poſt tot miracula comminatur nos omnes perituros, niſi pœnitentiam agamus, *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis:* & tamen ipſam agere contemnimus, vel negligimus. *Et ecce plus quàm Jonas hic.* Nam cùm ille ſervus fuerit, ego Dominus ſum. Ille à ceto exiliit, ego à morte reſurgam. Subverſionem ille urbis futuram prædicavit, ego Regni cœlorum Evangelium vobis annuntio. Et Ninivitæ quidem abſque ſigno aliquo crediderunt, cùm vos multa miracula videatis: nec quidquam ante Jonæ verba illi audierunt, cùm vos omnibus ſublimioris ſapientiæ præceptis inſtituerim. Jonas quaſi miniſter ad Ninivitas acceſſit, ego ad vos Dominus & Creator adveni, non minas intentans, non rationem exigens, ſed peccatorum veniam afferens. Accedit, quòd illi quidem eſſent barbari, vos autem inter Prophetas plurimos educati: tum quòd de Jona nemo illis prædixit, cùm de me plurimi prædixerint, & opera prædicationi conſonare perſpiciatis. Jonam etiam, ne derideretur, fugiſſe non ignoratis, cùm ego & Crucis patibulum ſubiturus, & omnes illuſiones veſtras paſſurus, ultrò advenerim. Itaque cùm ille nullum pro Ninivitis opprobrium tulerit, ego vel mortis acerbitatem libenter feram. Et ille advena quidem atque peregrinus erat, & hominibus illis omninò ignotus; ego verò vobis conjunctus ſecundùm carnem. *Et ecce plus, quam Jonas hic.*

Luc. 13. 5.

S. Joa. Chr. h. 44. in Mat.

Viri Ninivitæ ſurgent in Judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam; quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Pœnitentiam egerunt fide ſubnixam: *Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum:* Compunctione & deprecatione veniæ roboratam: *Et clament ad Dominum in fortitudine:* Humilem: *Et veſtiti ſunt ſaccis à majore uſque ad minorem. Et pervenit verbum ad Regem Ninive; & ſurrexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere.* Pœnitentiam duram & auſteram: *Et clamavit, & dixit in Ninive, ex ore Regis & Principum ejus, dicens: Homines & jumenta, & boves & pecora non guſtent quidquam; nec paſcantur, & aquam non bibant.* Pœnitentiam ſpe ac metu temperatam: *Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat Deus; & revertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus?* Pœnitentiam ſinceram, non ſolis vocibus & promiſſis, quaſi foliis, ſed operibus, quaſi fructibus, comprobatam. *Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala.* Eorum pœnitentiam imitemur, ne eorum comparatione damnemur. Sit pœnitentia noſtra fidelis, humilis, ſpe metuque temperata, ſevera, ſincera, prompta: Nullam enim moram inter Prophetæ prædicationem ac pœnitentiæ actionem interpoſuerunt Ninivitæ: In ſacco & cinere pœnitentiam egerunt. *Dignus & victus & habitus pœnitentiæ; ut qui offenderant Deum luxu & ambitione, eorum damnatione placent, per quæ priùs offenderant. Saccus & jejunium arma ſunt pœnitentiæ, auxilia peccatorum: ante jejunium, & ſic ſaccus: ante quod occultum eſt, & poſtea quod palam: hoc ſemper Deo, illud interdum exhibetur*

Jon. 3.

S. Hier. in c. 3. Jonæ.

Digitized by Google

*betur hominibus : & ſi è duobus neceſſariis unum eſt ſubtrahendum , magis
jejunium abſque ſacco , quàm ſaccum eligam abſque jejunio* . Quomodo pœ-
nitentiam agere debeat Chriſtianus , poſt Baptiſmum in mortale aliquod pec-
catum lapſus , egregiè S. Ambroſius explicat & docet : *Agendam* , inquit, S.Ambr. l.2. de Pœnit. c. 9. & 10.
*pœnitentiam , & tribuendam veniam credere nos convenit ; ut veniam tamen
tamquam ex fide ſperemus , non tamquam ex debito ; aliud eſt enim mereri,
aliud præſumere . Tamquam ex ſyngrapho fides impetrat : Præſumptio autem
arroganti eſt propior , quàm roganti . Prius ſolve quod debitum eſt , ut quod
ſperaveris , impetrare merearis .... Plura ſolvendi habet ſubſidia , qui
Deo , quàm is qui homini debet . Homo pecuniam pro pecunia repoſcit , quæ
non ſemper debitori præſto eſt : Deus affectum exigit , qui in tua poteſtate eſt .
Nemo pauper eſt , qui Deo debet , niſi qui ſe ipſum pauperem fecerit . Et ſi
non habet quæ vendat , habet quæ ſolvat . Oratio , lachrimæ , jejunium , de-
bitoris boni cenſus eſt , multoque uberior , quàm ſi quis ex pretio fundorum ,
pecuniam ſine fide deferat* . Si ſaccum non induunt , ſi caput cinere non
aſpergunt Chriſtiani , qui peccatorum pœnitentiam agere debent , luxum ſal-
tem , & ornatum immoderatum deponant . Sed heu ! *Videas eos mutata ve-
ſte incedere , quos lugere & gemere oportebat ; quia veſtem illam ablutionis
& gratiæ ſordidarunt : fœminas autem margaritis onerare aures , curvare cer-
vices , quas bene Chriſto , non auro inclinarent : quæ ſe ipſas flere debebant ,
quòd margaritam , quæ de cælo eſt , perdiderunt* . Contra hos & illas ſur-
gent Ninivitæ in judicio , quia pœnitentiam humilem & ſeveram egerunt in
prædicatione Jonæ , nec ipſam procraſtinarunt , ut Chriſtiani plerique gra-
vium peccatorum rei , qui *Propoſita ſpe agendæ pœnitentiæ , licentiam ſibi
delinquendi propagatam putant ; cùm pœnitentia remedium peccati ſit , non pec-
candi incentivum . Vulneri enim medicamentum neceſſarium eſt , non vulnus
medicamento , quia propter vulnus medicamentum quæritur , non propter me-
dicamentum vulnus deſideratur . Infirma deinde ſpes quæ committitur tempori ;
cùm omne tempus incertum ſit , non omni ſpes tempori ſit ſuperſtes* . Peccant
omnes , pauci pœnitentiam agunt , pauciſſimi agunt ut oportet . *Facilius
inveni qui innocentiam ſervaverint* (inquit Sanctus Ambroſius) *quàm qui
congruè egerint pœnitentiam . An quiſquam illam pœnitentiam putat , ubi ad-
quirendæ ambitio dignitatis , ubi vini effuſio , ubi ipſius copulæ conjugalis
uſus ? Renuntiandum ſæculo eſt : ſomno ipſi minùs indulgendum , quàm natura
poſtulat , interpellandus eſt gemitibus , interrumpendus eſt ſuſpiriis , ſeque-
ſtrandus orationibus : vivendum ita , ut vitali huic moriamur uſui : ſe ipſum
homo ſibi abneget , & totus mutetur : ſicut quemdam adoleſcentem fabulæ fe-
runt propter amores meretricios peregrè profectum , & abolito amore regreſ-
ſum , poſtea veteri occurriſſe dilectæ ; quę ubi ſe non interpellavit , mirata* Matth. 16. 24.
*putaverit non recognitam , rurſus occurrens dixerit : Ego ſum ; reſponderit
ille : Sed ego non ſum ego . Unde bene Dominus ait* , Qui vult venire poſt
me , abneget ſemetipſum , & tollat crucem ſuam , & ſequatur me . *Ete-
nim qui mortui & ſepulti in Chriſto ſunt , non debent iterum velut viven-* Coloſ. 2. 20.
tes de hoc Mundo decernere . Ne tetigeritis , *inquit* , neque guſtaveritis,
neque contrectaveritis : quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu , *eo quod ipſe
hujus vitæ uſus corruptela ſit integritatis* . Ninivitæ ſurgent in judicio , &
Chriſtianorum teporem ac negligentiam in agenda pœnitentia accuſabunt .
Fervoris ad pœnitentiam agendam neceſſarii dederunt exemplum non ſolùm
Ninivitæ , ſed & ipſe Jonas pœnitentiæ Prædicator . Jonas è ventre piſcis
poſt triduum velut è tumulo in terram ejectus , mandatum iteratum à Deo
accepit eundi Ninivem , & illius everſionem poſt dies quadraginta prædi-

F 2 candi .

Digitized by Google

Jonæ 3.

candi . *Et ſurrexit Jonas , & abiit in Ninivem juxta verbum Domini : & Ninive erat civitas magna , itinere trium dierum . Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere diei unius : & clamavit & dixit : Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur .* Statim Jonas , quod ſibi fuerat imperatum , opere perfecit . Ninive autem erat , ad quam pergebat Propheta , civitas ma-

S.Hier. in c.3. Jonæ Prophetæ.

gna , & tanti ambitus , ut vix trium dierum poſſet itinere circumiri . *At ille præcepti , & ſuperioris naufragii memor , viam trium dierum unius diei feſtinatione complevit .* Hunc pœnitentes imitentur , ad Divinum præceptum attendant , lapſus ſuos & naufragia , æternæ mortis ac damnationis pericula , quæ præcedentibus peccatis incurrerunt , in memoriam revocent; Dei bonitatem ac miſericordiam conſiderent ; harumque rerum conſideratione fervorem excitent ſuum , ac ſuperioris temporis deſidiam ac negligentiam pia feſtinatione & ardore in agenda pœnitentia , & in via manda-

Jonæ 2. S. Aug. l. 21. de Civit. Dei c. 20.

torum Dei conficienda compenſent . Dicant cum Jona : *Abjectus ſum à conſpectu oculorum tuorum : veruntamen rurſus videbo Templum ſanctum tuum . . . . Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra , miſericordiam ſuam derelinquunt . Ego autem in voce laudis immolabo tibi : quæcumque vovi , reddam pro ſalute Domino .* Denique intra myſticum dierum pœnitentiæ conſecratorum numerum evertatur Ninive , pravi habitus penitùs eradicentur, mores iniqui deſtruantur : *Adhuc quadraginta dies , & Ninive ſubvertetur .* Everſa reverà eſt , ſed everſa in malo , ædificata in bono . *Ninivitæ quippè in hac vita egerunt pœnitentiam , & ideo fructuoſam , velut in hoc agro ſeminantes , in quo Deus voluit cum lachrimis ſeminari , quod poſtea cum lætitia meteretur : & tamen quis negabit , quod Dominus prædixit , in eis fuiſſe completum , niſi parum advertat , quemadmodum peccatores Deus non ſolùm iratus , verùm etiam miſeratus evertat ? Evertuntur enim peccatores duobus modis , aut ſicut Sodomitę , ut pro peccatis ſuis ipſi homines puniantur ; aut ſicut Ninivitę , ut ipſa hominum peccata pœnitendo deſtruantur . Factum eſt ergo , quod prędixit Deus : everſa eſt Ninive , quę mala erat , & bona ædificata eſt , quæ non erat . Stantibus enim mœnibus atque domibus , everſa eſt civitas in perditis moribus .*

XXVII. *Regina Auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta , & condemnabit eam , quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis . Et ecce plus , quàm Salomon hic .* Regina Saba , extranea , gentilis , peregrina , Eccleſiæ figura eſt . Hæc eſt , de qua Pſalm. 44. dicitur : *Aſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato , circumdata varietate . Audi filia , & vi-*

S.Aug. Enar. in Pſ. 44.

» *de , & inclina aurem tuam* , &c. Veſtitus Reginæ hujus & pretioſus eſt, » & varius eſt : Sacramenta doctrinæ in linguis omnibus & variis . Quomo- » do autem omnis varietas veſtis in unitate concordat , ſic & omnes linguæ » ad unam fidem . In veſte varietas eſt , ſciſſura non eſt . Aurum in varie- » tate veſtis , ipſa ſapientia . Quælibet ſit varietas linguarum , unum aurum » prædicatur . Eamdem quippè ſapientiam , eandem doctrinam & diſciplinam » omnes linguæ prædicant . Varietas in linguis , aurum in ſententiis . Ve- » rum Salomonem Chriſtum non quæſivit illa , ſed ab ipſo quæſita eſt , & » per gratiam ejus vocata . Audivit , & vidit ; inclinavit aurem ſuam , & » oblita eſt populi ſui , paternæque domus . Audivit primùm fide mundans » cor ſuum , unde videre poſſet . Oblita eſt populi Babyloniæ , habentis re- » gem patremque diabolum . Et concupivit Rex Dominus Deus ejus , illius » ſpeciem ac decorem : formam adamavit , ac pulchritudinem , cujus ipſe » auctor eſt . Lavit enim eam à peccatis in ſanguine ſuo : mundavit eam » lavacro aquæ in verbo vitæ . Rex ejus , ipſe eſt ſponſus ejus . Regi nupſit

Deo,

Digitized by Google

Deo , ab illo dotata , ab illo decorata , ab illo redempta , ab illo ſanata. «
Quicquid habet , unde illi placeat , ab illo habet . Chriſtum Salomonẽ «
longè excellentiorem agnovit , nempè Dei Filium , ſapientiam increatam
& æternam , Dei virtutem . Myſteria Regni Dei , morumque ſalutaria præ-
cepta ab ipſo audivit , filiiſque ſuis tradidit , & ad finem uſque Mundi
tradet , Regina illa Auſtri fœlicior , cùm verum Salomonem Chriſtum ſem-
per habeat præſentem , & per Spiritum ſuum cęleſtis arcana ſapientiæ de-
clarantem & explicantem . *Et ecce plus quam Salomon hic* . Eccleſiæ myſte-
rium duplici exemplo evidenter à Chriſto expreſſum eſſe Sanctus Ambro-
ſius obſervat : *Quæ in Ninivitis per pœnitentiam , & in Regina Auſtri per* S.Ambr.l.7. in Luc. n.96.
ſtudium percipiendæ ſapientiæ de totius orbis finibus congregatur , ut pacifici
Salomonis verba cognoſcat . Regina planè , cujus regnum eſt indiviſum , de
diverſis & diſtantibus populis in unum corpus aſſurgens . Itaque Sacramentum
hoc magnum eſt de Chriſto & Eccleſia : ſed tamen hoc majus eſt , quia illud
in figura ante præceſſit , nunc autem plenum in veritate myſterium eſt ; illic
enim Salomonis typus , hic autem Chriſtus in ſuo corpore eſt . Ex duobus igi-
tur conſtat Eccleſia , ut aut peccare neſcias , aut peccare deſinas ; pœnitentia
enim delictum amovet , ſapientia cavet . Lege Homiliam Origenis 38. in Lu-
cam , & Sermonem inter Auguſtinianos olim 253. *De Tempore* , nunc 321.
in Appendice.

XXVIII. *Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine , ambulat per*
loca arida , quærens requiem , & non invenit . Tunc dicit : Revertar in
domum meam , unde exivi . Et veniens , invenit eam vacantem , ſcopis mun-
datam , & ornatam . Tunc vadit , & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum ne-
quiores ſe , & intrantes habitant ibi : & fiunt noviſſima hominis illius pe-
jora prioribus . Pervicaciſſimus ille humanæ ſalutis hoſtis , numquam mali- « Tert.l.de
tiæ ſuæ otium facit . Atquin tunc maximè ſævit , cùm hominem plenè ſen- « Pœnitentia
tit liberatum : tunc plurimum accenditur , dum extinguitur . Doleat & «
ingemiſcat neceſſe eſt , venia peccatorum permiſſa , tot in homine mortis «
opera diruta , tot titulos damnationis retrò ſuæ eraſos . Dolet , quòd ip- «
ſum & angelos ejus Chriſti ſervus ille peccator judicaturus eſt . Itaque ob- «
ſervat , oppugnat , obſidet : ſi qua poſſit , aut oculos concupiſcentia carna- «
li ferire , aut animum illecebris ſæcularibus irretire , aut fidem terrenæ po- «
teſtatis formidine evertere , aut à via certa perverſis traditionibus detor- «
quere ; non ſcandalis , non tentationibus deficit . His præſertim patet ani- «
ma arida , quæ gratiæ cœleſtis benignis imbribus non irrigatur , quia ocu-
los ad Deum non erigit , nec illos in ſe precatur effundi . Deum non orat,
cœlum proindè illi æneum eſt . Non deſcendit in ipſam Dei miſeratio , quia
pia ex illius corde & ore non aſcendit oratio . Pravi habitus in anima il-
la ſuſpenſi ſunt potius , quàm extincti . Unde diabolus illam ſemper ut do-
mum ſuam intuetur , facilèque ſe illam occupaturum confidit : *Revertar* ,
inquit , *in domum meam , unde exivi* . Ipſum invitant negligentia , deſi-
dia , otium , mundi & voluptatum amor adhuc in corde vivens . *Invenit*
eam vacantem , ſcopis mundatam , & ornatam . Tunc aſſumit ſeptem alios
ſpiritus ſecum nequiores ſe , & intrantes habitant ibi . Ut enim juſtis mul- S.Amb.l.7. in
tiplicatur ſeptiformis Spiritus gratia , ita in eadem peccata relapſis omnis Luc.
dæmorum cumulatur injuria . Tunc *fiunt noviſſima pejora prioribus* , quiã
dęmon in ea velut arce firmiores munitiones extruit , pravoſque habitus
magis roborat iteratione peccatorum , & verbo Dei aditum claudit , aut
certè illius virtuti impedimentum affert . *Idem enim verbum & propter na-* S. Gr. Na-
turam ſuam indignis formidoloſum eſt , & propter benignitatem capi poteſt ab zianz. Or. 39.
iis,

pateat ad delinquendum , quia patet ad pœnitendum : *Et redundantia clementiæ cœleſtis , libidinem faciat humanæ temeritatis . Nemo idcircò deterior ſit , quia Deus melior eſt , toties delinquendo , quoties ignoſcitur .* Evaſimus ſemel , ne iterùm periculo damnationis æternæ nos inferamus , etſi iterùm evaſuri videamur . *Plerique naufragio liberati , exinde repudium & navi & mari dicunt ; & Dei beneficium , ſalutem ſuam ſcilicet , memoria periculi honorant . Laudo timorem , diligo verecundiam : nolunt iterum Divinæ miſericordiæ oneri eſſe ; formidant videri inculcare , * quod conſecuti ſunt : bona certè ſollicitudine iterum experiri vitant , quod ſemel didicerunt timere . Ita modus temeritatis , teſtatio eſt timoris : Timor autem hominis , Dei honor eſt .*

Tert. l. de Pœnit. c. 7.

* Id eſt conculcare.

Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus . Cupiditas enim carnis expulſa per pœnitentiam à conſuetis operibus , cùm non invenerit , in quibus delectationibus conquieſcat , avidiùs redit , & rursùs occupat mentem hominis , ſi cùm pulſa eſſet , negligentia ſubſecuta eſt , ut non introduceretur tamquam habitator mundatæ domui ſermo Dei , per ſanam doctrinam . Et quoniam non ſolùm habebit illa ſeptem vitia , quæ ſeptem virtutibus ſpiritalibus ſunt contraria ; ſed etiam per hypochryſim ſe ipſas virtutes habere ſimulabit : propterea aſſumptis ſecum ſeptem aliis nequioribus , hoc eſt , ipſa ſeptenaria ſimulatione , redit illa concupiſcentia , ut ſint noviſſima hominis pejora , quàm erant illa prima.

S. Aug. l. 1. Qu. Evang. in S. Mat. Qu. 8.

XXIX. *Adhuc eo loquente ad turbas , ecce mater ejus , & fratres ſtabant foris , quærentes loqui ei . Dixit autem ei quidam : Ecce mater tua , & fratres tui foris ſtant , quærentes te . At ipſe reſpondens dicenti ſibi , ait : Quæ eſt mater mea , & qui ſunt fratres mei ? Et extendens manum in diſcipulos ſuos , dixit : Ecce mater mea , & fratres mei . Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei , qui in cœlis eſt : ipſe meus frater , & ſoror , & mater eſt .* In Eccleſiaſtici miniſterii functionibus nullam carnalium neceſſitudinum habendam eſſe rationem Chriſtus docet . Salutis æternæ miniſter temporalia non debet intueri : Dei gloriam utilitatibus & commodis parentum & conſanguineorum anteponat , neceſſe eſt : illos colat ; illorum , ut poſtulat pietas , curam gerat ; ſed opus Dei non deſerat , non negligat illorum importunitate victus . *Si Chriſtus matrem & fratres eos fecit , qui non erant , quomodo negavit eos , qui erant ? Sed in ſemetipſo docuit , qui patrem , aut matrem , aut fratres præponeret verbo Dei , non eſſe dignum Dei diſcipulum . . . . Solet id adimplere Chriſtus , quod alios docet . Quale ergo erat , ſi docens non tanti facere matrem , aut fratres , quanti Dei verbum , ipſe Dei verbum nuntiata matre & fraternitate desereret ? Negavit itaque parentes , quomodo docuit negandos pro Dei opere* . Qui negotiis ſæcularibus ad commoda temporalia conſanguineorum ſuorum procuranda ſe implicant , qui ex proventibus Eccleſiaſticis conſanguineorum ſuorum fortunas augent , & *paupertatem Chriſti ſuas ſuorumque faciunt divitias* , ut ait S. Hier. qui nepotibus indignis Eccleſiaſtica Beneficia conferunt , aut dignioribus ipſos præponunt , in eorum collatione , quibus animarum cura eſt annexa ; qui in ſacris Ordinationibus , in diſpenſationibus , in aliis Eccleſiaſticæ diſciplinæ capitibus , commendationi parentum & conſanguineorum plus tribuunt , quàm Regulis Eccleſiaſticis , ſive ſacris Canonibus ; hi Chriſti exemplum & documenta non ſequuntur , parentes verbo Dei non præponendos , imò pro Dei opere negandos eſſe docentis . *Et extendens manum in diſcipulos ſuos , dixit : Ecce mater mea , & fratres mei* . Hæc aliàs figura eſt Synagogæ in matre abjecta , & Judæorum in fratribus incre-

Tert. l. 4. Adversus Marcionem, c. 19.

Idem, lib. de Carne Chriſti, c. 7.

Tert. ib.

credulis. Foris erat in illis Iſrael; Diſcipuli autem novi intùs audientes
» & credentes, & cohærentes Chriſto, Eccleſiam delineabant, quam po-
» tiorem matrem, & digniorem fraternitatem, recuſato carnali genere, nun-
» cupavit.

S. Joa. Chr. ho. 45. in Matt.

» *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Una ſola & vera & com-
» munis nobilitas atque neceſſitudo cum Chriſto eſt, ut voluntatem Dei fa-
» cias. Hic propinquitatis modus multò melior atque præſtantior neceſſitudi-
» ne carnali. Quæ omnia probè tenentes, nec de filiorum geſtis gloriemur,
» niſi virtutes eorum imitemur; nec de parentum nobilitate quidquam nobis
» arrogemus, niſi probam eorum vitam aſſequamur. *Quicumque fecerit volun-*
» *tatem Patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.*
» O mirabilem honorem! ò virtutis incredibiles vires! quò ducitis rectè viven-
» tes homines? Mulieres ſanctiſsimam illam Virginem beneficarunt. Quot pu-
» riſsimum illum uterum admirantur? Quot optarent tales fuiſſe matres, &
» cætera omnia contemnere? Quid verò prohibet? Ecce rectam & facilem
» viam nobis propoſuit, ut non fæminis ſolùm, verùm etiam viris, ad hanc
» dignitatem pervenire liceat, imò verò etiam ad majorem. Multò enim pro-
» pinquiores Deo ſunt, qui voluntatem ejus faciunt, quàm qui ſola carnis
» neceſsitudine Chriſto conjunguntur. Non ergo ſimpliciter ſanctam illam
» propinquitatem deſidera, verùm etiam viam capeſſe, magnoque ſtudio con-
» ficere, quæ ad hoc deſiderium implendum te perducat. Non eſt, cur Dei

S. Aug. l. de ſancta Virgin. c. 5. & 6.

Virgines contriſtentur, quòd etiam ipſæ virginitate ſervata matres carnis eſſe
non poſſunt. Illum enim ſolum virginitas decenter parere poſſet, qui in ſua
virginitate parem habere non poſſet. *Veruntamen ille unius Sanctæ Virginis par-*
tus, omnium ſanctarum Virginum eſt decus. Et ipſæ cum Maria matres Chriſti
ſunt, ſi Patris ejus faciunt voluntatem. Hinc enim & Maria laudabiliùs, atque
beatiùs Chriſti mater eſt, ſecundùm ſupra memoratam ejus ſententiam: Quicum-
que facit voluntatem Patris mei qui in cœlis eſt, ipſe mihi frater, & ſo-
ror, & mater eſt. *Has ſibi omnes propinquitates in populo quem redemit,*
ſpiritaliter exhibet: fratres & ſorores habet ſanctos viros, & ſanctas fœmi-
nas, quoniam ſunt illi in cœleſti hæreditate cohæredes. Mater ejus eſt tota
Eccleſia, quia membra ejus, id eſt, fideles ejus, per Dei gratiam ipſa uti-
que parit. Item mater ejus eſt omnis anima pia, faciens voluntatem Patris
ejus fœcundiſſima charitate, in iis quos parturit, donec in eis ipſe formetur.
Maria ergo faciens voluntatem Dei, corporaliter Chriſti tantummodo mater eſt,
ſpiritaliter autem & ſoror & mater. Ac per hoc illa una fœmina, non ſo-
lum ſpiritu, verùm etiam corpore, & mater eſt & virgo. Et mater qui-
dem ſpiritu, non capitis noſtri, quod eſt ipſe Salvator, ex quo magis illa
ſpiritaliter nata eſt, quia omnes qui in eum crediderint, in quibus & ipſa eſt,
rectè filii ſponſi appellantur: ſed planè mater membrorum ejus, quod nos ſu-
mus; quia cooperata eſt charitate, ut fideles in Eccleſia naſcerentur, quæ il-
lius capitis membra ſunt: corpore verò, ipſius capitis mater.

Legatur & Enar. in pſ. 172. n. 12.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XIII.

Senſus Litteralis.

I. IN *illo die, exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus Mare. Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens, ſederet: & omnis turba ſtabat in littore*. Eodem illo die, vel tempore, quo Mater Chriſti & fratres advenerant, exiit Jeſus de domo, quæ auditorum ingentem multitudinem præ anguſtia capere non poterat: & in littore Maris Galilææ docentium more ſedebat. Confluentibus autem ad illum turbis, & præmentibus, in naviculam aſcendit, vice ſoggeſti, ut audiri poſſet à plebe ſtante in littore: *Et locutus eſt eis multa in parabolis*. Locutus eſt eis, non ſimplici & perſpicuo ſermone, ſed figuraro, & obſcuro, ſub familiarium ſimilitudinum & comparationum involucris; quem morem Syris, & maximè Palæſtinis ſolemnem & uſitarum fuiſſe, S. Hieron. teſtatur. Parabolis etiam uſus eſt Magiſter cœleſtis, tum ob rationem infra verſu 13. traditam; tum ut auditorum attentionem vehementiùs excitaret; cùm ut ſermones ipſius tenacius populi mentibus inhærerent; tum denique, ut per ſenſibiles ſimilitudines ſermo res ipſas ſignificatas velut oculis ſubjiceret: Quod ſermonis genus Prophetis etiam tritum eſt. Parabolis & ænigmatibus utitur divina Scriptura, *Ad exercitationem quærentis, & delectationem audientis ...... Sic loquitur, ut altitudine ſuperbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos paſcat, affabilitate parvulos nutriat*.

S. Jo. Chryſ. Hom. 46. in S. Matth.

S. Aug. l. 12. contra Fauſtum, c. 7. Et l. 5. de Geneſi ad litteram c. 3.

II. *Ecce exiit qui ſeminat, ſeminare*. Satori Deum comparare, frequens eſt Hebræis. Philo Judæus Lib. de Legum allegoria: *Semen, inquit, quod Opifex ſevit in fœcundo ſolo, Anima ratione utente*. Sator exiit, ut ſementem jaceret: *Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cœli, & comederunt ea*. Dum ſemen longè lateque ſpargit, pars ſeminum ceciderit juxta viam publicam & tritam, incultam, duram, & ſemini ſuſcipiendo ineptam. Terra enim niſi gremio mollito & ſubacto ſemen ſuſcipere non poteſt. Ideò volucres cœli ſemen terræ gremio minimè conditum, ſed in ejus ſuperficie ſparſum diripiunt, & comedunt. *Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebant terram multam: & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ. Sole autem orto, æſtuaverunt; & quia non habebant radicem, aruerunt*. Pars altera ſeminum cecidit in ſaxoſas agri partes; & cùm terræ defectu deorſum penetrare non poſſent, vim ſurſum erexere, & quia non longè aberant à terræ ſuperficie, ſtatim ſe oſtentarunt: & ſole fervente, ſunt torrefacta, quia defecta erant radice, ac propterea etiam humore, qui ex terra per radicem hauritur. Humoris autem penuria, accedente calore externo, efficit, ut areſcant. *Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea*. Pars cecidit in terram ſpinarum & carduorum feracem, & celerius, altiùs, denſiùſque ſuccreſcentes ſpinæ, bona ſemina jam in culmos erecta ſuppreſſerunt & præfocaverunt. *Alia autem ceciderunt in terram bonam*, cultam, aratam, ſartam: *& dabant fructum; aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum*, pro terræ fertilitate.

S. Aug. lib. de dono perſev. c. 14.

III. *Qui habet aures audiendi, audiat*. Auditorum animos hac loquendi formula excitat, Qui à Deo accepit donum intelligendi ea, quæ audit, & obe-

obediendi verbo veritatis, attendat ad propoſitam parabolam, ſenſum ejus quærat; ex ea proficiat, ac ſpiritalem utilitatem carpat.

IV. *Et accedentes diſcipuli, dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis datum eſt noſſe myſteria Regni cœlorum; illis autem non eſt datum.* Cur turbis obſcurè loqueris, ita ut non intelligant, cùm nos perſpicuè docere conſueveris? Reſpondit Chriſtus: Ideò obſcuriùs ipſis loquor, quia vobis ſimplicibus, humilibus, docilibus, audiendi ſimul & intelligendi atque obſequendi deſiderio flagrantibus, ſingulari gratia datùm eſt à Patre luminum, noſſe perſpicuè, non ſolùm Evangelica præcepta, quæ verbis apertiſsimis tradidi, quia illorum cognitio neceſſaria omnibus eſt ad ſalutem; ſed etiam myſteria, ſeu arcana Regni cęlorum, diſpenſationem Dei admirabilem circa prædicationis Evangelicæ progreſſum, tum apud Judæos, cùm apud Gentes. Illis autem, quorum pars maxima non credit, niſi ſigna & prodigia viderit; vel ſciendi magis curioſitate, quàm obediendi ſtudio, ad audiendum ſermones meos ducitur; aut contemnit etiam, irridet, calumniatur: datum non eſt à Patre æterno, ut hæc myſteria noſcant & intelligant, quia ſuperbia ſua, aliiſque peccatis, ſe indignos hac gratia præbuerunt, maximè Phariſæi, qui ſibi ſapientes & prudentes videntur. *Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: & qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.* Proverbialis locutio eſt: Qui Dei donis ac beneficiis ornatus eſt, illiſque rectè utitur (quamvis & rectus uſus gratiæ à gratia ſit) Dei donis magis ac magis cumulabitur, ita ut illis affluat, continuiſque gratiarum incrementis ad perfectionem promoveatur. E contrario verò, qui non habet, eſt, qui non rectè utitur donis ac beneficiis à Deo ſibi collatis; & quod habet,

Luc. 8. 18. ſeu *videtur habere*, ab eo auferetur ob négligentiam, aut contemptum. Argumentum eſt à majori. Ingratis, aut qui non utuntur datis, ſi juſtè auferri poteſt, quod datum eſt; aut ex lege communi, aut ex pacto, auferri ſolet; tantùm abeſt, ut plura accipiant: æquum igitur non eſt, ut illis, quamdiù data Evangelicę inſtitutionis præcepta faſtidioſè reſpuunt, arcana Regni çœlorum explicem. *Habenti dabitur, & abundabit*; id eſt,

S. Aug. l. 1. de Doctr. Chr. *Deus cum benignitate utentibus eo, quod acceperunt, adimplebit atque cumulabit, quod dedit.* Dabitur autem ei adauctio fidei, vel intellectus, ſeu aliarum Dei gratiarum ac cœleſtium donorum, vel ſalus ipſa. Non habenti autem, quam debet habere, divinorum donorum æſtimationem, non cooperanti gratiæ Dei; quę jam accepit, auferentur in pœnam contemptus, & ingrati animi.

V. *Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.* Illis obſcuriùs loquor in pænam incredulitatis, quia divina, quæ facio, opera, videntes oculis corporis, non vident oculis cordis; & ſermones apertiſsimos, quibus Evangelica præcepta

S. Aug. l. de dono Perſever. c. 14. omnibus & ſingulis ad ſalutem neceſſaria trado & explico, audientes *corporis ſenſu*, non audiunt *cordis aſſenſu*; nec intelligentia aſſequuntur, quia juſto judicio fit, ut qui noluerunt intelligere, cùm poſſent, intelligere non poſsint, cùm volunt. Idem ſignificant hæc verba apud SS. Marcum

Marci 4. 12. Luc. 8. 10. & Lucam: *Ut videntes non videant, & audientes non intelligant.* Ideò obſcurius ad illos loquor, ne poſteriora intelligant, qui priora clarè propoſita, in animum admittere noluerunt. His itaque verbis exprimitur pœna ſpiritualis cœcitatis, qua ob ſuperbiam & contemptum inſtitutionis Evangelicæ plectuntur. Quod ſequentia confirmant: *Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ, dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes*

vide-

Digitized by Google

videbitis , & non videbitis . Incraſſatum eſt enim cor populi hujus , & auribus graviter audierunt , & oculos ſuos clauſerunt , ne quando videant oculis, & auribus audiant , & corde intelligant , & convertantur , & ſanem eos. Varia lectio eſt hujus loci Iſaiæ in Hebræo Textu , & apud 70. Interpretes. Secundùm Hebraicum textum vertit S. Hieronymus: *Vade , & dices populo huic: Auditu audite , & nolite intelligere ; & videte viſu , & nolite cognoſcere : Excæca cor populi hujus , & aures ejus aggrava , & oculos ejus claude : ne fortè videat oculis ſuis , & auribus audiat , & corde intelligat , & convertatur , & ſanetur* : Sive , ut eſt in Vulgata noſtra : *Ut ſanem eum* . Septuaginta verò Interpretes , per verba futuri temporis verterunt : *Auditu audietis , & non intelligetis* , &c. Verſionem 70. Seniorum ſecuti ſunt S. Matthæus hìc , & S. Paulus Actuum 28. referente S. Luca . Imperativus ſæpè pro futuro apud Hebræos uſurpatur : unde Matth. 23. 32. Chriſtus Judæis ait : *Et vos implete menſuram patrum veſtrorum* ; non quòd id reverà jubeat , aut velit , ſed futurum prænoſcat & prædicat : quaſi diceret . Et vos menſuram patrum veſtrorum implebitis . Cęterùm idem utrobique ſenſus eſt . Septuaginta Seniores , S. Matthæus , vel antiquus ejus Interpres , & S. Lucas , ſignificant pœnas excœcationis & obdurationis populi Judaici à Propheta prædictas , ex ipſorum Judæorum culpa & contumacia ortum ducere . Textus autem Hebraicus Iſaiæ , ſignificat cœcitatem cordis & duritiam ab irato & deſerente Deo , gratiamque ſubtrahente ſuam , illis infligi . Quem ſenſum & S. Joan. c. 12. Evangelii v. 40. expreſsit : *Propterea non poterant credere , quia iterum dixit Iſaias: Excæcavit oculos eorum , & induravit cor eorum , ut non videant oculis , & non intelligant corde , & convertantur , & ſanem eos* . Et S. Paulus Epiſt. ad Romanos c. 11. *Numquid Deus repulit populum ſuum ? Abſit . . . Non repulit Deus plebem ſuam , quam præſcivit . . . . . Electio conſecuta eſt : * cæteri verò excæcati ſunt , ſicut ſcriptum eſt : Dedit illis Deus ſpiritum compunctionis : * oculos , ut non videant , & aures , ut non audiant , uſque in hodiernum diem . Et David dicit : Fiat menſa eorum in laqueum , & in captionem , & in ſcandalum , & in retributionem illis . Obſcurentur oculi eorum , ne videant , & dorſum eorum ſemper incurva . Dico ergo : Numquid ſic offenderunt , ut caderent ? Abſit . Sed illorum delicto ſalus eſt Gentibus , ut illos æmulentur . Quod ſi delictum illorum divitiæ ſunt Mundi , & diminutio eorum divitiæ Gentium , quantò magis plenitudo eorum ? . . . . . . Nolo enim vos ignorare , fratres , myſterium hoc , quia cæcitas ex parte contigit in Iſrael , donec plenitudo Gentium intraret , & ſic omnis Iſrael ſalvus fieret* . Ergo , inquit S. Hieronymus , non eſt crudelitas Dei , ſed miſericordia , unam perire gentem , ut omnes ſalvæ fiant ; Judæorum partem non videre , ut omnis mundus lumen accipiat . Unde & ipſe Dominus in Evangelio ſacramentum cœci à nativitate , qui receperat oculos , vertit ad tropologiam , & dicit : *In judicium ego veni in hunc mundum , ut videntes non videant , & non videntes videant* . Et in alio loco Simeon loquitur : *Ecce hic poſitus eſt in ruinam & in reſurrectionem multorum* . Illis itaque non videntibus , nos videmus ; illis cadentibus , nos reſurgimus . Quod intelligens Propheta , quodammodo aliis verbis dicit : O Domine , præcipis mihi loqui populo Judæorum , ut audiant , & non intelligant Salvatorem , & videant eum , & non cognoſcant . Si vis impleri juſsionem tuam , & totum ſalvari mundum , quod & ego fieri deſidero : excœca cor populi hujus , & aures aggrava , & oculos claude , ne intelligant , ne audiant , ne videant . Si enim illi viderint , & converſi fuerint , & intellexerint , & ſanati fuerint , totus mun-

Iſa. 6. 9. 10.

S. Aug. Q. 14. in S. Matth. & Theod. in c. 6. Iſaiæ.

* Id eſt, Electi ex illo populo conſecuti juſtitiam.

* Id eſt, ſtuporis & pertinaciæ.

S. Hier. in c. 6. Iſaiæ

Joa. 9.

„ mundus non recipiet ſanitatem . Ex quo animadvertimus , quamvis grave
„ ſit peccatum , ſi quis convertatur , eum poſſe ſanari . Simulque & hoc in-
„ telligendum , quòd pro magnitudine ſceleris , etiam pœnitentia indigni ju-
„ dicati ſint , ipſo Domino dicente ad Jeruſalem : *Quoties volui congregare fi-*
„ *lios tuos , ſicut gallina pullos ſuos ſub alas , & noluiſti !*

Matth.23. 15. *Incraſſatum eſt enim cor populi hujus , & auribus graviter audierunt* . Me-
taphorica locutio eſt , ſignificans animos & affectus Judæorum , terrenis vo-
luptatibus & ſecundis rebus obſtupefactos , ſicut cor nimia pinguedine præ-
focatur , ad res divinas cœcos , hebetes , & ſtupidos eſſe . Pinguis venter
Deut. 33. ſenſum tenuem non parit : *Incraſſatus eſt dilectus , & recalcitravit , incraſ-*
ſatus , impinguatus , dilatatus , dereliquit Deum factorem ſuum , & receſſit à
Deo ſalutari ſuo .

Et oculos ſuos clauſerunt , ne quando videant oculis , &c. id eſt , *Ipſi cau-*
Joa.12.40. *ſa fuerunt , ut Deus eis oculos clauderet* : Alius enim Evangeliſta dicit , *Ex-*
cæcavit oculos eorum . Sed utrum ut numquam videant , an verò vel ſic
S.Aug.qu.14. in S.Matth. aliquando videant , *cæcitate ſua ſibi diſplicientes , & ſe dolentes , & ex hoc*
humiliati atque commoti ad confitenda peccata ſua , & piè quærendum Domi-
num ? Sic enim S. Marcus dicit : *Ne quando convertantur , & dimittantur*
Marci 4. 12. *eis peccata* . Ubi intelliguntur *peccatis ſuis meruiſſe , ut non intelligerent* ;
& tamen hoc ipſum miſericorditer eis factum , ut peccata ſua cognoſcerent,
& converſi veniam mererentur . Quòd autem Joannes ait : *Propterea non*
Joa.12.40. *poterant credere , quia iterum dixit Iſaias : Excæcavi oculos eorum , ut non*
videant oculis , & non intelligant corde , & convertantur , & ſanem eos :
adverſari videtur huic ſententiæ , & omninò cogere , ut quod hic dictum
eſt , *Ne quando oculis videant* , non accipiatur , Ne vel ſic aliquando ocu-
„ lis videant , ſed prorſus , Ut non videant : Quandoquidem apertè ita di-
„ cit , *Ut oculis non videant* . Et quod ait , *Non poterant credere* , ſatis
„ oſtendit , *Non ideo factam illam excæcationem , ut ea commoti , & dolentes*
ſe non intelligere , converterentur per pœnitentiam ; non enim poſſent hoc fa-
cere , niſi priùs crederent , ut credendo converterentur , converſione ſanaren-
tur , ſanitate intelligerent : ſed ideò potiùs excæcatos , ut non crederent : Di-
cit enim apertiſſimè , *Propterea non poterant credere* . Nec tamen propte-
reà Judæi excuſandi ſunt ; quia Deus excœcavit oculos eorum : imò quia
Deus juſtus eſt , *Cogimur fateri , aliis quibuſdam peccatis ita eos excæcari*
meruiſſe : qua tamen excæcatione non potuerunt credere . Fruſtra itaque cona-
mur intelligere , ideo fuiſſe excæcatos , ut converterentur , cùm ideo converti
non poterant , quia non credebant ; & ideo credere non poterant , quia excæ-
cati erant . An fortè non abſurdè dicamus , quoſdam Judæorum fuiſſe ſanabi-
les ; ſed tanto tamen tumore ſuperbiæ periclitatos , ut eis expedierit primò
non credere , & ad hoc fuiſſe excæcatos , ut non intelligerent Dominum loquen-
tem per parabolas ; quibus non intellectis , non in eum crederent , non cre-
dentes autem , cum cæteris deſperatis eum crucifigerent ; atque ita poſt ejus
reſurrectionem converterentur , quando jam de reatu mortis Domini am-
pliùs humiliati , vehementiùs diligerent , à quo ſibi tantum ſcelus dimiſſum
Act.2.37. *eſſe gauderent ? Quoniam tanta erat eorum ſuperbia , ut tali humiliatione eſ-*
ſet dejicienda . Quod incongruè dictum eſſe quilibet arbitretur , ſi non ita
„ contigiſſe in Actibus Apoſtolorum manifeſtiſsimè legerit . Non ergo abhor-
„ ret , quod ait Joannes , *Propterea non poterant credere , quia excæcavit*
„ *oculos eorum , ut non videant* , ab ea ſententia , qua intelligimus ideò ex-
„ cœcatos , ut converterentur , hoc eſt , *Ideo eis per obſcuritates parabolarum*
„ *occultatas ſententias Domini , ut poſt ejus reſurrectionem ſalubriore pœnitentia*

reſi-

*reſipiſcerent ; quia per obſcuritatem ſermonis excæcati , dicta Domini non in-
tellexerunt , & ea non intelligendo , non in eum crediderunt , non credendo
crucifixerunt eum ; atque ita poſt ejus reſurrectionem miraculis , quæ in ejus
nomine fiebant , exterriti*, *majore criminis reatu compuncti ſunt , & proſtra-
ti ad pœnitentiam ; deinde accepta indulgentia , ad obedientiam flagrantiſſima
dilectione converſi . Nam quibus non profuit illa cæcitas ad converſionem , quæ
per linguam parabolarum fiebat , ita de illis Propheta alio loco dicit* , quod
etiam Apoſtolus commemoravit , cum de obſcuritate linguarum ageret : *In* 1.Cor. 14.21. Iſai. 28.11.
*aliis linguis , & in aliis labiis loquar populo huic , & nec ſic me exaudient :
dicit Dominus* . Non enim diceretur , *Nec ſic me exaudient* , niſi ad hoc fie-
ret , ut vel ſic exaudirent : Id eſt , *Ut eis ad humilem confeſſionem , & ſo-
llicitam inquiſitionem , & obedientem converſionem , & ferventem dilectionem
valeret . Iſt verò etiam iſta ratio medicinæ corporalis . Nam & pleraque
medicamenta priùs affligunt , ut ſanent ; & ipſa collyria , quæ ad oculos
pertinent , ſi ea opus eſt intrinſecùs infundi , niſi ſenſum videndi priùs clau-
dant & perturbent , prodeſſe non poſſunt* . Denique illos excœcavit Deus , Sap. 2.26.
qui credere primùm noluerant , & nihilominùs excœcavit illos malitia il-
lorum . Ita apud Moſem legimus : *Induravit Pharao cor ſuum* : & , *Indu-
ravit Deus cor Pharaonis* .

VI. *Veſtri autem beati oculi , quia vident , & aures veſtræ , quia audiunt*.
O vos beatos , qui & oculis mentis , & oculis corporis Filium Dei ho-
minem factum , Meſsiam , tamdiù deſideratum & expectatum , generis hu-
mani Liberatorem & Salvatorem à Deo promiſſum , præſentem videtis , &
loquentem auditis ! Huic Domini ſententiæ non repugnat illa : *Beati qui* Joa.20.29.
non viderunt , & crediderunt . Non enim Apoſtolis meliores atque felicio-
res prædicantur , qui non viderunt & crediderunt , ſed illis , qui fidem ocu-
lis metientes , non credunt , niſi quod oculis corporis vident , cùm ta-
men fides ſit rerum , quæ non videntur , & argumentum non apparentium .
Beati prophetæ , & juſti , qui mentis ac fidei oculis venturum Meſsiam ,
id eſt , me ipſum viderunt ; ut Abraham qui *Exultavit , ut videret diem* Joa.8.56.
meum ; vidit , & gaviſus eſt : Sed vos beatiores , qui propè videtis , &
ſenſibus uſurpatis , quod illi longè ; perſpicuè , quod illi obſcurè ; ocu-
lis etiam corporis , quod illi ſpiritu dumtaxat viderunt .

VII. *Amen quippè dico vobis , quia multi Prophetæ & juſti cupierunt
videre quæ videtis , & non viderunt : & audire quæ auditis , & non audie-
runt* . Felicitatem Apoſtolorum commendat , quam non ex meritis , ſed ex
ſingulari Dei gratia ſibi contigiſſe , par erat , ut æſtimarent : majoreſque
propterea gratias Deo agerent , quòd Dei Filium hominem factum oculis
contuerentur , & divinæ diſpenſationis arcana explicantem , ac ſalutis præ-
cæpta tradentem audirent : quod nec Prophetis , nec antiquis juſtis , nec
Regibus à Deo conceſſum fuerat . Lucæ 10. *Beati oculi , qui vident quæ
vos videtis . Dico enim vobis , quòd multi Prophetæ & Reges voluerunt vi-
dere quæ vos videtis , & non viderunt* , &c. Multi Prophetæ : multos hic
pro omnibus poſuit . Multi Prophetæ , qui conſcii fuerunt arcanorum cœ-
leſtium , quibus Deus futuram Filii ſui Incarnationem & myſteria revelavit ,
utque cæteris prædicarent , ac literis ad memoriam ſempiternam conſigna-
rent , præcepit : juſti , quibus Deus ita favit , ut illis ſe familiariter pate-
faceret : Reges etiam ſancti & divinarum promiſsionum de Meſsia , ex il-
lorum ſtirpe naſcituro , honore inſignes , votis ardentiſsimis exoptarunt
videre præſentia , quæ vos videtis , & non viderunt : & audire quæ vos
auditis , & non audierunt . *Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti , non acceptis* Hebr. 11.13.

repro-

1. Petri 1. 10. 11. 12. *repromiſſionibus , ſed à longè eas aſpicientes & ſalutantes* , (inquit S. Paulus .) Et S. Petrus : *De qua ſalute* , inquit , *exquiſierunt , atque ſcrutati ſunt Prophetæ , qui de futura in vobis gratia prophetaverunt : ſcrutantes , in quod vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti : prænuntians eas , quæ in Chriſto ſunt paſſiones & poſteriores glorias : quibus revelatum eſt , quia non ſibimetipſis , vobis autem miniſtrabant ea , quæ nunc nuntiata ſunt vobis per eos , evangelizaverunt vobis , Spiritu ſancto miſſo de cœlo .*

VIII. *Vos ergo audite parabolam ſeminantis*. Intelligite parabolæ mox à me propoſitæ ſignificationem . *Omnis qui audit verbum Regni , & non intelligit , venit Malus , & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus : Hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt* . Cùm aliquis audit verbum de Regno cœlorum , verbum Evangelicæ prædicationis , illudque intelligere non curat , non meditatur , non recondit altè in animo , non retinet , non fovet , ut fructum virtutum ac bonorum operum ferat : venit diabolus auctor omnis malitiæ , deſperatè & immutabiliter malus ; & procurata divini Verbi oblivione , vel diſtracto & diſsipato in ſæculares curas animo , rapit ſemen illud cœleſte , quod in cor ejus per aures immiſſum eſt . Hic eſt qui per illam terræ portionem ſignificatur , quæ juxta viam ſita , ſemen in ſe delapſum excepit. *Hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt* . Seminari dicitur & ſemen , & ager : unde & ſata dicuntur agri , qui ſeruntur : *Sata læta , boumque labores* . Igitur , *ſeminatus* , hic idem eſt ac ſemine conſperſus .

IX. *Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt , hic eſt qui verbum audit , & continuò cum gaudio accipit illud ; non habet autem in ſe radicem , ſed eſt temporalis : facta autem tribulatione & perſecutione propter verbum , continuò ſcandalizatur* . Qui deſignatur per terram petroſam , hic eſt , qui ſtatim atque Dei verbum audit , libenter & cum gaudio illud recipit , conſiderat , probat , illius luce , pulchritudine , utilitate delectatur : ſed radices in corde ejus verbum illud cœleſte non agit , ob inconſtantiam ejus , animique levitatem . Firmum ſcilicet ac ſtabile propoſitum non habet quærendi Regnum Dei , ſpretis omnibus aliis , bona opera faciendi , & in illis perſeverandi , & omnia tolerandi propter juſtitiam : *Sed eſt temporalis* : Ad tempus credit , ut exponit S. Lucas , quouſque opportunum illi videtur , quamdiù nihil detrimenti accipit quoad res temporales : *Facta autem tribulatione* , orta perſecutione & imminente vexatione , ſive publica per tyrannos & magiſtratus , ſive privata per homines quoſcumque ; *propter verbum* , propter fidei , vel juſtitiæ profeſſionem ; *continuò ſcandalizatur* , ſolo timore damnorum temporalium offenditur ; & à fide , vel juſtitiæ ac pietatis tramite deficit . Luc. 8. 15. *Et hi radices non habent , qui ad tempus credunt , & in tempore tentationis recedunt* .

X. *Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis , hic eſt qui verbum audit , & ſollicitudo ſæculi iſtius , & fallacia divitiarum ſuffocat verbum , & ſine fructu efficitur* . Qui terra ſpinarum ferace deſignatur , hic eſt , qui Dei verbum audit , animo concipit , retinet , piis deſideriis Deum quærit ; hic eſt , in quo ſemen illud cœleſte ſatis altas egit radices , ut bonorum operum fructus inde ſperari poſſet : Verùm *ſolicitudo ſæculi iſtius* , rerum quarumlibet ad ſæculum pertinentium immodicæ & anxiæ curæ , ſtudium rerum , quæ in hoc mundo ſplendidiſſimæ videntur , in quo genere excellit honorum & gloriæ cupido , quæ mortalibus noviſsimè exuitur , familiæ decus & incrementum ; voluptates , & fallaces ſeductriceſque divitiæ , ſive ſtudium & cupiditas illa acquirendi & conſervandi : (quæ triplex cupiditas à Sancto Joanne ſignificatur his verbis , *concupiſcentia carnis , concupiſcentia oculorum* ,

& ſu-

& ſuperbia vitæ :) ſpinarum inſtar ſimul cum ſatis exortarum , divini Verbi ſemen opprimunt & præfocant ; conatus , curas , & affectus omnes vitæ melioris extinguunt ; fructum ſalutis emergere , & ad maturitatem perduci non ſinunt. Marci 4. 18. *Hi ſunt qui verbum audiunt , & ærumnæ ſæculi , & deceptio divitiarum , & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum , & ſine fructu efficitur*. Lucæ 8. 14. *Quod autem in ſpinas cecidit , hi ſunt qui audierunt , & à ſollicitudinibus , & divitiis , & voluptatibus vitæ , euntes ſuffocantur , & non referunt fructum.*

XI. *Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt , hic eſt qui audit verbum , & intelligit , & fructum affert , & facit aliud quidem centeſimum , aliud autem ſexageſimum , aliud verò trigeſimum*. Tandem qui terræ bonæ , in quam ſemen immiſſum eſt , ſymbolo deſignatur , ille eſt , qui Dei verbum audit , & intelligit , meditatur , *in corde bono & optimo retinet* , & fructum affert , alius alio uberiorem , pro varietate donorum , quibus Chri- Luc.8.15.
ſtus cor præparare , excolere , & *incrementa frugum juſtitiæ* promovere dignatur : Deus enim *corda aperit* , ut verbum ſalutis obedienter excipiant Luc.24.45.
& intelligant , & *incrementum dat Deus*. Apud S. Lucam habetur , *Et fructum afferunt in patientia* , id eſt , in bonorum operum fructibus edendis & proferendis perſeverant , præmium æternæ vitæ à Deo expectantes. Act.16.14. 1.Cor.3.6.& 7.
Sic patientiæ nomen uſurpatur Rom. 8. 25. *Si autem quod non videmus , ſperamus , per patientiam expectamus*. Et Jacobi 5. 7. *Patientes eſtote , fratres ,* 2.Cor.9.10.
uſque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ , patienter ferens , donec accipiat temporaneum , & ſerotinum. Patientes igitur eſtote & vos , & confirmate corda veſtra.

XII. *Aliam parabolam propoſuit illis , dicens : Simile factum eſt Regnum cælorum homini , qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo. Cùm autem dormirent homines , venit inimicus ejus , & ſuperſeminavit zizania in medio tritici , & abiit. Cum autem creviſſet herba , & fructum feciſſet , tunc apparuerunt & zizania*. Parabolam aliam præcedenti non abſimilem Chriſtus turbis propoſuit , qua malos in Eccleſia ſemper bonis permixtos fore ſignificaret. Tale quid accidit in Eccleſia militante , ac ſi homo bonum ſemen ſeviſſet in agro ſuo ; inimicus autem ejus clam , noctu , opportuno ſibi tempore , dum nemo vigilaret , venit & lolium ſuperſeminavit. Quod frumento quidem foliis , culmiſque ſimile eſt , ſed tamen ex corruptis frumenti ſeminibus naſcitur ante meſſem. *Zizania* , hæreticorum & improborum Chriſtianorum typus ; bonum ſemen , proborum Chriſtianorum ; ager , mundus ; boni ſeminis ſator , Chriſtus ; zizaniorum ſator , diabolus. Cùm S.Aug. Qq.
autem herba creviſſet , & ſpicas granaque protuliſſet , ex quibus dignoſci 12.in Matth.
bonus , aut malus frutex poteſt , tunc apparuerunt & zizania , quæ in primo gramine vix diſcerni poterant.

XIII. *Accedentes autem ſervi patrisfamilias , dixerunt ei : Domine , nonnè bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo ? Unde ergo habet zizania ? Et ait illis : Inimicus homo hoc fecit*. Chriſtus in hujus parabolæ expoſitione non explicat , quid ſignificent ſervi , qui ad patremfamilias acceſſerunt , ipſum de zizaniorum ortu monituri : fortè quia id non adhibetur ad ſignificandum , tamquam pars parabolæ ; ſed ad narrationis contextum , ut emblema quoddam : ſicut enim non omne , quod in tabulis pictis delineatur ; ita non quicquid in parabolis adhibetur , ſignificationem habet. *Nonnè bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo ?* Certè tu probum ſemen , non degener , in agro tuo ſeminaveras : Unde ergo infelix lolium ?

XIV. *Servi autem dixerunt ei : Vis , imus , & colligimus ea ? & ait :*

Non :

*Non : ne fortè colligentes zizania , eradicetis ſimul cum eis & triticum . Si-
nite utraque creſcere uſque ad meſſem : & in tempore meſſis , dicam meſſori-
bus : Colligite primùm zizania , & alligate ea in faſciculos ad comburendum;
triticum autem congregate in horreum meum* . Vis , eamus , & evellamus zi-
zania ? Reſpondet Paterfamilias : Non ; mali enim tolerandi ſunt , non è
medio tollendi , quamdiù periculum eſt , nè tritico ſimul , id eſt , probis
detrimentum inferatur : quamdiù zizania tritico ita ſimilia ſunt , ut certò
S.Hier. c. 13. in S. Matth. cognoſci non poſſint : quamdiù ſchiſmatis periculum eſt , & timendum , nè
triticum ſimul cum zizaniis revellatur , ne mali ab Eccleſiæ expulſi plures
S.Aug. l. 3. contra Parmenianum c. 3. alioquin bonos , ſed infirmos , ſecum in perniciem trahant : *Cùm igitur
quiſque fratrum , id eſt , Chriſtianorum , intus in Eccleſiæ ſocietate conſtitu-
torum , in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus , ut anathemate dignus habea-
tur ; fiat hoc , ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt : atque id cum ea dile-
ctione , de qua Apoſtolus alibi præcipit , dicens : Ut inimicum non eum exi-
2. Theſſal. 5. 15. ſtimetis , ſed corripite ut fratrem ; non enim ad eradicandum , ſed ad corri-
gendum . Quòd ſi ſe non agnoverit , neque pœnitendo correxerit , ipſe foras
exiet , & per propriam voluntatem ab Eccleſiæ communione dirimetur . Nam
& ipſe Dominus , cum ſervis volentibus zizania colligere dixit* : Sinite utra-
que creſcere uſque ad meſſem : *præmiſit cauſam , dicens* : Ne forte cùm vul-
tis colligere zizania , eradicetis ſimul & tricitum . *Ubi ſatis oſtendit , cùm
metus iſte non ſubeſt , ſed omninò de frumentorum certa ſtabilitate ſecuritas
manet , id eſt , quando ita cujuſque crimen notum eſt , & omnibus execrabi-
le apparet , ut vel nullos prorsùs , vel non tales habeat defenſores , per quos
poſſit ſchiſma contingere ; non dormiat ſeveritas diſciplinæ , in qua tantò eſt
efficacior emendatio pravitatis , quantò diligentior conſervatio charitatis . Tunc
autem hoc ſine labe pacis & unitatis , & ſine læſione frumentorum fieri poteſt,
cùm congregationis Eccleſiæ multitudo ab eo crimine , quod anathematur , alie-
na eſt . Tunc enim adjuvat Præpoſitum potiùs corripientem , quàm crimino-
ſum reſiſtentem : tunc ſe ab ejus conjunctione ſalubriter continet , non rabie
inimica , ſed coercitione fraterna . Tunc etiam ille & timore percutitur , &
pudore ſanatur , cùm ab univerſa Eccleſia ſe anathematum videns , ſociam
turbam , cum qua in delicto ſuo gaudeat , & bonis inſultet , non poteſt in-
venire .*

Sinite utrâque creſcere uſque ad meſſem . Ad conſummationem uſque ſæcu-
li , quæ meſſis typo ſignificatur , malos cum bonis vitam agere , etiam
& florere ſinite : *Et in tempore meſſis* , tempore præſtatuto , quo triticum
à lolio & paleis ſegregandum eſt , electi à reprobis diſcernendi ſupremo
judicio : *Dicam meſſoribus* , quo nomine Angeli figuratè ſignificantur : *Col-
S.Aug. Qu. 12. in S. Matth. ligite primùm zizania* , malos à bonis , electos à reprobis ſeparate : *Et al-
ligate in faſciculos ad comburendum* . Hæreticos & impios ſecundùm juſtitiæ
Divinæ ordinem ita congregate , ut ſimiles ſimilibus colligati , pœnas ignis
æterni luant : ut non confusè , ſed pro modo perverſitatis ſuæ uniuſcu-
juſque erroris pertinacia , & criminis malitia puniatur . *Triticum autem
congregate in horreum meum* . Electos & ſanctos in cœlum inferte .

XV. *Aliam Parabolam propoſuit eis , dicens : Simile eſt Regnum cœlorum
grano ſinapis , quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo : quod minimum
quidem eſt omnibus ſeminibus ; cùm autem creverit , majus eſt omnibus ole-
ribus , & fit arbor , ita ut volucres cœli veniant , & habitent in ramis ejus* .
Doctrina & prædicatio Evangelii comparatur grano ſinapis , quod unum eſt
ex minimis omnium ſeminibus : cùm autem creverit , unum eſt ex maxi-
mis omnium oleribus , & ligneſcit ſtipes ejus ; atque in modum arboris cre-
ſcit ,

Digitized by Google

ſcit , & in locis calidis ſupra humanam ſtaturam aſſurgit : adeò ut volucres cœli ſub umbra ramorum ejus requieſcant , eaque mirum in modum delectentur . Alteram ſimilitudinis partem intelligendam Chriſtus relinquit : ita Evangelium , quod ex omnibus doctrinis minimum habet ſplendoris & pompæ , & quod ita videtur abjectum , ut Judæis ſcandalum ſit , Gentibus autem ſtultitia , cùm prædicatum fuerit , omnes alias doctrinas celebritate , firmitate , æternitate , ſectatorum multitudine doctrinas omnes ſæculares ſuperabit : ita ut Reges & Principes , ac univerſi , quibus ad cœleſtia , volucrum inſtar , tendere ac volare conſtitutum erit , ſub ejus umbra ſint victuri . *Prædicatio Evangelii* (inquit S. Hieron.) *minima eſt omnibus diſciplinis . Ad primam quippe doctrinam fidem non habet veritatis , hominem Deum , Chriſtum mortuum , & ſcandalum crucis prædicans . Confer hujuſcemodi doctrinam dogmatibus Philoſophorum , & libris eorum , & ſplendori eloquentiæ , & compoſitioni ſermonum , & videbis , quanto minor ſit cæteris ſeminibus ſementis Evangelii . Sed illa cùm creverit , nihil mordax , nihil vividum , nihil vitale demonſtrat ; ſed totum flaccidum marcidumque & mollitum ebullit in olera & in herbas , quæ citò areſcunt & corruunt . Hæc autem prædicatio , quæ parva videbatur in principio , cùm vel in anima credentis , vel in toto Mundo ſata fuerit , non exurgit in olera , ſed creſcit in arborem : ita ut volucres cœli (quas vel animas credentium , vel Fortitudines Dei ſervitio mancipatas , oportet intelligi) veniant , & habitent in ramis ejus . Ramos puto Evangelicæ arboris , quæ de grano ſinapis creverit , dogmatum eſſe diverſitates : in quibus ſupra dictarum volucrum unaquæque requieſcit .*

S.Hier. in c. 12.S.Matth.

XVI. *Aliam Parabolam locutus eſt eis : Simile eſt Regnum cœlorum fermento , quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus , donec fermentatum eſt totum . . . .* Hæc Parabola doctrinæ Evangelicæ vim & incrementum ſignificat . Fermentum , ob diverſas ejus proprietates , Scriptura ſacra interdum in malum , interdum in bonum uſurpat . Eſt enim corruptio quædam maſſæ nimis calefactæ ; & quia conceptum in ſe calorem fovet , vim etiam habet ea , quibus immiſcetur , augendi . Doctrina igitur Evangelii ſimilis eſt fermento , quod mulier miſcuit in farinæ ſatis tribus . Mulieri potiùs id tribuitur , quàm viro , quia pinſere muliebre magis , quàm virile opus eſt . Satum menſuræ genus eſt , juxta morem provinciæ Palæſtinæ , unum & dimidium modium capiens . Sata tria hic exprimuntur , quòd tantum unica vice pinſi mos eſſet . Quamquam & myſticos ſenſus in ſatis tribus Patres invenerint atque expoſuerint . E quibus illum Sanctus Hieronymus non planè probat , qui ad fidem unius in tribus perſonis Dei commendandam refertur . Quamvis enim pius ſit ſenſus , *Numquam tamen parabolæ , & dubia ænigmatum intelligentia poteſt ad auctoritatem dogmatum proficere* . Parabolæ igitur ſenſus eſt : Sicut modicum fermentum ingenti farinæ maſſæ admixtum , ſuo ſapore pervadit univerſam , vique ſua auget , attollit , ſapidam efficit : ita doctrina Evangelii , quamvis modica & humilis videtur , in paucorum primùm animis abſcondita , univerſum orbem pervadet , afficiet , immutabit .

Matth. 16. 6. 1.Cor.5. 6. & 7.

S. Hier. hic.

Gen. 18. 6.

XVII. *Hæc omnia locutus eſt Jeſus in Parabolis ad turbas , & ſine Parabolis non loquebatur eis ; ut impleretur , quod dictum erat per Prophetam dicentem : Aperiam in parabolis os meum , eructabo abſcondita à conſtitutione Mundi . .* Sine Parabolis non loquebatur turbis Chriſtus Dominus in illa concione , quamvis aliàs ſine Parabolis multa turbis locutus fuerit . Vel , ſine Parabolis non locutus dicitur : *Non quia nihil propriè locutus eſt , ſed*

S. Joa.Chryſ. 48. in Evan. S. Matth. S.Aug.Qu.15. in S.Matth.

quia nullam ferè ſermonem explicavit , ubi non aliquid per Parabolam ſignificavit , quamvis in eo aliqua & propriè dixerit : ita ut ſæpè inveniatur totus ſermo ejus Parabolis explicatus , totus autem propriè dictus , nullus inveniatur . Explicatos autem ſermones dico , quando ex aliqua occaſione rerum incipit loqui , quouſque terminet , quicquid ad ipſam rem pertinet , & tranſeat ad aliud .
S.Th. 3.p. q. 42. ar.3. Ideò autem Chriſtus in ſermonibus ad turbas Parabolas ; frequenter adhibebat , quia ad ſpiritualia myſteria capienda , non erant idonei vel digni : & tamen melius erat eis , vel ſic ſub tegumento Parabolarum , doctrinam ſpiritualium audire , quàm ea omninò privari . Harum tamen Parabolarum apertam & nudam veritatem Dominus diſcipulis exponebat , per quos explicaretur aliis , qui digni & idonei eſſent , ſecundùm illud Apoſtoli 2. ad Timotheum 2. *Quæ audiſti à me per multos teſtes , hæc commenda fidelibus hominibus , qui idonei erunt & alios docere*. Confer cùm S. Marci c. 4. 33. 34. *Et talibus multis Parabolis loquebatur eis verbum , prout poterant audire : ſine Parabola autem non loquebatur eis : Seorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia* . Prætereà , frequentibus Parabolis uſus eſt , *Ut impleretur , quod dictum eſt per Prophetam dicentem : Aperiam in Parabolis os meum , &c.* Hoc teſtimonium ex Pſalmo 77. ſumptum eſt , qui *Aſaph* Prophetæ titulo inſcribitur , & in quo deſcribitur egreſſus Iſraelis ex Ægy-
S.Hier. in c. 13. S. Math. pto , & omnia ſigna narrantur , quæ in Exodi continentur Hiſtoria . Quæ quidem omnia parabolicè ſcripta ſentienda ſunt , nec manifeſtam tantùm ſonare litteram , ſed abſcondita Sacramenta ; fuiſſeque figuras & typos rerum ad Chriſtum ejuſque Eccleſiam pertinentium , ut Apoſtolus confirmat
1.Cor. 10. 11. his verbis : *Hæc autem omnia in figura contingebant illis* .

Eructabo abſcondita à conſtitutione Mundi . Effabor , oratione largè erumpente proferam myſteria ab initio , ab ipſa creatione Mundi abſcondita , ſed ab æterno in Dei conſilio prædefiniſa . Chriſti porrò myſteria , Evangelii doctrinam , Deique circa illam diſpenſationem , myſterii abſconditi nomine in Evangelicis & Apoſtolicis Litteris ſignificari , ſolemne eſt . Rom. 16. 26. *Ei autem , qui potens eſt vos confirmare juxta Evangelium meum , & prædicationem Jeſu Chriſti , ſecundùm revelationem myſterii temporibus æternis taciti (quod nunc patefactum eſt per ſcripturas prophetarum , ſecundùm præceptum æterni Dei , ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti* . Coloſſ. 1. 26. *Adimpleo ea , quæ ſunt paſſionum Chriſti , in carne mea , pro corpore ejus , quod eſt Eccleſia , cujus factus ſum ego miniſter , ſecundùm diſpenſationem Dei , quæ data eſt mihi in vos , ut impleam verbum Dei : Myſterium , quod abſconditum fuit à ſæculis & generationibus , nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis ejus , quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ Sacramenti hujus in Gentibus , quod eſt Chriſtus , in vobis ſpes gloriæ , quem nos annuntiamus* . Denique 1. Cor. 2. 7. *Loquimur Dei ſapientiam in myſterio , quæ abſcondita eſt , quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram , quam nemo principum hujus ſæculi cognovit* .

XVIII. *Tunc dimiſſis turbis , venit in domum , & acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus , dicentes : Ediſſere nobis Parabolam Zizaniarum agri* . Dimittit turbas Jeſus , & in domum , ſeu hoſpitium ſuum revertitur , ut accedant ad eum diſcipuli , & ſecreto interrogent , quæ populus nec audire merebatur , nec poterat . Ediſſere , declara , explica nobis , precamur , quam propoſuiſti de Zizaniis agri Parabolam . *Qui reſpondens ait illis : Qui ſeminat bonum ſemen , eſt Filius hominis : Ager autem eſt Mundus . Bonum verò ſemen , hi ſunt filii Regni : Zizaniam autem , filii ſunt nequam : Inimicus autem , qui ſeminavit ea , eſt diabolus : Meſſis verò , conſummatio ſæculi : Meſ-*

Meſſores autem, Angeli ſunt. Boni ſeminis ſator, Chriſtus eſt. Filius hominis, inquit, Ego ipſe, Deus & homo. *Ager Mundus* eſt, ſive Mundi ſimilitudo: ne putetis, in ſola Judæa, ut hactenus, Verbi cœleſtis ſemen ſpargendum, non apud Gentes toto orbe diffuſas. *Bonum ſemen*, ſive qui bono ſemine conſiti, & ex bono ſemine nati, ſunt *filii Regni*, juſti, ad Regnum cœlorum prædeſtinati, cives & domeſtici Regni, id eſt Eccleſiæ ſecundum fœlicem illum ſtatum, in quo *non habet maculam neque rugam*; & de præſentis temporis Eccleſia, non numero tantùm ſunt, ſed merito. Zizania autem figura ſunt improborum Chriſtianorum, filiorum diaboli, cujus malitiam imitantur, quia vel doctrinæ perverſitate, vel pravitate vitæ, ſe & alios perdunt. *Inimicus*, qui zizania ſeminavit, diabolus eſt, qui homines tentationibus ſuis & malis artibus depravat. *Meſſis*, conſummatio ſæculi, ſive judicii univerſalis tempus. Meſſores, Angeli, quorum miniſterio Deus ad ſupremi judicii terribilem apparatum utetur. *Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur; ſic erit in conſummatione ſæculi. Mittet Filius hominis Angelos ſuos, & colligent de Regno ejus omnia ſcandala, & eos, qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis: Ibi erit fletus, & ſtridor dentium*. Sicut zizania colliguntur, & ſeparantur à tritico, ita fiet in fine Mundi. *Mittet* Filius hominis, Deus & homo, *Angelos ſuos*, quos condidit, qui ejus voluntati ſerviunt, ejus mandata exequuntur: mittet illos in Mundum Univerſum, *& colligent de Regno ejus*, de Eccleſia viſibili, *omnia ſcandala*, omnes ſcandalorum auctores, qui doctrinæ pravitate, aut perverſitate ac turpitudine vitæ aliis cadendi & peccandi occaſionem præbuerint: *Et eos, qui faciunt iniquitatem*: id eſt, quocumque vitiorum genere corruptos, & in peccatis perſeverantes. Scandalorum nomine, hæres & hæreticos hic intelligi oportere, colligo ex collatione ſententiæ Chriſti, dicentis, *Neceſſe eſt, ut veniant ſcandala*, cum ſententia Apoſtoli, ſcribentis, *Nam oportet & hæreſes eſſe*. Idque confirmat Origenes: *Scandali nomen*, inquit, *frequens eſt in iſtis ſcriptis, quod uſurpare ſolemus de iis, qui ſimpliciores & falſi facies à ſana doctrina avertunt*. Hos igitur, & omnes operarios iniquitatis, ut alibi vocat Chriſtus, Angeli miniſtri ejus ex toto orbe collectos, mittent in caminum ignis, in fornacem, cujus ignis numquam extinguetur, qua concluſi, ſupplicium evadere non poſſunt, in gehennam ignis, in ignem æternum. *Ibi erit fletus & ſtridor dentium*: triſtitia & rabies extrema ob ſupplicium intolerabile. Confer cum Iſaiæ 65. 14. *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini; Ecce ſervi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis*.

Matth. 18. 7.
1. Cor. 11. 19.
Orig. l. 5. contra Celſum.

XIX. *Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol, in Regno Patris eorum*: incomparabilis juſtorum gloria ſolis claritate ſignificatur, quæ tamen pro meritorum diſparitate inæqualis erit. Unde ſcribit Apoſtolus: *Alia claritas ſolis, alia lunæ, alia ſtellarum: ſic erit reſurrectio mortuorum*. Gloria æterna fruentur in Regno Dei, à quo ſunt adoptati in filios, & ad immarceſcibilem æternæ gloriæ coronam, atque hæreditatem vocati. *Qui habet aures audiendi, audiat*. His verbis ſignificat Chriſtus, quæ dixit, auditorum maximè intereſſe. 1. Cor. 15. 19.

XX. *Simile eſt Regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro: quem qui invenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, et vendit univerſa, quæ habet, et emit agrum illum*. Summum & incomparabile Doctrinæ Evangelicæ pretium hac Parabola ſignificatur. Doctrina & gratia Evangelii ſimilis

milis eſt theſauro abſcondito, quem ſi quis invenerit, tacet, ac occultatum relinquit, ne illius obtinendi elabatur opportunitas. Gaudio igitur incredibili ob inventum affectus, ſtatim facultates omnes ſuas vendit, ac in emptionem agri confert, in quo deliteſcit ille theſaurus, ut illius dominium, firmamque & perpetuam poſſeſſionem obtineat. Hebræo jure, theſauri proprietas agri dominum ſecuta videtur. Non ſignificat Parabola emendam Evangelii doctrinam ac gratiam, ſed maximi æſtimandam, & omnium rerum temporalium ſubeundam jacturam, ut illam obtineamus, ſecundùm illud Apoſtoli: *Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei; propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam.* (Philip. 3. 7. & 8.)

XXI. *Iterum ſimile eſt Regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam.* Eòdem collineat Parabola iſta, ac ſuperior. Idem accidit in Doctrina Evangelica, cœleſtique ſapientia & gratia Dei quærenda, ac ſi quis mercator lucri avidiſſimus, gemmas quærens, maximi pretii margaritam, ſive unionem, venalem invenerit: & ſtatim facultates omnes vendere non dubitaverit, ut illam compararet. Sic rerum chariſſimarum jactura comparanda vel ſervanda eſt doctrina Evangelii, gratiaque cœleſtis. *Omnis ex vobis* (inquit alibi Chriſtus) *qui non renuntiat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* (Lucæ 14. 33.)

XXII. *Iterum ſimile eſt Regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.* Prædicatio Evangelica, ipſaque militans Eccleſia, ſimilis eſt ſagenæ, à piſcatoribus miſſæ in mare; quod retis genus, quicquid obvium eſt, ſecum trahit: ideòque à Latinis everriculum vocatur. Cùm autem omni genere piſcium impleta fuerit ſagena, hanc è mari ſubducunt piſcatores, factoque piſcium delectu, bonos mittuntur in vaſa; malos autem, inutiles, quiſquilias piſcium, abjiciunt. Sic Evangelica prædicatio omne genus hominum congregat in Eccleſiam, quæ bonos & malos complectitur. Delectus autem tempore, *In conſummatione ſæculi*, in die ſupremi judicii, *Angeli*, à me judice miſſi, *exibunt, & ſeparabunt malos*, morti ſecundæ deſtinatos, *de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Ad tempus uſque judicii generalis, mali cum bonis, hypocritæ cum ſinceris Chriſtianæ pietatis profeſſoribus permixti ſunt: ſed cùm Evangelica prædicatio completa fuerit, cùm gentium plenitudo introierit in ſagenam, Angeli bonos in vaſis, id eſt, in æternis tabernaculis collocabunt: malos abjicient in æterna tormenta. Ante id tempus ſeparatio omnimoda malorum à bonis non fiet. *Qui ſemel æternum judicium deſtinavit poſt ſæculi finem, non præcipitat diſcretionem, quæ eſt conditio judicii, ante ſæculi finem. Æqualis eſt interim ſuper omne hominum genus, & indulgens, & increpans, communia voluit eſſe & commoda profanis, & incommoda ſuis, ut pari conſortio omnes & lenitatem ejus & ſeveritatem experiremur. Quia hæc ita didicimus apud ipſum, diligimus lenitatem, metuimus ſeveritatem.* (Tert. Apolog. c. 41.)

Simile eſt Regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, &c. Impleto Jeremiæ Vaticinio, dicentis: *Ecce ego mittam ad vos piſcatores multos*: poſtquam audierunt Petrus & Andreas, & Jacobus, & Joannes filii Zebedæi, *Sequimini me, & faciam vos fieri piſcatores hominum*: contexuerunt ſibi ex veteri & no- (Jerem. 16. S. Hie. in c. 13. Matt.)

& novo Teſtamento, ſagenam Evangelicorum dogmatum, & miſerunt eam “
in mare hujus ſæculi: quæ uſque hodie in mediis fluctibus tenditur, ca- “
piens de ſalſis & amaris gurgitibus quicquid inciderit, id eſt, & bonos “
homines & malos & optimos piſces & peſſimos. Cùm autem venerit con- “
ſummatio & finis mundi, tunc ſagena extrahetur ad littus: tunc verum “
ſecernendorum piſcium ſignum demonſtrabitur, & quaſi in quodam quietiſ- “
ſimo portu, boni mittentur in vaſa cœleſtium manſionum: malos autem “
torrendos & exſiccandos gehennæ flamma ſuſcipiet. “

XXIII. *Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.* Apoſtolos alloquitur
Chriſtus: quos vult non audire tantùm ſermones ſuos, ut populum; ſed
planè intelligere, ut magiſtros orbis futuros: *Ideo*, inquit, *omnis Scriba
doctus in Regno cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de the-
ſauro ſuo nova & vetera.* Quia myſteriorum, quæ vobis expoſui, intel-
lectum aſſecuti eſtis, jam Doctorum munere vos defungi velim. Omnis
porrò Doctor Evangelicus, ad myſteria Regni cœlorum docenda & prædi-
canda inſtitutus, ſimilis eſſe debet optimo patrifamilias, qui de promptua-
rio ſuo nova & vetera, omne ciborum genus convivis à ſe invitatis abun-
dè profert, quibus & eorum neceſſitati & voluptati fiat ſatis. Non abſi-
mili modo cœleſtis Regni Doctor, abundè omnibus, quæ ſcire oportet,
inſtructus ſit; neceſſe eſt, & ex ſcientiæ theſauro, diuturna meditatione,
contemplatione, exercitatione parato, proferat omne doctrinæ genus, Ve-
teris Novique Teſtamenti locos, omniaque in promptu habeat, tradat,
exponat, pro rei, loci, temporis opportunitate, ac pro ingenio & ca- S.Hieron. in
ptu auditorum. Sic *Inſtructi erant Apoſtoli, Scribæ & Notarii Salvatoris,* hunc loc.
*qui verba illius & præcepta ſignabant in tabulis cordis carnalibus, regnorum
cœleſtium Sacramentis, & pollebant opibus Patriſfamilias, ejicientes de the-
ſauro doctrinarum ſuarum nova & vetera: ut quicquid in Evangelio prædi-
cabant, Legis & Prophetarum vocibus comprobarent. Unde & Sponſa dicit* Cant. 7.
in Cantico Canticorum: Nova & vetera fratruelis meus ſervavit tibi.

XXIV. *Et factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus Parabolas iſtas, tranſiit
inde.* Ex locis illis maritimis diſceſſit. *Et veniens in patriam ſuam*, Na-
zareth, ubi fuerat educatus, *docebat eos in Synagogis eorum, ita ut mi-
rarentur, & dicerent: Unde huic ſapientia & virtutes?* Inſani! Miran- S.Hier.
tur, unde habeat ſapientiam Sapientia, & virtutes Virtus. *Unde huic ſa-
pientia, & virtutes?* Sapientia in his, quæ loquebatur, virtutes in his, 1.Cor.1.24.
quæ operabatur. Idedque Apoſtolus, cùm dixit *Chriſtum Dei virtutem,
& Dei ſapientiam*; virtutem ad ſigna retulit propter Judęos; ſapientiam
autem ad doctrinam propter Græcos, id eſt, Gentiles: *Nam & Judæi
ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt.*

XXV. *Nonnè hic eſt fabri filius? Nonnè mater ejus dicitur Maria, & fra-
tres ejus Jacobus & Joſeph, & Simon & Judas? Et ſorores ejus, nonnè
omnes apud nos ſunt? Unde ergo huic omnia iſta? Et ſcandalizabantur in eo.*
S. Joſeph Chriſti patrem putatitium & nutritium, fabrum fuiſſe, certum eſt.
Ferrarium fuiſſe, ait Evangelium Hebræum, idemque cenſent S. Hilar. c. 14.
in S. Matth. & S. Petrus Chryſol. ſer. 48. Fabrum lignarium fuiſſe, com-
munior opinio eſt, à S. Juſtino Martyre aſſerta in Dialogo cum Trypho-
ne Judæo, & à S. Ambr. lib. 3. in Lucam. Neque aliter veteres Chri-
ſtianos ſenſiſſe, conſtat ex reſponſo illius, qui contumelioſè interrogatus
à Libanio Sophiſta, Quid faceret fabri filius, reſpondit, Eum feretrum Theod. l.5.
Juliano fabricare. Quin Chriſtus ipſe faber vocatur Marci 6. 3. *Nonnè hic* Hiſt. Eccl. c.
eſt faber, Filius Mariæ? etc. Unde ipſum S. Joſepho adfuiſſe in fabrili ope- 18.

re,

re, & aratra ac juga feciſſe, S. Juſtinus tradit. *Nonnè mater ejus dicitur Maria?* Etiam in Chriſti matre offendebantur, quam aut nutricem fuiſſe, aut alio manuum labore victum parantem, Celſus Chriſtianis objicit. Tertull. lib. *De Spectaculis*, de Chriſto loquens: *Hic eſt ille fabri, aut quæſtuariæ filius.*

Et fratres ejus Jacobus et Joſeph, et Simon et Judas. Fratres vocant ex materno genere conſobrinos, non Joſephi ex priore matrimonio filios, ut S. Epiphanius, & alii quidam ex Græcis ſenſerunt. Eadem certè, quæ intra S. Matthæo, & ſimiliter S. Marco dicitur *Maria mater Jacobi et Joſeph*, S. Joanni dicitur *Maria ſoror Matris Domini*, quæ cum Domini matre & cum Magdalena Cruci Chriſti adſtitit. Quòd ſi ea eſt Mater Jacobi & Joſeph, erit ſanè & Simonis & Judæ. Hic ergo eſt Jacobus, quem *Fratrem Domini*, id eſt, conſobrinum, loquendi genere etiam Græcis & Romanis noto, vocat non S. Paulus tantùm, ſed & Joſephus in Antiquitatibus Judaicis. Quòd autem S. Joannes in Evangelio narrat, nec ipſos quidem Jeſu fratres in eum credidiſſe, de remotioribus conſanguineis, non de conſobrinis iſtis, certè non de omnibus, intelligendum eſt. *Et ſorores ejus, nonnè omnes apud nos ſunt?* Has ſorores S. Epiphanius & Theophylactus Mariam & Salomen vocant. Ut ut eſt, has ſorores, id eſt, conſobrinas, aut alioqui cognatione proximas, pauperculas fuiſſe, apparet: Nam id quoque Nazarenos oſtendebat: *Unde ergo huic omnia iſta?* Cùm domi non potuerit à ſuis iſta diſcere, quorum nemo ſit litteris ſupra plebem imbutus, nec præceptores habuerit. *Et ſcandalizabantur in eo.* Ob generis ejus humilitatem, ob parentum conditionem obſcuram offendebantur, cùm de Divina ejus ſcientia ac potentia magnificè ſentire, eumque non modò admirari, ſed revereri deberent.

S.Hier. l.Adverſus Helvidium.

Joa. 7. 5.

XXVI. *Jeſus autem dixit eis: Non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua.* Adagium eſt inter Judæos celebre, cujus ſenſus eſt: Nuſquam magis, quàm inter populares ſuos viros eximios contemni: tum quia familiaritas contemptum parit; tum quia homines pluris facere ſolent peregrina & adventitia, quàm domeſtica: tum quia *propè moenum naturale eſt cives civibus invidere.*

XXVII. *Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem eorum.* Propter pertinacem incredulitatem cum contemptu conjunctam, qua ſe miraculis indignos præſtiterunt: Petentibus enim & credentibus dumtaxat, non curioſis & planè incredulis miracula concedere, ſeu in eorum gratiam edere ſolebat Chriſtus, ut fidem jam inchoatam in ipſis confirmaret. S. Marcus ait: *Et non poterat ibi virtutem ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit: & mirabatur propter incredulitatem eorum.* Non poſſe, in Scripturis dupliciter ſumi ſolet, cùm ſecundùm propriam ſignificationem non ſumitur: Primò, ut ſit idem ac nolle: ſecundò, ut ſit idem ac non convenire, dedecere. Utroque modo ſumitur apud S. Marcum. Nolebat enim Chriſtus miracula plurima facere apud ſuos Nazarenos; nec decebat, ut priora ſpernentibus, plura ingereret. Ut fieri non poſſe dicatur, quod reverà non fit, Hebraiſmus eſt Scripturæ ſacræ familiaris. Deuter. 2. 17. *Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti*, &c. Id eſt, Non comedes in oppidis tuis. Gen. 18. 17. *Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum?* Id eſt, Num celabo? Marci 9. *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti*: Id eſt, ſi credis. Joannis 5. 19. *Non poteſt Filius à ſe facere quidquam*: Id eſt, Nihil à ſe ipſo facit Filius. Lucæ 16. 2. *Jam non poteris villicare*: Id eſt, Non villicabis. Joannis 12. 39.

Marci 6. 5.

S.Gr. Nazian. ho. 24. de Filio.

Google

12. 39. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias*, &c. Id eſt, Propterea non credebant, &c.

Senſus Moralis.

I. E*Xiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus Mare. Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet: & omnis turba ſtabat in littore*. Prædicator Evangelicus & Saeerdós, animarum procurandæ ſaluti, Eeeleſiæ utilitatibus conſeeratus, Dei per gratiam ſuam vocantis, Epiſcopi ſui mittentis voci ac juſſioni obſequi debet, domumque ac familiam relinquere, ſi aliò voeetur ad ſacrum miniſterium obeundum, exemplo Abrahami, qui Deo vocante, & dicente, *Egredere de terra tua, & de cognatione tua*, confeſtim obtemperavit: exemplo Sponſæ, quæ Sponſi vocem obedienter audivit, dicentis: *Obliviſcere populum tuum, & domum patris tui*: exemplo Chriſti, qui exiens de domo, ſedebat ſecus Mare, turbaſque ſtantes in littore docebat. Congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, Verbi divini audiendi deſiderio ac ſtudio, quod in plebe vehementius & ferventius eſt, quàm in divitibus, uobilibus, doctiſque viris. Chriſtus in navi, turba circum in littore. Imaginem intueor Eccleſiæ, quæ *Grex* eſt *adunatus Paſtori*. Plebs in littore, Prælati, ac Prædicatores Evangelici in Mari, majoribus ſcilicet ae frequentioribus expoſiti periculis, quàm auditores. Hinc S. Aug. Gaudium (inquit) meum tunc ſolidum eſt, quando audio, non quando prædico. Tunc enim ſecurus delector. Voluptas illa non habet inflationem. Non ibi formidatur præcipitium elationis, ubi eſt petra ſolidæ veritatis. Et ut ſciatis ita eſſe, audite ubi dictum eſt: *Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata*. Ibi gaudeo, ubi audio. Ubi audimus, humiles ſumus: ubi autem prædieamus, etſi non elatione periclitamur, certè vel frenamur... Etſi non extollor, perielitor, ne extollar. *Et alibi*: Nos, quos in iſto loco, de quo periculoſa ratio redditur, Dominus ſecundùm dignationem ſuam, non ſecundùm meritum noſtrum conſtituit, habemus duo quidem, unum quòd Chriſtiani ſumus, alterum quòd Præpoſiti ſumus. Illud quòd Chriſtiani ſumus, propter nos eſt: quòd autem Præpoſiti ſumus, propter vos eſt. In eo quòd Chriſtiani ſumus, attenditur utilitas noſtra: in eo quòd Præpoſiti, nonniſi veſtra. Sunt autem multi Chriſtiani, & non Præpoſiti, qui perveniunt ad Deum faciliore fortaſſe itinere, & tantò fortè expeditiùs ambulantes, quantò minorem ſarcinam portant. Nos autem excepto, quòd Chriſtiani ſumus, unde rationem reddemus Deo de vita noſtra, ſumus etiam Præpoſiti, unde rationem reddemus Deo de diſpenſatione noſtra. Ad hoc iſtam difficultatem propono, ut compatientes nobis, oretis pro nobis. Id ſignificavit Chriſtus, cùm à navieula turbas in littore circumſtantes doeeret: *Propè mare ſedens eos, qui in terris erant, piſcabatur*.

S. Cypr. — S.Aug. ſer. 179. alias de diver. 27. — S.Aug. ſ. 46. alias de Temp. 155. — S.Io. Chryſ. Hom. 46. in Matth. — S.Hilar. in c. 13. S. Matth.

II. *Et locutus eſt eis multa in parabolis*. Ideò ſedet in navi, turbis foras ſtantibus: *Et facti iſtius genere ſignificat eos, qui extra Eccleſiam poſiti ſunt, nullam divini Sermonis capere poſſe intelligentiam. Navis enim Eccleſiæ typum præfert; intra quam verbum Dei poſitum & prædieatum hi, qui extra ſunt, & arenæ modo ſteriles atque inutiles adjacent, intelligere non poſſunt*. Locutus eſt etiam in parabolis, ut cœleſtis doctrinæ ſublimitatem auditorum captui attemperaret. Ideò Verbum Divinum caro factum, in nobis habitavit, & Incarnatione quaſi lac factum eſt, ut à nobis caperetur.

Quo-

S. Aug. ſ. 117. alias 38. De Verb. Dom. c. 16.

Quomodo ſit lac, quo lactantur infantes? Nonnè eſca erat in menſa? Sed invalidus eſt infans ad comedendam eſcam, quæ in menſa eſt: quid facit mater? Incarnat eſcam, & conficit lac de ipſa. Conficit nobis, quod capere poſſimus. Sic Verbum caro factum eſt, ut lacte parvuli nutriremur, qui ad cibum quidem eramus infantes. Ideò & in parabolis locutus eſt Chriſtus; lac dedit parvulis, ut cibum ſapientiæ majoribus daret.

S. Jo. Chr. hom. 46. in S. Matth.

III. *Exiit qui ſeminat, ſeminare*, &c. Unde exiit, qui ubique præſens eſt, qui omnia replet? Aut qua ratione exiit? Certè non loco, ſed habitudine, atque Incarnationis diſpenſatione propinquior nobis factus. Nam
” quia nos venire ad ipſum non poteramus, peccatorum maceria ingreſſum,
” atque aditum prohibente, ipſe ad nos egreditur. Ad quid igitur exivit?
” An ut terram vepribus plenam perderet, & ignavos agricolas puniret? Mi-
” nimè; verùm ut optimo cultu terram arando fertilem faceret, religionis ac
” pietatis ſeminibus diligentiùs jactis. Nam ſemen hic doctrinam ſuam, arva
” verò & campos animos hominum, ſeminatorem autem ſeipſum appellat:

Luc. 8. 11. 1. Cor. 3. 9.

Semen eſt verbum Dei. Animus noſter ager Dei eſt: *Dei agricultura eſtis*. Dei eſt animos noſtros gratiæ ſuæ ac Verbi ſemine conſpergere ac fœcundare. Væ illis, qui divino illi ſemini ſe ſubtrahunt, verbi Dei auditionem, vel lectionem negligentes.

S. Cæſarius Arelat. ſ. 95. alias 26. inter homil. 50. S. Aug. nunc 300. in Append.

Quid vobis plus eſſe videtur, verbum Dei, an Corpus Chriſti? Si verum vultis reſpondere, hoc utique dicere debetis, quòd non ſit minus verbum Dei, quàm Corpus Chriſti. Et ideò quanta ſolicitudine obſervamus, quando nobis Corpus Chriſti miniſtratur, ut nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat; tanta ſolicitudine obſervemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde noſtro depereat: Quia non minùs reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quàm ille qui Corpus Chriſti in terram cadere negligentia ſua permiſerit.

IV. *Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea*. Non ait, ſemen ſecus viam ſe projeciſſe, ſed ceciſſe ſecus viam. Cor hominis verbum Dei contemnentis, vel audire negligentis, inſtar viæ publicæ eſt, omnibus latè patens pravis cogitationibus & deſideriis, irruentibus undequaque per ſenſus rerum terrenarum, & ſœcularium imaginibus, dœmonibus velut prædonibus expoſitum, vanitatis pulvere coopertum, luto voluptatum inquinatum, peccandi conſuetudine induratum, nulla interioris hominis mortificatione velut aratro ſciſſum ac præparatum, ideòque ſemen divini Verbi non excipit: Secus viam cadit ſemen illud cœleſte, cùm ab illis auditur, qui per viam ſpatioſam ambulant, quæ ducit ad mortem, per viam iniquitatis & perditionis. Ideò volucres cœli veniunt, rapiunt, conſumunt ſemen: *Venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus*. Dum enim verbum Dei audiunt, & non intelligunt, id eſt, animo velut terra benè culta non recondunt, venit diabolus, qui per cœli volucres aptè ſignificatur; tum propter locum in quo verſatur, unde vocatur ab Apoſtolo *Princeps aeris hujus*; tum propter velocitatem, ſuperbiam, & indefeſſam ſedulitatem, qua divino ſemini inſidiatur, ut fructum ejus impediat.

Tertullianus, Diabolus divinæ imaginis prædo.

Terr. Apol. c. 22.

Omnis ſpiritus ales. Hoc & angeli, & dæmones. Igitur momento ubique ſunt, totus orbis illis locus unus eſt, quid ubi geratur, tam facilè ſciunt, quàm enuntiant. Operatio eorum eſt hominis everſio. Multùm ſpiritalibus viribus licet, ut inviſibiles & inſenſibiles in effectu potiùs, quàm in actu ſuo appareant. Diabolus (inquam) ſemen illud cœleſte rapit. Qui Deum audire contemnit, vel negligit, tradi meretur ſpiritui erroris & ſeductionis. Hominum negligentia poteſtatem diabolo in ipſos facit. Verbum itaque Dei, quod homines cùm audiunt,

con-

contemnunt expendere ac meditari , diabolus etiam è memoria delet : Ita
fit ut non credant , aut certè ſecundùm fidem ſuam non operentur . *Vene-
runt volucres cœli , & comederunt ea* . Diabolus ſemen verbi Dei rapit ;
ſive per ſeipſum , ſive per miniſtros ſuos , per membra ſua , qui verbum
diaboli ſpargunt , regulas & inſtitutiones Evangelicis veritatibus oppoſitas,
mundi corſupti errores , *doctrinas dæmoniorum in hypocriſi loquentium men-* 1.Tim.4.2.
dacium , doctrinas *prurientes auribus* , cupiditati faventes , *doctrinas varias
& peregrinas* , repugnantes *ſanæ* , *& quæ ſecundùm pietatem eſt* . *doctrinæ*.
Declinate ab illis , Fratres mei : *Hujuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non* Rom.16.16.
*ſerviunt , ſed ſuo ventri ; & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt cor-
da innocentium* . Aures cordis veſtri diabolo & miniſtris ejus ſi aperiatis,
divini Verbi ſemen vobis eripient , efficientque , ne in vobis germinet . 2.Cor.11.3.
Cavete igitur , *Ne ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua , ita corrumpan-
tur ſenſus veſtri , & excidant à ſimplicitate , quæ eſt in Chriſto* .

V. *Alia autem ceciderunt in petroſa , ubi non habebant terram multam :
& continuò exorta ſunt , quia non habebant altitudinem terræ . Sole autem
orto , æſtuaverunt : & quia non habebant radicem , aruerunt* . Cor lapideum
durumque ad divina , Verbi cœleſtis fructificationi ineprum eſt . Illius præ-
dicatione nonnunquam delectatur , illius veritatem in animum recipit , cre-
dit ; in bona deſideria , in pios affectus interdum erumpit : Verùm bona
illa germina , quæ fructum polliceri videntur , contrariæ cupiditatis ardo-
re , aut tribulationis , vel perſecutionis æſtu , brevi areſcunt , quia *non
habebant radicem* . Hujuſmodi verbi auditores non ſunt *in charitate radi-* Epheſ.3.17.
cati & fundati . Affectus illi pietatis , piaque deſideria , in ſuperficie cor-
dis (ut ita loquar) concipiuntur , intima non penetrant , nec immutant;
cor inſtar lapidis durum manet , ad tempus credit , & erga divina piè affi-
citur ; quandiù ſcilicèt nihil tangitur eorum , quæ intimis & inveteratis
affectibus diligit : ſed orta tribulatione , ſive interiori ex cupiditatum con-
flictu , ſive exteriori ex hominum malitia , continuò , velut ad ſolis ardo-
rem , tenerum & malè radicatum germen areſcit . *Non habet in ſe radi-*
cem , ſed eſt temporalis ; facta autem tribulatione & perſecutione propter ver- S. Aug. Enar. in Pſ.9. n. 15.
bum , continuò ſcandalizatur , & à pietate ac juſtitia deficit : quia cupi-
ditati & perſecutioni *ſola charitate reſiſtitur* . Curate , ne petroſa terra ſe-
men excipiat , & fructum boni operis ſine perſeverantiæ radicibus mittat .
*Multis enim libet quod audiunt , boni operis initia proponunt ; ſed mox ut
fatigari adverſitatibus cœperint , inchoata derelinquunt . Petroſa ergo terra
humorem non habuit : quia hoc , quod germinaverat , ad fructum perſeverantiæ* S.Gr.M. h.15. in Evan.
*non perduxit . Multi namque , dum verbum contra avaritiam audiunt , eam-
dem avaritiam deteſtantur , rerum omnium contemptum laudant : ſed mox ut
viderit animus quod concupiſcat , obliviſcitur quod laudabat . Multi cùm ver-
bum contra luxuriam audiunt , pollutiones carnis non ſolùm perpetrare non ap-
petunt , ſed etiam perpetratas erubeſcunt : ſed mox ut carnis ſpecies eorum
oculis apparet , ſic mens ad deſideria rapitur , ac ſi adhuc ab ea nihil ſit con-
tra eadem deſideria deliberatum : & damnanda agit , quæ quicquid egiſſe ſe
meminit , jam & ipſa damnavit . Sæpè etiam contra culpas compungimur ,
& tamen poſt fletum ad eaſdem culpas redimus . Sic Balaam Iſraelitici populi* Num.23.
*tabernacula contemplatus flevit , eiſque ſe ſimilem fieri in morte depopoſcit , di-
cens* : Moriatur anima mea morte juſtorum , & fiant noviſſima mea horum
ſimilia . *Sed mox ut hora compunctionis tranſiit , in avaritiæ nequitiam
exarſit . Nam propter promiſſa munera , in ejus populi mortem conſilium de-
dit , cujus morti ſe fieri ſimilem optavit : & oblitus eſt , quod planxerat ,*

cùm extinguere noluit, *quod per avaritiam ardebat*.

VI. *Alia autem ceciderunt in ſpinas ; & creverunt ſpinæ , & ſuffocaverunt ea*. Multi verbum Dei ſtudiosè audiunt , animo recondunt , charitatis radice non ſunt deſtituti , optimè diſpoſiti videntur , ut fructum afferant ; bona deſideria , ſincerum converſionis propoſitum , ac vitæ ſecundùm Dei legem inſtituendæ pariunt ; opera etiam Chriſtianæ pietatis nonnulla proferunt : Verùm cui dominatur in corde rerum temporalium amor , divitiarum , honorum , ſplendoris , & incrementi familiæ , litium pro terrenis illis rebus ſuſceptio , voluptatum cupiditas ſuccreſcentium inſtar ſpinarum , ſementem verbi divini obruunt & ſuffocant . Totus enim affectus & conatus animæ in illa incumbit : atque ita extinguitur affectus & propoſitum vitæ melioris . *Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis , hic eſt , qui verbum audit , & ſolicitudo ſæculi iſtius , & fallacia divitiarum ſuffocat verbum , & ſine fructu efficitur* . Non divitias , ſed *fallaciam divitiarum* ſuffocare ſementem verbi , dixit S. Evangeliſta , oſtendens , eſſe quidem divitias in rerum mediarum , ſeu indifferentium numero ; ſed earum plerumque dulcedine homines ineſcari , ſeduci , depravari . *Solicitudo ſæculi iſtius* , idem eſſe videtur ac *ſuperbia vitæ* (1. Joannis cap. 1.) *Fallacia divitiarum* , idem quod *concupiſcentia oculorum* . Cœterùm cur tertiam cauſam , quæ pietatis ſtudium pariter ſuffocare ſolet , voluptates ſcilicet corporis , quas Sanctus Joannes vocat , *concupiſcentia carnis* , Sanctus Marcus , *circa reliqua concupiſcentiæ* , Sanctus Lucas , *voluptates vitæ* , Sanctus Matthæus omiſerit ; cauſa hæc eſt , quòd divitiis nominatis , eas ſatis exiſtimaverit intelligi , quia divitiæ irritamenta ſunt , & inſtrumenta carnalium voluptatum . Rectè ſpi-
S.Gr.M. nis divitiæ comparantur . *Spinæ ſunt , quia cogitationum ſuarum punctionibus mentem lacerant , & cùm uſque ad peccatum pertrahunt , quaſi inflicto vulnere cruentant* . Quas Dominus rectè fallaces divitias appellat : *Fallacia divitiarum* . Fallaces enim ſunt , quæ nobiſcum diu manere non poſſunt : Fallaces ſunt , quæ mentis noſtræ inopiam non expellunt : Fallaces ſunt , quæ blanda ſpe pollicentur , quod præſtare non poſſunt , veram ſcilicet quietem ac fœlicitatem : cùm tamen graviſſimæ curæ in earum acquiſitione , conſervatione , incremento ; dolor de illarum amiſſione , & præſentis vitæ quietem ac tranquillitatem maximè turbent , & futuræ beatitudinem
S.Aug.l.de octo Dulcitii Quæſtionibus,Qu.1. ſæpius impediant : *Non enim ſine dolore pereunt , quæ cum amore poſſeſſa ſunt* . Lugebat Sanctus Cyprianus , quòd patrimonii cœcus amor , & dilectæ facultates plurimos à cura ſalutis ſuæ , & legis divinæ veneratione & obſervantia , avocaſſent . Fallacia enim divitiarum , Verbi divini ſemen-
S.Cypr. tr. de Lapſis. tem & pietatis ſtudium ſuffocat . *Illa fuerunt remanentibus vincula , illæ catenæ , quibus & virtus retardata eſt , & fides preſſa , & mens vincta , & anima præcluſa ; ut ſerpenti terram ſecundùm Dei ſententiam devoranti , præda & cibus fierent , qui terreſtribus cupiditatibus inhærerent* . Fallacia di-
S.Gr.M. h.15. in Evang. vitiarum . *Solæ divitiæ veræ ſunt , quæ nos divites virtutibus faciunt . Si ergo divites eſſe cupitis , veras divitias amate . Si culmen veri honoris quæritis , ad cœleſte Regnum tendite . Si gloriam dignitatum diligitis , in illa ſuperna Angelorum curia adſcribi feſtinate . Verba Domini , quæ aure percipitis , mente retinete . Cibus enim mentis eſt ſermo Dei . Et quaſi acceptus cibus ſtomacho languente rejicitur , quando auditus ſermo , in ventre memoriæ non tenetur . Sed quiſquis alimenta non retinet , hujus profectò vita deſperatur . Æternæ igitur mortis periculum formidate , ſi cibum quidem ſanctæ exhortationis accipitis , ſed verba vitæ , id eſt , alimenta juſtitiæ , in memoria non tenetis . Ecce tranſit omne , quod agitur , & ad extremum judicium*

ſine

ſine ulla momenti interpoſitione , quotidie volentes nolenteſque properatis . Cur ergo amatur quod relinquitur ? Cur illud negligitur , quo pervenitur ?

VII. *Alia autem ceciderunt in terram bonam , & dabant fructum , aliud centeſimum , aliud ſexageſimum , aliud trigeſimum .* Terra bona , cor bonum & optimum , quod tale non fit , niſi gratia Dei , per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum . Hanc terram , quæ maledicta erat , ſpinis & tribulis horrida , Chriſtus emit pretio magno , pretio ſanguinis ſui ; terramque benedictam & fertilem operibus bonis effecit . Hanc excoluit , irrigavit plu- Pſ.64.
via illa voluntaria , quam ſegregat Deus hæreditati ſuæ . In ea quod ſeminatum eſt Dei verbum uberem in meſſem creſcit . Fidelis ſcilicet ac pius animus *audit verbum , intelligit* , id eſt , ad illud attendit , illud retinet atque meditatur , *& fructum affert* . Varius autem fructus eſt pro vario terræ ingenio , pro diverſitate ſtatuum Chriſtianiſmi , pro varia donorum Chriſti menſura . Uberiorem enim Martyres , ſecundum illis Virgines , poſtremò denique conjugati congruentem ſtatui ſuo ſanctitatis & bonorum operum fructum ferunt , ſi verè Deo fideles ſint , ejuſque verbum non inaniter audiant . *Aliud centeſimum , aliud ſexageſimum , aliud trigeſimum* . Intelligit & interpretatur S. Aug. *centeſimum Martyrum propter ſatietatem vi-*
tæ , vel contemptum mortis : ſexageſimum Virginum propter otium interius , S.Aug. l. 1. Quæſt. Evangel.Qu.9.
quia non pugnant contra conſuetudinem carnis ; ſolet enim otium concedi ſexagenariis poſt militiam , vel poſt actiones publicas : trigeſimum conjugatorum , quia hæc eſt ætas præliantium ; ipſi enim habent acriorem conflictum , ne libidinibus ſuperentur . Alii virginalem vitam in centeno fructu , in ſexageno vidualem , in triceno conjugalem conſtituunt . Sed probabilius videtur, quoniam divinæ gratiæ multa ſunt munera , & eſt aliud alio majus ac melius : unde dicit Apoſtolus : *Æmulamini charismata meliora* : plura intel- 1. Cor. 12,31.
ligenda eſſe , quàm ut in tres differentias diſtribui poſſint . Primùm , ne S.Aug. l.de
continentiam vidualem , aut in nullo fructu conſtituamus , aut ad conju- Sancta Vir-
galis pudicitiæ meritum deponamus , aut virginali gloriæ coæquemus ; aut ginit. c. 45. &
coronam Martyrii , vel in habitu animi , etiamſi deſit tentationis examen, 46.
vel in ipſa paſſionis experientia conſtitutam , cuilibet illarum trium caſtitati , ſine ullo incremento fertilitatis , accedere exiſtimemus . Deindè ubi ponimus , quòd multi ac multæ ita cuſtodiunt continentiam virginalem , ut tamen non faciant , quæ Dominus ait : *Si vis eſſe perfectus , vade , vende* Matth.19.21.
omnia , quæ habes , & da pauperibus , & habebis theſaurum in cælo : & veni , ſequere me ; nec audeant eorum cohabitationi ſociari , in quibus nemo dicit aliquid proprium , ſed ſunt eis omnia communia ? Nihilne putamus fructificationis accedere Virginibus Dei , cùm hoc faciunt , aut ſine ullo fructu eſſe Virgines Dei , etiamſi hoc non faciunt ? *Multa ergo ſunt dona , & aliis alia clariora ac ſuperiora , ſingulis ſingula . Et aliquando alter fructuoſus eſt donis paucioribus , ſed potioribus ; alter inferioribus , ſed pluribus . Et quemadmodum inter ſe vel coæquentur , vel diſtinguantur in accipiendis æternis honoribus , quis hominum audeat judicare ? Dum tamen conſtet , & multa eſſe iſta diverſa , & non ad præſens tempus , ſed in æternum prodeſſe meliora . Sed Dominum tres arbitror voluiſſe fructificationis commemo-*
rare differentias , cæteras intelligentibus reliquiſſe . Nam & alius Evangeli- Lucæ 8.
ſta , ſolum commemoravit centuplum . Numquid ideo putandus eſt , alia duo
vel ignoraſſe , vel improbaſſe , ac non potiùs intelligenda reliquiſſe ? S. tamen S.Hier.l.1.
Hier. aliam ſententiam elegit , quæ centeſimum fructum Virginibus , ſexa- contra Jovinianum , &
geſimum viduis , & trigeſimum caſtis conjugibus deputat . Quam interpre- in c. 13.
tationem & S. Athanaſius olim amplexus erat . Ut ut eſt , nullus chriſtia- S.Matth.

S. Athanaſ. Epiſt. ad Ammonium Monachum.

næ profeſſionis ſtatus ſine bonorum operum fructu eſſe debet, quamvis ſint varii ſanctitatis & pietatis Chriſtianæ gradus. Eſſe in ſtatu omnium perfectiſſimo, neceſſe non eſt ad ſalutem: ſed fidelem eſſe Deo, neceſſe eſt in eo, ad quem vocati ſumus, & omnia illius officia implere, Deique mandata, & juſtitiæ Chriſtianæ partes accuratiſſimè implere. Omnem divini ſeminis fructum Deo non reddere, injuſtum eſt. Nemo non cavet, ne terrena agrorum ſuorum ſemina pereant; pauci cavent, ne ſpiritale ac cœleſte ſemen, in animam ſuam à Deo immiſſum, perdatur & inutile fiat.

S. Joa. Chr. ho. 46. in Matth.

VIII. Iſta de ſeminibus parabola, copioſiſſimè omnibus pietatis doctrinam propoſitam eſſe oſtendit. Nam quemadmodum agricola ſeminans non „ diſcernit campum, ut in altera parte ſeminet, in altera verò minimè; ſed projicit ſemina in omnem agri partem: ita Salvator noſter non divitem, aut pauperem; non ingenioſum, aut rudem; aut fortem, aut ignavum; aut diligentem; aut deſidem diſcernit; ſed omnibus, quamvis non ignoret futurum exitum, pietatis doctrinam commendat. Sic certè licebit ei dicere: *Quid oportuit me facere, & non feci?* Quando autem audis exiiſſe ſeminantem, ut ſeminet, non idem iterari putes. Sæpiùs enim egreditur ſeminans ad aliam quoque rem, quàm ad ſeminandum, putà ut novales ſcindat, ut pernicioſas herbas amputet, ut vepres evellat, ut tale quid aliud faciat: ipſe autem ad ſeminandum egreſſus eſt. Cur igitur major pars ſeminis amiſſa eſt? Non ſeminantis quippè, ſed ſuſcipientis culpa terræ hæc eſt, propter non attendentem, aut repugnantem animam. Hac parabola diſcipulos docuit & exercuit, ut quamvis plures eorum, qui prædicationem Apoſtolicam ſuſcepturi erant, perderentur, non caderent animis; cùm id Domino ac Magiſtro pariter contigiſſe recordarentur: Neque tamen ipſe, quamvis ita futurum non ignoraret, ſemina ſpargere neglexit. Sed quomodo, inquies, vir prudens inter vepres, inter ſaxa, & in via publica ſeminaverit? In agris certè & in ſeminibus, quæ terræ traduntur, ſtultè factum videretur: in animis autem atque doctrina probè & laudabiliter. Non enim abſque imprudentia agricola illud faceret, cùm non ſit poſſibile, lapides, aut vepres, aut viam, quæ publica manet, in terram bonam mutari. In animis autem hominum non ita ſe res habet: Poſſibile enim eſt, ut lapides in terram fertilem convertantur, & ut via non conculcetur, nec tranſeuntibus omnibus pateat; ſed in feraces agros traducta, & à ſpinis purgata, ſemina foveat. Quòd ſi hæc mutatio in omnibus facta non eſt, non ſeminantis culpa, ſed audientium inobedientia id contigit. Nam ipſe quidem diligenter eis ſemina tradidit, ſi verò illi corruperunt accepta, inculpabilis omninò eſt, qui tanta benignitate æqualiter in omnes utitur."

S. Joa. Chr. h. 2. in Epiſt. ad Theſſalon.

IX. Summa porrò diligentia, magnitudine animi, attentione & labore opus eſt, ut animus noſter, velut ager à Deo benedictus, uberes per ejus gratiam eique gratos fructus ferat. „ Sicut enim apud agricolas ſemina quædam ſemel in terram injiciuntur, ſed magna opus habent cultura & diligentia; & niſi terra vomere proſciſſa illa contexerit, quæ injecta ſunt, ſeminarunt avibus ſemina rapientibus: Ita nos quoque niſi continua recordatione protexerimus ea, quæ in animos noſtros immiſſa ſunt divini Verbi ac cœleſtis doctrinæ ſemina, in aerem omnia projicimus, & inania atque infrugifera reddimus: Diabolus enim rapit, & noſtra perdit negligentia, & ſol exſiccat, & imber obruit, & ſpinæ ſuffocant. Quamobrem non ſufficit ſemen injeciſſe, ſed magna opus eſt aſſiduitate, aves abigendæ, evellendæ ſpinæ, loca petroſa multa terra replenda ſunt: omne, quod

damnum

damnum affert, arcendum & tollendum eſt. Sed in terra quidem univerſum eſt agricolæ; illa enim jacet inanima, ad patiendum ſolùm parata: In hac autem terra ſpirituali nequaquam: Non eſt univerſum Doctorum & Magiſtrorum; ſed ſi non eſt pars maxima, dimidium certè eſt diſcipulorum. Concionatorum quidem eſt ſemen injicere, auditorum autem eſt facere quæ dicuntur, bonorum operum fructus oſtendere, ſpinas radicitùs evellere. Spinæ enim ſunt reverà divitiæ, nullum habentes fructum, viſu deformes, ad uſum injucundæ; eos qui tangunt, moleſtia afficientes; non ſolùm infructuoſæ, ſed alia etiam germina impedientes. Tales ſunt divitiæ: non ſolùm ipſæ fructum non ferunt in æternum, ſed etiam eos, qui volunt poſſidere, impediunt, Camelorum cibus ſunt ſpinæ, ignis pabulum, ad nihil utiles, niſi ad ſuccendendum fornacem. Tales ſunt divitiæ: alunt irrationales animi motus, rationales pungunt & ſauciant. In locis præruptis, petroſis, aridis, humore deſtitutis naſcitur ſpina: ità cùm aliquis eſt aſper, durus, immiſericors, in eo ſpinæ oriuntur, quæ cœleſtis verbi ſementem præfocant. Agricola ſpinas non ferro excindit, ſed igne conſumit radicitùs, & quaſi virus ex terræ lumbis extrahit, ipſamque purgat: ſic omnem ad divitias affectum, radicemque malorum omnium cupiditatem, ignis Spiritus ſancti conſumat, animam expurget, terramque cordis noſtri renovet, neceſſe eſt: alioqui Dei verbum Inutile redditur iis, quibus prædicatur. In Templum, dum ſacra concio habetur, venit dives, ſeu vir, ſeu mulier; non curat, quomodo audiat eloquia Dei, ſed quomodo ſe oſtentet, quomodo cum faſtu ſedeat, quomodo alias ſuperet veſtium magnificentia, omniumque in ſe convertat oculos & admirationem: ſimiliter vir dives ingreditur multis ſervis ſtipatus, qui turbam arceant, amictu ſuperbo velut inſultans pauperi. Deindè ſedentem ſtatim ſubeunt curæ domeſticæ trahentes in omnem partem; circumfluit faſtus, qui obſidet animam: exiſtimat ſe gratificari & Sacerdotibus, & populo, & fortaſſis etiam DEO, quòd intraverit domum DEI. Qui autem tanto elatus tumore eſt, quomodo curari umquam poterit? Dic, quæſo, ſi quis acceſſerit ad Medici domum, & à Medico gratiam curationis non petat, ſed ei ſe gratificari exiſtimet; & cùm medicamentis & pharmacis opus habeat ad curandum vulnus, circa veſtes occupetur, aliquidne boni reportabit? Simile quid continget in divitibus & amatoribus ſæculi, cùm in Eccleſiam veniunt, ubi ſacrarum Scripturarum lectio, ubi Dei verbum auditur. Hujus porrò mali cauſam aperiam: Exiſtimant ſe ad Sacerdotes & Concionatores adire, cùm in Templum veniunt: exiſtimant ſe ab illis audire, quæ audiunt: non attendunt, non cogitant, quòd ad Deum ingrediuntur, quòd ipſe cum eis loquitur. Quando enim Lector ſtans ait, *Hæc dicit Dominus*, &c. & ſtans Diaconus, ſilentio indicto, omnibus os obſtruit, non Lectori honorem habens hoc facit, ſed Deo, qui per illum cum omnibus loquitur. Si ſcirent Deum per Prophetam hæc dicere, faſtum omnem abjicerent. Nam ſi loquentibus cum eis Magiſtratibus, non aliò diſtrahunt animum, multò magis Deo loquente. Nos Dei miniſtri ſumus, ò dilecti. Non noſtra dicimus, ſed quæ ſunt Dei. E cœlo quotidiè venientes leguntur Epiſtolæ. Dic autem quæſo, ſi quiſpiam, dum omnes hic adſumus, ingreſſus eſſet, zonam habens auream, erectaque cervice ac ſuperbè incedens, diceret ſe miſſum eſſe à Rege terreno, & ad totam civitatem afferre epiſtolam de rebus neceſſariis, nonnè ad eum omnes converteremini? Nonnè etiam non jubente Diacono, magnum adhiberetis ſilentium? Si quiſpiam veniat à Rege, omnes acceditis: à Deo autem venit, & è cœlis loquitur

Digitized by Google

„ tur Propheta, loquitur Evangeliſta, loquitur Apoſtolus, **Chriſtus ipſe** „ æterni Patris Filius loquitur, & nemo eſt qui attendat.

X. *Et accententes ad eum diſcipuli, dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis datum eſt noſſe myſteria Regni cælorum, illis autem non eſt datum.* Fides & cognitio myſteriorum, gratuitum Dei donum eſt, non omnibus datum. Quantas igitur gratias Deo agere debent, qui illo miſerante hanc acceperunt, cùm nulla merita haberent, ſed tanto beneficio æquè eſſent indigni, ac illi, qui non acceperunt, ſed in tenebris ignorantiæ & infidelitatis ſuæ, juſto Dei judicio, ſunt relicti? *Audiunt hæc & faciunt, quibus datum eſt. Non autem faciunt, ſive audiant, ſive non audiant, quibus datum non eſt.* Quia vobis, *inquit*, datum eſt noſſe myſterium Regni cœlorum, illis autem non eſt datum. *Quorum alterum ad miſericordiam, alterum ad judicium pertinet illius, cui dicit anima noſtra: Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine*, Lugendum, quòd ſcientiam myſteriorum Regni cœleſtis ita negligant Chriſtiani, ac ſi nullatenùs ipſorum intereſſet; ipſamque humili fide & oratione impetrare à Patre luminum, qui revelat myſteria, non ſatagant.

S.Aug. l.de dono Perſever. c.14.

Pſ.100.1.

XI. *Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet, auferetur ab eo.* Fides, intelligentia myſteriorum, obedientia, gratiæ omnes ac dona Dei, creſcunt & augentur in eis, qui rectè utuntur: Qui tamen rectus uſus donorum Dei, munus eſt Dei & gratiæ ejus cooperantis nobiſcum: *Non ego, ſed gratia Dei mecum*. Ille in nobis operatur, ut incipiens, qui volentibus cooperatur, ut perficiens, Donorum ſuorum fructum cum uſura Deus exigit: Eorum privatione puniuntur, qui ad ejus gloriam illa impendere negligunt. *Qui non habet charitatem, etſi ad tempus habet hæc dona, auferentur ei. Auferetur ei quod habet, quia quiddam non habet. Et ipſe quiddam hoc non habet, unde cætera teneantur, & ipſe non pereat..... Habet gratiam poſſidendi, ſed non habet charitatem utendi: Quia ergo illud non habet, & quod habet, auferetur ab eo.*

S. Aug. Enar. in pſ. 146. n. 10.

XII. *Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non intelligunt. Ut adimpletur in eis Prophetia Iſaiæ dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis, & videntes videbitis, & non videbitis. Incraſſatum eſt enim cor populi hujus. & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt: Ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.* Sæculi cupiditates, rerum divinarum oblivio, divini Verbi faſtidium, gradus ſunt, quibus ad cœcitatem, & indurationem cordis pervenitur. Cœcitas & obduratio, præcedentium peccatorum, pœnæ ſunt, ſubſequentium cauſæ. Juſtum Dei judicium timeamus, demus operam, ne in nobis etiam terribile illud Iſaiæ vaticinium impleatur. *Cæcitas cordis, quam ſolus removet illuminator Deus, & peccatum eſt, quo in Deum non creditur; & pœna peccati, qua cor ſuperbum digna animadverſione punitur; & cauſa peccati, cùm mali aliquid cæci cordis errore committitur.* Firmitas affectus in malo, ſeu in rerum temporalium amore, ſpiritualis cœcitatis cauſa eſt. *Incraſſatum eſt cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt.* Affectant carnales homines, ne videant, ne audiant, ne intelligant res divinas, & quæ ad ſalutem pertinent ſuam; ne intelligant fœditatem & gravitatem peccati, pœnarum æternitatem, juſtitiæ pulchritudinem, Dei bonitatem ac magnificentiam, beatitudinem ſempiternam, & magnitudinem bonorum, quæ promiſit Deus diligentibus ſe; Chriſti myſteria, paſſionem ac mortem pro peccatis

S.Aug. l.5. contra Julianum, c.3.

catis hominum toleratam , & cætera , quorum conſideratione abſtrahi poſſunt à terrenis rebus , quibus ſunt immerſi ; à voluptatibus , quarum velut pinguedine ſunt hebetati . Quàm infelix Ille , quàm lugendus , qui miſeriam ſuam non videt , non agnoſcit ! *Noluit intelligere , ut bene ageret* . Oculos ſuos claudit , ne videat lucem juſtitiæ . *Quomodo homo poſitus in ſole cæcus , præſens eſt illi ſol , ſed ipſe ſoli abſens eſt : ſic omnis ſtultus , omnis iniquus , omnis impius , cæcus eſt corde . Præſens eſt ſapientia , ſed cùm cæco præſens eſt , oculis ejus abſens eſt : non quia ipſa illi abſens eſt , ſed quia ipſe ab illa abſens eſt* . Illuminari nolunt , nec ſanari à morbo deſideriorum noxiorum , quibus cor ſenſim excœcatur & obduratur , ne quæ agenda ſunt videant , & adimplenda quæ viderint , convaleſcant . Talis erat Auguſtini ad Deum nondum converſi ſtatus , quem ipſe in Confeſſionibus ſuis deſcribit : *Ego* , inquit , *adoleſcens miſer , valdè miſer , in exordio ipſius adoleſcentiæ , etiam petieram à te caſtitatem , & dixeram : Da mihi caſtitatem & continentiam , ſed noli modò . Timebam enim , ne me citò exaudires , & citò ſanares à morbo concupiſcentiæ , quam malebam expleri , quàm extingui* .

Pſ. 35. 4. S. Aug. tr. 1. in S. Joa.

S. Aug. l. 8. Confeſſionum , c. 7.

XIII. *Veſtri autem beati oculi , qui vident , & aures veſtræ , quia audiunt . Amen quippè dico vobis , Quia multi Prophetæ & juſti cupierunt videre quæ videtis , & non viderunt , & audire quæ auditis , & non audierunt* . Longe feliciores , qui cùm oculis corporis Chriſtum non conſpexerint , vident Religionem confirmatam ejus reſurrectione , omnium gentium fide , omnium ſæculorum traditione , Martyrum omnium ſanguine , omni miraculorum genere . Quamquam & nos , qui ejuſdem corporis membra ſumus , cujus præcipua membra fuerunt Apoſtoli , per ipſos vidiſſe & audiſſe cenſeamur , quæ viderunt ipſi & audiverunt : *Quod fuit ab initio , quod audivimus , quod vidimus oculis noſtris , quod perſpeximus , & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ* , &c. Eſt tamen adhuc , quod videre deſideremus , ut beati ſint oculi noſtri . Veteres juſti ferventiſſimis deſideriis , optaverunt videre Dei Filium in hominis forma , deſideremus ipſum intueri in gloria : concupiverunt primum ejus adventum , deſideremus ſecundum , ſi corde ſincero precemur : *Adveniat Regnum* . Deſideranda eſt æterna Dei viſio ac fruitio , ſempiterna cum Chriſto Jeſu capite noſtro in Regno ejus conjunctio . In ipſum deſiderant Angeli proſpicere : idem & nos deſideremus , Angelorum candidati . *Tota vita Chriſtiani boni , ſanctum deſiderium eſt . Quod autem deſideras , nondum vides : ſed deſiderando capax efficeris ; ut cùm venerit quod videas , implearis . Sicuti enim ſi velis implere aliquem ſinum , & noſti , quàm magnum eſt quod dabitur , extendis ſinum vel ſacci , vel utris , vel alicujus rei : noſti , quantùm miſſurus es , & vides , quia anguſtus eſt ſinus ; extendendo facis capaciorem : ſic Deus differendo extendit deſiderium , deſiderando extendit animum , extendendo facit capacem . Deſideremus ergo , Fratres , quia implendi ſumus . Videte Paulum extendentem ſinum , ut poſſit capere , quod venturum eſt . Ait enim* : « Non quòd jam acceperim , aut jam perfectus ſim : Fratres , ego me non arbitror comprehendiſſe . *Quid ergo agis in hac vita , ſi nondum apprehendiſti ?* Unum autem , quæ quidem retro ſunt , obliviſcens ; ad ea verò quæ ſunt priora , extendens me ipſum , ad deſtinatum perſequor , ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu . » *Extentum ſe dixit , & ſecundùm intentionem ſequi ſe dixit . Minorem ſe ſentiebat ad capiendum , quod oculus non vidit , nec auris audivit , nec in cor hominis aſcendit . Hæc eſt vita noſtra , ut deſiderando exerceamur . Tantum autem nos exercet ſanctum deſiderium , quantùm deſideria noſtra amputavimus* ob

1 Joa. 1.

S. Aug. tr. 4. in Epiſt. 1. S. Joa. n. 6.

Philip. 3. 13.

Digitized by Google

ab amore ſæculi . Viri deſideriorum ſimus , ut in nos veniat , & in nobis
habitet *Deſideratus cunctis gentibus* , ut oſtendat nobis faciem ſuam , & ſal-
vi ſimus , atque in perpetuum exultemus in Deo Jeſu noſtro .

XIV. *Simile factum eſt Regnum cælorum homini , qui ſeminavit bonum ſe-
men in agro ſuo . Cùm autem dormirent homines , venit inimicus ejus , &
ſuperſeminavit zizania in medio tritici , & abiit* , &c. Seminis boni ſator
Chriſtus eſt : Ipſe gratia ſua juſtos homines facit , & filios Regni . *Qui ſe-
minat bonum ſemen , eſt Filius hominis . Ager autem eſt Mundus . Bonum
Conc. Arauſ. c. 2. vero ſemen , hi ſunt filii Regni* . Nemo de ſuo habet , niſi mendacium &
peccatum . Si quid in ſe boni habet , à ſe ipſo non habet , ſed à Deo ſum-
mè bono , omniſque boni fonte . *Omne datum optimum , & omne donum
Jacob. 1. 17. 18. perfectum , deſurſum eſt , deſcendens à Patre luminum . Voluntariè enim ge-
nuit nos verbo Veritatis , ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus .... Nemo
Joa. 9. 44. poteſt venire ad me* , inquit Chriſtus , *niſi Pater meus traxerit eum .....
Gratia Dei ſum id , quod ſum* (inquit Apoſtolus) Et , *Non ſumus ſufficientes
2. Cor. 15. 10. cogitare aliquid ex nobis , quaſi ex nobis : ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo
eſt* . Chriſtus igitur omnis juſtitiæ & ſanctitatis auctor , bonum ſemen ſe-
minat in agro ſuo . Quamobrem nemo de bonis , quæ in ſe ſunt , extolla-
tur : nemo de bonis operibus , quæ facit , ſuperbiat ; nemo de juſtitia
ſua intumeſcat ; ſed Dei dona agnoſcat humili devotione , gratiaſque illi re-
ferat , cujus munera ſunt , ſi quæ ſunt merita ſua . *Quis enim te diſcernit ?
1. Cor. 4. 7. Quid habes quod non accepiſti ? Si autem accepiſti , quid gloriaris , quaſi non
acceperis ?* Si Deus nos deſeret , ſi gratiam ſuam nobis ſubtraheret , homini-
bus nequiſſimis & ſceleratiſſimis pejores eſſemus , non triticum , ſed ziza-
S. Aug. ſ. 99. alias 23. ex Homiliis 50. nia . *Nullum eſt peccatum , quod facit homo , quod non poſſit facere & alter
homo , ſi deſit Rector , à quo factus eſt homo* .

Sator zizaniorum , diabolus eſt . *Inimicus homo hoc fecit* . Zizania , ſunt
Hæretici & improbi , filii ac ſervi diaboli . *Zizania autem filii ſunt nequam* .
Zizania ſunt , quicumque pravis exemplis , conſiliis , perſecutione bonum
ſemen , Deique frumentum ſuffocant , impediuntque , ne creſcat in amore
veritatis & juſtitiæ , & fructum ferat . Quicumque zizania ſeminat in me-
dio tritici à Deo ſeminati , Dei inimicus eſt , cooperator diaboli . Sparſa
ſunt zizania , *cùm dormirent homines* . Somnus hominum , incuria Paſto-
rum , qui non vigilant , quaſi rationem pro animabus ſibi commiſſis red-
dituri , qui ſibi & gregi non attendunt , quem acquiſivit Chriſtus ſanguine
S. Hier. in c. 13. S. Matth. ſuo . *Homines qui dormiunt* , inquit S. Hieronymus , *Magiſtros Eccleſiarum
intellige . Servos Patrisfamilias , ne alios accipias , quàm Angelos , qui quo-
tidiè vident faciem Patris . Diabolus autem propterea inimicus homo appella-
tur , quia Deus eſſe deſivit . Et in nono Pſalmo ſcriptum eſt de eo* : Exurge
Domine , non confortetur homo . *Quamobrem non dormiat , qui Eccleſiæ
propoſitus eſt : ne per illius negligentiam inimicus homo ſuperſeminet zizania ,
hoc eſt , hæreticorum dogmata* ; pravas contra Moralis Chriſtianæ integrita-
tem opiniones , & peccata . Zizania enim ſunt *omnia ſcandala* , ſeu ſcan-
dalorum auctores , *& qui faciunt iniquitatem* .

Chriſtus ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo . In ipſo rerum ſemine ne-
ſcit malum conditio Creatoris . *Per ipſum omnia facta ſunt* ; & *quod factum
Joa. 1. 5. eſt , in ipſo vita erat .... Et vidit Deus cuncta , quæ fecerat , & erant valde
bona* . Sed quem Deus faciens vocavit , Mundum , inficiens inimicus reddi-
S. Pet. Chr. ſ. 97. „ dit immundum : & hominem , quem Deus in paradiſo deliciarum collocavit
„ ad vitam , inimicus in hac laboris vita detraxit ad mortem : & affectum ,
„ quem carni Deus inſeruit per naturam , inimicus in parricidium per invidiam
com-

Digitized by Google

commutavit . Ab hoc impulſus Cain , primus germano ſanguine terram tinxit . Nonne ex uno homine Deus omnem replevit terram , & ſemine ex uno pius Sator totum genus hominum , tantam multiplicavit ad meſſem ? Sed inimicus mox homines in unum redegit omnes : & ſuperſeminando mala , quod fuerat bene ſatum , delevit diluvio , non rigavit . Sic Legem divinis & veracibus ſatam præceptis , humanis & mendacibus fucavit inventis : ut de Sacerdote fieret perſecutor , de Doctore depravator exiſteret , de Defenſore Legis redderetur inimicus . Sic creatura ad agnitionem condita Creatoris , ut neſciretur Deus , Deo eſſe mentira eſt . Hinc ſapientes ſæculi fecit ſtultos , ſpeculatores Mundi docuit nihil videre , profeſſores ſcientiæ fecit ſcientiam non habere , inquiſitores rerum omnium dimiſit ignaros . Sic evangelicam ſegetem ſatam cœleſti ſemine , hæretica zizania ſuperſeminando , confundit inimicus : ut manipulos fidei gehennæ faſciculos faceret , ne triticum fieret cœleſtium horreorum . Et quid plura ? Poſteaquam ipſe eſt in dæmonem converſus ex angelo , ne qua creatura in ſuo ſtatu conſideret , arte , dolis , machinis , fraude contendit . Superſeminavit zizania , non ſeminavit . *Præcedunt Creatoris bona , mala diaboli poſt ſequuntur ; ut malum , quod eſt ex diabolo , ſit accidens , non natura* . Superſeminavit zizania in medio tritici ; *quia diabolus hæreſes , inter fideles ; inter ſanctos , peccatum ; inter pacificos , lites ; inter ſimplices dolos ; inter innocentes , nequitiam gratis ſerere conſuevit : non ut acquirat zizania , ſed ut triticum perdat : nec ut reos capiat , ſed ut adimat innocentes . Hoſtis plus ducem , quàm militem petit ; nec obſidet mortuos , ſed impugnat viventes : ſic diabolus non peccatores quærit capere , quos poſſidet ſubjugatos , ſed ut juſtos capiat , ſic laborat* . Superſeminavit zizania in medio tritici , & abiit . *Quia diabolus impellit quidem viribus ad ruinam , ſed poſteaquam poſtraverit , relinquit : non quærit hominem , ſed hominis interitum quærit* .

XV. *Cùm dormirent homines , venit inimicus ejus , & ſuperſeminavit zizania* . Inſidiator nocte latitat , die vigilantes fugit , appetit dormientes : fortis conflictum petit , provocat palam ſpectantibus omnibus , & coram populis vult habere victoriam . *Maximæ infirmitatis indicium eſt , dormientibus irruiſſe* . Superſeminavit zizania : *Ut quid ? Ut periret Dominica meſſis , & hoc ad lucrum quid pertinebat inimici ? Niſi quod invidiæ Spiritus hominum damnum , ſuum computat lucrum* . S. Petr. Chryſ. ſer. 97.

XVI. *Cùm autem creviſſet herba , & fructum feciſſet , tunc apparuerunt & zizania* . Quod latet in herba , manifeſtatur in ſpica ; & quod celatur in gramine , aperitur in fructu : ſic quos credentes putamus pares , fide diſpares inveniuntur : *Sic judicii prodit meſſis , quod Eccleſiæ germen occultat* . A fructibus eorum cognoſcetis eos . *Flores multi fructuum multitudinem pollicentur , ſed examinati ventorum flabris , ad fructum pauciſſimi perſeverant : ſic credentes in Chriſtum multi Eccleſiæ videntur in pace : ubi autem perſecutionis procella perflaverit , pauci martyrii reperiuntur in fructu* .

XVII. *Domine , nonnè bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo ?* Seminaſti , non ſeminavimus . Nos , quod per te facimus , tibi ſemper noſtro aſſignamus auctori : & tu in iis , quæ nobis facienda præcipis , ipſe operator adſiſtis . Ergo ſi nos operis tui facis eſſe pro tua dignatione conſortes , non nobis ſolis , quòd zizania naſcuntur , adſcribas , Domine : Aut tecum nos munit innocentia ; aut nobiſcum te reatus attingit . Nos noſtro operi non potuimus invidere ; magnis ſudoribus offenſam non potuimus parare . Tu quod vis , unde vis , quando vis , habes : Nos præter tuam gratiam nihil habe-

habemus, per quam ſtamus, vivimus, movemur, & ſumus; & ſine qua jacemus, deficimus, & perimus.

XVIII. *Ait Dominus: Inimicus homo hoc fecit*: Sed tu Domine, cùm hæc videres, quare permiſiſti? Quare? Quia timere ſcandes non poteſt, cui nihil poteſt perire: & quia majus eſt reparare perdita, quàm illæſa ſervare; ſimul quia *oportet zizania eſſe, ut qui probati ſunt, manifeſti fiant*. (S.Aug. Ench. c. 27.) Deus utique *Melius judicavit de malis benè facere, quàm mala nulla eſſe permittere*.

(S.Pet. Chryſ.) XIX. *Servi autem dixerunt ei: Vis, imus, & colligimus ea?* Devoti ſervi indefeſſum promittunt laborem; nec patiuntur Dominicæ meſſis videre vel temporaliter fœditatem: ſed Dominus, quem tempora non fatigant, & quando vult, poteſt abolere ſuæ meſſis injuriam, reſpondet: *Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum. Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem*. Laudabilis zelus, & in Dei Miniſtris deſiderandus, modò præceps non ſit, ſed ſcientia illuminatus, prudentia Chriſtiana comitatus; qui Dei conſilia ſequatur, non præveniat; quem charitas moderetur, nulla cupiditas corrumpat, nulla iracundiæ labes, ultionis libido, nullus gloriæ ſæcularis appetitus. Longè aliter judicat Deus de bonorum & malorum permixtione in Mundo, & in Eccleſia; aliter homo. Solus ipſe novit, quæ inde bona ſit producturus, vel ad improborum converſionem, quos admirabili patientia ad pœnitentiam adducit, vel ad priorum probationem & ſanctificationem: (S.Aug. q. 11. in S. Matth.) *Boni enim, cùm adhuc infirmi ſunt, opus habent in quibuſdam malorum commixtione, ſive ut per eos exerceantur, ſive ut eorum comparatione magna illis exhortatio fiat, ut nitantur ad melius, quibus ſublatis, altitudo charitatis quaſi otio marceſcat, quod eſt eradicari*. (Eph. 3. 17.) *Nam ſic ait Apoſtolus*: Ut in charitate radicati & fundati poſſitis comprehendere. *An fortè ideò ſimul eradicatum triticum, cùm auferuntur zizania, quia multi primò zizania ſunt, & poſteà triticum fiunt? Qui niſi patienter, cùm mali ſunt, tolerentur, ad laudabilem mutationem non perveniunt. Itaque ſi evulſi fuerint, ſimul eradicatur & triticum, quod futuri eſſent, ſi eis parceretur*. Malos & fictos in Mundo, in Eccleſia, in omni ſocietate pati oportet, quia & illos patitur Deus, uſque ad judicium divinæ patientiæ ſuæ, & noſtræ pœnitentiæ tempus: ut qui ſe de malo commutaverit in bonum, Dominicum deputetur in triticum, cœleſtibus horreis aggregandus: (S. Petr. Chr. Ser. 97.) qui de fideli infidelis, de bono malus evaſerit, atque in malo perſeveraverit, gehennæ deputetur incendio: Quid plura? *Si zizaniis Dei patientia non ſubveniret, nec Matthæum de Publicano Evangeliſtam, nec Paulum ex perſecutore Apoſtolorum Eccleſia poſſideret. Denique Ananias eradicare triticum tunc quærebat, quando ad Saulum miſſus, de Paulo talia querebatur*: (Act. 9.) Domine, quanta mala fecit ſanctis tuis? *Hoc eſt, eradica zizania... Sed cùm Ananias videret Saulum, Paulum Dominus tunc videbat: cùm Ananias perſecutorem diceret, tunc Dominus Prædicatorem ſciebat; & cùm ille eum zizania judicaret inferni, Chriſtus eum vas electionis, triticum in cœleſti horreo jam ponebat*. Vade inquit, *quia vas electionis eſt mihi*.

Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem. Duæ ſocietates ab initio, duæ (S.Aug. En. in Pſ. 61. n. 7. 8.) civitates myſticæ, Jeruſalem & Babylonia: illa in Abel, iſta in Cain incœpit: *Omnes, qui terrena ſapiunt, omnes qui fœlicitatem terrenam Deo præferunt, omnes qui quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti, ad unam iſtam civitatem pertinent, quæ dicitur Babylonia myſticè, & habet Regem diabolum. Omnes autem, qui ea, quæ ſurſum ſunt, ſapiunt, qui cœleſtia meditan-*

ditantur, qui cum ſollicitudine in ſæculo vivunt, ne Deum offendat, qui cavent peccare, quos peccantes non pudet confiteri, humiles, mites, ſancti, juſti, pii, boni, omnes ad unam civitatem pertinent, quæ Regem habet Chriſtum. Illa enim in terra quaſi major eſt tempore, non ſublimitate, non honore. Civitas illa prior nata, civitas iſta poſterior nata. Hæc duo corpora ſub duobus Regibus agentia, ad ſingulas civitates pertinentia, adverſantur ſibi uſque in finem ſæculi, donec fiat ex commixtione ſeparatio, & alii ponantur ad dexteram, alii ad ſiniſtram ... Mala ergo civitas ab initio uſque ad finem currit, & bona civitas mutatione malorum conditur. Et ſunt iſtæ duæ civitates permixtæ interim, in fine ſperandæ; adverſus ſe invicem confligentes, una pro iniquitate, altera pro juſtitia; una pro vanitate, altera pro veritate. Et aliquando ipſa commixtio temporalis facit, ut quidam pertinentes ad Civitatem Babyloniam, adminiſtrent res pertinentes ad Jeruſalem; & rurſum quidam pertinentes ad Jeruſalem, adminiſtrent res pertinentes ad Babyloniam .... Fuerunt Reges magni in Jeruſalem .... Omnes iniqui cives erant Babyloniæ, & adminiſtrabant res Jeruſalem .... Tres illos Pueros viſus miraculo Nabuchodonoſor, Regni ſui adminiſtratores fecit, & adminiſtrabant res Babyloniæ cives Jeruſalem. Idem agitur in Eccleſia his temporibus. Omnes, de quibus dictum eſt: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite*, cives ſunt Babyloniæ, adminiſtrantes rempublicam Civitatis Jeruſalem. Toleremus igitur malos, ſive præpoſitos, ſive ſubditos, ſive æquales; toleremus falſos fratres, toleremus eos charitate & patientia, quæ opus perfectum habet. Toleremus uſque ad tempus meſſis: ſpiritu, non corpore ab eis ſeparemur; ſpiritu (inquam) ne communicemus infrugiferis operibus eorum; non corpore, ut Eccleſiam propter eos deſeramus. *Non nos ſeducant, qui carnaliter intelligunt, & corporalem ſeparationem facientes, ab Eccleſiæ frumentis toto orbe diffuſis ſpirituali ſacrilegio ſeparantur. Per totum enim Mundum ſeminatum eſt bonum ſemen. Inimicus autem ſuperſeminavit zizania .... Numquid Africa eſt Mundus?* (inquiebat S. Auguſtinus, contra Donatiſtas hæreticos & ſchiſmaticos agens) *Numquid meſſis hoc tempus? Numquid meſſor Donatus? Per totum orbem terrarum expectate meſſem; totum orbem terrarum creſcite in meſſem; per totum orbem terrarum zizania tolerate uſque ad meſſem. Non vos ſeducant perverſi, paleæ nimis leves, quæ evolant ante adventum ventilatores ex area ... Qui deſeruerit unitatem, violat charitatem: & quiſquis violat charitatem, quodlibet magnum habebat, ipſe nihil eſt. Univerſa inutiliter habet, qui illud unum, quo univerſis utatur, non habet.* Sed nec in his, quæ ambigua ſunt, citò judicium proferamus de perſonis; ne præcipiti judicio putemus aliquem ad zizania pertinere, qui manifeſtè malus non eſt; ſed Deo judici terminum reſervemus: *Ut cùm dies judicii venerit, ille non ſuſpicionem criminis, ſed manifeſtum reatum de ſanctorum cœtu ejiciat.*

S.Aug. ſer.88, alias 18. De Verb. Dom. n.21.

S.Hie. c.13, in S. Matth.

XX. *Et in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum: Triticum autem congregate in horreum meum.* Demus operam, ne zizania ſimus, flore quidem tritico ſimilia, non fructu; ſpeciem pietatis habentes, veritatem autem ejus abnegantes; fructu charitatis vacui, ſcandalorum auctores; operarii iniquitatis. Quod ſi fortè ſumus, ne Dei patientia abutamur nos adhuc tolerantis, & ſua benignitate nos ad pœnitentiam adducentis. Commutemur in triticum divinæ, quæ nobis offertur, gratiæ cooperati. Tempus meſſis & adventum meſſorum præveniamus, qui zizania in faſciculos ad comburendum alligabunt. Talem unuſquiſque invenit ſupremi judicii dies, qualem invenerit

ultimus vitæ dies. Non erit ampliùs miſericordiæ tempus, ſed judicii. *Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in conſummatione ſæculi. Mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de Regno ejus omnia ſcandala, & eos, qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Hæc ſors iniquorum & reproborum, qui creaturis ſpreto Creatore adhæſerunt, qui vanis ſæculi honoribus intumuerunt, qui congregandis per fas & nefas opibus ſtuduerunt, qui terrenis voluptatibus, Mundique gaudiis ſunt immerſi: *Ducunt in bonis dies ſuos,* Job. 21. 13. *& in puncto ad inferna deſcendunt.* Fœlices, qui pœnitentiæ lacrymis fletum illum æternum reproborum ac ſtridorem dentium vitare nituntur! *Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in Regno Patris eorum.* Qualis immutatio! Hic latentes & contempti; ibi Solis inſtar ſplendidi: hic oppreſſi & afflicti; illic in thronos gloriæ à Deo ſubvecti; hic pauperes; illic hæreditate cœleſti Patris ſui, & Regno ejus divites, Dei æterna fruitione fœlices. S.Hieron. *In præſenti ſæculo fulget lux ſanctorum coram hominibus: poſt conſummationem autem Mundi, ipſi juſti fulgebunt ſicut ſol in Regno Patris ſui.* Fulgebunt ſine metu eclipſis, noctis, caliginis, tenebrarum. Soli juſtitiæ inſeparabiliter conjuncti, Deo ſimiles effecti, quem videbunt ſicuti eſt, *fulgebunt in perpetuas æternitates.*

XXI. *Simile eſt Regnum cœlorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo. Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus: cùm autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus.* Granum ſinapis, chriſtiana Religio & Eccleſia in exordiis ſuis minima, ſenſim verò Chriſto incrementum dante ita dilatata & amplificata, ut toto orbe diffuſa ſit, & in ea ſapientes ipſi Act. 1. 8. ac Reges requieſcant. Impletum eſt, quod Chriſtus Apoſtolis prænuntiavit, mox in cœlos aſcenſurus: *Accipietis virtutem ſupervenientis Spiritus Sancti in vos, & eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.* Totus orbis ſenſim immutatus eſt in melius, everſa idololatria; Moſaicæ Legis abrogatæ cœremoniæ; Judæis ac Gentibus in unius Fidei profeſſionem congregatis, Eccleſia ex utriuſque coaluit. Judæorum innumera multitudo Chriſtum adoravit ut Deum, quem eorum contribules, ut hominem ſceleratum interfecerant. Gentiles inanium deorum cultu repudiato, delubris everſis, contritis ſimulacris, nomen Chriſto dederunt toto orbe terrarum. Sapientes ſæculi, Philoſophi, & Oratores Religionem amplexi ſunt, quæ Myſteria credenda proponit rationi impervia; quam tamen in obſequium fidei captivam duxerunt: Religionem, quæ bellum ſenſibus, cupiditatibus, voluptatibus, ſæculi moribus indicit; quæ profeſſores ſuos opibus renuntiare, carnem domare, affligere, crucifigere, ſeipſos abnegare, crucem tollere, inimicos diligere jubet: quæ divites miſeros, pauperes beatos prædicat; quæ perſecutionem, calumniam, maledicta, mortem ipſam pro Chriſto & pro juſtitia pati præcipit, ſummæque fœlicitatis loco id ducendum docet. Piſcatores duodecim, homines rudes, imperiti, abſque armis, abſque eloquentia, abſque ullo humano ſubſidio, Principibus, populis, ſapientibus ſæculi, Judæis, Gentibus in Chriſti nomen ac Religionem, ejuſque Diſcipulos ac profeſſores conjuratis, perſecutioneſque graviſſimas trium ſæculorum ſpatio identidem in illos moventibus, & diris ſuppliciis, varioque mortis genere in illos ſævientibus; Chriſtianam nihilominùs fidem in Judæa primùm univerſa, toto deinde terrarum orbe prædicarunt ac fœliciſſimè propagarunt. Impletum eſt illud Davidis de Chriſto vaticinium, Patris Æterni nomine: *Po-*

ſtula

ſtula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam ter- Pſ. 2. 8.
minos terræ. Item illud: *Reminiſcentur & convertentur ad Dominum uni-* Pſal. 21. 28. &
verſi fines terræ, & adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ gentium; quo- ſeq.
niam Domini eſt Regnum, & ipſe dominabitur gentium ... Et dominabitur à Pſalm. 71. 8. &
Mari uſque ad Mare, & à flumine uſque ad terminos orbis terrarum. Coram ſeq.
illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lingent. Reges Tharſis & In-
ſulæ munera offerent. Reges Arabum & Saba dona adducent: & adorabunt
eum omnes Reges terræ, omnes Gentes ſervient ei, &c. Item illud Iſaiæ: *Erit* Iſa. 2. 2. & 3.
in noviſſimis diebus præparatus Mons Domini in vertice montium, & exalta-
bitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes Gentes, & ibunt populi multi,
& dicent: Venite & aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob,
& docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus: quia de Sion exibit
Lex, & verbum Domini de Jeruſalem, & judicabit Gentes, & arguet populos
multos. Quis orbem Chriſto, Evangelio, Cruci ſubjecit? Non ſapientia,
non potentia, non opes, non vires, non nobilitas ſæculi, ſed duodecim
pauperes Piſcatores, prædicantes Chriſtum crucifixum, *Judæis quidem ſcan-* 1. Cor. 1. 28.
dalum, Gentibus autem ſtultitiam: ipſis autem vocatis Judæis atque Græcis,
Chriſtum Dei virtutem & Dei Sapientiam: quia quod ſtultum eſt Dei, ſapien-
tius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. Videte
enim vocationem veſtram, fratres, quia non multi ſapientes ſecundùm carnem,
non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt Mundi, elegit Deus,
ut confundat ſapientes: & infirma Mundi elegit Deus, ut confundat fortia: &
ignobilia Mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non ſunt, ut ea,
quæ ſunt, deſtrueret. Recenſeatur ſacra Actuum Apoſtolorum Hiſtoria, & in-
noteſcet, quàm parva in exordio ſuo fuerit ſementis Evangelii, quàm fœli-
citer intra breve temporis intervallum creverit, & propagata longè latèque
fuerit & apud Judæos & apud Gentes. Legatur Eccleſiaſtica primorum ſæ-
culorum Hiſtoria, & innoteſcet, quomodo Chriſtiana Religio inter perſe-
cutiones acerbiſſimas dilatata ſit, ac floruerit. Teſtis Tertullianus in Apo- Tert. Apolog.
logetico: *Heſterni ſumus*, inquit, *& veſtra omnia implevimus, urbes, inſu-* c. 37.
las, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, decurias, Pala-
tium, Senatum, forum. Sola vobis relinquimus Templa. Cui bello non idonei,
non prompti fuiſſemus, etiam impares copiis, qui tamen libenter trucidamur,
ſi non apud iſtam diſciplinam magis occidi liceret, quàm occidere? Potuimus &
inermes, nec rebelles, ſed tantummodò diſcordes, ſolius divortii invidia adver-
sùs vos dimicaſſe. Si enim tanta vis hominum in aliquem orbis remoti ſinum
abrupiſſemus à vobis, ſuffudiſſet utique dominationem veſtram tot qualiumcum-
que amiſſio civium, imò etiam & ipſa deſtitutione puniſſet. Procul dubio ex-
paviſſetis ad ſolitudinem veſtram, ad ſilentium rerum, & ſtuporem quemdam
quaſi mortui orbis. Quæſiſſetis, quibus imperaretis. Plures hoſtes, quàm cives
vobis remanſiſſent. Nunc enim pauciores hoſtes habetis præ multitudine Chriſtia- Idem, c. 48.
norum. Et infrà. *Exquiſitior quæque crudelitas veſtra, illecebra eſt magis ſe-*
ctæ. Plures efficimur, quoties metimur à vobis. Semen eſt ſanguis Chriſtiano-
rum. Quis prohibitus eſt, aut Romulum, aut Herculem, aut alios tales
homines Deos dicere, & mori maluit; quàm non dicere? Quis porrò nu- S. Aug. lib. 22.
meret, quàm multi quantalibet ſævitia crudelitatis occidi, quàm Chriſtum de Civ. Dei.
Deum negare maluerunt? *Ligabantur, includebantur, cædebantur, torque-* c. 6.
bantur, urebantur, laniabantur, trucidabantur, & multiplicabantur,

Si Plato viveret, & eum diſcipulus ejus aliquis interrogaret: cùm ſibi ab S. Aug. lib.
illo perſuaderetur, non corporeis oculis, ſed pura mente veritatem videri; de vera Re-
cui quæcumque anima inhæſiſſet, eam fieri beatam atque perfectam: ad quam lig. c. 3.
per-

„ percipiendam nihil magis impedire, quàm vitam libidinibus deditam, & falſas imagines rerum ſenſibilium, quæ nobis ab hoc ſenſibili Mundo per corpus impreſſæ, varias opiniones erroreſque generantur: quomobrem ſanandum eſſe animum ad intuendam incommutabilem rerum formam & eodem modo ſemper ſe habentem pulchritudinem, nec diſtentam locis, nec tempore variatam, quam non crederent eſſe homines, cùm ipſa verè ſummèque ſit: cætera naſci, occidere, fluere, labi, & tamen in quantum ſunt, ab illo uno æterno Deo per ejus veritatem fabricata conſtare: in quibus animæ tantùm rationali & intellectuali datum eſt, ut ejus æternitatis contemplatione perfruatur, æternamque vitam poſſit mereri: ſed dum naſcentium atque tranſeuntium rerum amore ac dolore cruciatur, & dedita conſuetudini hujus vitæ atque ſenſibus corporis, inanibus evaneſcit imaginibus, irridet eos, qui dicunt eſſe aliquid, quod nec illis videatur oculis, nec ullo phantaſmate cogitetur, ſed mente ſola & intelligentia cerni queat. Cùm hæc ergo à Magiſtro ſibi perſuaderentur, ſi ex eo quæreret ille diſcipulus, utrum ſi quiſquam exiſteret vir magnus atque divinus, qui talia populis perſuaderet credenda ſaltem, ſi percipere non valerent; aut ſi qui poſſent percipere, non pravis opinionibus multitudinis implicati, vulgaribus obruerentur erroribus, eum divinis honoribus dignum judicaret: reſponderet, credo, ille, Non poſſe hoc ab homine fieri, niſi quem fortè ipſa Dei virtus atque ſapientia ab ipſa rerum natura exceptum, nec hominum magiſterio, ſed intima illuminatione ab incunabulis illuſtratum, tanta honeſtaret gratia, tanta firmitate roboraret, tanta denique majeſtate ſubveheret, ut omnia contemnendo, quæ pravi homines cupiunt, & omnia perferendo, quæ horreſcunt, & omnia faciendo, quæ mirantur, genus humanum ad tam ſalubrem fidem ſummo amore atque auctoritate converteret. De honoribus verò ejus fruſtra ſe conſuli, cùm facilè poſſit exiſtimari, quanti honores debeantur Sapientiæ Dei, qua geſtante & gubernante, ille pro vera ſalute generis humani, magnum aliquid proprium, & quod ſupra homines eſſet, mereretur. Quæ ſi facta ſunt, ſi litteris monumentiſque celebrantur: *Si ab una regione terrarum, in qua ſola unus colebatur Deus, & ubi talem naſci oportebat, per totum orbem terrarum miſſi electi viri, virtutibus atque ſermonibus divini amoris incendia concitaverunt: ſi confirmata ſaluberrima diſciplina, illuminatas terras poſteris reliquerunt: ſi hodie per gentes populoſque prædicatur*: In principio erat Ver-
Joan.1.1. „ bum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil: *Si ad hoc percipiendum, diligendum, perfruendum, ut anima ſanetur, & tantæ luci haurienda mentis acies convaleſcat: Dicitur avaris*:
Matth.6.19. „ Nolite vobis condere theſauros in terra, &c. *Dicitur luxurioſis*: Qui ſe-
Ad Gal.6.8. „ minat in carne, de carne metet corruptionem: Qui ſeminat in ſpiritu, de
Luc.14.11. „ ſpiritu metet vitam æternam. *Dicitur ſuperbis*: Qui ſe exaltat humiliabi-
Matth.5.39. „ tur, & qui ſe humiliat exaltabitur. *Dicitur iracundis*: Accepiſti alapam,
Matth.5.44. „ para alteram maxillam. *Dicitur diſcordioſis*: Diligite inimicos veſtros. *Di-*
Luc.17.21. „ *citur ſuperſtitioſis*: Regnum Dei intra vos eſt. *Dicitur curioſis*: Nolite quæ-
2.Cor.4.18. „ rere, quæ videntur, ſed quæ non videntur: Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt. *Poſtremò dicitur*
1.Joan.2.15. „ *omnibus*: Nolite diligere Mundum, neque ea, quæ in Mundo ſunt: quoniam omne, quod in Mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi. *Si hæc per totum orbem jam populis leguntur, & cum veneratione libentiſſimè audiuntur. Si poſt tantum ſanguinem,*

nem , tantos ignes , tot cruces Martyrum , tantò fertiliùs & uberiùs uſque ad barbaras nationes Eccleſiæ pullularunt . Si tot juvenum & virginum millia contemnentium nuptias , caſteque viventium jam nemo miratur . Si hæc ſic accipiuntur , ut quomodo anteà talia diſputare , ſic nunc contra diſputare monſtruoſum ſit . Si tali pollicitationi atque ſponſioni per omnes terrarum partes, quas homines incolunt , ſacra Chriſtiana traduntur . Si hæc quotidiè leguntur in Eccleſiis , & à Sacerdotibus exponuntur . Si tundunt pectora , qui hæc conantur implere . Si tam innumerabiles aggrediuntur hanc viam , ut deſertis divitiis & honoribus hujus Mundi , ex omni hominum genere uni Deo ſummo totam vitam dicare volentium , deſertæ quondam inſulæ ac multarum terrarum ſolitudo compleatur . Si denique per urbes atque oppida , caſtella , vicos & agros etiam , villaſque privatas in tantùm apertè perſuadetur & appetitur à terrenis averſio , & in unum Deum verumque converſio , ut quotidie per univerſum orbem humanum genus una penè voce reſpondeat , Surſum corda ſe habere ad Dominum : *Quid adhuc oſcitamus ?* &c. Quid agnoſcere dubitamus Religionem Chriſtianam , Evangelicam doctrinam , Eccleſiam, ſimilem eſſe *grano ſinapis , quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo ? Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus , cùm autem creverit , majus eſt omnibus oleribus , & fit arbor , ita ut volucres cæli veniant , & habitent in ramis ejus* . Aſſumamus & nos pennas columbæ , ut volitantes ad altiora, “ S.Hier.c.13. in S.Matth.
poſſimus habitare in ramis hujus arboris , & nidulos nobis facere doctrina- “
rum ; terrenaque fugientes , ad cœleſtia feſtinare. “

Simile factum eſt Regnum cælorum grano ſinapis , quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo , &c. Granum ſinapis , hoc eſt , Regnum Dei , accepit “ S.Pet. Chr. Ser.98.
homo Chriſtus , quod ſemper habuit Deus Chriſtus : miſit in hortum ſuum, “
id eſt , in Eccleſiam ſuam , de qua dictum eſt , *Hortus concluſus , ſoror mea* “
ſponſa . Hortus eſt Evangelii vomere toto orbe cultus, clauſus ſtimulis di- “
ſciplinæ , ab omni peſſimo gramine Apoſtolorum labore purgatus , fidelium “
plantariis , liliis Virginum , roſis Martyrum , Confeſſorum viriditate amœ- “
nus , fragrans floribus ſempiternis . Hoc itaque granum ſinapis in hortum “
ſuum miſit Chriſtus , id eſt , promiſſione Regni ſui , quod radicatum eſt “
in Patriarchis , natum eſt in Prophetis , crevit Apoſtolis , in Eccleſia fe- “
cit arborem magnam . Multiplices in donationibus ramos expandit . quos “
enumerat Apoſtolus , dicens : *Alii datur per Spiritum ſermo ſapientiæ , alii* “
ſermo ſcientiæ , alii gratia ſanitatum , alii operatio virtutum , alii prophetia, “
alii diſcretio ſpirituum , alii genera linguarum . “

Granum ſinapis ſapore acerrimum eſt , fervidum , minimum ; cujus virtus preſſuris accenditur , & tritum vim ſuam exerit , minimum , ad pleroſque morbos curandos , ſeu ad pellenda venena idoneum . Evangelii doctrina ad vitia arguenda acris , ad animos Dei amore inflammandos fervida ; minima , ſi cum doctrinis ſæcularibus compararetur : minima (inquam) ſecundùm ſpeciem , & profeſſores ſuos minimos faciens , id eſt , humiles : Humilitas enim propria Chriſtianæ Religionis virtus eſt : ad curandos animi morbos , & pellenda peccatorum venena vim habet efficaciſſimam : perſecutionibus oppugnata , vim ſuam maximè exſerit . Nam & *Chriſtus* , quem grano ſinapis deſignatum . S. Hilarius interpretatur , *Ubi à populo compre-* “ [S.Hil.c.13. in Evang. S.Matth.] [S. Aug. qu. Evang. lib.1. qu.11.]
henſus & traditus morti , tamquam in agro , ſatione quadam fuit corporis “
ſepultus , ultra menſuram omnium olerum excreſcit , & univerſam Propheta- “
rum gloriam excedit . Oleris enim vice , tamquam ægroto , Iſraeli data eſt “
prædicatio Prophetarum . Sed jam in ramis arboris ex ſolo in ſublime prola- “
tæ , cælis volucres inhabitant . Apoſtolos ſcilicet , & Chriſti virtute protenſos,

& Mun-

» *& Mundum inumbrantes , in ramis intelligemus ; in quos Gentes in ſpem*
» *vitæ advolabunt , & aurarum turbine , id eſt , diaboli ſpiritu flatuque vexa-*
» *tæ , tamquam in ramis arboris acquieſcent .*

Simile eſt Regnum cœlorum grano ſinapis , &c. *Adam primus homo , mu-*
[S. Pet. Chryſ. Ser. 99.] *lier prima Eva , ab arbore ſcientiæ boni & mali ad Evangelicæ ſinapis ar-borem deducuntur , ut oculos , quos illecebroſa arbor aperiendo clauſerat , ſina-pis arbor grani ſui collyrio , & acritudine ipſa dum claudit , aperiret ; ut ora , quæ veneroſæ arboris guſtus infecerat , ſalutaris arbor flammeo guſtus ſui ſapore ſanaret .*

Simile eſt Regnum cœlorum grano ſinapis , &c. Gratia in hominis animo abſcondita , ſimilis eſt grano ſinapis ; quod vi ſua ipſum replet , roborat , Deoque incrementum dante , per occultam virtutis novæ ac Spiritus Sancti ſubminiſtrationem , in eo fidem , ſpem , & charitatem auget , inſtar arboris volucres cœli ad quieſcendum ſub ramis ſuis invitantis . Creſcere ſemper in gratia debemus , cooperando Chriſto , qui in animis noſtris il-lam ſeminat . In via Dei non progredi , reverti eſt . *Semita juſtorum quaſi lux ſplendens , procedit & creſcit uſque ad perfectam diem* . Ad perfectionem
[Prov. 4. 18.] vitæ Chriſtianæ eniti & tendere quiſque debet ſecundum ſtatum ſuum ; cre-ſcere in fide , in charitate , in operibus bonis . *Veritatem autem facientes in charitate , creſcamus in illo per omnia , qui eſt caput Chriſtus* . Creſcimus
[Epheſ. 4. 15.] autem humilitate : unde Filius Dei non habens , quo creſceret , exinani-vit ſemetipſum , ut exaltaretur , & nomine quod eſt ſuper omne nomen , à Patre donaretur .

XXII. *Simile eſt Regnum cœlorum fermento , quod acceptum mulier abſcon-dit in farinæ ſatis tribus , donec fermentatum eſt totum* . Nam ſicut fermen-tum magnam farinæ copiam in vires ſuas convertit , quamvis midicum ſit ;
[S. Jo. Chry. Ho. 47. in Matth.] » ſic vos univerſum terrarum orbem convertetis . Non igitur opponatis : Et
» quid poterimus ad tantam duodecim homines multitudinem ? Id enim ipſum
» maximè virtutis veſtræ ſplendorem oſtendet , quòd multitudini orbis im-
» mixti , non confundemini . Nam & fermentum farinæ non ſolùm appoſitum ,
» ſed immixtum penitus totam maſſam fermentat : propterea non dicit , Ap-
» poſuit , ſed , *Abſcondit* . Sic igitur & vos cùm uniti atque commixti fue-
» ritis iis , qui vos oppugnant , tunc ipſos ſuperabitis : & quemadmodum
» fermentum in farina ſubmerſum non deperditur , ſed farinam ſapore ſuo affi-
» cit & tranſmutat : pariter in prædicatione Evangelii fiet . Nolite igitur ti-
» mere , ſi magna pericula futura prædixi : Non enim extinguetur fulgor ve-
» ſter , ſed omnia ſuperabit . Ubi nunc Gentilium alumni ſunt ? Intelligant
» ſaltem nunc à rerum ipſarum eventu , quàm ineffabilis ſit Chriſti virtus ;
» & utraque ratione ipſum adorandum credant ; vel quia rem incredibilem fu-
» turam prædixit , vel quia quod prædixit , non aliter , quàm prædixerat ,
» adimplevit . Ipſe namque eſt , qui tantam fermento vim indidit , & mul-
» titudini hominum ita credentes immiſcuit , ut infideles fidei credentium
» adhærerent : Nemo ergo paucitatem veſtram deploret ; magna eſt enim præ-
» dicationis virtus . Et quod ſemel fermentatum eſt , fermentum rurſus ad
» reliqua efficitur . Et quemadmodum favilla cùm in arida ligna inciderit , in
» flammam ipſa convertit , quæ vi ſua deinde vel viridia ligna facilè incen-
» dit : eodem quoque modo prædicatio . Sed cur non dixit igni ſimiles , ſed
» fermento ? Quoniam non ignis virtute totum fit , ſed lignorum quoque ari-
» ditate : fermentum verò per ſe ipſum omnia conficit . Si autem duodecim
» homines totum penè orbem velut farinæ maſſam fermentarunt , diligenter
» animo verſa , quanta ſit noſtra maliguitas atque ignavia , qui cùm jam in-

nume-

Digitized by Google

numeri ſimus, has Gentium reliquias convertere non poſſumus. Sed Apoſtolos fuiſſe dices. Quid ad rem? nonnè tecum ejuſdem naturæ fuerunt? Nonnè cum hominibus etiam ipſi converſabantur, eaſdem artes profeſſi, eiſdem rebus nutriti? An fortè credis, illos angelos natura, aut de cœlo lapſos fuiſſe? Non, inquies, ſed miraculis rutilabant. Verùm non propter ſola miracula claruerunt. Quid igitur illos præcipuè magnos effecit? Certè verus ac non ſimulatus gloriæ atque pecuniæ contemptus, & quoniam nullam ſæcularium harum rerum curam habebant. Nam ſi cupiditatibus ſerviſſent, ut nos ſervimus, etiamſi à morte innumeros homines ſuſcitaſſent, non ſolùm inutiles ad omnem profectum ſpiritualem fuiſſent, verùm etiam ſeductorum nomen non effugiſſent. Vivendi ergo diſciplina eſt, quæ ubique fulget, quæ Spiritus etiam gratiam attrahit.... Si morum innocentia & ſanctitate vitæ *novo conſperſio* eſſemus, peccatores, quibuſcum vivimus & immixti ſumus, ad pœnitentiam & meliorem frugem, bonis exemplis noſtris quaſi fermenti virtute traduceremus: ſed contrarium planè contingit; pravis enim exemplis, *quaſi fermento malitiæ & nequitiæ*, alios corrumpimus, aut ab illis corrumpi nos patimur, quia *vetus fermentum* non expurgamus.

Simile eſt Regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum. Mulier iſta, quæ fermentum accepit, vel prædicatio videtur Apoſtolica, vel Eccleſia, quæ de diverſis gentibus congregata eſt. Hæc tollit fermentum, notitiam ſcilicet & intelligentiam Scripturarum; & abſcondit illud in farinæ ſatis tribus, ut ſpiritus, anima, & corpus in unum redacta, non diſcrepent inter ſe; ſed cum duobus & tribus convenerint, impetrent à Patre, quodcumque poſtulaverint. S. Auguſtinus *mulierem*, *ſapientiam* interpretatur; *fermentum*, *dilectionem*, quod fervefaciat & excitet. *In farinæ* autem ſatis tribus, vel tria illa in homine, *ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente*: vel tria illa fructifera, *centenum, ſexagenum, tricenum*: vel tria illa genera hominum, *Noe, Daniel, & Job*.

S. Hier. in c. 13. S. Matth.

S. Aug. lib. 1. qu. Evangel. qu. 12.

Mulier accepit à Deo fermentum fidei, quæ acceperat à diabolo perfidiæ fermentum: abſcondit in menſuris tribus, hoc eſt, in tribus hominum temporibus, quod eſt ab Adam uſque ad Noe, à Noe uſque ad Moyſen, à Moyſe uſque ad Chriſtum: ut mulier, quæ corruperat fermento mortis in Adam totam maſſam generis humani, fermento reſurrectionis totam carnis noſtræ maſſam redintegraret in Chriſto: ut mulier, quæ confecerat panem gemitus & ſudoris, panem vitæ coqueret & ſalutis: & eſſet omnium viventium mater vera per Chriſtum, quæ erat in Adam mater omnium mortuorum. Ob hoc namque Chriſtus naſci voluit, ut ſicut per Evam venit ad omnes mors, ita per Mariam rediret omnibus vita. Quæ Maria hujus fermenti implet typum, dum carnem in alvo Virginis cœleſtem totam conſperſit in maſſam. Secundùm allegoriam, *Mulier, quæ fermentum accepit, Eccleſia eſt: fermentum, quod accepit, cœleſtis doctrinæ eſt ſacramentum: menſuræ tres, in quibus perhibetur abſcondiſſe fermentum, Lex, Prophetæ, Evangelia, ubi divinus ſenſus myſtico abſconditur & celatur in verbo, ut fidelem non lateat, lateat infidelem. Quod autem dixit*, Donec fermentatum eſt totum, *illud eſt, quod Apoſtolus dicit*, Ex parte ſcimus, & ex parte prophetamus: cum autem venerit, quod perfectum eſt, evacuabitur, quod ex parte eſt: *In conſperſione ſcientia nunc divina eſt, aſpergit ſenſus, levat corda, incrementat ingenia, & ad ſapientiæ cœleſtis dilatat, ſuſcitat, diffundit augmentum.*

S. Pet. Chryſ. ſer. 99.

Digitized by Google

Corpus Chriſti in Sacra Euchariſtia nobis datum , & noſtris corporibus immixtum , divinum fermentum eſt , quo in ipſum Chriſtum mutamur , ipſique concorporales efficimur , & ad cœleſtium æternorumque bonorum amorem evehimur . Hoc fermento conſperſi , Deique Spiritu in corda noſtra effuſo , à terrenis rebus elati , *Surſum corda habemus ad Dominum*. (1.Cor. 10. 17.) Hoc fermento fideles in corpus unum rediguntur , de quo Apoſtolus : *Quoniam unus panis , unum corpus multi ſumus , omnes qui de uno pane participamus* . (Innocent. 1. Epiſt. 29.) De hoc Innocentius I. Pontifex Maximus ad *Decentium* ſcribit : *De fermento , quod die Dominica per Titulos mittimus , ſuperfluè nos conſulere voluiſti , cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ : Quarum Presbyteri , quia die ipſa propter plebem ſibi creditam nobiſcum convenire non poſſunt , idcirco fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe à noſtra communione , maximè illa die , non judicent ſeparatos . Quod per Parochias fieri debere non puto , quia non longè portanda ſunt Sacramenta : nec nos per Cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus* . Fermenti nomine donata eſt Euchariſtia , quam Summus Pontifex Dominicis diebus ad Titulares Urbis Eccleſias mittebat , quam Presbyteri Sacrum celebrantes , Hoſtiæ à ſe conſecratæ adjungebant , & particulam ex ipſa in Calicem immittebant : Quia ſicut modicum fermentum totam farinæ , cui injicitur , maſſam fermentat ; ſic unicum illud divinumque Pontificis fermentum , per Titulos miſſum , veluti unam maſſam & corpus fideles unius urbis copulabat .

XXIII. *Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad turbas* , &c. (S. Hier. in c.13.S.Matt.) „ Diverſus eſt hominum ſtomachus . Alii amaris , alii dulcibus , alii auſterioribus , alii „ lenibus delectantur cibis : *Proponit itaque Dominus diverſas parabolas , ut juxta vulnerum varietates , & medicina diverſa ſit* .

XXIV. *Simile eſt Regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro , quem qui invenit homo , abſcondit , & præ gaudio illius vadit , & vendit univerſa , quæ habet , & emit agrum illum* . Salus æterna , Dei gratia , ſapientia cœleſtis , bona ſpiritualia , theſaurus ſunt præ rebus omnibus temporalibus æſti- (Prov. 8.10.11.) mandus : *Accipite diſciplinam meam , & non pecuniam* ; (inquit Spiritus Sanctus) *doctrinam magis , quam aurum eligite . Melior eſt enim ſapientia* (Ibid.18. & 19.) *cunctis pretioſiſſimis , & omne deſiderabile ei non poteſt comparari . . .* Mecum *ſunt divitiæ & gloria* (inquit Sapientia cœleſtis) *opes ſuperbæ & juſtitia:* (Iſai.33.6.) *Melior eſt enim fructus meus auro , & lapide pretioſo , & genimina mea argento electo . . . Divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia* (inquit Iſaias) *Timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus* . Regnum cœlorum theſaurus eſt , qui gratia invenitur , meritis emitur & labore : Gratiam , qua ad illud pervenitur , ipſaque merita , quibus comparatur , abſcondere debet Chriſtiana humilitas : (S.Greg.M. Hom. 11. in Evang.) *Inventus theſaurus abſconditur , quia ſtudium cœleſtis deſiderii à malignis ſpiritibus cuſtodire non ſufficit , qui hoc ab humanis laudibus non abſcondit . In præſenti etenim vita quaſi in via ſumus , qua ad patriam pergimus : Maligni autem ſpiritus iter noſtrum quaſi quidam latrunculi obſident . Deprædari ergo deſiderat , qui theſaurum publicè portat in via . Hoc autem dico , non ut proximi opera noſtra bona non videant , cùm ſcriptum ſit :* (Matth.5.) Videant opera veſtra bona , & glorificent Patrem veſtrum , qui in cœlis eſt : *ſed ut per hoc quod agimus , laudes exteriùs non quæramus . Sic autem ſit opus in publico , quatenùs intentio maneat in occulto : ut & de bono opere proximis præbeamus exemplum , & tamen per intentionem , qua Deo ſoli placere quærimus , ſemper optemus ſecretum* . Omnium denique terrenarum rerum contemptu , & , ſi neceſſe ſit , detrimento & privatione , cœleſtis ille theſaurus

ſaurus comparandus & conſervandus eſt: *Utendi & poſſidendi hujus theſauri cum agro poteſtas non poteſt eſſe ſine pretio; quia cæleſtes divitiæ non niſi damno ſæculi poſſidentur*. Simile eſt Regnum cœlorum theſauro abſcondito: *Theſaurum in agro abſconditum dixit duo Teſtamenta Legis in Eccleſia, quæ quis, cùm ex parte intellectus attigerit, ſentit illic magna latere*: & vadit, & vendit univerſa, & emit agrum illum; *id eſt, contemptu temporalium comparat ſibi otium, ut ſit dives cognitione Dei*.

S.Hil.c.13. in Matth.
S.Aug. l.1.qu. Evang.q.13.
S.Aug. Ev. in Pſ.30.

XXV. *Simile eſt Regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam*. Chriſtus negotiator cœleſtis admirabile commercium cum hominibus inivit: *Hæc mira commutatio facta eſt, & divina ſunt peracta commercia, mutatio rerum in hoc Mundo celebrata à negotiatore cæleſti. Venit accipere contumelias, dare honores: venit haurire dolorem, dare ſalutem: venit ſubire mortem, dare vitam*. Salus æterna, vita immortalis à nobis quærenda eſt majori ſtudio & ardore, quàm gemmæ pretioſiſſimæ à negotiatoribus quærentur. Nulla non ſubeunda ſunt pericula, nihil non exponendum pro æterna ſalute; rebus omnibus Deus præponendus eſt, ut ametur, qui ſolus replere poteſt in bonis deſiderium noſtrum, cujus unius fruitione beati eſſe poſſumus: Animam enim Dei capacem quicquid Deo minus eſt, non implebit. *Planum eſt, pretioſam margaritam cæleſte Regnum ſignificare. Quod Regnum nos aſſequi poſſe Dominus negat, niſi omnia ſimul, quæ habemus, divitias, gloriam, genus, & ſi quid ſit aliud eorum, quibus plerique ambitioſiùs inhiant, pro eo parando neglexerimus. Deinde illud etiam fieri non poſſe, ut illud obtineatur, quod cupitur ſtudioſiùs, ſi mens diverſis ſit curis diſtracta, idem Dominus aſſeruit, cùm dixit*: Nemo poteſt duobus dominis ſervire... Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ. *Quæ cùm ita ſint, ſine dubio unum nos deligere theſaurum convenit, nempè illum cæleſtem, in quo mentem habeamus defixam. Ubi enim*, inquit, *eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum erit*. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam: *Hæc eſt margarita pretioſa; charitas, ſine qua nihil tibi prodeſt, quodcumque habueris: quam ſi ſolam habeas, ſufficit tibi*. Abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam: *Qui enim cæleſtis vitæ dulcedinem, in quantum poſſibilitas admittit, perfecte cognoverit ea, quæ in terrenis amaverat, libenter cuncta derelinquit: in comparatione ejus vileſcunt omnia, deſerit habita, congregata diſpergit, inardeſcit in cæleſtibus animus, nil in terrenis libet, deforme conſpicitur, quicquid de terrenæ rei placebat ſpecie, quia ſola pretioſæ margaritæ claritas fulget in mente. De cujus dilectione rectè per Salomonem dicitur*, Fortis eſt ut mors dilectio: *quia ſicut mors corpus interimit, ſic ab amore rerum corporalium æternæ vitæ charitas occidit. Nam quem perfectè abſorbuerit, ad terrena foris deſideria velut inſenſibilem reddit*.

S Baſil. in regulis fuſius Diſp. interr.8.
S.Aug. tr. 5. in Ep. 1. S.Joan.
S.Gregor. M. Hom. 11. in Evang.
Cant. 8.

XXVI. *Iterum ſimile eſt Regnum cælorum ſagenæ miſſæ in Mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt. Sic erit in conſummatione ſæculi. Exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis*. Mare figura ſæculi eſt: ſagena, Eccleſiæ & prædicationis Evangelicæ: boni & mali piſces ſagena capti, bonorum & malorum Chriſtianorum in Eccleſia permixtorum: littus, Mundi finem deſignat: ſeparatio piſcium, ſeparationem juſtorum à malis & reprobis in fine ſæculi faciendam: *An non eſt Mare hoc ſæculum, ubi ſe invicem homines quaſi piſces devorant? An parvæ procellæ & fluctus tentationis* per-

S.Aug. ſ. 202. alias de Div. 5. c. 2.

perturbant hoc Mare? An parva pericula ſunt navigantium, id eſt, in ligno
crucis patriam cœleſtem quærentium? Modò ſi mittitur verbum Dei ſuper po-
pulos & ſuper gentes, quomodo ſagena in Mare jacitur: *Colligit autem*
modò Sacramentis Chriſtianis & bonos & malos: ſed non omnes, quos ſagena
Id. ſ. 362. alias de Div. 121. *tollit, etiam vaſculis reconduntur. Vaſcula enim ſunt ſanctorum ſedes, & bo-*
næ vitæ magna ſecreta, quò non poterunt omnes pervenire; quicumque Chri-
ſtiani appellantur; ſed qui ſic appellantur, ut ſint. Sanè autem boni & ma-
li piſces intra ſagenam natant, & boni tolerant malos, donec in fine ſepa-
S. Aug. En. *rentur.* Quò enim ſe ſeparaturus eſt Chriſtianus, ut non gemat inter fal-
in Pſ. 99. » ſos fratres? Quò iturus eſt? Quid facturus? Solitudines petat, ſequun-
» tur ſcandala. Separaturus eſt ſe qui benè proficit, ut nullum omninò ho-
» minem patiatur? Quid ſi & ipſum, antequam proficeret, nemo vellet pa-
» ti? Si ergo, quia proficit, nullum hominem vult pati, eo ipſo quo non
» vult aliquem hominem pati, convincitur, quòd non profecerit. *Subſtinentes*
» *invicem*, ait Apoſtolus, *in dilectione, ſatagentes ſervare unitatem in vinculo*
» *pacis*. Subſtinentes invicem. Non habes, quod in te alius ſubſtineat? Miror ſi
» non eſt; ſed ecce non ſit; eò robuſtiores ad cæteros qui ſubſtineant. Non
» ſubſtineris, ſubſtine cæteros. Non poſſum, inquis. Ergo habes, quod in
Eph. 4. 2. » te alii ſubſtineant. *Subſtinentes invicem in dilectione*. Tu deſeris res humanas,
» & ſegregas te, ut nemo te videat: cui proderis? *Tu ad hoc perveniſſes, ſi*
» *nullus tibi profuiſſet? An quia veloces pedes tibi videris habuiſſe ad tranſeun-*
» *dum, præciſurus es pontem?* Separabo me, inquit aliquis, cum paucis bo-
» nis, cum illis benè mihi erit. Quid mihi eſt rationem habere cum tur-
» bis? Benè pauci ipſi boni, de quibus turbis ſunt eliquati? Si tamen jam
» ipſi pauci, omnes boni; tamen bona cogitatio humana, laudabilis, eſſe
» cum talibus, qui elegerunt vitam quietam; remoti abs ſtrepitu populari,
» à turbis inquietis, à malignis fluctibus ſæculi, tamquam in portu ſunt. Jam
» ergo ibi gaudium illud? Jam ibi jubilatio illa, quæ promittitur? Nondum;
» ſed adhuc gemitus, adhuc ſolicitudo tentationum. Habet enim alicundè &
» portus aditum: ſi portus aditum ex nulla parte haberet, nulla in eum na-
» vis intraret; oportet ergo, ut ex aliqua parte pateat: *Aliquando autem*
per eam partem, qua patet, ventus irruit; & ubi ſcopuli non ſunt, naves
ſe invicem colliſæ confringunt. Ubi ergo ſecuritas, ſi nec in portu? Et ta-
men utcumque feliciores in portu, quàm in pelago, fatendum eſt. Ament ſe,
naves in portu benè ſibi applicentur, non ſibi collidantur. Servetur ibi pari-
litas æquabilitatis, conſtantia charitatis: & quando fortè ventus ex illa par-
te, quà patet, irruerit, ſit ibi cauta gubernatio. Nam quid dicturus eſt
» mihi, quiſquis talibus locis fortè præeſt, imò ſervit Fratribus in his, quæ
» Monaſteria dicuntur? Cautus ero, nullum malum admittam, cum paucis
» bonis benè mihi erit. Ubi cognoſces, quem fortè vis excludere? *Ut co-*
gnoſcatur malus; intus probandus eſt: quomodo ergo excludis intraturum, qui
poſteà probandus eſt, & probari, niſi intraverit, non poteſt? Repelles omnes
malos? Dicis enim, & noſti inſpicere. Omnes nudis cordibus ad te veniunt.
Qui intraturi ſunt, ipſi ſe non noverunt, quantò minus tu? multi enim ſibi
promiſerunt, quòd impleturi eſſent illam vitam ſanctam, in commune haben-
tem omnia, ubi nemo dicit aliquid proprium, quibus eſt una anima & cor
unum in Deum: miſſi ſunt in fornacem, & crepuerunt. Quomodo ergo cogno-
ſcis eum, qui ſibi ipſe adhuc ignotus eſt? Excludes malos fratres à conventu
bonorum? De corde tuo, quiſquis iſta dicis, omnes malas cogitationes, ſi po-
tes, excludere: non intret in cor tuum vel ſuggeſtio mala. In omni igitur
congregatione mali tolerandi ſunt: expectandus eſt ſæculi finis, quo mali
ſepa-

S.Bern.tr. de Converſ. ad Cler. c. 10.

ſeparabuntur de medio juſtorum , & in caminum ignis mittentur : & Eccleſia Chriſto exhibebitur glorioſa ; ſine macula & ruga . Interim *Caveamus mala opera , nec includentis ſagenæ fiducia , liberè intra Eccleſiam delinquamus ; hoc ſcientes , quia non omnes , quos ſagena trahit , piſcatorum vaſa recipient ; ſed erit , cùm ad littus venerint , eligent bonos in vaſa , malos autem foras mittent* .

S. Gregor. M. Hom. 11. in Evang.

Simile eſt Regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare , &c. *Sancta Eccleſia ſagenæ comparatur , quia & piſcatoribus eſt commiſſa , & per eam quiſque ad æternum Regnum à præſentis ſæculi fluctibus trahitur , nè in æternæ mortis profunda mergatur . Quæ omne genus piſcium congregat , quia ad peccatorum veniam ſapientes & fatuos , liberos & ſervos , divites & pauperes , fortes & infirmos vocat . Quæ ſagena , ſcilicet Eccleſia , tunc univerſaliter repletur , cùm in fine ſuo humani generis ſumma concluditur . Quam educunt , & ſecus littus ſedent : quia ſicut mare ſæculum , ita ſæculi finem ſignificat littus maris . In quo ſcilicet fine boni piſces in vaſis eliguntur , mali autem projiciuntur foras : quia & electi quique in tabernacula æterna recipiuntur . & interni Regni luce perdita , ad exteriores tenebras reprobi pertrahuntur . Nunc enim bonos maloſque communiter quaſi permixtos piſces fidei ſagena nos continet , ſed littus indicat , Sanctæ Eccleſiæ ſagena quid trahebat . Et quidem piſces , qui capti fuerint , mutari non poſſunt : Nos autem boni capimur , ſed in bonitate permutamur . Cogitemus ergo in captione ; ne dividamur in littore* . Sic erit in conſummatione ſæculi , &c. *Hoc timendum eſt potiùs , quàm exponendum . Aperta etenim voce tormenta peccantium dicta ſunt , ne quis ad ignorantiæ ſuæ excuſationem recurreret , ſi quid de æterno ſupplicio obſcurè loqueretur* . Unde & ſubditur , *Intellexiſtis hæc omnia ?* Et reſpondent Diſcipuli , *Etiam Domine ..... Ibi erit fletus & ſtridor dentium* . Hic igitur , fratres chariſſimi , vanam lætitiam fugite , ſi illic flere formidatis . *Nemo etenim poteſt & hìc gaudere cum ſæculo , & illic regnare cum Chriſto* .

XXVII. *Ideò omnis Scriba doctus in Regno cælorum , ſimilis eſt homini patri familias , qui profert de theſauro ſuo nova & vetera* . Doctor & prædicator Evangelicus Scripturas Sacras aſſidua lectione & ſtudio theſaurum ſuum efficere debet , ac ex utroque Teſtamento , Novo ac Veteri , proferre , quæ ad inſtitutionem & ædificationem populi Chriſtiani ſunt neceſſaria & conducibilia : maximè verò ad eradicandam cupiditatem , & inſerendam charitatem , qui Sacræ Scripturæ finis eſt :

S. Aug.

Scriptura non damnat niſi cupiditatem , non præcipit niſi charitatem , & ita informat mores hominum . Ex utroque Teſtamento velut ex theſauro teſtimonia proferat ad deſtruendum errorem , ad inſerendam veritatem , ad nutriendam charitatem :

S.Aug. lib. de Catechiz. rudib. c. 4. Id. ſerm. 74.

In Veteri enim Teſtamento occultatio eſt Novi : in Novo Teſtamento manifeſtatio eſt Veteris . Scriba doctus in Regno cœlorum profert de theſauro ſuo nova & vetera , non dicendo ſolùm , ſed faciendo . Nam *ſi dicit ea , & non facit ea : de cathedra profert non de theſauro cordis ſui* : Et ſimilis eſt Judeorum Scribis , toties & tam acriter à Chriſto reprehenſis , qui bona non loquebantur de theſauro malo cordis ſui , ſed bona loqui poterant de theſauro cathedræ Moyſi . Da vocem Scribarum de corde eorum , audies :

Iſai. 22. 13.

Mandacemus & bibamus , Cras enim moriemur . Da vocem de cathedra Moyſi , audies : *Non occides , non adulterabis , non falſum teſtimonium dices ; Honora patrem & matrem : Diliges proximum tuum ſicut te ipſum* . *Hoc ut fac , quod per os Schribarum cathedra ſanat : non quod per cor Scribarum* .

S.Greg. M. Hom. 11. in Evang.

“ *Omnis Scriba doctus in Regno cælorum , ſimilis eſt homini patri familias , qui profert de theſauro ſuo nova & vetera* . Ille in ſancta Eccleſia doctus Prædica-

dicator eſt, qui & nova ſcit proferre de ſuavitate Regni, & vetuſta dicere de terrore ſupplicii: ut vel pœnæ terreant, quos præmia non invitant: *Audiant de Regno, quod amet, audiat de ſupplicio unuſquiſque, quod timeat: ut torpentem animum, & terræ vehementer inhærentem, ſi amor ad Regnum non trahit, vel timor minet*.

XXVIII. *Et factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus parabolas iſtas, tranſiit inde. Et veniens in patriam ſuam, docebat eos in Synagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent: Unde huic ſapientia hæc, & virtutes? Nonnè hic eſt fabri filius, &c. Et ſcandalizabantur in eo*. Nec de ſplendore generis & nobilitate gloriari debet Paſtor animarum & Miniſter Evangelicus, nec humanam gloriam aucupari: ſiquidem Chriſtus in patriam ſuam venit, in eaque miniſterium obivit ſuum, quàmvis à civibus ſuis ſe contemptum iri
Joſ. 1. prænoſceret: *In propria venit, & ſui eum non receperunt*. Gratia & virtus, vera nobilitas. Quis nobilior Dei Filio? Ad hanc tamen nobilitatem carnales homines non attendunt; ſed ex ſorte & paupertate matris, ac Joſephi ejus ſponſi, atque conſanguineorum, de Chriſto Jeſu ferunt judicium, quem ex Regibus & Sacerdotibus ortum noviſſent, ſi vel in humanam ejus originem inquiſiviſſent: & Dei Filium, Deumque Patri coæqualem credidiſſent, ſi ejus ſapientiam ac virtutes animo fideli ac docili conſideraſſent. Quærunt, unde ſapientia & virtus ei, qui *Dei virtus eſt, & Dei ſapientia*. Fabri filium vocant eum, qui cœlos & terram creavit, omnium rerum conditorem & artificem, qui de limo finxit hominem. Et hunc patitur contemptum Dei Filius, ut nos humilitatem doceat. Vera nobilitas in poteſtate
Joan. 1. noſtra eſt: *Dedit* enim *eis poteſtatem filios Dei fieri, qui credunt in nomine ejus, qui ex Deo nati ſunt*. Hæc generis claritas, quam in ſanctis Evangelii Prædicationibus & Eccleſiæ Miniſtris venerari & optare debemus, non ad eorum carnale genus, & familiæ ignobilem ſortem, obſcuritatem, vel paupertatem attendere, ex ea offendi, aut propterea Dei miniſtros contemnere. Honoranda, amanda, ſuſcipienda veritas eſt, quam prædicant, & docent: non conſiderandum genus, conditio, vel fortuna Prædicatorum,
Gen. 6.6. Paſtorum, & Doctorum. *Hæ ſunt generationes Noe: Noe vir juſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit*, (inquit Scriptura
S. Amb. l. de Noe & Arca. C. 4. Sacra.) *Probati viri genus, virtutis proſapia eſt, quia ſicut hominum genus homines, ita animarum genus virtutes ſunt. Etenim familiæ hominum ſplendore generis nobilitantur: Animarum autem clarificatur gratia ſplendore virtutis*. Qui juſtus eſt, & cum Deo ambulat, verè nobilis eſt: quantò magis, & ipſe juſtus eſt, & alios ad juſtitiam ſermone, & opere erudit? Rebus in bello præclarè geſtis nobilitas comparatur: quantò potiori jure nobilis, qui ſalutis hoſtes debellavit, qui pravas cupiditates domuit, qui Mundum ac Diabolum vicit?

XXIX. *Jeſus autem dixit eis: Non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua*. Chriſtum magis inhonorant plerumque, qui magis ipſum colere debuiſſent. Gravius Chriſtianorum, qui Chriſtum non audiunt, eique non obediunt, crimen eſt, quàm Judæorum: cùm majora collata ſint nobis à Chriſto beneficia, quàm Judaicæ Genti. *Cives ſanctorum, & domeſticos Dei, imò filios & hæredes, fratres & cohæredes ſuos*, Chriſtus nos efficit. Non ex Ægypti ſolùm ſervitute, ſed ex diaboli captivitate nos eripuit: non Manna tantùm & aquis de petra ſcaturientibus, ſed Corpore & Sanguine ſuo nos alit: non legem dumtaxat in tabulis lapideis ſcriptam nobis dedit, ſed in cordibus digito Dei vivi, id eſt, Spiritu Sancto, gratiam & charitatem diffundente, qua facilè impleatur. Non

per

per Prophetas ſolùm nobis locutus eſt, ſed ipſe nobis loquitur Prophe-
tarum Magiſter & illuminator, Propheta ſummus, de quo Deus ad Moy-
ſem: *Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui: & po-
nam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi.
Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego
ultor exiſtam*. Meruerunt *priora tempora Prophetas afflatos & impletos
Verbo Dei: Meruimus nos Prophetam ipſum Verbum Dei*; (inquit S. Au-
guſtinus.) *Non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua*. Sive, *Nemo
Propheta acceptus eſt in patria ſua* (ut apud S. Lucam habetur.) Hic non
mediocriter invidia proditur, quæ civicæ charitatis oblita, in acerba odia
cauſas amoris inflectit. Simul hoc exemplo pariter & oraculo declaratur,
quòd *fruſtra opem miſericordiæ cæleſtis exſpectes; ſi alienæ fructibus virtutis
invideas; aſpernator enim Dominus invidorum eſt, & ab iis, qui divina
beneficia in aliis perſequuntur, miracula ſuæ poteſtatis avertit. Non otiosè
itaque Salvator excuſat, quod nulla in patria ſua miracula virtutis operatus
ſit, ne fortaſsè aliquis viliorem patriæ nobis eſſe debere putaret affectum. Ne-
que enim cives poterat non amare, qui amabat omnes: ſed ipſi ſe charitate
patriæ, qui invident, abdicarunt*. Charitas enim non æmulatur, non in-
flatur: *Nec tamen exſors beneficiorum patria divinorum eſt. Quod enim ma-
jus miraculum, quàm quòd in ea natus eſt Chriſtus? Videte igitur, quid mali
invidia afferat. Indigna propter invidiam patria judicatur, in qua civis ope-
retur, quæ digna fuit, in qua Dei Filius naſceretur*.

Deut. 18.
S. Aug. tr. 24. in Joan.
Lucæ 4. 24.
S. Ambr. l. 4. in Luc. n. 46. & 47.
1. Cor. 13. 4.

XXX. *Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum*. "
Multa miracula apud concives ſuos non edidit, quia non ſe ipſum oſten- "
tare, ſed aliorum utilitatem quærebat. Quia igitur incredulos eos eſſe "
videbat, ne majori culpæ obnoxii eſſent, non multa ſigna operatus eſt. "
Quamquam enim multo tempore poſt, cùm jam miraculorum fama univer- "
ſam Judæam impleviſſet, patriam repetiiſſet, non potuerunt tamen ferre, "
ſed magno igne livoris inflammabantur. Sed cur etiam pauca fecit ſigna? "
Ne dicere poſſent: *Medice, cura te ipſum*, ne inimicum putarent, vel "
ſe ab eo deſpici arbitrarentur; ne denique ſe excuſarent, dicentes: Si fa- "
cta ſigna apud nos fuiſſent, credidiſſemus: ideircò igitur pauca, non mul- "
ta fecit, tum ut ſuas ipſe partes expleret, tum ne majoris illi criminis rei "
fierent.

S. Jo. Chryſ. Hom. 49. in S. Matth.

Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum. Incredu-
litas, verbique divini contemptus, Chriſtum ex hominis animo excludunt,
impediuntque, ne gratiæ ſuæ miracula in illo operetur; quemadmodùm
illum ex patria ſua abire compulerunt, prohibueruntque, ne ſigna multa
in illa patraret. Fides omnipotentiam Dei in manu hominis quaſi collocare:
infidelitas Dei manus veluti ligare videtur. *Omnia poſſibilia ſunt credenti*
(inquit Chriſtus.) *Et non poterat ibi virtutem ullam facere* (inquit S. Marcus.)

Marci 9. 22.
Marci 6. 5.

CA-

C A P U T XIV.

Senſus Litteralis.

I. *IN illo tempore, audivit Herodes Tetrarcha famam Jeſu.* Quo tempore peragrabat Jeſus Galilæam, docens & patrans miracula, Herodes Antipas Herodis Magni filius, Tetrarcha Galilææ, audivit admirabilia opera, quæ fiebant à Jeſu. Hunc Herodem S. Marcus, imò & Matthæus ipſe Regem appellat, quia Rex dicebatur, quicumque ſuprema poteſtate, quamvis non Regia, præerat. Cùm Regnum in quatuor partes dividebatur, & unicuique Princeps præfigebatur unus, quatuor partes Tetrarchiæ, & Principes Tetrarchiæ à Græcis vocabantur. Poſteà tamen contigit, ut quamvis plures aut pauciores partes eſſent, eodem tamen nomine Tetrarchiæ dicerentur. Origo nominis ex Galatia, cujus tres partes ſingulæ quatuor habebant Principes. Inde ad alios gentis alicujus parti imperantes, Tetrarchæ nomen tranſiit. Cur Herodes, tam ſerò Miracula Jeſu audierit, non inde contigit, quòd Arabico bello contra Regem Aretam diſtentus eſſet: tum quia hoc bellum per Legatos utrinque geſtum eſt, teſte Joſepho; tum quia tardiùs geſtum. Cauſam ignorationis Herodis veriùs ſtatuit S. Joannes Chryſoſtomus, faſtum & incuriam rerum bonarum, à quibus vitiis Principes pauciſſimi omnibus ſæculis fuerunt immunes. Accedit improbitas ut plurimùm Aulicorum, qui etiam dedita opera perſæpè impediunt Reges & Principes, ne ad rerum illarum cognitionem perveniant, quas ſcire illos plurimùm ipſorum intererat; ut queruntur Lampridius in Alexandro Severo, & Vopiſcus in Aureliano. Sæpè etiam Deus juſto judicio voluntariam ignorantiam neceſſitate ignorandi punit.

Marci 6. Matth.5.9.

Joſ.l.18.Ant. S.Jo.Chryſ. Hom.49. in Matth.

II. *Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & virtutes operantur in eo.* Domeſticis ſuis, & familiaribus dixit: Hic eſt Joannes Baptiſta dictus: Ipſe à Deo revocatus ad vitam eſt, majorique donatus virtute: & ideò poteſtas patrandi miracula vim ſuam in eo exerit, quam ante, dum viveret, in eo non exerebat. Hinc fidem Reſurrectionis apud Judæos communem fuiſſe conſtat. Joannem Baptiſtam à mortuis ſurrexiſſe, nec primùm dixit Herodes, nec credidit; ſed aliorum opinio fuit id Herodi ſuggerentium; cujus mens circa id penſilis fuit, & hæſitans. Lucæ 9. 7. & 8. 9. *Audivit autem Herodes Tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo, & hæſitabat, eo quòd diceretur à quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit à mortuis; à quibuſdam verò: Quia Elias apparuit; ab aliis autem: Quia Propheta unus de antiquis ſurrexit. Et ait Herodes: Joannem ego decollavi: Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.* Poſt hanc autem hæſitationem intelligendus eſt confirmaſſe in animo ſuo, quod ab aliis dicebatur, cùm ait pueris ſuis, quod S. Matthæus narrat: *Hic eſt Joannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & virtutes operantur in eo.* Aut ita pronuntianda ſunt hæc verba, ut hæſitantem adhuc indicent. Si enim diceret: Numquid nam hic eſt, aut, numquid fortè hic eſt Joannes Baptiſta? non opus eſſet admonere aliquid de pronuntiatione, qua dubitans atque hæſitans intelligatur. Nunc quia illa verba deſunt, utroque modo pronuntiari poteſt; ut aut confirmatum eum ex aliorum verbis, credentem dixiſſe accipiamus; aut adhuc, ſicut Lucas commemorat, hæſitantem: præſertim quia & Marcus, qui ſuperiùs dixe-

S.Joan.Chr. H.49. in Mat.

S.Aug. l.2. de Conſ.Evang. c.43.

dixerat, ab aliis fuiſſe dictum, quòd Joannes à mortuis reſurrexit, in extre- «
mo tamen ipſum Herodem dixiſſe non tacet: *Quem ego decollavi Joannem,* « Marci 6.13.
hic à mortuis reſurrexit. Quæ item verba duobus modis pronuntiari poſ- «
ſunt, ut aut confirmantis, aut dubitantis intelligantur.

III. *Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit eum: & poſuit in car-* S.Aug. l.2. de
cerem propter Herodiadem uxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Joannes: Non Conſ. Evang.
licet tibi habere eam. Joannis incarcerationem & decollationem ex occa- c.44.
ſione hic referunt S. Matthæus, & S. Marcus c. 6. non ſervato rerum
geſtarum ordine, quem nec ſervavit S. Lucas, ejuſdem incarcerationis
& Martyrii hiſtoriam c. 3. referens per anticipationem. Herodes ſcilicet
injecta manu in Joannem per ſatellites, vinctum detruſerat in carcerem;
propter Herodiadem, id eſt, in gratiam Herodiadis, ſive illius cauſa, &
impulſu. Hæc filia fuir, non Arethæ Regis Arabum, ut Rufino, S. Hie- Joſeph. l.18.
ronymo, & Venerabili Bedæ viſum eſt; (hujus enim Regis filia, prima Antiq.c.9.
fuit uxor Herodis, ut Joſephus & Euſebius teſtantur) ſed Ariſtobuli, fra- Euſeb. lib.1.
tris Herodis, ejuſque adeò neptis. Nupſerat autem Philippo Herodis fra- Hiſt.c.11.
tri, ut S. Marcus teſtatur: *Ipſe enim Herodes miſit, ac tenuit Joannem,* Marci 6.17.
& vinxit eum in carcere, propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui,
quia duxerat eam. Alterius Herodis, Antipæ fratris, uxorem fuiſſe, Jo- Joſeph. l.1. de
ſephus ſcribit, quem binomium fuiſſe veriſimile eſt, & Philippum Hero- Bello Judaico
dem appellatum. Hæc enim ſola ratio patet Joſephum cum Evangeliſta c.18.
conciliandi. Ut ut eſt, Philippus ille alius eſt à Tetrarcha Trachonitidis
cognomine, filio Herodis Magni ex Cleopatra, de quo *Lucæ* 3. *v.* 1. ſed
Herodis Magni filius pariter fuit, ex Mariamne Simonis Pontificis filia.
Cur autem ab Herode vinctus ſit ac detruſus in carcerem S. Joannes, Evan-
geliſta noſter exponit: *Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere* Marci 6.
eam. Nefas eſt tibi, utpotè homini circumciſo, ac proinde ad obſerva-
tionem Legis per Moyſen datæ obligato, *Habere uxorem fratris tui*: Di-
citur enim in Lege: *Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis*. Hero- Lev.18.16.
des Romam pergens, cùm in fratris domo hoſpitio exceptus eſſet, cum
Herodiade ejua conjuge pactus eſt, ut ipſa in conjugium ac domicilium
ſuum migraret, ſtatim atque Roma reverſus eſſet; ipſe verò ſuam uxorem,
Arethæ Regis filiam, repudiaret. Itaque S. Joannes dicens Herodi: *Non*
licet tibi habere uxorem fratris tui, (prout eum dixiſſe S. Marcus refert)
Herodis adulterium ſimul, & inceſtum arguit. In abducenda nempè He-
rodiade duplex fuir Herodis Tetrarchæ crimen. Nam viventi marito uxo-
rem non ab ipſo dimiſſam abducere, raptus atque adulterium erat, hoc
inſigniore injuria, quòd in fratrem committebatur. Accedebat adulterio
crimen inceſti, tum ex Lege naturæ, tum ex lege Moſis, quæ unam
dumtaxat habebat exceptionem, ſi maritus mortuus eſſet ſine liberis. He- Deut.27.
rodiadis autem maritus Philippus & vivebat eo tempore, quo ipſam ſibi
copulavit Herodes, conjugium vocans, & hoc prætexens nomine culpam;
& filiam ex ipſa habebat *Salowen*, ſaltatricem illam, cujus hic fit men-
tio. Utrumque crimen breviter perſtrinxit Joſephus: *Poſt cujus* (inquit) Joſ.l.18.Ant.
nativitatem (ſcilicet Salomes) *illa* (nempè Herodias) *ſpretis patriæ le-* c.79.
gibus, Herodi nubit fratri viri prioris, à quo vivo diſceſſerat; fratri, in-
quam, ex patre eodem. Quamobrem Tertulliano, & nonnullis aliis Pa- Tertul. lib.4.
tribus, qui ipſum hac in re ſecuti exiſtimarunt, Herodiadem Herodi nu- Adu.Marc.
pſiſſe poſt mortem demum prioris mariti; non aſſentior. Ne aſſentiar, Jo-
ſephus prohibet, cujus teſtimonio derogandum S. Hieronymus non puta- S.Hie.c.13. in
vit: *Ergo*, inquit, *Joannes Baptiſta, qui veuerat in ſpiritu & virtute* S.Matth.

Eliæ , eadem auctoritate , qua ille Achab corripuerat & Jezabel , arguit Herodem & Herodiadem , quòd illicitas nuptias fecerint , & non licebat fratre vivente germano uxorem illius ducere : malens periclitari apud Regem , quàm propter adulationem eſſe immemor præceptorum Dei . Scripſit quidem S. Auguſtinus : *Ambiguum eſt , utrum Herodes mortui duxerit , an vivi fratris uxorem : & ideò non ita claret , quid Joannes ei non licere dicebat .* Sed quamvis id ex ſacris litteris certum non ſit ac perſpicuum , ex Joſepho tamen conſtat , viventis fratris uxorem duxiſſe : idque in ſolemnitate Decollationis S. Joannis canit Eccleſia in Breviario Romano .

S. Aug. lib. de fide, & Oper. c.18.

Joſ. l.18. Ant.

Cauſam alteram Joſephus refert , cur Herodes Joannem in carcerem detruſerit , quòd ſcilicet multis ad Joannem undique confluentibus , defectionem populi metueret . Id Evangelio non repugnat . Quamvis enim Herodiadis inſidiis & rogatu Joannem vinxerit , & morte affecerit , & quia ſancta ejus libertas & vita ipſi flagitia exprobrabat : credibile tamen eſt , Tyrannum , quò ſuam in viſum ſanctiſſimum crudelitatem excuſaret , rumorem in vulgus diſſeminaſſe , Joannem res novas moliri , & populum contra ſe commovere . Joſephi verba exſcripſit Euſebius libro 1. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* , c. 11. *Arbitrabantur quidam Judæorum divina ultione periiſſe Herodis exercitum , Deo cædem Joannis , qui Baptiſta cognominatus eſt , vindicante . Quippè hunc Herodes obtruncaverat , cum eſſet vir bonus , Judæoſque ad virtutis ſtudium excitaret , præcipiens , ut juſtè quidem inter ſe , erga Deum autem piè agentes , ad lavacrum accederent . Tunc enim demum acceptum fore Deo lavacrum ajebat , cum eo non ad expiationem criminum uterentur , ſed ad corporis munditiem , ut mentibus jam ante per juſtitiam expurgatis , corporis quoque adderent puritatem . Cumque multi ad eum undique confluerent (hujuſmodi enim ſermonibus mirificè delectabantur) Herodes veritus , ne tanta hominis auctoritas ſubditos ad defectionem impelleret ; quippè qui nihil non acturi ex ejus conſilio viderentur : ſatius eſſe duxit , priùs quàm novi aliquid oriretur , illum è medio tollere , quàm mutatione rerum facta , ipſe in maximum diſcrimen adductus , ſeram pœnitentiam agere . Vinctus igitur ob hanc Herodis ſuſpicionem , & ad caſtellum Machæruntem productus , ibidem cæſus eſt .*

IV. *Et volens illum occidere , timuit populum ; quia ſicut Prophetam eum habebat* . Herodes Joannem occidere cupiebat , non definita voluntate , ſed ambiguus animi . Quamvis enim liberum vitiorum ſuorum cenſorem odiſſet , à quo nimirùm corripiebatur *de Herodiade uxore fratris ſui , & de omnibus malis , quæ fecit* : Quamvis Herodiadi , vitæ Joannis inſidianti , placere vellet in omnibus inſanus & turpis amator ; quamvis ſancti viri famæ invideret : populi tamen de ſe judicia motumque metuebat , ſi illum occideret , quem ut hominem à Deo miſſum reverebantur . Illum etiam ob vitæ ſanctitatem eximiam , & auſteritatem magnifacere cogebatur Herodes , & quodam modo revereri , ejuſque monitis interdum auſcultabat , antequam inceſtus amor mentem in tranſverſum egiſſet , ac Herodiadi nihil negare perſuaſiſſet . Confer cum *Marci 6. v. 19. 20. Herodias autem* (inquit) *inſidiabatur illi , & volebat occidere eum , nec poterat . Herodes enim metuebat Joannem , ſciens eum virum juſtum , & ſanctum : & cuſtodiebat eum* (id eſt , tuebatur ab inſidiis Herodiadis ;) *& audito eo , multa faciebat , & libenter eum audiebat* . Sedítionem populi verebatur propter Joannem ,

Luc. 3. 4.

Marci 6.

S. Hie. c. 17. in S. Matth.

» à quo ſciebat turbas in Jordane plurimas baptizatas ; ſed amore vincebatur uxoris , ob cujus ardorem etiam Dei præcepta neglexerat .

» V. *Die autem Natalis Herodis , ſaltavit filia Herodiadis in medio , & placuit*

Digitized by Google

cuit Herodi. *Unde cum juramento pollicitus eſt ei dare, quodcumque poſtu-
laſſet ab eo*. Cùm ſolemne convivium in memoriam diei natalis ſui Hero-
des Ethnicorum more celebraret, Herodias opportunitatem nacta ab illo
impetrandi, ut Joannes è medio tolleretur, filiam ſuam ex marito relicto
ſuſceptam, Salomen nomine, intromiſit, quæ ad modos muſicos coram S.Joan. Chr.
Rege convivíſque ſaltavit, laſcivis geſticulationibus ſaltationem animans, H. 49. in Mat.
& omnes meretrices virgo impudentia ſuperans, filia matre ſcorto digna.
Cùm igitur Herodi, ſimulque recumbentibus placuiſſet, Rex ait Puellæ: Marci 6. 23.
*Pete à me quod vis, & dabo tibi: & juravit illi: Quia quicquid petie-
ris, dabo tibi, licèt dimidium Regni mei*. Loquendi genus proverbiale eſt
Regibus uſitatum, ubi liberrimam optandi facultatem cuiquam faciunt. Sic
Rex Aſſuerus Reginæ Heſter dixit: *Quid petis, ut detur tibi, & pro quo
re poſtulas? Etiam ſi dimidiam partem Regni mei petieris, impetrabis*. Eſther 5. 6.

VI. *At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, inquit, hic in diſco caput
Joannis Baptiſtæ*. Illa à matre, ad quam ingreſſa erat, ejus rogatura vo- Marci 6. 25.
luntatem, ſubornata & inſtigata, ſtatim cum feſtinatione ad Herodem re-
diit, ne refrigeſceret Regis animus, & ab imprudenti promiſſione reſili-
ret; dixitque, *Da mihi hic*, hoc loco, abſque mora, *in diſco*, tam-
quam ferculum hoc convivio, his ſpectatoribus dignum, *Caput Joannis Ba-
ptiſtæ*. Hæc votorum Herodiadis ſumma; tum ob metum repudii, ſi He-
rodes Joannem audire pergeret; tum ultionis libidine, ut linguæ, quæ
peccatum ipſius liberè arguebat ac damnabat, furore muliebri illuderet:
Notumque furens quid fœmina poſſit.

VII. *Et contriſtatus eſt Rex: propter juramentum autem, & eos, qui pa-
riter recumbebant, juſſit dari*. Dolorem ſimulavit, & vultum ita compo-
ſuit, ut ingratam ſibi petitionem ſignificare videretur: *Diſſimulat enim men-* S.Hieron. in
tis ſuæ malitiam artifex homicida, cùm triſtitiam in facie, & lætitiam ha- hunc locum.
beret in mente. Nam *Volebat eum occidere*. Quidni & verum dolorem, ani-
mi pugnantibus affectibus raptati anxietas peperit? Innocentem non eſſe
occidendum, ratio dictabat: liberæ cenſuræ ac reprehenſionis memoria iram
inſtigabat: ultionem ſuadebat: amor eò fervidior, quò vetitus, uxori mo-
rem gerere imperabat: populi metus, infamiæque timor malum omen cædis
geniali feſto natalis ſui die patrandæ rivocabat: pudor ne levitatis inſimula-
retur, ne metuere plebem videretur: *Propter juramentum autem, & eos,
qui pariter recumbebant, juſſit dari*. Hanc ſpeciem arripuit concedendi cæ-
dem viri ſancti. Cùm cogitare debuiſſet id, quod per ſe illicitum eſt, in-
terpoſito jurejurando licitum fieri non poſſe: & juramenti verba generaliter
ènuntiata, ita eſſe interpretanda, ut illiciti nihil comprehendant: *Scelus* S. Hieron. in
excuſat juramento, ut ſub occaſione pietatis impius fieret. Propter eos etiam, hunc locum.
qui recumbebant, principes ſcilicet, Tribunos, & primos Galilææ, ne
inconſtans & infidus in promiſſis apud eos haberetur, utque illis ſe pluri-
mùm tribuere demonſtraret, qui, ut mos eſt Aulæ, captantes Herodiadis
gratiam, ancipitem Herodis animum impellebant, juſſit dari ſaltatrici caput
Joannis, quod poſtulabat: *Digno operi ſaltationis dignum ſanguinis præmium*.
Ita convivas *omnes ſceleris ſui vult eſſe conſortes, ut in luxurioſo impuroque
convivia cruentæ epulæ deferrentur*.

VIII. *Miſitque & decollavit Joannem in carcere*. Miſit ſpeculatorem, ſeu "S.Amb. l. de
carnificem, qui decollaret Joannem in carcere vicino. Convivium namque "Virginib.
Machærunte celebrabatur. Inter epulas conſummandæ crudelitatis profertur "
edictum (quod etiam omnes Barbari horrere conſueverunt:) Rapitur ad pœ- "S.Hie. c. 14.
nam Propheta convivali tempore, convivali præcepto, quo non cuperet "in S.Matth.

vel abſolvi. Legimus in Romana Hiſtoria, Flaminium Ducem Romanum,
" quòd meretriculæ juxta latus ſuum accumbenti, quæ numquam ſe vidiſſe
" diceret hominem decollatum, aſſenſiſſet, ut reus quidam capitalis criminis
" in convivio truncaretur, à Cenſoribus pulſum curia, quòd epulas ſanguini
" miſcuerit, & mortem quamvis noxii hominis in alterius delicias præſtiterit,
" ut libido & homicidum pariter miſcerentur. Quantò ſceleratior Herodes,
" & Herodias, ac puella, quæ ſaltavit, in pretium ſanguinis caput poſtulat
" Prophetæ; ut habeat in poteſtate linguam, quæ illicitas nuptias arguebat!
" *Et allatum eſt caput ejus in diſco, & datum eſt puellæ, & puella attulit matri ſuæ*: quæ ſancto capiti illuſit, & ſicut olim Fulvia linguam Ciceronis, ita hæc linguam Joannis diſcriminali acu confodit. Cæterum Deus juſto judicio Herodem per Herodiadem, & hanc per Herodem punivit. Cùm enim ambitioſa mulier ferre non poſſet, ut maritus ſuus Tetrarcha ſolùm eſſet, illum Romam ſecum proficiſci compulit. ut Regium nomen à Cajo Cæſare impetraret: verùm tantùm abfuit, ut Herodem Cæſar Regem crearet, ut ipſa etiam Tetrarchia & bonis omnibus privatum, Lugdunum relegaverit, quò ſecuta eſt Herodias.

S.Hier. lib.3. adv. Rufin.

Ioſ.l.18. Ant. c. 9.

IX. *Et accedentes Diſcipuli ejus, tulerunt corpus ejus, & ſepelierunt illud; & venientes, nuntiaverunt Jeſu*. Joannis Diſcipuli ad carcerem, in quo decollatus fuerat, accedentes, (eò enim ipſis aditum patuiſſe conſtat ex c. 11. Evangeliſtæ noſtri) corpus ejus tulerunt, ac ſepelierunt, non Sebaſtæ in Samaria, quæ tunc non erat ditionis Herodis, ſed Romanorum, ſed Machærunte, ubi capite truncatus fuerat. Quamquam poſteà Sebaſtum tranſlatum videatur, ubi ſepulchrum ejus quarto nominis Chriſtiani ſæculo celebre fuit. *Et venientes, nuntiaverunt Jeſu* mortem Joannis Baptiſtæ, & ſermones, qui de ipſo Jeſu in aula Herodis habebantur, ut ſibi ab ejus inſidiis caveret.

S.Gaud.ſ.17. Theod. Hiſt. l.3. c.5.

X. *Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit inde in navicula, in locum deſertum ſeorſum: & cum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de civitatibus*. Seceſſit ex eo loco, ubi mors Joannis ipſi nuntiata eſt, in locum deſertum ſeorſum, *non timore mortis, ſed parcens inimicis ſuis, ne homicidium homicidio jungerent: vel in diem Paſchæ interitum ſuum differens, in quo propter ſacramentum immolandus eſt Agnus, & poſtes credentium ſanguine reſpergendi. Sive, ideò receſſit, ut nobis præberet exemplum vitandæ ultro tradentium ſe temeritatis: quia non omnes eadem conſtantia perſeverant in tormentis, qua ſe torquendos offerunt*. Ob hanc cauſam & alio loco præcipit: *Cùm vos perſecuti fuerint in iſta civitate, fugite in aliam*. Eleganter quoque Evangeliſta non ait: *Fugit in deſertum locum, ſed ſeceſſit, ut perſecutores vitaverit magis, quàm timuerit*. Seceſſit præterea, ut Apoſtolis ab evangelica expeditione redeuntibus & fatigatis requiem præberet. Seceſſit autem in deſertum, quod dicebatur *Bethſaidæ*, quia interjecto Mari Galileæ è regione erat. Seceſſit denique, ut credentium fidem probaret. Unde turbæ, quæ eum in deſertum illud ſecedere videbant, undique illuc properarunt, multi currendo & præveniendo, multi ſequendo, non in jumentis, aut diverſis vehiculis, ſed pedeſtres, ut ardorem mentis oſtenderent. Confer cum c. 6. S. Marci, 9. S. Lucæ & 6. S. Joannis. Sic habet S. Marcus: *Et convenientes Apoſtoli ad Jeſum, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant & docuerant. Et ait illis: Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant enim, qui veniebant, & redibant, multi: & nec ſpatium manducandi habebant. Et deſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum. Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus*

S.Hie. c.14.in S. Matth.

Marc.6.30.33.

bus civitatibus concurrerunt illuc, & prævenerunt eos. Ita S. Lucas: *Et reverſi Apoſtoli narraverunt illi quæcumque fecerunt: & aſſumptis illis, ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ. Quod cùm cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum.* Lucæ 9.10.11. Ita S. Joannes: *Abiit Jeſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis: & ſequabatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebant ſuper his, qui infirmabantur. Subiit ergo in montem Jeſus, & ibi ſedebat cum Diſcipulis ſuis.* Jo.6.1.2. & 3.

XI. *Et exiens, vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.* Et exiens Jeſus è navicula, cùm in montem ſubiiſſet, ibique cùm Diſcipulis ſuis ſederet, circumſpiciens vidit turbam multam ad ſe venientem, & miſertus eorum eſt, *quia erant ſicut oves non habentes paſtorem*, ut ait S. Marcus; eoſque benignè excepit, docuit, & infirmos eorum divina virtute ac poteſtate ſua ſanavit. Marci 6. Lucæ 9.

XII. *Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in Caſtella, emant ſibi eſcas.* Cùm dies declinare cœpiſſet, Apoſtoli ad Jeſum acceſſerunt, dicentes: Deſertus eſt locus, ubi cibus non ſuppetit; & refectionis hora jam præteriit, vixque tempus ſupereſt, quo ſe ante noctem recipere poſſint in caſtella viciniora. Dimitte igitur illos, ut cibos emant, corpuſque curent.

XIII. *Jeſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire: Date illis vos manducare. Reſponderunt ei: Non habemus hic niſi quinque panes, & duos piſces. Qui ait eis, Afferte mihi illos huc.* Apoſtolos provocat ad frangendos panes & apponendos turbæ, ut illis ſe non habere teſtantibus, magnitudo miraculi notior fiat: & ad eorum fidem exercendam, ut agnoſcentes inopiam ſuam, ad ipſum confugiant. S.Hier. Ex S. Joanne ſupplendæ hujus hiſtoriæ circumſtantiæ, quæ à S. Matthæo prætermittuntur. Juſſit Chriſtus ut Diſcipuli cibos turbis apponerent, atque ut Philippi fidem exploraret, dixit illi: *Unde ememus panes, ut manducent hi?* Quod non ex ignorantia, aut inopia conſilii quærebat ab eo Jeſus: ſed, ut dixi: ad fidem ejus probandam, & excitandam: *Hoc autem dicebat tentans eum: ipſe enim ſciebat, quid eſſet facturus.* Reſpondit Philippus, fruſtra hanc ſolicitudinem adhiberi, cùm nec ducentorum denariorum panes tantæ multitudini alendæ ſufficerent. Suam autem mentem Philippus expreſſit, vel his verbis quę S. Joannes refert: *Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque modicum quid accipiat*: vel his, quæ apud S. Marcum leguntur, quaſi per ironiam dictis; *Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.* Jeſus dixit Diſcipulis: *Quot panes habetis? ite, & videte.* Et cùm vidiſſent, reſpondit Andreas: *Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos? .... Niſi fortè nos eamus & emamus in omnem hanc turbam eſcas.* Hoc audito, juſſit Jeſus ſibi afferri panes, & piſces, quos eo modo multiplicavit, ut omnibus reficiendis non modò ſufficerent, ſed & duodecim cophini fragmentorum pleni ſupereſſent: Joan. 6. v.9. & ſeq. S.Aug.l.2. de conſ. Evang. c. 46. Marci 6. 37. & 38. Jo. 6.9. Lucæ 9. 13.

XIV. *Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum, benedixit, & fregit, & dedit Diſcipulis panes; Diſcipuli autem turbis.* Diſcipulis juſſit, ut turbam diſcumbere curarent ſuper herbam, non confusè, ſed ordine collocatam, ut alii Evangeliſtæ notarunt. Marci 6. 39. *Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes ſecundùm contubernia ſuper viride fœnum. Et diſcubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.* Lucæ 9. 14. *Facite illos diſcumbere per*

cen-

convivia quinquagenos . *Et ita fecerunt* . His ita ordinatis , quinque panes & duos piſces accepit in manibus , coram omnibus , ut miraculum , ſeque authorem nemo ignoraret . In cœlum ſuſpexit , ut ſe ſuaque omnia Deo Patri accepta referret , à quo cum Divinitate vim etiam patrandorum miraculorum acceperat : utque in omnibus auxilium à Deo , qui fecit cœlum &
S.Joa. Chryſ. Hom. 50. terram , petendum eſſe doceret . Æqualem ſe Patri , ab ipſoque ſe miſſum ſignificavit : Æqualitas quidem demonſtrabatur , quoniam magna poteſtate omnia faciebat : Miſſio verò , quia multa cum humilitate ipſum interdum invocans. Non enim ſemper utrumque præſtitit ; ſed modò ſumma cum poteſtate imperii , modò invocans Patrem atque orans , miracula edidit . Et ne miſſio repugnare videretur æqualitati , aut gratiarum actio vel invocatio ſummæ poteſtati , in cœlum reſpicit minora peracturus , majora cum poteſtate facit : ut diſcamus , non idcircò Deum invocaſſe atque oraſſe , quòd minora non poſſet peragere , ſed ut Patri honorem redderet . Nam quando peccata dimiſit , quando paradiſum aperuit , & latronem introduxit , quando legem veterem ut author ejus ſolvit , quando mortuos quaſi à ſomno excitavit , mare frænavit , ſecreta cordium revelavit , oculos cœci hominis curavit , quæ nemo niſi Deus facere poteſt , non oravit , neque invocavit : quando autem panes multiplicavit , quod multò minus erat , tunc in
Joan. 6. 11. cœlum reſpexit , *gratias egit* Deo Patri pro beneplacito faciendi tantum miraculum in ſalutem hominum , tam ſpiritualem , quàm corporalem : gratias egit , certus , quò à Patre ſemper audiretur . Et *benedixit* , *fregitque* panes , ac illos benedictione ſua virtute quaſi ſeminali donavit , ut multiplicarentur , ſicut occultæ ſubminiſtratione virtutis de paucis granis ſegetes
S. Aug. tr. 24 in Joannem creat : *Unde enim multiplicat de paucis ſegetes , inde in manibus ſuis multiplicavit quinque panes . Poteſtas enim erat in manibus Christi ; panes autem illi quinque quaſi ſemina erant , non quidem terræ mandata , ſed ab eo , qui*
S. Jo. Chryſ. Hom. 51. in Matth. *terram fecit , multiplicata* . Dedit autem Diſcipulis panes : & Diſcipuli turbis , tum ut teſtes eſſent certiores miraculi , tum ut illos honoraret , ac cœleſtium donorum diſpenſatores ac miniſtros , ſervoſque fideles à ſe conſtitutos ſuper familiam ſuam oſtenderet , qui daret illi cibum in tempore :
S. Hil. c. 14. in S. Matt. *Nondum enim conceſſum erat Apoſtolis ad vitæ æternæ cibum cœleſtem panem perficere ac miniſtrare .... Dantur Apoſtolis panes , quia per eos erant divinæ gratiæ dona reddenda* .

XV. *Et manducaverunt omnes , & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos* . Expleta fames , & amor compreſſus edendi , ad miraculi majorem evidentiam . Manducaverunt quantùm volebant , & quantum cujuſque neceſſitati ſatis erat . Et Apoſtoli collectis frag-
Marc. 6. Joan. 6. mentorum , quæ ſupererant ex quinque panibus & duobus *piſcibus* , reliquiis , ne perirent , duodecim cophinos , ſeu caniſtra ex illis impleverunt . Id admirabilius , quàm quod Moyſes in Manna impetraverat , aut in farina
S. Hieron. Elias . Miraculi veritatem reſidua fragmenta confirmarunt . Unuſquiſque Apoſtolorum cophinum ſuum plenum retulit . Quod Judæis in deſerto mirabile videbatur ; dicebant enim : *Numquid & panem poterit dare , & pa-*
pſ. 77. S.Joan. Chr. H. 50. in Matt. *rare menſam in deſerto ?* Chriſtus opere confecit. *Manducantium autem fuit numerus , quinque millia virorum , exceptis mulieribus , & parvulis* . Diſcumbentes fuere circiter quinque millia , Joannis 6. 10. *Diſcubuerunt ergo viri , numero quaſi quinque millia* ; exceptis mulieribus & parvulis , quos
S. Hieron. in hunc loc. Judei numerare non ſolebant , Unde & in Numerorum libro , quoties Sacerdotes atque Levitæ , & exercitus vel turbæ pugnantium deſcribentur , ſervi & mulieres , & parvuli & vulgus ignobile abſque numero prætermittuntur . XVI.

XVI. *Et ſtatim compulit Jeſus Diſcipulos aſcendere in naviculam, & præcedere eum transfretum, donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare.* Statim atque ſatiatis turbis collecta ſunt fragmenta quinque panum, ex quibus impleti ſunt cophini duodecim, & miraculum multiplicationis panum evidenter illis innotuit, homines illi ipſum pro vero Meſſia cognoverunt: *Illi ergo homines cùm vidiſſent, quod Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundum.* Jeſus ergo cum eorum introſpectis conſiliis cognoviſſet, quòd eum etiam invitum rapere & aliquò perducere vellent, ac Regem conſtituere & inaugurare ſpe facilis alimoniæ: *Cum cognoviſſet, quia venturi eſſent, ut raperent eum, & facerent eum Regem*, compulit Diſcipulos ſuos aſcendere in naviculam, & præcedere eum *trans fretum ad Bethſaidam*, ut expeditiùs turbas dimitteret, quæ præſentibus Diſcipulis ſemper adhæſerant, Chriſti ad ipſos reditum expectantes. Verbum illud, *compulit*, indicat, *Diſcipulos à Domino invitos receſſiſſe; dum amore Præceptoris, ne punctum quidem temporis ab eo volunt ſeparari.* Et cùm turbas Jeſus dimiſiſſet, in eumdem montem, quò ante miraculum ſeceſſerat, aſcendit ſecretò, *fugitque ſolus*; tum ut vim eorum, qui Regem ipſum creare ſtatuerant, declinaret; tum ut in ſeceſſu oraret: *Veſpere autem facto, ſolus erat ibi.* Cùm S. Matthæus ante panum multiplicationem dicat, *Veſpere autem facto*, quod tamen aliquot horis ante ſecundum illum Chriſti ſeceſſum in montem contigit, idemque hoc verſu repetat; inde colligunt Interpretes, veſpertinum tempus ab Hebræis in duas veſperas diviſum, unam meridici, alteram occaſui propriorem, quarum initium eſſet tempus, à quo Sol incipit in occaſum vergere: poſteriorem Græcis & Latinis Auctoribus dici *ſerum veſperum*; quem S. Joannes his verbis ſignificat: *Ut autem ſerò factum eſt, deſcenderunt Diſcipuli ejus ad mare.*

Jo.6.14. & 15.

Marci 6.45.

S.Hieron.

Joan.6.16.

XVII. *Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus.* Cùm Diſcipuli navem aſcendiſſent, & trans mare, ſeu lacum navigarent, Capharnaum appulſuri, navicula in alto fluctibus jactabatur; tenebris, adverſiſque ventis periculi magnitudinem augentibus, abſente Jeſu, cujus præſentia & imperio tempeſtatem ſedatum iri confidebant. Quod S. Joannes clariùs exprimit: *Et cùm aſcendiſſent navim*, inquit, *venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ jam factæ erant: & non venerat ad eos Jeſus. Mare autem vento magno flante exurgebat.*

Jo.6.17. & 18.

XVIII. *Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare.* Cùm jam promoviſſent remigando quaſi ſtadia viginti quinque, aut triginta, ut S. Joannes ſcribit, poſtrema noctis parte, ortui Auroræ vicina, venit ad eos Jeſus ambulans ſuper mare. Hebræi veteres noctem in tres vigilias dividebant, dum penès ipſos jus armorum fuit, ſingulas quatuor horarum. Prima dicitur principium vigiliarum, c. 2. *Lamentationum Jeremiæ* ver. 19. *Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum.* Qui per hanc noctis partem vigilabant, ibant cubitum, cùm pars noctis altera inciperet, hiſque ſuccedebant excubitores alii per ſecundam noctis vigiliam, quæ dicitur media, ſeu vigilia noctis mediæ: *Judicum* 7. cap. v. 19. *Ingreſſuſque eſt Gedeon, & trecenti viri, qui erant cum eo, in partem caſtrorum, incipientibus vigiliis noctis mediæ, & cuſtodibus ſuſcitatis, cœperunt buccinis clangere, & complodere inter ſe lagenas.* Tertia denique vigilia dicitur matutina: *Exodi* 16. 25. *Jamque advenerat vigilia matutina, &c.* *S. Lucas* c. 12. v. 38. more veteri tertiam vigiliam pro ultima uſurpat: ***Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita in-***

Jo.6.19.

Digitized by Google

venerit , beati ſunt ſervi illi . At Romani noctem in quatuor vigilias arte militari dividebant , quòd vigiles quater mutarentur , ſingulis ſcilicet ternis horis noctis : cui mori jam à Pompeji temporibus Judæi aſſueverant.
S. Hieron. in hunc loc. Hæ porrò vigiliæ *Marci* 3. 10. verſ. 35. ſic explicantur : *Vigilate ergo (neſcitis enim quando dominus domus veniat : ſerò , an media nocte : an galli cantu , an mane) ne cum venerit repentè , inveniat vos dormientes* . Quarta igitur noctis vigilia , venit Jeſus ad Diſcipulos , ambulans ſuper mare, illudque procelloſum & ſæviens , vi divina gravitatem corporis , ſeu potiùs gravitatis actionem impediente . Quo facto , Chriſtus divinam ſuam potentiam inſigniter oſtendit , ſibique convenire , quod de Deo ſcriptum eſt *Job.* 9. 8. 10. *Qui graditur ſuper fluctus maris . Qui facit magna , & incomprehenſibilia , & mirabilia , quorum non eſt numerus* .

XIX. *Et videntes eum ſuper mare ambulantem , turbati ſunt , dicentes : Quia phantaſma eſt . Et præ timore clamaverunt* . Cùm aliquem ſuper undas ambulantem viderent , & Jeſum eſſe non cognoſcerent , putabant , ſpectrum eſſe , aut ſpiritum humana forma indutum , ſive Angelum , ſive Dœmonem . Talia aliquando videri , vulgaris opinio erat , Scripturæ ſacræ
Lucæ.24.37. Act.12.15. conſona , atque à Phariſæis aſſerta , qui ſpiritus ut exiſtere per ſe credebant & propugnabant contra Sadducæos : ita & indutos humana forma hominibus apparere . Metuebant autem Apopoli , tum quia mali ſpiritus noctu potiùs quàm interdiu oſtentare ſe creduntur : tum quia multis nocuiſſe , aut nocere poſſe , compertum erat ; & præſens exitium navigantibus portendere credebantur . *Et præ timore clamaverunt* . Confuſus timor, & incerta vox , magni timoris indicia ſunt.

XX. *Statimque Jeſus locutus eſt , dicens : Habete fiduciam , ego ſum , nolite timere* . Ego ſum , à quo nihil timere , à quo præſentiſſimum auxi-
S. Hieron. in hunc loc. lium & liberationem ex periculo ſperare debetis . Quòd ait , Ego ſum, nec ſubjungit quis ſit , vel ex voce ſibi nota poterant eum intelligere, qui per noctis obſcuræ tenebras loquebatur : vel ipſum eſſe reputabant , quem loquutum ad Moyſen noverant : *Hæc dices filiis Iſrael* : Qui eſt , *miſit me*
Exodi 5. *ad vos : Ego ſum , qui ſum* . Naturæ divinæ incomprehenſibilem cognitio-
S.Hil. l.1. De Trinitate. nem aptiſſimo ad intelligentiam humanam ſermone eloquitur : *Non enim aliquid magis proprium Deo , quàm eſſe , intelligitur : quia id ipſum , quod eſt, neque deſinentis eſt aliquando , neque cœpti* . Ego ſum qui ſum : *Numquid*
S.Hie. in c. 3. Epiſt. ad Eph. *ſolus Deus erat , & cætera non erant ? Utique Angeli , cœlum , terra , maria , & ipſe Moſes cui Dominus loquebatur , & Ægyptii , ad quos , & contra quos princeps & adverſarius mittebatur , erant : & quomodo nomen commune ſubſtantiæ ſibi proprium vindicat Deus ? Illa (ut diximus) cauſa , quia*
S.Cle.Alex. l.1.Pæd. c. 8. *cætera , ut ſint , Dei ſumpſere beneficio : Deus vero , qui ſemper eſt nec habet aliundè principium , & ipſe ſui origo eſt , ſuæque cauſa ſubſtantiæ , nec poteſt intelligi aliundè habere , quod ſubſiſtit* . Nomen , *Qui eſt* , illius maximè proprium , *qui erat , & eſt , & erit : quibus ſignificandis temporibus , unum nomen impoſitum eſt* , Qui eſt . Quid eſt quod eſt ? *Quod æternum eſt . Nam quod ſemper aliter atque aliter eſt , non eſt , quia non ma-*
S. Aug. Enar. in Pſ. 121. *net : non omninò non eſt , ſed non ſummè eſt*. Id Jeſu Chriſto convenit , de quo Apoſtolus ait : *Jeſus Chriſtus heri , & hodiè , ipſe & in ſæcula* . Et
Hebr.13.8. Apoc.1.4. S. Joannes : *Gratia vobis , & pax ab eo , qui eſt , & qui erat , & qui venturus eſt* . Ideò Apoſtolis in periculo conſtitutis ait : *Ego ſum , nolite timere* .

XXI. *Reſpondens autem Petrus , dixit : Domine , ſi tu es , jube me venire ad te ſuper aquas* . De Chriſti virtute non dubitabat , ſed de perſo-

na

Digitized by Google

ni Petrus. Credebat Chriſtum omnipotentem eſſe; ſed dubitabat, num ipſe Chriſtus eſſet, qui loquebatur. Petitio illa nec infidelitatis fuit, nec curioſitatis, ſed fiduciæ in Dominum Jeſum. *Domine, ſi tu es, jube me venire ad te ſuper aquas:* Jube, & veniendi virtutem tribue. In omnibus locis ardentiſſimæ fidei invenitur Petrus. Interrogatis Diſcipulis, quem homines dicerent Jeſum, Dei filium confitetur. Volentem ad paſſionem pergere, prohibet: & licèt erret in ſenſu, tamen non errat in affectu, nolens eum mori, quem Filium Dei fuerat paulò ante confeſſus. In montem cum Salvatore inter primos primus aſcendit, & in paſſione ſolus ſequitur. Peccatum negationis, quod ex repentino timore deſcenderat, amaris ſtatim abluit lacrymis. Poſt paſſionem, cum eſſent in Lacu Geneſareth, & piſcarentur, Dominus ſtaret in littore, aliis paulatim navigantibus, ille non patitur moras, ſed accinctus ependyte ſuo, ſine tunica, ſtatim præcipitatur in fluctus: *Eodem igitur fidei ardore, quo ſemper nunc quoque cæteris tacentibus credit, ſe poſſe facere per voluntatem Magiſtri, quod ille poterat per naturam.* Jube me venire ad te ſuper aquas: *Tu præcipe, & illico ſolidabuntur undæ: leve fiet corpus, quod per ſe grave eſt.* S.Hier. in c. 14. S.Matth.

XXII. *Et ipſe ait: Veni.* Chriſti juſſione aucta eſt in Petri mente fides, nata in animo ſecuritas: *Et deſcendens Petrus de navicula, ambulabat ſuper aquam, ut veniret ad Jeſum.* Exſilivit è navi, ut occurreret Domino; *Non gloriæ cupidus, ſed obedientiæ prævaturus.* Ambulabat ſuper aquam, jubente ac juvante Chriſto, ne quis de veritate carnis ejus dubitaret, quaſi ſuper molles aquas molle & aereum corpus inceſſiſſet; cùm de Petri natura, veraque & humana carne nullus ſit dubitandi locus. S.Ambr. l. de Incarn. Dom. Sacramento. c.4. S. Hieron. in hunc loc.

XXIII. *Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpiſſet mergi, clamavit, dicens: Domine, ſalvum me fac.* Petrum aliquid humani pati, & timore percelli, permiſit Deus, ut perfecta fidei ſuæ teneritudine & infirmitate, nihil ſibi, ſed omnia Deo & Chriſto Jeſu adſcriberet, ejuſque auxilium imploraret. *Ardebat animi fides; ſed humana fragilitas in profundum trahebat. Paululum ergo relinquitur tentationi, ut augeatur fides, & intelligat ſe non facilitate poſtulationis, ſed potentia Domini conſervatum.* Clamavit, dicens: Domine, ſalvum me fac. *Hic Piſcator dum turbido agitatur ſalo, mobili mentes ſtatione nutantes fundavit in petra.* S. Hier. in c. 14. S.Matth. S.Ambr. l. de Virg. c. 20.

XXIV. *Et continuò Jeſus extendens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitaſti?* Quàm exigua, ò Petre, fides tua, quàm infirma. Cur inter fidem ac diffidentiam fluctuaſti? *Super mare Petrus ambulans titubavit, non per imbecillitatem jubentis, ſed per infirmitatem obedientis.* His Chriſti verbis Petri fides excitatur, cum admonetur, non venti fluctibus, ſed ab infirmitate fidei, ſubmerſionis periculum ipſi ingruiſſe. S. Ambr. l. de Incarn. Dom. Sacram. c.9.

XXV. *Et cùm aſcendiſſent in naviculam, ceſſavit ventus.* Cùm Jeſus in naviculam, qua cæteri vehebantur Apoſtoli, aſcendiſſet unà cum Petro, ventus ſedatus eſt, tranquillumque mare factum, ut certo compertum haberent, ejus præſentia & imperio ſtetiſſe ſpiritum procellæ, & ſiluiſſe fluctus, ſeque ejus auxilio ereptos è præſenti periculo fuiſſe. Ait S. Joannes: *Voluerunt ergo eum accipere in navim: & ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.* Quibus verbis non ſignificat, Chriſtum non aſcendiſſe in navim, ſed Apoſtolos, qui in ea remanſerant, & eo abſente in tanto periculo fuerant conſtituti, vehementer optaſſe, ut in navim aſcenderet, qua tamen ipſi non erat opus. Ut autem conſcendit, non ſolùm ventorum vis compreſſa eſt, & ſedata tempeſtas, ſed quaſi momento navem appulit Joan. 6. 21.

in portum, quò tendebant, *Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt Deum, dicentes: Verè Filius Dei es*, qualem te ipſe prædicas, non adoptione, ſed natura. Verè Meſſias es à Deo promiſſus; non ſolùm Filius Davidis, ſed & Dei, ab æterno genitus, Patrique coæqua-
Pſ. 2. lis, de quo ſcriptum eſt: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodiè genui te*. Hanc autem Divinitatis ſuæ confeſſionem, non ab Apoſto-
S. Jo.Chry. Hom. 51. in Matth. lis modò, ſed à nautis & vectoribus editam, tantùm abeſt, ut Jeſus improbet, quin potiùs eam novis miraculis confirmat.

XXVI. *Et cùm transfretaſſent, venerunt in Geneſareth*. Cùm in ulteriorem ripam trajeciſſent, venerunt in terram Geneſareth: regionem in Tribu Nepthalim ſitam, juxta locum ejuſdem nominis protenſam, eis Jordanem, circa urbem Cenereth, ſive Ceneroth: quæ regio & civitas non eſt confundenda cum Geraſa urbe in dimidia Tribu Menaſſe, ſita ultra Jordanem, cujus incolæ Chriſtum rogabant, ut ab eorum finibus diſcederet, poſtquam dæmones in porcorum gregem ingredi permiſerat, ut Evangeliſta noſter refert c. 8. 43.

XXVII. *Et cùm cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & abtulerunt ei omnes malè habentes: & rogabant eum,*
S. Hieron. *ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, ſalvi facti ſunt*. Cognoverunt eum rumore, non facie: vel certè pro ſignorum magnitudine, quæ patrabat in populis, etiam vultu pluribus notus erat. Magna certè illorum hominum fides & charitas, qui non ſuorum tantùm ſalute contenti ſunt, ſed mittunt ad alias in circuitu civitates, quò omnes currant ad Medicum. Et rogabant eum, ut vel extremam veſtimenti ejus oram ipſo tangere permitteret. Et quicumque cum fide tetigerunt, ſanati ſunt ab infirmitatibus ſuis. Vis nempè divina & vivifica ab ejus divinitate & anima in corpus, & in ipſa veſtimenta derivabatur: ſicut unguentum, quod ex capite Aaron deſcendebat in oram veſtimenti ejus.

Senſus Moralis.

I. A*Udivit Herodes Tetrarcha famam Jeſu: & ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & virtutes operantur in eo*. Joannis Baptiſtæ ſanctitatem ipſe Herodes illius interfector agno-
S. Aug. ſcit. Tanta vis eſt virtutis & ſanctitatis eximiæ. Sed agnoſcit ad pœnam, non ad ſalutem: *Omnis enim inordinatus animus ſibi ipſi eſt pœna*. Peccatoris indurati animo ſemper imago criminis obverſatur: Id Gentiles ipſi
Sap.17. 11. agnovere: *Omnibus umbra locis adero, dabis improbe pœnas*. Sed meliùs Sapiens: *Cùm ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim*
S.Pet. Chryſ. ſerm. 171. *præſumit ſæva, perturbata conſcientia*. Joannes, quem ego decollavi, ipſe eſt, hic reſurrexit à mortuis. *Verum dicit: nam ſicut in Chriſto mortui reſurgent, ita in ſuis ipſe patitur Chriſtus*.

II. *Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit eum, & poſuit in carcerem, propter Herodiadem uxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam*. Impudicus impatienter audit, quicquid ejus adverſatur cupiditati, quicquid ejus voluntates interturbat. Luxuria omnis boni affectum
Job. 31. 12. extinguit: *Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina*. Nihil adeò ſanctum eſt, quod ſuæ libidinis cauſa non violet, non per-
S. Pet. Chryſ. ſer. 127. das impudicus. Joannes virtutum ſchola, magiſterium vitæ, ſanctitatis forma, norma juſtitiæ, virginitatis ſpeculum, pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia, fidei diſciplina, Joannes ma-

major homine , par Angelis , legis ſumma , Evangelii ſanctio , Apoſtolorum
vox , ſilentium Prophetarum , lucerna Mundi , Præcurſor Chriſti , mediator
Domini , Dei teſtis , totius medius Trinitatis , datur inceſtui , traditur
adulteræ , addicitur ſaltatrici : *Qui vincula ſolverat peccatorum vinculis alli-
gatur , ut vincta venia , locum veniæ non relinquat* . Herodes ſedet in loco
judicis , reus ; in loco vindicis , innocentiæ perſecutor . Joannem alligavit,
& in carcerem detruſit , ſed veritas captiva non eſt : *Verbum Dei non eſt
alligatum* . Dicebat enim illi Joannes : *Non licet tibi habere uxorem fratris
tui* . Joannis zelum , fidelitatem , conſtantiam imitari debet Prædicator Evan-
gelicus & Paſtor animarum . Magnates & Principes arguere debet , monere ,
corripere cum ſimplicitate , cum modeſtia , cum prudentia & manſuetudine ,
ut cum Propheta dicere poſſit : *Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Re-* Pſ.118.
gum , & non confundebar . Debet eſſe *in civitatem munitam , & in columnam
ferream , & in murum æreum ſuper omnem terram , Regibus , Principibus ,* Jer.1.18.
& populo terræ . Debet abſque ambagibus , abſque metu dicere ac prædi-
care , quod divinæ legis eſt : *Non licet* . Herodem *Joannes monitis , non* S.Pet. Chryſ.
*accuſatione pulſabat ; corrigere voluit , non perire : ſed Herodes fæcibus libi-
dinis ardens , perire maluit , quàm redire , & uxorem fratris illicite poſſidere .
Captivis criminum , innocentiæ inimicis odioſa ſit ſemper libertas , virtus con-
traria otioſis , ſacrilegis exoſa ſanctitas , inimica caſtitas impudicis , corruptis
integritas pœna , crudelibus miſericordia , pietas impiis , injuſtis juſtitia non
ferenda* . non licet tibi habere uxorem fratris tui : *Ecce unde Joannes offen-
dit , ecce unde Herodes furit : malos , qui monet , offendit , incurrit odium ,
qui arguit criminoſos . Dicebat Joannes , quod erat legis , quod juſtitiæ , quod ſa-
lutis ; certè quod erat non odii , ſed amoris ; ecce qualem conſecutus eſt ab im-
pio pro pietate mercedem* . Volebat Herodes illum occidere . Lubenter il-
lum audiebat , & audito eo multa faciebat , cùm ſermones ejus inceſtum &
adulterium ipſius Herodis cum Herodiade non ſpectabant , non arguebant :
ſed illum occidere volebat , cùm ejus peccatum publicum , enorme , ſcan-
dali plenum arguens , dicebat : *Non licet tibi* . Sic multi *Veritatem amant lu-* S. Aug.
centem , oderunt eam redarguentem .

III. *Et volens illum occidere , timuit populum : quia ſicut Prophetam eum* S.Pet.Chryſ.
habebant . Populum offendere timet , non Deum . Mundanus carnaliſque
timor manum ab eterno peccati opere prohibere poteſt , voluntatem muta-
re non poteſt : *Facilè deviat à juſtitia , qui in cauſis non Deum , ſed homi-
nem pertimeſcit . Hic timor peccandi facultatem differre poteſt , auferre non
poteſt voluntatem . Solus Dei timor mentes corrigit , fugat crimina , innocen-
tiam ſervat* . Solus (inquam) timor caſtus non ſervilis . Servilis timor eſt,
quo times cum diabolo ardere tunc caſtus eſt , quo times Deo diſplicere .

IV. *Die autem natalis Herodis , ſaltavit filia Herodiadis in medio , & pla-
cuit Herodi . Unde cum juramento pollicitus eſt ei dare , quodcumque poſtu-
laſſet ab eo . At illa præmonita à matre ſua : Da mihi , inquit , hìc in di-* « S.Petr.Chr.
ſco caput Joannis Baptiſtæ . Hæc eſt mulieris antiqua malitia , quæ Adam « ſet. 127.
ejecit de Paradiſi deliciis : hæc cœleſtes homines fecit eſſe terrenos ; hæc «
humanum genus miſit in infernum ; hæc vitam abſtulit Mundo propter unius «
arboris pomum . Hoc malum , quod homines ducit ad mortem ; fugit Elias «
Propheta ; & cujus lingua clavis facta eſt cœli , tanquam reus fugit à fa- «
cie mulieris . *Die natalis Herodis , ſaltavit filia Herodiadis , & placuit He-
rodi* . Convivia , choreæ , ſpectacula , cæteræque ſæculi & aulæ volunta-
tes , occaſiones ſunt & incentiva vitiorum . Extruitur regio luxu ferale con-
vivium , & explorato , quando major ſolito turba convenerit , Reginæ fi-

 lia

Digitized by Google

S. Amb. l. 3. de Virg. c. 6. dia intimis mandata ſecretis, in conſpectu virorum ſaltatura producitur. *Quid enim potuit de adultera diſcere, niſi damnum pudoris? An quidquam eſt tam pronum ad libidines, quàm inconditis motibus ea, quæ vel natura abſcondit, vel diſciplina velavit, membrorum operta nudare, ludere oculis, rotare cervicem, crinem ſpargere? merito inde in injuriam divinitatis proceditur. Quid enim ibi verecundiæ poteſt eſſe, ubi ſaltatur, ſtrepitur, concrepatur?... Quid dicitis vos, ſanctæ fœminæ? Videtis quid docere, quid etiam*
Idem, c. 5. *dedocere filias debeatis? Saltat, ſed adulteræ filia. Quæ verò pudica, quæ caſta eſt, filias ſuas religionem doceat, non ſaltationem... Ibi intuta verecundia, illecebra ſuſpecta eſt, ubi comes deliciarum eſt extrema ſaltatio. Nemo, ut dixit* * *quidam ſæcularium doctor, ſaltat ſobrius, niſi inſanit. Quòd ſi juxta ſapientiam ſæcularem, ſaltationis aut temulentia auctor eſt, aut amentia, quid divinarum Scripturarum cautum putamus exemplis cùm Joannes prænuntius Chriſti, ſaltatricis optione jugulatus, exemplo ſit, plus nocuiſſe ſaltationis illecebram, quàm ſacrilegi furoris amentiam?*

* Cicero.

Cum juramento pollicitus eſt ei dare quodcumque poſtulaſſet ab eo; etiamſi dimidium Regni. *Vide*, inquit S. Ambroſius, *quemadmodum ſæculares ipſi de ſæcularibus ſuis judicent poteſtatibus, ut pro ſaltatione etiam Regna donentur.*

At illa præmonita à matre ſua: Da mihi, inquit, in diſco caput Joannis Baptiſtæ: Infelix mater, quæ filiam prava inſtitutione ſua in naufragium pudoris impellit! quæ filiam ſuarum cupiditatum ſociam, ultionis inſtru-
S. Pet. Chryſ. ſ. 173. & 174. mentum, Prophetæ interfectricem efficit! *Pete à me, quod vis*, inquit, *& dabo tibi: Et juravit illi*. Jurat miſer, dum quicquid honeſtatis eſt
» virtutis, abjurat. Quid peteret luxuria, niſi caſtitatis interitum, pudi-
» citiæ necem, mortem ſibi contrariæ ſanctitatis? *Da mihi in diſco caput*
» *Joannis Baptiſtæ*. Serpentis germen caput hominis petit, cui ſuum caput
Gen. 3. ſententia principali ſciebat addictum, dicente Deo: *Ipſe ſervabit caput*
» *tuum, & tu illius obſervabis calcaneum*. Si caput viri, eſt juxta Apoſto-
» lum, Chriſtus, jam tunc novello ore antiquiſſimus ſerpens, Chriſti Do-
» mini tendebat ad mortem. *Volo ut mihi des in diſco caput Joannis Baptiſtæ*.
» Jam tunc avidus draco in ſervi capite, Domini deguſtabat ſitiens paſſio-
» nem. *Da mihi in diſco*. Cur in diſco? Cur pretioſè geſtas, quem viliter
S. Joa. Chryſ. H. 49. in Mat. occidis, niſi quia *Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus*? Non ſeorſim acceſſit, ac de cæde Prophetæ collocuta eſt ſaltatrix; ſed coram cunctis audientibus, velamine abjecto, nudo capite: *Diaboli uſa patrocinio petitionem peregit: ille enim effecit, ut ipſa ſaltans placeret, ille mentem Herodis eripuit. Ubi enim ſaltus laſcivus, ibi diabolus certè adeſt. Non enim ad tripudia pedes nobis præbuit Deus, ſed ut modeſtè incedamus: non ut impudenter camelorum more ſaliamus: (nec enim ſolùm fœminæ, verùm etiam cameli turpiter ſaliunt:) ſed ut in Angelorum choris conſiſtamus. Quòd ſi corpus deforme fit impudenter ſaliendo, quantò magis animam fœdari credendum eſt? His tripudiis diabolus ſaltat, his à dæmonum miniſtris homines decipiuntur.... Lacrymis dignam putemus Herodiadem, & omnes illius imitatores. Multa enim etiam nunc hujuſmodi ſympoſia celebrantur, in quibus etſi Joannes non interficitur, Chriſti tamen membra dilaniantur, multòque graviora committuntur. Non enim caput Joannis, qui modò tripudiant, ſed animas recumbentium petunt. Cùm enim voluptatum ſervos effecerint, & illicitis meretricum amoribus occupaverint, non caput a cervicibus, ſed animam à Chriſto disjungunt, adulteros, enerves, ac effeminatos ſpeculatores reddentes.*

V. *Et contriſtatus eſt Rex propter juramentum autem, & eos, qui pariter recumbebant, juſſit dari*. Sæpè religionis ſpecie graviſſima crimina perpe-

tran-

trantur. Humanis rationibus, mundano timori ſalus immolatur. *Quod dicit*, Rex contriſtatus eſt; *non pœnitentia Regis, ſed confeſſio iniquitatis eſt: quam divinæ habet conſuetudo ſententiæ, ut qui geſſerunt impia, ipſi propria confeſſione ſe damnent.* Sed propter diſcumbentes, *inquit*. *Quid indignius, quàm ut homicidium fieri juberet, ne diſcumbentibus diſpliceret?* Et propter jusjurandum. *O religionem novam! tolerabiliùs pejeraſſet. Unde non immeritò Dominus in Evangelio jubet non eſſe jurandum, ne ſit cauſa perjurii, ne ſit neceſſitas delinquendi. Itaque ne jusjurandum violaretur, percutitur innocens. Tolerabiliora perjuria, quàm ſacramenta ſunt tyrannorum ...... Sæpè plerique conſtringunt ſeipſos jusjurandi ſacramento: & cùm ipſi cognoverint promittendum non fuiſſe, ſacramenti tamen contemplatione faciunt, quod ſpoponderunt; ſicut de Herode ſcripſimus, qui ſaltatrici præmium turpiter promiſit, crudeliter ſolvit. Turpe, quod Regnum pro ſaltatione promittitur: crudele, quòd mors Prophetæ pro jurisjurandi religione donatur. Quantò tolerabilius tali fuiſſet perjurium ſacramento! Si tamen perjurium poſſet dici, quod ebrius inter vina juraverat, quod eviratus inter ſaltantium choros promiſerat. Infertur diſco Prophetæ caput: & hoc æſtimatum eſt fidei eſſe, quod amentiæ fuit.*

S. Ambr. l. 5. de Virg. c. 6.
Id. l. 3. de officiis Miniſtr. c. 12.

Et contriſtatus eſt Rex: propter jusjurandum autem, & propter circumſtantes, juſſit dari. « Sicut famulus improbus herilem reprehenſionem metuens, « ita Herodes Baptiſtam metuebat. Verus enim is eſt dominus, qui offi« cium facit, non is, qui purpuram geſtat, & armorum robore præditus « eſt. Cùm igitur timori ſuo quaſi velum quoddam obtendiſſet jurisjurandi « religionem, ſuæque improbæ voluntati præſtruxiſſet periculum, quod ex « eo impenderet, ſi perjurium committere videretur, ad cædem proceſſit. « Neque enim figuram ac ſtrepitum judicii, ſicut à multis (in cauſa ſimili) « factum eſt, propoſuit; neque accuſatores conſtituit, neque teſtes mercede « conduxit, aut ſubornavit. Noverat enim, ſe non eum hominem punire « qui iniquè ageret, ſed qui injuſtitiam inſectaretur. At ipſe quidem eo fine, « ut reprehenſionem occultaret, improvidè & abſque judicio ſcelus illud « perpetravit. Joannes autem non tacuit, ſed clariùs multò prædicat. Nam hodièque per omnem terrarum orbem ubicumque ſol ſplendet, clamat: *Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui.*

S. Iſid. Pel. l. 4. Epi. 96.

VI. *Miſitque, & decollavit Joannem in carcere: Et allatum eſt caput ejus in diſco, & datum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.* Non poſtulat Herodias, ut Joannes coram interficiatur; « nec enim etiam ad mortem euntis « libertatem ferre potuiſſet, ſed exhorruiſſet, etiam dum necaretur, vocem « illius: Non enim in extremo vitæ ſiluiſſet. Ideò, *Da mihi*, ait, *in diſco*. « Magna enim inflammata ſum cupiditate videndi linguam illam ſilentem. « Non enim effugere ſolùm illius redargutiones cupiebat, ſed inſultare quo« que ac illudere jacenti. Deus autem ſuſtinuit, nec fulgure combuſta im« pudentiſſima illa facies, eſt nec terræ halitu turpiſſimum illud eſt abſor« ptum convivium: ut & juſtus ille fulgentiores coronas conſequeretur, & « qui poſteà injuriam paſſuri eſſent, hoc exemplo corroborati, æquiori ani« mo cuncta perferrent. Intelligamus hæc omnes, qui ſtudioſè viventes, à « pravis vexamur hominibus. Intelligamus Deum tunc ſuſtinuiſſe illum, qui « in eremo, cilicio indutus, zona pellicea præcinctus vixerat, Prophetam, « & plus quàm Prophetam, quo nemo major inter natos mulierum ſurrexit, « à petulantiſſima puella, & impudentiſſimo ſcorto jugulari, præſertim cùm « leges divinas defenderet. Hæc cogitantes, magno feramus animo, quæ« cumque patimur.

S. Jo. Chryſ. Hom. 49. in Matth.

Fidelis

Fidelis Chriſti Miniſter, Paſtor, Prædicator, Doctor, ad Martyrium pro defenſione Chriſtianæ & Catholicæ veritatis, pro Dei lege, pro virtutis bono ſubeundum paratiſſimus eſſe debet, nec peccatis unquam connivere, aut peccatoribus adulari.

S. Cypr.

Sacerdos Chriſti Evangelium tenens, & præcepta cuſtodiens, occidi poteſt, vinci non poteſt. Occiſus eſt Joannes Baptiſta, non victus ab Herode.

S. Pet. Chryſ. Serm. 174.

Veſtimentum Joſeph, cùm adulteram fugeret, dereliquit: Joannes ne videret adulteram, ipſum projecit & corpus. Joſeph, ne adulterum faceret, libens carcerem ſuſcepit: Joannes, ut argueret adulterium, eremum carcere commutavit. Joſeph, ſomnia dum revelat, evaſit ex morte: Joannes, ut Dei Filium revelaret, ſuſcepit & mortem. Joſeph, dum panem præparat temporalem, ex auro torquem meruit & honorem: Joannes ut oſtenderet cæleſtem credentibus Panem, martyrii torquem meruit ex cruore. Meritò in natis mulierum cunctis major Joannes, qui non ſolùm adulteras arguit, ſed & licita mulierum conſortia virginitatis amore calcavit. Et ſi Joannes tantus, Joannes talis, tanta eremo ſeparatus à feminis, fœminarum pericula non evaſit: quis eſt, qui inter fœminas vivens, evaſurum ſe ſine labore maximo, maxima ſine cautione confidit, niſi is, qui ſancto alitur Spiritu?

VII. *Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt corpus ejus, & ſepelierunt illud, & venientes nuntiaverunt Jeſu.* In omnibus calamitatibus & tribulationibus, in chariſſimorum noſtrorum amiſſione, ad Jeſum eundum, ab ipſo uno ſolatium quærendum eſt, exemplo diſcipolorum Joannis, qui id utique à ſantictiſſimo Præceptore didicerunt.

VIII. *Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit inde in navicula, in locum deſertum ſeorſum. Et cùm audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de civitatibus.* Chriſtum in deſertum abeuntem turbæ majori fervore ſequuntur. Cùm à nobis recedere velle Chriſtus videtur, tempore afflictionis, tentationis, deſolationis interioris, tunc majori ſtudio & ardore quærendus eſt: ſed in deſerto, in ſacro ſeceſſu, procul à Mundi tumultibus quærendus, ibi invenietur ab anima fideli.

Can. 3. 2. & 3.

Surgam (inquit Sponſa) *& circuibo civitatem: per vicos & plateas quæram, quem diligit anima mea: quæſivi illum, & non inveni. Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem. Num quem diligit anima mea, vidiſtis? Paululùm cùm pertranſiſſem eos, inveni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam.* Non pedibus corporis, ſed affectibus mentis de civitate exeundum, de qua Propheta:

Pſ. 54. 11. 12.

Vidi, inquit, *iniquitatem & contradictionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam ſuper muros ejus iniquitas, & labor in medio ejus, & injuſtitia: & non defecit de plateis ejus uſura & dolus.* De medio Babylonis fugiendum, ut Jeſum ſequamur, & inveniamus.

IX. *Et exiens, vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.* Summus Paſtor animarum noſtrarum non ægrè fert, quòd à turbis in ſuo ſeceſſu interpelletur. Hujus exemplum Sacerdotes imitentur, & otium ſacrum, ſeceſſum, quietem ſuam interpellari lubenter patiantur, occaſione data laborandi pro Dei gloria, & animarum ſalute.

S. Aug. l. 19. de Civ. Dei. c. 19.

Otium ſanctum quærit charitas veritatis: Negotium juſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis.

S. Aug. l. de Catech. rudibus, c. 14.

Si autem confregit animum tuum alterius actionis, cui tamquam
„ magis neceſſariæ ſuſpenſus eras, omiſſio & propterea triſtis iuſuaviter ca-
„ techizas: cogitare debes, excepto quòd ſcimus, miſericorditer nobis agen-
„ dum eſſe quicquid cum hominibus agimus, & ex officio ſinceriſſimæ cha-
„ ritatis; hoc ergo excepto, incertum eſſe quid utilius agamus, & quid
„ opportunius, aut intermittamus, aut omninò omittamus. Quia enim me-
„ rita hominum, pro quibus agimus, qualia ſint apud Deum, non novimus,

quid

quid eis ad tempus expediat , aut nulla , aut tenuiſſima & incertiſſima " conjectura ſuſpicamur , potiùs quàm comprehendimus : Quapropter res qui- " dem agendas pro noſtro coptu ordinare debemus : quas ea modo quo ſtatuimus , ſi peragere potuerimus , non ideò gaudeamus , quia nobis , ſed quia Deo ſic eas agi placuit : ſi autem aliqua inciderit neceſſitas , qua noſter ille ordo turbetur ; flectamur facilè , ne frangamur ; ut quem Deus noſtro præpoſuit , ipſe ſit noſter , Æquius eſt enim , ut nos ejus , quàm ut ille noſtram voluntatem ſequatur . Quia ordo agendarum rerum , quem noſtro arbitrio tenere volumus ; ille utique approbandus eſt , ubi potiora præcedunt . Cur ergo nos dolemus , homines à Domino Deo tantò potiore præcedi , ut eo ipſo quo noſtrum amamus ordinem , inordinati eſſe cupiamus ? Nemo enim meliùs ordinat quid agat , niſi qui paratior eſt non agere , quod divina poteſtate prohibetur , quàm cupidior agere , quod humana meditatione meditatur . Quia multæ cogitationes ſunt in corde viri , conſilium autem Domini manet in æternum . Prov. 19. 21.

Exiens vidit turbam multam , & miſertus eſt eis , & curavit languidos eorum . Quanta miſeratione curat Chriſtus infirmitates animarum , ſi tanta curat ægritudines corporum ! Si quiſquam corpore ægrotaret in civitate , & S. Aug. ſe. 87. alias 52. De Verb. Dom. c. 10. & 11. eſſet ibi aliquis peritiſſimus Medicus , amicis ægroti potentibus inimicus : ſi quiſquam ergo in civitate aliquo periculoſo morbo ægrotaret , & eſſet in eadem civitate peritiſſimus Medicus , amicis , ut dixi , ægroti potentibus inimicus , qui dicerent amico ſuo , Noli eum adhibere , nihil novit : dicerent autem non judicante animo , ſed invidente : nonnè ille pro ſalute ſua removeret amicorum potentium fabulas , & ut paucis diebus plus viveret cum illorum qualibet offenſione , pellendo ſui corporis morbo Medicum illum , quem peritiſſimum fama commendaverat , adhiberet ? Ægrotat humanum genus non morbis corporis , ſed peccatis . Jacet toto orbe terrarum ab Oriente uſque in Occidentem grandis ægrotus . Ad ſanandum grandem ægrotum deſcendit omnipotens Medicus . Humiliavit ſe uſque ad mortalem carnem , tamquam uſque ad lectum ægrotantis . Dat ſalutis præcepta , contemnitur : qui audiunt , liberantur . Contemnitur , cùm dicunt amici potentes , Nihil novit . Si nihil noſſet , potentia ejus gentes non impleret . Si nihil noſſet , non eſſet antè quàm apud nos eſſet . Si nihil noſſet , Prophetas ante ſe non mitteret . Nonnè modò implentur , quæ ante prædicta ſunt ? Nonnè probat Medicus iſte artis ſuæ potentiam , promiſſa complendo ? Nonnè per totum mundum pernicioſi evertuntur errores , & tritura Mundi domantur cupiditates ? Nemo dicat , Anteà melior erat mundus , quàm modò : ex quo cœpit iſte Medicus artem ſuam exercere , multa videmus horrenda . Noli mirari . Ante quàm aliquis curaretur , munda à ſanguine ſtatio Medici videbatur : imò jam tu hoc videns , excute vanas delicias , veni ad Medicum : ſanitatis tempus eſt , non voluptatis . Curemus ergo , Fratres , ſi needum Medicum agnoſcimus , non in eum tamquam phrenetici ſæviamus : non ab eo tamquam lethargici avertamur : Multi enim ſæviendo , multi dormiendo perierunt . Phrenetici ſunt , qui non dormiendo inſaniunt . Lethargici ſunt , qui multùm dormiendo premuntur . Prorſus tales ſunt homines . Contra iſtum Medicum alii ſævire in eum volunt , & quoniam ipſe jam in cælo ſedet , membra ejus fideles in terra perſequuntur . Curat & tales . Multi ex eis converſi , ex inimicis facti ſunt amici , ex perſecutoribus facti ſunt prædicatores . Tales etiam ipſos Judæos , in ſe ipſum , cùm hic eſſet , ſævientes , tamquam phreneticos ſanavit , pro quibus in ligno pendens oravit , Multi eorum ſedato furore , tamquam phreneſi oppreſſa , cognoverunt Deum , cognoverunt Chriſtum . Poſt Aſcenſionem miſſo Spiritu Sancto , converſi ſunt ad eum , quem crucifixerunt , & in Sacramento credentes ſan-

ſanguinem ejus biberunt , quem ſæviendo fuderunt . Habemus exempla . Perſequebatur membra ejus jam ſedentis in cœlo Saulus : perſequebatur graviter in phreneſi mente perdita , morbo nimio . At ille una voce de cœlo clamans eum , Saule , Saule , quid me perſequeris ? *percuſſit phreneticum , erexit ſanum , occidit perſecutorem , vivificavit prædicatorem . Etiam lethargici multi ſanantur . Ipſi enim ſimiles ſunt , qui non ſæviunt in Chriſtum ; nec malitioſi ſunt adversùs Chriſtianos , ſed tantùm differendo langueſcunt verbis ſomnolentis , in lucem oculos extendere pigreſcunt , & qui eos excitare volunt , moleſti ſunt . Recede à me , inquit languidus lethargicus , obſecro te , recede à me . Quare ? Dormire volo . Sed morieris inde . Ille amore ſomni , Mori volo , reſpondet . Et charitas deſuper , Nolo . Plerumque iſtum charitatis affectum exhibet filius etiam patri ſeni morituro poſt paucos dies , jam utique ætate finita . Si lethargicum video , & lethargico morbo premi patrem ſuum à Medico agnoſcit , dicente ſibi , Excita patrem tuum , noli eum permittere dormire , ſi vis ut vivat . Adeſt puer ſeni , pulſat , vellicat , pungit , pietate moleſtus eſt : nec mori citò permittit ipſa ſenectute citò moriturum ; & ſi vixerit , gaudet filius , ut aliquanto plures dies vivat cum deceſſuro ſucceſſurus . Quantò majore charitate , nos amicis noſtris moleſti eſſe debemus , cum quibus non paucos in hoc mundo dies , ſed apud Deum in æternum vivamus !* Sic miſericordiam cœleſtis Medici Chriſti Jeſu imitabimur .

X. *Veſpere autem facto , acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus dicentes, Deſertus eſt locus , & hora jam præteriit : dimitte turbas , ut euntes in caſtella, emant ſibi eſcas . Jeſus autem dixit eis : Non habent neceſſe ire : Date illis vos manducare . Reſponderunt ei : Non habemus hîc niſi quinque panes , & duos piſces . Qui ait eis : Afferte illos mihi huc . Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum , acceptis quinque panibus , & duobus piſcibus , aſpiciens in cœlum , benedixit , & fregit , & dedit Diſcipulis panes , Diſcipuli autem turbis . Et manducaverunt omnes , & ſaturati ſunt . Et tulerunt reliquias , duodecim cophinos fragmentorum plenos . Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum , exceptis mulieribus , & parvulis .* Charitas Apoſtolorum ſolicita eſt de proximorum neceſſitatibus ſublevandis . Illorum charitatem ac piam ſolicitudinem imitari debent Paſtores, Sacerdotes ; nec verbo ſolùm & exemplo eſurientes animas , ſed & cibo corpora indigentium paſcere , ſibique dictum à Chriſto exiſtimare in Apoſtolorum

S.Cypr. Ep.6. perſona : *Date illis vos manducare* . Hac ſolicitudine *S. Cyprianus* ſcribebat ad Cleſum ſuum Carthaginenſem : *Vice mea* (inquit) *fungamini circa gerenda ea , quæ adminiſtratio religioſa depoſcit . Habeatur interim , quantùm poteſt , & quomodo poteſt , pauperum cura ; ſed qui tamen inconcuſſa fide ſtantes , Chriſti gregem non reliquerunt : ut his ad tolerandam penuriam ſumptus per veſtram diligentiam ſuggeratur , ne quod circa fidem tempeſtas non fecit , circa laborantes neceſſitas faciat . Confeſſoribus etiam glorioſis impertiatur cura propenſior : & quamquam ſciam plurimos ex his fratrum voto & dilectione ſuſceptos : tamen ſi qui ſunt , qui vel veſtitu vel ſumptu indigeant ,*

S.Amb.l.2. de offic.c.28. *ſubminiſtrentur eis , quæcumque ſunt neceſſaria* . Hac ſolitudine S. Ambroſius æſtuabat , qui libro 2. *De Officiis Miniſtrorum* , ſcribit : *Hoc maximum incentivum miſericordiæ , ut compatiamur alienis calamitatibus , neceſſitates aliorum , quantùm poſſumus , juvemus , & plus interdum , quàm poſſumus . Melius eſt enim pro miſericordia cauſas præſtare , vel invidiam perpeti , quàm prætendere inclementiam ; ut nos aliquando in invidiam incidimus , quòd confregerimus vaſa myſtica , ut captivos redimeremus . . . . Aurum habet Eccleſia , non ut ſervet , ſed ut eroget , & ſubveniat in neceſſitatibus . . . .*

Nonnè

Digitized by Google

Nonnè melius vaſa ſacra conflant Sacerdotes propter alimoniam pauperum, ſi
alia ſubſidia deſint, quàm ut ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis? Nonnè
dicturus eſt Dominus, Cur paſſus es tot inopes fame mori? Hac ſolicitudine
laborabat S. Exuperius Toloſanus Epiſcopus, qui & ſe ipſum & Eccleſiam
ſuam ad ſummam paupertatem redegerat, ut pauperes juvaret; de quo S. Hie-
ronymus ſcribit: *Viduæ Sareptenſis imitator, eſuriens paſcit alios, & ore* S.Hier.Ep.4.
pallente jejuniis, fame torquetur aliena, omnemque ſubſtantiam Chriſti viſceri-
bus erogavit. Nihil illo ditius, qui Corpus Domini caniſtro vimineo, ſan-
guinem portat in vitro. Hanc ſolicitudinem & charitatem Epiſcopalis mune-
ris propriam eſſe, Gallicana Eccleſia agnovit in Concilio Aurelianenſi I. cu-
jus hæc ſunt verba: *Epiſcopus pauperibus vel infirmis, qui debilitate faciente*
non poſſunt ſuis manibus laborare, victum & veſtitum, in quantum poſſibili-
tas habuerit, largiatur. Si multum habent Eccleſiaſtici Viri, multum ero-
gent, ſi exiguum, libenter impendat. Obediant Domino jubenti: *Afferte*
mihi hunc. Afferant Chriſto, quod Chriſti eſt; bona, quorum diſpenſatores
ſunt, non domini; *Patrimonia pauperum, facultates Eccleſiarum.* Chriſtus S.Ber.& Concilia.
autem Dominus exiguum illud multiplicabit & augebit in manibus erogan-
tium eleemoſynam, ſicut multiplicavit benedictione ſua quinque panes &
duos piſces. Sanè ſi facultates terrenas non multiplicat, non auget, ut vi-
duæ Sareptanæ aliiſque miſericordiam exercentibus præſtitit, quotidieque
præſtat: *Auget incrementa frugum juſtitiæ*: & majora præſtantioraque bona
reddit iis, qui eleemoſynas erogant: *Potens eſt autem Deus omnem gratiam* 2.Cor.9.
abundare facere in vobis, ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes,
abundetis in omne opus bonum, ſicut ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperi-
bus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi. Qui autem adminiſtrat ſemen ſemi-
nanti, & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum,
& augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ: ut in omnibus locupletati, abun-
detis in omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Domi-
no: (inquit Apoſtolus.) *Fæneratur Domino, qui miſeretur pauperis.* (ait Prov.9.17.
Sapiens) *& viciſſitudinem ſuam reddet ei.* Hoc tibi dicit Dominus tuus: Pau-
ca vis dare, & plura accipere? relinque hominem, qui plangit, quando
exigis; me inveni, qui gaudeo, quando reddo. Ecce adſum: da, & ſu-
me; tempore redditionis reddam tibi. Et quid reddam? *Pauca dediſti, plura* S.Aug.ſer.38.
ſume: terrena dediſti, cœleſtia ſume: temporalia dediſti, æterna ſume: mea alias de tem-
dediſti, me ipſum ſume. Quid enim dediſti, niſi ex eo, quod à me accepi- pore 245. c.6.
ſti? Quod dederis, non reddo, qui unde dares, dedi? Qui te ipſum, qui
dares, dedi; qui tibi Chriſtum, cui dares, dedi, qui tibi diceret: Quando
uni ex minimis meis feciſti, mihi feciſti? *Ecce cui das, paſcit & eſurit*
propter te, donat, & eget. Quando donat, vis accipere: quando eget, non
vis dare. Eget Chriſtus, quando eget pauper: Qui omnibus ſuis vitam æter-
nam paratus eſt dare, unoquoque paupere temporaliter dignatus eſt accipere.

XI. In hoc miraculo Chriſti egregium habes divinæ providentiæ documentum,
quæ omnium hominum, ac præſertim cultorum, & amicorum ſuorum neceſſi-
tatibus abundè providet. *Non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens* Pſ.36.25.
panem (ait Propheta.) *Igitur jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enu-*
triet. Non dabit in æternum fluctuationem juſto. Sed etſi ſubtrahat aliquan- Pſ.54.23.
do & ſervis ſuis cibum temporalem, ad ſalutem ſubtrahit. *Movit Medicus,*
quando apponat, quando detrahat, ſicut nobis judicat expedire. Sed tamen & S.Aug. l.2. de ſer. Dom. in Monte, c.17.
egenis quod neceſſe eſt, providentia ſua ſubminiſtrat, aut per ſe ipſum imme-
diatè, aut per divites, quos providentiæ ſuæ miniſtros in ſublevandis pau-
perum neceſſitatibus conſtituit. Divites enim & pauperes in ſinu divinæ pro-

pſ. 48. 3. videntiæ pariter educantur : *Simul in unum dives & pauper* . Pauperes divitum providentiæ & curæ à Deo committuntur in hanc vita temporali : *Ti-*
Pſ.10.14. *bi derelictus eſt pauper* . Divites , quoad futuræ vitæ bona , pauperum pro-
Lucæ 16. 9. videntia juvantur : *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis , ut cùm defeceritis , recipiant vos in æterna tabernacula* . Nec temporalem dumtaxat , ſed
Matt. 4. ſpiritualem cibum omnibus affatim Deus tribuit , verbum ſuum , gratiamque ſuam : *Non enim ex ſolo pane vivit homo , ſed ex omni verbo , quod procedit de ore Dei* . Inquirentes autem Dominum non deficiunt omni bono , ſed guſtant & vident , quia ſuavis eſt Dominus , qui ipſos in omni tribulatione conſolatur , & reficit . Cœleſtem divini verbi alimoniam populo miniſtrare , Apoſtolorum officium eſt , & Epiſcoporum , qui Apoſtolis ſucceſſerunt, præcipuum munus , exindeque ſecundi Ordinis Paſtorum & Sacerdotum , qui ab Epiſcopis velut adjutores in vineæ Dominicæ cultura aſſumuntur & mittuntur , miniſterium . *Date illis vos manducare* . Rationem reddent ſummo Paſtori , graviſsimaſque dabunt pœnas , ſi illorum culpa turbæ patiantur *famem verbi Dei* : ſi dicatur : *Parvuli petierunt panem , & non erat , qui frangeret*
Thren. 4. 4. *eis* . Fregit & dedit Diſcipulis panes , Diſcipuli autem turbis , & manduca-
» verunt omnes , & ſaturati ſunt : *Hic panis , quem frangit Jeſus , myſticè ver-*
S. Ambr. l. 6. » *bum Dei eſt , & ſermo de Chriſto : qui dum dividitur , augetur ; de paucis*
in Luc. n. 86. *enim ſermonibus populis redundantem alimoniam miniſtravit . Dedit ſermones*
& ſeq. *nobis velut panes , qui in noſtro , dum libantur ore , geminantur . Viſibiliter quoque panis iſte incredibili ratione dum frangitur , dum dividitur , dum editur , ſine ulla diſpendii comprehenſione cumulatur . Nec dubites , vel quòd in manibus miniſtrantium , vel in ore edentium creſcat ; quando ubique noſtri operis teſtimonium ad firmamentum credulitatis adſciſcitur .... Conferant Gentiles , ſi placet , cum Chriſti beneficiis Deorum ſuorum non facta , ſed ficta . Fuerunt certè eorum fabulæ fuiſſe Regem quemquam , qui quicquid tangebat , aurum fiebat . Sed etiam convivia ipſa feralia ; nam & ipſa mantilia digitis apprehenſa riguerunt : & cibus in ore crepitabat , ferens non alimenta , ſed vulnera : & in gutture potus hærebat , nec penetrare facilis , nec redire . Digna beneficia votis , digna tanto munera peccatore , digna liberalitas conferente . Talia ſunt idolorum beneficia , ut cùm videntur prodeſſe , plus noceant : at verò Chriſti munera parva videntur , & maxima ſunt* . Teſtimonia Domini deſide-
Pſ. 18. 11. rabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum , & dulciora ſuper mel &
» favum ... Bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri , & argenti : *Denique*
» *non uni collata , ſed populis : nam & cibus edentium in ore creſcebat , &*
Pſ. 118. 72. *videbatur eſſe corporalis alimoniæ , ſed ſumebatur ſalutis æternæ . Nec otioſè , turbæ ſuperſunt , à Diſcipulis colliguntur ; quia ea , quæ divina ſunt , apud electos faciliùs poſſis , quàm apud populos reperire . Utinam mihi contingat audire : Collige quæ ſuperſunt , Si audiero & fecero , habebo multa , quæ turbæ , habebo*
Exod. 20. 14. *multa , quæ pueri , & mulieres edere nequiverunt . Beatus ille , qui poteſt collige-*
Matt. 5. 24. 30. *re , quæ etiam doctis ſuperſunt . Videamus quomodo colligat . Dixit Lex ,* Non mœcaberis : *Fregit hunc panem Chriſtus , diviſit hoc verbum , non aliunde ad-*
» *jiciens , ſed de ſuo partiens* : Qui viderit , *inquit* , mulierem ad concupiſcen-
Luc. 16. 19. » dum , jam mœchatus eſt eam . *Habes fragmentum de ſuo . Addidit* : Si ocu-
» lus tuus dexter ſcandalizat te , erue eum . *Habes aliud* . Et ſi dextera tua
» ſcandalizat te , abſcinde eam . *Et* , Qui dimiſſam à viro duxerit , mœchatur .
Gal. 4. 22. 24. *Vides ex uno , quàm multa fragmenta . Moyſes dicit , quòd* Abraham duos filios
» habuit , unum de ancilla , & unum de libera . *Paulus dicit* : Hæc ſunt duo
» Teſtamenta : *Diviſit hoc verbum , & invenit myſterium . Beatus ergo qui colligit , quæ dividit Chriſtus . Qua ratione autem cophinos duodecim Chriſtus implevit ,*

Digitized by Google

vit, niſi illud populi Judaici ſolveret: Quia manus ejus cophino ſervierunt? Pſ. 80. 7.
Hoc eſt, Populus, qui ante lutum in cophinis colligebat, hic jam per crucem Chriſti vitæ cæleſtis operatur alimoniam, & eò fidei cibum congerit, ubi erat ante cænum gentilis perfidiæ. Nec paucorum hoc munus, ſed omnium eſt. Nam per duodecim cophinos tamquam tribuum ſingularum fidei firmamentum redundat. Panis *enim confirmat cor hominis*. Pſ. 103. 16.

XII. *Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fænum, acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum, benedixit, & fregit, & dedit Diſcipulis panes, Diſcipuli autem turbis. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt*. &c. Conſecrationis, & ſanctæ Communionis Euchariſtiæ miraculum iſtud figura eſt. In hoc nempè Sanctiſſimo Sacramento, panis Chriſti benedictione verbiſque conſecratur, & in Corpus ejus mutatur. Chriſtus Corpus ſuum, cœleſtem panem Apoſtolis in ultima cœna dedit, iiſque Novi Teſtamenti Sacerdotibus inauguratis poteſtatem fecit illud idem ſub ſpecie panis, quem ejuſdem Domini Jeſu myſticis verbis conſecraſſent, Fidelibus diſtribuendi. Chriſti Corpus ſacratiſſimum, idem ſubſtantialiter manens, ſacramentaliter multiplicatur, ſeu realem in ſacramento præſentiam acquirit pro ſignorum numero multiplicem. Qui cœleſtem illum panem, Corpus (inquam) Chriſti manducant, cum debitis animi diſpoſitionibus, ſpiritaliter eo nutriuntur & ſatiantur; *Caro Chriſti Corpore & Sanguine veſcitur, ut* Tertul.
anima de Deo ſaginetur. Sed aliud eſt Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Non quicumque manducant, ſpiritaliter reficiuntur & ſatiantur, niſi ſpiritaliter comedant, fide, ſpe, charitate Chriſto incorporentur, ut vivificentur: *Vota mea reddam in conſpectu timentium eum. Edent pauperes: &* Pſ. 21. 27.
ſaturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: vivent corda eorum in ſæculum ſæculi. Quæ ſunt vota ſua? *Sacrificium, quod obtulit Deo. Noſtis quale ſacrificium? Norunt Fideles vota, quæ reddidit coram timentibus eum*. Edent pauperes, & ſaturabuntur: *Beati pauperes, quia ideò eſuriunt, ut ſatientur. Qui autem divites ſunt, non ſatiantur, quia non eſuriunt. Comedent pauperes. Inde erat piſcator ille Petrus, inde erat alius Piſcator Joannes, & Jacobus frater ipſius; inde erat etiam publicanus Matthæus. De pauperibus ipſi erant, qui comederunt & ſaturati ſunt, talia paſſi, qualia manducaverunt. Cœnam ſuam dedit, paſſionem ſuam dedit: ille ſaturatur, qui imitati ſunt pauperes: Ipſi enim ſic paſſi ſunt, ut Chriſti veſtigia ſequerentur. Edent pauperes. Sed quare pauperes? Et laudabunt Dominum, qui requirunt eum. Divites ſe laudant, pauperes Dominum laudant. Quare ſunt pauperes? Quia Dominum laudant, & Dominum quærunt. Dominus eſt divitiæ pauperum. Ideò inanis eſt domus, ut cor plenum divitiis ſit. Divites quærunt, unde arcam impleant, pauperes quærunt, unde cor impleant: & cùm impleverint, laudant Dominum, qui requirunt eum. Et videte, Fratres, qui verè pauperes ſunt, cujus rei divites ſint: quia non in arca, non in horreo, non in apotheca*. Vivent *corda eorum in ſæculum ſæculi*. S. Aug. En. 11. in Pſ. 21.

XIII. *Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi*. Diſcipulos in naviculam aſcendere compulit Chriſtus, & præcedere eum trans fretum, donec turbas dimitteret: cùm ut Diſcipulos abſentia ſua magis corroboraret, accuratiori eorum experientiæ miraculum editum multiplicationis quinque panum permittens, cujus monumenta ſecum trajiciebant, cophinos duodecim fragmentorum: tum ut eorum fidem orta tempeſtate probaret, exerceret, augeret: tum ut doceret nos, inanem gloriam numquam aucupandam eſſe, neque ſemper multitudini adhærendum. Quamobrem & ipſe aſcendit in montem ſolus, ut diſcamus, non ſemper

O 2 cum

cum multis eſſe converſandum, neque ſemper multitudinem fugiendam; ſed alternis id faciendum: Sacerdotes & Prædicatores Evangelii, Paſtoreſque quos Sacri Miniſterii neceſsitas cum turbis verſari frequenter compellet, ſacrum ſeceſſum interdum quærere & eligere debere, deſerta loca, ſolitudinem, Seminaria, Monaſteria adire, ac dierum aliquot intervallo in iis morari, orationis & ſpiritualis exercitationis cauſa. Diſcamus & nos à mundo, turbiſque, à cupiditatum & ſæcularium negotiorum tumultu, mente & animo recedendum; aſcendendum in montem, cor ad Deum ſurſum erigendum, ſolitudinem quærendam, ſilentium ſervandum cum hominibus, ſi cum Deo in oratione rectè ac fructuosè colloqui velimus: *Aſcendit in montem ſolus orare. Et veſpere facto ſolus erat ibi.* Diſcamus etiam nos Chriſto adhærere, non corruptibilium rerum amore, ne nobis exprobet, vt Judæis: *Quæritis me, non quia ſigna videtis, ſed quia ſaturati fuiſtis ex panibus.* Quapropter nec crebrò iſtud miraculum multiplicationis panum, ſed bis tantùm operatus eſt, ut doctiores omnes redderet, non eſſe ventri ſerviendum, ſed jugiter in ſpiritualibus permanendum. Sic igitur faciamus: quæramus diligenter Panem illum cœleſtem, quo accepto, ſæcularium omnium rerum curam abjiciamus. Nam ſi illi domo, patria, propinquis omnibus neglectis, in deſertis locis cum Chriſto morabantur, nec inedia urgente recedebant; quid facere nos oportet, qui in tali tantaque Menſa recumbimus! Majorem certè ſapientiam afferre nos oportet, ſpiritualia ſemper appetere, neceſſaria verò ad ſuſtentationem corporis ſecundo ac minùs præcipuo loco deſiderare. Nam illos increpari videmus, non quia propter panes, ſed quia propter id ſolùm ac potiſsimùm Chriſtum quærebant. Caveamus igitur: nam ſi quis magna & mirabilia dona negligit, & parva diligentiùs ſectatur, quæ contemnenda cenſet is, qui ea largitur, etiam magna illa perdit: quemadmodùm ſi illa ſectatur; hæc quoque parva ſibi accidunt. Magnis enim parva, non è contra, in acceſsionem data ſunt. Hæc autem caduca & inſtabilia, etiamſi maxima in ſe videantur, tamen illis collata, parva & vilia comperiuntur. Non ergo his ſtudeamus, ſed tam poſſeſsionem, quàm privationem indiferentem arbitremur, Jobum imitati, qui neque cùm hæc adeſſent, his vehementiùs detinebatur; neque cùm abeſſent, valdè quærebat.

S. Joan. Chr. H. 50. in Mat.

XIV. *Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus: Erat enim contrarius ventus*, Tempeſtate non minori, quàm prius, navigantes Apoſtoli jactantur, hoc diſcrimine, quòd in priori Jeſus cum illis erat in navi, nunc verò ab illis navigantibus & in periculo conſtitutis deſideratur. Quod divino ita diſpoſitum eſt conſilio, ut paulatim ad majora perducti, excelſo ac forti animo cuncta perferre diſcerent. Idcirco præſens quidem erat in primo periculo, ſed dormiebat, ut non longè ſalutem abeſſe crederent. Nunc verò firmiorem illorum animum faciens, cùm omninò abſit, in medio Mari tempeſtatem exoriri ſinit, ne aliundè ſalutis ſpem expectent: atque etiam tempeſtate ipſos per totam noctem laborare permittit, ut tempeſtis & temporis terrore percuſſi, magis ipſum deſiderarent, ac firmam ejus atque perpetuam memoriam retinerent. Quapropter nec confeſtim periclitantibus ſuccurrit, ſed quarta vigilia in Mari ambulans, venit ad ipſos; erudiens nos non eſſe citò ſolutionem calamitatum quærendam, ſed magno animo adverſa perferenda. Cùm igitur jam confeſtim ſe liberatum iri crederent, tunc majoris calamitatis terrore percuſſi ſunt. Nam *videntes eum ſuper Mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ timore clamaverunt.* Ad tempeſtatis terrorem non minor à viſu terror acceſſit:

S. Jo. Chr. ib.

ceſſit : neque tenebras omninò diſpulit , aut ſe ſtatim manifeſtavit Jeſus , ut periculorum frequentia fortiores redderentur . Hoc & in Job factum fuiſſe videmus . Nam cum tentationi finem Deus allaturus eſſet , tunc moleſtiora fieri permiſit , non dico liberorum mortem , non ſtulta verba uxoris , ſed ſervorum atque amicorum exprobationes . Similiter cùm de afflictione peregrinationis Jacob liberaturus eſſet , major turbatio accidit : Socer enim eum perſecutus , mortem minabatur ; & paulò poſt frater ſucceſſit , qui majorem illi timorem incuſſit . Id etiam in Abrahamo factum non ignoramus : ultima enim atque terribilis illa tentatio fuit de filii immolatione . Hoc igitur etiam nunc factum videmus . Nec enim priùs ſe Chriſtus revelavit , quàm magnitudine terroris ſuperati omnes , una voce inclamaſſent .

XV. *Navicula autem in medio Mari jactabatur fluctibus* , &c. Eccleſia naviculæ inſtar eſt , in hoc mundo velut in medio Mari fluctuantis : perſecutionum periculis expoſiti ſunt ejus miniſtri : ventis tentationum continuò pulſantur ejus filii : ſed non deſerit eos Jeſus , ſi ipſi fideles ſint , in eumque tunc magis ſperent , cùm magis deſtituti , graviùſque tentati videntur . Ad illos venit in neceſſitatibus , in tribulatione , in tenebris , in umbra mortis , ſi ipſum diligere & gratiæ ejus auxilium implorare non ceſſent . Chiſti præſentia in Eccleſia , operatio per gratiam interiorem , per Sacramenta , per Sacerdotes ſuos in ſervis ſuis , cùm fluctibus & procellis tentationum & perſecutionum agitantur , pro phantaſmate & illuſione haberi non poteſt , quia vox Chriſti in Scripturis Sacris loquentis præſentiam ejus confirmat : fiduciæ in illorum animis operatio ipſum adeſſe demonſtrat . *Statimque Jeſus locutus eſt eis , dicens : Habete fiduciam : Ego ſum , nolite timere* . Tamdiù imminens naufragium perſeverat , quamdiù Jeſus veniat (inquit Sanctus Hieronym.) In omnibus quæ fecit Dominus , admonet nos , quemadmodum hic vivamus. *Nemo quippe in hoc ſæculo non peregrinus eſt : Quamvis non omnes ad patriam redire deſiderent . Ex ipſo autem itinere fluctus tempeſtateſque patimur : ſed opus eſt , vel in navi ſimus. Nam ſi in navi pericula ſunt , ſine navi certus interitus . Quantaſvis enim vires lacertorum habeat , qui natat in pelago , aliquando magnitudine maris victus , abſorbetur & mergitur . Opus eſt ergo ut in navi ſimus , hoc eſt , ut in ligno portemur , ut Mare hoc tranſire valeamus . Hoc autem lignum quo infirmitas noſtra portatur , Crux eſt Domini , in qua ſignamur , & ab hujus Mundi ſubmerſionibus vindicamur . Patimur fluctus ; ſed ille Deus eſt , qui opituletur nobis* . Quòd enim aſcendit relictis turbis ſolus in Montem Dominus orare , Mons ille alta cœlorum ſignificat . Relictis enim turbis , ſolus poſt reſurrectionem Dominus aſcendit in cœlum , & *Interpellat pro nobis Pontifex & Advocatus precum noſtrarum* . Intereà navis portans diſcipulos , id eſt , Eccleſia , fluctuat & quatitur tempeſtatibus tentationum ; & non quieſcit ventus contrarius , id eſt , adverſans ei diabolus , & impedire nititur , ne perveniat ad quietem . Sed major eſt , qui interpellat pro nobis . Nam in iſta noſtra fluctuatione , in qua laboramus , dat nobis fiduciam , veniens ad nos & confortans nos : tantùm ne turbati in navi excutiamus nos , & projiciamus in Mare . Quia etſi turbatur navis , navis eſt tamen . Sola portat diſcipulos , & recipit Chriſtum . Periclitatur quidem illa in Mari , ſed ſine illa ſtatim peritur . Tene te itaque in navi , & roga Deum . Deficientibus enim omnibus conſiliis , cùm neque gubernacula ſuffecerint , & ipſa velorum extenſio majori periculo quàm utilitati fuerit , dimiſſis humanis omnibus adjutoriis & viribus , ſola reſtat nautis intentio depre-

S. Aug. ſ. 74. alias de Diverſis 22.

deprecandi & voces ad Deum fundendi . *Qui ergo præſtat navigantibus , ut*
perveniant ad portum , numquid Eccleſiam ſuam dimiſſurus eſt , ut eam non
perducat ad requiem ? Tamen Fratres . *Maxima perturbatio in iſta navi non*
eſt , niſi in abſentia Domini . In Eccleſia conſtitutus abſentem habet Dominum?
Ephes.4.26. „ *Quando autem abſentem habet Dominum ? Quando vincitur aliqua cupiditate .*
» Quomodo enim quodam in loco in ſacramento dicitur , *Sol non occidat ſuper*
iracundiam veſtram , neque detis locum diabolo : Intelligitur autem non de
iſto Sole , qui habet quamdam ſublimitatem inter cœleſtia viſibilia , qui com-
Joa. 1. muniter videri poteſt & à nobis , & à beſtiis ; ſed de illa luce , quam
non vident , niſi pura corda Fidelium , ſicut dictum eſt : *Erat lumen verum,*
» *quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* . Eſt ergo lumen
» verum juſtitia atque ſapientia , quod definit mens videre . cùm perturbatione
» iracundiæ fuerit tamquam nubilo ſuperata : & tunc quaſi occidit Sol ſuper
» iracundiam hominis . *Sic & in iſta navi , cùm abſens eſt Chriſtus , ſuis quiſ-*
que tempeſtatibus quatitur , & iniquitatibus & cupiditatibus ſuis . Dicit enim
tibi Lex , verbi gratia : Ne falſum teſtimonium dicas . Si intelligas teſtimo-
nii veritatem , lucem habes in mente : ſi autem turpis lucri cupiditate ſupera-
tus , ſtatueris animo falſum dicere teſtimonium , jam incipies abſente Chriſto
tempeſtate turbari , fluctuabis fluctibus avaritiæ tuæ , periclitaberis tempeſtate
concupiſcentiarum tuarum , & quaſi abſente Chriſto planè ſubmergeris . Quàm
metuendum eſt , ne avertatur navis , & retro reſpiciat ! Quod fit , cùm relicta
ſpe cœleſtium præmiorum , ad ea , quæ videntur & tranſeunt , detorquente
cupiditate quiſque convertitur . Nam & tentationibus libidinum qui pertur-
batur & tamen in ea , quæ intus ſunt , conſpicit , non eſt uſque adeo deſpe-
ratus , veniam delictis ſuis deprecans , & intentus evincere atque tranſmeare
rabiem ſævientis Maris . Qui verò ita detorquetur à ſe , ut dicat in corde
ſuo , Non videt Deus ; non enim de me cogitat , aut curat , an ne peccem;
„ *vertit proram , fertur procella , & unde veniebat , impellitur .* Sunt enim
„ multæ cogitationes in cordibus hominum : & fluctibus hujus ſæculi , &
„ multis tempeſtatibus navis Chriſto abſente turbatur .
„ XVI. *Quarta autem vigilia noctis , venit ad eos ambulans ſuper Mare .*
S. Aug. ib. „ Quarta vigilia noctis , finis eſt noctis . Significat ergo , quòd jam in fine
„ ſæculi ſubvenit Dominus , & videtur ambulare ſuper aquas . Quamquam
„ enim turbetur tentationum procellis hæc navis , videt tamen glorificatum
„ Chriſtum ambulantem ſuper omnes tumores maris ; hoc eſt , ſuper omnes
„ hujus ſæculi Principatus . Antea enim dictum eſt , ex voce paſſionis ejus,
„ quia ſecundùm carnem cùm demonſtraret humilitatis exemplùm , adversùs
„ eum intumuerunt fluctus maris , quibus ceſſit voluntate pro nobis , ut
Pſ. 68. 3. „ impleretur illa Prophetia , *Veni in altitudinem maris , & tempeſtas demerſit*
„ *me* . Non enim repulit falſos teſtes , nec ſævientem clamòrem dicentium,
„ *Crucifigatur* . Rabida corda & ora furentium non poteſtate compreſſit , ſed
„ patientia toleravit . Fecerunt ei , quanta voluerunt : Quia *Factus eſt obediens*
„ *uſque ad mortem , mortem autem crucis* . Poſteà verò quàm reſurrexit à
„ mortuis , ut pro diſcipulis in Eccleſia tamquam in navi conſtitutis , & fide
„ crucis ſuæ tamquam ligno portatis , & tentationibus hujus ſæculi tamquam
„ fluctibus maris periclitantibus , ſolus oraret , cœpit nomen ejus honorari
„ & in hoc ſæculo , in quo contemptus , accuſatus , occiſus eſt : *Ut*
qui venerat ſecundùm paſſionem carnis in altitudinem maris , & tempeſtas de-
merſerat eum , jam ſuperborum cervices tamquam ſpumam undarum ſui nominis
honore calcaret . Sicut nunc Dominum videmus , tamquam ambulantem ſuper
Mare , ſub cujus pedibus totam hujus ſæculi rabiem ſubjectam eſſe conſpicimus .

XVII. *Et*

Digitized by Google

XVII. *Et videntes eum ſuper mare abulantem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt; & præ timore clamaverunt*. Error diſcipulorum, errorem figurat hæricorum, præſertim Marcionitarum & Manichæorum, qui Chriſtum non fuiſſe natum de Virgine, nec verum corpus habuiſſe docebant, ſed oculis apparuiſſe, quod non erat. Dixerunt, *Quia phantaſma eſt*: Sed ille nos adversùs iſtas peſtes ſua voce confirmat, dicens: *Habete fiduciam: Ego ſum, nolite timere*. Hoc eſt, nolite ſic expaveſcere meam dignitatem, ut mihi velitis auferre veritatem. Etſi ſuper mare ambulo, etſi elationes & faſtus ſæculares, tamquam rabidos fluctus ſub pedibus habeo; tamen verus homo apparui, tamen verum de me Evangelium meum prædicat, quòd ex Virgine natus, quòd Verbum caro factus ſim; quòd verum dixi, *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*: Quòd manus dubitantis, vera vulnerum meorum veſtigia tractaverunt. *Ego ſum, nolite timere*. Alium itidem errorem figuravit error diſcipulorum eorum, ſcilicet, qui Dominum credunt in aliqun fuiſſe mentitum, & ea, quæ minatus eſt impiis, eventura eſſe non credunt: Quaſi in parte ſit verax, & in parte mendax, veluti phanſma apparens in verbis, quaſi quod eſt, & non eſt. Sed qui bene intelligunt vocem dicentis, *Ego ſum, nolite timere*: jam credunt omnia verba Domini, ut quemadmodum ſperant præmia, quæ promittit, ita pœnas timeant, quas minatur. Nam & iſta opinio, qua putant homines, Chriſtum non vera fuiſſe iniquis & perditis comminatum, ex hoc nata eſt, quia vident populos multos & innumerabiles turbas nomini ejus eſſe ſubjectas: ut ex eo illis videatur Chriſtus phantaſma eſſe, quia ſuper mare ambulabat, id eſt, ideò videatur mentiri in comminatione pœnarum, quia quaſi non poteſt perdere tam innumerabiles populos, qui nomini ejus & honori ſubjecti ſunt. Sed audiant dicentem, *Ego ſum*. Illi ergo non timeant, qui veracem in omnibus Chriſtum credentes, non ſolum id, quod promiſit, appetunt, ſed etiam fugiunt, quod minatus eſt: Quia etiamſi ſuper mare ambulat, id eſt, omnia genera hominum in iſto ſæculo conſtituta illi ſubjecta ſunt; tamen non eſt phantaſma, & ideò non mentitur, cùm ait: *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum*.

S. Aug. ſ. 75. alias de Div. 22. c. 7. & 8.

Matth. 7. 21.

XVIII. *Reſpondens autem Petrus, dixit: Domine, ſi tu es, jube me venire ad te ſuper aquas. Et ipſe ait, Veni. Et deſcendens Petrus de navicula, ambulabat ſuper aquam, ut veniret ad Jeſum*. Non dixit Petrus, Ora & deprecare Deum, ut venire poſſim: ſed, *Jube, ut veniam*. Vides, quàm vehementer arderet? Vides, quanta fides ipſius etiam tunc eſſet? Et certè ſæpènumero quia majora petit, quàm vires ſuæ poſtularent, in periculum incidit: & nunc amore, & non oſtentatione impulſus, immenſa petiit. Nemo enim ita ut ipſe Jeſum amabat: propterea nec dixit, Jube, ut ſuper aquas ambulem: ſed, Jube, ut ad te veniam. Non ſolùm autem charitatem, ſed fidem etiam oſtendit: Quia enim credebat, non tantummodò Chriſtum ſuper mare ambulare, verùm etiam aliis id poſſe concedere auſus eſt hoc petere, ut cum eo citiùs eſſe poſſet. *At ipſe ait, Veni. Et deſcendens Petrus de navicula, ambulabat ſuper aquam: ut veniret ad Jeſum. Videns verò ventum validum, timit, & cùm cæpiſſet mergi, clamavit, dicens: Domine, ſalvum me fac*. Cùm deſcendiſſet de navi, ad ipſum ibat, non tantùm gaudens, quod ſuper mare ambularet, quantùm quòd ad Jeſum itinere mirabili veniebat. Ita quod majus erat, ſuper maria ſcilicet de navigio confidenter deſcendere, magno animo fecit: vi autem ventorum, & impetu fluctuum, quod erat minus, ſuperatus timuit. Naturæ quippè hu-

S. Joa. Chr. lib. ci. in Matth.

manæ hæc conditio eſt , ut difficilioribus nonnunquam ſuperatis , ſuccumbat
,, in minoribus : quod etiam Elias ſub Jezabel paſſus eſt , Moſes in Ægypto,
Reg. 19. Exod. 2. 2.Reg.11. ,, David in Bethſabee ; & nunc Petrus terrore tempeſtatis tota nocte vexa-
,, tus , magna cum fiducia in aquas deſcendit ; ad ventorum autem impetum
,, animi magnitudinem retinere non potuit , præſertim cùm jam propè Chri-
,, ſtum eſſet . Nihil certè prodeſt loco juxta Chriſtum eſſe , ſi fide non ſis.
,, *Et continuò Jeſus extendens manum , apprehendit eum , & ait illi : Modicæ
fidei , quare dubitaſti ?* Sed cur non imperavit ventis , ut ceſſarent , ſed
,, manu extenſa accepit eum ? Quia videlicet fide ipſius opus eſſet . Cùm
,, enim nos ipſi fide deficimus , tunc Dei patrocinia retardantur . Ut ergo
,, oſtenderet , non à procellis , neque à ventis , ſed à modica fide ſua ipſum
,, everti , ait : *Modicæ fidei , quare dubitaſti ?* Niſi enim labefactatus in fide
,, aliquo modo fuiſſet , etiam ventis facilè reſtitiſſet : idcircò manu compre-
,, hendens eum , confirmavit eum vento ſpirante , qui donec firma fides erat,
,, nihil nocere poterat . Et ſicut cùm antequam volare queat , ſi nido pul-
,, lus exiens in terram decidat , mater velociter raptum in nidum reſtituit:
,, ſic tunc Chriſtus in Petro peregit . *Et cùm aſcendiſſet in naviculam , ceſ-
ſavit ventus .*

Videns verò ventum validum , timuit ; & cùm cœpiſſet mergi , clama-
,, vit , dicens : Domine , ſalvum me fac . *Petrus ſuper aquas ambulat gravi &
,, ſolido corpore . Mollis unda non cedit : paululùm fides dubitat , & ſtatim na-
S.Hier.Ep.62. turam ſuam corpus intelligit : ut ſciamus , ſuper aquas non corpus ambulaſſe,
ſed fidem .*

Modicæ fidei , quare dubitaſti ; *Arguit Moyſes voce divina , quòd ejus
S. Aug.l.16. contra Fauſtum, c. 16. fides ad aquam de petra elicienda aliquantulùm titubaverit ; quod ei cum pec-
cato Petri poteſt eſſe commune , qui in mediis fluctibus ſimili fidei defectu du-
bitavit .*

XIX. Domine , ſi tu es , jube me venire ad te ſuper aquas : *Non enim
hoc poſſum in me , ſed in te . Agnovit quid ſibi eſſet a ſe , quid ab illo , cu-
S.Aug.l.67. alia 13. de Verbis Do. jus voluntate credidit ſe poſſe , quod nulla infirmitas humana poſſit . Ergo , ſi
tu es , jube : quia cum juſſeris , fiet . Quod ergo non valeo præſumendo , tu
potes jubendo . Et Dominus , Veni , inquit . Et ſine ulla dubitatione Petrus
ad verbum jubentis , ad præſentiam ſuſtentantis , ad præſentiam regentis , ſine
ulla cunctatione deſiluit in aquas , & ambulare cœpit , Potuit quod Dominus,
non in ſe , ſed in Domino . . ; Fide valuit , quod humana infirmitas non va-
lebat .* Petrus confidenter ambulans ſuper aquas , ut veniat ad Jeſum , fi-
gura eſt infirmorum , qui ſunt in Eccleſia : Petrus timens ad flatum venti
vehementis , figura eſt infirmorum . Agendum eſt cum infirmis , ut ſint fir-
mi . *Multos autem impedit à firmitate præſumptio firmitatis . Nemo erit à Deo
firmus , niſi qui ſe à ſe ipſo ſentit infirmum .* Pluviam voluntariam ſegregabis
Pſ. 67.10. Deus hæreditati tuæ , & infirmata eſt ; tu verò perfeciſti eam . *Pluviam vo-
luntariam ſegregaſti , non attendens hominum merita , ſed tuam gratiam &
miſericordiam : Infirmata eſt ergo ipſa hæreditas , & agnovit ſe infirmam
in ſe , ut firma eſſet in te . Non firmaretur , ſi non infirmaretur , ut abs te
in te perficeretur .* Jube me , *inquit* , venire ad te ſuper aquas . *Homo au-
deo , ſed non hominem rogo . Jubeat Deus homo , ut poſſit quod non poteſt
homo .* Veni , *inquit . Et deſcendit , & cœpit ambulare ſuper aquas : & po-
tuit Petrus , quia juſſerat petra . Ecce quid Petrus in Domino . Quid in ſe ?*
Videns ventum validum , timuit : & cùm cœpiſſet mergi , clamavit , di-
cens : Domine ſalvum me fac . *Præſumpſit de Domino , potuit de Domino :
Pſ.93. 18. titubavit ut homo , rediit ad Dominum .* Si dicebam , Motus eſt pes meus.

Quare

Quare motus, niſi quia meus? Et quid ſequitur? Miſericordia tua, Domine, adjuvabat me. *Non virtus mea; ſed miſericordia tua. Numquid enim Dominus deſeruit titubantem, quem audivit invocantem? Ubi eſt illud*, Quis invocavit Deum, & deſertus eſt ab eo? *Ubi eſt illud*, Et omnis, qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit? *Continuò porrigens adjutorium dexteræ ſuæ, levavit mergentem, increpavit diffidentem*, Modicæ fidei, quare dubitaſti? *De me præſumpſiſti, de me dubitaſti?* Eccl. 2. v… Joel. 2. 32.

Eja Fratres; attendite ſæculum quaſi mare, ventus validus, & magna tempeſtas. Unicuique ſua cupiditas tempeſtas eſt. Amas Deum; ambulas ſuper mare, ſub pedibus tuis eſt ſæculi tumor. Amas ſæculum, abſorbebit te. Amatores ſuos vorare novit, non portare. Sed cùm fluctuat cupiditate cor tuum, ut vincas tuam cupiditatem, invoca Chriſti Divinitatem. Putatis tunc eſſe ventum contrarium, quando eſt hujus ſeculi adverſitas? Quando enim bella, quando tumultus, quando fames, quando peſtilentia, quando cuique hominum etiam ſingnio evenit privata calamitas, tunc putatur ventus adverſus, ibi putatur invocandus Deus. Quando autem temporali felicitate ſæculum arridet, quaſi non eſt ventus contrarius. Noli hinc interrogare temporis tranquillitatem: interroga, ſed tuam cupiditatem. Vide ſi tranquillitas eſt in te: vide ſi non te ſubvertit ventus interior. Magnæ virtutis eſt cum felicitate luctari, ne illiciat, ne carrumpat, ne ſubvertat ipſa felicitas. Magnæ felicitatis eſt, à felicitate non vinci. Diſce calcare ſæculum, memento fidere in Chriſto: Et ſi motus eſt pes tuus: ſi titubas, ſi aliqua non ſuperas, ſi mergi incipis, dic, Domine, pereo, libera me, Dic. Pereo; ne pereas. Solus enim à morte carnis liberat te, qui mortuus eſt in carne pro te.

XX. Domine, ſi tu es, jube me venire ad te ſuper aquas. *Geſtat Petrus Eccleſiæ plerumque perſonam. Quid ergo aliud dictum putamus, niſi, Domine, ſi verax es, clarificetur etiam Eccleſia tua in iſto ſæculo, quia hoc de te Prophetia prædicavit? Ambulet ergo ſuper aquas, & ſic ad te veniat illa, cui dictum eſt*, Vultum tuum deprecabuntur divites plebis. *Sed quoniam Dominum jam humana non tentat, homines autem ſæpè in Eccleſia humanis laudibus & honoribus perturbantur, & propè merguntur; ideò Petrus trepidavit in mari, magnam vim tempeſtatis exhorrens. Quis enim non timet illam vocem*, Qui vos felices dicunt, in errorem vos mittunt, & conturbant ſemitas pedum veſtrorum? *Et quia luctatur animus adversùs concupiſcentiam laudis humanæ, bonum eſt in tali periculo ad orationem & deprecationem convertatur: ne fortè qui laude mulcetur, vituperatione ſubruatur atque mergatur. In unda exclamet titubans Petrus, & dicat*, Domine ſalva me. *Porrigit enim Dominus manum, & quamvis increpet dicens*, Modicæ fidei, ut quid dubitaſti? *quare non recto itinere illum intuens, ad quem tendebas, non niſi in Domino gloriatus es? Tamen à fluctibus rapit, & confitentem infirmitatem ſuam atque illius auxilium poſtulantem perire non ſinit. Recepto autem Domino in navi, confirmata fide atque omni dubitatione ſublata, ſedatiſque tempeſtatibus maris, ut jam ad terræ ſtabilitatem ſecuritatemque veniatur, adorant omnes dicentes*, Verè Filius Dei es tu. *Hoc eſt enim gaudium ſempiternum, quo perſpicua Veritas, & Verbum Dei, & Sapientia, per quam facta ſunt omnia, & eminentia miſericordiæ ejus, & cognoſcitur & amatur.* S.Aug. ſ.95. aliàs de Div. 22. c.9. Pſ.44. 13.

XXI. *Et cum transfretaſſent, venerunt in terram Geneſar. Et cùm cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes: Et rogabant eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, ſalvi facti ſunt.* Ardore incredibili quærunt homines ſalutem corporis: ſtupendo tepore quæritur, imò

prorsùs ab hominum parte maxima negligitur ſalus animi. Qui Chriſtum quærit deſiderio & amore hujus vitæ, valetudinis, commodorum temporalium Deo frui non vult, ſed uti; illa amplius quàm Deum & Chriſtum diligit; animo Judæus eſt, non Chriſtianus. Frui eſt amore alicui rei inhærere propter ſe ipſam: Uti, quod in uſum venerit, ad id quod amas, obtinendum referre. Solo Deo fruendum; mundo, boniſque omnibus temporalibus utendum eſt. *Quomodo ergo ſi eſſemus peregrini, qui beatè vivere niſi in patria non poſſemus, eaque peregrinatione utique miſeri, & miſeriam finire cupientes, in patriam redire vellemus, opus eſſet vel terreſtribus vel marinis vehiculis, quibus utendum eſſet, ut ad patriam, qua fruendum erat, pervenire valeremus: quod ſi amœnitates itineris, & ipſa geſtatio vehiculorum nos delectaret, & converſi ad fruendum hiis, quibus uti debuimus, nollemus citò viam finire, & perverſa ſuavitate implicati alienaremur à patria, cujus ſuavitas faceret beatos: ſic in hujus mortalitatis vita peregrinantes à Domino, ſi redire in patriam volumus, ubi beati eſſe poſſimus, utendum eſt hoc mundo, non fruendum, ut inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciantur, hoc eſt, ut de corporalibus temporalibuſque rebus æterna & ſpiritualia capiamus.*

S. Aug. l. 1. de Doctr. Chr. c. 4.

Et cùm cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes. Qui verè Deum cognoſcit & diligit, proximos & amicos ad Ipſum ducere modis omnibus enititur. In hoc poſita charitas eſt, quam proximo debemus. *Deus fons noſtræ beatitudinis, ipſe eſt omnis appetitionis finis. Hoc bonum diligere in toto corde, in tota anima, & in tota virtute præcipimur. Ad hoc bonum debemus, & à quibus diligimur duci, & quos diligimus ducere.*

S. Aug. l. 10. de Civit. Dei c. 3.

XXII. *Et rogabant eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent, &c.* Tangamus ergo etiam nos fimbriam veſtimenti ejus; vel potiùs, ſi volumus, ipſum totum habeamus. Non enim veſtis ſolum, ſed corpus ipſius nobis propoſitum eſt, non ut tangamus ſolummodò, ſed ut comedamus, & ſaturemur. Adeamus igitur Chriſtum ſinguli ægrotantes, magna cum fide. Nam ſi qui fimbriam veſtimenti ejus tunc tetigerunt, omnes convaluerunt: quantò magis corroborabimur, ſi totum in nobis habebimus? Cùm fide autem accedere, non eſt, ut propoſitum corpus tantummodò recipias; verùm etiam multò magis, ut mundo corde tangas, ut ſic adeas quemadmodum ad ipſum Chriſtum.

S. Joa. Chr. ho. 51. in Matth.

CAPUT XV.

Senſus Litteralis.

I. T*Unc acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem Seniorum? Non enim lavant manus ſuas, cum panem manducant.* Sub id tempus, poſtquam tot miracula Chriſtus ediderat, quidam Legis Doctores & Phariſæi ab Jeroſolymis ad Chriſtum acceſſerunt, ſeu à Synedrio miſſi, ſeu ſponte, & privato nomine, ut Jeſum tentarent & reprehenderent. Ideò autem ab Jeroſolymis venerunt, quia in primaria urbe habitabant, partium illarum duces

nobi-

nobiliſſimi, doctiſſimi, & arrogantiſſimi. Phariſæi perfectioris Rituum obſervantiæ exemplum, Scribæ ſcientiæ auctoritatem & omnium doctrinarum cenſuram ſibi vindicabant. Invidia igitur impulſi, ad Jeſum adierunt, illique exprobrarunt, quòd ejus diſcipuli Majorum inſtituta violarent. *Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem Seniorum?* Non ipſum Jeſum accuſare auſi ſunt, ſed obliquè ipſum repræhendere, quòd diſcipuli ejus, non in Dei Legem, ſed in Seniorum conſtitutiones committerent. Traditionum nomine hic intelliguntur doctrinæ quædam & mandata, ſeu Dogmata, ſeu ritus ſpectantia, quæ in Dei Lege & Scripturis ſacris non extant, ſed oretenus tradebantur à Scribis & Phariſæis, quæ *Legis oralis* nomine inſigniverunt, & à Senioribus, id eſt, antiquis Doctoribus, ſive Sapientibus, accepta jactabant, quamvis pleraque Phariſaicæ ſuperſtitionis inventa eſſent. Traditionum illarum obſervantiſſimi erant Phariſæi & Scribæ: Sadducæi contra obſervanda putabant præcepta ſcripto tradita in Lege, non verò ea, quæ ex Majorum traditione vulgabantur, teſte Joſepho lib. 13. Antiquitatum.

R. Aben Ezra. R. Bechal.

Nimia magiſtrorum reverentia inſanas & impias illas ſententias peperit. *Si dixerint Scribæ, dexteram eſſe ſiniſtram, & ſiniſtram eſſe dexteram, audi eos.* Item: *Quicquid ſapientes vetant palam fieri, id etiam in penetralibus vetitum eſt.* Nec ſolùm æquaverunt commenta ſua divinis Legibus, verùm etiam præpoſuerunt: *Plus eſt*, inquiunt, *in verbis Scribarum, quàm in verbis Legis.*

Talmud. Jeroſolym. Tit. Raba Metzia, & Berachoth.

Adultæ ſuperſtitioni color ex mendacio quæſitus. Perſuaſerunt enim credulæ plebi, iſta inſtituta, quamvis in Lege præſcripta non eſſent, attamen à Deo Moſi data, à Moſe Joſue, ejuſque aſſeſſoribus, ab his ad Prophetas manaſſe, ab his tradita Eſdræ: deinceps verò parentum commemoratione tranſiiſſe ad poſteros. Traditionum Hebraicarum genus omne haud eodem ordine habendum eſt: Quædam enim interpretationem continebant eorum, quæ in Lege ambigua videbantur, ut illud de Agno paſchali intra duas veſperas Luna 14. immolando. Alia definiebant id, quod Lex divina boni viri arbitrio permiſerat, quale illud erat de itinere, quod Sabbato facere fas eſſet. Alia erant, quæ ipſi vocabant *Sepimenta Legis*, id eſt, cautiones, quibus muniti homines, à Lege violanda longiùs arcerentur, quomodo Canones Eccleſiaſticos *propugnacula divinæ legis* Juſtinianus appellat. Exempli gratia, cùm quadragenas plagas infligi ſontibus, non plures, Lex permitteret, illi unam detraxere, ut triginta novem dumtaxat infligerentur. Unde S. Paulus, *A Judeis*, inquit, *quinquies quadragenas una minùs accepi.* Alia mera commenta, & ſuperſtitioſi cultus, aut futilium obſervantiarum inſtitutiones, ut illud de crebra manuum lotione inter comedendum, quæ Lege Dei præſcripta non erat, ſimilibuſque purificationibus, & lotionibus, de quibus S. Marcus: *Phariſæi enim, & omnes Judæi, niſi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditiones Seniorum: & à foro niſi baptizentur*, id eſt, redeuntes à foro, niſi abluantur, *non comedunt: & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata*, id eſt, lotiones *calicum, & urceorum, & ſtramentorum, & lectorum.*

Marci 7. 3. & 4.

De Judæorum traditionibus S. Epiphanius adverſus Ptolomaitarum hæreſim diſſerens; ita ſcribit: *Seniorum Traditiones, Deuteroſes à Judæis vocantur. Quatuor autem illarum ſunt genera. Primum eſt, quod ſub Moſis nomine circumferunt. Secundum, eſt quod Rabbi Akibæ tribunt. Tertium Addæ, ſive Judæ, Quartum ad Aſamonæi filios refertur*, & S. Hieron. *Quantæ traditiones Phariſæorum ſint, quas hodie vocant Deuteroſes, & quàm aniles fabulæ, evolvere nequeo; neque enim libri patitur magnitudo: & pleraque tam turpia ſunt, ut erubeſcam dicere. Dicam tamen unum in ignominiam gentis inimicæ Præ-*

S.Epiph. Hæreſi 33. N.9.

S. Hie. Epiſt. 151. Qu. 10.

 poſitos

poſitos habent Synagogis ſapientiſſimos, quoſque fœdo operi delegatos, ut ſanguinem virginis, ſive menſtruatæ, mundum vel immundum, ſi oculis diſcernere non potuerint, guſtu prælibent. Prætereà, quia juſſum eſt, ut diebus Sabbatorum ſedeat unuſquiſque in domo ſua, & non egrediatur, neque ambulet de loco, in quo habitat; ſi quando eos juxta litteram cœperimus artare, ut non jaceant, non ambulent, non ſtent, ſed tantùm ſedeant, ſi velint præcepta ſervare, ſolent reſpondere & dicere: Rabbi Akiba, & Simeon, & Hille, Magiſtri noſtri, tradiderunt nobis, ut bis mille pedes ambulemus in Sabbato; & cætera iſtiuſmodi, doctrinas hominum præferentes doctrinæ Dei: non quòd dicamus ſedendum ſemper eſſe in Sabbato, & de loco, in quo quis fuerit occupatus, non recedendum; ſed quòd id, quod impoſſibile Legis eſt, in quo infirmatur per carnem, ſpiritali obſervatione complendum ſit. Ad has Traditiones pertinet lotio manuum, non ſolùm antè ſumptionem cibi, quæ ruſticitati oppoſita videri poſſet, ſed inter comedendum ſæpiùs repetita, definitis geſtibus, & ſanctitatis ergo, non civilis elegantiæ. Unde in nuptiis Cana-
1.Jo.2.6. næis ſex hydrias poſitas *ſecundùm purificationem Judæorum*, S. Joannes commemorat. Phariſaicæ ſuperſtitionis iſtius cauſa hæc erat, quòd arbitrarentur, ſi quis extraneus, alioquin juxta Legem impurus, cibum ipſum potumve attigiſſet, aut quidquam, quod eum cibum potumve contigeret, putà ipſorum manus, quibus cibum ſumpturi erant, aut vaſa, in quibus obſonium coqueretur, aut pocula, è quibus erant poturi, eum cibum potumve talis inquinamenti contagium ad corpus primùm ſuum, deindè ad animum immittere. Quapropter purificationem repererant crebra & accurata lotione, nimirùm inanis metus inane remedium. Hinc Chriſto objiciunt: *Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones Seniorum? Non enim lavant manus, cùm manducant.* Qua quidèm in re multiplex eorum erat error. Exiſtimabant enim primùm, aliquos contactus immundos eſſe ſui natura, de quibus Lex Dei nulla extabat: deinde etiam ignorantis animum affici ea impuritate: poſtremò elui poſſe maculam animo inuſtam ritu, quem Deus non imperaverat, ſed ipſi erant commenti.

II. *Ipſe autem reſpondens, ait illis: Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit: Honora patrem & matrem; & Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur: Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque eſt ex me, tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuum, aut matrem ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei, propter traditionem veſtram.* Falſam calumniam
S.Hieron. vera reprehenſione confutat Chriſtus. Cùm graviſſimæ & æquiſſimæ repræ-
S.Jo.Chryſ. Hom. 51. in Matth. henſioni obnoxii ſitis, diſcipulos meos nullius criminis reos reprehendere audetis. Cur legem Dei violare præ ſtudio traditionis veſtræ, nullà vobis eſt religio? De manuum lotione ſtatim non reſpondit, nec dixit, rectè ipſos facere, qui non Dei legem, ſed hominum traditionem contemnat: ne reprehendendi occaſionem illis præberet, ipſorumque majorem invidiam abſque neceſſitate incurreret; neque rursùs diſcipulos ſuos rectè ab ipſis argui conceſſit, ne ſuperſtitioſam traditionem approbare videretur; nec Seniores tamquam iniquos & ſceleſtos accuſavit, ne ipſum velut convitiatorem averſarentur; ſed ipſorum fundamentum convellit, evidentiſſimo exemplo oſtendens, ſtandum non eſſe Phariſaicis traditionibus & receptis Seniorum ſententiis abſque ulla exceptione, quaſi illi erroris omnis expertes eſſent: ſiquidem ipſorum Traditiones pleræque à Dei Lege homines abducebant. *Quare & vos traſgredimini mandatum Dei, propter traditionem veſtram?* Non ait, propter traditionem Seniorum, ſed, *veſtram*, ſignificans

& tra-

& traditiones has nuper ab hominibus adinventas eſſe, adeòque legis auctoritatem non habere: ipſoſque eas tueri, non obſervantia Seniorum, non amore veritatis, aut pietatis, ſed ambitionis impulſu, ut nempè qui Seniorum jam locum tenerent, parem ſibi arrogarent auctoritatem, ſimiles pro libito tradendi atque inſtituendi ſuperſtitioſarum obſervantiarum nugas. Verùm quoniam non erat illa traditio legi contraria, quæ lotis manibus manducare jubebat, alia legi contrariam in medium adducit, per quam ipſos Dei mandatum ſacratiſſimum violare probat. *Nam Deus dixit: Honora patrem & matrem; &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur*. Decalogi præceptum eſt in promiſſione primum: Chriſtus autem promiſſum à Deo præmium his, qui parentes honorant, omittit, & terribile ſupplicium in eos, qui parentes contemnunt, conſtitutum ob oculos ponit, ut comminatione Legis perterriti, reſipiſcerent. Quaſi dicat: Si qui verbo parentibus injuriam faciunt, morte plectuntur, ex præſcripto Legis: quo ſupplicio digni eſtis, qui Dei mandatum de honorandis parentibus reipſa & opere violatis, & alios violare præ ſtudio traditionum veſtrarum docetis? Qui ergo capitali ſupplicio digni eſtis: diſcipulos meos criminari cur audetis? *Deus dixit: Honora patrem & matrem*. Vox honoris omnia filiorum erga parentes officia complectitur, adeòque & officium honeſtè alendi parentes: quod etſi Judæi directè & expreſsè non negaverint, imò præſcripſerint, & ad illud hortati ſint, ut ex eorum Pandectis patet; illorum tamen traditio in impiam hanc conſequentiam filios pertraxit, ut parentibus egentibus alimoniam negarent. *Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, Munus quodcumque eſt ex me, tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuum, & matrem ſuam*. Hæc una eſt è traditionibus veſtris: Quicumque dixerit patri, vel matri: Donum, quod à me DEO offertur, tibi proderit, quia non pro mea ſolùm, ſed & pro tua felicitate oblatum eſt; etiamſi patrem vel matrem ſuam opibus non juverit, & neceſſaria ipſis non contulerit ſubſidia, officio ſatisfecit ſuo. Vel, Quicquid ex me capere poſſes utilitatis & commodi, id eſt, omnes facultates meæ, ſunt munus Deo conſecratum, & voti lege obligatum; quod proindè nec tibi petere licet, nec mihi concedere fas eſt: & qui res ſuas hoc modo devoverit, etiamſi debitum honorem, vitæque neceſſaria ſubſidia non conferat parentibus, hunc legem de honorandis parentibus non violare decernitis: & ſic irritum facitis mandatum Dei propter traditionem veſtram. Irritum, inquam, feciſtis, quantum in vobis eſt, mandatum Dei, cùm traditionem veſtram illi præponi vultis. In hac autem ſpecie votorum, quamvis illegitimorum & injuſtorum executionem urgebant Sacerdotes, quorum pars magna erant Phariſæi, nec juvandos parentes ex bonis Deo conſecratis docebant; quia ſacro ærario hujuſmodi bona vindicabant, cujus obventiones partim in opera Templi, partim in uſus pauperum, partim in ipſos Sacerdotes ac Levitas erogabantur. Unde non mirum, quòd Phariſæi, qui erant avari, utilitatibus ærarii, ſuiſque adeò commodis, quorumvis hominum juſta, & pietatis etiam in parentes officia, Dei lege naturali, & per Moyſen data, præſcripta, poſtponerent. Confer cum Marci 7. 11. *Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban (quod eſt donum) quodcumque ex me, tibi profuerit: & ultra non dimittitis eum quidquam facere patri ſuo, aut matri, reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia hujuſmodi multa facitis*. Rectè S. Hieronymus: *Honor in Scripturis*, inquit, *non tantùm in ſalutationibus & officiis deferendis, quantùm eleemoſynis ac munerum oblatione, ſentitur*. Honora, *inquit, Apoſtolus*, viduas quæ

Ligfoot. Hor. Hebr. in c. 15. S. Matth.

S. Hier. in c. 15. S. Matth.

Digitized by Google

quæ verè viduæ ſunt : *Hic honor donum intelligitur* . *Et in alio loco* : Qui benè præſunt Presbyteri , duplici honore digni habeantur , maximè qui laborant in verbo & doctrina Dei . *Et per hoc mandatum jubemur Bovi trituranti os non claudere : Et dignus ſit operarius mercede ſua . Præceperat Dominus , vel imbecillitates , vel ætates , vel penurias parentum conſiderans , ut filii honorarent , etiam in vitæ neceſſariis miniſtrandis , parentes ſuos* . Hanc providentiſſimam Dei legem ſubvertere non dubitarunt Phariſæi , impietatem ſub nomine pietatis inducentes , docenteſque , *Ut ſi quis ea , quæ parentibus offerenda ſunt , Deo vovere voluerit , qui verus eſt pater , oblatia Domini præponatur parentum muneribus : vel certè ipſi parentes , quæ Deo conſecrata cernebant , ne ſacrilegii crimen incurrerent , declinantes , egeſtate conficiebantur . Atque ita fiebat , ut oblatio liberorum , ſub occaſione Templi & Dei , in Sacerdotum lucra cederet* . Meritò Chriſtus redarguit Scribas & Phariſæos cæcos & duces cæcorum , qui à violatione præcepti de honorandis parentibus abſolvebant eum , qui debitam parentibus egenis beneficentiam non exhiberet , modò id , quo ipſorum inopiam ſublevare poterat , Deo devoviſſet . Jure (inquam) impiam illam traditionem Chriſtus repræhendit , quia Deo res alienæ vovendæ non ſunt & conſecrandæ , cùm ſcriptum ſit ,
[Prov. 3.] *Honora Dominum de tua ſubſtantia* . Qui porro Deo vovet partem bonorum , quæ parentibus alendis vel ſublevandis neceſſaria eſt , aliena vovet . Tantum abeſt igitur , ut Deum honoret , quia potiùs ipſum graviter offendit , immanique ſuperſtitione legem illius ac mandatum de honorandis parentibus transgreditur .

III. *Hypocritæ , benè prophetavit de vobis Iſaias , dicens : Populus hic labiis me honorat , cor autem eorum longè eſt à me* . Hypocritas appoſitè Chriſtus vocat Scribas & Phariſæos , qui Dei cultum , hominumque ſanctitatem in externo cœremoniarum operumque ſplendore totam conſtituebant : & cùm Legis obſervatores accuratiſſimi videri vellent , eam in præcipuis præceptis violare non dubitabant . *Hypocritæ , benè de vobis prophetavit Iſaias* , &c. Quæ de Judaico populo Babylonicam obſidionem præcedente dixit Iſaias , vobis apprimè conveniunt : *Populus hic labiis me honorat* ; oretenus , & exteriori dumtaxat cultu me laudat , & colit : *cor autem eorum longè eſt à me* , à me prorsùs alienum eſt ; contraria quippè legi meæ ac voluntati cogitat , deſiderat , amat , facit ; charitate , miſericordia , cœteriſque virtutibus , quæ veræ Religionis anima ſunt , deſtitutus .

IV. *Sine cauſa autem colunt me , docentes doctrinas & mandata hominum* . Fruſtra autem & ſine fructu me colunt ; cultus enim exterior ſine interiori inanis eſt : nec Deo promerentur , docentes plebem , quas ipſi ſequuntur , doctrinas hominum , obſervantias futiles & ſuperſtitioſas , commenta & mandata hominum Dei mandatis contraria , ad veram pietatem nihil conferentia . Confer cum Marci 7. v. 8. *Relinquentes enim mandatum Dei , tenetis traditionem hominum . baptiſmata urceorum & calicum : & alia ſimilia his facitis multa . Benè irritum facitis præceptum Dei , ut traditionem veſtram ſervetis* . Traditiones , quæ ſunt alterum fidei noſtræ principium ac fundamentum , non ſunt doctrinæ & mandata hominum , ſed verbum Dei non ſcriptum , quod Eccleſia ab Apoſtolis , Apoſtoli à Chriſto , Chriſtus
[2.Theſ.2.14.] à Deo tradidit ; de quibus Apoſtolus : *Itaque fratres , ſtate , & tenete traditiones , quas didiciſtis , ſive per ſermonem , ſive per epiſtolam noſtram* . Nemo etiam , niſi hæreticus , traditiones ac mandata Eccleſiæ , quæ Spiritu Sancto dirigente inſtituuntur & conduntur , & interiorem Dei cultum ac veram pietatem , accuratioremque mandatorum Dei obſervantiam promovent,

movent, doctrinas & mandata hominum vocaverit. Alioquin Chriſtus, qui Eccleſiæ ſuæ Spiritum Sanctum promiſit & dedit, qui ſe illi adfuturum ad finem uſque ſæculi promiſit, qui præcepit hominibus, ut illam audiant, eique pareant non minùs quàm ſibi, ſecum ipſe pugnaret, doctriniſque & mandatis hominum à ſe improbatis nos addiceret; quod vel cogitatu impium eſt.

V. *It convocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite, & intelligite.* Relictis Scribis ac Phariſæis, qui præ invidiâ ac faſtu indociles & inſanabiles erant, plebem pauló remotiùs ſtantem advocat, tamquam docilem, & à pravis illis affectibus liberam; ut illam erudiat, & à Phariſaicis ſuperſtitionibus revocet. *Audite, & intelligite.* Non auribus ſolùm, ſed animo audite, attendite, conſiderate, expendite. *Non quod intrat in os, coinquinat hominem.* Nihil quod intrat in os, nullus omninò cibus, quantumvis illotis & ſordidis manibus ſumptus, per ſe & natura ſua polluit hominem, & reum coram Deo conſtituit, vel ejus divinæ Majeſtati reddit ingratum: quia *Omnis creatura Dei bona eſt*, & munda: quamvis intemperantia, inobedientia, vel ſcandalum, quæ cibi potuſque ſumptionem comitantur, hominis animum polluant: quod certè Chriſtus non negat. *Non quod intrat in os, coinquinat hominem*: modò nihil vitii accedat ab humana voluntate, Dei, aut Eccleſiæ legem ac mandatum violante. *Sed quod procedit ex ore*, id eſt, ab homine; ſeu quod homo ex ſe inquinato corde, & mala voluntate profert, cogitando, loquendo, vel operando, *hoc coinquinat hominem*, & reum facit. Quia enim eorum, quæ ex mala voluntate procedunt, plurima ſolent, aut ore peragi, ut falſa teſtimonia, blaſphemiæ, calumniæ, &c. aut certè non ſine oris adminiculo, quemadmodum ex rixis cœdes, ex impudicis colloquiis & lenociniis adulteria & fornicationes plerumque naſcuntur, & furta fraudeſque plerumque conjunctum habent mendacium; ideò Chriſtus hoc addidit, quo evidentior eſſet oppoſitio: *Sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem*. Confer cum Marci 7. 15. *Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare; ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt, quæ communicant hominem*, id eſt, communem reddunt. *Commune* Hebræi pro *profano*, quod promiſcuo omnium uſu, quaſi inquinatum eſt, uſurparunt. Act. 10. 14. & 15. ait Apoſtolus: *Abſit Domine, quia nunquam manducavi omne commune & immundum. Et vox iterùm ſecundò ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.* Unde S. Hieronymus: *Verbum*, communicat, *propriè Scripturarum eſt, & publico ſermone non teritur. Populus Judæorum partem Dei eſſe ſe jactitans, communes cibos vocat, quibus omnes utuntur homines, verbi gratia, ſuillam carnem, lepores, & iſtiuſmodi animantia, quæ ungulam non findunt, nec ruminant, nec ſquamoſa ſunt in piſcibus. Unde & in Actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt*: Quod Deus ſanctificavit, tu commune ne dixeris. *Commune ergo, quod cæteris hominibus patet, & quaſi non eſt de parte Dei, pro immundo appellatur.*

1.Tim. 4.4. 1.Cor. 8.

S. Hier. in c. 15. S.Matth.

VI. *Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixerunt ei: Scis, quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt?* Non obſervaſti, Phariſæos verbis tuis offenſos fuiſſe, quaſi pietati contrariis? Una quippè ſententia ſuperſtitionem omnem Judaicarum obſervationum eliſerat; qui in cibis ſumendis abominandiſque religionem ſuam ſitam arbitrantur. Offenſi erant, quia Traditiones illorum, Rituſque ſuperſtitioſos, in quibus maximam divini cultûs partem conſtituebant, & ex quibus præcipuæ ſanctitatis famam aucupabantur, futiles eſſe ac inanes, & pleroſque Legi Dei etiam contrarios eſſe demonſtraverat.

VII. *At*

VII. *At ille reſpondens , ait : Omnis plantatio , quam non plantavit Pater meus cæleſtis , eradicabitur* . Omnis planta , vel germen , quo nomine
vel doctrinam , vel homines , qui ratione bonorum , aut pravorum affectuum dicuntur plantatio Dei vel diaboli , Patres intelligunt : Omnis doctrina prava , omneſque pravorum dogmatum auctores omnes , quorum , corrupti ſunt affectus , moreſque , eradicabuntur , cùm eos Pater meus cœleſtis non ſeverit . De pravorum dogmatum auctoribus interpretatur Sanctus
S. Ignat. Ep. ad Trallianos. Ignatius Martyr : *Fugite* , inquit , *malas propagines , generantes fructum mortiferum ; quem ſi guſtet quis , ſtatim moritur . Iſti enim non ſunt plantatio Patris . Si enim eſſent , apparerent utique rami Crucis , & eſſet fructus illorum incorruptibilis : per quem , in paſſione ipſius , advocat vos exiſtentes membra ipſius* . Traditionem hominum interpretatur Sanctus Hilarius,
S. Hil. c. 15. in S. Matth. quam Chriſtus mox impugnabat : *Ipſe reſpondit , Omnem plantationem , quæ non ſit à Patre , eradicandam , id eſt , traditionem hominum eruendam , cujus favore , Legis præcepta tranſgreſſi ſunt : & ideò eſſe eos duces cæcos , vitæ æternæ iter , quod non videant , pollicentes , cæciſque ipſis & ducibus cæcorum caſum in foveam eſſe communem* . De hominibus prava dogmata do-
S. Hier. in hunc loc. centibus , ſeu mente & affectu corruptis , Sanctus Hieronymus intelligit , obſervatque hoc loco abuti Manichæos , qui diverſas naturas introducunt,
» dicentes : Si plantatio , quam non plantavit Pater , eradicabitur : ergò quam
» plantavit ille , non poteſt eradicari . Sed audiant , inquit , illud Jeremiæ:
» *Ego vos plantavi vineam veram , quomodo verſi eſtis in amaritudinem vitis*
Jer. 2. 21. *alienæ ?* Plantavit quidem Deus , & nemo poteſt eradicare plantationem ejus : *Sed quoniam iſta plantatio in voluntate proprii arbitrii eſt , nullus alius eradicare poterit , niſi ipſa præbuerit aſſenſum* . Omnis plantatio , quam non plantavit Pater meus cœleſtis , eradicabitur ; *id eſt , carnalis cupiditas,*
S. Aug. l. 1. q. Evang. Quæſt. 17. *ſecundùm quam ſentientes* Phariſæi , *offendebantur de prætermiſſis rerum ſignis, vel etiam traditionibus ſuis ; & præcepta vitæ non curabant , quæ à cupiditate animum purgant* . Sic exponit Sanctus Auguſtinus . Phariſæos itaque, tamquam homines perditos , & qui ſuum ſenſum , traditioneſque ſuperſtitioſas , ac Legi Dei repugnantes , non Dei ſpiritum ſequebantur , dimittendos innuit Chriſtus . & eorum offenſionem non curandam ; ſiquidem veritate offenduntur .

VIII. *Sinite illos* : Miſſos illos facite , de illorum offenſione minimè ſolliciti ſitis . *Cæci ſunt , & duces cæcorum* . Duces plebi ſe præbere volunt, quales oculatiſſimos eſſe oportet ; ſed tamen cœci ſunt , & plebem excœcant ac ſeducunt potiùs , quàm illuminent ac doceant ; à via ſalutis abducunt potiùs , quàm ad eam ducant . Quamobrem ſi conſuli ſibi nolunt, infelici plebi conſulamus , quæ tam cœcis ductoribus uſa , ipſa quoque cœca in exitium ruet . *Cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet , ambo in foveam cadunt* : Hinc illa confirmatur interpretatio , quæ de pravorum dogmatum
Ad Titum. 3. Doctoribus verſum ſuperiorem exponit . *Hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devita : ſciens , quod perverſus ſit hujuſcemodi , & à ſemetipſo damnatus* (ait Apoſtolus .) *In hunc ſenſum & Salvator præcipit,*
S. Hier. in c. 15. S. Matth. *Doctores peſſimos dimittendos arbitrio ſuo : ſciens , eos difficulter ad veritatem poſſe trahi , & cæcos eſſe , & cæcum populum in errorem trahere* .

IX. *Reſpondens autem Petrus , dixit ei : Ediſſere nobis parabolam iſtam* . Confer cum Marci 7. 17. *Et cùm introiſſent in domum à turba , interrogabant eum diſcipuli ejus parabolam* : Petrus ſcilicet omnium nomine interrogabat . Ex Scripturæ phraſi pluribus ex eadem ſocietate interdum tribuitur , quod ab uno dictum , aut geſtum eſt , ut Matth. 26. 10. *Quid mo-*

leſti

Digitized by Google

teſti eſtis huic mulieri? cùm unus Judas murmuraret. Et Matth. 27. 44: *Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei:* cùm unus tantùm improperaret, ut conſtat ex Lucæ 23. 39. 40. Sententiam autem de eo, quod in os intrat, & ex ore exit, parabolam vocant propter obſcuritatem, & quòd aliud ſignificatum putarent, quàm verba præſeferrent, quæ non Traditioni tantum, ſed & Legi ciborum diſcriminatrici repugnare videbantur. *At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?* Levit. 11. Nuncne etiam vos, qui jamdudum à me diſcere debuiſtis, in quo vera pietas ſit, qui privatim à me jam ſæpè inſtituti eſtis, intelligentia caretis, Deuter. 14. ut ſermonis mei propriè accepti ſenſum non percipiatis? *Quod aperte dictum fuerat, & patebat auditui, Apoſtolus Petrus per parabolam dictum putat, & in re manifeſta myſticam quærit intelligentiam. Corripiturque à Domino, quare parabolicè dictum putet, quod perſpicuè locutus eſt. Ex quo animadvertimus, vitioſum eſſe auditorem, qui aut obſcura manifeſtè, aut manifeſtè dicta, obſcurè velit intelligere.* S. Hieron. in hunc loc.

X. *Non intelligitis, quia omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?* Nullam eſſe in cibis naturalem immunditiam, quæ ad cor pertingere poſſit, inde probat Chriſtus, quòd cibus, dum adhuc ſuis fæcibus eſt permixtus, non ad cor defertur, ſed in ventrem, & ſecretis partibus fæculentis, craſſioribus, impuris, homini alendo non idoneis, ab eo, quod purum eſt, & in hominis ſubſtantiam convertendum, hæ per alvum ejiciuntur. Cibus igitur quatenùs in eo aliquid eſſe immundi dici poſſet, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur; adeòque cùm animi ſedes, ejus præſertim partis, qua volumus, ex qua culpa naſcitur ſit cor, ut perſuaſum erat Judæis, utque hic ſupponit Chriſtus; ciborum immunditia, quæ ad cor non pervenit, multò minus pertingit ad animum, ut illum inquinare poſſit. Confer cum Marci 7. 18. 19. *Non intelligitis, quia omne extrinſecùs introiens in hominem, non poteſt eum communicare: quia non intrat in cor ejus, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit; purgans omnes eſcas?*

XI. *Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem.* Pleraque eorum, quæ de ore exeunt, ſeu ab homine liberè proferuntur, & fiunt ſeu mala omnia, quæ homines ſolent corde primùm concipere, deinde ore eloqui, opere demùm perficere, *de corde exeunt*, id eſt, ex anima & voluntate: & ea hominem reum apud Deum faciunt. *De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.* Ex animo & libera voluntate hæc procedunt, & criminum omne genus. Pravas cogitationes, affectu non ſecuto, ne apud Deum quidem in crimine poni, Judæi putabant, qui hac Chriſti ſententia refelluntur; ſicut illi ſeu Ethnici, ſeu Hæretici, qui adulterium quidem, ſed non fornicationem ſimplicem, crimen eſſe cenſebant. *Hæc ſunt, quæ coinquinant hominem:* cor enim ſeu voluntas fons eſt, & origo coinquinationis. Confer cum Marci 7. 21. 22. *Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & communicant hominem.*

XII. *Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.* Cùm S. Aug. l. 6. enim cibi *non natura*, *ſed ſignificatione* immundi eſſent, animum benè ſibi contra Fauconſcium non poterant inquinare; ac proinde manuum lotionem prætermitſtum, c. 7. tere, peccatum non erat. Igitur diſcipulis Chriſti, qui manus quandoque

non lavabant ante cibi ſumptionem, non ex ruſticitate, ſed ex neceſſitate, nempè cùm in deſerto manducaverunt, aut ſpicarum manibus confricatarum grana urgente fame comederunt; neglecta manuum lotio vitio verti non debebat. Hic Chriſti ſententia Phariſæorum & Scribarum error confutatur, qui lotionum, tametſi Lege Dei minimè præſcriptarum, omiſſionem, crimen eſſe docebant fornicatione majus. *Qui manibus illotis panem edit* (inquit R. Joſe) *perinde peccat, ac ſi cum ſcorto cubaret*. Imo *Reus eſt mortis*, ait R. Akiba: cui in carcere detento cùm aqua ad bibendum ſimul & ad lavandum præberetur, & pars major caſu effuſa fuiſſet, manus lavare maluit, quàm bibere, dicens, *Melius eſſe mori, quàm Majorum traditiones violare*. R. Eleazarus, à Synedrio excommunicatus eſt, quòd lotionem manuum contemneret, ejuſdemque Concilii juſſu lapis magnus defuncti feretro impoſitus: *Unde diſcas*, inquiunt, *Synedrium lapidare loculum feretralem uniuſcujuſque excommunicati, qui moritur in excommunicatione ſua*, Maimonides ait: *Res eſt ſummæ ſanctitatis, & via ſummæ Religionis, ut ſe homo ſegreget & ſeparet à vulgo, utque eos nec tangat, nec cum iis comedat, nec bibat. Nam ſeparatio talis inducit in puritatem corporis ab operibus malis: puritas corporis inducit in ſanctitatem animæ ab effectibus malis: ſanctitas animæ inducit in ſimilitudinem Dei*. Et Hieroſ. Berachoth: *Quicumque habitat in terra Iſraelis, & cibum ſuum communem manducat in munditia, & lingua loquitur ſancta, & mane & veſpere recitat Phylacteria; confidat ille ſe vitam adepturum Mundi futuri*.

S. Joa. Chryſ. hom. 52. in Matth.

Ligfoot, Horis Hebraicis in Matth.

XIII. *Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sydonis. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei Domine Fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur*. In territorium ipſum Tyri & Sidonis, ſive in Phœniciæ regionem Chriſtus non videtur ingreſſus, qui Apoſtolis prohibuerat, ne in viam Gentium abirent: ſed in fines Tyri & Sidonis ſeceſſit, in extremas Galileæ partes, Phœniciæ finitimas, cujus præcipue urbes erant Tyrus & Sidon. Confer cum Marci 7. 24. *Et inde ſurgens, abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire*, (ea nimirum voluntate, quam Theologi voluntatem ſigni vocant, quia clam domum ingreſſus eſt, ut ſolent facere qui latere volunt,) *& non potuit latere*; quia reverà latere nolebat voluntate abſoluta, quam beneplaciti appellant. *Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cujus filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes ejus. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere*. Cùm de finibus illis egreſſa ſit, ut Jeſum adiret, fines illos ingreſſus non eſt Jeſus, ſed illos verſùs proceſſit, ad confinia ſcilicet Phœniciæ. *Mulier Chananæa*: quam *Syrophœniſſam* vocans S. Marcus, idem omninò ſignificat. Chananæi namque iidem ac Phœnices: ſed alia Syriæ, alia Lybiæ Phœnicia; & Chananæi ſtrictè ac peculiariter dicti Hebræis hi, qui Sydonem & Tyrum, & quod adjacet oræ maritimæ, habitabant. Num. 13. 30. *Chananæus moratur juxta mare, & circa fluenta Jordanis*. Et disertè Tyri cives *Chananæos* vocat Iſaias cap. 23. verſ. 11. Rurſum Sydonii accenſentur Chananæis, Judicum 1. verſ. 31. & Philo Byblius ex Sanchoniathone apud Euſebium lib. 1. Præparationis Evangelicæ, c. 10. ait, *Chnam*, ſive *Chananæam primum cognominatum fuiſſe Phœnicem*. Quòd autem S. Marc. *Gentilem* fuiſſe dicit, ſeu *Græcam*, ut Textus Græcus ſignificat, non indicat, ipſam fuiſſe idolorum cultricem, ſed tantum Hebræam non fuiſſe gente, neque Judaicæ Religionis. Cœterùm in Judæa, & in vicinis regionibus, & alibi, erant viri, fœminæque verum Deum religiosè colentes extra profeſſio-

nem

Digitized by Google

nem Judaiſmi , qualis Cornelius , Lydia purpuraria , & alii , de quibus Actuum 10. 2. & 17. 4. & 17. atque hoc ſenſu Græcum ſæpè dixit S. Paulus , omne humanum genus in Græcos & Judæos diſpertiens . Hæc igitur mulier è finibus illis ad Chriſti famam egreſſa , ad Jeſum adiit , clamavitque : *Miſerere mei , Domine Fili David*. Non ait , Miſerere filiæ meæ , ſed, S.Joa. Chr. h.
Miſerere mei : quia filia ſine ſenſu jacebat , ipſa verò & ſuum , & filiæ 53.in Matth.
ſentiebat dolorem . *Domine Fili David* : Meſſia à Deo promiſſo , qualem ex vicinis Judæis & fama publica audiverat . *Filia mea malè à dæmonio vexatur* : Filiam dæmoniacam ad Dominum adducere auſa non eſt , nec illum rogare , ut in domum ſuam deſcenderet , ut ille Regulus ; ſed calamitate ſua , & filiæ ſuæ morbo expoſitis , cœleſtis Medici miſericordiam implorat .

XIV. *Qui non reſpondit ei verbum* . Non de ſuperbia Phariſaica , nec de Scribarum ſupercilio ; ſed ut mulieris fidem excitaret , ac patefaceret : tùm « S.Hier. in
etiam ne ſententiæ ſuæ contrarius eſſe videretur , qua juſſerat Apoſtolis : « hunc loc.
In viam Gentium ne abieritis , & in civitates Samaritanorum ne intraveritis . Nolebat enim occaſionem calumniatoribus dare , perfectamque ſalutem Gentium , Paſſionis & reſurrectionis tempori reſervabat . *Et accedentes diſcipuli ejus , rogabant eum , dicentes : Dimitte eam , quia clamat poſt nos* . Diſcipuli miſericordia commoti , Chriſtum rogabant , ut ipſius votis & importunis precibus annueret . Hinc colligitur , Sanctorum preces apud unum Mediatorem Dei & hominum Chriſtum Jeſum piè ac utiliter adhiberi ad impetrandum Dei beneficia . Hinc etiam patet , quòd licèt in domo fuerit Dominus , cùm ad eum Chananæa mulier acceſſit , teſte S. Marco : ſilentio tamen repulſa , egreſſum è domo Jeſum ſecuta , ambulantem ur- S.Aug. l.2. de conſenſu
gebat perſeverantibus precibus , & clamore vehementis deſiderii teſte. Evang. c.49.

XV. *Ipſe autem reſpondens , ait : Non ſum miſſus , niſi ad oves , quæ perierunt domus Iſrael* . Non ſum miſſus à Patre ut Apoſtolus , niſi ad Judæos , tamquam ad oves perditas & errantes , ut eos in viam ſalutis reducam doctrina & miraculis . Chriſtus quidem erat totius humani generis Redemptor , ſed Apoſtolus tantùm Iſraelitarum , inde *Miniſter circumciſio-* Rom.15.8.
nis dictus : & illis , non Gentibus , promiſſus erat ; atque ideò raro & ægrè Gentibus ſe præbebat , ut omninò ſe probaret Judæis Meſſiam ipſis promiſſum . *Quid eſt , Non ſum miſſus , niſi ad oves , quæ perierunt domus* S.Aug. tr.47.
Iſrael , niſi quia præſentiam ſuam corporalem non exhibuit , niſi populo Iſrael ? in Joan.
Ad Gentes non perrexit ipſe , ut qui contemnebant , majus judicium ſumerent , quia & præſentia illis eſt exhibita . Ipſe Dominus ibi fuit , ibi matrem elegit , ibi concipi , naſci , ibi ſanguinem fundere voluit , ibi ſunt veſtigia ejus modò adorantur , ubi noviſſimè ſtetit , unde aſcendit in cœlum : ad Gentes autem miſit . Sed forte aliqui arbitrantur , quoniam non ipſe ad nos venit , ſed miſit ad nos , non nos audiſſe vocem ipſius , ſed vocem eorum , quos miſit : Abſit , pellatur iſta cogitatio de cordibus veſtris : & in his , quos miſit , ipſe erat . Ipſum Paulum audi , quem miſit ; ad Gentes enim præcipuè Paulum miſit Apoſtolum : & ait ipſe Paulus terrens non de ſe , ſed de illo : An vultis
accipere experimentum ejus , qui in me loquitur . Chriſtus ? *Audite & ip-* «
ſum Dominum : Et alias oves habeo (*id eſt , in Gentibus*) quæ non ſunt in «
hoc ovili , (*id eſt , de populo Iſrael* :) oportet me & illas adducere : «
Ergo & per ſuos non alter adducit . Adhuc audi : Vocem meam audient : «
Ecce & per ſuos ipſe loquitur , & per eos , quos miſit , vox ejus auditur . Ut «
ſit unum ovile & unus Paſtor . *Duobus iſtis gregibus , tamquam duobus parietibus , factus eſt lapis angularis* . Chananæam porrò mulierem Chriſtus re-

 pellit,

pellit, non quòd ipſam negligat, ſed ut repoſitum atquè abſconditum in ejus animo virtutis theſaurum, in lucem proferat.

XVI. *At illa venit, & adoravit eum, dicens Domine, adjuva me.* Re-
S.Joa.Chr. H. 53. in Matth. pulſa fides ejus magis augetur; ideòque propriùs accedit ad Jeſum, ſtat-
Marci 7. que coram eo, *& procidens ad pedes ejus*, ait: Domine ſuccurre mihi. *Qui reſpondens, ait: Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Non eſt congruum projicere canibus panem alendis filiis deſtinatum. Panem vocat gratiam Evangelii, doctrinam & miracula ſua. Filiorum nomine Judæos intelligit, quibus promiſſiones factæ, & ex quibus ſecundùm carnem Chriſtus: nomine canum, Gentiles & extraneos. Loquitur autem & ex Judæorum ſententia, qui Gentiles non ſecus ac canes averſabantur. *At illa dixit: Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* Ita quidem ſe res habet, Domine: verumtamen & catelli, ſeu canes domeſtici, ſub menſa dominorum ſuorum edunt micas, ſeu fruſtula panis ipſis projecta, aut fortè cadentia, ſine ullo filiorum detrimento: ſic licèt gratiam tuam ac miracula Judæis copiosè proponas quaſi filiis, mihi certè velut cani micam impertiri potes, exiguum bene-
S.Hier. in hunc loc. ficium, filiæ ſanitatem, quam ſupplex poſtulo. *Scio me filiorum panem non mereri, nec integros poſſe capere cibos, nec ſedere ad menſam cum patre: ſed contenta ſum reliquiis catulorum, ut per humilitatem micarum, ad panis integri veniam magnitudinem. O mira rerum converſio! Iſrael quondam filius, nos canes. Pro diverſitate fidei, ordo nominum commutatur. De illis poſtea*
Pſ.21. *dicitur*: Circumdederent me canes multi.

XVII. *Et reſpondens Jeſus, ait illi: O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi, ſicut vis.* Vox eſt admirantis, & quaſi victi precibus mulieris. Magna fides tua de me, officioque meo, & miraculis, de populi Judaici ac Gentilis conditione. Magna eſt fides tua, quam tot virtutes comitantur & commendat, fervens oratio, impetrandi fiducia vehemens, admirabilis conſtantia & perſeverantia, quam duriora verba & repulſæ non frangunt, ſumma
S. Hier. humilitas, prudentia, & modeſtia ſingularis. *Mira ſub perſona mulieris Cananitidis Eccleſiæ fides, patientia, & humilitas prædicatur. Fides, qua credidit, ſanari poſſe filiam ſuam. Patientia, qua toties contempta, in precibus, perſeverat. Humilitas, qua ſe non canibus, ſed catulis comparat.*

Fiat tibi, ſicut vis. Ac ſi diceret, Fides quidem tuam majora, quàm pe-
Gen. 1. " tis, poſſet impetrare; verumtamen fiat, ut vis. Hæc vox illi affinis eſt,
" qua dictum eſt: *Fiat cælum, & factum eſt cælum.* Utitur verbo imperan-
Pſ.147. 5. " tis ad reſtaurandam, ſicut ad condendam creaturam. *Et ſanata eſt filia ejus*
" *ex illa hora.* Confer cùm Marci 7. 30. *Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit puellam jacentem ſupra lectum, & dæmonium exiiſſe.*

XVIII. *Et cùm tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus mare Galilææ: & aſcendens in Montem, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos; & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos: ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Iſrael.* Cùm receſſiſſet Jeſus à Phœniciæ finibus, ubi obiter fuit, venit ad ſtagnum Geneſareth, ubi frequens verſari ſolebat: & aſcendit in montem, ibique ſedebat expectans Iſraelitas ad ſe confugientes. Et acceſſerunt ad eum turmatim, adducentes infirmorum omne genus, mutos, cœcos, claudos, mutilos, ſeu membris captos, quorum ſcilicet manus, vel alia membra, ſeu naturæ vitio, ſeu paralyſi, aliiſve morbis debilitata erant, & uſui inepta: & eos ad pedes Jeſu abjecerunt, ut eum ad commiſerationem excita-

Digitized by Google

excitârent. Omnes porrò Jeſus ſanos fecit ſeu verbo, ſeu manum impoſitione. Hinc turbarum admiratio videntium impleri vaticinium Iſaiæ: *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Et laudabunt Deum, qui exhibito Meſſia Patribus promiſſo, Iſraelem viſitavit. Iſai. 35. 5. & 6.

XIX. *Jeſus autem, convocatis diſcipulis ſuis, dixit: Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant mecum, & non habent, quod manducent: & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via.* Convocatis diſcipulis ſuis, ut eorum attentionem ad miraculum mox edendum excitaret, ait: Miſeret me plebis, quæ triduo jam adhæret mihi, doctrinæ miraculiſque meis adeò attenta, ut de victu non cogitet, nihilque jam habeat annonæ. Dimittere eos impaſtos nolo, ne inedia extenuati in itinere viribus deficiant: *Quidam enim ex eis de longè venerunt.* Marci 8. 3.

XX. *Et dicunt ei diſcipuli: Unde ergo nobis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?* Quaſi prioris jam obliti miraculi, diſcipuli, quorum adhuc infirma fides, quærunt, unde panes ſuppetere poſſint ad tantam hominum multitudinem ſatiandam. *Et ait illis Jeſus: Quot habetis panes?* Quot panes vobis ſuperſunt in familiæ noſtræ annonam repoſiti? *At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.* In priori miraculo multiplicationis panum, appoſiti ſunt turbis quinque panes, & duo piſces; in iſto, panes ſeptem, & piſciculi numero pauci, mole exigui. *Qui ait eis: Afferte mihi illos huc. Et præcepit turbæ, ut diſcumberent,* non ſuper fœnum, ut priùs, ſed *ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes & piſces, & gratias agens,* ſive benedicens, *fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo*; quemadmodum in priori miraculo multiplicationis quinque panum factum erat. *Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt.* Comederunt, quantùm cuique opus erat, donec fames impleretur. *Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas.* In ſuperiori miraculo duodecim cophini, hic ſeptem ſportæ implentur fragmentorum reliquiis. Unde ſportas habuerint, inutilis quæſtio. Sporta major & capacior cophino eſt. *Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos & mulieres.* In ſuperiori miraculo quinque millia ex quinque panibus: in iſto quatuor millia, præter pueros & mulieres, ex ſeptem panibus ſatiata ſunt, ut ſignificetur, Deo æquè facile eſſe multos ex modico, ac pauciores ex multo alere.

XXI. *Et dimiſſa turba, aſcendit in naviculam: & venit in fines Magedam:* Sive, *in partes Dalmanutha*, ut ait S. Marcus. Ex tabula enim Judææ conſtat, eumdem fuiſſe tractum, in quo vici *Magedam* & *Dalmanutha*; ita ut ab utrovis dominari is tractus potuerit. Hic S. Auguſtini ſenſus eſt, ſcribentis, *Eundem locum eſſe ſub utroque nomine*. Addit, pleroſque codices non habere etiam ſecundùm Marcum, niſi *Magedam*. Marci 8. 10. S. Auguſtin. lib. 2. de Con. ſenſu Evang. c. 51.

Senſus Moralis.

I. Tunc *acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quare Diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones Seniorum? Non enim lavant manus ſuas, cùm panes manducant.* Superſtitioſarum devotionum, & humanarum traditionum amore Paſtoribus, veræque pietatis profeſſoribus obtrectare, & Eccleſiam Chriſti perturbare, Phariſaicum vitium eſt. Plurimi ſunt, qui graviter offenderentur, ſi viderent aliquem non lotis manibus ad ſacram Communionem accedere; & religioni non ducunt, Chriſti

Corpus immundo corde ſumere & manducare, adhuc in proximis peccatorum occaſionibus conſtituti, nonuum cum inimicis reconciliati, reſtitutione rerum alienarum, bonorum malè partorum, famæ alienæ violatæ non facta, non expiatis baptiſmo lacrymarum graviſſimis delictis. Multi, qui pii videri volunt, affectum venialium peccatorum, quo infuſcatur anima, non deponunt. In nonnullis Eccleſiis (inquiebat S. Joannes Chryſoſtomus) hunc morem corroboratum videmus, ut diligenter ermulti ſtudeant, quomodo manibus loti, candidis induti veſtimentis in Eccleſiam ingrediantur: quomodo autem animam atque mentem ſuam puram atque defæcatam offerant Deo, nullam habent curam. Hæc dico, non quia lavare os aut manus prohibeam; ſed quia non aqua ſolùm abluere os velim, verùm etiam, quod æquius eſt, omni virtutis ornatu. Sordeſcunt quippè manus homicidio, cæteriſque operibus pravis: os autem maledictione, contumelia, blaſphemia, verbis obſcœnis atque iracundis, diſſoluto riſu, atque ſcurrilitate. Si ergo nullius horum tibi conſcius es, neque his maculis obſcœnus, ingenti accede fiducia: ſin auteam millies his ſordibus te fœdaſti, cur incaſſum laboras? Cur aqua os atque linguam diligenter lavas, pernicioſam verò atque peſtiferam vitiorum iſtorum maculam non abſtergis? Si manus ſtercore, aut cœno illitas haberes, audereſne ita ſordidus orare? Minimè, inquies. Hoc tamen nullum tibi damnum afferret; iſtud omni peſte pernicioſius eſt. Quomodo igitur ea, quæ indifferentia ſunt, vereris: quæ autem certam perniciem habent, ex deſidia negligis? Qnid igitur, an non eſt orandum? inquies. Orandum quidem tibi eſt, ſed non ſordido, vitiorumque maculis, & pravis affectibus fœdato. Sed ſi caſu lapſos fuero, inquis, quid agendum? Deterge maculas tuas diligenter, largas effunde lacrymas, ingemiſce, miſericorditer pauperibus de tuis facultatibus eroga; ſi injuriam cuipiam feceris ſatisfacias abundè, reconcilia te illi, ne magis Oratione tua Dei iram provoces; deterge linguam tuam oraturus: Nam ſi quis pedes tuos ſtercore ſordidatis manibus ſupplicando tangeret, non modò non exaudires, verum etiam calcibus expelleres. Quomodo igitur audes hoc habitu Deum orare? Nam qui orat, lingua quaſi manu utitur, qua Dei genua ſupplicando attingit. Nolite igitur ipſam maculare, ne Deus ad vos dicat: *Si multiplicaveritis deprecationem, non exaudiam vos. Vita enim & mors eſt in manu linguæ: & ex ſermonibus tuis juſtificaberis, atque ex ſermonibus tuis condemnaberis*. Quo die liberis legitimè operam dediſti, quamvis crimen illud non ſit, orare tamen non audes: convitiis autem atque contumeliis proximo illatis fœdus, ac gehennæ reus, antequam te ipſum mundes, manus ad cœlum tollis. Dic quæſo, quomodo non inhorreſcis? Annon audiſti Paulum dicentem, *Honorabiles eſſe nuptias & thorum immaculatum*? quòd ſi ab incontaminato ſurgens lectulo, timeas ad orandum accedere: cùm in diaboli lectulo ſis, quomodo nomen Dei audes invocare? Diaboli quippè lectus eſt; in convitiis & injuriis delectari: & iracundia velut pernicioſus adulter occulta voluptate animam commaculat: & ex pernicioſo ſemine diabolicas inimicitias parit: contraque matrimonii jura omnia peragens, eos, qui pacis vinculo in unum coarctantur, in multas dirimit partes, cùm matrimonium duos in una carne conjungat. Nec conjunctos ſolùm disjungit iracundia, ſed ipſum etiam animum ſcindit & lacerat. Quare, ut liberè Deum adire poſſis, iracundiam, rixas, obtrectationes, convitia devita. *Levantes puras manus*, inquit Apoſtolus, *ſine ira & diſceptatione*.

S. Jo. Chryſoſt. hom. 52. S. Matth.

H. 1. Prov. 18. Matth. 12.

1. Tim. 2. 8.

II. *Ipſe autem reſpondens, ait illis: Quare & vos tranſgredimini mandatum*

tum

tum Dei propter traditionem veſtram? Cœco falſoque zelo ducuntur, quem Phariſaicum appellare non dubitavero, qui ſuperſtitioſas obſervantias, humanas adinventiones, præpoſteras devotiones, legi mandatiſque Dei, & capitalibus Chriſtianæ profeſſionis officiis anteponunt. Deum colere ſibi videntur, legem ejus violando, propriamque voluntatem ejus adorandæ voluntati præponendo; idolum falſi zeli colunt in templo cordis ſui poſitum. *Et ecce ab Aquilone portæ altaris, idolum zeli in ipſo introitu*. Hos abuſus Paſtores & Prædicatores verbi Dei palam impugnant ad imitationem Chriſti Domini, corripientes in ſpiritu lenitatis; non inſultando, ſed docendo; non ſtudio partium, & turpis lucri cupiditate, ſed ſtudio ſalutis animarum, & charitate: non ut vincant, ſed ut veros adoratores Deo acquirant, qui ipſum adorent in ſpiritu & veritate. *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram?* Inexcuſabiles ſunt, qui mandata Dei violant, legemque latam à Deo optimo maximo, in homines beneficentiſſimo; à Deo Creatore, Conſervatore, Redemptore conditam; cujus obſervatoribus æternum præmium promiſit, ſeipſum videndum ac fruendum: Legem, cujus obſervatio non ſolùm poſſibilis, ſed facillima eſt; jugum enim ejus *ſuave eſt, & onus leve*. Hac de re legatur lib. 4. Theologiæ noſtræ Dogmaticæ & moralis, cap. 2. art. 3. & 4. Ezech. 8. 9.

III. *Deus dixit: Honora patrem & matrem; & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque eſt ex me, tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuum, aut matrem ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram*. Benè lex, quæ præmiſerat, *Diliges Dominum Deum tuum*, & *Diliges proximum tuum*, ſubjecit, *Honora patrem tuum & matrem tuam*. *Primus enim gradus iſte pietatis eſt; namque hos auctores tibi eſſe voluit Deus. Honora obſequiis, ut abſtineas à contumeliis; quia ne vultu quidem lædenda pietas eſt parentum. Sed parum eſt non lædere; quia Lex proſpexit, ne patiantur injuriam*: Qui enim maledixerit patri vel matri, morte morietur. *Tu honora ut bonus ſis. Aliud eſt Legis beneficium, aliud pietatis officium. Honora tuos, quia ſuos Dei Filius honoravit. Legiſti enim*, Et erat ſubditus illis. *Si Deus ſervulis, quemadmodum tu parentibus? Honorabat igitur Joſeph & Mariam Chriſtus, non naturæ debito, ſed pietatis officio. Honorabat & Patrem Deum, quemadmodum nemo potuit honorare, ut eſſet obediens uſque ad mortem. Honora ergo & tu parentes. Iſt autem bonor non ſolum bonorificentiæ, ſed etiam largitatis*: Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt. *Honor enim eſt deferre pro meritis. Paſce patrem tuum, paſce matrem tuam. Et ſi paveris matrem, adhuc non reddidiſti dolores, non reddidiſti cruciatus, quos pro te paſſa eſt: non reddidiſti obſequia, quibus te illa geſtavit: non reddidiſti alimenta, quæ tribuit tenero pietatis affectu, immulgens labiis tuis ubera: non reddidiſti famem, quam pro te illa toleravit, ne quid, quod tibi noxium eſſet, ederet; ne quid, quod lacti noceret, hauriret. Tibi illa jejunavit, tibi manducavit, tibi illa, quem voluit cibum, non accepit, tibi, quem noluit cibum, ſumpſit, tibi vigilavit, tibi flevit, & tu illam egere pateris? O fili, quantum tibi ſumis judicium, ſi non paſcas parentem! Illi debes quod habes, cui debes quod es. Quantum judicium ſi paſcat Eccleſia, quos tu nolis paſcere!* Si quis fidelis, *inquit*, aut ſi qua fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis; ut non gravetur Eccleſia, ut his, quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat. *Hoc de extraneis, quid de parentibus? . . . . Ne commiſeris, fili, ut parentes tuos aliorum fames paſcat: ne commiſeris, fili, ut jejunia pauperum parentibus tuis cibum quærant*. «

S. Ambroſ. lib. 8. in Luc. n. 72. & ſeq.

Exod. 22. 17.

Lucæ 2. 51.

1. Tim. 5. 3.

Si

Si non propter gratiam & ſalutem, propter verecundiam paſce. Non pudet, ſi te ingrediente Eccleſiam, alienis manus ſuas anus mater extendat, & prætermiſſa filia, de extraneis ſtipem poſcat; cùm tu tranſeas ſublimi collo, & nutibus oculorum, trahens veſtem, habens inaures, & deſtralia, &
M.3.16.& ſeq. *annulos, & reliqua, quæ Iſaias dicit? Quid ſi in te ſermonem vertat, repoſcens naturæ debitum, alimentorum pretium, manus tuæ, quod genitrici debetur, officium? Quid reſpondebis? Dabiſne aliis? Quid ſi tibi objiciant: Vade, priùs matrem tuam paſce. Nam etſi pauperes ſunt, impiam tamen non quærunt collationem. Nonne audiſti ſuprà, quia Dives ille in byſſo & purpura recubans, cujus de menſa micas Lazarus colligebat, pœnis cruciatur æternis, quia pauperi non impertivit alimenta? Si non donare extraneis grave eſt, quanto gravius excludere parentes? Sed dicis te, quod eras parentibus collaturus, eccleſiæ malle conferre. Non quærit donum Deus de fame parentum. Unde repræhendentibus Judæis, quia Diſcipuli Domini manus*
,, *non lavarent, reſpondit Jeſus*: Quicumque dixerit, Munus quodcumque
,, eſt ex me, tibi proderit, non honorificabit patrem aut matrem.

Et irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram. Judæi cùm
,, hominum traditionem ſequuntur, Dei negligunt: Diſcipuli traditionem
,, Dei præferentes, hominum negligebant, ut manus non lavarent, cùm pa-
Jo.13.10. nem manducarent; quoniam. *Qui lotus eſt totus, non habet neceſſe, ut*
S.Ambr.ib. ,, *manus lavet*. Laverat eos Jeſus, lavacrum aliud non quærebant; uno enim
n.78.& 79. ,, Chriſtus baptiſmate omnia ſolvit baptiſmata. Itaque quem laverit Eccle-
,, ſia, non habet neceſſe iterùm lavari. Ergo myſterio intendebant Diſcipu-
,, li, non ſui munditiam corporis, ſed animæ requirentes. Hoc reprehen-
,, debant Judæi, ſed argutè redarguuntur à Domino, quòd inania obſervent,
,, profutura deſpiciant. Et ideò illis dicit: *Vos quare dicitis patri aut ma-*
,, *tri, quos Lex præcipit honorari: Munus quodcumque eſt ex me, tibi pro-*
,, *derit?* Id eſt, cùm petit ad ſumptum aliquid egens pater, aut mater à
,, filio, quia Legem timens Judæus excuſationem non dandi requirit, dice-
,, re ſolet: *Munus quod eſt ex me, tibi proderit*; ut dicatam à filiis Deo
,, pecuniam pater religioſus accipere reformidet. Sed hæc traditio hominum
,, eſt, excuſationes obtexentium avaritiæ ſuæ. *Cæterum Dei traditio eſt, ut priùs paſcas parentes. Nam ſi juxta divinum oraculum contumelia parentis morte luitur, quanto magis fames, quæ morte gravior eſt?* Quo loco inſolentem Dominus infrænat jactantiam: *Multi enim, ut prædicentur ab hominibus, Eccleſiæ conferunt, quæ ſuis auferunt; cùm miſericordia à domeſtico progredi debeat pietatis officio. Da ergo priùs parenti, da etiam pauperi, da illi Presbytero, quod tibi abundat terrenum, ut ab illo accipias ſpirituale, quod tibi deeſt; etenim qui honorat, honorabitur. Vide ergo, quia ille cùm accipit, tradit: & accipit non quaſi inops, ſed quaſi remuneraturus majore menſura.*

Pietatis igitur officia erga Prælatos, qui Patres ſunt & Paſtores animarum noſtrarum, nec non erga Reges & ſupremos Principes, quorum ſubditi ſumus, hoc Dei mandatum complectitur: *Honora patrem & matrem.* Ipſis ideò non modò ſalutationes, reverentiam, & obedientiam, ſed &
Rom.13.7. ſubventionem debemus. Igitur *Cui honorem, honorem; cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal*. Iſtius explicationem uberrimam præcepti lege Libro 4. Theologiæ noſtræ Dogmaticæ & Moralis, cap. 6. art. 1. Qui ab hoc pietatis officio homines quavis ſpecie pietatis avertit, impius eſt, Phariſæus, Dei & Chriſti inimicus.

IV. *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Iſaias, dicens: Populus hic labiis*

Digitized by Google

biis me honorat , cor autem eorum longè eſt à me . Cultus exterior abſque interiori , Deo non placet , ad ſalutem inutilis eſt ; Animo Deus colendus . Vera pietas in conjunctione cordis cum Deo poſita eſt ; *Deus enim non colitur , niſi amando* . Deus noſter Deus zelotes , cor noſtrum imprimis poſtulat . *Præbe* , inquit , *fili mi , cor tuum mihi* . Abelis munera Deo accepta fuerunt , diſplicuerunt munera Caini , non rectè dividentis , quia *Dans Deo aliquid ſuum , ſibi retinuit ſe ipſum* . Cor noſtrum Dei templum eſt præcipuum , in quo adorandus eſt in ſpiritu & veritate . *Nonne meliùs in noſtra dedicandus eſt mente , in noſtro immò conſecrandus eſt pectore ? . . . Cùm ſit litabilis hoſtia bonus animus , & pura mens , & ſincera conſcientia* . Hypocritæ homini convenit illud Sapientis : *Cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ* . Falſa fucataque pietas picturæ ſimilis eſt , quæ in exterioribus ſiſtit , caput , oculos , labia , manus , pedes , veſtes adumbrat ; inde incipit , ibi abſolvit opus ſuum . At vera pietas ſimilis eſt naturæ , quæ ab interioribus incipit corporis partibus , cor , jecur , pulmones , viſcera , cæteraſque partes interiores corporis humani primò fabricatur , deinde ad externa membra progreditur : ſic vera pietas primò format illum , *qui abſconditus eſt cordis homo* , primò format *cor rectum* , *cor novum* , *cor mundum* , *contritum* , *humile* , *cor bonum & perfectum* , *cor ſenſatum* , *cor docile* , *cor ardens igne fervidæ* charitatis , *illuminatos oculos cordis* , *bonam voluntatem* , Deique voluntati planè ſubjectam & obedientem , *Viſcera miſericordiæ* : deinde ad exteriora progreditur , hominem exteriorem componit , membra corporis *ſervire* facit *juſtitiæ in ſanctificationem* ; oculos avertit , ne videant vanitatem , à muliere compta , à ſpectaculis ; linguam prohibet à malo , & labia ne loquantur dolum ; labia in Dei laudes aperit ; manus extendit ad pauperem eleemoſynis ſublevandum , pedes avertit à malo , ab occaſionibus peccati , ſed eos dirigit in viam ſalutis , in Templa , ubi Deus oretur , ubi divinum verbum audiatur , ubi Sacramenta percipiantur ; in Xenodochia , in carceres , in pauperum tuguria , ubi pauperes , infirmi , captivi juventur . Sed qui hæc pietatis opera exteriùs faciunt ad oſtentationem , aut ob humanas quaſvis rationes , hypocritæ ſunt , dant cor ſuum in ſimilitudinem picturæ , ipſiſque convenit terribilis illa Domini ſententia : *Populus hic labiis me honorat , cor autem eorum longè eſt à me* . Si illorum cor longè eſt , noſtrum autem cor « proximum eſt , quia credimus , quia ſperamus , quia diligimus , quia « Chriſto adjuncti ſumus , quia membra ipſius facti ſumus : Numquid mem- « bra longè ſunt à capite ? Si eſſent longè , & diviſa eſſent , non diceret , « *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi* . Si ſeparata eſſent , « non de cœlo diceret , *Saule , Saule , quid me perſequeris ?* Si non in nobis eſſet , non diceret , *Eſurivi , & dediſtis mihi manducare* . Et cùm di- « cerent illi , *Quando te vidimus eſurientem ? Reſpondit , Cùm uni ex minimis meis feciſtis , mihi feciſtis* . Ecce populus , ecce appropinquans Iſrael : « & cum illo modò ſpe , poſtea re : De quo ſcriptum eſt : *Hymnus omnibus Sanctis ejus , filiis Iſrael , populo appropinquanti ſibi* . «

[Margin notes: S.Auguſtin. epiſt. 140. edit. noviſſ. mæ Pariſ. c. 18. — Prov.23.29. — S.Auguſtin. lib.15. de Civitate Dei, c.7. — Minucius Felix in Octavio — Eccle.38.28. — 1.Petri 3.4. — Epheſ.1.8. — Coloſſ.3.12. — Rom.6.19. — S.Auguſt. enarrat. pſ.149.]

V. *Sine cauſa autem colunt me , docentes doctrinas & mandata hominum* . Qui ſuperſtitioſas & humanas prorſùs devotiones in Eccleſiam introducunt , & peccatori puerilibus illis obſervantiis occupato blandiuntur , dicentes ei , *Pax , pax* , ubi non eſt pax , cùm Dei legem propter humanas illas adinventiones & externas obſervantias illum negligere doceant , vel permittant , miniſtri ſunt & procuratores dæmonis ad ſeductionem eorum , quibus ineſt aliquis religionis ſenſus , ſeu aliqua ad pietatem propenſio . Fruſtrà Deum

Digitized by Google

Rabanus Maurus. & Chriſtum ſe colere gloriantur. Cœcos illos Magiſtros non excuſabit, nec ab ira ventura ſalvabit, pia (ut ipſis videtur) intentio: *Non habebunt mercedem cum veris cultoribus*. Itaque *Non ſit Religio in phantaſmatibus noſtris*: ſi verè religioſi & pii eſſe volumus, ut debemus.

S. Auguſtin. lib. de vera Religione.

VI. *Non quod intrat in os, coinquinat homines: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem*. Una ſententia duo quædam hominis ora complexus eſt Chriſtus, unum corporis, alterum cordis. Nam utique unde illi hominem putaverant inquinari, in os intrat corporis; unde autem Dominus dixit hominem inquinari, de cordis ore procedit. Nullum autem eſt abſque voluntate peccatum: cùm ſit *voluntas faciendi, quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere*. Nemo planè inquinatur peccato, niſi velit. Quicquid ex prava cordis cupiditate procedit, peccatum eſt: *Omnis fructus malus eſt, qui ex radice charitatis non ſurgit*. Nihil vitio datur in Dei judicio, niſi quod ex cupiditate oritur. Gratiam & charitatem, quæ mundum & immaculatum hominem efficiunt, nemo niſi volens amittit.

S. Auguſtin. lib. 15. de Trinit. c. 10.

S. Auguſtin.

VII. *Tùnc accedentes Diſcipuli ejus, dixerunt ei: Scis, quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? At ille reſpondens, ait: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus, eràdicabitur*. Superbi de terroribus vitiiſque ſuis argui nolunt; non doceri volunt, ut illa emendent: quin & aliis prædicari veritatem, quam ipſi non amant, utpotè antiquis erroribus & cupiditatibus ſuis repugnantem, ægrè patiuntur: *Veritatem amant lucentem, oderunt redarguentem*. Phariſaicum iſtud ſcandalum eſt, quod Chriſtus Præceptor Optimus contemnendum docet. *Magiſtra veritas, ne in quorumdam cordibus ſcandalum gigneretur, quod non debuit, tributum dedit. Et rurſum quia generari ſcandalum in quorumdam cordibus contra veritatem vidit, in ſua eos ſcandala remanere permiſit. Ex qua re nobis conſiderandum eſt, quia in quantum ſine peccato poſſumus, vitare proximorum ſcandalum debemus: Si autem de veritate ſcandalum ſumitur, utilius permittitur naſci ſcandalum, quàm veritas relinquatur. Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cæleſtis, eradicabitur. Quicquid non eſt eradicandum, manifeſtum eſt, à Patre eſſe plantatum. Bona autem voluntas, omnium virtutum germen eſt primum. Quæ innixa origini ſuæ, in illa æterna & incommutabili voluntate requieſcit, ut verè ſit ſpiritualis: quoniam, Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Bona voluntas, ſuperni agricolæ prima plantatio eſt: prava voluntas, & cupiditas, plantatio dœmonis eſt. Imploranda jugiter Dei gratia, ne pravæ voluntati & cupiditati noſtræ dimiſſi, ſpinæ in agro Dominico ſimus, penitùs eradicandæ, & in fornacem ignis æterni mittendæ. Nam *Humana natura in primi hominis prævaricatione vitiata, etiam inter beneficia inter præcepta & auxilia Dei, ſemper in deteriorem eſt proclivior voluntatem, cui committi non eſt aliud, quam dimitti. Hæc itaque voluntas vaga, incerta, infirma ad efficiendum, facilis ad audiendum, in cupiditatibus cæca, in honoribus tumida, curis anxia, ſuſpicionibus inquieta, gloriæ quàm virtutum avidior, famæ, quàm conſcientiæ diligentior*, (qualis erat Phariſæorum voluntas) *& per omnem ſui experientiam miſerior fruendo his, quæ concupiverit, quàm carendo: nihil in ſuis habet viribus, niſi periculi facilitatem; quoniam voluntas mutabilis, quæ non ab incommutabili voluntate regitur, tantò citiùs propinquat iniquitati, quantò acriùs intenditur actioni. Quandiù ergo homini ea placent, quæ Deo diſplicent, voluntas ejus animalis eſt. Quia etiamſi in bonis moribus agat, malè adhuc vivit, ſi non in Dei gloriam vivit. Hoc eſt enim præcipuum & proprium ut in Domino glorientur, nec ſe niſi in Deo diligant. Benè enim ſe amant.*

S. Gregor. M. hom. 7. in Ezechiel.

Auctor lib. de Vocatione omnium Gentium, l. 1. cap. 6.

Nam

Nam & Deus hoc amat in nobis , quod ipſe fecit : & hoc odit , quod ipſe
non fecit . Si ergo opus Dei amamus in nobis , bonam voluntatem rectè ama-
mus , Hæc enim eſt plantatio Patris cœleſtis , quæ non eradicatur .

Omnis plantatio , quam non plantavit Pater meus : eradicabitur . Non ſolùm
Hæreticos & Schiſmaticos , ſed etiam malos Chriſtianos ſpectat terribilis
illa ſententia . *Nemo ſapiens eſt , niſi fidelis : nemo major , niſi Chriſtianus :* Tertull. lib.
nemo autem Chriſtianus , niſi qui in finem uſque perſeveraverit . Tu , ut ho- de preſcript.
mo , extrinſecùs unumquemque noſtri . Putas quod vides , vides autem , quouſ- hæret. c.3.
que oculos habes . Sed oculi Domini alti : Homo in faciem , Deus in præcor-
dia contemplatur : & ideò cognoſcit Dominus , qui ſunt ejus , & plantam , quam
non plantavit Pater , eradicat : & de primis noviſſimos oſtendit , & ventila-
brum in manu portat ad purgandum aream ſuam . Chriſtiani quidem ſunt
ſecundùm characterem , ſecundùm fidem , ſecundùm præſentem juſtitiam ,
qui non perſeverant ; ſed *temporales* ſunt , ſed Chriſtiani non ſunt ſecun-
dum prædeſtinationem æternam , quia Chriſto veræ viti tamquam palmites
non adhærebunt in æternum , nec in ipſo manebunt ; ideòque ut plantæ
inutiles eradicabuntur . Hoc ſenſu & S. Auguſtinus ait : *Corpus Domini non*
eſt , quod cum illo non erit in æternum : Illos quoque ſpectat hæc Domini
ſententia , qui Eccleſiaſticas dignitates & ſacra Miniſteria , ambitionis im-
pulſu , aut intuitu commodorum temporalium ſibi ſumunt , à Deo non vo-
cati , à Patre cœleſti in agro Eccleſiæ non plantati : *Omnis plantatio , quam*
non plantavit Pater meus , eradicabitur .

VIII. *Sinite illos : cæci ſunt , & duces cæcorum . Cæcus autem ſi cæco du-*
catum præſtet , ambo in foveam cadunt . Duces cœci ſunt , qui divinæ le-
gis , & verbi Dei , ſive ſcripti ſive traditi , lumine non illuſtrati , ſecun-
dum traditiones , opiniones , & errores hominum , ac prudentiæ terrenæ
& animalis principia , conſcientias moderantur . Hi viam illam arctam , quæ
ducit ad vitam , neſcientes , & ab ea , cum his , quos dirigunt , aberran-
tes , in foveam æternæ damnationis illos pertrahunt , & cum ipſis pereunt .
Paſtorum imperitia meritis congruit ſæpè ſubjectorum , qui quamvis lumen ſcien- S.Gregor. M.
tiæ ſua culpa agente non habeant , diſtricto tamen Dei judicio agitur , ut per p. 1. Paſtora-
eorum ignorantiam hi etiam , qui ſequuntur , offendant . Hinc Veritas dicit : Si lis , c.1.
cœcus cœco ducatum præſtet , ambo in foveam cadunt . *Hinc Pſalmiſta non*
optantis animo , ſed prophetantis miniſterio denuntiat , dicens Obſcurentur ocu-
li eorum , ne videant , & dorſum eorum ſemper incurva . *Oculi quippe ſunt ,* Pſ. 98.
qui in ipſa honoris ſummi facie poſiti , providendi itineris officium ſuſpiciunt :
quibus hi nimirum , qui ſubſequenter inhærent , dorſa nominantur . Obſcuratis
ergò oculis dorſum flectitur : quia cùm lumen ſcientiæ perdunt , qui præeunt ,
profectò cuncti ad portanda peccatorum onera curvantur , qui ſequuntur . Nec
excuſabuntur in Dei judicio , qui cœcis ducibus adhæſerint ; ſiquidem vi-
tam moreſque ſuos non hominum placitis & opinionibus , ſed Dei legi &
Evangelii doctrinæ conformare debent . *Sciant igitur errare ſe , qui Philo-* Lactantius,
ſophiam putant eſſe ſapientiam : non trahantur auctoritate cujuſquam ; ſed ve- lib. 3. de in-
ritati locus eſt : in æternum ſtultitiæ pœna ſubeunda eſt , ſi aut perſona ina- ſtit. c.13.
nis , aut opinio falſa deceperit . Homo autem qualiſcumque eſt , ſi ſibi credit ,
hoc eſt , ſi homini credit , (ut non dicam ſtultus , qui ſuum non videat erro-
rem) certè arrogans eſt , qui ſibi audeat vindicare , quod humana conditio
non recipit . Opinionibus & traditionibus hominum in materia morum , ubi
de ſalute æterna agitur , etiamſi Sapientum & Doctorum nomen obtinue-
rint , neglecta Dei lege , acquieſcere ſtultiſſimum eſt . *Nihil enim ponderis*
habeat illa præcepta , quia ſunt humana , & auctoritate majori , id eſt , di- Idem. c.27.

vina illa carent .... Nihil apud eos certi eſt , nihil quod à ſcientia veniat: ſed cùm omnia conjecturis agantur , multa etiam diverſa & varia proferantur , ſtultiſſimi eſt hominis , præceptis eorum velle parere , quæ utrum vera ſint , an falſa dubitatur . Præclarè S. Baſilius: *Ne morer* , inquit , *hominum judicia , ſed per Evangelica præcepta abſolutè inſtituar , quæ neque cum temporibus , neque cum humanarum rerum circumſtantiis mutantur ; ſed eadem permanent ita perdurantia , ut à veraci ac beato ore prolata ſunt . Homines verò ſimiles ſunt nubeculis pro ventorum immutatione ad aliam atque aliam aeris partem jactatis .* Nemo igitur ex proprio arbitrio leges ſibi aut aliis, ubi de ſalute agitur, conſtituat: Nec ſibi ex multitudine ſimiliter ſentientium plaudat. Nam ut ſapienter monet Petrus Cantor Pariſienſis: *Non minùs peccas , quia cum multis ; ſed magis peccas : nec minùs ardebis , quia cum pluribus . Qui per multitudinem , vel Prælatum , excuſari à peccato credunt. , ſimiles ſunt Pilato lavanti aqua manus ſuas , & dicenti* , Mundus ſum à ſanguine hujus : *non Danieli , qui ait* : Sanguinem *innocentem condemnaſtis , viri Judæ : redite ad judicium .*

S. Baſilius M. epiſt. 28.

Petrus Cantor in Verbo abbreviato.

IX. *Reſpondens autem Petrus , dixit ei : Ediſſere nobis Parabolam iſtam . At ille dixit : Adhuc & vos ſine intellectu eſtis ?* Heu quàm pauci , etiam inter illos , qui ſcientiæ nomine gloriantur, Chriſtianæ Religionis officia , divini cultus puritatem , Evangelii ſpiritum intelligunt! Illud intelligentiæ donum à Deo oratione ferventi petendum eſt, & cum Propheta dicendum: *Da mihi intellectum , ut diſcam mandata tua .* Si propheta intellectum dari ſibi poſtulat , quis tam arrogans , qui profiteatur in poteſtate ſua eſſe intelligentiam ? *Niſi credideritis , non intelligetis* , ait Propheta . *Proficit ergo noſter intellectus ad intelligenda , quæ credat , & fides proficit ad credenda ea , quæ intelliget : & eadem ipſa , ut magis magiſque intelligantur , in ipſo intellectu proficit menti . Sed hoc non fit propriis tamquam naturalibus viribus , ſed Deo adjuvante atque donante ; ſicut medicina fit , non natura , ut vitiatus oculus vim cernendi recipiat . Qui ergo dicit Deo* , Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua , *non omni modo expers ejus eſt , velut pecus : nec ita quamvis homo , ut in eorum numero deputandus ſit , qui ambulant in vanitate mentis ſuæ ; obſcurati intelligentia , alienati à via Dei . Nam ſi talis eſſet , nec hoc diceret . Non autem parvi eſt intellectus , noſſe , à quo poſcendus ſit intellectus . Et cogitandum eſt ? quantò ſint altiùs intelligenda divina Mandata ; quando ad ea diſcenda ſibi adhuc dari intellectum petit , qui jam ea intelligit , & qui eloquia Dei ſe cuſtodiſſe antea jam dixit .*

Pſ. 118.

Iſ. 7. verſ. 9. ſecundum 70.

S. Auguſtin. ſerm. 19. in Pſ. 118.

Epheſ. 4?.

X. *Non intelligitis , quia omne , quod in os intrat , in ventrem vadit , & in ſeceſſum emittitur ; Quæ autem procedunt de ore , de corde exeunt , & ea coinquinant hominem . De corde enim exeunt cogitationes malæ , homicidia , adulteria , fornicationes , &c.* Corde ſeu voluntate , peccatores vel boni ſumus ac juſti , Deo vel Mundo , Chriſto vel diabolo adhæremus . Ex voluntatis noſtræ rectis vel pravis affectibus à Deo judicabimur . In corde noſtro ſeu libertate ſemina ſunt peccatorum omnium : in ſolo Chriſti corde virtutum omnium principia & ſemina ſunt . Ex nobis ipſis peccatores, ex Chriſti gratia & miſericordia boni ac juſti ſumus . *Liberum arbitrium ad malum ſufficit , ad bonum autem parum eſt , niſi adjuvetur ab omnipotenti Bono ..... Idonea fuit humana natura , per liberum arbitrium vulnerare ſe ; ſed jam vulnerata & ſaucia , non eſt idonea ; per liberum arbitrium ſanare ſe .* Tuæ igitur gratiæ deputo , Domine , & quæ feci bona , & quæ mala non feci . *De corde exeunt cogitationes malæ , &c. Hæc ſunt , quæ coinquinant hominem .* Opus igitur externum minimè neceſſarium eſt , ut apud

S. Auguſt. lib. de correptione & gratia, cap. 11.

Idem ſerm. 159. alias 13. de Verbis Apoſtoli.

Deum

Deum rei ſinus; ſola cogitatio & voluntas prava ſufficiunt. Quàm multi cum diabolo pœnis æternis addicti ſunt, qui ſola cogitatione prava cum conſenſu, ſola voluntate & affectu peccaverunt! *De corde exeunt cogitationes malæ, &c.* Omni ergo vigilantia cuſtodiendum cor noſtrum eſt, ne pravis cogitationibus, ſi quæ ſurrepſerint, conſenſum præbeat: *Omnia cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit*. Gratiam Chriſti invocemus, quæ corda noſtra dirigat in charitate Dei. Cor noſtrum inter Chriſtum Salvatorem noſtrum, & ſeductorem diabolum poſitum quam voluerit in partem, inclinat. Si firma charitate adhæſerit liberatori, nullus ad illud aditus patebit ſeductori. *Diabolus adjutor & incentor malorum cogitationum poteſt eſſe, auctor eſſe non poteſt*. Prov. 4.23. S. Hier. in c. 15. S. Matth.

XI. *Et egreſſus inde, Jeſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sydonis Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei Domine, Fili David, filia mea malè à dæmonio vexatur*. Inde novit vocare Filium David, id eſt, Meſſiam à Deo promiſſum, quia egreſſa jam fuerat de finibus ſuis, & errorem Tyriorum ac Sydoniorum, loci ac fidei commutatione dimiſerat. Peccator, qui animæ ſuæ liberationem à dæmonis ſervitute vult impetrare, miſerum animæ ſuæ ſtatum imprimis agnoſcat, ſuamque doleat calamitatem, longè graviorem, quàm puellæ à dæmonio vexatæ, cujus liberationem mater à Salvatore tam humili, tam ferventi prece poſtulabat. Peccandi deponat affectum, ex occaſionibus emergat, eaſque penitùs dimittat, confugiat ad Medicum, ab una ejus miſericordia ſalutem animæ ſuæ & liberationem expectet, quæ ſolius Chriſti gratiæ opus eſt. *Miſerere mei Domine, ſana animam meam, quia peccavi tibi*. Oret cum fiducia, *poſtulet in fide nihil hæſitans*, Chananææ exemplo, Egrediatur è ſæculi, quaſi ex Tyri & Sydonis, finibus: Mundi errores, amores, conſuetudines, pompas, vanitates dimittat. Orationes ſuas à Deo non exaudiendas certò ſciat, niſi affectus mutaverit, dicente: Prodas: *Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus*. Et, *Cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam; Manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt*. Unde S. Job: *Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua, abſtuleris à te, & non manſerit in tabernaculo tuo injuſtitia: tunc levare poteris faciem tuam abſque macula, & eris ſtabilis, & non timebis*. Iniquitas *in manu eſt, culpa in opere*. *Injuſtitia in tabernaculo, iniquitas in mente. Quæ duo, ſi perfectè tergimus, ad Deum ſtatim ſine macula faciem elevamus, &c.* S. Hieron. in hunc locum. Pſ 65. Iſai. 1. Job 11. S.Gregor. M. lib.10. moral. cap. 2.

XII. *Qui non reſpondit ei verbum. Et accedentes Diſcipuli ejus, rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat poſt nos*. Chananææ mulieris fides ipſam ad orandum impellit. Non enim invocaret, in quem non crederet: & oratio viciſſim illius fidem auget, & corroborat, ut ſuſtinere poſſit probationem ſilentii, repulſæ, verborum denique duriorum. *Clamabat, ergo avida impetrandi beneficii, fortiterque pulſabat: diſſimulabatur ab eo, non ut miſericordia negaretur, ſed ut deſiderium accenderetur, nec ſolum ut deſiderium accenderetur, ſed ut humiliatas commendaretur. Clamabat ergo, tamquam Domino non audiente, ſed quod facturus erat, in ſilentio diſponente*. Pari fide ad Chriſtum liberatorem noſtrum clamemus: *Clamavit in toto corde, exaudi me Domine*. Eſt *autem clamor cordis, magna cogitationis intentio: quæ cùm eſt in oratione, magnum exprimit deſiderantis & patientis affectum, ut non deſperet effectum. Tunc porrò in toto corde clamatur, quando aliunde non cogitatur*. Indignos autem nos cenſere debemus, qui à Domino exaudiamur; & Sanctos apud ipſum interceſſores adhibere, ut Chananæa Apoſtolos. S. August. ſerm.77. alias de tempore 74. c.1. Idem ſerm. 29. in pſ.118.

XIII. *Ipſe*

Digitized by Google

XIII. *Ipſe autem reſpondens, ait: Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*. Illis enim exhibuit præſentiam ſuam, pro illis in ſe ſævientibus crucifixus oravit, dicens: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt*.

S. Auguſtin. ſerm. 67. c. 3. & 5.

Intelligebat Medicus phreneticos mente perdita Medicum occidentes, & occidendo Medicum neſcientes, ſibi medicamentum facientes: *De Domino enim occiſo omnes curati ſumus, illius ſanguine redempti, pane illius corporis à fame liberati*. Hanc ergo præſentiam Judæis Chriſtus exhibuit. Hoc ergo ait, *Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*: ut illis præſentiam ſui corporis exhiberet, non ut oves, quas habebat in Gentibus, contemneret & præteriret: Ad Gentes enim ipſe non ivit, ſed Diſcipulos miſit. Et ibi impletum eſt, quod Propheta dixit: *Populus, quem non cognovi, ſervivit mihi, in auditu auris obedivit mihi*. Inde mulier iſta erat: *Ideò non condemnabatur, ſed differebatur*.

XIV. *At illa venit, & adoravit eum, dicens: Domine, adjuva me*. Sine intermiſſione orandum, quamvis Deus preces noſtras repellere videatur. Adorare juſtitiam ejus debemus, noſque repulſa dignos agnoſcere & fateri. Orationes noſtras Deus plerùmque non exaudit, quia petimus, quod ſaluti noſtræ noxium eſſet. *Deus bonus, ſi detid, quod vis: Quid ſi malè vis, nonne erit tibi magis non dando miſericors?... Propitius Deus, cùm malè amamus, negat quod amamus. Iratus dat amanti, quod malè amat*.

Pſ. 17. 24. S. Auguſtin. enarrat. in pſ. 85. Idem in pſal. 26. S. Auguſtin. enarrat. in pſal. 69. 3.

Quis ſanitatem non petat, dùm ægrotat? Et tamen fortè adhuc ægrotare ei utile eſt. Poteſt fieri, ut hinc non exaudiaris: *Non tamen exaudiaris ad voluntatem, ut exaudiaris ad utilitatem*. At verò cùm illud petis, ut det tibi vitam æternam Deus, ſecurus eſto, accipies, ſi modò non accipis: non enim jam venit tempus, ut accipias. *Exaudiris, & neſcis: quod petis, agitur, etſi neſcis, in quo agitur. In radice res eſt, nondum in fructu*. Qui rogat Deum, ut à tribulationibus liberetur, & non ex auditu. *Intelligat Medicum eſſe Deum, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem, non pœnam ad damnationem: ſub medicamento poſitus ureris, ſecaris, clamas: non audit Medicus ad voluntatem, ſed audit ad ſanitatem. Ad utilitatem non eſt exauditus Paulus, ad damnationem exauditus eſt diabolus*. Petiit Job ad tentandum, & conceſſum eſt: dæmones petierunt, ut irent in porcos, & exauditi ſunt. Apoſtolus rogavit, ut auferretur ab eo ſtimulus carnis, Angelus ſatanæ, à quo colaphizabatur, & non accepit, quia tempus adhuc erat exercendæ infirmitatis. Verùm, inquies, peto converſionem meam, profectum ſpiritalem, pacem, & tranquillitatem interiorem: jam dudum oro, & non impetro. Ne idcircò animum deſpondeas. Non enim negat, ſed differt, ut probatio fidei tuæ multò pretioſior auro inveniatur in laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti: *Sicut* enim

Prov. 17. 3.

igne probatur argentum, & aurum camino; ita corda probat Dominus. Sic repulit Chananæam, ipſamque contemnere viſus eſt, & negare, quod rogabat, ut fidem ejus probaret, fervorem augeret. *Oratio Sanctorum quaſi dilatione repellitur, ut tamquam ignis flatu repercuſſus, inflammetur ardentius*.

S. Auguſtin. enarr. in pſal. 87. Idem ſerm. 77. alias de tempore 74.

Chananæa *clamando inſtabat, perſeverabat, pulſabat, tamquam jam audiiſſet, Pete, & accipe; quære, & invenies; pulſa, & aperietur tibi. Inſtitit, pulſavit*. Vera hæc Abrahæ filia, vera Iſraelitis, non quidem ſecundùm carnem, ſed ſecundùm ſpiritum, quæ Abrahami fidem imitata, *in ſpem contra ſpem credidit*. Repulſam enim paſſa, ferventiùs oravit, dicens: *Domine, adjuva me*. Quid hoc eſt, mulier? Num plus fiduciæ

S. Chryſoſt. hom. 53. in S. Matth.

habes, quàm Apoſtoli? plus gratiæ, plus virium? Fiduciæ quidem, inquit; at virium nequaquam: quin & pudore ſuffundor: attamen ipſam invere-

verecundiam pro ſupplicatione propono. Meam ſpero fiduciam, & liberta-
tem reverebitur.

XV. *Qui reſpondens, ait: Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mit-
tere canibus*. Sola charitas nos Dei filios efficit, quod in noſtra tamen
poteſtate eſt, ex Dei miſericordia nos ex canibus in filios immutante, ut
ad menſam ſuam ſedentes, ſeipſo pane cœleſti reficiat. *Dedit eis poteſta-
tem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine ejus*. At illa dixit: *Etiam* Joann. 1.
*Domine; nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum
ſuorum*. Repulſa non recedit, duriori verbo excepta non deſpondet ani-
mum, ſe magis humiliat, inſtat, humilitate & perſeverantia Chriſtum vin-
cit. *Illa, ſi recederet poſt hæc verba, canis acceſſerat, canis abſceſſerat: ſed
pulſando, homo facta eſt ex cane. Inſtitit enim petendo, & ex ipſo veluti
convicio humilitatem oſtendit, miſericordiam impetravit. Neque enim commo-* S. Auguſtin.
ta eſt, aut ſuccenſuit, quòd canis appellata fuerit petens beneficium, rogans ſerm. 77. c. 6.
miſericordiam. Sed ait: Ita Domine: *Dixiſti me canem, planè canis ſum,* & 7.
*agnoſco nomen meum, Veritas loquitur: ſed non ideò à beneficio repellenda
ſum prorſus canis*: Sed & canes edunt de micis, quæ cadunt de menſa do-
minorum ſuorum. *Modicum quoddam & exiguum beneficium deſidero: non* «
menſam invado, ſed micas quæro. In hac muliere, quæ de Gentibus ve- «
niebat, & typum ſeu figuram Eccleſiæ gerebat, maximè humilitas com- «
mendata eſt. Etenim Gens Judæa, ut ab Evangelio repelleretur, ſuperbia «
inflata eſt, quòd Legem accipere meruiſſet, quòd de ipſa Gente Patriar- «
chæ proceſſerint, Prophetæ extiterint, Moyſes in Ægypto miracula ma- «
gna fecerit, per Mare rubrum aquis recedentibus populum duxerit, Legem «
acceperit, quam ipſi populo dederit. Erat, unde extolleretur gens Ju- «
dæa, *& per ipſam ſuperbiam factum eſt, ut Chriſto nollet humiliari auctori
humilitatis, repræſſori tumoris, Medico Deo, qui propter hoc homo factus eſt,
ut ſe homo hominem cognoſceret. Magna medicina! Hæc medicina, ſi ſuper-
biam non curat, quid eam curet, neſcio? Fit ille homo, qui factus ſit Deus: &
non ſe agnoſcit homo hominem, id eſt, non ſe mortalem agnoſcit, non ſe
agnoſcit fragilem, non ſe agnoſcit peccatorem, non ſe agnoſcit ægrotum, ut
quærat vel ægrotus Medicum: ſed quod eſt periculoſius, ſanus ſibi videtur*.
Ergo propter hoc ille populus non acceſſit, id eſt, propter ſuperbiam:
& dicti ſunt ex arbore oleæ, hoc eſt, de illo populo à Patriarchis crea- «
to, fracti rami naturales, id eſt, Judæi, meritò ſteriles ſpiritu ſuperbiæ; «
& in illa olea inſertus eſt oleaſter, ſcilicet populus ex Gentibus. Sic di- «
cit Apoſtolus, quòd oleaſter inſertus ſit in olea, rami autem naturales »
fracti ſunt. *Illi fracti propter ſuperbiam, inſertus oleaſter propter humilita-
tem*. Iſtam humilitatem oſtendebat mulier, dicens: *Ita Domine, canis ſum,
micas deſidero*. Hanc humilitatem imitentur pœnitentes; ſe pane filiorum
indignos exiſtiment, ſacram Menſam ne temerè invadant, donec plenè ex-
piati à canina ſpurcitia fuerint, donec mores caninos depoſuerint, donec
amore Dei dominante & cupiditatis victore commutati in filios fuerint.
Non minor puritas & ſanctimonia requiritur, ut participes ſimus micarum
Panis Euchariſtici, quàm ut totius Panis; ſiquidem tantum eſt ſub frag-
mento, quantum toto tegitur; & ſub minima particula ſpecierum, non
minùs, quàm ſub ſpeciebus integris, totus eſt Chriſtus. Canes erant, de
quibus S. Cypr. ſcribit: *A diaboli aris revertentes, ad Sanctum Domini ſor-* S. Cypr. lib.
didis & infectis nidore manibus accedunt. Mortiferos idolorum cibos adhuc pe- de lapſis.
nè ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia fu- Ecclef. 35.
*neſta redolentibus, Domini Corpus invadunt, quando occurrat Scriptura divi-
na*,

na , & clamet , & dicat : Omnis mundus manducabit carnem , & anima quæcumque manducaverit ex carne ſacrificii ſalutaris , quod eſt Domini , & immunditia ejus ſuper ipſum eſt , peribit anima illa de populo ſuo . Apoſtolus item pervicacibus & contumacibus comiratur & denunciat , dicens : Quicumque ederit panem , aut biberit calicem Domini indignè , reus erit Corporis & Sanguinis Domini . Spretis his omnibus atque contemptis , vis infertur Corpori ejus & Sanguini .

Hinc graviorum peccatorum rei diuturnis humillimæ pœnitentiæ laboribus olim probati , antequam ad ſacram Euchariſtiæ Communionem admitterentur. Probandi ſunt & nunc maximè omnes , qui ex habitu inveterato peccant , & in eadem crimina ſæpè relabuntur ; nec temerè abſolvendi & ad ſacram Menſam admittendi , donec dignos pœnitentiæ fructus fecerint : *Ne Sanctum detur canibus* . Chananææ mulieris humilitatem imitari etiam oportet Chriſtianos omnes , ut eorum orationes Deo ſint acceptæ : *Oratio enim humiliantis ſe nubes penetrabit* . Odit Deus pauperem ſuperbum . *Omnes* porrò , *quando oramus , mendici Dei ſumus . Ante januam magni Patrisfamilias ſtamus , immò etiam proſternimur , ſupplices ingemiſcimus , aliquid volentes accipere ; & ipſum aliquid ipſe Deus eſt . Quid à te petit mendicus ? Panem . Et tu quid petis à Deo , niſi Chriſtum , qui dicit* , Ego *ſum panis vivus , qui de cœlo deſcendi ?*

Eccle.35.
S.Auguſtin. Sermone 83. alias 15. De Verbis Domini.

Etiam Domine : Nam & catelli edunt de micis , quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum . Vides prudentiam & modeſtiam mulieris ? Non de aliorum laudibus doluit , nec quia contemni videbatur , moleſtè tulit . Vides magnitudinem animi atque conſtantiam ? *Non eſt bonum* , ipſe dicebat : illa , *Utique Domine* , reſpondebat . Filios ipſe Judæos vocavit , illa dominos ; & hac humilitate ex abjecta canum conditione vendicata , filia facta eſt . Mirabilis tibi videtur mulieris humilitas , audias & Judæorum jactantiam : *Semen Abraham ſumus , & nulli unquam ſervivimus , & ex Deo nati ſumus* . Non ſic mulier , quæ in ſchola Chriſti , in ipſis tyrocinii ſui initiis adeò profecerat , ut humilem eſſe ab ipſo humilitatis Magiſtro didiciſſet , cujus omnis vita & converſatio humilitatis ſchola fuit.

S. Jo: Chryſ. hom. 53. in Matth.

Joan.8.

XVI. *Tunc reſpondens Jeſus , ait illi : O mulier , magna eſt fides tua : Fiat tibi ſicut vis . Et ſanata eſt filia ejus ex illa hora* . Victrix mulieris fides ac perſeverantia miſericordiam à Chriſto extorquet . Fides totius Chriſtiani ædificii fundamentum eſt : ſed fundamentum pariter ac ædificium Dei opus eſt . Fidem hujus mulieris per dilectionem operantem , ideòque Chriſti commendatione dignam , imitemur , ut ab ipſo exaudiri mereamur : *Fides enim impetrat , quod Lex imperat* . O mulier , magna eſt fides tua . *Mutavit vocabulum , quia mutatum vidit affectum , atque illam correctionem ad fructum perveniſſe cogitavit* . Imitemur & illius in oratione perſeverantiam , ut exaudiamur à Domino , & animæ noſtræ liberationem ac ſalutem impetremus , nobiſque dicatur : *Fiat tibi , ſicut vis* . Ut autem fiat nobis , ſicut volumus , nihil velle oportet ac poſtulare , niſi quod Deus vult : *Sanctificationem noſtram* . Nihil deſideremus ac petamus , niſi beatitudinem æternam , Dei fruitionem : *Unam petii à Domino , hanc requiram , ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ* . Id ſi perſeveranter petamus , certiſſimè impetrabimus : *Quiſquis* enim *illam unam petii à Domino , & hanc requirit , certus petit* . Verùm orationi ſubjungenda actio eſt . *Sunt namque intra ſanctam Eccleſiam nonnulli , qui prolixas ad Dominum preces habent , ſed vitam deprecantium non habent : nam promiſſa cœleſtia petitionibus ſequuntur , operibus fugiunt .... Virtutis pondus oratio non habet , quam , nequaquam*

S.Auguſt. lib. de Fide & Operibus , c. 16.

Pſal.26.4.

S.Auguſtin. epiſt. 139. alias 121.

S. Greg. M. lib.33.moral. c.21.

quam perſeverantia continui amoris tenet. Et ſanata eſt filia ejus ex illa ho- S. Jo: Chry-
ra. *Cum nihil ab Apoſtolis in re mulieris factum fuerit, totum ab ipſa per-* ſoſt. hom. 53.
fectum eſt. Tantum poteſt jugis ac fervens oratio: mavult enim noſtram Deus, in Matth.
qui rei ſumus, quàm aliorum pro nobis orationem.

XVII. *Et cùm tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus Mare Galilææ; & aſcen-*
dens in Montem, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, haben-
tes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & projecerunt
eos ad pedes ejus, & curavit eos, &c. Chriſtus nonnumquam civitates ac
vicos circuit; nonnumquam ſedet exſpectatque laborantes, & claudos ad “ S. Jo: Chry-
cacumina montium aſcendere facit. Nec fimbria veſtimenti modò tangitur, “ ſoſt. hom.
ſed ſublimiores jam animo, qui adeunt, ad pedes ipſius ſe dejiciunt. & “ 53. in Matth.
dupliciter fidem ſuam oſtendunt: quia claudi aſcenderunt, & quia nihil “
aliud quæſierunt, ſed ſolùm ad pedes ejus abjecti, ſanari ſe poſſe credi- “
derunt. Et erat ingens omnium admiratio, cùm multos, qui priùs ab aliis “
portabantur, jam ambulare viderent, ac cæcos videre, nec ductore opus “
habere. Etenim multitudo eorum, qui curati fuerant, & ſumma curationis “
facilitas, obſtupeſcere univerſos cogebat. Dignum verò conſideratione eſt, “
quòd Chananæam quidem tardiùs, & quaſi virtute illius inductus, tandem “
curavit; hos verò confeſtim ut ad eum pervenerunt: non certè quòd me- “
liores illa fuerint, ſed quoniam iſtis illa fide multò ferventior. Quamobrem “
tardior tunc fuit, ut perſeverantia mulieris oſtenderetur: iſtis verò quod “
petebant, ſtatim conceſſit, ut Judæorum non credentium ora obſtrueret. & “
nullus eis defenſionis locus relinqueretur. Nam quò majora quis beneficia “
conſecutus eſt, eò majori ſubjacet culpæ, ſi in vitio ingrati animi perſe-
verat. *Miſit Verbum ſuum, & ſanavit eos, & eripuit eos ex omnibus in-* Pſ. 106. 20.
teritionibus eorum. Non eſt *Medicus iſte de terris, qui omnes curat infirmi-*
tates, & populos integros ſanat. Quod autem tunc illis præſtitit, qui S. Ambroſ.
omni genere corporalium infirmitatum & languorum laborabant; illis mo- ſerm. 3. in Pſ.
dò præſtare non ceſſat, qui ſpiritalibus infirmitatibus, quarum illæ figuræ 118.
erant, affligebantur: mutis ſcilicet, qui Deum non laudant, vel non con-
fitentur fidem, aut peccata: cæcis, qui non intelligunt, etiamſi obtem- S. Auguſt. lib.
perant jubentibus: ſurdis, qui non obtemperant, etiamſi intelligunt: clau- 1. qu. Evang.
dis, qui præcepta non implent. Verùm ut ab infirmitatibus & languoribus qu. 19.
animarum noſtrarum curari valeamus, ad Chriſtum in Montem aſcendendum
eſt. Quomodo verò aſcendere poterimus infirmi? Oratione, quæ mentis
ad Deum aſcenſus eſt. Ad thronum gratiæ ejus cum fiducia accedamus;
ad pedes ejus abjecti, exponamus ipſi miſerias noſtras, infirmitates, lan-
guores hominis interioris; impotentiam videndi & intelligendi quæ ad ſa-
lutem noſtram pertinent, niſi illuminet tenebras noſtras; difficultatem &
impotentiam orandi, *Quid enim oremus ſicut oportet, neſcimus*: impoten-
tiam ambulandi in via mandatorum ejus, niſi nos ipſe ducat, & greſſus
noſtros dirigat: impotentiam agendi bonum, niſi det ipſe *velle & perfi-*
cere pro bona voluntate. An ſtudio & ardore minori ad Chriſtum accedent
Chriſtiani, ut ſanentur ab infirmitatibus & languoribus mentis, ut non
modò ſanitatem, ſed plenam immortalitatem per ipſum conſequantur; quam
Judæi illi ut curentur ab infirmitatibus corporis? Non minùs amemus vitam
æternam, quàm ipſi vitam & ſalutem temporalem, & nulli parcamus la-
bori. Tandem ubi Chriſtus gratia ſua medicinali nos ſanaverit, gratias
ipſi referamus, magnificemus laudemuſque Deum, *Qui ſanat omnes infir-*
mitates noſtras, qui redimit de interitu vitam noſtram, qui coronat nos in
miſericordia & miſerationibus, qui replet in bonis deſiderium noſtrum.

XVIII. *Jeſus autem, convocatis Diſcipulis ſuis, dixit: Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via.* Conſequens erat, ut quos à vulnerum dolorè ſanaverat, eos alimoniis ſpiritalibus à fame liberaret. Itaque *Nemo cibum accipit Chriſti, niſi fuerit ante ſanatus. Et illi qui vocantur ad cœnam, priùs vocando ſanantur. Si claudus fuit, gradiendi facultatem, ut veniret, accepit. Si lumine oculorum privatus erat, domum Domini, niſi refuſa luce, intrare non potuit.* Ubique igitur myſterii ordo ſervatur, *Ut prius per remiſſionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, poſtea alimonia menſa cœleſtis exuberet.* Chriſti gratia, Dei verbum, Chriſti Corpus, panis eſt cor hominis Chriſtiani confirmans, ne deficiat in via, quia ad cœleſtem patriam tenditur: *Dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via.* Si quis ergo defecerit, non per Dominum Jeſum, ſed per
» ſe deficit: nec habes, quid aſcribas Domino, qui vincit cùm judicatur;
» quid enim dicas ei qui in te contulit omnia firmamenta virtutis? Nonnè
» ipſe te genuit, nonnè ipſe te pavit? *Cibus ejus fortitudo eſt. Sed ſi tu negligentia tua virtutem quam acceperas, perdidiſti, non alimentorum cœleſtium, ſed tuæ mentis tibi præſidia defuerunt.* Denique Dominus, ſicuti ſuper
» juſtos & injuſtos paſcit. Dividit ergo eſcas Dominus Jeſus. *Et il-*
» *le quidem vult dare omnibus, negat nemini, diſpenſator enim eſt omnium; ſed cùm ille panes frangat, & det Diſcipulis, ſi tu manus extendas tuas, ut accipias tibi eſcas, deficies in via; nec poteris in eum culpam tuam referre, qui miſeretur, & dividit; ſed bis dividit, qui cum eo etiam in deſerto permanent, qui primo & ſecundo & tertio die non recedunt.* Miſereor turbæ, quia jam triduo perſeverant mecum. *Quanta dignatio! Quanta ab eo hominibus inſpiratur humanitas! Non vult jejunos dimittere, non vult; ne deficiant in via.*

S. Ambroſ. lib. 6. in Luc. n. 70. 71. 74.

XIX. *Et dicunt ei Diſcipuli: Unde ergo nobis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?* Mundus deſertum eſt, ubi cor noſtrum eſurit, variis deſideriis quaſi fame oppreſſum; ſed nihil ipſum ſatiare præter Chriſtum & Deum poteſt. *Animam Dei capacem, quicquid Deo minus eſt, non implebit.* Et ait illis Jeſus: *Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.* Indigentiam noſtram agnoſcamus. Nihil habemus ex nobis, quo ſuſtentari ſpiritualiter poſſimus in hujus Mundi deſerto: ſed per Chriſtum in ejus Eccleſia dumtaxat alimenta animæ noſtræ invenimus, dum fame pereunt, qui extra Eccleſiam ſunt. Chriſti Jeſu Corpus, Spiritus, myſteria, verbum, ſeptem Sacramenta, ſeptem dona Spiritus Sancti, Scripturæ Sacræ liber ſeptem ſigillis ſignatus, fidelium animarum panes ſunt. Doctrina, patrocinia, exempla ſanctorum, in humilitate, in aquis amaris afflictionum & pœnitentiæ viventium, piſciculi ſunt ad ſpiritalem refectionem nobis appoſiti.

S. Auguſt.

XX. *Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſuper terram, &c.* Humilitas & quies interior à pravarum cupiditatum motibus, ſæculique tumultu, neceſſaria diſpoſitio eſt, ut Chriſti Corpus in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento dignè ſumamus & manducemus, cujus typum & figura habemus in hoc miraculo multiplicationis panum. Vide quæ ſuperiori Capite diximus.

XXI. *Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt: & quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas, &c.* Panes ſeptem afferuntur: *Nulla enim ex Lege & Prophetis Gentibus ſalus ſumitur, ſed per gratiam Spiritus vivunt, cujus ſeptiforme munus eſt. Ergo Spiritus per fidem ſalus Gentibus eſt, quæ in terra recumbunt; nullis enim Legis operibus fuerant ante ſubſtratæ,*

S. Hilarius, cap. 15. in S. Matth.

ſtratæ, ſed peccatorum & corporum ſuorum originis inhærentes, ad donum Spiritus ſeptiformis vocantur. Indefinitus piſcium numerus, diverſorum donorum & chariſmatum partitiones miniſtrationeſque ſignificat: quibus fides Gentium, gratiarum diverſitate ſatiatur. Sed quod ſeptem ſportæ replentur, redundans & multiplicata ſeptiformis Spiritus copia indicatur, cui quod largiatur exuberet, atque ſaturatis nobis ditior ſemper & plenior. Quòd verò quatuor millia virorum congregantur, multitudo innumerabilium ex quatuor orbis partibus intelligitur. Ad formam enim futuri in tot partium millia plebis dinumerata ſatiatur, quotidem de partibus ad cæleſtis cibi donum concurſura eſſent millia crediturorum.

CAPUT XVI.

Senſus Litteralis.

I. ET *acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi tentantes: & rogaverunt, ut ſignum de cælo oſtenderit eis.* Phariſæi & Sadducæi, ſectæ inter ſe contrariæ & capitaliter inimicæ, adversùs Chriſtum Dominum convenerunt, calumniæ occaſionem quærentes: & rogarunt, ut ſignum de cœlo ederet, quo ejus miſſionem & auctoritatem è cœlo eſſe comprobaretur: ſignum (inquam) de cœlo, quale ediderunt Joſue, ſolem ſiſtens; Samuel, tonitrua eliciens; Iſaias, umbram reducens; Elias, ignem è cœco advocans; Moſes, Manna obtinens.

II. *At ille reſpondes, ait illis: Facto veſpere dicetis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cœlum: & manè: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum.* Veſpertinum ruborem ſereni temporis, matutinum roborem ſuboſcurum, ſignum eſſe tempeſtatis, ventorum, pluviæ, quod longa experientia docuit, dicere conſuevittis. *Faciem ergo cœli dijudicare noſtis: ſigna autem temporum non poteſtis ſcire?* Indicia prognoſtica ſerenitatis, vel pluviæ in cœli diſpoſitione, ſive ſpecie externa obſervatis, ut ad ea componatis res veſtras, & iter ſuſcipiatis vel differatis; & non attenditis ad Prophetarum oracula, quæ Meſſiæ adventum prædixerunt, & quæ jam adimpleri evidens eſt? Qui fit, ut non intelligatis hæc ſigna, niſi quia attendere non vultis finem Hebdomadum Danielis, ablatum Syriæ & Ægypto Regni decus, teſtimonia de me Angelorum, ſtellæ, Patris è cœlo, Spiritus Sancti, Joannis, dæmonum: miracula à me edita, qualia nec antea viſa, nec audita, cœcis viſum, ſurdis auditum, claudis greſſum, ægrotis ſanitatem, mortuis vitam reddi, quæ omnia certiſſima ſigna ſunt adventus & Regni Meſſiæ? Confer cum Lucæ 12. 56. *Hypocritæ, faciem cœli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?*

III. *Generatio mala & adultera ſignum quærit; & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.* Homines perverſi, & ſpiritaliter adulteri, qui à puro & ſincero Dei cultu ad ſua figmenta deficere, ſignum quærunt, & aliud eis non dabitur præter ſignum Jonæ Prophetæ. *Jonæ ſe Dominus comparat, quem ad futuræ paſſionis effectum in prædicationem pœnitentiæ ad Ninivitas pari ſpecie præmiſerat. Namque Jonas ventis deſævientibus projectus è navi eſt, & devoratus à ceto, & poſt triduum vivus emiſſus, non retentus* S.Hilarius, cap.16. in in Matth.

S 2 *à mon-*

à monſtro, non cibi conditione defectus: ſed contra humani corporis naturam integer & illæſus in auras ſuperas virtute Dominicæ præfigurationis evadit. Hoc ergo poteſtatis ſuæ ſignum conſtitutum eſſe demonſtrat: ipſe remiſſionem peccatorum per pœnitentiam prædicans, de Jeruſalem vel Synagoga, immundorum ſpirituum dominante flatu, ejiciendus, & Pilati poteſtati, id eſt, ſæculi judicio tradendus, & à morte tanquam elementi ejuſdem monſtro glutiendus: & poſt triduum ex ea, contra conditionem hominis quem aſſumpſerat, non retentus, vivus atque incorruptus emergens. Ea igitur, quæ in homine de conceptu Virginis ſumpto divinarum erant plena virtutum, cognoſci atque intelligi de ſe voluit, & Prophetæ ſigno, & hominis exemplo. Similis loci explicationem lege ſupra ad Caput 12. *Et relictis illis*, Phariſæis nimirum & Sadducæis, *abiit*.

IV. *Et cùm veniſſent Diſcipuli ejus transfretum, obliti ſunt panes accipere*. Septem ſporta, quas ex fragmentis reſiduis ſeptem panum plenas habuerant, illos pauperibus diſtribuiſſe, veriſimile eſt. De aliis autem panibus ad iter comparandis, antequam navim cum Chriſto aſcenderent, non cogitaverant. *Qui dixit illis; Intuemini, & cavete à fermento Phariſæorum Sadducæorum*. Attendite vobis, & cavete à Phariſæorum doctrina, qui ſuperſtitioſis traditionibus ſuis, & falſis interpretationibus Legem corrumpunt; & Sadducæorum, qui negant carnis reſurrectionem, ſpiritum, animæ immortalitatem. Duo igitur dogmatum genera ſolicitè vitanda Chriſtus docet, ea quæ præcipuam pietatem ponunt in externa rituum, præſertim ab hominibus inventorum, obſervatione: & ea quæ Religionem transformant in Regnum hujus mundi. *Marci* 8. 15. habetur: *Cavete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis*. Chriſtus omnium meminit: & aliunde Sadducæi Herodi erant addictiſſimi, quo vivente, ad dignitates maximas pervenerunt, teſte Joſepho. Quin & ipſorum plurimos Herodianos fuiſſe, eruditi Interpretes conjiciunt; cujus ſectæ homines dicebant, Herodem Magnum eſſe Meſſiam à Jacobo promiſſum. Non erat autem, inquiunt, talis opinio aliena ab illis, qui in hujus vitæ felicitate, & florenti Reipublicæ ſtatu ſpes omnes collocabant. Nam Regni gloria intermiſſa à captivitatis Babylonicæ temporibus, in Herode quodammodo reſtituta erat, qui ita comiter obſervabat Romanam Majeſtatem, ut plena interim Regni jura haberet.

V. *At illis cogitabant intra ſe, dicentes: Quia panes non accepimus*. Non ſolum taciti cogitabant, ſed & ea de re ſecretò inter ſe colloquebantur, ut conſtat ex *Marci* 8. 16. Exiſtimabant, Jeſum, cùm panes illis deeſſe ſciret, monere, ne panem ſibi à Phariſæis aut Sadducæis compararent: quaſi is panes eſſet ipſos inquinaturus. Jam ſcilicet immemores erant ſermonis Chriſti, quo docuerat, nullam eſſe vim in rebus iſtis ad animum inquinandum. Simul etiam ne panis penuria laborarent, anxiè metuere cœperunt; præſertim circumſcripta, ut exiſtimabant, & in magnas anguſtias redacta emendi libertate. *Sciens autem Jeſus, dixit: Aliud cogitatis intra vos, modicæ fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos ſumpſiſtis? neque ſeptem panum in quatuor millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis? quare non intelligitis, quia non de pane dico vobis: Cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum?* Sciens Jeſus vi Divinitatis ſuæ, quid cogitarent, & inter ſe colloquerentur, dixit: Quid cogitatis, infirmæ fidei viri, à me ideò dictum, quòd panes non habeatis, quaſi periculum ſit, ne fame pereatis, ſi à Sadducæis & Phariſæis accipere vobis

non

Digitized by Google

non liceat? Nondum intelligitis me de fermento & pane materiali non loqui? Non conſideratis, me victui veſtro proſpicere poſſe, etiamſi à nemine homine panes compar etis? An jam immemores iſtis duplicis miraculi multiplicationis panum, à me recèns editi? *Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum à fermento panum, ſed à doctrina Pharisæorum & Sadducæorum*. Intellexerunt Chriſti reprehenſione benevola excitati, ipſoque donum intelligentiæ per gratiam ſuam tribuente.

VI. *Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi: & interrogabat Diſcipulos ſuos, dicens, Quem dicunt homines eſſe Filium hominis?* Cum veniſſet Jeſus in agrum Cæſareæ, quæ cognominatur Philippi, quòd à Philippo Tetrarcha, Herodis magni ex Cleopatra filio, condita ſit in honorem Tiberii Cæſaris, ad radices Libani, & ad fontes Jordanis, diſtincta ab alia Cæſarea nobiliori ab Herode condita, cui nomen vetus *Stratonis Turris*: interrogabat Diſcipulos ſuos, ut ipſos doceret, & adverſus falſas hominum opiniones erroreſque muniret: Quænam eſt de me hominum ſeu vulgi opinio, qui exteriori ſpecie nihil præter hominem de plebe præfero? Confer cum Marci 8. 27. *Et egreſſus eſt Jeſus & Diſcipuli ejus in caſtella Cæſareæ Philippi: & in via interrogabat Diſcipulos ſuos, dicens eis: Quem me dicunt eſſe homines?* Et Lucæ 9. 18. *Et factum eſt, cum ſolus eſſet orans, erant cum illo & Diſcipuli: & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ?* De ſe autem locutus Chriſtus eſt in tertia perſona, referente S. Matthæo, *Ne jactanter de ſe loqui videretur*. Alii autem Evangeliſtæ non verba ipſa, ſed ſenſum expreſſerunt. S.Hieronym. in hunc locum.

VII. *At illi dixerunt. Alii Joannem Baptiſtam*, qui reſurrexit à mortuis: quod & Herodes primùm ſuſpicatus fuerat: *Alii verò Eliam*, quem Meſſiæ præcurſorem futurum arbitrabantur, ad primum Chriſti adventum referentes, quod in Scriptura de ſeculo prædicitur: *Alii verò Jeremiam rediviviſſe Aut unum ex Prophetis*; id eſt, novum Prophetam veteribus parem: Marci 9. 28. *Alii verò quaſi unum de Prophetis*.

VIII. *Dicit illis Jeſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?* Quid de perſona mea, miſſione, dignitate, auctoritate ſentitis? Ab iis qui aliorum Doctores & Evangelii Prædicatores erant conſtituti, Fidei profeſſionem exigit. *Reſpondens Simon Petrus*, ex omnium perſona, tamquam *os Apoſtolorum*, & vertex Apoſtolici Collegii, fideique ardore Collegarum, tarditatem præveniens, *dixit: Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*. Tu Chriſtus ille es à Lege & Prophetis promiſſus, à Sanctis omnibus hactenus exſpectatus & deſideratus, unctus, conſecratuſque à Deo, cujus Filius es, non adoptione, ut Prophetæ, aliique viri ſancti, ſed natura: Filius Dei, non cujuslibet, non fictitii, quales habiti ſunt Heroes à Gentibus, Juppiter, Mars, Saturnus, Hercules, jam mortui; quorum idola oculos habent, & non vident; aures, & non audiunt; os, & non loquuntur: ſed Dei vivi, qui & vitam habet in ſemetipſo, & dat omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia: in quo vivimus, & movemur, & ſumus.

IX. *Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-jona; quia caro & ſangis non revelavit tibi, ſed pater meus, qui in cælis eſt*. Ob illam fidei tuæ confeſſionem beatus es, Simon fili Joannis; quam nemo homo te docuit, nec in ipſe perſpicacia tua aſſecutus es, aut adulationis animo ediſti ſed Pater meus cœleſtis, cor tuum illuminans, fidemque in te gratia ſua operatus, tibi revelavit. Hinc invictum adverſus Arianos & Socinianos colligitur argumentum, cum Chriſtus Petri confeſſionem non ſolùm approbaverit, ſed impensè laudaverit. *Non eſt Evangelica & Apo-*

ſtolica

S. Hilarius *ſtolica fides , Filium Dei nomine potiùs quàm natura credidiſſe . Si enim ado-*
lib.6. De Tri *ptionis hæc nuncupatio eſt , & non idcirco filius eſt , quia exierit à Deo ; quæ-*
nitate , n. 36. *ro , unde Beatus Simon Bar-jona eſt , confeſſus* , Tu es Chriſtus Filius Dei
& 37. vivi ? *Anne cùm omnibus poteſtas ſit , per Sacramentum regenerationis in fi-*
lios Dei naſci ? Si ſecundùm hanc nuncupationem Filius Dei Chriſtus eſt ; in-
terrogo , quid illud ſit , quòd Petro non caro neque ſanguis revelavit ; ſed Pa-
ter qui in cœlis eſt ? Generalis profeſſio quid habet meriti , aut quæ revelatio-
nis eſt gloria in publica conſcientia ? Si ex adoptione filius eſt ; unde hæc in
Petro beata confeſſio eſt , hoc Filio deferenti , quod eſt commune Sanctorum ?
Ultra humanam autem intelligentiam ſe Fides Apoſtolica protendit . Audierat
utique frequenter , Qui recipit vos , me recipit : & qui me recipit , reci-
Matt.10.40. „ pit eum qui me miſit . *Miſſum ergo jam non ignorabat : & quem miſſum*
„ *non ignorabat , audierat profitentem* : Omnia mihi tradita ſunt à Patre , &
Matt.11.25. „ nemo novit Filium , niſi Pater ; neque Patrem quis novit , niſi Filius.
„ *Quid iſtud eſt , quod nunc Petro Pater revelat , quod beatæ confeſſionis glo-*
riam ſumit ? Numquid Patris & Filii nomen neſciebat ? Atquin frequenter
audierat . Sed loquitur , quod nondum vox humana protulerat , Tu es Chri-
ſtus Filius Dei vivi . *Nam tametſi in corpore manens , Dei ſe Filium eſſet*
„ *profeſſus ; tamen Apoſtolica fides nunc primùm in eo naturam Divinitatis agno-*
vit . Neque enim Petro tantùm ex confeſſo honore laus reddita eſt , ſed ex
agnitione Myſterii : quia non Chriſtum ſolùm ſed Chriſtum Dei Filium eſſe con-
feſſus eſt . Nam utique ad confeſſionem honoris ſuffecerat dixiſſe , Tu es Chri-
ſtus . Sed inane fuerat , Chriſtum ab eo confeſſum *fuiſſe , niſi Dei Filium*
confiteretur . In eo enim quod ait , Tu es , *virtutem & proprietatem natu-*
ralis veritatis explicuit . Et Pater dicendo , Hic eſt Filius meus , *Petro re-*
Matt. 17. 5. *velavit ut diceret* , Hic eſt Filius Dei . *Quia in eo quod dicitur* , Hic eſt ,
revelantis indicium eſt ; in eo verò quod reſpondetur . Tu es , *confitentis agni-*
tio eſt . Super hanc igitur confeſſionis Petram Eccleſiæ ædificatio eſt . Sed ſen-
ſus carnis & ſanguinis , confeſſionis hujus intelligentiam non revelat . Hoc eſt
divinæ revelationis Sacramentum , Chriſtum Dei Filium non ſolùm nuncupare ,
ſed credere . . . . Ille confeſſus eſt Chriſtum Filium Dei : at mihi tu
hodie , novi Apoſtolatus mendax ſacerdotium , ingeris Chriſtum ex nihilo crea-
turam . Quam vim affers dictis glorioſis ? Filium Dei confeſſus , ob hoc bea-
tus eſt . Hæc revelatio Patris eſt , hoc Eccleſiæ fundamentum eſt , hæc ſecuri-
tas æternitatis eſt . Hinc regni cœlorum habet claves , hinc terrena ejus ju-
dicia , cæleſtia ſunt , Sacramentum occultum à ſæculis , per revelationem di-
dicit , fidem locutus eſt , naturam enunciavit , Dei Filium confeſſus eſt . Hoc
qui creaturam potiùs confitens negat , prius eſt , ut neget Petri Apoſtolatum .
fidem , beatitudinem , Sacerdotium , martyrium ; & poſt hæc ſe alienum à
Chriſto eſſe intelligat , quia Petrus eum Filium confeſſus , hæc meruit .

X. *Et ego dico tibi , quia tu es Petrus , & ſuper hanc Petram ædifica-*
bo Eccleſiam meam . Ego verò tibi vicem rependens , dico tibi : non ina-
ni ſermone , ſed quem effectus conſequetur , quia meum dixiſſe , feciſſe eſt :
Dico tibi ſoli , non aliis , quia tu es Petrus , ſeu quod idem eſt , Petra .
(Nomen enim *Cepha* ſeu *Cipho* , Syriaca lingua qua Chriſtus loquebatur ,
idem prorsùs ſignificat , ſaxum ſeu rupem , Petram) *Tu es Petrus* : Quod
tibi nomen impoſui ratione myſterii ; quia fide tua & confeſſione Divini-
tatis meæ promeritus es , ut fundamentum eſſes & quaſi rupes immobilis,
ſuper quam Eccleſiam meam ædificabo : Fundamentum , inquam , non præ-
cipuum , non eſſentiale , non primarium , quod mihi lapidi angulari pe-
culiare eſt ; ſed ſecundarium ac miniſteriale : non ratione doctrinæ tantum,

ſed

ſed ordinariæ ſummæque in Eccleſiæ ipſius regiminæ auctoritatis. Sic Pa-
trum omnium expoſitiones conciliantur, quorum alii hæc verba, *Et ſuper
hanc petram*, expoſuerunt de fide quam Petrus confeſſus eſt; alii de Chri-
ſto ipſo; plerique omnes de ipſo Petro. Una enim interpretatio alteram
non excludit: & locutionum dumtaxat diverſitas eſt, non ſententiarum.
Super Chriſtum fundata eſt Eccleſia, lapidem angularem, fundamentum
præter quod nemo poteſt aliud ponere; & nihilominùs ſuper Petrum à Chri-
ſto fundata, propter illius fidem: ſicut in unius hominis fide fundatam
eſſe Rempublicam vulgò dicimus, id eſt, in uno homine, propter egre-
giam ejus fidem. S. Auguſtinus librum ſuum contra Epiſtolam Donati re-
cenſens: *In hoc libro*, inquit, *dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quòd* S. Aug. lib. 1.
in illo tamquam in petra fundata ſit Eccleſia: qui ſenſus etiam cantatur ore Retract. cap.
multorum in Verſibus Beatiſſimi Ambroſii, ubi de gallo gallinaceo ait: Hoc, 21.
ipſa petra Eccleſiæ canente, culpam diluit. *Sed ſcio me poſtea ſæpiſſimè
ſic expoſuiſſe, quod à Domino dictum eſt*: Tu es Petrus, & ſuper hanc Pe-
tram ædificabo Eccleſiam meam: *Ut ſuper hunc intelligeretur, quem con-
feſſus eſt Petrus dicens*, Tu es Chriſtus Filius Dei vivi: *Ac ſic Petrus ab
hac Petra appellatus perſonam Eccleſiæ figuraret, quæ ſuper hanc Petram
ædificatur, & accepit claves regni cælorum. Non enim dictum eſt illi: Tu
es petra; ſed, Tu es Petrus. Petra autem erat Chriſtus, quem confeſſus
Simon, ſicut eum tota Eccleſia confitetur, dictus eſt Petrus. Harum autem
quæ ſit probabilior, eligat lector*. Primam expoſitionem cum Eccleſia eli-
gimus, nec alteram tamen repudiamus, quia & in Chriſto primariò ac præ-
cipuè fundata Eccleſia eſt; & confeſſione Divinitatis Chriſti meruit Petrus,
ut ſuper eum Eccleſia fundaretur à Chriſto. Atque hæc S. Hilarii mens eſt, S. Hil. c. 16. in
ſcribentis: *Dignum planè confeſſio Petri præmium conſecuta eſt, quia Dei Fi-* Matth.
*lium in homine vidiſſet. O in nuncupatione novi nominis felix Eccleſiæ fun-
damentum, dignaque ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tarta-
ri portas, & omnia mortis clauſtra diſſolveret!* Et alibi: *Super hanc igitur
confeſſionis petram Eccleſiæ ædificatio eſt. Hæc fides Eccleſiæ fundamentum eſt,* Idem lib. 6.
per hanc fidem infirmæ adverſus eam ſunt portæ inferorum . . . . Hæc fides de Trinit. n.
omnium beatitudinum gloriam meruit in Petro, &c. Et, *Poſt Sacramenti* 36. & 37.
*confeſſionem Beatus Simon ædificationi Eccleſiæ ſubjacens, & claves Regni cæ-
leſtis accipiens*. Et alibi, *Petrum cui claves Regni cælorum dederat, ſuper* Ibid. n. 20.
quem Eccleſiam ædificaturus erat, adversùs quam portæ inferni nihil præva- Idem, tr. in
lerent, tali convicio deteſtantem hoc ſacramentum paſſionis excepit: Vade poſt Pſ. 131. n. 4.
me ſatana, ſcandalum mihi es. *Tanta enim ei religio fuit pro humani ge-
neris ſalute patiendi, ut Petrum primum Filii Dei confeſſorem, Eccleſiæ fun-
damentum, cæleſtis Regni janitorem, & in terreno judicio judicem cæli, ſa-
tanæ convicio nuncuparet*. Obſervandum interim venit, Orientales Verſio-
nes Chriſti ſententiam ita reddere, ut nullum dubium ſupereſſe poſſit,
quin ad Petri perſonam hæc verba referenda ſint, *Et ſuper hanc petram
ædificabo Eccleſiam meam*. Ita Verſio Syriaca: *Quin etiam dico tibi, Tu es
Petra, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*. Perſica: *Et ego
dico tibi, Tu es Petra Religionis meæ, & fundamentum Eccleſiæ meæ ſu-
per te extructum erit*. Arabica: *Et ego dico tibi, quia tu es Petra, &
ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*: Æthiopica: *Et ego quidem
dico tibi, quod es Petra, & ſuper hanc Petram ædificabo domum meam
Chriſtianorum*.

XI. *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*. Opponit Chriſtus ædificium
ædificio, civitatem diaboli civitati Dei. Portarum verò nomine civitatem
ipſam

ipſam ; tamquam munitiſſimæ partis nomine ; ſignificari , ex Scripturarum phraſi notum eſt . Geneſ. 22. 17. *Poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum ſuorum* . Et cap. 24. 60. *Creſcat in mille millia , & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum* . Igitur *portæ inferi* , id eſt , poteſtas diaboli, Hæreticorum errores , perſecutiones Tyrannorum , improborum quorumvis hominum molitiones , vitiorum incurſiones & ſcandala , non prævalebunt adverſus Eccleſiam , ſive oppugnatam , ut eam vincant , ſive expugnantem, ut illi reſiſtant . *Eccleſia ſancta , Eccleſia una , Eccleſia vera , Eccleſia catholica , contra omnes hæreſes pugnans , pugnare poteſt , expugnari tamen non poteſt . Hæreſes omnes de illa exierunt , tamquam ſarmenta inutilia de vite præciſa : Ipſa autem manet in radice ſua , in vite ſua , in charitate ſua . Portæ inferi non vincent eam* .

S. Hieron.

S. Aug. Serm. alias lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos.

XII. *Et tibi dabo claves Regni cælorum . Et quodcumque ligaveris ſuper terram , erit ligatum & in cælis : & quodcumque ſolveris ſuper terram , erit ſolutum & in cælis* . Clavium nomine hic intelligitur ſumma poteſtas & auctoritas , non ſolùm remittendi & retinendi peccata ; non docendi ſolum , ſed regendi ; inde ſumpta metaphora , quòd claves domus & civitatis penès dominum vel gubernatorem ſint . Hinc Iſaiæ 22. 20. 21. 22. *Vocabo ſervum meum Eliacim filium Helciæ ... & induam illum tunica tua , & cingulo tuo confortabo eum , & poteſtatem tuam dabo in manu ejus . . . & dabo clavem domus David ſuper humerum ejus : & aperiet , & non erit qui claudat : & claudet , & non erit qui aperiat* . Et Apocalypſis 3. 7. *Hæc dicit ſanctus & verus , qui habet clavem David : qui aperit , & nemo claudit : claudit , & nemo aperit* . Regni cœlorum nomine hic intelligitur Eccleſia ; qua voce Chriſtus uſus eſt , ut ſignificaret , poteſtatem Petro collatam , cœleſtem eſſe ac ſpiritualem , quæ tota eò ſpectet , ut homines ad Regnum cœlorum ſive ad beatitudinem æternam præparentur, dirigantur , perducantur . Clavium itaque nomine ſignificatur poteſtas omnis ad Eccleſiæ regimen neceſſaria : poteſtas , inquam , recipiendi , expellendi , præcipiendi , prohibendi , puniendi , remittendi peccata , retinendi, diſpenſandi , condendi leges , judicandi , &c.

Et quodcumque ligaveris ſuper terram , &c. Alia metaphora explicat amplitudinem & excellentiam poteſtatis Petro datæ . Quocumque vinculo aliquem alligaveris , vel ſolveris in terra , judicans , & Eccleſiam meam regens , hoc meo judicio ratum in cœlis habebitur , ita ut ille verè ligatus ſit , vel abſolutus . Vinculorum autem nomine hic ſignificantur tum peccata & peccatorum pœnæ , tum præcepta , de quibus ſcriptum eſt , *Alligant enim onera gravia* , &c. Vota denique , juramenta , & quæcumque obligationes , quibus homines à Regno cœlorum conſequendo impediri poſſunt . Horum omnium ſolvendorum auctoritatem ſummam , plenamque poteſtatem Chriſtus Petro confert tamquam Vicario ſuo , Eccleſiæ ſuæ capiti , & Miniſtro reconciliationis hominum cum Deo ; ſive potiùs ſe collaturum aliquando promittit . Claves autem Regni cœlorum , & ligandi ſolvendique poteſtatem , quatenùs auctoritatem remittendi vel retinendi peccata ſignificant , Petrus accepit ſuo Eccleſiæque totius nomine , *Cujus perſonam ſolus geſtabat . Has enim claves non homo unus , ſed unitas accepit Eccleſiæ . Hinc ergo Petri excellentia prædicatur , quia ipſius univerſitatis & unitatis Eccleſiæ figuram geſſit , quando ei dictum eſt : Tibi trado , quod omnibus traditum eſt . Nam ut noveritis , Eccleſiam accepiſſe claves Regni cælorum , audite in alio loco quid Dominus dicat Apoſtolis ſuis* : Accipite Spiritum Sanctum : ſi cui dimiſeritis peccata , dimittuntur ei ; ſi cui tenueritis,

Matth. 23. 4.

S. Aug. Serm. 295. aliàs de diverſis 108.

Sermon. 149. aliàs de verb. 23.

ritis, tenebuntur. *Hoc ad claves pertinet, de quibus dictum eſt*: Quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cœlo; & quæ ligaveritis in terra, ligata erunt & in cœlo. *Sed hoc ipſi dixit, ut ſciatis, quia Petrus univerſalis Eccleſiæ perſonam tunc gerebat*. Sed hæc Petri ſingularis excellentia eſt, quòd Eccleſiæ geſſerit in figura perſonam, *propter primatum quem in Diſcipulis habuit*. Quæcumque ligaveris ſuper terram, &c. *Tranſivit quidem etiam in alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ Principes decreti hujus conſtitutio commeavit: ſed non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideò hoc ſingulariter creditur, quià cunctis Eccleſiæ rectoribus Petri forma præponitur*. Denique *Petrus claves Regni cælorum*, à Chriſto, *communicandas cæteris, ſolus accepit*. Et quodcumque ligaveris, *&c.* & quodcumque ſolveris, *&c. Actu judiciali, non nudo miniſterio pronuntiandi & declarandi, remiſſa eſſe peccata; ligatum erit in cælis, vel ſolutum*.

« Lib. de « Agone « Chriſtiano, c. 30.
Enarra. in Pſ. 108. n. 1.
Tract. 50. in Joannem, n. 12. tr. 118. n. 4. & tr. 124. n. 5.
S. Leo. Ser. 7.
Optatus Milev. lib. 1.
Sacra Synodus Tridentina.

XIII. *Tunc præcepit Diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent, quia ipſe eſſet Chriſtus*. Hujus ſcilicet enuntiationem veritatis pro ratione locorum & temporum diſpenſandam ſibi Chriſtus ſervavit, quandiu in terris verſaretur; quam Diſcipuli majore cum fructu palam eſſent prædicaturi poſt ejus Reſurrectionem, in cœlos Aſcenſum, & Miſſionem Spiritus Sancti, virtute ex alto tunc induti ac roborati, ut intrepidè Jeſum eſſe Chriſtum Deique Filium, Judæis ac Gentibus prædicarent. 2. Id prohibuit Chriſtus, ut populus ipſum eſſe Meſſiam ſtatueret, non tam ex domeſticis ſuorum teſtimoniis, quàm ex ſermonibus & miraculis ipſius, quibus id demonſtravit. 3. Ne tenella fides hominum animis inſita, imminuentis Paſſionis tempeſtate ſubverteretur. Quam rationem indicat S. Lucas his verbis: *Reſpondens Simon Petrus dixit: Chriſtum Dei. At ille increpans illos, præcepit, ne cui dicerent hoc, dicens: Quia oportet Filium hominis multa pati, & reprobari à Senioribus, & Principibus Sacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere*. Cujus rei gratia mandavit: (inquit S. Chryſoſtomus) *Ut ſcilicet ſcandalis de medio ſublatis, & Myſterio Crucis, ac Domini Paſſione conſummata, cùm nihil reſtaret, quod retundere ac perturbare multitudinis fidem poſſet, ſincera & immobilis opinio de ipſo in audientium animis confirmaretur. Nondum enim clarè ſua virtute effulſerat: qua de cauſa poſt Reſurrectionem, quando rerum veritas erat coruſcatura, & virtus eorum quæ fiebant, præcipuè Apoſtolis erat auxiliatura, volebat iſta prædicari*. Non « æquale erat in Palæſtina videre, modò quidem miraculis clarum, modò « verò contumeliis affectum & agitatum, ac maximè quando Crux miraculis « erat ſucceſſura; & ubique terrarum fide ac adoratione certa perſpicere nihil « ampliùs tale, quale paſſus fuerat, patientem. Propterea igitur man- « davit, ne ulli dicerent. *Quod enim jam radices egit, ſi evulſum fuerit, non* « *facilè poteſt iterum plantatum pullulare: quod verò poſteaquam ſemel ſatum eſt, immobile ac radicatum permanſit, facilè propagatur, & creſcit. Nam ſi Diſcipuli qui plurima viderunt, multoque audierunt arcana, ſolo auditu ſcandalizati fuerunt, nec ipſi ſolùm, verum etiam & vertex omnium Petrus: cogita, quid vulgus, qui ſublimiora illa arcana non cognoverunt, nulla Spiritus gratia ſtabiliti fuere, perpeſſi fuiſſent, ſi quem Filium Dei eſſe didiciſſent, eum crucifigi & omni contumelia exagitari viderent. Si enim Diſcipulis dicebat*: Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò: *Quantò magis reliqua multitudo decidiſſet, ſi ante opportunum tempus hujuſmodi ſummum Myſterium fuiſſet revelatum?* S. Hieronymus legit: *Præcepit Diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent, quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus*. Sed vocem,

Lucæ 9. 20. 21.
S. Jo. Chryſ. hom. 55. in Matth.
Joan. 16.

Jeſus, hic omittunt vetuſtiſſima & probatiſſima exemplaria, tam Græca, quàm Latina, Verſio qua nunc Eccleſia utitur, Syriaca Verſio, Origenes, Ambroſius, Theophylactus. *Jeſus*, nomen eſt proprium, quo apud omnes noſcebatur; *Chriſtus*, nomen eſt dignitatis: quare, quod nonnulli Codices hìc habent, *Jeſus*, interpretamentum fuit, quod ante Hieronymi tempora è margine irrepſit in textum.

Marci 8.32.
S.Hieron.in hunc locum.

XIV. *Exinde cœpit Jeſus oſtendere Diſcipuli ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati à Senioribus & Scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere*. Cùm Ieſus Divinitatem ſuam Diſcipulis declaraſſet, miſteria reparandæ ſalutis humanæ, Paſſionem ſcilicet ac mortem ſuam eos docuit, ne, ſi non præmoniti paſſionem ejus viderent, de illius Divinitate dubitarent. Oſtendit igitur Apoſtolis, oportere, ut Jeroſolymam abiret, & multas verborum ac rerum injurias pateretur, & à Judicibus Synedrii Magni, Scribis, & Principibus Sacerdotum conſpiratione facta, occideretur Gentium miniſterio, & tertia die à ſui occaſione reſurgeret ad vitam immortalem. Docuit, ſe pati & mori *oportere*, ut implerentur Prophetarum vaticinia, ut Patris æterni mandato ſatisfaceret, ut conſilium ipſe ſuum de generis humani redemptione perficeret. Jeroſolymis porrò hæc myſteria conſummanda monet, deſtinato ſuæ Paſſioni, Morti ac Reſurrectioni loco, ob convenientiſſimas rationes. 1. Ut ibi re ipſa exhiberet veram pro peccatis hoſtiam, ubi umbræ & figuræ, Paſcha ſcilicet, aliaque ſacrificia legalia offerebantur. 2. Ad ſupplicii argumentum, ut probroſiſsimum eſſet. 3. Ad gloriam ejus, ut ex totiù Judææ Metropoli facilius in orbem univerſæm hujus rei fama perferretur. Mortem ſuam prædicit, ne Regnum ſuum terrenum ſperarent: Reſurrectionem, ne animis deficerent.

XV. *Et aſſumentes eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens: Abſit à te, Domine: non erit tibi hoc*. Petrus ſeorſim adducens eum, ne coram condiſcipulis Magiſtrum arguere videretur; ſive, *apprehendens eum*, manu, aut veſte, ut amicum ſolet, aliquid ipſi clam dicturus; cœpit increpare eum, non jurgantis animo, ſed vehementer amantis effectu, dicens: *Abſit a te Domine*; ſive, quæ Græci textus vis eſt, *Propitius ſit tibi, Domine: non erit tibi hoc*: aures meæ non ferunt, nec fieri poteſt, ut Filius Dei occidendus ſit.

XVI. *Qui converſus, dixit Petro: Vade poſt me, ſatana, ſcandalum es mihi, quia non ſapis quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum*. Faciſſe hinc, qui amoris ſpecie te mihi honeſtem præbes peſſimumq; conſultorem, & quaſi ſanatæ partes orbis, Paſsionis meæ myſterio, adeòque redemptioni hominum impedimentum apponens, quantum in te eſt, *Scandalum es mihi*, offenſioni mihi es, cùm ab obedientia quam Patri debeo; à conſummatione charitatis & miſericordiæ quam humano generi exhibere decrevi; à conſummatione myſterii, quod mihi glorioſiſsimum erit, me avocas; mihique horrorem cruciatuum, ignominiæ, & mortis injicere conaris. Res æſtimas non ex divinæ ſapientiæ regulis, ex decreto & voluntate Dei, ſed ex ſenſu carnis & hominum judicio, humana tantùm commoda ſpectas, & mea & tua, poſthabitis Dei negotiis & gloria, quæ commodis omnibus, incolumitate corporis, & vita ipſa, potiora cuique eſſe debent. Hæc increpatio Chriſti non repugnat primatui Petri; Primatus enim Eccleſiaſticus & ſuprema auctoritas carnalem omnem ſenſum non adimit hominibus in gratia non confirmatis. Nondum Spiritus Sanctus Apoſtolis datus fuerat: immò nec primatus Petro collatus, ſed tantùm promiſſus, ut ſcitè S. Hieropy-

ronymus obſervat : *Omnia de futuro , quæ ſi ſtatim dediſſet ei , nunquam in eo pravæ confeſſionis error inveniſſet locum .* S. Hieron. in hunc locum.

XVII. *Tunc Jeſus dixit Diſcipulis ſuis : Si quis vult poſt me venire , abneget ſemetipſum , & tollat crucem ſuam , & ſequatur me :* Poſtquam carnalem Petri ſenſum reprehendit Jeſus , Diſcipulos ſuos à ſimili affectu & animi diſpoſitione abſterruit . Diſcipulorum nomine hic intellige non Apoſtolos tantùm , ſed omnes qui Chriſtum ſequebantur . Marci 8. 34. *Et convocata turba cum Diſcipulis ſuis , dixit eis ,* &c. Lucæ 9. 23. *Dicebat autem ad omnes ,* &c. *Si quis vult poſt me venire* , id eſt , me ſe qui , non pedibus corporis , ſed affectibus mentis & imitatione ; ſi quis vult meus eſſe Diſcipulus . *Abneget ſemetipſum* : ſibi ipſe renunciet , naturales affectus erga commoda hujus vitæ ipſamque vitam , exuat ; rerumque omnium ac vitæ ipſius jacturam , pro Dei gloria , æternaque animæ ſuæ ſalute facere ſit paratus . *Et tollat crucem ſuam* . Quaslibet ærumnas à Deo ſibi deſtinatas , ejuſque permiſſu ab hominibus ſibi illatas pietatis cauſa ; mala quælibet lubenti animo ſuſcipiat , & conſtanter patiatur ; & hac ratione , ſe ipſum nempè abnegando in vitæ periculis , & carnis afflictionibus , quaſi non ipſe , ſed alius pateretur ; & crucem ſuam ferendo , ut ego meam ſum portaturus , *ſequatur me* , id eſt , imitetur . Apud S. Lucam habetur explicatiùs . *Tollat crucem ſuam quotidiè , & ſequatur me .*

XVIII. *Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere , perdet eam : qui autem perdiderit animam ſuam propter me , inveniet eam* . Qui voluerit ſe ipſum ſervare in hoc ſæculo , ac propterea fidem negare , vel Dei legem violare non dubitaverit , ſe ipſum perdet in futuro ſæculo : contra verò qui ſe ipſum vitamque ſuam propter me in hoc mundo expoſuerit , ac perdiderit , meliorem ac immortalem vitam in altero ſæculo recipiet . *Quid enim prodeſt homini , ſi mundum univerſum lucretur , animæ verò ſuæ detrimentum patiatur ? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua ?* Metaphora eſt de foro ſumpta , in quo ſi quis de poſſeſſione locupleti , ſimul & de vita litigaret , nihil lucraretur , ſi poſſeſſionem quidem obtineret , ſed vitam perderet . Quid juvabitur homo , ſi mundum univerſum in hac vita lucretur , animam verò ſuam , ſe ipſum perdat in Dei judicio ? Aut quid dabit homo , quo ſe ipſum ab æterna perditione redimat , cùm in ipſam incurrerit , cùm de illis ſalute in judicio Dei actum fuerit ? Nihil ſanè : Damnum enim prorsùs inæſtimabile & irreparabile eſt . Confer cum Lucæ 9. 25. *Quid enim proficit homo , ſi lucretur univerſum mundum , ſe autem ipſum perdat , & detrimentum ſui faciat ?*

XIX. *Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis : & tunc reddet unicuique ſecundùm opera ejus* . Filius hominis , ergo ipſe , qui nunc vivo in carne paſſibili & mortali , veniam aliquando in gloria , quæ mihi cum Patre communis eſt , quaſi Unigenito ipſius ; non eam paucis Diſcipulis , ſed *cum Angelis* , qui miniſtri mei ſunt æquè ac Patris : & tunc reddam unicuique ſecundùm meritum operum , non externorum duntaxat , ſed internorum præcipuè ; præmium bonis , ſupplicium malis . Quamobrem nullis muneribus aut precibus flecti poterit judex aut corrumpi , nullo perſonarum intuitu incliuari , ut ſalvum faciat eum , qui ſeipſum perdere maluit .

XX. *Amen dico vobis : Sunt quidam de hic ſtantibus , qui non guſtabunt mortem , donec videant Filium hominis venientem in Regno ſuo* . Quidam eorum qui hic adſunt , non morientur , donec videant Filium hominis in eâ gloria & majeſtate , qua in Regno ſuo fulgebit , apparentem . Id in Origenes. S.Hil.c.17. in Matth.

S. Jo. Chryſo. hom. 57. in Matth.
S. Hieron. in hunc locum.
S. Ambroſ. lib. 7. in Lucam n. 6.
S. Auguſt. in c. 2. epiſt. ad Gal. n. 13.
S. Leo, hom. de transfig.

Transfiguratione Chriſti impletum eſt, in qua gloriæ ejus ſpecimen; non omnes, ſed electi Diſcipuli, Petrus, Jacobus, & Joannes, viderentur in Monte ſancto. Vel, donec videant Filium hominis, me qui brevi moriturus ſum, potentem regnantem in Eccleſia & in orbe, poſtquam reſurrexero, & in cœlos aſcendero, & tamquam Salvatorem Mundi, verumque Deum, à multis adoratum & prædicatum. Miſſo namque Spiritu Sancto, Evangelii propagatio, Domino cooperante, & Apoſtolorum prædicationem confirmante innumeris miraculis, ipſum jam regnare comprobabat. Atque hunc ſenſum indicare videtur Chriſti ſententia Marci 8. 39. *Amen dico vobis: Quia ſunt quidam de hic ſtantibus*, (adſtabant autem non Apoſtoli ſoli, ſed & turbæ) *qui non guſtabunt mortem, donec videant Regnum Dei veniens in virtute*. De hoc Chriſti Regno S. Petrus in concione ad Judeos loquebatur: *Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus omnes nos teſtes ſumus, Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus Sancti accepta à Patre, effudit hunc, quem vos videtis & auditis. Non enim David aſcendit in cœlum: dixit autem ipſe: Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſrael, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Jeſum quem vos crucifixiſtis.* (Act. 2. 32. 33.)

Senſus Moralis.

I. ET *accesſerunt ad Jeſum Phariſæi & Sadducæi tentantes: & rogaverunt eum, ut ſignum cœlo oſtenderet eis.* Sic hæretici & improbi, contrariis erroribus ac ſtudiis inter ſe diſsidentes, adversùs Chriſtum & ejus Eccleſiam, adversùs veritatem ac pietatem conſpiratione facta pugnant. *Nihil intereſt illis diverſa tractantibus, dum ad unius veritatis expugnationem conſpirent .... Hoc negotium illis non Ethnicos convertendi, ſed noſtros evertendi. Hanc magis gloriam captant, ſi ſtantibus ruina, non ſi jacentibus elevationem operentur.* (Tert. lib. de præſcript. hæret. c. 41. & 42.) Deum tentant, antiquis prodigiis & miraculis, quibus fides à Chriſto confirmata eſt, credere nolunt Athei & Politici, quibus nulla Religio, ut Sadducæis; ſigna de cœlo volunt, quibus nec fidem adhiberent, *Cenſores Divinitatis*. (Tert. lib. 2. cont. Marc.) Temeraria curioſitas gradus eſt ad hæreſim, imò ad atheiſmum. *Nobis curioſitate opus non eſt poſt Chriſtum Jeſum, nec inquiſitione poſt Evangelium. Cedat curioſitas fidei, cedat gloria ſaluti.* (Tert. lib. de præſcript.)

II. *At ille reſpondens, ait illis: Facto veſpere dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cœlum; & mane: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum. Faciem ergo cœli dijudicare noſtis, ſigna autem temporum non poteſtis ſcire?* Homines terreni de futuris eventibus ſoliciti ſunt, tempora obſervant, quærunt opportunum tempus res ſuas temporales agendi: & tempus non arripiunt, quod ſemper opportunum adeſt, agendi maximum negotium, *unum neceſſarium*, ſalutis ſuæ: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis*. (2. Cor. 6.) Præclarè de Methematicis & Aſtrologis ſcripſit S. Auguſtinus: *Per impiam ſuperbiam deficientes à lumine tuo, tantò ante ſolis defectum futurum prævident, & in præſentia ſuum non vident.* (S. Aug. lib. 5. confeſ. c. 3.) Studioſè inquirunt; an ſerenum vel pluvium futurum ſit cœlum: & non curant *pluviam illam voluntariam*, (Pſal. 67. 10.) quam ſegregat Deus hæreditati ſuæ. Quærunt, an tranquillum futurum ſit, an procelloſum mare: & tempeſtates non curant, pravarum cupiditatum & vitiorum conflictu, tentationumque & occaſionum peccati, quibus ſe exponunt, ventis in corde ſuo excitatas: *Impii quaſi* (Iſai. 57. 20.)

mare

*mare fervens, quod quieſcere non poteſt; & redundant fluctus ejus in con-
culcationem & lutum*. Facto veſpere, dicit, Serenum erit, rubicundum
eſt enim cœlum: *id eſt, Sanguine Paſſionis Chriſti, in primo adventu, in-* S. Aug. lib. 1. qu. Evangel.
dulgentia peccatorum datur. Et mane: Et hodie tempeſtas, rubet enim cum quæſt. 20.
triſtitia cœlum: *id eſt, quod ſecundo adventu, igne præcedente venturus eſt*.
Faciem ergo cœli judicare noſtris ſigna autem temporum non poteſtis? *Si-
gna temporum dixit de adventu ſuo vel paſſione, cui ſimile eſt roſeum cœlum
veſpere: & item de tribulatione ante adventum ſuum futura, cui ſimile eſt,
manè roſeum cum triſtitia cœlum*. Faciem cœli dijudicare ſcitis, &. ſigna
temporum non poteſtis? *Vide mitiſſimum Salvatoris animum: quamvis enim* S. Jo. Chryſo.
non diſcendi gratia, ſed reprehendendi, ſignum de cœlo quærerent, cauſam hom. 54. in
ſubjecit, quare negavit. Sicut enim in cœlo, inquit, aliud tempeſtatis, aliud Matth.
*ſereni temporis ſignum eſt, & nullus ſigno tempeſtatis conſpecto tranquillitatem
exſpectat; neque tranquillo tempore tempeſtatem ſcrutatur: eodem modo de me
cogitare oportet. Aliud enim tempus hujus adventus eſt, aliud futuri. His
miraculis, quæ in terra facio, vobis nunc opus eſt: quæ verò in cœlo fiunt,
illi tempori reſervantur. Nunc enim quaſi Medicus veni. tunc quaſi Judex
adero: nunc quaſi errabundas oves reducam, tunc verò factorum rationes re-
petam. Et nunc quidem occultiùs, tunc verò apertiſſimè cœlo implicato, Sole
abdito, Luna abſcurata veniam; tunc virtutibus cœlorum commotis, quaſi
fulgor ſubitò meus adventus omnibus apparebit: ſed horum opportunum nunc
tempus non eſt; non enim ad hæc, ſed a Paſſionem veni atque ad mortem.
Non audiſtis Prophetam dicentem*: Non contendet, neque clamabit, neque Eſai. 42.
audietur foris vox ejus? *Et alium Prophetam rurſus*, Deſcendent ſicut plu- Pſalm. 72.
via in vellus? *Quòd ſi quis ea ſigna commemorat, quæ Pharaonis tempore fa-
cta fuerunt, ſciat, tunc opportunè ad incutiendum hoſti terrorem facta fuiſſe;
quibus non eget, qui ad amicos & domeſticos venit*. Quomodo autem & ma- «
gna illa, quæ petitis, faciam, cùm parva hæc non credatis? Parva, «
quantùm ad oſtentationem dico: Nam virtutem quidem multò hæc illis ma- «
jora fuerunt. Quid enim peccatorum remiſſioni exæquabitur? aut quid «
majus excogitari poteſt, quàm mortuos excitare, dæmonia depellere, diſ- «
ſolutam corporis compaginem verbo conſolidare?

III. *Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei,
niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Et relictis illis, abiit*. Miracula & numero &
magnitudine ſufficientia Chriſtus ediderat, ut miſſionem ſuam ac Divinita-
tem comprobaret: unum adhuc neceſſarium erat Reſurrectionis ipſius, cu-
jus figura in Jona exhibita fuerat, ut mortis ejus crucique ſcandalum tol-
leretur, ut implerentur Scripturæ, ut Chriſtiana Religio fundarentur, cu-
jus Chriſtus à mortuis redivivus Sacerdos eſt in æternum, & victima glo-
rioſa, quæ jam non moritur. Hinc Apoſtolus: *Si Chriſtus non reſurrexit,* 1. Cor. 15.
inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra. Et rurſus: *Si conſi-
tearis in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris, quod Deus il-* Rom. 10.
lum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris. Vide quæ ad ſimilis explicationem
ſententiæ diximus cap. 12. Non abſque conſideratione prætereundum eſt, quod
S. Marcus refert, Chriſtum ingemuiſſe, cùm Phariſæi & Sadducæi tentan-
tes eum, ſignum de cœlo poſtularunt; quod miſericordiæ ipſius ar-
gumentum eſt erga eos, qui beneficiis ejus ac miraculis abutuntur, quos Marci 8.
non deſerit omnipotens & piiſſimus Medicus, niſi quia inſanabiles malæ
voluntatis vitio evaſerunt. *Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid generatio iſta
ſignum quærit*.

IV. *Et cùm veniſſent Diſcipuli ejus trans fretum, obliti ſunt panes accipe-
re*.

re. Quid mirum, ſiquidem Panem vivum, qui de cœlo deſcendit, Panem Angelorum, quo ſpiritualiter reficiebantur, ſecum habebant? Qui Chriſtum ſequitur, & guſtavit, quàm ſuavis eſt Dominus, facilè rerum terrenarum oblivifcitur, vix ad corporis neceſſitates attendit, *Deo paſtus & ſaginatus*, ut de Moyſe Tertullianus ait.

Tertull. lib. de Jejuniis.

V. *Qui dixit illis: Intuemini & cavete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum*. Fermentum Phariſæorum, ſuperbia, invidia, hypocriſis. Ab iſtorum contagione vitiorum, quæ eo pernicioſiùs & periculoſiùs graſſantur, quò ſpiritalia ſunt, minoremque ſui ingenerant horrorem, ſibi caveant maximè, qui eruditione, pietate, vitæ auſteritate ſingulares videntur & celebrantur. Vitæ futuræ oblivio, æternæque ſalutis incura, fermentum Sadducæorum eſt, qui nec animæ immortalitatem, nec reſurrectionem corporis credebant. Quot ex iis qui ſe Chriſtianos eſſe profitentur, ita vivunt, ac ſi neutrum crederent, bonis temporalibus & terrenis voluptatibus penitùs immerſi, quaſi aliam æternamque vitam non exſpectarent? Simplicitas & humilitas Chriſtiana, bonorumque eternorum exſpectatio, Chriſti fermentum eſt, quo conſperſa anima, creſcit in augmentum Dei, & cor fervens dilatatur, ſurſumque ad Dominum erigitur.

VI. *At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia panes non accepimus. Sciens autem Jeſus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?* &c. Apoſtolorum infirmitas, antequam Spiritus Sancti deſcenſu renovati & confirmati fuiſſent, oſtendit gratiæ Chriſti neceſſitatem, ut ejus documenta & præcepta capiamus, memoria teneamus, diligamus, impleamus. De corporis quàm de animæ neceſsitatibus priùs cogitat, magiſque ſolicitus eſt infelix homo, de corpore cibis materialibus alendo, magis quàm de anima Dei verbo, Spiritu, gratia, Chriſtique Corpore reficienda. Hujus defectus origò, infirmitas fidei eſt. Ob hanc acriter, ſed amanter, Diſcipulos reprehendit Dominus Jeſus, ſuaque illa increpatione ipſos & à Judaicis obſervationibus abducit, editorum à ſe miraculorum, adeòque gratiarum illis collatarum memoriam renovat, & ipſos ad majorem fidem atque fiduciam excitat, ut jam non formident neque contremiſcant, ſi quod ſibi deficere panes viderint, ſed omnia hæc caduca negligant, ejus providentiæ & bonitati confidentes, qui *dat eſcam timentibus ſe*; & *non affliget fame animam juſti*. Nobis etiam documento eſt increpatio illa Chriſti, ne ſubditis ſemper adulemur; ſed eos arguamus, & increpemus, quoties ipſorum ſaluti expedit, *in ſpiritu lenitatis*, *in omni patientia & doctrina*: nec optemus etiam, ut nobis ſemper blandiantur, ac remiſsiùs molliùſque nobiſcum agant. Ne etiam velimus proſperis ac ſecundis rebus ſemper uti: quia & adverſis erudiri, atque emendari, nobis utile eſt ad ſalutem; ideò Deus rerum adverſarum & ſecundarum, calamitatum & conſolationum viciſsitudines amicos ſuos experiri voluit, ut Abraham, Iſaac, Jacob, Moyſen, Job, Apoſtolos.

Prov. 10. 3. S. Jo. Chryſo. hom. 54. in Matth.

VII. *Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæorum & Sadducæorum*. Moralis corrupta, fermentum eſt, ex corruptione cordis originem ducens, quæ mores plurimum inficit ac depravat, & longè latèque vim ſuam peſtiferam brevi temporis intervallo diffundit. Moralis corruptæ dogmata rectè cum Tertulliano appellaverim *Doctrinam venenorum*. Pinxit quidam (ſi Æliano Varronis fides,) Homerum carmina eructantem, tum alios Poetas excipientes, quæ ille eructaſſet. Ingenioſum commentum, ut ab eo cæteros Poeticam hauſiſſe ſignificaret. Homeri loco in tabula pignamus Luciferum virulenta dogmata,

Tertul. lib. de præſcript. cap. 34.

Mora-

Moralis Chriſtianæ puritatem corrumpentia, evomentem, & multiorum opinionum, quæ hominis libertati, cupiditati, ſæculi conſuetudini contra Dei Legem favent, auctores, qui avidè ſordes illas lambunt, excipiunt, & ad hominum perniciem effundunt: *Fermentum vetus, fermentum malitiæ & nequitiæ*, quod *totam* Chriſtianæ plebis *maſſam corrumpit*. His hominibus *Lex mendacium, diabolus religio & ſacrificium turpitudo*. Sectæ duæ Moralis Chriſtianæ puritati oppoſitæ, à Judæis ad Chriſtianos pleroſque ſpiritum ſuum erroreſque tranſmiſerunt. Prima Phariſæorum, qui externa dumtaxat religionis & pietatis opera exercent ad pompam & oſtentationem, charitate & humilitate neglectis, quæ ſunt Religionis anima. Hi mulierculis ſimiles, quæ cùm naturali careant pulchritudine, fuco ſibi fallacem decorem & gratiam arceſſunt: Sponſæ Chriſti longè diſſimiles, cujus *Omnis gloria ab intus*. Altera ſecta Sadducæorum eſt, qui alia præter temporalia terrenaque bona, aliam præter hujus vitæ felicitatem non credunt, non agnoſcunt, aut certè ſic vivunt, quaſi non crederent: Quamobrem iis adulantur & ſerviunt, qui temporalis proſperitatis arbitri & domini videntur. His apprimè convenit illud Iſaiæ: *Et vos qui dereliquiſtis Dominum, qui obliti eſtis Montem ſanctum meum, qui ponitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam*. Hi Judæos imitantur, qui cùm Ægyptiorum idola adoraſſent, à Jeremia Propheta reprehenſi, reſponderunt: *Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te: ſed facientes faciemus omne verbum, quod egredietur de ore noſtro, ut ſacrificemus Reginæ cæli, ſicut fecimus nos, & Patres noſtri, Reges noſtri, & Principes noſtri in urbibus Juda, & in plateis Jeruſalem: & ſaturati ſumus panibus, & bene nobis erat, malumque non vidimus*. Achaz Regis Juda impietatem imitantur, qui variis plagis ob ſcelera ſua à Domino afflictus, impietatem auxit, & Aſſyriorum hoſtium ſuorum Diis victimas immolavit, dicens: *Dii Regnum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo victimis, & aderunt mihi: cùm è contrario ipſi fuerint ruinæ ei, & univerſo Iſrael*.

1.Cor.5.

S.Leo,Ser.13. cap.4.

Pſal.44.

Iſaiæ 65.11.

Jer.44.16.17.

2.Paral.28.23.

VIII. *Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogabat Diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe Filium hominis? At illi dixerunt: Alii Joannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò Jeremiam, aut unum ex Prophetis. Dicit illis Jeſus: Vos autem, quem me eſſe dicitis?* Humilitatem & modeſtiam verbis factiſque perpetuò docet Dominus Jeſus. Humili Filii hominis nomine vocari amat, ut hominum ſuperbiam jactantiamque damnet, qui vanis honorum titulis intumeſcunt: *Vocaverunt nomina ſua in terris ſuis*. Non curioſitate, non inanis gloriæ ſtudio Chriſtus inquirit, quæ ſint hominum de ſe opiniones: non modò enim varios ſermones hominum de ſe noverat, ſed & cogitationes illorum. Verùm neceſſitas inſtruendi Diſcipulos ſuos, ipſoſque adversùs Mundi errores & pravas opiniones muniendi, impulit ipſum, ut id ab iis quæreret. Sic Paſtores animarum & Prædicatores inquirere debent quid populi de Religione, quid de Moralis Chriſtianæ officiis ſentiant, ut ſi qui errores ſparſi fuerint, vel obrepſerint, eos impugnent ac deſtruant. De ſe verò quàm honorificè ſentiant, curioſè inquirere non debent, ne gloriam ſuam, non Dei, quærere videantur. Curent tantùm, ut in omnibus exhibeant ſe ſicut Dei Miniſtros, & bonus odor Chriſti ſint in Eccleſia. Utinam Chriſtum imitarentur Eccleſiaſtici Religioſique viri, nec ſæculi rebus ſe immiſcerent, aut de his quæ in ſæculo fiunt vel dicuntur, ſermones inter ſe, vel cum ſæcularibus hominibus haberent, niſi quatenùs ad Religionem vel Miniſterium ſuum referuntur! At non Eccleſiaſticis modò Religioſiſque viris,

Pſ.48.12.

ſed

ſed Chriſtianis omnibus curioſæ illæ , otioſæ , vanæ confabulationes ſunt
interdictæ , qui de omni verbo otioſo rationem reddituri ſunt in judicio
Dei , & loqui debent ut & cogitare , *quæcumque ſunt vera , quæcumque*
Philipp. 4. 8. *pudica , quæcumque juſta , quæcumque ſancta , quæcumque amabilia , quæ-
cumque bonæ famæ , ſi qua virtus , ſi qua laus diſciplinæ* . Ideò juniores
1. Tim. 5. 13. viduas Apoſtolus graviter corripit , quæ *otioſæ diſcunt circuire domos ; non
ſolum otioſæ , ſed & verboſæ & curioſæ , loquentes quæ non oportet* . Chri-
ſtianus Dei Spiritu vivens , nonniſi cum Deo , de Deo , & pro Deo lo-
1. Petri 4. 11. qui debet , ad ejus gloriam , & ædificationem proximi : *Si quis loquitur,
quaſi ſermones Dei* . Loquamur *Dominum Jeſum , quia ipſe eſt ſapientia , ipſe
eſt verbum Dei . Nam & hoc ſcriptum eſt* : Aperi os tuum verbo Dei.
*Ipſum ſpirat , qui ſermones ejus reſonat , & verba meditatur . Ipſum ſemper
loquamur . Cum de ſapientia loquimur , ipſe eſt : cum de virtute loquimur ,
ipſe eſt : cùm de juſtitia loquimur , ipſe eſt : cùm de pace loquimur , ipſe eſt :
cùm de veritate , & vita & redemptione loquimur , ipſe eſt* . Verba ſunt
S. Ambroſii , Enarrat. in Pſal. 36.

At illi dixerunt : Alii Joannem Baptiſtam , alii Eliam , & cœtera . *Va-*
Tertul. lib. 2. ad nationes. *rietas opinionum venit ex ignorantia veritatis* . Non ex humani ingenii con-
jecturis , non ex vulgi rumoribus , non ex Philoſophorum opinionibus ,
non ex Sapientum & Potentum hujus ſœculi arbitrio ; ſed ex verbo Dei ,
ex Eccleſiæ doctrina , de rebus Religionis judicium ferendum eſt . *Ubinam
veritas collocanda ? in conjecturis ? ſed incerta conceptio eſt : in fabulis ? ſed
fœda relatio eſt : adoptionibus ? ſed paſſiva & municipalis adoptio eſt . Deni-
que apud Philoſophos incerta , quia varia ; apud Poetas omnia indigna , quia
turpia ; apud populos paſſiva omnia , quia voluntaria* .

S. Hil. c. 16. in S. Matth. Vos autem , quem me eſſe dicitis ? *Significat , præter id quod in ſe vi-
debatur , eſſe aliud ſentiendum . Hæc enim confeſſionis tenenda ratio eſt , ut
ſicut Dei Filium , ita & Filium hominis meminerimus ; quia alterum ſine al-
tero nihil ſpei tribuit ad ſalutem* . Vos autem , quem me eſſe dicitis ? *Illis,*
S. Hieron. in hunc locum. *quia homines ſunt , humana opinantibus , vos qui eſtis dii , quem me eſſe exi-
ſtimatis ?* Illos ſcilicet deos dixit , ad quos ſermo Dei factus eſt : *Ego di-
xi , Dii eſtis , & filii Excelſi omnes* .... adoptione , non gratia . *Dedit
eis poteſtatem filios Dei fieri* . Quamdiu vivimus Mundo , homines dumtaxat
ſimus . Mundo moriendum eſt per fidem , per charitatem , per pœniten-
tiam & mortificationem Chriſtianam , ut Deo viventes , dii ſimus . Sed
heu ! malumus Mundo , carniquè vivere , quàm dii fieri ; quod de Impe-
ratores Tertullianus facetè dixit , quem Ethnici Deum appellabant . *Qui
Deum Cæſarem dicitis , & deridetis , dicendo quod non eſt ; & maledicitis ,
quia non vult eſſe quod dicitis* : Mavult *enim* vivere , quàm Deus fieri.

IX. *Reſpondens Simon Petrus , dixit : Tu es Chriſtus Filius Dei vivi . Re-
ſpondens autem Jeſus , dixit ei : Beatus es , Simon Bar-Jona , quia caro &
ſanguis non revelavit tibi , ſed Pater meus , qui in cælis eſt* . Unus Petrus
pro omnibus loquitur , ut unitas fidei , unitas Apoſtolatus , unitas Eccle-
ſiæ , cujus perſonam gerit , ſignificetur . *Petrus Eccleſiæ unicæ typus , in*
S. Aug. Serm. 76. alias 13. de verbis Apoſtoli. *Apoſtolorum ordine primus , in Chriſti amore promotiſſimus , reſpondet pro omni-
bus . Unus pro multis dedit reſponſum , unitas in multis* . Hanc unitatem
diligere ac tueri uſque ad ſanguinis effuſionem debemus : *Non* enim *habet
Chriſti charitatem , qui Eccleſiæ non diligit unitatem* . Tu es Chriſtus Filius
S. Aug. tr. 25. in Joanne 11. n. 11. Dei vivi . *Ille dixit ſe Filium hominis , & Petrus eum dixit Filium Dei vivi .
Optimè ille commemorabat , quod miſericorditer exhibuerat : ille commemora-
bat , quod in claritate permanebat . Verbum Dei commendat humilitatem
ſuam*

Digitized by Google

ſuam , homo agnoſcit claritatem Domini ſui . . . Et revera juſtum eſt : humiliavit ſe propter nos , glorificemus illum nos ; non enim Filius hominis propter ſe eſt , ſed propter nos .

X. *Beatus es , Simon Bar-Jona , quia caro & ſanguis non revelavit tibi , &c.* In cognitione & amore Dei , & Chriſti , poſita eſt beatitudo hominis Chriſtiani ; non in divitiis , non in generis claritate , non in terrena ſapientia & ſcientia rerum creatarum . *Hæc eſt vita æterna , ut cognoſcant te ſolum Deum verum , & quem miſiſti Jeſum Chriſtum .* Hæc dicit Dominus : Joann.17.3.
Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua , & non glorietur fortis in fortudine ſua , & non glorietur dives in divitiis ſuis : ſed in hoc glorietur , qui gloriatur , ſcire & noſſe me . Non in rerum naturalium & humanarum cognitione ſita eſt felicitas noſtra : Jerem.9.23.
Infelix enim homo , qui ſcit illa omnia , Domine Deus , te autem neſcit . Beatus autem qui te ſcit , etiamſi illa neſciat . Qui verò & te & illa novit , non propter illa beatior , ſed propter te ſolum beatus eſt , ſi cognoſcens te , ſicut Deum glorificet , & gratias agat , & non evaneſcat in cogitationibus ſuis . . . Vanitas eſt enim mundana iſta etiam nota profiteri , pietas autem tibi confiteri . S.Aug. lib.5. Confeſ. c. 4. & 5.
Beatus es Simon Bar-Jona , &c. *Ideò beatus es , quia Pater meus te docuit ; nec terrena opinio te fefellit , ſed inſpiratio cœleſtis te inſtruxit : & non caro & ſanguis , ſed ille me tibi , cujus ſum Unigenitus Filius , indicavit .* S.Leo, ſer.3.

XI. *Et ego dico tibi : Quia tu es Petrus , & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam :* hoc eſt , *Sicut Pater meus tibi manifeſtavit Divinitatem meam : ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam .* Quia tu es Petrus : S.Leo, ibid.
id eſt , Cùm ego ſim inviolabilis petra , ego lapis angularis qui facio utraque unum ; ego fundamentum , præter quod quod nemo poteſt aliud ponere : tamen tu quoque petra es , quia mea virtute ſolidaris , ut quæ mihi poteſtate ſunt propria , ſint tibi mecum participatione communia . Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam , & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam . *Super hanc , inquit , fortitudinem extruam Templum : & Eccleſiæ meæ cœlo inferenda ſublimitas , in hujus fidei firmitate conſurget . Hanc confeſſionem portæ inferi non tenebunt , mortis vincula non ligabunt : vox enim iſta , vox vitæ eſt : & ſicut confeſſores ſuos ad cœleſtia provehit , ita negatores ad inferna demergit . . .* Manet *ergo diſpoſitio Veritatis , & beatus Petrus in accepta fortitudine petræ perſeverans , ſuſcepta Eccleſiæ gubernacula non reliquit .* S. Leo Ser. 2. cap. 3.
Sic enim præ cæteris eſt ordinatus , ut dum petra dicitur , dum fundamentum pronuntiatur , dum Regni cœlorum janitor conſtituitur , dum ligandorum ſolvendorumque arbiter , manſura etiam in cœlis judiciorum ſuorum definitione , præficitur , qualis ipſi cum Chriſto eſſet ſocietas , per ipſa appellationum ejus myſteria noſceremus . Qui nunc pleniùs & potentiùs ea , quæ ſibi commiſſa ſunt , peragit , & omnes partes officiorum atque curarum in ipſo & cum ipſo , per quem eſt glorificatus , exequitur . Si quid itaque à nobis rectè agitur , rectèque diſcernitur : ſi quid à miſericordia Dei quotidianis ſupplicationibus obtinetur ; illius eſt operum atque meritorum , cujus in ſede ſua vivit poteſtas , & excellit auctoritas . Hoc enim obtinuit illa confeſſio , quæ à Deo Patre Apoſtolico inſpirata cordi , omnia humanarum opinionum incerta tranſcendit , & firmitatem petræ , quæ nullis impulſionibus quateretur , accepit . In univerſa namque Eccleſia : Tu es Chriſtus Filius Dei vivi , *quotidie Petrus dicit : & omnis lingua quæ confitetur Dominum , magiſterio hujus vocis imbuitur . Hæc fides diabolum vincit , & captivorum ejus vincula diſſolvit . Hæc erutos Mundo inſerit cœlo , & portæ inferi adversùs eam prævalere non poſſunt . Tanta enim divinitùs ſoliditate unita , munita eſt , ut eam neque hæ-*

retica unquam perrumpere pravitas , nec Pagana potuerit ſuperare perfidia .

S. Jo. Chryſ. orat. in S. Petrum & Eliã tom. 1. 3. Reg. 17.

XII. *Et tibi dabo claves Regni cœlorum* . Eliæ lingua *clavis cœlorum* fuit : ſiquidem pluviam per annos plurimos cohibere potuit , & precibus deinde ſitis excitare : *Vivit Dominus Deus Iſrael , in cujus conſpectu ſto , ſi erit annis his ros & pluvia , niſi juxta oris mei verba* , verum longè major S. Petri quàm Eliæ poteſtas : illi ſiquidem Chriſtus ipſe poteſtatem & auctoritatem dedit aperiendi claudendique cœlum peccatoribus , ut ſpiritalem gratiæ imbrem in animas eliceret , vel ſuſpenderet : *Et tibi dabo claves Regni cœlorum* . An non glorificati gloria eſt , in terra manere , & cœlum claudere ? Vitam communiter inter homines vivere , atque ſupernas cœlorum ſedes ſubditis auctoritate poteſtatis exhibere ?

S. Greg. ſeu alius auct. comment. in 1. Reg. lib. 2. c. 2.

Et quodcumque ligaveris ſuper terram , erit ligatum & in cœlis : & quodcumque ſolveris ſuper terram , erit ſolutum & in cœlis . S. Petro , quatenus Eccleſiæ perſonam gerit , & omnium Epiſcoporum caput & forma eſt , poteſtas remittendi peccata confertur à Chriſto , ut innoteſcat , illam extra Eccleſiæ unitatem non eſſe , aut exerceri non poſſe . *Columba ligat , columba ſolvit ; ædificium ſupra petram ligat & ſolvit . Timeant ligati , timeant ſoluti . Qui ſoluti ſunt , timeant , ne ligentur : qui ligati ſunt , orent , ut ſolvantur* . Iniquitates ſuæ capiunt impium , & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur : *& præter hanc Eccleſiam nihil ſolvitur . Quatriduano mortua dicitur* , Lazare veni foras : *Et prodiit de monumento inſtitis ligatus manibus & pedibus . Excitat Dominus , ut mortuus de monumento prodeat , ſi cor tangit , ut peccati confeſſio foras exeat . Sed parum adhuc ligatus eſt . Dominus ergo poſtquam exiit Lazarus de monumento , ad Diſcipulos , quibus dixerat* : Quæcumque ſolveritis in terra , ſoluta erunt & in cœlo : Solvite , *inquit* , eum , & ſinite abire . *Per ſe excitavit , per Diſcipulos ſolvit* . Hac poteſtate abutuntur Sacerdotes , qui peccatores ligant vel abſolvunt contra legem à Chriſto poſitam , & contra regulas Eccleſiæ . Tunc tantùm Miniſtrorum ſuorum ſententiam Chriſtus in cœlis ratam habet , cùm ſecundùm leges verbo ipſius traditas , & Eccleſiæ decretis explicatas , ligant vel ſolvunt in terris . Hinc S. Ambroſius explicans illum Pſalmi 118. Verſum , *Et de lege tua miſerere mei* , ait : *Lege miſeretur , qui cum juſtitia ſapientiaque miſeretur ; ut ea dimittat , quæ ſcit jure poſſe dimitti ; ne cùm alterius miſeretur , ſeipſum legi faciat obnoxium* . Et exponens illa verba , *Miſerere mei ſecundùm eloquium tuum* ; ait : *In ipſa Eccleſia , ubi maximè miſereri decet , tenere quàm maximè debet forma juſtitiæ ; ne quis à Communionis conſortio abſtentus , brevi lacrymula , atque ad tempus parata , vel etiam uberioribus fletibus Communionem , quam plurimis debet poſtulare temporibus , facilitate Sacerdotis extorqueat . Nonne cùm uni indulget indigno , plurimos facit ad prolapſionis contagium provocari ? Facilitas enim veniæ , incentivum tribuit delinquendi . Hoc eò dictum eſt , ut ſciamus ſecundùm verbum Dei , ſecundum rationem , diſpenſandam eſſe miſericordiam debitoribus* . Et tibi dabo claves Regni cœlorum , &c. *Illum locum non intelligunt Epiſcopi & Presbyteri , qui aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio , ut vel damnent innocentes , vel ſolvere ſe noxios arbitrentur ; cùm apud Deum non ſententia Sacerdotum , ſed reorum vita quæratur* . Sed nec in aperiendo verè pœnitentibus nimis difficiles præbere ſe debent , quibus claves Regni cœlorum ſunt commiſſæ : *Nuſquam tam vigere debent viſcera miſericordiæ , quàm in Catholica Eccleſia , ut tamquam vera Mater , nec peccantibus filiis ſuperbè inſultet , nec correctis difficilè ignoſcat* .

S. Aug. ſerm. 295. alias de div. 108.

Prov. 5. 22.

S. Ambr. ſer. 4. in Pſ. 118. n. 23.

Et ſer. 8. n. 26.

S. Hier. in c. 16. S. Matth.

S. Aug. lib. de Agon. Chriſ. c. 30.

XIII . *Exinde cœpit Jeſus oſtendere Diſcipulis ſuis , quia oporteret eum ire Jero-*

Jeroſolymam, & multa pati à Senioribus, & Scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere. Divinitatem ſuam illis primùm revelavit, moxque Paſſionis ſuæ mortis, ac Reſurrectionis myſteria illis declaravit; quia *Chriſtus crucifixus Judæis*, qui Chriſti Jeſu divinitatem non credunt, *ſcandalum, Gentibus autem ſtultia*, ſolis Chriſtianis *Dei virtus eſt & ſapientia*. Patitur autem & poſt Reſurrectionem Chriſtus, non à Judæi, ſed à Chriſtianis; non Jeroſolymis, ſed in Eccleſia: ipſum ſiquidem mali Chriſtiani contemnunt, injuriis afficiunt, vitam ejus Evangelio omninò contrariam agentes; ipſum peccatis ſuis, quantum in ipſis eſt, crucifigunt; eripiunt illi vitam, non quidem corporis glorioſi, cui mors jam dominari non poteſt, ſed vitam ſpiritualem, qua in juſtorum cordibus vivit, *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei. & oſtentui habentes*. Patitur autem præcipuè à divitibus & potentibus ſæculi, à Sacerdotibus ambitioſis & avaris, à Doctoribus ſuperbis. Diſcipulis porrò ſuis oſtendit Chriſtus, quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati, & occidi, & tertia die reſurgere: ut ſignificaret, hominem Chriſtianum, qui Spiritu Chriſti vivit & agitur, qui Dei in cruce pro ejus ſalute morientis filius eſt, ac diſcipulus, vitam, ærumnas, amaritudines ipſi vitæ adjunctas, tolerare debere cum patientia; mortem obire cum lætitia, reſurrectionem expectare cum fiducia. Mortem neceſſitatis nomine vulgus hominum appellat; Id verò nominis vitæ ſancti tribuunt. *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*. Apoſtolus, *Aliud ad vitæ neceſſitatem refert, aliud ad mortis utilitatem. Denique & Simeon qui ait*, Dimitte ſervum tuum, *propter Chriſtum expectabat. Chriſtus enim Rex noſter eſt, & ideò quod Rex jubet, deſerere non poſſumus, aut contemnere. Vivere ergo ſervo Dei Chriſtus eſt, & mori lucrum. Quaſi ſervus enim non refugit vitæ obſequium, & quaſi ſapiens lucrum mortis amplectitur. Lucrum eſt, evaſiſſe incrementa peccati; lucrum, fugiſſe deteriora, & ad meliora tranſiſſe. Et addidit:* Diſſolvi enim, & cum Chriſto eſſe, multò melius; permanere autem in carne, magis neſſarium propter vos. *Aliud melius, aliud neceſſarium. Neceſſarium, propter fructum operis; melius, propter gratiam & copulam Chriſti*, Reſurrectionis autem expectatione ſuſtentari debemus & roborari, ut & vitam ejuſque ærumnas patienter feramus, & mortem læto animo obeamus. *Fiducia Chriſtianorum, reſurrectio mortuorum... Spes reſurrectionis faſtidium eſt mortis*.

1. Cor. 1.
Hebr. 6. 6.
Philipp. 1.
S. Amb. li. de bono Mort. c. 2.
Tert. lib. de reſul. car. c. 1.
Idem. lib. 1. Ad nationes.

XIV. *Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens: Abſit à te, Domine: non erit tibi hoc*. Animalis homo non percipit quæ Dei ſunt: & de illius tamen conſiliis & myſteriis vult ferre judicium, Deum incarnatum, paſſum & mortuum fuiſſe, humana ratio non capit. Sed *Demus, Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe. In talibus rebus tota ratio facti, eſt potentia facientis*. Qui converſus, dixit Petro: Vade poſt me, ſatana: ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum. Idem ipſe *Petrus paulò ante beatus, poſtea ſatanas, in momento uno, infra pauca verba. Miraris differentiam nominum, differentias attende cauſarum. Attende cauſam, quare beatus:* Quia non tibi revelavit caro & ſanguis, ſed Pater meus qui in cœlis eſt. *Ideò beatus, quia tibi caro & ſanguis non revelavit. Si enim caro & ſanguis hoc tibi revelaret; de tuo: quia verò caro & ſanguis non tibi revelavit, ſed Pater meus qui in cœlis eſt; de meo; non de tuo. Quare de meo? Quia*, Omnia, quæ habet Pater, mea ſunt. *Ecce audiſti cauſam, quare beatus, & quare Petrus. Quare autem illud quod horreſcimus, & repetere nolu-*

S. Aug. epiſt. 137. alias 3.
Idem, ſer. 75. alias 13. de verb. Dom. cap. 2.

nolumus? Quare, niſi quia de tuo? Non enim ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum .... *Timuit, ne perderet morientem, quem confeſſus fuerat vitæ fontem. Turbatus eſt, dicens:* Abſit à te, Domine, non fiet iſtud, *Propitius eſto tibi, Deus, nolo te mori. Petrus dicebat Chriſto, Nolo te mori, ſed meliùs dicebat Chriſtus, Volo pro te mori ..... Hoc intuentes nos Eccleſiæ membrum, diſcernamus, quid de Deo, quid de noſtro. Tunc enim non titubabimus, tunc in petra fundabimur. fixi & ſtabiles erimus adverſus ventos, imbres, flumina, tentationes videlicet præſentis ſæculi. Illum videte Petrum, qui tunc erat figura noſtra: modò fidit, modo titubat; modò immortalem confitetur, modò timet ne moriatur. Proinde quia Eccleſia Chriſti habet firmos, habet & infirmos; nec ſine firmis poteſt eſſe, nec ſine infirmis: in eo quod dixit Petrus*, Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, *firmos ſignificat; in eo autem, quòd trepidat & titubat. & Chriſtum pati non vult, mortem timendo, vitam non agnoſcendo, infirmos Eccleſiæ ſignificat:* Vade poſt me, ſatana, ſcandalum mihi es, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt. *Tanta ei religio fuit pro humani generis ſalute patiendi, ut Petrum primum Filii Dei confeſſorem, Eccleſiæ fundamentum, cæleſtis regni janitorem, & in terreno judicio judicem cæli, ſatanæ convitio nuncuparet;* quia ipſum à Paſſione, Cruce & morte abſterrere voluit. *Vocavit ſatanam, eò quòd ſaluti etſi neſciens adverſaretur, qui Salvatorem mori prohiberet ..... Fuit autem poſtea fortis ut mors Petri dilectio, cùm ex promiſſione Jeſu Chriſti indutus virtute ex alto, tanta cœpit virtute diligere, ut in Concilio prohibitus prædicare nomen ſanctum, conſtanter prohibentibus reſponderet: Obedire oportet magis Deo, quam hominibus. Tunc demum tota virtute dilexit, cùm nec vitæ ſuæ pepercit pro dilectione.* Quicumque nos à via Chriſti, à via Crucis, à via pœnitentiæ & mortificationis Chriſtianæ vult abducere, velut adverſarius & inimicus ſalutis noſtræ à nobis habeatur. Falſa & carnalis amicitia eſt, quæ nos ab amore Crucis avertit, quam Chriſtus tam vehementer deſideravit, tam ardenter dilexit, ut ejus ſubeundæ cauſa, è ſinu Patris in terras deſcendere, & homo fieret. *Taceo quòd figitur; in hoc enim venerat. Chriſtus mori miſſus, naſci quoque neceſſario habuit, ut mori poſſet. Forma moriendi, cauſa naſcendi eſt.*

S.Hilar.tr. in Pſ.131.n.4.

S.Ber.ſer.20. in Cant. n.6.

Tertul. lib. de patien. & lib. de carne Chriſti.

XV. *Tunc Jeſus dixit Diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Dixiſti, Petre, ut me à paſſione & cruce ſubeunda abſterreres, *Abſit à te, Domine, non erit tibi hoc.* Ego verò tibi reſpondeo: Quòd non ſolùm me impedire & meam paſſionem ægrè ferre, damno tibi erit; verùm etiam nulla tibi ſpes ſalutis ſupererit, niſi & ipſe ad paſſionem ſemper paratiſſimus ſis. *Si quis vult poſt me venire.* "Non impello, non cogo, ſed liberam ſingulorum voluntatem alliciens, dico, *Si quis vult.* Non enim ad afflictiones & oneſa, nec ad ſupplicia & pœnas, ut cogere mihi opus ſit; ſed ad ineffabilia bona voco, quorum ea natura eſt, ut facilè per ſe ipſam vos invitare poſſit. His dictis vehementer eos attraxit: nam ſicut, qui vim affert, plerumque avertit animos; ſic qui liberos eos relinquit, multò magis attrahit. Potentior enim eſt mitis oratio, quàm violenta. *Si quis vult poſt me venire.* Magna enim ſunt, ait, quæ retribuo, ac talia, ut ultrò homines ad ea concurſuros minimè dubium ſit. Non enim ſi quis aurum atque argentum proponeret, vim inferret: Quantò igitur magis, ubi de cœleſtibus bonis agitur, inferenda non eſt? *Si quis vult venire poſt me.* Nec verò ſatis eſt modo me ſequi, quo nunc ſequimini, mihi adhærentes; ſed multi labores tolerandi, multa pericula ſubeunda. Non enim, ô Petre,

S.Jo.Chry. ho.56. in S. Matt h.

Digitized by Google

tre, quoniam me Filium Dei confeſſus es, propter hoc ſolum tibi coronæ expectandæ ſunt; & quaſi tibi hoc ſatis fuerit ad ſalutem, totaque “
res conſummata ſit, in otio & voluptate vivendum. Quamvis enim quia “
Filius ſum Dei, omuium te periculorum expertem facere valeam; tui tamen gratia volo, ut & ipſe nonnihil de tuo conferas, & illuſtrior evadas: “
Quemadmodum enim qui ludicrum inſtituit agonem, ſi cui athletarum amicitia jungitur, numquam eum ob benevolentiam ſuam tantùm, niſi “
etiam deſcenderit in certamen, coronabit; qui proprium illius videlicet “
laborem deſiderat, & quò magis eum diligit, eò magis victorem videre, “
adeòque & fortiter ac ſtrenuè certare cupit: Ita Chriſtus, quos maximè “
diligit, eos non ſolùm auxilio ſuo, verùm & ſuis laboribus immortales “
vult promereri coronas. *Qui certat in agone, non coronatur, niſi legitimè* “
certaverit. *Labora ergo*, inquit Apoſtolus, *ſicut bonus miles Chriſti Jeſu*. “
Si quis vult, ſive vir, ſive mulier, ſive Princeps, ſive ſubditus, hanc “ 1. Tim. 2.
viam ingrediatur. *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum*. Si in- “
telligis, quid ſit alium abnegare, facilè percipies, quid ſit abnegare te “
ipſum. Qui alium jam abnegavit, fratrem puta, aut ſervum, aut quem- “
vim alium, ſi cædi eum virgis videat; ſi arceri vinculis, quidquid aliud “
mali pati eum conſpexerit, non accurrit, non auxiliatur, non flectitur, “
nec prorsùs ullo modo movetur, ceu qui penitùs ab illo alienatus eſt. “
Sic igitur nullo nos pacto corpori noſtro parcere vult, ut neque ſi cæ- “
ditur, neque ſi pellitur, neque ſi uritur, nec ſi quid aliud hujuſmodi pa- “
titur, ei parcamus. Quid dixi, non parcamus: cùm id profectò ſit verè “
parcere? Nam etiam tunc patres filiis maximè parcunt, cùm præceptori- “
bus illos tradentes, maximè rogant, ne parcant. Sic igitur Chriſtus. “
Non dixit tamen, Ne parcas, ſed luculentiùs & expreſſiùs, *Abnega teme-* “
tipſum; periculis ſcilicet, certaminibus te offer, & quaſi alius hæc pa- “
tiatur, afficiare. “

Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum. Præceptum iſtud ad plura pertinet, quorum neceſſaria ſit alienatio. *Nam & diabolo imprimis renuntiamus, itemque affectionibus carnis, conſuetudini etiam vitæ quæ perfectioni ſalutis adverſatur. Et quod his omnibus magis neceſſarium eſt, quilibet ſibimetipſi renuntiat, qui exuit veterem hominem cum actibus ſuis. Poſtremò affectionibus cunctis mundanis, quæ pietatis propoſitum valeant impedire, nuntium remittit*. Chriſtianus ſeipſo, amoreque proprio vacuus, Deo plenus eſſe debet: Hoc eſt, abnegare ſe ipſum. Durum videtur & grave, quod Dominus imperavit, ut ſi quis eum vult ſequi, abneget ſeipſum. *Sed non eſt durum nec grave, quod ille imperat, qui adjuvat, ut fiat quod imperat. Quicquid enim durum eſt in præceptis, ut ſit leve, charitas facit*. Novimus quanta ipſe amor faciat. Plerumque etiam ipſe amor reprobus atque laſcivus eſt: quanta homines dura perpeſſi ſunt, quanta indigna & intolerabilia pertulerunt, ut pervenirent ad id quod amaverunt? Sive ſit amator pecuniæ, qui vocatur avarus; ſive ſit honoris amator, qui vocatur ambitioſus; ſive ſit corporum pulchrorum amator, qui vocatur laſcivus. Et quis poſſet enumerare omnes amores? Conſiderate tamen quantùm laborent omnes amatores, nec ſentiunt quod laborant; & tunc ab eis plus laboratur, quando à labore quiſque prohibetur. *Cùm ergo tales ſint homines plures, quales ſunt amores, nihilque aliud curæ eſſe debeat, quomodo vivatur, niſi ut quod amandum eſt eligatur: quid miraris, ſi ille qui diligit Chriſtum, & qui vult ſequi Chriſtum, amando negat ſe ipſum? Si enim perit homo amando ſe, profectò invenitur negando ſe. Prima hominis per-*

S. Baſil. reg. fuſius diſp. inter. 8.

S. Aug. ſerm. 96. aliàs de div. 47. c. 1.

ditio

*ditio fuit amor ſui. Si enim ſe non amares, & Deum ſibi præponeret, Deo eſſe
ſemper ſubditus vellet: non autem converteretur ad negligendam voluntatem il-
lius, & faciendam voluntatem ſuam. Hoc eſt enim amare ſe, velle facere volun-
tatem ſuam. Præpone his voluntatem Dei: Diſce amare te, non amando te.*

S. Jo. Chryſo. ho. 56. in S. Matth. *Et tollat crucem ſuam.* Ne quis putet, ad verba uſque tantummodo,
& contumelias, & opprobria, abnegationem hanc ſui fieri oportere, id
ſubjunxit, ut ſignificaret, abnegandos nos eſſe uſque ad mortem, & qui-
dem turpiſſimam: quam deſignans, non dixit; Abneget ſemetipſum uſque
ad mortem, ſed, *Tollat crucem ſuam*, mortem ignominioſiſſimam ſignifi-
cans: & non ſemel, nec bis, ſed continuè per totam vitam hanc tecum
mortem circumferas, & ad necem paratiſſimus ſis. Multi pecunias contem-
pſere, multi delicias vitæ ac gloriam conculcaverunt; mortem autem de-
ſpicere non potuerunt, ſed pericula & dolores formidarunt: Ego verò ad
effuſionem uſque ſanguinis volo vos milites meos luctari, & ad necem
Hebr. 12. 3. & 4. uſque certare. *Ne igitur fatigemini*, Fratres mei, *animis veſtris deficientes.
Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſùs peccatum repugnantes.*
S. Aug. ſer. 96. alias de div. 47. c. 4. Unuſquiſque veſtrum *Tollat crucem ſuam*, inquit Chriſtus: Ferat quicquid
moleſtum eſt, ſic *me ſequatur*. Cùm enim cœperit me moribus & præ-
„ ceptis meis ſequi, multos habebit contradictores, multos habebit prohi-
„ bitores, multos habebit diſſuaſores, & hoc de ipſis quaſi comitibus Chri-
„ ſti. Cum Chriſto ambulabant, qui cæcos clamare prohibebant. Sive er-
„ go minas, ſive blandimenta, ſive quaslibet prohibitiones, ſi ſequi vis,
„ in crucem verte, tolera, porta, noli ſuccumbere. Si perſecutio eſt,
nonnè pro Chriſto debent cuncta contemni? *Amatur mundus: ſed præpo-
natur, à quo factus eſt mundus. Magnus eſt mundus, ſed major eſt, à quo
factus eſt mundus. Tuleber eſt mundus, ſed pulcrior eſt, à quo factus eſt
mundus, Blandus eſt mundus, ſed ſuavior eſt, à quo factus eſt mundus. Ma-
lus eſt mundus, & bonus eſt, à quo factus eſt mundus.* Tollite crucem ve-
Coloſ. 3. 5. ſtram, & ſequimini Chriſtum. Crucem ſuam tollit, qui *mortificat mem-
bra ſua quæ ſunt ſuper terram; fornicationem, immunditiam, libidinem,
concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus... Si*
Rom. 8. 3. *enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis
mortificaveritis, vivetis.* Hinc idem Apoſtolus de ſe ipſo ait: *Mundus mi-*
Gal. 6. 14. *hi crucifixus eſt, & ego mundo.* Et alibi: *Hoc ſcientes, quia vetus homo*
Rom. 6. 6. *noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, ut ultra non ſervia-
mus peccato.* Quamdiu ergo id agunt opera noſtra, ut evacuetur corpus
peccati, quamdiu *Exterior homo noſter corrumpitur, ut interior renovetur*
2. Cor. 4. 16. *de die in diem*, tempus eſt crucis. Hæc ſunt bona opera quidem, ſed la-
borioſa, quorum merces eſt requies; ſed ideò dicitur, *Spe gaudentes*, ut
Rom. 12. 12. cogitantes requiem futuram, cum hilaritate in laboribus operemur. Hoc
modo ſequemur Chriſtum, qui *propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem.* Crux
Hebr. 12. 2. Domini non tantum illa dicitur, quæ paſſionis tempore ligni affictione
S. Max. ho. de marty. cujus fragmentum aſſutum eſt ſer. 297. Auguſtin. appendicis, alias de ſanctis 32. „ conſtruitur, ſed illa quæ totius vitæ curriculo cunctarum diſciplinarum vir-
„ tutibus coaptatur: de qua mihi videtur Salvator dicere: *Si quis vult ve-
„ nire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.*
„ Numquid enim omnes Martyres, qui ſecuti ſunt Dominum, crucifixi ſunt
„ cum Domino? Numquid omnes Virgines, qui ſequuntur Agnum Dei, cru-
„ cifixi ſunt, ut ſequantur? Numquid Paulus Apoſtolus crucifixus fuerat,
„ cùm dicebat: *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti,*
„ *per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo?* Hoc autem dicit, ut
Gal. 6. 14. intelligas, *Crucem non ligni eſſe patibulum, ſed vitæ virtutiſque propoſitum.*

Tota

Tota igitur vita Chriſtiani hominis , ſi ſecundum Evangelium vivat , Crux eſt atque Martyrium .

Tollat crucem ſuam , & ſequatur me . In hoc mundo , id eſt Eccleſia, S. Aug. ſerm. 96.c.7.
quæ tota ſequitur Chriſtum , univerſaliter dixit : *Qui vult me ſequi , abne-* "
get ſemetipſum & tollat crucem ſuam . Non enim hoc virgines debent au- "
dire , & maritatæ non debent ; aut viduæ debent , & nuptæ non debent ; "
aut Monachi debent , & conjugati non debent ; aut Clerici debent , & "
laici non debent : ſed univerſa Eccleſia , univerſum corpus , cuncta mem- "
bra ; per officia propria diſtincta & diſtributa , ſequantur Chriſtum .....
Abnegent ſe , id eſt , non præſumant de ſe ; tollant crucem ſuam , id eſt
tolerent in mundo pro Chriſto , quicquid intulerit mundus . Ament eum ,
ſqui ſolus non decipit , qui ſolus non fallitur , ſolus non allit . Ament
eum , quia verum eſt quod promittit . Sed quia non modò dat , titubat
fides . Dura , perſevera , tolera , porta dilationem , & tuliſti Crucem .
Sed cùm omnes ſpectet iſtud ferendæ Crucis officium , plures tamen Chri-
ſtiani , etiam ex iis qui pietatem profitentur , à Cruce ſua feruntur, quàm
Crucem ſuam ferant , ut olim ad *Lætum* ſcribebat S. Auguſtinus : *Cum te*
(inquit) *præſens animadverterem domeſticis curis à divino ſtudio retardari,* S.Aug.epiſt. 243.alias 34.
ferri te potiùs & duci à Cruce tua , non eam te ferre ac ducere ſentiebam .
Crucem enim noſtram , quam Dominus portari à nobis jubet , ut eum expedi-
tiſſimi ſequamur , quid aliud quàm mortalitatem carnis hujus ſignificat ? Ipſa
enim nos cruciat , donec abſorbeatur mors in victoriam . Crux ergo hæc ipſa cru-
cifigenda eſt , & crucifigenda eſt clavis timoris Dei , ne ſolutis & liberis mem- Galat.5.24.
bris , reluctantem portare non poſſis . Sequi enim Dominum , niſi eam portans ,
omninò non vales . Nam quomodo eum ſequeris , ſi non es ejus ? Qui autem *Chri-*
ſti ſunt , ait Apoſtolus , *carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.*

Et ſequatur me . Poſſet enim aliquis talia pati , Chriſtum tamen non ſe-
qui , ſi nihil videlicet propter ipſum pateretur . Latrones quippè , ſepul- "S Jo.Chryſ.
chrorum violatores , dæmonum invocatores , multa plerumque talia pa- "ho.56. in S. Matth.
tiuntur . Ne igitur credas , ipſius paſſionis naturam per ſe ſufficere , cau- "
ſam ejus ſubjecit : ut quæ dicta ſunt , univerſa faciens atque patiens , ipſum "
ſequaris : ut ſcilicet propter ipſum omnia ſuſtineas , utque omnem virtutis "
numerum habeas . Is enim Chriſtum ſequitur , qui non in periculis modò "
fortitudinem adhibet , ſed modeſtiam , humilitatem , & omne ſublimioris "
Philoſophiæ genus complectitur . Id enim eſt rectè Dominum ſequi , & ut "
oportet , ſi propter ipſum cuncta ſufferas , & alias virtutes non negligas. "
Multi diabolum ſequentes multa patiuntur , & vitam propter ipſum perdunt : "
quàm nos propter Chriſtum , imò verò propter nos ipſos perdamus . Illi "
hoc faciunt ; & tam hic quàm in futura vita ſibi obſunt : nos autem , ut "
utraque vita potiamur , faciamus , obſecro . Summa enim ignavia eſt , non "
tantam ſolertiam animæ nos adhibere , qui fulgentibus coronis fruemur , "
quantam perditi homines oſtentant ; præſertim cùm nobis Chriſtus adſit at- "
que opituletur , illis verò nemo patrocinium præbeat . "

Et ſequatur me . Quò ſequendus eſt Dòminus ? Quò iit , novimus : Re-
ſurrexit enim , & aſcendit in cœlum : illò ſequendus eſt . *Planè deſperan-* S.Aug.ſerm.
dum non eſt , quia ipſe promiſit , non quia homo aliquid poteſt . Longè à no- 96.de div. 47.
bis erat cœlum , antequam Caput noſtrum iiſſet in cœlum . Jam quare deſpere- cap.3.
mus , ſi membra illius Capitis ſumus ? Illò ergo ſequendus eſt . Et quis eum
nolit ſequi in talem ſedem ? Maximè quia multum timoribus & doloribus
laboratur in terra . Quis nolit illò ſequi Chriſtum , ubi eſt ſumma felici-
tas , ſumma pax , perpetua ſecuritas ? Bonum eſt illò eum ſequi , ſed vi-
den-

,, dendum eſt quà . Etenim verba iſta Dominus Jeſus non tunc dicebat , quan-
,, do à mortuis jam reſurrexerat . Nondum erat paſſus , venturus erat ad cru-
,, cem , venturus ad exhonorationem , ad contumelias , ad flagella , ad ſpi-
,, nas , ad uulnera , ad inſultationes, opprobria , mortem . Quaſi exaſperata
,, eſt via : pigrum te facit , non vis ſequi : Sequere . *Aſperatum eſt quod ſi-
bi homo fecit , ſed contritum eſt quod Chriſtus redeundo calcavit* . Nam quis
non velit ire ad exaltationem ? *Omnes delectat celſitudo : ſed humilitas gra-
dus eſt . Quid tendis pedem ultra te ? Cadere vis , non aſcendere . A gradu in-
cipe , & aſcendiſti* .

XVI. *Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere , perdet illam : qui
autem perdiderit animam ſuam propter me , inveniet eam . Quid enim prodeſt
homini ſi mundum univerſum lucretur , animæ verò ſuæ detrimentum patia-
tur ? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua ?* Si propterea
,, periculoſum eſt , ut ames animam tuam , ne pereat anima tua ; ideò non
S. Aug. ſer. 368. alias 37. ex hom. 50. ,, debes illam amare , quia non vis illam perire. Si autem non vis illam pe-
,, rire , amas illam . Quid eſt hoc ? Si amo , perdo . Ergo non amem , ne
,, perdam . Sed ſi non vis eam perdere , non potes eam amare . Sunt ergo
,, qui perversè animam ſuam amant : & hoc vult ſermo Dei corrigere , non
,, ut oderint animam ſuam , ſed ut rectè diligant ; malè enim diligendo per-
,, dunt eam , & fit quiddam magnum quaſi præpoſterum & contrarium . Sed
,, ita tamen fit , ut ſi diligas eam perversè , pedas illam ; ſi oderis illam
,, rectè , conſerves illam . Eſt ergo quidam perverſus amor ejus , & quod-
,, dam rectum odium ejus : Sed amor perverſus ab odio , odium rectum ab
,, amore ejus. Quis eſt perverſus animæ amor ? Quando diligis animam tuam in
Pſ. 10. 6. iniquitatibus. Audi quia ab odio venit amor iſte perverſus : *Qui autem diligit
,, iniquitatem , odit animam ſuam* . Odium autem rectum vide , quia ab amore
,, venit : *Qui autem odit animam ſuam in hoc ſæculo , in vitam æternam cuſtodit
,, eam* . Utique *Quod vis invenire in vitam æternam , multùm amas. Quod enim
amas ad tempus , quid prodeſt ? Aut ſubduceris illi , aut ſubducitur tibi . Cum
fueris tu ſubtractus , perit ipſe amator : cum fuerit illud ſubtractum , pe-
riit quod amaſti . Ubi ergo aut amator periit , aut quod amatur , non
eſt amandum . Quid eſt ergo amandum ? Quod nobiſcum poteſt eſſe in æter-
num . Sed ſi vis animam tuam in æternum habere ſalvam , oderis eam
,, ad tempus . Ergo odium rectum ab amore venit , perverſus amor ab odio
,, venit* . Quis igitur modus diligendi animam ? Putatis , Martyres non
,, amabant animas ſuas ? Videris certè modò , ſi cujus vita præſentis ſæculi pe-
,, riclitetur , quomodo amici ejus currunt pro ea , quomodo curritur ad Ec-
,, cleſiam , rogatur Epiſcopus , ut intermittat , ſi quas habet actiones , cur-
,, rat , feſtinet ? Quare ? Pro anima . Et omnes contremiſcunt , omnibus
,, cæteris rebus intermiſſis, feſtinandum eſſe decernunt . Omnis feſtinatio lau-
,, datur , omnis tardatio accuſatur . Quare ? Pro anima . Quid eſt , pro
,, anima ? Ne moriatur homo . . . Mors hominis iniquitas eſt . Si curris pro
,, hac vita centum millia, quot millia debes currere pro vita æterna ? Et ta-
,, men propter hanc pigri ſunt homines . Amor ergo perverſus animæ abun-
,, dar , amor autem rectus valdè paucorum eſt . Nam ſicut nemo eſt , qui
,, non diligat animam ſuam , ſic nemo eſt qui non amet carnem ſuam . Unde
,, fieri poteſt , ut & verum ſit , quod ait Apoſtolus , *Nemo unquam carnem
,, ſuam odio habuit* , & anima non ametur ? Diſcamus ergo Fratres , amare
animas noſtras. Omnis voluptas ſæculi tranſitoria eſt . Eſt amor utilis , eſt
amor noxius . *Amor amore impeditur ; amor noxius recedat , & amor uti-
lis ſuccedat . Sed quia homines nolunt illinc recedere , ideò in illos non poteſt*
aliud

aliud introire, ut non capiant, pleni ſunt; fundant, & capiunt. Pleni ſunt enim amore voluptatum carnalium, pleni ſunt amore vitæ præſentis, pleni ſunt amore auri & argenti, poſſeſſionum ſæculi hujus. Qui ergo pleni ſunt, ſic ſunt quomodo vaſa. Vis ut intret mel, unde acetum nondum fudiſti? Funde quod habes, ut capias quod non habes. Ideò prima renuntiatio eſt huic ſæculo, & deinde converſio ad Deum. Qui renuntiat, fundit; qui convertitur, impletur; ſed ſi non fiat corpore ſolo, ſed & corde.

Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? *Magna res anima,*
quæ Chriſti ſanguine redempta eſt. Gravis animæ caſus, quæ nonniſi Chriſti S.Bern. epiſt.
cruce potuit reparari. Si rurſum corruerit peccato dumtaxat ad mortem, un- 54.
de jam reparabitur? Numquid aut alter Chriſtus, aut idem iterum crucifigi habet pro illa?

XVII. *Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis: & tunc reddet unicuique ſecundùm opera ejus.* Abnegare ſe ipſum, crucem ferre, Chriſtum ſequi, bona omnia & commoda temporalia, vitamque ipſam propter illum amittere, merum conſilium non eſt, ſed præceptum Chriſtianis omnibus impoſitum: ſiquidem ex illorum operum & officiorum adimpletione, vel omiſſione, unuſquiſque à Chriſto judicabitur, ex illiſque ſalus æterna hominis pendet. Ultimum judicium, ſi verè credimus, timeamus; ſi timemus, ad illud nos quotidiè præparemus: ſed ti-
meamus timore caſto. *In hoc perfecta eſt charitas nobiſcum, ut fiduciam ha-* 1.Joan. 4.
beamus in die judicii. Ille autem diligit adventum *Domini, qui cum ſince-*
ritate fidei, firmate ſpei, ardore charitatis exſpectat, qui piè vivendo ad S. Aug. epiſt.
diem vitæ ſuæ noviſſimum vigilanter ſe præparat: *Quoniam qualis in die* 199. alias 80.
iſto quiſque moritur, talis in illo die judicabitur. Quàm ſalutaris ſit & neceſſaria ultimi judicii recordatio, veteres illi Ægypti Monachi exemplo ſuo oſtendebant, qui in gratiarum actione poſt cibi ſumptionem, terribilis illius diei mentionem faciebant. Hanc exſcribit & explicat S. Joannes Chry-
ſoſtomus: *Benedictus Deus, qui me paſcis à juventute mea, qui omni carni* S.Jo.Chryſ.
cibum præbes, reple lætitia & gaudio corda, ut ſemper ſatis habentes, ad hom. 56. in
omne bonum opus abundemus in Chriſto Jeſu Domino noſtro, cum quo tibi glo- S.Matth.
ria, honor & imperium cum Spiritu Sancto in ſæcula. Amen. Gloria tibi Domine, gloria tibi Sancte, gloria tibi Rex, quoniam dediſti nobis eſcas: gaudio & lætitia reple nos in Spiritu Sancto, ut inveniamur in conſpectu tuo acceptabiles: Nec pudefiamus, quando unicuique reddes ſecundùm opera ſua. Ac ſi dicerent: *Nulla cura eſt nobis, ne vereccundemur in conſpectu hominum; ſed quæcumque de nobis homines aut ridentes aut exprobrantes dixerint, ad ea nec vertimur quidem: totum autem hoc certamen nobis eſt, ne tunc verecundemur. His dictis, ignei tandem fluvii recordantur, & præmiorum mentionem faciunt: nec dicunt, Ne puniamur; ſed, Ne pudefiamus: id enim nobis etiam gehenna ipſa terribilius eſt, ſi videbimur Dominum offendiſſe. Quod quia multos & rudiores non terret, addunt,* Quando *unicuique reddet ſecundum opera ſua.*

XVIII. Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec « S.Hilarius,
videant Filium hominis venientem in Regno ſuo. *Ex conditione guſtatus, te-* « cap. 17. in
nuem quamdam Fidelibus libationem mortis oſtendit. « Matth.

C A P U T XVII.

Senſus Litteralis.

S. Jo. Chryſ. hom. 57. S. Hieron. in comment. S. Aug. lib. 2. de conſenſu Evang. c. 56.

I. ET *poſt dies ſex, aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum: & transfiguratus eſt ante eos.* Poſt dies ſex integros, non numerato eo quo Chriſtus promiſſum fecit, Verſu ultimo Capitis ſuperioris deſcriptum, nec illo quo montem adiit cum electis tribus Apoſtolis: Nam ſi dies illi numerentur, octo circiter dies interceſſere. Confer cum Lucæ 9. 28. *Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit, Petrum, & Jacobum, & Joannem, & aſcendit in montem, ut oraret.* Tres aſſumpſit, ut trium teſtimonio Myſterii veritas conſtaret. Et ſicut futura Chriſti gloria tres habere teſtes debebat è cœlo, totidemque de terra, ut habetur 1. *Joannis* 5. 7. 8. Ita & hæc gloriæ ejus ſpecimen tres quaſi de cœlo teſtes habuit, Patrem Æternum, Moyſem, & Eliam: & tres de terra, Petrum, Jacobum, & Joannem, quos arcanorum ſuorum conſcios eſſe voluit, ſuſcitationis puellæ, *Marci* 5. 37. agonis in Horto, transfigurationis in Monte; quibus ſolis inter Apoſtolos nova impoſuit nomina, Petrum Apoſtolici collegii caput & Principem; Joannem qui poſt omnes Apoſtolos ſuperſtes, teſtimonium hoc ad ſequentem ætatem viva voce erat tranſmiſſurus; & Jacobum Zebedæi, Joannis fratrem qui primus ex Apoſtolis ſanguine teſtimonium erat obſignaturus. Illos itaque duxit in montem excelſum, nempè Thabor, ſeu Itabyrium, ut Traditio vetus habet. Mons eſt in media Galilæa ſitus, non procul à Nazaret. Duxit illos in montem excelſum ſeorſum, ut oraret, procul ab hominum tumultu remotus, & ne myſterium, quod vulgari ante reſurrectionem ſuam nolebat, innoteſceret omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo. *Et transfiguratus eſt ante eos*, ſive coram eis, non mutatione ſubſtantiæ, corporis, figuræ, ſive faciei, cujus eadem lineamenta Diſcipulis nota permanſerunt; ſed externæ dumtaxat ſpeciei. Lucæ 9. 29. *Et facta eſt dum oraret, ſpecies vultus ejus altera.* Sed & S. Matthæus transfigurationis modum hic explicat his verbis: *Et reſplenduit facies ejus ſicut ſol*; fulgore illo tum ex Divinitatis majeſtate, tum ex animi beatitudine ac gloria in faciem totumque corpus dimanante, ſicut in beatis claritas corporis glorioſi ab animæ claritate derivabitur. *Tam potenti enim natura Deus fecit animam, ut ex ejus pleniſſima beatitudine, quæ in fine temporum ſanctis promittitur, redundet etiam in inferiorum naturam, quod eſt corpus, non beatitudo, quæ fruentis & intelligentis eſt propria, ſed plenitudo ſanitatis, id eſt, incorruptionis vigor*: Qui quidem dotes omnes complectitur. Veſtimenta autem ejus *facta ſunt alba ſicut nix*: Candore coruſcante, radiis ſcilicet ex ſacratiſſimo corpore per veſtimenta erumpentibus, ſicut radii ſolis per nubem ſubjectam promicant. Confer cum Lucæ 9. 29. *Et veſtitus ejus albus & refulgens*: Et Marci 9. 2. *Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non poteſt ſuper terram candida facere.* Et reſplenduit facies ejus ſicut ſol, *&c. Ubi ſplendor faciei oſtenditur, & candor deſcribitur veſtium, non ſubſtantia tollitur, ſed gloria commutatur. Certè transformatus eſt Dominus in eam gloriam, qua venturus eſt poſtea in Regno ſuo. Transformatio ſplendorem addidit, faciem non ſubtraxit.*

S. Hier. ep. 27. & in libello de locis Hebraicis.

S. Aug. epiſt. 118. aliàs 56.

Videſis S. Thom. 3. p. q. 45. art. 2.

S. Hier. in c. 17. S. Math.

II. Et

II. *Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes*. Elias adhuc ſuperſtes, è Paradiſo Terreſtri ſeu alio loco, in quem à Deo translatus vivit ad ſecundum uſque Chriſti adventum, felicis æternitatis candidatus, in montem ſanctum miraculo advectus, & Moyſes redivivus ad tempus, ut myſterio ſerviret. Apparuerunt Moyſes & Elias, ille mediator cui Lex à Deo data per Angelos, iſte Legis zelator ardentiſſimus, ut Chriſtum Legem implere & perficere, non violare, teſtimonio ſuo confirmarent contra Phariſæorum calumnias. 2. Ut ambo oſtenderent, Jeſum non eſſe Eliam, aut unum ex Prophetis, ut vulgus opinabatur, ſed Dominum Prophetarum. 3. Ut Moyſes Legis typus, Elias Prophetarum omnium perſonam gerens, ſignificarent, Legem & Prophetas œconomiæ & Paſſioni mortique Chriſti teſtimonium perhibere, de qua cum ipſo loquebantur, ut explicat S. Lucas. *Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes & Elias viſi in Majeſtate: & dicebat exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem*: Hic ſcilicet Legis & Prophetarum ſcopus. 4. Ut Jeſum mortis & vitæ pariter habere poteſtatem, & ſuperorum ac inferorum Dominum eſſe probaretur, idcircò Moyſen jam mortuum, & Eliam adhuc ſuperſtitem in medium adduxit. 5. Ut Moyſis & Eliæ colloquio cum Jeſu, crucis ejus, paſſionis ac mortis gloria oſtenderetur Petro, qui illum à morte ſubeunda deterrere tentaverat, & reliquis qui paſſionem formidabant, eorumque animi roborarentur. Cùm autem Jeſus oraret, Petrus & alii duo Apoſtoli *gravati erant ſomno. Et evigilantes, viderunt majeſtatem ejus, & duos viros, qui ſtabant cum illo*, ut refert S. Lucas.

S. Jo. Chryſ. hom. 57. in Matth.

S. Hieron. in hunc locum.

S. Aug. ſerm. 78. alias de div. 69.

Luc. 9. 30. 31.

Luc. 9. 32. 33.

III. *Reſpondens autem Petrus, dixit ad Jeſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum, & Eliæ unum*. Petrus ſpectaculi admirabilitate & voluptatis magnitudine velut extra ſe raptus, & neſciens quid diceret, ad Jeſum converſus, dixit: Domine, bonum eſt ac jucundum nos hic permanere, ut aſpectu gloriæ tuæ ſanctorumque tuorum fruamur. Quamobrem permitte, ut hic tria tentoria extruamus, Tibi unum, Moyſi unum, & Eliæ unum. Hoc ſcilicet pacto Moyſen & Eliam, jam parantes diſceſſum, retineri poſſe putabat: neque conſiderabat, ſanctiſſimos illos felicis æternitatis candidatos terrenis tentoriis ex ramis & frondibus arborum non indigere: nec Chriſtum gloria permanenti donandum ante mortem, de qua cum Moyſe & Elia colloquebatur: nec ejus Diſcipulis gloriæ coronam ante certamen conferendam. Inconſiderantiæ autem cauſa fuere ſtupor & timor ex ſpectaculi admirabilitate profectus. Confer cum Marci 9. 4. *Et reſpondens Petrus, ait Jeſu: Rabbi, bonum, eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum. Non enim ſciebat, quid diceret: erant enim timore exterriti*. Et Lucæ 9. 33. *Et factum eſt cùm diſcederent ab illo*, (Moyſes & Elias) *ait Petrus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ: neſciens quid diceret*.

IV. *Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: Ipſum audite*. Nubes lucida Chriſtum, Moyſen, & Eliam cinxit, ſplendoremque majeſtatis & gloriæ Chriſti Diſcipulis tribus attemperavit, ut ferre poſſent. Dei Majeſtas in Veteri Teſtamento in nube apparere & loqui ſolita, Moyſi in Tabernaculo, Salomoni in Templo: Chriſtus etiam in nube in cœlum aſſumptus, in nube ad judicium venturus; ſed nubes quæ Veteris Teſtamenti tempore Deum præſentem indicabat, caliginoſa erat; quæ verò Dei

X 2 & Chri-

S. Jo. Chryſ. hom. 57. in Matth. & Chriſti ſedes eſt tempore Novi Teſtamenti, lucida eſt, ad diverſam
utriuſque œconomiam indicandam. Status enim ille umbrarum erat & figurarum, ille verò lucis & exhibitæ veritatis: ille terroris, hic amoris. Quando minatur Deus, tenebroſam nubem oſtendit. *Cum aſcendiſſet Moyſes, operuit*
Exod. 24. 16. *nubes montem, & habitavit gloria Domini ſuper Sinai, tegens illum nube ſex diebus: ſeptimo autem die vocavit eum de medio caliginis.* Et Propheta de minis ejus differens, ait: *Tenebroſa aqua in nubibus aeris.* Hic verò
Pſ. 17. quia docere, non terrere volebat, nubes lucida videtur. Petrus quidem dicebat, Faciamus hic tria tabernacula: Chriſtus autem tabernaculum nullis factum manibus oſtendit, lux ineffabilis emicat, divina vox intonat: ut autem nulla dubitatio emergeret, quem ex tribus vox Æterni Patris indicaret, & de Chriſto ſolo dictum intelligerent, *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: vox audita eſt, cùm jam Moyſes & Elias diſparuiſſent. Hic Jeſus, quem Moyſes & Prophetæ prædixerunt, jamque agnoverunt & venerati ſunt, ut finem Legis & Prophetarum, ut Mundi Redemptorem, ut verum Meſſiam, eſt *Filius meus*, non ſervus, ut Moyſes & Prophetæ cæteri: *Filius meus*, non adoptivus, ſed proprius; non aliun-
S. Leo, ſer. 94. ſive ho. de transf. fig. Domini. " de creatus, ſed ex me genitus; nec de alia natura mihi factus comparabi-
" lis, ſed de mea eſſentia mihi natus æqualis. *Hic eſt Filius meus* dilectiſ-
" ſimus, utpotè Unigenitus, in quo requieſco & oblector, in quo nihil mihi
" diſplicet, per quem mihi juſti quique homines placent, per quem unum
" placari poſſum & reconciliari peccatoribus. *Hic eſt Filius meus*, quem à me
Joan. 1. non ſeparat deitas, non dividit poteſtas, non diſcernit æternitas; *per*
" *quem omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil*; qui unam mecum volun-
" tatem habet: qui eam, quam mecum habet æqualitatem, non rapina ap-
" petiit, nec uſurpatione præſumpſit; ſed manens in forma gloriæ meæ, ut
" ad reparandum genus humanum exequeretur commune conſilium, uſque ad
" formam ſervilem inclinavit communem Deitatem. *Ipſum audite* ceu Docto-
Deut. 18. 15. rem & Legiſlatorem omnibus datum, in quo Moyſis Vaticinium impletum eſt: *Prophetam de gente tua & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Do-*
Act. 3. 22. *minus Deus tuus: ipſum audies, ut petiſti à Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata eſt, atque dixiſti; Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum ampliùs non videbo, ne moriar.* Quaſi dicatur: Poſtulaſtis, ne Deus vobiſcum ſignis illis terrorem incutientibus ageret: præſtat Deus, quod rogaſtis. *Verbum caro factum eſt: Exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens.* En illum, qui cùm vehementia zeli pro domo Dei Eliam vincat, ſimul manſuetudine Moyſen ſuperat. *Ipſum audite*,
" quem Legis Myſteria prænunciaverunt, quem Prophetarum ora cecinerunt.
" Ipſum audite, qui ſanguine ſuo Mundum redimit, qui diabolum ligat, & va-
" ſa ejus rapit, qui peccati chirographum & prævaricationis pacta dirumpit.
" *Ipſum audite*, quia ipſe eſt Veritas & Vita, ipſe virtus mea, atque ſapien-
" tia. *Ipſum audite*, qui viam aperit ad cœlum, & per crucis ſupplicium, gradus vobis aſcenſionis parat ad Regnum. Confer cum 2. Petri 1. 16. 17. 18. *Non enim doctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem & præſentiam; ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi à magnifica gloria: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite. Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto.*

V. *Et audientes Diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam*, quaſi exanimes præ ſtupore; *& timuerunt valdè*, triplicem ob cauſam. Vel quia ſe erraſſe co-

gno-

gnoverant : vel quia nubes lucida operuerat eos : aut quia Dei Patris vocem loquentis audierant ; quia humana fragilitas conſpectum majoris gloriæ ferre non ſuſtinet, ac toto animo & corpore contremiſcens ad terram cadit. S. Hieron. in hunc locum.

VI. *Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos, dixitque eis : Surgite, & nolite timere*. Quia illi jacebant, & ſurgere non poterant, clementer ad eos acceſſit, & tetigit eos, ut tactu timorem fugaret, & ne ſpectrum putaretur.

VII. *Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Jeſum*. Ne ſi Moyſes & Elias cum illo manſiſſent, Patris vox videretur incerta, cui potiſſimùm daret teſtimonium.

VIII. *Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Jeſus, dicens : Nemini dixeritis viſionem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat*. Nemini, nec condiſcipulis quidem veſtris, viſum illud ac ſpectaculum admirabile enarrate, donec à mortuis reſurrexerim. Noluit autem vulgari ac prædicari gloriam ſuam ac Divinitatem, antequam reſurrexiſſet, ne apud rudes animos ſequens crux ſcandalum faceret ; & Myſterium illud pro ſui magnitudine incredibile videretur. *Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quæ viderant*. S. Hieron. S. Jo. Chryſ. hom. 58. in Matth. Luc. 9. 3. 6.

IX. *Et interrogaverunt eum Diſcipuli, dicentes : Quid ergo Scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primùm venire ? At ille reſpondens, ait eis : Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia*. Audita mentione Reſurrectionis Chriſti, quam non intelligebant, ipſum interrogarunt : Quare eruditi in Lege viri dicunt Eliam priùs venturum, quàm Reſurrectio fiat, & Meſſiæ Regnum incipiat, quod ante Reſurrectionem non incœpturum nobis innuere videris. Aut ſi jam cœpit Meſſiæ Regnum, Te Dei Filio ab Æterno Patre declarato, cur Elias quem veniſſe arbitrabamur, jam abiis è conſpectu noſtro ? Ex recepta enim eruditiorum ſententia, in Malachiæ Prophetæ Vaticinio fundata, venire debebat non abiturus, ſed omnia emendaturus, doeturus populum, monſtraturus Meſſiam, converſurus cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum. Confer cum Marci 9. 9. 10. *Et verbum continuerunt apud ſe, conquirentes, quid eſſet : Cum à mortuis reſurrexerit. Et interrogabant eum, dicentes : Quid ergo dicunt Phariſæi, & Scribæ, quia Eliam oportet venire primùm ?* Malach. 4. 5. & 6.

At ille reſpondens, ait eis : Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia. Elias Prophetas venturus eſt, *antequam veniat dies Domini magnus & horribilis*, & *reſtituet Tribus Jacob* : populum emendabit, adventus ejus & prædicatio ſignum erit conſummationis ſæculi, & *reſtitutionis omnium* proximè futuræ. Iſraelem omnem reliquum ad fidem in me, ſalutemque adducet, ac Gentium plenitudini uniet. Malach. 4. Eccl. 48. 10. Apocal. 11. 3. 6. Act. 3. 1. 2. S. Hil. c. 17. in Matth.

X. *Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, ſed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis*. Ne verò Scribæ & Phariſæi populo perſuadeant, Meſſiam non veniſſe quia ipſius adventum præcedere debet Elias : Dico vobis, Eliam, Joannem Baptiſtam ſcilicet in ſpiritu & virtute Eliæ jam veniſſe, & ſuo functum eſſe officio ; & non cognoverunt eum Eliam eſſe ſecundùm ſpiritum & virtutem ; non cognoverunt, cum eſſe Præcurſorem Meſſiæ quem indigitavit, dicens : *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi*, &c. & in eum homines impii fecerunt, quicquid voluerunt, Deo permittente ; ipſumque in carcerem miſerunt, & occiderunt : ſic & ego paſſurus ſum ab eis, & occidendus. *Tunc intellexerunt Diſcipuli, quia de Joanne Baptiſta dixiſſet eis*. Matt. 14.

Digitized by Google

S. Jo. Chryſ. hom. 58. in Matt.

eis . Quòd Elias venturus ſit, & jam venerit, nulla repugnantia eſt. Cùm enim ait Chriſtus: *Elias venturus eſt , & reſtituet omnia* ; ipſum Eliam Tesbiten dicit , & eam , quæ tunc futura eſt , Judæorum converſionem. Cùm verò ait: *Elias jam venit* : ipſum Joannem Baptiſtam propter miniſterii ſimilitudinem deſignavit. Nam & Prophetæ unumquemque ex approbatis Regibus David appellabant: & Judæos propter morum depravationem, Sodomorum Principes, & filios Æthiopum nuncupabant. Sicut enim ille ſecundi adventus , ita iſte primi Præcurſor fuit: quamvis & illa de cauſa Eliæ nomine Joannem appellet, ut & hunc adventum Vaticinio Prophetæ prædiɛtum oſtendat.

XI. *Et cùm veniſſet ad turbam acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine , miſerere filio meo , quia lunaticus eſt ; & malè patitur : nam ſæpè cadit in ignem , & crebrò in aquam . Et obtuli eum Diſcipulis tuis , & non potuerunt curare eum.* Cùm è Monte deſcendiſſet Jeſus, magnam populi multitudinem circa Diſcipulos ſuos congregatam vidit , &

c. 9. 13.

Scribas *conquirentes* , ſive diſceptantes cum illis . Unus porrò de turba , quæ magna Chriſti admiratione & reverentia afficiebatur , ejus genibus advolutus, ait: Domine, miſerere filii mei, qui certis Lunæ intervallis à dæmone vexatur , & patitur quod ſolent comitiali ſeu epileptico morbo laborantes : Nam ſæpè cadit in ignem , & crebrò in aquam , jaɛtatus & alliſus à dæmone , qui & illum mutum ſurdumque fecit ab infantia . Et obtuli eum Diſcipulis tuis ſanandum, *& non potuerunt curare eum* . Quod ab infelici patre minimè diɛtum arbitror, ut Chriſti Diſcipulos accuſaret; ſed ut dæmonis malignitatem , malique gravitatem exageraret. Scribas tamen inde arripuiſſe occaſionem carpendi Diſcipulos , & cum ipſis diſceptandi, colligitur ex S. Marco,

XII. *Reſpondens autem Jeſus , ait : O generatio incredula , & perverſa , quouſque ero vobiſcum ? Uſquequo patiar vos ? Afferte illum ad me* , Hæc objurgatio partim patrem pueri perſtringit , cujus fides imbecilla erat ; partim & maximè Scribas præſentes & pertinaciter incredulos . Perverſum &

Marci 9.

infidele hominum genus ! Quamdiu fruſtra verſor apud vos , nec veſtram vinco contumaciam ? Uſquequò vos feram , qui tot labores meos vobis inutiles redditis , verbiſque meis ac miraculis non creditis ? Ultima divinæ erga Judæos patientiæ tempora nunc agi oſtendit Chriſtus , eoſque tandem deſerendos , Regnumque Dei ad Gentes transferendum . Confer cum Deuteronomii 32. 20. 21. *Abſcondam faciem meam ab eis , & conſiderabo noviſſima eorum . Generatio enim perverſa eſt , & infideles filii . Ipſi me provocaverunt in eo qui non erat Deus , & irritaverunt in vanitatibus ſuis : Et ego provocabo eos in eo qui non eſt populus , & in gente ſtulta irritabo illos* . Ut autem innoteſcat , Jeſum non iratum homini , ſed vitio , & in illo uno Judæos arguiſſe infidelitatis , ait : *Afferte illum ad me* . Afferte puerum lunaticum & arreptitium , ut ſanem eum .

S. Hieron. in hunc locum

XIII. *Et increpavit illum Jeſus , & exiit ab eo dæmonium , & curatus eſt puer ex illa hora* . Non puerum infelicem , ſed dæmonem illum vexantem Jeſus increpavit . Confer cum Marci 9. 24. *Et cùm videret Jeſus concurrentem turbam , comminatus eſt ſpiritui immundo , dicens illi : Surde & mute ſpiritus , ego præcipio tibi , exi ab eo , & ampliùs ne introeas in eum . Et exclamans , & multùm diſcerpens eum , exiit ab eo* . Et Lucæ 9. 43. *Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum , & ſanavit puerum , & reddidit illum patri ſuo* . Increpatio illa Chriſti præ ſe fert ejus imperium in dæmonem tamquam ſubditum , qui obedire cogatur ; & indignationem in eum , ut hoſtem , qui hominum vexatione obleɛtetur .

XIV. *Tunc*

XIV. *Tunc acceſſerunt ad Jeſum Diſcipuli ſecretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum?* Cum Ieſus domum ingreſſus eſſet, Diſcipuli veriti ne eorum culpa factum eſſet, ut dæmonium à puero non ejeciſſent, Dominum rogarunt, ut cauſam illis aperire dignaretur, cur illum non poterant expellere. *Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem veſtram*. Ita vocat fidem imperfectam, & longè minorem, quàm haberè debeant pro ratione diuturnæ inſtitutionis in ſchola Chriſti, & muneris Apoſtolici. *Amen quippe dico vobis: Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis Monti huic, Tranſi hinc illuc, & tranſibit; & nihil impoſſibile erit vobis*. Si vel tantillum fidei conjunctæ cum fiducia impetrandi ab Omnipotente Deo, quod petitis ad ejus gloriam, & veſtram vel aliorum ſalutem, habueritis; dicetis Monti huic ante veſtros oculos poſito, Tranſi hinc in alium locum, & tranſibit, veſtris parens mandatis. Nihil eſt tam difficile, quod non præſtetis. Nihil impoſſibile erit vobis eorum, quæ neceſſe erit vos facere ad Dei gloriam, & Evangelicæ doctrinæ confirmationem. *Si habueritis fidem, ut granum ſinapis*, &c. Hyperbolica locutio eſt, quaſi dicat: Si minimam fidem habueritis, id eſt, tantam quantam habere debetis, habita inſtitutionis veſtræ muneriſque ratione, Montes transferre verbo poteritis. Hanc fidem Apoſtolus maximam vocat efficacia & virtute, ſive comparatè ad eam quam vulgò habebant Chriſtiani. *Si habuero* (inquit) *omnem fidem*, id eſt, perfectiſſimam, *ita ut Montes transferam*, &c. Id reverà factum traditur à S. Gregorio Neocæſarienſi Epiſcopo, cui Thaumaturgo cognomen: & S. Nonnoſi precibus ingentis molis ſaxum à Soracte tranſlatum Martyrologia produnt: & idem ab Epiſcopo Armenio præſtitum inſtante Calipha Babylonio, anno milleſimo ducenteſimoquinto, Auctores non ſpernendi referunt. *Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis*, &c. *Fidem hìc ſignorum dicit, & ſinapis meminit, cujus maxima virtus eſt. Nam cùm minima ſit, magnitudine virtutis cæteris omnibus vehementior eſt. Ut igitur oſtenderet, ſinceræ fidei minimum ingentia poſſe, ſinapis mentionem fecit*. Apoſtolos quidem Montes tranſtuliſſe non legimus, ſed multò majora fecerunt; multos enim mortuos ſuſcitarunt. Majus enim eſt animam hominis defuncti in corpus revocare, quàm montem tranſponere. Cumque nonnulli ſanctitate multò inferiores, Montes tranſtulerint neceſſitate poſtulante; non dubium, quin & illi Montes tranſtuliſſent, ſi opus fuiſſet. Quamvis & aliquid tale ab illis fortè factum ſit, & non ſcriptum: non enim omnia miracula Sanctorum, ac ne Chriſti quidem, litteris mandata ſunt.

1. Cor. 13. 2.

Euſeb. lib. 7. hiſt. Eccl. c. 2.

S. Jo. Chryſ. hom. 53. in S. Matth.

S. Jo. Chryſ. ho. 58. Matth.

XV. *Hoc autem genus non ejicitur, niſi per orationem & jejunium*. Hoc genus dæmoniorum nequiſſimorum, & ferociſſimorum: vel quæ diù hominem poſſederunt, ut difficillimum eſt inveteratos curare morbos, non ejicitur niſi per orationem cum jejunio conjunctam, quæ in fidei ſubſidium accedant. Quamquam S. Joannes Chryſoſtomus, *Genus hoc* interpretetur *univerſum dæmonum genus*.

XVI. *Converſantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Jeſus: Filius hominis tradendus eſt in manus hominum: & occident eum, & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer*. Cùm autem Chriſtus & ejus Diſcipuli in Galilæa verſarentur, rurſus illis mortis ac reſurrectionis ſuæ Myſteria inculcavit; tum ut certiſſimam præſcientiam ſuam, ardentiſſimumque patiendi deſiderium monſtraret; tum ne inopinato eventu fides eorum labefactaretur. Filius hominis tradentus eſt in manus hominum impiorum, à Patre, qui permittet ipſum illorum poteſtati; a ſeipſo, quia volens mortem ſubibit; à Juda, qui Pontificibus & Scribis ipſum tradet, & illi Pilato, & Pilatus Militibus.

Et

Et mœrore graviſsimo affecti ſunt Diſcipuli his auditis ſermonibus, nec eos ſpes reſurrectionis Chriſti ſolabatur, quia Myſterium illud nondum intelligebant, vel ad illud non attendebant.

XVII. *Et cùm veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit didrachma? Ait: Etiam.* Didrachma ſeu dimidium ſicli, capitatim Judæis impoſitum in uſum Templi, quotannis ſolvendum, ab ipſis penſitatum eſt ad Veſpaſiani uſque tempora, qui expugnatis Jeroſolymis, illud Capitolio pendi imperavit. Hujus igitur ſacri tributi collectores Petrum conveniunt, eumque interrogant, num didrachmum ſolvere ſoleat, quod ex pietate in Deum ſolvebant Religionis Judaicæ profeſſores. Reſpondit Petrus: *Etiam.* Quòd annis ſuperioribus Magiſtrum ſolventem vidiſſet, aut tum non recuſaturum confideret.

Exo. 30. 12. 13. 2. Paralip. 24. 5. & 6. Joſeph. li. de bello Judai-co, c. 26.

XVIII. *Et cùm intraſſet in domum, prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? A filiis ſuis, an ab alienis? Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Jeſus: ergo liberi ſunt filii.* Cùm Petrus domum ingreſſus eſſet, Jeſus illum ſermone prævenit de eo, quod cogitabat: & interrogavit, num Reges à filiis ſuis Regni hæredibus, tributum vel cenſum exigerent, an ab alienis. Cumque Petrus & ex more gentium & ex rationis naturalis æquitatiſque dictamine reſpondiſſet, *Ab alienis.* Dixit Jeſus: *Ergo liberi ſunt filii*, id eſt, à tributis immunes ſunt ipſo natalium ſuorum jure. Similitudinem à Regibus terræ ad cœli Regem deducit hoc modo: Filii Regum immunes ſunt à tributis: Quis igitur dubitet, me qui Filius ſum unicus Dei, cujus nomine didrachma exigitur Templo inferendum, adeòque major Templo, Templique Dominus, liberum eſſe à didrachmi penſitatione? Si autem de tributo ſacro hìc non agi, ſed de tributo & cenſu Cæſari debito videatur: nihilominùs vim ſuam habet ratiocinium Chriſti à minori ad majus. Regum filii tributa ipſis non ſolvunt: Ego igitur qui ſum Regis Regum, Dei ſcilicet, Filius Unigenitus nemini tributum vel cenſum debeo.

S. Hil. c. 17. S. Matt. n. 10. & 11.

S. Io. Chryſ. hom. 59. in S. Matth. 5. S. Hier. in c. 17. Matth. S. Aug. lib. 1. qu. evang. quæſt. 23.

XIX. *Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle; & aperto ore ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me & te.* Ne autem ipſis offendiculo ſimus, cùm me Filium Dei, adeòque à tributo & cenſu immunem eſſe neſciant, & nondum ſcire teneantur, quod & vobis vulgare prohibui: *Vade ad mare*, &c. Nec omninò recuſat, nec ſimpliciter ſolvi pro ſe jubet tributum; ſed priùs immunitatem ſuam oſtendit, tum demum dari juſſit: primum ut Diſcipulos ſuos inſtrueret, alterum ut ſcandalum impediret. Utque ſe rerum omnium dominum eſſe oſtenderet, & maris ipſius ditionem habere, inventum ſeu potiùs creatum in ore piſcis, quem ad primum hami jactum captum iri ſcivit, ſtaterem, drachmas quatuor valentem, dari juſſit pro ſe ac Petro familiæ capite. *Honoris excellentiam* in Petro S. Joannes Chryſoſtomus hic commendat: *Hunc enim locum*, inquit, *Marcus qui Petri Diſcipulus fuit, ideò non ſcripſiſſe videtur, quoniam ingens hinc honor Magiſtro deferebatur. Sed negationem quidem diligentiſſimè ſcripſit: hæc verò quæ ad Magiſtri laudem pertinent, ipſo forſan deprecante ne magnifica de eo diceret, omninò ſiluit. Pro me, inquit, & te: quoniam & Petrus primogenitus erat. Miraris omnipotentiam Chriſti? Mirare Diſcipuli etiam fidem, qui ad rem ita natura incredibilem illico paruit, cujus quidem fidei retributionem confeſtim habuit, Chriſto in tributi ſolutione conjunctus.*

S. Jo. Chryſ. hom. 59. in S. Matth.

S. Hieron. in hunc locum.

Sene

Digitized by Google

Senſus Moralis.

I. ET *poſt dies ſex, aſſumpſit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus; & duxit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos.* Ex Diſcipulorum numero duodecim Apoſtolos Chriſtus elegerat. Ex Apoſtolis tres ſeligit eximios, quibuſcum arcana ſua communicet, & quos ſuæ majeſtatis ac gloriæ ſpectatores & teſtes faciat: ut ſingulares gratias, favores, ac dona ſe pro beneplacito voluntatis ſuæ tribuere oſtendat iis, qui Deum magis diligunt, & ab eo magis diliguntur:
Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Dominus. Tres aſſumpſis Jeſus magni Tert. lib. de
myſterii teſtes, *non quaſi cæteros reprobans, ſed quoniam in tribus teſtibus ſta-* præſcript.
bit omne verbum. Nemo collegarum invidet, quia *charitas non æmulatur.* cap. 22.
Tres illi ſunt, de quibus dixerat: *Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non* S.Hier. c. 17.
guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in Regno ſuo. S. Matth.
Promiſſum implevit: *qualis* enim *futurus eſt tempore judicandi, talis apparuit.* Duxit illos in montem excelſum. *Ducere ad montana Diſcipulos, pars*
Regni eſt. Ducuntur ſeorſum, quia multi vocati, pauci verò electi. Duxit Lucæ 9.
in montem, ut oraret: ut ſacrum ſeceſſum ac ſolitudinem, aſcenſionem à terrenis rebus & affectibus ad cœleſtia, qua ſurſum cor habetur ad Dominum, congruas eſſe ad orationem & contemplationem diſpoſitiones doceret. Myſteria ſua & arcana Deus ſingulariter non communicat, niſi cum
iis, qui procul à Mundi tumultibus ſunt remoti: *Ducam eam in ſolitudi-* Oſee 2.14.
nem, inquit, *& loquar ad cor ejus.* Cæterùm non omnium eſt in montem aſcendere, ſed eorum qui à Chriſto aſſumuntur & ducuntur: qui ipſum ſequuntur & imitantur, qui viva Divinitatis ipſius, Paſſionis, & Reſurrectionis fide inſtructi, ad bibendum Paſſionis ipſius Calicem parati ſunt, qui veterem hominem exuerunt cum actibus ſuis, & induerunt novum, qui in
Chriſto habentes *illam quæ ex Deo eſt juſtitia in fide, ad cognoſcendum il-* Philipp. 3.
lum, & virtutem reſurrectionis ejus, & ſocietatem paſſionum illius, configurati morti ejus: qui eorum *quæ retrò ſunt obliti, ad anteriora ſemetipſos extendunt*, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu totis viribus ac ſtudiis contendentes: *Quorum converſatio in cælis eſt: unde etiam Salvatorem expectant Dominum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* Ad montem contemplationis & perfectionis, ad ſummum orationis & ſanctitatis gradum ſtatim non aſcenditur. Nemo derepentè fit ſummus. Regnum Dei ſemini ſimile eſt, quod
paulatim creſcit in meſſem. *Semita juſtorum quaſi lux ſplendens, creſcit uſque*
ad perfectam diem. Quemadmodum gradus pœnitentiæ conſtituti ſunt olim Prov. 4.18.
peccatoribus, ita gradus perfectionis juſtis. Tres vitæ ſpiritualis ſtatus Theologiæ Myſticæ Magiſtri diſtinxerunt, incipientium, proficientium, & perfectorum; ſeu vitæ purgativæ, illuminativæ, & unitivæ. Ad ſum-
mum gradum niſi per medios non pervenitur. *Quis mihi tribuat, ut ſcribat* Job. 31.
librum ipſe qui judicat? (inquit Job) *per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum, & quaſi principi offeram eum.* Vita ſpiritualis magnus liber eſt. Ejus enim præcepta in Novo Teſtamento exarata ſunt à Chriſto ſummo vivorum & mortuorum Judice; & interiùs in cordibus piorum à Spiritu Sancto deſcribuntur: ſed liber ille ſtatim non pervolvitur, per gradus pronuntian-
dus eſt. *Nemo enim infirma deſerens, repentè fit ſummus: quia ad obti-* S.Greg.M.lib.
nendum perfectionis meritum, dum quotidie mens in altum ducitur, ad hoc 22.moral.cap.
procul dubio velut aſcenſionis cujuſdam gradibus pervenitur. 14.

Et transfiguratus eſt ante eos. *In qua transfiguratione illud quidem principaliter agebatur, ut de cordibus Diſcipulorum crucis ſcandalum tolleretur: nec con-*
S.Leo M. ſer. 94. ſive hom. de transfiguratione. *turbaret eorum fidem voluntariæ humilitas Paſſionis, quibus revelata eſſet abſconditæ excellentia dignitatis. Sed non minore providentia ſpes ſanctæ Eccleſiæ fundabatur, ut totum Chriſti corpus agnoſceret, quali eſſet commutatione donandum: ut ejus ſibi honoris conſortium membra promitterent, qui in capite*
Matth. 13. 43. *præfulſiſſet. De quo idem Dominus dixerat, cùm de adventus ſui majeſtate loqueretur: Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in Regno Patris ſui:* proteſtante hoc ipſum
Rom. 8. 18. beato Paulo Apoſtolo, & dicente: *Exiſtimo enim, quòd non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Et iterum:
Coloſ. 3. 3. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Cùm enim Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.*

Transfiguratus eſt ante eos. Æternæ beatitudinis, quæ Sanctis promittitur, levis hæc delineatio & adumbratio fuit: *Non enim oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe.*
1. Cor. 2. 9. Oſtendit Deus in glorioſa Filii ſui transfiguratione finem quò tendimus, & viam qua tendamus. Finis quò tendimus, beatitudo æterna eſt, in ſolius Dei fruitione ſita. Ait Epicureus: Mihi frui mea carne bonum eſt. Ait Stoicus: Mihi frui mea mente bonum eſt. Dicat Chriſtianus: *Mihi adhærere Deo bonum eſt.* Dic Epicuree, quæ res faciat beatum? Reſpondet, Voluptas corporis. Dic Stoice? Virtus animi. Dic Chri-
S. Aug. ſerm. 150. ſtiane? Donum Dei. *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, & in*
Pſ. 88. 16. *nomine tuo exultabunt tota die, & in juſtitia tua exaltabuntur, quoniam glo-*
Pſ. 17. 2. *ria virtutis eorum tu es.* Virtutem quærebas? dic, *Domine virtus mea.* Bea-
Pſ. 93. 12. tam vitam quærebas? dic, *Beatus homo quem tu erudieris Domine. Beatus enim populus, cujus non voluptas carnis, cujus non virtus propria, ſed bea-*
Pſ. 143. 15. *tus populus, cujus eſt Dominus Deus ipſius. Hæc eſt patria beatitudinis quam omnes volunt, ſed non omnes rectè quærunt. Nos autem ad talem patriam non nobis viam quaſi corde noſtro machinemur, & erraticas ſemitas moliamur. Venit inde & via. Quid vult enim beatus, quid vult, niſi non falli, non mori, non dolere? Nemo beatus eſt, niſi qui vivit in æternum, ſine ullo timore, ſine ulla fallacia.* In illa autem patria, ad quam tendimus, perennis contemplatio veritatis, ſiquidem *Deum videmus non per ſpeculum & in ænigmate, ſed ſicuti eſt*: & gaudium ſempiternum de veritate, & vita immortalis. Unde cœleſtis beatitudo vita ſimpliciter appellatur. *Si vis ad vitam ingredi*, ait Chriſtus, *ſerva mandata.* Non ei dixit, *Beatam*, quia miſera nec vita dicenda eſt. Non ei dixit *Æternam*, quia ubi mortis timor eſt, nec vita dicenda eſt: Ergo vita, quæ hoc nomine digna eſt, ut vita dicatur, non eſt niſi beata; & beata non eſt niſi æterna. Hanc volumus omnes, veritatem, & vitam. Sed ad tam magnam poſſeſſionem, ad tam grandem felicitatem quà itur? Inſtruxerunt ſibi vias erroris Philoſophi. Alii dixerunt, Hac: alii dixerunt, Non hac ſed hac. Latuit illos via, quia *Deus ſuperbis reſiſtit.* Lateret & nos, niſi veniſſet ad nos. Ideò Dominus. *Ego*, inquit, *ſum via.* Piger viator, venire nolebas ad viam, ad te venit via. Quærebas, quà ires: *Ego ſum via*: Quærebas, quò ires: *Ego ſum veritas & vita. Non errabis, quando is ad illum per illum.* Hæc eſt doctrina Chriſtianorum, non planè conferenda, ſed incomparabiliter præferenda doctrinis Philoſophorum, immunditiæ Epicureorum, ſuperbiæ Stoicorum.
S. Tho. 3. p. q. 45. art. 1. Hanc ſuæ Transfigurationis myſterio docuit Chriſtus: *Et transfiguratus eſt ante eos.* Dominus Diſcipulos ſuos, prænuntiata Paſſione ſua, ad ejus imitationem induxerat. Oportet autem, ut aliquis directè procedat in via,

ut

ut finem præcognoſcat, quò tendit. Unde Thomas Apoſtolus dixit: *Domine, neſcimus quò vadis, & quomodo poſſumus viam ſcire?* Et hoc præ- Joan. 14.
cipuè eſt neceſſarium, quando via eſt difficilis & aſpera, & iter laborioſum, finis verò jucundus. Chriſtus autem per ſuam paſſionem ad hoc pervenit, ut gloriam obtinerèt non ſolùm animæ, quam habuit à principio
ſuæ conceptionis, ſed etiam corporis: *Hæc oportuit Chriſtum pati, & ita* Luc. ult.
intrare in gloriam ſuam. Ad quam etiam perducit eos qui veſtigia ſuæ paſſionis ſequuntur. *Per multas* enim *tribulationes oportet nos intraret in Re-* Act. 14.
gnum cœlorum. Et ideò conveniens fuit, ut Diſcipulis ſuis gloriam ſuæ
claritatis oſtenderet, cui ſuos configurabit: *Reformabit corpus humilitatis* Philipp. 3.
noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Unde Venerabilis Beda: *Pia*, in- Bed. in Matth
quit, *proviſione factum eſt ut contemplatione ſemper manentis gaudii ad breve tempus delibata, fortiùs adverſa tolerarent*. Hinc Moyſes & Elias cum Chriſto transfigurato *loquebantur de exceſſu quem completurus erat in Jeruſalem*, ut Chriſtum per Paſſionem & mortem gloria & honore & coronandum
Apoſtoli diſcerent: & nos, ſi ſocii fuerimus paſſionum Chriſti, ſocios
etiam reſurrectionis & gloriæ futuros. Simus igitur *in tribulatione patien-* Rom. 12. 12.
tes, ſpe gaudentes: Quoniam *Momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ,* 2. Cor. 4. 17.
æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Ad hanc gloriam ſuſpiremus, propter ipſam cuncta faciamus patiamurque, ejus nos exſpectatio in præliis
Chriſtianæ militiæ roboret, in adverſis conſoletur, in via peregrinationis
noſtræ ſuſtentet. Repoſita ſit hæc ſpes in ſinu noſtro, velut clypeus nos
protegens, velut ſertum nos recreans. *Quid enim mihi eſt in cœlo, & à* Ps. 72. 25. 26.
te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
Quid eſt illud quod habeo in cœlo? Quid eſt? Quantum eſt? Quale eſt?
Et cùm non tranſit, quod habeo in cœlo, *à te quid volui ſuper terram?* S. Auguſt.
Servas mihi tu divitias immortales in cœlo teipſum, & ego volui à te in enarr. in
terra quod habent & impii pecuniam, aurum, argentum, gemmas, familias, Ps. 72.
quod habent ſcelerati multi, quod habent multæ fœminæ turpes, multi «
viri turpes: hæc pro magno deſideravi à Deo meo ſuper terram; cùm «
ſervet ſe mihi in cœlo Deus meus: *Deus cordis mei, & pars mea Deus* «
in æternum. Inveniamus divitias noſtras, eligat ſibi partes genus humanum. «
Videamus homines cupiditatum diverſitate laniari: eligant alii militiam, «
alii advocationem, alii diverſas variaſq; doctrinas, alii negotiationem, alii «
agriculturam; iſtas partes ſibi faciant de rebus humanis: clamet populus «
Dei, *Pars mea Deus meus*. Non ad tempus pars mea; ſed *Pars mea Deus* «
in ſæcula. Aurum etſi ſemper habeo, quid habeo? Deum etſi non ſemper
haberem, quàm magnum bonum haberem? Huc accedit, quia mihi ſe
ipſum promittit, & id me in æternum habiturum promittit. Tantum habeo, & nunquam non habeo. Magna felicitas: *Pars mea Deus*. Quamdiu?
In ſæcula. Vide, quomodo illum amavit; fecit cor caſtum: *Deus cordis mei,*
& pars mea Deus in ſæcula. Factum *eſt cor caſtum, gratis jam amatur Deus, non ab illo petitur aliud præmium. Qui aliud præmium petit à Deo, & propterea vult ſervire Deo; carius facit quod vult accipere, quàm ipſum à quo vult accipere. Quid ergo, nullum præmium Dei? Nullum præter ipſum. Præmium Dei ipſe Deus eſt. Hoc amat, hoc diligit: ſi aliud dilexerit, non erit caſtus amor. Recedis ab igne immortali? frigeſces, corrumperis.*

II. *Et reſplenduit facies ejus ſicut ſol: veſtimenta autem ejus facta ſunt alba* «
ſicut nix. Ipſe Jeſus ſplenduit ſicut ſol, ſe lumen eſſe ſignificans, quod «
illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quod eſt iſte ſol oculis carnis, hoc ille oculis cordis. *Veſtimenta autem ejus, Eccleſia ejus*, «

S. Aug. ſer. 78. alias de div. 69. Veſtimenta, enim, niſi ab induto contineantur, cadunt. Horum veſtimentorum quædam quaſi noviſſima fimbria Paulus fuit: Ipſe enim dicit, *Ego ſum minimus Apoſtolorum*. Et alio loco, *Sum noviſſimus Apoſtolorum*. In veſtimento autem fimbria eſt noviſſima & minima. Proinde ſicut illa mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur, tacta Domini fimbria, ſalva facta eſt: ſic Eccleſia quæ ex Gentibus venit, Paulo prædicante, ſalvata eſt. Quid mirum ſi per candida veſtimenta ſignatur Eccleſia, cum audiatis Iſaiam Prophetam dicentem: *Si fuerint peccata veſtra ſicut coccinum, quaſi* *Iſai. 1. 18.* *nix de albabuntur?* Reſplenduit facies ejus ſicut ſol, veſtimenta autem ejus facta ſunt alba ſicut nix: quia *Deus lux eſt*, & *Amictus eſt lumine ſicut ve-* *1. Jo. 1. 5. Pſ. 103. 2.* *ſtimento*. Et *Nos revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eadem ima-* *2. Cor. 3. 18.* *ginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu*.

III. *Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes*. Moyſes & *S. Aug. ibid.* Elias, id eſt, Lex & Prophetæ quid valent, uiſi cum Domino colloquantur? Niſi Domino perhibeant teſtimonium, quis leget Legem? quis Prophetas? Videte, quàm breviter hoc Apoſtolus ait: *Per Legem enim cognitio peccati: nunc autem ſine Lege, juſtitia Dei manifeſtata eſt*; ecce ſol: *teſtificata à Lege & Prophetis*; ecce ſplendor. Sicut per Moyſen Lex, per Eliani Prophetæ, ſic per Chriſtum Jeſum Evangelium ſignificatur. *Chriſtus* *S. Aug. tr. 17. in Joan.* *apparuit medius inter Moyſem & Eliam, tamquam Evangelium teſtimonium haberet à Lege & Prophetis*. Adſtipulantur enim ſibi invicem utriuſque fœderis paginæ; & quem ſub velamine Myſteriorum præcedentia ſigna promiſerant, manifeſtum atque perſpicuum præſentis gloriæ ſplendor oſtendit. *S. Leo, ſer. 64. ſeu ho. de transfig. cap. 4.* Quia, ſicut ait beatus Joannes: *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. In quo & propheticarum promiſſio impleta eſt figurarum, & legalium ratio præceptorum, dum *& veram docet Prophetiam per ſui præſentiam, & poſſibilia facit mandata per gratiam*.

IV. *Reſpondens autem Petrus, dixit ad Jeſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum, & Eliæ unum*. Delectatus eſt Petrus. & quem ſeculi hujus illecebroſa non cape- *S. Amb. li. 7. in Lucam. n. 18.* rent, gratia Reſurrectionis illexit. *Bonum eſt*, inquit, *nos hic eſſe*. (Hinc & S. Paulus ait: *Diſſolvi enim, & eſſe cum Chriſto, multo melius*.) Nec laudaſſe contentus, non ſolùm affectu, ſed etiam factorum devotione præſtantior, ad ædificanda tria tabernacula impiger operarius, communis obſequii miniſterium pollicetur. Et quamvis neſciret quid diceret, tamen pollicebatur officium; quo non inconſulta petulantia, ſed præmatura devotio fructus pietatis accumulat. Nam *quod ignorabat, condi-* *S. Hier. in c. 17. S. Matth.* *tionis fuit; quod promittebat, devotionis. Sed non capit humana conditio in hoc corruptibili, in hoc mortali corpore facere tabernaculum Deo*. Apoſtole ſancte, *ſi quæris tria tabernacula, nequaquam ſervos cum Domino conferas, ſed fac tria tabernacula, imò unum Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, ut quorum eſt una divinitas, unum ſit & in pectore tuo tabernaculum*. Domine, *bonum eſt nos hic eſſe. Si vis, faciamus hic tria tabernacula*, &c. Huic ſuggeſtioni Dominus non reſpondit, ſignificans, non quidem improbum, ſed inordinatum eſſe, quod cuperet: cùm ſalvari mundus niſi Chriſti morte non poſſet, & exemplo Domini in hoc vocaretur credentium fides, ut *S. Leo. ſerm. 94.* licèt non oporteret de beatitudinis promiſſionibus dubitari, *Intelligeremus tamen, inter tentationes hujus vitæ priùs nobis tolerantiam poſtulandam eſſe, quàm gloriam: quia tempora patiendi non poteſt felicitas prævenire regnandi*.

Domine, bonum eſt nos hic eſſe, Cunſuiationibus & deliciis etiam ſpiritalibus ne inhæreant animæ piæ, ne Deum amore ſolùm concupiſcentiæ, non ami-

amicitiæ diligere ; ne ex favoribus , non ex infinita magnitudine ipſum æſtimare ; ne locare cor ſuum , non dare Deo , ne negotiari , non gratis colere & amare Sponſum videantur . Utilius eſt animæ juſtæ , per cruces interiores à Deo probari . *Recedit* interdum Sponſus cœleſtis , *ut abſens magis deſideretur , deſideratus avidiùs quæratur , diu quæſitus gratiùs inveniatur . Ne ergo exilium deputemus pro patria , venit Sponſus & recedit viciſſim , nunc conſolationem afferens , nunc univerſum ſtatum noſtrum in infirmitatem commutans .* [S. Bernard.]

Domine , bonum eſt nos hic eſſe . Per ſpirituales conſolationes & delicias nos vendicat Deus à carnalibus deſideriis , quæ militant adversùs animam ; nos eripit mundo , ſibique devincit . Hinc piæ animæ ajunt : *Meliora ſunt ubera tua vino .* [S. Ber. ſer. 9. in Cant.] Carnis , inquiunt , voluptatem , qua paulò ante ebriæ tenebamur , vincunt hæ , quas tua nobis ubera ſtillant , deliciæ ſpirituales . *Et pulchrè vino comparant carnalem affectum : Ut enim uva ſemel expreſſa non habet jam quid denuò fundat , ſed perpetua ariditate damnatur : ſic caro in preſſura mortis ab omni prorſus ſua delectatione ſiccatur , nec ultra revireſcit ad libidines . Unde Propheta :* Omnis caro fœnum , & omnis gloria ejus tamquam flos agri : Exſiccatum eſt fœnum , & cecidit flos . [Iſaiæ 40.] *Et Apoſtolus :* Qui ſeminat in carne , de carne metet corruptionem . [Galat. 6.] *Vide autem , ne non carni tantùm , ſed & mundo competat iſta proportio : ſiquidem & ipſe tranſit , & concupiſcentia ejus , Et cùm omnia quæ in Mundo ſunt , finem habeant , finis eorum non erit finis . Verùm ubera non ſic . Hæc enim cùm exhauſta fuerint , rurſum de fonte materni pectoris ſumunt , quod propinent ſugentibus . Meritò proindè meliora carnis ſæculive amore aſſerunt ubera ſponſæ , quæ nullo umquam lactentium numero areſiunt , ſed ſemper abundant de viſceribus charitatis , ut iterùm fluant . Flumina ſiquidem fiunt de ventre ejus , fitque in ea fons aquæ ſalientis in vitam æternam .*

Domine , bonùm eſt nos hic eſſe . Si gaudii cœleſtis ſtillicidio ſic extra ſe rapitur Apoſtolus , ut neſciat , quid dicat , quid fiet , cùm implebitur illud propheticum , *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ , & torrente voluptatis tuæ potabis eos ; quoniam apud te eſt fons vitæ , & in lumine tuo videbimus lumen?* [Pſ. 35. 9.] Cùm accepta fuerit illa ineffabilis lætitia , perit quodammodo humana mens , & fit divina : *Inebriabuntur ab ubertate domur tuæ , & torrente voluptatis potabis eos .* [S. Auguſt. enarat. in Pſ. 35.] Torrens dicitur aqua veniens cum impetu . Impetus erit miſericordiæ Dei , ad irrigandos & inebriandos , qui modò ponunt ſpem ſub umbraculo alarum ejus . Voluptas illa quæ eſt ? Quaſi torrens inebrians ſitientes . Modò ergo qui ſitit , habeat ſpem , inebriatus habebit rem : antequam habeat rem , ſitiat in ſpe : *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam , quoniam ipſi ſaturabuntur .* [Matth. 5. 6.] Quo ergo fonte irrigaberis , & unde currit tantus torrens voluptatis ejus ? *Quoniam apud te eſt fons vitæ .* Quis eſt fons vitæ , niſi Chriſtus ? Venit ad te in carne , ut irroraret fauces tuas ſitientes : ſatiabit ſperantem , qui irroravit ſitientem : *Quoniam apud te eſt fons vitæ , & in lumine tuo videbimus lumen .* Hic aliud eſt fons , aliud lumen ; ibi non ita : Quod enim eſt fons , hoc eſt & lumen : & quicquid vis illud vocas , quia non eſt quod vocas ; quia non potes congruum nomen invenire , non remanet in uno nomine . Si diceres , quia lumen eſt ſolùm , diceretur tibi : Sine cauſa ergo mihi dictum eſt , ut eſuriam & ſitiam : Quis enim eſt , qui manducet lumen ? Illud planè rectè mihi dictum eſt , *Beati mundo corde , quoniam ipſi Deum videbunt :* [Matth. 5. 8.] Si lumen eſt , oculos meos parem . Para & fauces , quia illud quod lumen eſt , & fons eſt : fons quia ſatiat ſitientes , lumen quia illuminat cœcos . Hic aliquando alibi lumen , alibi fons . Aliquando enim

cur-

currunt fontes & in tenebris , & aliquando in eremo pateris ſolem , non invenis fontem : hìc ergo poſſunt iſta duo eſſe ſeparata : ibi non fatigaberis , quia fons eſt ; non tenebraberis , quia lumen eſt.

Domine , bonum eſt nos hic eſſe . Vox eſt eorum , qui guſtant & vident ,
S. Aug. enar. in Pſ. 74. quàm ſuavis ſit Dominus , quàm beatus vir qui ſperant in eo . *Omni* enim
homini converſo ad Deum mutatur delectatio , mutantur deliciæ : non ſubtrahuntur , ſed mutantur . Omnes autem deliciæ noſtræ in hac vita , nondum ſunt in re ; ſed ipſa ſpes tam certa eſt , ut omnibus hujus ſæculi deliciis præponenda ſit . Sicut ſcriptum eſt , Delectare in Domino , & dabit tibi petitiones cordis tui . *Si nondum habes petitiones cordis tui , unde delectaris in Domino , niſi quia tenes certum promiſſorem , qui ſe efficie promittendo debitorem ?*

V. *Adbuc eo loquente , ecce nubes lucida obumbravit eos . Et ecce vox de*
S. Hieron. in hunc locum. *nube , dicens : Hic eſt Filius meus dilectus , in quo mihi benè complacui ; ipſum audite* . Quia imprudenter intessogaverat Petrus , reſponſionem Domini non meretus : ſed Pates reſpondet pro Filiò , ut verbum Domini compleretur :
Joan. 5. *Si teſtimonium perhibeo de me ipſo , teſtimonium meum non eſt verum . . . Qui miſit me Pater , ipſe teſtimonium perhibuit de me* . Vox de cœlo Patsis loquentis auditus , quæ & teſtimonium perhibeat Filio , & Petrum , errore
„ ſublato , doceat veritatem : imò per Petrum cæteros Apoſtolos . *Hic eſt*
„ *Filius meus dilectus* : Huic figendum eſt tabernaculum , huic obtemperandum .
„ Hic eſt Filius , illi ſervi ſunt . *Moyſes & Elias debent & ipſi vobiſcum in penetralibus cordis ſui Domino tabernaculum præparare* . Hic eſt Filius meus
„ dilectus , in quo mihi benè complacui , ipſum audite . *Quia & in Pro-*
„ *phetis ipſum audiſtis , & in Lege ipſum audiſtis . Et ubi non ipſum audiſtis ?*
S. Aug. ſerm. 78. alias de div. 69. *Hoc audito , illi ceciderunt in terram . Jam demonſtratur nobis in Eccleſia Regnum Dei . Hic Dominus , hic Lex & Prophetæ : ſed Dominus tamquam Dominus : Lex in Moyſe , Prophetia in Elia ; ſed ipſi tamquam ſervi , tamquam miniſtri . Ipſi tamquam vaſa : ipſe tamquam fons . Moyſes & Prophetæ dicebant & ſcribebant : ſed de illo implebantur , quando fundebant* . Loquitur
S. Aug. ſer. 79. alias de div. 23. Moyſes ; ſed *Hunc audite* . Loquitur Elias ; ſed *Hunc audite* . Loquuntur
„ Prophetæ , loquitur Lex ; ſed *Hunc audite* , vocem Legis , & linguam
„ Prophetarum . Quando Evangelium loquitur , nubem putate : inde nobis
„ vox ſonat . Hunc audiamus ; quod dicit faciamus ; quod promiſit , ſpere-
„ mus . *Venite , aſcendamus ad montem Domini , & ad domum Dei Jacob , & docebit nos vias ſuas , & ambulabimus in ſemitis ejus* . Ipſum audiamus : *Do-*
Iſai. 2.3. *minus enim judex noſter , Dominus legifer noſter , Dominus Rex noſter , ipſe*
Iſa. 33. 22. *ſalvabit nos* . Ipſum audiamus , quem Deus *Teſtem populis* dedit , *ducem ac*
Iſai. 55.4. *præceptorem Gentibus . . . . . Doctorem juſtitiæ . . . . Verbum Domini . . . . Dei*
Joel. 2.23. *virtutem , & Dei ſapientiam* : Ipſum audiamus : *Deus* enim *multis modis*
1. Cor. 1. 23. 24. *olim loquens patribus in Prophetis , noviſſimè locutus eſt nobis in Filio* . Ipſum
Gent. 1. audiamus , qui *Veritas eſt . . .* Qui *Verba vitæ æternæ habet* . Planè audiam
Joan. 146. te , Domine Jeſu . *Loquere Domine , quia audit ſervus tuus* . Loquere ad
Joan. 6. 69. cor meum , & aurem ejus inclina , ut te audiat , & obtemperet tibi .

VI. *Et audientes Diſcipuli , ceciderunt in faciem ſuam , & timuerunt valdè* . Tunc maximè timendum , cum ſupernis conſolationibus ac deliciis nos Deus perfundit , ſed timore cum fiducia in bonitate ejus conjuncto . Agnoſcenda infirmitas noſtra eſt : nihil ſupra vires noſtras audendum , quæ in
Prov. 25. 27. myſteriosum divinorum cognitione & contemplatinne nullæ nobis ſunt à no-
S. Hieron. in hunc locum bis : *Scrutator enim Majeſtatis opprimetur à gloria* . Et *Quantò quis ampliora quæſierit , tantò magis ad inferiora collabitur , ſi ignoraverit menſuram ſuam*.

Et

Et timuerunt valdè. *Timoris magnitudo electæ menti aliquando poſt oſtenſionem lætæ viſionis incutitur. Quod profectò dum fit, ut non ſit mentem ad gloriæ viſionem purificet, ſed ut cuſtodiat ab elatione. Vnde & Petrus, & Jacobus, & Joannes priùs transformati Domini gloriam viderunt; deinde incuſſo eis timore cecidere, ne elati perderent, quod humiliter aſſumpti videre meruiſſent.* Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos; dixitque eis: Surgite & nolite timere. *Quos manu ſanaverat, ſanat imperio. Primùm timor expellitur, ut poſtea doctrina tribuatur.* Gratiæ ſuæ manu interiori Chriſtus nos tangit, verbo ſuo nos roborat, ut timorem deponamus, ut à terra ſurgamus, oculoſque & animos ad cœlum erigentes, *Aſpiciamus ipſum auctorem fidei* noſtræ *& conſummatorem.* Vidi *viſionem grandem hanc* (inquit Daniel) *& non remanſit in me fortitudo ..... Et audivi vocem ſermonum ejus: & audiens jacebam conſternatus ſuper faciem meam, & vultus meus hærebat: & ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua mea, & ſuper articulos manuum mearum. Et dixit ad me: Daniel vir deſideriorum, intellige verba quæ ego loquor ad te, & ſta in gradu tuo. Cumque dixiſſet mihi ſermonem iſtum, ſteti tremens. Et ait ad me: Noli metuere.* Varius illi Prophetæ ſitus, ſeu varia corporis poſitio, totum ſpiritalis profectus ordinem ſignificat. *Verba enim Dei in terra jacentes audimus, cum in peccatis poſiti, terrenæ pollutioni conjuncti, Sanctorum voce ſpiritalia præcepta cognoſcimus. Ad quæ præcepta quaſi ſuper genua & ſuper manuum noſtrarum articulos erigimur, quia à terrenis contagiis recedentes, quaſi jam ab infimis ventrem levamus. Sicut enim totus terræ inhæret, qui conſternatus jacet: ita qui in genibus & manuum ſuarum articulis incurvatur, inchoante profectu, ex magna jam parte à terra ſuſpenditur. Ad extremum verò voce Dominica erecti quidem, ſed trementes adſiſtimus; cùm a terrenis deſideriis perfectè ſublevati, verba Dei quò pleniùs cognoſcimus, plus timemus. Adhuc enim quaſi in terra jacet, qui ad cœleſtia erigi terrenorum deſideriis negligit. Quaſi ſublevatus autem adhuc manibus & genibus incumbit, qui quædam jam contagia deſerit, ſed quibuſdam adhuc terrenis operibus non contradicit. Jam verò ad verba Dei erectus adſiſtit, qui perfectè mentem ad ſublimia erigit, & per immunda deſideria incurvari contemnit. Benè autem trementem ſe ſtetiſſe indicat: quia examen ſubtilitatis internæ, quo plus ad illud proficitur, ampliùs formidatur. Vbi aptè divina voce ſubjungitur,* Noli metuere; *quia cum plus ipſi quod timeamus, agnoſcimus, plus nobis de Deo per internam gratiam infunditur quod amemus: quatenus & contemptus noſter paulisper tranſeat in timorem, & timor tranſeat in charitatem. Vt quia quærenti nos Deo per contemptum reſiſtimus, per timorem fugimus; & contemptu quandoque, & timore poſtpoſito, ſolo ei amore jungamur. Paulisper enim etiam timorem ejus diſcimus, cujus ſolius dilectioni inhæremus, Appoſitis igitur quaſi quibuſdam gradibus profectus noſtri, mentis pedem priùs per timorem in imo ponimus, & poſtmodum per charitatem ad alta amore levamus: Vt ab eo, quo quiſque tumet, reprimatur, ut timeat, & ab eo quod jam metuit, ſublevetur, ut præſumat.* Idem ſignificat trium Apoſtolorum conſternatio, timor, & erectio in monte ſancto. *Et audientes Diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valdè. Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos, dixitque eis: Surgite, & nolite timere.*

S. Gregor. M. ſeu alius antiquus autor Eccl. comm. il lib. 1. Reg. cap. 1.
S. Hieronym.
Heb. 2. 12.
Daniel. 10. 8. & ſeq.
S. Gregor. M. lib. 22. moral. cap. 14.

VII. *Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt niſi ſolum Jeſum.* In Jeſum unum erigendi ſunt & defigendi oculi, *In quem deſiderant Angeli proſpicere;* Qui *unus Mediator* noſter eſt, & *Advocatus apud Patrem, Auctor ſalutis* noſtræ; *Filius Dei dilectus*: per quem unum Deo placent, quicumque placent; Qui *Dedit poteſtatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine*

1. Petri 1. 12.
Joan. 1.
Joan. 11. 52.

mine ejus ; & *Dei filios congregat in unum* , quos & *fratres* ſuos vocare,
Eccli. 14. & *cohæredes* gloriæ ſuæ ac Regni facere dignatur . Erigamus oculos in Jeſum , qui caput noſtrum eſt , ſi ſapientes ſumus : *Oculi* enim *ſapientis in capite ejus* . Aſpiciamus Jeſum , non ſolùm transfiguratum in Monte Thabor ,
Hebr. 2. 9. ſed in Monte Calvariæ crucifixum pro nobis ; ſi quidem *propter Paſſionem mortis , gloria & honore coronatus eſt* : Compatiamur morienti , ut congaudeamus & corregnemus triumphanti & regnanti . In omnibus operibus noſtris ſolius Dei & Chriſti Jeſu gloriam & honorem ſpectemus , qui judex illorum eſt ; non gloriam noſtram vel temporalia commoda , non mundum , non homines , in quibus maledictus eſt , qui ſpes ſuas collocat. Ut autem ſolum Jeſum videamus , Evangelium legamus , in quo remota nube nobiſcum loquitur , nobiſque myſteria ſua & præcepta peramanter aperit .
S. Hieron. in hunc loc. *Diſcipuli vident Jeſum ſtantem ablata nube , & Moyſen & Eliam evanuiſſe : quia poſtquam Legis & Prophetarum umbra diſceſſerit (quæ velamento ſuo Apoſtolos texerat) utrumque in Evangelio reperitur* . Evanuerunt Moyſes & Elias : ſed Moyſis manſuetudinem , & Eliæ zelum in Jeſu admirari & imitari debemus .

VIII. *Et deſcendentibus illis de Monte , præcepit eis Jeſus , dicens : Nemini dixeritis viſionem , donec Filius hominis à mortuis reſurgat* . Tempus ſcilicet loquendi , & tempus tacendi : Tempus latendi & in publicum prodeundi . In his Dei voluntas exploranda eſt & judicanda ex ejus gloriæ & utilitas proximorum fine . Id prædicandum , quod utrique conducibile fuerit , locis & temporibus opportunis . Quædam enim alieno tempore & nequaquam opportuno prædicata , magis obſunt interdum , quàm proſint . Quamquam enim Deo tempus agendi ſemper adſit , exemplo tamen ſuo Chriſtus oſtendit œconomia & prudentia utendum in doctrina & prædicatione , cùm Transfigurationis ſuæ Myſterii , & Divinitatis ſuæ prædicationem Apoſtolis ſuis prohibuit , donec à mortuis ſurrexiſſet ; illiſque dicere noluit , quæ portare pro tempore non poterant . Cæterum quod viſiones ſpectat & reve-
Card. Bona lib. de diſcretione Spirituum, cap. 20. lationes privatas , ſi quæ ſpiritualibus viris aut mulieribus contingant , *Secretum Regis abſcondere bonum eſt* ; illaſque nemini aperire , niſi ſoli conſcientiæ Moderatori , qui de illis judicet , utrum ex Deo ſint . Viros ſanctos legimus revelationes ſuas numquam aliis aperuiſſe , niſi charitas poſceret , aut Superioris juſſio urgeret . Divini Spiritus indicium eſt , ab omni re quæ notabilem hominem faciat , abſtinere ; de ſe ipſo modeſtè loqui , nec verba illa arrogantiæ plena uſurpare : Hæc mihi Deus locutus eſt , hæc revelavit . Obſervet autem conſcientiæ prudens Moderator , quo fine quis moveatur ad ipſas revelationes manifeſtandas , levitate ne , an vanitate ; utilitate propria , an aliena ; uniuſne , an multorum : an aliqua appareat nota cupiditatis , avaritiæ , vel propriæ æſtimationis ; quibus verbis in ipſa narratione utatur , an humilibus & verecundis , an tumidis & inconſideratis ; an paucis ſe expediat , ſeu potius prolixior ſit . Illud quoque perpendendum , quod Sancta Tereſia docuit : Rebus ſcilicet , quæ revelantur , nullam fidem adhibendam eſſe ex eo præcisè , quòd revelatæ ſunt ; ſed ſi ad fidem pertinent , illis propter fidem credendum eſt : ſi aliquid præcipitur , ad Superiorem deferendum , ejuſque mandato accedente , ex obedientia peragendum eſt . Hanc normam ſecutus eſt Princeps Apoſtolorum : Chriſti enim Transfigurationem enarrans , & vocem à Deo Patre auditam , cùm eſſet in Monte ſancto cum Jeſu , ſpeculator factus illius magnitudinis ; noluit tamen ei revelationi inniti , niſi quatenùs Prophetarum oraculis conſentanea fuit . *Habemus* , inquit , *firmiorem Propheticum ſermonem* ,

nem, cui benè facitis attendentes; quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco. Ac ſi apertè diceret: Quamvis vox è cœlo delapſa, à Deo Patre reverà manaverit, ſermo tamen Propheticus certior eſt & firmior omni ſcientia, omnique viſione & revelatione, quia ſenſus falli poſſunt, Scriptura Sacra non poteſt. In hanc ſententiam egregiè Richardus à Sancto Victore: *Suſpecta eſt mihi omnis veritas* (inquit) *quam non confirmat Scripturarum auctoritas, nec Chriſtum in ſua clarificatione ſuſcipio, ſi non aſſiſtant ei Moyſes & Elias. Si Chriſtus docet me de rebus exterioribus, vel de intimis meis, facilè recipio, utpote in his quæ comprobare poſſum proprio experimento. Verùm ubi ad alta mens ducitur, quoniam de cæleſtibus quæſtio ventilatur: ubi de profundis rebus agitur, in tantæ ſublimitatis vertice non recipio Chriſtum ſine teſte, nec rata poterit eſſe quælibet veriſimilis revelatio ſine atteſtatione Moyſis, & Eliæ ſine Scripturarum auctoritate*. Richard. à S. Victore, lib. de præparat. Animæ ad cōtemplat. c. 2.

IX. *Et interrogaverunt eum Diſcipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primùm venire? At ille reſpondens, ait eis: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia. Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, ſed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis, &c.* Deus peccatores intercipere non vult, ſed excitare, & vigilantes facere. Ideò præcurſores habere voluit, cùm prioris adventus ſui ad homines, tum ſecundi contra homines, Joannem Baptiſtam, & Eliam. Monet per eos, ut homines fugiant ab ira ventura: *Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie arcus, ut liberentur dilecti tui*. Omnes pœnitentiæ Prædicatores ſunt præcurſores Chriſti, qui omnia reſtituere nituntur in debitum ordinem, qui zelo pro Dei lege inardeſcunt, & qui adversùs vitia bellum gerunt abſque perſonarum acceptione, ab adulatione & timore pariter alieni, ad perſecutionem pro veritate patiendam paratiſſimi. Hi imminentem mortis judiciique diem hominibus annuntiant, clamantes: *Timete Dominum, & date illi honorem: quia venit hora judicii ejus*. Væ illis qui Eliam ſuum non cognoſcunt, non audiunt, ſed contemnunt, nec ad parandam viam Domini convertuntur! Pſal. 59. 6. Apocal. 14. 7.

X. *Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur: Nam ſæpè cadit in ignem, & crebrò in aquam: Et obtuli eum Diſcipulis tuis, & non potuerunt ejicere eum*. Homo peccator lunaticus eſt: *Stultus* enim *ſicut luna mutatur*, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis: *Peccatum Peccavit Jeruſalem, propterea inſtabilis facta eſt*. Qui ſpiritaliter à dœmone poſſidetur, modò cadit in ignem libidinis & concupiſcentiæ, quo exuritur; modò in aquam, cùm ita frigeſcit cor ejus, ut in eo ſenſus omnis fraternæ charitatis & miſericordiæ extinguatur. Malè patitur, cupiditatum ſuarum æſtu jactatus & alliſus. Iræ impetu conturbatur & ſpumat, odio intùs diſcerptus, dentibus ſtridet, invidia tabeſcit & areſcit; ſurdus eſt ad Dei verbum, ſive exteriùs ſonans per prædicationem, ſive interiùs monens per inſpirationes; mutus ad confeſſionem peccatorum, & Dei laudes: eò miſerior eſt, quò ſui non miſeretur: *Nihil enim miſerius miſero non miſerente ſibi*. Sæpè cadit in ignem, & crebrò in aquam, &c. Eccli. 27. 1. Thren. 1. 8. S. Auguſt.

Manet ergo voluntas
Semper amans aliquid quò ſe ferat; & labyrintho
Fallitur ambages dubiarum ingreſſa viarum.
Vana cupit, vanis tumet, & timet: omnimodaque
Mobilitate ruens, in vulnera vulnere ſurgit.

S. Proſper. Carmine de ingratis.

Hoc eſt ſæpè cadere in aquam, & crebrò in ignem; in vitia contraria labi, quibus tamen finem malitiæ ſuæ propoſitum dæmon conſequitur, ut ſcilicet perdat hominem. In ſtatu autem adeò infelici poſitus peccator, Eccleſiæ Miniſtris offertur curandus, & à dæmone liberandus; qui operam ſæpè in eo perdunt, ſive quia omninò deſertus eſt à Deo, & in reprobum ſenſum traditus, occulto Dei, ſed juſto judicio: ſive quia illum ſine miniſterio hominum ad ſe convertere vult Chriſtus, & oſtendere, quòd tantum miraculum

S. Proſper. *Non doctor, neque diſcipulus, ſed gratia ſola efficit.*

XI. *Reſpondens autem Jeſus, ait: O generatio incredula & perverſa, quouſque ero vobiſcum? Uſquequo patiar vos? Afferte illum ad me.* Non quòd tædio vel impatientia ſuperatus ſit manſuetus ac mitis Dominus, patiens

S. Hieron. in hunc locum. ac multùm miſericors; *ſed quòd in ſimilitudinem Medici, ſi ægrotum videat contra præcepta ſua gerere, dicat: Uſquequo accedam ad domum tuam? Quouſque perdam artis induſtriam, me aliud jubente, & te aliud perpetrante?* Non iraſcitur homini, ſed vitio. Duriora videntur verba, cor manſuetudine & charitate plenum eſt, quam & opere demonſtrat, puerum ad ſe afferri jubens, ut eum curet. Chriſtum imitentur ejus Miniſtri, verbi divini Prædicatores, & conſcientiarum Moderatores: & cùm peccatores verbis ſeverioribus increpare coguntur, charitatem & manſuetudinem in animo ſervent, eorumque curationi & liberationi cum patientia adlaborent.

S. Auguſt. in expoſit. epiſt. ad Galat. c. 6. *Dilige*, (inquit S. Auguſtinus) *& dic quod voles: nullo modo maledictum erit, quod ſpecie maledicti ſonuerit, ſi memineris ſenſeriſque, te in gladio verbi Dei liberatorem hominis eſſe velle ab obſidione vitiorum.*

XII. *Et increpavit illum Jeſus*, ut perduellem, ut hoſtem in malitia ita obduratum, ut ad bonum ultra flecti non poſſit, & ad charitatem redire.

S. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum c. 3. *Prævaricatores* enim *Angeli nec mala poſſunt unquam carere voluntate, nec pœna.* Cùm autem dæmoni comminatus eſſet Jeſus, & præcepiſſet, ut exiret à puero, nec in eum ampliùs introiret, *exiit ab eo dæmonium*, Imperio Chriſti reſiſtere non valens; *& curatus eſt puer ex illa hora.* Neſcit tarda molimina Chriſti virtus: ſolo verbo, ſola voluntate integram & perfectam ſanitatem uno temporis momento reſtituit.

XIII. *Tunc acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum ſecretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum? Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem veſtram.* Metuere debent Chriſti Miniſtri, ne labores eorum in peccatorum converſione inanes & infructuoſos efficiat fidei ac bonorum operum defectus: ſibi ipſis imputare debet, quòd nullum vel exiguum fructum faciant: hinc coram Deo humiliari, fidei, ſpei, & charitatis augmentum ab ipſo ſupplices poſtulare, orationi & bonis operibus ferventiùs vacare; ſi quem verò fru-

1. Cor. 3. 7. ctum faciant, nihil ſibi, ſed totum Deo adſcribere: *Quia neque qui plantat, neque qui rigat, eſt aliquid: ſed qui incrementum dat, Deus.* Dixit

S. Auguſtin. ſer. 80. alias inter editos à Sirmondo 34. illis Jeſus: Propter incredulitatem veſtram: *Si Apoſtoli increduli, quis fidelis? Quid facient agni, ſi titubant arietes? Nec tamen eos miſericordia Domini deſpexit incredulos: ſed arguit, nutrivit, perfecit, coronavit: Nam & ipſi memores infirmitatis ſuæ, quodam loco in Evangelio dixerunt ei:* Domine, *adauge in nobis fidem.* Prima *utilitas erat, ſcire quòd minùs habebant: major felicitas, ſcire unde petebant.*

S. Ambroſ. lib. 7. in Lucam, n. 176. & 177. XIV. *Amen quippe dico vobis: Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis,*
» *dicetis monti huic, Tranſi hinc illuc; & tranſibit, & nihil impoſſibile erit*
» *vobis.* Non exigua hæc, ſed magna fides, quæ monti poſſit, ut ſe
» transferat, imperare. Neque enim mediocrem fidem Dominus exigit ab

Apo-

Apoſtolis, quibus adversùs altitudinem extollentem ſe nequitiæ ſpiritalis ſcit eſſe certandum ..... Granum ſinapis certè res eſt vilis & ſimplex: ſi teri cœperit, vim ſuam fundit. Etiam fides primò ſimplex videtur; ſed ſi teratur adverſis, gratiam ſuæ virtutis effundit, ut alios quoque, qui vel audiunt vel legunt, odore ſui compleat .... Magnum eſt quod incipit à fide, ſed contemnitur. Fundamentum ſolet etiam in edificio ab imperitis contemni. Foſſa ſit grandis, lapides quoquo modo paſſim mittuntur, nulla ibi expolitio, nulla pulchritudo apparet: quomodo nec in arboris radice aliqua pulchritudo apparet: *Totum tamen quicquid te delectat in arbore, de radice ſurrexit. Sed vides radicem & non delectaris. vides arborem, & miraris. Stulte, quod miraris, inde ſurrexit, quo non delectaris. Parum aliquid videtur fides credentium: non habes ſtateram, unde appendas. Audi ergo quò perveniat, & vide quanta ſit*: Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, &c.

S. Auguſt. tract. 4?. in S. Jo. a. 8.

Quid humilius, quid vehementius? quid minutius, quid ferventius? Dicetis monti huic, tranſi hinc illuc, & tranſibit, &c. *Montis translatio non ejus ſignificatur, quem oculis carnis aſpicimus, ſed illius qui à Domino tranſlatus fuerat ex Lunatico. Quod enim ait*, Dicetis monti huic, tranſi hinc, & tranſibit, *de dæmone intelligitur*. Dicetis monti huic, tranſi hinc, &c. *Ne illis miraculis faciendis extollerentur in ſuperbiam, admoniti ſunt potiùs per humilitatem fidei, quaſi per ſinapis granum, elationem terrenam, quæ montis nomine ſignificata eſt, curare, ut tranſiret*. Spiritum ſuperbiæ ex corde peccatoris expellere, eſt montem transferre. Id magnæ fidei opus. Hæc autem fidei vis, fructus eſt orationum multarum atque ferventium, & diuturnæ pœnitentiæ, ac mortificationis Chriſtianæ,

S.Hieron. in hunc locum.

S.Auguſt. l. 2 qu. Evangel. qu. 22.

XV. *Hoc autem genus non ejicitur, niſi per orationem & jejunium*. Ad pravos habitus peccatorum vincendos, ad conſuetudinem inveteratam peccati eradicandam, ad deſtruendas cupiditates quæ ab adoleſcentia hominis invaluerunt, ipſique dominantur, oratione opus eſt, quâ anima humilietur; & jejunio, quo caro mortificetur. A confeſſario pariter & pœnitente, arma illa Evangelica adhibenda ſunt, ut malæ conſuetudinis dæmon expellatur. *Nam in omni agone certaminis Chriſtiani, utilitas continentiæ plurimùm valet, ita ut quidam ſæviſſimorum ſpiritus dæmonum, qui ab obſeſſis corporibus nullis exorcizantium fugantur imperiis, ſola jejuniorum & orationum virtute pellantur, dicente Domino*; Hoc genus dæmoniorum non ejicitur, niſi in jejunio & oratione. *Grata ergo eſt Deo, & terribilis diabolo jejunantis oratio: nec latet, quantùm acquirat ſaluti ſuæ, quæ tantum præſtat alienæ*. Nec dicas, quòd abſque jejunio aliquando ejecti ſunt dæmones. Si enim unus aut alter ſic expulit, impoſſibile tamen eſt, ut qui in deliciis vivit, à dæmonis furore liberetur: hujuſmodi enim morbo laborantibus, jejunio maximè opus eſt. Sed ſi fide opus eſt, inquies, cur jejunare oportet? Quia unà cum fide non parvas vires affert jejunium: Angelum ex homine facit, & poteſtatibus incorporeis mirum in modum reluctatur: quamvis non jejunio ſolùm, ſed oratione quoque opus ſit. Qui orat & jejunat, ut oportet, is multis rebus non indiget: qui verò multis non indiget, numquam fiet avarus: & qui non eſt avarus, pronior ſemper ad miſericordiam erit. Qui jejunat, levior eſt, & vigilanter orat, & cupiditatis incendia extinguens, ac animam ſuam humilians, facilè Deum placat. Idcircò & Apoſtoli ferè ſemper jejunabant. Qui orans jejunat, binas habet alas, quibus ventos ipſos volando prætervehitur: non enim oſcitat, nec torpet orando, quod multis contingit; ſed igne ardentior & terra ſuperior eſt: quare terribilis hoſtis dæmonibus redditur. Nihil enim

S.Leo, ſerm. 8?. 2. de jejunio ſeptimi Menſis.

S.Jo. Chryſ. hom. 58. in Matth.

„ eſt homine probè orante potentius . Nam ſi mulier crudelem judicem , qui
„ nec Deum timebat , nec hominem verebatur , flectere potuit : multò magis
„ propitium Deum faciet , qui continuæ orationi adhærens , ventrem ſuperat ,
„ & delicias ſpernit . Si verò imbecillis corpore , jejunare ſemper non potes ;
„ non eris tamen ad orandum infirmus , neque ad condemnandas ventris de-
„ licias invalidus . Jejunare quidem non potes , ſed non vivere in deliciis
„ potes , quod non magno intervallo à jejunio diſtat . Sed ſufficit etiam hoc
„ ad furorem diabolij reprimendum , cui nemo magis amicus eſt , quam qui
„ deliciis & ebrietate maculatur . Hic enim fons , hæc mater atque origo
„ vitiorum omnium eſt .

XVI. *Converſantibus autem eis in Galilæa , dixit illis Jeſus : Filius hominis tradendus eſt in manus hominum : & occident eum , & tertia die reſurget . Et contriſtati ſunt vehementer .* Dictum eſt ab Apoſtolo : *Qui me dilexit , &*
S. Auguſt. enarrat. in pſal. 69. „ *tradidit ſemetipſum pro me* . Dictum eſt de Patre : *Qui proprio Filio ſuo non*
„ *pepercit , ſed pro nobis omnibus tradidit illum* . Si ergo Pater Filium tradi-
„ dit , & Filius ſemetipſum tradidit , Judas quid fecit ? Pater tradendo Fi-
„ lium ad mortem pro nobis , benè fecit : Chriſtus tradendo ſeipſum pro no-
„ bis , fecit benè : tradendo Judas Magiſtrum ſuum pro avaritia , fecit ma-
„ lè . Non enim quod nobis præſtitum eſt de Paſſione Chriſti , malitiæ Judæ
„ deputabitur . Habet ille mercedem malitiæ , Chriſtus laudem gratiæ . *Et contriſtati ſunt vehementer* . De peccatis noſtris , quæ cauſa fuere mortis Chriſti , vehementer dolendum eſt : adversùs nos ipſos iraſci debemus , magis quàm adversùs Judæos & ejus carnifices : mortem ejus in nos ulciſci per pœnitentiam (pœnitens enim eſt homo ſibi ipſi iratus) corpus peccati in nobis deſtruere , crucique affigere . Dolere debemus ſupra modum miſeriam noſtram , quæ tanta eſt , ut mors Filii Dei ad liberationem noſtram ac ſalutem neceſſaria fuerit : ſed gaudere debemus , quòd tanta ſit in nos Dei miſeratio , ut naſci & mori dignatus ſit pro nobis . *Filius hominis tra-*
S. Leo, ſermon. 65. de Paſſione Domini 16. „ *dendus eſt in manus hominum , &c.* Numquid iniquitas perſequentium Chri-
„ ſtum ex Dei eſt orta conſilio ; & illud facinus quod omni majus eſt cri-
„ mine , manus divinæ præparationis armavit ? Non hoc planè de ſumma
„ juſtitia ſentiendum eſt : quia multùm diverſum multùmque contrarium eſt ,
„ id quod in malignitate Judæorum eſt præcognitum , & quod in Chriſti eſt
„ Paſſione diſpoſitum . *Non inde proceſſit voluntas interficiendi , unde morien-*
di : nec de uno ſpiritu extitit atrocitas ſceleris , & tolerantia Redemptoris . Impias furentium manus non immiſit in ſe Dominus , ſed admiſit ; nec præſciendo quod faciendum eſſet , coegit ut fieret ; cùm tamen ad hoc carnem ſuſcepiſſet , ut fieret .

XVII. *Et cùm veniſſent Capharnaum , acceſſerunt qui didrachma accipiebant , ad Petrum , & dixerunt ei : Magiſter veſter non ſolvit didrachma ? Ait : Etiam . Et cùm intraſſet domum , prævenit eum Jeſus , dicens : Quid tibi videtur , Simon ? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum ? A filiis ſuis , an ab alienis ? At ille dixit : Ab alienis . Dixit illi Jeſus : Ergo liberi ſunt filii . Ut autem non ſcandalizemus eos , vade ad Mare , & mitte hamum : & eum piſcem , qui primus aſcenderit , tolle : & aperto ore ejus , invenies ſtaterem : illum ſumens , da eis pro me , & te .* Humilitas Chriſti damnat ſuperbiam hominis , pro juribus ſive privilegiis temporalibus ardentiori ſtudio faſtuque contendentis & litigantis . Genus omne ſubjectio-
„ nis non refugit , ut homines ſubjectionem amare docet , & Poteſtatibus pa-
S. Ambr. epiſt. 7. ad Juſtum. „ rere , gloriamque ſuam in ſola libertate à peccato conſtituere ; qua liber-
„ tate Chriſtus non donavit , quæ *libertas eſt gloriæ filiorum Dei* . Sicut Circumci-

Digitized by Google

cumciſionem accepit, ut legem impleret, & ad Baptiſmum venit, ut impleret omnem juſtitiam: ita etiam didrachma exigentibus ſolutionem non recuſavit, ſtatim ſtaterem pro didrachmo juſſit pro ſe & pro Petro dari. Maluit enim ſupra legem ſolvere, quàm id quod legis erat, negare. A tributo, & cenſu immunis erat Chriſtus, ut Filius Regis regum, omniumque Dominus, ſed *Ut nobis ſanæ doctrinæ præberet exemplum, pro capite hominis quo erat indutus, tributum ſolvere non dedignatus eſt. Jubentur autem etiam ſervi Chriſtiani, & boni Fideles dominis ſuis temporalibus æquanimiter fideliterque ſervire, quos judicaturi ſunt, ſi uſque in finem iniquos invenerint: aut cum quibus æqualiter regnaturi ſunt, ſi & illi ad verum Dominum converſi fuerint.*

S. Auguſt. lib. de Catechizandis Rudibus, c. 21.

Ut autem non ſcandalizemus eos, &c. Charitatis officium eſt de juribus ſuis aliquid remittere, ne infirmi offendantur; cupiditatis vitium eſt, contempto puſillorum ſcandalo, pro bonis ac juribus noſtris temporalibus vehementiùs contendere. *Multa ſunt autem facienda non jubente lege, ſed libera charitate: & ea ſunt in noſtris officiis gratiora, quæ cùm liceret nobis etiam non implere, tamen cauſa dilectionis impendimus: unde prior ipſe Dominus, cùm ſe tributum non debere monſtraſſet, ſolvit tamen, ne ſcandalizaret eos, quibus ad æternam ſalutem gerens hominem conſulebat.*

S. Auguſtin. lib. 1. de conjugiis adult. c. 14.

Invenies ſtaterem: da illis pro me & te. Staterem, id eſt, quatuor drachmas, invenies in ore piſcis. *Da eis pro me, & te.* Eccleſiæ enim meæ perſonam geris, Sponſæ meæ, cum qua mihi communio bonorum eſt. *Quid eſt, pro me, & te? Ipſe Chriſtus, Petrus, Eccleſia Chriſti, Eccleſiæ quatuor Evangelia. Myſterium latebat; Chriſtus tamen tributum non debitum perſolvebat: ſic perſolvit & mortem: non debebat, & perſolvebat. Ille niſi indebitum ſolveret, numquam nos à debito liberaret.* Solve debita mea Patri tuo, Domine Jeſu, quia ſolvendo non ſum ſatis: nihil habeo, quod meum ſit, præter peccata; impotentiam meam ſupple immenſa charitate & infinita miſericordia tua, ex pretio Sanguinis tui, pro me in Cruce effuſi.

S. Auguſtin. ſer. 155. alias de Verbis Apoſt. 6.

C A P U T XVIII.

Senſus Litteralis.

I. IN *illa hora, acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis, putas, major eſt in Regno cœlorum?* Cùm Apoſtoli Chriſtum de Morte & Reſurrectione ſua frequenter loquentem audiviſſent, qua peracta, Regnum Chriſti non merè ſpirituale, verùm etiam adſpectabile, quale futurum Judæi omnes ſperabant, inchoatum iri arbitrabantur: cùm aliundè Zebedæi filii, Chriſto magis familiares, ut ſanguine propinquiores, Petro claves Regni cœlorum viderent ſingulariter promiſſas, ſubierat eorum animos cogitatio, quis eorum major eſſet: qua de re & via jam contenderant. Jeſus autem eorum cogitationes, & contentionem perſpectas habens, interrogavit eos, (cùm veniſſent Capharnaum, & domi eſſent) qua de re tractaſſent in via. Primùm autem præ verecundia tacuerunt, mox confidentiùs propoſuerunt quæſtionem: *Quis, putas, major eſt in Regno cœlorum?* Quis in Regno tuo dignitate, auctoritate, honore, è te ſecundus erit, principemque locum obtinebit? Præcipua ſcilicet Regni munia ſibi domeſticis Regis conferenda confidebant; ſed emulationis ingenio interrogabant, quis eorum major futurus eſſet.

Lucæ 9. 46.

Marci 9. 33.

II. *Et*

Marci 9.33.
Luc. 9.44.

II. *Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum. Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum.* Jeſus autem deſiderium gloriæ ambitionemque volens in animis Diſcipulorum ſuorum humilitatis contentione ſanare, puerulum advocans, eumque *complexus*, ſtatuit eum in medio eorum, *ſecus ſe.* Hac autem adhibita conſpicua imagine, ſententiam quæ ſequitur, eorum animis ac memoriæ altiùs imprimit. *Amen dico vobis*, inquit, niſi mutaveritis affectum, & *converſi fueritis* ab ea quæ vos tenet, ambitione ad humilitatem: *& efficiamini ſicut parvuli*, tales ſcilicet innocentia, ſimplicitate, modeſtia, quales illi ætate, ambitionis omnis & emulationis expertes; *non intrabitis in Regnum cœlorum*. Tantùm abeſt, ut primas ſedes habituri ſitis, ne locum quidem illum habebitis in Regno cœlorum, in gloria, in quam per Reſurrectionem intrabo.

III. *Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in Regno cœlorum.* Quicumque ab omni faſtu, ſuperbia, ambitu penitùs alienus fuerit, & de ſe demiſsè ſenſerit, talem animi propoſito & affectu ſe exhibens, qualis puer iſte natura eſt; hic in Regno cœlorum maximus erit.

IV. *Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* Quiſquis hoſpitio ſuſceperit, vel quovis alio beneficentiæ genere proſecutus fuerit unum ex his qui in me credunt, & qui parvulis humilitate ſimiles ſunt, eo nomine, quia meus eſt, ad mei exemplum humiliatus; parem apud me gratiam inveniet, parque præmium referet, ac ſi me ipſum ſuſciperet. Cùm enim membra mea ſint, mihi imputo collata in ipſos beneficia.

V. *Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Qui uni ex his parvulis, ex fidelibus ad ſimplicitatem infantiæ reverſis, & humilitatis meæ ſpeciem circumferentibus, offendiculo fuerit, eique occaſionem ruinæ in via juſtitiæ quovis modo prebuerit, ſeu falſa doctrina, ſeu pravis exemplis, ſuaſione, vi, contemptu, injuria qualibet: illi magis expediret, ut prægrandi ſaxo molæ, quam aſinus velatis oculi gyrando verſat, ad collum ejus alligato, in mare ad certum interitum mergeretur, quàm ut tale peccatum committeret. Sive autem apud Judæos iſtud ſupplicii genus uſitatum fuerit, in Paleſtina præſertim, ut S. Hierónymo placet; aliis repugnantibus, quòd nulla ejus in lege mentio exſtet, ſolaque quatuor ſupplicia apud eos nota fuiſſe, ex omni hiſtoria appareat, ignem, lapidationem, gladium, ſtrangulationem; ſive à vicinis Syris tractum ſit hoc loquendi genus; eadem ſententiæ Chriſti vis eſt, ex gravitate & horrore ſupplicii, quàm grave peccatum ſit ſcandalum infirmorum, oſtendentis. Quamvis autem generalis hæc ſententia videatur, & ad omnes pertineat, qui proximis offendiculum præbent in via ſalutis, Apoſtolos tamen etiam perſtrinxiſſe Chriſtus videtur; qui inter ſe de dignitate contendentes, interrogabant, quis major eſſet in Regno cœlorum:
S. Hieron. in hunc locum. *Et ſi in hoc vitio permanſiſſent, poterant eos quos ad fidem vocabant, per ſuum ſcandalum perdere, dum Apoſtolos viderent inter ſe de honore pugnare.*

VI. *Væ mundo a ſcandalis; neceſſe eſt enim, ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini, per quem ſcandalum venit.* Mala extrema, ſummaque pericula humano generi impendent: tum iis qui aliis offendicula creant, eiſque præbent occaſionem lapſus & peccati: tum iis qui offenſi aliorum improbitate, à via ſalutis & juſtitiæ deficiunt. Neceſſe quidem eſt, ut ve-

veniant ſcandala : neceſſe (inquam) non abſoluta neceſſitate , ſed conditionis & conſequentiæ , ſpectata hominum malitia , invidiaque diaboli : ſed & maxima offendicula à Deo permitti , æquum , rectum , utileque fuerit , ut integri à fictis , conſtantes à levibus diſcriminentur : Melius enim judicat ex malis benefacere , quàm mala nulla permittere. Verumtamen graviſſimi peccati reus eſt , gravique pœnæ obnoxius , qui aliis cauſam , vel occaſionem ruinæ , impedimentumque ſalutis objicit ; non enim coactus , aut abſoluta neceſſitate impulſus , ſed libero pravæ voluntatis arbitrio id committit. *Neceſſe eſt , ut veniant ſcandala* . Quod omninò eventurum eſt, prænuntiat : nec quia futura ſcandala prædixit , idcircò veniunt ; ſed quoniam ventura erant , & à pravis hominibus creanda , idcircò prædixit , S. Jo: Chryſ. hom. 60. in Matth.

VII. *Si autem manus tua , vel pes tuus ſcandalizat te ; abſcinde eum , & projice abs te . Bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem , vel claudum , quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum . Et ſi oculus tuus ſcandalizat te , erue eum , & projice abs te : bonum tibi eſt cum uno oculo in vitam intrare , quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* Argumentum eſt ſumptum à minori ad majus . Præcipua etiam , maximè neceſſaria , & chariſſima corporis membra præcidenda eſſent , ut æternæ damnationis pœna vitaretur , cùm mortis in hoc ſæculo vitandæ cauſa id ipſum fieri ſoleat : quantò magis abjiciendi ſunt à nobis , quicumque nos ad peccatum ſolicitant , & ſpiritualis ruinæ nobis occaſionem præbent , ac impedimento ſunt ad ſalutem , quantumcumque nobis neceſſarii , vel utiles videantur , nobiſque chariſſimi ſint ? Vide quæ in ſimilem ſententiam diximus ſuperiùs ad cap. 5. n. 26.

VIII. *Videte , ne contemnatis unum ex his puſillis : dico enim vobis , Quia Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei , qui in cœlis eſt .* Cavete , ne contemnatis vel minimum è numero fidelium ac juſtorum. Non ſolùm ait , ne ſcandalizetis , ne offendatis ; ſed *ne contemnatis* : quia ex contemptu proximi , quodlibet offenſionis & injuriæ ipſi illatæ genus , & ſalutis illius negligentia originem ducit . Ne verò leve peccatum eſſe putetis hujuſmodi contemptum : Tanta enim Deo cura eſt de unoquoque puſillo , ut Angeli ſingulorum cuſtodiæ à Deo aſſignati , Deum Patrem meum , *non per ſpeculum* , ſed *ſicuti eſt* , ſemper contemplentur ; nec eos à beata illa viſione myſterium & cuſtodia hominum diſtrahat uſquam & interpellet . Cùm igitur Deo proximi ſint & familiariſſimi , & in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis , velut inter Deum atque homines commeent , ad Deum referentes cauſam & res illorum , quorum ipſis commiſſa cuſtodia eſt : non dubium , quin accuſent contemptores puſillorum , & Dei vindictam in illos arceſſant.

IX. *Venit enim Filius hominis ſalvare quod perierat* . Mirum videri non debet , quòd Deus Angelos ſingulorum hominum cuſtodiæ deputaverit ; ſiquidem (quod multò majus eſt , & inſignioris beneficentiæ) Filius ipſe Dei ad eorum redemptionem & ſalutem miſſus ſit à Patre . Quòd ſi Deus Filium ſuum miſit , ut averſos à ſe homines , peccatoque perditos ſalvaret : quantò magis non vult eorum ſaluti offendicula & impedimenta objici, illoſque ſcandalis perire , pro quibus Chriſtus mortuus eſt ?

X. *Quid vobis videtur ? Si fuerint alicui centum oves , & erraverit una ex eis : nonne relinquit nonaginta novem in montibus , & vadit quærere eam quæ erravit ? Et ſi contigerit , ut inveniat eam ; amen dico vobis , quia gaudet ſuper eam magis quàm ſuper nonaginta novem , quæ non erraverunt . Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum , qui in cœlis eſt , ut pereat unus*

de

de puſillis iſtis. Vos ipſos teſtes appello ac judices: ſi quis centum ovium grege dives fuerit, & una illarum erraverit, nonnè relinquit nonaginta novem in montibus, ubi paſcuntur, alterius cuſtodiæ commiſſæ & ſolicitè quærit errantem? Quam ſi fortè inveniat, majori gaudio afficitur ob illius recuperationem, quàm ob cæterarum poſſeſſionem, quamvis totum gregem pluris æſtimet illa una quæ erraverat: Ubique enim majus gaudium moleſtia majori præceditur. Ita non vult Pater veſter cœleſtis, ut vel unus ex iſtis minimis & humilibus pereat. Quamobrem ipſi maxime diſplicent, eumque graviter offendunt, qui offendicula & ſcandala illis creant, eoſque

S. Hilar. c. 18. in Matt. S. Jo: Chriſ. hom. 68.

à tramite veritatis, juſtitiæ, & ſalutis avertunt. Nonaginta novem oves plerique veterum Patrum Angelos ſanctos intelligunt, qui homines numero incomparabiliter ſuperant, & Deo firmiter ac inſeparabiliter in gloria cœleſti per montes figurata adhærent: unam ovem, humanum genus, quod

S. Gregor. hom. 24. &c.

peccando erravit. Alii in nonaginta ovibus, juſtorum putant numerum intelligendum; & in una ovicula, peccatorum, ſecundùm quòd alio loco dixerat Chriſtus. *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores: non enim opus*

Luc. 5.

habent ſani Medico, ſed hi qui malè habent.

XI. *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolùm: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Non ſolùm proximos offendendos, aut contemnendos non eſſe, docet Chriſtus; ſed etiam ipſis ſuccurrendum charitatis & prudentiæ Chriſtianæ officiis, ut reſipiſcant, ſi quando nos læſerint. *Si peccaverit in te frater tuus*: Si Chriſtianus, cjuſdem tecum fidei ac Religionis profeſſor, injuriam tibi fecerit, ſeu ex errore & ignorantia, ſeu ex humana imbecillitate, ſeu ex malitia: *Vade*, ne expectes, ut culpam agnoſcat, veniamque petat: noli negligere peccatum ejus, aut ad peccati illius divulgationem, aut accuſationem, vel vindictam prorumpere; ſed cum charitate & benignitate *corripe inter te & ipſum ſolum*, ſine ullis arbitris, ejus pudori, famæque parcens. *Si te audierit*, fraternaque correptione tua emendatus, peccati ſui pœnitentiam egerit; *lucratus eris fratrem tuum*, qui peccando perierat: ipſum, inquam, lucratus eris Deo, à quo alienus erat, & cui eum reconciliatis ſibi, qui ſalutem æternam, à qua per peccatum exciderat, te monitore & auctore recuperat; tibi, qui ex inimico amicum feciſti, & illum in viam ſalutis reducendo, æternæ ſalutis tuæ negotium pariter agis. Non ſolùm autem in injuriis nobis illatis Dominicum illud de fraterna correctione præceptum intelligendum eſt, verùm etiam in peccatis, quæ adversùs alios, & multò magis in iis quæ contra Deum committuntur: ſed dixit, *Si peccaverit in te*, quia tunc acerbi diſertique reprehenſores eſſe ſolemus, cùm eos qui contra nos peccaverunt, objurgamus. Injuriis enim noſtris magis afficimur, quàm alienis: imò (quæ voluntatis noſtræ depravatio eſt) magis quàm injuriis Deo illatis. Chriſtus igitur ibi nobis frænum ſapientiſſimè injecit, ubi maximum periculum erat, ne præcipites in vindictam ageremur: verumtamen ex una peccatorum ſpecie totum genus intelligendum eſt, niſi quid aliundè obſtet, quò minùs fraterna correptio privatim adhibeatur, ut ſi levius peccatum ſit, aut ſi grave quidem, ſed ſtatim, ac ſponte reſipiſcat peccator: vel ſi ita ſit in peccato obſtinatus, ut nulla ſpes affulgeat emendationis: aut peccatum ſit publicum. Quæ enim peccantur coram omnibus, ipſa arguenda ſunt coram omnibus. *Pec-*

1. Tim. 5. 20.

cantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.

XII. *Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos; ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum.* Si te non audierit, peccatum

negans, defendens, vel excuſans, aut certè in eo perſeverans, tecum
unum vel duos viros aſſumè, honoris Dei fraternæque ſalutis ſtudioſos,
quos apud eum auctoritate valere putes, ut eorum teſtimonio ſe peccaſſe
perſuaſus, & pudefactus reſipiſcat; vel Eccleſiæ Tribunal timeat, inquo duo-
rum vel trium teſtimonio convinci contumaciæ poteſt, ſecundùm legem, in
qua ſcriptum eſt: *Non ſtabit teſtis unus contra aliquem, quicquid illud peccati* Deut. 19. 15.
& facinoris fuerit: ſed in ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum.
XIII. *Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non au-
dierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Cauſam ad Eccleſiam refer, ſi-
ve ad Præſulem & Rectorem Eccleſiæ, cui ligandi ſolvendique do poteſta-
tem, quam exercet ipſe & adminiſtrat, ut illius perſonam gerens. Eccle-
ſiæ ſcilicet rectè declarari & denunciari dicitur, quod ejus Præpoſitis de-
nunciatur; ſicut corpus videre dicitur, cùm ſoli videant oculi. *Si autem
Eccleſiam non audierit*, id eſt, Paſtorem Eccleſiæ monentem & redarguen-
tem, eique non paruerit, ſed contumax perſeveraverit in peccato, *ſit ti-
bi ſicut Ethnicus & Publicanus*: Eo loco habe, quo Judæi Ethnicos, & Pu-
blicanos, quos Synagogis excludunt, & ne cibum quidem cum ipſis ſu-
munt, ſed ab omni eorum conſortio, non ſolùm in negotiis religionis,
ſed & conſuetudinis hujus vitæ abſtinent. Poſtremus hic eſt correptionis
gradus, quo peccator contumax ab Eccleſia præciditur excommunicationis
gladio, Paſtoris qui Eccleſiæ præeſt ſententia, *& in nomine Domini noſtri
Jeſu Chriſti, & cum ejus virtute, traditur ſathanæ in interitum carnis, ut* 1. Cor. 5.
ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti. Ea autem ſeveritas exer-
cetur, cùm ut peccatoris contumacia frangatur, & amariore medicina ſa-
netur æger penè deſperatus: tum ut aliorum membrorum ſaluti conſulatur,
auferendo malam, & morbidam ovem, quæ alias facilè inficeret, à grege
ſeparando: & ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat.
XIV. *Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt liga-
ta & in cælo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cæ-
lo.* Vobis Apoſtolis meis, veſtriſque in Eccleſiæ meæ regimine ſucceſſori-
bus dico, ut rem certiſſimæ veritatis: *Quæcumque alligaveritis ſuper ter-
ram*; ſive homines, in foro exteriori, Excommunicationis vinculo; ſive
peccata, in foro interiori Pœnitentiæ, Abſolutionis negatione: *erunt li-
gata: & in cælo*; id eſt, in Dei judicio, Miniſtrorum ſuorum ſenten-
tiam ratam habentis. *Et quæcumque ſolveritis ſuper terram*, in utroque
Tribunali, peccata vel pœnas remittentes & condonantes poteſtate clavium,
quas Eccleſiæ meæ, & ejus Rectoribus, & in Petro illius perſonam ge-
rente, tradidi: *erunt ſoluta & in cælo*. Hinc S. Hilarius hunc lo-
cum explicans: *Ad terrorem autem metus maximi*, inquit, *quo in præſens* S. Hilar. c. 18.
omnes continerentur, immobile ſeveritatis Apoſtolicæ judicium præmiſit, ut quos in S. Matth. n.
in terris ligaverint, id eſt, peccatorum nodis innexos reliquerint, & quos 8.
*ſolverint, confeſſione videlicet veniæ receperint in ſalutem; hi Apoſtolicæ con-
ditione ſententiæ in cælis quoque aut ligati ſint aut ſoluti*. Poteſtatem igitur S. Hieron. in
Chriſtus tribuit Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, *ut ſciant qui à talibus* hunc loc.
*condemnantur, humanam ſententiam divina ſententia roborari, & quodcum-
que ligatum fuerit in terra, ligari pariter & in cælo*. Lazarus proceſſit de
monumento vivus, & ambulare non poterat: Et Dominus Diſcipulis dixit: Jo: 11. 44.
Solvite eum, & ſinite abire. Ille ſuſcitavit mortuum, illi ſolverunt li-
gatum. Aliquid pertinere videte ad propriam majeſtatem Dei ſu- S. Auguſtin.
ſcitantis. *Increpatur aliquis in mala conſuetudine poſitus, verbo veri-* ſerm. 98. alias
tatis. Quàm multi increpantur, & non audiunt! Quis ergo agit intus cum de verbis Domini, 44. c. 6.

illo qui audit ? quis vitam inſpirat intrinſecùs ? quis eſt qui ſecretam pellit mortem, ſecretam dat vitam ? Nonne poſt objurgationes, poſt increpationes dimittuntur homines cogitationibus ſuis, & incipiunt ſecum volvere quàm malam vitam gerant, quàm peſſimam conſuetudine premantur ? Deinde diſplicentes ſibi, mutare vitam inſtituunt. Reſurrexerunt iſti; revixerunt quibus diſplicet quod fuerunt: ſed reviviſcentes ambulare non poſſunt. Hæc ſunt vincula ipſius reatus. Opus eſt ergo, ut qui revixit, ſolvatur, & ire permittatur. Hoc officium Diſcipulis dedit, quibus ait: Quæ *ſolveritis in terra, ſoluta ſunt & in cœlo.*

XV. *Iterum dico vobis, Quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cœlis eſt.* Concordiam commendat, quam ſpectabat correptio; ſimulque tacitum à minori ad majus argumentum ducit: Si quicquid duo meo Spiritu concordes, non quæ ſua ſunt, ſed quæ Dei, quærentes, petierint, illud à Patre meo, qui in cœlis eſt, impetrabunt: multò magis Eccleſiæ judicium ratum habebit, ligabitque quæcumque ſuper terram ligaveritis, ſolver quæcumque ſolveritis. Hæc autem de oratione Chriſtus adjecit: quia & ad ligandi ſolvendique poteſtatem rectè exercendam neceſſaria eſt, & ab Eccleſiæ Miniſtris præmitti debet ſacri judicii adminiſtrationi, ad gratiam impetrandam peccatori, qua convertatur & vivat. Neceſſaria etiam eſt,
Jacobi 5.16. ut correptio fraterna ſit ſalutaris ei qui corripitur. *Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini: multùm enim valet deprecatio juſti aſſidua.* Si duo *ex vobis conſenſerint ſuper terram*, ad orationem convenerint unanimes, *ſuper terram*, ubi neceſſitas eſt attollendi oculos in cœlum, unde veniat auxilium à Domino: *de omni re quamcumque petierint*, ſive parva ſit, ſive magna; ſive facilis, ſive difficilis, *fiet illi à Patre meo, qui in cœlis eſt*. Concedetur illis quod petierint. *Si duo ex vobis*, id eſt, *ſi vel duo tantùm*. Quamobrem ſi fratrem in peccato præfractum & contumacem non corrigat vel reprimat Eccleſiæ auctoritas, unicum vobis remedium ſupereſt, concors ſcilicet pro converſione illius oratio.

XVI. *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Ubi plures ſimul convenerint ad poſtulandam à Deo vel tractandam rem quamcumque, vel ad judicandum cauſas fidei, aut diſciplinæ, *in nomine meo*, auctoritate mea, invocato auxilio meo, propter gloriam meam, utilitates Eccleſiæ meæ, animarum ſalutem: *ibi ſum in medio eorum*, eis præſto ſum conſilio & auxilio. Hinc argumentum eruitur pro legitima Conciliorum in Chriſti nomine congregatorum auctoritate, quæ
Tertull. ſunt *repræſentationes totius nominis Chriſtiani*. Hinc S. Cœleſtinus I. ad Patres Epheſini Concilii Generalis ſcribebat: *Spiritus Sancti teſtatur præſen-*
Act.2.Epheſini Concilii. *tiam congregatio Sacerdotum. Verum eſt enim quod legimus, quia nec poteſt Veritas mentiri, cujus in Evangelio iſta ſententia eſt:* Ubi duo vel tres
" congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum. *Quod*
" *cùm ita ſit, ſi nec huic tam brevi numero Spiritus Sanctus deeſt, quantò magis eum nunc intereſſe credimus, quando in unum convenit tanta turba Sanctorum? Sanctum namque eſt pro debita ſibi veneratione Concilium, in quo utique nunc Apoſtolorum frequentiſſimæ illius, quam legimus, congregationis*
Act.5. *aſpicienda reverentia eſt. Numquam his defuit Magiſter, quem receperant prædicandum. Adfuit his ſemper Dominus & Magiſter, nec docentes à ſuo Doctore deſerti ſunt umquam. Docebat ille qui miſerat; docebat, qui dixerat quid docerent; docebat, qui in Apoſtolis ſuis ſe confirmat audiri.* Et

Digitized by Google

S. Gregorius Magnus : *Ne qua inter Fratres diſſenſio , ne qua inter Præpoſitos & ſubjectos ſint fomenta diſcordiæ , in unum convenire Sacerdotes neceſſe eſt , ut & de incidentibus cauſis diſceptatio , & ſit ſalubris de Eccleſiaſtica obſervatione collatio : quatenus dum per hoc & præterita corriguntur , & regulam futura ſuſcipiunt , omnipotens ubique Dominus fratrum concordia collaudetur . Cujus vobis adeſſe præſentiam , ſi hæc obſervabitis , ſcitote ; quia ſcriptum eſt :* Ubi fuerint congregati duo aut tres in nomine meo, ibi ſum in medio eorum . *Si ergo adeſſe dignatur , ubi duo vel tres fuerint : quantò magis non deerit , ubi plures convenerint Sacerdotes ?* S. Greg. lib. 7. epiſt. 111.

XVII. *Tunc accedens Petrum ad eum , dixit : Domine , quoties peccabit in me frater meus , & dimitteam ei ? Uſque ſepties ? Dicit Illi Jeſus : Non dico tibi , uſque ſepties , ſed uſque ſeptuagies ſepties .* Chriſtus fraternæ correptionis præceptum tradens , ſimul injuriæ condonationem ſinceram præcepit , non illam ſolùm qua vindictam remittimus , ad quam ſemper animus Chriſtiani paratus eſſe debet ; ſed & eam qua in priſtinum amicitiæ gradum reſtituimus eum qui in nos , peccavit , ſi veniam petat . Luc. 17. 3. 4. *Si peccaverit in te frater tuus , increpa illum : & ſi pœnitentiam egerit , dimitte illi . Et ſi ſepties in die peccaverit in te , & ſepties in die converſus fuerit ad te , dicens , Pœnitet me : dimitte illi .* Hinc Petrus occaſionem ſumpſit interrogandi Chriſtum : *Domine quoties peccabit in me frater meus , & dimittam ei ? Uſque ſepties ?* Forſan toties peccet , ut venia prorsùs indignus videatur , cui indulgentia mea incentivum tribuat delinquendi . Quoties igitur in me peccanti condonare debeo ? *Uſque ſepties ?* Quod Chriſtus infinitè dixit , *ſepties* , id Petrus definitè intellexit , *uſque ſepties ?* Non quotidie ſepties , ut Chriſtus dixerat , ſed ſepties per totam vitam . Septies enim in die injuriam fratri condonare , plus æquo illi videbatur ex carnis ſenſu , & ex traditione Judæorum , qui *Homini in alterum peccanti ſemel remittunt , ſecundò remittunt , tertio remittunt , quartò non remittunt* . Reſpondit autem Jeſus Petro : *Non dico tibi , uſque ſepties : ſed uſque ſeptuagies ſepties* , id eſt , ad numerum uſque ſeptuagies ſeptenum , ſive quadringentis nonaginta vicibus , hoc eſt , in infinitum ; quotieſcumque peccaverit , & veniam rogaverit . Cæterùm quod hic de donandis offenſionibus à Chriſto dicitur , ad pœnæ quoque condonationem minimè pertinet . Ordo enim publicæ diſciplinæ , juſtitiæ , immò & charitatis ſæpè poſtulat , ut peccator plectatur , ne vel ipſi vel aliis , ſed Eccleſiæ maximè vel Reipublicæ nimia indulgentia noceat . *Ignoſcendi miſericors manſuetudo , propter quam dictum eſt , non ſolùm ſepties , verùm etiam ſeptuagies ſepties fratri remittenda eſſe peccata , non ad hoc valet , ut ſit iniquitas impunita , aut torpens & dormiens diſciplina , quod potiùs obſit , quàm diligens vigilanſque vindicta . Claves quippe Regni cœlorum ſic dedit Chriſtus Eccleſiæ , ut non ſolùm diceret ,* Quæ ſolveritis ſuper terram , erunt ſoluta & in cœlis ; *ubi apertiſſimè bonum , non malum pro malo reddit Eccleſia : verùm & adjungeret ,* Quæ ligaveritis in terra , erunt ligata & in cœlo ; *quia bona eſt & vindicandi juſtitia . Illud enim quod ait ,* Si nec Eccleſiam audierit , ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus : *gravius eſt , quàm ſi gladio feriretur , ſi flammis abſumeretur , ſi feris ſubigeretur , Nam ibi quoque ſubjunxit ,* Amen dico vobis , quæ ligaveritis ſuper terram , erunt ligata & in cœlis : *ut intelligeretur , quàm graviùs ſit punitus , qui velut relictus eſt impunitus .... Ecce hominibus non reddentibus malum pro malo , alligatur homo amariùs & infeliciùs Eccleſiæ clavibus , quàm quibuslibet graviſſimis & duriſſimis ferreis vel adamantinis nexibus .*

Luc. 17. 4.

Bab. Joma. fol. 86. Ligfoot, Hor. Hebraic. in Matth. cap. 18. verſ. 21.

S. Hier. in hunc loc.

S. Aug. l. 1. contra adverſarium Legis & Prophetarū c. 17.

XVIII. Ideò *aſſimilatum eſt Regnum cœlorum homini Regi , qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis . Et cùm cœpiſſet rationem ponere , oblatus eſt ei unus , qui debebat ei decem millia talenta . Cùm autem non haberet , unde redderet , juſſit eum dominus ejus venundari , & uxorem , & filios , & omnia quæ habebat , & reddi* . Ideò declaro vobis , ita ſe rem habere in Regno cœlorum , ac ſi Rex aliquis rationes à ſervis ſuis , ſeu miniſtris , quibus bonorum ſuorum adminiſtrationem crediderat , exigere voluerit . Et cùm

Quadraginta ſex millia millium librarum monetæ Gallicæ.

rationes conferre cœpiſſet , oblatus eſt ei unus decem millium talentorum debitor , ſummæ immenſæ . Qui cùm ſolvendo non eſſet , juſſit eum dominus ejus , jure creditoris , & more apud Judæos recepto , venundari cum uxore , & filiis , & bonis univerſis ; & conflatam ex omnium venditione pecuniam in ærarium ſuum inferri , diſpungique debitum .

XIX. *Procidens autem ſervus ille , orabat eum , dicens : Patientiam habe in me , & omnia reddam tibi* . Procidens autem ſervus ille ad pedes domini tempus ſolutionis ſibi prorogari , ſupplex orabat . *Miſertus autem dominus ſervi illius , dimiſit eum , & debitum dimiſit ei* . Dominus incredibili miſeratione & libertatem & totum debitum ipſi donavit , plus concedens , quàm ipſe peteret .

XX. *Egreſſus autem ſervus ille , invenit unum de conſervis ſuis , qui debebat ei centum denarios* , ſummam imcomparabiliter minorem : *& tenens ſuffocabat eum , dicens : Redde quod debes* . Injecta in fauces ejus manu , arctè premebat , ac penè ſtrangulabat , ut ad ſolutionem adigeret . *Et procidens conſervus ejus , rogabat eum , dicens : Patientiam habe in me , & omnia reddam tibi* . Eadem omnia ſupplicis officia conſervo creditori exhibuit , quæ ipſe mox exhibuerat communi domino , & prorogationem pariter poſtulavit . *Ille autem noluit : ſed abiit , & miſit eum in carcerem , donec redderet debitum* . Non ſolùm noluit donare debitum , ſed ne quidem tempus prorogare : ſed abiens , eum in carcerem miſit , donec ſolveret . *Videntes autem conſervi ejus , quæ fiebant , contriſtati ſunt valdè* ; tum ob creditoris inmanitatem , & ingrati animi vitium , tum ob infelicitatem debitoris : *& venerunt , & narraverunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant* .

Triginta tres circiter libras monetæ Gallicæ.

XXI. *Tunc vocavit illum dominus ſuus , & ait illi : Serve nequam , omne debitum dimiſi tibi , quoniam rogaſti me* . Debitum ingens , non ex parte , ſed totum tibi miſericorditer donavi , quia ſupplex miſericordiam efflagitaſti : *Nonne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui , ſicut & ego tui miſertus ſum ?* Oportuit te ſervum domini tui clementiam imitari , erga conſervum tuum miſericordia commoveri , cum ipſo durè & crudeliter non agere , ut ad minutæ ſummmæ ſolutionem adigeres . *Et iratus dominus ejus* , nec ſolùm credltoris jure uſus , ſed & judicis , *tradidit eum tortoribus* carcere aliiſque pœnis cruciandum *quoadusque redderet univerſum debitum* ; quia factæ ſibi condonationis beneficium reſcindi & auferri ſibi meruerat ingrati animi in dominum crimine , & inhumanitate in conſervum . Dimittendas fratribus injurias in nos commiſſas , hac Parabola Chriſtus docet , ex qua id colligit .

XXII. *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis , ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris* . Simili modo ſe geret erga vos Pater meus cœleſtis , pari ſeveritate vobiſcum aget , ſi in remittendis injuriis fratribus

Tertull.

veſtris , hominibus quibuſcumque , qui fratres veſtri ſunt *jure naturæ matris unius* omnium ; & maximè Chriſtianis , qui *eundem Patrem agnoverunt Deum , & biberunt eumdem Spiritum ſanctitatis* , vos difficiles & duros præbueritis ; & non donaveritis offenſas plenè , ſincerè , ex animo .

Digitized by Google

Senſus Moralis.

I. ACceſſerunt *ad Jeſum Diſcipuli , dicentes : Quis putas , major eſt in Regno cælorum ?* Cupiditas gloriæ noviſſima hominis exuitur . *Hoc ipſo pernicioſior ambitio , quòd blanda quædam eſt conciliatricula dignitatum ; & ſæpè quos vitia nulla delectant , quos nulla potuit movere luxuria , nulla avaritia ſubvertere , facit ambitio criminoſos* . (S. Amb. l. 4. in Luc. n. 31.) Ardentior plerumque eſt & potentior in Eccleſia , & in Monaſterio , quod regnum eſt humilitas , quàm in Mundo , quod regnum eſt ſuperbiæ . Quis non timeat , ubi Apoſtolos in ſchola Chriſti inſtitutos , hac tentatione concuti videt priùs quàm Spiritum Sanctum accepiſſent , & contendere , quis eorum videretur eſſe major ? Tu verò non ſolùm modò illorum defectum conſidera , ſed illud quoque tecum expende , primùm quòd nulla eis de rebus hujus ſæculi quæſtio eſt : deinde quòd poſtea hac quoque tentatione ſuperata alter alteri in primatu cedebat . (S. Jo: Chryſoſt. hom. 59. in Matth.) Nos verò neque ad hos eorum defectus pervenire poſſumus , nec quis futurus ſit major in Regno cœlorum , ſed quis in terris major ſit , quis ditior , quis potentior , quærimus . Fumum conſectamur , non ignem qui Deus noſter eſt ; vanitatem , non charitatem ; & ideò deficimus , evaneſcimus in cogitationibus noſtris , & vana magnitudine perimus . *Deficientes quemadmodum fumus deficient* . (Pſal. 36.) Fumus à loco ignis erumpens in altum extollitur , & ipſa elatione in globum magnum intumeſcit : ſed quantò fuerit globus ille grandior , tantò fit vanior : *Ab illa enim magnitudine non fundata & ſolidata , ſed pendente & inflata , is in auras dilabitur , ut videas ipſam ei obfuiſſe magnitudinem . Quantò enim plus erectus eſt , quandò extentus , quantò diffuſus undique in majorem ambitum , tantò fit exilior , & deficiens , & non apparens* . (S. Auguſt. enarrat. in pſ. 36. ſerm. 2.) Sic ambitioſus in tumorem ſuperbiæ culmine poteſtatis excreſcit , & dum ei honorum & dignitatum deſiderio & conſecutione animus inflatur , *in luxum ſuperbiæ ipſo faſtigio lenocinante corrumpitur* . Inimici *verò Domini , mox ut honorificati fuerint & exaltati , deficientes quemadmodum fumus deficient* . (S. Gregor. M. 1. p. Paſtor. cap. 3.)

II. *Et advocans Jeſus parvulum , ſtatuit eum in medio eorum . Et dixit : Amen dico vobis , niſi converſi fueritis , & efficiamini ſicut parvuli , non intrabitis in Regnum cælorum* , Non ſe ipſum , ſed parvulum velut exemplar innocentiæ & humilitatis Chriſtus Diſcipulis proponit . Nos verò ad puerum illum admirabilem fide aſſurgamus , ad Filium unicum Dei pro nobis incarnatum , de quo ſcriptum eſt , *Parvulus natus eſt nobis , & filius datus eſt nobis* : Qui ſtatuit ſe in medio noſtrum , qui non venit miniſtrari , ſed miniſtrare , ut nobis humilitatis exemplum præberet . Diſcipulis porrò ſuis non præcipit , ut ætatem habeant parvulorum , ſed ut innocentiam , & quod illi per annos poſſident , hi poſſideant per induſtriam , ut malitia , non ſapientia parvuli ſint . (S. Hieron. in hunc loc.) Sed heu ! Chriſtiani plurimi levitate , rerum ſenſibilium amore , pauciſſimi innocentia , ſimplicitate , ignorantia mali , docilitate , humilitate pueri ſunt . *Fratres , nolite pueri effici ſenſibus , ſed malitia parvuli eſtote : ſenſibus autem perfecti eſtote* . (1. Cor. 14. 20.) Niſi converſi fueritis , & efficiamini ſicut parvuli , non intrabitis in Regnum cœlorum . *Pueros autem credentes omnes per audientiæ fidem nuncupavit . Hi enim patrem ſequuntur , matrem amant , proximo velle malum neſciunt , curam opum negligunt , non inſoleſcunt , non oderunt , non mentiuntur , dictis credunt , & quod audiunt , verum habent . Et hæc omnium affectionum aſſumpta in nobis & conſuetudo & voluntas , cælorum iter pervium præſtat . Revertendum igitur eſt ad ſimplicitatem* (S. Hilar. c. 18. in 9. Matth.)

tatem infantium : quia in ea collocati , ſpeciem humilitatis Dominicæ circumferemus . In Chriſtiana infantia proficiendum & perſeverandum eſt : numquam illa deponenda & exuenda eſt , ut infantilis ætas . Chriſtiani etiam ſenes debent eſſe pueri . *Omnes qui in veritate verſantur , eſſe apud Deum pueros ,* Clemens Alexandrinus demonſtrat : *Nos* , inquit , *pueri ſumus .* Quod ipſe Dominus declarat , dicens : *Niſi converſi fueritis , & efficiamini ſicut parvuli , non intrabitis in Regnum cœlorum :* Non regenerationem hic ſignificans , ſed quæ pueris ineſt , ſimplicitatem , ut ejus ſimilitudinem referamus , commendans ..... *Qui itaque infantes ſumus , humi non ampliùs volutamur neque ut antea ſerpentum more in terra ſerpimus , toto corpore in ſtultis cupiditatibus provoluti ; ſed mentem ſurſum erecti , mundoque & peccatis renunciantes , ſuſpenſo pede eatenus terram tagentes , quatenus in mundo eſſe videamur , ſanctam perſequimur ſapientiam . Hæc autem videtur eſſe ſtultitia iis , qui ſe ad calliditatem & verſutiam exacuerunt . Jure ergo ſunt pueri , qui Deum ſolum patrem noverunt , ſimplices infantes , integri ac innocentes .*

S. Clem. Alexandr. lib. 1. Pedagogi, c. 5.

" Niſi efficiamini ſicut parvuli , non intrabitis in Regnum cœlorum . Quicumque
" ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte , hic eſt major in Regno cœlorum.

S. Leo ſerm. 36. de Epiph. 7. c. 3. & 4.

Amat Chriſtus infantiam , quam primùm & animo ſuſcepit , & corpore . Amat Chriſtus infantiam , humilitatis magiſtram , innocentiæ regulam , manſuetudinis formam . Amat Chriſtus infantiam , ad quam majorum dirigit mores , ad quam ſenum reducit ætates ; & eos ad ſuum inclinat exemplum , quos ad Regnum ſublimat æternum . Ut autem plenè valeamus agnoſcere , quomodo apprehendi poſſit tam mira converſio , & in puerilem gradum qua nobis mutatione redeundum ſit ; doceat nos beatus Paulus , & dicat : Nolite pueri effici ſenſibus , ſed malitia parvuli eſtote . *Non ergo ad ludicra infantiæ & imperfecta nobis primordia revertendum eſt , ſed aliquid quod etiam graves annos deceat inde ſumendum eſt : velox commotionum tranſitus , citus ad pacem recurſus . Nulla ſit memoria offenſionis , nulla cupiditas dignitatis . Amor ſociæ dilectionis , æqualitas naturalis . Magnum enim bonum eſt , nocere non noſſe , & ad maligna non ſapere : quia inferre ac referre injuriam , mundi hujus prudentia eſt : nemini autem malum pro malo reddere , Chriſtianæ eſt æquanimitas infantiæ .*

1. Cor. 14.20.

S. Auguſt. ſer. 96. alias de diverſis 47. & ſer. 11. alias 38. de Verbis Dom. & ſerm. 354. alias 20. inter 50. homilias.

III. *Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte , hic eſt major in Regno cœlorum .* Humilitas gradus eſt ad veram celſitudinem . *Omnes delectat celſitudo , ſed humilitas gradus eſt ..... Ad magna nos tendimus , parva capiamus , & magni erimus . Vis capere celſitudinem Dei ? cape priùs humilitatem Dei . Dignare eſſe humilis propter te , quia Deus dignatus eſt humilis eſſe propter eumdem te : non enim propter ſe ..... Magnorum eſt iſta puſillitas ; ſuperbia vero fallax infirmorum eſt magnitudo ; quæ ubi mentem poſſederit , erigendo dejicit , inflando evacuat , diſtendendo diſſipat . Humilis eſſe non poteſt nocens , ſuperbus eſſe non poteſt innocens . Humilitatem illam loquor quæ non vult perituris rebus excellere , ſed æternum aliquid veraciter cogitat , quo non ſuis viribus , ſed adjuta perveniat . Hæc malum cujuſquam velle non poteſt , quo nequaquam bonum ejus augetur . Porrò autem ſuperbia continuò parit invidiam . Quis verò ſit invidus , qui non ei malum velit , cujus bono cruciatur ? Ego & invidia parit conſequenter malitiam : unde procedit & dolus , & adulatio , & detractio , & omne opus malum , quod pati nolis ab alio . Pia itaque humilitate ſervata , quæ in Scripturis ſanctis ſancta probatur infantia , ſecuri eritis de immortalitate beatorum :* Talium eſt enim *Regnum cœlorum .* Chriſtus cùm in forma Dei eſſet , naturam humanam aſſumpſit : cùm ſanctus ſanctorum , ſpeciem peccatoris induit ; cùm beatus , immò ipſa

bea-

beatitudo , miſeriis noſtris ſe ſubjecit , humilians ſemetipſum uſque ad
mortem crucis . Homo factus eſt , ut nobis communicaret divinitatem
ſuam : in forma peccatoris viſus eſt , *factus pro nobis peccatum & maledictum* , ut nobis miſereretur gratiam : miſeriis noſtris obnoxius factus
eſt , ut nos perduceret ad beatitudinem ſuam. Humilitas igitur neceſſaria
eſt , ut participes ſimus divinitatis Chriſti , gratiæ Chriſti , beatitudinis
Chriſti . *Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte , hic eſt major in
Regno cœlorum* . Primus locus in Regno cœlorum illi promittitur virtuti ,
quæ omnium facillima eſt , cùm & in nobis ipſis tot rationes ad humilitatem
moventes habeamus , culpam , miſeriam , ignorantiam , infirmitatem , concupiſcentiam legi mentis repugnantem , ad omne opus bonum ex nobis ipſis
impotentiam : & rebus exterioribus minùs indigeat humilitas , ut exerceri Plin. Junior
poſſit . Quæ igitur erit ſuperbis & ambitioſis excuſatio ? *Quatenus te cenſes* in panegyr.
hominem , eatenus es Deus , (inquiebat profanus Orator & adulator in Pane- Trajani.
gyrico Imperatoris.) Id apprimè quadrat Chriſtiano , qui ſe humiliat ſicut
parvulus . Humilitate fit quodammodo Deus , certè filius adoptivus Dei ,
Deo proximus , major in Regno cœlorum . Quid non ſuſcipiunt , quid non
agunt , quid non patiuntur ambitioſi , ut optatis honoribus & dignitatibus
potiantur ? Coram majoribus decreſcunt , ut creſcant ; politicam humili- B. Petr. Dam.
tatem affectant , ut exaltentur : *Fœnerando ſervitium , mercantur imperium.* lib. 2. epiſt. 3.
Chriſtianus verò humiliare ſe refugit , ut ſit major in Regno cœlorum . *Il-* Tertull. lib. de
los qui ambitus obeunt capeſſendi Magiſtratus , neque pudet , neque piget in- pœnit. c. 11.
*commodis animæ & corporis , nec incommodis tantùm , verùm & contumeliis
omnibus enit in cauſa votorum ſuorum . Quas non ignobilitates veſtium affectant ? Quæ non atria nocturnis & crudis ſalutationibus occupant ? Ad omnem
occurſum majoris cujuſque perſonæ decreſcentes , nullis conviviis celebres , nullis comeſſationibus congreges , ſed exules à libertatis & lætitiæ felicitate : idque totum propter unius anni volaticum gaudium . Nos quod ſecurium virgarumve petitio ſuſtinet , in periculo æternitatis tolerare dubitamus ?* Quid eſt
quòd permanſura non ambiunt ; qui ambiunt tranſitura ?

IV. *Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo , me ſuſcipit.*
Chriſtus in pauperum , maximèque juſtorum perſona ſuſcipitur . Sæculares
homines honori & gloriæ ducunt , Magnates & potentes ſæculi hoſpitio
& menſa excipere : perfectus Chriſtianus pauperes & humiles lubentiùs ac S. Ambr. lib.
lætiùs excipiat , non ad oſtentationem , ſed in nomine Chriſti , & ob ejus 5. de Abra-
amorem . *Bona eſt hoſpitalitas , habet mercedem ſuam , primùm humanæ gra-* ham, c. 5. n.
tiæ , deinde quod majus eſt , remunerationis divinæ . Omnes in hoc incolatu 34. & 35.
*hoſpites ſumus ; ad tempus enim habitandi habemus hoſpitium ; emigramus properè . Caveamus , ne ſi nos duri aut negligentes fuerimus in recipiendis hoſpitibus , etiam nobis poſt vitæ iſtius curſum Sanctorum hoſpitia denegentur ......
Sed pauperiem prætendis . Non opes à te hoſpes requirit , ſed gratiam ; non* « Prover. 15.
ornatum convivium , ſed cibum obvium . Melius eſt vocari ad olera cum cha- « 17.
ritate , quàm ad vitulum ſaginatum cum odio . *Hæc grata hominibus , &
accepta Deo . Unde Dominus Jeſus in Evangelio eum , quicumque dederit hoſpiti
potum aquæ frigidæ , cæleſtium aſſerit præmiorum non exſortem futurum . Denique Jacob oves adaquavit Rachel , & gratiam reperit , & uxorem acquiſivit . Deinde qui ſcit , an Deum ſuſcipias , cùm hoſpitem putas ? Abraham
dum peregrinantibus defert hoſpitium , Deum atque Angelos ejus hoſpitio ſuſcepit : quamvis & cùm hoſpitem ſuſcipis , ſuſcipias Deum , ſicut ſcriptum in
Evangelio legis , dicente Domino Jeſu : Hoſpes eram , & collegiſtis me .....
Quod enim uni ex minimis meis feciſtis , mihi feciſtis ..... Et qui ſuſceperit
unum parvulum talem in nomine meo , me ſuſcipit.* V. Qui

V. *Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim, ut veniant ſcandala: veruntamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.* Mors violenta minùs timenda eſt, quàm animæ unius perditio. Væ illi qui ponit offendiculum fratri, pro quo Chriſtus mortuus eſt! Væ illi qui conſilio, aut pravo exemplo, ſeu quovis alio modo proximum impellit, vel allicit ad peccatum! Organum eſt diaboli, mundique à Chriſto damnati miniſter, qui ruinæ præbet occaſionem animabus Chriſti ſanguine redemptis. Væ mundo, in quo regnat impunè ſcandalum, id eſt, hominibus qui diligunt mundum! Si vel uni puſillo datum ſcandalum grave peccatum eſt: quantò gravius eſt toti civitati datum ſermonibus impudicis vel impiis, nuditatibus & picturis diſſolutis, librorum & carminum impudicorum, amatoriorum, vel famoſorum ſcriptione, editione, cantu; comediæ exhibitione, choræis, lar-

S.Bern.ſer.30. de diverſis. vius, luxu, alea, &c. *Væ mundo à ſcandalis! Neceſſe eſt enim, ut veniant ſcandala, &c.* Nuſquam eſt ſecuritas, neque in cœlo, neque in paradiſo, multò minùs in mundo. *In cælo enim cecidit Angelus ſub præſentia Divinitatis, Adam in paradiſo de loco voluptatis, Judas in mundo de » ſchola Salvatoris.* Verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit. » *Nemini blanditur Veritas, neminem palpat.* Bonum erat ei, ſi natus non

S.Bern. ſerm. 2. in Feſto S. Michaelis. fuiſſet homo ille. *Natus ſanè denuò, natus ad vitam, natus de Spiritu, qui nimirum in carne poſtmodum conſummatur. Expedit ei (ſi quis eſt) qui ſcandala ſuſcitat in hac domo, in hac ſancta, Deo placita & Angelis ejus admodum grata ac familiari congregatione ut ſuſpendatur in collo ejus mola aſinaria, & pro ſuavi jugo & levi onere Salvatoris, gravi mole terrenæ cupiditatis humeris ejus impoſita, demergatur in profundum maris hujus magni & ſpatioſi manibus, quod eſt ſine dubio ſæculum nequam. Minùs enim damnabile erat ei in ſæculo magis perire, quàm in Monaſterio. Perire ſiquidem neceſſe eſt hominem, qui charitatem non habet, etiamſi tradiderit corpus ſuum, ita ut ardeat.* Quod Fratribus ſuis S. Bernardus timebat, nemo Chriſtianus eſt, cujuſcumque conditionis, qui ſibi timere non debeat. Sicut enim magis reus eſt vir religioſus, qui ſcandalum Fratribus creat, quàm ſæcularis: ſic magis reus eſt Chriſtianus quilibet auctor ſcandali, quàm Ethnicus.

S. Ambr. ſerm.21.in pſ.118.Roman.8.35. *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt,* &c. Multa ” generantur ad perturbationem hominis: & uxor plerumque decepta ſerpen- ” tis inſidiis, animum viri exagitare conatur: & pater fidem filii frequen- ” ter irridet: & vir conjungis ſuæ mentem tentat opprobriis. Sed in his ” omnibus ſuperat juſtus, & dicit: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tri-* ” *bulatio, an anguſtia .... an perſecutio?* Quoties ipſa benefacta crimini ” dantur? Qoties virtus opprobrio ducitur? Quoties ipſa ingrata eſt gra- ” tia? Vendidit juſtus facultates ſuas diſpenſavit pauperibus, nihil ſibi re- ” liquit: contemnitur plerumque in ipſa Eccleſia, quia dives eſſe deſivit. ” Non ergo moveatur; non enim mercedem hujus ſæculi, nec gratiam, ſed ” vitæ quæſivit æternæ. Non indignetur, quia homines pecuniis magis quàm ” operibus deferuntur. Nam ſi ei propter bonum opus in hoc ſæculo defe- ” ratur, & hujus ſtudii fructum hic adipiſcatur, dicitur de eo: *Percepit* ” *mercedem ſuam.* Serva futuris mercedem tuam: & iſtius ſæculi opprobria ” incrementa mercedis tuæ judica ..... Nullis ergo juſtus frangatur injuriis, ” nullis moveatur periculis, nullis teneatur procellis; ſive mors ingruat, ſi- ” ve vita, ſive Angeli cœlorum. Neque dejiciatur adverſis, neque extolla-

tur

tur ſecundis . Nuſquam fit ejus infirmus affectus . *Et mors tentat , & vi-*
ta tentat ; cave ſcandalum . Qui pacem habet , quæ omnem mentem ſuperat ,
magnum eſt : non eſt de puſillis iſtis . Ideò ſcandalum pati non debet , quia
puſillorum eſt exagitari ſcandalo . Unde & Dominus ait : Quicumque ſcan- “
dalizaverit unum de puſillis iſtis minimis . *Non ſolùm puſillos , ſed etiam* “
minimos dixit , quos perturbant ſcandala ; & ideò gravi obnoxius pœnæ eſt ,
ut legiſti , quicumque turbaverit infirmæ mentis infantiam . Sicut enim gra-
viori dignus ſupplicio eſt , qui perſuaſerit crimen infantulo , & incautam præ-
cipitaverit ætatem : ita qui invalidum , & inſipientem , & improvidum cir-
cumſcripſerit perſuaſione erroris , aut exagitatione cordis affectum . Vis ſcire , 1.Cor.8.18.
quàm infirmus ſit qui ſcandalizatur ? Non manducabo , *inquit ,* carnem , ne “
fratrem meum ſcandalizem . *Quanta infirmitas & quædam infantia animi ,* “
ut eum etiam eſca fratris exagites ! Unde non poteſt homini eſſe præcipitium ,
quando etiam hinc eſt periculum ? Et quod pejus eſt , infirmitas hujuſmodi ſer-
pit in multos , &c.

Væ mundo à ſcandalis . *Veritas dicit , terret , & monet ; non vult eſſe* S. Auguſt.
nos incautos ; nam non fecit utique deſperatos . Contra hoc Væ , id eſt , con- ſer. 81. aliàs
tra hoc malum metuendum , tremendum , cavendum , conſolatur nos , & hor- 33. ex editis
tatur , & inſtruit illo loco Scriptura , ubi dicitur : Pax multa diligentibus à Sirmondo.
legem tuam , & non eſt illis ſcandalum . *Oſtendit hoſtem cavendum , ſed non* Pſ.128.165.
ceſſavit oſtendere murum munitum . Cogitabas tu audiens , Væ mundo à ſcan-
dalis , *quò ires extra mundum , ne ſcandala patereris . Ergo propter caven-*
da ſcandala quò ibis extra mundum , niſi fugias ad eum qui fecit mundum ?
Quomodo autem ad eum qui fecit mundum , fugere poterimus , niſi legem ejus ,
quæ ubique prædicatur , audiamus ? Parum eſt audiamus , niſi diligamus .
Securum enim te faciens Scriptura divina contra ſcandala , non ait , Pax mul- Rom. 2. 13.
ta audientibus legem tuam . Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum . Galat. 5. 6.
Sed quia factores legis juſtificabuntur , & fides per dilectionem operatur : “
Pax multa , inquit , *diligentibus legem tuam , & non eſt illis ſcandalum .* “
Non res adverſæ hujus ſeculi vocantur ſcandala : ſcandala quæ ſint , ad- “
vertite . Neſcio quis verbi gratia in neceſſitate aliqua conſtitutus urgetur “
preſſura . Non eſt hoc ſcandalum , quia preſſura urgetur . Preſſura & Mar- “
tyres preſſi ſunt , ſed non oppreſſi . *Scandalum cave , non valdè preſſuram .* “
Preſſura premit te , ſcandalum opprimit te . Quid ergo intereſt inter preſſu-
ram & ſcandalum ? In preſſura parabas ſervare patientiam , tenere conſtan-
tiam , non relinquere fidem , non conſentire peccato . Hoc ſi ſervas , aut ſi
ſervaveris , preſſura tibi ruina non erit : ſed ad hoc valebit illa preſſura ,
ad quod valet in torculari , non ut oliva opprimatur , ſed ut oleum liquetur .
Denique ſi in iſta preſſura laudes Deo dicas , quàm utile prelum , unde à te
liquor emanat ! .... *Quicquid boni facis , non tibi placeat , niſi Deus ; quic-*
quid mali pateris , non tibi diſpliceat Deus . Hoc fac , & vives , evades quod
dictum eſt , Væ mundo à ſcandalis . *Cui mundo enim* Væ à ſcandalis , *niſi*
de quo dictum eſt , Et mundus eum non cognovit ? *Non illi mundo de quo* “
dictum eſt , Deus erat in Chriſto , mundum reconcilians ſibi . *Mundus ma-* “ Joan. 1. 10.
lus , mundus bonus : mundus malus , omnes in mundo mali : & mundus bo- “ 2.Cor.4.19.
nus , omnes in mundo boni .... *Ergo cùm audis ,* Væ mundo à ſcandalis ,
noli terreri , dilige legem Dei , non tibi erit ſcandalum .

VI. *Si autem manus tua vel pes tuus ſcandalizat te ; abſcinde eum , &*
projice abs te bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum , quàm
duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum . Et ſi oculus tuus
ſcandalizat te , erue eum , & projice abs te : bonum tibi eſt cum uno oculo

S. Io:Chryſ. hom. 60. in Matth.

in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Non hæc de membris dicta ſunt, ſed de amicis ac neceſſariis, quos quaſi membra nobis conjunctos ducimus. Nihil enim ita pernicioſum ac peſtiferum, ut conſuetudo pravorum hominum & converſatio: quippè cùm amicitia, atque neceſſitudo, & ad nocendum, & ad juvandum plus nonnumquam efficiat, quàm neceſſitas potuiſſet: ac ideò magna quadam cum vehementia juſſit nocentes à nobis propinquos depellere: eos verò amputandos atque projiciendos eſſe, conſequentia ipſa rerum ſignificat, qui ſcandali auctores ſunt. Vides, quemadmodum futurum è ſcandalis detrimentum extermiuat, tum quia prædixit omninò ventura, ut nullus otio poſſit marceſcere, ſed exſpectatione ſcandali commotus, jugiter vigilet: tum quia, oſtendit extrema & maxima eſſe mala; non enim ſolummodò dixit, *Væ mundo à ſcandalis*; verùm etiam, ut maximam ab illis ſequi perniciem, monſtret, anctorem ſcandali multò magis quaſi miſerum deploravit: *Verumtamen væ homini illi*. Quibus verbis magnum oſtendit ſupplicium illi futurum: nec id ſatis fuit; ſed ſimilium adjectione terrorem in majus extulit, & viam monſtravit, per quam hæc ſcandala fugere poſſimus. Quæ autem hæc via eſt? Pravi homines, inquit, etiamſi valdè tecum amore aut neceſſitudine conjuncti ſint, abſcindendi ſunt ab amicitia tua. Nam ſi maneant amici, nec illos lucraberis, & tu ipſe ſimul peribis: ſin verò procul à te illos abjeceris, tu ſaltem ſalutem conſequeris. Quare ſi cujus conjuctio ſaluti tuæ obeſt, rejice ipſum abs te. Nam ſi noſtra plerumqe membra reſcindimus, cum incurabili morbo & ipſa tabeſcunt, & rêliquis officiunt: multò magis in amicis atque cognatis id faciendum.

S. Hieron. in c. 18. S. Matth.

Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, &c. Omnis affectus, & univerſa propinquitas amputatur, ne per occaſionem pietatis unuſquiſque credentium ſcandalis pateat. Si, inquit, ita eſt quis tibi conjunctus, ne manus, pes, oculus; & eſt utilis atque ſolicitus, & acutus ad perſpiciendum: ſcandalum tibi facit, & propter diſſonantiam morum te pertrahit in gehennam: melius eſt: ut & propinquitate ejus, & emolumentis carnalibus careas, ne dum vis lucrifacere cognatos & neceſſarios; cauſam habeas ruinarum. *Itaque non frater, non uxor, non filii, non amici, non omnis affectus qui nos excludere poteſt à Regno cælorum, amori Domini præponatur. Novit unuſquiſque credentium quid ſibi noceat, vel in quo ſolicitetur animus, ac ſæpè tentetur. Melius eſt vitam ſolitariam ducere, quàm ob vitæ præſentis neceſſaria æternam vitam perdere.*

S. Auguſt. ſer. 82. alias 13. ex editis à Sirmondo.

Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, erve eum, & projice abs te, &c. Scandalum tibi erit ille, qui tibi mali aliquid ſuadere cœperit; fit hoc plerumque non malevolentia, ſed perverſa benevolentia. Videt enim te amicus tuus, qui te diligit, viciſſimque à te diligitur; pater tuus, frater tuus, filius tuus, conjux tua, videt te in malo, & vult te facere malum. Quid eſt, videt te in malo? Videt te in aliqua preſſura, preſſuram ipſam propter juſtitiam forſitan pateris: ideò pateris preſſuram, quia non vis dicere falſum teſtimonium ..... Accedit amicus, qui non vult te eſſe in preſſura, non vult te eſſe in malo. Rogo te, fac quod tibi dicitur: quid magnum eſt? ..... Jam iſte ſcandalum eſt. Amicus eſt: quid facturus es? Oculus eſt, manus eſt. *Amputa & projice abs te*: Id eſt, *Noli conſentire. Membra enim noſtra in corpore noſtro conſenſione faciunt unitatem, conſenſione vivunt, conſenſione invicem connectuntur. Ubi diſſenſio, ibi morbus aut vulnus eſt. Ergo membrum tuum eſt; diliges eum. Sed ſcandalizat te?* Amputa eum, & projice abs te. *Quomodo facturus*

ſturus es quod dico, amputaturus, & abjecturus, & eo fortaſſe correcturus? De lege voluit ſuadere mendacium, Ille enim ait, Dic. Et fortaſſe ille non eſt auſus dicere, Dic mendacium: ſed ſic, Dic quod vult. Tu dicis, Sed mendacium eſt. Et ille, ut excuſet: *Omnis homo mendax*. Et tu (Pſal. 115.) contra, Frater: *Os quod mentitur, occidit animam*. (Sap. 1. 11.) Quid mihi facit inimicus iſte potens, qui me premit, quia miſeraris me, & non vis me eſſe in malo, cùm velis me eſſe malum? Quid mihi facit potens iſte, quid premit? Carnem. Corpus, dicis tu, premit: dico ego, Premit. *Quantò mitiùs mecum agit ille, quàm ego, ſi mentitus fuero? ille occidit carnem meam: ego occido animam meam. Corpus occidit; moriturum erat, etſi non occideretur: Animam verò quam non occidit iniquitas, in æternum excipit veritas. Serva ergo, quod ſervare potes: pereat, quod quàndoque periturum eſt* ...... Hoc ergo reſponde ei qui dicit, Mentire, quia ſcriptum eſt, *Omnis homo mendax*: Non mentior, quia ſcriptum eſt, *Os quod mentitur, occidit animam*. (Pſ. 5.7.) Non mentior, quia ſcriptum eſt, *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*: Non mentior, quia ſcriptum eſt, *Falſum teſtimonium non dices*. (Deut. 5. 20.) Urgeat licèt preſſuris carnem meam, cui diſpliceo in veritate: audio Dominum meum, *Nolite timere eos qui corpus occidunt*.

Vaſtatur Mundus, calcatur torcular. Eja Chriſtiani, cœleſte germen, (S. Auguſt. ibid. n. 7.) peregrini in terra, qui civitatem in cœlo quæritis, qui Angelis ſanctis ſociari deſideratis, intelligite, vos ſic veniſſe, ut diſcedatis. Tranſitis per mundum, conantes ad eum qui creavit mundum. Non vos perturbent amatores Mundi, qui volunt in Mundo remanere, & velint nolint, coguntur migrare: non vos decipiant, non ſeducant. *Preſſuræ iſtæ ſunt, non ſcandala. Juſti eſtote, & exercitationes erunt. Tribulatio venit: quod volueris, erit; aut exercitatio, aut damnatio. Qualem te invenerit, talis erit. Tribulatio ignis eſt: aurum te invenit? Sordes tollit. Paleam te invenit? In cinerem vertit. Ergo preſſuræ quæ abundant, non ſunt ſcandala. Sed quæ ſunt ſcandala? Locutiones illæ, verba illa quibus nobis dicitur, Ecce quid faciunt tempora Chriſtiana*, Ecce quid tibi profeſſio pietatis prodeſt, quomodo res tuæ pereunt, fortuna tua evertitur, filii tui ad mendicitatem rediguntur, quomodo contemptui & ludibrio hominum honeſtorum te exponis, &c. *Ad hoc enim tibi dicitur, ut tu, ſi amas Mundum, blaſphemes Chriſtum. Et dicit tibi hoc amicus tuus, conſiliarius tuus: ergo oculus tuus. Dicit tibi hoc miniſter tuus, cooperarius tuus: ergo manus tua. Dicit tibi hoc fortè qui te ſuſtentat, qui te ab humilitate terrena ſublevat: ergo pes tuus. Abjice, amputa, projice abs te, noli conſentire. Reſponde homini dicenti tibi, Ecce temporibus Chriſtianis tantæ preſſuræ ſunt, vaſtatur Mundus: reſponde tu, Hoc mihi antequàm eveniret, prædixit Chriſtus.* Reſponde dicenti tibi, Ecce quid tibi prodeſt profeſſio pietatis, res tuæ pereunt, perſecutionem pateris, in contemptum venis: reſponde, *Beati pauperes* .... *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam* .... *Omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur* ...... *Non habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus*.

Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, &c. Poſtquam ab exterioribus (S. Bernard. ſerm. 2. in Feſto S. Michaelis.) ſcandalis deterruit nos ſermo divinus aſperè ſatis, conſilium dat, quid de eo nobis agendum ſit ſcandalo, quod interiùs patimur, contrariam invenientes legem in membris noſtris. Ipſe enim cognovit figmentum noſtrum, quòd ejuſmodi ſcandalum non tam facilè à nobis valeat evitari. Porrò tripliciter fieri ſcandalum illud, quotidianum nobis noſſe licet experimento. *Interdum enim eſt in nobis ſpiritualis intentionis oculus ſupplex, & qui*

gratiæ magis quàm noſter dicendus ſit : ſed ſcandalizat nos oculus noſter . & qui verè à nobis eſt , dum voluntas noſtra aliam minùs caſtam importunè ingerit intentionem . Sed habemus jam ſuper hoc ſalubre conſilium Salvatoris : Erue eum , *inquit* , & projice abs te . *Hoc autem fiet , ſi non conſentias, ſi abjicias , ſi reſiſtas . Simili modo de manu ac pede eſt intelligendum . Cùm enim bonis operibus intentos , ad alia opera trahere voluntas propria conatur, manus noſtra eſt quæ ſcandalizat nos ; ſed abſcindi debet , & projici à nobis , ut non ei conſentiamus . Sic etiam proficere in ſancta converſatione , & aſcendere per gradus ſcalæ quæ Jacob apparuit , ac juxta quod ait Pſalmiſta, de virtute in virtutem ire deſiderantes , ſæpè ſcandalum patimur à pede quodam puſillanimitatis & negligentiæ noſtræ , qui nimirum deſcendere magis ac remiſſiùs ire conatur : ſed abſcindi enim neceſſe eſt , ut per gratiæ , qui ſtat in directio , currere poſſit ſine offenſione ſine ſcandalo , ſine impedimento . Quod autem di-*
,, *cit* . Bonum nobis eſſe ad vitam intrare cum uno oculo , aut manu , aut pede,
,, quàm duos habentes ire in gehennam ignis : *Eos notat , qui voluntatem ſuam , ſive bona , ſive mala ſit , æquè ſequuntur , & ingrediuntur duabus viis , nunc bona , nunc mala ſectantes , ſecundùm quod variantur deſideria ſua . Quibus utilius fuerat gratiæ in omnibus inhærere , & ubi obviat propria voluntas , abſcindere , & à ſeipſis abjicere eam.*

VII. *Videte , ne contemnatis unum ex his puſillis : Dico enim vobis : Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei , qui in cœlis eſt* . Viſos pios contemptui habere , grave peccatum eſt . Ipſis offendiculum apponens in via ſalutis , providentiæ Dei curam ipſorum gerentis ſingularem, & de iis mandantis Angelis ſuis , ut eos in viis omnibus illorum custo-
S. Hier. in hunc loc. diat , ne fortè offendant ad lapidem pedem ſuum , quantùm in ſe eſt , adverſatur . *Magna dignitas animarum , ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in cuſtodiam ſui Angelum delegatum* . Angeli eorum in cœlis ſemper
S.Bern. ſerm. 11.in pſ.50. vident faciem Patris mei . *Univerſæ viæ Domini miſericordiæ & veritas.* Viæ Angelorum ad eaſdem tendunt . *Cùm enim aſcendunt ad contemplationem , inquirunt veritatem , de qua & deſiderando ſatiantur , & ſatiando deſiderant . Cùm verò deſcendunt , faciunt nobiſcum miſericordiam , ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris .... Fructus angelicarum viarum , quod ad ipſos ſpectat , ſua ipſorum beatitudo . & obedientia eſt charitatis : quod autem ad nos pertinet , inde quidem obtentus divinæ gratiæ , hinc verò cuſtodia viæ noſtræ . Siquidem Angelis ſuis mandavit de te , ut cuſtodiant te in omnibus indigentiis tuis , in omnibus deſideriis tuis . Alioquin facile eſt tibi incurrere vias mortis , ut videlicet aut de neceſſitate in obſtinationem , aut in præſumptionem de cupiditate prorumpas : quæ quidem jam non hominum , ſed dæmonum viæ ſunt .... Mandavit Angelis ſuis Deus , non quidem ut amoveant te à viis tuis , ſed in eis ipſis te cuſtodiant , & quaſi per vias ſuas te dirigant in vias ipſius . Quonam modo , inquis ? Nempè ut quod Angelus ex ſola charitate puriùs agit , tu propria ſaltem neceſſitate compulſus & admonitus , deſcendas & condeſcendas exhibere ſcilicet proximo miſericordiam : & rurſum cum eodem Angelo levans deſideria tua , to-*
Joan. 1. *ta animi cupiditate aſcendere ſtudeas ad ſummam & perpetuam Veritatem ....*
,, *Quæ ſunt ſanctorum Angelorum viæ ? Profectò illæ , quas Unigenitus enar-*
,, *ravit , dicens:* Videbitis Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis . *Aſcenſio igitur & deſcenſio viæ illorum . Aſcenſio propter ſe ; deſcenſio , vel potiùs condeſcenſio , propter nos . Sic beati illi Spiritus aſcendunt per contemplationem Dei , deſcendunt per compaſſionem tui , ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis . Aſcendunt ad vultum ejus , deſcendunt ad nutum ejus :*

quo-

quoniam Angelis ſuis mandavit de te. Nec tamen vel deſcendendo viſione gloria fraudantur, quia ſemper vident faciem Patris. Eorum reverentia nos à contemptu puſillorum, quorum cuſtodiæ ex Dei mandaio invigilant, revocare debet.

VIII. *Venit enim Filius hominis ſalvare quod perierat*. Noli ergo dicere, aliquem eſſe fabrum ferrarium, aut ſutorem, aut agricolam, ideò quaſi rudem atque indoctum eſſe contemnendum. Vide quibus argumentis ad curandam minorum fratrum ſalutem te Chriſtus hortatur. Infantem in medio ſtatuit, & dixit, *Efficiamini ut parvuli*: &, *Quicumque talem ſuſceperit parvulum, me ſuſcipit*: Quicumque hunc ſcandalizabit, extrema luet ſupplicia: & ad terrorem molæ ac ſubmerſionis, *Væ*, adjecit: & ſcandali auctores, etiamſi loco manuum atque oculorum nobis eſſent, abſcindere juſſit. Angelorum quoque, qui hos tenues fratres tutantur, auctoritate, ut eos veneremur, impellit: ac demùm à ſua voluntate ac paſſione hortatur. Nam cùm dicit, *Venit Filius hominis ſalvare quod perierat*, paſſionem ſuam & crucem ſignificat, ſicut & Paulus de fratre ſcribens dixit: *Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt ...... Noli propter eſcam deſtruere opus Dei*. Nec ſuffecerunt hæc omnia, verùm etiam à dignitate Patris ad hoc ipſum inducit, quia nec Patri quidem videtur, ut unus iſtorum parvulorum pereat: & à communi conſuetudine hominum, quia paſtor ſalvis ovibus derelictis, eam quæ erravit, diligentiùs quærit, & cùm invenerit, ſummoperè de illius ſalute lætatur. Si ergo Deus mirum in modum invento parvulo gaudet, qua tu audes ratione eos contemnere atque conculcare, qui Deo chariſſimi ſunt: cùm oporteat vitam quoque ipſam pro uno iſtorum tradere puſillorum? Ita, inquies: ſed abjectus & tenuis eſt. Hac quidem ratione multò diligentiùs tibi omnia facienda ſunt, ut eum conſerves. Nam & ipſe nonaginta novem relictis ovibus, ad errantem abiit, nec potuit illarum multarum ſalus perditionem unius obducere atque offuſcare. Lucas quoque in humeris attuliſſe ait, & majorem factam eſſe lætitiam in uno peccatore pœnitentiam agente, quàm in nonaginta & novem juſtis. Ita & quia propter errantem univerſum dereliquit gregem, & quia magis hac inventa lætatus eſt, magnum ſtudium multamque curam ejus ſe habuiſſe oſtendit. Ne igitur talium animas negligamus: omnia enim iſta propterea dicta ſunt. Certè minis illis, quibus denunciat nullum ad cœlos perventurum, qui non fuerit ſicut parvulus, & mola, & ſubmerſione, tumorem protervorum hominum depreſſit. Nihil ſanè ita charitati repugnat, ſicut ſuperbia & mentis elatio. Quia vero dixit ſcandala neceſſaria fore, vigilantiores eos reddidit. Cumque adjecerit, *Væ illi per quem ſcandalum venit*: unumquemque cavere hortatur, ne culpa ſua ſcandalum accidat. Quod autem præcipit, ſcandalizantes eſſe propellendos, ſalutis iter nobis expeditiùs faciendum admonet. Quòd denique injunxerit, ne puſillos contemnamus, neque id ſimpliciter, ſed vehementer atque acriter, cùm dicat: *Videte, ne contemnatis unum ex his puſillis*, quia *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei*: & quia ergo propter eos veni, & hæc Patris mei voluntas eſt: ad tuendos conſervandoſque puſillos, diligentiores nos reddit. Perſpicis, quàm ingentia in tutelam tenuium mœnia erexerit, & quantum ſtudium curamque habeat, ne perdantur; tum quia ſupremas decipientibus eos pœnas ſtatuit; tum quia ſummam pollicetur mercedem his qui curam eorum ſuſcipiunt; idque tam ſuo, quàm Patris exemplo corroborat. Dominum igitur etiam nos imitemur, & nihil pro fratribus omittamus, etiam eorum quæ humilia viliaque nimium videantur: ſed ſi miniſterio noſtro

S. Jo. Chriſ. hom. 6o. in S. Matth.

Rom. 14. 15. 20.

etiam

„ etiam opus fuerit, quamvis tenuis fuerit & abjectus cui miniſtrandum fue-
„ rit, quamvis ardua nobis res atque laboris plena eſſe videatur, quamvis ru-
„ pes præruptaque præcipitia tranſeunda, omnia hæc pro fratris ſalute tole-
„ rabilia faciliaque videantur. Tanto enim ſtudio, tantaque cura Deus dignam
„ eſſe animam oſtendit, ut neque Filio ſuo pepercerit. Quare, obſecro, ſum-
„ mo mane cùm è domo exieritis, hanc unicam intentionem habeatis, & hoc
„ ante omnia ſtudium, ut è periculis aliquem liberare poſſitis. Nec dico à pe-
„ riculis corporis ſolùm: (nam hoc neque periculum quidem verè dici poteſt:)
„ ſed multò magis à periculo animæ, quod tentatione diabolica hominibus in-
„ ferri ſolet. Si enim mercator, ut rem familiarem amplificet, terroris plena
„ maria navigat: ſi opifices, ut rebus ſuis aliquid adjiciant, duros tolerant
„ labores: & nos pariter ſaluti noſtræ ſalutem proximorum adjiciamus: præſer-
„ tim cùm quia ſua contentus negligit alienam, nec ſuam quidem conſequi
„ poſſit. In prælio enim ac expedita acie, qui ſibi ſolum conſulit miles,
„ nec aliud reſpicit, quàm quo modo poſſit fugiendo animam ſuam ſervare,
„ is cæteros quoque milites ſecum ad perniciem tradit.: quemadmodum è con-
„ tra generoſus miles, cùm alios tutari conatur, ſe ipſum quoque defendit.
„ Quoniam igitur bellum quoque nobis indictum eſt, & prælium agitur ama-
„ riſſimum, & acie inſtructa jam pugnamus: ſic magno animo, ut noſter juſſit
„ Imperator, ad ſanguinem & ad necem ſimus præparati, ut ad ſalutem omnium
„ pugnemus, alios cohortatione, alios auxilio juvantes. Multi enim in hac
„ acie fratres perfoſſi atque ſanguinolenti jacent, nec ullus invenitur qui me-
„ dicetur, non è vulgo aliquis, non presbyter, non Pontifex, non amicus,
„ non frater, non alius quiſpiam: ſed ſinguli quæ noſtra ſunt quærimus; ac
„ propterea noſtra minuuntur. Atqui non ignoramus, magnam inde ad Deum
„ fiduciam, magnam approbationem comparari, ſi quis quæ ſua ſunt, non
„ quærat. Cujus rei oppoſitum facientes, tam pravis hominibus, quàm
„ diabolo, captu faciliores, imbecillioreſque nos ipſos conſtituimus: non
„ enim alter pro altero arma capimus, nec Dei charitate nos communimus.
„ ſed alios quoſdam amicitiæ prætextus quærimus: ſic alius affinitate, alius
„ conſuetudine, alius conſortio, alius vicinia, alius alia quadam ratione; nemo
„ fidei ac religionis pietate nobis amicus eſt.

IX. *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Non conſilium dumtaxat, ſed præceptum eſt, neceſſariumque charitatis officium, correptio fraterna. Id Chriſto Salvatori debemus, cujus gloriam propagare, cujus propenſæ in omnium ſalutem voluntati cooperari, injurias ejus quaſi noſtras reputare debemus: *Adverſùs publicos hoſtes, & majeſtatis reos omnis homo miles* (inquit Tertullianus:) multò magis adverſus peccatum, Dei publicum inimicum: Totis itaque viribus eniti debemus, ut Regnum peccati deſtruamus, non modò in nobis ipſis, ſed in aliis. Ad hoc tendit correctio fraterna. *Deus neminem vult perire*, benignitas ejus & longanimitas peccatorem adducit ad pœnitentiam. Qui fratrem peccantem corripit in ſpiritu charitatis & lenitatis, divinæ miſericordiæ erga ipſum coopera-
Eccle. 44. 10. tor eſt. Vir eſt miſericordiæ, illorum imitator, de quibus Spiritus Sanctus: *Illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt.* Coadjutor eſt miſericordiæ peccatorem ad pœnitentiam adducentis: liberator eſt miſericordiæ in peccatore patientis: particeps eſt miſericordiæ de peccatoris duritie & obſtinatione triumphantis. Id officii fratribus debemus. Sumus enim omnes unum corpus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Por-
1. Cor. 12. rò ejuſdem corporis membra pro invicem ſolicita ſunt. *Et ſi quid patitur*

unum

unum membrum ; compatiuntur omnia membra . Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro . Proximo itaque in nos peccanti compati debemus, & ſalutis ejus curam gerere, adhibendo medicinalem correptionem; *ut ſtrepitu correptionis forinſecùs inſazante ac flagellante, Deus in illo intrinſecùs occulta inſpiratione operetur & velle* . Id nobis ipſis debemus, ſiquidem Chriſti mandatum de fraterna correptione implentes, noſtrorum peccatorum remiſſionem & miſericordiam uberem à Deo impetramus. *Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum: ſcire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* S. Auguſtin. lib. de correptione & gratia, c. 6. Jac. 5. 19. 20.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Debemus amando corripere, non nocendi aviditate, ſed ſtudio corrigendi. Quare fratrem tuum corripis, quia te doles, quòd peccaverit in te? Abſit. Si amore tui id facis, nihil facis: ſi amore illius facis, optimè facis. In ipſis Evangelii verbis attendere, cujus amore id facere debeas, tui, an illius. *Si te audieret*, inquit, *lucratus eris fratrem tuum*. Ergo *propter illum fac, ut lucreris illum. Si faciendo lucraris, niſi feciſſet, perierat ..... Si neglexeris, pejor es. Ille injuriam fecit, & injuriam faciendo, gravi ſeipſum vulnere percuſſit: tu vulnus fratris tui contemnis? Tu eum vides perire, vel periſſe, & negligis? Pejor es tacendo, quàm ille conviciando*. Corripe eum inter te & ipſum ſolum, *intendens correctioni, parcens pudori. Fortè enim præ verecundia incipit defendere peccatum ſuum, & quem vis facere correctiorem, facis pejorem*. Corripe eum inter te & ipſum ſolum. *Quare? Quia peccavit in te? Quid eſt, in te peccavit? Tu ſcis, quia peccavit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccavit; ſecretum quære, cùm corrigis quod peccavit. Nam ſi ſolus noſti, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor.* " S. Auguſt. " ſer. 82. alias " 16. de Verbis Dom. "

X. *Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, &c. Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ; ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*. Charitati prudentia jungenda eſt, ut pudore ac timore excitatus peccator reſipiſcat. Ideò teſtes adhibendi, coram quibus correptus, pudore ſuffundatur, & timens, ne peccatum ſuum pluribus innoteſcat, Deum magis vereatur, & ad pœnitentiam redeat. Si teſtes non audierit, zelus ad charitatem & prudentiam accedat, prodatur peccatum medico & patri, auſterioribus, ſed efficacioribus remediis curandum; prodatur Eccleſiæ Præpoſito, qui tamen ſecretò arguat, obſecret, increpet, in omni patientia & doctrina: quem ſi non audierit, velut filius perduellis & contumax ex Eccleſia, quæ Domus eſt Dei vivi, ejiciatur; velut putre membrum à corpore Chriſti myſtico abſcindatur Excommunicationis gladio, charitate piè ſæviente, de qua S. Auguſtinus: *Corripiantur*, inquit. *à Præpoſitis ſuis ſubditi fratres correptionibus de charitate venientibus, pro culparum diverſitate diverſis, vel minoribus, vel amplioribus. Quia & ipſa quæ damnatio nominatur, quam facit Epiſcopale judicium, qua pœna in Eccleſia nulla major eſt, poteſt, ſi Deus voluerit, in correptionem ſaluberrimam cedere, atque proficere. Neque enim ſcimus, quid contingat ſequenti die; aut ante finem vitæ hujus de aliquo deſperandum eſt; aut contradici Deo poteſt, ne reſpiciat & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati cordiſque contriti, à reatu quamvis juſtæ damnationis abſolvat, damnatumque ipſe non damnet. Paſtoralis tamen neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare ab ovibus ſanis morbidam, ab illo cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam.* S. Auguſtin. lib. de correptio. & Grat. cap. 15.

Si

S. Cypr. lib. de Unit. Eccleſiæ Cath.

Si autem Eccleſiam non andierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. *Habere*, enim *jam non poteſt Deum Patrem, qui Eccleſiam non habet matrem. Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt.*

XI. *Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.*

S. Auguſt. ſer. 35. alias 40. inter homil. 50. cap. 4.

Implicatus mortiferorum vinculis peccatorum detrectat, aut differt, aut dubitat confugere ad ipſas claves Eccleſiæ, quibus ſolvatur in terra, ut ſit ſolutus in cœlo: & audet ſibi poſt hanc vitam, quia tantùm Chriſtianus dicitur, ſalutem aliquam polliceri? ..... *Judicet ergo ſeipſum homo in iſtis voluntate, dum poteſt, & mores convertat in melius: ne cùm jam non poterit, etiam præter voluntatem à Domino judicetur. Et cùm ipſe in ſe protulerit ſeveriſſimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ, ſententiam, veniat ad Antiſtites, per quos illi in Eccleſia claves miniſtrantur: & tamquam bonus jam incipiens eſſe filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, à Præpoſitis Sacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum: ut in offerendo ſacrificio cordis tribulati devotus & ſupplex, id tamen agat quod non ſolùm ipſi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam cæteris ad exemplum. Ut ſi peccatum ejus non ſolùm in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo aliorum eſt, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuſet, non reſiſtat, non lethali & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorem. Meminerit ſemper*, quòd Superbis

Jacob. 4. 8.

Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Quid enim eſt infelicius, quid perverſius, quàm de ipſo vulnere quod latere non poteſt, non erubeſcere, & de ligatura ejus erubeſcere?* Nemo arbitretur, propterea ſe conſilium ſaluiferæ hujus pœnitentiæ debere contemnere, quia multos fortè advertit & novit ad Sacramenta Altaris accedere, quorum talia crimina non ignorat. *Multi enim corriguntur, ut Petrus: multi tolerantur, ut Judas: multi neſciuntur, donec veniat Dominus, qui illuminet abſcondita tenebrarum, & manifeſtet cogitationes cordis. Nam plerique propterea nolunt alios accuſare, dum ſe per illos cupiunt excuſare.* Plerique autem boni Chriſtiani propterea tacent, & ſufferunt aliorum peccata, quæ noverunt, quia documentis ſæpè deſeruntur, & ea quæ ipſi ſciunt, Judicibus Eccleſiaſticis probare non poſſunt. Quamvis enim vera ſint quædam, non tamen judici facilè credenda ſunt, niſi certis indiciis demonſtrentur. *Nos vero à Communione prohibere quemquam non poſſumus, (quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis) niſi aut ſpontè confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.*

XII. *Iterùm dico vobis, Quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cœlis eſt. Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Deus enim concordiæ & pacis Deus eſt, non diſſenſionis. Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Nihil ad orationis efficaciam conducibilius Chriſtiana concordia & unanimitate. Chriſtus his verbis oſtendit, non multitudini, ſed unanimitati deprecantium plurimum tribui. *Si duo ex vobis*, inquit, *conſenſerint ſuper terram*: unanimitatem priùs poſuit, concordiam pacis ante præmiſit; ut conveniat nobis, fideliter & firmiter docuit. *Quomodo autem poteſt ei cum aliquo convenire, cui cum corpore ipſius Eccleſiæ, & cum univerſa fraternitate non*

S. Cypr. lib. de Unitate Eccleſ. Cath.

convenit? Quomodo poſſunt duo aut tres in nomine Chriſti colligi, quos conſtat à Chriſto & ab ejus Evangelio ſeparari? Non enim nos ab illis, ſed illi à nobis receſſerunt. Et cùm hæreſes & ſchiſmata poſtmodum nata ſunt, dum con-

Digitized by Google

conventicula ſibi diverſa conſtituunt , veritatis caput atque originem reliquerunt . Dominus autem de Eccleſia ſua loquitur , & ad hos qui ſunt in Eccleſia ſua , loquitur : ut ſi ipſi concordes fuerint , ſi ſecundum quod mandavit & monuit , duo aut tres licèt collecti unanimiter oraverint , duo aut tres licèt ſint , impetrare poſſint de Dei majeſtate quod poſtulant . Ubicumque fuerint «
duo aut tres collecti in nomine meo , ego , *inquit* , cum eis ſum , *cum ſim-* «
plicibus ſcilicet atque pacatis , cum Deum timentibus , & Dei præcepta ſer- «
vantibus . Cum his, duobus vel tribus licèt, eſſe ſe dixit . Quod modo & «
cum tribus pueris in camino ignis fuit, & quia in Deum ſimplices atque in- «
ter ſe unanimes permanebant , flammis ambientibus medio ſpiritu roris ani- «
mavit. Quo modo Apoſtolis duobus cuſtodia clauſis , quia ſimplices, quia «
unanimes erant , ipſe adfuit ; ipſe reſolutis carceris clauſtris , ut verbum «
quod fideliter prædicabant , multitudini traderent ad forum , rurſus impo- «
ſuit . Quando ergo in præceptis ſuis ponit & dicit , *Ubi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo , ego cum eis ſum* : non homines ab Eccleſia dividit qui inſtituit & fecit Eccleſiam ; *ſed exprobrans diſcordiam perfidis , & fidelibus pacem ſua voce commendans , oſtendit magis eſſe ſe cum duobus aut tribus unanimiter orantibus , quàm cum diſſidentibus plurimis ; pluſque impetrari poſſe paucorum concordi prece , quàm diſcordioſa oratione multorum* ..... *Pacificos & concordes atque unanimes eſſe in domo ſua Deus præcipit : & quales non fecit ſecunda nativitate , tales vult renatos perſeverare ; ut qui filii Dei eſſe cœpimus , in Dei pace maneamus ; & quibus Spiritus unus eſt , unus ſit & animus & ſenſus . Sic nec ſacrificium Deus recepit diſſidentis & ab Altari revertentem prius fratri reconciliari jubet , ut pacificis precibus Deus poſſit eſſe pacatus . Sacrificium Deo majus eſt pax noſtra , & fraterna concordia : & de unitate Patris & Filii & Spiritus Sancti plebs adunata . Neque enim in ſacrificiis quæ Abel & Cain primi obtulerunt , munera eorum Deus , ſed corda intuebatur ; ut ille placeret in munere , qui placebat in corde . Abel pacificus & juſtus , dum Deo ſacrificat innocenter , docuit & cæteros , quando ad Altare munus offerunt , ſic venire cum Dei timore , cum ſimplici corde , cum lege juſtitiæ , cum concordiæ pace : meritò ille dum in ſacrificio Dei talis eſt ipſe , poſtmodum ſacrificium Deo factus ; ut martyrium primus oſtendens , initiaret Sanguinis ſui gloria dominicam Paſſionem , qui & juſtitiam Domini habuerat & pacem .*

S. Cypr. tract. de Oratione Domin.

De omni re quamcumque petierint , fiet illi à Patre meo , qui in cœlis eſt . Modò tamen boni , bona petant , benè , & ad bonum . Prima reſtrictio ducitur Joannis 9. 31. *Scimus , quia peccatores Deus non audit : ſed ſi quis Dei cultor eſt , & voluntatem ejus facit , hunc exaudit* , Et 1. Joannis cap. 3. 21. 22. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos , fiduciam habemus ad Deum : & quicquid petierimus , accipiemus ab eo , quoniam mandata ejus cuſtodimus , & ea quæ ſunt placita coram eo , facimus* . Secunda , Matthæi 7. 11. *Si ergo vos , cùm ſitis mali , noſtis bona data dare filiis veſtris : quantò magis Pater veſter , qui in cœlis eſt , dabit bona petentibus ſe !* Tertia , Lucæ 18. 1. *Oportet ſemper orare & non deficere* . Et Jacobi 1. 5. 6. 7. *Si quis autem veſtrum indiget ſapientia , poſtulet à Deo , qui dat omnibus affluenter , & non improperat : & dabitur ei . Poſtulet autem in fide nihil hæſitans : qui enim hæſitat , ſimilis eſt fluctui maris , qui à vento movetur & circumfertur . Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino* . Quarta , Jacobi 4. 3. *Petitis & non accipitis , eò quòd malè petitis , ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis* . Multi ſanè inveniuntur conſentientes ſuper terram , qui tamen à Patre non impetrant , quicquid petunt ; quia multæ cauſæ ſunt non impe-

„ trandi . Nam aut inconducibilia poſtulant ; nec mirum eſt , ſi non exau-
„ diuntur , cùm & Paulus non exauditus audierit : *Sufficit tibi gratia mea ,*
2.Cor.12. „ *virtus enim in infirmitate perficitur* . Aut indigni ſunt qui exaudiantur , nec
S.Jo:Chryſ. hom.61. in S. Matth. „ quidquam boni Deo offerunt : cùm Dominus Apoſtolorum ſimiles deſignare
„ videantur , dicens : *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram , de omni re*
„ *quàmcumque petierint , fiet illis à Patre meo* . Ex vobis , inquit , qui virtu-
„ te polletis , qui evangelicam doctrinam rectè vivendo complectimi . Aut
„ adversùs eos qui ipſis dolorem intulerunt , ultionem orantes petunt , quod
„ omninò prohibetur : *Orate* , inquit , *pro inimicis veſtris* . Aut miſericordiam
„ poſtulant , cùm nullam egerint pœnitentiam ; qua re potiri eſt penitùs im-
„ poſſibile , etiamſi qui multam ad Deum fiduciam habent , pro eis deprecen-
Jerem. 7. „ tur : veluti Jeremias cùm pro Judæis oraret , audivit : *Noli orare pro popu-*
„ *lo hoc , quoniam non te exaudiam* . Si verò cuncta hæc aufuerint , & con-
„ ducentia petas , & quantùm in te eſt , vitam ſecundùm Evangelium inſtituas ,
„ & concordiam atque charitatem cum proximo ſerves , impetrabis orando
„ miſericordiam Domini . Verùm quoniam . *à Patre meo* , dixit , ut unà cum
„ Patre ſeipſum quoque poſtulata largiri oſtendat , ſubjunxit : *Ubi enim duo*
„ *vel tres congregati ſunt in nomine meo , ſum in medio eorum* . Nonne igitur
„ ſunt duo vel tres in nomine ipſius uſquequaque congregati ? Sunt quidem
„ rarò , tamen inveniuntur . Tale quippè eſt quod dicitur : Si quis propter
„ me principaliter charitate proximo conjungitur , cum eo ipſe ſum , ſi ad
„ hoc virtutis etiam opus adjecerit . Nunc autem complures videamus alias
„ quaſdam cauſas amicitiæ quærere . Nam alius amat , quia redamatur ; alius
„ quia honore afficitur , alius quia utilitati ſibi eſſe aut fore hominem putat ;
„ Chriſti verò cauſa difficillimè quemquam invenies , qui amicum , ut opor-
„ tet , diligat ; ſed omnes ferè ſecularium vinculo rerum inter ſe vinciuntur .
„ Ideò inſtabiles ſunt & inconſtantes ſæculi amicitiæ : quæ verò ſecundùm
„ Deum eſt firma eſt & conſtans . Qui enim amat quoniam redamatur , ſi quid
„ minùs jucundum ipſi ab amico contigerit , finem amandi illicò facit : qui
„ verò Chriſti charitate amicis conglutinatur , numquam ab amande deſiſtit .
„ Ideò Paulus ait : *Charitas numquam excidit* ..... Qui amore ſpiritali dili-
„ git , non generis nobilitatem , non præſtantiam patriæ , non excellentes di-
„ vitias , non denique quantùm redametur , attendit ; verum etiam ſi odio
„ habeatur , ſi condemnatur , ſi interficiatur ; quoniam ſufficiens ſibi cauſa
„ ad amandum Chriſtus eſt , perſeverat in amore . Firmus ergo & conſtans
„ manet in charitate , ad Chriſtum reſpiciens , à quo inimici , obtrectatores ,
„ perſecutores , qui nec videre ipſum æquo animo poterant , ſupremo amo-
„ re , quo majorem excogitare non poſſumus , amati ſunt . *Majorem enim*
Joann. 5. „ *charitatem nemo habet , quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis* .

„ XIII. *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo , ibi ſum in*
„ *medio eorum* . Multi congregati ſunt in unum ; ſed in medio illorum non
eſt Chriſtus , quia non conveniunt in Chriſti nomine . Duæ ſunt civitates ,
una juſtorum , altera impiorum ; una electorum , altera reproborum : in
iſta congregatur populus Dei , in illa populus diaboli . In medio illius ſa-
thanas ; in medio iſtius Chriſtus . Socialis eſt vita ſanctorum . Unde enim
iſta Dei civitas vel inchoaretur exortu , vel progrederetur excurſu , vel ap-
prehenderet debitos fines , ſi non eſſet ſocialis vita ſanctorum ? *Jeruſalem*
cœleſtis *ædificatur ut civitas , cujus participatio ejus in ipſum* . Prædeſtinati
ſunt , *populus acquiſitionis* ..... *gens ſancta* ..... *plebs Dei* ..... *domeſtici*
Dei , quorum in medio Chriſtus , ſanctificans eos in hoc ſæculo , quos in
futuro coronabit & biatificabit . Cives Babylonis ad malum ſæpè conſen-
tiunt ;

Digitized by Google

tiunt ; cives Jeruſalem ad bon[illegible]. Utraque civitas concordiam & pacem quærit, ſed illa terrenam & temporalem dumtaxat ; iſta cœleſtem, quæ ſola rationali creaturæ pax habenda atque dicenda eſt : *Ordinatiſſima ſcilicet & concordiſſima ſocietas fruendi Deo, & invicem in Deo ..... Hanc pacem, dum peregrinatur, in fide habet ; atque ex hac fide juſtè vivit, cùm ad illam pacem adipiſcendam refert, quidquid bonorum actionum gerit erga Deum & proximum, quoniam vita civitatis utique ſocialis eſt.*

S. Auguſt. lib. 19. de Civit. Dei, cap. 17.

Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo. *Ubi ſpiritus & anima corpuſque conſenſerint, & non inter ſe bellum diverſarum habuerint voluntatum : carne concupiſcente adversùs ſpiritum, & ſpiritu adversùs carnem : de omni re quam petierint, impetrant à Patre : Nullique dubium, quin bonarum rerum poſtulatio ſit, ubi corpus ea vult habere quæ ſpiritus.*

S. Hier. in hunc loc.

Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. In tantum humanæ pacis ſtuduit concordiæ, *ut unitatis merito omnia, quæ à Deo precanda ſint, impetranda eſſe confirmet ; & ubi duo atque tres parvi ſpiritu ac voluntate collecti ſint, ibi ſe medium eorum polliceatur futurum. Ipſe enim pax atque charitas, ſedem atque habitationem in bonis & pacificis voluntatibus collocabit.*

S. Hilar. c. 18. in S. Matth.

XIV. *Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo*, &c. Major vis eſt orationis publicæ, de qua Tertullianus : *Corpus ſumus*, inquit, *de conſcientia religionis & diſciplinæ unitate, & ſpei fœdere. Coimus ad Deum, quaſi manu facta precationibus ambiamus : hæc vis Deo grata eſt.* Idem ſpiritualiter accidit orantibus in communi Chriſtianis, quod contigit olim viſibiliter & corporaliter Chriſtianis militibus, impetrante Marco Aurelio Cæſare, ſimul orantibus, ut Euſebius refert. Cùm M. Aurelius Cæſar adversùs Germanos & Sarmatas pugnaturus aciem inſtrueret, & exercitus ipſius ſiti premeretur : Milites legionis Melitinæ, flexis in terram genibus, preces ad Deum fuderunt. Cujus ſpectaculi novitate hoſtibus ſtupefactis, aliud longe majori dignum admiratione accidit : hinc quidem fulminum jactus, quibus hoſtium copiæ in fugam verſæ atque extinctæ ſunt : illinc verò vis imbrium, quibus exercitus eorum qui Deum precati fuerant, jam jam ſiti periturus, præter ſpem recreatus eſt. Hinc legio ipſa, cujus precibus id miraculum perpetratum eſt, exinde congruo rei vocabulo *Fulminea* cognominata eſt ab Imperatore. Adſcripti ſumus omnes in militiam Dei vivi, cùm baptizati ſumus, & in Sacramenti verba reſpondimus. Non adversùs viſibiles hoſtes tantummodò, non adversùs carnem & ſanguinem ; ſed adversùs Principatus, & Poteſtates, adverſus ſpiritalia nequitiæ, adversùs diabolum, mundi à Chriſto damnati principem, gloriæ Dei, ſalutiſque noſtæ capitalem hoſtem nobis pugnandum eſt. In terra deſerta & inaquoſa poſiti, deficimus præ ſiti : *Anima noſtra ſicut terra ſine aqua* Domino. Quid facto opus ? Turmatim conveniendum in Templa Deo conſecrata, vel in Oratoria, preces unanimi devotione ad Deum fundendæ : tunc fulgura & fulmina coruſcabunt & tonabunt à Deo ad terrorem dæmonum : *Intonuit de cœlo Dominus, & Altiſſimus dedit vocem ſuam : grando & carbones ignis. Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos, fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.* Hinc verò pluvia ſuaviſſima, pluvia voluntaria, quam ſegregat Deus hæreditati ſuæ ; pluvia gratiarum conſolationumque divinarum, qua arens & ſitiens anima recreatur ; decidet, vireſque & animos tribuet pugnaturis : *Fulgura in pluviam fecit.*

Tertul. Apolog. c. 39.

Euſeb. lib. 5. hiſt. Eccleſ. c. 5.

Pſ. 17. 14. 15.

Pſ. 134. 7.

XV. *Tunc accedens Petrus ad eum, dixit : Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei ? Uſque ſepties ? Dicit illi Jeſus : Non dico tibi*

uſque ſepties; ſed uſque ſeptuagies ſepties. Numera, quoties peccaverit in te
S. Auguſt. ſerm. 81. alias 15. de Verbis Domini. " frater tuus. Si potueris pervenire uſque ad ſeptuageſimam & octavam culpam,
" ut tranſeas ſeptuagies ſepties, tunc molire vindictam. Ita ne verum eſt quod di-
" cit, & verè ita ſe res habet, ut ſi peccaverit ſeptuagies ſepties, ignoſcas, ſi
" autem peccaverit ſeptuagies octies, jam liceat tibi non ignoſcere? Audeo di-
" cere, ut etſi ſeptuagies octies peccaverit, ignoſcas: Et ſi centies peccaverit
" ignoſce. Et quid dico, toties & toties? Omninò, quoties peccaverit ignoſce.
Coloſſ. 3. 13. " Ait Apoſtolus: *Donantes vobiſmetipſis, ſi quis adversùs aliquem habet querelam,*
" *ſicut Deus in Chriſto donavit vobis.* Audiſtis formam. Si ſeptuagies ſepties
" peccata tibi donavit Chriſtus, ſi huc uſque ignovit, & ultra negavit; po-
" ne & tu limitem, & ulterius noli ignoſcere. Si autem Chriſtus multa mil-
" lia peccatorum invenit, & tamen omnia donavit: noli ſubducere miſericor-
" diam, ſed poſce illius numeri ſolutionem. Non enim ſine causa Dominus ſeptuagies ſepties dixit: quia omninò nulla culpa ſit, quam non debeas ignoſcere. *Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi*, ſubjungit ibidem Apoſtolus. *Filius diceris ubi reſpuis imitationem, quare quæris hæreditatem?*

XVI. *Ideò aſſimilatum eſt Regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Et cùm cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta*, &c. Chriſtus Rex Regum, cœli terræque Dominus, ab omnibus hominibus ſervis ſuis rationem exiget, & poſt mortem uniuſcujuſque, & in ſupremi judicii die. *Omnes*
2. Cor. 5. 10. *enim nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.* Servus decem millium talentorum debitor, totius generis humani figura eſt. Deo debitores ſumus univerſi & ſinguli decem millium talentorum, tum quia beneficia, donaque innumera, cùm ordinis naturalis, tum ordinis ſupernaturalis, gratiarum copiam manantem ab ejus immenſa bonitate accepimus: tùm quia hujuſmodi donis & gratiis abuſi, ipſum in multis graviter offendimus. Quot peccata cogitationis, oris, operis; ignorantiæ, cupiditatis, malitiæ; omiſ-
Pſ. 124. 1. ſionis, & commiſſionis; propria, & aliena? *Non intres in judicium cum ſervo tuo, Domine, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens:* (orabat
Pſ. 39. 3. David.) *Circumdederunt me mala, quorum non eſt numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem. Multiplicatæ ſunt ſuper capil-*
Pſ. 37. 5. *los capitis mei, & cor meum dereliquit me .... Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me.* Miſer ille ſervus, de quo Parabola, non habebat, unde redderet, ſolvendo non erat: neque etiam nos aliquid habemus ex nobis, unde debita noſtra Deo ſolvamus, unde illius juſtitiæ ſatisfaciamus. Ad extremam redacti ſumus inopiam & miſeriam, venundati peccato & dæmoni, non à Deo, ſed à nobis ipſis. Quid verò Chriſtus? Peccatorem, qui ſe ipſum ſervituti dæmonis, qui animam ſuam æternamque ſalutem illi vendidit, ſub ejus ſervitute & tyrannide ſe relicturum comminatur, ut ab eo torqueatur in æternum, cui ſervire maluit. Deus peccatori minatur, ut reſipiſcat; iraſcitur, ut humilianti ſe ac pœnitenti propitius eſſe poſſit. Adhuc differt, tenet manum, arcum
S. Auguſtin. enarrat. in pſ. 34. n. 18. intendit, hoc eſt, minas. *Clamaret tantùm feriturum ſe, ſi vellet ferire? Differt ergo manum à peccatis tuis: tu noli differre. Converte te ad puniendo peccata tua, quia impunita eſſe peccata non poſſunt. Puniendo ergo erit, aut à te, aut ab ipſo; tu agnoſce, ut ille ignoſcat.* Servum illum decem millium talentorum debitorem imitare, qui procidens coram Rege domino ſuo, orabat eum. Miſeriam tuam agnoſce, inopiam & impotentiam fatere, Dei miſericordiam corde contrito & humiliato implora, coram eo procide, ſupplex ora per Chri-

Chriſtum Jeſum , ne terribiles minas peccatoribus juſtè intentatas in te exe-
quatur . At patientiam ejus cum fiducia confugias ; ſinceram voluntatem
offer ſatisfaciendi pro viribus ejus juſtitiæ per pœnitentiam ; tibi non par-
cendi , ut ille parcat . In ejus immenſa bonitate & miſericordia confidens ,
nec non in Chriſti meritis , infinitoque ſanguinis ejus pretio , dic ſupplex :
Patientiam habe in me , & omnia reddam tibi ; prout potero , non de meo
quidem , ſed de tuo , de tuis donis ac datis . Id ſi ex odio peccati , & amo-
re Dei ſincerè pœnitens feceris ; *Deus qui dives eſt in miſericordia* , non
modò minas tibi remittet , ſed debitum omne condonabit . *Miſertus autem
dominus ſervi illius , dimiſit eum , & debitum dimiſit ei* .

XVII. *Egreſſus autem ſervus ille , invenit unum de conſervis ſuis , qui debe-
bat ei centum denarios : & tenens ſuffocabat eum , dicens : Redde quod debes* , &c.
Quod nobis debent conſervi , incomparabiliter minus eſt iis , quæ Deo de-
bemus . Decem millia talenta nobis donat Deus , ſi centum denarios done-
mus fratribus . Peccata noſtra , quibus debitores ſumus ejus juſtitiæ pœna-
rum æternarum , aut certè graviſſimarum & diuturnarum , ſi venialia ſint ;
nobis ea conditione remittit , ut fratribus ignoſcamus : & conditionem
reſpuimus . O cæcitatem ! ò duritiem ! *Omnis homo & debitor eſt Dei , &* S. Auguſtin. ſer. 83. alias
debitorem habet fratrem ſuum . Quis eſt enim qui non ſit debitor Dei , niſi in de Verbis
quo nullum poteſt inveniri peccatum ? Quis eſt autem qui non habeat debitorem Dom. c. 2.
*fratrem , niſi in quem nemo peccavit ? Putaſne quiſquam in genere humano re-
periri poteſt , qui non & ipſe aliquo peccato obſtrictus ſit fratri ſuo ? Debitor
eſt ergo omnis homo , habens tamen & ipſe debitorem . Ideò Deus juſtus con-
ſtituit tibi Regulam in debitore tuo , quod facit & ipſe cum ſuo . Duo ſunt
enim opera miſericordiæ ; quæ nos liberant , quæ breviter ipſe Dominus poſuit
in Evangelio :* Dimittite , & dimittetur vobis , *ad ignoſcendum pertinet :* Da-
te , & dabitur vobis , *ad præſtandum beneficium pertinet . Quod ait de ignoſcen-* Lucæ 6. 37.
*do ; & tu vis tibi ignoſci quod peccas , & habes alium cui tu poſſis ignoſcere .
Rurſus quod pertinet ad tribuendum beneficium , petit te mendicus , & tu es
Dei mendicus ; omnes enim quando oramus , mendici Dei ſumus : ante januam
magni patrisfamilias ſtamus , immò etiam proſternimur , ſupplices ingemiſcimus ,
aliquid volentes accipere ; & ipſum aliquid ipſe Deus eſt . Quid à te petit Men-
dicus ? Panem . Et tu quid petis à Deo , niſi Chriſtum , qui dicit ,* Ego ſum pa-
nis vivus , qui de cœlo deſcendi ? *Ignoſci vobis vultis ? Ignoſcite : Remittite* Jo: 6. 12.
& remittetur vobis . Accipere vultis ? Date & dabitur vobis . Servi illius ne-
quam , de quo Evangelica Parabola , ingrati animi vitium , duritiem , &
inhumanitatem imitantur , qui à pauperibus creditoribus , qui ſolvendo non
ſunt , debita immiſericorditer exigunt , ipſos in carcerem mittunt , ipſos
rem omnem familiarem , agellos , ædiculas , ſupellectilem , veſtes , vili pre-
tio vendere compellunt , illorum precibus & lacrymis nihil commoti . Con-
ſiderent , quæſo , ſervum illum qui centum denarios exigebat à conſervo ,
alienum non rapuiſſe , ſed debitum exegiſſe : & tamen juſtè damnatus eſt ,
quia debitum duriùs exigebat . *Et tenens , ſuffocabat eum , dicens : Redde quod
debes . Et procidens conſervus ejus , rogabat eum , dicens : Patientiam habe
in me , & omnia reddam tibi . Ille autem noluit : ſed abiit , & miſit eum
in carcerem , donec redderet debitum* . Servi illius duritiem & inhumanitatem
pariter imitantur divites , qui pauperibus mutuum dare nolunt , ob peri-
culum amittendi . Conſiderent , amabo , illum Deo fœnerari , qui dat elee- S. Auguſt. ſerm. 339.
moſynam vel mutuum pauperi . Da ; & noli te avertere ab eo qui mutuum alias de
petit . Sed tantum accipe , quantum dediſti . Non ploret cui dediſti ; nam temp. 146.
beneficium perdidiſti . *Et ſi hoc ipſum quod datum eſt , vel quod accepit , exi-* c. 4.

gitur ,

gitur , fortè ad manum nondum habet : pertuliſti petentem , exſpecta non habentem : cùm habuerit , reddet tibi . Noli clamare & dicere , Numquid fœnus quæro ? Tantum peto , quantum dedi : quod dedi , hoc accipiam . Benefacis , ſed nondum habet . Non es fœnerator , & vis cui præſtitiſti , ut quærat fœneratorem , ut tibi reddat . Si propterea fœnus non exigis , ne te fœneratorem patiatur ; quare vis , ut propter te alium fœneratorem patiatur ? Premis , ſuffocas , etſi tantum exigis , quantum dediſti ; ſuffocando tamen & anguſtias faciendo , non beneficium dediſti , ſed potius majores anguſtias intuliſti . Sed fortè dicis , Habet unde reddat : habet domum , vendat : habet poſſeſſionem , vendat . Quando à te petivit , ideò petivit , ne venderet : propter te non faciat , qui ſubveniſti , ne fieret . Hoc fiat ita circa homines , hoc jubet Deus , hoc vult Deus . Denique ſervi illius duritiem imitatur , qui fratri non vult ignoſcere , cùm toties veniam à Deo obtinuerit , & ab illo ſibi quotidiana , quæ committit peccata , oret ignoſci . Quiſquis Chriſtum cogitas , & cupis accipere quod promiſit , noli eſſe piger facere quod præcepit . Quid enim promiſit ? Vitam æternam . Et quid præcepit ? Dari fratri tuo veniam .... Volo ergo te ignoſcentem , quia teneo veniam poſtulantem . Rogaris , ignoſce ; tu rogabis , ut ignoſcatur tibi . Ecce veniet tempus orandi . In verbis quæ dicturus es , teneo te . *Dimitte nobis debita noſtra* . Quo jure ? Quo pacto ? Quo placito ? Quo chirographo recitato ? *Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris* . Parum eſt , quòd non dimittis : adhuc & Deo mentiris . Conditio poſita eſt , fixa eſt lex : Dimitte , ſicut dimitto . Ergo non dimittit , niſi dimittas . Dimitte , ſicut dimitto . Petenti vis ut dimittatur tibi , petenti dimitte . *Preces iſtas juriſperitus cœli dictavit : non te fallit , ſecundum cœleſtem ejus vocem poſce : dic ,* Dimitte nobis , ſicut & nos dimittimus : *& fac quod dicis . Qui mentitur in precibus , beneficio caret : qui mentitur in precibus , & perdit cauſam , & invenit pœnam . Et ſi aliquis mentitur Imperatori , cùm venerit , convincitur , quia mentitur : quando autem tu orando mentiris , in ipſa oratione convinceris ; non enim Deus ut te convincat , teſtes a te quærit . Qui tibi dictavit preces , Advocatus eſt tuus : ſi mentiris , teſtis eſt : ſi non te corrigis , Judex erit tuus . Ergo & dic , & fac . Quia ſi non dicis , contra jus petendo non impetras : ſi autem dicis , & non facis , etiam mendacii reus eris ..... In oratione dicis , Da ; dicis , Dimitte , ut accipias quod non habes , & relaxetur tibi quod deliquiſti . Ergo vis accipere ? da : vis ut dimittatur tibi ? dimitte* . Alioquin tibi Chriſtus duritiem & inhumanitatem in die judicii palam exprobrabit : *Serve nequam , omne debitum dimiſi tibi , quoniam rogaſti me ; nonne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui , ſicut & ego tui miſertus ſum ?* Et iratus Dominus , tradet te tortoribus , dæmonibus ſcilicet in æternum cruciandum .

S. Auguſt. ſerm. 114. edit. noviſſimæ Pariſienſis.

XVIII. *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis , ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris* . Ne dicas lingua , Ignoſco , & corde differas . Supplicium enim oſtendit tibi Deus minando vindictam . Novit Deus , ubi dicas . *Vocem tuam homo audivit ? conſcientiam tuam Deus inſpicit . Si dicis , Dimitto ; dimitte . Melius eſt cùm clamas ore , & dimittis in corde , quàm blandus ore , crudelis in corde* . Ita tamen ignoſcendum , ut non negligatur diſciplina . Corripiamus verbis ſubditos , & ſi opus eſt , & verberibus : ſed delictum dimittamus , culpam de corde abjiciamus . Ideò enim Dominus ſubdidit , *De cordibus veſtris* , ut ſi per charitatem imponitur diſciplina , de corde lenitas non recedat . Quod enim tam pium , quàm Medicus ferens ferramentum ? Plorat ſecandus , & ſecatur ; plorat urendus , & uritur . Non eſt illa crudelitas : abſit , ut ſævitia Medici dicatur . *Sævit in vulnus , ut*

S. Auguſt. ſerm. 83. alias 15. de Verbis Dom.

homo

homo ſanetur: quia ſi vulnus palpetur, homo perditur. Sic fratres noſtros qui peccaverint, omni modo diligamus, de corde noſtro charitatem in eos non dimittamus, & diſciplinam, cùm opus eſt, demus, nè per ſolutionem diſciplinæ creſcat nequitia. Id tamen cum manſuetudine agendum eſt. Unde Apoſtolus ait: *Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris.* Galat. 6. 1.

CAPUT XIX.

Senſus Litteralis.

I. ET *factum eſt cùm conſummaſſet Jeſus ſermones iſtos, migravit à Galilæa, & venit in fines Judææ trans Jordanem: & ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi.* Conſummatis ſermonibus capite ſuperiori deſcriptis, migravit Jeſus à Galilæa; & per loca ultra Jordanem ſita, venit in fines Judææ, Jeroſolymam aſcenſurus ad Feſtum Scenopegiæ: *Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ*, quas *ibi*, ſcilicet in Judææ finibus, docuit, ut habetur Marci 10. 1. & curavit à variis infirmitatibus. Marci 1.

II. *Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini uxorem ſuam dimittere quæcumque ex cauſa?* Non diſcendi ſtudio, ad Jeſum acceſſerunt, illumque interrogaverunt, ſed calumniandi, ut ex quæſtionis tunc apud Judæos controverſæ definitione ipſi inimicias conciliarent, & obtrectandi invenirent materiam, tum apud eruditos, tum apud plebem hujus aut illius ſexus. *Si licet homini dimittere uxorem*, id eſt, repudiare, è thoro ac domo in perpetuum ejicere, ſoluto matrimonii vinculo, ita ut aliam ducere poſſit, quamvis ob culpam, immò quamvis ob cauſam, & pro ſuo arbitrio. Eo conſilio interrogant, ut quodcumque reſponderit, captioni pateat. Si dixerit, dimittendas eſſe uxores quilibet ex cauſa, & ducendas alias, pudicitiæ prædicator ſibi videbitur docere contraria: Si autem reſponderit, non omnem ob cauſam debere dimitti: quaſi ſacrilegii reus tenebitur, & adversùs doctrinam Moyſi, immò Dei, fecere judicabitur. Igitur Dominus ſic reſponſionem temperat, ut decipulam eorum tranſeat, Scripturam ſanctam adducens in teſtimonium, & naturalem legem: primamque Dei ſententiam ſecundæ opponens, quæ non voluntate Dei, ſed peccantium neceſſitate conceſſa eſt. Deut. 24. 1. S. Hier. in hunc loc.

III. *Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos? & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Vos qui de legis ſcientia gloriamini, non legiſtis, Deum, qui hominem condidit, in prima rerum reſtitutione, maſculum unum uni fœminæ, Adamum & Evam condidiſſe & in matrimonium conjunxiſſe? Porrò ſi virum unum plures uxores habere voluiſſet, vel priori pro arbitrio repudiata, alteram ducere, non unam, ſed plures fœminas primùm condidiſſet. *Et dixit* Deus per Adamum ſuo Spiritu afflatum: *Propter hoc dimittet homo patrem & matrem*, quoad cohabitationem, & vitæ ſocietatem: *& adhærebit uxori ſuæ*, individuo ſcilicet vitæ conſortio. Unde Pſal. 45. 11. dicitur: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam; & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui:* Gen. 2.

tui : & concupiſcet Rex decorem tuum. Arctiſſima quidem conjunctio eſt inter parentes & liberos : at longè arctior eſt ex inſtituto divino inter conjuges. *Et erunt duo in carne una* ; ſive , ſecundum vim Græci Textus , *in carnem unam*. Erunt duo , non plures ; quaſi unus homo , una caro , unum corpus , non facto tantùm , ſed mutuo ipſorum corporum jure & poteſtate ; unum generationis principium ex inſtitutione Dei . 1. Cor. 7. 4. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet , ſed vir . Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet , ſed mulier* .

Lib. 7. con Hit. Apoſt. c. 3.

IV. *Itaque jam non ſunt duo , ſed una caro* . Unum ſunt , inquit Auctor » Conſtitutionum Apoſtolicarum , unum ſunt vir & uxor natura , conſenſu , » concordia , propoſito , vita moribus : diſtincti figura & numero . Duo non pluribus opponit , ſed uni . Ante fœdus matrimonii duo erant , poſtea pro uno cenſetur legis interpretatione , & corporum conjunctione ad procreationem filiorum . Hinc Apoſtolus ſcribit : *Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua . Qui ſuam uxorem diligit , ſe ipſum diligit . Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit , ſed nutrit & fovet eam , ſicut & Chriſtus Eccleſiam : quia membra ſumus corporis ejus , de carne ejus , & de oſſibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam , & adhærebit uxori ſuæ : & erunt duo in carne una* .

S. Auguſtini lib. 2. operis imperf. contra Julian. c. 59. Ephes. 5. 28. & ſeq.

V. *Quod ergo Deus conjunxit , homo non ſeparet* . Cùm ergo duo per matrimonium ex Dei inſtitutione & conjunctione in unam carnem coaluerint , quod Deus conjunxit , *homo non ſeparet* : nemo homo , non vir , non uxor , non judex , non legiſlator quilibet divortio aut repudio dividat conjuges , ſive matrimonii legitimi vinculum ſolvat . Oſtendit itaque , & præter naturam , & contra legem eſſe repudium : præter naturam quidem , quia una caro dividitur ac diſcerpitur : contra legem verò , quia cum Deus conjunxerit ac ſeparare prohibuerit , Judæi contra legis præceptum facere auſi ſunt .

S. Jo: Chriſ. hom. 63. in Matth.

Deut. 24. 1.

VI. *Dicunt illi : Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii , & dimittere ?* Quarè ergo Moſes præcepit nobis dare libellum repudii uxoribus quas dimitteremus ? *Ait illis : Quoniam Moyſes ad duritiem cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras : ab initio autem non fuit ſic* . Moyſes , auctore Deo , cujus legem promulgabat , vobis quidem non præcepit , ut dicitis ; ſed permiſit , id eſt , non ſeverè prohibuit , ſed toleravit , ut uxores veſtras ſcripto libello repudii dimitteretis , propter duritiam cordis veſtri , quod adverſùs æquitatem à natura Deoque præſcriptam obtulerunt. Id quippè vobis indulgere , hac erga vos uti conniventia opus fuit , ne majora mala perpetraretis , uxoricidia , veneficia , apoſtaſiam ac defectionem à cultu veri Dei , repudium prohibentis ; ne denique in uxores veſtras ſæviretis . Verùm ab initio mundi & inſtitutionis matrimonii , permiſſum non fuit homini , ut uxorem ſuam dimitteret . Revocat eos Chriſtus ad primævam matrimonii inſtitutionem , quæ lex eſt ipſius naturæ , ideòque ut recta eſt & perfecta , ita & inviolabilis .

S. Hieron. in c. 19. S. Matth.

VII. *Dico autem vobis . Quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam , niſi ob fornicationem , & aliam duxerit , mœchatur : & qui dimiſſam duxerit , mœchatur.* Quicumque uxorem ſuam à thoro & cohabitatione in perpetuum abjecit (quod ob ſolum adulterium licet) & aliam duxerit illa ſuperſtite , mœchatur : & qui dimiſſam duxerit viro ſuperſtite , mœchatur ; quacumque ex cauſa dimiſſa ſit , etiam adulterii . Confert cum Marci 10. 10. 11. 12. *Et in domo iterum Diſcipuli ejus de eodem interrogaverunt eum . Et ait illis Quicumque dimiſerit uxorem ſuam , & aliam duxerit , adulterium committit*

ſuper

Digitized by Google

ſuper eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur. Et Lucæ 16. 18. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.* Et 1. Cor. 7. 10. *Iis autem qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere: quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro reconciliari.* Rom. 7. 2. *Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro.* Generales ſententiæ ſunt, huic S. Matthæi loco lucem afferentes. Exceptio igitur iſta, *Niſi ob fornicationem*, ad ſolam quæ proximè antecedit, dimittendi licentiam reſtrigenda eſt. *Sola fornicatio eſt* (inquit S.Hieronymus) *quæ uxoris vincat affectum: immò cùm illa unam carnem in aliam diviſerit, & ſe fornicatione ſeparaverit à marito, non debet teneri, ne virum quoque ſub maledicto faciat, dicente ſcriptura:* Qui adulteram tenet, ſtultus & impius eſt. *Ubicumque eſt igitur fornicatio, & fornicationis ſuſpicio, libere uxor dimittitur. Et quia poterat accidere, ut quis calumniam faceret innocenti, & ob ſecundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret: ſic priorem dimittere jubetur uxorem, ut ſecundam primâ vivente non habeat.*

S.Hieron. in hunc locum. Legatur & epiſt. 30. & 147. Prov. 18.

Ideò autem Dominus cauſam fornicationis interpoſuit, dicens: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*: quia illud quod majus eſt, commemorare voluit. Majus enim adulterium eſſe quis negat, uxore non fornicante tunc dimiſſa alteram ducere, quàm ſi fornicantem quiſque dimiſerit, & alteram duxerit? Non quia & hoc adulterium non eſt; ſed quia minus eſt, ubi fornicante dimiſſa, altera ducitur. Nam ſimili locutione uſus etiam Apoſtolus Jacobus, ait: *Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.* Numquid ideò non peccatum eſt illi etiam, qui neſcit bonum facere, & ideò non facit? Utique peccatum eſt, ſed hoc gravius, ſi etiam ſciat & non faciat: nec illud ideò nullum, quia minus. *Ut ergo eodem modo utrumque dicamus: Sicut quicumque dimiſerit uxorem, exceptâ cauſâ fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur: ita quicumque ſcit bonum facere & non facit, peccat. Sed quemadmodum hìc rectè dici non poteſt: Ergo ſi neſcit, non peccat; ſunt enim etiam peccata ignorantium, quamvis minora, quàm ſcientium: ita nec illic rectè dici poteſt: Ergo ſi cauſa fornicationis dimiſerit, & aliam duxerit, non mœchatur; eſt enim mœchatio eorum etiam qui alias ducunt, relictis propter fornicationem prioribus; ſed utique minor quàm eorum qui non propter fornicationem dimittunt, & alteras ducunt.* Poteſt quippè ſicut dictum eſt, *Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi*; eodem modo & illud dici, Dimittenti uxorem ſine cauſa fornicationis, & aliam ducenti, mœchatio eſt illi. *Quemadmodum igitur ſi dixerimus, Quicumque mulierem à marito præter cauſam fornicationis dimiſſam duxerit, mœchatur, procul dubio verum dicimus; nec tamen ideò illum qui propter cauſam fornicationis dimiſſam duxerit, ab hoc crimine abſolvimus, ſed utroſque mœchos eſſe minimè dubitamus: ita enim qui præter cauſam fornicationis, uxorem dimiſerit, & aliam duxerit, mœchum pronuntiamus: nec ideò tamen eum qui propter cauſam fornicationis dimiſerit & alteram duxerit, ab hujus peccati labe defendimus. Ambos enim, licèt alterum altero graviùs, mœchos tamen eſſe cognoſcimus.*

Jacob.4.17.

S. Auguſtin. lib. 1. de conjugiis adulternis cap. 9.

VIII. *Dicunt ei Diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere.* Si ea eſt mariti conditio, ut uxorem dimittere non poſſit,

niſi ob cauſam fornicationis, ſatius eſſet uxorem non ducere. *Qui dixit illis : Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.* Non omnes huic rei ſufficiunt, non omnes pares ſunt ſublimi propoſito ſervandæ continentiæ : hæc enim Dei donum eſt. Confer cum Sapientiæ 8. 21. *Et ut ſcivi, quoniam aliter non poſſum eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cujus eſſet hoc donum ; adii Dominum, & deprecatus ſum illum.* Verſio Syriaca : *Si talis eſt rigor inter virum & uxorem ſuam, non expedit ducere uxorem. Ipſe verò dixit ei : Non quilibet capax eſt hujus ſermonis, ſed is cui datum eſt.* Perſica : *Haud quivis homo huic idoneus eſt, ſed is cui datum fuerit.* Arabica : *Non quilibet tolerat hæc verba, ſed ii qui donati ſunt.* Hinc S. Clemens Romanus : *Qui carne*, inquit, *caſtus eſt, ne inſoleſcat, cùm ſciat, aliam eſſe qui continentiæ donum ipſi tribuat.*

S. Clem. Roman. ep. 1. ad Corinth.

IX. *Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt*, natura quodammodò caſti, ſaltem ſecundùm corpus, non virtute : *& ſunt eunuchi qui facti ſunt ab hominibus*, per violentiam ſcilicet, quo modo Valeſii Hæretici ſe ipſos hoſpiteſque ſuos caſtrabant : *Et ſunt eunuchi qui ſe ipſos caſtraverunt propter Regnum cælorum*, non in corpore, ut Origenes, iidemque Valeſii malè interpretati ſunt, *ſed in ipſa concupiſcentiæ radice, cæleſtem & angelicam vitam in terrena mortalitate meditantes* ; caſtitatis propoſito, aut etiam voto ſui ſexus velut obliti : idque propter regnum cœlorum, non ob præſentis vitæ commoda, idololatriam, philoſophiam, laudem hominum ; ſed propter Deum, ut puriùs illi ſerviant, ea *cogitantes quæ Domini ſunt, ut ſint ſancti corpore & ſpiritu*. De his S. Juſtinus Martyr ad Imperatores ſcribebat : *Permulti ſexus utriuſque, & ſexaginta & ſeptuaginta nati annos, qui à pueritia Chriſti diſciplina ſunt aſſeclati, apud nos incorrupti & cælibes perdurant. Et glorior me per omne genus hominum noſtrorum tales commonſtrare poſſe.* Tertullianus : *Nos*, inquit, *ab iſto eventu* (inceſtus ſaltem fortuiti) *diligentiſſima & fideliſſima caſtitas ſepſit, quantumque ab ſtupris, & ab omni poſt matrimonium exceſſu, tantùm & ab inceſti caſu tuti ſumus. Quidam multò ſecuriores totam vim hujus erroris virgine continentia depellunt, ſenes pueri.* Minutius Felix : *Unius matrimonii vinculo libenter inhæremus. Cupiditate procreandi aut unam ſcimus, aut nullam . . . . Plerique inviolati corporis virginitate perpetua fruuntur potiùs quàm gloriantur.*

S. Auguſtin. lib. de Sancta Virginitate c. 24.

1. Cor. 7. 34.

S. Juſtinus. Apolog. ad Imp.

Tertull. in Apolog.

Minutius Felix in Octavio.

X. *Qui poteſt capere, capiat.* Qui tam ſublimi eximioque dono inſtructus à Deo eſt, ut in perpetuum continere poſſit, & cœlebs manere, maneat, Dei gratia favente. Verſio Syriaca : *Qui poteſt capax eſſe, capiat.* Perſica : *Quicumque voluerit præſtare, præſtet.* Arabica : *Qui poteſt tolerare, toleret.* Æthyopica : *Qui poteſt perficere illud, perficiat.* Confer cum 1. Cor. 7. 7. *Volo enim omnes vos eſſe ſicut me ipſum : ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic. Dico autem non nuptis, & viduis : Bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego. Quòd ſi non ſe continent, nubant.*

XI. *Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos.* Oblati ſunt Chriſto *infantes* à parentibus & nutritiis *ut eos tangeret*, manuumque impoſitione & oratione eis benediceret. Pro pueris eo ritu preces concipi ſolitas, conſtat ex *Geneſ.* 48. 14. 15. & 16. ubi Jacob hoc modo benedixit filiis Joſeph. Hinc mos apud Hebræos invaluit, ut ad eos qui ſanctimonia cæteris præſtare crederentur, pueros deferrent, ipſorum precibus per manum benedictionem Deo commendandos : qui mos à Synagoga in Chriſtianam etiam Eccleſiam tranſit.

Luc. 18. 15.

Hunc

Hunc enim approbavit Chriſtus, ut iſti etiam ætati prodeſſe aliorum fidem ac preces oſtenderet. Diſcipuli autem prohibebant eos, & duriuſculis verbis repellebant, ut minùs honorificè Dominum obſervantes; cujus dignitati non convenire exiſtimabant, circa pueros occupari. *Jeſus verò ait eis: Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim Regnum cœlorum.* Ne moleſti ſitis pueris, & his qui ipſos afferunt vel adducunt, & ne illis aditum ad me prohibeatis, cùm deſignati ſint ſanctitati & ſaluti, & benedictione mea ſanctificandi, ut Regnum cœlorum conſequantur. Huic Chriſti dicto inter cætera innititur mos infantes baptiſmo tingendi, quem & traditio contra Anabaptiſtas vindicat. Non dixit porrò, iſtorum eſt Regnum cœlorum, ſed *talium*, ut non ſolis ætate parvulis, ſed & adultis, qui morum innocentia, ſimplicitate & humilitate parvulis ſimiles eſſent, Regnum cœlorum deſtinatum ac promiſſum oſtenderet. Confer cum Marci 10. 15. & Lucæ 18. 17. *Amen dico vobis: Quicumque non acceperit Regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.* Et cum impoſuiſſet eis manus, abiit inde. Jeſum illos complexum, S. Marcus addit.

S. Cypr. epiſt. ad Fidum. S. Auguſt. l. 1. Paſſim in libris contra Pelag. S. Bern. ep. 241. & ſerm. 66. in cantica. S. Hieron. In hunc locum.

XII. *Et ecce unus accedens, ait illi: Magiſter bone quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Unus non Legiſperitus ille, qui tentandi animo eamdem quæſtionem Chriſto propoſuit, *Lucæ* 10. 25. ſed *Princeps*, id eſt vir præcipuæ dignitatis & potentiæ inter Judæos, de quo *Lucæ* 18. 18. qui ſincero corde & cum reverentia ad Jeſum acceſſit, eumque interrogvit. Marci 10. 17. *Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens quidam genuflexo ante eum, rogabat eum: Magiſter bone*, &c. Quibus verbis Chriſti benevolentiam captare voluit. Quibus autem operibus ad vitam perveniatur æternam, interrogat; quam Judæis tenuiter cognitam, apertè à Chriſto prædicari audiebat.

XIII. *Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus eſt bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Duplex hic lectio, prior quam vulgata noſtra exhibet, ex Græcis pleriſque Codicibus derivata, & SS. Hieronymi & Auguſtini auctoritate confirmata, necnon Syriacæ Verſionis: Altera Codicibus Græcis longè pluribus conſentiens, quam Origenes, S. Hilarius, S. Joannes Chryſoſt. S. Gaudentius, & alii quidam ſequuntur, (quamquam Origenes utramque lectionem referat.) *Quid me dicis bonum? Nemo bonus, niſi unus Deus.* Ita legitur Marci 10. 18. & Lucæ 18. 19. ex quibus in nonnullos S. Matthæi codices hæc lectio traducta eſt. Idem eſt utriuſque ſenſus: *Quid me interrogas de bono?* id eſt, Quid me interrogas, bonum appellans? Vel, *Quid me dicis bonum? Unus eſt bonus Deus.* Et, Nemo bonus præter unum Deum, per ſe, & natura ſua, ut fons omnium bonorum, quamvis & alia ſint participatione bona: quemadmodum & *ſolum Deum habere immortalitatem* S. Paulus dixit, cùm tamen & Angelos, & Animas noſtras immortales eſſe conſtet immortalitatis divinæ participatione. Unum verò Deum bonum aſſerendo, tantùm abeſt, ut ſe Deum eſſe negaverit, & per ſe bonum; quin potiùs juvenem interrogantem, qui ipſum bonum vocaverat, ut Magiſtrum Legis, dicendo. *Magiſter bone*, ad notitiam divinitatis ſuæ, ac ſummæ bonitatis perducere voluerit. *Quare* (inquit S. Joannes Chryſoſtomus) *Chriſtus neminem eſſe bonum reſpondet? Quoniam ceu ad hominem nudum, & unum è multis Judæorum Magiſtris adiit; idcircò etiam ipſe quaſi homo ei reſpondet. Sæpiùs enim ad mentem interrogantium orationem accommodat, ut quando dicit*: Nos adoramus quod novimus: *&*, Si ego teſtor de me ipſo, teſtimonium meum non eſt verum. *Cùm igitur nullum bonum dicit, non ſe*

S. Aug. lib. 1. de Trin. c. 18.

S. Gaud. tr. 8 in Exod.

S. Tim. 6. 16.

S. Jo: Chryſ. hom. 63 in Matth.

Joan. 3.

excludit à bonitate : abſit . Non enim dixit , Quid me dicis bonum ? Non ſum bonus : ſed , Nullus bonus , hoc eſt , nullus hominum . Neque tamen cùm hoc dicit , omninò humanum genus bonitate privatum eſſe affirmat , ſed comparatione divinæ bonitatis neminem bonum eſſe aſſerit ; ac ideò ſubjunxit , Niſi unus Deus . *Nec intulit , Niſi Pater meus : ut diſcas , quòd ſe illi non revelavit : ſed eum ſenſim ad altiora adducere voluiſſe : ut ab adulationis vitio liberatus , & à terrenis abductus , ſolum Deum verè bonum & radicem ac fontem bonorum omnium eſſe cognoſceret , eique gloriam referret .* Fidem itaque imperfectam interrogantis arguit , non boni nomen ſibi tributum . *Ita arguit ſe Magiſtrum bonum dici , ut fidem interrogantis potiùs , quàm*
S. Hil. lib. 9. de Trin. n. 16. 17. 18. *vel Magiſtri in ſe vel boni nomen argueret . Juvenis enim inſolens per obſervantiam Legis , & finem Legis , qui Chriſtus eſt , neſciens ; & juſtificatum ſe in operibus exiſtimans , & non intelligens veniſſe eum ad oves perditas domus Iſrael , & impoſſibile eſſe Legi per fidem juſtificationis ſalvare credentes: tanquam communium præceptorum & in Lege ſcriptorum Magiſtrum interrogat Dominum Legis , & Unigenitum Deum . Deteſtatus itaque Dominus hanc de ſe irreligioſæ fidei profeſſionem , quòd tamquam Magiſter Legis interrogaretur, reſpondit :* Quid me vocas bonum ? *Atque ut ſignificaret , quatenus intelligendus & profitendus bonus eſſet ; ſubjecit ,* Nemo bonus , niſi unus Deus; *non reſpuens bonitatis nomen , ſi ſibi hoc tamquam Deo reputaretur . Denique oſtendens ſe Magiſtri in ſe boni , per fidem ejus qui tamquam hominem interrogabat , nomen arguere , poſt jactantiam juvenis , & gloriam Legis impletæ,*
» *ita reſpondit :* Unum tibi deeſt , vade , quæcumque habes , vende , & da
» pauperibus , & habebis theſaurum in cœlo ; & veni ſequere me . *Non refugit bonitatis de ſe nomen , qui cæleſtem theſaurum polliceretur : nec Magiſtrum ſe non vult videri , qui ducem ſe perfectæ hujus beatitudinis præſtat. Terrenæ autem de ſe opinionis fidem arguit , bonitatem in ſolo Deo docens eſſe. Et ut ſe & Deum & bonum ſignificaret , bonitatis eſt uſus officio , cæleſtes theſauros pandens & ſe ad eos prævium tribuens . Ita & quæ ſibi tamquam homini tantùm deferebantur , deteſtatur ; neque ſe ab his quæ Deo deputabat, profeſſus alienum eſt : cùm unum Deum bonum confitens , ea ipſe loqueretur atque ageret , quæ unius Dei virtutis , bonitatis atque naturæ ſunt . Quùm igitur non bonitatis nomen refugerit , ſed neque Magiſtri honorem recuſaverit, ſed fidem ejus , qui nihil in ſe niſi corporeum & carnale ſapuiſſet , arguerit : hinc intelligitur , quòd aliter ad Apoſtolos Magiſtrum ſe confitentes locutus eſt,*
Joan. 13. 13. Matt. 23. 10. » *dicens ,* Vos me vocatis Magiſtrum & Dominum , & benè dicitis ; ſum
» etenim ; *& cùm alibi dixiſſet ,* Ne vocemini Magiſtri , quia Magiſter veſter
» Chriſtus eſt . *Ubi cum ſit Magiſter eſt , ibi adeò laudat , ut & profiteatur hoc nomen : hic verò boni Magiſtri nomen non recognoſcit , ubi nec Dominus intellectus eſt eſſe , nec Chriſtus : ſolum unum Deum bonum prædicans , non ſe utique à Deo ſecernens , qui & Dominum ſe profeſſus & Chriſtum , ducem theſauri cæleſtis oſtendat .*

Si autem vis ad vitam ingredi , ſerva mandata . Si vitæ æternæ , quæ ſola vitæ nomine digna eſt , iter ingredi velis , ſerva mandata Dei , non aliqua dumtaxat , ſed omnia , tum quæ fidem , tum quæ opera ſpectant . Proverb. 7. 1. 2. *Fili mi , cuſtodi ſermones meos , & præcepta mea reconde tibi . Fili , ſerva mandata mea , & vives .*

XIV. *Dixit illi : Quæ ?* Id quærit juvenis , quia à Jeſu novo Doctore nova mandata Diſcipulis ſuis proponi putabat . *Jeſus autem dixit : Non homicidium facies : Non adulterabis : Non facies furtum : Non falſum teſtimonium dices : Honora patrem tuum & matrem tuam : & , diliges proximum tuum*

ſicut

Digitized by Google

ſicut te ipſum. Jeſus illi mandata Legis enumerat, non Ritualia, ſed Moralia; non ad ſolos Judæos, ſed ad Chriſtianos etiam pertinentia. Enumerat autem præcepta ſæcundæ Tabulæ tantum, quòd notiora eſſent, & quòd ex illis primæ Tabulæ præcepta intelligantur, cùm dilectio proximi ſit *plenitudo Legis*, & amoris erga Deum ſignum certiſſimum. Confer cum *Rom.* 13. 8. 9. & *Jacobi* 2. 8. 11. ubi facta mentione Legis, ſola ſecundæ tabulæ præcepta exempli gratia pariter proponuntur.

XV. *Dicit illi adoleſcens: Omnia hæc cuſtodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?* Omnia hæc ſervavi ab ineunte ætate, à primo rationis uſu. Si quid mihi defuerit, illud ſuſcipere & exequi paratus ſum. Quamvis autem *arrogantiùs quàm veriùs* reſponderit juvenis ille, candido tamen animo reſpondit, nec mentitus eſſe dicendus eſt: ſervaverat enim omnia, ſaltem quod ad externam & civilem juſtitiam attinet. Unde S. Marcus narrat, Chriſtum ipſi poſt ingenuam illam profeſſionem benevolentiæ ſigna exhibuiſſe: *Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei*, &c. S. Aug. epiſt. 157. alias 89.

XVI. *Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, & ſequere me*. Si perfectiorem viam ingredi velis, ſublimiuſque vitæ genus profiteri & amplecti, vade, facultates & bona tua vende, & da pauperibus: ut divitiarum impedimentis, curiſque & affectibus rerum terrenarum expeditus, ad propoſitum æternæ vitæ finem faciliùs tendas atque pervenias: & majores divitias, theſaurum non deficientem in cœlo, gloriam ampliorem conſequeris, quàm ſi ſola mandata obſerves. *Et veni, & ſequere me*. Diſcipulus meus eſto, mihi individuus adhære, vitam meam omnibus conſpicuam virtutibus imitare. Euangelicorum perfectionem conſiliorum hic demonſtrat Chriſtus, non commune præceptorum iter, de quo ſuperiùs dixit: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Hic autem non ait, *Si vis ad vitam ingredi*, vade, vende quæ habes, & da pauperibus; ſed, *Si vis perfectus eſſe . . . Et habebis theſaurum in cœlo*, quamdam egregiam gloriam, *non omnibus in æternum victuris, ſed quibuſdam ibi tribuendam, cui conſequendæ parum eſt liberatum eſſe à peccatis, niſi aliquid ipſi Liberatori voveatur, quòd non ſit criminis non voviſſe, ſed voviſſe ac reddidiſſe ſit laudis*: S.Aug. lib. de Sancta virginitate, c. 14.

XVII. *Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones*. Temporalium bonorum, quæ plurima poſſidebat, amor immodicus effecit, ut ſe imparem eorum abdicationi ſentiret: ideò triſtis abiit, quòd tam arduum perfectionis iter ipſi Chriſtus præter expectationem propoſuiſſet.

XVIII. *Jeſus autem dixit Diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in Regnum cælorum*. Opes enim, ut plurimùm, ſunt irritamenta malorum, ut certè bonorum impedimenta. Divites quippè ſolent pleruṁque divitiis ſuis confidere, & quaſi in illis ponere ſummam boni. *Radix* autem *omnium malorum cupiditas*: & *qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum*. 1.Tim.6. Confer cum Marci c. 10. 24. *Filioli, quàm difficile eſt confidentes in pecuniis, in Regnum Dei introire*. Pſalm. 51.9. *Ecce homo qui non poſuit Deum adjutorem ſuum: ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum, & prævaluit in vanitate ſua*. Eccl. 31. *Qui aurum diligit, non juſtificabitur . . . . . Multi dati ſunt in auro caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorum. Lignum offenſionis eſt aurum ſacrificantium: væ illis qui ſectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo. Beatus dives, qui inventus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in* pecu-

Digitized by Google

pecunia, *& theſauris*. *Quis eſt hic*, *& laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita ſua*. Coloſſ. 3. 5. *Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram*, *fornicationem*, *immunditiam*, *libidinem*, *concupiſcentiam malam*, *& avaritiam*, *quæ eſt ſimulacrorum ſervitus*: *propter quæ venit ira Dei in filios incredulitatis*.

XIX. *Et iterum dico vobis*: *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire*, *quàm divitem intrare in Regnum cœlorum*. Non de camelo rudente, ſeu fune nautico, ſed de camelo animali Chriſtus loquitur. Proverbium eſt de re, quæ nullo modo, aut difficultet admodùm fieri poteſt; uſitatum apud Talmudiſtas de elephante. Sub initio Gemaræ: *Dicunt homines*, *Non eſt elephans qui intret per foramen acus*. Ibidem, cùm aliquis incredibilia narrat, reſpondent *Fortè ex Pombedithanis es*, *qui introducere poſſunt elephantem per foramen acus?* Bab. Berachor, fol. 55. *Non oſtendunt homini palmam ex auro*, *nec elephantem incedentem per foramen acus*. Ubi Gloſſa: *Rem quam non ſolitus eſt videre*, *nec de qua umquam cogitavit*. Chriſtus autem elephanti

Ligfoot hor. Hebr. in cap. 19. S. Matth. verſ. 28.

loco ſubſtituit camelum, animantis genus in Syria vulgò notius. Quò autem abſurdius & impoſſibilius videtur hoc de camelo ſumptum proverbium, eò verior eſt Chriſti ſententia, eòque aptius eſt ad ſummam difficultatem vel impoſſibilitatem moralem ſalutis divitis ſignificandam. In talibus enim adagiis nihil neceſſe eſt accuratam inter partes collatas comparationem inſtitui, cùm ornari ſoleant hyperbolis. Tale eſt illud Jeremiæ 13. 23. *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam*, *aut pardus varietates ſuas*: *& vos poteritis benefacere*, *cùm didiceritis malum*. Elegauter autem dives turgens ac

S. Hieron. in hunc locum.

tumens opibus, quæ ipſi ſæpè magis oneri ſunt, quàm uſui: quippè quas aliis potiùs bajulat, quàm ſibi, camelo comparatur; & anguſtæ portæ, qua intratur ad vitam, foramini acus. Æquè impoſſibile eſt divitem cum amore & cupiditate divitiarum ſalvari, ac camelum intrare per foramen acus. Naturæ enim viribus cupiditas & amor divitiarum, cæteraque impedimenta quæ afferunt ad æternam ſalutem, ſuperari ac removeri non poſſunt.

XX. *Auditis autem his*, *Diſcipuli mirabantur valde*, *dicentes*: *Quis ergo poterit ſalvus eſſe?* Diſcipuli ſtupore percuſſi, *ad ſemetipſos* dicebant ſum-

Marci 10. 26.

miſſa voce: Cùm ita ſe res habeat, quis divitum poterit ſalutem æternam conſequi? imò quis hominum? Qui enim cenſu pauperes ſunt, plerumquè divites ſunt affectu, & bonis temporalibus inhiant. *Aſpiciens autem Jeſus*, *dixit illis*: *Apud homines hoc impoſſibile eſt*: *apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt*. Jeſus benignè Diſcipulos intuitus, ut eorum cogitationes, & ſecretam collocutionem ſibi notas eſſe oſtenderet, anxiumque ipſorum animum ſedaret, dixit illis: Viribus quidem humanis impoſſibile eſt divitibus abrumpere vincula quibus eorum affectus illigatur, impoſſibile eſt removere impedimenta, quæ divitiæ afferunt ad ſalutem, impoſſibile eſt vitare contagium divitiarum, & vitia ex illarum poſſeſſione & affectu plerumque emergentia; ſicut impoſſibile eſt, ut camelus humana arte, induſtria, viribus tranſire poſſit per foramen acus: verùm Deo poſſibilia ſunt omnia. Ille igitur gratiæ ſuæ auxilio divites præſtare poteſt immunes à contagio divitiarum,

1. Cor. 7.

efficere, ut qui *habentes ſunt*, *ſint tamquam non habentes*; *& qui utuntur hoc mundo*, *tamquam non utantur*, ut non *ſublimè ſapiant*, id eſt, non efferantur divitiis, quarum vermis eſt ſuperbia; neque *ſperent in incerto divitiarum*, *ſed in Deo vivo*: *ut benè agant*, *divites fiant in operibus bonis*, *facilè*

1. Tim. 6.

tribuant, *communicent*, *theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurum*, *ut apprehendant veram vitam*.

XXI. *Tunc*

Digitized by Google

XXI. *Tunc reſpondens Petrus, dixit ei : Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te : quid ergo erit nobis ?* Duo quæ Chriſtus à juvene exegerat, Petrus à ſe condiſcipuliſque ſuis præſtita ait, ſcilicet omnia reliquiſſe, ut Chriſtum ſectarentur : quoſdam divitias, ut Matthæum ; alios naviculam, & artem cujus uſu fructuque vitam ſuam ſuſtentare ſolebant ; plura relicturos, ſi plura ſuppetiiſſent. Ideòque cum fiducia interrogat : *Quid ergo erit nobis ?* Quid nobis dabis præmii ? *Jeſus autem dixit illis : Amen dico vobis : Quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit Filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim Tribus Iſrael*. Vos, qui relictis omnibus, in diſciplinam meam vos tradidiſtis, mihique individui comites adhæſiſtis, in regeneratione hominis noviſſima, in reſurrectione mortuorum, cùm ego vivos & mortuos judicaturus veniam in nube cum poteſtate magna & majeſtate, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, proximum mihi Regi ac Judici locum & honorem obtinebitis ; meæque conſortes eritis poteſtatis & gloriæ in ſupremo illo ac univerſali judicio. Alludit autem ad veterem iſraelitici Regni ſtatum, in quo Tribuum Principes proximè ad Regiam Majeſtatem accedebant, & in publicis cœtibus juxta ejus ſolium ſedebant in ſellis curulibus : vel ad communem morem, quo Regi judicanti ſelecti ab ejus Majeſtate conſiliarii aſſident. *Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim Tribus Iſrael*. Duodenario numero univerſa quædam ſignificata eſt judicantium multitudo. Alioquin quoniam in locum Judæ Traditoris Apoſtolum Matthiam legimus ordinatum, Apoſtolus Paulus, qui plus illis omnibus laboravit, ubi ad judicandum ſedeat, non habebit : Qui profectò cum aliis ſanctis ad numerum judicum ſe pertinere demonſtrat, cùm dicit : *Neſcitis, quia Angelos judicabimus ?* De ipſis quoque judicandis in hoc numero duodenario ſimilis cauſa eſt. Non enim quia dictum eſt, Judicantes duodecim Tribus Iſrael, Tribus Levi, quæ tertiadecima eſt, ab eis judicanda non erit, aut ſolùm illud populum, non etiam cæteras gentes judicabunt; [S. Aug. lib. 20. de civit. Dei cap. 5.] [1. Cor. 6. 3.] Sed duodecim ſolùm Tribus nominari plerumque ſolent, quia Tribus Levitica nullas habebant ſedes ſeorſim, ac proinde nec proprium Tribus Principem. Ideò autem Chriſtus duodecim Tribuum dumtaxat meminit, quia his primùm ac desertè promiſſus eſt, & non venit, niſi ad oves quæ perierant domus Iſrael ; nec Evangelium gentibus prædicandum erat, niſi à Judeis contemptum, & Gentes, tamquam oleaſter, Judæis, tamquam *oleæ*, inſerendæ eſſent, & *Iſrael Dei* futuræ, *non ſecundùm carnem*, ſed *ſecundùm ſpiritum*. [Rom. 11. 17. 19.] Hac etiam de cauſa S. Joannes in Apocalypſi omnium prædeſtinatorum numerum ad duodecim Tribus revocavit. *Et audivi numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni Tribu filiorum Iſrael. Ex Tribu Juda duodecim millia ſignati, &c. .... Et oſtendit mihi civitatem ſanctam Jeruſalem deſcendentem de cælo à Deo ... Et habebat murum magnum & altum, habentem portas duodecim : & in portis Angelos duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt nomina duodecim Tribuum filiorum Iſrael*. [Apoc. 7. 4. 5. & 21. verſ. 12.] Quod autem ait, *In regeneratione*, procul dubio mortuorum reſurrectionem nomine voluit regenerationis intelligi. *Sic enim caro noſtra regenerabitur per incorruptionem, quemadmodum eſt anima noſtra regenerata per fidem*. [S. Aug. lib. 20. de civit. Dei, cap. 5.]

XXII. *Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Et quicumque aliquid reliquerit propter me, ſeu amore mei, ſive domum, ſive fratres, vel ſorores,

ſive

ſive patrem, aut matrem, ſive uxorem, aut agros, & quævis temporalia bona, potiùs quàm me, aut fidem meam, aut mandata mea deſerat, ejuret, violet (non enim conjugia, & neceſſitudines dirimi Chriſtus jubet; ſed ſpiritualia carnalibus, ſc. uxori, cæteriſque affectibus, imò & ipſi vitæ anteponi) *Centuplum accipiet*: centies tantumdem pro ſingulis relictis, in hoc ſæculo recipiet. Numerus certus pro incerto ponitur. Multò plura recipiet, quàm reliquerit: Et vitam æternam poſſidebit in futuro ſæculo. Confer cum Marci 10. 29. *Amen dico vobis: Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & ſorores, & matres & filios, & agros, cum perſecutionibus*; id eſt, in mediis perſecutionibus, cùm ad ſuos deſerendos compellitur, & omnium auxilio deſtitui videtur: *& in ſæculo futuro vitam æternam*. Fi Lucæ 18. 29. *Amen dico vobis: Nemo eſt qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter Regnum Dei, & non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam*. Ex hac Domini ſententia qui-
S. Hieron. in cap. 19. S. Matth. » dam olim mille annorum pleniſſimam in terris felicitatem poſt reſurrectionem » intulerunt, dicentes, tunc nobis centuplum omnium rerum quas dimiſimus, & vitam æternam eſſe reddendam: non intelligentes, quòd ſi in cæteris digna ſit repromiſſio, in uxoribus appareat turpitudo: ut qui unam pro Domino dimiſerit, centum recipiat in futuro. Senſus ergo iſte eſt: *Qui carnalia pro Salvatore dimiſerit; ſpiritualia recipiet; quæ comparatione & merito ſui ita erunt, quaſi ſi parvo numero centenarius numerus comparetur. Unde dicit Apo-*
2. Cor. 6. *ſtolus, qui unam tantùm domum, & unius provinciæ parvos agros dimiſerat*: Quaſi *nihil habentes, & omnia poſſidentes*. Meritum bonorum operum hac Domini ſententia luculenter adſtruitur & confirmatur: *Omnis qui reliquerit domum vel fratres, &c. propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*.

XXIII. *Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi*. Multi qui primi ſunt in hoc ſæculo, noviſſimi erunt in futuro: & multi noviſſimi in hoc ſæculo, primi erunt, in gloria. Multi, inquam, qui in hoc ſæculo primi ſunt temporali dignitate, auctoritate, opibus, viribus, ſcientia Legis, opinione ſanctitatis, &c. ut Scribæ, Phariſæi, ac Judæorum pars maxima, in futuro ſæculo ultimi erunt, contemnentur, à gloria rejicientur: & Gentiles Judæis ob Legem ac promiſſiones ſuperbientibus, æquiſſimo Dei judicio præferentur; & inter Judæos hi qui ob prioris vitæ peccata erant contemptiſſimi, ut Publicani & meretrices, Phariſæos & Scribas ſcientia Legis, & Legalis juſtitiæ opinione inflatos, cæterum incredulos, ſuperbos, obduratos, pœnitentiæ remedium contemnentes, præcedent in Regnum Dei, quò illi nuſquam pervenient, Ait autem, *Multi erunt primi noviſſimi*, &c. non omnes, quia quidam, ſed numero pauciores, & hic, & in futuro ſæculo primas tenent.

Senſus Moralis.

I. ET *acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem ſuam quacumque ex cauſa? Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos? & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*, &c. Deus conjugalis ſocietatis

cietatis auctor nuptiarum fœdus vinculumque conjugale omninò indiſſolubile
eſſe voluit, duos in carne una, multòque magis animo uno eſſe dixit; con-
juges, relictis parentibus, ſibi mutuò individua vitæ ſocietate bonorum,
honorum, ſecundarum adverſarumque rerum communione ad mortem uſque
alterutrius adhærere præcepit; figuram; & imaginem conjunctionis Chriſti cum
Eccleſia in eo exhibuit. Moyſes Judæis permiſit dare libellum repudii uxo-
ribus, illaſque dimittere: repudium toleravit, reddiditque difficilius impe-
rata conditione, ut ſcripto libello fieret. Chriſtus matrimonium ad Sacra-
menti dignitatem evexit: *Sacramentum hoc magnum eſt, in Chriſto dico & in* Epheſ. 5. 32.
Eccleſia: repudii licentiam ſuſtulit, rebus ad naturæ legem, primamque
Dei inſtitutionem redactis; Moralem ſuam non tempori, non hominum cu-
piditati accomodans, ſed Dei voluntati & mandato, ut ſupremæ & inde-
ficienti regulæ conformans; idque Dei gloriæ, hominum naturæ, & utili-
tati convenientius eſſe docens & conducibilius, quod Deus ab initio inſti-
tuit. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Uſque adeò fœdus illud
initum nuptiale cujuſdam Sacramenti res eſt, ut nec ipſa ſeparatione irritum « S.Aug. lib.
fiat. Quandoquidem vivente viro, à quo relicta eſt, mœcatur, ſi alteri « de bon.cō-
nupſerit; & ille hujus mali cauſa eſt qui reliquit. *Itaque interveniente di-* jug.c.7.
*vorio, non abſolvetur illa confœderatio nuptialis: Ita ut ſibi conjuges ſint, etiam
ſeparati; cùm illis autem adulterium committant, quibus fuerint etiam poſt
ſuum repudium copulati, vel illa viro, vel ille mulieri. Nec tamen niſi in
civitate Dei noſtri, in monte ſancto ejus, talis eſt cauſa cum uxore. Cæterùm
aliter ſe habere jura Gentilium, quis ignorat, ubi interpoſito repudio, ſine
reatu aliquo ultionis humanæ, & illa cui voluerit nubit, & ille quam
voluerit ducit? Cui conſuetudini ſimile aliquid, propter Iſraelitarum duritiam,
videtur permiſiſſe Moyſes de libello repudii. Quæ in re exprobratio quàm ap-
probatio divortii magis apparet.* Quamobrem *ſicut conjunctio à Deo, ita di-* S.Aug.tr.9. in
vortium à diabolo. Sed propterea in cauſa fornicationis licet uxorem dimittere, Joannem.
quia ipſa eſſe uxor prior noluit, quæ fidem conjugalem marito non ſervavit.

Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: « S.Amb.lib.
ab initio autem non fuit ſic. *Ergo ubi nuptiæ, harmonia: ubi harmonia* « 8.in Lucā,
Deus jungit. Ubi harmonia non eſt, pugna atque diſſenſio eſt: quæ non eſt à « n.4. & ſeq.
*Deo, quia Deus charitas eſt. Noli ergo uxorem dimittere, ne Deum tuæ co-
pulæ diffitearis auctorem. Etenim ſi alienos, multò magis uxoris debes tolerare
& emendare mores. Audi, quid dixerit Dominus:* Qui dimittit mulierem,
facit eam mœchari. *Etenim cui non licet vivente viro mutare conjugium,
poteſt obrepere libido peccandi. Itaque qui auctor erroris, etiam reus culpæ eſt.
Quò cum parvulis fœta dimittitur? Quo titubanti veſtigio grandæva detrudi-
tur? Durus, ſi excludas parentem, pignora teneas, ut contumeliam charita-
tis addas etiam pietatis injuriam: durus, ſi propter matrem, etiam filios ſimul
pellas; cùm magis redimere à patre liberi debeant culpam parentis. Quàm
periculoſum, ſi fragilem adoleſcentulæ ætatem errori offeras! Quàm impium,
ſi ejus deſtituas ſenectutem, cujus defloraveris juventutem! Ergo inhonoratis ſti-
pendium & veteranum Imperator dimittat inglorium, atque imperii ſui poſ-
ſeſſione detrudat: & ruſticum laboris ſui effetum, agro ſuo propulſet agricola?
An quod in ſubditos nefas eſt, in comparem fas eſt? Dimittis ergo uxorem
quaſi jure, ſine crimine; & putas id tibi licere, quia lex humana non pro-
hibet: ſed divina prohibet. Qui hominibus obſequeris, Deum verere. Audi
Legem Domini, cui obſequuntur etiam qui leges ferunt:* Quæ Deus conjunxit,
homo non ſeparet. *Sed non ſolùm hic cæleſte præceptum, ſed quoddam etiam
opus Dei ſolvitur. Paterisne, oro, liberos tuos, vivente te eſſe ſub vitrico;*

aut incolumi matre degere ſub noverca ? Pone , ſi repudiata non nubat . Et hæc viro tibi debuit diſplicere , cui adultero fidem ſervat ? Pone , ſi nubat . Neceſſitatis illius tuum crimen eſt : & conjugium quod putas , adulterium eſt . Quid enim refert , utrum id aperta criminis confeſſione . an mariti ſpecie adulter admittas : niſi quod gravius eſt legem criminis feciſſe , quàm furtum ? Sed fortaſſe dicit aliquis ; Quomodo Moyſes mandavit dari librum repudii , & dimittere uxorem ? *Qui hoc dicit , Judæus eſt : qui hoc dicit , Chriſtianus non eſt . Et ideò quia objicit , quod objectum eſt Domino , reſpondeat ei*
,, *Dominus* : Ad duritiam , *inquit* , cordis veſtri permiſit vobis Moyſes
,, dare librum repudii , & dimittere uxores : ab initio autem non fuit ſic . *Moyſes permiſit , inquit , non Deus juſſit : ab initio autem Dei lex eſt . Quæ eſt lex Dei ?* Relinquet homo patrem & matrem , & adhærebit uxori ſuæ , & erunt ambo in carne una . Ergo qui *dimittit uxorem* , *carnem ſuam ſcindit* , *dividit corpus* . Ferenda uxor quam elegiſti , etſi deformis & fœda , etſi temulenta , etſi iracunda , etſi vaga , etſi jurgatrix , etſi maledica : nec ſuſtinenda tantùm , ſed & diligenda eſt , *ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam* : & ex charitate & cum manſuetudine emendanda eſt ut ſocia , non conculcanda & verberanda ut ſerva , multò minùs ejicienda aut dimittenda . Ideò enim Deus conjugem Adamo formavit , non ex capite , quia imperioſa mulier eſſe non debet , neque dominari viro , ſed ſubdita eſſe , neque ex pedibus , quia non debet à viro contemni ; conculcari , & duriùs tractari ; ſed ex ejus coſta & latere , ut ab eo diligi ac foveri debere ut individuam vitæ ſociam, oſtenderet . Verùm ut pax & concordia inter conjuges perennis ſit , ineundum eſt charitate matrimonium , non ex cupiditate ; uxor bona , caſta ,
Prov. 19.14. pia , prudens , à Deo petenda eſt , cujus manus eſt : *Domus enim & divitiæ dantur à parentibus , à Domino autem propriè uxor prudens* . Virtus magis quærenda eſt , quàm bona fortunæ . Viri diligere debent uxores ut corpora ſua , illarum infirmitatibus compati , *quaſi infirmiori vaſculo muliebri im-*
1. Petri 3.7. *partientes honorem , tamquam & cohæredibus gratiæ vitæ* . Uxor ſimiliter infirmitates & defectus viri ſuſtinere debet charitatis compatientis affectu, ipſum *caſta converſatione* , & *incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus , qui eſt in conſpectu Dei locuples* , Domino lucrifacere , ipſi ſubjecta eſſe , *ſicut Sara obediebat Abrahæ , dominum eum vocans* : patientia , manſuetudine , precibus ad meliorem frugem revocare , ſi quando à tramite pietatis & via mandatorum Dei deflectat ; Dei magis injurias dolere , quàm ſuas .

II. Chriſtus animabus noſtris per gratiam ſuam copulatur , patrem non relinquens , à quo tamen exivit , & venit in mundum , ut Eccleſiam ſibi uxorem jungeret mundatam lavacro aquæ in verbo vitæ , ipſamque ſibi deſponſaret in fide , in juſtitia & in ſempiternum . Patrem , inquam , non dimittit , ſed ſecum adducit , & cum Spiritu Sancto , quo ſe , noſque diligunt, ut manſionem apud nos faciat . Non Spiritu ſolùm nobis adhæret , præſtat-
1. Cor. 6.17. que , ut ipſi adhæreamus , & unus cum eo ſpiritus efficiamur : *Qui enim*
S. Jo: Chryſ. *adhæret Domino* , *unus ſpiritus eſt* : ſed & *carne ſe nobis reipſa commiſcet* per ſacram Euchariſtiæ Communionem , ut *ſimus unum Chriſti corpus* , *& una caro* . Et erunt duo in carne una . Chriſti fœdus & conjunctio cum animabus noſtris ex ipſius intentione æterna eſt ; qui enim prior dilexit nos non deſerit , niſi deſerentes : nonniſi vitiis noſtris dirimitur ſacra illa conjunctio , quæ divinitatis ejus , omniumque bonorum participes facit . *Quod ergo Deus conjunxit* , *homo non ſeparet* . Non dimittit nos *niſi ob fornicationem* , cùm ſcilicet à Deo averſi , aliis amatoribus adhæremus , carni , mundo , terrenis rebus , earum fruitione cupiditates noſtras explere malentes ,
quàm

Digitized by Google

quàm Deo fideles permanere, eoque frui. Sicut enim Deus Synagogam non dimiſit niſi infidelem: ſic animas noſtras ſi deſponſatas non dimittit, niſi fidem ipſi debitam violent, & ſpiritaliter fornicentur, lethalique peccato ſe coinquinent & polluant. *Quis eſt hic liber repudii matris veſtræ, quo dimiſi eam? Ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, & in ſceleribus veſtris dimiſi matrem veſtram. Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non erat qui audiret*. Cum Apoſtolo igitur dicat Anima Chriſtiana: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* &c.

Lege Origenem, in hunc locū, S.Matt. Iſa.50.1. & 2.

III. *Dicunt ei Diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter Regnum cælorum. Qui poteſt capere, capiat.* Nec matrimonium inire debent, aut perpetuum quemlibet vitæ ſtatum, niſi ad illum ſint à Deo vocati, & divinam voluntatem ſedulò exploraverint, antequam illum eligant & amplectantur. Matrimonii incommoda, ſollicitudines, onera, ſervitus, faſtidia, tribulatio, aliæve rationes humanæ, deterrere à nuptiis non debent illos, qui ad hunc ſtatum vocantur, qui continere non poſſunt, quorum adeò infirmitati neceſſarium eſt matrimonium, ne in fornicationem & immunditiam cadant: *Melius eſt enim nubere, quàm uri*. Cælibatus quidem perfectior eſt ac præſtantior conjugio ſtatus: ſed qui hunc eligit & in eo manet abſque Dei vocatione, maximis periculis ſalutem ſuam exponit. Multi ſicut Loth in monte polluuntur, qui innocentiam ſuam in parva urbe Segor conſervaſſent. Multi pereunt & damnantur cælibes, qui ſalutem conſecuti fuiſſent conjugati. Qui igitur Religioſum vel Eccleſiaſticum ſtatum amplectuntur, vel caſtitatem in ſæculo vovent, vires ſuas, vocationem ſuam, proprium donum priùs explorent. *Non enim omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt*, Deo rebellis concupiſcentiæ motibus non cedere, cogitationes & deſideria carnalia mox opprimere, & allidere parvulos Babylonis ad petram, quæ Chriſtus eſt; ne ſi eis conſentiatur, iniquitas dominetur; mortificare membra ſua, quæ ſunt ſuper terram; carnem abſtinentia, jejuniis, cibi potuſque parcitate caſtigare; frænare, laſcivientem domare. His enim modis Deus donum iſtud tribuit, quibus tribuit. Inſpirat quippè eis non ſolùm, ut caſti eſſe velint, ſed etiam, ut poſſint, hoc eſt, ut magna & robuſta voluntate velint. *Quibus enim non eſt datum, aut nolunt, aut non implent, quod volunt: quibus autem datum eſt; ſic volunt, ut impleant quod volunt. Itaque ut hoc verbum, quod non ab omnibus capitur, ab aliquibus capiatur, & Dei donum eſt, & liberum arbitrium*. Non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt. *Nemo putet, ſub hoc verbo vel fatum vel fortunam introduci, quòd hi ſunt virgines quibus à Deo datum ſit, aut quos quidam ad hoc caſus adduxerit: ſed his datum eſt, qui petierunt, qui voluerunt, qui ut acciperent, laboraverunt. Omni enim petenti dabitur, & quærens inveniet, & pulſanti aperietur* ..... Perfectam igitur in cælibatu & caſtitate munditiem, egregium videlicet donum iis largietur Deus, qui ex animo, & cum fide, & precibus illam continuis poſtulabunt.

1.Cor.7.9.

S.Aug. lib.de gratia, & libero arbitr. c.4.

S.Hier. in c. 19. S. Matth.

Matth. 7.

Origenes.

IV. *Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter Regnum cælorum*, &c. Triplex eunuchorum genus Chriſtus diſtinxit. In uno poſuit naturam, in altero neceſſitatem, in tertio voluntatem; naturam in eo qui ita naſcitur; neceſſitatem in eo qui ita factus eſt; voluntatem in illo qui ſpe Regni cœleſtis talis eſſe decreverit: *Cui nos ſimiles effici, ſi*

S. Hilarius cap. 19. in Matth.

Digitized by Google

tamen poſſimus, admonuit. Id autem poſſunt opitulante Dei gratia, qui eadem inſpirante caſtitatem voverunt, vereque dicere poſſunt cum Apoſtolo: *Omnia poſſum in eo qui me confortat*. Id illi dumtaxat eunuchi dicere poſſunt, qui caſtitatem vovent in Eccleſia: Ethnicorum enim, Hæreticorum,

S.Hilar.tr.in Pſ.64. n.3. & Schiſmaticorum virginitas & continentia inanis eſt. *Et tibi reddetur votum in Jeruſalem* (inquit Propheta); quibus verbis, *Omnia ſuperſtitionum genera, quæ extra religionem Dei ſint, condemnat: Plures enim ſunt in demerſiſſimo erroris profundo locati, qui doctrinæ ſuæ perverſitatem quadam inanis laboris probitate commendent. Cernimus namque nudis Philoſophos corporibus*

* forte, magi abſtinent, ut in Mſ. Reg. *algere: ipſo etiam conjugiorum uſu magiſtri * abſtinent: Hæritici ſicco panis cibo vivunt. Sed qui tandem otioſi hujus propoſiti profectus eſt? Totum hoc inane atque ridiculum eſt, & cum ipſis ſuperſtitionum cauſis miſerabile. Deo ergo vovenda ſunt contentus corporis, caſtitatis cuſtodia, jejunii tolerantia. Atque ideò ait*: Et ſibi reddetur votum in Jeruſalem. *Vota enim tantùm eccleſiaſticæ religionis utilia ſunt. Quæ cùm & dignis Deo cantionibus, & propoſitæ in Eccleſia obſervantiæ ſtudio probabuntur, tum digni erimus, pro quibus Deum Spiritus Sanctus interpellet*. De Sanctis illis eunuchis, qui ſe ipſos caſtraverunt

Iſa.56. 3.4.5. propter Regnum cœlorum, Deus apud Iſaiam ait: *Et non dicat eunuchus: Ecce ego lignum aridum. Quia hæc dicit Dominus eunuchis: Qui cuſtodierint Sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum, dabo in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus; nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit*. Sublimior utique gloriæ gradus in cœleſti Regno virginibus & continentibus utriuſque ſexus promiſſus eſt, qui non neceſſitate, ſed boni appetitione melioris virginitatem

S.Aug. lib.de Sancta Virginit. c.29. vel continentiam ſervant. *Pergite itaque Sancti Dei, pueri ac puellæ, mares ac fœminæ, cælibes & innuptæ, pergite perſeveranter in finem. Laudate Dominum dulciùs, quem cogitatis uberiùs: ſperate feliciùs, cui ſervitis inſtantiùs: amate ardentiùs, cui placetis attentiùs*. Lumbis accinctis, & lu-
» cernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat à nuptiis. Vos affe-
» retis ad nuptias Agni canticum novum, quod cantabitis in citharis veſtris,
» non utique tale quale cantat univerſa terra; ſed tale quale nemo poterit
» dicere, niſi vos. Sic enim vos vidit in Apocalypſi quidam præ cæteris di-
» lectus ab Agno. Ipſe vos vidit duodecies duodena millia Sanctorum citha-
» redorum illibatæ virginitatis in corpore, inviolatæ veritatis in corde: &
» quia ſequimini Agnum quocumque ierit, ſcripſit ille de vobis. Quò ire
» putamus hunc Agnum, quò nemo enim ſequi vel audeat, vel valeat, niſi
» vos? Quò putamus eum ire? in quos ſaltus & prata? ubi credo ſunt gra-
» mina gaudia, non gaudia ſæculi hujus vana, inſaniæ mendaces, *nec gau-*
» *dia qualia in ipſo Regno Dei cæteris non virginibus erunt, ſed à cæterorum*
» *omnium gaudiorum ſorte diſtincta. Gaudium virginum Chriſti, de Chriſto, in*
» *Chriſto, cum Chriſto, poſt Chriſtum, per Chriſtum, propter Chriſtum. Gaudia*
» *propria virginum Chriſti, non ſunt eadem non virginum, quamvis Chriſti. Nam*
» *ſunt aliis alia, ſed nullis talia*. Ite, in hæc ſequimini Agnum, quia & Agni
» caro utique virgo. Meritò eum ſequimini virginitate cordis & carnis, quo-
» cumque ierit: Quid eſt enim ſequi, niſi imitari? Hunc in eo quiſque ſequi-
» tur, in quo imitatur .... & multa in illo ad imitandum omnibus proponun-
» tur, virginitas autem carnis non omnibus; non enim habent quid faciant,
» ut virgines ſint, in quibus jam factum eſt, ut virgines non ſint. Sequantur
» itaque Agnum cæteri fideles qui virginitatem corporis amiſerunt, non quo-
» cumque ille ierit, ſed quouſque ipſi potuerint. Poſſunt autem ubique, præ-
» ter cùm in decore virginitatis incedit. *Beati pauperes ſpiritu*; imitamini eum

qui

qui propter vos pauper factus eſt, cùm dives eſſet. *Beati & humiles corde. Beati lugentes*; imitamini eum qui flevit ſuper Jeruſalem. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam*; imitamini eum qui dixit, *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus qui miſit me*. *Beati miſericordes*; imitamini eum qui vulnerato à latronibus & in via jacenti ſemivivo deſperatoque ſubvenit. *Beati mundicordes*; imitamini eum *qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus*. *Beati pacifici*; imitamini eum qui pro ſuis perſecutoribus dixit, *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*; imitamini eum qui *pro nobis paſſus eſt, relinquens vobis exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus*. Hæc qui imitantur, in his Agnum ſequuntur. Sed certè etiam conjugati poſſunt ire per iſta veſtigia, etſi non perfectè in eadem formam ponentes pedem, verumtamen in eiſdem ſemitis gradientes. Sed ecce ille Agnus graditur itinere virginali; quomodo poſt eum ibunt, qui hoc amiſerunt, quod nullo modo recipiunt? Vos ergo, vos ite poſt eum virgines ejus; vos & illuc ite poſt eum, quia propter hoc unum, quocumque ierit, ſequimini eum: ad quodlibet enim aliud ſanctitatis donum quò eum ſequantur, hortari poſſumus conjugatos, præter hoc quod irreparabiliter amiſerunt. *Vos itaque ſequimini eum, tenendo perſeveranter, quod voviſtis ardenter. Facite cùm poteſtis, ne virginitatis bonum à vobis pereat, cui facere nihil poteſtis, ut redeat. Videbit vos cætera multitudo Fidelium, quæ Agnum ad hoc ſequi non poteſt: videbit, nec invidebit: & collætando vobis, quod in ſe non habet, habebit in vobis*: Nam & illud canticum novum proprium veſtrum dicere non poterit; audire autem poterit, & delectari veſtro tam excellenti bono. Sed vos qui dicetis & audietis, quia & hoc quod dicetis, à vobis audietis, *feliciùs exultabitis, jucundiùſque regnabitis. Præſumite itaque, fidite, roboramini, permanete, qui vovetis & redditis Domino Deo veſtro vota perpetuæ continentiæ, non propter præſens ſæculum, ſed propter Regnum cælorum. Vos etiam qui hoc nondum voviſtis, qui poteſtis capere, capite; perſeveranter currite, ut comprehendatis. Neque enim ſicut*, Non mœchaberis, Non occides, *ita dici poteſt*, Non nubes. *Illa exiguntur, iſta offeruntur. Si fiant iſta, laudantur: niſi fiant illa, damnantur. In illis Dominus debitum imperat vobis: in his autem ſi quid amplius erogaveritis, in redeundo reddet vobis. Cogitate quicquid illud eſt, in muro ejus locum nominatum meliorem multò quàm filiorum atque filiarum. Cogitate illic nomen æternum. Quis explicat, quale nomen erit? Quicquid tamen erit, æternum erit. Hoc credendo & ſperando & amando, potuiſtis conjugia non devitare prohibita, ſed tranſvolare conceſſa*. S.Aug. ibid. cap.30.

V. *Qui poteſt capere, capiat*. Unuſquiſque conſideret vires ſuas, utrum poſſit virginalia & pudicitiæ implere præcepta. Per ſe enim caſtitas blanda eſt, & quemlibet ad ſe alliciens. Sed conſiderandæ ſunt vires, ut qui poteſt capere, capiat. *Quaſi hortantis vox Domini eſt, & milites ſuos ad pudicitiæ præmium concitantis. Qui poteſt capere, capiat: qui poteſt pugnare, pugnet, ſuperet, ac triumphet*. S. Hieron. in Matt.19.

VI. *Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos. Jeſus verò ait eis: Sinite parvulos & nolite eos prohibere; talium eſt enim Regnum cælorum*. Non invidæ in pueros mentis aſperitate increpabant offerentes Apoſtoli, ſed ſedulæ ſervitutis obſequia Domino ferebant, ne comprimeretur à turbis. Denique alibi ſcriptum eſt: *Magiſter, comprimunt te turbæ*. Reſpuenda *quippè eſt utilitas noſtra, ubi Divinitatis injuria eſt*. Quod Apoſtoli ex reverentia & obſervantia erga Dominum faciunt, plerique hominum ex animi corrupti pravitate & malitia S.Ambr. lib. 8.in Lucam. n.60.

præ-

præſtant ; pueros ad Chriſtum venire prohibent , ejuſque benedictionem & gratias conſequi ; prohibent (inquam) pravis exemplis , coram eis facientes opera aut proferentes verba contraria legi Dei , & laudantes eis tyrocinia malitiæ. Exiget , exiget Deus à parentibus pravæ inſtitutionis rationem. *Sinite parvulos , & nolite eos prohibere : talium eſt enim Regnum cœlorum*. Atqui ætas hæc infirma eſt viribus , invalida ingenio , immatura conſilio : non ergo ætas præfertur ætati , alioquin obeſſet adoleſcere . Quid votis opus eſt , ut ævi maturitas conſequatur , ſi mihi meritum Regni demptura cœleſtis eſt ? Ergo Deus vitæ proceſſum ad vitia dedit , non ad incrementa virtutis ? Et cur ipſe Apoſtolos non pueriles , ſed provectioris elegit ætatis ? Cur autem pueros aptos Regno dicit eſſe cœlorum ? Fortaſſe *quia malitiam neſciant , fraudare non norint , referire non audeant , ſcrutari ignorent opes , honorem , ambitionem non appetant ? Sed ignorare iſta virtus non eſt , ſed contemnere ; nec continentiæ laus , ubi infirmitatis integritas : non igitur pueritia , ſed æmula puerilis ſimplicitatis bonitas deſignatur . Non enim virtutis eſt non poſſe peccare , ſed nolle , atque ita tenere perſeverantiam voluntatis , ut voluntas infantiam , uſus imitetur naturam .*

S. Ambroſ. ibid. n. 57.

Sinite parvulos venire ad me : talium enim eſt Regnum cœlorum . Quamobrem ſi cœlorum hæredes conſtitui volumus , hanc parvulorum virtutem conſequi ſtudeamus . Hoc enim ſupremum Philoſophiæ culmen eſt , ut cum prudens ſis , nihil ficti , nihil ſimulati adſciſcas : id Angelorum vita eſt . Ab omnibus enim paſſionibus anima parvulorum munda eſt : his qui dolorem intulerunt , nullas ultionis vices reſervant , & quaſi nihil actum eſſet , velut ad amicos accedunt . Quantò magis à matre vapulant , tantò magis eam quæritant , atque cæteris omnibus eam anteponunt . Nam etiamſi Regina cum diademate atque purpura ſibi afferretur , non præponerent eam matri , quam cum ſordido habitu aſpicere malunt , quàm Regina ornatu aureo decoratam. Quod enim ſuum aut alienum eſt , non copia & inopia rerum , ſed amicitia & familiaritate diſcernunt : nec ultra neceſſitatem aliquid quæritant , ſed cùm lacte repleti fuerint , ſtatim relinquunt mamillam : non dolent pecuniarum, aliarumque hujuſmodi rerum jacturam , ſicuti grandiores ; non venuſtas formas admirantur . Ideò dicebat , *Talium eſt Regnum cœlorum* : ut ea nos volentes faciamus , quæ ingenita parvulus atque inſita duce natura facit.

VII. *Et ecce unus accedens , ait illi : Magiſter bone , quid boni faciam , ut habeam vitam æternam ? Qui dixit ei : Quid me interrogas de bono ? unus eſt bonus Deus . Si autem vis ad vitam ingredi , ſerva mandata* . Juvenes qui certum vitæ genus ac ſtatum eligere volunt & amplecti , Deum adire oportet cum fiducia , ut Patrem ac Magiſtrum optimum ; lumen ferventi ac humili oratione poſtulare , quò in tanti momenti negotio dirigantur ; nihil aliud quærere quàm *unum* illud *neceſſarium* , ut Deo accepti ſint , & ſalutem ſuam operentur ; Deum ut omnis boni fontem , plenitudinem , exemplar , finemque intueri . Nemo enim bonus eſt , niſi plenitudinis iſtius adoratione , fontis hujus participatione , exemplaris hujus imitatione , finis hujus intentione . Unus ipſe , *Principium noſtrum* , *lumen noſtrum* , *bonum noſtrum : A quo & natura nobis eſt , qua facti ad ejus imaginem ſumus ; & doctrina , qua eum noſque noverimus ; & gratia qua illi cohærendo beati ſimus* . Eo cognito , reperimus *ubi ſit cauſa conſtitutæ univerſitatis , & lux percipiendæ veritatis , & fons bibendæ felicitatis* . Generalis via ſalutis, eſt obſervatio mandatorum Dei . Quiſquis ſtatum aliquem aut conditionem eligit , in quo ea ſervare non poſſit , certum in diſcrimen ac periculum ſalutem ſuam æternam adducit . In hujuſmodi ſtatu vel conditione qui manſerit ,

S. Aug. lib. 8. de civit. Dei , cap. 10.

Digitized by Google

ſerit , ad vitam æternam ſe numquam ingreſſurum certò ſciat , cùm immu-
tabilis ſit Veritatis ſententia : *Si vis ad vitam ingredi , ſerva mandata* , non
aliqua dumtaxat , ſed omnia ; non externo tantum opere , ſed animo , ex
charitate ſerva , propter Deum ſerva , in eorum obſervantia perſevera .
Quicumque totam Legem ſervaverit , offendat autem in uno , factus eſt omnium Jacobi 2. 10.
reus . Qui enim dixit , Non mœchaberis , dixit & Non occides . Quòd ſi non 14.
mœchaberis , occides autem , factus es transgreſſor Legis .... Quid proderit ,
fratres mei , ſi fidem quis dicat ſe habere , opera autem non habeat ? Numquid
poterit fides ſalvare eum ? Non diceret Dominus , *Si vis ad vitam ingredi ,*
ſerva mandata , ſi etiam his non ſervatis , ad vitam per ſolam fidem ve-
niri poſſet . *Quis eſt qui nolit vitam ? Et tamen quis eſt qui velit ſervare* S.Aug. ſer. 87.
mandata ? Si mandata ſervare non vis , quare vitam quæris ? Si ad opus pi- aliàs de Tem-
ger es , quare ad mercedem feſtinas ? Dixit ſe ille dives adoleſcens ſervaſſe pore 105.
mandata : audivit præcepta majora : Si vis peſfectus eſſe , unum tibi deeſt ,
Vade , vende omnia quæ habes , & da pauperibus : *nec perdes ſed* habebis
theſaurum in cœlo ; & veni , ſequere me . *Nam quid tibi prodeſt , ſi fe-*
ceris , & non ſequaris me ? Quod audivit ille , audivimus & nos : os Chriſti
Evangelium eſt . In cœlo ſedet , ſed in terra loqui non ceſſat . Nos non ſimus
ſurdi , nam ille clamat . Nos non ſimus mortui , nam ille tonat . Si majora
non vis facere , minora fac . Onus majorum ad te multum eſt , vel minora
prende . Quid ad utraque piger es ; Quid utriſque adverſaris ? Majora ſunt ,
Vende omnia quæ habes , & da pauperibus , & ſequere me . *Minora ſunt ,* “
Non homicidium facias , Non adulteres , Non falſum teſtimonium quæras , “
Non fureris . Honora patrem & matrem , Diliges proximum tuum tam- “
quam te ipſum . *Iſta fac . Quid ad te clamo , ut vendas res tuas , cui*
extorquere non poſſum , ne rapias aliena ? ... Aliquando fini malum , &
pro mercede exige bonum . Bona habere vis , & bonus eſſe non vis : contraria
eſt vita tua votis tuis . Si magnum bonum eſt habere villam bonam : quan-
tum malum eſt habere animam malam ?

VIII. *Dicit illi adoleſcens : Omnia hæc cuſtodivi à juventute mea , quid*
adhuc deeſt ? Ait illi Jeſus : Si vis perfectus eſſe , vade , vende quæ habes ,
&. da pauperibus , & habebis theſaurum in cœlo : & veni , ſequere me .
Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum , abiit triſtis : erat enim habens multas
poſſeſſiones . Non ſibi blandiatur adoleſcens de puerilium annorum inno-
centia , non de viribus ſuis præſumat , ſibi timeatque à laqueis , tenta-
tionibus , ersoribus , amosibus , & terroribus mundi : nondum ſe , quod
præcipui momenti eſt , feciſſe intelligat , nondum Chriſtianæ vitæ officia
plenè cognoviſſe ; ſtatus & conditionis ex quibus tota vitæ ratio , & ſa-
lutis æternæ pendet negotium , electionem in Spiritu Dei faciendam . Po-
ſtulet à Deo , qui dat omnibus affluenter ſapientiam & gratiam ad id ſibi
neceſſariam , & dabitur ei . In fide nihil hæſitans poſtulet , & Deum
interroget : *Quid adhuc mihi deeſt ?* Ipſe reſpondebit intùs per Spiritum
ſuum , & loquetur ad cor ejus . Audiat & inclinet aurem ſuam ; ſed ut
verba Dei & inſpirationes obedienter audiat , avellatus ab uberibus mundi ,
lac voluptatum terrenarum non quærat . *Quem docebit ſcientiam ? & quem* Iſa. 28. 9.
intelligere faciet auditum ? Ablactatos à lacte vulſos ab uberibus .

Si vis perfectus eſſe , vade , vende quæ habes , & da pauperibus , &c. *Non* “
dixit , Da filiis , da fratribus , da propinquis , quos etiamſi haberes , jure iis “
Dominus perferretur ; ſed , Da pauperibus , imò , da Chriſto , qui in paupe- S.Hier. epiſt.
ribus paſcitur , qui cum dives eſſet , pro nobis pauper factus eſt . Vade , ven- 150. quæſt. 1.
de omnia quæ habes , da pauperibus . *Chriſtus non nobis præcepit , ut pone-*
remus ,

S.Aug.ſerm. 86. alias de diver 43. *remus, ſed locum oſtendit, ubi poneremus. Nemo enim poteſt, niſi cogitare de theſauro ſuo, & quadam cordis itinere divitias ſuas ſequi. Si ergo in terra obruuntur, ima petit cor: ſi autem cœlo reſervantur, ſurſum erit cor. Si ergo volunt facere Chriſtiani, quod norunt ſe profiteri: (neque enim hoc omnes qui audiunt, noverunt; atque utinam non fruſtra noverint, qui noverunt;) qui ergo vult cor ſurſum habere, ibi ponat quod amat; & in terra poſitus carne, cum Chriſto habitet corde: & ſicut Eccleſiam præceſſit Caput ejus, ſic Chriſtianum præcedat cor ejus. Eamus ergo hinc, ex qua parte poſſumus: ſequetur totum noſtrum, quò præceſſerit aliquid noſtrum. Domus terrena ruinoſa eſt, domus cœleſtis æterna eſt. Quò venire diſponimus, ante migremus. Audivimus divitem quemdam à bono Magiſtro quærentem conſilium adipiſcendæ vitæ æternæ. Magnum erat quod amabat, & vile erant quod contemnere nolebat. Itaque perverſo corde audiens, quem jam dixerat Magiſtrum bonum, majore amore utilitatis, poſſeſſionem perdidit charitatis. Niſi vitam æternam conſequi vellet, conſilium de habenda Vita æterna non requireret. Quid ergo eſt, Fratres, ut verba ejus quem Magiſtrum bonum ipſe dixerat, de fideli doctrina ſibi deprompta reſpueret? Magiſter ille bonus eſt antequàm doceat, cùm docuerit malus? Ante quàm doceret, dictus eſt bonus. Non audivit quod voluit, ſed audivit quod debuit: deſiderans venerat, ſed triſtis abſceſſit. Quid ſi ei diceretur, Perde quod habes; quando triſtis abſceſſit, quia dictum eſt, Bene ſerva quod habes?* Vade, in-
» *quit*, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. *Fortè times, ne perdas?*
» *Vide quid ſequitur*: Et habebis theſaurum in cœlo. *Cuſtodem tibi theſaurorum tuorum fortè ſervulum aliquem poſuiſſes: cuſtos auri tui erit Deus tuus. Qui dedit in terra, ipſe ſervat in cœlo. Fortaſſis non dubitaſſet ille Chriſto commendare quod habebat: & ideò contriſtatus eſt, quia dictum eſt ei*, Da pauperibus; *tamquam in corde ſuo dicens: Si diceres, Da mihi, ego tibi in cœlo ſervabo; non dubitarem dare Domino meo, Magiſtro bono: nunc autem dixiſti*, Da pauperibus. *Nemo timeat erogare pauperibus, nemo putet eum accipere, cujus manum videt. Ille accipit, qui juſſit ut dares.*

IX. *Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens*
S.Aug. tr.34. in Joannem. *multas poſſeſſiones*. Aliud eſt quod juſſit Chriſtus, aliud quod promiſit. Faciamus quod juſſit, ne impudenti fronte deſideremus quod promiſit: ne dicat nobis in judicio ſuo, *Feciſti enim quod juſſi; ut expetas quod promiſi?* Quid ergo juſſiſti Domine Deus noſter? Dicit tibi; Ut ſequereris me. Conſilium vitæ petiiſti. Cujus vitæ, niſi de qua dictum eſt, *Apud te fons vitæ?* Audivit quidam, *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebitis thæſaurum in cœlo: & veni, ſequere me*. Triſtis abſceſſit, non eſt ſecutus: *Quæſivit Magiſtrum bonum, interpellavit Doctorem, & contempſit docentem: triſtis abſceſſit, ligatus cupiditatibus ſuis: triſtis abſceſſit, habens grandem ſarcinam avaritiæ ſuper humeros ſuos. Laborabat, æſtuabat, & qui ab illo ſarcinam deponere voluit, non eſt ſequendus putatus, ſed deſerendus. Poſtea verò quam Dominus per Evangelium clamavit*, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos; tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde: *Quàm multi fecerunt audito Evangelio, quod ex ore ipſius auditum dives ille non fecit? Ergo modò faciamus, ſequamur Dominum; ſolvamus compedes quibus impedimur*
Pſ.115.17. *ſequi. Et quis idoneus ſolvere tales nodos, niſi ille adjuvet, cui dictum eſt:*
Pſ.145.8. *Dirupiſti vincula mea?* De quo alius Pſalmus, *Dominus ſolvit compeditos, Dominus erigit eliſos*. Vende omnia quæ habes, & da pauperibus. *Præ-*
S.Aug. enarrat. in Pſ. 44. *cepta ſumma quæ capiunt ſpiritales, non capiunt carnales; & de quibus gaudent ſpiritales, contriſtantur carnales*. Sermo iſte quàm dulcis in ore Eccleſiæ!

ſæ! *Ab omnibus ſpiritalibus factum eſt. At verò carnali cuicumque dixeris, Fac hoc: faciliùs à te triſtis recedit, ſicut ille dives à Domino, quàm facit, quod dictum eſt.*

X. *Jeſus autem dixit Diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in Regnum cælorum.* Opes ſcilicet malorum omnium irritamenta ſunt, & impedimenta plerumque virtutum. *Nemo virtuti favet, niſi qui ſequi poteſt; ſequi autem non facile eſt omnibus: ii poſſunt, quos paupertas, & rerum indigentia exercuit, & capaces virtutis effecit. Nam ſi virtus eſt tolerantia malorum, non capiunt ergo virtutem, qui ſemper in bonis fuerunt, quia mala neque experti ſunt, neque ferre poſſunt aſſuetudine ac deſiderio bonorum, quæ ſola noverunt. Eo fit, ut pauperes & humiles Deo credant faciliùs, qui ſunt magis expediti, quàm divites, qui ſunt impedimentis plurimis implicati; imò verò catenati & compediti ſerviunt ad nutum dominæ cupiditatis, quæ illos inextricabilibus vinculis irretivit; nec poſſunt in cælum aſpicere, quoniam mens eorum in terram prona, humique defixa eſt. Virtutis autem via non capit magna onera portantes. Anguſtus admodùm trames eſt, per quem juſtitia hominem deducit in cælum. Hunc tenere non poteſt, niſi qui fuerit expeditus & nudus. Nam iſti locupletes multis & ingentibus ſarcinis onerati, per viam mortis incedunt, quæ latiſſima eſt, quoniam latè perditio dominatur. His acerba ſunt, his venena, quæ Deus ad juſtitiam præcepit . . . .* Dives difficilè intrabit in Regnum cœlorum. *Non eſt itaque, quòd competere quiſquam aut non obeſſe divitias Religioni putet. Impedimenta hæc ſunt, non adjumenta: onera, non ſubſidia. Poſſeſſione enim & uſu opum non ſuffulcitur Religio, ſed evertitur, ſecundùm illud quod Dominus ipſe dixit:* Solicitudo iſtius ſæculi, & fallacia divitiarum ſuffocant verbum, & ſine fructu efficiunt . . . . *Et Apoſtolus ait:* Habentes victum & veſtitum, iis contenti ſumus: nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes & in laqueum diaboli. *Ergo in rebus tantùm neceſſariis eſt ſalus, in ſuperfluis laqueus: in mediocritate Dei gratia, in divitiis diaboli laqueus. Denique quid ſtatim Apoſtolus ſubdit?* Quæ demergunt, *inquit*, hominem in interitum & in perditionem. *Ergo ſi divitiæ interitum in ſe habent, evitemus opulentiam, ne in interitum corruamus. Ampla ac locuples facultas perditionem inferre dicitur: refugienda eſt ampla poſſeſſio, ne conſequatur profunda perditio. Ac per hoc, ſive ſexus, ſive ætas, ſive infirmitas, neceſſaria victui requirant, ſufficientibus debent eſſe contenti; ita ut quicquid temporarium excedit uſum, religioſum aſſumat officium.*

Lactant. lib. 7. divin. inſtitut. cap. 1.

Salv. lib. 2. ad Eccl. Cathol.

Dives difficilè intrabit in Regnum cœlorum. *Ubi* enim *aurum placet, ibi & vitium.* Aurum & argentum *princeps materia*, divitem cupiditatum ac vitiorum ſervituti plerumque addicunt. *Aurum natura grave, gravius fit avaritia: plus habentem deprimit, quàm ferentem; & vehementiùs aggravat corda, quàm corpora. Naſcitur in terra profunda. ſectatur ipſa montium fundamenta, perque ima venarum cæcis diſcurrit anfractibus: & dum ſuam ſemper repedat ad naturam; cæleſtes animos ad inferna deponit . . . . Auri fervor ardentiùs humano fervet in pectore, quàm caminus totus igneſcit incendiis, & acriùs homines diſſolvit in terra, quam ſolvitur calore flammarum. Credulitatis dominus, ſævus hoſtis. amando lædit, nudat ditando, ipſum etiam captivat aſpectum, fidem frangit, violat affectum, vulnerat charitatem, turbat quietem, adimit innocentiam, docet furtum, ſuadet fraudes, impetrat latrocinium.* Aurum Patriarcharum ſtirpem, progeniem ſanctam adeò corrupit, & totius reddit pietatis extorrem, ut Joſeph Ægyptiis, fratrem barbaris, innocentem noxiis, ingenuitatem traderent ſervituti. Sic ſiccavit mentes,

S. Gregor. M. lib. 7. Epiſt. 111.

Tertul. lib. de habitu muliebri, c. 5.

S. Petr. Chryſolog. ſer. 29.

» ſic corda depreſſit, ſic quod in eis fuerat humani ſenſus, ferinam in ra-
» biem commutavit, ut non offenſam Dei, non patris dolorem, non proprii
» ſanguinis ſenſum meminiſſe permiſerit. Intuere, quid auro gravius, quod
» cùm mores hominum perdit, perdit & naturam. Aurum Judaicum popu-
» lum ſic ſuo captivavit aſpectu, vicit illecebris, ſpecie decepit, ut hoc
» eſſe Deum crederent; & Deum verum, Deum tot beneficiis cognitum denega-
» rent: ſic convertit homines in jumenta, & vituli caput, caput ſuum eſſe cre-
» derent; & omnium rerum capiti caput pecudis anteferrent. Attendite;
» quàm ſit pernicies iſta fugienda, quæ cùm mores hominum, honeſtatem,
» vitamque perdiderit, ipſum quoque Deum voluit homini & contendit aufer-
» re. Hoc eſt quod Judam fecit proditorem, ut hominem cogeret Deum ne-
» gare, & ipſum ſanguinem taxare pretio, quem Dominus noſtrum largiturus
» erat in pretium..... *Aurum erogare, bonum; reponere, malum contemne-
re, validum; fugere, perſecurum: quòd ſicut vincere virtutis eſt, ita felicita-
tis eſt evaſiſſe.*

XI. *Et iterum dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm
divitem intrare in Regnum cælorum.* Propriè dives eſt, qui avaritiæ ſervit;
qui in divitiarum ſuarum virtute confidit, qui juſtitiam deſerere & amit-
S. Ambroſ. tere mallet, quàm pecuniam; qui cupiditate inflatur, quæ eſt *Venenum cha-
ritatis*, qui divitiarum poſſeſſione intumeſcit, & ſuperbè ſapit. Hic in Re-
gnum cœlorum intrare non poteſt: Avaritia enim fons eſt omnis nequitiæ.
Amos 9. ſcriptum eſt: *Vidi Dominum ſtantem ſuper Altare, & dixit: Percute
cardinem, & commoveantur ſuperliminaria: avaritia enim in capite omnium.*
Præmiſerat Propheta: *In illa die deficient virgines pulchræ*, quas S. Hierony-
mus oraculum iſtud exponens, virtutes interpretatur. Ex quo intelligimus,
dominante avaritia, facilè *perire pudicitiam, caſtitatem mori, omnes abire vir-
1. Tim. 6. tutes*. Ideò *Radix omnium malorum cupiditas* ab Apoſtolo dicitur. Nullum quip-
pè peccatum eſt, ad quod committendum avarus paratus non ſit, ut divitias
acquirat, vel malè partas augeat, aut perituras conſervet. 1. *Reg.* 8. 3. ubi ſe-
cundùm Vulgatam Verſionem legimus, *Declinaverunt poſt avaritiam*: ſecun-
dùm Verſionem 70. Interpretum legimus, *Declinaverunt poſt conſummationem*:
quaſi avari ſint in omni genere improbitatis conſummati. Hinc S. Paulinus
S. Pauli. ep. 2. ſcribit, avaritiam non arcu, telo, & ſagittis, ſed criminibus armatam, ho-
minum animos expugnare; hoc unum vitium dæmonis malitiam, & ſtudium
eripiendæ nobis ſalutis æquare. *Quæ una*, inquit, *omnibus armata cri-
minibus, vel ſi ſola nos capiat, & zabulo ad malitiam, & homini ad mor-
tem ſufficit.*

S. Aug. epiſt. *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in
153. alias 154. Regnum cælorum.* Si tam difficilè ſalvantur, qui ſua cupidè poſſident; quantò
difficilius qui aliena rapiunt & retinent! Impoſſibile eſt illos ſalvari, niſi
reſtituant. Nam *Si res aliena, propter quam peccatum eſt, non redditur, non
agitur pœnitentia, ſed fingitur: Si autem veraciter agitur, non remittitur pec-
catum, niſi reſtituatur ablatum*. Ad rapinam portò gradus eſt, immoderata
S. Ambr. lib. de Abel. cupiditas poſſidendi. *Rapiendi nullus modus, ubi nulla menſura cupiendi.* Hinc
Prov. 20. 21. à Sapiente dictum: *Qui feſtinat ditari, non erit innocens.* Et à Propheta:
Michææ 6. 10. *Ignis in domo impii, theſauri impietatis.* Et ab altero: *In alis tuis inven-
Jerem. 2. 34. tus eſt ſanguis animarum pauperum & innocentum.* Quorumdam fortuna, ut
ita loquar, pedeſtris eſt, multo labore ac longo tempore congregant opes,
iiſque non injuſtè partis cupidiùs inhærent: aliorum fortuna alata eſt, pau-
cis annis immenſas opes congerunt, jungunt domum ad domum; naſturtio
ſimiles, quæ herba id proprium habet, ut ſibi uni omnium humorem at-
trahat,

trahat, eoque vicinas plantas defraudet; ità ut illæ pereant, dum hæc
creſcit. Uſuris, rapinis, monopoliis, fraudibus, aliiſque malis artibus
eorum fortuna non tam progreditur, quàm volat: ſed ſi eorun alæ excu-
tiantur, invenietur in eis ſanguis viduarum & lacrymæ orphanorum. Di-
vitum abundantiam ſub eleganti plantæ luxuriantis metaphora Propheta de-
ſcribit: *Quare via impiorum proſperatur: bene eſt omnibus qui prævaricantur,* Jerem. 12.1.
& iniquè agunt? Plantaſti eos, & radicem miſerunt: proficiunt, & faciunt & 2.
fructum..... Et mox eamdem plantæ metaphoram proſecutus, vicinorum
deſtructionem ſubjungit: *Uſquequò lugebit terra, & herba omnis regionis ſic-
cabitur, propter malitiam habitantium in ea?* Hi certè divites in Regnum
cœlorum non intrabunt.

Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in Re- S.Hier. in c.
gnum cælorum. Dives ille, qui inſtar cameli portabat pondera divitiarum, 19. S.Matth.
noluit Domini audire conſilia, nec exonerari, ut abjecta ſarcina, alis co- "
lumbæ volaret ad cœlum: propterea triſtis abiit. *Divitias* quidem *habere* "
criminis non eſt, ſed modus in habendo retinendus eſt. Nam quomodo impertien- S.Hilar. cap.
dum, & quomodo communicandum, ſi impertiendi & communicandi materia non comment. in
relinquatur? Ergo nocenter magis habere, quàm illud ipſum habere ſit cri- S. Matth.
*men. Sed periculoſa cura eſt, velle diteſcere: & grave onus innocentia ſubit,
incrementis opum occupata. Res enim ſæculi, famulatus Dei non ſine ſæculi
ipſius vitiis aſſequitur*. Hinc *difficile eſt divitem Regnum cælorum adire. Atque
etiam, quia uti plures his quæ habent, rectè poſſent, ea in ſermone Domini
ratio ſervata eſt, ut non abſolutè Regnum cælorum nemo introire poſſet; ſed
intelligi poſſet futurorum raritas ex difficultate*. Divitem qui divitiis malè uti-
tur in Regnum cœlorum intrare, non magis poſſibile eſt, quàm camelum
tranſire per foramen acus. Si prudenter intueamur, quod ſcriptum eſt, *Fi-* Apud 70.
delis hominis totus mundus divitiarum eſt, infidelis autem nec obolus: Nonnè Prov. 17. poſt verſ. 6.
Omnes qui ſibi videntur gaudere licitè conquiſitis, eiſque uti neſciunt, aliena
poſſidere convincimus? Hoc enim certè alienum non eſt, quod jure poſſidetur; hoc S.Aug. epiſt.
autem jure quod juſtè, & hoc juſtè quod bene. Omne igitur quod malè poſſidetur, 153. aliàs 54.
*alienum eſt: malè autem poſſidet, qui malè utitur. Cernis ergo, quàm multi
debeant reddere aliena, ſi vel pauci quibus reddantur, reperiantur: qui tamen
ubi ſunt, tantò magis iſta contemnunt, quantò ea juſtius poſſidere potuerunt.
Juſtitiam quippè & nemo malè habet, & qui non dilexerit, non habet. Pe-
cunia verè & malis malè habetur, & à bonis tantò meliùs habetur, quanto
minùs amatur*.

XII. *Auditis autem his, Diſcipuli mirabantur valdè, dicentes: Quis ergo
poterit ſalvus eſſe? Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud homines hoc*
impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt. Cùm pauci ſint di- S. Aug. lib. 1.
vites in comparatione multitudinis pauperum, intelligendum eſt, quòd Diſci- qu. evangel.
puli Chriſti, omnes qui terrenas opes cupiunt, in divitum numero haberi quæſt. 26.
animadverterint. Ex Chriſti autem reſponſione perſpicuum eſt, ſingulari
Dei gratia opus eſſe divitibus, ut ſalutem æternam conſequi poſſint: gra- Et lib. 2. q. 47.
tia (inquam) & auxilio potentiori, quo *A cupiditate temporalium ad cha-
ritatem æternorum, & à pernicioſa ſuperbia ad humilitatem ſaluberrimam con-* S. Ambr. ſer.
vertantur. Apud homines hoc impoſſibile eſt, *Quia divites non cuſtodiunt* 2. in Pſal. 118.
mandata Dei: ſi autem cuſtodiant, ſit poſſibile, quod impoſſibile videbatur. n. 18.
*Hic eſt camelus qui intrat per anguſtam viam; quæ illum ante capere non po-
terat concupiſcentem, jam capit cuſtodientem mandata divina*. Divitiæ ſcili-
cet, aſpirante Dei gratia, bonorum operum & virtutum inſtrumenta eſſe
poſſunt, & frænatis cupiditatibus, utiles eſſe poſſunt ad ſalutem. Contra

S. Clement. Alexandr. lib. Quis dives ſalvandus ſit.

» verò, nihil proderit abjicere divitias, & iis carere, niſi cupiditates præfocentur. Abjectis quis ſæcularis faſtus divitiis, vitiorum adhuc ac affectuum
» ſegete dives eſſe poteſt, tametſi terrena ſubſtantia ei non ſuppetat. Nihil
» planè ei profuit, qui egenus divitiis factus eſt, qui vitiis & affectibus di-
» ves ſit. Non enim ea abjecit, quæ abjicienda erant, ſed quæ promiſcui uſus;
» ac ſibi quidem ſervitia abſtulit, innatam verò libidinis vitiique materiam exte-
» riori penuria ſuccendit. Renunciandum ergo facultatibus, quæ noxiæ ſint,
» non iis rebus, quibus ſi quis rectè uſus fuerit, conducere etiam poſſunt.
» Conducunt verò, quæ prudentia comite & ſobrietate ac pietate diſpenſan-
» tur. Porrò ea ſummovenda, quæ noxia ſunt; quæ autem foris ſunt, ea
» nihil damni afferunt. Sic igitur Dominus etiam exteriorum uſum inſinuat,
» jubens ponere non ea quibus vita ſuſtentatur, ſed quæ illis malè utantur
» ægritudines animi, vitiaque, ſeu pravi affectus. Horum copia ipſa quidem
» ſuppetens, cunctis mortifera eſt; & ſi pereat, ſalutis cauſa eſt. Ab ea
» mundam, hoc eſt pauperem nudamque animam præſtare decet, ſicque jam
» Salvatorem audire dicentem: *Veni ſequere me*. Via enim ipſe tunc ſit ha-
» benti cor purum: in impuram enim animam Dei gratia non ſubit. Impura
» autem eſt, quæ deſideriis dives eſt, multiſque amoribus, iiſque ſæcularibus
» fœta. Nam qui poſſeſſionibus locuples eſt, aurumque & argentum & domos
» tamquam Dei dona habet, Deoque largitori in hominum ſalutem ex eis
» obſequitur, novitque, fratrum potiùs cauſam, quàm in ſui gratiam hæc à
» ſe poſſideri; animoque quàm pro illorum poſſeſſione præſtantior, non ut
» ſervus hiſque mancipatus, ea poſſidet; neque animo circumfert, nec eis
» vitam ſuam definit, ac circumſcribit; ſed & honeſti aliquid operis atque
» divini in laboris partem ſemper aſſumit; &, ſi quando neceſſe fuerit illis
» privari, placido animo, parique hilaritate jacturam eorum ferre poteſt ac
» abundantiam; hic ille eſt qui à Domino beatus prædicatur, & pauper ſpi-
» ritu vocatur, expeditus hæres Regni cœlorum; non qui divitiarum impa-
» tiens, earum cultu vivere non poteſt. At qui fert opes in animo, & lo-
» co Spiritus Dei, fert aurum in corde, ſive agrum, nulloque iis modo ad-
» hibito, prædia & poſſeſſiones ſemper auget, ac quotidie alia pluraque ani-
» mo cogitat & concupiſcit, in terram pronus, mundique laqueis irretitus;
» unde is Regni cœlorum deſiderio accendatur, ac ejus cura affici poſſit?
» Homo ſcilicet, qui non cor, ſed agrum aut metallum gerat, quem planè
» neceſſe ſit in iis deprehendi, quoniam amore captus exiſtit. Ubi enim eſt
» mens hominis, ibi & theſaurus ejus eſt.

XIII. *Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis? Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim Tribus Iſrael*. Relinquere omnia, & Chriſtum non ſequi, virtus Philoſophorum eſt: Chriſtum ſequi, & temporalia bona non deſerere, communis Chriſtianorum ſtatus eſt: omnia relinquere, & Chriſtum ſequi, Apoſtolica virtus & perfectio eſt, cui centuplum in vita æterna promittitur, Mundum judicandi poteſtas, gloriæ Chriſti conſortium. *Ecce nos reliquimus omnia* Apoſtoli gloriantur, quòd omnia dimiſerint, & ſecuti ſint Salvatorem. Certè præter retia & navem nihil legimus eos dimiſiſſe: & tamen teſtimonio futuri judicis coronantur, quia *ſe afferentes, totum dimiſerant quod acceperant* . . . . . Totum *Mundum dimittit, qui & illud quod habet, & quod optat habere, dimittit* . . . . . Affectum in hac re debemus potiùs penſare, quàm cenſum. Multum reliquit, qui ſibi nihil retinuit, & qui quamlibet

S. Hieronym. epiſt. 34.

parum:

S. Auguſt. epiſt. 157. alias 89. S.Greg.M. hom. 5. in evangelia.

parum, totum deſeruit: *A ſequentibus enim tanta dimiſſa ſunt, quanta à non ſequentibus contenpiſcl potuerunt*. Nemo igitur, etiam cùm quoſdam conſpicit multa reliquiſſe, apud ſemetipſum dicat: Imitari mundi hujùs contemptores volo; ſed quod relinquam, non habeo. Multa, fratres, relinquetis, ſi deſideriis terrenis renunciatis. Fateriora enim noſtra Domino quantumlibet parva ſufficiunt. *Cor namque & non ſubſtantiam penſat; nec perpendit, quantum iu ejus ſacrificio, ſed ex quanto proferatur*. Nam ſi exteriorem ſubſtantiam perpendamus, ecce ſancti negotiatores noſtri perpetuam Angelorum vitam datis retibus & navi mercati ſunt. *Æſtimationem quippè pretii non habet: ſed tamen Regnum Dei tantùm valet, quantum habet*. Valuit namque Zachæo dimidium ſubſtantiæ, quia dimidium aliud ad hoc, quod injuſtè abſtulit, reſtituendum in quadrupulum reſervavit. Valuit Petro & Andreæ dimiſſis retibus & navi. Valuit viduæ duobus minutis. Valuit alteri calice aquæ frigidæ. *Penſate, quid vilius cùm emitur, quid charius cùm poſſidetur .... Ante Dei oculos numquam eſt vacua manus à munere, ſi fuerit arca cordis repleta bona voluntate*. Hinc Pſal. 55. Pſalmiſta dicit: *In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi*. Ac ſi apertè dicat, Etſi exterius munera offerenda non habeo, intra memetipſum tamen invenio, quod in ara laudis impono: quia qui noſtra datione non paſceris, oblatione cordis meliùs placaris: *Nihil quippè offertur Deo ditius bona voluntate*. Voluntas autem bona eſt, ſic adverſa alterius, ſicut noſtra pertimeſcere; ſic de proſperitate proximi, ſicut de noſtro profectu gratulari; aliena damna noſtra credere; aliena lucra noſtra putare: Amicum non propter mundum, ſed propter Deum diligere; inimicum etiam amando tolerare: nulli quod pati non vis, facere; nulli quod tibi juſtè impendi deſideras, negare: neceſſitati proximi non ſolùm juxta vires ſuccurrere, ſed prodeſſe etiam ultra vires velle. *Quid ergo iſto holocauſto locupletius, quando per hoc quod Deo immolat in ara cordis, anima ſemetipſam mactat? Sed hoc bonæ voluntatis ſacrificium numquam plenè perſolvitur, niſi mundi hujus cupiditas perfectè deſeratur*.

S. Auguſt. ſerm. 3. in Pſal. 103.

Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, &c. Non ei dixit Dominus, Oblitus es paupertatem tuam, quid dimiſiſti, ut totum mundum acciperes? Multùm dimiſit, fratres mei, multùm dimiſit. Quid? Non ſolùm dimiſit, quicquid habebat, ſed etiam quicquid habere cupiebat. Quis enim pauper non turgeſcit in ſpem hujus ſæculi? Quis non quotidie cupit augere quod habet? *Iſta cupiditas præciſa eſt. Ibat in immenſum; accepit modum; & nihil dimiſſum eſt? Prorſus totum Mundum dimiſit Petrus, & totum Mundum Petrus accepit*. Quaſi *nihil habentes, & omnia poſſidentes*.

S. Bernard. declamat. in evang. ecce nos reliquimus omnia, 3. 2.

Ecce nos reliquimus omnia. Benè, optimè, & non ad inſipientiam tibi. Nam & *Mundus tranſit, & concupiſcentia ejus*; & relinquere hæc magis expedit, quàm relinqui ..... *Exultavit ut gigas ad currendam viam*; nec currentem ſequi poteras oneratus. Sed nec inutilis commutatio, pro eo qui ſuper omnia eſt, omnia reliquiſſe. Nam & ſimul cum eo donantur omnia, & ubi apprehenderis eum, erit unus ipſe omnia in omnibus, qui pro ipſo omnia reliquerunt. Omnia ſanè dixerim, non tantum poſſeſſiones, ſed etiam cupiditates, & eas maximè; plus enim concupiſcentia mundi, quàm ſubſtantia nocet.

S. Paulinus epiſt. 2.

Et ſecuti ſumus te. Temporalium bonorum relictio, non decurſus ſtadii, ſed ingreſſus; nec ut meta, ſed janua eſt. Non enim athleta tum vincit, cùm exuitur; qui ideò nudatur, ut incipiat dimicare; cùm legiti-

Digitized by Google

„ gitimè certaverit , coronandus . Et natator amnem interpoſitum ſuperatu-
„ rus exuitur : nec tamen hoc tanto apparatu , quòd ſe deſpoliaverit , tranſna-
„ tabit , niſi totius corporis niſu , & omnium ſcita nobilitate membrorum,
„ & propulſu pedum , & remigio brachiorum , & lateris illapſu , torrentis
„ impetum ſcindat , & laborem natationis exhauriat . Hujus rei typum in
„ Patriarcha Jacob habemus , qui poſtea quàm torrente tranſmiſſo , præmiſ-
ſis curarum ſuarum oneribus , id eſt , facultatum corporalium , & neceſſi-
tudinum impedimentis , ſolus in tabernaculi loco remanſerat , cùm Deo
luctatus , benedictionem extorſit , & illud cœlo terriſque ſacratum , Iſrael
nomen accepit . *Itaque ad corripiendam vitæ viam , capiendumque Dei ver-
bum , & prævalendum in Regnum cœlorum , quod à diebus Joannis vim pa-
titur à diripientibus , idonei eſſe non poſſumus , niſi omnia , quæ vel amore
vel cura , ſi in itinere iſtius ſæculi nobis adhæreant , impediunt & retardant,
ante obitus noſtri veſperam præmittamus : & inde per totam hujus ſæculi
noctem apprehendere & tenere Chriſtum ſolicita ſpiritalium operum ac ſtudio-
rum contentione luctemur ; nec divellamur à charitate Chriſti , ſicut Jacob ab
„ ejus amplexu , niſi extorqueamus benedictionem* . . . . Ideò Chriſtus propter
„ nos obediens factus uſque ad mortem crucis , viam vitæ nobis , perfectio-
„ nemque virtutis , non in vendendis tantùm prædiis , & pretiis erogandis,
„ ſed in ſui ſectatione propoſuit . Et quia dixerat , *Cùm exaltatus fuero à*
Pſ.62.9. *terra , omnia ad me traham* , ideò dicit , *Veni ſequere me* . Beatus qui tam
proximo intervallo ſequitur , ut dicat : *Adhæſit anima mea poſt te* . Quod
Rom. 5.10. illa tantùm charitas dicere poteſt , quæ *Finis præcepti* , *& plenitudo legis*
1.Tim. 1.5. *eſt* , id eſt , *de corde puro* , *& conſcientia bona* , *& fide non ficta* : ſe ita
Pſal.72. 25. inſerit & affigit Deo , ut nihil extra Deum amans , dicat : *Et ego ſemper
tecum* . Quare *Totus labor* , *& plenum opus nobis in obſervantia & expo-
liatione cordis noſtri eſt : cujus tenebras , vel abſtruſas in eo inimici latebras
videre non poſſumus , niſi defæcato ab externarum rerum curis animo , &
intus ad ſemetipſum converſo* . Non enim fruſtra dictum eſt : *Omni cuſtodia*
Prov. 4.23. *ſerva cor tuum.*

*In regeneratione , cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ , ſede-
bitis & vos* , &c. Felix regeneratio ! Quando enim renaſcar ad ſeſſionem,
S.Bernard. in evangel. Ecce nos reliquimus omnia. „ miſer homo natus ad laborem ? O ſi umquam ſedero totus , cujus modò
„ ne minima quidem portio ſedet , in quo nihil tranquillum , nihil quietum,
„ ſedatum nihil umquam in eodem permanens ſtatu . *Sedebitis & vos* . Quis
„ mihi tribuat ſeſſionis hujus imperturbata frui requie , quam deſidero , quam
„ cupio , quam requiro ? Ecce enim nihil in me ſedet , ſed cuncta in mo-
„ tu ſunt . Ubi enim concupiſcit adhuc caro adversùs ſpiritum , & ſpiritus
„ adversùs carnem , quidnam hominis ſedere videtur ? Nec ſola jam concu-
„ piſcentia pacem turbat , impedit ſeſſionem , vetat eſſe ſedatum ; ſed du-
„ plex quoque ſecundùm corpus miſerum hominem contritio vexat , præſen-
„ tis videlicet ſenſus doloris , & metus mortis futuræ : nimirùm cùm &
„ paſſibile , & mortale . Duplex nihilominùs animam agitare ſolicitudo vide-
„ tur , ſpei utique & timoris . Inter hæc nempè fluctuat jugiter , donec
„ peccati corpus inhabitat , aſcendens uſque ad cœlos , & iterum uſque ad
„ abyſſos deſcendens : tabeſcens in malis , & ad bona nihilominùs inarde-
„ ſcens . *In regeneratione ſedebitis & vos* . Sedebit corpus , & immortalita-
„ tis & impaſſibilitatis gemina quadam felicitate dotatum , liberum ab omni
„ neceſſitate , ab omni corruptione ſecurum , alienum & immune ab omni
„ concupiſcentia , plenum gloria , configuratum denique claritati corporis
„ Chriſti . Sedebit & anima , ſicut nihil metuens , ſic nec cupiens ultra ;
nimi-

nimirùm plena beatitudine , & ſecura plenitudine fruens , nullos jam co- "
gitationum fluctus ; nullos tentationum conflictus , nullos affectionum ſen- "
tiens motus : ſed æternæ illi incommutabilitati prorſus immerſa , & ſic ad- "
hærens Deo , ut unus jam ſpiritus ſit facta cum eo . Sed quando hæc , aut "
quibus hæc erunt ? *Vos* , inquit , *qui ſecuti eſtis me , cùm ſederit Filius* "
hominis in ſede Majeſtatis ſuæ , ſedebitis & vos , Jam quidem ſedet Filius "
hominis in ſede Majeſtatis : ſiquidem aſcendens in cœlum , ſedet à dextris "
Dei : Sed , *cùm ſederit* , dictum eſt , hoc eſt , cùm apparuerit ſedens , "
ſicut Apoſtolus ait : *Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra , tunc & vos ap-* Coloſ.1.2.
parebitis cum ipſo in gloria . An magis audebimus dicere & ipſum adhuc "
ſtare quodammodo , utpotè cujus necdum ſedes conſummata videtur , nec- "
dum pedibus ejus ſcabello ſuppoſito , quod à Patre promiſſum eſt ? *Non* "
quòd illi plenitudini quidpiam deſit , ſed quòd membra Caput expectet . Cæte- "
rùm in regeneratione corporum ſedebit in ſede Majeſtatis , qui pro animarum "
regeneratione ſtetit in ignominioſo ſupplicio crucis . . . Sedebitis & vos ſuper "
ſedes duodecim , judicantes duodecim Tribus Iſrael . Quid glorioſius ? Judi- "
cent nunc & præjudicent ſuperbiæ filii , cum Rege ſuo ſedeant , qui ſibi "
latera Aquilonis elegit . Exaltentur & eleventur ſicut cedri Libani . Tran- "
ſibimus , & ecce non erunt . Opprimant nunc quos poſſunt , blaſphement , "
congerant maledicta , veniant ſuper nos opprobria exprobrantium Chriſto , "
quoniam merces noſtra copioſa eſt in cœlis . . . . *Hæc eſt perfectorum glo-* "
ria ſingularis , inter ipſos etiam eminere Fideles , & cæteris quoque ſalvan- "
dis præeminere auctoritate judiciariæ poteſtatis , ut *ſedeant ſuper domum Da-*
vid . Quid iſtud miſeriæ eſt , quòd ad tantæ promiſſionis verbum negli-
gentia humana dormitat ?

XV. *Et omnis qui reliquerit domum , vel fratres , aut ſorores , aut patrem , aut matrem , aut uxorem , aut filios , aut agros , propter nomen meum , centuplum accipiet , & vitam æternam poſſidebit* . Omnia neceſſitudinum vincula , amicitiarum fœdera , potiùs abrumpenda ſunt , omnia bona temporalia potiùs deſerenda , quàm Deus deſeratur . Nihil omninò ejus cultui , amori , & mandatis anteponendum eſt . *Quid ſibi volunt iſta præcepta ? Niſi quia occurrit aliquando neceſſitatis articulus , ubi aut uxor dimittatur , aut Chriſtus : ut alia omittam , ſi uxori maritus diſplicuerit Chriſtianus , eique propoſuerit aut à ſe divortium , aut à Chriſto . Hic ille quid eligat , niſi Chriſtum ? Hoc de filiis atque parentibus , hoc de fratribus & ſororibus intelligitur , propter Chriſtum omnes eſſe dimittendos , cùm proponitur iſta conditio , ut Chriſtum dimittat , ſi illos ſecum habere deſiderat . Hoc ergo & de domo atque agris , hoc de iis rebus quæ jure pecuniorio poſſidentur , hoc loco accipiendum eſt . Similiter enim etiam de his non ait : Quicumque vendiderit propter me , quæcumque licitum eſt vendere ; ſed , quicumque dimiſerit . Fieri enim poteſt , ut dicatur Chriſtiano ab aliqua poteſtate , Aut Chriſtianus non eris , aut ſi in hoc permanere volueris , domum poſſeſſioneſque non habebis . Tunc verò etiam illi divites , qui in ſuis divitiis ſic ſtatuerant permanere , ut ex earum bonis operibus promererentur Deum , hæc dimittant potiùs propter Chriſtum , quàm propter hæc Chriſtum ; ut accipiant in hoc ſæculo centuplum , cujus numeri perfectione ſignificantur omnia . Fidelis quippè hominis totus mundus divitiarum eſt ; fiuntque hoc modò quaſi nihil habentes , & omnia poſſidentes : & in futuro ſæculo poſſideant vitam æternam , ne propter iſta dimiſſo Chriſto , in mortem præcipitentur æternam . Hac quippè lege & conditione , non illi tantùm qui mentis excellentia perfectionis conſilium receperunt , ut vendita ſua pauperibus diſtribuerent , & humeris ab omni ſæ-*

S. Aug. Epiſt. 157. alias 89. cap. 4.

culi

culi hujus ſarcina liberioribus levem Chriſti ſarcinam ferrent ; ſed etiam quiſquis infirmior , & illi glorioſiſſimæ perfectioni minùs idoneus , qui tamen meminerit ſe veraciter eſſe Chriſtianum , cùm audierit ſibi proponi , quòd niſi hæc omnia dimiſerit , dimiſſurus eſt Chriſtum , apprehendet potiùs turrim fortitudinis à facie inimici : quia cùm eam in ſua ædificaret fide , computavit ſumptus , quibus perfici poſſet , id eſt , eo animo acceſſit ad fidem , ut huic ſæculo non ſolùm verbis renuntiaret : quia etſi emit aliquid , tamquam non poſſidens erat ; etſi utebatur hoc mundo , tamquam non utens erat ; non ſperans in incerto divitiarum , ſed in Deo vivo . Cùm enim omnis qui renuntiat huic ſæculo , ſine dubio renuntiet omnibus quæ ſunt ejus , ut poſſit Chriſti eſſe Diſcipulus : profectò renuntiat etiam divitiis ſuis , ſi quas habet ; aut ſic ut eas omninò non diligens , totas diſtribuat indigentibus , & ſuperfluis exoneretur ſarcinis ; aut ſic ut plus diligens Chriſtum , ſpem ab eis transferat in ipſum , atque ita utatur illis , ut facilè tribuens & communicans , theſaurizet in cœlo ; paratuſque ſit quemadmodum parentes , & filios , & fratres , & uxorem , hoc modo & iſtas relinquere , ſi talis conditio propoſita fuerit , ut niſi dimiſſo Chriſto eas habere non poſſit . Nam ſi aliter huic ſæculo renunciat quando accedit ad fidei ſacramentum , facit quod de Lapſis beatus Cy-
Lucæ 14.30. *prianus ingemit , dicens* , Sæculo verbis ſolis renuntiantes , & non factis . *De hoc quippè dicitur , cùm veniente tentatione magis iſta metuit amittere , quàm Chriſtum negare , Ecce homo qui cœpit ædificare , & non potuit perficere . Ipſe eſt etiam qui cùm adhuc longè eſſet adverſarius ejus , miſit legatos, quærens pacem ; id eſt , nondum affligente, ſed adhuc imminente ac minante tentatione , ut iis non careat , quæ plùs diligit , ad relinquendum Chriſtum negandumque conſentit . Et multi ſunt tales , qui etiam putant ſibi ad augendas opes ſuas , & multiplicanda delectamenta terrena , Religionem ſuffragari debere Chriſtianam : Sed non ſunt tales divites Chriſtiani , qui licèt iſta teneant , non tamen ab eis ita tenentur , ut hæc Chriſto anteponant ; quia veraci corde ſæculo renunciarunt , ut nullam ſpem in talibus ponant . Hi uxores & filios , univerſaſque familias ad Chriſtianam Religionem tenendam ſana erudiunt diſciplina . Horum domus hoſpitalitate ferventes , recipiunt juſtum in nomine juſti , ut mercedem juſti accipiant . Frangunt eſurienti panem ſuum , nudum veſtiunt , captivum redimunt , theſaurizant ſibi fundamentum bonum in futurum , ut apprehendant veram vitam . Et ſi fortè pro fide Chriſti pecuniaria damna perpetienda ſunt : oderunt divitias ſuas : ſi ſuorum orbitates vel ſeparationes pro Chriſto minatur hic mundus , oderunt parentes fratres , filios , uxores : poſtremò ſi de ipſa hujus corporis vita cum adverſario paciſcendum eſt , ne deſertus deſerat Chriſtus , oderunt inſuper animam ſuam . De iis quippè omnibus mandatum acceperunt , quòd aliter diſcipuli Chriſti eſſe non poſſint .*

XVI. *Et omnis qui reliquerit domum , vel fratres aut ſorores* , &c. *propter*
,, *me , centuplum accipiet* , &c. Habetis , filii Adam , promiſſionem vitæ quæ
,, nunc eſt , pariter & futuræ , ut obſtruatur os loquentium iniqua , & *con-*
Pſal. 24. ,, *fundantur omnes iniqua agentes ſupervacuè* . An non ſupervacuè penitùs agit
S. Bernard. in Evang. ,, iniqua , qui non modò fructuoſius , ſed & jucundiùs ; non modò ſalubriùs,
Ecce nos ,, ſed & ſuaviùs Deo poterat ſervire , quàm mundo ? . . . Quid inſaniæ eſt,
reliquimus ,, quòd cunctantur homines relinquere ſimpla pro centuplis ? Ubi eſt cupi-
omnia. ,, dus , ubi ambitioſus , ubi conquiſitor hujus ſæculi ? Quid ad fidele nego-
,, tium nundinas quæſtuoſiſsimas , avaritia intepuit & obdormivit humana ?
,, Cui Judæo id negares , ò homo , qui in vano accepiſti nomen Domini no-
,, ſtri Jeſu Chriſti ? Cui ſacrilego dare quicquid habes pro centuplo cuncta-
reris ,

teris? Sed execrabilis tibi eſt manus Domini, ut nullam ab eo commutationem recipere, non ei in ratione dati vel accepti communicare penitùs acquieſcas. An fortè non ex odio, ſed ex incredulitate detrectas? Nam id mihi, fateor, credibilius eſt. Nemo enim perire magis optaret minimæ cujuſpiam conſolationis obtentu, quàm maxima cum exultatione ſalvari. Sed non eſt omnium fides, ne eorum quidem qui nomine tenùs ſunt fideles.... *Centuplum accipiet*, &c. Sed quomodo, inquis, poſſunt hæc fieri? Qua ratione accipit centuplum, qui nihil ſibi reliquit ex omnibus? *Tollite*, inquit, *jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem*. Mira novitas, ſed ejus qui nova omnia facit. Jugum tollens, invenit requiem: relinquens omnia, centuplum habet. Noverat hoc & ille nimirum homo ſecundùm cor Dei, qui ei loquebatur in Pſalmo: *Numquid* [Pſ. 93.] *adhæret tibi ſedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto?* Annon fictus in præcepto labor*, onus leve, ſuave jugum, crux inuncta? Hujus rei ſacramentum eſt, quòd in Dedicatione Eccleſiarum, depictas in pariete cruces oleo ſancto Pontifex linit. Sic & olim quando Abrahæ dictum eſt, *Tolle filium tuum, quem diligis, Iſaac, & offeres mihi eum in holocauſtum*, labor fictus eſt in præcepto: Oblatus ſiquidem *Iſaac ſanctificatus eſt, non mactatus*. Et tu igitur ſi vocem Domini audieris intùs in animo, & dicatur tibi, ut offeras tuum Iſaac, tuum quodcumque eſt gaudium immoles Deo, fideliter & conſtanter obedi. Quicquid affectus proprius judicet, ſecurus eſto: *Non Iſaac, ſed aries morietur; non peribit tibi lætitia, ſed contumacia*. Sed multi, inquies; relinquunt omnia, qui centuplum non [Geneſ. 22.] accipiunt. Examinet ſeriò, qui centupli gratiam ſibi deeſſe cauſatur, an perfectè omnia reliquerit. Neque enim poteſt ſolvi Scriptura, quæ tam certa veritate ſubnixa, omnibus id ſine exceptione promittit. Sunt enim qui ſibi retinent aliquid, Dominicæ vocis obliti, qui non ſuam velint facere voluntatem, & in ipſis quoque Sanctorum collegiis proprio aut deſiderio, aut fortaſſe conſilio importuniùs adhærentes, ſciolos ſeſe faciunt, de ſe ſibi aliquid retinentes, quos penitùs abnegaſſe, & divinæ providentiæ ac obedientiæ Patrum, conſiliis quoque ſpiritualium virorum debuerant commiſiſſe. Sunt qui propinquis retinent & amicis, quod abjiciunt à ſemetipſis, pro eorum proſperitate præſenti, inani prorsùs & ſæculari ſollicitudine æſtuantes: crudeles planè, qui nec proximos diligunt tamquam ſe: crudeles, inquam, vel in ſe, vel in ſuos; imò quod verius eſt, in utroſque. Nemo ergo cum ſe videt non omnia reliquiſſe, centuplum non accepiſſe miretur: *Pretioſa ſi quidem divina conſolatio eſt, nec omninò tribuitur admittentibus alienam*.

Centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Illud enim in via, hæc [S. Bernard.] in patria eſt: imò hæc patria, illud via: illud conſolatio præſentis la- [ibid.] boris, hæc futuræ felicitatis conſummatio eſt. Sic nimirùm & operariis hujus ſæculi cibus in opere, merces in fine datur: ſic militantibus & ſtipendia miniſtrantur pro neceſſitate temporis, & noviſſimè donativum majus erogatur pro quantitate laboris. Sic & filiis Iſrael, donec terram promiſſionis intrarent*, in deſerto Manna non defuit: & ab Eccleſia, poſt quæſitum Regni cœleſtis adventum, quotidianus panis quotidie petitur in Oratione quam ipſe Salvator inſtituit. At fortè ad hæc ſæcularis adhuc quiſpiam dicat: Oſtende mihi centuplum quod promittis, & libens univerſa relinquo. Ut quid oſtendam? Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. An potius homini oſtendenti, quàm Veritati crederes promittenti? Niſi credideris, non intelliges. Manna abſcon-

» ſconditum eſt, quod in Apocalypſi vincenti promittitur. Novum nomen » eſt, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. Videtur enim fortè nonnullis, præ- » ſentem Sanctorum communionem facultatum pariter & voluntatum, hoc » loco centupli nomine deſignari. Et magna quidem hæc ipſa conſolatio, ſed » non adeò generalis, ut poſſit univerſaliter omnibus convenire. Quantos » enim Sanctorum, aut voluntariè eam deſeruiſſe, ut Anachoretas; aut vio- » lentia perſecutionis, ut Martyres exilio relegatos, humana conſolatione » novimus caruiſſe? Datum optimum eſt centuplum, hoc deſurſum deſcen- » dit à Patre luminum. Annon denique omnia poſſidet, cui omnia coope- » rantur in bonum? An non centuplum omnium, qui impletur Spiritu San- » cto, qui Chriſtum habet in pectore? Niſi quòd longè plus quàm centu- » plum eſt viſitatio Paracleti Spiritus, & præſentia Chriſti. *Quàm magna,* inquit, *multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te! » Perfeciſti eis qui ſperant in te.* Hoc centuplum adoptio filiorum eſt, li- » bertas & primitiæ Spiritus, deliciæ charitatis, gloria conſcientiæ, Re- » gnum Dei quod intra nos eſt, non utique eſca vel potus, ſed juſtitia » & pax, & gaudium in Spiritu Sancto. Gaudium ſanè non modò in ſpe » gloriæ, ſed etiam in tribulationibus.... Hæc gratia devotionis, & un- » ctio docens de omnibus, quam expertus novit, inexpertus ignorat, quo- » niam nemo ſcit, niſi qui accipit: Utinam hìc filiorum hominum concu- » piſcentia vigilet, utinam vel curioſitas excitetur, ut dicant in cordibus » ſuis: Non videtur hoc verbum adinventionis humanæ, cui ſic conſonant » uno ore teſtimonia Scripturarum. Quod ſi ita eſt, ſine dubio vehementer » erramus. Probare libet, an hæc ita ſe habeant, guſtare quid hoc abſcon- » ditum manna ſapiat, experiri quid ſit hoc centuplum, quale gaudium in » Spiritu Sancto. Cras profectò reſpondebit ei juſtitia ſua, qui id ſtudioſè » quæſierit. Confeſtim ut guſtaverit, videbit, quoniam ſuavis eſt Dominus, » non modò tenenti, ſed quærenti ſe, animæ ſperanti in ſe.

Pſal. 30.

XVIII. *Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi.* In Chri- ſtianis enim non coronantur initia, ſed finis: &, *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Nemo ſe alteri præponat, non Innocens pœ- nitenti, non pœnitens peccatori. Nemo altum ſapiat, ſed timeat. *Qui ſtat, videat, ne cadat.* Teneat quod habet, ne coronam ejus alius ac- cipiat. Humiliet ſe in conſpectu Dei, memineritque, *Maximum fidei no- ſtræ opus eſſe humilitatem*. Cum animi celſitudine cordis humilitatem con- jungat: *Tenendus enim humilitatis & altitudinis modus eſt: ut corde humi- les, ſenſu verò & anima ſimus excelſi.*

S. Hilar. in Pſ. 130.

CAPUT XX.

Senſus Litteralis.

S.Hier. comment. in S. Matth.

I. SImile *eſt Regnum cœlorum homini patri familias, qui exiit primo ma- ne conducere operarios in vineam ſuam.* Iſtius parabolæ finis eſt expli- catio ſuperioris ſententiæ: *Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſi- mi primi.* Unde Textus Græcus & Syriaca Verſio cauſalem habent parti- culam, qua parabolæ iſtius connexio cum ſententia ſuperiori exprimitur hunc in modum: *Simile enim eſt Regnum cœlorum homini patri familias.* Id

Id confirmat parabolæ concluſio, eorumdem conſtans repetitione verborum: *Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi*. Simile eſt Regnum cœlorum homini patri familias, &c. Ita ſe habet divinæ diſpenſationis æquitas in Regno cœleſti, ac ſi quis pater familias ante ſolis ortum prodiret in publicum ſive in forum, ubi ſtant operarii conductorem expectantes, ut eos ad vineæ ſuæ cultum vocaret atque conduceret. *Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam*. Argenteum pactus in dies ſingulos, ut ſtipendium laboris eòrum, miſit illos in vineam ſuam, ut illam colerent.

II. *Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod juſtum fuerit, dabo vobis*. Circa horam tertiam, quæ Gallico numerandi modo nonæ matutinæ reſpondet, iterùm prodiens, vidit alios in foro ſtantes & tempus terentes, quos pariter conduxit, non certa præſtituta mercede; (his enim denarius non debebatur, cùm dies integra non eſſet) ſed indefinita promiſſione ejus, quod æquum erat.

III. *Iterum autem exiit circa ſextam, & nonam horam*: id eſt, circa meridiem, noſtro computandi more, & circa tertiam horam pomeridianam; *& fecit ſimiliter*: id eſt, ſtantes operarios pariter conduxit, juſta mercede promiſſa, quam ipſius æquitati ac fidei committerent.

IV. *Circa undecimam verò*, ſerò admodum, die ad occaſum vergente, *exiit, & invenit alios ſtantes* in foro pariter otioſos, *& dicit illis*, exprobrantis & increpantis voce: *Quid hìc ſtatis tota die otioſi?* Illi verò ab ignaviæ labe ſe purgantes, *dicunt ei*: *Quia nemo nos conduxit*. Per nos non ſtetit, quin operas noſtras locaremus: parati eramus ad laborem, ſed nemo nos conduxit. Noſtra infelicitas eſt, quòd aliis vocatis fuerimus prætermiſſi, non ignavia. *Dicit illis*: Ut ut ſe res habeat, *Ite & vos in vineam meam*.

V. *Cum ſerò autem factum eſſet*, cùm ſol occidiſſet, quo tempore finis eſt operum, juxta illud: *Ortus eſt ſol . . . Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperam*, dicit Dominus vineæ *Procuratori* Pſ.103.22.
ſuo, ſeu præfecto domus: *Voca operarios*, quorum mercedem apud me manere nolim uſque in craſtinum contra præceptum Legis: *& redde illis mercedem*, ſeu diurnum ſtipendium, *incipiens à noviſſimis uſque ad primos*; ab iis qui ultimi advenerunt, uſque ad illos qui primi omnium ſunt conducti; id eſt, nullo inter ipſos facto diſcrimine. Levit. 19. 13.

VI. *Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios*: æquale ſtipendium, ſinguli denarium accepere. *Venientes autem & primi*, qui primo diluculo in vineam vocati, ſolida die laboraverant, *arbitrati ſunt, quòd plus eſſent accepturi*, quòd majori mercede donandi eſſent: *acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios*, parem iis, qui noviſſimi venerant, mercedem. *Et accipientes, murmurabant adverſus patrem familias*; obloquebantur, (ut hujuſmodi hominum mos eſt in ſimilibus rerum circumſtantiis) dicentes: *Hi noviſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei & æſtus*. Hi qui noviſſimi omnium in vineam venere, una dumtaxat hora fecerunt opus, & pari mercede illos munerasti, ac nos, qui die ſolida laboravimus, & meridianum fervorem ſuſtinuimus.

VII. *At ille reſpondens uni eorum*, pro omnibus, illique fortè qui cæteris impotentiùs murmurabat, *dixit*: *Amice, non facio tibi injuriam: nonne ex denario conveniſti mecum?* Reddidi quod debebam, pacta mercede

te non fraudavi ; quæ igitur tibi conquerendi ratio ? *Tolle quod tuum eſt, & vade : volo autem & huic noviſſimo dare ſicut tibi* . Nihil tua refert, ſi huic noviſſimo ex mera liberalitate mea æqualem mercedem rependere veſim, ac tibi, quamvis breviſſimo tempore laboraverit . *Aut non licet mihi, quod volo, facere ?* Secundùm textum Græcum intelligendum eſt, *in meis*, ſeu de meis rebus : & quod Syriaca Verſio ſic exprimit : *Nonne mihi licet, quod volo, facere iis quæ ad me pertinent ?* Perſica : *In adminiſtratione opum mearum ipſe arbiter ſum, ut quicquid volo faciam ; vobis vero de negotio meo arbitrium nullum eſt* . Arabica : *An non datur mihi, ut faciam quod volo de bonis meis ?* Æthiopica : *An non licet mihi, quod volui, facere cum ſubſtantia mea ?*

An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum ? Meamne liberalitatem aliis invides ? Malus oculus invidiam ſignificat, quòd ex oculis invidia potiſſimùm eluceat . Confer eum *Proverb*. 33. 6. *Eccleſiaſtici* 31. 14. & *Marci* 6. 21.

VIII. *Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi* . Ita fiet in regeneratione, ſeu in die reſurrectionis & Judicii generalis, ut multi qui hoc in mundo abjectiſſimi fuerunt, & ob paupertatem, humilemque conditionem contemptui habiti, vel etiam ob præcedentia peccata, primi fiant in cœleſti gloria : è contrario qui primi fuerant in hoc mundo, ut Scribæ, Phariſæi & ſimiles, fiant noviſſimi, & à vita æterna excludantur. Sive, Judæi qui *primi* erant in promiſſionibus & vocatione, erunt *noviſſimi*, ceu reprobi foras expellentur : Gentiles verò, tametſi poſteriùs vocati, *erunt primi*, ac beatitudinis æternæ mercede donabuntur . Hoc ſenſu Phariſæis dicitur infra, Cap. 21. *Amen dico vobis, Quia Publicani & meretrices præcedent vos in Regnum Dei* . Quibus verbis ſignificatur, Publicanos & meretrices, qui Joanni viam juſtitiæ demonſtranti crediderunt, & pœnitentiam egerunt, Regno Dei donandos eſſe : Phariſæos verò qui non crediderunt ei, nec pœnitentiam egerunt, à Regni cœleſtis poſſeſsione excludendos . Eodem ſenſu *Lucæ* 13. 28. Judæis ait : *Cùm videritis Abraham & Iſaac & Jacob & omnes Prophetas in Regno Dei, vos autem expelli foras . Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Auſtro, & accumbent in Regno Dei . Et ecce ſunt noviſſimi, qui erunt primi ; & ſunt primi, qui erunt noviſſimi* . Parabolæ itaque iſtius finis ac ſcopus in eo poſitus videtur, uti Chriſtus demonſtrat . Regni cœleſtis, & æternæ ſalutis adipiſcendæ modum ac rationem ex humanis judiciis non æſtimari : neque ex eo quod in uſu hominum & conſuetudine verſatur, ſed ſola Dei gratuita voluntate, ac pro ejus arbitrio totum illud adminiſtrari : fierique ſæpiſsimè, ut quos quiſque idoneos maximè putet ad æternam felicitatem obtinendam, & ad eam jure ſuo quodam admittendos ; ii tamen præter omnium opinionem ab ea excidant : contra verò, quos illius beatitudinis ac regni numquam participes futuros haberet humana ſuſpicio, eos præter omnium opinionem compotes fieri . Hunc eſſe Parabolæ ſenſum ac finem, clauſula illa nos docet : *Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi* . Hinc enim perſpicuum eſſe colligunt Interpretes eruditi, ſolos ibi electos opponi reprobis, cùm omnes vocati fuerint, nec de majori aut minori gloria electorum agi . Cætera quæ iſti Parabolæ inſeruntur, ad illius ſenſum & finem non pertinere, ſed ſolum ad ornatum, velut emblemata quædam & circumſtantias minimè neceſſarias ad ſignificationem . Parabolas ſcilicet non omnibus ſuis partibus rei ſignificatæ reſpondere ; nec oportere omnia quæ continent, verbatim ſcrutari ; ſed ſcopum intelligere, ad quem inſtitutæ ſunt, eoque percepto & uſurpato, nihil amplius inquirere ;

rere ; tradunt Tertullianus , S. Joannes Chryſoſtomus , & S. Auguſtinus . Tertul. lib. de
Quamobrem non adeò anxiè ſcrutandum eſt , quid ſignificet unus omnibus pudicit. c. 9.
datus denarius , quid laboris operæque diſpar mora , quid maturius con- S. Jo. Chryſ.
ductorum querela & murmuratio , & id genus alia , quæ adornandæ & in- hom. 64. in Matth.
ſtruendæ ſimilitudini ſerviunt , qua id unum quæritur , ut intelligant , to- S. Auguſt. lib.
tum ſalutis Regnique cœleſtis negotium ex Dei arbitrio & voluntate pen- contra Fau-
dere . Apoſtoli teſtimonio ac ſuffragio , myſterii iſtius fides confirmatur : ſtum, c. 94. &
Gratia , inquit , *ſalvati eſtis per fidem : & hoc non ex vobis . Dei enim* lib. 16. de civ.
donum eſt : non ex operibus , ut ne quis glorietur . Neque tamen merita bo- Dei, cap. 11.
norum operum propterea excluduntur : ſed cum & *bona ipſa vita , cui* Epheſ. 2. 8.
æterna vita redditur , Dei gratia ſit , & ipſa æterna vita gratis datur , quia
gratis data eſt illa cui datur ; (inquit S. Auguſtinus libro *De Gratia &*
Libero Arbitrio , cap. 8.) Alludit autem potiſsimum Chriſtus ad Judæo-
rum abdicationem , qui filii Regni vocantur , & adoptionem Gentium :
Unde Judæis infra comminatur : *Ideò dico . Quia auferetur à vobis Regnum*
Dei , & dabitur genti facienti fructus ejus . Illi enim (inquit S. Hierony- Matth. 21. 43.
mus) *juxta vocationis ordinem primi fuerunt , & appellabantur caput : nos*
ſecundi , qui dicebamur cauda , verſi ſumus in caput , & Dei appellamur filii . S. Hieron. in
Sanè *S. Auguſtinus* libro 11. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione* , cap. 18. cap. 11. Iſai.
parabolam iſtam ſic accepit , ut quos temporius conduxit Pater familias ,
& quibuſcum pactus eſt de denario , reprobos intelligat , quibus Deus ex
juſtitia reddit , quod merentur ; noviſsimos autem , electos , quibus gra-
tiam & miſericordiam indulget . *Quare autem* (inquit) *illos vellt conver-*
tere , illos pro averſione punire : quamquam & in beneficio tribuendo nemo
juſtè reprehendat miſericordem , & in vindicta exercenda nemo juſtè reprehendat
veracem : ſicut in illis Evangelicis operariis , aliis placitam mercedem redden-
tem , aliis etiam non placitam largientem , nullus juſtè culpaverit : conſilium
tamen occultioris juſtitiæ penes ipſum eſt .

IX. *Multi enim ſunt vocati , pauci verò electi* . Multi exteriùs , per Evan-
gelii prædicationem ; interiùs etiam per gratiæ ſubminiſtrationem , ad fi-
dem & charitatem vocati ; pauci autem ex illis electi ſunt ad regnandum
cum Chriſto . Quicumque enim electi , ſine dubio etiam vocati ; non qui-
cumque vocati , conſequenter electi . Illi ergo electi , qui *ſecundùm pro-* Rom. 8.
poſitum vocati , qui etiam prædeſtinati atque præſciti . Electi ſunt ad re-
gnandum cum Chriſto ; non quomodo electus eſt Judas ad opus cui con-
gruebat . Ab illo quippè electus eſt , qui novit benè uti etiam malis , ut
& per ejus opus damnabile , illud propter quod ipſe venerat , opus ve-
nerabile compleretur . Cum itaque audimus , *Nonne ergo vos duodecim elegi ,* Jo. 6. 71.
& unus ex vobis diabolus eſt ? illos debemus intelligere electos per miſe-
ricordiam , illum per judicium ; illos ad obtinendum Regnum ſuum , illum S. Aug. lib. de
ad fundendum ſanguinem ſuum .... *Horum fides quæ per dilectionem ope-* corrept. &
ratur , profectò aut omninò non deficit , aut ſi quorum deficit , reparatur ante gratia , c. 7.
quàm vita iſta finiatur ; & deleta , quæ intercurrerat , iniquitate , uſque in fi-
nem perſeverantia deputatur . Qui verò perſeveraturi non ſunt , ac ſica fide Chri-
ſtiana & converſatione lapſuri ſunt , ut tales eos vitæ hujus finis inveniat ;
procul dubio nec illo tempore , quo benè pièque vivunt , in iſtorum numero
computandi ſunt . Non enim ſunt à maſſa illa perditionis præſcientia Dei &
prædeſtinatione diſcreti ; & ideò nec ſecundùm propoſitum vocati , ac per hoc
nec electi : ſed in eis vocati , de quibus dictum eſt , Multi vocati ; *non in*
eis de quibus dictum eſt , Pauci verò electi . *Et tamen quis negat eos ele-*
ctos , cum credunt , & baptizantur , & ſecundùm Deum vivunt ? Planè di-
cuntur

cuntur electi à neſcientibus, quid futuri ſint, non ab illo qui eos novit non habere perſeverantiam, quæ ad beatam vitam perducit electos; ſcitque illos ita ſtare, ut præſcierit eſſe caſuros.

X. Ut ut verò explicetur illa Parabola, in cujus interpretatione antiqui Patres non omninò conveniunt, ex denarii tamen æqualitate, qui omnibus operariis, quamvis inæquali labore functis, pariter datus eſt, perperàm colligebant Jovinianus æternæ compenſationis & gloriæ, proinuèque & meritorum, in beatis omnibus æqualitatem: *Unus enim denarius non unum eſt præmium; ſed una vita, & una de gehenna liberatio.* Æqualis omnium Sanctorum ſalus; licèt ſalutis pro labore diverſa ſit gloria. *Hoc denario vita ſignificatur æterna, ubi ampliùs alio nemo vivit; quoniam vivendi non eſt diverſa in æternitate menſura. Sed multæ manſiones, diverſas meritorum in una vita æterna ſignificant dignitates.* Alia eſt *enim* gloria ſolis, alia gloria lunæ, alia gloria ſtellarum: ſtella enim à ſtella differt in gloria; ſic & reſurrectio mortuorum. *Tamquam ſtellæ Sancti diverſas manſiones, diverſas claritates tamquam in cælo ſortiuntur in Regno: ſed propter unum denarium nullus ſeparatur à Regno; atque ita Deus erit omnia in omnibus: ut quoniam* Deus charitas eſt, *per charitatem fiat, ut quod habent ſinguli, commune ſit omnibus. Sic enim quiſque etiam ipſe habet, cùm amat in altero, quod ipſe non habet. Non erit itaquè aliqua invidia imparis claritatis, quoniam regnabit in omnibus unitas charitatis.*

S.Hier. lib. 2. contra Jovin. & epiſt. 145. S.Aug. tr. 67. in Ioan.

1.Cor. 15.

XI. *Et aſcendens Jeſus Ieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam. & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, Scribis, & condemnabunt eum morte.* Ex Epherem civitate, quo ſe ſecerat poſt reſurrectionem Lazari, ut Phariſæorum invidiam declinaret, & ubi cum Diſcipulis ſuis aliquandiu moratus eſt, aſcendit Jeſus Jeroſolymam, ultimum vitæ ſuæ Paſcha celebraturus; dum porrò iter faceret, duodecim Diſcipulis ſuis à comitatu paulìſper ſegregatis & ſubductis, paſſionem ac mortem ſuam prædicit, ut eos ad tentationem præparet, ne ex Paſſione ſua & Crucis ignominia ſcandalizentur. Tribulatio enim fit levior, cùm expectantibus & paratis advenit, quàm ſi repentina opprimeret. Crebrò autem hanc illis prædictionem repetit ut diſcant, ipſum Paſſionis & mortis ſuæ præſcium, eam ſponte ac liberè ſuſcepiſſe. *Ecce*, conteſtantis eſt, ut memoriam præſcientiæ hujuſmodi in cordibus recondant. *Aſcendimus*: Videte, quia voluntariè vado ad mortem, meque ipſum offero, quia volo, ut Prophetia impleatur: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*, Cùm ergo me in Cruce pendentem videritis, ne putetis me hominem eſſe tantùm: nam etſi poſſe mori hominis eſt; velle tamen mori, hominis non eſt. *Ecce*, jam imminet tempus, quod ſæpè vobis prædixi: *Et Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis*: Tradar ego ab uno ex Diſcipulis & domeſticis meis; Principibus Sacerdotum, qui ſanctimonia; & Scribis, qui eruditione & ſcientia Legis præcellere cæteris deberent: qui tamen *condemnabunt* me *morte*. Damnarunt autem, non ſententiam judiciali poteſtate pronunciando, ſed præjudicio auctoritatis ſuæ, declarando & conclamando *Reum mortis*. Marci 14. verſ. 64. *Summus autem Sacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis blaſphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis*. Confer cum *Matthæi* 27. 1. 2. & 3. Non alio quàm Crucis ſupplicio Chriſtus mori volebat, ut implerentur Prophetarum oracula. Hoc autem ſupplicii genere ipſum afficere Judæi non poterant, cùm uſitatum apud illos non eſſet. Unde Pilato illis permittenti, ut Chriſtum ſecundùm

Jo. 11. 54.

S.Hieron. in hunc locum. S. Io. Chryſ. hom. 66. in Matth. Auct. operis imperf. in Matth.

Iſai. 53. 7.

dùm Legem ſuam judicarent, reſponderunt (ut S. Joannes obſervat:) *Nobis non licet interficere quemquam. Ut ſermo Jeſu impleretur, quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus*: Scilicet. Jo. 18. 31. 32.

Et tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum. Tradent Pilato, ejuſque conſilio & ſatellicio. Act. 10. 27. *Convenerunt enim verè in civitate iſta adversùs ſanctum puerum tuum Jeſum, quem unxiſti, Herodes & Pontius Pilatus cum Gentibus, & populis Iſrael, facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri*. Oſtendit autem Chriſtus facinoris indignitatem, quòd ad ſe perdendum illorum opera uſuri eſſent, quorum etiam contactum defugiebant. Sic Davidis facinus in Uriæ nece oſtenditur 2. Regum, 12. 9. *Et interfeciſti eum gladio filiorum Ammon*. Tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum. Quamvis enim Judæi diſertis verbis à Pilato non petierint, ut Chriſtus flagellaretur; id tamen ipſis gratum fuit, & eum tradendo, malorum omnium, pœnarum, & opprobriorum quæ paſſus eſt, authores fuerunt. *Et tertia die reſurget*. Spe Reſurrectionis ſuæ mœſta Diſcipulorum corda ſolatur. Apoſtolos hanc prædictionem Chriſti tunc non intellexiſſe, S. Lucas obſervat: *Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis: & non intelligebant, quæ dicebantur*. Non quòd verba Christi non intelligerent, ſed quòd mortis & reſurrectionis ejus nondum caperent myſteria. Unde S. Marcus illos obſtupuiſſe & timuiſſe notat: *Erant autem*, inquit, *in via aſcendentes Jeroſymam: & præcedebat illos Jeſus, & ſtupebant, & ſequentes timebant*. Quomodo timore, ſtupore, triſtitia afficiebantur, ſi non intelligebant? Morte quidem acerbiſſima & probroſa damnandum intelligebant (quæ verborum Chriſti erat ſignificatio;) ſed Myſterium diſpenſationis hujus non intelligebant, quòd nempè morte ſua univerſo hominum generi ſalutem eſſet allaturus. Neque etiam reſurrectionis ejus myſterium, & quæcumque per eam admirabiliter operaturus erat, intelligebant. Nam alios quidem ab aliis excitatos audierant, & ab ipſo Jeſu à morte ad vitam revocatos viderant: quòd verò quiſquam ſe ipſum à morte excitaſſet, ita ut in poſterum non moreretur, inauditum erat, eorumque captum ſuperbat.

Luc. 18. 34. Marc. 10. 32. S. Jo. Chryſ. hom. 66. in Matth.

XIII. *Tunc acceſſit ad eum Mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis, adorans, & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi: Dic, ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in Regno tuo*. Cùm Salome Mater Jacobi & Joannis. Chriſtum brevi moriturum, & tertia die reſurrecturum, Regnique poſſeſſionem aditurum audiviſſet, pro filiis ſolicita, cum illis ad ipſum acceſſit, & coram ipſo procumbens, ſignificavit ſe aliquid pro ipſis petere, quod jure propinquitatis ſe impetraturam confideret; ſcilicet ut Regni illius, quod temporale futurum exiſtimabant, primi proceres eſſent, dignitate & auctoritate ipſi Jeſu proximi. Acceſſit autem, & petiit incrementum filiorum, tum ipſorum inſtinctu, tum affectu motuque proprio. Et quidem quòd filii matrem impulerint, ut ad Jeſum accederet, & pro ipſis rogaret, S. Marcus oſtendit, ipſos acceſſiſſe & petiiſſe commemorans: *Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes filii Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis, ut faciam vobis? Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua. Jeſus autem dixit eis*, &c. Narrat & S. Matthæus, Chriſtum filiis reſpondiſſe, non matri, quòd *ejus preces ex filiorum deſcendere voluntate* intelligeret; ut S. Hieronymus obſervat. Ambitus quidem rei fuiſſe

Marci 10. 35.

S. Hieron. in hunc locum, & S. Aug. lib. 1. de conſ. evang. c. 54.

fuiſſe videntur & filii, & mater, tametſi venialis. *Poſtulat mater errore muliebri, & pietatis affectu, neſciens quid peteret* (inquit S. Hieronymus.) Matri pro filiorum honore ſolicitæ *immoderatior quidem, ſed tamen ignoſcenda menſura votorum eſt. Etſi error, pietatis tamen error eſt;* (inquit S. Ambroſius.) *Neſciunt enim materna viſcera patientiam. Etſi voti avara, tamen veniabilis cupiditas, quæ non pecuniæ eſt avida, ſed gratiæ. Nec inverecunda petitio, quæ non ſibi, ſed liberis conſulebat. Matrem conſiderate, matrem cogitate . . . . . Conſiderate fœminam, hoc eſt, ſexum fragiliorem, quem Dominus propria nondum confirmaverat paſſione. Conſiderate Evæ illius primæ mulieris hæredem transfuſa in omnes immoderatæ cupiditatis ſucceſſione labentem, quam Dominus adhuc proprio ſanguine non redemerat, nondum innatam affectibus omnium immodici contra fas honoris appetentiam ſuo cruore diluerat. Hereditario igitur mulier delinquebat errore.*

S. Ambr. lib. 4. de Fide ad Gratian. c. 5.

S. Jo. Chryſ. hom. 66. in Matth.

XIV. *Reſpondens autem Jeſus dixit: Neſcitis quid petatis*. Multiplici errore implicita eſt petitio veſtra: Regnum enim meum temporale non eſt ac terrenum, ut exiſtimatis; ſed ſpirituale, & ipſis Virtutibus Angelicis ſublimius. Neque hoc ſtatu idonei eſtis poſſeſſioni primariſque ſedibus Regni mei. Sed nec jure cognationis, aut precum ambitu, ſed meritis, & laboribus impetratur. Pugnandum ac vincendum eſt, ante triumphum & coronas, *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Satne virium habetis, ut eamdem ſortem ſubeatis paſſionum & mortis, quam ego ſubiturus ſum? Hæc enim via eſt, qua Regni mei poſſeſſio, primæque in eo ſedes poſſunt impetrari. Obſervant eruditi Interpretes, calicis nomine in Scripturis ſignificari ſortem, quæ decernente ac moderante Deo cuique obtingit, ſive proſpera ſit, ſive adverſa: proſpera quidem Pſalm. 16. verſ. 6. *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei*, &c. Pſalm. 22. verſ. 5. *Et calix meus inebrians quàm præclarus eſt!* Adverſa verò Pſ. 10. 7. *Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum*. Pſal. 115. 13. 14. 15. *Quod retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus: pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus*, Iſaiæ 51. 17. *Elevare, elevare conſurge Jeruſalem, quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ ejus: uſque ad fundum calicis ſoporis bibiſti, & potaſti uſque ad feces*. Jeremiæ 26. 15. *Quia ſic dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Sume calicem vini furoris hujus de manu mea, & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te*, &c. Matth. 26. 39. *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Metaphoram ſumptam notant vel ab antiquo more, quo damnatis ad mortem porrigi ſolebat poculum veneno plenum, ut eo epoto extinqueretur: vel à more conviviorum, ubi patres-familias vel honoratiſſimus quiſquis convivio præſidebat, bibendi leges ferebat; & præſcribebant, quantùm quiſque biberet, & quomodo temperatum: quæ leges moleſtæ erant conviviis, & iis liberari, magnæ gratiæ loco ducebatur. Unde illud Horatii:

Lib. 2. Saty. 6.

Prout cuique libido eſt,
Siccat inæquales calices conviva, ſolutus
Legibus inſanis.

Hinc nomen *calicis* ad pœnam ſignificandam tranſlatum & uſurpatum eſt apud profanos & ſacros Scriptores. Nonnulli Codices Græci, & Syriaca Verſio, & Arabica, & Perſica, & Evangelium ſecundùm Hebræos, hoc loco habent poſt hæc verba, *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus*

rus ſum ? Et baptiſmate, quo ego baptizor, baptizari ? Verùm melioris notæ Codices hanc ſententiam non habent, à Vulgata noſtra Verſione Latina abeſt, nec eam agnoſcunt SS. Hilarius Ambroſius, Hieronymus, nec ipſis antiquior Origenes Tom. 16. in Matthæum, ubi cùm illam ex S. Marco citet, argumento eſt, in Codices nonnullos Grecos irrepſiſſe, ex margine translatum in Textum ab imperitis librariis; cùm nota marginalis ex Marci 10. capite accepta eſſet, ubi ſic loquitur Chriſtus verſ. 38. *Poteſtis bibere calicem, quem ergo bibo: aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari* ? Baptiſmi porrò nomine idem ſignificat, quod nomine calicis, paſſionem ſcilicet ac mortem, metaphorica locutione, qua res adverſæ & calamitates in Scriptura Sacra ſæpè comparantur gurgitibus aquarum, quibus veluti ſubmerguntur, qui vexantur. Duas martyrium ſignificationes comprehendit, quarum altera *calix ſalutaris* appellatur, alia autem *baptiſmo*: & quatenus labores aliquis ſuſtinet, calix eſt ab eo ebibitus, qui illata ſibi omnia perſert, dolores ſuſcipit ac veluti haurit, eoſque nec repellit, nec rjicit, vel evomit: Baptiſma autem eſt quatenùs remiſſionem peccatorum adipiſcitur qui mala ſuſtinet, ut exponit Origenes. Suum autem baptiſma Chriſtus vocat, ut magnam orbi futuram expiationem per paſſionem ſuam ſignificet.

Pſ.8.verſ.1.2. & 3. Origen. Tom. 16. in Matth. Edit. Huetii.

S.Jo.Chryſ. hom. 66.

XIV. *Dicunt ei: Poſſumus*. Parati ſumus tecum mori. Non intelligebant, quod ſe poſſe tam confidenter affirmabant. Id pollicebantur non tam ex fiducia ſuæ fortitudinis, quàm ex ignorantia ſuæ fragilitatis; ſicut enim bellum dulce inexpertis videtur, ita & martyrium.

Auctor oper. imperf. in Matth.

XV. *Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: ſedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo*. Martyrii gratiam & coronam ipſis promittit. Idque impletum eſt, cùm Jacobus gladio cæſus eſt juſſu Herodis: Joannes autem ejus frater propter martyrium miſſus eſt Romæ in ferventis olei dolium, & in Pathmos inſulam relegatus, ubi multas calamitates paſſus eſt: unde bibit calicem confeſſionis, quamvis ſanguinem reverà non fuderit. Certè Policrates Epheſiorum Epiſcopus in Epiſtola ad Victorem Romanum Epiſcopum, cujus fragmentum refert Euſebius, Joannem Apoſtolum *Doctorem & Martyrem* appellat. *Calicem quidem meum bibetis*, patiemini pro fide & confeſſione nominis mei: *Sedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis*; quatenùs homo ſum. Rogatus enim à muliere quaſi homo, ut ad dexteram vel ad ſiniſtram filios ejus ſedere pateretur; quia illa quaſi hominem rogaverat, & Dominus quaſi tantummodò homo de ſua paſſione reſpondit: *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum* ? Itaque quia ſecundùm carnem de paſsione ſui corporis loquebatur. *demonſtrare voluit, quòd ſecundùm carnem quidem ſubeundæ paſſionis nobis exemplum ac ſimilitudinem derelinqueret, ſecundùm humanam autem conditionem non ſedis ſupernæ conſortia donaret. Hoc eſt enim quod dixit*. Non eſt meum, *ſicut alibi*, Mea doctrina non eſt mea: *quia quæ divina ſunt, non ſunt carnis eloquia*. Vel, *non eſt meum dare vobis*: Quamquam enim meæ ſit poteſtatis & officii ſedes & præmia in cœleſti Regno dare; non eſt tamen meum dare vobis, quia petitis, aut quia cognati mei eſtis: non eſt meum dare vobis qui nondum meruiſtis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo, propter merita conferendum: Non enim coronabitur, niſi qui legitimè certaverit. *Non eſt enim acceptio perſonarum apud Deum: ſed quicumque talem ſe præbuerit, ut Regno cœlorum dignus fiat, hic accipiet, quod non perſonæ, ſed vitæ paratum eſt. Si itaque tales eſtis qui conſequa-*

Act. 12. Tertul. lib. de præſcript. c. 36. S. Hieron. in hunc locum, & lib. 1. cont. Jovin. & in Catal. Script. Eccl. in Joan. Euſebius lib. 3. hiſto. Eccl. cap. 31.

S. Ambr. lib. 5. de fide, c. 6.

S. Hieron. in hanc locum.

mini Regnum cœlorum , *quod Pater meus triumphantibus & victoribus præ-
paravit* , *vos quoque accipietis illud*.
His igitur verbis , *Nen eſt meum dare vobis*, non ſignificat Chriſtus,
ad ſe non pertinere cœleſtium diſtriburionem præmiorum , imò potiùs ſul
eſſe officli , ſuæque poteſtatis hos præ illis in primariis Regni ſui ſedi-
bus collocare ; non tamen immeriros , ſed à Patre prædeſtinatos , ut per
merita primas in Regno cœlorum obrineant . Quemadmodum ergo Patri
Joan. 5. 22. non derogat , cum ait : *Pater non judicat quemquam* , *ſed omne judiciùm
dedit Filio* : ita nec ſibi aliquid derogat , cùm dicit : *Non eſt meum dare*
Luc. 22. 29. *vobis* , *ſed quibus paratum eſt à Patre meo* : ſiquidem aliàs Regnum cœle-
ſte ſe illis daturum pollicetur : *Ego* , inquit , *diſpono vobis* , *ſicut diſpoſuit
mihi Pater meus Regnum* , *ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in Re-*
Joan. 14. 12. & *gno meo* , *& ſedeatis ſuper thronos judicantes duodecim Tribus Iſrael*. Et rur-
13. ſus ait : *Ego ad Patrem vado* , *& quodcumque ab eo petieritis in nomine
meo* , *hoc faciam* . Sacrilegum itaque eſt aſſerere , quòd Filius dare non
poſſit , quod Pater dare poreſt ; & quòd non poſsit facere , quicquid Pa-
S. Amb. lib. 5. ter in nomine ejus fuerit obſecratus . Non ergo dixit , *Quibus paratum
de fide, c. 5.* *eſt à Patre meo* , ut tantummodò à Patre poſcatur ; nam omnia quæcum-
que à Patre fuerint poſtulata , ſe donare memoravit . Quod paratum eſt
à Patre , & à Filio qui Dominus ac Rex eſt gloriæ paratum eſt : quia
S. Aug. lib. 1. ipſe & Pater unum ſunt . In Trinitate enim quod de ſingulis dicitur ,
de Trin. c. 12. omnium eſt , propter inſeparabilem operationem unius ejuſdemque ſubſtan-
tiæ . Cùm igitur ait , *Sed quibus paratum eſt à Patre meo* ; cùm Patre
intelligi voluit parare ſedes gloriæ , quibus vellet . *Non eſt meum dare*,
ſecundùm formam ſervi : *Non eſt humanæ poteſtatis hoc dare* , *per quod
Deus æqualis eſt Patri* . Non eſt meum dare ; *id eſt* , *non humana poteſta-
te iſta do* , ſed quibus paratum eſt à Patre meo : *ſed jam tu intellige* , *quia
ſi omnia quæ habet Pater* , *mea ſunt* , *& hoc utique meum eſt* , *& cum
Patre iſta paravi* ,
S. Jo. Chryſ. XVI. *Et audientes decem indignati ſunt de duobus fratribus* , æmulatione
hom. 66. carnali , qualis inter aulicos Principum hujus mundi fervere ſolet . Nec
mirum cùm nondùm in eos Spiritus Sanctus deſcendiſſet , cujus virtute à
terrenis illis cupiditatibus purgati ſunt . *Jeſus autem vocavit eos ad ſe*,
ut eos ſaluberrimis documentis ſanaret , ſuæque humilitatis exemplo ad
modeſtiam revocaret . Et ait : *Scitis* , *quia Principes gentium dominantur
eorum* : *& qui majores ſunt* , *poteſtatem exercerent in eos*. *Non ita erit in-
ter vos* : *ſed quicumque voluerit inter vos major fieri* , *ſit veſter miniſter* : *&
qui voluerit inter vos primus eſſe* , *erit veſter ſervus* . Ab affectando Regni
cœleſtis ſeu Eccleſiæ principatu Diſcipulos ſuos Chriſtus deterret , pro-
poſito diſcimine ſæcularis principatus & dominationis , qualem Gentium
Deum ignorantium Reges exercebant , & Eccleſiaſtici Regiminis , cui Apoſto-
li & eorum ſucceſſores Epiſcopi deſtinati erant . Sæcularia imperia ambitioſiùs
appeti mirum non eſt , ut quæ ad imperantium utilitates , faſtum , ac vo-
luptates converti ſoleant . Qui autem in Regno meo excellenti deſiderio
tenentur , illi ſciant , ſibi majus quàm cæteris onus miniſterii ac ſervitu-
tis incumbere ; non propria , ſed eorum quibus præſunt , commoda quæ-
rere ; ſe ipſos pro eorum animabus & ſalute devovere , ac lubenter im-
pendere debere . Hinc S. Paulus ait : *Non quæro quæ veſtra ſunt* , *ſed vos*.
2. Cor. 12. 14. *Nec enim debent filii parentibus theſaurizare* , *ſed parentes filiis* . *Ego autem
libentiſſimè impendam* , *& ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris*.
XVII. *Sicut Filius hominis non venit miniſtrari* , *ſed miniſtrare* , *& dare
ani-*

Digitized by Google

animam ſuam redemptionem pro multis . Qualis Rex , tales ſint qui prefecturas primarias in Regno gerunt . Exemplum igitur meum imitari vos oportet . Ego enim Rex & Dominus omnium , non veni in hunc Mundum , ut hominum ſatellitio & miniſterio utar ad ſplendorem & pompam , non ut meis rationibus ſerviam , non ut opes & delicias conſecter , non ut ſubditos pro gloria & magnitudine mea tuenda morti exponam , ut ſæculi Reges ſolent : ſed ut hominum ſaluti & utilitati ſerviam , laboribus , peregrinationibus , prædicatione , miraculis , ipſa ſanguinis mei effuſione ac vitæ oblatione ſerviam , ipſam ut pretium redemptionis tradendo *pro multis* , ſive pro omnibus , qui ſimul multi ſunt . 2. Corinth. 5. 14. & 15. *Si unus pro omnibus mortuus eſt , ergo omnes mortui ſunt , & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus , ut & qui vivunt , jam non ſibi vivant , ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt , & reſurrexit* . Et 1. ad Timot. 11. 6. *Unus enim Deus , unus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus : qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus* . Maluit tamen hic *pro multis* , quàm pro omnibus , ſanguinem ſuum effundendum in redemptionem dicere , ut mortis ac redemptionis ſuæ fructum in multos redundaturum ſignificaret , qui in ipſum credituri erant , non Judæos ſolùm , ſed & Gentiles. Unde infra cap. 26. ſanguis Chriſti dicitur effundendus *pro multis in remiſſionem peccatorum* . Et Joannis 11. 52. Jeſus *moriturus dicitur pro Gente , & non tantùm pro Gente , ſed ut filios Dei , qui erant diſperſi , congregaret in unum* . Et ad Hebræos 9. 8. *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata* . Quod Iſaiæ 53. 11. & 12. prædictum eſt : *In ſcientia ſua juſtificabit ipſe juſtus ſervus meus multos , & iniquitates eorum ipſe portabit . . . . . Et ipſe peccata multorum tulit , & pro tranſgreſſoribus rogavit* . In hunc ſenſum S. Hieronymus : *Non dixit , animam ſuam redemptionem dare pro omnibus , ſed pro multis , id eſt , pro his qui credere voluerint* . S.Hieron. in hunc locum.

XVIII. *Et egredientibus illis ab Jericho , ſecuta eſt eum turba multa* . Jeſum cum Diſcipulis ſuis Jericho exeuntem , magna populi frequentia ſecuta eſt . *Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam , audierunt , quia Jeſus tranſiret : & clamaverunt dicentes , Miſerere noſtri , Fili David* . Una & eadem Hiſtoria eſt , quam & S. Marcus cap. 10. & S. Lucas cap. 18. commemorant . Unum enim miraculum à tribus Evangeliſtis narrari , ex circumſtantiis compertum eſt . Quia porrò duorum illorum cæcorum alter erat altero notior , unius tantùm meminerunt duo poſteriores Evangeliſtæ , cujus & nomen appellat S. Marcus *Bartimæum* , *filium Timæi* . Ait quidem S. Lucas , miraculum illud factum eſſe , cùm Chriſtus appropinquaret Jericho ; alii Evangeliſtæ , cum Jericho exiiſſet . Sed tamen nulla inter illos diſcordia eſt , nulla miraculi diverſitas . Ut enim Viri Eruditi obſervant , *Tò appropinquare* non ſemper motum ad locum : ſed ſæpè diſtantiam tantùm ſignificat ; ut Lucæ 19. 29. *Cùm appropinquaſſet Bethphage & Bethaniam* : & tamen Bethaniam jam tranſierat . Senſus ergo eſt : Cùm Jeſus non procul diſtaret ab oppido Jericho , *Cæcus quidam ſedebat ſecus viam mendicans . Et cùm audiret turbam prætereuntem , interrogabat , quid hoc eſſet . Dixerunt autem ei , quòd Jeſus Nazarenus tranſiret , Et clamavit , dicens : Jeſu fili David , miſerere mei* .

S.Aug. lib. 2. de conſenſu evang. c. 56.

Luc. 18.35.

XIX. *Turba autem increpabat eos , ut tacerent* , quia vel putabant , eos ſtipem tantùm rogaſſe mendicorum inſtar cæterorum , vel eorum clamorem Jeſu nihil reſpondenti moleſtum fuiſſe . *At illi magis clamabant , dicentes Domine miſerere noſtri , Fili David* . Clamabant fortiùs , ut ſupra turbæ

Digitized by Google

Marc. 10. 49. ſtrepitum à Jeſu exaudirentur; ac geminato clamore, invictæ fidei & ardentis deſiderii ſpecimen præberent. *Miſerere noſtri*, *Fili David*, tu qui Davidi promiſſus es, ex ſemine David ſecundùm carnem naſciturus, verus Meſſias, mundique Salvator. *Et ſtetit Jeſus*, *& vocavit eos*, ſeu *vocari præcipit*, ut SS. Marcus & Lucas referunt. *Et ait*: *Quid vultis*, *ut faciam vobis?* Non ignorans interrogat, ſed ut ſupplicantium fides manifeſta fieret, evidenſque ac fructuoſum eſſet miraculum. *Dicunt illi*: *Domine*, *ut aperiantur oculi noſtri*. Quod præſtare, Dei proprium opus eſt. Geneſ. 20. 19. *Aperuitque oculos ejus Deus*. 4. Regum 6. 17. *Cumque oraſſet Eliſæus*, ait: *Domine*, *aperi oculos hujus*, *ut videat*. *Et aperuit Dominus oculos pueri*, *& vidit*. Pſal. 145. *Dominus illuminat cæcos*. Iſaiæ 34. *Deus ipſe veniet*, *& ſalvabit vos*: *tunc aperientur oculi cæcorum*: Jeſum itaque Meſſiam & Deum agnoſcunt, qui ipſum ſupplices orant, ut eorum oculos aperiat. *Miſertus autem eorum Jeſus*, *tetigit oculos eorum*. Tetigit ut homo, ſanavit ut Deus. *Præſtat enim Artifex*, *quod natura non dederet*; *aut certè quod debilitas tulerat*, *Miſericordia donat*: (inquit S.Hieronymus.) *Et confeſtim viderunt*. Natura enim paulatim, Deus momento producit opus. Statim itaque ac vivifica Chriſti manu tacti ſunt, viſum recepere, *& ſecuti ſunt eum*: ut gratum animum erga benefactorem ſuum teſtarentur, ejuſque potentiam prædicarent.

Luc. 18.40. S.Jo. Chryſ. hom. 67. in Matth.

S. Hieron. in hunc locum.

Senſus Moralis.

S.Gregor. M. hom. 19. & Aug. ſerm. 87.

I. Simile *eſt Regnum cælorum homini patri familias*, *qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam*, &c. Pater familias Deus Optimus Maximus, vineam habet, univerſalem ſcilicet Eccleſiam, quæ ab Abel juſto uſque ad ultimum electum, qui in fine mundi naſciturus eſt, quot ſanctos protulit, quaſi tot palmites miſit. Exiit Deus primo mane, & per creationem, & per Incarnationem Filii ſui, & omnes homines, maximè verò Fideles, vocavit ad laborem in vinea ſua exercendum, juſtitiæ ſcilicet Chriſtianæ opera. Singulis autem horis diei, id eſt, ſingulis vitæ hujus mortalis ætatibus, vocantur & conducuntur ad laborem. Tamquam prima hora vocati, qui recentes ab utero matris incipiunt eſſe Chriſtiani; quaſi tertia pueri, quaſi ſexta juvenes, quaſi nona vergentes in ſenium, quaſi undecima omninò decrepiti; unum tamen vitæ æternæ denarium omnes accepturi. *Exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam*. Ad erudiendam Dominus plebem ſuam, quaſi ad excolendam vineam ſuam, nullo tempore deſtitit operarios mittere; quia & priùs per Patres, & poſtmodum per Legis Doctores & Prophetas, ad extremum verò per Apoſtolos, dum plebis ſuæ mores excoluit, quaſi per operarios in vineæ cultura laboravit. Operator ergo mane, hora tertia, ſexta, & nona, antiquus ille Hebraicus populus deſignatur, qui in electis ſuis ab ipſo mundi exordio, dum recta fide Deum ſtuduit colere, quaſi non deſtitit in vineæ cultura laborare: Ad undecimam verò Gentiles vocantur, quibus & dicit: *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* Qui enim tranſacto tam longo mundi tempore, pro vita ſua laborare neglexerant, quaſi tota die otioſi ſtabant: *Nemo*, inquiunt, *nos conduxit*. Nullus quippè ad eos Patriarcha, nullus Propheta venerat.

S.Greg.M.ib.

S.Aug. ſerm. 82.alias 59.de Verb. Dom. *Simile eſt Regnum cælorum homini patri familias*, *qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam*. Colimus Deum, & colit nos Deus. Sed non ſic Deum colimus, ut nos eum meliorem colendo faciamus: Colimus

limus enim eum adorando, non arando. *Ille autem colit nos tamquam agricola agrum.. Quod ergo nos ille colit, meliores nos reddit; quia & agricola agrum colendo facit meliorem: & ipſum fructum in nobis quærit, ut eum colamus. Cultura ipſius eſt in nos, quòd non ceſſat verbo ſuo exſtirpare ſemina mala de cordibus noſtris, operire cor noſtrum tamquam aratro ſermonis, plantare ſemina præceptorum, expectare fructum pietatis. Cùm enim iſtam culturam in cor noſtrum ſic acceperimus, ut eum bene colamus, non exiſtimus ingrati agricolæ noſtro, ſed fructum reddimus, quo gaudeat. Et fructus noſter non illum ditiorem facit, ſed nos beatiores.*

II. *Quid hic ſtatis tota die otioſi? Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit.* Cùm arguantur otioſitatis ipſi quoque, quos nemo conduxit: qui jam conducti ſunt, ſi otioſi inventi fuerint, quid merentur? *Fides quippè ſine operibus mortua eſt.* Ergo *dum tempus habemus, operemur bonum ... Venit nox, quando nemo poteſt operari.* Tempus breve eſt, quo laborare in vinea Domini poſſumus: æterna merces, quam ſperamus. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Poſt hanc vitam *Tempus non erit ampliùs* operandi & merendi, ſed in æternum quieſcendi & gaudendi, vel ſine fine patiendi. Caveamus, ne ſervi inutiles ſimus. Otioſa vita, damnationis æternæ cauſa. Homo lege creationis; peccator lege pœnitentiæ; Chriſtianus lege redemptionis & adoptionis ſuæ ad laborandum pro ſalute ſua tenetur. Vocat nos Deus ad vineam ſuam colendam omni hora, in pueritia, in juventute, in ætate virili, in ſenectute. Niſi nos gratia ſua vocaret atque præveniret, ſalutem noſtram operari non poſſemus. Priùs agit in nobis ſine nobis, ut ſubſequente conſenſu noſtro, bonum quod agimus, agat nobiſcum. Voluntas quam gratia Dei non prævenit, lumen non habet, ſed errat in tenebris, ambages dubiarum ingreſſa viarum; ardorem non habet, niſi ut in vitia præceps omnimoda mobilitate ruat; vires non habet, niſi ut in vulnera vulnere ſurgat. Omnis enim mali ex ſe capax, ad omne bonum impotens eſt, niſi adjuventur ab omnipotenti bono. *Ite & vos in vineam meam.* Niſi Chriſtus nos quærat, vocet, conducat, applicet ad opus, aut in otio torpeſcemus, aut opera tenebrarum faciemus; vanitatis cauſa, non æternitatis, non ſalutis æternæ, non Dei intuitu laborantes. *Sine me* (inquit) *nihil poteſtis facere.* Nihil poſſumus in negotio ſalutis noſtræ, niſi per Chriſtum, *creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.*

S. Bern. ſer. 2. De purific. B. Mariæ Virgin.
Gal. 6. 10.
Joan. 9. 4.
S. Auguſtin.
S. Proſp.
Joan. 15. 5.
Epheſ. 2. 10.

III. *Cùm ſero autem factum eſſet, dicit Dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis uſque ad primos. Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.* Immenſa Dei bonitas vult, noſtra eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona. Unus denarius, vita ſcilicet æterna, omnibus qui in ejus vinea laboraverint, in fine vitæ perſolvitur, ſimul omnibus beatæ reſurrectionis merces confertur. *Erimus in illa mercede omnes æquales, tanquam primi noviſſimi, & noviſſimi primi: quia denarius ille vita æterna eſt, & in vita æterna omnes æquales erunt. Quamvis enim meritorum diverſitate fulgebat, alius magis, alius minùs: quod tamen ad vitam æternam attinet, æqualis erit omnibus. Non enim alteri erit longius, alteri brevius, quod pariter ſempiternum eſt: quod non habet finem, nec tibi habebit, nec mihi. Alio modo ibi erit caſtitas conjugalis, alio modo ibi erit integritas virginalis: alio modo ibi erit fructus boni operis, alio modo corona paſſionis. Illud alio modo, illud alio modo: tamen quantùm pertinet ad vivere æternum,*

S. Auguſtin. ſer. 57. alias 59. de Verbis Domini.

nec

nec ille plus vivet illo , nec ille plus illo . Pariter enim ſine fine vivunt , cùm in ſuis quiſque claritatibus vivat : & ille denarius vita æterna eſt . Non murmuret ergo , qui poſt multum tempus decepit , contra eum qui poſt modicum tempus accepit . Illi redditur , illi donatur ; utriuſque tamen una res donatur .
„ Cavendum tamen , ne ideò quiſque differat venire ad vineam , & in ea la-
„ borare , quia ſecurus eſt , quoniam quandocumque venerit , ipſum denarium
„ accepturus eſt . Securus eſt quidem , quòd ipſe denarius illi promittitur ,
„ ſed differre non jubetur . Numquid enim & illi qui ſunt ad vineam con-
„ ducti , quando ad illos exibat pater-familias , ut conduceret quos invenit
„ hora tertia , & conduxit , dixerunt : Non imus niſi hora ſexta ? aut quos
„ invenit hora ſexta , dixerunt : Non imus niſi hora nona ? aut quos nona
„ invenit , dixerunt : Non imus niſi undecima ? Omnibus enim tantumdem
datnrus eſt : quare nos amplius fatigamur ? *Quid ille daturus ſit , & quid facturus ſit , penes ipſum conſilium eſt ; tu quando vocaris , veni* . Merces
„ enim cunctis æqualis promittitur : ſed de ipſa hora operandi magna quæſtio
„ eſt . Si enim illi , verbi gratia , qui vocati ſunt hora ſexta , in hac ætate
„ corporis conſtituti , ubi juveniles anni fervent , ſicut ipſa hora ſexta fer-
„ vet ; ſi dicerent illi juvenes vocati , Expecta , audivimus enim in Evan-
„ gelio , quia omnes unam mercedem accepturi ſunt : cùm ſenes facti fueri-
„ mus , hora undecima veniemus , tantumdem accepturi , quare laboraturi ?
„ Reſponderetur eis : *Laborare non vis , qui utrum vivas uſque ad ſenectam, neſcis ? Sexta hora vocaris , veni . Pater-familias tibi quidem etiam undecima venienti denarium promiſit ; ſed utrum vivas uſque ad ſeptimam , nemo tibi promiſit . Non dico uſque ad undecimam , ſed uſque ad ſeptimam . Quare ergo differs vocantem te , certus de mercede , incertus de die ? Vide , ne fortè quod ille tibi daturus eſt promittendo , tu tibi auferas differendo* . Si hoc rectè dicitur de infantibus , tamquam ad horam primam pertinentibus; ſi rectè dicitur de pueris , tanquam ad horam tertiam pertinentibus ; ſi rectè dicitur de juvenibus , tanquam in horæ ſextæ flagrantia conſtitutis : quantò magis rectè de decrepitis dicitur , Ecce jam hora undecima eſt , & adhuc ſtas , venire piger es ? An fortè non exiit ad te vocandum pater-familias ? Si non exiit , quid eſt quod loquimur ? Nempè nos ſervi de familia ipſius ſumus , conducere operarios miſſi ſumus . Quid ergo ſtas ? *Finiſti annorum numerum , feſtina ad denarium* . Æternæ ſalutis cauſa tota die , & uſque ad veſperam , id eſt , toto vitæ tempore , & uſque ad mortem laborandum eſt , nuſquam quieſcendum , nuſquam otio indulgendum . Quidni laboremus , cùm Chriſtus toto vitæ ſuæ mortalis decurſu , & ad mortem uſque crucis , noſtri cauſa laboraverit ? Momentum quidem temporis ſufficit ad promerendam vitam æternam , ſi peccaror animo ſincero ad Deum converſus fuerit , peccatum oderit , Deum toto corde dilexerit ; ſed temerariæ præſumptionis reus eſt , qui in extremo momento divinam miſericordiam ſibi adfuturam pollicetur , quam toto vitæ tempore contempſit , cùm ad pœnitentiam vocaret , ſinumque expanderet . Neque tamen peccator omnium horarum , in mortis articulo conſtitutus , ultimum illud momentum elabi ſinat , ſibique à dæmone præripi deſperatione & diffidentia de bonitate & miſericordia Dei . Nam qui vel hora undecima in vineam Domini venerunt , & in ea laboraverunt , eamdem mercedem accipiunt , ſi laboris brevitatem fervore charitatis compenſaverint.

IV. *Venientes autem & primi arbitrati ſunt , quòd plus eſſent accepturi : & acceperunt ſingulos denarios . Et accipientes , murmurabant adversùs patrem-familias , dicentes : Hi noviſſimi una hora fecerunt , & pares illos nobis*

Digitized by Google

his feciſti , qui portavimus pondus diei & æſtus . At ille reſpondens uni eorum , dixit : Amice , non facio tibi injuriam . . . . Tolle quod tuum eſt , & vade : Volo autem & huic noviſſimo dare ſicut & tibi . Non in laboris diuturnitate , non in propria juſtitia , ſed in ſola Dei miſericordia fidendum eſt . De noſtro minimè gloriandum , cùm noſtrum nihil ſit . Quid enim habemus , quod non acceperimus ? Non vocationis prioritas , non diuturnitas laboris , non auſteritas vitæ , non difficultas aut ſplendor operum ; ſed charitas , humilitas , & fidelitas , quam Deus in cordibus per Spiritum-Sanctum ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ diffundit , divinæ liberalitatis menſura eſt . Chriſtus dona ſua ſingulis membris ſuis dividit , prout vult . Menſura quiſque ſua ſit contentus : proprii doni , gratiæque quam accepit , fructus cum fœnore Deo offerat ; aliis verò non invideat , ſe ex ſeipſo nihil mereri certus , & de ſuo nihil habere præter mendacium & peccatum . *An non licet mihi , quod volo facere ?* (inquit pater-familias .) *Recolamus illos operarios in vinea , qui tota die laboraverunt , & eos qui hora una* (inquit S. Auguſtinus :) *nempè cauſa diverſa eſt impenſi laboris , & tamen idem judicium in redditione mercedis . Numquid & hic audierunt murmurantes à patre-familias , niſi , Hoc volo ? Ita quippè ejus erga alios fuit largitas , ut erga alios nulla eſſet iniquitas . Et iſti quidem utrique in bonis ſunt : Veruntamen quantum ad juſtitiam ſpectat & gratiam , poteſt & de reo qui liberatur , rectè dici reo qui damnatur ,* Tolle quod tuum eſt , & vade : huic autem volo *quod non debetur* donare . An non licet mihi facere quod volo ? An oculus tuus nequam eſt , quia ego bonus ſum ? *Hic ille ſi dicat , Cur non & mihi ? meritò audiet ,* O homo , tu quis es , qui reſpondeas Deo ? *Quem certe in uno veſtrum benigniſſimum largitorem , in te exactorem juſtiſſimum , in nullo tamen cernis injuſtum . Cùm enim juſtus eſſet , etiamſi utrumque puniret : qui liberatur , habet , unde gratias agat ; qui damnatur , non habet , quod reprehendat . . . . . In hac re ſicut juſta eſt ira ejus , ſicut magna eſt miſericordia ejus , ita inſcrutabilia judicia ejus .*

S. Auguſt. lib. de Dono perſeverantiæ , c. 8.

V. *Sic erunt noviſſimi primi , & primi noviſſimi : Multi enim ſunt vocati , pauci verò electi .* Qui ſegni & inerti animo in vinea Domini operantur , & negotium ſalutis ſuæ languenti charitate agunt , quamvis à pueritia vel juventute Deo ſe conſecraverint , non ſolùm noviſſimi fiunt in Regno cœlorum , ſed periculo damnationis æternæ ſe exponunt . Contra verò pœnitentes videmus , qui cùm juvenilibus annis in ſumma Dei oblivione vixerint , ac ſuis cupiditatibus abrepti , voluptatum illecebris allecti , in peccata ruerint præcipites ; ad Deum tamen matura aut etiam inclinante in ſenium ætate converſi , tanto charitatis fervore ipſi ſerviunt , ut in ejus Regno primos gloriæ gradus mereantur & conſequantur , præ illis qui jugum Domini ab adoleſcentia portaverunt . Ne igitur juſtus ſe extollat ſupra peccatores quantumvis obduratos ; ſed infra omnes Chriſtiana humilitate ſe dejiciat ; videat , ne cadat ; teneat quod habet , ne alius coronam ejus accipiat ; peccatorem illum , hominem illum nequiſſimæ & profligatiſſimæ vitæ , ſinceræ pœnitentiæ conatibus , charitatis fervore , ſe ſanctiorem fortè evaſurum cogitet , atque in Regno Dei priorem . Sola humilitas impedire poteſt , ne primi fiant noviſſimi ; aut divinam miſericordiam & gratiam advocare & obtinere , qua noviſſimi fiunt primi . *Parum eſt , ut illud quod in te eſt bonum agnoſcas , quòd à Deo ſit , niſi etiam inde non te extollas ſuper illum qui nondum habet ; qui fortaſſe cùm acceperit , tranſiet te . Quando enim erat Saulus Stephani lapidator , quàm multi*

S. Auguſt. enarr. in pſ. 70. ſerm. 1.

erant

Digitized by Google

erant Chriſtiani , quorum erat ille perſecutor ? Tamen quando converſus eſt, omnes qui ſe præceſſerant , ſuperavit .

Multi ſunt vocati , pauci verò electi . Non vocatione , non juſtitia temporali , ſed una perſeverantia , quæ Dei donum eſt omninò gratuitum , innoteſcunt electi : *Qui enim perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit* . Paulus quidem Apoſtolus fideles omnes complecti videtur ſanctorum , electorum , & prædeſtinatorum nomine . Nimirùm quia latent homines qui verè ſint electi , piè ſentiendum eſt omnes eſſe , qui fidei & pietatis ſpeciem præ ſe ferunt , & imagini filii Dei ſe conformes exhibere ſtudent . Unde

S. Auguſt. lib. de corrept. & grat. c. 9. S. Auguſtinus : *Appellamus ergo eos & electos Chriſti diſcipulos , & Dei filios , quia ſic appellandi ſunt , quos regeneratos piè vivere cernimus ; ſed tunc verè ſunt quod appellantur , ſi manſerint in eo propter quod ſic appellantur . Si autem perſeverantiam non habent , id eſt , in eo quod cœperunt eſſe , non manent , non verè appellantur , quod appellantur , & non ſunt : apud eum enim hoc non ſunt , cui notum eſt quod futuri ſunt , id eſt , ex bonis mali* . Paucitas electorum , præ ingenti numero reproborum , ſalutarem nobis timorem incutiat , cùm neſciamus , an amore , an odio digni ſimus .

VI. *Ecce aſcendimus Jeroſolymam , & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum , & Scribis , & condemnabunt eum morte* , &c. Veris tantùm Chriſti diſcipulis datum eſt noſſe myſterium , virtutem , ac fructum Crucis Chriſti ; ideò Chriſtus Jeroſolymam aſcendens , aſſumpſit duodecim Diſcipulos ſecretò , & cùm illis de Paſſione ſua , & præcipuis ejus circumſtantiis , necnon de ſua Reſurrectione collocutus eſt . Narravit autem adeò nitidè , quomodo tradendus eſſet primùm Principibus Sacerdotum & Scribis, deinde gentibus, *ad illudendum , & flagellandum , & crucifigendum* , ut ejus ſermo hiſtoria magis quàm Prophetia videretur . Paſſionem ſuam ac mortem non præſcivit ſolùm , ſed ardentiſſimè deſideravit : *Baptiſmo* (inquit)

Luc. 12. 50. *habeo baptizari , & quomodo coarctor , uſque dum perficiatur ?* De opprobriis ſuis , contumeliis , flagellis , cruce , ac morte , non tranquillo tantùm , ſed læto animo cogitabat & loquebatur . Aſcendamus & nos Jeroſolymam cum Salvatore noſtro , Paſſionis ejus , Crucis , mortis , ac Reſurrectionis myſteria meditemur . Compatiamur & condoleamus , ut Apoſtoli , cùm peccata noſtra cauſam fuiſſe conſtet , cur traditus ſit , contumeliis affectus , crudeliſſimè flagellatus , morte damnatus , crucifixus . Chriſti contumelias honoribus ſæculi , flagella deliciis ac voluptatibus , crucem bonis omnibus perituris præponamus . Spes reſurrectionis , quam nobis à mortuis tertia die reſurgens dedit , nos in adverſis conſoletur , & ad damna quæque , orbitates , ægritudines , contumelias , perſecutiones , tormenta , mortem ipſam , ſi opus fuerit , pro ejus nomine ac gloria forti

Hebr. 12. 1. 2. 3. animo tolerandam , accendat & confirmet . *Deponentes omne pondus , & circumſtans nos peccatum , per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen : aſpicientes in auctorem fidei & conſummatorem Jeſum , qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem , confuſione contempta , atque in dextera ſedis Dei ſedet . Recogitate enim eum , qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſùm ſemetipſum contradictionem , ut ne fatigemini , animis veſtris deficientes . Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis , adverſùs peccatum repugnantes : & obliti eſtis conſolationis , quæ vobis tamquam filiis loquitur , dicens : Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini , neque fatigeris dum ab eo argueris . Quem enim diligit Dominus , caſtigat : flagellat autem omnem filium , quem recipit. In diſciplina perſeverate . Tamquam filiis vobis offert ſe Deus : quis enim filius , quem non corripit pater ? Quòd ſi extra diſciplinam eſtis , cujus participes*

cipes facti ſunt omnes, ergo adulteri, & non filii eſtis.

VII. *Tunc acceſſit ad eum Mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo. Qui dicit ei, Quid vis? Ait illi, Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram, in Regno tuo.* Ambitioſi ſe humiliant ſpecie tenus, ut ad honores irrepant; ad occurſum majoris cujuſque decreſcunt, ut extollantur: *Fœnerando ſervitium, mercatur imperium.* Ambitionis vilitatem duo illi Apoſtoli Jacobus & Joannes non ignorarunt, qui primas in Chriſti Regno ſedes petituri, tempus illud obſervarunt, quo Chriſtus aſſumpſit duodecim Diſcipulos ſecretò; immò ſeorſim à reliquis Diſcipulis Chriſtum Dominum convenerunt. Cur honorem ac dignitates petituri, ſolitudinem quærunt, fugiunt arbitros & teſtes? *Cùm humano more id facerent, coram omnibus erubeſcentes dicere, ſeorſum ab aliis Diſcipulis Chriſtum convenientes, interrogaverunt. Præceſſerunt enim, ut remotis arbitris occultiùs loquerentur.* Vides quàm indecora ſit ambitio, quæ coram teſtibus erubeſcit. Et ne in receſſu quidem & ſolitudine ambitioſum deſiderium aperire auſi ſunt, ſed matrem præmiſerunt, quæ pro ipſis Chriſto ſupplicaret: *Pudore victi, matris patrocinium aſſumpſerunt.* Quin etiam ipſa mater accedens erubuit poſtulare, quod pro filiis ambitioſiùs optabat: & fortè penitùs obmutuiſſet, niſi ad loquendum excitaretur à Chriſto interrogante, *Quid vis?* Ambitio *mater hypocryſis, latebras amat, & tenebras, lucis impatiens eſt. Ambitio ſpureum vitium in immo jacet: videt tamen omne ſublime, ſed videri ipſa refugit. Nec mirum; optato namque neceſſe eſt careat, niſi caveat arbitros: Quò enim gloria plus affectatur, eo minùs apprehenditur, ubi deprehenditur affectari. Quid denique tam inglorium, quàm gloriæ cupidum deprehendi?* Duplex eſt ambitio; una nuda, & impudens, quæ palam Eccleſiaſticas dignitates & ſacra miniſteria petit & affectat. Talis fuit Thebulis ambitio, qui Eccleſiæ integritatem hæreſi ſua violavit, propterea quòd *in petitione Epiſcopatus repulſam tulerat.* Talis ambitio Valentini, de quo Tertullianus lib. adverſùs Valentinianos, cap. 9. *Speraverat Epiſcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat, & eloquio; ſed alium ex Martyrii prærogativa loci potitum indignatus, de Eccleſia authenticæ Regulæ abrupit (ut ſolent animi pro prioratu exciti, præſumptione ultionis accendi) ad expugnandam converſus veritatem.* Talis ambitio Diotrephis, de quo S. Joann. epiſt. 3. verſ. 9. *Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ; ſed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos,* &c. Alia eſt ambitio ſobria, & quodammodo oculata, ut loquitur S. Bernardus, moliens ſaltem cautè, etſi non caſtè. « Si valet proficere, clam negotia ſua curat: Sin verò, manet in ſe, & pudoris « umbram non deſerit. Equidem talis etſi Deum nondùm metuit ad ſalutem, « pro ingenita tamen verecundia honeſtatem interim retinet, quòd homines « reveretur, & publicum erubeſcit. » Talis erat ambitio filiorum Zebedæi. Ideò Chriſtus interrogat, quid velint, non ignorans certè, ſed *Ut reſpondere compulſi, ulcus aperiant, quod ſanare Chriſtus intendebat.* Ulcus ſanè periculoſum ambitio, ſic appellata, quòd *concupiſcentia apud animum ambiente, naſcatur ad gloriæ votum. Grande ſcilicet votum, quod non natura, nec veritas, ſed vitioſa animi paſſio concupiſcentia commendavit.*

S. Jo. Chryſ. hom. 65. in Matth.

S. Bern. epiſt. 126. ad Epiſc. Aquitaniæ.

Hegeſippus apud Euſeb. lib. 4. hiſt. Eccleſ. c. 21.

S. Jo. Chryſ.

Tertull. lib. de habitu muliebri, cap. 9.

VIII. *Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis, quid petatis.* Neſciunt, quid petunt, qui Eccleſiaſticas dignitates & miniſteria ſive beneficia ob honorem, opes, & commoda temporalia quærunt, non ob opus ſanctum ac laborem ſuſcipiunt. Neſciunt, quid petunt parentes, qui filios ſuos Eccleſiaſtico ſtatui deſtinant, non curantes, an ſint à Deo vocati. Ne-

S. Leo, ſer. 2. in Anniv. Aſſumpt. ſuæ.

ſciunt , quid petunt , qui hæreditate ſanctuarium Dei poſſidere , ſive jure cognationis obtinere conantur . De Chriſto Propheticè ſcriptum eſt : *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech* . Cur non ſecundùm ordinem Aaron ? Quia , ut ait S. Leo Magnus , *cùm hujus divini Sacerdotii ſacramentum ad humanas pervenit functiones , non per generationum tramitem curritur , nec quod caro & ſanguis creavit , eligitur : ſed ceſſante privilegio patrum , & familiarum ordine prætermiſſo , eos Rectores Eccleſia accipit , quos Spiritus-Sanctus præparavit ; ut in populo adoptionis Dei , cujus univerſitas ſacerdotalis atque regalis eſt , non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem , ſed dignatio cœleſtis gratiæ gignat Antiſtitem* . Neſciunt quid petunt , qui abſque vocatione , & meritis , ad Eccleſiaſticas Dignitates , Sacerdotia , & Miniſteria , quærunt promoveri . De illis conqueritur Deus Oſeæ 8. 4. *Ipſi regnaverunt , & non ex me : Principes extiterunt , & non cognovi* . Ex ſe namque , & non ex arbitrio ſummi Rectoris regnant , qui nullis fulti virtutibus , ſed ſua cupidine accenſi , culmen regiminis rapiunt potiùs , quàm aſſequuntur . Nullus magis dignus eſt Eccleſiaſticis Dignitatibus , quàm qui ſe indignum cenſet : *Meriti prærogativa , eſt honoris repulſa* . Hinc S. Hieronymus de Nepotiano Sacerdotium recuſante : *Quantò magis* (inquit) *repugnabat , tantò magis in ſe ſtudia omnium concitabat ; & merebatur negando , quod eſſe nolebat ; eoque dignior erat , quò magis ſe clamabat indignum* . Cœleſtis ſponſus ter repetitis vocibus ſponſam vocat , *Veni de Libano ſponſa , veni de Libano , veni* . Cur non ad unicam ſponſi vocem accurrit ? Nimirum quia ad coronam & imperium vocat : *Veni , coronaberis* . Prudenter venire metuit , quæ lapſus periculum non ignorat honoribus & dignitatibus annexum : *Mora hæc non eſt contumaciæ , ſed cautelæ* . Imprudentem & cæcam ambitionem damnat illud ſponſæ cœleſtis exemplum . *Non expectantes vel ſemel vocari, ultro nobis ipſi honorem ſumimus , vocationem vel prævenientes , vel arte procurantes* .

S. Greg. M. Paſtor. p. 2. c. 1.

Author. ſer. ſub Euſebii Emiſſ. nomine editorum ſerm. in laudem S. Max.

S. Hier. epiſt. 3. ad Heliod. can. 4.

Gilbert. Abb. in cant.

IX. *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum ? Dicunt ei : Poſſumus*. Illi Diſcipuli gloriam requirebant , qui volebant ſedere unus ad dexteram ejus , & alter ad ſiniſtram : *Attendebant quò , & non videbant quà : Dominus eos , ut ordinatè venirent ad patriam , revocavit ad viam . Excelſa eſt enim patria , humilis via . Patria eſt vita Chriſti , via eſt mors Chriſti : patria eſt manſio Chriſti , via eſt paſſio Chriſti . Qui recuſat viam , quid quærit patriam ? Denique & illis hoc reſpondit quærentibus altitudinem* ; Poteſtis bibere calicem , quem ego bibiturus ſum ? *Ecce quà venitur ad celſitudinem quam deſideratis. Calicem quippè commemorabat humilitatis atque paſſionis* . Poteſtis bibere calicem , quem ego bibiturus ſum ? . . . *Dominus non illis ſedes invidit , ſed convallem priùs plorationis oſtendit , quaſi diceret : Illuc vultis venire , ubi ſum ego ? Venite quà ego . Quid eſt , Venite quà ego ? Per humilitatem . Ego de ſublimi deſcendi , & humiliatus aſcendo : Vos in terra inveni , & ante vultis volare quàm paſci ; priùs nutrimini , educamini , ferte nidum . Quid enim ait ? Quomodo illos revocavit ad humilitatem , jam quærentes altitudinem ?* Poteſtis bibere calicem , quem ego bibiturus ſum ? *Et illi , etiam in hoc ſuperbi* , Poſſumus . *Quomodo Petrus* , Tecum uſque ad mortem . Fortis vir , donec femina *diceret* , Et iſte cum illis erat . *Sic & iſti* , Poſſumus . *Et ille* , Calicem quidem meum bibetis, ſedere autem ad dexteram meam vel ad ſiniſtram , non eſt meum dare vobis . *Non eſt meum dare ſuperbis . Modò quibus loquor , ſuperbi eſtis : ideò dixi , Non eſt meum dare vobis . Sed fortè dicerent , Erimus humiles . Non*

S. Auguſtin. tract. 28. in Jo. n. 5.

S. Auguſt. enarr. in Pſ. 103. ſerm. 3. n. 9.

ergo

ergo eritis vos . Ego , Vobis , *dixi . Non dixi , Non dabo humilibus : ſed, Non dabo ſuperbis . Qui autem ex ſuperbo fit humilis , non erit qui erat* .

Calicem quidem meum bibetis . *Duo ſunt Martyrii genera , unum in mente , aliud in mente ſimul & actione . Itaque eſſe Martyres poſſumus , etiamſi nullo percutientium ferro trucidemur . Mori quippe à perſequente , Martyrium in aperto opere eſt : ferre verò contumelias , odientes diligere , Martyrium eſt in occulta cogitatione* . Jacobus & Joannes , non uterque per Martyrium occubuit , & tamen quòd uterque calicem biberet , audivit . *Et nos igitur ſine ferro eſſe poſſumus Martyres , ſi patientiam veraciter in animo cuſtodimus* .

S.Greg. M. hom. 35. in Evang.

Si , non dico primas ſedes , ſed locum aliquem in Regno cœlorum habere volumus , via humilitatis & crucis ineunda eſt , quam Chriſtus monſtravit , aperuit , calcavit . *Quis non velit ire ad exaltationem ? Omnes delectat celſitudo , ſed humilitas gradus eſt . Quid tendis pedem ultra te ? Cadere vis , non aſcendere : A gradu incipe , & aſcendiſti* .

S.Auguſtin. ſerm.96. alias de diverſis. 47.

X. *Sedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram , non eſt meum dare vobis ; ſed quibus paratum eſt à Patre meo* . Non impotentiam ſuam , ſed juſtitiam his verbis ſignificat . Quod ut clarius fiat , exemplo rem ante oculos ponamus . Ad editorem munerum atque certaminis , quò multi atque præclari athletæ confluant , duos quoſdam ipſi præcipua familiaritate conjunctos acceſſiſſe fingamus , qui amicitia Principis freti , poſtulare audeant, ut victores ipſi præconio declarati coronentur : quibus ille reſpondeat , Non eſt meum id dare , ſed virtutem quibus labore ac ſudore præparatum eſt . An illum impotentem eſſe dicemus ? Nequaquam , ſed juſtitiam ejus admirabimur , & quoniam non perſonam , ſed reſpicit , laudabimus . Ita Chriſtum dixiſſe intelligamus : *Sedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram , non eſt meum dare vobis ; ſed quibus paratum eſt à Patre meo* . Diſcipulos hortabatur , in gratia Dei primùm , deinde in laboribus propriis omnem ſalutem & gloriæ ſpem reponere : ideò dixit , *Quibus paratum eſt* . Nam ſi alii præſtantiores videbuntur , ſi excellentiora quàm vos opera facturi ſunt, quomodo illis præponemini ? An quia mei Diſcipuli eſtis ? Niſi igitur primis ſedibus dignos vos exhibueritis , bibendo calicem paſſionis & humilitatis meæ , fruſtra ſperatis vos ad illas provehendos .

S. Jo. Chryſ. hom.66.

XI. *Et audientes decem , indignati ſunt de duobus fratribus* . Ambitio radix æmulationis & murmurationis . Hinc aliorum peccata majori ſæpè peccato ab iis damnantur , qui ſpirituales videri volunt , cùm tamen carnales ſint , ut Apoſtolus ait : *Cùm ſit inter vos zelus & contentio , nonne carnales eſtis , & ſecundum hominem ambulatis ?* Apoſtoli adhuc carnales erant, nondum in viros ſpirituales per adventum Sancti Spiritus immutati : *Jeſus autem vocavit eos ad ſe* , ut eorum tumorem ſanaret doctrina & exemplo humilitatis ſuæ , & ait .

1.Cor.3.3.

XII. *Scitis , quia Principes gentium dominantur eorum : & qui majores ſunt , poteſtatem exercent in eos . Non ita erit inter vos : ſed quicumque voluerit inter vos major fieri , ſit miniſter veſter ; & qui voluerit inter vos primus eſſe , erit veſter ſervus : ſicut Filius hominis non venit miniſtrari , ſed miniſtrare , & dare animam ſuam redemptionem pro multis* . Eccleſiaſtica poteſtas tota in humilitate fundatur , charitati tota conſecratur . Paſtores Eccleſiæ à faſtu ſæcularium Principum , & imperioſo agendi modo alieni eſſe debent , Chriſti charitatem & manſuetudinem imitari , ſubditorum ſervos per Jeſum ſe exhibere , non dominos : *Non dominantes in clero , ſed forma facti gregis ex animo* . Se totos gregi devovere , labores ſuos , tem-

1.Pet.5.3.

Digitized by Google

S.Auguſtin. lib.19. de Civit.Dei, c.14. S.Bern. lib.2. de conſider. c. 6.

pus, bona, vitam ipſam, ſi neceſſe ſit, gregis utilitati conſecrare: Chriſti paupertatem, humilitatem, zelum pro animarum ſalute imitari. *In domo juſti viventis ex fide, & adhuc ab illa civitate cœleſti peregrinantis, etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, ſed officio conſulendi; nec principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia.* Chriſtus Apoſtolis ſuis Eccleſiaſtici Regiminis formam ac modum præſcribens, eorum ſucceſſores docet; Eccleſiæque regimen dominationem non eſſe demonſtrat, ſed miniſterium ac ſervitutem. *Planum eſt, Apoſtolis interdicitur dominatus. Ergo & tibi uſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum. Planè ab alterutro prohiberis. Si utrumque ſimiliter habere voles, perdes utrumque. Alioquin non te illorum exceptum numero putes, de quibus quæritur Deus:* Ipſi regnaverunt, & non ex me. *Jam ſi regnare ſine Deo juvat, habes gloriam, ſed non apud Deum.* Se Chriſti miniſtrum, ſe fidelium ſervum profitebatur Apoſtolus; non de principatu, ſed de humiliationibus, opprobriis & periculis gloriabatur.

1.Cor. 11.13. *Miniſtri Chriſti ſunt: (ut minùs ſapiens dico) plus ego. In laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.*

S.Bern.Ibid. O præclarum miniſterium! Quo non id glorioſius Principatu? *Si gloriari oportet, forma tibi ſanctiorum præfigitur. Apoſtolorum proponitur gloria: parvant tibi videtur? Quis mihi tribuat ſimilem fieri in gloria ſanctiorum? Clamat Propheta:*

Pſal.138. Mihi autem nimis honorificati ſunt „ amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. *Clamat Apoſtolus:*

1.Cor. 10. „ Mihi autem abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti.

S.Bern. hom. 2. ſuper Miſſus eſt. *Hoc glorieris, opto, ſemper optimo genere gloriæ, quod Apoſtoli, quod Prophetæ delegere ſibi, reliquere tibi. Agnoſce hæreditatem tuam in Chriſti Cruce, in laboribus plurimis.* Erubeſce, ſuperbe cinis; Deus ſe humiliat, & tu te exaltas? *Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus, tuo te præponis auctori? Utinam mihi aliquando tale aliquid cogitanti Deus reſpondere dignetur, quod & ſuo increpando reſpondit Apoſtolo:* Vade poſt me ſatana, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt.

Matth.15. *Quoties enim hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc verè non ſapio ea quæ Dei ſunt.*

XIII. *Et egredientibus illis ab Jericho, ſecuta eſt eum turba multa: & ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, audierunt, quia Jeſus tranſiret: & clamaverunt, dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili David.* De una cæcitate cordis nemo penè conqueritur, vix ab ea petit aliquis liberari. Illorum deploranda magis cæcitas, qui interiorem illam cæcitatem minimè cognoſcunt, immò ſe maximè perſpicaces putant.

S.Auguſtin. ſerm.88. alias 18. de Verbis Dom.c.10. 11. & 12. *Clauſi ſunt oculi cordis, tranſit Jeſus, ut clamemus. Quid eſt, tranſit Jeſus? Agit temporalia Jeſus, agit tranſitoria Jeſus.* „ Attendite & videte, quanta ejus geſta tranſierint. „ Natus eſt de Virgine Maria, numquid ſemper naſcitur? Infans la- „ ctatus eſt, numquid ſemper ſugit? Per ætates cucurrit uſque ad juventu- „ tem, numquid ſemper corporaliter creſcit? Ipſa etiam quæ fecit miracu- „ la tranſierunt, leguntur, & creduntur. Quia enim talia ſcripta ſunt, ut „ legi poſſent, tranſibant, cùm fierent. Poſtremò, ne in multis moremur, „ crucifixus eſt: numquid ſemper pendet in cruce? Sepultus eſt, reſurre- „ xit, aſcendit in cœlum: jam non moritur, & mors illi ultra non domi- „ nabitur: & divinitas ejus ſemper manet, & immortalitas jam corporis ejus „ numquam deficiet. Sed tamen illa omnia quæ temporaliter ab eo geſta ſunt, „ tranſierunt; & legenda ſcripta ſunt, & credenda prædicantur. In illis er- „ go omnibus tranſiit Jeſus. Duo cæci juxta viam, duo populi ad quos ſanan-

Digitized by Google

nandos venit, unus Judæorum, alius Gentium. *Dominus tranſibat, cæci clamabant. Quid eſt, tranſibat? Tranſitoria opera faciebat. Secundùm hæc opera fides noſtra ædificatur. Credimus enim in Filium Dei, non tantùm, quia Verbum Dei eſt, per quem facta ſunt omnia: ſi enim ſemper in forma Dei manens æqualis Deo, non ſemetipſum exinaniret formam ſervi accipiens; nec ſentirent cæci, ut poſſent clamare. Sed cùm operaretur tranſitoria, id eſt, humiliaret ſe, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, clamaverunt duo cæci*, Miſerere noſtri, fili David. *Quia & hoc ipſum quòd Dominus & Creator David, etiam filius David eſſe voluit, in tempore hoc egit, tranſiens hoc fecit.*

S. Auguſtin. ibid.

Et clamaverunt, dicentes: Domine miſerere noſtri. *Quid eſt clamare ad Chriſtum, niſi gratiæ Chriſti congruere bonis operibus? Quis eſt qui clamat ad Chriſtum, ut pellatur interior cæcitas tranſeunte Chriſto, id eſt, diſpenſante nobis temporalia ſacramenta, quibus admoveatur ad æterna capienda? Quis eſt qui clamat ad Chriſtum? Qui contemnit mundum, clamat ad Chriſtum. Qui ſpernit ſæculi voluptates, clamat ad Chriſtum. Qui dicit non lingua, ſed vita*, Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo, *clamat ad Chriſtum. Qui diſpergit, & dat pauperibus, ut juſtitia ejus maneat in ſæculum ſæculi, clamat ad Chriſtum.*

S. Auguſt. ibid. c. 14.

XIV. *Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Miſerere noſtri, fili David.* Turba quæ cum Domino erat, compeſcebat clamorem quærentium ſanitatem. *Bonos Chriſtianos, verè ſtudioſos, volentes facere præcepta Dei, quæ in Evangelio ſcripta ſunt, Chriſtiani mali & tepidi prohibent. Turba ipſa quæ cum Domino eſt, prohibet clamantes, id eſt, prohibet benè operantes, ne perſeverando ſanentur. Clament illi, non deficiant, neque ducantur quaſi auctoritate turbarum; nec eos qui priores Chriſtiani facti ſunt, malè viventes, & bonis operibus invidentes imitentur. Non dicant, Quomodo iſti vivunt tam multi, ſic vivamus. Quare non potiùs quomodo dicit Evangelium? Quare vis vivere ſecundum increpationem turbæ prohibentis, & non ſecundùm veſtigia Domini tranſeuntis? Inſultabunt, vituperabunt, revocabunt: Tu clama, quò uſque pervenias ad aures Jeſu. Nam qui perſeveraverint in faciendo talia, qualia præcepit Chriſtus, & non attenderint turbas prohibentes, neque magni penderint, quòd Chriſtum videntur ſequi, id eſt, quòd Chriſtiani appellantur; ſed plus amaverint lucem quam Chriſtus eſt redditurus, quàm timuerint ſtrepitum prohibentium: nullo modo ſeparabuntur, & ſtabit Jeſus, & ſanabit eos. Quomodo enim ſanantur oculi noſtri? Quomodo per fidem ſentimus Chriſtum tranſeuntem temporali diſpenſatione, ſic intelligamus Chriſtum ſtantem incommutabili æternitate. Ibi enim ſanatur oculus, quando intelligitur Chriſti Divinitas.*

S. Auguſtin. ibid. c. 17.

XV. *At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili David.* Quò plura ſunt impedimenta converſionis & bonæ voluntatis, eò magis augendus eſt fervor orationis. Cujus aſſiduitate per Chriſti gratiam omnes contradictiones ceſſabunt, ut tranquillè Deo ſerviatur. Cum quiſque Chriſtianus cœperit benè vivere, fervere bonis operibus, Mundumque contemnere; in ipſa novitate operum ſuorum patitur reprehenſores & contradictores frigidos Chriſtianos. Si tamen perſeveraverit, & eos ſuperaverit perdurando, & non defecerit à bonis operibus; iidem ipſi jam obſequentur, qui ante prohibebant. Tamdiu enim corripiunt, & perturbant, & vetant, quandiu ſibi cedi poſſe præſumunt. Si autem victi fuerint perſeverantia proficientium, convertunt ſe, & dicere incipiunt: Magnus homo, ſanctus homo, felix cui Deus conceſſit. Honorant, gratulantur, benedi-

„ nedicunt , laudant : quomodo illa turba quæ cum Domino erat, ipſa pro-
„ hibebat , ne cæci clamarent : ſed poſt quàm illi ita clamaverunt , ut me-
„ rerentur audiri , & impetrare miſericordiam Domini , ipſa turba rurſum
Marc. 10. „ dicit , *Vocat vos Jeſus* . Jam & hortatores fiunt , qui paulò ante corripie-
„ bant , ut tacerent .

XVI. *Et ſtetit Jeſus , & vocavit eos , & ait : Quid vultis faciam vobis ? Dicunt illi : Domine , ut aperiantur oculi noſtri* . Chriſtus orantes ad ſe trahit & conſolatur . Aſcendit oratio , & deſcendit miſeratio . Excitat Deus deſideria noſtra , ut nos præparet ad recipienda dona ſua . Voluntatem noſtram non explorat , niſi quam ipſe præparavit , ut illi obediat . Noſtrum conſenſum expectat , ſed quem ipſe per gratiam ſuam formavit in nobis . Prima gratia eſt apertio oculorum cordis , ad morbum noſtrum miſeriamque cognoſcendam , ad implorandum auxilium cœleſtis medici & liberatoris . Cæci dumtaxat viſum corporis poſtulant : ſed jam illuminari incipiunt , qui lumen animæ à Deo rogant , qui cæcitatem ſuam oderunt,
S. Greg. M. hom. 2. in Evang. qui ejus curationem ferventi oratione poſtulant . *Domine , ut aperiantur oculi noſtri* . Cæci à Domino non aurum , ſed lucem quærunt : *Quia etſi habere cæcis quodlibet poteſt , ſine luce videre non poteſt , quod habet . Imitemur eos , quos & corpore & mente illuminatos à Chriſto videmus . Non falſas divitias , non terrena dona , non fugitivos honores à Domino , ſed lucem quæramus : nec lucem quæ loco clauditur , quæ tempore finitur , quæ noctium interruptione variatur , quæ à nobis communis cum pecoribus cernitur : ſed lucem quæramus , quam videre cum ſolis Angelis poſſumus , quam nec initium inchoat , nec finis anguſtat . Ad quam profectò lucem via fides eſt . Unde rectè & illuminando cæco protinùs reſpondetur* : Reſpice , *fides tua te ſalvum fecit* .

XVII. *Miſertus autem eorum Jeſus , tetigit oculos eorum . Et confeſtim viderunt , & ſecuti ſunt eum* . Dei miſeratio , amor ejus eſt erga peccatorem ; amor Dei fons gratiæ : gratia , operatio omnipotentis Dei : hujus operationis effectus , videre quæ agenda ſunt , & facere , Deum cognoſcere , & amare ; credere in Deum , & ſecundùm fidem operari ; oculos aperire , & conjicere in Chriſtum ; ejus vitam & præcepta intueri ;
S. Greg. M. ib. illum tandem ſequi & imitari . *Videt & ſequitur , qui bonum quod intelligit , operatur . Videt autem , & non ſequitur , qui bonum quidem intelligit , ſed bona operari contemnit . Si ergo cæcitatem jam noſtræ peregrinationis agnoſcimus ; ſi credendo in Redemptoris Myſterium juxta viam ſedemus : ſi exorando quotidie ab Auctore noſtro lucem petimus ; ſi eamdem lucem jam per intellectum videndo , illuminati poſt cæcitatem ſumus ; Jeſum quem mente cernimus , opere ſequamur . Aſpiciamus , qua graditur , & ejus veſtigia imitando teneamus . Jeſum etenim ſequitur , qui imitatur . . . Qui ergo in Chriſtum jam credidit , ſed adhuc avaritiæ lucra ſectatur , in ſuperbia honoris extollitur , invidiæ facibus inardeſcit , libidinis ſe immunditia polluit , proſpera quæ in mundo ſunt , concupiſcit ; Jeſum in quem credidit , ſequi contemnit . Diverſo quippè itinere ambulat , ſi gaudia delectationeſque appetit , cui Dux ſuus viam amaritudinis oſtendit* .

CAPUT XXI.

CAPUT XXI.

Senſus Litteralis .

I. E*T cùm appropinquaſſent Jeroſolymis , & veniſſent Bethphage ad Montem Oliveti : tunc Jeſus miſit duos diſcipulos , dicens eis : Ite in caſtellum quod contra vos eſt , & ſtatim invenietis aſinam alligatam , & pullum cum ea : ſolvite , & adducite mihi : & ſi quis vobis aliquid dixerit , dicite , quia Dominus his opus habet : & dimittet eos* . Id factum in confiniis Bethaniæ , Bethphage , & Jeroſolymum . Unde Marci 11. 1. ſcriptum
eſt , *Cum appropinquarent Jeroſolymæ & Bethaniæ* , Lucæ 19. 29. *Cum ap-* Marc.11.
propinquaſſent ad Bethphage & Bethaniam . Cùm ergo in confiniis horum Luc. 19.
vicorum eſſet Jeſus , atque in agrum Jeroſolymis vicinum perveniſſet , miſit duos è diſcipulis ſuis , quorum nomina ignorare nos voluerunt Evangeliſtæ ſancti ; dicens eis : Ite in caſtellum è regione ſeu in conſpectum ſitum : & ſtatim invenietis aſinam alligatam cum pullo , cui nemo adhuc inſedit : ſolvite , mihique adducite . Et ſi quis vos interrogaverit , cur id faciatis , & cujus mandato : reſpondete , Dominus his opus habet . Non ait : Dominus noſter , ſed ſimpliciter *Dominus* , Rex ſcilicet univerſi , cujus & conditor eſt . Et ſtatim herus , cujus hæc jumenta ſunt , ea ſpontè mittet ad meos uſus ,

II. *Hoc autem totum factum eſt , ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem : Dicite filiæ Sion , Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus , ſedes ſuper aſinam , & ſuper pullum filium ſubjugalis* . Hac pompa Chriſtus Jeroſolymam ingredi voluit , tum ut Regni ſui naturam ſic adumbraret , quod pacificum & humile eſt , & ab hujus ſæculi Regum faſtu maximè alienum : tum ut Prophetæ vaticinium in ſe impletum oſtenderet , ſeque verum eſſe Meſſiam , Regem & Salvatorem Judæis à Deo promiſſum , & tam diu expectatum . Prophetam qui hic citatur , quidam putant Iſaiam eſſe , ut Nonnus in Paraphraſi S. Joannis , & S. Matthæi Æthiops Interpres. Nempè hæc habentur Iſaiæ 62. 11. *Dicite filiæ Sion , Ecce Salvator tuus venit.* Ad quæ S. Matthæus ita videtur alludere , ut etiam è recentioribus nonnulli velint , verba quæ citat , ex parte ſaltem ex Iſaia eſſe deprompta . Sed
is unum Prophetam citat , non plures : *Ut adimpleretur , quod dictum eſt* Zach. 9.
per Prophetam . Quem eſſe Zachariam nemo negaverit , hæc apud illum legens : *Exulta ſatis filia Sion , jubila filia Jeruſalem : Ecce Rex tuus veniet tibi juſtus & Salvator : ipſe pauper , & aſcendens ſuper aſinam , & ſuper pullum filium aſinæ* . Unde ſi non omnia , ſaltem quæ ad rem maximè erant , deſcripſerunt SS. Evangeliſtæ Matthæus & Joannes , mutatis aliquot verbis , ſed eodem ſenſu ſervato . His enim Zachariæ , *Exultae ſatis filia Sion , jubila filia Jeruſalem* , reſpondet iſta S. Matthæi , *Dicite filiæ*
Sion ; & hæc S. Joannis , *Noli timere filia Sion* . Nempè filia Sion ſunt Joan. 12. 15.
Jeroſolymitani , qui viſo Rege Chriſto , in quo uno ſalutis ſpes erat fita , cum lætitia & jubilo alii aliis dixerunt verba plena fiduciæ & gaudii. Quod porrò hic ſupponit uterque Evangeliſta , Zachariam de Chriſto Jeſu hæc prædixiſſe , locus ipſe palam evincit , & quòd res ibi prædi-
ctas ſolus Chriſtus impleverit , ut non immeritò exclamet S. Joannes S.Jo.Chryſ.
Chryſoſtomus : *Interrogetur Iudæus , quiſnam Regum aſina vectus Jeroſoly-* hom. 67.

mam

nam intravit. *Neminem profectò præter Chriſtum dicere poterunt*. Sed & agi de Chriſto Jeſu, patet ex iis, quæ ſequuntur ibidem de pace per illum Regem reſtituenda, & ita ut curribus & equis & armis bellicis ampliùs non ſit opus; & de imperio ejus à mari ad mare, atque ad extrema terrarum propagando; de captivis denique per ſanguinem teſtamenti ab ipſo liberandis. Fruſtra igitur hunc locum ad Zorobabelem pertinere vult Grotius in Notis ad Zachariam, quem egregiè ac luculenter refellit Bo-

Thod. in c. 9. Zach. chartus lib. 2. Hierozoici, cap. 17. Sed & à Theodoreto illud Grotii commentum Judaicum jampridem confutatum eſt. *Ego verò* (inquit) *Judæorum ſtuporem admiror, qui impudentiſſimè hanc Prophetiam de Zorobabel interpretari conantur. Nam Zorobabel non totam Palæſtinam tenuiſſe, ſed ſolam Judæam, ipſimet Judæi confitentum: Propheta autem prædixit eum qui pullo inſedit, toti orbi imperaturum. Accidit, quòd Chriſtum pullo uſum fuiſſe novimus: Zorobabel verò id feciſſe nemo ad hunc diem dixit ex his qui divina conſcripſerunt. Quòd ſi Chriſtus Dominus juxta Prophetiam pullo uſus eſt, & imperium orbis terræ tenuit, & Deus verus eſſe creditur & prædicatur, delevitque Regnum Ephraim & Iſrai, de eo & hæc Propheta prædixit, & Prophetia ſine dubitatione ad finem pervenit.*

Dicite filiæ Sion, civitati ſive populo Jeruſalem, ſupra montem Sion ædificatæ: *Ecce Rex tuus*, Meſſias tibi promiſſus, *venit tibi*, jam ad te miſſus à Deo eſt, & apud te verſatur, ut tibi ſalutem impertiat. *Manſuetus*, non ferox, ut Reges gentium, ſed benignus & facilis; non perdens peccatores, ſed abſolvens, levans, & recreans; non ultionem inimicis inferens, ſed beneficentiam & miſericordiam in ipſos exercens. Vox Hebraica apud Prophetam ſignificat *pauperem*: Septuaginta interpretes *manſuetum* reddiderunt, affini ſignificatione: pauperes enim ſpiritu & humiles, qualis Chriſtus fuit, etiam manſueti eſſe ſolent. Manſuetudo porrò & humilitas chariſſimæ Chriſti virtutes fuerunt, quas præſertim homines dicunt: *Diſcite* (inquit) *à me, quia mitis ſum & humilis corde: & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*.

S.Hieron. in c.21.S.Matth. *Sedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubjugalis*. Non eſt exiſtimandum, Chriſtum primò aſinæ, deinde pullo inſediſſe: Non enim ejus majeſtate dignum videtur, ut tam breve iter duobus jumentis confecerit, & ex uno in alterum inſiliverit, ut deſultorii equites. Hic igitur agnoſcenda eſt numeri enallage, qua pluribus indefinitè tribuitur, quod illorum uni convenit, ut Geneſ. 8. 4. *Requievitque arca ſuper montes Armeniæ*, id eſt, ſuper unum muntium: Geneſ. 19. 29. *Liberavit Loth de ſubverſione urbium, in quibus habitaverat*, id eſt, in quarum una habitaverat. Geneſ. 23. 6. *In electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum*, id eſt, in uno ſepulchrorum noſtrorum, quodcumque eligere viſum fuerit: Joſue 7. 1. *Filii autem Iſrael prævaricati ſunt mandatum, & uſurpaverunt, de anathemate*, id eſt, Iſraelitarum unus Achan: Matth. 26. 8. *Videntes autem diſcipuli indignati ſunt*, id eſt, diſcipulorum unus Judas: Matth. 27. 44. *Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei*, id eſt, latronum unus. Ita hic: ſedens ſuper aſinam & pullum, id eſt, uni illorum inſidens; ſcilicet pullo injugi & indomito.

III. *Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis Jeſus. Et adduxerunt aſinam & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua*, ut commodiùs ſederet, *& eum deſuper ſedere fecerunt*, ſcilicet ſuper pullum. Marc. 11. *Et duxerunt pullum, & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſuper eum*

cum ſedit. Luc. 19. 34. *Et jactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Jeſum*. Joann. 12. 14. *Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt: Noli timere filia Sion, ecce Rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ*. Non per ſe ſed per diſcipulos à ſe miſſos invenit. Marc. 11. 4. *Et abeuntes; invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio; & ſolvunt eum*. Syrus interpres hunc Matthæi locum ita reddit: *Et adduxerunt aſinam & pullum, & poſuerunt ſuper pullum veſtes ſuas, & equitavit ſuper eum Jeſus*.

IV. *Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via*. Plurimi è turba, quæ Jeroſolymam venerant ad diem feſtum Paſchæ, veſtimenta ſua viæ ornandæ & lætitiæ expromendæ cauſâ ſternebant; cæſiſque ramis olearum & palmarum, tentoriola quedam ex veſtibus ſuis, ac ramis frondentibus conſtruebant. Sic regiam Chriſti Jeſu poteſtatem honorarunt, more apud gentem recepto, ut ex 4. Regum 9. 13. conſtat, ubi de inauguratione Jehu Regis Iſrael: *Feſtinaverunt itaque, & unuſquiſque tollens pallium ſuum, poſuerunt ſub pedibus ejus, in ſimilitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu*. Addit S. Joannes, turbam accepiſſe *ramos palmarum*, & Chriſto Jeſu obviam proceſſiſſe. In ſignum publicæ lætitiæ id præſtiterunt. Is ritus in Feſto Tabernaculorum uſurpatus, Septembri menſe, ex præſcriptio legis, Levit. 23. 40. *Sumetiſque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpatulaſque palmarum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo veſtro*. Cùm autem Judæi certò perſuaſum haberent, feſtos dies non ſolùm Ægyptiaci exitus memoriam, ſed & præſagium temporum Meſſiæ continere, ut vir eruditus obſervat, plebis illa pars, quæ miraculis ejus adducta hunc verum eſſe Meſſiam credebat, velut impleto præſagio, ritum geſtationis ramorum uſurpat. In nova dedicatione Templi ſub Machabæis, eadem lætitiæ publicæ ſigna uſurpata legimus. Exhibenda multò magis erant, cùm Templi Dominus triumphali pompa Jeroſolymam ingreſſus eſt, cùm novum Templum, ſcilicet Eccleſia Chriſti, excitari ac dedicari ab ipſo cœpit, primo longè auguſtius, ſecundum Aggæi Vaticinium: *Veniet deſideratus cunctis Gentibus, & implebo domum iſtam gloria, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus iſtius noviſſimæ plus quàm primæ*. Hoc etiam ritu adumbratum eſt, quod S. Joannes Apocal. 7. 9. viſum à ſe memorat. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus & tribubus & populis & linguis ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum: & clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno*. Agno Dei quem Joannes demonſtravit, qui ab origine mundi occiſus eſt qui proximè immolandus erat pro totius mundi peccatis, vocibus feſtivis, hymnoque gratulatorio populus acclamat, & benè precatur.

Joan. 11. 32. Joan. 12. 12. 1. Mach. 13. 51. & 1. Mach. 10. 7.

V. *Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini: Hoſanna in altiſſimis*. Hoſanna, vox Hebraica, ſignificat, *Salva quæſo*. Exultantium acclamatio eſt, ac Jeſu tanquam verò Meſſiæ benè precantium, quaſi dicerent: *Serva quæſo Regem noſtrum*: non diſſimilis illi apud nos uſitatæ: *Vivat Rex*. Sumpta eſt ex Pſalmo 117. qui manifeſtè de adventu Salvatoris ſcriptus eſt, in quo inter cætera, hæc quoque legimus: *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. A Domino*

S. Hier. in comment. & epiſt. 145. ad Damaſum.

mino factum eſt iſtud , & eſt mirabile in oculis noſtris . Hæc dies quam fecit Dominus , exultemus & lætemur in ea . Statimque ſubjungitur : *O Domine ſalvum me fac , ô Domine benè proſperare : Benedictus qui venit in nomine domini .* Hoſanna filio David : Serva quæſo filium David , proſperet Deus Regnum ejus . *Hoſanna in altiſſimis* audiatur : Feſtis vocibus in honorem Meſsiæ editiſsima loca perſonent . *Hoſanna filio David* : Salva nos quæſo , Deus , per Meſsiam , quem ſalutis auctorem in hunc mundum miſiſti . *Hoſanna in altiſſimis* ; tuo ſiquidem nomine venit , tuo decreto , & poteſtate viſitaus populum ſuum *Oriens ex alto* , ut terrena jungat cœleſtibus. Verbum Hebräicum *Hoſanna* (ſive ut nos loquimur media vocali litera eliſa , *Hoſanna*) ſacri Evangeliſtæ ſervarunt , ſicut in *Alleluja* & in *Amen* , & in pleriſque factum videmus . Solus Lucas hoc verbum tacuit , ſenſum nihilominùs exprimens turbarum Jeſu tamquam novo Regi & vero Meſſiæ acclamantium . Confer cum Marc. 11. 9. 10. *Et qui præibant , & qui ſequebantur , clamabant , dicentes : Hoſanna : Benedictus qui venit in nomine Domini : Benedictum quod venit regnum Patris noſtri David: Hoſanna in excelſis* . Luc. 19. 37. *Cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare Deum voce magna ſuper omnibus quat viderant virtutibus , dicentes : Benedictus qui venit Rex in nomine Domini , pax in cælo , & gloria in excelſis* . Joann. 12. 23. *Acceperunt ramos palmam , & proceſſerunt obviam ei , & clamabant : Hoſanna : Benedictus qui venit in nomine Domini , Rex Iſrael .*

VI. *Et cùm intraſſet Jeroſolymam , commota eſt univerſa civitas , dicens: Quis eſt hic ? Populi autem dicebant : Hic eſt Jeſus Propheta à Nazareth Galileæ* . Jeroſolymitani cives commoti ſunt , admirati frequentiam , neſcientes veritatem . Populi autem , non Jeroſolymitani , ſed advenæ , ſimplices & recti , dicebant : Hic eſt Jeſus , quem hactenùs ut Prophetam agnovimus , nunc ut verum Regem & Meſſiam veneramur . Hic Propheta , de quo à Moyſe ſcriptum eſt : *Prophetam de genero tuo & de fratribus tuis ,*
Deut. 18. 15. *ſicut me ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus : Ipſum audies* : Dicitur autem *A Nazareth Galileæ* , quia ibi fuerat educatus.

VII. *Et intravit Jeſus in Templum Dei , & ejiciebat omnes vendentes , & ementes in Templo ; & menſas numulariorum , & cathedras vendentium columbas evertit : & dicit eis : Scriptum eſt : Domus mea domus orationis vocabitur : vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum* . Regni ſui in hominum animis novum ſpecimen edit Jeſus , cùm ædem paternam à profanis commerciis purgat , nulla vi externa fretus , ſola virtute divina venerabilis : ſui etiam regni ingenium oſtendit , quòd Rex proclamatus , non ad Arcem Sion , non ad Domum Regiam , ſed ad Templum adeat , poteſtatem ſuam & imperium eò tendere demonſtrans , ut homines ad Deum adducat . *Et ejiciebat omnes vendentes & ementes in templo* , in atrio ſcilicet exteriori , in quo aut Gentes aut Judei immundi orabant . Ibi Sacerdotes emporium conſtituerant & tabernas , in quibus boves & oves , cæteraque ſacrificiis neceſſaria vendebantur , tum ut offerentium commodis ſervirent , tum ut ipſi quæſtum majorem facerent , certum pro conceſſo
S. Jo: Chryſ. hom.66.68.in Matth. loco tributum exigentes , aut ipſi famulorum ſuorum opera vendentes. Ejecit autem illos vi adhibita , ut *Joannis* 2. 15. facto quaſi flagello de funiculis ; quamvis non ſit eadem , ſed ſimilis hiſtoria . Bis enim vendentes & ementes è Templo Chriſtus ejecit : *Et menſa numulariorum , & cathedras vendentium columbas evertit* . Numularios pariter in exterius atrium Templi Sacerdotes admiſarant , qui mutuam ſub cautione pecuniam

ino-

inopibus darent. Sed quia Lege præceptum erat, ut nemo uſuras accipe- S. Hieron.
ret, & prodeſſe non poterat pecunia fœnerata, quæ commodi nihil ha- comment. in
beret, & interdum ſortem perderet, ex numulariis collybiſtas fecerunt, hunc locum.
qui pro uſuris varias ſpecies accipiebant, & quod in nummo non licebat, in
his rebus exigebant, quæ nummis coemuntur: quaſi utrumque ad uſuram
non pertineat, & à Deo vetitum non ſit, *Ezech.* 22. dicente: *Uſuram,*
& ſuperabundantiam non accipietis. Menſas etiam habebant in Templo tra-
pezitæ, ut pecunias permutarent, ſiclos aut hemiſiclos Lege præſcriptos,
aut more pendi ſolitos Templo (*Exod.* 30. 15.) dantes pro aliis ſpecie-
bus, & lucrum ex hujuſmodi permutatione captantes: Vel etiam pecu-
niam in locis remotioribus penſitatam, Jeroſolymis reddebant, ut viato-
res & moleſtia ferendæ pecuniæ, & amittendæ periculo levarent. Horum
menſas Jeſus evertit, necnon cathedras vendentium columbas, quas of-
ferebant pauperes vice majorum victimarum, ut patet ex Lege, & ex
Luc. 2. 24. *Et dicit eis*, graviter increpando, ut auctoritatem habens:
Scriptum eſt, (Iſaiæ 56. 7., *& Jeremiæ* 7. 11.) *Domus mea domus orationis*
vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Domus mea, Tem-
plum Dei cultui & orationi conſecratum eſt: Vos autem, quantum in
vobis eſt, in ſpeluncam latronum illud convertiſtis: *Latro enim eſt, &* S. Hieron.
Templum Dei in latronum convertit ſpecum, qui lucra de Religione ſectatur:
cultuſque ejus non tam cultus Dei, quàm negotiationis occaſio eſt.

VIII. *Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in Templo, & ſanavit eos*.
Miraculis divinam ſuam auctoritatem probavit, ac Templum piis operibus
ſanctificavit, quod Sacerdotes & Phariſæi ſordido & impio quæſtu viola-
verant.

IX. *Videntes autem Principes Sacerdotum; & Scribæ mirabilia, quæ fe-*
cit, & pueros clamantes in Templo, & Dicentes, Hoſanna filio David; in-
dignati ſunt, & dixerunt ei: Audis, quid iſti dicunt? Plerique (inquit “ S. Hieron.
S. Hieronymus) arbitrantur, maximum eſſe ſignorum, quòd Lazarus ſu- “ in hunc lo-
ſcitatus eſt, quòd cæcus ex utero lumen acceperit, quòd ad Jordanem “ cum.
vox audita ſit Patris, quòd transfiguratus in monte gloriam oſtenderit “
triumphantis: Mihi inter omnia ſigna quæ fecit, hoc videtur mirabilius, “
quòd unus homo, & illo tempore contemptibilis, & in tantum vilis, ut “
poſteà crucifigeretur, Scribis & Phariſæis contra ſe ſævientibus, & vi- “
dentibus lucra deſtrui ſua, potuerit ad unius flagelli verbera tantam ejice- “
re multitudinem, menſaſque ſubvertere, & cathedras confringere; & alia “
facere, quæ infinitus non feciſſet exercitus. *Igneum enim quiddam atque* “
ſydereum radiabat ex oculis ejus; & Divinitatis majeſtas lucebat in facie. “
Cùmque manum non audeant injicere Sacerdotes, tamen opera calumnian- “
tur; & teſtimonium populi atque puerorum, qui clamabant, *Hoſanna filio*
David, vertunt in calumniam: quòd videlicet hoc non dicatur, niſi ſoli
Filio Dei. Audis (inquiunt) quomodo iſti tibi, ut Regi ac Meſſiæ accla-
mare etiam in Templo non ceſſant? Cur puerile ac vanum præconium non
compeſcis? Cur ſilentium illis non imponis? Num te delectant inanes il-
tuli? *Ieſus autem dixit eis: Utique numquam legiſtis, Quia ex ore infantium*
& lactentium perfeciſti laudem? Vultis, ut os claudam ætati parvulæ, cui
Spiritus Sanctus aperuit, & jam olim aperiendum prænuntiavit per eos
Davidis prophetæ? *Ex ore infantium & lactentium*, ò Deus, laudem omni- Pſal. 8.
bus numeris perfectam expreſſiſti. Quæ verba S. Joannes Chryſoſtomus ita S. Jo. Chryſ.
ediſſerit: *Quamnam ob cauſam, aliis omiſſis miraculis, mortuorum reſur-* in pſ. 8.
rectione, leproſorum mundatione, dæmonum expulſione, nunc puerorum mira-

culi meminit ? Quoniam illa quidem etiam ante facta ſunt , etſi non ſic . Suſcitatus eſt enim mortuus ſub Eliſæo , & leproſus mundatus , & dæmon per Davidem expulſus eſt , quando Saul invadebatur à dæmone : Chorus autem infantium & lactentium nunc primum locutus eſt . Ne ergo impudenter ſe gereret Judæus , aſſerens , hæc de iis dicta eſſe , quæ ſunt edita in veteri Lege , elegit ſignum quod tunc primùm & ſolum factum eſt . In aliis , etſi præter rationem , aliqua tamen ſuſpecta habebant , qui ſunt impudentes : hic autem nihil potuerunt dicere , cùm ipſa per ſe nuda natura contenderet .

X. *Et relictis illis , abiit foras extra Civitatem in Bethaniam , ibique manſit* . Veſpere venit in Bethaniam , vicum quindecim ſtadiis Jeroſolymis diſtantem , ibique pernoctavit , ut omnem affectati à ſe Regni terreſtris ſuſpicionem amoveret , quam foveret poterat urbs per ſe populoſa , concurſus frequentiſſimus ad Feſtum Paſchæ , & nocturnum tempus hujuſmodi conatibus opportunum . *Mane autem revertens in civitatem* , (Jeruſalem) *eſuriit . Et videns fici arborem unam ſecus viam , venit ad eam ; & nihil invenit in ea , niſi folia tantùm : & ait illi : Numquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum . Et areſacta eſt continuò ficulnea* . Non finxit Jeſus , nec ignoravit arborem illam fructus non ferre ; ſed humano more
ſe geſſit , fructus in ea quærens , quos polliceri videbatur , ut aliquid
Marc. 11.15. ſignificaret . S. Marcus obſervat , *Tempus ficorum non fuiſſe* . Rationem
reddere videtur , cur Chriſtus ad iſtam arborem potius quàm ad aliquam aliam acceſſerit ; quòd nempè in ea viderent folia , atque inde ſpem ficuum . Verùm ea folia non erant præſentis veris ; nam ea vix , aut ne vix , adhuc in rerum natura ; ſed aut erant anni præteriti , quæ hyeme tota ficui adhæſerant ; aut erat hæc arbor de eo ficuum genere , quæ fru-
Ligfoot in horis Hebr. ctus pariter ac folia per biennium aut triennium appendentia habuerunt ,
antequam fructus ad maturitatem perducerentur . Habuiſſe ergo hæc arbor videtur folia , quæ ficus promitterent ; aliæ non ita : quæ ſi omnes ejuſdem fuiſſent generis , omnes pariter ſpem fructuum prudentibus hominibus feciſſent . At cùm reliquis vento & hyeme excuſſa eſſent folia anni præteriti , præſentiſque non eſſent producta , menſe ſcilicet Martio , hæc ſua retinuit , pro natura & genere ſuo , & æſtate & hyeme . Itaque S. Marcus non ſtrictè & ſolùm rationem reddit , cur Jeſus in hac arbore ficus non invenerit ; ſed rationem reddit totius actionis , cur nempè in monte iſto ficubus abundanti ; unam tantùm viderit foliis ornatam , eamque è longinquo conſpectam adierit , ab ea ſola ficus expectans : *Non enim erat tempus* ordinarium *ficuum* . Quod ſi fuiſſet , à ficubus aliis undique circumſtantibus decerpere potuiſſet ; ſed cùm non eſſet , ab ea ſola erat expectatio , quæ de genere earum ficuum eſſe videbatur , quæ numquam foliis ac fructibus caruerunt . Produxit , verbi gratia , hujus generis ficus hac æſtate fructus , qui hyeme tota ramis hæſerant ; produxit & alios æſtate proxima , eæque & priores hyeme ſequenti ramis etiam hæſerunt ; tertia æſtate tertium fructum edidit , & primi anni fructus ad maturitatem decoxit : & ſic in perpetuum : ita ut nullo tempore plurium annorum fructu vacua videretur . Minùs ergo mirum eſt , ſi ficus à Chriſto conſpecta , quæ iſtius generis eſſe videbatur ipſa frondentium ramorum ſpecie , ut duorum ſaltem annorum fructum promitteret , adeò autem ſpem fefellit , ut ne unam quidem ficum exhiberet , à Domino juſtam patiatur vindictam : emblema pœnæ Judæis infligendæ ob eorum ſpiritualem ſterilitatem ac hypo-
S. Hieron. in crisim . *Arborem intelligimus Synagogam , & conciliabulum Judæorum ; juxta*
hunc locum. *viam , quia non credebat in viam* , id eſt in Chriſtum . *Venit ad eam , nihil-*

Digitized by Google

bilque invenit in ea , niſi folia tantùm , promiſſionum ſtrepitum , traditiones Phariſaicas , & jactationem Legis , & ornamenta verborum abſque ullis fructibus veritatis . Marc. 11.

XI. *Et videntes Diſcipuli* poſtridie mane , quomodo ficus arida facta eſſet à radicibus , *mirati ſunt , dicentes : Quomodo continuò aruit ?* Reſpondens autem Jeſus , ait eis : *Amen dico vobis , ſi habueritis fidem* , illam præſtantiſſimam , quam granò ſinapis alibi comparavi ; *& non hæſitaveritis* , diffidentia , operiſque difficultate territi ; vel , (quæ Græci textus vis eſt) *non adjudicaveritis* , id eſt , non diſcreveritis inter facile & difficile , certò confiſi , non viribus veſtris , aut ſanctitate , ſed Dei omnipotentia , & bonitate faciendum , quicquid ad ejus gloriam fieri expediet : *Non ſolùm de ficulnea facietis* , ipſam verbo arefacientes , ut ego arefeci : *Sed & ſi monti huic dixeritis , Tolle , & jacta te in mare , fiet* . Fidei omnipotentia ſupplex his verbis demonſtratur . Fruſtra impii objiciunt , hujuſmodi miraculum ab Apoſtolis patratum non fuiſſe . Non enim ſcriptis mandata ſunt omnia , quæ edidere miracula . Sanè Gregorium illum Taumaturgum nuncupatum , Epiſcopum Neocæſareenſem , Montem fidei ſuæ virtute tranſtuliſſe , Eccleſiaſticæ antiquitatis monumenta teſtantur : quidni igitur id fecerint ſancti Chriſti Apoſtoli , ſi opus fuit ad Dei gloriam , & fidei confirmationem ? *Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes , accepietis* . S. Jo. 5. 14.
Non ſolùm miracula , ſed & quævis alia ad Dei gloriam , Eccleſiæ ædificationem , veſtram aliorumque ſalutem neceſſaria petieritis à Deo , *ſecundùm voluntatem ejus* , in oratione , quam firma & viva fides formaverit , obtinebitis .

XII. *Et cùm veniſſet in Templum , acceſſerunt ad eum docentem Principes Sacerdotum , & Seniores populi , dicentes : In qua poteſtate hæc facis ? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem ?* Jeſum publicè docentem in Templo adierunt ſummi Sacerdotes , Judices populi , ac Legiſperiti , Synedrii ſeu Concilii magni legati , quod omnem ſibi auctoritatem in rebus ad Religionem pertinentibus arrogabat . Adierunt autem Jeſum , inito ante conſilio , quomodo ei perniciem accerſere poſſent , irritati ob traductam ac damnatam ſuam in Templo nundinationem , ut S. Marcus obſervat : *Quo audito* , (inquit) *Principes Sacerdotum & Scribæ quærebant , quomodo eum perderent ; timebant enim , quoniam univerſa turba admirabâtur ſuper doctrina ejus* . Interrogarunt autem : Quo jure , qua auctoritate publicè doces & evangelizas ? Marc. 11. 18. Luc. 19.

XIII. *Reſpondens Jeſus , dixit eis : Interrogabo & ego vos unum ſermonem ; quem ſi dixeritis mihi , & ego vobis dicam , in qua poteſtate hæc facio* . Unam vobis quæſtionem proponam , cui ſi reſponderitis quod res eſt , & ego veſtræ quæſtioni ſatisfaciam . *Baptiſmus Joannis unde erat ? è cælo , an ex hominibus ?* Baptiſmi nomine totam Joannis prædicationem , & doctrinam intelligit , quemadmodum nomine Circumciſionis tota Lex Moyſi intelligebatur . Qua auctoritate (inquit Chriſtus) Joannes baptizabat ; & pœnitentiæ baptiſmum prædicabat ? An Dei , an hominum ? A Deo miſſus erat , Galat. 5. 3.
an ab hominibus ? Vel temerè docendi & prædicandi munus uſurpabat ? Hanc quæſtionem ita Chriſtus proponit , ut manifeſtum fiat , juſtas ipſum cauſas habuiſſe ipſorum interrogationi non reſpondendi . Quomodo enim credidiſſent reſpondenti , quod res erat , ſe miſſum à Deo , & ejus nomine , auctoritate ac mandato docere & facere , quæcumque docebat & faciebat , qui Joanni non crediderant ; quem tamen à Deo miſſum apertè diffiteri non audebant ? Sua igitur vel ſententia , vel ſilentio erant damnandi .

di. *At illi cogitabant inter ſe* (apud ſe ratiocinabantur) *dicentes : Si dixerimus , E cœlo , dicet nobis : Quare ergo non credidiſtis illi ?* tum in cæteris , tum præſertim in teſtimonio quod de me perhibuit , quem conſtanter Chriſtum eſſe teſtatus eſt , dicens : *Ecce Agnus Dei , ecce qui tollit peccata mundi ?* Et cur ab ipſo baptizati non eſtis ? *Si autem dixerimus , Ex hominibus , timemus turbam* , quæ Joannis dignitatem & miſſionem veſtigio vindicabit , noſque lapidabit : *Omnes enim habebant Joannem ſicut Prophetam* . Confer cum Luc. 20. 6. *Si autem dixerimus , Ex hominibus , plebs univerſa lapidabit nos : certi ſunt enim , Joannem prophetam eſſe* .

Luc.20.6.

XIV. *Et reſpondentes Jeſu , dixerunt , Neſcimus* . Humilitatis verbo, quo neſcire ſe dicerent , uſi ſunt ad inſidias coaptandas . *Ait illis & ipſe : Nec ego dico vobis , in qua poteſtate hæc facio* . Illi in eo quod neſcire ſe reſponderant , mentiti ſunt ; conſequens ergo erat juxta reſponſionem eorum Dominum quoque dicere , Neſcio : ſed mentiri Veritas non poteſt . Ait ergo , *Nec ego dico vobis* . Ex quo oſtendit , & illos ſcire , ſed reſpondere nolle ; & ſe noſſe , ſed ideò non dicere , quia illi , quod ſciunt, tacent .

S.Hieron. in hunc locum.

XV. *Quid autem vobis videtur ? Homo quidam habebat duos filios , & accedens ad primum , dixit : Fili , vade hodie , operare in vinea mea . Ille autem reſpondens , ait : Nolo . Poſteà autem pœnitentia motus , abiit . Accedens autem ad alterum , dixit ſimiliter . At ille reſpondens , ait : Eo, domine , & non ivit . Quis ex duobus fecit voluntatem Patris ? Dicunt ei : Primus* . Quid ſentitis de parabola quam ſubjicio ? an adhuc ignorantiam prætexetis vos , qui clavem ſcientiæ vos habere gloriamini ? Quis ex duobus illis filiis mandatum patris implevit ? Reſponderunt , Primus : quia nempè ſolis verbis teſtiterat primùm pàtris imperio , re ipſa autem illi paruerat : alter verò verbis quidem paratum ſe exhibuerat ad obediendum patri , reipſa verò mandatum ejus ſpreverat .

Dicit illis Jeſus : Amen dico vobis , quia publicani & meretrices præcedent vos in Regnum Dei . Viri avaritia & rapinis , feminæ luxuria infames, vobis excluſis , in Regnum Dei introducentur : ſive , vobis qui religionis profeſſione inſignes videri affectatis , & juſtitiam verbis promittitis , duces ſunt itineris ad Regnum cœlorum , pœnitentiæ ac virtutis ſemitam demonſtrantes , quà gradiendum eſſet , ut ad illud perveniretis. Duo itaque Judæorum genera Chriſtus hac parabola indigitat : Prior filius typus eſt plebis Judaicæ , & publicanorum ac peccatorum ; qui etſi primò verbis & factis mandata Dei repulerint , poſteà tamen ad prædicationem Joannis & Chriſti reſipuerunt ; poſterior filius typus eſt Scribarum & Phariſæorum, qui Legis obſervationem accuratiſſimam profitebantur , ſed eam minimè ſervarunt , neque Joannem aut Chriſtum , ſalutaribus præceptis monentem , audiverunt . Hunc eſſe parabolæ ſenſum , apparet ex ejus applicatione ad ipſos Phariſæos & Scribas : *Venit enim ad vos Joannes in via juſtitiæ* , incedens , ſive , juſtitiæ viam vobis indicans prædicatione pœnitentiæ , & demonſtratione Meſſiæ ; id eſt , mei qui vera ſum juſtitiæ via : *& non credidiſtis ei ; publicani autem & meretrices crediderunt ei* : Mente ſcilicet operibuſque fidei congruentibus pœnitentes , baptiſmum ſuſcipientes ; Chriſto , quem indicaverat , adhærentes ; Regnum cœlorum , quod proximum prædicaverat , vi facta rapientes . *Vos autem videntes , nec pœnitentiam habuiſtis poſteà , ut crederetis ei* . Vos tam præclara ſinceræ converſionis & pœnitentiæ videntes exempla , ea ſecuti non eſtis , ſed obſtinati manſiſtis in incredulitate .

S.Hilar. c.21. in Matth.

XVI.

XVI. *Aliam parabolam audite . Homo erat pater-familias , qui plantavit
vineam , & ſepem circumdedit ei , & fodit in ea torcular , & ædificavit
turrim , & locavit eam agricolis , & peregrè profectus eſt . Cùm autem tem-
pus fructuum appropinquaſſet , miſit ſervos ſuos ad agricolas , ut acciperent fru-
ctus ejus . Et agricolæ apprehenſis ſervis ejus , alium cæciderunt , alium occi-
derunt , alium verò lapidaverunt . Iterum miſit alios ſervos plures prioribus,
& fecerunt illi ſimiliter . Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum dicens :
Verebuntur filium meum . Agricolæ autem videntes filium , dixerunt intra ſe :
Hic eſt hæres , venite , occidamus eum , & habebimus hæreditatem ejus . Et
apprehenſum ejecerunt extra vineam , & occiderunt* . Hanc parabolam hoc
loco Sacerdotibus Chriſtus propoſuit , plebi verò *Luc.* 20. id eſt , Sacer-
dotibus imprimis , ſed circumfuſa & audiente plebe . Pater-familias iſte,
Dei Patris typus eſt , qui mundum univerſum , maximè verò humanum
genus , providentia ſua regit , & bonitate fovet . Vinea , Judaici populi
typus , de quo ſcriptum eſt Iſaiæ verſ. 7. *Vinea Domini Sabaoth domus
Iſrael eſt* : & Pſalm. 79. 9. *Vineam de Ægypto tranſtuliſti , ejeciſti Gentes,* S. Hieron.
& plantaſti eam . Sepes vineæ circumdata , vel murus urbis , vel Ange- in hunc loc.
lorum cuſtodia . Torcular , Altare holocauſtorum ſanguine , quaſi muſto,
redundans : vel lex urgens & premens , ut unuſquiſque juſtitiæ fructum
referat . Turris , arx Sion , aut Templum , de quo Micheæ 4. 8. *Et tu
turris gregis nebuloſa filiæ Sion* . Vel ſepis , torcularis , & turris nomini-
bus ſignificat , ſe vineam neceſſariis omnibus inſtruxiſſe ; ut meritò per
Prophetam dixerit , *Quid ultra debui facere vineæ meæ , & non feci ?* Sic Iſai 5. 4.
porrò inſtructam & munitam vineam excolendam dedit Regibus , Sacerdo-
tibus , Legis Doctoribus , Judicibus populi , ut unuſquiſque pro officio
ſuo in ea laboraret : *Et peregrè profectus eſt* , non loci mutatione , qui
nuſquam abeſſe poteſt ; ſed quòd ſubtractis admirabilibus illis præſentiæ
ſuæ ſignis , quæ olim exhibuerat , cùm per ſe populum regeret , ſe tan-
quam abſentem geſſerit , permiſſo regimine populi ſui illorum arbitratui ac
fidei . Sive , *Abire videtur à vinea ut vinitoribus liberum operandi arbi-
trium relinquat* : (inquit S. Hieronymus .) Fructus , ſunt opera juſtitiæ,
cultus Dei , obedientia præceptis Legis . Et tempus quidem fructuum ſem-
per fuit ; ſed ſic peculiariter vocatur , quo nulla potuit afferri excuſatio,
quominùs fructum ferrent . Servi ad agricolas miſſi , ut fructus vineæ exi-
gerent , ſunt Prophetæ , quos illi apprehenſos vel ceciderunt , ut Jere-
miam ; vel occiderunt , ut Iſaiam ; vel lapidaverunt , ut Zachariam , quem
interfecerunt inter Templum & Altare . *Iterum miſit alios ſervos plures
prioribus* , longanimitate ſua certans cum illorùm malitia , ut illos ad pœ-
nitentiam adduceret . *Miſi ad vos* (inquit Jerem. 7. 25.) *omnes ſervos meos
Prophetas per diem conſurgens diluculo* : ſed fruſtra ; ſimiliter enim illos
exceperunt . Quorum ſortem Apoſtolus deſcribit cap. 11. Epiſtolæ ad He-
bræos , verſ. 36. *Alii verò ludibria & verbera experti , inſuper & vin-
cula & carceres , lapidati ſunt , tentati ſunt , in occiſione gladii mortui ſunt*.
Quem verò noviſſimè ad eos miſit filium ſuum , Jeſus Chriſtus eſt , Fi-
lius Dei unigenitus , filius non adoptione , ut juſti quique homines , vel
Angeli ſancti , ſed natura : non ſervus , ut Prophetæ , ſed Dominus unus
omnium cum Patre . Nam *Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tam-* Heb. 3. 5. 6.
*quam famulus , in teſtimonium eorum quæ dicenda erant : Chriſtus verò tan-
quam filius in domo ſua* , ut loquitur Apoſtolus . Hunc noviſſimè Deus mi-
ſit ad Judæos , ut finem Legis & Prophetarum , dicens : *Verebuntur filium
meum* . Ratio poſtulat , ut revereantur . Quibus verbis eorum officium ma-

gis

gis indicat, quàm rei eventum. Apud S. Lucam habetur: *Mittam Filium meum dilectum: forſitan, cùm hunc viderint, verebuntur*. Quod verbum, *forſitan*, non de ignorantia venit: quid enim neſciat pater-familias, qui hoc loco, ut dixi, Deus Pater intelligitur? ſed dubitationis verbum Dei tribuitur, ut humanæ jura libertatis illæſa ſervari ſignificentur. *Agri-*
S. Hier. in hunc loc. *colæ autem videntes filium*, cognoſcentes ex Joannis teſtimonio, ex miraculis Jeſu, ipſum eſſe Meſſiam & Filium Dei, ſed invidia ſe ipſos excæcantes, dixerunt intra ſe: *Hic eſt hæres: venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem ejus*; vineam ſcilicet nobis locatam: liberum merumque nobis erit in populum Iſrael dominium, cùm nunc iſte honorem noſtrum, quæſtumque prohibeat. Confer cum Joannis 11. 47. 48. & 49. ubi Pontifices & Phariſæi coacto Concilio dixiſſe referuntur: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem. Unus autem ex ipſis, Caiphas nomine, cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quidquam, nec cogitatis, quia expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*. Apprehenſum igitur Chriſtum Dei Filium *ejecerunt extra vineam*, id eſt, extra civitatem Jeruſalem, *extra caſtra*, tanquam alienum à Regno Iſrael, adeòque populi communione indignum. Confer cum Apoſtolo, ad Hebræos cap. 13. 12. 13. ſcribente: *Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes*.

XVII. *Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?* Interrogat eos Dominus, non quòd ignoret, quid reſponſuri ſint, ſed ut propria reſponſione damnentur. *Ajunt illi: Malos malè perdet: & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis*. Malos mala morte plectet, excidetque: (quod excidium Judæis per Titum Imp. Romanum illatum eſt) & cultum ſuum, verbum promiſſionis, Regnum Dei, ad Gentes transferet: vel, Eccleſiam ſuam ex reliquiis Iſrael & Gentibus congregatam, Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus excolendam & regen-
Marc. 12. 9. dam tradet, qui fructum ipſi reddent ſtatutis atque opportunis temporibus. Hæc verba, *Malos malè perdet*, &c. Sacerdotibus & Senioribus populi
Luc. 21. 16. tribuit S. Matthæus: SS. verò Marcus & Lucas ipſi Chriſto tribuunt. Quo
S.Jo:Chryſ. homil. 69. in Matth. audito, ipſos reſpondiſſe S. Lucas obſervat: *Abſit*: Tam infauſtum nomen Deus à nobis avertat. Facilè autem conciliantur Evangeliſtæ, ſi Sacerdotes id primò reſpondiſſe dicamus, ut Matthæus narrat: deinde Chriſtum eorum reſponſum approbaſſe, ita tamen, ut ipſis exitium illud inferendum ſignificaret, quia Dei Filium, ſe ipſum nempè, qui illos alloquebatur, brevi erant occiſuri. Chriſtus verò Prophetæ teſtimonio id futurum confirmavit.

XVIII. Dicit illis Jeſus: *Numquam legiſtis in Scripturis: Lapidem quem*
Pſ. 117. *reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?* Pſalmum citat, quem ipſi de
S. Hier. in c. 21. S.Matth. Meſſiæ rebus ſcriptum intelligebant. Mutata porrò metaphora, confirmat, quod prædixit. Iidem enim ſunt ædificantes, qui ſuperiùs agricolarum nomine ſunt deſignati; idem ædificium, quod vinea; idem lapis reprobatus, qui filius ſeu hæres occiſus. Ædificantes igitur, hoc loco, ſunt Sacerdotes ac Principes populi, qui docendo, regendoque Synagogam, Dei domum ædificabant. Quo ſenſu & Apoſtolus ſe, *Sapientem architectum* vo-
1.Cor. 3.10. cat: ipſum verò populum, *Dei agriculturam*, *Dei ædificationem*. Lapis

quem

quem reprobaverunt ac rejecerunt Sacerdotes & Phariſæi, ut ineptum & inutilem, Chriſtus eſt: lapis dictus, & fundamentum cui ſpiritale Eccleſiæ ædificium totum innititur, & à quo ſtabilem firmitatem accipit: lapis qui duos Eccleſiæ parietes, Judaicum ſcilicet populum ac Gentilem, in ſe ipſo indiſſolubili junctura connectit. Lapis ille à Sacerdotibus Judæorum, Phariſæis & Scribis reprobatus, *factus eſt in caput anguli*: ſpiritalis ædificii lapis præcipuus, & honoratiſſimus, Eccleſiæ caput & ſuſtentaculum. Tam admirabilis rerum converſio non humana induſtria aut virtute, ſed Dei potentia facta eſt. Hic eſt, de quo Iſaiæ 28. 16. ſcriptum eſt: *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angulare, pretioſum*. De hoc S. Petrus confidenter ſcribit Epiſt. 1. cap. 2. 4. & ſeq. *Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum: & ipſi tanquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum: propter quod continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem ſummum, angularem, electum, pretioſum: & qui crediderit in eum, non confundetur. Vobis igitur honor credentibus; non credentibus autem, lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, & lapis offenſionis, & petra ſcandali, his qui qui offendunt verbo, nec credunt, in quo & poſiti ſunt*.

XIX. *Ideò dico vobis: Quia auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus*. Ideò quia hanc lapidem reprobaſtis, quia filium & hæredem patris-familias ad vos miſſum, mox ejicietis extra vineam, & occidetis, auferetur à vobis regnum Dei, apud vos ampliùs non regnabit Deus, non eritis ampliùs populus ejus; auferentur à vobis Scripturæ Sanctæ, notitia divinæ Legis, verbum Dei, doctrina Evangelii mei; auferentur (inquam) à vobis omnibus, tam à Sacerdotibus, Judicibus, Legiſperitis, Phariſæis, ceu totius mali auctoribus, quam à plebe pariter degenere & impia: *Et dabitur genti facienti fructus ejus*: ad Gentes transferetur gratuita Dei gratia vocandas, quæ fructus Regno Dei convenientes, fructus bonorum operum, fructus juſtitiæ, fructus Spiritus edant. Confer cum *Actum* 13. 46. *& Rom.* 11. 25. *& ſeqq.*

XX. *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur*: *Super quem verò ceciderit, conteret eum*. Qui in lapidem iſtum impinget, cui Chriſtus adhuc in terra ambulanti & viventi offenſioni erit & ſcandalo, quod fit ab illis, qui in Chriſtum non credunt, vel cùm in eum crediderint, deſerunt, vel malè vivendo contemnunt, & injuriis afficiunt; *confringetur*, ſive conquaſſabitur; id eſt, lapidi non nocebit, ſed ſibi ipſi graviſſimum damnum inferet, inſtar vaſis figuli ſupra grande ſaxum cadentis, vel ad illud illiſi: non tamen omninò conteretur, quamdiù in hoc mundo vivit; reparari enim poterit per pœnitentiam ad ſalutem. *Super quem* verò pondere ſuo ex alto *ceciderit* lapis iſte, ſuper quem Chriſtus toto pondere iræ ſuæ ac ultionis incubuerit, quod fiet, cùm veniet incredulis & impiis, omnibuſque in peccato ſuo morientibus deſuper in judicio cum pœna perditionis, *conteret eum*; tam funditùs peribit, quàm vas fragile, in quod ſaxum ingens ex loco ſublimi devolvitur, ita ut nulla ſpes reparationis illi ſuperſit. *Non enim reſurgent impii in judicio, neque peccatores in conſilio juſtorum*: non reſurgent (inquam) ad gloriam, ſed ad ſupplicium æternum: & erunt *tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ*.

S. Auguſtin. lib. 1. quæſt. Evang. q. 30.

Pſal. 1.

XXI. *Et cùm audiſſent Principes Sacerdotum & Phariſæi Parabolas ejus, cognoverunt, quòd de ipſis diceret*. Parabolas illas ac minas ſenteotiaſque Chriſti contra ſe dirigi intelligebant; ideò in ipſum manus injicere meditabantur, ut eum occiderent: quod tamen nondum auſi ſunt exequi popularis tumultus metu, quia plebs ipſum venerabatur ut Prophetam. *Et quærentes eum tenere, timuerunt turbam; quoniam ſicut Prophetam eum habebant.*

Senſus Moralis.

I. E*T cum appropinquaſſent Jeroſolymis, & veniſſent Bethphage ad montem Oliveti, tunc Jeſus miſit duos Diſcipulos, dicens eis: Ite in Caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi, &c.* Ingreſſus triumphalis Chriſti in Hieroſolymam, figura eſt Regni ejus in Eccleſia & in animis fidelium ac juſtorum. Ingreditur pompa humili, apparatu modeſto, in urbem in qua poſt dies aliquot morte crucis afficiendus eſt. Morte ſcilicet ſua regnabit, humiliatione vincet, cruce triumphabit de mundo, peccato, & diabolo. Aſina alligata cum pullo, duplicis populi typi ſunt; Judaici, jugo Legis aſſueti; & Gentilis, qui jugum illud non tulit. Ex utroque congregata eſt Eccleſia: ad utrumque Chriſtus Apoſtolos ſuos miſit, ut eos à jugo Legis, & à vinculis peccatorum ſolverent, tradita ſibi ab ipſo poteſtate ligandi atque ſolvendi ſuper terram, eoſque ad ipſum Dominum adducerent, triumpho gratiæ ejus ſervituros. S. Marcus pullum dixit ligatum ante januam, quia *Extra Chriſtum quicumque eſt, foris eſt in via: qui autem in Chriſto eſt, foris non eſt*. In tranſitu, *addidit, ubi nullius certa poſſeſſio, non præſepe, non alimenta, non ſtabulum. Miſera ſervitus, cui vagum jus eſt; plures enim Domino habet, qui unum non habet. Alieni alligant, ut poſſideant; iſte ſolvit, ut teneat: vehementiora enim dona novit eſſe, quàm vincula*. Solvite, & adducite mihi. *Non poterat ſolvi, niſi juſſu Domini: ſolvit eum manus apoſtolica: talis actus, talis vita, talis gratia. Eſto talis, ut & tu poſſis ligatos ſolvere*. Diſcipuli verò cùm ſolverunt pullum, numquid ſuis verbis uſi ſunt? Minimè: ſed dixerunt, ſicut dixerat illis Jeſus; ut agnoſcas, quòd *Non ſuo ſermone, ſed Dei verbo; nec proprio, ſed Chriſti nomine fidem populis infudere gentilibus, atque adverſariæ poteſtates, quæ ſibi nationum obſequia vindicabant, mandato ceſſere divino*. Sacerdotes quibus ſacra illa ſolvendi animas & ad Chriſtum adducendi provincia commiſſa eſt, Dei legem ac verbum accuratè & fideliter ſequi debent, ejuſque unius, non hominum judicia, in divina functione vereri. Spoliare ſe debent proriis veſtimentis, temporalibus commodis & utilitatibus renuntiare, quæſtum non arbitrari pietatem; quæ ſua ſunt, non quærere, ſed quæ Chriſti ſunt; omnia arbitrari ut ſtercora, ut animas Chriſto lucrifaciant, ad eumque ut Regem ſuum ſuſcipiendum diſponant; illarum tegere peccata inviolabili ſilentio; fragilitatem affectu compatiente, pudorem præveniente charitate, ut Chriſti jugum ferre aſſueſcant. *Et impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt*. Veſtimenta *virtutes ſunt*, quibus Apoſtoli credentium animas emolliunt & adornant, ut Chriſtum geſtent, à quo & portantur. *Diſce geſtare Chriſtum, quoniam priùs te ille geſtabat, cum paſtor errantem reduceret ovem: Diſce eſſe ſub Chriſto, ut poſſis eſſe ſupra mundum. Non quicumque facilè vehit Chriſtum, ſed ille qui poteſt dicere:* Incurvatus *& humi-*

S. Ambr. lib. 9. in Luc.

A. Ambroſ.

miliatus ſum nimis : rugiebam à gemitu cordis mei . Nec animo ſolùm , ſed
& corpore Chriſtum portare debemus , duplici illa parte per jumentum
utrumque adumbrata , quarum una ſervit Legi Dei , altera Legi peccati .
Servitutis illius infelicis vincula juſſu ſuo gratiaque ſolvet Chriſtus , & mem- 1.Cor. 6.20.
bra quæ ſervierunt iniquitati , ſervire faciet juſtitiæ in ſanctificationem . Sic
adimplebitur , quod monet Apoſtolus : *Glorificate & portate Deum in cor-*
pore veſtro .

II. *Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via : alii autem cæ-*
debant ramos de arboribus , & ſternebant in via . Ut Chriſtum Regem ſequi
poſſimus , via Sanctorum veſtimentis ſtrata eſt , . Apoſtolorum & martyrum
exemplis munita ; in his figendum eſt veſtigium . *Ut tu ſine offenſione gra-*
dieris , Diſcipuli Domini amictu ſe proprii corporis exuentes , inter adverſa S. Ambroſ.
turbarum viam tibi ſuo ſtravere martyrio . Arborum rami , id eſt , mundi ibid.
vanitas & inanis gloria reſecanda eſt & calcanda , ut velut novæ arbores
ex vetuſtis , non ſteriles ramos , ſed fructuoſos germinare poſſimus . *Jam*
ſecuris ad radices arborum poſita eſt , quæ ſub adventus Domini ſalutaris in-
fœcunda ſuccidat , & infructuoſarum inanem gloriam Gentium ſolo ſternat , fi-
delium pedibus proterendam ; ut renovatæ mentis ſpiritu nationes , velut no-
vellarum arborum ſtirpes , de vetuſtis poſſint germinare caudicibus . Palmarum
ramos turbam accepiſſe , & obviam Jeſu proceſſiſſe , ſcribit S. Joannes,
ut illius nempè victoriam de mundo & diabolo honorarent . Palma juſti-
tiæ victricis ſymbolum eſt : *Juſtus* enim , *ut palma florebit* . Ideò adven-
tante Chriſto , *erigebantur jam ſupra humeros hominum vexilla juſtitiæ , &*
inſignia triumphorum .

III. *Turbæ autem quæ præcedebant , & quæ ſequebantur , clamabant , di-*
centes : Hoſanna filio David : Benedictus qui venit in nomine Domini : Hoſan-
na in altiſſimis . Turbæ præcedentes & ſequentes , Judaicum Gentilemque S.Greg. M.
populum deſignant . *Præceſſit quippè Judaicus populus , ſecutus eſt Gentilis .* hom. 17. in
Et quia omnes electi , ſive qui in Judæa eſſe potuerunt , ſive qui nunc in Ec- Ezech.
cleſia exiſtunt , in Mediatorem Dei & hominum crediderunt , & credunt ;
qui præeunt & ſequuntur , Hoſanna clamant . Hoſanna , *Latina lingua* , Sal-
va nos , *dicitur* . *Ab ipſo enim ſalutem & priores quæſierunt , & præſen-*
tes quærunt , & benedictum qui venit in nomine Domini confitentur , quoniam
una ſpes , una fides eſt præcedentium atque ſequentium populorum . Nam ſi-
cut illi expectata Paſſione ac Reſurrectione ejus ſanati ſunt , ita nos præterita
Paſſione illius , ac permanenti in ſæcula Reſurrectione ſalvamur . Quem enim
priores noſtri ex Judaico populo crediderunt atque amaverunt venturum , eum
nos & veniſſe credimus & amamus , ejuſque deſiderio accendimur , ut eum
facie ad faciem contemplemur .

IV. Hic ingreſſus Regis eſt , Victoris , Victimæ pro totius Mundi peccatis
immolandæ . *Ingreſſus Dei mei , Regis mei qui eſt in Sancto* . Sic Propheti- Pſal.67. 25.
cum oraculum impletur : *Dicite filiæ Sion : Ecce Rex tuus venit tibi man-*
ſuetus , ſedens ſuper aſinam , & pullum filium ſubjugalis . Non ſolùm Rex
eſt , ſed Rex noſter , omniumque hominum & Angelorum . *Rex noſter an-*
te ſæcula , qui in plenitudine temporum *operatus eſt ſalutem in medio ter-*
ræ . Rex jure nativitatis , utpotè Regis æterni filius . Unde Propheta ca-
nit : *Deus , judicium tuum Regi da , & juſtitiam tuam filio Regis : judica-* Pſal. 71.
re populum tuum in juſtitia , & pauperes tuos in judicio , &c. Rex jure hæ-
reditatis : *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum*
ejus , prædicans præceptum ejus . . . . . Poſtula à me , & dabo tibi Gentes Pſal.2.
hæreditatem tuam , & poſſeſſionem tuam terminos terræ . Rex jure victoriæ;

principem enim hujus mundi foras expulit, fortem armatum vicit ipſe
Luc. 11. fortior, univerſa ejus arma abſtulit, in quibus confidebat, & ſpolia ejus
Coloſſ. 2. 15. diſtribuir: A terra exaltatus, omnia ad ſe traxit, *Expolians principatus
& poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo*. Rex
noſter eſt emptionis jure: nos enim pretioſo ſanguine ſuo redemit, & *fe-*
Apoc. 1. *cit nos Regnum & Sacerdotes Deo & Patri ſuo*, *Princeps Regum terræ*.
Pſal. 53. 5. Rex noſter eſt jure electionis: ipſum enim in baptiſmo elegimus, & fide-
litatem atque obedientiam legibus ejus ſpopondimus ac vovimus: *Tu es ipſe*
Joſue 24. 22. *Rex meus & Deus meus* . . . . . *Teſtes vos eſtis*, *quia ipſi elegeritis Domi-
num*, *ut ſerviatis ei*. Ecce Rex tuus venit tibi. *Totus mihi datus*, *totus
meos expenſus in uſus*; (inquit S. Bernardus) Venit tibi. *Se naſcens de-
dit ſocium*, *conveſcens in edulium*, *ſe moriens in pretium*, *ſe regnans dat
in præmium*. Sui ipſius præ hominum amore prodigus fuit: *Pertranſit be-
nefaciendo & ſanando omnes*. Seipſum dedit redemptionem pro omnibus.
Venit tibi manſuetus, nihil aliud deſiderans, quàm in cordibus hominum
regnare, nihil ab eis exigens præter amorem, leges illis imponens adeò fa-
ciles, adeò ſuaves, ut amando impleantur: *Ama*, *& fac quod vis*. Apud
ipſum non eſt perſonarum acceptio; non divites pauperibus, non nobiles
ignobilibus, non doctos imperitis, non principes ſubditis anteponit: *Omni-*
S. Auguſt. *bus æqualis*, *omnibus Rex* (inquit Tertullianus.) Ecce Rex tuus venit
tract. 51. in tibi manſuetus. *Quid fuit Domino Regem eſſe Iſrael? Quid magnum fuit Re-*
Joannem. *gi ſæculorum Regem fieri hominum? Non enim Rex Iſrael Chriſtus ad exi-
gendum tributum*, *vel ad exercitum ferro armandum*, *hoſteſque viſibiliter de-
bellandos*: *ſed Rex Iſrael*, *quòd mentes regat*, *quòd in æternum conſulat*,
quòd in Regnum cælorum credentes, *ſperantes*, *amanteſque perducat*. *Dei er-
go Filius æqualis Patri*, *Verbum per quod facta ſunt omnia*; *quòd Rex vo-
luit eſſe Iſrael*, *dignatio eſt*, *non promotio*: *miſerationis indicium*, *non po-
teſtatis augmentum*. Venit manſuetus ad illos qui ſunt in perniciem ipſius
conjurati, & cogitant, quomodo ipſum interficiant.

Non ſolum ut Rex, ſed ut victor & trimphator ingreditur, qui de ſe
ipſo dixit: *Confidite*, *ego vici Mundum*. Sed victoria ejus completa non
eſt, niſi & in nobis mundum, peccatum, cupiditates, diabolumque vincat;
Rom. 6. 11. & ut & nos per ipſum, in ipſoque vincamus, qui eſt fortitudo noſtra: ut
c. 8. 21. *non regnet peccatum in noſtro mortali corpore*, *ad obediendum concupiſcen-
tiis ejus*: *ſed ſicut peccatum regnavit in mortem*; *ita & gratia regnet per
juſtitiam in vitam æternam*, *per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*. Nihil
igitur gratiæ ejus reſiſtat in nobis, nihil hoſtibus faveat. Victoriæ illius
cooperemur; in ejus caſtris, ſub crucis ejus vexillo fortiter dimicemus,
ſi ex beatorum illorum pugilum numero eſſe velimus, qui in cœleſti Jeru-
ſalem ſtant in conſpectu Agni amicti ſtolis albis, *& palmæ in manibus eo-
rum*, & clamant: *Salus Deo noſtro*, *qui ſedet ſuper thronum*, *& Agno*.

Ingreditur denique ut victima, ut Agnus paucos infrà dies immolandus.
Salutem, quam vox *Hoſanna* ſignificat, alter non dabit. *Uſque ad Paſſio-
nem effectus eſt victima* (inquit Tertullianus.) Ingreſſus ille velut ſacrifi-
cii præludium, quaſi victimæ præparatio eſt, via ad crucem, progreſſus
ad mortem. Qui hodie clamant, *Hoſanna filio David*, brevi clamabunt, *Cru-
cifigatur*. Brevi ipſum Barabbæ ſeditioſo ac homicidæ poſtponent; qui veſti-
menta ſua ſternunt incedenti, proprii ipſum veſtimenti exuent, ut flagel-
letur & crucifigatur: qui benedictum prædicant, contumeliis, opprobris
& blaſphemiis laceſſent: qui ramos arborum cædunt honoris cauſa, il-
lum in arbore ſuſpendent, claviſque configent in medio latronum. Quot

Chri-

Digitized by Google

Chriſtiani nunc Chriſtum adorant , ſequuntur , laudant , ut Regem ſuum ac victorem colunt , qui paulò poſt ipſum deſerunt , & *rurſus crucifigunt in ſemetipſis ?*

Venit ſedens ſuper aſinam , & pullum filium ſubjugalis . Paupere illo & S.Jo:Chryſ. hom.67. humili apparatu oſtendit , Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo . Eò magnificentior eſt ejus ingreſſus , quò Mundi magnificentiam , faſtumque contemnit , & contemptum ejus exemplo ſuo docet . *Simul & Prophetias adimplebat , & dogmata veritatis tradebat , & vivendi præcepta exemplis firmabat . Regulas enim nobis præbet , ne majora , quàm neceſſarius uſus exigat, requiramus , Itaque quando etiam naſcebatur , non magnificas ædes , non locupletem matrem , ſed pauperrimam & fabro deſponſatam elegit , & in tugurio naſcitur , & in præſepio ponitur . Sic Diſcipulos non oratores aut ſapientes, nec genere aut fortuna claros , ſed inopes valdè atque ignotos . Menſa ejus hordeaceis quandoque panibus , nonnumquam quos Diſcipuli è foro emerent , referta erat . Recumbebat prætereà in fœno : veſtes viles , nec conditionem vulgi excedentes induebatur . Domum nullam habebat . Pedibus iter faciebat , & ita faciebat , ut labore quandoque conficeretur . Non in ſede , nec in pulvinari , ſed in ipſa ſuperficie terræ , modò quidem in monte , modò verò apud fontem ſolus ſedebat , & mulierem Samaritanam alloquebatur . Mediocritatem in omni vivendi ratione conſtituit , ut quouſque progrediendum eſſet , non ignoraremus . Quibus etiam nunc , quoniam jumentis opus eſſe imbecillioribus non ignorabat , modum exemplo dedit , ne equis aut mulis junctis ſublimes feramur ; ſed aſino , quando res cogit , inſidere , neque ulteriùs progredi , ſed ubique neceſſitatis uſum terminare* . Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus , aſcendens ſuper aſinam , & pullum filium ſubjugalis : *Non currus , ut Reges cæteri , agens , non vectigalia exigens , non elatus tumore , non ſatellitibus ſtipatus , ſed magnam undique monſtrans humilitatem* .

V. *Et cùm intraſſet Jeroſolymam , commota eſt univerſa civitas , dicens : Quis eſt hic ?* Naſcente Jeſu , ad Magorum adventum commotus eſt Herodes , & omnis Jeroſolyma cum illo : triumphante Jeſu , ad illius ingreſſum commota eſt univerſa civitas . Hujus commotionis cauſa , Sacerdotum , Phariſæorum , & Scribarum invidia , cæterorum infidelitas . Quid mirum , ſi commoveantur impii , præſente Rege , qui eorum vitia & cupiditates improbat & arguit ? Quid mirum , ſi commoveatur Mundus reprobus præſente Judice , qui ipſius errores , pravoſque mores damnat ? Sic turbantur impii , cùm ſevera veritas ipſi prædicatur , cùm arguuntur , & ad officium compelluntur . *Veritatem amant lucentem , oderunt eam redarguentem* : S.August. & Dei , Chriſtique ac Myſteriorum ejus , poſt tot beneficia , poſt tot miracula adeò ſunt immemores , ut adhuc quærant , *quis ſit* , quaſi illum numquam noſſent : *Quis eſt hic ?* Ad Chriſti ingreſſum commovetur & turbatur fidelis anima , ſed alia ratione ; Salutari ſcilicet timore concutitur & configitur ad pœnitentiam . Commoventur etiam juſti piis affectibus ad Chriſti adventum , ſicut turbata eſt Maria , cùm ab Angelo gratia plena Luc. 1. ſalutata eſt ; ſicut commota eſt , turbataque Sponſa ad vocem cœleſtis Sponſi, ut ipſum quæreret , amaretque ferventius. Cant.3.&5.

VI. *Et introivit Jeſus in Templum Dei , & ejiciebat omnes vendentes & ementes in Templo ; & menſas nummulariorum , & cathedras vendentium columbas evertit . Et dicit eis : Scriptum eſt : Domus mea domus orationis vocabitur : Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum* . Cogita , quàm gravia peccata ſint profanantium verum Templum Dei , ſcilicet Eccleſiam , quam acquiſivit ſanguine ſuo , rerum ſacrarum nundinatione , ſimoniacis bene-

ficii-

neficiorum reſignationibus, & permutationibus fraudulentis; quæſtu & avaritia ſpecie religionis velata, Dignitatum & Beneficiorum Eccleſiaſticorum impetratione per obſequia & adulationes; collationibus, nominationibus, electionibus alio intuitu factis, quàm gloriæ Dei, & utilitatis Eccleſiæ.

S. Ambroſius enarrat. in Pſal. 1.

Has Cathedras de Templo Salvator ejecit eorum qui ſe honore jactarent, primatus quærerent dignitatum: eorum qui Sacerdotio vel primatu honoris uterentur ad quæſtum: eorum qui indulgentes gulæ, nequamquam debitam continentiæ præſtarent cuſtodiam. Et ejiciebat omnes vendentes, & ementes in Templo. *Deus Templum ſuum non mercatoris vult eſſe diverſorium, ſed domicilium ſanctitatis. Generaliter docuit, ſæculares à Dei Templo abeſſe debere contractus*. Et Cathedras vendentium columbas evertit.

S. Ambroſius lib. 9. in Luc. n. 19. Matth. 10. 8. Act. 8. 20.

Admonet Dominici forma baptiſmatis, quando deſcendit Spiritus-Sanctus in columba, typo ejectorum de Templo hujuſmodi mercatorum, in Eccleſia Dei conſortium eos habere non poſſe, qui Sancti Spiritus gratiam nundinentur. Gratis enim, *inquit*, accepiſtis, gratis date. *Denique Simoni, qui ſanctificandi munus pretio in ſe putavit poſſe conferri, reſpondit Petrus*, Pecunia *tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Non eſt tibi pars neque ſors in ſermone iſto: Cor enim tuum non eſt rectum coram Deo*.

S. Greg. M. lib. 5. cap. 7.

Cathedras vendentium columbas evertit. *Qui in Templo Dei columbas vendere præmpſerunt, eorum Deo judice cathedræ ceciderunt. Qui error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam eo ipſo quòd quiſque ad ſacrum Ordinem perducitur, jam in ipſa provectus ſui radice vitiatus, paratus eſt aliis vendere, quod emit . . . . Cùm Sacerdotalis Ordo intus ceciditur, foris quoque diu ſtare non poterit*.

VII. *Domus mea domus orationis vocabitur, & vos feciſtis illam ſpeluncam latronum*. Si Templo typico tanta debebatur reverentia, quanta debetur Templo vero; ſcilicet Eccleſiæ, in qua non Arca fœderis, ſed Chriſtus Jeſus verus Deus in Euchariſtiæ Sacramento realiter præſens adoratur? Indignatus eſt Chriſtus negotiatoribus, quòd licitis alioquin commerciis in domo Patris ſui vacarent: & facto quaſi flagello de funiculis, eos ejecit, zelo gloriæ Dei ſucceſus, ſicut ſcriptum eſt:

Pſ. 68. Joan. 11. 13.

Zelus domus tuæ comedit me. Iram ultionemque divinam metuant & in hoc ſæculo, & in futuro, qui Templorum Chriſtianorum ſanctitatem violare non verentur immodeſtiis ſuis, impudiciis aſpectibus & colloquiis, luxu, vanitate.

S. Jo. Chryſ. hom. 74. in Matth. Tertull. lib. de cultu muliebri. Ezech. 3.

Eccleſia nihil differt à foro; & ſi non ſit dictu audacius, fortè nec à fornice, aut proſtibulo. Tantùm abeſt, ut mulieres in Templo Sancto Dei velent caput propter Angelos, ut potiùs *propter mutuum videre ac videri*, pompas omnes mundi muliebris proferant in publicum. *Fode parietem, videbis abominationes majores .... Ecce ibi mulieres ſedentes plangebant Adonidem*. Quid de hypocritis dicam, qui ſolam ſpeciem pietatis habentes, virtutem autem ejus abnegantes, cupiditatum & vitiorum omnis generis idola in corde ſuo colunt, etiam cùm in Templo verſantur, *Et ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium abominatio, & univerſa idola domus Iſrael depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſrael, & Iezonias filius Saphan ſtabat in medio eorum, ſtantium ante picturas: & unuſquiſque habebat thuribulum in manu ſua: & vapor nebulæ de thure conſurgebat*, Nec abominationum finis, Ibi Sacerdotes dorſa vertentes contra Templum Domini, & faciem ad Orientem, adorantes ad ortum ſolis; qui ſcilicet ſacrum miniſterium implere non curant, qui in Eccleſiis ac Beneficiis ſuis non reſident, ſed in aulis Principum maximam anni partem manet, favorem aucupari, beneficia congerere in ſacrorum Cano-

num

Digitized by Google

num contemptum geſtiunt . *Aulæ magis quàm Eccleſiæ Sacerdotes* , abuſu bo- S. Athan.
norum ac rediruum Eccleſiæ , quæ *patrimonia pauperum* , *oblationes fidelium* ,
pretia peccatorum , à Patribus & Conciliis meritò appellantur , domum
Dei in ſpeluncam latronum convertentes . *Inter veſtibulum & Altare quaſi
viginti quinque viri , dorſa habentes contra Templum Domini , & facies ad
Orientem , & adorabant ad ortum ſolis* . Sacrilegos illos Templi ſui viola-
tores Deus zelotes ab Eccleſia ſua inviſibiliter ejiciet , à corpore ſuo pe-
nitus ſegregabit , in æternum abſcindet . *Numquid leve eſt hoc domui Juda ,
ut facerent abominationes iſtas , quas fecerunt hic ; quia replentes terram ini-
quitate , converſi ſunt ad irritandum me ? Ergo & ego faciam in furore : non
parcet oculus meus , nec miſerebor : & cùm clamaverint ad aures meas voce
magna , non exaudiam eos* .

VIII. *Domus mea domus orationis vocabitur* . Quamvis in omni loco Deus
orari poſſit ac debeat , qui ubique præſens eſt ; quemdam tamen ſpecia-
tim ad id deſtinatum conſecratumque locum ſibi Dominus elegit , ad quem
Fideles conveniant , ejus Majeſtati ſupplicaturi ; non quòd ipſe loco in-
digeat , ſed ut nos per corporalem domum , quæ *Domus orationis* , *& Do-
mus Dei* ſingulari quadam ratione dicitur , & in qua omnia ad pietatem
provocant , ad ferventiùs orandum excitet . Quòd ſi Templum Salomonis
Deus ſanctificavit , ibique oculos ſuos & cor ſuum futurum promiſit , ut
populi ſui preces exaudiret : ſi Apoſtoli accepto etiam Spiritu Sancto , 3.Reg.8.&9.
Templum illud orationis gratia frequentant : multò magis Templis noſtris Act.2. & 3.
benedicit , in quibus Jeſu Chriſti Corpus offertur , conſecratur , ſumitur ,
aſſervatur . *Si ubi duo vel tres congregati ſunt in nomine* Chriſti , ipſe *in* Tertullian.
medio eorum eſt : multò magis cùm tota ad eum orandum & laudandum Apolog. 39.
convenit Eccleſia . Major certè vis eſt orationis , quæ à multis offertur
Deo in domo ejus . *Coimus ad Deum , quaſi manu facta precationibus am-
biamus . Hæc vis Deo grata eſt* .

Domus mea domus orationis vocabitur : vos autem feciſtis illam ſpelun-
cam latronum : *Eccleſias vel potiùs Templa atque Altaria Dei , minori re-* Salvian. lib.
verentia quidam habent , quàm cujuslibet minimi ac municipalis judicis do- 3. de Gubern.
mum . Siquidem intra januas non modò illuſtrium Poteſtatum , ſed etiam Præ- Dei.
*ſidum aut Præpoſitorum , non omnes paſſim intrare præſumunt ; niſi quos aut
Judex vocaverit , aut negotium traxerit , aut ipſa honoris proprii dignitas
introire permiſerit : ita ut ſi quiſpiam fuerit inſolenter ingreſſus , aut cæda-
tur , aut propellatur , aut aliqua verecundia , atque exiſtimationis ſuæ labe
mulctetur . In Templa autem vel potiùs Sacraria atque Altaria Dei paſſim omnes
ſordidi ac flagitioſi ſine ulla penitus reverentia ſacri honoris irrumpunt : Non
quia non omnes ad exorandum Deum currere debeant ; ſed quia qui ingredi-
tur ad placandum , non debet egredi ad exacerbandum . Neque enim ejuſdem
officii eſt indulgentiam poſcere , & iracundiam provocare . Novum ſiquidem
monſtri genus eſt : eadem pene omnes faciunt , quæ feciſſe ſe plangunt . Et qui
intrant Eccleſiaſticam Domum , ut mala antiqua defleant , exeunt ; & quid
dico , exeunt ? in ipſis penè hæc orationibus ſuis ac ſupplicationibus moliun-
tur . Aliud quippè ora hominum , aliud corda agunt : & dum verbis præ-
terita mala plangunt , ſenſu futura meditantur : ac ſic oratio eorum auctrix eſt
magis criminum , quàm excratrix . Ut vera illa in eis Scripturæ maledictio
impleatur , ut de oratione ipſa exeant condemnati , & oratio eorum fiat in
peccatum . Denique ſi vult quiſpiam ſcire ; quid in Templo hujuſmodi homi-
nes cogitaverint , videat quid ſequatur : ſiquidem conſummatis ſolemnitatibus
ſacris , ſtatim ad conſuetudinaria omnes ſtudia diſcurrunt : alii ſcilicet ut fu-
rentur* ,

rentur, alii ut inebrientur, alii ut fornicentur; ut evidenter appareat, hoc eos eſſe meditatos, dum intra Templum ſunt, quod poſtquam egreſſi fuerint, exequuntur.

Domus mea domus orationis vocabitur: & vos feciſtis illam ſpeluncam
S. Hieron. in cap. 12. S. Matth. „ latronum. *Quid de Eccleſiis diximus, unuſquiſque de ſe intelligat. Dicit enim*
„ *Apoſtolus*: Vos eſtis templum Dei, & Spiritus-Sanctus habitat in vobis.
„ *Non ſit in domo pectoris veſtri negotiatio, non ementium vendentiumque commercia, non donorum cupiditas; ne ingrediatur Jeſus iratus & rigidus, & non aliter mundet templum ſuum, niſi flagello adhibito; ut de ſpelunca latronum, & de domo negotiationis, domum faciat orationis.*

IX. *Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in Templo, & ſanavit eos.* In Templo Dei, in Eccleſia, quotidie cæci illuminantur, claudi ſanantur, & greſſus eorum diriguntur verbo Dei, Sacramentis, Sacro-ſancto Sacrificio Corporis & Sanguinis Chriſti, precibus Sacerdotum, omniumque Chriſtianorum juſtè ac piè viventium, quibus ipſis gratia medicinalis Chriſti Salvatoris impetratur.

X. *Videntes autem Principes Sacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in Templo, & dicentes, Hoſanna Filio David, indignati ſunt.* Cæcitas & oſtinatio Sacerdotum & Doctorum, plerumque ſunt avaritiæ, ambitionis, ſuperbiæ & invidiæ, quibus dediti ſunt, effectus. Qui gloriam & opus Dei promovere magis tenentur ex officio, ipſum plerumque acriùs & pertinaciùs impediunt. *Et dixerunt ei, Audis, quid iſti dicunt? Jeſus autem dixit eis: Utique numquam audiſtis, Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?* Qui ſimplicitate & innocentia morum pueris ſimiles ſunt, Deo perfectam laudem canunt, à Spiritu-Sancto in eorum ore formatam. Non alios poſſumus hic intelligere infantes atque lactentes,
1. Cor. 3. quàm eos quibus dicit Apoſtolus, *Tamquam parvulis in Chriſto lac vobis po-*
S. Auguſt. enarrat. in pſal. 8. „ *tum dedi, non eſcam.* Quos ſignificabant illi, qui Dominum præcedebant
„ laudantes. Non ait autem, *Feciſti*, ſed, *Perfeciſti laudem.* Sunt enim in
„ Eccleſiis etiam hi qui non jam lacte potantur, ſed veſcuntur cibo, quos
1. Cor. 2. 6. „ idem Apoſtolus ſignificat, dicens, *Sapientiam loquimur inter perfectos*: ſed
„ non ex his ſolis perficiuntur Eccleſiæ; quia ſi ſoli eſſent, non conſuleretur generi humano. Conſulitur autem, cùm illi quoque nondum capaces cognitionis rerum ſpiritualium atque æternarum, nutriuntur fide temporali hiſtoriæ, quæ pro ſalute noſtra poſt Patriarchas & Prophetas, ab excellentiſſima Dei Virtute atque Sapientia ſuſcepti hominis Sacramento adminiſtrata eſt, in qua ſalus eſt omni credenti: ut auctoritate commotus, præceptis inſerviat, quibus purgatus unuſquiſque, & in charitate radicatus atque fundatus, poſſit currere cum ſanctis, non jam parvulus in lacte, ſed juvenis in cibo; comprehendere latitudinem, longitudinem, altitudinem & profundum, ſcire etiam ſupereminentem ſcientiam charitatis Chriſti.

XI. *Et videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea, niſi folia tantùm; & ait illi: Numquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et areſacta eſt continuò ficulnea. Et videntes Diſcipuli mirati ſunt, dicentes: Quomodo continuò aruit?* Quid arbor fecerat, fructum non afferendo? Quæ culpa arboris infœcunditas? Sed ſunt qui fructum voluntate dare non poſſunt: *Illorum eſt culpa ſterilitas, quorum fœcunditas eſt voluntas.* Erant ergo Judæi habentes verba Legis, & facta non habentes, pleni foliis, & fructus non ferentes. Venis ad Judæos, & apud eos invenis omnia eloquia Prophetarum: ſed iſta folia ſunt. Chriſtus eſurit, fructum quærit; ſed ideò in eis fructum non invenit, quia ſe in eis non
S. Auguſtin. ſer. 98. aliàs 44. de Verbis Dom. c. 3.

non invenit. *Non enim habet fructum, qui non habet Chriſtum. Non autem habet Chriſtum, qui Chriſti non tenet unitatem, qui non habet charitatem.* Fructus *autem ſpiritus charitas*.... Arbor ſecus viam, Chriſtianus mundi tentationibus expoſitus, ſola verba, inania promiſſa, ſterila deſideria, fidem ſine operibus Chriſto exhibens. *Virtutes ſine fide, folia ſunt: videntur virere, ſed prodeſſe non poſſunt. Agitantur vento, quia non habent fundamentum. Quanti Gentiles habent miſericordiam, habent ſobrietatem: ſed fructum non habent, quia fidem non habent? Labuntur citò folia, ubi ventus flaverit. Et aliqui Judæi habent caſtimoniam, ſeduitatem in lectione multam, & diligentiam: ſed ſine fructu ſunt, & verſantur ut folia. Hæc fortè ſunt folia, quæ Salvator in illa ficu reperit, ſed fructum non invenit.* Chriſti maledictionem timeat Chriſtianus, qui fructus bonorum operum non profert; æternam metuat ariditatem, igne æterno damnandam, ſi Chriſtus ſalutem noſtram eſuriens, fidem operibus bonis deſtitutam in illo inveniat, cùm gratiarum & donorum ſuorum fructus exiget in hora mortis. Tempus fructuum, vita præſens eſt. *Paſcamus* hic *Chriſtum benè vivendo, & paſcet nos in æternum nobis vivere donando.*

Idem ſerm. 85. alias 9. inter editos ex Mſſ. Cath. majoris. Galat. 5. 21. S. Ambroſius enarrat. in Pſal. 1. n. 41.

S. Auguſtin. enarrat. in Pſal. 127.

XII. *Reſpondens autem Jeſus, ait eis: Amen dico vobis: Si habueritis fidem, & non hæſitaveritis, non ſolùm de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic dixeritis, Tolle, & jacta te in mare, fiet. Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis.* Mons diaboli typus eſt: Chriſtianæ igitur fidei firmitati perfectam de diabolo victoriam Chriſtus Dominus promittit. *O ingens fidei præmium, cujus merito in tantum poteſtas credentium extollitur, ut judicaturi univerſos, pari ſeveritatis ſententia in damnationem ſæculi, diaboli celſitudinem molemque demergant.* Vel aliter: Arbor gens Judæa, arbor ſterilis, reprobata, arida. Mons, Chriſtus, Mare, ſæculum hoc omnibus Gentibus. Apoſtoli in Actibus Apoſtolorum loquuntur ad Judæos contradicentes, & verbo veritatis reſiſtentes, hoc, eſt, folia habentes, & fructum non habentes; & dicunt illis: *Vobis primùm oportebat annuntiare verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud*: Prophetarum verba loquimini; & non agnoſcitis quem pronuntiarunt Prophetæ, hoc eſt, folia habentes: *Ecce convertimur ad Gentes*. Hoc enim etiam per Prophetam prædictum eſt: *Ecce poſui te in lucem Gentium, ut ſis ſalus mea ab extremis terræ*, Ecce aruit arbor; & Chriſtus ad Gentes, mons translatus in mare.

S. Hilar. in c. 21. Matth.

S. Auguſt. ſerm. 39.

Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. *Fides fons orationis, nec poteſt ire rivus, ubi caput aquæ ſiccatur. Ergo ut oremus, credamus: & ut ipſa non deficiat, fides qua oramus, oremus. Fides fundit orationem, fuſa oratio impetrat ipſi fidei firmitatem.*

S. Auguſt. ſer. 11. alias 36. de Verbis Domini.

XIII. *Et cùm veniſſet in Templum, acceſſerunt ad eum docentem Principes Sacerdotum & Seniores populi, dicentes: In qua poteſtate hæc facis? Reſpondens Jeſus, dixit eis: Baptiſmus Joannis unde erat, &c. At illi cogitabant inter ſe, centes: Si dixerimus, E cœlo, dicet nobis, quare ergo non credidiſtis illi? Si autem dixerimus, Ex hominibus, timemus turbam: Omnes enim habebant Joannem ſicut Prophetam.* Quod Chriſtus Sacerdotum & ſeniorum queſtionem altera quæſtione eludat, non eſt aſtutiæ, ſed ſummæ ſapientiæ. Dei ſapientia omnem ſæculi prudentiam confundit, omnem hominum malitiam evertit. Pia & laudabilis eſt induſtria, quæ malas artes repellit impiorum aut ſuperborum hominum, qui fidei aut pietatis progreſſum impedire nituntur; aut Eccleſiaſticam Diſciplinam, morumque emendationem prohibere litibus, quas legitimis Paſtoribus intentant; quaſi juriſdictionem uſur-

pent , aut ea abutantur . *In qua poteſtate hæc facis ?* Sed quantumvis in-
vidia aut alio pravo affectu ſanctis conſiliis , conatibus & ſtatutis Præ-
latorum adverſentur exterius , iniquitatem ipſi ſuam interdum agnoſcunt.
turbantur intùs & diſſecantur cogitationibus ſuis , propriæque conſcien-
tiæ judicio damnantur . Malis artibus utuntur , ut Superiorum ſuorum ju-
riſdictionem , & impoſitam ab iis diſciplinam declinent & excutiant : & pe-
jora molirentur adverſus veritatem & juſtitiam , niſi plebem timerent , niſi ho-
minum judicia magis quàm Dei vererentur : *Si dixerimus , ex hominibus , time-*
S. Jo. Chryſ. hom. 68. *mus turbam* . Perſpicis cordis eorum perverſitatem ? (inquit S. Joannes Chry-
ſoſtomus) . *Deum ubique contemnunt , & cuncta propter homines peragunt.*
Nam & Joannem , non quia tantum virum vererentur , ſed multitudinis opi-
nione perterriti metuebant . Chriſto quoque ipſi propter homines , ne minores
viderentur , credere nolebant : omnia denique hinc eorum mala oriebantur.
Duæ januæ peccati , amor & timor mundi .

XIV. *Quid autem vobis videtur ? Homo quidam habebat duos filios , & ac-*
cedens ad primum , dixit : Fili , vade hodie , operare in vinea mea . Ille
autem reſpondens , ait : Nolo . Poſteà autem pœnitentia motus , abiit . Acce-
dens autem ad alterum , dixit ſimiliter . At ille reſpondens , ait : Eo , do-
mine , & non ivit . Quis ex duobus fecit voluntatem patris ? Dicunt ei : Pri-
S. Hier. in c. 21. S. Matth. *mus* . Primò dicitur Gentilium populo per naturalis legis notitiam , *Vade*
& operare in vinea mea ; hoc eſt , *quod tibi fieri non vis , alteri ne feceris.*
Qui ſuperbè reſpondit , *Nolo* , Poſteà verò in adventu Salvatoris , acta
pœnitentia , operatus eſt in vinea Dei , & ſermonis contumaciam labore
correxit . Secundus autem filius , populus Judæorum eſt , qui reſpondit
Exod. 24. Moyſi : *Omnia quæcumque dixerit Dominus , faciemus* : & non ivit in vi-
neam , quia interfecto patris-familias filio , ſe putavit hæredem . . . . Ju-
ſtitia Chriſtiana in promiſſis inanibus & oſtentatione zeli ſtudiique arden-
tis ad Legem Dei obſervandam poſita non eſt , ſed in ejus obſervantia
Rom. 2. 13. humili , accurata , perſeverante : *Non enim auditores legis juſti ſunt apud*
Deum , ſed factores legis juſtificabuntur . Duæ dumtaxat ad cœlum viæ , in-
nocentia & pœnitentia . Qui innocentiam amiſerunt violando Legem Dei ,
ſola pœnitentia voluntatem ejus implent . Sed (inquit Sanctus Ambroſius :)
S. Ambroſius lib. 2. de pœnit. c. 10. *Facilius inveni , qui innocentiam ſervaverint , quàm qui congruè egerint pœ-*
nitentiam . Renunciandum ſæculo eſt ; ſomno ipſi minùs indulgendum , quàm
natura poſtulat ; interpellandus eſt gemitibus , interrumpendus eſt ſuſpiriis , ſe-
queſtrandus orationibus : vivendum ita , ut vitali huic moriamur uſui , ſe
ipſum ſibi homo abneget , & totus mutetur : ſicut quemdam adoleſcentem fa-
bulæ ferunt propter amores meretricios peregrè profectum , & abolito amore
regreſſum , poſteà veteri occurriſſe dilectæ , quæ ubi ſe non interpellavit , mi-
rata putaverit non recognitam , rurſus occurrens , dixerit : Ego ſum ; reſpon-
derit ille : Sed ego non ſum ego . Sic mutetur neceſſe eſt filius contumax ,
qui priùs jubenti patri , ut in vinea ſua operaretur , ut legem ſuam ſer-
varet , ut animam ſuam omni virtutum genere excoleret , ſuperbè reſpon-
dit , *Nolo* . Contumaciam obedientia , negligentiam diligentia & vigilantia,
languorem fervore compenſet . Siquidem ſanctos imitari non poteſt , qui
innocentia vitæ ad mortem uſque conſtanter ſervata , ad Regnum cœlorum
pervenerunt ; vel illos imitetur , qui illud pœnitentia rapuerunt , ne cum
Phariſæis audiat : *Venit enim ad vos Joannes in via juſtitiæ , & non credi-*
diſtis ei : publicani autem & meretrices crediderunt ei : vos autem videntes ,
nec pœnitentiam habuiſtis poſteà , ut crederetis ei . Converſio publicanorum
& meretricum , magnum ſolatium eſt inſignium peccatorum , ſi & ipſi Deo

ad

Digitized by Google

ad pœnitentiam vocanti pareant : ſed Sacerdotum Judaicorum , Phariſæo-
rum & Legiſperitorum , qui Chriſtum ipſum prædicatorem audiebant , &
miracula innumera videbant operantem , cæcitas & obſtinatio , timorem in-
cutere debet iis , qui dignitate ſua vel doctrina elati , necnon Phariſaica
juſtitiæ ſpecie , à via Regni cœlorum aberrant avaritia ſua , ambitione ,
ſuperbia , invidia , aliiſque vitiis occultis . *Quid patimur ? Quid eſt hoc ?* S. Auguſtin.
Quid audiſti ? (inquiebat Auguſtinus Alypio ſuo) *Surgunt indocti , & cœ-* lib.8. Confeſ.
lorum rapiunt , & nos doctrinis noſtris , ſine corde , ecce volutamur in car- c.8.
*ne & ſanguine . An quia præceſſerunt pudet ſequi , & non pudet nec ſal-
tem ſequi ?*

XV. *Homo erat pater-familias , qui plantavit vineam , &c.* Plantata eſt
vinea , lege data in cordibus Judæorum . Miſſi ſunt Prophetæ , quæ- S. Auguſt.
rentes fructum , bonam vitam eorum : Prophetæ ab eis contumeliis affecti “ ſer.37.alias
& occiſi ſunt . Miſſus eſt & Chriſtus , unicus Filius Patris-familias ; & ipſum “ 19. de Ver-
occiderunt hæredem , & ideò perdiderunt hæreditatem . In contrarium eis “ bis Domi-
vertit malum conſilium : *Ut poſſiderent , occiderunt : & quia occiderunt ,* “ ni , c.2.
perdiderunt . Vinea eſt & Eccleſia , vinea electa , quam Chriſtus acquiſi- “
vit & emit pretio magno , ſanguine ſuo . Spe illam munivit , ſcili-
cet fide qua diſcernitur à Judæorum Synagogis , & conventiculis Hære-
ticorum . Illam torculari inſtruxit , ſcilicet Sacramentis & Sacrificio , qui-
bus Chriſti Sanguinis & virtus Paſſionis ejus diffluit . Turri ipſam prote-
git , præſentia ſua uſque ad conſummationem ſæculi , virtute nominis ſui ,
adversùs quam inferorum portæ ac vires prævalere non poſſunt . Agricolæ ,
Paſtores . Regio longinqua , cœlum , quò Chriſtus aſcendit , poſtquam
Apoſtolos miſit . Sed & agricola quiſque vineæ Dei , id eſt , animæ ſuæ ,
quam Deus plantavit , quam Chriſtus Sanguine ſuo rigavit , eique per Spi-
ritus-Sancti , gratiarumque illius ac donorum ſubminiſtrationem , incremen-
tum dedit . Fructus à nobis jurè expectat & exigit myſteriis ſuis , verbo
ſuo , exemplis ſuis ac miraculis . Sed heu ! ingrati , Judæiſque pejores ,
Chriſtum è corde noſtro ejicimus , & quantùm in nobis eſt , occidimus ,
Rurſus crucifigentes Filium Dei . Eò graviora ſunt Chriſtianorum peccata , Heb.6.6.
eòque gravior ipſos manet damnatio , quò majores gratias receperunt . Ad
ipſos magis quàm ad Judæos dirigitur illa Dei per Prophetam querela : *Quid
eſt quod debui ultra facere vineæ meæ , & non feci ei ? An quod expecta-* Iſaiæ 5. 4. &
vi , ut faceret uvas , & fecit labruſcas ? Et nunc oſtendam vobis , quid ego ſeqq.
*faciam vineæ meæ : Auferam ſepem ejus , & erit in direptionem : diruam mace-
riam ejus , & erit in conculcationem . Et ponam eam deſertam : non putabitur ,
& non foditur : & aſcendent vepres & ſpinæ : & nubibus mandabo , ne pluant
ſuper eam imbrem ..... Expectavi ut faceret judicium , & ecce iniquitas : & juſti-
tiam , & ecce clamor .* A Deo deſeri , ejuſque gratiis , verbo , Sacramentis pri-
vari , atque dæmonibus in direptionem permitti , metuendum maximè ſuppli-
cium eſt , æternæque damnationi proximum : ſic enim à Deo derelicti pecca-
ris finis , interitus & æterna combuſtio . Nam , ut ait Apoſtolus , *Terra* Heb. 6.7.
ſæpè venientem ſuper ſe bibens imbrem , & generans herbam opportunam il- S.Hieron. in
lis à quibus colitur , accipit benedictionem à Deo . Proferens autem ſpinas c.5.Iſai.
*ac tribulos , reproba eſt , & maledictio proxima ; cujus conſummatio in
combuſtionem* . Nam (ut S. Hieron. interpretatur) *Tollitur Dei auxilium ab iis
qui indigni ſunt : ut , quia non ſenſerunt Deum per beneficia , ſentiant per
ſupplicia* .

XVI. *Dicit illis Jeſus : Numquam legiſtis in Scripturis : Lapidem quem
reprobaverunt ædificantes , hic factus eſt in caput anguli : A Domino factum*

eſt iſtud , & eſt mirabile in oculis noſtris ? Ideò dico vobis , Quia auferetur à vobis Regnum Dei , & dabitur genti facienti fructum ejus . Incarnatio Verbi Dei , opus Domini eſt , voluntate Patris , cooperante Spiritu-Sancto , à Filio ipſo carnem noſtram aſſumente peractum . Chriſtum Jeſum prædeſtinatum Filium Dei in virtute , Judæi rejecerunt & crucifixerunt : Pater à mortuis ſuſcitavit : caput & fundamentum Eccleſiæ ſuæ conſtituit : pacem

Epheſ. 2. 14. & ſeqq. noſtram , *qui fecit utraque unum , & medium parietem maceriæ ſolvens , inimicitias in carne ſua : legem mandatorum decretis evacuans , ut duos condat in ſemetipſo in unum novum hominem , faciens pacem , & reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem , interficiens inimicitias in ſemetipſo . Superædificanti ſumus ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum , ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu ; in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in Templum Sanctum Domino .* Verùm ſi Judæorum infidelitatem & malitiam imitemur , ſi Chriſtum contemnamus , & injuriis afficiamus malè vivendo , non ut decet cives Sanctorum , domeſticos Dei , membra Chriſti , templa Spiritus Sancti ; juſto Dei judicio auferetur à nobis Regnum Dei , & dabitur genti facienti fructum ejus ; gratiæ ſuæ dona Deus à nobis auferet , aliiſque tradet , qui fideliter cooperando , pœnitentiæ ac bonorum operum fructus facient .

S. Auguſtin. ſerm. 91. alias de tempore, 234. XVII. *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum , confringetur : ſuper quem verò ceciderit , conteret eum .* Quando enim in eum offenditur , humilis jacet : *Jacendo humilis , quaſſat offendentem ; veniendo excelſus conterit ſuperbientem .* Jam ergo Judæi illa offenſione quaſſati ſunt : reſtat , ut ejus præclaro adventu etiam conterantur ; niſi fortè , cum vivunt , agnoverint , ne moriantur . Patiens enim eſt Deus , & illos quotidie invitat ad fidem .

C A P U T XXII.

Senſus Litteralis .

I. ET *reſpondens Jeſus , dixit iterum in Parabolis eis , dicens : Simile factum eſt Regnum cœlorum homini Regi , qui fecit nuptias filio ſuo .* Perrexit Jeſus in ſermone , novam illis proponens Parabolam . Simile quid accidit in parando Regno cœlorum , ſive in colligenda ex hominibus Eccleſia , in qua Deus Regnum ſuum inchoat in terris , poſteà completurus in cœlis ; ac ſi Rex quiſpiam nuptiale convivium pararet filio ſuo uxorem ducenti . *Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias , & noluerunt venire .* Miſit ſervos ſuos , ut eos qui prius invitati fuerant ad nuptias , certiores facerent de hora & die præſtitutis . At illi convivio adeſſe noluerunt . *Iterum miſit alios ſervos ; dicens : Dicite invitatis : Ecce prandium meum paravi , tauri mei , & altilia occiſa ſunt ; venite ad nuptias .* Humanitatis , amoriſque ſuis novum dedit argumentum , miſſis aliis ſervis , qui rurſus ipſos ad nuptiale convivium , omni ciborum genere ſplendidè inſtructum , nomine ſuo invitarent : *Illi autem neglexerunt , & abierunt , alius in villam ſuam , alius verò ad negotiationem ſuam .* Sibi factum honorem parvi fecerunt , & rei familiaris curam , compendiaque ſua nuptiarum gaudio præpoſuerunt : *Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus , & contumeliis affectos*

Digitized by Google

ctos occiderunt. Servos ejus in carcerem truſerunt, & contumeliis affectos morti tradiderunt, immaniter ingrati. *Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt; & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos*, internecione delevit, *& civitatem illorum ſuccendit. Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt*: nuptiale convivium inſtructum eſt: *Sed qui invitati erant, non fuerunt digni*: eo honore ſe indignos præſtiterunt. *Ite ergo ad exitus viarum*, in compita, plateaſque publicas, & quoſcumque inveneritis pauperes viatores, nullo facto diſcrimine gentis, generis, conditionis, *vocate ad nuptias. Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt*: ex omni hominum genere, nullo facto delectu, *bonos & malos*, honeſtos & ſordidos, dignos & indignos: *& impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium*, & locus nuptialis convivii impletus eſt hominibus, qui ad menſam Regis accubuerunt. *Intravit autem Rex, ut videret diſcumbentes*; ut convivas ſpectaret, utrum omnia pro nuptiarum excellentia, ſponſique ac ſponſæ dignitate agerentur: *Et videt ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali*: non ornatum veſte quæ nuptias & feſtum diem diceret: *Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* Qua fronte in aulam & convivium nuptiarum te intruſiſti abſque ornatu nuptiis conveniente, cum veſte pannoſa & ſordida, quæ in meum, ſponſique & ſponſæ contemptum ac dedecus cedat? *At ille obmutuit*, ſua ipſe conſcientia damnatus. *Tunc dicit Rex miniſtris*: iis qui convivis miniſtrabant, vel miniſtris juſtitiæ ſuæ: *Ligatis manibus*, ne ſe difendere valeat; *& pedibus ejus*, ne fugere; *mittite eum in tenebras exteriores*, extra aulam nuptialis convivii ejicite, & in carcerem obſcurum, ubi rei quaſi præſentis mortis imaginem in extremam triſtitiam & deſperationem aguntur: *Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi*. Multi ita vocati ſunt, ut verè pareant vocanti, & ad nuptias veniant: pauci verò electi, ut nuptiarum gaudio fruantur, & inter amicos ſponſi numerentur. Parabolæ ſenſus obvius eſt. Rex qui fecit nuptias filio ſuo, Deus omnipotens eſt. Fecit autem nuptias Domino noſtro Jeſu Chriſto & Eccleſiæ, quæ tam ex Gentibus, quàm ex Judæis congregata eſt; quam *Chriſtus dilexit, & ſe ipſum* S. Hier. in c. 19. S. Matth.
tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata. Ephes. 5. 25. 26. 27.
De qua & in Apocalipſi dicitur: *Vidi ſanctam civitatem Jeruſalem novam deſcendentem de cælo à Deo, paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo .... Et venit unus de ſeptem Angelis, & locutus eſt mecum, dicens: Veni & oſtendam tibi ſponſam uxorem Agni, &c.* Apocal. 21. 2. & 9.
Nuptiale convivium, eſt ſacer ille doctrinæ Evangelicæ, Sacramentorum, gratiarum, & ſpiritualium donorum apparatus, quibus, tanquam exquiſitis ferculis, Deus hominum animas per fidem ſibi copulatas paſcit, & beatæ vitæ gaudiis in æternum refecturus eſt. Primò vocati ad nuptias, ad Chriſti fidem, Eccleſiam, ſpiritale convivium, Judæi ſunt, fœderatus Deo Populus; quibus adventus Regni Meſſiæ primò per Moyſen & Prophetas, deinde in plenitudine temporis per Joannem & Chriſtum ipſum annuntiatus eſt, ut ſe per pœnitentiam illi Regno, nuptiiſque Regni præpararent. Cùm autem illi ad nuptias venire, in Chriſtum credere ejus Eccleſiæ inſeri, myſtici convivii participes fieri noluiſſent; miſit Deus poſt mortem ac reſurrectionem Chriſti alios ſervos, duodecim Apoſtolos, & eorum adjutores, qui Judæos iterùm ad prandium nuptiale invitarent, in quo ſpiritalium genus omne bonorum, ad mentes in præſenti vita reficiendas, paratum eſt. Illi autem terrenarum & caduca-

duca-

ducarum rerum ſtudio æterna bona poſthabentes, veritatem Evangelicam reſpuerunt. Reliqui verò miſſos ad ſe Apoſtolos contumeliis affecerunt, ut Petrum, & Joannem, Paulum quoque non ſemel; & occiderunt, ut Stephanum & Jacobum utrumque. Rex autem, ſcilicet Deus optimus maximus, tantum gratiæ ſuæ contemptum, ſervorumque ſuorum contumeliam, ac cædem ulciſci decrevit, & miſſis exercitibus ſuis, ſcilicet Romanis, ſub Tito & Veſpaſiano Imper. homicidas illos fame, peſte, gladio delevit, & prævaricatricem civitatem ſuccendit. Cùm autem pertinaciter Evangelium ſibi annuntiatum reſpuiſſent, Deus Apoſtolos miſit in univerſum mundum, ut Gentes omnes Evangelii prædicatione ad fidem Chriſti, & ad cœleſtis convivii participationem vocarent, nemine cujuſcumque nationis, tametſi barbaræ, cujuſcumque conditionis, etſi infimæ; cujuſcumque vitæ, etſi peſſimæ, excluſo. A generali enim beneficio neminem Deus voluit ullo præjudicio excluſum. *Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias*. Per exitus viarum, ſignificantur hoc loco variæ Philoſophorum opiniones, & diverſi ſuperſtitionum ritus, in quos nationes, relictis viis ab Adamo & Noe monſtratis, deflexerant. *Deus* enim *in præteritis generationibus dimiſerat omnes gentes ingredi vias ſuas*; non miſſis ſcilicet ad eos Prophetis, ut ad Judæorum gentem facere ſolebat, cùm alioqui naturalibus teſtimoniis illos quotidie convenirent, *Benefaciens de cœlo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda* ipſorum: nec clauſus illis eſſet majoris profectus aditus, præſertim ex quo Judæorum multiplex diſperſio orbem impleverat, & divina Lex, Prophetæ, & Pſalmi Græco ſermone legebantur. Judæorum ergo *delicto, ſalus eſt Gentibus, ut illos æmulentur*, & æmulatione ſtimulati, ac ægrè ferentes, ſalutem ſibi præripi à Barbaris, ad fidem tandem convertantur eorum reliquæ. *Quòd ſi delictum illorum divitiæ ſunt mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium: quantò magis plenitudo eorum? ...... Cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo Gentium intraret, &c.* Congregaverunt autem Apoſtoli in Eccleſiam *bonos & malos*, ſive qui ſe malos perſeveraturos profeſſi ſunt; ſed *malos*, ſive qui laterent, probitatem ſimulantes, ſive qui jam adducti & intromiſſi in convivium nuptiarum, apparerent ſæculo verbis tantùm, non factis renunciaſſe. Sive, *bonos & malos*, dictum eſt ſecundùm quamdam humanam converſationem, in qua etiam ii qui nondum crediderunt, vel laudari vel vituperari ſolent. Unde eſt etiam & illud, quod Dominus monet Diſcipulos, quos ad prædicandum Evangelium primitùs mittit, ut in quamcumque venerint civitatem, quærant, quis illic dignus ſit, ut apud eum habitent, donec inde proficiſcantur. Profectò ille dignus quis erit, niſi qui exiſtimatione ſuorum civium bonus habebitur? Et quis indignus, niſi qui eis malus innotuerit? Ex hoc utroque genere veniunt ad Chriſti fidem, & ſic adducuntur boni & mali: quia & illi mali à mortuis operibus pœnitentiam non recuſant. Si autem recuſant, non intrare cupientes repelluntur, ſed ab introitu ipſi aperta contradictione diſcedunt: ſic impleta eſt Eccleſia, locus nuptialis convivii. Ingreſſus Regis, ut convivas ſpectet, adventum Chriſti ſignificat in Judicii die, ut examinet ac judicet, quinam vocatione ſua digne ſe geſſerint. Veſtis nuptialis, Chriſtus eſt, quem per charitatem, cæteraſque virtutes charitatis comites induimus. Nam ut Chriſtus & Sacerdos, & Victima, & Altare, & Templum diverſo reſpectu vocatur, quòd iis velut typis fuerit adumbratus; ita hoc loco, & ſponſus eſt, & cibus, & veſtis, diſtincta aptaque comparatione: Sponſus,

quia

Joſeph. lib. 7. de bello Judaico, cap. 17.

Act. 14. 15.

Rom. 11. 11. 12.

S. Auguſt. lib. de Fide & operibus, c. 17.

quia Eccleſiam ſibi deſponſavit in *juſtitia*, *in fide*, *& in ſempiternum*, eamque velut novam Evam ex ſuo latere in cruce eductam ſibi copulavit; & juſtorum animas ſibi quaſi ſponſas copulat: *Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*; (inquit Apoſtolus.) Cibus quia Corpus & Sanguinem ſuum nobis manducandum & bibendum in menſa Euchariſtica apponit: *Qui manducat me*, *& ipſe vivet propter me*. Veſtis, quia nuditatem noſtram ac vitioſitatem juſtitia ſua tegit non extrinſecùs dumtaxat nobis imputata, qua ille juſtus eſt, ſed nobis communicata & inhærente, ut peccatis noſtris non tectis ſolummodò, ſed abſterſis & abolitis, gratia & charitate per Spiritum Sanctum in cordibus noſtris diffuſa, juſti ſimus. *Induimini Dominum Jeſum Chriſtum...... Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.... Deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis..... Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundùm imaginem ejus qui creavit illum.* Qui Chriſtum hoc modo non induit, in die judicii propriæ conſcientiæ teſtimonio convictus, interrogationi & exprobationi Chriſti reſpondere non poterit: ſed ligatis manibus & pedibus ejicietur ex Sanctorum cœtu, & à luce æterna in æternum excluſus, in tartara detrudetur. Rom.13. 14. Gal. 3. 27. Epheſ. 4. 22. 23. 24. Coloſſ. 3. 9. 10.

II. *Multi enim ſunt vocati*, *pauci verò electi*. Multi, non ſolùm Judæi, qui venire ad Nuptias Agni, & in Chriſtum credere noluerunt; ſed etiam ex Gentibus plurimi, vocati ſunt à Deo: *pauci verò electi*, ut cœnam æternam deguſtent, ac cœleſti beatitudine fruantur; illi ſcilicet, qui Chriſtum per gratiam ſanctificantem & charitatem induerunt, ac in juſtitia perſeverantes, ea quaſi nuptiali veſte ornati invenientur, cùm ad judicium veniet. Non omnes vocati, ſecundùm propoſitum ſunt vocati; ipſi ergo ſecundùm propoſitum vocati, qui electi ante conſtitutionem mundi. Omnium itaque reproborum typus eſt ille, qui veſtem nuptialem non habens, mandato Regis ejectus eſt extra aulam convivii, & miſſus in tenebras exteriores, ubi fletus, & ſtridor dentium. *Multi enim ſunt vocati*, *pauci verò electi*. Oſtendit his verbis Chriſtus, cauſam, cur Gentes credant, non eſſe ipſorum præ Judæis præſtantiam, non præclaras naturæ dotes, non merita vocationem præcedentia, non quæ futura præviſa ſint à Deo; ſed Dei electionem gratuitam; ideòque non eſſe, cur glorientur. Secundò, etſi Gentes in Judæorum locum ſucceſſerint, non omnes tamen ex iis ſalvos fore; quamobrem illos monet, ne ſe efferant, ſed Deo dignè vivant. *Si aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis & pinguedinis olivæ factus es, noli gloriari adverſùs ramos, Dices ergo: Fracti ſunt rami, ut ego inſerar: bene; propter incredulitatem fracti ſunt. Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, ſeveritatem: in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate; alioquin & tu excideris.* S.Auguſtin. lib. de Geſtis Pelagii, c. 3. Rom.11. 17. & ſeqq.

III. *Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, ut caperent eum in ſermone*. Phariſæi conſpiratione facta adversùs Jeſum, inter ſe deliberarunt, quo pacto aliquod reſponſum inſidioſè ab illo elicerent, quo vel Populum, vel Cæſarem offendiſſe videretur, ut eum rerum novatarum apud Romanorum Præſidem accuſare poſſent. Confer cum *Luc.* 20. *verſ.* 20. *Et obſer-*

obſervantes, miſerunt inſidiatores, qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone, ut traderent illum principatui & poteſtati Præſidis.

IV. *Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis dicentes : Magiſter, ſcimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo : non enim reſpicis perſonam hominum. Dic ergo nobis, quid tibi videtur : Licet cenſum dare Cæſari, an non?* Quoſdam è diſcipulis ſuis miſerunt, quaſi Chriſto ignotos, & in ſermonibus ejus infrequentes, ut coram eis Chriſtus ſecuriùs loqueretur. Adjunxerunt autem illis milites, ſervos, ſeu domeſticos Herodis. Sic enim vocem, *Herodianos*, interpretantur Evangelium Hebræum, Syriacâ Verſio, Sanctus Chryſoſtomus & S. Hieronymus: vel cum iis qui Romanis tributa ſpontè ſolvebant, & ſolvenda docebant, quos Phariſæi *Herodianos* vocabant, & non divino cultui deditos : Herodes enim Magnus impensè faverat Romanorum tributis, quibus olim præfuerat; cujus ſtudia imitatum Herodem Antipam ejus filium, nemo dubitaverit. Phariſæi verò favebant Judaicæ libertati, & Herodis erant adverſarii. Sanè Phariſæorum quoſdam Judam Gaulonitem ſecutos, ſenſiſſe nefas eſſe Judæis parere Poteſtati à Lege divina extraneæ, & pendere tributum, aut cenſum ſolvere, teſtes ſunt Joſephus & Euſebius. Illud ſcilicet, *Uni Deo ſervies*, ita intelligi volebant, non quaſi cum quovis imperio ſummo, puta Saulis, Davidis, Salomonis pugnaret; ſed quaſi adverſaretur imperiis profanarum poteſtatum : quò & illud Deuteron. 17. 15. trahebant : *Regem conſtitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non ſit frater tuus.* Cum Herodianis igitur diſcipulos ſuos ad Chriſtum allegarunt Phariſæi, qui eum quaſi judicem vel arbitrum controverſiæ inter eos ortæ interpellarent; num ſcilicet Cæſari ſolvendum eſſet tributum, necne : ut ſi ſolvendum eſſe reſponderet, ipſum plebi odioſum redderent, velut publicæ libertatis hoſtem : ſi negaret, ipſum Herodiani accuſarent, ut ſeditioſum, & Romani Imperii inimicum, ut per ſummam calumniam accuſarunt coram Pilato, *Lucæ* 23. 2. *Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, & prohibentem tributum dare Cæſari.* Honorifica autem præfatione uſi ſunt, quam tamen ab eis non reverentia, ſed adulatio inſidioſa expreſſit : *Magiſter, ſcimus, quia verax es,* amator & doctor veritatis, tam privatim, quàm publicè : *Et viam Dei in veritate doces:* Legem divinam ac præcepta, ſecundùm quæ Deus vitam vult à nobis inſtitui, doces, tradis, exponis verè, fideliter, ſincerè, abſque omni fuco, & pravi affectus corruptela : *Et non eſt tibi cura de aliquo:* Non curas aliquem, ita ut ejus gratia, vel odio, aut metu commotus, veritatem prodas vel diſſimules : *Non enim reſpicis perſonam hominum* : Non externam hominum ſpeciem, divitias, paupertatem, nobilitatem, ignobilitatem, potentiam; ſed unum Deum, veritatem, juſtitiam attendis. Marci 12. 14. *Nec enim vides in faciem hominum.* Lucæ 20. 21. *Et non accipis perſonam.* Non es ex iis qui metu Cæſaris aut Pontii Pilati aperire non audent, quid ſentiant. *Dic ergo* nobis, quid tibi videtur de illa quæſtione quæ conſcientiam noſtram torquet, & gravem ſcrupulum nobis injicit? *Licet* ſalva Religione & Lege Dei, *cenſum dare Cæſari*, homini profano & peregrino, qui à nobis extorquet quæ vult, & plura fortè deinceps extorquebit? *An non licet?* Nam aliud aliis ſentientibus, hæremus ancipites & dubii : Tu nos doce. Cenſus nomen & ad prædiorum, & capitum onera refertur, ut videre eſt in Codice Juſtiniani, Tit. *De Cenſibus*, ubi Cæſareenſibus narratur remiſſum à Veſpaſiano tributum capitis. Ammianus

S. Hier. in c. 22. S. Matth.

Joſeph. lib. 18. Antiq. c. 2. & Euſeb. lib. 1. Hiſt. c. 5.

Mar-

Marcellinus de Juliano Auguſto ſcribit : *Partes eas* (Galliarum) *ingreſſus , pro capitibus ſingulis tributi nomine vicenos quidem aureos reperit flagitari ; diſcedens verò , ſeptenos tantùm* . Tertullianus : *Agri tributo onuſti viliores ; hominum capita ſtipendio cenſa ignobiliora* . Hinc diſcimus , Provincias Romani Imperii non agrorum tantùm pendiſſe tributum , ſed & humanorum capitum , extra colonias , municipia , & civitates Italici juris . Cenſus igitur nomine hic tributum in capita ſingula indictum , quæ Cæſaris mandato recenſita fuerant , & deſcriptione comprehenſa , intelligi poteſt , ſecundùm Syriacam Verſionem : *Licet dare pecuniam capitationis Cæſari , necne?* & Perſicam : *Fas eſt , ut cenſum capitis Cæſari demus , an non?* Atque hanc Interpretationem firmat illud Ulpiani Leg. 3. Digeſt. de Cenſibus : *In Syriis à quatuordecim annis maſculi , à duodecim fœminæ , uſque ad ſexageſimum quintum annum , tributo capitis obligantur* . Marci tamen 12. 14. & Lucæ 20. 22. *tributi* nomen ſimpliciter habetur.

V. *Cognita autem Jeſus nequitia eorum , ait : Quid me tentatis , hypocritæ? Oſtendite mihi numiſma cenſus . At illi obtulerunt ei denarium , & ait illis Jeſus : Cujus eſt imago hæc , & ſuperſcriptio? Dicunt ei , Cæſaris . Tunc ait illis : Reddite ergo , quæ ſunt Cæſaris , Cæſari ; & quæ ſunt Dei , Deo* . Jeſus cognita verſutia & fraudulenta hypocryſi , tam Phariſæorum mittentium , quàm illorum quos ad ipſum miſerant , ait illis : Quid me inſidioſa interrogatione implicare nitimini , hypocritæ , crudele conſilium ſpecie religionis velantes? Oſtendite mihi nummum aliquem ejus monetæ , in qua tributum ſeu capitatio exigi & pendi ſolet . Obtulerunt ei denarium Romanum , argenteum . Ait illis Jeſus : Cujus eſt imago hæc , & Inſcriptio nummo inciſa? Quærit autem , non quòd neſciret , ſed ut ſolutionem quæſtionis ex ipſorum verbis extorqueret : Nummus enim Tiberii Cæſaris imagine ſignatus teſtabatur , illum ſummum in Judæam imperium reipſa obtinere , idque à Judæis nummo illo utentibus agnoſci . Cùm autem reſpondiſſent , imaginem & inſcriptionem Cæſaris eſſe , eorum quæſtionem ſolvit Jeſus , dicens : *Reddite ergo , quæ ſunt Cæſaris , Cæſari ; & quæ ſunt Dei , Deo*. Perſolvite Cæſari , non quaſi gratuitum munus , ſed quaſi debitum ratione ſupremi dominii temporalis , patrocinii ac defenſionis , pecuniam quæ tributi vel capitationis nomine vobis indicta eſt , & quæcumque Cæſariani ſunt juris . Tributi enim penſitatio non ſolùm divinæ Legi non repugnat , ſed ab ea imperatur , cùm honorem , timorem , obedientiam Principibus exhiberi præcipiat . Cæterùm , reddite etiam Deo , quæ ipſi debetis ; Cæſari cenſum , Templo ſiclum perſolvite ; Cæſari tributa , Deo animum , cultum , amorem ſuper omnia . At ſi quid Cæſar , aut alia Poteſtas Legi divinæ contrarium jubeat , Deo potiùs quàm hominibus parendum noveritis . Quod enim pietati ac Dei Legi adverſum eſt , non Cæſaris , ſed diaboli tributum eſt . Ita Chriſtus ſapientiſſimo reſponſo , & ſeditionis , & violatæ religionis calumniam in quæſtione inſidioſa effugit , & Poteſtatis utriuſque limites definivit . *Et audientes , mirati ſunt* tam prudens reſponſum , quo nec Cæſar , nec Populus offendi poſſet : *& relicto , eo abierunt* .

S.Jo:Chryſ. hom. 71. in S. Mtth.

VI. *In illo die , acceſſerunt ad eum Sadducæi , qui dicunt non eſſe reſurrectionem : & interrogaverunt eum , dicentes : Magiſter , Moyſes dixit : Si quis mortuus fuerit non habens filium , ut ducat frater ejus uxorem illius , & ſuſcitet ſemen fratri ſuo . Erant autem apud nos ſeptem fratres : & primus uxore ducta , defunctus eſt , & non habens ſemen , reliquit uxorem ſuam fratri ſuo . Similiter ſecundus & tertius , uſque ad ſeptimum . No-*

Digitized by Google

viſſimè aut omnium & mulier defuncta eſt . In reſurrectione ergo cujus erit de ſeptem uxor ? Omnes enim habuerunt eam . Sadducæi nullam ſubſtantiam eſſe extra Deum præter res ſenſibiles contendebant , *neque Angelum , neque Spiritum* : quod illius erroris fundamentum erat , quo negabant reſurrectionem mortuorum. Animas igitur hominum per ſe ſubſiſtere poſſe , & immortales eſſe inficiabantur , & in nihilum redire corporibus deſtitutas aſſerebant . Hinc ſequebatur , non eſſe reſurrectionem ; quæ permanſionem & immortalitatem animorum requirit . Hi quæſtionem propoſuerunt Jeſu , ex ipſa Lege Moyſis , quam ſolam recipiebant , petitam , contra reſurrectionem & vitam æternam quam prædicabant : ex quibus dogmatibus rem abſurdam ſequi , carnales homines putabant . Magiſter , Lege Moyſis ſancitum eſt , ut ſi quis mortuus fuerit ſine liberis , frater ejus , eodem patre natus , & proximus ætate , ducat Viduam defuncti , ex qua filium procreet , qui in nomine defuncti tranſeat . Erant autem apud nos ſeptem fratres : & primus uxore ducta , defunctus eſt ſine liberis , & reliquit uxorem fratri ſuo , pari jure , ac hæreditatem . Idem contingit ſecundo ac tertio , & cæteris uſque ad ſeptimum . Eamdem enim uxorem , ex qua nemo illorum prolem ſuſceperat , alter alteri reliquit , eamque ſinguli ſucceſſivè duxerunt , Legi obtemperantes . Cujus ergo erit uxor in reſurrectione ? An plures eamdem ſimul habebunt uxorem ? An unus præ cæteris, cùm tamen par videatur eſſe jus omnium ? Phariſæi vitam quidem felicem poſt reſurrectionem ſperabant , ſed huic noſtræ in multis ſimilem . Unde Joſephus Phariſaicam ſententiam comparat iis quæ apud Græcos de Fortunatis Inſulis canebantur . Nam bonis dari ait : *Vitam ultra Oceanum , & loca nec imbribus , nec nivibus , nec æſtibus obnoxia ; ſed quæ lenis ex Oceano Zephyrus afflans mulceat* . In eundem ſenſum Horatius , Homerum ſecutus , cecinit :

Act. 23. 8.

Grotius, an. not. in Matt.

Nos manet Oceanus circumvagus ; arva beata ,
Petamus arva , divites & Inſulas .
Plураque felices mirabimur , ut neque largis
Aquoſus Eurus arva radat imbribus ,
Pinguia nec ſiccis urantur ſemina glebis .

Hinc veriſimile videtur erudito viro , Phariſæos manſurum quoque conjugii uſum poſt reſurrectionem ſibi perſuaſiſſe : quod Mahometes , ut plurima alia figmentia & deliria , in Alcoranum ſuum ex Traditionibus Judaicis tranſtulit . Sadducæi autem Phariſaicæ doctrinæ ac ſectæ hoſtes , reſurrectionem à Chriſto doceri putabant ſecundùm Phariſæorum hypotheſim; ſed Chriſtus eos errare oſtendit .

VII. *Reſpondens autem Jeſus , ait illis : Erratis , neſcientes Scripturas , neque virtutem Dei .* Non nequitiæ , non fraudis , ut Phariſæos ; ſed erroris & craſſæ intelligentiæ eos arguit , quòd Scripturas Sacras non legerent , vel malè intelligerent : nec attenderent ad virtutem infinitam & omnipotentiam Dei , quæ animis hominum extra corpora ſuſtentandis par eſt , & iiſdem iterùm conjungendis cum corporibus : quo fit , ut reſurrectio impoſſibilis non ſit , nec incredibilis . Cauſam erroris duplicem Chriſtus indicat , ignorantiam ſcilicet Scripturarum , & omnipotentiæ Dei , quam ingenio ſuo metiuntur . Confer cum Marci 12. 24. *Nonne ideò erratis , non ſcientes Scripturas , neque virtutem Dei ?* Tum eorum objectioni , erroneo fundamento nixæ Chriſtus reſpondet : *In reſurrectione enim neque nubent , neque nubentur ; ſed erunt ſicut Angeli Dei in cælo* . In futuro illo beatitudinis ſtatu , poſt reſurrectionem corporum , neque nuptiæ erunt , neque nuptiarum

Digitized by Google

rum opus : Habent enim filii reſurrectionis in ſe Spiritum vivificum , ſeu
vim internam ex qualitatibus gloriæ ab anima in corpus dimanantem, quæ
corpus conſervet in perpetua incorruptione . Unde tale corpus non jam 1.Cor.15.44.
animale , ſed *ſpirituale* dicitur ab Apoſtolo . Nam *corruptibile hoc induere*
incorruptionem , *& mortale hoc induere immortalitatem oportet* , *abſorpta*
morte in victoria .. Cùm igitur corpora iſta non ſint morti obnoxia , ſicut
nec Angeli , quos omnis Scriptura commemorat , ut mirum ſit , Sadducæos
in tanta luce cæcutire : ſequitur , nuptiis & earum uſu homines poſt re-
ſurrectionem non indigere , ſive ad ſobolem propagandam , ſive ut ſingulis
pereuntibus univerſitas conſervetur. Confer cum Lucæ 20. 34. 35. 36. *Et ait*
illis Jeſus : Filii hujus ſæculi nubunt , *& traduntur ad nuptias : Illi verò*
qui digni habebuntur ſæculo illo , *& reſurrectione ex mortuis* , *neque nubent* ,
neque ducent uxores ; neque enim ultra mori poterunt : æquales enim An-
gelis ſunt , *& filii ſunt Dei ; cùm ſint filii reſurrectionis*. Fœminas in mu-
liebri ſexu non reſurrecturas ſenſerunt Tertullianus lib. 1. De *cultu Fœm.*
cap. 2. Origenes in Matth. Edit. Huetii p. 487. Hilarius cap. 23. in Matth.
quam opinionem etiam S. Hieronymo exprobrat Rufinus , ex dictis ipſius in
cap. 5. Epiſt. ad Epheſ. Ille tamen ſeſe ab ea purgat Apol. cap. 6. &
Epiſt. 27. ad Euſtoch. cap. 11. S. Auguſtinus autem Lib. 22. De Civit. Dei ,
cap. 17. *Corporibus* , inquit , *vitia detrahentur natura ſervabitur* .

VIII. *De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis quod dictum eſt à Deo*
dicente vobis : Ego ſum Deus Abraham , *& Deus Iſaac* , *& Deus Jacob ?*
Non eſt Deus mortuorum , *ſed viventium* . Hoc argumento invictè probatur
à Chriſto , & animorum immortalitas , & reſurrectio corporum. Significa-
tur enim his verbis Dei ad Moyſen , Deum peculiariter & eximiè eſſe
Deum Abraham , Iſaac , & Jacob , ob ſingularem ſcilicet ipſorum fidem
atque obedientiam ; atque ipſis ſingulari quadam & præcellenti ratione be-
nefacere . Id verò de hac vita mortali dumtaxat intelligi non poteſt , in
qua commoda quidem aliqua , ſed multis incommodis permixta illis acci-
derunt ; Multi enim improbi aut minùs probi , in Ægypto Cananæa , &
alibi , vitam haud paulò feliciùs egere . Sequitur ergo , Deum ipſorum
Deum fuiſſe , non ſolum cùm in terris agerent , ſed etiam cùm ad Moy-
ſen iſta loqueretur ; ſicque ipſos fuiſſe meliore ſui parte ſuperſtites , quod
probat immortalitatem animorum. Imò cùm Deus non ſit mortuorum , ſed
viventium Deus & benefactor , ſequitur , Abrahamum , Iſaac , & Jacob
(quæ nomina non ſolùm animum ſignificant , ſed perſonam conſtantem ex
animo & corpore , cui mors & vita propriè tribuitur) ſequitur , inquam,
eos Dei reſpectu vivere , id eſt , decreviſſe Deum illos vitæ reddere ; ex
quo ſequitur reſtitutio corporum , quæ cum animabus bona malave geſſe-
runt . Confer cum Lucæ 20. 37. 38. *Quia verò reſurgant mortui* , *& Moy-*
ſes oſtendit ſecùs rubum , *ſicut dicit Dominum Deum Abraham* , *& Deum* S. Hier. in c.
Iſaac , *& Deum Jacob* . *Deus autem non eſt mortuorum* , *ſed vivorum : omnes* 22. S.Matth.
enim vivunt ei . Confer & cum Apoſtolo cap. 11. Epiſtolæ ad Hebræos
verſ. 13. & ſeqq. *Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti non acceptis repromiſ-*
ſionibus , *ſed à longè eas aſpicientes* , *& ſalutantes* , *& confitentes quia pere-*
grini & hoſpites ſunt ſuper terram : Qui enim hæc dicunt , *ſignificant ſe*
patriam inquirere . *Et ſi quidem ipſius meminiſſent* , *de qua exierunt* , *habe-*
bant utique tempus revertendi : nunc autem meliorem appetunt , *id eſt* , *cæ-*
leſtem . *Ideò non confunditur Deus vocari Deus eorum : paravit enim illis ci-*
vitatem , in æternum permanſuram.

IX. *Et audientes turbæ* , *mirabantur in doctrina ejus* , ſive doctrinam

ejus planè cœleſtem, dicendique modum promptum, clarum, efficacem. *Phariſæi autem audientes, quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis*, quod eos tacere & cadere cum dedecore coegiſſet, *convenerunt in unum*, geſtientes de Sadducæorum confuſione, interimque novas inſidias ſtatuentes Jeſu.

X. *Et interrogavit eum unus ex eis Legis Doctor*, ſive Scriba, *tentans eum*, volens ampliùs experiri, quàm peritus eſſet Scripturarum. Id enim

Marci 12. 28. innuit S. Marcus: *Acceſſit*, inquit, *unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns, quoniam benè illis reſponderit, interrogavit eum*, &c. *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege?* Maximùm & *primum omnium mandatum? Ait illi Jeſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,*

Marci 12. 28. *& in tota anima tua, & in tota mente tua*. Præmittitur apud S. Marcum, ut Deuter. 6. *Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt?* primum eſt enim, ut unum tantùm credamus Deum, deinde eum ex toto corde diligamus. Qui enim plures credit, amorem dividit, nec unum ex toto corde diligit. Utramque ſententiam pronunciavit Chriſtus, reſponſoque ſuo complexus eſt: ſed poſteriorem dumtaxat S. Matthæus refert, in qua prior implicitè continetur. Quòd autem præcipitur, Deum *ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente* diligendum, ſignificat, nos teneri ad Deum diligendum, quantùm poſſumus; ad illi impendendum, quicquid valemus. *Diliges Dominum Deum tuum*, non effectivo dumtaxat amore, ſeu factis externis, cætera ejus mandata ſervando; ſed affectivo, & interiori actu, ac ſæpiùs exercendo & in vita, & in morte, quàm frequentiùs à te fieri poteſt. Diliges Dominum Deum tuum propter ſe, ſuper omnia, & præ omnibus rebus creatis, ſi non actu ſemper (quæ beatorum felicitas eſt, ad quam currere debemus) ſaltem habitu, ut omnia tua ad honorem ejus referas, quidvis potiùs pati paratus, quàm

S.Thom. 2. 2. q.44.ar.5. Luc. 10.27. Proverb. 23. 26. aliquid facere, quod ſancto ejus amori adverſetur. Diliges *ex toto corde*, ut tota intentio tua feratur in Deum; *ex tota mente*, ut mens tua & intelligentia tota ſubdatur Deo maximè per fidem: *ex tota anima*, ut appetitus tuus inferior ſecundùm Deum omninò regatur. Addit S. Lucas: *Et ex omnibus viribus tuis*: ut omnes actus exteriores tui obediant Deo. *Hoc eſt maximum & primum mandatum*: 1. Ratione dignitatis, cùm de Deo præcipiat. 2. Ordinis naturæ, ſiquidem ex dilectione Dei manat dilectio proximi. 3. Officii, quia Deus illud præcipue requirit: *Præbe, fili mi, cor tuum mihi*. 4. Virtutis & fœcunditatis, quia in eo omnia mandata continentur: *Plenitudo enim Legis eſt dilectio*. 5. Ratione finis, quia omnia

Rom. 13. 10. mandata ad illud tamquam ad finem referuntur: *Finis enim præcepti eſt charitas*. 6. Ratione efficaciæ, quia per illius obſervantiam Deus regnat in

1. Tim. 1. 5. homine, & homo Deo intimè conjungitur.

XI. *Secundum autem ſimiles eſt huic*: officio; cùm dilectionem pariter præcipiat: amplitudine, cùm omnia ſecundæ tabulæ præcepta pariter contineat, ut illud primæ, *Diliges proximum tuum ſicut te ipſum*. *Diliges*, interno affectu, quem & externis indiciis atque effectis comprobabis: *Proximum tuum*, omnem hominem, utpotè tibi conjunctum naturæ ſocietate, ad imaginem Dei pariter conditum, felicitatis æternæ pariter capacem: *Sicut et ipſum*, ſimiliter ac te diliges, verè & ſincerè, ac propter Deum, non propter tua commoda. Confer cum Roman. 13. 10. & ſeqq. *Qui diligit proximum, legem implevit. Nam, Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falſum teſtimonium dices: & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo Legis eſt dilectio.*

XII. In

Digitized by Google

XII. *In his duobus mandatis univerſa Lex pendet , & Prophetæ .* In his
duobus ſita eſt , & ad hæc duo collineat univerſa Lex & doctrina Prophe-
tarum . Ad hunc finem refertur , quicquid Lex præcepit , quicquid Pro-
phetæ docuerunt ad morum emendationem pertinens . In his firmitatem &
conſiſtentiam habent univerſa quæ in Lege & Prophetis continentur ; iis
appenſa ſunt , & in iis hærent , ut numquam inde divellantur . Metapho-
ra ſumpta eſt a rebus ſuſpenſis , quæ quandiù non demuntur , hærent , in
ea re cui appenſæ ſunt ibique , firmitatem & conſiſtentiam ſuam habent ;
ut Iſaiæ 20. 24 & 25. Vel , univerſa Lex & Prophetæ ad hæc duo man-
data tradenda , inculcanda & firmanda conſpirant .

XIII. *Congregatis autem Phariſæis ; interrogavit eos Jeſus , dicens : Quid
vobis videtur de Chriſto ? Cujus filius eſt ? Dicunt ei : David . Ait illis : Quo-
modo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum , dicens : Dixit Dominus Domi-
no meo , Sede à dextris meis : donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuo-
rum ? Si ergo David vocat eum Dominum , quomodo filius ejus eſt ?* Quid de
Chriſto Cenſetis , de Meſſia vobis promiſſo ? Vobiſne hominis filius vide-
tur , an Dei ? Reſponderunt , *David* : ex Iſaiæ vaticinio , quo tanquam
notiſſimo Gabriel Arcangelus myſterium Incarnationis Mariæ annuntians uſus Iſaiæ 9.7.
eſt . Sed Meſſiam Davidis filium eſſe ita intelligebant non ſolùm Judæorum
vulgus , ſed etiam Phariſæi & Legiſperiti , ut magnificentius de illo nihil
ſentirent , quàm terrenum Regem fore de ſtirpe Davidica , inter adoptio-
nis divinæ filios Deo chariſſimum , qui Judæos diſperſos , in temporalem
affereret libertatem , Regnum Davidis collapſum reſtitueret , & uſque ad ter-
ræ fines , debellatis Gentibus , dilataret . Hunc igitur errorem Chriſtus cor-
rigit prolato Pſalmi 109. oraculo , quem quidem Pſalmum de Meſſia vati-
cinari certiſſimum erant apud Judæos . Quomodo ergo David Spiritus San-
cti afflatu vocat eum Dominus , dicens : *Dixit Dominus* , Deus Pater , *Do-
mino meo* , Chriſto : *Sede à dextris meis* : Sede ad dexteram meam , ut æqua-
lis mihi agnoſcaris natura , majeſtate , gloria , imperio , etiam donec
omnem vim tibi adverſam , Gentiles , Judæos , Regna , Imperia , mortem
ipſam , dæmones , ita tibi ſubjiciam , ut inſtar ſcabelli eos conculces &
poteras . Hinc invictè probatur Chriſti divinitas . Unde Apoſtolus ad He-
bræos ſcribens cap. 1. hoc eos urget argumento : *Cui enim dixit aliquando
Angelorum , Filius meus es tu , ego hodie genui te ? . . . . Ad quem autem* Hebr. 1. 5. 13.
*Angelorum dixit aliquando : Sede à dextris meis , quoadusque ponam inimicos
tuos ſcabellum pedum tuorum ?* Verbum , *Donec* , exprimit illud tempus , quo
maximè videri potarat Chriſtus ad Dei dexteram non ſedere , tempus ſci-
licet , quo mortalem vitam egit in terris , diſpenſationem à Patre ſibi tra-
ditam exercens ; & intelligendum relinquit , abſque dubio poſtea ſeſſurum. S.Baſil. hom.
Non enim *præſentium promiſſio eſt futurorum exceptio* . Confer cum Apoſtolo 25.
ad Hebræos 10. 12. *In ſempiternum ſedet in dextera Dei , de cætero expectans do-
nec ponantur inimici ejus ſcabellum pedum ejus* . Et 1. ad Corinthios 15. 24. *Dein-
de finis ; cùm tradiderit Regnum Deo & Patri , cùm evacuaverit omnem princi-
patum & poteſtatem , & virtutem . Oportet autem illum regnare , donec po-
nat omnes inimicos ſub pedibus ejus . Noviſſima autem inimica deſtruetur mors :
Omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus* . Et tamen in æternum regnaturum ,
& Regni ejus nullum finem fore , Prophetæ & Evangelium teſtantur . Quan-
quam autem conſtitutum ad dexteram Patris in cœleſtibus poſt reſurrectio-
nem Apoſtolus ſcribat , *Epheſ.* 1. 20. quia tunc res fieri dicitur Scripturæ
phraſi , cùm innoteſcit : ipſa tamen Incarnatione Chriſtus æqualem Patri
gloriam accepit , poſt Reſurrectionem Aſcenſionemque ſuam in cœlos gen-
tibus

tibus omnibus declarandam. Philipp. 2. 6. *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens ... Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.*

Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt? Quomodo hæc conſiſtunt? Si Chriſtus merus homo eſt, ut vos cenſetis errantes; ſi ita filius David, ut non ſit etiam natura Filius Dei, quomodo David vocat eum Dominum? *Quomodo*: cùm dicit, *verbum quærentis eſt, non negantis: tanquam ſi hoc eis diceret, Benè quidem dicitis Chriſtum filium David; ſed ipſe David Dominum eum dicit: quem ille dicit Dominum, quomodo eſt* „ *Filius?* Dicerent Judæi, ſi contra Evangelium corda non clauderent; quo„ niam *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat* „ *Verbum*: ecce quomodo eſt Dominus David: Sed quia *Verbum caro factum* „ *eſt, & habitavit in nobis*, ecce quomodo eſt Filius David. Sed neſcien„ tes obmutuerunt, nec ore ſaltem clauſo aures aperuerunt, ut quod re„ ſpondere non potuerunt interrogati, noſſent edocti. *Et nemo poterat ei reſpondere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare.*

Senſus Moralis.

S.Gregor. M. hom. 38. in Evang.

I. SImile *factum eſt Regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo*, &c. Tunc Deus Pater Deo Filio ſuo nuptias fecit, quando hunc in utero Virginis humanæ naturæ conjunxit. Filio nuptias fecit, cùm „ ei per Incarnationis Myſterium Sanctam Eccleſiam ſociavit. Uterus autem „ genitricis Virginis, hujus ſponſi thalamus fuit. Unde & Pſalmiſta dicit: „ *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus procedens de tha*„ *lamo ſuo*. Tanquam ſponſus quippè de thalamo ſuo proceſſit, quia ad „ conjungendam ſibi Eccleſiam incarnatus Deus de incorrupto utero Virginis „ exigit. Miſit ergo ſervos ſuos, ut ad iſtas nuptias amicos invitarent. Mi„ ſit iterùm, quia Incarnationis Dominicæ Prædicatores, & priùs Prophe„ tas, & poſtmodùm Apoſtolos fecit. Bis itaque ſervos ad invitandum mi„ ſit: quia Incarnationem Unigeniti, & per Prophetas dixit futuram, & „ per Apoſtolos nunciavit factam.

Judæi primùm, deindè Gentiles ad fidem Incarnationis vocati ſunt. Filius Dei non ſolùm cum Eccleſia ſua, ſed cum anima uniuſcujuſque noſtrum nuptias contrahit, ut cum illo per fidem & charitatem conjungamur. Nuptiale illud fœdus Dei cum anima juſti initur in via, conſummatur in patria. Nullam ex ſe dotem affert ſponſo, cùm pauper ipſa ſit, nulla propria bona habeat; ſed eam donis ſuis auget ſponſus, divitiis gratiarum ſuarum cumulat; magnifica & pretioſa promiſſa illi donat, ut divinæ ſit conſors naturæ: *Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ*. Sacrum illud fœdus æternum eſſe debet, Per Deum non ſtat quin æternum ſit, ſi fideles ipſi ſimus, ſi ab ejus amore non deficiamus, ſi non abeat anima noſtra poſt amatores multos, ac ſpiritaliter fornicetur; ſed amore caſto ſemper adhæreat cœleſti Sponſo, *Neminem Deus deſerit, niſi priùs ab eo deſeratur .... Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*, infidelitate ſua.

2.Petri 2.4.

S.Auguſtin.

Tria

Tria nuptiarum bona in hoc myſtico connubio inveniantur, *fides*, *proles*, *ſacramentum*. Fides, ut nullum ſit adulterium; Sacramentum, ut nullum ſit divortium; Proles fructuſque nuptiarum, ſunt opera virtutum. Ad illas nuptias invitatur homo, non cogitur: nemo enim credere, & diligere Deum, ipſique hoc modo conjungi poteſt, niſi volens. Maxima pars hominum divinam vocationem negligit, cùm exteriorem, tum interiorem, voluptatibus ſæculi illecta, lucris temporalibus addicta. *Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam*. In villam ire (inquit S. Gregorius) eſt labori terreno immoderatè incumbere; in negotiationem verò ire, eſt actionum ſæcularium lucris inhiare. *Quia enim alius intentus labori terreno, alius verò mundi hujus actionibus deditus, Myſterium Incarnationis Dominicæ penſare, & ſecundùm illud vivere diſſimulat, quaſi ad villam vel negotium pergens, venire ad Regis nuptias recuſat*. Et plerumque, quod eſt gravius, nonnulli vocantis gratiam non ſolùm reſpuunt, ſed etiam perſequuntur, vim Prædicatoribus & Doctoribus veritatis inferentes, aut ipſis inſidias ſtruentes. *Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, & contumeliis affectos occiderunt*. At Deus ultionum Dominus *perdit homicidas illos*. Homicidas perdit, quia perſequentes interimit. Civitatem eorum ſuccendit, quia illorum non ſolùm anima, ſed & caro quoque in qua habitaverant, æterna gehennæ flamma cruciatur. Mundus ipſe quem dilexerunt, in die judicii igne conflagrabit. *Miſſis* verò *exercitibus ſuis*, extinxiſſe homicidas dicitur, quia in hominibus omne judicium per Angelos exhibetur.

Concil. Trid.

S.Greg. M. hom. 38. in evang.

II. *Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad Nuptias*. Nuptiæ paratæ ſunt omnibus, gratia Chriſti omnibus oblata: nemo à cœleſti convivio, niſi indignus, excluditur, licèt nemo per ſe dignus ſit, qui ad illud admittatur. Ne convivium nuptiale fruſtra paratum eſſet, Judæis venire renuentibus ſubſtitutæ ſunt Gentes: peſſimis Chriſtianis gratia Dei abuſis alii ſubſtituuntur, operanti Deo fideliter cooperaturi. *Verbum meum quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum*, (ait Dominus.) Si apud hos fructum non referat, quem volui, ad alios transferetur, qui ferant. Auferetur *à vobis Regnum Dei* (inquit Chriſtus) *& dabitur genti facienti fructum ejus.... Tene* igitur *quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam*. Magis rei ſunt Chriſtiani, qui cùm guſtaverint cœleſte convivium, incomparabiles illius delicias faſtidiunt, quàm Judæi, qui non cognoverunt. *Qui invitantem ſe contemni conſpicit, Regis filii ſui nuptias vacuas non habebit. Ad alios mittit, quia etſi apud aliquos laborat, quandoque tamen ſermo Dei inventurus eſt, ubi requieſcat*.

Iſaiæ 55.

Apoc. 3.11.

S.Greg. M. hom.38.

III. *Et egreſſi ſunt ſervi ejus in vias, & congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium*. Apparatus Menſæ Dominicæ, omnium eſt voluntati propoſitus. Intereſt autem, quomodo quis accedat, cùm accedere non vetatur. Scripturæ quippè ſanctæ docent nos duo Dominica eſſe convivia, unum quò veniunt boni & mali, alterum quò non accedunt mali....... Omnes qui ſe ab hoc convivio excuſaverunt, mali ſunt; ſed non omnes qui intraverunt, boni ſunt: In hoc convivio boni diſcumbunt, quicumque attendunt, quod dictum eſt: *Quicumque manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit*...... *Multi ab Oriente, & ab Occidente venient*. Quò venient? Ad illud convivium, in quo boni

S.Aug.ſer.90. alias 14. ex editis à Sirmondo.

1.Cor.9.29.
Matth.8.11.

boni & mali intrant. De alio convivio locutus adjunxit: *Et recumbent cum Abraham, Iſaac, & Jacob in Regno cœlorum*. Illud eſt convivium, quò non acceſſuri ſunt mali: *Hoc quod modò eſt, dignè accipiatur, ut ad illud perveniatur*. In Eccleſia boni & mali. Extra nulli boni: intùs mali tolerandi.

IV. *Intravit autem Rex, ut videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali*, &c. Quæ eſt veſtis nuptialis? Procul dubio illa veſtis eſt, quam non habent, niſi boni, in convivio relinquendi, ſervandi ad convivium, quò nullus malus accedit, per Domini gratiam perducendi. Quæramus inter fideles, qui ſunt qui habent aliquid, quod mali non habent, & ipſa erit veſtis nuptialis. *Si Sacramenta dixerimus, videte, quemadmodum ſint malis boniſque communia. Baptiſmus eſt? Sine baptiſmo quidem nemo ad Deum pervenit: ſed non omnis qui habet baptiſmum, ad Deum pervenit. Non ergo poſſum intelligere, baptiſmum eſſe veſtem nuptialem, id eſt, ipſum Sacramentum; quam veſtem video in bonis, video in malis. Fortè Altare eſt, vel quod accipitur de Altari? Videmus, quia multi manducant, & judicium ſibi manducant & bibunt. Quid ergo eſt? Jejunatur? Jejunant & mali. Ad Eccleſiam concurritur? Concurrunt & mali. Poſtremò miracula ſunt? Non ſolùm boni faciunt & mali, ſed aliquando non faciunt boni*.... Quæ eſt ergo veſtis illa nuptialis? *Finis præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta*. Hæc eſt veſtis nuptialis. Interrogate vos: ſi habetis illam, ſecuri eſtis in convivio Dominico. *Duæ ſunt in homine uno, charitas & cupiditas. Charitas naſcatur in te, ſi nondum nata eſt; & ſi nata eſt, alatur, nutriatur, creſcat. Illa verò cupiditas, etſi in hac vita extingui penitus non poteſt; quia ſi dixerimus, quòd peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt: in quantum autem eſt in nobis cupiditas, in tantum ſine peccato non ſumus: charitas creſcat, cupiditas decreſcat: ut aliquando illa perficiatur, hoc eſt charitas, cupiditas conſumatur*.

S. Aug. ibid.

V. *Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit*. In Dei judicio peccator obmuteſcet præ confuſione, propriæ conſcientiæ teſtimonio convictus, nec terribili judici reſpondere quidquam poterit. *Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei reſpondere unum pro mille*. Veſtis nuptialis (inquit S. Hieronymus) præ- Job.9.3.
» cepta ſunt Domini, & opera quæ complentur ex Lege & Evangelio, no-
» vique hominis efficiunt veſtimentum. Si quis igitur in tempore judicii
» inventus fuerit ſub nomine Chriſtiano non habere veſtem nuptialem, hoc
» eſt, veſtem ſupercœleſtis hominis, ſed veſtem pollutam, id eſt, vete-
» ris hominis exuvias, hic ſtatim corripitur, & dicitur ei: *Amice, quo-*
» *modo huc intraſti?* Amicum vocat, quòd invitatus ad nuptias eſt: arguit
» impudentiæ, quòd veſte ſordida munditias polluerit nuptiales. At ille
» *obmutuit*: In tempore enim illo *non erit locus pœnitentiæ, nec negandi facultas, cùm omnes Angeli, & Mundus ipſe teſtis ſit peccatorum*. Publicam illam confuſionem præveniamus ac vitemus peccatorum confeſſione ac pœnitentia: à ſacro Euchariſtiæ convivio nos humiliter ſubtrahamus, donec induti ſimus veſte nuptiali. *Aſcendat homo adversùm ſe tribunal mentis ſuæ, conſtituat ſe ante faciem ſuam, ne hoc ei poſtea fiat. Nam minatur hoc Deus peccatori, dicens*, Arguam te, & ſtatuam te ante faciem tuam. *Atque ita conſtituto corde judicio, adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carnifex timor. Inde quidam ſanguis animi confitentis per lacrymas profluat. Poſtremo ab ipſa mente talis ſententia proferatur, ut ſe indignum*

S.Hieron. In cap.22. S.Matth.

Pſal.49.21.

Digitized by Google

dignum homo judicet participatione Corporis & Sanguinis Domini : ut qui ſeparari à Regno cœlorum timet per ultimam ſententiam ſummi judicis , per Eccleſiaſticam diſciplinam à Sacramento cœleſtis panis interim ſeparetur. Verſetur ante oculos imago futuri judicii ; ut cùm alii accedunt ad Altare Dei, quò ipſe non accedit , cogitet , quàm ſit contremiſcenda illa pœna , qua percipientibus aliis vitam æternam , alii in mortem præcipitantur æternam . Ad hoc enim Altare , quod nunc in Eccleſia eſt in terra poſitum , terrenis oculis expoſitum , ad Myſteriorum divinorum ſignacula celebranda , multi etiam ſcelerati poſſunt accedere : quoniam Deus commendat in hoc tempore patientiam ſuam , ut in futuro exerat ſeveritatem ſuam . Ad illud autem Altare quò præcurſor pro nobis introivit Jeſus , quò caput Eccleſiæ præceſſit , membris cæteris ſecuturis , nullus eorum accedere poterit , de quibus dicit Apoſtolus , Quoniam *qui talia agunt , Regnum Dei non poſſidebunt .*

S.Aug. ſerm. 391. alias 50. inter Homilias 50.

VI. *Tunc dixit Rex miniſtris : Ligatis manibus & pedibus ejus , mittite eum in tenebras exteriores : ibi erit fletus & ſtridor dentium .* His verbis funeſtus damnatorum ſtatus ſignificatur , qui ad Dei miſericordiam currere , ab ejus ira fugere amplius non poſſunt : bonum operari , mala commiſſa expiare ampliùs non valent : ſalutari lumine penitùs deſtituti , quo Deum officiaque ſua cognoſcant . *Quid eſt ipſa manuum pedumque ligatio, niſi omnimoda poteſtatis ablatio ?* In tenebras exteriores . *Amando tenebras, in tenebris remanebis , & remanendo in tenebris , etiam in tenebras exteriores projicieris ; ibi erit fletus & ſtridor dentium . Si nihil in te faciebat amor lucis , faciat timor doloris .* In tenebsas exteriores mittentur , qui interiora , ſpiritualia , æterna bona non dilexerunt . *Non ergo amemus magis exteriora , ſed interiora . De interioribus gaudeamus : in exterioribus autem neceſſitatem habeamus , non voluptatem .* Ibi erit fletus & ſtridor dentium . *Quia enim volentes injuſtè utuntur bonis , juſtè nolentes cruciabuntur malis .*

S.Bern. lib. de gratia & libero arbitrio, cap. 9.

S.Aug. tr. 18. in Joannem. Idem ennar. in Pſ. 139. Idem epiſt. 140. alià 120.

VII. *Multi enim ſunt vocati , pauci verò electi .* Non ſolùm multi, ſed omnes ſufficienter vocati per legem naturalem , per legem ſcriptam , per prædicationem Evangelicam , per voces & teſtimonia creaturarum , per internas inſpirationes . *Nam ne in præteritis quidem ſæculis hæc eadem gratia , quæ poſt Domini noſtri Jeſu Chriſti reſurrectionem ubique diffuſa eſt , & de qua ſcriptum eſt . Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ , deſuit mundo. Quamvis enim ſpeciali cura atque indulgentia Dei populum Iſraeliticum conſtet electum , omneſque aliæ nationes ſuas vias ingredi , hoc eſt , ſecundùm propriam permiſſæ ſint vivere voluntatem ; non ita ſe tamen æterna Creatoris bonitas ab ullis hominibus avertit , ut eos ad cognoſcendum ſe atque metuendum , nullis ſignificationibus admoneret . Cœlum quippè ac terra & mare , omniſque creatura quæ videri atque intelligi poteſt , ad hanc præcipuè diſpoſita eſt humani generis utilitatem , ut natura rationalis de contemplatione tot ſpecierum , de experimentis tot bonorum , de perceptione tot munerum , ad cultum & dilectionem ſui imbueretur Auctoris .* Pauci electi . *Tam multos creando naſci voluit Deus , quos ad ſuam gratiam non pertinere præſcivit , ut multitudine incomparabili plures ſint illis , quos in ſui Regni gloriam filios promiſſionis prædeſtinare dignatus eſt ; ut etiam ipſa multitudine rejectorum oſtenderetur , quàm nullius momenti ſit apud Deum juſtum quantalibet numeroſitas juſtiſſimè damnatorum . Atque ut hinc quoque intelligant, qui ex ipſa damnatione redimuntur , hoc fuiſſe debitum maſſæ illi univerſæ, quod tam magnæ parti ejus redditum cernerent ; non ſolùm in eis qui originali peccato multa addunt malæ voluntatis arbitrio , verùm etiam in tam-*

Auctor lib. de vocatione gentium , inter S. Proſperi opera editorum , lib. 2. cap. 4.

S.Aug. epiſt. 290. alias 157.

multis parvulis, qui tantummodò vinculo peccati originalis obſtricti, ſine gratia Mediatoris ex hac luce rapiuntur. Tota quippè iſta maſſa juſtæ damnationis reciperet debitum, niſi ex ea faceret non ſolùm juſtus, ſed etiam miſericors figulus alia vaſa in honorem ſecundùm gratiam, non ſecundùm debitum; dum & parvulis ſubvenit, quorum nulla merita dici poſſunt; & majores prævenit, ut habere aliqua merita poſſint.

VIII. *Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, ut caperent Jeſum in ſermone. Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces,* &c. Facilè capiuntur in ſermone, qui linguam ſuam non frænant, qui non ponunt cuſtodiam ori ſuo, & oſtium circumſtantiæ labiis ſuis. Volat irrevocabile verbum. Ponderandi ſunt ſermones noſtri, atque ad prudentiæ, veritatis & charitatis regulas dirigendi; ut priùs veniant ad limam, quàm ad linguam. Cavēndum, ne diabolus, Mundus propriaque cupiditas noſtra nos in ſermone capiat. *Magiſter, ſcimus quia verax es,* &c. Laudes hominum inſidioſæ ac fallaces. Qui illas amat, tentationem & periculum

S.Hier. lib. 1. contra Pelagianos.

amat: qui periculum amat, in illo peribit. *Semper inſidioſa, callida, blanda eſt adulatio, pulchreque apud Philoſophos definitur, blandus inimicus.* Duo ſunt genera perſecutorum, vituperantium, & adulantium. *Plus perſequitur lingua adulatoris, quàm manus interfectoris... Magiſter, ſci-*

S.Aug. enarr. in Pſal. 69.

mus quia verax es. Hic veri Doctoris character, ut veritatem unicè diligat, ſincerè & abſque fuco Dei viam, legem, ac voluntatem doceat: ad eam attendat, non ad opiniones, aut ſtudia hominum: nullo hominum reſpectu, gratia, aut metu ab officio & libertate aſſerendæ & prædicandæ veritatis deflectat.

IX. *Dic ergo nobis, quid tibi videtur? Licet cenſum dare Cæſari, an*

Auctor operis imperf. in Matth.

non? Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Oſtendite mihi numiſma cenſus. Blandæ & fraudulentæ interrogationi Chriſtus aſperè reſpondet: illi blandiuntur, ut noceant; Jeſus increpat, ut proſit: *Utilior eſt homini Deus iratus, quàm homo propitius.* Hypocritis detrahenda eſt larva pietatis, ne pietati noceant. Calumniatorum & invidorum nequitia detegenda, cùm ſpecie pietatis abutuntur, ut veritati, Religioni, Eccleſiæ Prælatis, Prædicatoribus ac Doctoribus noceant. *Ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc & ſuperſcriptio?* Ita ſe gerit Chriſtus, ac ſi ignota illi eſſet monetæ ſpecies, ut divitiarum contemptum doceat; ut ſpiritales viros à ſæculi negotiis alienos eſſe debere ſignificet; ut inimicos ſuos proprio eorum reſponſo confutet & confundat. *Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei Deo.* Regibus debita officia & tributa reddenda

Rom. 13. 6. & 7.

Chriſtus docet, Apoſtolus confirmat: *Ideò* (inquit) *neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Ideò enim & tributa præſtatis: Miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.* O plenam miraculi reſponſionem, & perfectam dicti cœleſtis abſolutionem! Ita omnia inter contemptum ſæculi, & contumeliam lædendi Cæſaris temperavit, ut curis

S. Hilarius. cap. 23. in S. Matth.

omnibus & officiis humanis devotas Deo mentes abſolveret, cùm Cæſari quæ ejus eſſent, reddenda decernit. *Si enim nihil ejus penes nos reſederit, conditione reddendi ei quæ ſua ſunt, non tenebimur. Porrò autem ſi rebus illius incubamus, ſi jure poteſtatis ſuæ utimur, & nos tamquam mercenarios alieni patrimonii procurationi ſubjicimus; extra querelam injuriæ eſt,*

Cæſa-

Cæſari redhiberi quod Cæſaris eſt ; Deo autem quæ ejus ſunt propria , reddere nos oportere , corpus , animam , voluntatem . Ab eo enim hæc profecta atque aucta retinemus ; & proindè condignum eſt , ut ei ſe totum reddant, cui debere ſe recolunt & originem & profectum .

Reddite quæ ſunt Cæſaris , Cæſari ; & quæ ſunt Dei , & Deo . *Moneta Dei ſumus : nummus à theſauro oberravimus . Errore detritum eſt , quod in nobis fuerat impreſſum . Venit qui reformet , quia ipſe formaverat . Quærit & ipſe nummum ſuum , ſicut Cæſar nummum ſuum : ideò ait ,* Reddite Cæſari , quæ Cæſaris ſunt ; & Deo , quæ Dei ſunt : *Cæſari nummos , Deo vos ipſos .* Reddite quæ ſunt Dei , Deo . *Benignus exactor eſt , non egenus ; & qui non creſcat ex redditis , ſed in ſe creſcere faciat redditores . Huic ergo quod non redditur , perditur ; quod autem redditur , reddenti additur : imò verò in eo cui redditur , ipſe reddens ſervatur . Idipſum quippè erit redditum & redditor , quia idipſum erat debitum & debitor . Deo namque ſe ipſum debet homo , eique reddendus eſt , ut beatus ſit , à quo accepit , ut ſit .*

S.Aug. tr. 40. in Joannem.

Idem , epiſt. 127. alias 45.

Reddite quæ ſunt Dei , Deo . *Si me totum debeo pro me facto , quid addam jam & pro refecto , & refecto hoc modo ? Nec enim tam facilè refectus , quàm factus . Siquidem non ſolùm de me , ſed de omni quoque quod factum eſt , ſcriptum eſt :* Dixit , & facta ſunt . *At verò qui me tantùm & ſemel dicendo fecit , in reficiendo profectò & dixit multa , & geſſit mira , & pertulit dura ; nec tantùm dura , ſed & indigna . Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi ? In primo opere me mihi dedit , in ſecundo ſe . Et ubi ſe dedit , me mihi reddidit . Datus ergo & redditus , me pro me debeo , & bis debeo . Quid Deo retribuam pro ſe ? Nam etiamſi me millies rependere poſſem , quid ſum ego ad Deum ?*

S.Bern. tr. de diligen. Deo . cap. 5.

X. *Acceſſerunt ad eum Sadducæi , qui dicunt non eſſe reſurrectionem* , &c. Politici & impii , *cenſores Divinitatis* , reſurrectionem & immortalitatem animorum impugnant , quibus everſis , *inanis* eſſet *fides noſtra* , *inanis* Chriſti & Apoſtolorum *prædicatio* . Pauci quidem ex iis , qui Chriſtiano nomine gloriantur , divina hæc dogmata negant ; ſed multi ita vivunt , ac ſi nec reſurrectionem corporum , nec animarum immortalitatem crederent, nec alteram vitam ſperarent . Dixerunt enim , *cogitantes apud ſe non rectè : Exiguum & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ , & non eſt refrigerium in fine hominis , & non eſt qui agnitus ſit reverſus ab inferis : quia ex nihilo nati ſumus , & poſt hoc erimus tamquam non fuerimus : quoniam fumus flatus eſt in naribus noſtris , & ſermo ſcintilla ad commovendum cor noſtrum : qua extincta , cinis erit corpus noſtrum , & ſpiritus diffundetur tanquam mollis aer , & tranſibit vita noſtra tamquam veſtigium nubis , & ſicut nebula diſſolvetur , quæ fugata eſt à radiis ſolis , & à calore illius aggravata : & nomen noſtrum oblivionem accipiet per tempus , & nemo memoriam habebit operum noſtrorum . Umbræ enim tranſitus eſt tempus noſtrum , & non eſt reverſio finis noſtri : quoniam conſignata eſt , & nemo revertitur . Venite ergo , & fruamur bonis quæ ſunt , & utamur creatura tamquam in juventute celeriter . Vino pretioſo & unguentis nos impleamus : & non prætereat nos flos temporis . Coronemus nos roſis , antequam marceſcant : nullum pratum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra . Nemo noſtrum exors ſit luxuriæ noſtræ : ubique relinquamus ſigna lætitiæ : quoniam hæc eſt pars noſtra , & hæc eſt ſors . . . . Manducemus & bibamus , cras enim moriemur .* Reſurrectionem mortuorum , & vitam futuri ſæculi cogitemus , ne præſenti vitæ , caducisque & tranſituris bonis inhæreamus : Utamur hoc mundo , tanquam non utamur . Jejunemus , vigilemus , oremus , ut ad vitam

Tertullian.

Sapient. 2.

1.Cor. 15.

Tertul. lib. de reſurrectione carnis.

feliciorem tranſeamus, & beatæ reſurrectionis participes ſimus. *Fiducia Chriſtianorum, reſurrectio mortuorum.*

XI. *Reſpondens autem Jeſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.* Scriptura Sacra diligenter, fideliter, humiliter legenda eſt, in qua Deus ipſe nos docet, quid credere debeamus. Virtus & omnipotentia Dei conſideranda, non humana ratio audienda, ubi de Fidei Chriſtianæ Myſteriis & dogmatibus agitur: *Quia caligantes hominum mentes conſuetudine tenebrarum, quibus in nocte peccatorum vitiorumque velantur, perſpicuitati ſanctitatique rationis aſpectum idoneum intendere nequeunt, ſaluberrimè comparatum eſt, ut in lucem veritatis aciem titubantem & veluti ramis humanitatis opacatam inducat auctoritas.* In Scripturis (inquit Lactantius) *Divina tradita ſunt breviter ac nudè. Nec decebat aliter, ut cùm Deus ad hominem loqueretur, argumentis aſſereret ſuas voces, tamquam fides ei non haberetur; ſed ut oportuit, eſt locutus quaſi rerum omnium maximus Judex, cujus non eſt argumentari, ſed pronuntiare verum.*

S. Aug. lib. de morib. Eccl. cathol. c. 2.

Lactant. lib. 5. Inſtit. c. 1.

XII. *In reſurrectione enim neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut Angeli Dei in cœlo.* Connubia ſunt humanæ indigentiæ & mortalitatis ſolatia. Cùm Deus hominem in ſuam æternitatem admiſerit, cùm ejus deſideria in bonis repleverit, cùm abſorptum fuerit, quod mortale eſt, à vita; tunc omne ſocietatis & conjunctionis genus cum ea feliciter confundetur, quæ Sanctis cum Deo in perpetuum intercedet. *Demonſtravit* Chriſtus, *quòd ibi ſit neceſſaria ſucceſſio, ubi doletur deceſſio: ibi quia deceſſores non erunt, nec ſucceſſores quærentur.* Angelis ſemper cognata virginitas. *Virgines in terris non nubendo, de familia angelica deputantur.* Hinc S. Auguſtinus ad Virgines: *Qui jam voviſtis, corpus arctiùs caſtigate, & concupiſcentiæ frænos nec ad ipſa quæ permiſſa ſunt, patiamini relaxare; ut non ſolùm à concubitu illicito divertatis, ſed etiam licitum contemnatis aſpectum. Mementote, in quocumque ſexu ſitis, ſive mares, ſive fœminæ, Angelorum vitam ducere vos in terra. Angeli enim non nubunt, neque uxores ducunt. Hoc erimus, cùm reſurrexerimus. Quantò vos meliores, qui quod erunt homines poſt reſurrectionem, hoc vos incipitis eſſe ante mortem? Servate gradus veſtros; ſervat enim Deus vobis honores veſtros.*

S. Aug. enarr. in Ps. 65.

Tertullian.

S. Aug. ſerm. 132. alias 46. de verbis Domini.

XIII. *De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis, quod dictum eſt à Deo dicente vobis: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob?*
» *Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium.* Non dixit, Eram Deus Abra-
» ham, Deus Iſaac, & Deus Jacob; ſed, *Sum*, eorum ſcilicet, qui ſunt
» & vivunt. Quemadmodum enim Adam, quamvis viveret, poſteà quàm
» de vetito ligno comedit, ſententia tamen prolata mortuus erat: ſic pro-
» fectò iſti etſi mortui erant, pollicitatione tamen reſurrectionis vivebant;
» quomodo igitur alibi dicit, *Ut & mortuis & vivis dominetur?* Non eſt
» hoc illi contrarium. Mortui namque hìc illi, qui victuri ſunt, appel-
» lantur. Novit autem Scriptura aliam mortem, de qua ait: *Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Verùm quoniam reſurrectionem futuram credimus, jam vivere incipiamus, ut *Filii reſurrectionis*, ut felicis æternitatis candidati. *Tempus breve eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tamquam non habentes ſint: & qui flent, tamquam non flentes: & qui emunt, tamquam non poſſidentes: & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi.* Fidem & obedientiam Abraham, Iſaac, & Jacob imitemur: in hoc mundo *tamquam in terra aliena* habitemus, ut *peregrini & hoſpites ſuper terram*, *meliorem* patriam appetamus & inquiramus, *id eſt cœleſtem.*

S. Jo: Chryſ. hom. 70. in S. Matth.

1. Cor. 7. 29.

Hebr. 11.

XIV. *Ma-*

XIV. *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege? Ait illi Jeſus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc eſt maximum & primum mandatum.* Si Deum ex toto corde diligere eſt ipſum quærere, illi adhærere, illo uno propter ipſum frui velle, in illo quieſcere, nullam rem appetere & quærere, nulli rei adhærere, in nulla re delectari, niſi quatenùs ejus voluntati conſentanea eſt, quatenus ad ejus gloriam referri poteſt, quatenùs ad ſalutem noſtram vel proximi, vel ad Eccleſiæ bonum conducibilis eſt; pauciſſimi certè Deum ex toto corde diligunt. Nulla cogitatio in mente; nullum deſiderium, nullus affectus in voluntate; nullum opus, nullum negotium in tota vitæ ſerie eſſe debet, quod ab amore Dei non ſit, ut à principio, quod ad ejus gloriam ceu ad finem non referatur. *Tunc eſt quippè optimus homo, cùm tota vita ſua pergit in incommutabilem vitam, & toto affectu inhæret illi: ſi autem ſe propter ſe diligit, non ſe refert ad Deum; ſed ad ſe ipſum converſus, non ad incommutabile aliquid convertitur. Et propterea jam cum defectu aliquo ſe fruitur; quia melior eſt, cùm totus hæret atque conſtringitur incommutabili bono, quàm cùm inde vel ad ſe ipſum relaxatur. Si ergo te ipſum non propter te debes diligere, ſed propter illum, ubi dilectionis tuæ rectiſſimus finis eſt, non ſuccenſeat alius homo, ſi etiam ipſum propter Deum diligis. Hæc enim regula dilectionis divinitùs conſtituta eſt*, Diliges proximum tuum ſicut te ipſum: Deum verò ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente: *Ut omnes cogitationes tuas, & omnem vitam & omnem intellectum in illum conferas, à quo habes ea ipſa quæ confers. Cùm autem ait*, toto corde, tota anima, tota mente, *nullam vitę noſtrę partem reliquit, quę vacare debeat, & quaſi locum dare, ut alia re velit frui; ſed quicquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quò totus dilectionis impetus currit. Quiſquis ergo rectè proximum diligit, hoc cum eo debet agere, ut etiam ipſe toto corde, tota anima, tota mente diligat Deum. Sic enim eum diligens tamquam ſeipſum, totam dilectionem ſui & illius refert in illam dilectionem Dei, quæ nullum à ſe rivulum duci extra patitur, cujus derivatione minuatur.*

S. Aug. lib. de doctrina chriſt. c. 22.

XV. *Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Amor Dei, principium & regula dilectionis proximi. *Ut enim homo ſe ſe diligere noſſet, conſtitutus eſt ei finis, quo referret omnia quæ ageret, ut beatus eſſet. Non enim qui ſe diligit, aliud eſſe vult, quàm beatus. Hic autem finis eſt adhærere Deo. Jam igitur ſcienti diligere ſeipſum, cùm mandatur de proximo diligendo ſicut ſe ipſum, quid aliud mandatur, niſi ut ei, quantùm poteſt, commendet diligendum Deum? Hic eſt Dei cultus, hæc vera religio, hæc recta pietas, hæc tantum Deo debita ſervitus.*

S. Aug. lib. 10. de civit. Dei cap. 3.

Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. *Proximus, quem verè te oportet diligere tamquam te ipſum, ut tibi & ipſe ſapiat, prout eſt; haud aliud profectò ſapiet tibi, quàm tu tibi, qui hoc eſt quod tu; eſt enim homo. Qui itaque te non diligis, niſi quia diligis Deum, conſequenter omnes qui ſimiliter diligunt eum, diligis tamquam te ipſum. Porrò inimicum hominem, quoniam nihil eſt, pro eo quòd non diligit Deum, non potes quidem diligere tamquam te ipſum, qui Deum diligis: diliges tamen, ut diligat. Non eſt autem idipſum diligere ut diligat, & diligere quia diligit. Proindè ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt, ſapiet tibi non quidem quod eſt, qui utique nihil eſt; ſed quod futurum forſitan eſt, quod eſt propè nihili, quippè quod adhuc pendet ſub dubio. Etenim de quo conſtat, quòd amorem Dei non ſit deinceps rediturus, ſapiat tibi neceſſe eſt non propè jam nihil, ſed nihil ex toto, utpotè, quod*

S. Bern. ſerm. 50. in cantic.

in

in æternum nibili eſt . Illo igitur excepto , qui non modò jam non diligendus , inſuper & odio habendus eſt , ſecundùm illud : Nonne qui oderunt te , Domine , oderam : & ſuper inimicos tuos tabeſcebam ? *De cætero nulli vel inimiciſſimo homini negari quantulumcumque affectum charitas ſanè in hac parte ambitioſa permittit . Da mihi hominem , qui ante omnia quidem ex toto ſe diligat Deum : ſe verò & proximum in quantum diligant ipſum , inimicum autem tamquam aliquando forſitan dilecturum ; porrò parentes carnis ſuæ germaniùs propter naturam , ſpirituales verò eruditores ſuos profuſiùs propter gratiam : atque in hunc modum ad cætera quæque Dei ordinato intendat amore , deſpiciens terram , ſuſpiciens cœlum , utens hoc mundo tamquam non utens , & inter utenda & fruenda intimo quodam mentis ſapore diſcernens , ut tranſitoria tranſitoriè , & ad id dumtaxat quod opus & prout opus eſt , curet ; æterna deſideria amplectatur æterno : talem , inquam , da mihi hominem , & ego audacter illum ſapientem pronuncio ; cui nimirum quæque res revera ſapiunt prout ſunt , & cui in veritate atque ſecuritate competit gloriari & dicere* : Quia *ordinavit in me charitatem* .

Secundum autem ſimile huic : Diliges proximum tuum ſicut te ipſum . Proximum ſicut ſe ipſum diligit , qui nemini invidet , qui in aliis hominibus , etiam conſanguinitate ſibi conjunctis , non diligit niſi ſpiritualia bona ; qui inimicos ipſos charitate complectitur , qui præſtat omnibus quod poteſt .
S. Aug. lib. de vera religione, c. 46. *Qui amat id ſolum , quod amanti eripi non poteſt , ille indubitanter invictus eſt , nec ulla cruciatur invidia . Id enim diligit , ad quod diligendum & percipiendum quantò plures venerint , tantò eis uberius gratulatur . Diligit enim Deum ex toto corde , ex tota anima , & ex tota mente ; & diligit proximum tamquam ſe ipſum . Non ergo illi invidet , ut ſit quod ipſe eſt ; imò adjuvat etiam quantùm poteſt . Nec poteſt ammittere proximum , quem diligit quantùm ſe ipſum ; quia neque in ſe ipſo ea diligit quæ oculis ſubjacent , aut ullis aliis corporis ſenſibus . Ergo apud ſe ipſum habet , quem diligit tamquam ſe ipſum . Ea autem eſt regula dilectionis , ut quæ ſibi vult homo provenire , & illi velit , & quæ accidere ſibi mala non vult , & illi nolit . Nam*
Rom. 13. 10. *erga neminem operandum eſt malum* : Et dilectio proximi malum non operatur . *Diligamus ergo , ut præceptum eſt , etiam inimicos noſtros , ſi verè invicti eſſe volumus . Non enim per ſe ipſum quiſquam hominum invictus eſt , ſed per illam incommutabilem legem , cui quicumque ſerviunt , ſoli ſunt liberi . Sic enim eis quod diligunt , auferri non poteſt ; quæ res una invictos facit & perfectos viros . Nam ſi vel ipſum hominem homo dilexerit , non tamquam ſe ipſum , ſed tamquam jumentum , aut balneas , aut avieulam pictam vel garrulam , id eſt , ex eo aliquid temporalis voluptatis vel commodi capiat , ſerviat neceſſe eſt , non homini , ſed , quod eſt turpius , tam fœdo & deteſtabili vitio , quo non amat hominem , ſicut homo amandus eſt . Quo vitio dominante , uſque ad extremam vitam vel potius mortem perducitur . Sed nec ſi quidem ab homine homo diligendus eſt , ut diliguntur carnales fratres vel filii , vel conjuges , vel quique cognati , vel affines , aut cives : Nam & dilectio iſta temporalis eſt . Non enim ullas tales neceſſitudines haberemus , quæ naſcendo & moriendo contingunt , ſi natura noſtra in præceptis & imagine Dei permanens , in iſtam corruptionem non relegaretur . Itaque ad priſtinam perfectamque naturam nos ipſa Veritas vocans , præcipit , ut carnali conſuetudini reſiſtamus ; docens , neminem aptum eſſe Regno Dei , qui non iſtas carnales neceſſitudines oderit . Neque hoc cuiquam inhumanum videri debet : Magis enim eſt inhumanum , non amare in homine quod homo eſt , ſed amare quod filius eſt : hoc eſt enim non amare illud quod ad Deum pertinet , ſed*

amore

Digitized by Google

amare illud quod ad ſe pertinet. Quid ergo mirùm, ſi ad Regnum *non pervenit, qui non communem, ſed privatam rem diligit? Imò utrumque ait quiſpiam: Illud unum, dicit Deus. Dicit enim veriſſimè Veritas:* Nemo poteſt duobus dominis ſervire. *Nemo enim poteſt perfectè diligere quò vocamur, niſi oderit unde revocamur. Vocamur autem ad perfectam naturam humanam, qualem ante peccatum noſtrum Deus fecit: revocamur autem ab ejus dilectione, quam peccando meruimus. Quare oderimus oportet, unde ut liberemur optamus. Oderimus ergo temporales neceſſitudines, ſi æternitatis charitate flagramus. Diligat homo proximum tamquam ſe ipſum. Certè enim ſibi ipſi nemo eſt pater, aut filius, aut affinis, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantum homo. Qui ergo diligit aliquem tamquam ſe ipſum hoc in eo debet diligere, quod ſibi ipſe eſt. Corpora verò non ſunt quod nos ſumus: non ergo in homine corpus eſt expetendum aut deſiderandum. Valet enim ad hoc etiam quod præceptum eſt:* Non concupiſces rem proximi tui. *Quapropter quiſquis in proximo aliud diligit, quàm ſibi ipſe eſt, non eum diligit tamquam ſe ipſum. Ipſa igitur natura humana ſine carnali conditione diligenda eſt, ſive ſit perficienda, ſive perfecta. Omnes ſub uno Deo patre cognati ſunt, qui eum diligunt, & faciunt voluntatem ipſius. Et invicem ſibi ſunt & patres cùm ſibi conſulunt, & filii cum ſibi obtemperant, & fratres maximè, quia eos unus Pater teſtamento ſuo ad unam hæreditatem vocat.* Matth. 6.

Diliges proximus tuum ſicut te ipſum. *Sicut ſi quiſquam diligit benè cantantem, non hunc aut illum, ſed tantùm benè cantantem quemlibet, cùm ſit cantator ipſe perfectus; ita vult omnes tales eſſe, ut tamen ei non deſit quod diligit, quia ipſe benè cantat. Nam ſi cuiquam invidet benè cantanti, non jam illud diligit, ſed aut laudem, aut aliud, quò benè cantando vult pervenire; & poteſt ei minui vel auferri, ſi & alius benè cantaverit. Qui ergo invidet benè cantanti, non amat benè cantantem: ſed rurſus qui eo indiget, non benè cantat. Quod multò accomodatiùs de benè vivente dici poteſt, quia invidere nulli poteſt: Quò enim perveniunt benè viventes, tantumdem eſt omnibus, nec minus fit, cùm plures habuerint. Et poteſt eſſe tempus, quo bonus cantator cantare non decenter queat, & indigeat voce alterius, qua ſibi exhibeatur, quod diligit; tamquam ſi alicubi convivetur, ubi eum cantare turpe ſit, ſed deceat audire cantantem: benè autem vivere ſemper decet. Quare quiſquis hoc & diligit & facit, non ſolùm, non invidet imitantibus, ſed & his ſe præbet libentiſſimè atque humaniſſimè, quantum poteſt; nec tamen eis indiget. Nam quod in illis diligit, in ſe ipſo habet totum atque perfectum. Ita cùm diligat phoximum tamquam ſe ipſum, non invidet ei, quia nec ſibi ipſi: præſtat ei quod poteſt, quia & ſibi ipſi: non eo indiget, quia nec ſe ipſo: tantùm Deo indiget, cui adherendo beatus eſt. Nemo autem illi eripit Deum . . . . . Hic vir quamdiu eſt in hac vita, utitur amico ad rependendam gratiam, utitur inimico ad patientiam; utitur quibus poteſt ad beneficentiam; utitur omnibus ad benevolentiam.* S. Aug. Ibid. cap. 47.

Diliges proximum tuum tamquam te ipſum. *Te autem ipſum ſalubriter diligis, ſi plus quàm te, diligis Deum: quod ergo agis tecum, id agendum cum proximo eſt, hoc eſt, ut ipſe etiam perfecto amore diligat Deum. Non enim eum diligis tamquam te ipſum, ſi non ad id bonum ad quod ipſe tendis, adducere ſatagis. Illud eſt enim unum bonum, quod omnibus tecum tendentibus non fit anguſtum. Ex hoc præcepto naſcuntur officia ſocietatis humanæ, in quibus non errare difficile eſt. Agendum autem in primis eſt, ut benevoli ſimus, id eſt, ut nulla malitia, nullo dolo malo adversùs hominem utamur. Quid enim homini homine propinquius?* Dilectio proximi malum non operatur. S.Aug. lib. de morib. Eccl. Cathol. c 26.

ratur. *Sed cùm duobus modis peccetur in homine, uno ſi lædatur, alio ſi cùm poteſt non adjuvetur; eaque ipſa ſint, quibus mali homines eſſe dicantur, quorum neutrum qui diligit, facit: ſatis quod volumus, demonſtrat iſta ſententia*, Dilectio proximi malum non operatur. *Et ſi ad bona pervenire non poſſumus, niſi mala operari deſtiterimus, iſta ſunt quaſi cunabula charitatis Dei, quibus diligimus proximum .... Nullus certior gradus ad amorem Dei, quàm hominis erga hominem charitas.*

S.Aug. lib. de perfectione juſtitiæ hominis, c.5.

XVI. In his duobus mandatis univerſa Lex pendet & Prophetæ. *Dominus in duobus præceptis dixie Legem Prophetaſque pendere; ut intelligeremus, quicquid aliud divinitùs præceptum eſt, in his duobus habere finem, & ad hæc duo eſſe referendum ...... Quicquid ergo Dei Lege prohibemur, & quicquid jubemur facere, ad hoc prohibemur & jubemur, ut duo iſta compleamus*. Ut enim alibi S. Auguſtinus ait: *Scriptura non præcipit niſi charitatem, nec damnat niſi cupiditatem, atque ita informat mores hominum.* Huc virtutum omnium officia revocantur. *Si enim Deus eſt ſummum hominis bonorum, ſequitur profectò, quoniam ſummum bonum appetere, eſt benè vivere, ut nihil aliud ſit benè vivere, quàm toto corde, tota anima, tota mente Deum diligere: à quo exiſtit, ut incorruptus in eo amor atque integer cuſtodiatur quod eſt temperantiæ; & nullis frangatur incommodis, quod eſt fortitudinis; nulli alii ſerviat, quod eſt juſtitiæ; vigilet in diſcernendis rebus, ne fallacia paulatim doluſve ſubrepat, quod eſt prudentiæ. Hæc eſt hominis una perfectio, qua ſola impetrat, ut veritatis ſinceritate perfruatur: hæc nobis Teſtamento utroque concinitur, hæc nobis hinc atque inde ſuadetur.*

Idem lib. de morib. Eccl. cathol. c. 25.

S. Aug. ſerm. 305. aliàs de tempore 39.

In his duobus maudatis univerſa Lex pendet, & Prophetæ. *Si ergo non vacat omnes paginas ſanctas perſcrutari, omnia involucra ſermonum evolvere, omnia Scripturarum ſecreta penetrare; tene charitatem, ubi pendent omnia: Ita tenebris, quod ibi didiciſti; tenebris etiam, quod nondum didiciſti. Si enim noſti charitatem, aliquid noſti; unde & illud pendet, quod fortè non noſti; & in eo, quod in Scripturis intelligis, charitas patet; in eo quod non intelligis, charitas latet. Ille itaque tenet & quod patet & quod latet in divinis ſermonibus, qui charitatem tenet in moribus.*

XVII. *Quid vobis videtur de Chriſto? Cujus filius eſt? Dicunt ei, David. Ait illis: Quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis*, &c. Non ſe filium David negavit Chriſtus, ſed modum quæſivit. Hanc verò per Apoſtolum ſolvit quæſtionem, qui ſcripſit ad Timotheum: *Memor eſto, Chriſtum Jeſum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David, ſecundùm Evangelium meum.* Ecce Chriſtus Filius eſt David. Quomodo eſt & Dominus David, alibi explicat: *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.* Filius David unde? *Sed ſemetipſum exinanivit, formam ſervo accipiens*, &c. Dominus David ſemper, Filius David ex tempore: Dominus David natus ex ſubſtantia Patris: Filius David natus ex Maria Virgine, conceptus de Spiritu Sancto. Utrumque teneamus. *Unum nobis erit æterna habitatio: alterum nobis eſt à peregrinatione liberatio. Dominus enim noſter Jeſus Chriſtus, niſi dignatus eſſet fieri homo, periſſet homo. Factus eſt quem fecit, ne periret quem fecit. Qui confitetur Deum æqualem Patri Chriſtum, & hominem verum, habet patriam, habet viam. Habet patriam*: In principio erat Verbum. *Habet patriam*: Cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. *Habet viam*: Verbum caro factum eſt. *Habet viam*: Semetipſum exinanivit formam ſervi accipiens. *Ipſe eſt patria quò imus: ipſe via qua imus. Per ipſum ad ipſum eamus, & non errabimus.*

2.Tim. 2.8.

Philipp. 2.6.

S.Aug. ſerm. 92 aliàs de tempore 235.

CAPUT XXIII.

C A P U T XXIII.

Senſus Litteralis.

I. TUnc *Jeſus locutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos, dicens: Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite: ſecundùm opera verò eorum nolite facere; dicunt enim & non faciunt.* Pietatis larvam Scribis & Phariſæis Chriſtus detrahit, ne populus duces cæcos & improbos imitaretur. Phariſæi, inquit, & Legis Doctores Legem doctrinamque Moyſis pro muneris ſui ratione vobis prælegunt, tradunt, explicant, voſque regendi ac judicandi poteſtatem habent: omnia ergo quæcumque dixerint vobis ſive præceperint Legi Moſaicæ conſentanea, non verò ejus præceptis, ipſique pietati contraria, (quali eſt illud de corbona parentum ſuſtentationi & levamini præponenda) ſervate & facite; ipſis omninò parete, donec Lege abrogata fuerint exautorati: Mores verò & opera illorum imitari nolite, quia eorum doctrinæ non congruunt, Lex & doctrina Moſis, quam tradunt & interpretantur, bona & ſancta eſt; vita illorum prava. Muneri ac miniſterio dignitatem ſuam ac reverentiam ſervat Chriſtus, perſonarum vitia graviter reprehendit, ne fermento ſuo, id eſt hypocriſi, & ſuperbia in impugnando Evangelio contumacia populum inficiant: Cathedra non ipſorum, ſed Moſis, cogit eos docere etiam bona non facientes. *Agunt ſua in vita ſua: docere autem ſua, cathedra illos non permittit aliena.*

S. Aug. lib. 4. de Doctrin. Chriſt. c. 27.

II. *Alligant enim onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea movere.* Metaphora ſumpta eſt à ſarcinis, quæ ut in jumenta aut hominum humeros imponantur, in faſciculum colligi ac ligari ſolent. Congerunt igitur Phariſæi & Scribæ, imponuntque hominibus onera gravia, ſcilicet præcepta ritualia Legis, quæ duriùs interpretantur, & quorum ſeveram obſervantiam exteriùs exigunt; cultus prætereà ſuperfluos, & traditiones plurimas & moleſtas, minimè neceſſarias ad pietatem & Dei cultum: nec exemplo tamen ſuo alios impellunt ad ea onera álacriter ferenda. Confer cum Act. 15. 10. *Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?*

III. *Omnia verò opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus.* Si quid boni faciunt, & ad Legis præſcripium, non id faciunt, ut Deo placeant, ſed ut gloriam hominum aucùpentur: *Animalia gloriæ*: quod de antiquis Philoſophis ethnicis eleganter à Tertulliano dictum eſt. *Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.* Cùm Dominus mandata Legis per Moyſen dediſſet, ſubjunxit: *Ligabis ea in manu tua, & erunt immota ante oculos tuos.* Et eſt ſenſus: Præcepta mea ſint in manu tua, ut opere compleantur: ſint ante oculos tuos, ut die ac nocte mediteris in eis. Hoc Phariſæi malè interpretantes, ſcribebant in membranis Decalogum Moyſi; id eſt, decem verba Legis: complicantes ea & ligantes in fronte, & quaſi coronam capiti facientes, ut ſemper ante oculos moverentur. Aliud quoque juſſerat Moyſes: ut in quatuor angulis palliorum hyacintinas fimbrias facerent, ad Iſraelis populum dignoſcendum: ut quomodo in corpo-

Deuteron. 6. 8 “ “ “ “
Num. 15. “ “

" ribus circumciſſo ſignum Judaicæ Gentis daret ; ita & veſtis haberet ali-
" quam differentiam . *Superſtitioſi Magiſtri captantes auram popularem , atque* S. Hier. in c. 23. S.Matth. *ex mulierculis ſectantes lucra , faciebant grandes fimbrias , & acutiſſimas in eis ſpinas ligabant ut videlicet ambulantes & ſedentes interdum pungerentur , & quaſi hac admanitione retraherentur ad officia Domini , & miniſteria ſervitutis ejus*. Quia ergo dixerat Dominus , *Omnia opera ſua faciunt , ut videantur ab hominibus* ; quod generaliter accuſaverat , nunc per partes di-
" vidit . Membranulas illas , in quibus deſcripta erant Decalogi præcepta ,
" phylacteria vocabant , quòd quicumque illa habuiſſet , quaſi ob cuſtodiam
" & monimentum ſui haberet : non intelligentibus Phariſæis , quòd hæc in
" corde portanda ſint , non in corpore : alioquin & armaria & arcæ habent
" libros & notitiam Dei non habent .

IV. *Amant autem primos recubitus in cœnis , & primas cathedras in ſynagogis , & ſalutationes in foro , & vocari ab hominibus Rabbi* . Locum honoratiorem in ſolemnibus conviviis tamquam ingens bonum expetunt , atque etiam data occaſione velut jure ſuo ſibi vendicant , & primarum ſedium honores in ſynagogis & conventibus ambiunt & affectant : & ſalutationes in locis frequentibus , honorem à pluribus & coram pluribus ſibi exhiberi geſtientes & honorifico Doctoris ac Magiſtri nomine compellari .

V. *Vos autem nolite vocari Rabbi* : *Unus eſt enim Magiſter veſter , omnes autem vos fratres eſtis* . Vos autem , Diſcipuli mei , ne glorioſum illud nomen affectetis , aut eo gloriemini , atque ad oſtentationem vobis ſumatis . Unus eſt enim Magiſter veſter Chriſtus : ſolus ille Magiſter veſter principaliter & per excellentiam : 1. Scientia , quia ſolus ipſe novit omnia , doctus à ne- Joan. 1. mine : *Plenus gratiæ & veritatis* : & *in ipſo omnes theſauri ſapientiæ ſunt* Coloſſ. 2. 1. *abſconditi* . 2. Docendi auctoritate , quam à ſe ipſo habet : *Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens , & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi* . 3. Ef- Matth. 7. 29. ficacia , quam & ipſe habet & aliis impertit . Unde Apoſtolus : *Quid igitur eſt Apollo ? Quid vero Paulus ? Miniſtri ejus cui crediddiſtis , &* 1.Cor. 3. 5. 6. 7. *unicuique ſicut Dominus dedit . Ego plantavi , Apollo rigavit : ſed Deus incrementum dedit . Itaque neque qui plantat eſt aliquid , neque qui ri-* S.Jo.Chryſoſ. hom. 75. in Matth. *gat ; ſed qui incrementum dat , Deus* . Omnes autem vos , ut natura , ita & doctrina unius Chriſti magiſterio accepta , fratres eſtis , & condiſcipuli : nec alter altero præſtantior , quoniam nihil eſt , quod à ſe ipſo ſciveris .

VI. *Et Patrem nolite vocare vobis ſuper terram : Unus eſt enim Pater veſter , qui in cælis eſt* . Qui ſapientem aliquem , tamquam ſcholæ principem ; ſectabantur , & velut in nomen ejus juraverant , ejus filii vocabantur , ut vir eruditus obſervat , illum Patrem vocabant : ſed quia Patris nomen dignius erat , quàm Magiſtri , ideò Chriſtus iſtud ſibi , illud Patri æterno vindicat . Ne quemquam Patrem vocetis , eo ſenſu quo Judæi Sapientes ſuos Patres vocant , quaſi dogmatum ſuorum auctores , aut principes ſectæ : unus eſt enim eſt enim veſtræ familiæ Princeps , & dogmatum auctor Deus , qui per Filium ſuum unigenitum vobis omnia ad ſalutem neceſſaria revelavit . Joannis 6. 45. *Eſt ſcriptum in Prophetis : Et erunt omnes docibiles Dei . Omnis , qui audivit à Patre , & didicit , venit ad me* . Cæterùm Patres optimo ſenſu vocamus , qui nos per Evangelium genuerunt . 1. Corinth. 4. 15. *Non ut confundam vos hæc ſcribo , ſed ut filios meos chariſſimos moneo . Nam ſi decem millia Pedagogorum habeatis in Chriſto , ſed non multos Patres . Nam in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui* .

VII. *Nec vocemini Magiſtri : quia Magiſter veſter unus eſt Chriſtus* . Eamdem

dem humiliatis doctrinam repetit & inculcat, ut altiùs memoriæ commendetur. Apoſtolus quidem ſe *Doctorem Gentium* dixit: Viri Religioſi in Monaſteriis ſe invicem Patres vocant; nec tamen in hoc præceptum Chriſti Apoſtolus peccavit, aut peccant illi. Nam *Aliud eſt eſſe natura Patrem vel Magiſtrum, aliud indulgentia. Nos ſi hominem Patrem vocamus, honorem ætati deferimus, non auctorem noſtræ oſtendimus vitæ. Magiſter quoque dicitur ex conſortio veri Magiſtri. Et quomodo unus per naturam Deus, & unus Filius non præjudicat cæteris, ne per adoptionem dii vocentur & filii: Ita & unus Pater & Magiſter non præjudicat aliis, ut abuſivè appellentur Patres & Magiſtri*. Non prohibet igitur abſolutè Chriſtus, ne ullum in terris Patrem vocent; ſed ne ignorent, quem principaliter Patrem vocare oporteat. *Nam quemadmodum nemo principaliter Magiſter eſt; ſic nec Pater præter illum, qui tam magiſtrorum, quàm patrum omnium cauſa eſt*. S. Hier. in c. 23. S. Matth. S. Jo: Chriſ. hom. 73.

VIII. *Qui major eſt veſtrum, erit miniſter veſter*. Qui inter vos in Eccleſia Dei præſtantior eſt officio, dignitate, eruditione, aliiſve Dei donis, nihil inde ſibi præ ceteris arroget, aut vindicet, præter humilis miniſterii obſtationem & ſedulitatem; gloriam omnem ad Deum referat, non plus imperii ſibi conceſſum, ſed plus oneris ſibi impoſitum noverit à Deo, cui redditurus eſt rationem de talentis, officiis, & honoribus. *Qui autem ſe exaltaverit, humiliabitur; & qui ſe humiliaverit, exaltabitur*. Qui ſe ſuperbè extulerit, magnificè de ſe ſenſerit, ſe aliis præpoſuerit; honores & dignitates, auramque popularem expetiverit, aut iis vanè fuerit delectatus, à Deo deprimetur. Et qui ſe humiliaverit, de ſe dimiſsè ſentiens, nihil de Dei donis ſibi tribuens, non aliis ſe præponens, ut aliorum miniſtrum & conſervum ſe gerens; exaltabitur à Deo & in futura vita ipſius humilitatem per ſe ipſum munerante, & in præſenti homines ad eum honorandum movente. Confer cum Proverb. 16. 18. *Contritionem præcedit ſuperbia, & ante ruinam exaltatur ſpiritus*. Et 29. 23. *Superbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria*, Proverb. 15. 33. *Gloriam precedit humilitas*.

IX. *Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia clauditis Regnum cælorum ante homines; vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare*. Væ vobis, quia Regnum cœlorum, quod adventu meo, prædicatione & doctrina, atque miraculis patefeci, clauditis coram hominibus ad Chriſtum accurrentibus, & ad ingreſſum paratis; veram interpretationem locorum Scripturæ, in quibus agitur de Meſſia, ejuſque doctrina, fide, charitate, ſupprimentes, doctrinamque meam ac miracula calumniis veſtris impugnantes. Vos enim non intratis, quia doctrinæ meæ, ac miraculis miſſionem meam à Patre ac Divinitatem confirmantibus, non ſolùm credere non vultis, verùm etiam veſtris conſiliis, pravis exemplis, falſa interpretatione Legis, traditionum inutilium aut impiarum onere, minis ac terroribus, à fide mihi præbenda revocatis; & jam veluti pedem habentem in limine ab ingreſſu Regni cœlorum arcetis & prohibetis. Idem paulò aliis verbis exprimitur Lucæ 11. 52. *Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ; ipſi non introiſtis, & eos qui introibant, prohibuiſtis*. Metaphora ſumpta eſt ab ædium dominis, qui cùm neminem domum ingredi volunt, niſi juſſu ſuo, clavem ſecum auferunt. Phariſæos itaque clavem ſcientiæ tuliſſe Chriſtus ait, ut ſignificet illos ita ſcientiam Legis ſibi uſurpaſſe, ut plebi perſuaderent, neminem, niſi ipſis aperientibus & viam Regni cœlorum indicantibus ac docentibus, intrare poſſe.

X. *Væ vobis Scribæ & Pharifæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium*. Græcus

 Evan-

Digitized by Google

Evangeliorum indiculus, quem Canonem vocant, hunc verſum in S. Matthæo non habet; nec illum Origenes & S. Hieronymus interpretantur. Cùm tamen illum habeant Græci, Syriaci, & Latini Codices, univerſi, illumque S. Chryſoſtomus exponat, & quod caput eſt, à SS. Marco & Luca, alio licèt ordine, referatur, in hunc S. Matthæi locum irrepſiſſe, nequaquam cenſendum eſt. Væ vobis, Legiſperiti & Phariſæi hypocritæ, qui viduarum ob ſexus infirmitatem fraudibus veſtris magis patentium facultates captatis, hauritis, devoratis, aſſumpta pietatis larva, & proliziorum orationum ſpecie, quas ſtantes in Templo, Synagogis & angulis platearum, fundere vos ſimulatis. Propter duplex illud crimen, ſimulationem ſcilicet pietatis, & immanem avaritiam, majorem damnationem ſubibitis. Confer cum Lucæ 20. 47. *Qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.*

Marc. 12. 40. Luc. 20. 47.

XI. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.* Terram ac mare luſtrare, omnem adhibere diligentiam videmini, ut ethnicum aliquem & advenam ad Judaicam Religionem pertrahatis, veſtrumque diſcipulum magis, quàm Dei cultorem faciatis: & cùm feceritis, æterna damnatione dignum redditis, multò magis quàm vos. Duplex erat proſelytorum genus. Quidam relicto Idolorum cultu, uni Deo & communibus humani generis Legibus ſe addicebant, non Moſaicæ Legis Sacramentis & Ritibus: alii circumciſionem ſuſcipiebant, & totius Legis Judaicæ obſervantiæ ſe obſtringebant. Priores dicebantur *Proſelyti portæ*, quibus inter Judæos vivere conceſſum erat. Poſteriores vocabantur *Proſelyti juſtitiæ*, ſive fœderis, omnibus Judæorum privilegiis donati. De poſteriori proſelytarum genere hic ſermo eſt. Ait autem Chriſtus, factum à Pariſæis & Legiſperitis proſelytum majori damnationi obnoxium reddi, quàm ipſos: tum quia non ſolida pietate ipſum imbuebant, ſed externos tantùm mores formabant, non tam in maximis & præcipuis Dei mandatis, quàm in traditionibus & ritibus propriis: tum quia fucatæ dumtaxat ſanctimoniæ, revera autem malæ vitæ exemplum illi præbebant. *Phariſæi totum luſtrantes orbem propter negotiationes, vel diverſa lucra à Diſcipulis captanda, quaſi per imaginem ſanctitatis ſtudium habebant de Gentibus facere proſelytum, id eſt, advenam & incircumciſum miſcere Populo Dei. Sed qui ante, dum eſſet ethnicus, ſimpliciter errabat, & erat ſemel filius gehennæ, videns Magiſtrorum vitia, & intelligens deſtruere eos opere, quod verbis docebant, revertitur ad vomitum ſuum; & Gentilis factus, quaſi prævaricator, pœna majori dignus erit. Filius autem vocatur gehennæ, quomodo filius perditionis, & filius hujus ſæculi. Unuſquiſque enim cujus opera agit, ejus filius appellatur.*

S. Hier. in c. 23. S. Matth.

XII. *Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per Templum, nihil eſt:* nullius momenti juramentum eſt, reus non eſt, ſi promiſſum non ſolverit: *Qui autem juraverit in auro Templi, debet.* Si verò juraverit per aurum Templo oblatum, præſtare tenetur. *Stulti & cæci! Quid enim majus eſt, aurum, an Templum quod ſanctificat aurum?* Fatua & abſurda opinio veſtra: Aurum enim ſanctum non cenſetur, niſi propter Templum cui oblatum eſt, & cujus uſibus conſecratum: Templum autem non eſt ſanctum propter aurum, ſed proter Deum inhabitantem. *Et quicumque juraverit in Altari, nihil eſt:* qui per Altare juraverit, religione juramenti non tenetur, nec reus eſt perjurii, ſi non præſtiterit. *Quicumque autem juraverit in dono quod eſt ſuper illud, debet:* Quicumque

Digitized by Google

que juraverit per dona ſeu victimas ſuper Altare oblatas, jurejurando tenetur, & perſolvere debet, quod juravit. *Cæci! Quid enim majus eſt, donum, an Altare quod ſanctificat donum?* Altare namque per ſe & ex inſtitutione ſua Deo dedicatum eſt: victimæ verò ſanctæ non ſunt, antequam ſuper altare imponantur, Deo offerendæ. *Qui ergo jurat in Altari,* ſeu per Altare, jurat in eo, *& in omnibus quæ ſuper illud ſunt*: per illud & per omnia dona & ſacrificia ſuper illud oblata jurare cenſendus eſt, ac proinde æquè tenetur præſtare quod juravit. *Et quicumque juraverit in Templo, jurat in illo, & in eo qui habitat in ipſo*: Qui per Templum jurat, cenſendus eſt & per Deum jurare, qui in templo colitur. *Et qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum*: Et qui per Cœlum jurat, cenſendus eſt & per Deum jurare, cujus cœlum ſedes eſt. Phariſæi & Legiſperiti duplicis generis juramenta diſtinguebant, alia magna, alia parva. Magna per Deum ipſum, quo in cenſu etiam juramenta per *Corban* ponebant, id eſt per donum Deo ſacrum. Id autem erat duplex: aut donum quod Altari ſuperponebatur; aut pecunia miſſa in gazophylacium, quod *Corbonam* vocat S. Matthæus. Per utrumvis horum ſi quis juraſſet, per Deum ipſum juraſſe ab ipſis cenſebatur. Juramenta autem per Templum & Altare, minoribus juramentis accenſebantur: cùm tamen qui per ea jurat, reſpectu divini nominis juret. Iſtorum igitur juramentorum gratiam facilè faciebant Judæi Doctores, nec reos habebant perjurii, qui illa violaſſent: ſed ſi quis juraſſet per aurum aut dona Templo oblata, illum non minùs teneri cenſebant ad præſtandum, quod juraverat, quàm ſi per Deum juraſſet. Hac ſententia ſerviebant avaritiæ ſuæ & quæſtui, cujus intererat dona illa haberi quàm ſanctiſſima, etiam præ Templo & Altari, quaſi Deus illis præcipuè gauderet. Sic enim Populus ad ea dona frequentiùs & copioſiùs offerenda excitabatur: ex quibus Sacerdotnm, qui Phariſæi vel Legiſperiti, ut plurimùm erant, creſcebant emolumenta. *Arguit ergo eos Dominus & ſtultitiæ, & fraudulentiæ: Quòd multò majus ſit Templum, quàm aurum quod ſanctificatur à Templo; & Altare, quàm hoſtiæ, quæ ſanctificantur ab Altari. Totum autem faciebant non ob Dei timorem, ſed ob divitiarum cupiditatem*: (inquit S. Hieronymus.) S. Hier. in c. 23. S. Matth.

XIII. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum: & reliquiſtis, quæ graviora ſunt Legis, judicium, & miſericordiam, & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere*. Decimas minutiorum olerum ſcrupuloſè ſolvitis, ut minutias obſervando, religioſiſſimi Legis obſervatores videamini; dum quæ majoris ſunt momenti in Lege, officia ſcilicet præcipua erga Deum & proximum, quæ Lex ante omnia requirit, & ab omnibus; negligitis, ſcilicet judicium, ſeu juſtitiam, qua jus cuique ſuum redditur; & miſericordiam, ſeu beneficientiam, qua proximo indigenti ſuccurritur; & fidem in Deum, quæ per dilectionem operatur. Hæc ſummo ſtudio & præcipua religione ſervare oportuit; & leviora illa non omittere, quandoquidem has decimationis minutias Lege præceptas cenſetis. *Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes!* Nonnè cæci eſtis, qui tam anxiè & ſuperſtitioſè leviora ſervatis, & graviſſima Legis capita, ſine quibus pietas ſincera non conſiſtit, abſque ullo ſcrupulo prætermittitis? Ita vos gerentes, ac ſi quis vinum percolaret ad eximendum culicem in illud fortè delapſum, & grandius animal ſecurè deglutiret. Minutiæ ſcilicet illæ, in quibus adeò accurati ac religloſi videri ſtudetis, gravioribus illis præceptis, quæ ſecurè

negli-

negligitis, tantò leviores ſunt, quantò culex camelo minor eſt. Proverbialis eſt locutio, ſimilis illi, qua Chriſtus Matthæi 7. 5. dixit: *Vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?* Quibus verbis non ſignificat, trabem in oculo poſſe latere; ſed vitia illa, quorum alios arguunt hypocritæ, iis criminibus, quæ in ſe ipſis ſecurè prætereunt, tantò eſſe leviora, quantò feſtuca levior eſt trabe.

XIV. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis, quod deforis eſt calicis & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina & immunditia.* Exteriorem ſuperficiem calicis, ex quo potus, & paropſidis, ex qua cibus ſumitur, ſtudioſè mundatis, non curantes interiorem munditiem. Parabolicus ſermo eſt, Cùm corporis frequentes lotiones affectatis, & animum purgare negligitis, tantumdem agitis, ac ſi diligenter lavaretis patinas & pocula, cùm interim cibi & vinum impuræ fecis & ſordium plena eſſent: Sicut enim id ad ſanitatem corporis non prodeſſet, ita nec illud ad animæ ſalutem. Ut autem ſermonem parabolicum intelligerent, ſtatim tranſit ad proprium: *Intus autem pleni eſtis rapina & immunditia, ſive iniquitate*; (ut apud S. Lucam legitur.) Quæ vox omne vitiorum genus
Luc. 11. 39. ſignificat. *Phariſæe cæce, munda priùs quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum.* Munda priùs ea, quæ calice & paropſide continentur: da operam, ut cibum & potum juſtè acquiras, & iis temperanter fruaris: ut deinde mundes calicem & paropſidem, quibus illa ſumuntur. Allegoricus ſermo eſt, quo ſignificat Chriſtus, legitimum ordinem poſtulare, ut priùs animus & conſcientia mundetur, tum actiones omnes externas mundas fore, quia pura mens legalibus immunditiis inquinari non poteſt: (quæ falſa erat Phariſæorum perſuaſio.)

XV. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.* Similes eſtis ſepulcris opere tectorio inductis, calce & gypſo illitis, marmore forinſecùs veſtitis, ac ſplendidis; quæ tamen cadaverum & vermium immunditia plena ſunt. *Sic & vos à foris quidem paretis hominibus juſti; intùs autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.* Juſtitiæ quidem ac pietatis ſpecie hominibus imponitis: intùs autem in animo turpes eſtis & immundi ob hypocriſim & iniquitatem.

XVI. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulcra Prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum; & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocii eorum in ſanguine Prophetarum, Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filii eſtis eorum qui Prophetas occiderunt.* Prophetarum, aliorumque juſtorum monumenta vetuſtate collapſa reficitis, ut vos à ſceleribus patrum veſtrorum, qui illos injuſtè & crudeliter occiderunt, alienos eſſe probetis, & perſuadeatis plebi, vos ſanctorum hominum virtutes colere; Majorum veſtrorum, qui illos perſecuti ſunt, vitia execrari. Verùm fruſtra id facitis; ſi quidem opere ipſo demonſtratis, vos eſſe filios eorum qui Prophetas occiderunt, non natura ſolùm, ſed imitatione; dum me perſequimini, & longè atrocius crimen meditamini occiſionis meæ. *Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.* Pergite imitari Majores veſtros. Quod illis defuit, vos adimplete.
S. Hieron. in hunc locum. Illi interfecerunt ſervos, vos Dominum crucifigite: Illi Prophetas, vos eum qui à Prophetis prædicatus eſt. *Implete menſuram patrum veſtrorum.* Non imperantis vox eſt, ſed prædicentis. Deus qui peccatorum auctor non eſt, ſed ordinator & vindex, certum criminibus terminum modumque ſtatuit; quò cùm pervenerint, vindictam peccatoribus infligit. Dei boni-

Digitized by Google

bonitas & patientia diſſimulat peccata hominum, ut eos ad pœnitentiam adducat: ſed læſa ejus patientia fit furor, ut Scriptura Sacra loquitur tribuendo Deo humanos affectus; & tarditatem ſupplicii gravitate compenſat: quod non ſolùm in hominum ſingulorum, ſed & in populorum puniendis peccatis Deus facit. Hic peccatorum modus à Deo expectatus, *menſura* aut *complementum iniquitatis*, dicitur, Geneſ. 15. 16. *Necdum completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum uſque ad præſens tempus*.

XVII. *Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à judicio gehennæ?* Malorum parentum pejores filii: quomodo fieri poteſt, ut graviſſimum, non hujus tantùm ſæculi, ſed & futuri, ſupplicium vitetis? Unica fugæ via pœnitentia eſt: cui obſtat pertinax & in naturam vobis ſponté verſa malitia.

XVIII. *Ideò ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis veſtris*. Quia menſuram patrum veſtrorum, progenies nequior, impleturi eſtis: Ego, *Sapientia Dei*, mittam ad vos *Apoſtolos* & Prædicatores Prophetiæ dono illuſtres, & ſapientia non humana, ſed cœleſti inſtructos, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii; & divinæ Legis peritiſſimos: & quoſdam ex illis occidetis, Stephanum, Jacobum utrumque, &c. & crucifigetis, ut Petrum & Simeonem Cleophæ; & flagellabitis, ut Paulum. *Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel juſti uſque ad ſanguinem Zachariæ, filii Barachiæ, quem occidiſtis inter Templum & Altare*. Ut in caput veſtrum redundet pœna genti veſtræ debita pro cæde juſtorum omnium ab Abele uſque ad Zachariam. Quis iſte Zacharias fuerit, non omninò compertum. Quidam Zachariam patrem Joannis Baptiſtæ intelligi volunt, qui propterea occiſus ſit, quod Domini prædicaret adventum: ſed id velut ex apocryphorum ſomniis acceptum, rejicit S. Hieronymus. Alii Zachariam, qui in duodecim Prophetis minoribus undecimus eſt: Hic enim *filius Barachiæ*. Quam opinionem adſtruxi & probavi in Hiſtoria Veteris Teſtamenti, Ætate 6. Diſſertatione 6. Articulo 11. S. Hieronymus, & alii, Zachariam filium Jojadæ, quem occiſum inter Templum & Altare legimus 1. Paralipomenon 24. 22. & de quo ab eo moriente dictum eſt, *Videat Deus, & judicet*. Obſtat quidem S. Hieronymi ſententiæ patris nomen: nam iſte Zacharias patrem habuit Jojadam, non Barachiam. Sed reſpondent hujus ſententiæ vindices, vel Jojadam binomium fuiſſe, vel ob eximiam ſanctitatem ſic fuiſſe cognominatum, quaſi *benedictum Domini*; vel Jojadæ patrem vocatum *Achiam*, ita ut *Barachias* idem ſit, ac *filius Achiæ*. Alii denique Zachariam filium Baruch intelligunt, quem Joſephus paulò ante noviſſimam Jeroſolymorum obſidionem, à Judæis zelotis in atrio Templi occiſum commemorat, cùm à 70. Judicibus fuiſſet abſolutus: Chriſtum porrò Propheticé narraſſe velut præteritum, quod futurum erat. Sed hæc contorta: & vix perſuadebitur, Baruchum idem eſſe cum Barachia. In Codice Hebræo Nazaræorum pro nomine Barachiæ, nomen Jojadæ ſcriptum S. Hieronymus teſtatur. Vetuſtatem tamen lectionis noſtræ magno conſenſu tuentur Græci, Latini, Syri Codices, & Patres antiqui. Dicitur, *quem occidiſtis*, propter unitatem populi, cujus unitatis ratione, facta Majorum filiis imputantur, & contra. Sic Abrahæ data dicitur Terra Chanaam, ſed, in poſteris ejus. Sic Judæis tempore Judith viventibus in ejus Hiſtoria tribuitur habitatio in Meſopotamia, deſcenſus in Ægyptum, tranſitus per Mare Rubrum & deſertum, quæ majoribus eorum con-

Luc. 11. 49.

Zachar. 1.

S. Hier. in 23. S. Matth.

Joſeph. lib. 5. de bello Judaico, c. 1.

contigerant . Ratione iſtius unitatis fit , ut peccata Majorum filiis imputentur , & in illis puniantur , cùm prava illorum opera imitantur , & menſuram ab illis inchoatam implent & cumulant . Sic Amalecithæ excisi ſunt propter facta parentum , ab annis quadringentis patrata . 1. *Reg.* 15. 2. & 3. Sic Judæis , cùm cædes Prophetarum & juſtorum à parentibus ſuis perpetratas imitati eſſent , & menſuram eorum ſceleribus à Deo præſtitutam atrocioribus Chriſti & Apoſtolorum cædibus & Eccleſiæ naſcentis perſecutione compleviſſent , non ſolùm propria , ſed & Majorum peccata imputata ſunt , & totius gentis excidio punita . Hic prædictionis Chriſti ſenſus eſt : *Amen dico vobis , venient hæc omnia ſuper generationem iſtam .*

XIX. *Jeruſalem , Jeruſalem , quæ occidis Prophetas , & lapidas eos , qui ad te miſſi ſunt : quoties volui congregare filios tuos , quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas , & noluiſti ?* Viri Jeroſolymitæ , Judæique omnes , quorum Metropolis Jeruſalem ; qui Prophetas occidere conſueviſtis , ut Iſaiam , & alios ; & lapidare viros ſanctos , qui ad vos legati à Deo mittuntur : quoties volui , & quod in me erat , præſtiti , ut vos peccatis errantes , per Prophetas , alioſque viros juſtos , ac noviſſimè per me ipſum revocarem , in ſinum meum colligerem , multis adhortationibus , comminationibus , miraculis ad veram pœnitentiam & fidem perducerem , & ab imminente ira divina liberarem , eo affectu quo gallina pullos ſuos ſub alas congregat , fovet , à milvo protegit ac tuetur : & noluiſtis ? Paternum loquendi genus Filius , imago Patris , exprimit . Sic enim loquitur Deus Proverb. 1. 24. *Vocavi , & renuiſtis .* Iſaiæ 55. 12. *Vocavi , & non reſpondiſtis ; locutus ſum , & non audiſtis : & faciebatis malum in oculis meis , & quæ nolui , elegiſtis .* Jeremiæ 7. 13. 14. *Quia feciſtis omnia opera hæc , dicit Dominus ; & locutus ſum ad vos mane conſurgens & loquens , & non audiſtis : & vocavi vos , & non reſpondiſtis : faciam domui huic , in qua invocatum eſt nomen meum , & in qua vos habetis fiduciam : & loco quem dedi vobis & patribus veſtris , ſicut feci Silo .* Ezech. 24. 13. *Mundare te volui , & non es mundata à ſordibus tuis .* Ne tamen quis ſibi fingat , voluntatem Dei ab homine impediri potuiſſe : *Abſit , ut impediatur ab homine Omnipotentis & cuncta præſcientis intentio . Parum de re tanta cogitant , vel ei excogitandæ non ſufficiunt , qui putant Deum omnipotentem aliquid velle , & homine infirmo impediente , non poſſe . Sicut certum eſt Jeruſalem filios ſuos ab illo colligi noluiſſe ; ita certum eſt eum , etiam illa nolente , quoſcumque eorum voluit , collegiſſe . Deus enim , ſicut homo Dei dixit Ambroſius , quos dignatur vocat , & quem vult religioſum facit .*

S. Aug. lib. 1. operis noviſſimi contra Julianum.

XX. *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta* , Templum , Urbs , Gens tota , me ac Patre meo præſentiam tutelamque noſtram ſubtrahentibus , mox vaſtabitur , & in ſolitudinem vertetur . Confer cum Pſalm. 68. 26. *Fiat habitatio eorum deſerta , & in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet .* Et cum Jeremiæ 12. 7. 8. *Reliqui domum meam , dimiſi hæreditatem meam . . . . Facta eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in ſilva : dedit contra me vocem , ideò odivi eam .*

XXI. *Dico enim vobis : Non me videbitis amodo , donec dicatis , Benedictus qui venit in nomine Domini .* Ab hoc , quod imminet , Paſchate , non me videbitis , ad uſque ſecundum adventum meum , cùm vivos & mortuos judicaturus veniam . Tunc vel inviti agnoſcetis & experiemini , me eſſe Meſſiam ac verum Deum . Et quod indignati eſtis mihi à pueris acclamari , *Benedictus qui venit in nomine Domini* ; ipſi non ore quidem ad

lau-

laudem & confeſſionem, ſed animo ad confuſionem dicetis. Vel: *Niſi pœnitentiam egeritis, & confeſſi fueritis me ipſum eſſe, de quo Prophetæ cecinerunt, Filium omnipotentis Patris; meam faciem non videbitis. Habent Judæi datum ſibi tempus pœnitentiæ: confiteantur benedictum qui venit in nomine Domini, & Chriſti ora conſpicient.* [S. Hieron. in hunc locum.]

Senſus Moralis.

I. SUper *cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæ dixerint vobis, ſervate & facite: ſecundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.* Doctrina veritatis, quam in cathedra unitatis Chriſtus poſuit, nullum ex malis moribus Miniſtrorum ejus, id eſt, Sacerdotum, & Paſtorum, detrimentum patitur. Servanda ſunt & facienda, quæ dicunt & prædicant, cùm ſua non dicunt, ſed Chriſti; tunc enim vos non paſcunt ipſi, ſed Deus: quia velint nolint Paſtores, ut perveniant ad lac & lanam, verba Dei dicturi ſunt. *Qui prædicas non furandum, furaris*, dicit Apoſtolus ad eos, qui bona dicunt, & mala faciunt. Tu audi prædicantem, ne fureris; noli imitari furantem. Si furantem imitari volueris, ipſe te paſcit facto ſuo: tibi venenum ſubminiſtrat, non cibum. Si verò hoc ab illo audis, quod non dicit de ſuo, ſed de Dei; non poteſt quidem uva de ſpinis legi: (Nam & ipſa Domini ſententia eſt, *Nemo colligit de ſpinis uvam, aut de tribulis ficus*:) [S. Aug. ſer. 46. alias de Tempore 169. cap. 10.] [Matth. 7. 16.] Nec ideò tamen quaſi calumnieris Domino tuo, & dicas: Domine noluiſti me, quia fieri non poteſt, de ſpinis legere uvam: & rurſus dixiſti mihi de quibuſdam, *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite*. Nempè mala facientes, utique ſpinæ ſunt. Quomodo vis de ſpinis me colligere uvam verbi tui? Reſpondebitur: *Non eſt illa uva ſpinarum: ſed aliquando increſcens ſarmentum implicat ſe in ſepem, & pendet uva inter denſa ſpinarum; ſed non ſurgit de radice ſpinarum. Tu ſi eſurieris, & aliud non habes, unde ſumas, cautè manum mitte, ne lacereris à ſpinis, id eſt, ne facta imiteris malorum; & lege uvam inter ſpinas pendentem, ſed de vite naſcentem. Ad te perveniat botri alimentum: ſpinis ſervatur ignis tormentum.* Nihil intereſt ad aquæ puritatem, & irrigationem horti, an aureus ſit vel lapideus canalis, per quem aqua transfunditur. Verbum Dei, aqua ſapientiæ ſalutaris: per Miniſtros & Paſtores Eccleſiæ velut per canales transfunditur ad irrigandas horti divini plantas, ut flores virtutum, bonorumque operum fructus ferant. Quidam ex his canalibus ſunt ex auro puro, divina charitate ſplendidi & ardentes, de qua ſcriptum eſt: *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum*: [Apoc. 3.] Alii terreni ſunt & lapidei propter cupiditates & duritiem cordis: *Lapides ſanctuarii diſperſi in capite omnium platearum, petræ ſcandali*; quæ tamen per illos derivatur aqua verbi divini, origine cœleſtis eſt. Et mel & aquam de petra duriſſima Deus eduxit, ut populum ſuum in deſerto ambulantem ſatiaret. *Quæcumque ergo dixerint vobis, ſervate & facite: ſecundùm opera verò eorum nolite facere.* [S. Aug. epiſt. 208. alias 209. ad Feliciam.] His auditis, oves Chriſti etiam per malos Doctores vocem ipſius audiunt, & unitatem illius non relinquunt: quia *bonum quod eos audiunt dicere, non eſt ipſorum, ſed illius. Et ideò ſecuræ oves paſcuntur, quia & ſub malis Paſtoribus paſcuis Dominicis nutriuntur. Non autem faciunt malorum facta Paſtorum, quia talia opera non ſunt illius, ſed ipſorum. Quos autem bonos vident, non ſolùm audiunt bona quæ dicunt, ſed etiam imitantur bona quæ faciunt. De talibus erat Apoſtolus qui dicebat:*

1.Cor.11. *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Christi*. Et quia non ſua quærebat, ſed quæ Jeſu Chriſti; quamvis ad imitationem ſuam, quos per Evangelium genuerat, hortatur: tamen corripit graviter eos, qui per Apoſtolorum nomina, ſchiſmata fecerunt; & objurgat illos qui dicebant, *Ego ſum Pauli*. *Numquid* (inquit) *Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* Hinc intelligimus & *bonos Paſtores non ſua quærentes, ſed quæ Jeſu Chriſti; & bonas oves, quamvis imitentur facta Paſtorum bonorum, tamen in eis non ponere ſpem ſuam, quorum miniſterio ſunt congregatæ; ſed in Domino potius, cujus ſanguine ſunt redemptæ: ut quando fortè incurrerint in Paſtores malos, doctrinam illius prædicantes, & ſua mala opera facientes; quæ dicunt, faciant; quæ autem faciunt, non faciant; nec propter filios iniquitatis, paſcua deſerant unitatis*. Non ex perſonis fidem, ſed ex fide judicamus perſonas. Sacerdotes & Paſtores colendi, diligendi, audiendi ſunt, ut *Miniſtri Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*: Miniſterium & auctoritas reverenda, quamvis mala ſit vita. Eccleſiaſtici 7. *In tota anima tua time Dominum, & Sacerdotes illius ſanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, & miniſtros ejus ne derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes*. Tanto magis honorandi ſunt novæ Legis Sacerdotes, quàm Moſaicæ, quantò excellentius Sacerdotium eſt. Moſaicæ Legis Sacerdotibus ſi quis obedire ſuperbè recuſaret, capitali ſupplicio plectebatur: Deuteron. 17. *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur homo ille*. Gravioribus certè pœnis digni ſunt in foro divinæ juſtitiæ, qui novæ Legis Sacerdotibus non obediunt: *Quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite*. Omnibus enim Paſtoribus & Rectoribus animarum, in perſona Diſcipulorum Chriſti ab ipſo Salvatore dictum eſt:

Luc.10. *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit; qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me*. Auctoritas enim, miniſterium, & doctrina illorum a Deo eſt. *Præcepta* igitur *Præſidentium ad cathedram pertinentia* debent obedien-

S.Ivo Carnot. epiſt.233. ter impleri, etiamſi tales ſint, quales erant Phariſæi. *Si verò ea præcipiant, quæ ſint contra doctrinam Evangelicam vel Apoſtolicam, ibi non eſſe eis obediendum, exemplo docemur Pauli Apoſtoli, qui Petro ſibi prælato non rectè incedenti ad veritatem Evangelii, in faciem reſtitit*. Non tamen abjiciendi ſunt præpoſiti ab inferioribus, nec eorum auctoritas ſpernenda.

Hebr.13. *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus*, ſi quid homines divinæ legi contrarium præcipiant: alias ſervandum illud Domini præceptum ab Apoſtolo prædicatum: *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis: ipſi enim pervigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri*. Rationem reddunt de ovibus & Paſtores mali, ſed malam, ſi vel errantes oves neglexerint, vel, quod multò deterius eſt, in errorem impulerint, vel prava doctrina, vel mala vita. Oves Domini occidunt, quantùm in ipſis eſt, Præpoſiti mali: nam etſi fortes ſunt oves in verbo Domini, & tenent illud,

S. Aug. ſerm. 46. Edit. poſtremæ Pariſienſis. quod audierunt a Domino ſuo, *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite: tamen qui in conſpectu populi malè vivit, quantùm in illo eſt, eum à quo attenditur, occidit. Non ſibi ergo blandiatur, quia ille non eſt mortuus. Et ille vivit, & ille homicida eſt*. Quando cùm laſcivus homo intendit in mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo: ſic omnis qui malè vivit in conſpectu eorum quibus præpoſitus eſt, quantùm in ipſo eſt, occidit & fortes oves. *Qui ergo imitatur Præpoſitum malum, moritur; qui non imitatur, vivit; tamen, quantùm ad illum pertinet, ambos occidit*. Culpa nihilominùs ſua moritur, qui

qui malos Præpoſitos imitatur, ſiquidem admonenti Domino parere negligit: *Secundùm opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt.*
Lugenda certè illorum inſania eſt, qui ex pravis moribus Præpoſitorum
& Miniſtrorum Eccleſiæ, vitiis ſuis quærunt auctoritatem. *Tam ſunt iſti* S. Aug. ſerm.
abſurdi, & præpoſteri, & miſeri, qui præpoſitorum ſuorum malos mores 351. alias 50.
imitari eligunt, quàm per eos prædicata Domini præcepta ſervare; quàm ſi inter hom. 50.
quiſquam viator remanendum ſibi eſſe exiſtimet in itinere, cùm viderit milliaria lapidea litteris plena viam docere, & non ambulare. Cur enim non potius, ſi pervenire deſiderat, tales comites intuetur & conſequitur, qui & viam benè demonſtrant, & in ea perſeveranter atque alacriter ambulant? Quòd ſi iſti deſint, vel potiùs minùs appareant, nam deeſſe non poſſunt: non enim ſic quærunt homines charitate ſtudioſa, quod prædicent ad imitationem, quomodo quærunt iniquitate ſuſpicioſa, quod murmurent ad deceptionem; partim non inveniendo bonos, dum ipſi mali ſunt; partim timendo invenire, dum mali eſſe ſemper volunt. Sed tamen concedamus non apparere nunc homines dignos imitatione. Quiſquis hoc putas, mente Dominum intuere, qui homo factus eſt, ut hominem vivere doceret. Si habitat Chriſtus in interiore homine per fidem in corde tuo, recordariſque illud quod Joannes ait, Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet quemadmodum ille 1. Joan. 2. 6.
ambulavit, & ipſe ambulare: *Ita nec tibi deerit quem ſequaris, & cùm* "
te alius viderit, de bonorum inopia conqueri deſinet. Si enim non noſti, quid ſit rectè vivere, divina præcepta cognoſce. Fortaſſis enim multi rectè vivunt; ſed propterea tibi nullus rectè vivere videtur, quoniam quid ſit rectè vivere, ignoras. Si autem noſti, age quod noſti; ut & tu quod quæris habeas, & aliis quod imitentur oſtendas. Chriſtum animo attende, attende Apoſtolos, quorum noviſſimus eſt ille qui dicit, Imitatoſes mei eſtote, ſicut & ego "
Chriſti. *Attende animo tot Martyrum millia. Ibi videbis non ſolùm viros,* "
ſed etiam fœminas, poſtremo pueros & puellas, nec imprudentia decipi, nec iniquitate perverti, nec periculi timore frangi, nec ſeculi amore corrumpi. Ita te non invenientem quod excuſes, non ſolùm præceptorum inevitabilis rectitudo, ſed etiam exemplorum innumerabilis multitudo circumdabit. Ad illos adtende, non ad malos Eccleſiæ Miniſtros & Paſtores, ſimiles Phariſæis, qui *dicunt, & non faciunt*; & quod verbis ædificant, vitæ pravi- S. Aug. lib. 4.
tate deſtruunt: cùm tamen, *Ut quis obedienter audiatur, quantacumque* de doctrina
granditate dictionis, majus habeat pondus vita dicentis. chriſt. c. 27.

II. *Alligant enim onera gravia & importabilia in humeros hominum; digito autem ſuo nolunt ea movere.* Secundus hic eſt Phariſaicæ hypocriſis character: Erga alios ſeveſl, ſibi ipſis indulgentes. Diſciplinæ veteris obſervantiam, ſacrorum Canonum executionem, Pœnitentiæ publicæ inſtauſationem clamant; cùm ipſi mollem vitam agant, commodis ſuis ſtudeant, avaritiæ ſerviant, Chriſti moſtificationem verbis teuùs noverint. Onus tamen grave & impoſtabile nemo Chriſtianus arbitretur pœnitentiam gravitati cſiminum reſpondentem, ſecundùm legem Dei & Eccleſiæ regulas peccatoſibus impoſitam. Nemo præceptorum Evangelicorum accuratam obſervantiam inter onera gravia cenſeat: *Jugum* enim Chriſti *ſuave eſt, & onus ejus leve. Alia ſar-* S. Auguſtin.
cina pondus habet, Chriſti ſarcina pennas habet. Alia ſarcina premit te, Chriſti ſarcina ſublevat te. Omnia ſiunt facilia charitati, cui uni Chriſti ſarcina levis eſt. Onera gſavia & importabilia ſunt, quæ Phariſaica durities contra legem Evangelicam, aut Evangelii Spiritum, infirmis imponit. Prudentia, manſuetudine, compatiente cabaritate, bono exemplo Paſtores & Rectores animarum, Moderatoreſque conſcientiarum inſignes eſſe debent, ut peccatoſes re-

cèns converſos, Pœnitentes infirmos Chriſti jugum ſubire, amare, ipſique ferendo aſſueſcere doceant. Nimia ſeveritas æque ac nimia lenitas in Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ & regimine animarum vitanda. Ovis errans ad ſummum Paſtorem animarum noſtrarum raducenda, omnique ratione, pro morborum qualitate, circumſtantiis, diſpoſitione ipſius Pœnitentis, curanda eſt Interdum per acriora & adſtringentia remedia; interdum per molliora & leniora medicamenta: nuſquam verò per deſperationis præcipitia inconſulta ſeveritate impellenda eſt. Hanc regulam tradiderunt Eccleſiæ Orientalis Antiſtites in Concilio Trullano, Canone ultimo, S. Gregorius M. Paſtorali, S. Carolus Borromæus in Inſtructionibus, & S. Franciſcus Saleſius.

III. *Omnia verò opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus*. Tertius hic Phariſaicæ hypocryſis character, juſtitiæ & virtutis oſtentatio. Opera bona coram hominibus, quibus præeſt, Paſtor facere debet ad eorum ædificationem, non ad oſtentationem. Exemplo prælucere illis debet, ſed humili-
Joan. 10. tatis, non minùs quàm virtutum cæterarum. *Ego non quæro gloriam meam.... Si ego glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt*; (inquit Chriſtus.) *Neque enim*
1. Teſſal. 2. (inquit Apoſtolus) *aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis; neque in occaſione avaritiæ: Deus teſtis eſt: nec quærentes ab hominibus laudem, neque à vobis, neque ab aliis*. His exemplatibus conformare ſe debent Paſtores & Rectores Eccleſiæ. Conſtant inter omnes veraciter pios, *Neminem*
S. Aug. lib. 5. de civit. Dei, cap. 19. *ſine vera pietate, id eſt, veri Dei vero cultu, veram poſſe habere virtutem; nec eam veram eſſe, quando gloriæ ſervit humanæ*. Inanis gloriæ vitium tam eſt inimicum piæ fidei, ſi major in corde ſit cupiditas gloriæ, quàm Dei timor vel amor, ut Dominus diceret: *Quomodo poteſtis credere, gloriam ab in-*
Joan. 9. *vicem expectantes, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt, non quærentes?* Item de quibuſdam qui in eum crediderant, & verebantur palam confiteri, ait Evangeliſta: *Dilexerunt gloriam hominum magis, quàm Dei*. Non mirum igi-
Joan. 12. tur, quòd Phariſæi & Scribæ inanis gloriæ cupidi, non ſolùm non crediderint, ſed Veritatem ipſam Chriſtum, ejuſque doctrinam ac miracula impugnaverint.

IV. *Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi*. Et hi ſunt Phariſaicæ ſuperbiæ characteres; ſingularitas in habitu exteriori, ad captandam hominum exiſtimationem ac laudem; honoratioris loci in Eccleſiaſticis aut civilibus conventibus affectatio, & amor publicæ reverentiæ ac honoris forenſis: nominum & titulorum illuſtrium ac magnificorum ambitioſum ſtudium. Lugenda illorum vanitas, qui humilitatis & pœnitentiæ habitu intumeſcunt. Melior eſt palliata, ſeu pallio ornata humilitas, quàm tunicata ſuperbia; (inquit
Cant. 6. 12. S. Bernardus.) Sponſam in Canticis cœleſtis Sponſus in hunc modum compellat: *Revertere, revertere Sulamitis, revertere, revertere, ut intueamur te*. Quater dicit *Revertere*, propter quadruplicem ſuperbiam, per quam averſa à Domino non videbatur. Eſt enim *ſuperbia cordis, ſuperbia oris,*
S. Ber. ſer. 47. *ſuperbia operis, ſuperbia habitus*. Superbia cordis eſt, quando homo in oculis ſuis magnus eſt. Contra quam Sapiens orat, dicens: *Extollentiam*
Eccl. 22. *oculorum meorum ne dederis mihi*: Et alibi: *Væ qui ſapientes eſtis in oculis*
Iſ. 1. 5. *veſtris*. Superbia oris vel linguæ, quæ & jactantia dicitur, eſt, quando
Pſal. 11. homo non ſolùm magna de ſentit, ſed etiam loquitur. Unde Pſalmiſta: *Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam*. Superbia operis eſt, quando homo exteriori quadam ſuperbia, ut magnus appareat, agit:

agit : De qua idem Pſalmiſta ait : *Non habitabit in medio domus meæ , qui facit ſuperbiam* . Superbia habitus eſt , quando homo , ut glorioſus videatur , pretioſis ſe ornat veſtibus : Unde Paulus : *Non in veſte pretioſa* : Et Dominus: *Qui mollibus veſtiuntur , in domibus Regum ſunt* , ubi ſuperbia abundat . Sed & ex veſtium vilitate , inelegantia & neglectu , interdum vana gloria naſcitur . Sæculi moribus contradicitur , ut ſæcularis gloria habitus ſingularitate captetur : vanitas ſperni ac ſugillari videtur , ſed ſecretiori vanitate : faſtus calcatur , ſed alio faſtu , ut de Diogene Plato dicit , & Tertullianus : *Diogenes* , inquit , *lutulentis pedibus ſuperbos Platonis thoros alia ſuperbia deculcat* . Externum humilitatis cultum ſæpè aſſumit ſuperbia . *Glorioſa res humilitas , qua ipſa quoque ſuperbia palliare ſe appetit , ne vileſcat* .

Pſal. 100. 1. Tim. 2. S Bern. tr. de gradibus humilitatis.

V. *Vos autem nolite vocari Rabbi ; unus eſt enim Magiſter veſter : omnes autem vos fratres eſtis* . Eccleſia , ſchola veritatis , ubi Chriſtus unus Magiſter ; Sacerdotes & Paſtores miniſtri . Eorum lingua loquitur , eorum verba audiuntur ; ſed Chriſti doctrina docetur , in ejus verbo reperitur : ejus auctoritate prædicatur , ejus Spiritu diſcitur . Quamvis ſint in Eccleſia Paſtores & Doctores ; apud Chriſtum tamen omnis docendi auctoritas reſidet , ab illo velut à fonte veritatis omnis & ſcientiæ derivatur , qui docet hominem ſcientiam . Verba enim mera ſigna ſunt , quæ admonent tantùm , ut quæramus veritatem ; non exhibent , ut noverimus . *De univerſis autem quæ intelligimus , non loquentem qui perſonat foris , ſed intus ipſi menti præſidentem , colimus veritatem , verbis fortaſſe , ut conſulamus , admoniti . Ille autem qui conſulitur , docetur , qui interiore homine habitare dictus eſt Chriſtus ; id eſt , incommutabilis Dei Virtus atque ſempiterna Sapientia : quam quidem omnis rationalis anima conſulit , ſed tantùm cuique panditur , quantùm capere propter propriam ſive bonam ſive malam voluntatem poteſt . Et ſi quando fallitur , non fit vitio conſultæ Veritatis : ut neque hujus , quæ foris eſt , lucis vitium eſt , quòd corporei oculi ſæpè falluntur : quam lucem de rebus viſibilibus conſuli fatemur , ut eas nobis , quantùm cernere valemus , oſtendat* . Hunc audiamus & ſequamur Doctorem juſtitiæ , non coacervemus nobis Magiſtros prurientes auribus , à veritate auditum avertentes , ad fabulas autem converſi . Veritatem & verbum Dei , ut commune patrimonium Chriſti Teſtamento nobis relictum , ſuſcipiamus , totum poſſideamus ſinguli , ſine invidia cum fratribus communicemus : *Omnes enim vos fratres eſtis* . Fratres ſumus , non natura tantùm , ſed gratia & diſciplina . *Fratres ſumus jure naturæ matris unius . At quantò digniùs fratres & dicuntur & habentur , qui unum Patrem Deum agnoverunt , qui unum Spiritum biberunt , ſanctitatis , qui de uno utero ignorantiæ ejuſdem ad unam lucem expaverunt veritatis !*

S. Aug. lib. de magiſt. c. 11. Tertullian. Apolog. 39.

VI. *Et patrem nolite vobis vocare ſuper terram : Unus eſt enim Pater veſter , qui in cælis eſt* . Eccleſia una familia eſt , cujus Deus Pater eſt , ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur . Hujus filii ſumus , *Dedit* enim nobis *poteſtatem filios Dei fieri* , credentibus in nomen ejus . Verbo illius & Spiritù Sancto in ſinu Sponſæ ejus regenerati ſumus in vitam novam . Patres tamen noſtri ſunt , illoſque ut tales honorare debemus , qui poteſtatis ejus , auctoritatis , & charitatis participes , filios illi generant & inſtituunt in ordine naturæ , in ordine civili , in ordine gratiæ . Hoc nomine magis compellari ament Eccleſiæ Principes & Paſtores , quàm domini . *Gratius ſiquidem nomen pietatis , quàm poteſtatis* , iis qui Apoſtoli monitum ſecuti , *Non dominantur in Clero* .

Tertullian.

VII. *Nec vocemini magiſtri : quia Magiſter veſter unus eſt Chriſtus* : Nos inſtituens exterius verbo ſuo , præceptis , conſiliis , flagellis ; interius Spiritu

Sancto

Digitized by Google

Sancto ſuo, docens nos omnem veritatem, ejuſque amorem inſpirans, ut non ſolùm videamus quæ agenda ſunt, ſed eo adjuvante faciamus. Docet nos, ut Verbum Patris, ut Veritas & Sapientia æterna, ut *Lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Ipſum audiamus in Scripturis ſuis, in Eccleſia ſua, in Sede S. Petri per Vicarios ſuos, in ſingulis Eccleſiis per Epiſcopos & Paſtores noſtros docentem, de quibus in perſona Apoſtolorum dixit: *Qui vos audit, me audit*. Ipſum audiamus intùs in cordibus noſtris per inſpirationes gratiæ ſuæ loquentem ac docentem, ut verè ſimus *Docibiles Dei*: ubi non litera docet, ſed Spiritus; non lectio, ſed unctio; non diſputatio, ſed exercitatio in mandatis Dei. *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus ..... Juſtificationes tuas doce me .... Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua*.

VIII. *Qui major eſt veſtrum, erit miniſter veſter*. Humilitas gratias à Deo acceptas cuſtodit; charitas in proximorum utilitatem effundit. Dignitas Eccleſiaſtica miniſterium eſt, non dominatio. S. Aug. lib. 19. de civit. Dei, cap. 14. *In domo juſti viventes ex fide, & adhuc ab illa cœleſti vita peregrinantes, etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, ſed officio conſulendi; nec principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia*. Multò magis qui Eccleſiæ benè præſunt, de nobilitate, de dignitate, de eruditione, de gradu minimè gloriantur: ſed ut ſervos Jeſu Chriſti, & omnium, quibus præſunt, *ſervos per Jeſum* ſe gerunt. Quò majores ſunt, eò magis S. Auguſtin. ſe humiliant in omnibus: *Nec poteſtate dominante; ſed charitate ſerviente* felices ſe exiſtimat. Si fortè errent aut labantur, monitores admittunt, exemplo S. Petri, qui nec à S. Paulo, quamvis inferiore, dedignatus eſt S. Auguſtin. reprehendi: *Quatenus qui primus erat in Apoſtolatus culmine, primus fieret in humilitate*.

IX. *Qui autem ſe exaltaverit, humiliabitur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur*. Humilitas ſecurus eſt ad veram celſitudinem gradus: humiliatio & abjectio certa & inevitabilis ſuperbiæ pœna: *Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*. Quippè tamquam contumeliæ ſuæ propulſator, veluti quoddam ſuſcipit adversùs ſuperbiam ſpeciale certamen. Cætera vitia contra Deum pugnant fugiendo; ſuperbia ad ipſius ſimilitudinem indebito modo accedere tentando. Hinc Deus ſuperbis reſiſtit, ſuamque con- S. Ambr. ſer. 3. in Pſ. 118. tumeliam propulſant. *Dominus qui aliis donat*, inquit S. Ambroſius, *ſuperbis reſiſtit; & tamquam congreditur iis, qui ſe exaltant: ſibique hoc certamen vindicat*. Dejeciſti *eos dum allevarentur* (inquit Propheta.) *Non* Pſ. 72. 18. *dixit, Dejeciſti eos, quia elati ſunt: non quaſi poſtea quàm elati ſunt, dejeciſti illos; ſed in eo ipſo quòd elati ſunt, dejecti ſunt. Sic enim efferri,* S. Auguſtin. in hunc Pſ. & ſerm. 2. in Pſ. 36. « *jam cadere eſt*. Quomodo facti ſunt in deſolationem? Subitò defecerunt, « perierunt propter iniquitatem ſuam .... Deficientes, quemadmodum fumus « deficient. *Verè quomodo fumus, qui dum extollitur, deficit, defecerunt .... Fumus à loco ignis erumpens, in altum extollitur, & ipſa elatione in globum magnum intumeſcit: ſed quantò fuerit globus ille grandior, tantò fit vanior; ab illa enim magnitudine non fundata & ſolidata, ſed pendente & inflata, it in auras atque dilabitur, ut videas ipſam ei obfuiſſe magnitudinem*. Ita ſuperbi, qui magnificè de ſe ſentientes, in ſuis cogitationibus evaneſcent; qui *ambulant in magnis & mirabilibus ſuper ſe; qui confidunt in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum gloriantur; qui dixerunt, Linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra à nobis ſunt: quis noſter Dominus eſt?* Pergit Rex Propheta, Pſalm. 62. verſ. 20. *Velut ſomnium ſurgentium Domine, in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges*, Homo in ſomnis

videt

videt ſe inveniſſe theſaurum : dives eſt , ſed donec evigilet . Pauper dormierat , dives in ſomnis factus fuerat : ſi non evigilaſſent , dives eſſet : evigilavit , invenit ærumnam , quam dimiſerat dormiens . Et iſti invenient miſeriam , quam ſibi comparaverant . Cùm evigilaverint de hac vita , tranſit illud quod quaſi in ſomno tenebatur : *Velut ſomnium ſurgentium* . Et ne diceretur , Quid ergo , parva tibi videtur claritas eorum , parva tibi videtur pompa eorum , parvi tibi videntur tituli , imagines , ſtatutæ , laudes, cunei clientium ? *Domine* (inquit) *in civitate tua imaginem ipſorum ad nibilum rediges* . Quicumque iſta non habetis , non cupiatis : quicumque habetis , non in eis præſumatis . Non dico , Damnamini , ſi habetis ; ſed Damnamini , ſi de talibus præſumatis , ſi de talibus inflemini , ſi propter talia magni vobis videamini , ſi propter talia pauperes non agnoſcatis , ſi generis humani conditionem communem propter excellentem vanitatem obliviſcamini . Tunc enim neceſſe eſt , Deus retribuat in noviſſima , & in civitate ſua imaginem ipſorum ad nihilum redigat. *Qui ſe exaltaverit , humiliabitur : & qui ſe humiliaverit , exaltabitur* .

S. Auguſt. enarrat. in Pſal. 71.

X. *Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ , quia clauditis Regna cælorum ante homines : vos enim non intratis , nec introeuntes ſinitis intrare.* Octo beatitudines Evangelicæ juſtis à Chriſto prædicatæ ac promiſſæ : octo imprecationes ac maledictiones ab eodem contra Sacerdotes , Paſtores , & Directores hypocritas , quorum typi erant Scribæ & Phariſæi , prolatæ . *Væ vobis* , &c. Væ *in Scriptura ſæpiùs de æterno luctu , quàm de præſenti ſolent intelligi . Unde ſcriptum eſt* : Væ *impio in malum : retributio enim manuum ejus fiet ei* . Væ illis qui Chriſti opus , animarum ſalutem , vel profectum impediunt , utilibus Operariis invidentes , & ſancto eorum labori ſuis calumniis derogantes ! Magna infelicitas eſt , in Regnum cœlorum , cujus januam nobis Chriſtus aperuit , intrare nolle : cumulus infelicitatis , alios ab introitu prohibere vel avertere , quibus eſſe duces ad Chriſtum verbo & exemplo deberes , qui dixit : *Ego ſum oſtium : per me ſi quis introierit , ſalvabitur , & ingredietur , & egredietur , & paſcua inveniet* . Regnum cœlorum ante homines claudunt , qui nimiùm arctant viam ſalutis , vel nimis emolliunt jugum Chriſti .

S. Gregor. M. hom. 9. in Ezachiel. Iſai. 3. 11.

Joan. 10. 9.

XI. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ : quia comeditis domos viduarum , orationes longas orantes : propter hoc amplius accipietis judicium* . Hypocritæ ſua quærunt , non quæ Jeſu Chriſti : Religione ad quæſtum abutuntur : Orationem , Sacramentorum frequentationem , Deum ipſum avaritiæ ſuæ ſervire faciunt . A viduis , à devotis matronis , à virginibus , quarum incautæ ſimplicitati ſpecie Religionis faciliùs illudunt , extorquent munera , donationes , fundationes , pia legata . Devotiones & exercitia Pietatis apud ipſos magis ſancta , quæ magis quæſtuoſa : ut hìc locum habere videatur illud Tertulliani contra Ethnicorum ſuperſtitiones : *Dii qui magis tributarii , magis ſancti ; imò qui magis ſancti , magis tributarii . Majeſtas quæſtuaria efficitur , circuit caupona Religio mendicans . Exigitis mercedem pro ſolo Templi , pro auditu ſacri . Non licet Deos noſſe gratis ; vænales ſunt* . Ut hypocritarum Clericorum & Monachorum avaritiam coercerent olim Imperatores Chriſtiani , Leges condiderunt , quibus ipſis hæreditates capere vetebatur ; de quibus . S. Hieronymus : *Provida ſeveraque legis cautio , & tamen nec ſic refrenatur avaritia . Per fideicommiſſa legibus illudimus ; & quaſi majora ſint Imperatorum ſcita , quàm Chriſti , leges timemus , Evangelia contemnimus . . . . . Ignominia Sacerdotis eſt propriis ſtudere divitiis* . Simulatores ſanctitatis maximè circa mulieres negotiantur , quia nec intelligere ita facilè

Tertullian. Apolog. 13.

S. Hieronym. epiſt. 2.

Auctor operis Imperf. in Matth. ſub nomine S.Chryſoſt. hom. 44.

„ cilè eorum ſimulationes poſſunt, & facilè ad eorum dilectionem inclinantur Religionis cauſa ; præcipuè tamen circa viduas : primò quidem quia mulier non facilè decipitur habens conſiliarium virum : deinde quia non è facultatibus ſuis aliquid dat, cùm ſit in poteſtate viri. Propterea ergo Dominus, dum Judaicos Sacerdotes confundit, Chriſtianos monet, ne cum viduis mulieribus ampliùs commmorentur, quàm cum cæteris ; quia etſi voluntas mala non ſit, tamen ſuſpicio mala eſt. *Comeditis domos viduarum, orationes longas orantes : propter hoc amplius accipietis judicium*. Qui enim à Religione cauſam accipit nequitiæ, graviori pœnæ obnoxius eſt. *Propter hoc amplius accipietis judicium* : Primò quia iniqui eſtis : ſecundò, quia larvam aſſumitis ſanctitatis : & quaſi preſtatis diabolo arma Dei, ut ametur iniquitas, dum pietas æſtimatur.

S.Jo.Chryſoſ. hom. 74. in Matth.

XII. *Væ vobis Scribæ & Phariſei hypocritæ : quia circuitis mare & aridam, ut faciatis proſelytum unum : & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ, duplo quàm vos*. Qui propter quæſtum aut vanam gloriam, non propter gloriam Dei, & ex ſincera charitate, zeloque ſalutis animarum, ſacra miniſteria obeunt, inutiles ſunt ad aliorum ſalutem, quia ſpiritualis fœcunditatis principium, ſcilicet Spiritum Sanctum, non habent : unde vix multo labore quemquam ad Deum adducere poſſunt, & ad pœnitentiam ac profeſſionem pietatis trahere, & ſi fortè quempiam traxerint, in eis ſpiritum pœnitentiæ ac pietatis conſervare nequeunt, cùm eos pravis principiis ; opinionibus, exemplis deteriores faciant : Magiſtris ſcilicet deteriores fiunt diſcipuli. Ea enim eſt naturæ noſtræ corruptela, ut probros Doctores vix imitemur : improbos autem, quoniam procliviores ad mala ſumus, etiam ſuperemus. Paſtores & Directores hypocritæ ſimiles ſunt ſtruthioni, quæ *Relinquit in terra ova ſua*, ut Job. 39. ſcriptum eſt. *Quid enim per ova, niſi tenera adhuc proles exprimitur, quę diu fovenda eſt, ut ad vivum volatile perducatur? Ova quippè inſenſibilia in ſemetipſis ſunt, ſed tamen calefacta, in vivis volatilibus convertuntur. Ita nimirum parvuli auditores ac filii certum eſt, quòd frigidi inſenſibileſque permaneant, niſi Doctoris ſui ſolicita exortatione calefiant. Ne igitur derelicti in ſua inſenſibilitate torpeſcant, aſſidua Doctorum voce fovendi ſunt, quouſque valeant & per intelligentiam vivere, & per contemplationem volare. Quia verò hypocritæ, quamvis perverſa ſemper operentur, loqui tamen recta non deſinunt ; benè autem loquendo in fide vel converſatione filios pariunt, ſed non benè vivendo nutrire non poſſunt, rectè de ſtruthione dicitur* : Quæ derelinquit in terra ova ſua. *Curam namque filiorum hypocrita negligit : quia ex amore intimo rebus ſe exterioribus ſubdit, in quibus quanto magis extollitur, tantò minùs de prolis ſuæ defectu cruciatur. Ova ergo in terra dereliquiſſe, eſt, natos per converſionem filios nequaquam à derrenis actibus interpoſito exhortationis nido ſuſpendere. Ova in terra dereliquiſſe, eſt, nullum cæleſtis vitæ filiis exemplum præbere. Quia enim hypocritæ per charitatis viſcera non calent, de torpore prolis editæ, id eſt, de ovorum ſuorum frigore nequaquam dolent : & quantò ſe libentius terrenis actibus inſerunt, tantò negligentiùs eos, quos generant, agere terrena permittitur*.

S. Gregor. M. lib. 31. Moral. in Job. c. 5.

XIII. *Væ vobis duces cæci, qui dicitis ; Quicumque juraverit per Templum, nihil eſt, qui autem juraverit in auro Templi, debet. Stulti & cæci : quid enim majus eſt, aurum, an Templum quod ſanctificat aurum?* &c. Juramenti per creaturas facti vinculo non minùs adſtringitur homo, quàm ſi expreſſo Dei nomine juraſſet, cùm juramentum omne Dei reſpectu fiat, ad quem referuntur creaturæ ; quædam propriùs, aliæ remotiùs. Omnis juratio pericu-

periculoſa , ſi frequens fit , cùm viam ſternat perjurio , & debitis fit conditionibus deſtituta , quæ ad juramenti religionem requiruntur ; ut ſcilicet fiat *in veritate* , *in judicio & in juſtitia* . Lege quæ in Theologia noſtra Dogmatica & Morali diximus , Lib. 4. Tom. 9. ad ſecundum preceptum Decalogi .

Quid majus eſt , aurum , an Templum quod ſanctificat aurum ? Avarus pluris facit aurum , quàm Templum ; pluris dona , quàm Altare . Cupiditate ſua religionis & rerum ad illam pertinentium magnitudinem & ſanctitatem metitur . Quid mirum ? Aurum pro Deo habet : *Avaritia ſimulacrorum ſervitus* . Deum pecuniam coluere veteres Ethnici ſine Templo , ut canit Poeta : Juvenalis.

——— *Et ſi funeſta pecunia Templo*
Nondum habitas , nullas nummorum extruximus aras .

Quò deteſtabilius avarorum ſcelus , qui pecuniæ Templum in animo ſuo dicant : ut de ipſis auro & argento ſervientibus dici poſſit , quod Tertullianus contra illos urget , qui idola fabricabant : *Colis non ſpiritu nidoris alicujus , ſed tuo proprio ; nec anima pecudis impenſa , ſed anima tua , Illis ingenium tuum immolas , illis ſudorem tuum libas , illis prudentiam tuam accendis : diligentia tua nomen illorum eſt* . *His ſaginationem , & auratiorem , & majorem hoſtiam cædis ſalutem tuam* . Judas Iſcariotes pretium ex ſacrilega Magiſtri venditione comparatum , in Templum projecit . Non projecit in ſterquilinium , ſed in Templum : nimirùm *Talibus ſemper Diis Templum ſuum devoverat* : aurum illi pro deo fuerat . Tertul. lib. de Idolat. Drogo Hoſt. ſer. de Paſſione Domini.

Quid enim majus eſt , donum , an Altare , quod ſanctificat donum ? Omnis victima per altare ; Chriſti humanitas per divinam ejus perſonam non modò ſanctificatur , ſed adoratione digna redditur ; Deus per Chriſtum Jeſum adorandus eſt in ſpiritu & veritate . Nihil Deo dignum , quod per iſtud Altare ſanctificatum non fuerit . Nihil Deo acceptum eſſe poteſt , quod per unionem cum Chriſto Jeſu Filio ejus conſecratum non fuerit . Fide & charitate animi offerentis hæc unio perficitur . *Intelligendum templum & altare ipſum Chriſtum : aurum & donum , laudes & ſacrificia precum , quæ in eo per eum offerimus . Non enim ille per hæc , ſed iſta per illum ſanctificantur* . S. Aug. lib. 1. qu. evang. q. 34.

XIV. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ , qui decimatis mentham , & anethum , & cyminum ; & reliquiſtis , quæ graviora ſunt Legis , judicium , & miſericordiam & fidem . Hæc oportuit facere , & illa non omittere . Duces cæci excolantes culicem , camelum autem glutientes !* Qui in exterioribus obſervantiis diligens ac ſcrupuloſus eſt , & eſſentialia maximèque neceſſaria religionis ac pietatis Chriſtianæ officia ſine ſcrupulo prætermittit , pietatem ac religionem à fundamentis evertit . Hæc eorum frequens & maximè periculoſa tentatio , qui devotionem profitentur . Externa devotionis exercitia , formulæ precum proprio arbitrio ſelectæ , pleraque arbitrariæ devotionis crepundia ſexus utriuſque religioſiores occupant ac detinent , dum generalia Chriſtianæ profeſſionis , & propria ſui cujuſque ſtatus ac vocationis officia negligunt , interioris hominis reformationem , juſtitiæ & charitatis erga proximum , fidei religioniſque erga Deum officia neceſſaria , immobilia , indiſpenſabilia . Falſa conſcientiæ teneritudo , quæ ſuperbiam ac vanitatem fovet , peccatorem ſpecie boni decipit . Humanitùs inſtituta , & proprio arbitrio ſuſcepta pietatis exercitia anxiè obſervat ; dolet vehementer , ſi prætermiſerint : nec tamen pravos iræ , maledicentiæ ſive detractionis , calumniæ , mendacii , luxus , &c. habitus emendare , aliaſve malas cu-

cupiditates domare curat. Minimum quid ac leve proximo furari nollet: ſed tamen pauperibus magnam pecuniæ vim pondusque furatur avaritia, immodicis ac vanis ſumptibus redituum Eccleſiaſticorum abuſu & effuſione. *Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes*. Verùm (inquient) eleemoſynas obviis pauperibus ſtipem mendicantibus, panem oſtiatim petentibus largimur; ſicque Dominicum præceptum implemus: *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*. Sed dabant & Phariſæi, è quibus erat ille, qui in Templo orans cum Publicano, dicebant: *Jejuno bis in Sabbato, decimas omnium bonorum meorum do pauperibus*. Eleemoſynas debant illi, qui mentham & anethum, & cymium, & rutham, & minima quæque olera decimabant: Sed reliquebant, *graviora Legis, judicium, & miſericordiam, & fidem*. Non eſt hoc facere eleemoſynam. *Hæc oportuit facere (inquit Chriſtus) & illa non omittere*. Quæ facere? Judicium, & charitatem, & juſtitiam, & miſericordiam. *Facite illa, ſed iſta præponite*. Numquid verò (inquies) non facimus miſericordiam, qui eleemoſynam erogamus? Si intelligis, quid ſit facere miſericordiam, à te incipe. *Quomodo es miſericors alteri, ſi crudelis ſis tibi? Mendicat ante te anima tua, redi ad conſcientiam tuam. Quicumque malè vivis, quicumque infideliter vivis, redi ad conſcientiam tuam: & ibi invenis mendicantem animam tuam, invenis egentem, ærumnoſam, invenis fortè nec egentem, ſed egeſtate obmuteſcentem. Nam ſi mendicat, eſurit juſtitiam. Quando inveneris talem animam tuam, fac priùs miſericordiam cum illa*. Miſerere animæ tuæ placens Deo. *In judicio & charitate fac eleemoſynam cum anima tua. Quid eſt in judicio? Reſpice, & inveni; diſplice tibi, pronuntia in te. Et quid eſt charitas?* Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo: Dilige proximum tuum tamquam te ipſum. *Et feciſti miſericordiam priùs cum anima tua, in conſcientia tua. Hanc autem eleemoſynam ſi prætermittis, da quod vis, dona quantum vis; retrahe de fructibus tuis, non decimas, ſed dimidias: novem partes da, & unam tibi dimitte: nihil facis, quando tecum non facis, & tecum pauper es. Anima tua veſcatur, ne fame pereat. Da illi panem. Quem panem? Ipſe tecum loquitur. Tu ſi audires, intelligeres, & crederes Domino, ipſe tibi diceret*: Ego ſum panis vivus qui de cœlo deſcendi. *Nonne iſtum panem primùm dares animæ tuæ, & faceres cum illa eleemoſynam? Si ergo credis, debes facere, ut priùs paſcas animam tuam*.

S. Aug. ferm. 106. aliàs 30. de verb. dom.

Eccl. 30. 24.

Joan. 6. 41.

XV. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis, quod de foris eſt calicis & paropſidis: intùs autem pleni eſtis rapina & immunditia. Phariſæe cæce munda priùs quod intùs eſt calicis & paropſidis, ut fiat id, quod de foris eſt, mundum*. Animus virtutum & vitiorum ſedes eſt: eo grati vel inviſi Deo ſumus Hypocritæ fruſtra conantur ejus immunditiam hominibus occultare, ut famæ ſuæ conſulant, & probitatis opinionem laudemque conſequantur; cùm reverà ſummundus ſit coram Deo affectu peccati, praviſque deſideriis. Contra, verè Pœnitens animum purgare ſtudet amore Dei & odio peccati, qui certæ ac veræ penitentiæ characteres ſunt: & ab hominibus *peccator omnium notarum* haberi non refugit, temporali verecundia confuſionem æternam redimens. *Munda priùs quod intus eſt, &c.* Munditia exterior ab animo in corpus, à conſcientia in ſuperficiem exteriorem operum derivatur. Niſi charitas hujuſmodi operum principium ſit, finis una Dei gloria, hypocryſis & falſæ juſtitiæ folia ſunt, non veræ juſtitiæ pietatiſque fructus. *Quid prodeſt, quia caro munda eſt, & habitator carnis immundus? Ille qui fortè mundus eſt in carne, adulterum*

cum

Digitized by Google

eum Deus tenet in corde , ſicut Dominus dicit , Amen dico vobis , qui vi- Matth. 5.
derit muliesem ad concupiſcendum eam , jam mœchatus eſt eam in corde
ſuo . *Iſta eſt coinquinatio ſpiritus . Quando autem ſit perfecta ſanctificatio ?* S.Aug. ſer.45.
Quando eſt & carnis & ſpiritus . Sunt enim homines qui temperant ſe à fa- aliàs 12: Ex
ctis , & non temperant ſe à cogitationibus malis : faciunt mundationem car- additis a Sir-
nis , & non faciunt , mundationem ſpiritus . Tales ideò non faciunt , quia mondo .
timent homines . Libido ardet , timor revocat . Quid times ? Inveniri & da-
mnari ; inveniri & expompari . Ergo coinquinata videtur caro , ſed non eſt
perfecta ſanctificatio : quia quid dicit Apoſtolus ? Mundemus nos ab omni coin- 2.Cor. 7.1.
quinatione carnis & ſpiritus : *Ut quomodo te temperas à malis factis : ſic te*
tempores à mala voluntate , à malis cogitationibus . A malo facto contine , &
mundas te à coinquinatione carnis : à mala voluntate abſtine te , & mundas te
a coinquinatione ſpiritus . Et ſequitur : Perficientes ſanctificationem in ti-
mose Dei . *Magnificè addidit ,* In timore Dei . *Non perficit homo ſanctifi-*
cationem , niſi in timore Dei . Quæ eſt perfecta ſanctificatio ? Sanctificato corporis
& ſpiritus . Si ſit corporis , & ſpiritus non ſit , imperfecta eſt . Eſſe corporis
& non eſſe ſpiritus , poteſt : eſſe ſpiritus , & non eſſe corporis non poteſt . Qui
enim eſt mundus ſpiritu , operari flagitia non poteſt . Unde hoc ? Ex corde enim Matth.15.19.
procedunt , ait Dominus , adulteria , homicidia . Homo enim non poteſt perpetra-
re per membra , quod non ſibi in corde dixerit : Verbum in corde concepit , &
deputatum eſt in opus . Ideò Dominus , Mundate quæ intùs ſunt , *ait ,* & quæ
foris ſunt , munda erunt . *Non dixit mundate quæ foris ſunt . Si à corpore*
inciperet , reſtabat , ut moneret nos , ut mundaremus & animum : Si autem
ab animo , non opus eſt , ut mundemus corpus ; quia animi munditiam ſequitur
corporis munditia ..... Quis facit ſanctificationem corporis , & non facit ani-
mæ ? Qui homines timet , & non Deum . Nam qui in timore Dei eſt , perfe-
cit ſanctificationem . Ideò certè noluiſti perpetrare adultera , ne ſciret homo :
timore hominum tenuiſti carnem à commiſſis malis : ideò noluiſti committere ,
ubi videt homo . Si & Deum times , noli & ibi , ubi videt Deus , & perfe-
ciſti ſanctificationem .

XVI. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ : quia ſimiles eſtis ſepulchris*
dealbatis , quæ à foris parent hominibus ſpecioſa , intus verò plena ſunt oſſi-
bus mortuorum , & omni ſpurcitia . Sic & vos à foris quidem paretis ho-
minibus juſti : intùs autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate . Juſtorum cor-
pora templa ſunt , quorum inhabitator Deus eſt , quem adosant in ſpiri-
tu & veritate . Corpora peccatorum ſepulchra ſunt mortuorum , quia
anima eorum mortua eſt deſerente Deo , ſicut corpus moritur anima deſe-
rente . Ipſi vivi funus ſuum circumferunt : *Sepulchrum patens eſt guttur eo-*
rum , &c. Peccatores quorum iniquitas exteriùs apparet , patentia ſepul-
chra ſunt : Hypocritæ verò ſepulchra dealbata . Externam enim dumta-
xat juſtitiæ ac pietatis ſpeciem habent , non veritatem , non interiorem
ſpiritum : quibus dici poſſit : *Scio opera tua : nomen habes quòd vivas ,*
& mortuus es . Mortua ſunt reverà hypocritarum opera , tametſi vitæ ſpi- Apoc.3.1.
ritalis nomen habeant . Moventur , ut cadavera ; externum eſt motus il-
lorum principium , ſcilicet hominum timor , ſpes commodorum tempora-
lium , ſtudium inanis gloriæ : Interiùs vitæ motuſque principium non ha-
bent , ſcilicet charitatem : Intus pleni ſunt ſpurcitia , & oſſibus mortuo-
rum , vitiis occultis , pravis affectibus , quibus coram Deo fœtent , cor-
ruptæ intentionis putredine , malæ conſcientiæ vermibus : *Pleni ſunt oſ-*
ſibus mortuorum . Oſſa viventium firma & fortia ſunt : oſſa mortuorum
inutilia , & ad corruptionem vergentia . Affectus & virtutes juſtorum ſi-

Pſ.138.15. miles ſunt oſſibus viventium. Unde Propheta ait: *Non eſt occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto*. Os hujuſmodi firmitas quædam eſt in-
S.Auguſtin. enarrat. in Pſal. 138. terior: quia in oſſibus firmitas & fortitudo intelligitur. *Eſt ergo quędam animę interior firmitas, ubi non frangitur. Quælibet tormenta, quęlibet tribulationes, quęlibet hujus ſęculi adverſitates undique ſęviant, illud quod Deus in abſcondito fecit firmum, in nobis frangi non poteſt, non cedit*. Quæ verò hominibus videntur bona opera hypocritarum, ſimilia ſunt oſſibus mortuorum, arida ſunt, inutilia, corrupta: nulla eſt in eorum animo interior firmitas, qua mundi amoribus & terroribus reſiſtere valeant: *Intus autem plena ſunt oſſibus mortuorum*. Quid prodeſt pietatis opinio, juſtitiæ ſpecies, fucata virtus, umbra ſanctitatis, ſi animus plenus ſit fallacia & dolo, avaritia, ſuperbia, immundis affectibus, omni hypocriſi, omni genere iniquitatis? Cùm exterior illa albedo, colores, ornatus, quibus paries inductus & linitus eſt, deleti fuerint in ſupremi judicii die, & animus hypocritæ velut ſepulchrum omnibus patebit, quid proderit homines decepiſſe, occultando ejus putredinem, ſimulando ſanctitatem? Ma-
Eccli. 11.29. jor erit illius confuſio, terribilior damnatio: *In fine hominis denudatio operum illius*.

XVII. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum. Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocii eorum in ſanguine Prophetarum* &c. Phariſæis ſimiles ſunt, qui præteritorum temporum Sanctos colunt, præſentis temporis perſequuntur; defunctos lubenter laudant, ſuperſtites calumniis appetunt. Impiorum facta te damnare ſimulas, ſi imiteris. Pios occidit, qui calumniatur. *Homicidium non in ſola ſanguinis profuſione, &*
Tertull. lib. de Idololatria c. 2. *animæ ereptione reputandum. Homicidium enim in verbo maledicti vel convitii judicat Deus*; (inquit Tertullianus.) *Linguas acuiſtis in gladios, quas moviſtis in mortes non corporum, ſed bonorum. Jugulaſtis non membra, ſed nomina. Quid prodeſt, quia vivunt homines, & occiſi ſunt honores à vobis? Valent quidem membris, ſed ereptæ portant funera dignitatis*; (inquit S. Optatus Milevitanus.) Dimittes filios qui bona uſuris, rapinis, fraudibus, monopoliis, iniquis exactionibus, concuſſionibus, oppreſſione pauperum, & quibuſvis malis artibus à parentibus quæſita poſſident, nec reſtituere curant: ſatis eſſe putantes, cæcorum fortè directorum conſilio, ſi aliquid ad Sacrarum Ædium & Altarium ornamentum conferant; ſi Capellas dotent, aut Anniverſaria Sacra fundent, ad oſtentationem potiùs quàm ad ſatisfactionem: teſtimonio ipſi ſuo convincuntur, quòd filii ſint eorum qui pauperes oppreſſerunt & ſpoliarunt. *Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filii eſtis eorum qui Prophetas occiderunt*.

XVIII. *Et vos implete menſuram patrum veſtrorum*. Divina miſericordia ſtatuit menſuram gratiarum, divina juſtitia menſuram terminumque peccatorum. Metuendum eſt, ne duritie cordis impœnitentis exhauriamus menſuram gratiarum ejus; & addentes peccata peccatis, ſcelerum menſuram cumulemus. Vita impii concatenatio quædam eſt peccatorum, quorum
Iſai. 5. poſtremum reprobationis ejus veluti ſigillum eſt. *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum*, &c. Nullum quidem peccatum irremiſſibile eſt, ſi agatur ex animo pœnitentia: ſed vix agitur ab eo qui Phariſaicam vitam agit, qualem hic deſcripſit Chriſtus. Deſeritur enim luce veritatis, qua deſertus utique ſit cæcus: & Dei miſericordia, omnibuſque Chriſti donis & gratiis tam exterioribus, quàm interioribus abuſus, verbi Dei prædicatione, Sacramentis, bonis exemplis,

Digitized by Google

plis, ſalutaribus monitis, & correptionibus piorum & ſapientum, contemnit Dei patientiam quæ illum ad pœnitentiam invitat & diù expectat, & divitias longanimitatis ejus: ac propterea: *Theſaurizat ſibi iram in die iræ & juſti judicii Dei*. Implete menſuram patrum veſtrorum. *Unicuique* Rom. 2. 5. *homini ſupplicium fieri de peccato ſuo, & ejus iniquitatem in pœnam converti*, hinc intelligere debemus: *Ne putemus illam tranquillitatem & ineffabile lumen Dei de ſe proferre, unde peccata puniantur; ſed ipſa peccata ſic ordinare, ut quæ fuerunt delectamenta homini peccanti, ſint inſtrumenta punienti*; (ut loquitur Sanctus Auguſtinus.) S. Auguſtin. enarrat. in pſal. 7.

XIX. *Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à judicio gehennæ?* &c. Severas illas & publicas increpationes manſuetiſſimi Salvatoris meruit Phariſæorum hypocriſis & ſuperbia. Hinc cogita, quàm terribilis S. Auguſtin. futura ſit exprobratio & ſententia, qua impios in die judicii conteret, enarrat. in *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum liberè egit*. Neminem timuit, qua pſal. 93. Deus ultionum eſt. *Ideò non parcebat in verbo, ut eſſent poſteà quibus parceret in judicio: quia ſi nollent accipere verbi medicinam, incurſuri erant utique & inventuri Judicis ſententiam. Qui in verbo non pepercit paſſurus, parcet in ſententia judicaturus? Qui neminem timuit in humilitate, timebit quemquam in claritate? Ex eo quòd jam fidenter egit, cogita, quomodo ſit acturus in fine ſæculi*.

XX. *Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Infidelis & crudelis Jeruſalem, peccatoris typus, cujus Deus *non vult mortem, ſed ut convertatur & vivat*. Non paterno dumtaxat, ſed materno affectu illi miſericordiam ſuam & protectionem offert. *Expandit alas ſuas in protectionem*: non modò ut *Aquila provocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans*; ſed ut gallina congregans pullos ſuos ſub alas. Hæc avis majorem præ cæteris S. Auguſtin. affectum in pullos exhibet, pro quibus veluti infirmatur. Raucеſcit illi ennarrat. in vox, fit hiſpidum totum corpus, demittuntur alæ, laxantur plumæ: *Et* pſ. 58. conc. 1. *ea eſt materna charitas, quæ invenitur infirmitas*. Ideò Chriſtus ſe gallinæ Idem lib. 1. comparavit. *Mater noſtra Sapientia Dei per carnis ſuſceptionem infirmata* qu. Evang. qu. *eſt quodammodo. Unde & Apoſtolus dicit*: Quod infirmum eſt Dei, for- 16. tius eſt hominibus. *Protegit infirmitatem noſtram, & reſiſtit diabolo, ne* 1. Cor. 5. 25. *nos rapiat. In qua defenſione, quod illa adversùs milvum conatur affectu, hæc adversùs diabolum perficit poteſtate*. Vult nos ſub alas congregare miſericors Salvator, ſicut gallina congregat pullos ſuos, & nolumus, cùm illius vocationi & gratiæ reſiſtimus. Quid verò nobis continget, ſi redire ad illum nolumus, & ſub ejus alis congregari? Ab eo deſeremur, ejus protectione & gratia deſtituemur: *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta*: & Dei viſione in perpetuum privabimur. *Non me videbitis amodò*. Claudentur amodò oculi fidei, ne Chriſtum, ne ſalutares Evangelii veritates, ne officia noſtra videamus. Claudentur & obtenebreſcent oculi mentis, ne unquam Deum, ut in ſe eſt, videant, quæ Sanctorum felicitas eſt. Summam illam, quam Chriſtus impiis minatur miſeriam, ut vitemus, ut fugiamus ab ira ventura, ad Deum per pœnitentiam confugiamus, ipſi per charitatem adhæreat anima noſtra: ſub ejus alis ſecuri quieſcamus, velut pullos Sapientiæ matris nos ſemper gerentes. Dicamus ex animo cum Rege Propheta: *Et in velamento alarum tuarum exultabo, adhæſit anima mea poſt te*. Pſal. 62. Hilareſco in bonis operibus, quia ſuper me eſt velamen alarum tuarum. Si me non protegas; quia pullus ſum, mil-

vus

Digitized by Google

S.Auguſtin. enarrat. in pſal.62. vus me rapiet. *Parvuli ſumus; ergo protegat nos Deus ſub umbraculo alarum ſuarum. Quid enim majores facti fuerimus? Bonum eſt nobis, ut & tunc protegat nos, ut ſub illo majore ſemper nos pulli ſimus: Semper enim ille major eſt, quantumcumque creverimus. Nemo dicat, Protegat me cùm parvulus ſum: quaſi aliquando ad tantam magnitudinem poſſit pervenire, quæ ſibi ſufficiat. Sine protectione Dei nihil es. Semper ab illo protegi velimus: tunc ſemper in illo magni eſſe poterimus, ſi ſemper ſub illo parvuli ſimus.* Et in velamento alarum tuarum exultabo: Adhæſit anima mea poſt te. *Gluten charitas eſt. Charitatem habe, quo glutine adglutinetur anima tua poſt Deum. Non cum Deo, ſed poſt Deum, ut ille præcedat, tu ſequaris. Qui enim voluerit Deum antecedere, conſilio ſuo vult vivere, & non vult ſequi præcepta Dei.* Me ſuſcepit dextera tua. *Quis pertinens ad Chriſtum, non variis tentationibus agitatur, & quotidie agit cum illo diabolus & angeli ejus, ut pervertatur qualibet cupiditate, qualibet ſuggeſtione, aut promiſſione lucri, vel terrore damni, vel promiſſione vitæ, vel terrore mortis, aut alicujus potentis inimicitiis, aut alicujus potentis amicitiis? Omnibus modis inſtat diabolus, quemadmodum dejiciat: ſed non timeamus. Sic ſunt diabolus & Angeli ejus quaſi milvi: ſub illius gallinæ alis ſimus, & non nos poteſt contingere. Gallina enim quæ nos protegit, fortis eſt. Infirma eſt propter nos: ſed fortis eſt in ſe Dominus noſter Jeſus Chriſtus, ipſa Sapientia Dei.*

CAPUT XXIV.

Senſus Litteralis.

I. E*T egreſſus Jeſus de Templo, ibat,* verſus montem Oliveti, unde optimus erat Templi proſpectus, quòd ſubjecta ei monti pars murorum Templi depreſſior eſſet partibus ceteris. *Et acceſſerunt Diſcipuli ejus, ut oſtenderent ei ædificationes Templi:* admirantium in modum, ſive etiam commiſerantium affectu, quia Templi everſionem futuram à Chriſto proximè audiverant, dicente: *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Quod à Diſcipulis factum S. Matthæus memorat, Sanctus Marcus ab uno factum ſcribit, ſive per enallagem numeri multis tribuatur, quod actum ab uno eſt; ſive unus id fecerit, reliquis præſentibus: Marci 13. 1. *Et cùm egrederetur de Templo, ait illi unus ex Diſcipulis ſuis: Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ.* Luc. 21. *Et quibuſdam dicentibus de Templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit,* &c. De Tem-
Joſephus l. 6. de bello Judaico, c. 6. & lib. 15. antiq. c. ult. pli à Zorobabele & Judæis è Captivitate Babylonica redeuntibus excitati, & ab Herode Magno innovati magnifica ſtructura, legi poteſt Joſephus.

II. *Ipſe autem reſpondens, dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, Non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.* Videtis hæc, & obſtupeſcitis? Non relinquetur lapis lapidi adhærens, qui non
Scaliger can. Iſag. p.305. Ligfoot. in horis Hebr. ad c.24. S.Matth. diſſolvatur, Proverbialis locutio eſt, qua ſumma vaſtatio ſignificatur. Et certè Templum, ut Chriſtus hic prædixerat, planè dirutum eſt, nulla ejus parte ſervata; cui etiam aratrum inductum eſt Turno Rufo, quem Hebræi ſæpè, & cum infamia memorant, inter alios Maimonides, *Taanith. cap. 5.* Et quamvis incendium Templi Titus prohibuiſſet, milites tamen ejus edictum non reveriti, ſed *Divino quodam moti impetu*, illud inten-

Digitized by Google

tenderunt , Joſepho teſte : & Juliano Apoſtata imperante , quicquid vetuſtatum ſuperesat ruinarum ac fundamentorum , excuſſum eſt , cùm Judæi Templum excitare conarentur (inquit Socrates :) *Cùm Imperator igitur ſumptus operi præberi ex publico juſſiſſet , brevi parata ſunt omnia : materia ſcilicet , lapides , lateres cocti , argilla , calx , & quæcumque alia ad ædificandum neceſſaria . Quo quidem tempore Cyrillus Jeroſolymorum Epiſcopus , memor vaticinii Danielis Prophetæ , quod Chriſtus etiam in ſacris Evangeliis confirmavit , palam multis adſtantibus prædixit , futurum brevi , ut in eo Templo lapis ſuper lapidem non maneret , ſed Servatoris oraculum compleretur . Cùmque hæc dixiſſet Epiſcopus , noctu ingens terræ motus exortus, lapides ex veteribus Templi fundamentis avulſos ſurſum excuſſit , & cunctos unà cum contiguis ædificiis diſperſit . Terror ex eo non mediocris invaſit Judæos ; famaque ejus miraculi plures exciti , ex regionibus ad eum locum convenerunt . Cùm igitur quamplurimi adeſſent , aliud denuò prodigium accidit . Ignis enim ſubitò ex fundamentis erumpens multos conſumpſit , & omnia artificum inſtrumenta depaſtus eſt .*

Socrat. lib. 3. hiſt. Eccleſ. c. 20.
Sozom. lib. 5. c. ult.
Theodor. l. 3. cap. 15. Ammian. Marcel. lib. 23.
S. Greg. Naz. orat. 8. contra Jul.
S. Jo. Chryſ. orat. 3. adverſus Judæos.
S. Ambroſ. epiſt. 9. ad Theodoſ.

III. *Sedente autem eo ſuper Montem Oliveti , acceſſerunt ad eum Diſcipuli ſecretò , dicentes : Dic nobis quando hæc erunt ? Et quod ſignum adventus tui , & conſummationi ſæculi ?* Cùm ſederet Jeſus in Monte Olivarum *contra Templum* , quatuor ex Diſcipulis ejus , ipſi præ ceteris familiares , *Petrus , Jacobus , Joannes , & Andreas* , ipſum interrogarunt ſeorſim ab aliis , & ſecretò , humana curioſitate ducti , futura , maximèque ea quæ patriam ſuam , ſeque ipſos ſpectarent , prænoſcendi . Interrogarunt autem de tribus quæſtionibus , ſcilicet de tempore everſionis Templi , de ſignis adventus ejus ad ultimum judicium , & finis mundi . Et Apoſtoli quidem excidium Templi & finem mundi conjuncta fore exiſtimabant : neque hanc illis opinionem excutere impræſentiarum Chriſtus voluit , ne poſt Templi everſionem in longum expectationem porrigentes , ſecuri eſſent . Sicut ergo tres quæſtiones confusè propoſuerunt , ſic ad eas Chriſtus confusè reſpondit , ut finis mundi judiciique tempus ignotum maneret . Sed tamen intelligendum & explicandum eſt , quoad poterit , quæ ad Jeroſolymitanum excidium , quæ ad finem Mundi pertineant . *Interrogantibus enim Dominus ea reſpondit , quæ jam ex illo tempore fuerant ſecutura ; ſive de excidio Jeruſalem , unde orta eſt ipſius interrogationis occaſio ; ſive de adventu ſuo per Eccleſiam , in qua uſque ad finem venire non ceſſat . In ſuis enim veniens agnoſcitur , dum ejus quotidie membra naſcuntur : ſive de ipſo fine , in quo apparebit vivos judicaturus & mortuos . Cùm itaque ſigna dicat , quæ ad iſta tria pertinent , id eſt , ad excidium illius Civitatis ; ad adventum ejus in corpore ſuo , quod eſt Eccleſia ; ad adventum ejus in capite Eccleſiæ , quod eſt ipſe : quod eorum ſignorum , ad quod horum trium referendum ſit , diligenti conſideratione cernendum eſt , ne fortè quod pertinet ad everſionem Jeruſalem , ad finem ſæculi referendum putemus ; aut è contrario , quod ad finem ſæculi pertinet , affirmemus ad civitatis illius excidium pertinere ; aut quod pertinet ad ejus adventum in corpore ſuo , quod eſt Eccleſia , dicamus pertinere ad ejus adventum noviſſimum in corpore ſuo , quod eſt caput Eccleſiæ ; aut rurſus quod pertinet ad adventum ejus noviſſimum per ſe ipſum , ad eum pertinere aſſeveremus adventum , qui eſt per Eccleſiam ; in quibus omnibus ſunt quædam manifeſta , quædam verò ſic obſcura , ut vel laborioſum ſit ea dijudicare , vel temerarium , quando non intelliguntur , de his aliquid definire .*

S. Auguſtin. ep. 199. alias 30. c. 9.

IV. *Et reſpondens Jeſus , dixit eis : Videte , ne quis vos ſeducat .* De

tem-

tempore excidii Jeroſolymitani, & finis Mundi curioſè & anxiè quæritis: de vobis ipſis ſoliciti eſtote: cavete vobis, ne quis vos à fide dimoveat, & in errorem inducat. *Multi enim venient*, & ante Templi excidium, & ante finem Mundi, *in nomine meo*, nomen meum, officium, dignitatemque uſurpantes, *dicentes*, *Ego ſum Chriſtus*, *& multos ſeducent*. Talis Theodas, de quo Gamaliel Act. 5. 36. *Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occiſus eſt: & omnes qui credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum*. Tales illi impoſtores, qui Felice Judææ Procuratore, prætextu afflatus divini imponebant hominibus, perſuadentes iis, ut ſe in ſolitudinem ſequerentur, ſigna & miracula maxima conſpecturi. Talis Ægyptius ille Magus, qui cùm opinionem atque auctoritatem Prophetæ ſibi conciliaſſet, uſque ad triginta hominum millia, quos præſtigiis ſuis deceperat, congregavit. Quos cùm ex ſolitudine ad montem uſque Olivarum perduxiſſet, inde in urbem irrumpere ſtatuerat, depulſoque Romanorum præſidio, dominationem occupare. Verùm Felix Judææ Procurator conatum hominis prævenit, adversùs eum progreſſus cum Romanis militibus. De quo S. Lucas Act. 21. Joſephus lib. 2. Hiſtor. Euſeblus lib. 2. c. 21. Talis Simon Magus, qui ſe magnam Dei virtutem prædicabat; & Doſitheus, qui ſibi Chriſti titulum vindicabat; de quo Origenes lib. 2. adversùs Celſum, & tractatu 27. in Matthæum. Talis Bencosba, qui ſe Barcocheba, *Filium ſtellæ*, nominabat, dicens ſe *Stellam* illam eſſe *ex Jacob orituram*, de qua Num. 24. 17. Tales multi finem Mundi, & adventum Chriſti ad ultimum Judicium præcedent; inter alios, ille, de quo Apoſtolus 2. Theſſal. 2. 8. *Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui eum: cujus eſt adventus ſecundùm operationem Satanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt: eò quòd charitatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris: credant mendacio, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati*.

Videſis Joſeph. lib. 18. & 20. antiq. & lib. 7. de bello Judaico. S. Hilar. c. 25. in Matth. S. Jo: Chryſ. hom. 76. S. Hieron. in hunc loc.

V. *Audituri enim eſtis prælia, & opiniones præliorum; videte ne turbemini: oportet enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis*. Audituri eſtis ante Jeroſolymitanum excidium, & ante Mundi finem, prælia & bella, tum externa, tum domeſtica, *&* ſ*editiones* (ut apud S. Lucam habetur) cædeſque popularium veſtrorum, & rumores bellorum: ſed ne propterea moveamini ac perturbemini, ita ut à fidei meæ ſive retinendæ, ſive aliis prædicandæ conſtantia diſcedatis. Hæc enim fieri oportet, poſita hominum malitia, poſitoque Dei decreto, quo Judæos punire ſtatuit: cùm tamen iſta fient, nondum erit finis malorum, quæ Judaicæ genti ante Jeroſolymitanum excidium, vel humano generi ante finem mundi ſunt eventura. Hæc enim velut præludia ſunt & prænuntia malorum graviorum.

VI. *Conſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt peſtilentiæ & fames, & terræ motus per loca*. Judæos, & qui aliarum gentium in iiſdem civitatibus erant commorantes, mutuis inter ſe cædibus collidendos ſignificat, Tetrarchias & Provincias apertis bellis in ſe mutuò ſævituras. Hæc ante excidium Jeroſolymitanum contigere: Cæſareenſium ſcilicet, Scythopolitarum, Aſcalonitarum, Ptolemeenſium, Tyriorum, Gadenſium, Alexandrinorum, Damaſcenorum bella in Judæos: Judæorum in Peræa habitantium bellum adversùs Philadelphenos ob finium con-

controverſiam, Cuſpio Fado Procuratore; Judæorum & Galilæorum bellum adversùs Samaritas, Procuratore Cumano; bellum primùm à Sicariis, quos vocabant, deinde ab univerſa Judæorum genre adversùs Romanos & Agrippam, alioſque Romani Imperii ſocios; quod initium habuit Geſſio Floro Procuratore. Item, fames magna, ab Agabo prædicta, Claudii Imper. tempore, Judææ incubuit, *Act.* 11. 28. Horrendi terræ motus Claudii Neroniſque Imper. temporibus, variis in locis contigerunt, in Creta, Smyrnæ, Mileti, Chii, Sami, paulò ante excidium Jeroſolymitanum: Item in Aſia, ubi Laodicea, Hierapolis, & Coloſſæ terræ motu corruerunt.

Joſeph. l. 20. antiq. & in lib. de bello Judaic. Euſeb. in chron. Philoſtrat. in vita Apoll.

VII. *Hæc autem omnia initia ſunt dolorum*. Sed ea, quæ jam memoravi, mala, ſcilicet bella, peſtilentiæ, fames, terræ motus, adeò ſuprema non erunt, ſive Jeruſalem mox diruendæ, ſive orbis conflagraturi & judicandi; ut primis demùm doloribus parituræ mulieris conferri debeant, quos dolor multò gravior in ipſo partu ſequitur.

VIII. *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos; & eritis odio omnibus propter nomen meum*. Intereà, imò *ante hæc omnia*, (ut apud S. Lucam habetur) Judæi tradent vos, & rapient ad Synedria, ad Præſides, ad Reges; & efficient ut carcerem, flagra, contumelias, aliaſque id genus vexationes vobis inferant Apoſtolis ac Diſcipulis meis, aliiſque Religionis Chriſtianæ profeſſoribus: & efficient, ut quidam veſtrum interficiantur, ſive populari tumultu, ſive judicii ſpecie. Priori modo Stephanus, altero Jacobi duo, hic ab Herode gladio percuſſus, ille à Synedrio morte damnatus. *Et eritis odio*, non modò Judæis, ſed *omnibus gentibus*, ob Fidei Legiſque meæ profeſſionem. Tertullianus in Apologetico: *Chriſtianum* (inquit) *hominem, omnium ſcelerum reum, Deorum, Imperatorum, Legum, morum, naturæ totius inimicum exiſtimas, & cogis negare, ut abſolvas, quem non poteris abſolvere, niſi negaverit . . . Cùm igitur in omnibus nos aliter diſponitis, quàm cæteros nocentes, id unum contendendo, ut de eo nomine excludamur, (excludimur enim, ſi facimus quæ faciunt non Chriſtiani) intelligere poteſtis, non ſcelus aliquod in cauſa eſſe, ſed nomen, quod quædam ratio æmulæ operationis inſequitur, hoc primùm agens, ut homines nolint ſcire pro certo, quod ſe neſcire pro certo ſciunt, ideò & credunt de nobis, quæ non probantur; & nolunt inquiri, ne probentur non eſſe, quæ malunt credi eſſe, ut nomen illius æmulæ operationis inimicum, præſumptis non probatis criminibus, de ſua ſola confeſſione damnetur. Ideò torquemur confitentes, & punimur perſeverantes, & abſolvimur negantes, quia nominis prælium eſt . . . Chriſtianus ſi nullius nominis crimen eſt, valdè ineptum, ſi ſolius nominis crimen eſt. Quid quod ita plerique clauſis oculis in odium ejus impingunt, ut bonum alicui teſtimonium ferentes, admiſceant nominis exprobrationem? Bonus vir Cajus Sejus, tantùm quòd Chriſtianus. Item alius, Ego miror Lucium ſapientem virum repente factum Chriſtianum . . . . . Alii quos retro ante hoc nomen vagos, viles, improbos noverant, ex ipſo denotant, quo laudant. Cæcitate odii in ſuffragium impingunt. Quæ mulier! Quàm laſciva! Quàm feſtiva! Quis juvenis! Quàm luſus! Quàm amaſius! Facti ſunt Chriſtiani. Ita nomen emendationi imputatur. Nonnulli etiam de utilitatibus ſuis cum odio iſto paciſcuntur, contenti injuria, dum ne domi habeant, quod oderunt. Uxorem jam pudicam maritus jam non zelotypus ejecit. Filium jam ſubjectum pater retro patiens abdicavit. Servum jam fidelem dominus olim mitis ab oculis relegavit. Ut quiſque hoc nomine emendatur, offendit. Tanti non eſt*

Luc. 21.

Tertullian. Apol. c. 2. & 3.

Ibid.c.7. *bonum , quanti eſt odium Chriſtianorum . . . . Cenſui iſtius diſciplinæ , à Ti-
berio eſt . Cum odio ſui cœpit veritas ſimul atque apparuit inimica eſſe . Tot
hoſtes ejus , quot extranei , & quidem propriè ex æmulatione Judæi , ex
concuſſione milites , ex natura ipſi etiam domeſtici noſtri . Quotidie obſidemur,
quotidie prodimur : in ipſis plurimum cœtibus & congregationibus noſtris op-
primimur .*

IX. *Et tunc ſcandalizabuntur multi , & invicem tradent , & odio habe-
bunt invicem .* Et multi hac occaſione , conſpectu ſcilicet omnium gen-
tium adverſus Chriſtianos odio , metu mortis , & vexationum illis illata-
rum , à Chriſtianæ Religionis profeſſione deficient : & alter alterum odio
habebit , & perſecutoribus tradet ; nimirum falſi fratres qui à Chriſtia-
niſmo deficiunt , illos qui perſeverant . Nulli enim penè in veram Reli-
gionem crudeliores , quàm qui veræ Religioni repudium miſerunt .

X. *Et multi Pſeudoprophetæ ſurgent , & ſeducent multos .* Multi qui ſe
Evangelicæ veritatis Doctores mentientur , multos decipient ; & à fide
veraque Religione , quam vos prædicabitis , abducent . His verbis omnes
Hæretici deſignantur , qui Jeroſolymitanum excidium præceſſerunt , & Mun-
di finem erant anteceſſuri . Quorum alii omnem Religionis uſum auferre
conati ſunt , ut Hymenæus & Philetus , qui dicebant *Reſurrectionem jam
factam* . Alii cultum omnem externum indifferentem eſſe docebant ; à qui-
bus id hauſerunt Elxai & Elceſaitæ . Ex hoc dogmate ortum eſt illorum
crimen , qui in Idoliis unà cum ceteris accumbebant : de quibus Apoſto-
lus 1. *Cor.* 8. 4. & 10. 19. adverſus quos eſt illa admonitio 1. Joannis
5. 21. *Filioli , cuſtodite vos à ſimulacris* . Alii Chriſtianam Religionem cum
Paganiſmo miſcere aggrediebantur , ut Simon Magus , Carpocrates , &
Gnoſtici ; & ex Imperatoribus , Tiberius , Adrianus , Severus , Helio-
gabalus , qui Chriſtum cum Diis gentium coli peroptarunt : Alii cum Ju-
daiſmo , ut Cerinthus & Ebion . De primis Timotheum ſuum monet Apo-
1. Tim. 6. 20. ſtolus : *O Timothee , depoſitum cuſtodi , devitans profanas vocum novitates,
& oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ , quam quidam promittentes , circa fidem*
Coloſſ. 2. 8. *exciderunt* . Et ad Coloſſenſes ſcribit , ut ab iis ſibi caveant : *Videte, ne
quis vos decipiat per philoſophiam & inanem fallaciam , ſecundùm traditio-
nem hominum , ſecundùm elementa Mundi , & non ſecundùm Chriſtum* . De
Galat. 6. 12. poſtremis ad Galatas ſcribit : *Quicumque volunt placere in carne , hi co-
gunt vos circumcidi , tantùm ut crucis Chriſti perſecutionem non patiantur* .
Hi omnes , horumque ſimiles ſunt , quos Chriſtus vocat *Pſeudoprophetas*,
S. Paulus *Perverſa loquentes* (Act. 20. & 30.) & *Pſeudoapoſtolos* (2. Cor.
11. 13.) quorum dogmatibus , multorum fides everſa eſt .

XI. *Et quoniam abundavit iniquitas , refrigeſcet charitas multorum* . Pro-
pter ſævitiam perſequentium , ſcandalum deſerrorum & apoſtatarum , erro-
res falſorum Doctorum , extinguetur ac deficit multorum charitas , quæ
erga Deum , Chriſtique cultores fervebant : ita ut vix aliquis eos exci-
pere ac juvare audeat . Id in ſe expertus eſt S. Paulus Apoſtolus , qui
ad Timotheum ſuum ſcribit : *In prima mea defenſione nemo mihi adfuit , ſed*
2. Tim. 4. 16. *omnes me dereliquerunt : non illis imputetur* .

XII. *Qui autem perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit* . Qui tot
mala à me prænuntiata conſtanti animo in finem uſque pertulerit , nec ul-
lis ſeductionibus , perſecutionibus ac vexationibus , publicis hominum
odiis , ſcandaliſve fractus , in fide & charitate firmus permanſerit , æter-
na ſalute & beata immortalitate donabitur . Confer cum Marci 13. verſ. 13.
Qui autem ſuſtinuerit in finem , hic ſalvus erit .

XIII. *Et*

Digitized by Google

XIII. *Et prædicabitur hoc Evangelium Regni in univerſo orbe , in teſtimonium omnibus gentibus : & tunc veniet conſummatio* . Hæc tamen mala & pericula ex bellis , ſeditionibus , fame , peſtilentia , terræ motibus , ſeductoribus , pſeudochriſtis , falſis fratribus , apoſtatis , omnium gentium in Chriſtianos odio & perſecutione , non impedient , quin Evangelium meum in univerſo orbe , & quidem cum fructu prædicetur , in teſtimonium ſalutis per Chriſtum partæ ; cujus participes erunt qui Evangelio crediderint , & obedierint ; à qua exſortes & alieni , qui non crediderint . *Et tunc veniet conſummatio* , ſive finis Judaicæ Reipublicæ per Jeroſolymitanum excidium , ſive finis Mundi . Primum ſenſum S. Hilarius & S. Joannes Chryſoſtomus : ſecundum S. Hieronymus & Venerabilis Beda adſtruunt . Utraque interpretatio vera . Nam & ante Jeroſolymitanum excidium in univerſo orbe prædicatum fuiſſe Evangelium , quia in maxima orbis noti parte ſuo tempore jam factum fuerat , teſtatur Apoſtolus Rom. 1. 8. *Fides veſtra annuntiatur in univerſo Mundo* . Et cap. 10. 18. *Sed dico , numquid non audierunt ? Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum , & in fines orbis terræ verba eorum* . Et Coloſſ. 1. 4. 5. & 6. *Audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu , & dilectionem quam habetis in ſanctos omnes , propter ſpem quæ repoſita eſt vobis in cælis : quam audiſtis in verbo veritatis Evangelii , quod pervenit ad vos ; ſicut & in univerſo mundo eſt , & fructificat , & creſcit , ſicut in vobis , ex ea die qua audiſtis & cognoviſtis gratiam Dei in veritate* . Et verſ. 23. *Si tamen permanetis in fide fundati , & ſtabiles , & immobiles à ſpe Evangelii , quod audiſtis , quod prædicatum eſt in univerſa creatura , quæ ſub cælo eſt , cujus factus ſum ego Paulus miniſter* . Porrò ſi unus Paulus ab Jeroſolymis ad Illyricum uſque Evangelium Chriſti pertulit , & (ut quidam exiſtimant) etiam in Hiſpanias : quid de omnibus aliis Apoſtolis , & tot eorum adjutoribus exiſtimandum eſt ? Exemplo certè gentium etiam barbararum Judæos Deus invitare voluit ad obedientiam Evangelii , & non obedientes , contumacis incredulitatis apud omnes populos convincere , antequam in eos iram ſuam effunderet . SS. Hilarii & Chryſoſtomi interpretationem juvat S. Marcus cap. 13. 10. *Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Evangelium . Et cùm duxerint vos tradentes , nolite præcogitare quid loquamini : ſed quod datum vobis fuerit in illa hora , id loquimini . Non enim vos eſtis loquentes, ſed Spiritus-Sanctus* .

XIV. *Cùm ergo videritis abominationem deſolationis , quæ dicta eſt à Daniele Propheta , ſtantem in loco ſancto , qui legit , intelligat* . Primæ Apoſtolorum quæſtioni de excidio Jeruſalem hic reſpondere Chriſtus incipit ; uſque ad verſum 23. Cùm videritis ſignum abominandum futuræ deſolationis ſtans in Templo , *ubi eſſe non debet* : qui legit Danielis oraculum, (Marc. 13.) illud tunc adimpletum intelligat . Danielis 9. 26. legitur : *Et civitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum Duce venturo ; & finis ejus vaſtitas : & poſt finem belli ſtatuta deſolatio . . . . . Et erit in Templo abominatio deſolationis , &c.* Abominatio porrò quam prædicit Chriſtus , eſt ſceleſtiſſima illa profanatio Templi per zelotas , ſeu per ingentem latronum manum, qui in Jeruſalem irrumpentes , pollutis pedibus Templum ingreſſi , eoque ceu caſtro , & tyrannidis præſidio adversùs populum uſi ſunt . Tot verò cædibus innocentium ſimul ac nocentium illud repleverunt , ſive inter ſe digladiati , ſive cum populo pugnantes , ut per atria divina diverſorum ſanguis cadaverum ſtagnum faceret , nec poſſet ampliùs manere Dei locus, quod tot domeſticorum funerum ſepulchrum erat . Facta eſt hæc Templi pro-

Joſephus l. 7. de bello Judaico, c. 4. & lib. 5. c. 2.

profanatio paulò poſt circumdatam ab exercitu *Ceſtii*, & liberatam Jeruſalem, duravitque uſque ad ejus excidium, per tres circiter annos cum dimidio. De hac ſcribit Joſephus lib. 6. *De bello Judaico*, cap. ultimo: *Puto, ſi Romani contra noxios venire tardaſſent, aut hiatu terræ devorandam fuiſſe civitatem, aut diluvio perituram, aut fulminum, aut Sodomæ incendia paſſuram*. Quin & Titus ipſe ſeditioſos aliquoties rogavit, ut à tam nefaria profanatione deſiſterent, ſe illius cauſam non eſſe conteſtatus; ut idem Hiſtoricus refert. Qui & alibi teſtatur, veterem fuiſſe ſermonem, tunc demum civitatem expugnatum iri, & Sancta flammis exurenda, cùm ſeditio exorta fuiſſet, ac Templum Dei Judæorum ipſorum manibus violatum: *Quibus* (inquit) *zelotæ, nihil de eorum verborum fide dubitantes, ſe miniſtros præbuerunt*. Obſeſſæ porrò ab exercitu Ceſtii civitatis tempus ſpectant S. Lucæ verba cap. 20. verſ. 20. *Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote, quia appropinquavit deſolatio ejus*. Obſidionem ejus à Tito non ſpectant, quo tempore non erat fugæ locus. Unde Joſephus lib. 2. *De bello Judaico*, cap. 25. ſcribit: *Poſt Ceſtii caſus adverſos, nobilium Judæorum multi, tanquam ex navi peſſum itura, & ex civitate enatarunt*. Non me latet, Veterum nonnullos *abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto*, Antichriſtum interpretari, qui extollet ſe ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur; *ita ut in Templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tamquam ſit Deus*; ut S. Paulus ad Theſſalonicenſes ſcribit: ſed cum S. Auguſtino ſentire malim, qui hæc ad excidii Jeroſolymitani tempus referenda probat ex ſupra citato S. Lucæ loco.

S. Irenæus, lib. 5. c. 25. S. Hieron. in hunc loc. 2. Theſſ. c. 2. verſ. 4.

XV. *Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in tecto non deſcendat tollere aliquid de domo ſua: & qui in agro, non revertatur tollere tunicam ſuam*. His locutionibus hyperbolicis feſtinatio fugæ præcepta ſignificatur. Ut primùm hæc videritis, qui in terra Iſraelis ſunt, quæ tota ante ultimam Jeroſolymorum obſidionem & excidium debellabitur & vaſtabitur, fugiant in loca invia & tuta: & qui in tecto ſive ſolario domus (quæ pars ædium in Palæſtina plana erat, & obeundis negotiis vel deambulationi opportuna) non deſcendat in domum ſuam ad ſumendum aliquid, ad iter aut ad ſubſidium vitæ neceſſarium: & qui in agro fuerit, vel ambulandi vel laborandi cauſa, non revertatur in domum, pallium accepturus. Confer cum Lucæ 21. verſ. 21. ubi hæc aliis verbis exprimuntur, quæ ad Jeroſolymitanum excidium, non ad mundi finem, hæc referenda eſſe ſecundùm ſenſum literalem confirmant. *Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam* (ſcilicet Jeroſolymam:) *quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt*. Huic monito Chriſti obedientes Chriſtiani, ex Jeroſolymis totaque regione migrarunt trans fluvium in urbem Pellam, quæ Regi Agrippæ, amico & adjutori Romanorum, parebat. Ita & Regia Urbe, & univerſa Judæa viris ſanctis deſtituta, tum demum divina illos ultio, ob tot admiſſa tum in Chriſtum, tum in ejus Apoſtolos ſcelera, corripuit, totamque illam impiorum ſobolem funditùs delevit. Ita refert *Euſebius* lib. 3. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 5.

S. Auguſt. epiſt. 199.

XVI. *Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus*. Miſerabilior erit prægnantium & nutricum ſtatus, quæ uteri vel puerorum ſarcina gravatæ, ad fugam expeditæ non erunt. *Orate autem, ut non fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato*. Deum qui tempora diſponit, & impedimenta removet, orate, ne fugiendi neceſſitas vos premat hyeme, ob temporis importunitatem,

Digitized by Google

tem, viarum difficultatem, brevitatem dierum: vel Sabbato, quo iter prohibitum eſt. Cùm tamen non omnem ambulationem Sabbato vetitam eſſe conſtaret, ſiquidem eo die ad Sanctuarium ex caſtris iri ſolebat, ut habetur Levitici 23. 3. Sapientes Hebræi bis mille cubitis ſpatium Sabbatici itineris definierunt, quod alii quinque, alii ſeptem ſtadiis metiuntur. Orandum igitur, ait Chriſtus, ne in Sabbatum incidat fugæ neceſſitas, oſtendens, longè ultra bis mille cubitos fugiendum. Et quamquam vitæ periculo ceſſaret lex Sabbati, ea tamen exceptio omnibus probata non erat: Vulgus enim Judæorum ad ſuperſtitionem uſque Sabbatum etiam in neceſſitate obſervaſſe, variis in locis teſtatur Joſephus.

Exod. 16. 29.

XVII. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modo, neque fiet.* Non fruſtrà vos præmoneo, ut tunc fugam capeſſatis. Elapſa enim fugæ opportunitate, mala Judaicæ genti imminebunt malis omnibus humanis graviora; talis calamitas, qualem nulla gens aut civitas ab orbe conditio paſſa eſt, aut unquam patietur. Nec mirum; extremum enim ſcelus, nempè deicidium, extremis tribulationibus ac pœnis plectendum erat. Confer cum Lucæ 21. 23. 24. *Erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic. Et cadent in ore gladii, & captivi ducentur in omnes Gentes, & Jeruſalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.* Conſentit Joſephus, lib. 6. cap. 21. ſcribens: *Neque ullam urbem umquam paſſam talia, neque ab omni ævo fuiſſe nationem ullam malitia ferociorem.*

XVIII. *Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro: Sed propter electos breviabuntur dies illi.* Niſi æterno Dei decreto dies illi tribulationis & calamitatis incredibilis ad parvum numerum redacti fuiſſent, vel mala ipſa breviori tempore duraſſent, Deo urbis expugnationem per Romanos accelerante, nullus Judæorum tunc mortem evaſiſſet; ſed quotquot erant in Terra Iſrael mutuis cædibus, aut fame, aut hoſtili gladio conciſiſſent. Sed propter eos qui ex Judæis ad æternam beatitudinem electi ſunt, Deus bello & calamitatibus infandis finem citiùs imponet. *Non debemus ambigere* (inquit S. Auguſtinus) *quando everſa eſt Jeruſalem, fuiſſe in illo populo electos Dei, qui ex Circumciſione crediderant, ſive fuerant credituri, electi ante conſtitutionem mundi, propter quos breviarentur dies illi, ut tolerabilia mala fierent. Nam quidam convenientiùs intellexiſſe videntur, mala ipſa ſignificata nomine dierum, ſicut dicti ſunt dies mali in aliis divinæ Scripturæ locis: Neque enim dies ipſi mali ſunt, ſed ea quæ fiunt in eis. Ipſa ergo dicta ſunt breviari, ut Deo donante tolerantiam, minùs ſentirentur, ac ſic quæ magna eſſent, brevia fierent. Sed ſive iſto modo intelligenda ſit illa dierum breviatio, ſive quòd ad paucitatem redigerentur; tamen Lucas Evangeliſta & hanc dierum breviationem, & abominationem deſolationis, ad everſionem Jeruſalem docuit pertinere.* Divina porrò providentia factum, ut obſidio ſpe omni celeriùs finem haberet, liquidò apparuit. Nam & obſeſſi ambuſtis frumentis famem accelerarunt, & munitiſſima præſidiorum fatali vecordia deſeruerunt. Unde ipſe Titus expugnatis Jeroſolymis & inſpectis munitionibus, dixit: *Planè Deo adjuvante pugnavimus, & Deus erat qui detraxit ab iſtis munitionibus Judæos.* Idemque rejecta corona ſibi oblata, profeſſus eſt, ſe talium operum auctorem non fuiſſe, ſed Deo iram ſuam in Judæos effundenti manus præbuiſſe. Cæterùm ſcitè obſervat eruditus interpres, divini conſilii diſpenſatione factum eſſe, ut inter Chriſti, veri Paſchatis immolationem, & ammiſſionem terræ promiſſæ à Judæis, anni totidem intercederent, quot inter Ægyptiacum Paſcha, & ejuſdem terræ adeptionem interceſſerant: ip-

S. Auguſtin. ep. 199. aliàs 80.

Joſeph. lib. 7. de bello Judaico c. 16. Philo in vita Apoll. Grot. in hunc loc.

ipſiſque pro diebus quadraginta, qui dati erant Ninivitis ad pœnitentiam, annos totidem fuiſſe conceſſos.

XIX. *Tunc ſi quis vobis dixerit, Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere*. Tranſit Chriſtus ad tertiam quæſtionem, de qua ipſum interrogaverant Apoſtoli, ſcilicet ad finem mundi, adventuſque ſui ad judicium ſigna. Tunc poſt excidium ſcilicet Jeruſalem uſque ad finem mundi, ſi quis vobis dixerit, hoc vel illo loco apparuit Meſſias à Deo promiſſus, qui Judæos à calamitatibus liberet, qui fauſta vobis proſperaque omnia Regno ſuo faciat, nolite credese. Unus enim Chriſtus eſt, qui venit: Ego ipſe, præter quem Judæi fruſtsa alium expectant.

XX. *Surgent enim Pſeudochriſti, & Pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita ut in errorerem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi*. Orientur qui ſe Chriſtos mentiantur, qui Meſſiæ nomen uſurpent: & Pſeudoprophetæ ſeu falſi Doctores, & ſigna magna prodigiaque edent, ſed mendacia, Chriſti ac verorum Prophetarum æmuli, qui veris miraculis, quaſi Dei ſigillis, miſſionem, doctrinam & vaticinia ſua confirmarunt. Illa autem edent vi dæmonum naturales cauſas adhibentium, aut ſenſibus humanis illudentium. Tanta porrò erit mendacium hujuſmodi prodigiorum cum vesis miraculis ſimilitudo, ut ipſi electi ad glosiam æternam ſecundùm propoſitum divinæ voluntatis, in errorem traherentur, eoque peſirent in perpetuum, ſi poſſibile eſſet, ut vitio humano vel aliqua ſecreata vinceretur Deus; & ut quiſquam de manu Chriſti raperet oves, quas Pater illi dedit. Pſeudo-Chriſti & Pſeudoprophetæ ſunt Hæretici, de quibus S. Joannes ſcribit Epiſt. 1. cap. 2. *Filioli, noviſſima hora eſt, & ſicut audiſtis, quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi facti ſunt: unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt . . . . Quis eſt mendax, niſi qui negat, quoniam Jeſus eſt Chriſtus? Hic Antichriſtus, qui negat Patrem & Filium*. Et cap. 4. 3. *Omnis ſpiritus qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis, quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt*. Illi verò præ cæteris convenit Antichriſti nomen, quem Sanctus Paulus: *Hominem peccati* & *Filium perditionis* vocat, qui revelabitur ſuo tempore, ſcilicet paulò ante mundi finem ultimumque judicium; *cujus eſt adventus in omni operatione ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus: quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui*: quem S. Joannes in Apocalypſi indigitat nomine beſtiæ, cui *draco dedit poteſtatem*, cui *datum eſt os loquens magna & blaſphemias. Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in cœlo habitant. Et eſt datum illi bellum facere cum ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem, & adoraverunt eam omnes qui inhabitant terram: quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ Agni qui occiſus eſt de origine mundi*. De qua idem Joannes ſcribit: *Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore Pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim ſpiritus Dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad Reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei*.

S. Auguſtin. lib. de Corrept. & Gratia, cap. 7. Joann. 10. 25.

Apocal. 13.

Apoc. 19. 13.

XXI. *Ecce prædixi vobis*. Futura ſalutis pesicula vobis prædixi, ut illa ſolicitè caveatis. *Si ergo dixerint vobis: Ecce in deſerto eſt, nolite exire: Ecce in penetralibus, nolite credere*. Si dixerint vobis aliqui, Chriſtus in deſerto eſt; nolite exire ad eum audiendum vel videndum, ne in errorem inducamini. Si dixerint: Ecce in conclavibus ſeu locis ædium abſtruſioribus

bus eſt; nolite credere. *Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret uſque in Occidentem: ita erit & adventus Filii hominis.* Sicut fulgur promicans è è nubibus in Oriente poſitis, ſubitò per univerſum orbem cernitur: ſic ultimus adventus meus, ſubitus quidem & inexpectatus, ſed tamen toti orbi conſpicuus & manifeſtus erit. Non enim quemadmodum primus apud Bethleem fuit, in angulo videlicet orbis minimo, nec ullo id hominum ſciente, ſic & ſecundus: ſed manifeſtè adeò, ut nuntio res non indigeat. Sicut fulgur non indiget præcone aut nuntio, ſed in momento temporum omnibus apparet: ſic adventus ille ſtatim propter gloriæ ſplendorem ubique videbitur.

S.Jo:Chryſ. homil.77. in Matth.

XXII. *Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Alludit Chriſtus ad illud Job 39. 30. *Pulli ejus lambent ſanguinem, & ubicumque cadaver fuerit, ſtatim adeſt.* Quod ad certum aquilæ genus pertinere agnoſciunt hiſtoriæ naturalis interpretes. Significat igitur Chriſtus, adventum ſuum ad judicium latere poſſe neminem: quia ſicut aquilæ ſtatim advolant ad cadaver, quod naturali ſenſu & mira ſagacitate deprehendunt, ubicumque fuerit, etiam trans maria: ſic ad locum ubi erit Chriſtus, qui ſe ipſum cadaveri, propter mortem quam paſſus eſt, comparavit, homines congregabantur univerſi, ab illo judicandi. Sive ſanctos aquilarum inſtar raptum iri in nubibus obviam Chriſto in aera, ſignificat. *Sanctos* (inquit S. Hilarius) *de volatu ſpiritalis corporis aquilas nuncupavit: quorum, congregantibus Angelis, conventum futurum in loco paſſionis oſtendit. Et dignè illic claritatis adventus expectabitur, ubi nobis gloriam æternitatis paſſione corporeæ humilitatis operatus eſt.*

Ariſtot. hiſt. lib.9. c.32. Plin. lib. 10. c. 4. Bochart. l. 2. Hierozoici c. 2.

S.Hilar. c.25. in Matth.

XXIII. *Statim autem poſt tribulationem dierum illorum, ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commovebuntur.* Statim autem poſt calamitoſa illa Eccleſiæ tempora, & Antichriſti perſecutionem, ſol tenebris ut velo operietur, luna lumen non dabit, obtenebrato ſole, utpotè quæ luce lucet aliena. Stellæ de cœlo cadere videbuntur, tum quia ſubitò deſtituentur lumine, tum quia cometæ in aere accenſi decident. Virtutes cœlorum commovebuntur: vires cœlorum in luce & influxibus ſitæ deficient: Vel, Angelicæ virtutes ad tantam rerum perturbationem admiratione concutientur. Hæc mundi occaſus imminentis ſymptomata, & ſecundi adventus Chriſti ſigna prænuntia; de quibus veteris novique Teſtamenti Prophetæ. Iſaiæ 13. 9. 10. 11. *Ecce dies Domini veniet, crudelis, & indignationis plenus, & iræ furoriſque, ad ponendam terram in ſolitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea. Quoniam ſtellæ cœli, & ſplendor earum non expandent lumen ſuum: obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna non ſplendebit in lumine ſuo. Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum; & quieſcere faciam ſuperbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo.* Joelis 2. 30. 31. *Et dabo prodigia in cœlo, & in terra, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras & luna in ſanguinem: antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.* Apocalip. 6. 12. 13. *Et vidi cùm aperuiſſet ſigillum ſextum: & ecce terræ motus magnus factus eſt, & ſol factus eſt niger tamquam ſaccus cilicinus: & luna tota facta eſt ſicut ſanguis: & ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cùm à vento magno movetur. Et cœlum receſſit ſicut liber involutus: omnis mons & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt: & Reges terræ, & Principes, & Tribuni, & divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber, abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium: & dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos*

à fa-

à facie ſedentis ſuper thronum , & ab ira Agni : quoniam venit dies magnus iræ ipſorum : & quis poterit ſtare ? Confer cùm Lucæ 21. 25. *Et erunt ſigna in ſole , luna , & ſtellis , & in terris preſſura gentium , præ confuſione ſonitus maris & fluɛtuum : areſcentibus hominibus præ timore , & expeɛtatione , quæ ſupervenient univerſo orbi . Nam virtutes cælorum movebuntur .*

SS. Hilarius Chryſoſtom. Hieron. &c. & Eccleſia canens : Hoc ſignum crucis erit in cœlo, cum Dominus ad judicandum venerit

XXIV. *Et tunc parebit ſignum Filii hominis in cælo : & tunc plangent omnes tribus terræ : & videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & majeſtate .* Sole obſcurato , & luna non dante lumen, apparebit ſignum , quo Chriſtus mundo & hominibus , fidelibus & infidelibus notus ac celeber eſt , ſignum ſcilicet crucis ſole fulgentioris , ceu vexillum trophæumque Regis , ac Judicis . Et tunc omnes nationes dolorem ſerum & inutilem , peɛtoris tunſione teſtabuntur , quòd judicem illum ſuum olim crucifixerint , vel crucifixum contempſerint . Confer cum Zachariæ 12. 10. *Et aſpicient ad me , quem confixerunt : & plangent eum planɛtu quaſi ſuper unigenitum : & dolebunt ſuper eum , ut doleri ſolet in morte primogeniti .* Et cum Apocal. 1. 7. *Ecce venit cum nubibus , & videbit eum omnis oculus , & qui eum pupugerunt . Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ .* Et videbunt corporeis oculis Chriſtum ad judicandum vivos & mortuos venientem , nubibus quaſi curru triumphali veɛtum , ſeu quaſi in throno gloriæ in illis ſedentem . Sic venturum Angeli confirmarunt Apoſtolis : *Viri Galilæi , quid ſtatis aſpicientes in cælum ? Hic Jeſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cælum , ſic veniet , quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum .* Venientem porrò videbunt homines univerſi ab eo judicandi cum *virtute multa* , id eſt , cum magna poteſtate , & majeſtate , ſive gloria ; non cum illa infirmitate & humilitate , qua nunc me circumdatum intuentur . Virtutem ſeu poteſtatem demonſtrabit ignis ante ipſum præcedens , & inflammans in circuitu inimicos ejus , mundi conflagratio & innovatio , momentanea mortuorum reſurreɛtio : Majeſtatem corporis claritas , nubis lucidiſſimæ amiɛtus , Angelorum ſtipantium multitudo , gloria , & reverentia . Poteſtatem ac Majeſtatem Chriſti ad judicium venientis paulò aliter deſcribit S. Joannes : *Et vidi* , inquit , *cælum apertum , & ecce equus albus , & qui ſedebat ſuper eum , vocabatur Fidelis , & Verax ; & cum juſtitia judicat , & pugnat . Oculi autem ejus ſicut flamma ignis , & in capite ejus diademata multa , habens nomen ſcriptum , quod nemo novit , niſi ipſe . Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine : & vocatur nomen ejus , Verbum Dei . Et exercitus qui in cælo , ſequebantur eum in equis albis , veſtiti byſſino albo & mundo . Et de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus , ut in ipſa percutiat gentes . Et ipſe reget eos in virga ferrea , & ipſe calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis . Et habet in veſtimento , & in femore ſuo ſcriptum : Rex regum , & Dominus dominantium .* Et rurſus : *Et vidi thronum magnum candidum , & ſedentem ſuper eum , à cujus conſpeɛtu fugit terra & cælum , & locus non eſt inventus in eis . Et vidi mortuos , magnos & puſillos , ſtantes in conſpeɛtu throni , & libri aperti ſunt : & alius liber apertus eſt qui eſt vitæ , & judicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris , ſecundùm opera ipſorum . Et dedit mare mortuos , qui in eo erant , & mors & infernus dederunt mortuos ſuos , qui in ipſis erant : & judicatum eſt de ſingulis ſecundum opera ipſorum .*

Act. 1. 11.

Apocal. 19.

Apocal. 20.

XXV. *Et mittet Angelos ſuos cum tuba , & voce magna , & congregabunt eleɛtos ejus à quatuor ventis , à ſummis cælorum uſque ad terminos eorum .*

Et mit-

Digitized by Google

Et mittet Angelos ſuos Chriſtus Jeſus, Angelorum & hominum Dominus, efficaci imperio, quod vocis & turbæ nomine ſignificatur, metaphora ſumpta vel à bello, ubi tuba adhibetur tum ad convocandum milites, tum ad terrendum hoſtes: vel ex more Judæorum, qui tuba & populum convocabant, & dies feſtos indicebant. Dicitur autem hæc tuba modò Chriſti, ceu Regis, cujus edicta cum tubæ clangore promulgantur: modò Angelorum, tamquam accenſorum Chriſti aut præconum. Et congregabunt electos ejus à quatuor ventis cardinalibus, id eſt, à quatuor mundi plagis, ab uno orbis extremo uſque ad alterum. Confer cum Joannis 5. 25. *Amen, Amen dico vobis, quia venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent ..... Venit hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei: & procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem judicii*. Confer cum S. Paulo 1. Cor. 15. 51. 52. *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur*. Et 1. ad Teſſalon. 4. 15. *Ipſe Dominus in juſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi*. Angelos cum tubis S. Joannes in Apocalipſi exhibet, quòd Dei mandata velut ejus miniſtri ſignificent & exequantur. Apoc. 4. verſ. 1. & c. 1. verſ. 6.

XXVI. *Ab arbore autem fici diſcite parabolam. Cùm jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas: ita & vos cùm videritis hæc omnia, ſcitote, quia propè eſt in januis*. Ex arbore fici, quæ his in regionibus notiſſima & obvia erat, Chriſtus ſimilitudinem arceſſit. Sicut vicinam æſtatem eſſe noſtis, cum fici ramus mollis fuerit & ſucco plenus, gemmaſque & folia protudere cœperit: ita cùm videris hæc omnia fieri, quæ huc uſque dixi vobis, certi eſtote jam proximum eſſe vobis Regnum Dei, plenum illud & pacatiſſimum, quod poſt judicium in ſanctis revelabitur.

XXVII. *Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant*. Non peribit humanum genus, vel Judæorum natio non omninò interibit, donec omnia fiant, quæ vobis prædico. Judæorum enim reliquiæ poſt gentis excidium manſuræ erant ubique diſperſæ, uſque ad ultimum Chriſti adventum. *Cœlum & terra tranſibunt*: non abolitione ſui, ſed innovatione: *Verba autem mea non præteribunt*; non fallent, non inania erunt, ſed certiſſimè implebuntur. S. Hieron. in hunc loc.

XXVIII. *De die autem illa & hora nemo ſcit, neque Angeli cœlorum, niſi ſolus Pater*. Diem porrò conſummationis ſæculi, & adventus Chriſti ad judicium, nemo novit (Angelos ipſos non excipio) præter Patrem. Filius non excluditur: ſed dicens, Patrem ſolum noſſe, *in Patre comprehendit & Filium. Omnis enim Pater filii nomen eſt*. Cùm omnia tempora fecerit Jeſus, hoc eſt Verbum Dei: *Omnia enim per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*: in omnibus autem temporibus etiam dies judicii ſit: qua conſequentia poteſt ejus ignorare partem, cujus totum noverit? Deinde quid eſt majus, notitia Patris, an judicii? Si majus novit, quomodo ignorat, quod minus eſt? Scriptum legimus: *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo*. Si omnia Patris Filii ſunt, qua ratione unius ſibi diei notitiam reſervavit, & noluit eam communicare cum Filio? Additur tamen Marci 13. 32. *Neque Filius*, & in quibuſdam etiam Latinis Codicibus hìc legi, S. Hieronymus obſervat. Neſcit ſcilicet Chriſtus illum diem ex eo quòd eſt homo; quamvis ſciat ex eo quòd ſimul eſt Filius Dei. Scit in natura humanitatis, non ex natura humanitatis. S. Hier. in hunc loc. S. Athanaſius orat. 4. cont. Arianos. S. Ambroſ. lib. 8. in S. Luc.

S. Auguſtin. lib. 1. de Trinit. c. 15. & lib. q. 83. q. 60. S. Gregor. M. ep. 42. lib. 8.

Neſcit, quia neſcientes nos facit. Id nempè ita ſciebat, ut tunc Diſcipulis indicare nollet. Sic Apoſtolus ait: *Non judicavi me aliquid ſcire inter vos, niſi Jeſum Chriſtum*. Hoc ſcilicet inter ipſos neſciebat, quod per illum ſcire non poterant, cùm tamen *ſapientiam inter perfectos* loqueretur. Sic Chriſtus Jo: 15. ait: *Omnia quæ audivi à Patre meo, nota feci vobis*. Omnia ſcilicet quæ ipſis noſſe expediret, & quorum cognitionem ferret ipſorum infirmitas. Loquitur igitur Chriſtus hic tamquam Dei Legatus, qui non ſic à Patre diem illum didicerat, ut cuiquam eorum, ad quos fuerat legatus, illum aperire deberet; ita ut illum ſibi ſciret, non aliis. Hinc Apoſtolus de Chriſto ſcribit: *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi*. Quare abſconditi? Quia hominibus non expedit plura noſſe. Unde ab Apoſtolis poſt Reſurrectionem de die judicii interrogatus, reſpondit: *Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate*. Quandò dicit, *Non eſt veſtrum ſcire*, oſtendit, quod ipſe ſciat, ſed non expediat noſſe Apoſtolis. Alioqui qua ratione diem illum ignorare fingi poteſt: *Qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum & mortuorum*, & qui omnia ad illum diem pertinentia prænuntiavit?

XXIX. *Sicut autem in diebus Noe, ita erit & adventus filii hominis*. Sicut factum eſt in diebus Noe, ita continget in adventu Chriſti: *Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, uſque ad eum diem quo intravit Noe in Arcam, & non cognoverunt, donec venit diluvium: & tulit omnes; ita & erit & adventus Filii hominis*. Sicut enim temporibus Noe, imminente diluvio, homines genio idulgentes, & voluptatibus immerſi, vivebant abſque metu & ſolicitudine futuri exitii: nec illud cognoverunt, donec diluvium improvisò advenit, & omnes ſubmerſit ac extinxit: ita Chriſtus ad judicium improviſus & inexpectatus adveniet hominibus, nihil minùs quàm ejus adventum cogitantibus. Aliam

Luc. 17. 28. 29. 30.

ſimilitudinem addit apud S. Lucam: *Similiter ſicut factum eſt in diebus Loth: edebant, & bibebant; emebant, & vendebant; plantabant & ædificabant: qua die autem exiit Loth à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit: ſecundùm hæc erit qua die Filius hominis revelabitur*.

XXX. *Tunc duo erunt in agro: unus aſſumetur, & unus relinquetur*. Duo erunt in agro uno, ſocii operæ & mercedis; unus aſſumetur ad Filium hominis, id Regnum ejus; alter relinquetur in inferos detrudendus. *Duæ molent in mola: una aſſumetur, & una relinquetur*. Duæ ancillæ erunt in piſtrino: una aſſumetur, altera deſeretur peritura. Apud S. Lucam additur: *In illa nocte erunt duo in lecto uno: unus aſſumetur, & alter relinquetur*. Ex duobus conjugibus, aut familiaribus, unus velut apprehenſa manu è communi exitio ſalvabitur, alter deſeretur. Eadem verba in plures Codices huc irrepſerant ex S. Luca; & retinuerat in Editione ſua Sixtus V. ſed conſultiùs expunxit Clemens VIII.

XXXI. *Vigilate ergo, quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit*. Diem igitur judicii præ oculis ſemper habete; ea ſolicitudine vivite, ut ad reddendam operum veſtrorum rationem parati ſemper ſitis: quia neſcitis, quo tempore Dominus veſter Chriſtus venturus ſit ad judicium. Confer cum Marci 13. 33. 34. 35. *Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim quando tempus ſit. Sicut homo qui peregrè profectus reliquit domum ſuam, & dedit ſervis ſuis poteſtatem cujuſque operis, & janitori præcepit, ut vigilet. Vigilate ergo (neſcitis enim, quando dominus domus veniat; ſerò, an media nocte; an galli cantu, an mane) ne cùm venerit repentè, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: vigilate*.

XXXII. Il-

XXXII. *Illud autem ſcitote , quoniam ſi ſciret paterfamilias , qua hora fur venturus eſſet , vigilaret utique , & non ſineret perfodi domum ſuam .* Si ſciret pater-familias , qua hora noctis fur venturus eſſet ; vigilaret certè , nec domus ſuæ parietes perfodi ſineret : ſed quia id ſcire uon poteſt , cum id ſit furis ingenium , ut captet horam qua non expectatur , & improviſus irrepat , omni tempore illi vigilandum eſt : *Ideò & vos eſtote parati : quia neſcitis qua hora Filius hominis venturus eſt .* Soliciti eſtote , ut Deo ſemper placeatis : quia Chriſtus venturus eſt , qua non expectatis hora ; ad judicium ſive univerſale in fine mundi , ſive particulare in uniſcujuſque morte . Confer cum 1. ad Theſſalon. 5. *Dies Domini , ſicut fur in nocte , ita veniet . Cùm enim dixerint , Pax & ſecuritas ; tunc repentinus eis ſuperveniet interitus , ſicut dolor in utero habenti , & non effugient . Vos autem , fratres, non eſtis in tenebris , ut vos dies illa tamquam fur comprehendat : omnes enim vos filii lucis eſtis , & filii dei : non ſumus noctis , neque tenebrarum . Igitur non dormiamus , ſicut & cæteri : ſed vigilemus , & ſobrii ſimus .* Confer & cum Apocalypſis 16. 16. ubi Dominus ait : *Ecce venio ſicut fur . Beatus qui vigilat , & cuſtodit veſtimenta ſua , ne nudus ambulet , & videant turpitudinem ejus .*

XXXIII. *Quis putas , eſt fidelis ſervus & prudens , quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam , ut det illis cibum in tempore ?* Quiſnam ille ſervus eſt, quem) Dominus familiæ ſuæ diſpenſatorem conſtituit , cæteriſque ſervis præficit ? Ille nimirùm quem fidelem eſſe novit ac prudentem , ut det illis cibum tempore ſtatuto , ſeu *tritici menſuram* , (ut habetur apud S. Lucam .) Luc.12.44
An antiquum morem alludere videtur Chriſtus Dominus , quo ſervi quolibet menſe certam frumenti menſuram ad victum accipiebant , quod *demenſum* à demetiendo appellatum eſt. *Beatus ille ſervus , quem cùm venerit Dominus ejus* , ſcilicet Chriſtns , *invenerit ſic facientem* : miniſterio ſuo ac officio fideliter ac prudenter functum . *Amen dico vobis , ſuper omnia bona ſua conſtituet eum* : ut ſcilicet ea adminiſtret , primuſque illis utatur ac fruatur. Vigilantiam Paſtorum & Rectorum Eccleſiæ hæc ſpectant , quos ſingulari quadam ratione expectare adventum ſuum Dominus jubet ; fideliter ſcilicet ac prudenter obeundo miniſterium ſuum , dignè tractando & diſpenſando verbum veritatis , & in omnibns exibendo ſe *operarios inconfuſibiles* .

XXXIV. *Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo : Moram facit Dominus meus venire : & cœperit percutere conſervos ſuos , manducet autem et bibat cum ebrioſis : veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat , et hora qua ignorat , et dividet eum , partemque ejus ponet cum hypocritis . Illic erit fletus , et ſtridor dentium .* Si autem ſervus ille à Domino ſuper familiam ejus conſtitutus , malus factus fuerit , & ex longiori mora domini occaſionem ſumpſeiit malè tractandi conſervos ſuos , & in illos ſæviendi , comeſſationibus autem & voluntatibus indulgeat : dominus ſervi illius improvisò adveniet , & cum è familia ſua ejiciet , ab officio amovebit , paremque ſortem ipſi dabit , parem ipſi pœnam infliget ſorti ac pœnæ hypocritarum , ſeu impiorum . Lucæ 12. 46. *Partem ejus cum infidelibus ponet* ; æternæ damnationi addicet . Damnatorum enim pœna duplex ſignificatur his verbis : pœna damni , & ſeparatio æterna à Deo , & à ſocietate ſanctorum ; *Dividet eum* , & pœna ſenſus : *Illic erit fletus et ſtridor dentium* .

Senſus Moralis.

I. VIdetis *hæc omnia?* *Amen dico vobis, Non relinquetur hìc lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur*. Templi excidium Deus ex juſtitia de-
crevit propter Judæorum peccata: ex miſericordia, ne in Judaiſmo mane-
rent, ſed ut plerique poſt Templi & urbis everſionem, crederent in Chri-
ſtum, reliquiæ Iſrael ſalvæ fierent; & propter myſterium, ut vetera ſacrifi-
cia abolita, cultumque Judaicum abrogatum eſſe ſignificaret. Si Deus Tem-
plo ſuo non pepercit putas parcet ædificiis profanis, ex pauperum ſanguine,
Jerem. 22. ex rapinis coagmentatis, erectis, & ornatis? *Væ qui ædificat domum ſuam
in injuſtitia, et cœnacula ſua non in judicio: amicum ſuum opprimet fruſtra,
et mercedem ejus non reddit ei. Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, et
cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi feneſtras, et facit laquearia cedrina, pingitque
ſinopide ..... Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini. Hæc dicit Domi-
nus: Scribe virum iſtum ſterilem, virum qui in diebus ſuis non proſperabitur.*
Non habemus hìc manentem civitatem, futuram inquiramus: *Domum non
manufactam, æternam, in cœlis.*

II. Templum Jeroſolymitanum, magnificentia incredibili extructum, lami-
nis aureis, & candidiſſimis lapidibus exterius fulgens, intùs ad miraculum
ornatum, ex quo Judæi in tantam efferebantur ſuperbiam, volente Deo
deſtructum eſt: Nihil enim eſt opere & manu factum, quod non aut vetuſtas
conficiat, aut vis ſubruat, aut ignis exurat. Quid de domibus luteis cor-
porum noſtrorum aliquando fiet? Corpus vides ſtatura nobili, forma elegan-
ti circum ornatum, ut ſimilitudinem templi, quod ſpecie ſua omnium al-
liciat, & præſtringat oculos: cogita illud per mortem funditùs deſtructum
2.Cor. 5. iri, intra breve tempus. *Non relinquetur hic lapis ſuper lapidem qui non de-
ſtruatur*. Et ut Apoſtoli verbis utar, *Terreſtris domus noſtra hujus habitatio-
nis diſſolvetur*. Hæc cogitatio mulierum vanitatem emendet, de elegantia
formæ ſuperbientium, aut de mundi cultuſque muliebris àpparatu gloriam
captantium. Hæc cogitatio corrigat profanos amatores, terrenæ formæ le-
nociniis captos, quorum oculi pleni ſunt adulterii & inceſſabilis delicti.
Vides (inquiunt) quales oculi, quale os, qualis facies, qualis ſtructura,
quàm pulchra, quàm elegans, quàm amabilis! Admirantur, laudant, inarde-
ſcunt, depereunt, opportunitates quærunt impudicæ fruitionis, cogitent, non
ſolùm fallacem eſſe gratiam, vanam pulchritudinem, marceſcere ut florem agri:
ſed totum illud corpus amatæ ſuæ deſtruendum, & in cineres reſolvendum.

1.Cor. 6.19. III. Corpora noſtra Dei templa ſunt. *An neſcitis quoniam membra veſtra
templum ſunt Spiritus ſancti?* Si illa polluamus, gravior nos pœna manet,
Et c. 3. 17. gravius exitium, quàm Judæos. *Si quis autem templum Dei violaverit, di-
ſperdet illum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos*. Tem-
plum Dei omnes & ſinguli ſumus, quotquot ſumus in Chriſto baptizati:
ideò materialis templi magnifica ſtructura non eſt commotus Chriſtus ad
S.Hil.c.25. in ejus everſionem prohibendam. *Templum enim æternum ad habitationem
S. Matth. ſancti Spiritus conſecrabatur; homo ſcilicet per agnitionem Filii, & con-
feſſionem Patris, & præceptorum obedientiam, Deo fieri dignus habitaculum*.
Superædificamur ut lapides vivi ſuper fundamentum Apoſtolorum & Pro-
Ephes. 2. 20. & 21. phetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu: *In quo omnis ædifi-
catio conſtructa creſcit in templum ſanctum Domino*. Templi hujus & ædi-
ficii ſpiritalis lapides charitate compaginantur & connectuntur. Credendo
enim quaſi de ſylvis & montibus ligna & lapides præciduntur: cùm verò
cate-

catechizantur, baptizantur, formantur, tamquam inter manus fabrorum & opificum dolantur, collineantur, complanantur. Verumtamen *Domum Domini non faciunt, niſi quando charitate compaginantur*. Ligna illa & lapides ſi non ſibi certo ordine cohærerent, ſi non ſe pacificè inneſterent, ſi non ſe invicem cohærendo ſibi quodammodo amarent, nemo huc intraret. Denique quando vides in aliqua fabrica lapides & ligna benè ſibi cohærere, ſecurus intras, ruinas non times. Volens ergo Dominus Chriſtus intrare, & in nobis habitare, tamquam ædificando dicebat, *Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis*. Veteres enim eratis, domum mihi nondum faciebatis, in veſtra ruina jacebatis. *Ergo ut eruamini de veſtræ ruinæ vetuſtate, vos invicem amate*. Deum amemus propter ipſum, & nos in ipſo, tamen propter ipſum. *Ille enim veraciter amat amicum, qui Deum amat in amico, aut quia eſt in illo, aut ut ſit in illo*. Si charitatem in nobis deſtrui ſinamus, ſpiritale funditùs concidet ædificium. S. Aug. ſ. 336. alias de Temp. 256.

IV. *Dic nobis, quando hæc erunt, & quod ſignum adventus tui & conſummationis ſæculi?* Triplex Chriſti adventus hic intelligitur: primus in ira, ad punitionem Judæorum, regnumque Legis finiendum: ſecundus in miſericordia, ad formandam Eccleſiam, regnumque Evangelii & gratiæ inchoandum: tertius in gloria, ad judicandum homines, regnumque Dei in ſanctis conſummandum. De tempore finis Mundi, & die judicii, quem Deus latere nos voluit, curiosè ne inquiramus: ſed ad finem vitæ noſtræ, ad diem & horam mortis, ad particulare judicium Chriſtiana ſollicitudine & vigilantia nos præparemus. *In quo enim quemque invenerit ſuus noviſſimus dies, in hoc eum comprehendet mundi noviſſimus dies: quoniam qualis in die iſto quiſque moritur, talis in die illo judicabitur*. S. Aug. Epiſt. 199. alias 80.

V. *Videte, ne quis vos ſeducat: multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego ſum Chriſtus, & multos ſeducent*. Multi ab omni ævo ſeductores, Pſeudochriſti, Pſeudoapoſtoli, Pſeudoprophetæ ſeu Doctores, falſi Paſtores, falſi Directores. *Multi ſeductores exierunt in mundum . . . . . . Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet . . . . Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis*. Judæi ſeducti ſunt ſæpiùs ab impoſtoribus qui ſe Chriſtos mentiebantur. Permiſit Deus, ut falſitatem reciperent, quia non receperunt veritatem. Sæpè etiam permittit, ut in ſeductorum laqueos incidamus, quia boni Paſtoris & ſapientis atque Evangelici Directoris ductum contempſimus. Achabum Regem Iſraelis Rex pius Joſaphat inviſit, & priùs quàm ad bellum cum eo ſe conferret, an eſſent ibi Prophetæ, rogavit. *Dixit autem Joſaphat: Non eſt hic Propheta Domini quiſpiam, ut interrogemus per eum? Et ait Rex Iſrael ad Joſaphat: Remanſit vir unus, per quem poſſumus interrogare Dominum; ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum, Michæas filius Jemla. Cui Joſaphat ait: Ne loquaris ita Rex. Vocavit ergo Rex Iſrael Eunuchum quemdam, & dixit ei: Feſtina adducere Michæam. Rex autem Iſrael & Joſaphat Rex Juda ſedebant unuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio, in area juxta oſtium portæ Samariæ, & univerſi Prophetæ prophetabant in conſpectu eorum . . . . Nuntius vero qui ierat, ut vocaret Michæam, locutus eſt ad eum, dicens: Ecce ſermones Prophetarum ore uno Regi bona prædicant: ſit ergo ſermo tuus ſimilis eorum, & loquere bona. Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar. Venit itaque* S. Joa. Ep. 2. 3. Reg. 22. 7. & ſeq.

que ad Regem , & ait illi Rex : Michæa , ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum , an ceſſare ? Cui ille reſpondit : Aſcende , & vade proſperè, & tradet eam Dominus in manus Regis . Dixit autem Rex ad eum : Iterum atque iterum adjuro te , ut non loquaris mihi , niſi quod verum eſt in nomine Domini . Et ille ait : Vidi cunctum Iſrael diſperſum in montibus, quaſi oves non habentes Paſtorem , & ait Dominus : Non habent iſti Dominum : Revertatur unuſquiſque in domum ſuam in pace . . . . . . Propterea audi ſermonem Domini : Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum , & omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris : & ait Dominus : Quis decipiet Achab Regem Iſrael , ut aſcendat & cadat in Ramoth Galaad ? Et dixit unus verba hujuſcemodi & alius aliter . Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram Domino , & ait : Ego decipiam illum . Cui locutus eſt Dominus : In quo ? Et ille ait : Egrediar , & ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus . Et dixit Dominus : Decipies , & prævalebis: egredere , & fac ita . Nunc igitur ecce dedit Dominus ſpiritum mendacii in ore omnium Prophetarum , qui hic ſunt , & Dominus locutus eſt contra te malum . Ne porrò ſeducamur , vigilandum eſt , orandum ; probandi ſpiritus , ſi ex Deo ſint.

VI. *Audituri enim eſtis prælia , & opiniones præliorum : Videte ne turbemini : oportet enim hæc fieri , ſed nondum eſt finis . Conſurget enim gens in gentem , & regnum in regnum , & erunt peſtilentiæ & fames , & terræ motus per loca* . Prælia , & opiniones præliorum , aliique orbis caſus , in hominibus casnalibus excitant tumultus cupiditatum , ambitionis , vindictæ , curioſitatis , deſiderii novorum eventuum pesturbationes . Juſtus verò divinam inter tot adverſos caſus providentiam adorat , ingemiſcit ob peccata , quæ bellum aliaque Dei flagella accerſunt , & quibus bellum viciſſim occaſionem præbet . Juſtitiam Divinam in homines armatam videns , contremiſcit : tot animarum in bello pereuntium æternam perditionem luget : bella , famem , peſtem , terræ motus , aliaque id genus Dei flagella , imagines ſeu potiùs umbsas pœnarum futuri ſæculi eſſe cogitat , necnon vitiosum quibus animi noſtri agitantur , tabeſcunt , ſpisitaliter intereunt , Quamobsem illas prævenise , hæc emendare per pœnitentiam , & ipſe ſtatuit , & aliis pesſuadet . Vesùm inter hæc metuit ut filius , non ut ſervus , Deo arctiùs adhæret , ac in ejus amose magis firmatur . Si fractus illabatur orbis , impavidum ferlunt ruinæ . Chriſti quippè monitis munitus , *Videte ne turbemini* , tot inter caſus & tumultus
S. Cypr. l. de Mortalit. tranquillus eſt . *Agnoſcere ſe debet qui Deo militat , qui poſitus in cœleſtibus caſtris , divina jam ſperat , ut ad procellas & turbines Mundi tribulatio nulla ſit in nobis , nulla cunctatio , quando hæc ventura prædixerit Dominus , providæ vocis hortatu inſtruens & docens , & præparans atque corroborans Eccleſiæ ſuæ populum ad omnem tolerantiam futurorum , bella , & fames , & terræ motus , & peſtilentias per loca ſingula exurgere prænuntiavit & docuit . Et ne inopinatus nos & novus rerum infeſtantium metus quateret , magis ac magis in noviſſimis temporibus adverſa crebreſcere ante præmonuit . Fiunt ecce quæ dicta ſunt ; & quando fiunt quæ ante prædicta ſunt , ſequentur & quæcumque promiſſa ſunt , Domino ipſo pollicente & docente* : Cùm autem videritis hæc omnia fiesi , ſcitote , quoniam in proximo eſt Regnum Dei . *Regnum Dei , fratres dilectiſſimi , cœpit eſſe in proximo : præmium vitæ , & gaudium ſalutis æternæ , & perpetua lætitia , & poſſeſſio paradiſi nuper amiſſa , mundo tranſeunte , jam veniunt : jam terrenis cæleſtia , & magna parvis , & caducis æterna ſuccedunt . Quid hic anxietatis*

tatis & ſollicitudinis locus eſt ? Quis inter hæc trepidus & mœſtus eſt, niſi
cui ſpes & fides deeſt ? Ejus eſt enim mortem timere, qui ad Chriſtum no-
lit ire : ejus eſt ad Chriſtum nolle ire, qui non ſe credat cum Chriſto inci-
pere regnare . . . . Murmurandum non eſt in adverſis, ſed patienter
& fortiter, quicquid acciderit, ſuſtinendum, cùm ſcriptum ſit : Sacrificium «
Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non de- «
ſpiciet. *In Deuteronomio quoque moneat per Moyſen Spiritus Sanctus, &* «
dicat : Dominus Deus tuus vexabit te, & famem injiciet tibi, & cogno- «
ſcetur in corde tuo, ſi bene cuſtodieris præcepta ejus, ſive non. *Et* «
iterum : Tentat vos Dominus Deus veſter, ut ſciatis, ſi diligitis Domi- «
num Deum veſtrum ex toto corde veſtro, & ex tota anima veſtra. *Sic* «
Abraham Deo placuit, quia ut placeret Deo, nec amittere filium timuit,
nec gerere parricidium recuſavit. Qui filium non potes & lege & ſorte mor-
talitatis amittere, quid faceres, ſi filium jubereris occidere ? Ad omnia te
paratum facere timor Dei & fides debet. Sit licèt rei familiaris amiſſio, ſit
de infeſtantibus morbis aſſidua membrorum et cruenta vexatio ; ſit de uxore,
de liberis, de excedentibus charis funebris et triſtis avulſio ; non ſint tibi
ſcandala iſta, ſed prælia : nec debilitent, aut frangant Chriſtiani fidem,
ſed potiùs oſtendant in colluctatione virtutem ; cum contemnenda ſit omnis in-
juria malorum præſentium, fiducia futurorum bonorum. Niſi præceſſerit pu-
gna, non poteſt eſſe victoria : cùm fuerit in pugnæ congreſſione victoria, tunc
datur vincentibus et corona. Gubernator in tempeſtate dignoſcitur, in acie
miles probatur. Delicata jactatio eſt, cùm prælium non eſt : conflictatio in
adverſis, probatio eſt virtutis. Arbor quæ alta radice fundata eſt, ventis
incumbentibus non movetur : et navis quæ forti compage ſolida eſt, pulſa-
tur fluctibus, nec foratur : et quando area fruges terit, ventos grana fortia
et robuſta contemnunt, inanes paleæ flatu portante rapiuntur.

VII. *Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos, et eritis odio*
omnibus gentibus propter nomen meum, &c. Publicum ac generale omnium
odium, mundi perſecutio, domeſticorum fidei ſcandala, proditiones &
inſidiæ falſorum fratrum ob cauſam religionis ac pietatis, tentationes ſunt
graviſſimæ. Verumtamen juſtus inter hæc non turbabitur, Chriſti verbis
ac præſio munitus : imò ſe felicem exiſtimabit, attendens ad illam S. Pe- 1. Petri 4. 13.
tri ſententiam : *Communicantes Chriſti paſſionibus, gaudete, ut et in reve-* 14. 15. 16.
latione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Chriſti,
beati eritis : quoniam quod eſt honoris, gloriæ, et virtutis Dei, et qui eſt
juſe Spiritus, ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur ut homi-
cida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Chri-
ſtianus, non erubeſcat ; glorificet autem Deum in iſto nomine. In mundi
odium incurrere, ſors eſt diſcipulorum Chriſti, qui mundo verbis & fa-
ctis renuntiant. *Si mundus vos odit*, (inquit Chriſtus) *ſcitote, quia me* Joa. 15.
priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuiſſetis, mundus, quod ſuum erat,
diligeret : quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, pro-
pterea odit vos mundus. Si qua conditione, qua lege crediderit Chriſtia- S. Cypr. l. de
nus, noſcat & teneat, *ſciet plus ſibi quàm cæteris in ſæculo laborandum,* Mortalit.
cui magis ſit cum diaboli impugnatione luctandum (inquit Sanctus Cypria-
nus.) *Chriſtianus, quia Chriſtianus eſt, plus aliquid paſſurus eſt in hoc ſæ-* S. Aug. ſ. 46. aliàs de
culo (inquit S. Aug.) Etenim, ait Apoſtolus, *Omnes qui volunt in Chri-* Temp. 165.
ſto piè vivere, perſecutionem patientur. 2. Tim. 3. 12.

Eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum : *In quibus* ſcilicet
gentibus nondum eſt Eccleſia, oportet ut ſit ; non ut omnes qui ibi fuerint,

cre-

credant : omnes enim gentes promiſſæ ſunt , non omnes homines omnium gentium : Non enim omnium eſt fides . Credit itaque omnis gens in omnibus qui
S. Aug. epiſt. 199. alias 80. *electi ſunt ante conſtitutionem mundi : in cæteris non credit , & credentes odit . . Quomodo enim & illud implebitur* , Eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum , *niſi in omnibus gentibus ſint & qui oderint , & qui non oderint ?*

S.Aug. VIII. Et quoniam abundavit iniquitas , refrigeſcet charitas multorum. *Quantum* enim *regnum cupiditatis minuitur , tantùm charitatis augetur* ; &
2.Tim.3. contra . In noviſſimis autem diebus regnabit maximè cupiditas. *Erunt enim homines ſe ipſos amantes , cupidi , elati , ſuperbi , blaſphemi , parentibus non obedientes , ingrati , ſceleſti , ſine affectione , ſine pace , criminatores, incontinentes , immites , ſine benignitate , proditores , protervi , tumidi , & voluptatum amatores magis quàm Dei : habentes ſpeciem quidem pietatis , virtutem autem ejus abnegantes . Cupiditas venenum charitatis* . Divinum illum ignem , quem Chriſtus venit mittere in terram , & quem vult jugiter ardere , in nobis extingui , ſanctum illius fervorem refrigeſcere non ſinamus ; iniquitatem & cupiditatem prævalere non permittamus : imò quo magis abundat in mundo iniquitas , in nobis creſcat , & firmiores radices
Rom. 8. agat charitas ; ut cùm Apoſtolo dicere poſſimus : *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti ? Tribulatio ? An anguſtia ? An fames ? An nuditas ? An periculum ? An perſecutio ? An gladius ? (Sicut ſcriptum eſt , quia propter te mortificamur tota die , æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis .) Sed in his omnibus ſuperamus , propter eum qui dilexit nos . Certus ſum enim , quia neque mors , neque vita , neque Angeli , neque Principatus , neque Virtutes , neque inſtantia , neque futura , neque fortitudo , neque altitudo , neque profundum , neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei*. Refrigeſcit charitas , cùm non operatur. Dilectio vacare non poteſt. Quid
S. Aug. Præf. in pſ. 31. » enim de quoquam homine etiam malè operatur , niſi amor ? Da mihi vacantem amorem , & nihil operantem . Flagitia , adulteria , facinora, homicidia , luxurias omnes nonnè amor operatur ? Purga ergo amorem tuum; aquam fluentem in cloacam converte ad hortum . Quales impetus habebas ad mundum , tales habeas ad Artificem mundi . Non vobis dicitur , Nihil ametis . Abſit . Pigri , mortui , deteſtandi , miſeri eritis , ſi nihil ametis . Amate , ſed quid ametis , videte . Amor Dei , amor proximi, charitas dicitur . Amor mundi , amor hujus ſæculi , cupiditas dicitur. Cupiditas refrænetur , charitas excitetur .

IX. *Qui autem perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit* . In Chriſtianis enim non coronantur initia , ſed finis . Merum Dei donum perſeverantia eſt . Mereri illud non poſſumus , orando impetrare poſſumus . Si fideles Deo ſimus , ſi illum non deſeramus , qui neminem deſerit , niſi priùs deſeratur ab eo ; ſi cum timore & tremore ſalutem noſtram operemur , ſi nos tanto dono indignos exiſtimemus , ſi non in noſtris viribus confidamus , nos perſeveraturos ſperemus . Qui in nobis incœpit opus ſalutis, illud perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu . Timeamus , oremus , labore-
S.Aug. l. de dono perſev. c.22. mus non deficientes . *Vos ipſam obediendi perſeverantiam à Patre luminum, à quo deſcendit omne datum optimum , & omne donum perfectum , ſperare debetis , & quotidianis orationibus poſcere , atque hoc faciendo confidere , non vos eſſe à prædeſtinatione populi ejus alienos ; quia etiam hoc ut faciatis , ipſe largitur . Abſit autem à vobis ideo deſperare de vobis , quoniam ſpem veſtram in ipſo habere jubemini , non in vobis . Maledictus enim omnis , qui ſpem habet in homine ; & Bonum eſt confidere in Domino , quàm confidere*

in

Digitized by Google

in nomine ; quia Beati omnes qui confidunt in eum . Hanc ſpem tenentes, ſervite Domino in timore , & exultate ei cum tremore : quoniam de vita æterna , quam filiis promiſſionis promiſit , non mendax Deus ante tempora æterna : nemo poteſt eſſe ſecurus , niſi conſummata fuerit iſta vita , quæ tentatio eſt ſuper terram : ſed faciet nos perſeverare in ſe uſque in ejus vitæ finem , cui quotidie dicimus , Ne nos inferas in tentationem . Utile eſt autem omnibus , aut penè omnibus propter humilitatem ſaluberrimam , ut quales futuri ſint , ignorent . Ad hoc dicitur : *Qui videtur ſtare , videat, ne cadat* . (1.Cor.10.12.) “ Propter hujus timoris utilitatem , ne regenerati & piè vivere “ incipientes , tamquam ſecuri alta ſapiamus , quidam non perſeveraturi per- “ ſeveraturis , Dei promiſſione vel proviſione ac diſpoſitione miſcentur ; qui- “ bus cadentibus territi , cum timore & tremore gradiamur viam juſtam , “ donec ex hac vita , quæ tentatio eſt ſuper terram , tranſeamus ad aliam, “ ubi jam non ſit elatio comprimenda , nec contra ejus ſuggeſtiones tenta- “ tioneſque luctandum . (S.Aug. ep. 207. alias 107.)

X. *Et prædicabitur hoc Evangelium Regni in univerſo orbe , in teſtimonium omnibus Gentibus ; & tunc veniet conſummatio* . Magnum Divinitatis Chriſti , & veritatis religionis Chriſtianæ argumentum eſt , quòd Evangelium tot perſecutionibus , hominum odiis , hæreſibus , ſcandalis adverſus veritatem ejuſque Prædicatores conſpirantibus & ſævientibus , ubique prædicatum fuerit , & Veritas tot contradictiones , tot impugnatores , multitudine , ſapientia ſæculari , potentia inſignes paſſa , nihilominùs apud omnes Gentes triumphaverit . Hæc eſt ſcilicet efficacia verbi Dei . *Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax , & penetrabilior omni gladio ancipiti : & pertingens uſque ad diviſionem ſpiritus & animæ , compagum quoque ac medullarum , & diſcretor cogitationum & intentionum cordis* . (Hebr. 4.) Hoc triumphali verbo armati Apoſtoli , Gentes omnes Chriſto ſubegerunt , & captivas duxerunt in obſequium fidei : Chriſtique Regnum ſive Eccleſiam in orbe univerſo fundaverunt , nullis umquam viciſſitudinibus , aut caſibus, aliorùm inſtar Imperiorum concutiendam , aut defucturam ; ſed in terris manſuram uſque ad conſummationem ſæculi , æternumque in cœlis regnaturam . *Et judicium ſedebit , ut auferatur potentia , & conteratur , & diſpereat uſque in finem . Regnum autem & poteſtas & magnitudo Regni , quæ eſt ſubter omne cœlum , detur Populo Sanctorum Altiſſimi : cujus regnum , regnum ſempiternum eſt , & omnes Reges ſervient ei , & obedient . . . Poteſtas ejus , poteſtas æterna , quæ non auferetur : & Regnum ejus , quod non corrumpetur* . (Dan.7. 26.27. & 14.) Regnabit in domo Jacob in æternum : *& Regni ejus non erit finis* . (Luc. 1.)

Et prædicabitur hoc Evangelium Regni in univerſo orbe , in teſtimonium omnibus gentibus . In teſtimonium bonitatis & miſericordiæ Dei , qui vult omnes homines ſalvos fieri , & ad agnitionem veritatis venire . In teſtimonium Sanguinis Chriſti , pro omnibus hominibus effuſi . In teſtimonium patientiæ & longanimitatis Dei , qui omnes non modò invitat , ſed expectat ad fidem & ad pœnitentiam : in teſtimonium incredulitatis & contumaciæ Judæorum , qui Gentibus credentibus , credere noluerunt . In teſtimonium veritatis oraculorum Propheticorum , & promiſſionum Chriſti . In teſtimonium contra eos , qui Chriſtianam Religionem amplecti noluerunt : (Qui enim crediderunt , contra illos ſurgent in judicio , & condemnabunt eos .) In teſtimonium denique contra eos , qui non vixerunt ut crediderunt , ſeu opera fide digna non fecerunt . *Qui ſpernit me , & non accipit verba mea , habet qui judicet eum . Sermo quem locutus ſum ,* (Joa.12.48.)

Ille judicabit eum in noviſſimo die . Poſtquam autem prædicatum fuerit Evan-
gelium in univerſo orbe , tunc erit conſummatio operis Chriſti ; tunc erit
conſummatio Regni Dei , quòd ut adveniat , quotidie in Oratione Domi-
nica ſupplicamus : conſummatio victoriarum Salvatoris in corpore ejus my-
1.Cor.15.24. & ſeqq. ſtico . *Deinde finis : cùm tradiderit Regnum Deo & Patri , cùm evacuave-
rit omnem principatum , & poteſtatem , & virtutem : oportet autem illum
regnare , donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus . Noviſſima autem ini-
mica deſtruetur mors : omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus . Cùm autem ſub-
jecta fuerint illi omnia , tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei , qui ſubjecit
ſibi omnia , ut ſit Deus omnia in omnibus* . Tunc erit conſummatio gloriæ
ac beatitudinis in omnibus electis , per reſurrectionem corporum . Tunc
erit conſummatio gloriæ ac beatitudinis in omnibus electis , per reſurre-
ctionem corporum . Tunc erit conſummatio charitatis & pacis in Eccle-
ſia : conſummatio pulchritudinis ejus , quia non habebit ampliùs maculam,
neque rugam . Tunc denique erit conſummatio iniquitatis in Babylone , ſed
& conſummatio juſtitiæ Dei in damnatis illius civibus . *Et tunc veniet con-
ſummatio* .

XI. *Cùm ergo videritis abominationem deſolationis , quæ dicta eſt à Danie-
le Propheta , ſtantem in loco ſancto ; qui legit , intelligat* . Non movent nos
ſigna deſolationis Jeruſalem , quia præterita ſunt . Vix movent nos ſigna
terribilia deſolationis Eccleſiæ per Antichriſtum , quia futura & longè re-
mota videntur : moveat nos ſaltem deſolatio animæ per peccatum , cujus
tot exempla præſentia videmus , cujus principium in nobis gerimus , cu-
jus abominationem Scripturarum ſacrarum oracula nobis deſcribunt . *Cor-*
Pſ. 13. 1. *rupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis : non eſt qui faciat bo-
num , non eſt uſque ad unum* . Abominationis nomine idola & cultus Ido-
lorum in Scriptura ſacra deſignantur . Nonnè verò idololatriæ ſpiritalis
reus eſt , quicumque lethaliter peccat ; ſiquidem finem ultimum in crea-
tura conſtituens , Deoque illam præponens , & illi præ Deo ſerviens , il-
lam ſibi Deum facit ? *Confitentur ſe noſſe Deum , factis autem negant ; cùm*
Ad Titum 1. *ſint abominati , & incredibiles , & ad omne opus bonum reprobi* . Idolatriæ
rei ſunt peccatores , tametſi nullum ſimulachrum colant : *Serviunt enim
cupiditati triplici , vel voluptatis , vel excellentiæ , vel ſpectaculi* . Aut car-
nalibus gaudiis ſubditi ſunt , aut potentiam favent , aut aliquo ſpectacu-
S. Aug. l. de vera Relig. c. 38. lo delectati , inſaniunt . *Ita neſcientes diligunt temporalia , ut inde beati-
tudinem expectent . His autem rebus , quibus quiſque beatus vult effici , ſer-
viat neceſſe eſt . Nam quocumque duxerint , ſequitur , & quiſquis ea viſus
fuerit auferre poſſe , metuitur* . Hæc eſt abominatio deſolationis in loco
Oſeæ 9. 10. ſancto . *Facti ſunt abominabiles , ſicut ea quæ dilexerunt* . Locus Sanctus
anima noſtra unctione Spiritus ſancti in Baptiſmo Deo conſecrata : *Tem-*
1.Cor.3.17. *plum Dei ſanctum eſt , quod eſtis vos* .

Abominatio deſolationis ſtans in loco ſancto , profanatio rerum ſancta-
rum , frequens Sacramentorum abuſus , Communiones ſacrilegæ , verbi di-
vini contemptus , Miniſterii ſacri ab indignis Sacerdotibus uſurpatio &
Zach. 11. 17. executio : Abominatio deſolationis *Paſtor & Idolum , derelinquens gregem*.
Paſtor qui paſcit ſemetipſum , qui quærit quæ ſua ſunt , non quæ Jeſu
Chriſti , qui gregem verbo & exemplo non paſcit , qui Eccleſiaſticis re-
ditibus abutitur , nec fidelis eſt illorum diſpenſator , ſed prodigus in lu-
xum ac voluptates ſuas diſſipator , non conſiderans Eccleſiæ bona *paupe-
rum* eſſe *patrimonia* .

XII. *Tunc qui in Judæa ſunt , fugiant ad montes : & qui in tecto , non*

de-

Digitized by Google

deſcendat tollere aliquid de domo ſua : & qui in agro , non revertatur tollere tunicam ſuam . Divinorum judiciorum timor ad mundi fugam compellere nos debet , in quo innumeræ ſunt peccandi occaſiones , innumera pericula ; qui Dei inimicus eſt , qui à Chriſto judicandus & damnandus . Impiorum ſocietatem , mundi errores , moreſque pravos , pompas , vanitates , inſanias fugiamus . *Fugite de medio Babylonis , & ſalvet unuſquiſque animam ſuam . Nolite tacere ſuper iniquitatem ejus : quoniam tempus ultionis eſt à Domino , viciſſitudinem ipſe retribuet ei* . Sed fugiendum in montes æternos , è quibus Deus mirabiliter illuminat ; ad perfectionem evangelicam contendendum eſt , ad montem ubi Chriſtus docet , recteque vivendi præcepta tradit . *Ne* verò *quiſque tribulationibus* mundique terroribus vel amoribus *devictus , ad carnalem vitam de ſpiritali ſublimitate deſcendat , aut qui proſecerat in anteriora ſe extendens , deficiendo in poſteriora reſpiciat* . Et qui ſerit in agro Scripturarum ſacrarum , ut fructum capiat ex eo ; ſeu qui virtutes in agro animæ ſuæ colit à Deo ſatas , ipſo incrementum dante : (Dei enim agricultura ſumus :) non deſcendat in terreſtrem domum hujus habitationis , quæ diſſolvitur : corporeis affectibus , veteris hominis exuviis , quibus ſe per carnis mortificationem expoliavit , ne ſuperveſtiatur : Pallium dimittat inſtar Eliæ ad cœlum feſtinantis , id eſt terrenos omnes affectus , & quæcumque vitæ Chriſtianæ & ſalutis impedimenta . Jer. 51. 6. S. Aug. epiſt. 199. alias 80.

XIII. *Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus* . Animæ molles & effæminatæ , carnalibus deſideriis prægnantes , corpori blandientes , ut nutrix infanti ; ipſius concupiſcentiam deliciis & voluptatibus quaſi cupediis & bellariis quibuſdam nutrientes , Dei judicia fugere , extra Judæam in montes ſe recipere non poſſunt , corporis & cupiditatum ſarcina prægravatæ . Igitur *curam carnis ne feceritis in deſideriis . . . . Beatus qui tenebit & allidet parvulos ſuos ad petram* . Parvuli Babyloniæ ſuffocentur & elidantur . Quid ſunt parvuli Babyloniæ ? Naſcentes malæ cupiditates . *Quando naſcitur cupiditas , antequam robur faciat adversùm te mala conſuetudo , cùm parvula eſt cupiditas , nequaquam pravæ conſuetudinis robur accipiat , cùm parvula eſt , elide illam . Sed times ne eliſa non moriatur : ad petram elide . Petra autem erat Chriſtus* . Rom. 13. 14. Pſ. 136. S. Aug. Enar. in pſ. 136. 1. Cor. 10. 4.

XIV. *Orate autem , ut non fiat fuga veſtra in hyeme vel Sabbato* . Orate , ne refrigeſcat fides veſtra , vel charitas , otioſique in opere Dei torpeatis virtutum ſabbato & inutilitate . Orate ne hujus vitæ curis , ne ſæculi voluptatibus impediamini , quominùs mundum , peccatum , Deique judicia fugiatis . *Ad hyemem enim pertinent curæ hujus vitæ : ad ſabbatum verò crapula & ebrietas . Curæ quippè triſtes ſunt velut hyems : crapula verò & ebrietas , carnali lætitia luxuriaque cor ſubmergit atque obruit : quod malum ſabbati nomine propterea ſignificatum eſt , quia hæc erat jam , ſicuti & nunc eſt , Judæorum peſſima conſuetudo , illo die deliciis affluere , dum ſpiritale Sabbatum ignorant* . Fugiendum eſt à Deo irato ad Deum placatum , ab ejus juſtitia ad miſericordiam ; ſed fugiendum tempore opportuno . Dum tempus habemus , pœnitentiam agamus , operemur bonum : quæcumque ſaluti noſtræ obſtant impedimenta , ſine mora fugiamus . Tempus opportunum non erit hyems languentis & frigidæ ſenectutis ; tempus extremi morbi , quo infimum & corruptioni proximum corpus aggravabit animam . Tunc frigida erit voluntas , quæ toto vitæ hujus curriculo in Dei amore & mandatorum ejus obſervantia ſe non exercuit . Tunc operibus bonis vix apta erit , quæ ſemper à bonis operibus feriata eſt . Me- S. Hier. in hunc loc. S. Aug. l. 2. de conſenſu Evan. cap. 77.

tuendum, ne impotens ad bonum fiat juſto Dei judicio, illoque deſerente; qui noluit cùm poterat, Deo invitante & ſuccurrente. *Peccator quando vult non poteſt, quia quando potùit noluit, & per malum velle perdidit bonum poſſe . . . .* Pœnitentiam ſi quis poſitus in ultima neceſſitate ægritudinis ſuæ voluerit accipere, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus quod petit; ſed non præſumimus, quia bene hinc exit. *Agens pœnitentiam ad ultimum & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecùrus. Pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum . . . Vis te dubio liberare? Vis quod incertum eſt, evadere? Age pœnitentiam, dum ſanus es. Si enim agis veram pœnitentiam, dum ſanus es; & invenerit te noviſſimus dies, curre ut reconcilieris, ſi ſic agis, ſecurus es. Quare ſecurus es? Quia egiſti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuiſti. Si autem tunc vis agere pœnitentiam ipſam, quando jam peccare non potes; peccata te dimiſerunt, non tu illa . . . Ergo dimitte incertum, tene certum.*

S. Aug.

S. Aug. ſ. 391. aliàs 41. ex hom. 50.

XV. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modo, neque fiet. Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro: ſed propter electos breviabuntur dies illi.* Propter electos ex Judæis miſericors Dei providentia tempus obſidionis & vaſtationis Jeroſolymorum contraxit, ne ſupra vires tentarentur, & in tentatione deficerent. Hi electi ſunt ſervi illi Dei ex Tribubus 12. quos in Apocalypſi Angelus narratur obſignaſſe, antequam adveniret dies ille iræ divinæ. Illa enim obſignamus, quæ rectè cuſtodita volumus. Pari erga electos noviſſimorum temporum providentia, regnum & perſecutio Antichriſti contrahentur. Eadem Dei miſericordia tentationes & tribulationes attemperantur in gratiam electorum. *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere:* Eadem bonitate alios hujus vitæ periculis & tentationibus ſubtrahit, ne in illis deficiat ipſorum infirmitas. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius . . . Placita erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum, quoniam gratia Dei & miſericordia eſt in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius.* Hanc Dei curam, miſericordiam, amorem, vigilantiam, precibus noſtris ac fidelitate impetrare ac mereri ſtudeamus.

Ap. 7.

1. Cor. 10. 13.

Sap. 4. 11. 14. 15.

XVI. *Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere. Surgent enim Pſeudochriſti & Pſeudoprophetæ; & dabunt ſigna magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.* Extra Eccleſiam Catholicam toto orbe diffuſam, Chriſtus, veritas, ſalus æterna, inveniri non poteſt. Falſa doctrina eſt in materia fidei, quæ ex Scripturarum Sacrarum, aut Apoſtolicæ traditionis fonte non ducitur, ſive dogmata, ſive mores ſpectet. Unus Mediator, unum Evangelium, una Eccleſia, una fides, una Fidei regula invariabilis, & irreformabilis, quam *Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo accepit. Adverſùs Regulam nihil ſcire, omnia ſcire eſt.* Quæcumque ergo ſigna & prodigia jactentur ad peregrinarum, vel novarum doctrinarum, quæ in deſertis, aut latebris docentur, non in luce, non ſupra montem, ubi poſita Eccleſia eſt, confirmationem, mendacia ſunt & præſtigiæ. *Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.* Ne igitur circumferamur omni vento doctrinæ palearum inſtar, ſed firmas radices habeamus in fide, ut frumentum Chriſti. Quis poſſit ſingulas quaſque ſectas & hæreſes enumerare gentium ſingularum?

Tert.

Galat. 1. 8.

Si

Digitized by Google

Si autem Chriſti Eccleſia canonicarum Scripturarum divinis & certiſſimis te- S. Aug. l. de
ſtimoniis in omnibus gentibus deſignata eſt; quicquid attulerint, et undecumque unitate Eccl.
recitaverint, qui dicunt, Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic: *audiamus po-* c. 3. & 4.
tiùs, ſi oves ejus ſumus, vocem Paſtoris noſtri dicentis, Nolite credere. *Illæ*
quippè ſingulæ in multis gentibus, ubi iſta eſt, non inveniuntur: Hæc autem,
quæ ubique eſt, etiam ubi illæ ſunt, invenitur. Ergo in Scripturis ſanctis ca-
nonicis eam requiramus. Totus Chriſtus caput et corpus eſt. Caput unigenitus
Dei Filius, & corpus ejus Eccleſia, ſponſus et ſponſa, duo in carne una. Qui-
cumque de ipſo Capite ab Scripturis ſanctis diſſentiunt, etiamſi in omnibus locis in-
veniantur, in quibus Eccleſia deſignata eſt, non ſunt in Eccleſia. Et rurſus qui-
cumque de ipſo Capite Scripturis ſanctis conſentiunt, et unitati Eccleſiæ non com-
municant, non ſunt in Eccleſia; quia de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ab Ibid. c. 26.
ipſius Chriſti teſtificatione diſſentiunt .... Non eſt obſcura quæſtio, in qua vos
fallant, quos ipſe Dominus prædixit futuros atque dicturos, Ecce hic eſt Chri-
ſtus, ecce illic: Ecce in deſerto, *quaſi ubi non ſit frequentia multitudinis*:
Ecce in cubiculis, *quaſi in ſecretis traditionibus atque doctrinis. Habetis*
Eccleſiam ubique diffundi. Habetis civitatem, de qua ipſe qui eam condidit,
ait: Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. *Ipſa eſt ergo quæ non*
in aliqua parte terrarum, ſed ubique notiſſima eſt.

Ita ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi. *Iſta dubitatio Do-*
minici ſermonis ex electorum cordibus deſignatio tentationis fuit; quia qui ele-
cti ſunt ad perſiſtendum, per ſigna prædicatorum Antichriſti tentabuntur ad ca-
dendum. Per hoc enim quod dicitur, Si fieri poteſt, *hoc exprimitur, quòd ele-*
cti in corde tentabuntur. Nutant enim ſed non cadunt. Dicitur ergo. Si fieri S. Gr. M. h. 9.
poteſt, *quia trepidabunt: et tamen dicuntur electi, quia non cadunt. Dubi-* in Ezech.
tatio itaque ſermonis à Domino in electis exprimit trepidationem mentis. Quos
et electos nominat, quia cernit, quòd in fide et bono opere perſiſtunt. Hos in
fide, quæ per dilectionem operatur, perſeveraturos non ſolùm præſcivit
Deus, ſed prædeſtinavit. In his Chriſtus ſervat, quam dedit in fide ac pieta-
te fortiſſimam, liberrimam, invictiſſimam & perſeverantiſſimam, voluntatem.

XVII. *Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret uſque in Occidentem:*
ita erit adventus Filii hominis. Adventus Chriſti ad judicium, fulguris in-
ſtar manifeſtus: ſubitus, & terribilis erit. Nunc admonet miſericors Deus,
ut fugiamus ab ira ventura: *Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant* Pſ. 59. 6.
à facie arcus, ut liberentur dilecti tui. Tunc ſubitò & improvisò feriet ac
conteret reprobos: *Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.*
Ad Chriſtum convolabunt Sancti, *qui diligunt adventum* ejus, ad corpus
Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi, ſed qui dignus fuit accipere divi-
nitatem, & fortitudinem, & gloriam, & honorem, & benedictionem, &
qui ſedet in throno judicaturus gentes: ad catholicam Patris æterni victi-
mam in ara crucis pro peccatorum totius humani generis expiatione immo-
latam, cum fiducia, & fervore incredibili volabunt ſpiritales illæ aquilæ,
ejuſque immortali & glorioſo corpori in beata æternitate ſociabuntur &
conjungentur: *Aquilæ appellantur Sancti quibus innovata eſt juventus, ut*
aquilæ: & qui juxta Iſajam plumeſcunt, & aſſumunt alas, ut ad Chriſti ve- S. Hier. in
niant Paſſionem. Si irrationabiles volucres naturali ſenſu, tantis terrarum hunc loc.
ſpatiis, & maris fluctibus ſeparatæ, parvum cadaver ſentiunt, ubi jaceat;
quantò magis nos, & omnis multitudo credentium debet ad Chriſtum fe-
ſtinare, Paſſionem ejus adorare & meditari, ad ſanctiſſimum Corpus in
venerabili Euchariſtiæ Sacramento adorandum, & dignè manducandum con-
gregari? Sed ut dignè manducemus, aquilarum inſtar ad alta contendere S. Joa. Chryſ.

debe-

debemus, & nihil cum terra habere commune, neque ad inferiora trahi & repere; ſed ad ſuperiora ſemper volare, & Solem juſtitiæ propiùs intueri. Aquilarum enim, non graculorum eſt hæc menſa.

XVIII. *Statim autem poſt tribulationem dierum illorum, Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & Stellæ cadent de cælo, & Virtutes cælorum commovebuntur.* Signa illa terribilia venturi judicis iram demonſtrabunt, cùm *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace juſtitiam, & accipiet pro galea judicium certum, ſumet ſcutum inexpugnabile æquitatem: acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos.* Juſtè porrò qui creaturis abuſi ſunt ad Creatoris offenſam, per creaturas puniri incipient. Sol, Luna, & Stellæ lucis ſuæ uſuram negabunt impiis, ex illa nocte deficientis mundi, ad æternas inferorum tenebras tranſituris. Sed & Sol juſtitiæ illis in perpetuum obſcurabitur, & occidet, ſine ſpe luminis, quo in viam ſalutis, à qua erraverunt, reduci umquam poſſint: *Sol obſcurabitur.* Fides, quæ modò lucet ut Luna in tenebris, non recreabit illos lumine ſuo: Dei notitiam non habebunt, niſi ad cumulum deſperationis, ut acerbior illis ſit damnatio, dum ſemper cogitabunt, quale quantumque bonum culpa ſua amiſerint. Deipara Virgo, quæ *pulchra ut Luna* prædicatur, nullum reprobis patrocinium in judicii die præſtabit. Eccleſia nullum ſuffragium, nullum auxilium iis impertiet, qui ad Chriſti corpus non pertinebunt, & in perpetuum ab eo excommunicabuntur: *Et Luna non dabit lumen ſuum.* Sancti qui velut Stellæ in firmamento lucent, illos non juvabunt, imò illos judicabunt cum Chriſto, & in iræ ac juſtitiæ ejus affectum tranſibunt, lavantes manus ſuas, in ſanguine peccatorum: *Abſorpti ſunt juncti Petræ judices eorum.* Angeli quondam ipſorum cuſtodes, illos accuſabunt, quòd tot Dei beneficiis, illorum cura, monitis, protectione tam indignè abuſi ſint: *Et virtutes cælorum commovebuntur.*

Sap. 5.

Pſ. 140.

XIX. *Et tunc parebit ſignum Filii hominis in cælo: & tunc plangent omnes tribus terræ; & videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli, cum virtute multa & majeſtate.* Crux Chriſti quæ nunc ſignum eſt contradictionis impiis & carnalibus hominibus, in die judicii ſignum illis erit ruinæ & damnationis. Quantus erit terror *Inimicorum crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt*, cùm ſignum crucis in nubibus coruſcare videbunt inſtar ſolis? Quod ſolatium, quæ lætitia electorum, qui crucem ſuam ferentes, ſecuti ſunt Chriſtum, cruci cum ipſo confixi? Plangamus nunc peccata noſtra ex verà ſinceraque contritione, ne tunc plangamus ex deſperatione: cruci Chriſti nunc adhæreamus ad ſalutem, ne illam tunc videamus ad confuſionem. Si tuleris crucem in hac vita, ſi Chriſtum crucifixum fueris imitatus, tunc ad vocem tubæ paventibus impiis, tu gaudebis. *Judicaturo Domino lugubrè mundus immugiet: tribus ad tribum pectora ferient: potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt: exhibebitur cum prole ſua verè tunc ignitus Jupiter; adducetur & cum ſuis ſtultus Plato diſcipulis: Ariſtotelis argumenta non proderunt: tunc tu exultabis, & videbis, & dices: Ecce crucifixus Deus meus, ecce Judex, qui obvolutus pannis in præſepio vagiit: hic qui matris geſtatus ſinu, hominem Deus fugit in Ægyptum: hic veſtitus coccino: hic ſentibus coronatus. Cerne manus, Judæe, quas fixeras: cerne latus, Romane, quod foderas: videte corpus, an idem ſit, quod dicebatis nocte ſuſtuliſſe diſcipulos.* Tunc ſignum redemptionis tuæ cum fiducia & gaudio conſpicies: *Reſpicite & levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra* (inquit Chriſtus.)

S. Hier. Ep. 1.

Luc. 21. 28.

Hinc

Hinc judicii dies à Tertulliano vocatur *Dies Chriſtianæ exultationis*.

Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli, cum virtute multa & majeſtate. Ipſe videbitur terribilis, qui viſus eſt contemptibilis. *Demonſtrabit potentiam, qui demonſtravit patientiam. In cruce patientia erat, in judicio potentia erit. Apparebit enim homo judicans, ſed in claritate: quia ſicut eum vidiſtis ire, dixerunt Angeli, ſic veniet. Forma ipſa veniet ad judicium; ideò videbunt illum & impii: nam formam Dei non videbunt. Apparens in hominis formam, dicet*, Ite in ignem æternum, *ut impleatur quod dixit Iſaias*, Tollatur impius, ut non videat claritatem Domini: *Tollatur, ut non videat formam Dei*. O Domine, *Fac mecum ſignum in bonum, ut videant qui oderunt me, & confundantur*. In judicio confundentur perniciosè, qui modò nolunt confundi ſalubriter. *Præbet illis Deus modò aditum ſalubris confuſionis, ſi non contemnant medicinam confeſſionis. Si autem modò nolunt confundi, tunc confundetur, quando deducent eos ex adverſo iniquitates eorum. Quomodo confundetur? Quando dicent*, Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum & in ſimilitudinem improperii: nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei. Quid nobis profuit ſuperbia? *tunc dicent: modò dicant, & ſalubriter dicunt. Convertatur enim unuſquiſque ad Deum humilis, et modò dicat, Quid mihi profuit ſuperbia? et audiat ab Apoſtolo*: Quam enim gloriam habuiſtis in his, in quibus nunc erubeſcitis? *Videtis eſſe et modò confuſionem ſalubrem in loco pœnitentiæ; tunc autem ſeram, inutilem, infructuoſam*. Quid nobis profuit ſuperbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia tamquam umbra. *Quid enim, quando hic vivebas, non videbas quia tranſibant omnia iſta tamquam umbra? Tunc relinqueres umbram, et eſſes in luce: non poſtea diceres*, Tranſierunt omnia velut umbra, *quando ab umbra in tenebras iturus es*.

S. Aug. enar. in pl. 85.
Cap. 4.
Rom. 6. 22.

XX. *Et mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos ejus*, &c. In electorum ſocietate nemo locum habebit, niſi qui membrum fuerit Eccleſiæ Catholicæ toto orbe diffuſæ, & ſecundùm ejus mores, Chriſtique legem vixerit. Ad hanc vocant Angeli viſibiles, Prædicatores Apoſtolici cum tuba & voce magna verbi Dei; quibus Dominus ait: *Clama, ne ceſſes quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum*. Qui ad hujus tubæ vocem non excitatur, qui Domino exercituum non paret; qui contra hoſtes ſalutis noſtræ, carnem, mundum, diabolumque non pugnat; qui in caſtris pœnitentiæ Chriſtianæ, ſub vexillo crucis, non meretur, ad Eccleſiam electorum in voce noviſſimæ tubæ non congregabitur.

Iſai. 58. 1.

XXI. *Ab arbore autem fici diſcite parabolam: Cùm jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas: ita & vos cùm videritis hæc omnia, ſcitote quia propè eſt in januis*. Prædicit æſtatem tunc ſpiritalem, tranquillitatemque à fluctibus hujus vitæ juſtis hominibus futuram, quorum vita ſpiritalis tempore mortalis hujus vitæ abſcondita eſt, ut arborum vita hyberna tempeſtate: *Mortui enim eſtis* (inquit Apoſtolus) *et vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Reprobis autem è contrario hyemem ac terribiles tempeſtates, poſt æſtivam tranquillitatem venturas prænuntiat: quod paulò poſt confirmavit, dicens, laſcivè illis viventibus diem illum eſſe venturum. *Sicut autem in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis*, &c. Lugendus hominum ſtupor, qui Dei & judiciorum ejus immemores, vitæ præſentis curis ita implicantur, voluptatibus ſic immerguntur, ut, nec prædictionibus, nec adhortationibus, nec promiſſionibus, nec minis

S. Jo. Chryſ. Hom. 78. in Matth.
Gloſſ. 3. 3.

nis excitentur ad cogitandum ſeriò de noviſſimis ſuis, de morte, de judicio; de impiorum æterna damnatione, de ſanctorum æterna beatitudine.
Pſ. 9. *Non eſt Deus in conſpectu ejus: inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore.*
Eccl. 7. *Auferuntur judicia tua à facie ejus ..... In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, et in æternum non peccabis.* Jam tunc noviſſimæ tubæ clangore, quem in Evangelio audimus, excitati, Deum timeamus, illumque, ut par eſt, colentes, & mandata ejus fideliter ſervantes, ad judicium nos præparemus. *Timete Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus.* Timeamus, ſed timore caſto, qui cum ſummo deſiderio & amore
2. Tim. 4. cohæret, quo pii cujuſque pectus accenditur. Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, (inquit Apoſtolus) *quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus ju-*
S. Aug. Epiſt. 199. alias 80. *dex: non ſolum autem mihi, ſed & iis qui diligunt adventum ejus.* Ille autem diligit adventum Domini, *qui eum ſinceritate fidei, firmitate ſpei, ardore charitatis expectat:* Qui piè vivendo, ad diem vitæ ſuæ noviſſimum ſe præparat. Ideò adventus ſui ad judicium diem & horam Chriſtus hominibus ignotam eſſe voluit, ut eorum ſolicitudinem & vigilantiam excitaret, ſemperque ad comparentum coram ejus tribunali, & ad reddendam de operibus ſuis rationem parati eſſent. *Tunc enim unicuique veniet dies ille, cùm venerit dies, ut talis hinc exeat, qualis judicandus eſt illo die. Ac per hoc vigilare debet omnis Chriſtianus, ne imparatum inveniat eum Domini adventus. Imparatum autem inveniet ille dies, quem imparatum invenerit ſuæ vi-*
Luc. 21. 34. 35. 36. *tæ hujus ultimus dies.* Quamobrem *Attendite vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula et ebrietate, et curis hujus vitæ, et ſuperveniat in vos repentina dies illa: tamquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, et ſtare ante Filium hominis.*

XXII. *Sicut enim erant diebus Noe, ante diluvium, comedentes, et bibentes, nubentes, et nuptui tradentes, uſque ad eam diem quo intravit Noe in Arcam, et non cognoverunt, donec veniat diluvium, et tulit omnes: ita erit*
S. Aug. en. in Pſ. 120. „ *et adventus Filii hominis.* Quid ergo? Peribunt ne omnes qui iſta faciunt?
„ Non, ſed qui de iſtis præſumunt; ſed qui iſta Deo preferunt, ſed qui
„ propter hæc Deum offendere citò parati ſunt. At verò *qui iſtis omnibus, aut non utuntur, aut utuntur tanquam non utentes, plus præſumentes de illo qui dedit, quam de his quæ data ſunt, et intelligentes in his ejus conſolationem et miſericordiam; et non ſunt occupati donis, ne à Donatore ruant; qui tales ſunt, non illos inveniet imparatos hora illa ſicut fur.*

XXIII. *Tunc duo erunt in agro: unus aſſumetur, et unus relinquetur. Duæ molent in mola: una aſſumetur, & una relinquetur.* Ex omni ſtatu & conditione quantumvis obſcura & vili, Deus aliquos elegit & aſſumit ad Regnum gratuito miſericordiæ ſuæ dono; alios relinquit in maſſa perditionis juſto ſemper judicio. Nec rude ingenium, nec deſpecta conditio cuiquam obſtat, quò minùs ad cœli gloriam aditus ei pateat, modò mandata Dei ſervet, eumque ex toto corde diligat ſua conditione benè utatur, laboreſque manuum ſuarum offerat Deo, ut media pœnitentiæ & ſalutis. *Duo in agro: duæ in mola*, &c. Molendi ac pinſendi tritici cura, propria erant ancillarum. Oſtendit itaque Chriſtus Regni ſui diſcrimen à Regnis terrenis. Nam in Regnis mundi, fœminæ ab omnibus officiis civilibus, vel publicis remotæ ſunt: ſervi verò multò magis: at Chriſtus mulieres, etiam ſervas, ad Regnum ſuum aſſumit. *Omnes filii Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu ...... Non eſt ſervus, neque liber: non eſt maſcu-*

maſculus, neque fœmina. Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu. In omni Galat.3.26.28. conditione & ſtatu ſalu æterna ſperanda; in nullo ſtatu, nulla in conditione præſumendum, ſed cum timore & tremore, Chriſtianæ vitæ, illiuſque ſtatus & conditionis officia, ſecundùm Chriſti legem implenda ſunt. *Duo erunt in agro: unus aſſumetur, & unus relinquetur. Duæ molent in mola: una aſſumetur, & una relinquetur.* Addit Chriſtus apud Sanct. Lucam: *Erunt duo in lecto uno: unus aſſumetur, & unus relinquetur.* “Quoniam diem S.Aug. En. in Ps. 36. ſer. 1. noviſſimum ſcimus venturum, utiliter autem ſcimus venturum, & utiliter ignoramus, quando venturus ſit, paratum cor habeamus benè vivendo; & non ſolùm timeamus venturum illum diem, ſed & amemus. Dies quippè ille ſicut infidelibus laborem auget, ſic fidelibus finit. Quid autem horum duorum eſſe velis, antequam veniat, nunc eſt in poteſtate; cùm venerit, non erit. Elige ergo cùm tempus eſt: quia Deus quod miſericorditer occultat, miſericorditer differt. Jam verò quia in quocumque genere vitæ, quod habet aliquam profeſſionem, non omnes inveniuntur probi, non omnes reprobi, ex hoc apparet, quia de quibuſdam hominum generibus, quæ per ſimilitudines in Evangelio propoſita audivimus, ſic concluditur: *Unus aſſumetur, & unus relinquetur.* Aſſumetur bonus, relinquetur malus. Videntur duo in agro; eadem profeſſio eſt, ſed non idem cor. Profeſſionem vident homines, cor novit Deus .... *Videntur mihi in agro laborare, qui præſunt Eccleſiis: ſicut Apoſtolus dicit,* Dei agricultura, Dei ædificatio eſtis. *Nam & architectum ſe dicit:* Ut ſapiens architectus fun- 1. Cor. 3.9. & 10. damentum poſui: *& agricolam, cum dicit:* Ego plantavi Apollo rigavit, ibid.6. ſed Deus incrementum dedit. *In molentino duas dixit, non duos; credo, quòd hæc figura ad plebes pertineat: quia Præpoſiti regunt, plebes reguntur. Et molendinum puto dictum mundum iſtum; quia rota quadam temporum volvitur, & amatores ſuos conterit. Sunt ergo qui de actionibus mundi non recedunt: ſed tamen & ibi alii benè operantur, alii malè: alii ſibi amicos faciunt de mammona iniquitatis, à quibus recipiantur in tabernacula æterna, quibus dicitur,* Eſurivi, & dediſtis mihi manducare: *alii iſta negligunt, quibus dicitur,* Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare. *Proinde, quia de his qui verſantur in negotiis & operibus hujus mundi, alii diligunt benefacere indigentibus, alii negligunt: tamquam de duabus in molendino una aſſumetur, & una relinquetur. Lectum autem poſitum arbitror pro quiete; quia ſunt qui neque actiones mundi pati volunt, ſicut ſunt conjugati homines, habentes domos, familias, filios; neque aliquid in Eccleſia agunt, ſicut Præpoſiti velut in agricultura laborantes; ſed velut ad hæc infirmi, ſecedunt ad otium, & quieti eſſe diligunt; veluti memores infirmitatis ſuæ, non ſe committentes magnis actionibus, & quodammodo in ſtrato infirmitatis rogantes Deum. Et ipſa profeſſio habet bonos, habet fictos: proinde etiam ex his unus aſſumetur, & unus relinquetur. Ad quamcumque profeſſionem te converteris para te pati fictos: alioquin ſi te non paraveris, invenies quod non ſperabas, & deficies, aut perturbaberis. Ad omnia ergo te paratum facit qui tibi loquitur, cùm tempus eſt & illi loquendi, nondum judicandi; & tibi audiendi, nondum fruſtra pœnitendi.*”

XXIV. *Vigilate ergo, quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit,* &c. Quàm vigilantes ſumus ad acquiſitionem & conſervationem bonorum temporalium! Quàm deſides, quàm ſomnolenti ad æternorum adeptionem, ad gratiæ & donorom ſpiritualium conſervationem! Vigilemus, ne nos ultimus dies imparatos inveniat. Non otioſa ſit, ſed actuoſa vigilantia noſtra; vigilantia examinis peccatorum noſtrorum, illa ut per pœni-

tentiam emendemus : vigilantia attentionis ad officia noſtra, ut illa impleamus : vigilantia applicationis ad bona opera, ut illis Deum promereamur, & per illa vocationem noſtram certam faciamus. Ne dicas, Faciam quod volo, Deus bonus eſt; quando me convertero, ignoſcet mihi. Ita planè dic tibi, Si craſtinus dies certus eſt tibi. Nonnè ad hoc te admonet Scriptura, dicens : *Ne tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem ; ſubitò enim veniet ira ejus, & in tempore iracundiæ diſperdet te?* Ecce ad utrumque vigilavit pro nobis providentia Dei. *Ne deſperando augeamus peccata, propoſitus eſt pœnitentiæ portus : rurſus ne ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus.*

S.Aug. ſ. 352. alias 27. inter hom. 50.

Eccl. 5. 8. & 9.

XXV. *Quis putas eſt fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore? Beatus ille ſervus, quem cùm venerit dominus ejus, invenerit ſic facientem. Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.* Quamvis omnes vigilare debeant, ut ſervi dominum ſuum expectantes ; multò magis tamen Chriſti & Eccleſiæ » Miniſtri, quorum officia hìc deſcribit Dominus. Quæ eſt hujus Domini » familia? Illa eſt, quam ipſe de manu inimici redemit, & ſuo dominio » mancipavit, Eccleſia ſcilicet Catholica, quæ per orbem terræ copioſa » fertilitate diffunditur, & redemptam ſe pretioſo Domini ſui ſanguine glo» riatur. *Filius enim hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.* Grex ergo boni Paſtoris, ipſa eſt » familia Redemptoris. Diſpenſatores, Apoſtoli, & eorum ſucceſſores Epi» ſcopi. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*, (inquit Apoſtolus) Et, *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem.* Horum officia ſunt. 1. Ut ſuper familiam Domini ab ipſo conſtituantur, non intrudantur, non irrepant, non ambiant ſacrum principatum : *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret.* 2. Se tamquam ſervos gerant, non dominos in Eccleſia: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum : neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè : neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* 3. Fidelis ſit & prudens ſervus : Fidelis, ut fallere nolit : prudens, ut falli non poſſit. Fidelis, qui non ſua, ſed Domini lucra, gloriam, & familiæ ejus utilitates quærat : prudens, qui cum judicio illud faciat, mediiſque utatur idoneis. Fidelis in omnibus, & in modicis & in magnis : prudens in conſiliis, in verbis, in operibus ; non prudentia carnis, ſed ſpiritus. 4. Conſervis cibum diſpenſet, non ex propria penu, ſed ex cellario Domini, ex Scripturis ſacris & traditione : Verbum enim Dei cibus eſt animarum. *Non aliud eſt ſpiritale triticum, quàm Chriſtianæ Fidei venerabile Sacramentum. Hujus tritici menſuram vobis in nomine Domini damus, quoties illuminati dono gratiæ ſpiritalis, ſecundùm regulam veræ fidei diſputamus : & eamdem tritici menſuram per Dominicos diſpenſatores accipitis, cum quotidie per Dei famulos verbum veritatis auditis. Ex ipſa, ſicut Deus dividit, univerſi paſcamur; inde alimenta bonæ vitæ ſumantur, ut ad æternæ vitæ præmia pervenire poſſimus, in illum credentes, in illo ſperantes, illum præ omnibus & in omnibus diligentes ; qui ſe ipſum nobis & alimentum præſtat, ne deficiamus in via ; & præmium ſervat, ut gaudeamus in patria.* 5. Conſervis det cibum *in tempore*. Tempus autem ſemper opportunum eſt, ſemper urget. Miniſterio verbi, Sacramentorum adminiſtrationi, Doctrinæ Chriſtianæ traditioni, procurationi ſalutis animarum, continua vigilantia, ſtudioque indefeſſo

S.Fulgent. ſer. de Diſpenſatoribus Dom.

Matth. 20.

1. Cor. 4.
Ad Tit. 1.

Heb. 5. 4.

1. Petr. 5. 2. & 3.

S.Fulgen.

deſeſſo incumbendum eſt; quia omni hora plurimos deficere poteſt tempus, ex cujus bono uſu pendet beata æternitas. *Beatus ille ſervus, quem cùm venerit dominus ejus, invenerit ſic facientem*; in ſacro miniſterio aſſiduum, vigilem, ferventem, fidelem, prudentem; unius Domini gloriam quærentem; illi uni placere ſtudentem, cui ſe probavit. *Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum*. Quænam bona? Deus ipſemet, *Omne bonum*. Æquum eſt, ut illi nos totos devoveamus, illique alacriter ſerviamus omni tempore, qui ſe ipſum nobis præmium daturus eſt in æternitate.

XXVI. *Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere conſervos ſuos, manducet autem & bibat cum ebrioſis: veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat: & dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis. Illic erit fletus, & ſtridor dentium*. Mali Miniſtri & Prelati onus Angelicis humeris formidandum, ſine metu, ne dicam ſine fide judiciorum Dei & adventus Chriſti, ſubeunt: multos annos ſibi pollicentur; nec Paſtorum Principi cogitant ſe reddituros eſſe de cura gregis, Domino de diſpenſatione & adminiſtratione familiæ rationem. 2. Officium ac Miniſterium ſacrum negligere parum illis eſt: in Clero dominari volunt, ſuaque auctoritate in aliorum injurias ac tyrannidem abutuntur, Non ſunt *forma gregis*, niſi violenta, quæ in ſubjecto non manet, niſi ad ejus perniciem ac deſtructionem: cùm è contrario forma naturalis (cui boni Prælati ſimiles ſunt) in ſubjecto ſpontè diuque reſideat ad ejus perfectionem. 3. Voluptatibus ſuis ac genio indulgent, luxuque, lautitia, conviviis, ludis celebres, cum hominibus ſui ſimilibus ſocietatem ineunt, ſeque in illorum conſuetudinem ac familiaritatem penitùs immergunt, patrimonium Crucifixi profundentes ac decoquentes. Paſcunt ſemetipſos; incraſſati, impinguati, dilatati recalcitrant, ſuperiores contemnunt, æquales faſtidiunt, opprimunt inferiores; obliviſcuntur Dei Creatoris ſui, Chriſti Redemptoris & magni Paſtoris animarum, omniumque officiorum ſuorum. Verùm Dominus qui fideles prudenteſque Miniſtros magnis præmiis donat, pravos terribilibus pœnis afficiet. 1. Oblivionem judiciorum Dei, & infidelitatem in ſacro miniſterio, improviſa morte, repentina iræ ac furoris ſui oppreſsione vindicabit. 2. Abuſum auctoritatis Eccleſiaſticæ plectet æterna ſeparatione à ſocietate Eccleſiæ triumphantis, & conſortio Sanctorum. 3. Mollem voluptariamque vitam æterno fletu ac ſtridore dentium ulciſcetur. *Quamquam ergo in commune nos ad indefeſſam vigilantiæ curam* Dominus *adhortetur, ſpecialem tamen populi Principibus, id eſt, Epiſcopis, in expectatione adventuque ſuo ſolicitudinem mandat. Hunc enim ſervum fidelem atque prudentem, præpoſitum familiæ ſignificat, commoda atque utilitates commiſſi ſibi populi curantem. Qui ſi dicto audiens, & præceptis obediens erit, id eſt, ſi doctrinæ opportunitate & veritate infirma confirmet, diſrupta conſolidet, depravata convertat, & verbum vitæ in æternitatis cibum alendæ familiæ diſpendat, atque hæc agens hiſque immorans deprehendatur, gloriam à Domino tamquam diſpenſatar fidelis & villicus utilis conſequetur, & ſuper omnia bona conſtituetur; id eſt, in gloria Dei collocabitur, quia nihil ſit ultra, quod melius ſit. Quod ſi contuens longam Dei patientiam, quæ in profectum humanæ ſalutis extenditur, adverſùm conſervos inſoleſcet, & ſæculi malis, vitiiſque ſe tradet, præſentium tantùm curam in cultu ventris exercens: deſperata die Dominus adveniet, eumque à bonis quæ ſpoponderat dividet, portionemque ejus cum hypocritis in pœnæ æternitate conſtituet, quia adventum deſperaverit*, S.Hil.c.27. in Matth.

rit, quia mandatis non obtemperaverit, quia præſentibus ſtuduerit, quia vita gentium vixerit; quia deſperatione judicii, commiſſam ſibi familiam fame, ſiti, cæde vexaverit.

CAPUT XXV.

Senſus Litteralis.

Judit. 14.11. pſ. 45. Cant. Cant.

S. Hier. in hunc loc.

2. Cor. 11.2.

I. *TUnc ſimile erit Regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obviam ſponſo & ſponſæ.* Cùm improviſus ad judicandum vivos & mortuos venero, Eccleſia mea ex hoc mundo collecta, ſimilis erit decem virginibus. Parabola ſumpta eſt ab antiquo ritu, quo ſicut ſponſo juvenes, ita ſponſæ virgines honoris cauſa adjungebantur, quæ ipſa nocte nuptiarum in ſponſæ ædibus adventum ſponſi expectabant, & ſponſo in domum ſponſæ venienti, cum facibus nuptialibus occurrebant, qui eam inde cum ſociis virginibus in domum ſuam, vel aliam duceret, ubi nuptiarum pompa celebraretur. Per *virgines* hic omnes ſolique Chriſtiani ſignificantur, propter integritatem fidei, & quòd hujus ſæculi pollutionibus ſe renunciare in baptiſmo profeſſi fuerint. *Decem* dicuntur, quia vix pauciores erant in nuptiis Hebræorum. Per *lampades* fides ſignificatur, quæ accenditur, cùm operibus bonis quoquo modo lucet. *Sponſus Chriſtus eſt.* Exiiſſe dicuntur obviam ſponſo & ſponſæ per anticipationem; quando enim in occurſum iverint, inferiùs narratur. His verbis, *Et Sponſæ*, nihil eſt in Textu Græco quod reſpondeat; ſed ſponſo duntaxat occurriſſe dicuntur. *Et ſponſæ*, addunt Vulgata noſtra Latina, & Syriaca Verſio: atque ita legiſſe videtur Origenes. Suſpicantur viri eruditi, omiſſum ab his, qui non videbant, quomodo virgines, id eſt, fideles, dicerentur *ſponſæ occurrere*, cum ipſi ſint Eccleſia, id eſt ſponſa, de quibus Apoſtolus ſcribit: *Deſpondi enim vos uni in viro virginem caſtam exhibere Chriſto.* Sed id neminem movere debuit: In parabolis enim & comparationibus non ſunt premendæ & ſcrupuloſiùs examinandę partes ſingulę, ſed intuendus parabolæ ſcopus ac finis, cujus reſpectu quadam ſignificant, aliæ verò acceſſionum & ornamentorum loco ſunt habendæ. Scopus autem hujus parabolæ eſt, quem Chriſtus Ipſe indicat his verbis: *Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam.* Debere nos ſcilicet ſemper eſſe ſolicitos de vita rectè inſtituenda, & ad reddendam illi de operibus noſtris rationem paratos. *Sponſus & ſponſa Dominus noſter Deus* (inquit S. Hilarius) *Nam ut ſpiritus carni, ita ſpiritui caro ſponſa eſt. Sed tuba excitante, ſponſo tantùm obviam proditur: erant enim jam ambo unum, quia in gloriam ſpiritalem humilitas carnis exceſſerat.*

S. Aug. ſ. 93. aliàs 23. de Verbis Do. item Epiſt. 140. aliàs 120. c. 31. & l. Quæſtion. 83. Quæſt. 59.

II. *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.* Pars eorum erant fatuæ, pars prudentes. Bonis enim mali ſunt permixti in Eccleſia, donec ad nuptiarum aulam, quod cœlum eſt, pervenerint. Illarum porrò imprudentia in eo poſita fuit, quòd oleum ſibi non comparaverint, quod lampadibus, moram faciente ſponſo, infundi poſſet, earumque lucem fovere, ac perennem ſervare. *Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum: prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.* Per *oleum* quod cæteris ſupernatat liquoribus, charitas ſignificatur: Per *vaſa* indicantur corda, in quibus diffunditur charitas per Spiritum ſanctum.

Fatuæ

Fatuæ ergo virgines non ſumpſerunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus , quod prudentes fecere : quia ſatis ipſis viſum eſt , ſi lampades earum externo ſplendore bonorum operum , quæ ſive timore , ſive cupiditate rerum temporalium , ſive deſiderio gloriæ , & laudis humanæ ediderunt , lucerent coram hominibus ; ſibi autem non providerunt , ut charitatem intùs haberent , qua ſine fidei lampas Chriſtianis non ſufficit , ut in occurſum Chriſti pergant , ab eoque ad nuptiale convivium admittantur .

III. *Moram autem faciente ſponſo , dormitaverunt omnes , & dormierunt .* Sponſo , ultra quàm ſperabant , adventum ſuum in ædes ſponſæ ad eam ducendam differente , nictare cœperunt omnes oculis gravatis , & tandem ſopore victæ , omninò dormierunt . Chriſto adventum ſuum ad judicium protrahente , omnes in varias ægritudines & languores mortis prænuntios inciderunt , & tandem ſomno mortis dormierunt . Quo de ſomno Apoſtolus ſcribit : *De dormientibus nolo vos ignorare , fratres , ut non contriſtemini , ſicut & cæteri qui ſpem non habent .* De dormientibus , id eſt , de his qui mortui ſunt . Quare enim dormientes vocantur , niſi quia ſuo die reſuſcitantur ? Ergo dormierunt omnes . Fatua ſit virgo , prudens ſit virgo , ſomnum mortis omnes patiuntur . Moram ſponſi , pœnitentiæ ſpatium , S. Hilarius interpretatur . 2.Teſſ.4.12. S. Hilar.c.27. in Matth.

IV. *Media autem nocte clamor factus eſt : Ecce ſponſus venit , exit obviam ei .* Nocte profundiſsima , hora inexpectata , clamor factus eſt , qui nocte latiùs auditur : *Ecce ſponſus venit* , &c. Quando non ſeparatur , quando non creditur , Chriſtus ad judicium venit . *Nocte media clamor , cunctis ignorantibus , tubæ vox eſt Domini præcedentis adventum , & univerſos , ut obviam ſponſo exeant , excitantis* . Nox igitur ibi poſita eſt pro ignorantia . *Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ , & ornaverunt lampades ſuas* . Omnes , canente noviſsima tuba , reſurrexerunt . *Venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt , audient vocem Filii Dei ; & qui audierint , vivent : & procedent , qui bona egerunt , in reſurrectionem vitæ ; qui verò mala egerunt , in reſurrectionem judicii .* Lampadum compoſitio & ornatus , præparatio qualiſcumque eſt , ad reddendam operum ſuorum rationem , quæſita boni operis conſcientia , velut luce in corporum lampadibus lucente . Quam ſibi deficere cùm tardiùs animadvertiſſent , *Fatuæ ſapientibus dixerunt : Date nobis de oleo veſtro , quia lampades noſtræ , extinguuntur* . Charitate veſtra , & meritis nobis ſuccurrite , cùm boni operis conſcientia , quæ charitatis effectus eſt , nos deficiat : & opera quæ ſplendere hominum oculis videbantur , charitatis igne deſtituta , in conſpectu Dei tenebræ ſint . S. Hilar. Joa. 5.20.

V. *Reſponderunt prudentes , dicentes : Nè fortè non ſufficiat nobis & vobis ; ite potius ad vendentes , & emite vobis .* Non deſperationis , ſed piæ humilitatis vox iſta eſt , *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis* . In tremendo enim Chriſti judicio vix ipſa ſibi ſufficit bona conſcientia , ut ſibi teſtimonium perhibeat . *Quis enim gloriabitur mundum ſe habere cor* , in conſpectu ejus , qui *juſtitias judicabit ? Væ etiam laudabili hominum vitæ , ſi remota miſericordia , diſcutias eam* (Domine .) Iſta verò verba , *Ite potiùs ad vendentes , & emite vobis* , non conſilii , ſed ironiæ & obliquæ exprobrationis verba ſunt . Cùm in mundo eſſetis , ante ſponſi adventum , tempus erat emendi olei , merita comparandi : nunc tempus non eſt amplius . Ite ergo ad eos , quorum gratiam & laudem quærebatis , vel à quibus commoda temporalia ſperabatis ; ite ad eos , quibus ut placeretis , bona aliqua feciſtis opera , exteriùs dumtaxat micantia , non igne charitatis , non oleo Sancti Spiritus accenſa . Prov.20.8.9. S. Aug.

VI. *Dum*

Digitized by Google

VI. *Dum autem irent emere, venit ſponſus; & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt janua.* Dum autem alienam opem & ſolatium fruſtra quærerent, venit ſponſus ad ſponſæ domum, & quæ paratæ erant, adornatis & accenſis lampadibus, teſtimonium ſcilicet perhibente bona conſcientia, fide non ficta, & charitate ardente in corde puro, intraverunt cum eo in domum convivii nuptialis, in gaudia æterna: & ingreſſis omnibus *ad cœnam nuptiarum Agni*, glorificata cum Chriſto Eccleſia, membris omnibus ad totum collectis, & cum glorioſo capite in æternum conjunctis, clauſa eſt janua, nemini umquam aperienda: *Non enim poſt judicium patet precum aut meritorum locus.*

Apoc. 19.

S. Aug. l. qu. 83. qu. 59.

VII. *Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille reſpondens ait: Amen dico vobis, neſcio vos.* Noviſſimè verò, cùm olei emendi, cùm meritorum comparandorum tempus præteriiſſet, fatuæ virgines, Chriſtiani charitate & meritis deſtituti, præ anguſtia ſpiritus gementes, Dei miſericordiam fruſtra implorarunt, dicentes, *Domine, Domine, aperi nobis....* Non enim (inquit alibi Chriſtus:) *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Cælorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei, ipſe intrabit in Regnum Cælorum.* Illis itaque reſpondebit: *Neſcio vos.* Non habeo vos ut meas, nuptiiſque meis ac æterna fælicitate dignas.

VIII. *Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam*, qua Sponſus veniet. In quibuſdam Codicibus Græcis habetur: *In qua filius hominis veniet.* Quod interpretamentum ex margine in textum irrepſiſſe, melioris notæ Codices, Latina Verſio Vulgata, Syriaca, & Arabica, quæ illud non habent, manifeſtè probant.

IX. *Sicut enim homo peregrè proficiſcens vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique ſecundùm propriam virtutem: & profectus eſt ſtatim.* Eumdem eſſe hujus parabolæ ſcopum ac finem, qui præcedentis, hæc indicat conjunctio, *Sicut enim*: Ut ſcilicet Apoſtoli & Chriſtiani omnes intelligerent, qua ſolicitudine & diligentia parare ſe deberent ad reddendam Chriſto judici, in noviſſimo die, omnium operum ſuorum, acceptorumque à Deo donorum rationem. Eademne ſit, an diſtincta parabola, quam S. Lucas c. 19. alio loco, alia occaſione, aliis etiam verbis à Chriſto narrat propoſitam, ſacri diſſentiunt Interpretes. Diverſam S. Joan. Chryſoſt. eamdem SS. Ambr. & Hieron. cenſent: hanc quæſtionem S. Aug. in lib. *de conſenſu Evangeliſtarum* non attingit. Ut ut eſt, idem eſt finis utriuſque. *Sicut enim homo peregrè proficiſcens vocavit ſervos ſuos*, &c. id eſt: Sic agetur cum hominibus in noviſſimo judicio, ſicut ageret homo nobilis, qui in regionem longinquam proficiſcens vocavit ſervos ſuos, & diſtribuit illis bona ſua, ut negotiarentur, & lucrum illi parerent; redux verò ab illis rationem exegit. Homo peregrè proficiſcens, Chriſtus eſt in Cœlum aſcendens, unde nonniſi longo poſt tempore, in fine ſcilicet ſæculorum, eſt rediturus: Abiens verò, inæqualia dona ſervis ſuis, Eccleſiæ miniſtris, imò fidelibus omnibus dedit, quæ vel in aliorum, vel in propriam ſalutem, ſemper autem in utilitatem ac gloriam Domini, qui illa contulit, impendentes, fidelitatem ſuam, induſtriam, ac ſtudium in re ejus amplificanda illi probarent. Confer cum 1. ad Corinthios c. 12. *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus: & diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus: & diviſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem*

datur

datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem . Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ : alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eumdem Spiritum : alteri fides in eodem Spiritu : alii gratia ſanitatum in uno Spiritu : alii operatio virtutum , alii prophetia , alii diſcretio ſpirituum , alii genera linguarum , alii interpretatio ſermonum . Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus , dividens ſingulis , prout vult . . . Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia primùm Apoſtolos , ſecundò Prophetas , tertiò Doctores , deinde virtutes , exinde gratias curationum , opitulationes , gubernationes , genera linguarum , interpretationes ſermonum . Numquid omnes Apoſtoli ? Numquid omnes Prophetæ ? Numquid omnes Doctores , &c. Et ad Epheſios 4. *Unicuique noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti . Propter quod dicit : Aſcendens in altum , captivam duxit captivitatem , dedit dona hominibus . . . Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos , quoſdam autem Prophetas , alios verò Evangeliſtas , alios autem Paſtores & Doctores , ad conſummationem ſanctorum , in opus miniſterii , in ædificationem corporis Chriſti : donec occurramus omnes in unitatem fidei , & agnitionis Filii Dei , in virum perfectum , in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti .* Diſtribuiſſe autem dicitur *unicuique* talenta *ſecundùm propriam virtutem* , ſeu capacitatem ; humano more loquens : quia ſic homines facere ſolent, nec bona ſua ſervis temerè & æqualiter , ſed pro cujuſque induſtria , virtute , & fide diſtribuunt . At Dei donum ſicut gratuitum eſt , ſic nonniſi per alteram gratiam eo benè utimur , ſecundùm Apoſtolicam illam ſententiam : *Qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine* : & ca- Coloſſ. 1. pacitas omnis etiam naturalis , multò magis ſupernaturalis , Dei munus eſt . Et licèt in gratiarum , quas gratis datas vocamus , diſtributione , Deus plerumque capacitatem attendat , doteſque etiam naturales , quas dedit ipſe , ingenii , ſcientiæ , eloquentiæ , induſtriæ ac ſolertiæ ; id tamen non eſſe perpetuum , vel unius Jeremiæ exemplum evincit . In gratiæ verò , quam gratum facientem vocamus , diſtributione , Deum naturæ vires , aut liberi arbitrii merita non ſpectare , nec bonum uſum gratiæ , qui ex gratia Chriſti non fit , dogma fidei eſt .

X. *Abiit autem qui quinque talenta acceperat , & operatus eſt in eis , & lucratus eſt alia quinque . Similiter & qui duo acceperat , lucratus eſt alia duo* . Qui plura & præſtantiora dona à Chriſto acceperat , negotiatoris inſtar induſtrii & diligentis , qui commiſſa ſibi pecunia maximum lucrum facit , iis uſus eſt ad Dei gloriam , ſuique & aliorum ſalutem promovendam , ita ut fructum referret uberrimum . Similiter & qui pauciora minoraque dona acceperat , pro menſura donationis Chriſti , illa egregiè impendit , illiſque fructum etiam uberem fecit , ſeu novarum gratiarum & donorum acceſſionem bono uſu priorum promeritus eſt : quemadmodum S. Auguſtinus ait , *Spiritum ſanctum habere , qui Deum diligit , & habendo mereri , ut plus habendo plus diligat* . S.Aug.tr.74. in Joann.

XI. *Qui autem unum acceperat , abiens fodit in terram , & abſcondit pecuniam domini ſui* . Qui unum talentum acceperat , donum aliquod , ſeu magnum , ſeu modicum , quod & ipſe ad gloriam Domini , ad proximorum utilitatem , ad propriam ſalutem impendere poterat & debebat , ex puſillanimitate & inertia otioſum illud habuit , & inutile fecit . Idem ſignificat S. Lucas , cum ait , ſervum illum meum ſibi creditam in ſudario alligaſſe , & abſcondiſſe pecuniam domini ſui .

XII. *Poſt multum verò temporis venit dominus ſervorum illorum , & poſuit rationem cum eis . Et accedens , qui quinque talenta acceperat , obtulit*

alia

alia quinque talenta, *dicens*: *Domine*, *quinque talenta tradidiſti mihi*, *ecce alia quinque ſuperlucratus ſum*. Poſt longum illud temporis intervallum, quod à Chriſti in cœlos Aſcenſione, uſque ad finem mundi intercedit, veniet Chriſtus ad judicium, & rationem acceptorum donorum gratiarumque, tum ab Eccleſiæ Miniſtris, tum à Chriſtianis omnibus exiget. Qui quinque talenta accepit, alia quinque talenta offert Domino in fidei ſuæ ac virtutis teſtimonium; fructum ſcilicet uberrimum bonorum operum ac meritorum, quæ gratia peperit; vel ſalutis animarum, quam procuravit. *Domine*, *quinque talenta tradidiſti mihi*, *ecce alia quinque* ſupra ſortem *ex eis lucratus ſum*. *Ait illi dominus ejus*: *Euge ſerve bone & fidelis*, *quia ſuper pauca fuiſti fidelis*, *ſuper multa te conſtituam*: *intra in gaudium domini tui*. Euge, vox eſt laudantis & congratulantis, quaſi dicat, Benè habet; probitas fideſque tua mihi probata eſt, eamque præ-
S.Hieron. in hunc loc. mio dignam judico. Quia igitur in paucis, quæ tuæ fidei commiſeram, fuiſti fidelis: (*Omnia enim*, *quæ in præſenti habemus*, *licèt magna videantur & plurima*, *tamen comparatione futurorum parva & pauca ſunt*:) ſuper multa te conſtituam. *Omnia* ſcilicet *bona* mea (ex ſuperiori cap. verſ. 47.) tibi adminiſtranda & poſſidenda jam trado, ut ſis *cohæres* meus,
1. Petri 1. 4. & *hæres Dei*; ut poſſideas *Hæreditatem incorruptibilem*, & *incontaminatam*, & *immarceſſibilem*, tibi *conſervatam in cœlis*. Ejuſdem gaudii particeps eſto cum Domino tuo, ejuſdem regni, ejuſdem gloriæ. *Intra in gaudium domini tui*. His verbis tota beatitudo ſignificatur; his verbis ſi-
1. Cor. 2. 9. gnificatur: *Quòd nec oculus vidit*, *nec auris audivit*, *nec in cor hominis aſcendit*, *quæ præparavit Deus iis*, *qui diligunt illum*.

XIII. *Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat*, *& ait*: *Domine*, *duo talenta tradidiſti mihi*, *ecce alia duo ſuperlucratus ſum*. *Ait illi dominus ejus*: *Euge ſerve bone & fidelis*, *quia ſuper pauca fuiſti fidelis*, *ſu-*
S. Jo: Chryſ. H.79. in Mat. *per multa te conſtituam*: *intra in gaudium domini tui*. Æquè laudat eum, qui ex duobus talentis, ac eum, qui ex quinque duplum lucratus fuerat; æquè illi gratulatur: quia pariter oſtendit iſte, ſe à domino principium & occaſionem operationis ac lucri accepiſſe, & gratiam habere, & totum ipſi imputare. Quamobrem illum pariter in gaudium domini, in æternam beatitudinem intrare jubet: *Deus* enim *cor interrogat*, *non*
S. Aug. *manum*. Non tam opera ipſa ponderat (ad quæ facienda non pares omnibus vires, non occaſiones eædem, non tantumdem temporis) quàm affectum & fidele ſtudium. Quamvis ergo ſæpè ſit in tenui labor, at tenuis non gloria, quæ pro menſura charitatis & fidelitatis datur.

XIV. *Accedens autem & qui unum talentum acceperat*, *ait*: *Domine*, *ſcio quia homo auſterus es*, *metis ubi non ſeminaſti*, *& congregas ubi non ſparſiſti*: *& timens abii*, *& abſcondi talentum tuum in terra*: *ecce habes*, *quod tuum eſt*. Noveram te durum & aſperæ indolis hominem, qui non ſolùm nihil remittas debitorum tuorum, ſed ampliùs exigas: ideò pecuniam tuam exponere nolui negotiationi, ne minus lucri faciendo, quàm ſperabas, aut ſortem ipſam amittendo, in tuam indignationem incurrerem. Conſultiùs itaque ac ſecuriùs duxi talentum tuum integrum tibi ſervare, quàm lucrum aliquod venari cum periculo ſortis. Ecce quod tuum eſt; nihil tibi debeo. Hæc pars non videtur parabolæ, ſed ſupplementum ad ejus explicationem. Damnatorum enim aliquem ita Chriſto judici reſponſurum credibile non eſt, cùm accuſante illos, & convincente propriæ conſcientiæ teſtimonio, nihil habeant, quod juſto judici reſpondeant: ſed veroſimile fuit, negligentem ſuperbumque ſervum, *ad excuſandas excu-*

ſan-

ſationes in peccatis, ita reſponſurum fuiſſe domino traditæ pecuniæ rationem ab illo exigenti, ut negligentiæ ſuæ culpam in illum rejiceret, & ſuam inertiam domini ſeveritate excuſaret. Veriſimilem itaque ſervi pigri reſponſionem ſubjunxit Chriſtus ad parabolæ complementum: quæ ſi quid ſignificat, id ſignificat unum, nullam excuſationem habituros, qui vel minimum talentum, minimamque gratiam à Deo acceperunt, quòd ea non rectè ſint uſi ad ſuam vel aliorum ſalutem, Dominique gloriam.

XV. *Reſpondens autem dominus ejus, dixit ei: Serve male, & piger, ſciebas quia meto ubi non ſemino, & congrego ubi non ſparſi: oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepiſſem utique quod meum eſt cum uſura*. Non concedit dominus, quod ſervus calumniator ad illius accuſationem ſuæque negligentiæ excuſationem dixerat; ſed ex ejus opinione loquitur, propriiſque verbis ipſum coarguit, ut expreſſit S. Lucas: *De ore tuo te judico, ſerve nequam*, &c. Si, inquit, Luc.19.22. durum & crudelem eſſe me noveras, & aliena ſectari, ibique metere ubi non ſeverim: quare non tibi iſtiuſmodi cogitatio timorem incuſſit, ut ſcires me mea diligentiùs quæſiturum: & dares pecuniam meam numulariis, ſeu trapezitis, ne otioſa maneret: Et ego veniens, cum aliquo fructu & incremento recepiſſem, quod meum eſt? Uſuram non approbat, ſed ſtultitiam & negligentiam mali ſervi damnat. Metaphorica locutio eſt, ſumpta ex more pecunioſorum & avarorum hominum, qui cùm honeſta negotiatione, uti nolint ad incrementum pecuniæ, propter pericula amittendæ ſortis, eam fœneratoribus credunt, ut cum uſura recipiant. Significat igitur uſura hoc in loco ſuperabundantiam bonorum ſpiritualium, S.Th.2.2. qu. 78. a. 1. quam exigit Deus, volens, ut in bonis ab eo acceptis ſemper proficiamus; quod non in ejus utilitatem, ſed in noſtram redundat.

XVI. *Tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta*. Dei dona ab illis auferri ſignificat Dominus, qui illis abutuntur; in iis verò qui benè utuntur, augeri. Fructus porrò donorum & gratiarum Dei ſunt à Deo & à nobis; quamvis ipſa dona in nobis ſint à Deo ſine nobis. Cæterùm hæc Domini juſſio preſſiùs accipienda non eſt, quaſi in judicio auferantur Dei dona à reprobis, eademque electis tribuantur: ſed id dixit Chriſtus, quia inter homines ita fieri ſolet, ut pecunia ab infideli & negligenti ſervo ablata, fideli ac diligenti tradatur. Idque unum (ut dixi) ſignificat, juſto Dei judicio gratiam indignis quotidiè auferri; Dei miſericordia, gratiam dignis augeri.

XVII. *Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo*. Omni qui donorum gratiæque Dei recto uſu, & bonorum operum fructibus, eorum incrementum obtinuit, gratia uberior à Deo dabitur: omni autem qui gratiam, quam accepit, cooperatione ſua & labore non curat augeri à Deo omnibus fideliter cooperantibus incrementum dante, ſed eam otioſam habet ac vacuam, ea ipſa, quam videtur habere, quia inutiliter habet & ſine fructu, gratia auferetur: *Quod non habet, auferri non poteſt; ſed aliud non habet, ut meritò auferatur, quod habet: non habet charitatem utendi, ut auferatur quicquid aliud habet, quod ſine charitate non prodeſt*. S.Aug. l.2. de Div.Quæſt.ad Simplic.qu.1.

XVIII. *Et inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores: illic erit fletus & ſtridor dentium*. Inutilem ſervum detrudite in locum ſupplicii, ubi perpetuæ tenebræ, fletus, & ſtridor dentium. Similem ſententiam expoſuimus c. 8. verſ. 12.

XIX. *Cùm autem venerit filius hominis in majeſtate ſua , & omnes Angeli cum eo , tunc ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ : & congregabuntur ante eum omnes gentes : & ſeparabit eos ab invicem , ſicut Paſtor ſegregat oves ab hœdis : & ſtatuet oves quidem à dextris , hœdos autem à ſiniſtris* . Cùm autem venerit ad judicium filius hominis , rationes à ſervis exacturus ; cùm venerit Chriſtus ea ipſa forma viſibili , in qua nunc contemnitur ; ſed tunc majeſtate & gloria circumdatus , quæ illi ceu vero Dei Filio debetur ; & omnium Angelorum ſuorum magnifico ſtipatus ſatellitio ; ſedebit in throno gloriæ ſuæ . Similitudo ſumpta eſt à Regibus , qui cùm res maximas tractant , cùm generalia Regni comitia celebrant , aut judicia exercent , inſident magnifico ac ſublimi ſolio . Solium Chriſti ad judicium venientis , nubes ſplendidiſſima . Et congregabuntur ante eum , ad certum aliquem ac definitum locum , (putà Vallem Joſaphat circumſtantemque regionem , Chriſti converſatione , prædicatione , Paſſione , Reſurrectione , Aſcenſione ſanctificatam) omnes utriuſque ſexus , omnium ætatum, omnium temporum , omnium gentium homines , vivi & mortui , ab illo judicandi , qui *conſtitutus eſt à Deo judex vivorum & mortuorum* . Et ſeparabit eos ab invicem , in duos veluti greges , Angelorum miniſterio , ſicut paſtor ſerò ex agro reverſus , ſegregat oves ab hœdis , qui mixtim paſti fuerint in agro , in diverſis ſtabulis collocandos . Bonos & electos ovibus comparat ob vitæ innocentiam , ſimplicitatem , obedientiam , patientiam , manſuetudinem , & utilitatem , ſeu beneficentiam : Malos & reprobos hircis comparat ob vitæ immunditiam , fœtoremque peccatorum, pronam in rixas indolem , & libidinem qua præ cæteris animalibus fervent . Et ſtatuet oves quidem , id eſt , bonos & electos , à dextris ; hœdos autem , id eſt , malos & reprobos , à ſiniſtris . Dextra virtutes, ſiniſtra vitia notat . Eccleſiaſtis 10. 2. *Cor ſapientis in dextera ejus , & cor ſtulti in ſiniſtra illius* . Jonæ 4. 11. *Et ego non parcam Ninive civitati magnæ , in qua ſunt pluſquam viginti millia hominum , qui neſciunt , quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam ?* Rursùm dextra benedictionem , ſiniſtra maledictionem indicat . Ideò benedictiones Legis pronuntiatæ ſunt obverſo vultu ad montem Garizim , qui ſitus erat ad meridiem : Hebræi portò meridiem *dextram* vocant : Maledictiones verò prolatæ ſunt ore obverſo ad montem Hebal , qui ad Aquilonem , id eſt , ad ſiniſtram poſitus erat . Dextera denique vulgò honoratior ſiniſtra apud omnes gentes habetur . Convenienti igitur ſibi loco electi à dextris , reprobi à ſiniſtris Chriſti judicis ſtatuentur . Duo tantùm erunt ordines : qui non erunt ad dexteram, erunt ad ſiniſtram ; medius locus non erit.

S. Hier. in hunc loc.

XX. *Tunc dicet Rex his , qui à dextris ejus erunt : Venite benedicti Patris mei , poſſidete paratum vobis Regnum à conſtitutione mundi* . Qui filium hominis ſe ante dixerat , nunc Regis nomen aſſumit : quia Regis eſt in ſui Regni conſortium & poſſeſſionem alios admittere , alios è Regno proſcribere & excludere . Ab electorum remuneratione judicium incipiet , quia ad benefaciendum , quàm ad puniendum , ad ſalvandum , quàm ad perdendum pronior & promptior eſt . Sponte benefacit , quaſi invitus punit , cui proprium eſt miſereri , & parcere ; de ſuo bonus , de noſtro juſtus : *Venite benedicti Patris mei* . Accedite , vos mihi adjungite , quibus in me benedixit Pater meus omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus : *Poſſidete Regnum* , hæreditario ſtabilique jure , ut filii Patris , ut hæredes ejus , cohæredeſque mei ; Regnum , inquam , cœlorum ; *Paratum vobis à conſtitutione mundi* , ab æterno prædeſtinatum , ex mera gratia & miſericordia ,

ve-

veſtris tamen meritis jam retribuendum : *Eſurivi enim , & dediſtis mihi manducare : ſitivi , & dediſtis mihi bibere : hoſpes eram , & collegiſtis me : nudus , & cooperuiſtis me : infirmus , & viſitaſtis me : in carcere eram , & veniſtis ad me .* Eſurivi enim & ſitivi in membris meis , quibuſcum. unus ſum Chriſtus ; & me fame preſſum vel ſiti afflictum , cibo vel potu dato refeciſtis . Peregrinus & exul fui , & hoſpitio me ſuſcepiſtis . Nudus , & induiſtis . Infirmus , & me veſtris facultatibus , vel opera , vel ſolatio recreaſtis . Captivus , & ad me veniſtis , ſive redimendum , ſive ſublevandum , aut conſolandum . Non erit quidem una omninò ſalutis , vel perditionis omnium cauſa ; ſed Chriſtus unum genus bonorum operum , ſcilicet miſericordiæ , quæ veras inter virtutes eminet , loco omnium poſuit , quemadmodum in exemplis fieri ſolet . Id autem bonorum operum genus præcipuè commemoravit . 1. Ut operum miſericordiæ neceſſitatem dignitatemque commendaret . 2. Quia hæc opera ſunt aliis notiòra , & electis omnibus communia . 3. Ut ea ſibi gratiſsima eſſe ſignificaret . 4. Ut Diſcipulos conſolaretur , quibus vexationis genus omne prædixerat ; doceretque ſe in illis eſurire & ſitire , peregrinum & hoſpitem , captivumque eſſe , cùm famem , ſitim , exilii , carceriſque moleſtias propter nomen ejus paterentur : & nunquam defuturos , qui illos eſurientes paſcerent , hoſpitio exciperent , captivos ſublevarent & ſolarentur .

XXI. *Tunc reſpondebunt ei juſti , dicentes : Domine , quando te vidimus eſurientem & pavimus te ? ſitientem & dedimus tibi potum ? Quando autem te vidimus hoſpitem , & collegimus te ? aut nudum , & cooperuimus te ? Aut quando te vidimus infirmum , aut in carcere , & venimus ad te ?* Iſta inter Chriſtum judicem , & electos collocutio non fiet verbis ultrò citròque habitis : nec enim ignorabunt ſe Chriſtum in membris ſuis paviſſe , &c. ſed parabolica deſcriptio eſt , juſtorum admirationem gratiq; animi ſenſum ſignificans , quòd Chriſtus opera miſericordiæ ab ipſis edita , tanta benignitate ſuſceperit , ut tam parva charitatis officia , quaſi ſibi præſtita habere dignetur , ac remunerare poſſeſſione Regni æterni : *Non enim ſunt* Rom. 8.
condignæ paſſiones (neque actiones) *hujus temporis ad futuram gloriam , quæ revelabitur in nobis .*

XXII. *Et reſpondens Rex , dicet illis : Amen dico vobis , Quamdiù feciſtis uni ex his fratribus meis minimis , mihi feciſtis .* Eo ipſo quo hæc miſericordiæ officia , aut aliquod eorum præſtitiſtis uni ex his fratribus meis , quibus nimirùm dedi poteſtatem filios Dei fieri , quos , paupertate & humili conditione non obſtante , ego Rex & Dominus univerſorum, fratrum loco habui & dilexi ; id perinde habeo , ac ſi mihi indigenti præſtitum eſſet : *Qui enim ſanctificat , & qui ſanctificantur ex uno omnes .*
Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare , dicens : Nuntia- Hebr. 2. 11. 12.
bo nomen tuum fratribus meis : in medio Eccleſiæ laudabo te . . . Et extendens manum in Diſcipulos ſuos , dixit : Ecce mater mea & fratres mei .
Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei , qui in cælis eſt : ipſe meus Matth. 12. 49.
frater , & ſoror , & mater eſt .

XXIII. *Tunc dicet , & his qui à ſiniſtris erunt : Diſcedite à me maledicti in ignem æternum , qui paratus eſt Diabolo & angelis ejus .* Diſcedite procul tamquam mihi prorsùs diſſimiles , ut numquam faciem meam videatis . Diſcedite à me , qui ſum juſtitia , ſanctitas , vita , lux , ſalùs , ſummum bonum , beatitudo . Suſtinere vos diutiùs non poſſum in conſpectu meo , maledicti , Deo odioſi & execrati . Non ait , *Maledicti Patris*
mei , ſicut juſtis dixerat , *Benedicti Patris mei* : Nam *benedictionis quidem* Orig. tr. 33. in Matth.

 mini-

miniſtrator eſt Pater ; maledictionis autem ſibi unuſquiſque eſt auctor , qui maledictione digna eſt operatus . [Matt. 26. 10.] Diſcedite in ignem æternum . His verbis, *Diſcedite* , pœna damni ſignificatur : *In terra Sanctorum iniqua geſſit , & non videbit gloriam Domini* . His verò verbis , *In ignem æternum* , ſignificatùr pœna ſenſus . *In ignem* , non metaphoricum , ſed verum , realem , corporeum , *miris , ſed veris modis* , animas corporaque cruciantem : [S. Aug. lib. cont. Priſcill. & Orig. l. 21. de Civ. Dei. c. 17. & ſeqq. uſq. ad finem Libri.] non diuturnum dumtaxat , ſed *æternum* , nuſquam finiendum ſupplicium . In ignem æternum , qui malorum angelorum Principi Lucifero , & defectionis ejus ſociis dæmonibus reliquis paratus eſt . Dicitur autem *paratus diabolo & angelis ejus* , potiùs quàm hominibus reprobis , (quamvis & iſtis ob peccata paratus ſit .) 1. Quia paratus fuit ante hominis peccatum , imò ante illius creationem : 1. Joannis 3. 8. *Qui facit peccatum , ex diabolo eſt : quoniam ab initio diabolus peccat* . 2. Ne ſe impii effugere poſſe ſperent , eòdem illos ſupplicio cum diabolo damnari & affici ſignificat , quem certum eſt ſine omni ſpe liberatiónis ſtagno ignis addictum eſſe . Confer cum Apocal. 20. 9. *Et Diabolus , qui ſe ducebat eos , miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris , ubi & beſtia & pſeudopropheta cruciabuntur die , ac nocte , in ſæcula ſæculorum . . . Et qui non inventus eſt in Libro vitæ ſcriptus , miſſus eſt in ſtagnum ignis* . Et cum Epiſt. S. Judæ v. 6. *Angelos verò , qui non ſervaverunt ſuum principatum , ſed dereliquerunt ſuum domicilium , in judicium magni diei , vinculis æternis ſub caligine reſervavit* . [S. Joan. Chr. H. 49. in Matt.] 3. Ut tacitè impiis exprobret , quòd ad ſpem ſalutis conditi , & à Chriſto redempti & vocati , cum Satana perire maluerint , quàm Deo adhærere . 4. Ut intelligatur ſummus Dei erga homines amor , qui bonorum omnium cumulum hominibus nondum creatis præparavit , una ſua bonitate & miſericordia ductus : At cruciatùm nullum deſtinavit antecedenter ad prævifionem peccati : ſed extorquente malitia , primùm quidem Angelorum rebellium , deinde impiorum hominum , qui alienam culpam imitati , ad pœnitentiam inſuper invitati (quod Angelis peccantibus non contigit) Diaboli & Angelorum ejus ſupplicium in ſe traxerunt . [S. Fulg. l. 1. ad Monim. c. 26.] Denique *Dominus iniquos & impios prædeſtinavit ad ſupplicium juſtum , non ad opus injuſtum : ad pœnam , non ad culpam : ad punicionem , non ad tranſgreſſionem : ad interitum , quem ira juſti judicis peccantibus reddit , non ad interitum , quo in ſe iram Dei peccantium iniquitas provocavit* .

XXIV. *Eſurivi enim , & non dediſtis mihi manducare : ſitivi , & non dediſtis mihi potum : hoſpes eram , & non collegiſtis me : nudus , & non cooperuiſtis me : infirmus , & in carcere , & non viſitaſtis me* . Quare iſti percepturi Regnum ? *Eſurivi enim , & dediſtis mihi manducare* . Quare iſti ituri in ignem æternum ? *Eſurivi enim , & non dediſtis mihi manducare* .

[S. Aug. ſ. 60. aliàs de Temp. 5. c. 9. & 10.]
„ Quid eſt hoc , rogo ? Video de his , qui percepturi ſunt Regnum , qui
„ dederunt tamquam boni & fideles Chriſtiani , verba Domini non contemnen-
„ tes , & cum fiducia promiſſa ſperantes , fecerunt hoc ; quia ſi non fe-
„ ciſſent , vitæ ipſorum bonæ ſterilitas iſta non utique conveniſſet . Fortè
„ enim caſti erant , non fraudatores , non ebrioſi , abſtinentes ſe ab operi-
„ bus malis . Si hoc non adderent , ſteriles remanerent . Feciſſent enim ,
„ *Declina à malo* : non feciſſent , *Et fac bonum* . Verumtamen etiam ipſis
„ non ait , *Venite , percipite Regnum* ; caſtè enim vixiſtis , nulli fraudem
„ feciſtis , neminem pauperem oppreſſiſtis , limitem nullius invaſiſtis , ne-
„ minem jurando feſelliſtis . Non dixit hæc , ſed , *Percipite Regnum* , quia
„ eſurivi , & dediſtis mihi manducare . Quantùm hoc excellit , quando cæ-
„ tera tacuit , & hoc ſolum Dominus nominavit ? Rurſus ad illos : *Ite in*

ignem

Digitized by Google

ignem æternum , *qui præparatus eſt Diabolo & Angelis ejus* . Quàm multa “
poſſet in impios dicere , ſi quærerent , Quare imus in ignem æternum ? “
Quare , quæris adulter , homicida , fraudator , ſacrilege , blaſphema- “
tor , infidelis ? Nihil horum : ſed , *Quia eſurivi* , *& dediſtis mihi* “
manducare . Mira res ! Hujus autem admirabilis rei rationem colligo , “
ut poſſum . Scriptum eſt : *Sicut aqua extinguit ignem* , *ſic eleemoſyna* “
extinguit peccatum . Item Scriptum eſt : *Conſilium meum audi* , *Rex* , *&* “ Eccli.3.33.
peccata tua eleemoſynis redime . Item : *Include eleemoſynam in corde* “ Dan. 4.23.
pauperis , *& ipſa pro te deprecabitur Dominum* . Et alia multa ſunt divi- “ Eccl.29.15.
ni eloquii documenta , quibus oſtenditur , multùm valere eleemoſynam ”
ad extinguenda & delenda peccata . Proinde illis quos damnaturus eſt , “
imò plus illis quos coronaturus eſt , ſolas eleemoſynas imputabit , tam- “
quam dicens : Difficile eſt , ut ſi examinem vos & appendam vos & ſcru- “
ter diligentiſſime facta veſtra , non inveniam , unde vos damnem : ſed , “
Ite in Regnum : *eſurivi enim* , *& dediſtis mihi manducare* . *Non ergo itis* “
in Regnum , *quia non peccaſtis* ; *ſed quia veſtra peccata eleemoſynis rede-* “
miſtis . Rurſus & illis : *Ite in ignem æternum* , *qui paratus eſt Diabolo &* “
Angelis ejus . Et illi tamquam noxii , olim rei , ſerò trementes , adten- “
dentes peccata ſua , quando auderent dicere immeritò ſe damnari , imme- “
ritò à ſe hanc depromi à judice tam juſto ſententiam ? Conſiderando con- “
ſcientias ſuas , conſiderando omnia vulnera animæ ſuæ , quando auderent “
dicere , Injuſtè damnamur ? De quibus antè in Sapientia dictum eſt : *Tra-* “
ducent eos ex adverſo iniquitates eorum . Sine dubio videbunt ſe juſtè damna- “
ri pro ſceleribus & criminibus ſuis ; & quaſi eis diceret : *Non* , *non* Sap.4.20.
unde putatis , *ſed quia eſurivi* , *& non dediſtis mihi manducare* . *Si enim*
ab illis omnibus veſtris factis averſi , *& ad me converſi* , *illa omnia crimi-*
na atque peccata eleemoſynis redemiſſetis , *ipſæ eleemoſynæ modò liberarent*
vos , *& à reatu tantorum criminum abſolverent* . *Beati enim miſericordes* ,
quoniam ipſi miſericordiam conſequentur . *Modò autem ite in ignem æternum* .
Judicium ſine miſericordia , *ei qui non fecit miſericordiam* .

XXV. *Tunc reſpondebunt ei & ipſi dicentes* : *Domine* , *quando te vidimus eſurientem* , *aut ſitientem* , *aut hoſpitem* , *aut infirmum* , *aut in carcere* , *& non miniſtravimus tibi* ? Impii ad excuſandas excuſationes in peccatis ex ſuperbia proni ſunt : ſed tamen conſcientiæ ſuæ teſtimonio ſatis convincentur , Chriſtum in pauperibus contempſiſſe . Hæc igitur ſermocinatio verbis ultrò citròque non fiet , ſed ſummo judici & reprobis tribuitur parabolicè (ut dixi) ad Chriſtianorum eruditionem : ut ſcilicet doceantur , Chriſtum duritiem & inhumanitatem divitum in pauperes perinde execrarí ac punire , ac ſi ſibi ipſi eſurienti , ſitienti , aut hoſpiti , aut infirmo , aut nudo , aut peregrino , aut captivo , miſericordiæ officia impendere neglexiſſent , vel recuſaſſent : *Amen dico vobis* , *Quamdiù non feciſtis uni de minoribus his* , *nec mihi feciſtis* .

XXVI. *Et ibunt hi in ſupplicium æternum* , *juſti autem in vitam æternam* . Non inanis erit ſententia juſti judicis ; abſque mora , abſque appellatione , abſque ulla remiſſione , ſeu imminutione pœnæ , executioni mandabitur . Reproborum pœna æterna erit , ſicut electorum vita , fælicitas & gloria æterna . Confer cum Danielis 12. 2. *Et multi de illis* , *qui dormiunt in terræ pulvere* , *evigilabunt* , *alii in vitam æternam* , *alii in opprobrium* , *ut videant ſemper* . Sunt (inquit S. Gregorius M.) qui id-
circò peccatis ſuis ponere finem negligunt , quia habere quandoque finem S.Gre. M.lib.
futura ſuper ſe judicia ſuſpicantur . Quibus breviter reſpondemus : *Si quan-* 34.Mor.c.16.

doquo

doque finienda ſunt ſupplicia reproborum , quandoque finienda ſunt ergo & gaudia beatorum . Per ſemetipſam namque Veritas dicit : Ibunt hi in ſupplicium æternum , juſti autem in vitam æternam . *Si igitur hoc verum non eſt , quod minatus eſt , neque illud verum eſt , quod promiſit* . At , inquiunt, ideò æternam pœnam peccantibus minatus eſt , ut eos à peccatorum perpetratione compeſceret : quia creaturæ ſuæ æterna ſupplicia minari debuit , non inferre . Quibus citius reſpondemus : *Si falſa minatus eſt , ut ab injuſtitia corrigeret : etiam falſa pollicitus eſt , ut ad juſtitiam provocaret . Et quis hanc eorum veſaniam toleret , qui dum promiſſionibus ſuis reproborum ſupplicia finiri aſſerunt , aſſertione ſua etiam electorum præmia remunerationeſque confundunt ? Quis hanc eorum veſaniam toleret , qui conantur adſtruere , verum non eſſe , quod Veritas de æterno igne minata eſt , & dum ſatagunt Deum perhibere miſericordem , non verentur prædicare fallacem ?* At , inquiunt , ſine fine puniri non debet culpa cum fine . . . . Quibus citiùs reſpondemus : Quòd rectè dicerent , ſi judex juſtus non corda hominum , ſed facta penſaret : *Iniqui enim ideò tunc cum fine deliquerunt , quia cum fine vixerunt . Voluiſſent quippè ſine fine vivere , ut ſine fine potuiſſent in iniquitatibus permanere . Nam magis appetunt peccare , quàm vivere : & ideò hic ſemper vivere cupiunt , ut numquam deſinant peccare cum vivunt. Ad diſtricti ergo judicis juſtitiam pertinet , ut numquam careant ſupplicio , quorum mens in hac vita numquam voluit carere peccato : & nullus detur iniquo terminus ultionis , qui quamdiù valuit , habere noluit terminum criminis .*

Senſus Moralis .

I. T*Unc ſimile erit Regnum cælorum decem Virginibus , quæ accipientes lampades ſuas , exierunt obviam ſponſo & ſponſæ . Quinque autem ex eis erant fatuæ , & quinque prudentes ; ſed quinque fatuæ acceptis lampadibus , non ſumpſerunt oleum ſecum : prudentes verò acceperunt oleum in vaſis*
1.Cor. 11. 2. *ſuis cum lampadibus* . Chrianus omnis ad nuptias Agni ſe aſpirare profite-
S.Aug. l.83. tur . Nunc deſponſationis tempus eſt : *Æmulor enim vos Dei æmulatione* :
Qu. qu. 59. *deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto* . In beata æter-
nitatè tempus erit nuptiarum : *Nunc deſponſata eſt Eccleſia , & virgo eſt ad nuptias perducenda* ; (inquit S. Auguſtinus) *id eſt , cum ſe continet à corruptione ſæculari . Illo autem tempore nubet , cùm univerſa mortalitate in ea*
„ *pereunte , immortali conjunctione fruetur* . Quinque Virgines ſignificant quin-
„ quepartitam continentiam à carnis illecebris . Continendus eſt enim animi
„ appetitus à voluptate oculorum , à voluptate aurium , à voluptate olfacien-
„ di , guſtandi tangendi : ſed quia iſta continentia partim coram Deo fit ,
„ ut illi placeatur in interiori gaudio conſcientiæ ; partim coram hominibus
„ tantùm , ut gloria humana capiatur ; quinque dicuntur ſapientes , & quin-
„ que ſtultæ , utræque tamen virgines , quia utraque continentia eſt , quam-
„ vis diverſo fomite gaudeant . Ad iſtam continentiam pertinet , quod ſcribit
2.Cor. 11. 2. Apoſtolus : *Timeo autem , ne ſicut ſerpens Evam ſeduxit aſtutia ſua , ita corrumpuntur ſenſus veſtri , & excidant à ſimplicitate , quæ eſt in Chriſto* . Paucorum eſt virginitas in carne , omnium debet eſſe in corde : *Virginitas car-*
S. Aug. Enar. *nis , corpus intactum : virginitas cordis , fides incorrupta* . Sed fides non ſuf-
in Pſ.147.v.13. ficit , lampades manibus ferendæ ſunt . Lampades , opera bona . De quibus
Matth. 5. 16. operibus Dominus dicit ; *Luceat lux veſtra coram hominibus , ut videant*
Luc. 12. 35. *opera veſtra bona , & glorificent Patrem veſtrum , quia in cælis eſt* . Item : *Sint lumbi veſtri præcincti , & lucernæ ardentes in manibus veſtris* . In lumbis accin-

ctis ,

Digitized by Google

ctis , virginitas : in lucernis ardentibus , opera bona : *Fides ſine operibus mortua eſt* . Ad nuptias Agni ſola Fide , *quæ per dilectionem operatur* , anima Chriſtiana diſponitur . Lampades habere non ſufficit quoquo modo ardentes , opera quæ lucere coram hominibus videantur , niſi oleum in vaſis , charitas in cordibus habeatur , *excellentior* illa & eminentior *via* , quam demonſtrat Apoſtolus , quam qui non habet : *Factus eſt tanquam æs ſonans,* 1.Cor. 12.13.
& cymbalum tinniens , etiamſi linguis hominum loquatur & angelorum . Hoc oleum ſolus Deus cordibus infundit per Spiritum Sanctum : Spiritus ipſe Sanctus oleum eſt lætitiæ , quo vita cordis noſtri foveri perenniter æternumque debet . Hujus olei plenitudinem ſolus Chriſtus habet , qui Spiritum ad menſuram non accepit , unctus à Deo oleo lætitiæ præ participibus ſuis : De cujus plenitudine omnia ejus membra accipiunt , ſecundùm menſuram donationis ejus . Supereminens via , id eſt , charitas , meritò oleo ſignificatur : Omnibus enim humoribus oleum ſupereminet . Mitte aquam , & S.Aug.ſe.93.
ſuperinfunde oleum , oleum ſupereminet . Mitte oleum , ſuperinfunde aquam, alias 25. De
oleum ſupereminet . Si ordinem ſervaveris , vincit ; ſi ordinem mutaveris , Verb. Dom.
vincit : *Charitas numquam excidit* . Hujus olei comparandi tempus , vita præſens . Cùm hoc oleo obdormiunt prudentes Virgines , quæ perſeverant uſque in finem. Non eis obrepſit frigus charitatis , non in eis refriguit charitas , uſque in finem fervet . Hac inſtructæ , obviam eunt Sponſo . Oleum in vaſis ſuis habent , bonæ conſcientiæ teſtimonium , qui charitatis fructus eſt , intus portantes : *Gloria noſtra hæc eſt , teſtimonium conſcientiæ noſtræ* , (inquit Apo- 2.Cor.12.
ſtolus .) Fatuæ Virgines , quæ bonis operibus volunt hominibus placere , non ſumſerunt oleum ſecum . Si ideò abſtines ab illicitis , & facis opera bona , ut ab hominibus lauderis , non eſt intùs oleum . Cùm cœperint homines non laudare , lampas deficit & extinguitur . Ante quàm dormirent illæ Virgines , lampades illarum extinctas eſſe , Chriſtus in parabola non ait : *Sapientium lampades ardebant de oleo interno , de conſcientiæ ſecuritate , de interiore gloria , de intima charitate . Ardebant tamen & illarum fatuarum, Quare tunc ardebant , quia non deerant laudes hominum* . Poſt reſurrectionem verò aptaverunt lampades ſuas , ſe quoquo modo , ſed inutiliter , præparaverunt ad reddendam operum ſuorum rationem & ipſæ fatuæ : Verùm extinctis lanpadibus , oleum non invenerunt , quo illas accenderent : *Quia tunc nemo eſt , qui laudet , omnis homo cauſæ ſuæ vocat , tunc nemo eſt qui de ſe non cogitet . Non ergo erant , qui oleum venderent ; cœperunt deficere lampades* : & converterunt ſe fatuæ ad prudentes , dicentes : *Date nobis de oleo veſtro , qui lampades noſtræ extinguuntur* . Hoc quærebant , quod conſueverant , id eſt , *alieno oleo lucere , ad alienas laudes ambulare* . At prudentes reſponderunt : *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis , ite potiùs ad vendentes , & emite vobis* . Irridentium reſponſio eſt . In illis ſcilicet loquebatur Sapientia , quæ peccatoribus ait : *In interitu veſtro ridebo , & ſubſannabo vos* . Ite ad vendentes , & emite vobis : quæ non ſolebatis benè vivere , niſi quia vos homines laudabant ; qui vobis oleum , id eſt , laudes vendebant . Qui vendunt laudes , niſi adulatores ? Si illorum laudibus delectatæ non eſſetis , ſi propter inanem gloriam bona veſtra opera non feciſſetis ; ſi dixiſſetis : *Corripiet me juſtus in miſericordia , & increpabit me* : Pſ.140.5.
oleum autem peccatoris non impinguet caput meum , alienum oleum non quæreretis , cùm Sponſo obviam eundum eſt : *Quid eſt oleum peccatoris , niſi blandimenta adulatoris* ? Ite potiùs ad vendentes , & emite vobis , ſicut facere conſueviſtis . Nos autem vobis non damus : *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis* . In judicio Dei trepidat ipſa bona conſcientia . Rege ſedente Prov.20.8.9.

te

te in ſolio judicii : *Quis poteſt dicere , Mundum eſt cor meum , purus ſum à*
peccato? Fatui certè ſunt , qui ad horam mortis olei ſpiritalis , charitatis
ſcilicet , comparationem differunt . Non emitur oleum illud , ſed à Deo
gratis donatur . Cùm in lampadibus noſtris ac vaſis , cùm in cordibus defecit,
culpa noſtra ; cùm frequentibus actibus dilectionis Dei , operibuſque bonis
ex ipſa charitate propter unam Dei gloriam factis , oleum illud augere,
perennem lampadum lucem conſervare non curavimus ; vix erit , ut in mor-
te oleum invenire poſſimus , quo lux lampadum deficiens exuſcitetur ac fo-
veatur . Piis legatis , anniverſariis ſacris , feris eleemoſynis , Sanctorum
meritis , & interceſſionibus tunc oleum nos empturos , ne confidamus . Non
deſperamus illorum ſalutem , qui in extremis pœnitentiam agunt ; ſed ſe-
curitatem dare non poſsimus . Poſſunt adhuc impetrare charitatem , qua
boni Latronis inſtar peccata deteſtentur , pœnitentiam agant , corda ſua
Heb. 12. 17. impleant : adhuc tempus eſt , ſed ſerum eſt . Eſau meminerint , qui *non*
invenit pœnitentiæ locum , quamvis cum lacrymis inquiſiſſet eam . Memine-
rint Antiochi , qui à Deo percuſſus , & in extremis poſitus , ex gravi ſu-
2. Mach. 9. perbia ad agnitionem ſui deductus , has in voces erupit : *Juſtum eſt ſubdi-*
tum eſſe Deo , & mortalem non paria Deo ſentire : Et pollicitus eſt ſe Ju-
deos , quos immaniter perſecutus fuerat , æquales Athenienſibus facturum ;
& Templum ſanctum , quod priùs exſpoliaverat , optimis donis ornaturum;
& ſancta vaſa multiplicaturum , & ſumptus ſacrificiorum de bonis ſuis præ-
ſtiturum , inſuper & Judaicam Religionem profeſſurum , & omnem locum
terræ perambulaturum , & poteſtatem Dei prædicaturum . Et his tamen
promiſsis oleum , quod emeret , non invenit : *Orabat autem hic ſceleſtus*
Tert. lib. De pœnit. *Dominum , à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus* . Deus in theſauro ſuo
charitatem habet , & erogat gratis : ſed *Theſauro ſuo invigilat , nec ſinit*
oprebere indignos .

Qui autem ſine charitate hinc exeunt , alienis meritis ac precibus juva-
ri ampliùs non poterunt ; Fruſtra quærent aliena ſuffragia & ſolatia , qui
conſcientiæ bonæ teſtimonio deſtruantur . Veniet Sponſus ad judicium , oc-
current illi electi , intrabunt cum eo ad nuptias , claudetur janua ; fruſtra
pulſabunt , qui ad illius adventum ſe , ut par erat , non præparaverunt ,
qui illum non expectarunt cum oleo charitatis , & bonorum operum lam-
padibus de oleo illo interiore ſemper ardentibus , qui non dilexerunt ad-
ventum ejus . Pulſandum eſt modò , cùm tempus eſt miſericordiæ : *Pul-*
ſate & aperietur vobis : tunc inutiliter pulſabitur , cum tempus erit judi-
cii : *Et clauſa eſt janua* : clauſis portis , nullus intrabit , nullus exibit .
Fruſtra inclamabitur , *Domine , Domine aperi nobis* . Illis enim qui in ſe ,
non in Domino gloriantur ; illis qui ſæcularem gloriam , favorem vulgi ,
commoda temporalia bonis operibus exteriùs lucentibus aucupati ſunt , pie-
S. Aug. ibid. tate ad quæſtum abuſi , ſponſus reſpondebit : *Neſcio vos* . Quid eſt : *Ne-*
ſcio vos? Improbo vos , reprobo vos : *In arte mea non vos agnoſco , ars*
mea neſcit vitia ; hoc eſt autem magnum , *& neſcit vitia , & judicat vi-*
tia . *Neſcit faciendo , judicat arguendo* . Satagamus , quando tempus habe-
mus , ut Deo innoteſcamus . Illos ſolos agnoſcit , id eſt , approbat , ac
pro ſuis habet , qui charitatem habent . Sola charitas ſapientes virgines à
fatuis , filios Dei à filiis diaboli diſcernit : *Vigilate itaque , quia neſcitis*
diem neque horam , Diem omnem , atque horam ſpectate , ac ſi noviſſima
dies & hora eſſet vitæ veſtræ . Vigilate , ne peccati ſomnus obrepat ; ne
vos blanda voluptas , ſeu Dalila Samſonem in ſinu ſuo dormientem , abra-
ſis ſeptem crinibus , id eſt , ſeptem donis Spiritus Sancti , in quibus ho-
minis

minis juſti fortitudo ſita eſt, detractis, in manus Philiſtæorum, id eſt,
dæmonum tradat. Vigilate ut prudentes illæ virgines in expectatione ſponſi. Ad reddendum Deo omnium operum veſtrorum rationem parati ſemper
eſtote: *Quiſquis paratus eſt uſque ad ſomnum, id eſt, uſque ad mortem,* S. Aug. lib. 83. Qu. q. 59.
quæ omnibus debetur; paratus etiam invenietur, cùm illa vox media nocte
ſonuerit, qua omnes evigilaturi ſunt. Heu! quot Chriſtiani in peccato, &
noxiis voluptatibus dormiunt, immemores Dei, immemores judiciorum
ejus de noviſsimis ſuis, de ſalute ſua nequidem cogitantes! Quot letargici ſunt, qui nec monitionibus amicorum, nec adhortationibus Superiorum, nec voce prædicatorum & evangelicæ tubæ clangore, nec Dei minis & flagellis excitantur! Quot penitùs mortui, in quibus nullus eſt ampliùs pietatis ſenſus, in quibus obtenebratus eſt oculus fidei; obſurduerunt aures interioris hominis, os clauſum eſt omninò ad Confeſſionem peccatorum, Deique laudes, pulſus ac motus omnis ad Deum; charitas,
quæ vita cordis eſt, defecit; Spiritus Sanctus in ipſis extinctus eſt: *Surge, qui dormis, exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus*; ſi ſurgas Ephef. 5. 14.
tempore opportuno, & ambules deinceps, ut filius lucis: *Omnes enim*
vos filii lucis eſtis, & filii diei (inquit idem Apoſtolus:) *non ſumus noctis, neque tenebrarum. Igitur non dormiamus ſicut & cæteri, ſed vigilemus & ſobrii ſimus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt; & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt. Nos autem, qui diei ſumus, ſobrii ſumus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis: quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.* 1. Theſſ. 5. & ſeqq.
Veniet hora, & quando neſcimus veniet: vigilate. Corde vigila, fide vigila, ſpe vigila, charitate vigila, operibus vigila, & cùm ſomno mortis dormieris, veniet tempus, ut ſurgas,
& adornata ardenteque lampade, oleo charitatis in corde recondito, occurras Sponſo, ipſumque incorporeis nexibus amplectaris, & ab illo introducaris in domum æterni convivii, ubi numquam dormias, ubi numquam tua lampas poſſit extingui, numquam excidere charitas valeat.

II. *Sicut enim homo peregrè proficiſcens vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique ſecundùm propriam virtutem, &c.* Miniſtri & ſervi Chriſti vocati ſunt ad res ipſius agendas, non ſuas. Unum illorum negotium, una cura eſſe debet, ne aliud curent, quàm Domini gloriam. Quæcumque talenta habent, ſive naturalia, ſive ſupernaturalia, Domini bona ſunt, ab illo accepta. Qui illa ſibi tribuit, uſurpator eſt. Qui de illis gloriatur, injuſtus: *Quid enim habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Servus à Domino pecuniam 1. Cor. 4. 7.
accepit, non ingenium, non induſtriam, non diligentiam: Chriſti verò Miniſtri, & Chriſtiani quilibet non ſolùm à Deo talenta accipiunt, ſed & bonum uſum talentorum, bonam voluntatem, gratiam, & bonum
uſum gratiæ. Itaque *Totum Deo detur: qui voluntatem bonam & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam.* Non viribus naturæ, aut meritis, ſed cujuſque conditioni, vocationi, ſecundùm æternum providentiæ ſuæ conſilium, Deus gratias ſuas & dona commenſurat. Fidelis, gratus, & diligens eſſe debet quicumque Chriſtianus, ſive plura, ſive pauciora, ſive magna, ſive mediocria à Deo accepit, eaque ad ejus gloriam, ad Regnum ejus in ſe & in aliis ſtabiliendum & amplificandum conferre. S. Aug.
Talenta hic pro eo, quod unuſquiſque facere poteſt, accipimus, ſive auctoritate « S. Jo: Chry.

Hom.79.in S.Matth. „ auctoritate protegere , ſive pecuniis juvare ; ſive doctrina admonere , ſive „ alia quapiam re proximis prodeſſe queas . Nemo dicat : Cùm unum talen- „ tum habeam , nihil poſſum efficere : poteſt profectò ex una re ſola com- Lucæ. 21. „ probari . Non es pauperior illa vidua ; non es Petro atque Joanne ruſti- „ cior , qui quamvis rudes & illiterati fuerint , quoniam magno ſtudio „ communem utilitatem amplexi fuerant , cœlorum Principes facti ſunt. Quippè nulla res Deo gratior eſt , quàm ut univerſam vitam ad commune commodum conferas . Nullus eſt , qui duo ſaltem talenta non acceperit : 1. Intelligentiæ , ut Deum cognoſcat : 2. Voluntatis , ut Deum diligat , eique adhæreat . Magnum lucrum faciet , ſi in ejus cognitione, & amore ita proficere ſatagat , ut ad beatam Dei viſionem , conſummatamque charitatem , recto duorum illorum talentorum uſu perveniat . Qualecumque verò ſit , quod accepimus talentum , ſic illud impendamus, ſic operemur , quaſi Deo rationem accuratiſſimam reddituri . Nullus piger ab hac talenti acceptione ſecurus , à ratione reddenda pro talento S.Greg. M. h.9.in Evang. accepto immunis eſt : *Nullus eſt qui veraciter dicat , Talentum minimè accepi , non eſt unde rationes ponere cogar . Talenti enim nomine , cuilibet pauperi etiam hoc ipſum reputabitur , quod vel minimum accepit . Alius namque accepit intelligentiam , prædicationis miniſterium debet ex talento . Alius terrenam ſubſtantiam accepit , erogationem talenti debet ex rebus. Alius nec internorum intelligentiam , nec rerum affluentiam accepit , ſed tamen didicit artem , qua paſcitur : ipſa ars ei in talenti acceptionem reputatur. Alius nihil horum aſſecutus eſt , ſed tamen fortaſſe familiaritatis locum apud divitem meruit , talentum profectò familiaritatis accepit . Si ergo nihil ei pro indigentibus loquitur , pro talenti retentione damnatur . Habens ergo intellectum , curet omninò , ne taceat : habens rerum affluentiam , vigilet , ne à miſericordiæ largitate torpeſcat : habens artem qua regitur , magnoperè ſtudeat , ut uſum illius atque utilitatem cum proximo partiatur : habens loquendi locum apud divitem , damnationem pro retento talento timeat , ſi cùm valet , non apud eum pro pauperibus intercedit . Tantum quippè ab unoquoque noſtrum venturus judex exiget , quantum dedit .* Quidam talenta latiùs patentia & ſplendidiora , alii anguſtiora & obſcuriora accepere : omnes tamen pariter obnoxii ſunt reddendæ rationi : omnes ideò incumbere officiis ſuis debent , eaque fideliter implere : omnes æterno creditori fructum & lucrum accepti talenti repræſentare tenentur . Qua de re S. Bernardus S.Ber.Ep.201. ad Balduinum Reatini Monaſterii Abbatem ſcribebat : *Nec ſterilis verecundia gratia eſt , nec humilitas præter veritatem laudabilis . Officium ergo tuum attende , Pelle pudorem conſideratione officii , age ut magiſter . Novus es , ſed debitor . Et ex tunc te noveris debitorem , ex quo te alligaſti . Numquid novitas excuſabit apud creditorem damna lucrorum ? Numquid prima tempora vacua præterire patitur fœnerator ? Sed non ſum , inquis , ad iſta ſufficiens . Quaſi verò devotio tua accepta non ſit ex eo quod habes , non ex eo , quod non habes . De ſolo tibi credito talento reſpondere para , ſecurus de reliquo . Si multum accepiſti , da multum . Quod ſi modicum eſt , & id tribue . Etenim qui in modico fidelis non eſt , nec in maximo . Totum da, quia totum repetendus es uſque ad noviſſimum quadrantem : ſed ſanè quod habes , non quod non habes .*

III. Si talentis à Deo datis & commiſſis rectè utamur , ſi ea ad ejus gloriam , ad noſtram ac proximorum ſalutem impendamus , à Chriſto in die judicii audiemus : *Euge ſerve bone & fidelis , quia ſuper pauca fuiſti fidelis ; intra in gaudium Domini tui* . Laudem ac plauſus hominum ne-

quæ-

quæramus, ſi Dei laude digni eſſe velimus, qua ſuorum electorum opera probare & commendare dignabitur: *Et tunc laus erit unicuique à Deo.* 1.Cor. 4. 5.
Nullam operum noſtrorum mercedem ab hominibus expectemus, ſi volumus, ut Deus ipſe ſit merces noſtra, prout Abrahæ promiſit: *Ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis.* Deum amemus purè & caſtè: *Non eſt caſtum cor, ſi Deum ad mercedem colit. Quid ergo? Mercedem de Dei cultu non habebimus? Habebimus planè, ſed ipſum Deum, quem colimus. Ipſe nobis merces erit, quia videbimus eum ſicuti eſt. Attende quia mercedem conſequeris. Amatoribus ſuis Dominus noſter Jeſus Chriſtus quid dicit?* Qui diligit me, mandata mea cuſtodit, & diligetur à Patre meo, & diligam eum. *Quid illi ergo dabis?* Et oſtendam me ipſum illi. *Si non amas, parum eſt: ſi amas, ſi ſuſpiras, ſi gratis colis eum à quo gratis emptus es, ſi conſideratis in te ejus beneficiis ſuſpiras, & inquietum habes cor deſiderio ejus; noli extra eum aliquid ab eo quærere, ipſe tibi ſufficit. Quantumlibet ſis avarus, ſufficit tibi Deus. Etenim avaritia terram quærebat poſſidere totam, adde & cœlum: plus eſt, qui fecit cœlum & terram. In iſtis humanis conjugiis conſiderate cor caſtum quale ſit ad Deum: certè humana conjugia ſunt: non diligit uxorem ſuam, qui propter dotem illam diligit: non maritum caſtè diligit, quæ propterea diligit, quia aliquid donavit, aut quia multum donavit. Et dives manens, & pauper factus, maritus eſt. Quam multi proſcripti à caſtis uxoribus amplius dilecti ſunt? Probata ſunt multa caſta conjugia calamitatibus maritorum: ne aliud amare, quàm maritum, putarentur; non ſolùm non deſeruerunt, ſed amplius obſecutæ ſunt. Si ergo maritus carnalis gratis diligitur, ſi caſtè diligitur; & uxor carnalis gratis diligitur, ſi caſtè diligitur: Deus quomodo diligendus eſt, verus & verax animæ maritus, ad prolem ſempiternæ vitæ fœcundans, & ſteriles nos non eſſe permittens? Illum ergo ſic diligamus, ut aliud præter ipſum non diligatur.* Denique ne in vana gaudia effundamur, ne nobiſmetipſis inaniter placeamus, aut hominibus placere magis, quàm Deo, ſtudeamus, ne indigni ſimus gaudio Domini: *Serve bone & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Gaudia ſæculi intrant in cor noſtrum, quia major eſt capacitas cordis noſtri, quàm ut illis repleatur: ſed cor noſtrum intrat in gaudium Domini, quia Deus *major eſt corde noſtro.* Animam ergo Dei capacem, quicquid Deo minus eſt, non implebit: *Magnum penetrale, & dulce ſecretum. O ſecretum ſine tædio, ſine amaritudine malarum cogitationum, ſine interpellatione tentationum & dolorum! Nonnè illud ſecretum eſt, quo intrabit ille, cui dicturus eſt Dominus ſervo benè merito,* Intra in gaudium Domini tui? . . *Et quid eſt intus?* Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen: *Non foris extra te, ſed intus apud te, ibi eſt fons vitæ. Ideò intrare debemus, ut vivamus; non quaſi nobis ſufficere, ut pereamus; non quaſi de noſtro velle ſatiari, ut areſcamus; ſed os ad ipſum fontem ponere, ubi aqua non deficit.* Ne ergo derelinquamus Deum *fontem aquæ vivæ*, & fodiamus nobis *ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas:* ſed unum Deum ſitiamus ac deſideremus, in eoque uno ſemper gaudeamus, dicentes: *Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei?*

Gen. 15. 1.
S. Aug. En. in Pſ. 96.
Jo. 14. 23.
1. Jo. 3. 20.
S. Aug. tr. 25. in Joannem. " Pſ. 35. "
Jer. 2. 13.
Pſ. 41. 1. & 2.

IV. *Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait: Domine, ſcio quia homo durus es, metis ubi non ſeminaſti, & congregas, ubi non ſparſiſti: & timens abii, & abſcondi talentum tuum in terra,* &c. Ut ſe

Digitized by Google

excuſet peccator, nec calumniæ parcit, nec blaſphemiæ. Pigritiæ ſuæ cauſam in Deum rejicere non erubeſcit; dicere, quòd nimis ſeverus ſit, cui ſervire ſit difficile; qui reprobet, quos voluerit; qui graviora jubeat, quàm infirmæ & imbecillæ hominis vires ferant; qui gratiam neget ad obediendum & operandum neceſſariam; atque ita metere velit, ubi non ſeminavit; & congregare, ubi non ſparſit. O ſtupendam cæcitatem! ò immane ingrati animi vitium! Deum optimum & beneficentiſſimum inhumanitatis & injuſtitiæ accuſare, qui nihil à nobis exigit, niſi quod ad ſalutem noſtram utile eſt; qui peccata in ſe commiſſa, gratis condonat; qui bona opera, quæ ipſe in nobis per gratiam ſuam operatur, liberaliter & magnificè remunerat; qui neminem vult perire, qui omnes expectat & invitat ad pœnitentiam; qui numquam inſtat præcepto, niſi præcurrat auxilio; qui jugum mandatorum ſuorum ſuave, & onus leve amore facit, quo redametur amans; & amor, quem confert, ipſe eſt; qui gratiam ſuam omnibus offert, ſtans ad oſtium cordis noſtri, & pulſans, bona ſua omnibus ſervis ſuis liberaliter tradens, unicuique ſecundùm propriam virtutem, quam ipſe ſufficientem præſtat, ut ea augere poſſint. Fruſtra verò Dei timorem obtendit ſervus malus & piger ad inertiam ſuam excuſandam. Talentum ſibi creditum ad gloriam Domini, ad ſuam & proximi ſalutem impendere & conferre debuit: *Nulli*

S. Aug. enar. in Pſ. 99.

prodeſſe, impium & crudele eſt. Nonnè hoc docuit Dominus? Non enim damnavit ſervum, qui intervertit, quod accepit; ſed qui non erogavit. Intelligatur pœna interverſoris ex pœna pigri. Serve nequam & piger, *ait Dominus damnans. Non ait, Intervertiſti pecuniam meam; non ait, Dedi tibi, & non mihi; quod dedi, integrum reddidiſti: quia non crevit, quia non erogaſti, inde, inquit, te puniam. Avarus eſt Deus ſalutis noſtræ*: Divini verbi miniſterium, talentum eſt, Eccleſiæ Rectoribus, Doctoribus, Prædicatoribus à Domino creditum, ad illius gloriam & proximorum utilitatem ab illis erogandum: ſed uſuræ illius ab auditoribus exigentur. Non ita tamen ad Prælatos & Doctores pertinet cœleſtis il-

S. Aug. ſe. 94. alias 51. De Sanctis.

lius talenti diſpenſatio & erogatio, ut Chriſtiani omnes ad eam privato non teneantur officio: *Nos diſpenſatores ſumus, nos erogamus, vos accipitis. Lucra quærimus: benè vivite. Lucra enim erogationis noſtræ iſta ſunt. Sed etiam ad vos nolite exiſtimare non pertinere erogationem. Non poteſtis erogare de iſto loco ſuperiore, ſed poteſtis, ubicumque eſtis. Ubi reprehenditur Chriſtus, defendite: murmuratoribus reſpondete, blaſphematores corripite, ab eorum vos ſocietate alienate. Sic erogatis, ſi aliquos lucramini. Agite vicem noſtram in domibus veſtris. Epiſcopus inde appellatus eſt, quia ſuperintendit, quia intendendo curat. Unuſquiſque ergo in domo ſua, ſi caput eſt domui ſuæ, debet ad eum pertinere Epiſcopatus officium, quomodo ſui credant, ne aliqui ipſorum in hæreſim incurrant*: Quomodo vivant, ne in gravia crimina incidant, ne Chriſtianam profeſſionem pravis moribus inhonorent; *ne uxor, ne filius, ne filia, ne ipſe ſervus, quia tanti eſt emptus. Diſciplina Apoſtolica præpoſuit dominum ſervo, ſervum ſubdidit domino: Chriſtus tamen pro ambobus unum pretium dedit. Minimos veſtros nolite contemnere, domeſticorum veſtrorum ſalutem omni vigilantia pro-*

S. Gr. M. H. 9. in Evang.

curate. Hæc ſi facitis, erogatis: pigri ſervi non eritis, damnationem tam deteſtandam non timebitis, Tollite ab eo talentum... Et inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores: *Quiſquis enim charitatem non habet, etiam dona, quæ percepiſſe videbatur, amittit*. Charitas autem vera eſt, amicum in Deo diligere, & inimicum propter Deum, eorumque ſaluti

coope-

cooperari : *Unicuique* enim *mandavit Deus de proximo ſuo* . Hanc charitatem quiſquis non habet , omne bonum amittit , quod habet ; talento quod acceperat , privatur , & in exteriores tenebras mittitur : *Per pœnam quippè in exteriores tenebras cadit , qui per culpam ſuam ſponte in interiores tenebras cecidit : & illis coactus patitur tenebras ultionis , qui hic libenter ſuſtinuit tenebras voluptatis* .

V. *Cùm autem venerit filius hominis in majeſtate ſua , & omnes Angeli ejus cum eo , tunc ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ : & congregabuntur ante eum omnes gentes , & ſeparabit eos ab invicem , ſicut paſtor ſegregat oves ab hædis : & ſtatuet oves quidem à dextris ſuis , hædos autem à ſiniſtris* . Quale ſpectaculum , quàm Chriſtiano dignum ; qui fidei oculis Chriſti myſteria hic contemplatur ! quàm terribile illis , qui non crediderint, aut ſecundùm fidem ſuam non vixerint ! *Quale ſpectaculum in proximo eſt, adventus Domini jam indubitati , jam ſuperbi , jam triumphantis ? Quæ illa exultatio Angelorum , quæ gloria reſurgentium ſanctorum ? Quale Regnum exinde juſtorum ? Qualis civitas nova Jeruſalem ? At enim ſuperſunt alia ſpectacula , ille ultimus & perpetuus judicii dies , ille nationibus inſperatus, ille deriſus , cùm tanta ſæculi vetuſtas , & tot ejus nativitates uno igne haurientur . Quæ tunc ſpectaculi latitudo ? Quid admirer ? Quid rideam ? Ubi gaudeam ? Ubi exultem ? Tot ſpectans Reges , qui in cœlum recepti mentiebantur , cum ipſo Jove & ipſis ſuis teſtibus in imis tenebris congemiſcentes ? Item Præſides , perſecutores Dominici nominis , ſævioribus , quam ipſi contra Chriſtianos ſævierunt , flammis inſultantibus liqueſcentes ; præterea ſapientes illos Philoſophos coram diſcipulis ſuis una conflagrantibus erubeſcentes, quibus nihil ad Deum pertinere ſuadebant , quibus animas , aut nullas , aut non in priſtina corpora redituras affirmabant ; etiam Poetas non ad Rhadamanti , nec ad Minois , ſed ad inopinati Chriſti tribunal palpitantes ? Tunc magis tragœdi audiendi , magis ſcilicet vocales in ſua propria calamitate. Tunc hiſtriones cognoſcendi ſolutiores multò per ignem . . . Niſi quòd ne tunc quidem illos velim viſos , ut qui malim ad eos potiùs conſpectum inſatiabilem conferre , qui in Dominum deſævierunt . Hic eſt ille (dicam) fabri aut quæſtuariæ filius , ſabbati deſtructor , Samarites , & dæmonium habens. Hic eſt , quem à Juda redemiſtis . Hic eſt ille arundine & colaphis diverberatus , ſputamentis dedecoratus , felle & aceto potatus . Hic eſt , quem clam diſcentes * ſubripuerunt , ut reſurrexiſſe dicatur . Ut talia ſpectes , ut talibus exultes , quis tibi Prætor , aut Conſul , aut Quæſtor , aut Sacerdos de ſua liberalitate præſtabit ? Et tamen hæc jam quodammodo habemus per fidem ſpiritu imaginante repræſentata* . Tunc videbitur Chriſtus ut Deus in ſua majeſtate , ut Rex in trono , ut Judex in tribunali , ut Paſtor in medio ovili , ſegregans oves ab hœdis . Deus miſerator , dives in miſericordia , benefaciens , magnificus electis ; Deus ultionum reprobis. Judex juſtis propitius ; iniquis ſeverus , terribilis, implacatus . Rex ſubditos obedientes ad Regni ſui conſortium , æternamque felicitatem vocans & admittens : perduelles ut vas figuli confringens , contereus , perdens , æterniſque tormentis damnans. Paſtor oves colligens in ovile æternum , ubi paſcet eas in paſcuis uberrimis , in montibus æternitatis , ſe ipſo pane vitæ ; & potabit eas aqua ſapientiæ , qua fiet , ut non ſitiant in perpetuum : hœdos putidos ejiciens , & in prædam lupis , id eſt , dæmonibus relinquens . Satagamus , ut oves ſimus innocentia , ſimplicitate, humilitate , docilitate , manſuetudine . Qualis quiſque ex hac vita migraverit , talis in judicio , & in æternum erit ; aut ovis , aut hœdus.

Tert. lib. De Spect. c. ult.

* Diſcipuli.

Ve-

Veniet filius hominis in majeſtate contra peccatores, qui ad ipſos venit
in humilitate; veniet cum poteſtate magna, qui venit in infirmitate mul-
[Apoc. 1. 13. & c. 14. v. 14.] ta; veniet judicaturus, qui venit judicandus. Vidit S. Joannes in divina
[Abb. Joach. in Apoc.] ſua Apocalyſi *ſimilem filio hominis*; omnem quippè erga iniquos affectum
humanitatis, bonitatis, & commiſerationis exuet: *Ut ſicut in eo aliquan-
do Divinitatis gloriam occultaverat humanitas; ita nunc humanitatis ejus
abjectio à Majeſtatis gloria abſorpta videatur*. Nunc affectus patris, bene-
factoris, ſponſi, ſalvatoris reſpectu hominum induit: in ultimo verò ju-
dicio tenerrimos illos affectos exuet penitùs ac deponet reſpectu pecca-
torum, unamque irati judicis ſeveritatem aſſumet, ac exercebit. Tunc
impii in deſperationem acti, Chriſtum deinceps patrem ſuum, ſponſum,
[Job. 30. 21.] benefactorem, ſalvatorem vocare non auſi, dicent: *Mutatus es mihi in
crudelem, & in duritia manus tuæ adverſaris mihi*. Solum digitum (ut
ita loquar) adhibet Deus, ut peccatores in hoc ſæculo puniat. Unde
[Exod. 8. 19.] Magi Pharaonis terribiles Ægypti plagas conſiderantes, dixere: *Digitus
Dei eſt hic*. In judicio verò & in futuro ſæculo totam vim manus ſuæ,
totam brachii ſui potentiam & pondus ad reproborum punitionem adhi-
[Jer. 16. 21.] bebit: *Oſtendam eis per vicem hanc, oſtendam eis manum meam, & vir-
tutem meam, & ſcient, quia nomen mihi Dominus*. Deum modò non co-
gnoſcunt peccatores, ſolam quippè ejus miſericordiam intuentur; ſed tunc
& juſtitiam infelici experientia cognoſcent, quæ eſt *plenitudo divinitatis*.
[Tert.] Tunc continebit in ira ſua miſericordias ſuas. Nunc miſericordiæ tempus
eſt, tunc regnum erit juſtitiæ. Nunc miſericordia juſtitiam continet, ne
peccatores perdat: tunc juſtitia miſericordiam continebit, ne peccatori-
[1. Reg. 15. 29.] bus ſubveniat: *Porrò Triumphator in Iſrael non parcet, & pænitudine
[Pſ. 77. 50.] non flectetur*. Viam faciet ſemitæ iræ ſuæ, & non parcet à morte ani-
mabus eorum. Accipiet armaturam zelus illius: contemptus amor in fu-
[Pſ. 96. 3.] rorem adversùs reprobos convertetur: *Ignis ante ipſum præcedet, & in-
[Apoc. 1. 16.] flammabit in circuitu inimicos ejus*. De ore ejus gladius utraque parte
acutus exibit, & facies ejus ſicut ſol lucebit in virtute ſua. Nunc ægrè
[Tert.] punit: *Juſtitia opus à Deo peregrinum*, (inquit Tertullianus.) Non in
perpetuum iraſcitur, neque in æternum comminatur. Iraſcitur, & pro-
pitius eſt: *Miſericors Dominus & juſtus, & Deus noſter miſeretur*. Deus
*poſt tot ac tanta humanæ temeritatis delicta, à principe generis Adam au-
ſpicata, poſt condemnatum hominem cum ſæculi dote, poſt ejectum paradiſo
mortique ſubjectum, rurſus ad ſuam miſericordiam maturavit*. At in judi-
[Jer. 1. 24.] cio cum lætitia incredibili vindictam repetet: *Conſolabor ſuper hoſtibus meis,
& vindicabor de inimicis meis*. Nullus erit ampliùs miſericordiæ locus.
[Jacobi 2. 13. Oſee 1. 6.] *Judicium ſine miſericordia . . . Non addam ultra miſereri*. Falli non po-
teſt ſummus ille judex, quia ſapientia eſt: corrumpi non poteſt, quia
veritas: appellari ab ejus judicio non poterit, quia Dei filius eſt, cui
Pater omne judicium dedit. Sententiæ ab ipſo latæ executio retardari non
poterit, quia omnipotens eſt. Abſque perſonarum acceptione judicabit
puſillos & magnos, nobiles & ignobiles, principes & ſubditos, paupe-
[2. Cor. 5. 10.] res & divites. Nemo homo judicium ejus effugiet: *Omnes nos manifeſta-
ri oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout
geſſit, ſive bonum, ſive malum*. Nec facta ſolùm, ſed & prava conſi-
lia, pravos affectus, cogitationes pravas judicabit. Nihil illum latebit,
qui pertingit uſque ad diviſionem ſpiritus & animæ, compagum quoque
[1. Cor. 4. 5.] & medullarum, & nihil eſt inviſibile in conſpectu ejus: *Illuminabit abſ-
condita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium*. Uniuſcujuſque con-
ſcien-

Digitized by Google

ſcientia pellucida erit. Libri aperientur, & judicabuntur mortui ex iis,
quæ ſcripta erunt in libris, ſecundùm opera ipſorum. Uniuſcujuſque con- Apoc. 20.
ſcientia liber eſt, in qua peccatorum, aut bonorum operum characteres
deſcribuntur; ſed clauſus eſt, quamdiu hic vivimus; ſoli Deo patet,
non Angelis, non hominibus. Ille ſolus ſcrutator cogitationum cordis,
quod alioquin inſcrutabile: At in ultimo judicio libri aperientur, con-
ſcientiæ patebunt, non ſolùm Chriſto ſummo judici, ſed omnibus An-
gelis & hominibus: *Et manifeſtabit conſilia cordium*. Nullus erit excuſa-
tioni, aut defenſioni, nullus tergiverſationi locus, ſed æternæ confuſio-
ni, qua reprobi induentur: *Tunc mens ſuper gehennæ incendio ſuo graviùs
igne cruciabitur* (inquit Sanctus Gregorius Magnus.) Lege quæ in Theo-
logia noſtra diximus ad illum Symboli Articulum: *Inde venturus eſt judi-
care vivos & mortuos*. Judicium Dei timeamus, ſed timore caſto: Ad-
ventum Chriſti ad judicium diligamus; in die judicii fiduciam habeamus:
Noviſſimus dies terribiliter venturus auditur eis, qui ſecuri eſſe bene viven- S. Aug. En. in
do nolunt, & malè vivere diu volunt. Bonis verò optandus eſt & aman- Pſ. 39. ſer. 1.
dus ob gloriam Chriſti, ob finem peccati, ob adeptionem Regni. Judi-
cium ſecuri expectabimus, ſi bonam conſcientiam habeamus: *Quando Deus* Idem Enar. in
judex erit, alius teſtis, quàm conſcientia tua, non erit. Inter judicium Pſ. 37.
juſtum, & conſcientiam tuam, noli timere, niſi cauſam tuam. Cæterum,
ut ſecurus ſtes ante Tribunal Chriſti, judicium ejus in te præveni: *Aſcen-* Idem Ena. in
de tribunal mentis tuæ, eſto tibi judex, torqueat te timor, erumpat à te Pſ. 49.
confeſſio, & dic Deo: Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & pec-
catum meum contra me eſt ſemper: *Quod erat poſt te, fiat ante te: ne
tu ipſe poſteà à Deo judice fias ante te, & non ſit, quò fugias à te*. Præ-
veni faciem ejus in confeſſione: *Tuam iniquitatem confitere, gratiam Dei
confitere: te accuſa, illum glorifica: te reprehende, illum lauda: ut &* S. Aug. En. in
ipſe veniens inveniat te punitorem tuum, & exhibeat ſe tibi Salvatorem Pſ. 66.
*tuum... Confiteri times Deo, ne confeſſum damnet? Si non confeſſus la-
tes, confeſſus damnaberis. Times confiteri, qui non confitendo eſſe non potes
occultus: damnaberis tacitus, qui poſſes liberari confeſſus*. Confiteantur tibi
populi Deus, confiteantur tibi populi omnes: *Et quia confitentur*, Læ- "
tentur & exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate. *Nemo* "
*te fallit: gaudeat judicandus, qui timuit judicaturum. Prævidit enim, &
prævenit faciem ejus in confeſſione: ille autem cùm venerit, populos in æqui-
tate judicabit. Quid ibi valebit calliditas accuſatoris, ubi eſt teſtis conſcien-
tia, ubi tu eris & cauſa tua, ubi judex non quærit teſtem? Advocatum
miſit tibi: propter illum, & per illum confitere; age cauſam tuam, &
defenſor eſt pœnitentis, & petitor veniæ confitentis, & judex innocentis.
Verè timere poteris cauſam tuam, ubi Advocatus tuus erit Judex tuus?* Læ-
tentur & exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate: *Sed ti-
mere poterunt, ne malè judicentur: dent ſe corrigendos, dent ſe dirigendos
ei, qui videt judicandos. Hic corrigantur, & non timeant cùm judicabun-
tur. Vide quid dicat in alio Pſalmo*: Deus in nomine tuo ſalvum me fac,
& in virtute tua judica me. *Si non me priùs ſalvas in nomine tuo, debeo
timere, cùm me judicabis in virtute tua: ſi autem me priùs ſalvas in no-
mine tuo, quid timebo judicantem in virtute, cujus ſalus præceſſit in no-
mine?*

VI. *Tunc dicet Rex his qui à dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris
mei; poſſidete paratum vobis Regnum à conſtitutione mundi. Eſurivi enim,
& dediſtis mihi manducare*, &c. Qui in hac mortali vita poſitus, vero, Apocal. ul. 7
ſuce-

ſincero, ardenti Dominici Adventus Regnique deſiderio ſæpè dixerit, *Veni Domine Jeſu*, in eoque affećtu obierit; & qui non verbis tenùs, ſed
operibus, fidelitate, & charitate dixerit, *Domine Jeſu, poſſide cor meum;*
Tu ſcis enim *quia amo te*: in ultimo judicio ſuaviſſima hæc verba à Chri-
ſto audiet, *Venite, benedićti Patris mei; poſſidete paratum vobis Regnum*:
S. Auguſtin. tract. 68. in Joann. id eſt, *Qui regnum eratis, & non regnabatis, venite, regnate: ut quod*
in ſpe fueratis, etiam in re eſſe poſſitis. Sanćti ſunt Regnum Dei, quatenus
in iis regnat Deus per charitatem. *Feciſti nos Deo noſtro regnum*. Ideò in
Regni æterni poſſeſſionem vocantur & mittuntur: *Dominus Deus illumina-*
Apocal. 5. 10. & c. 22. 5. *bit illos, & regnabunt in ſæcula ſæculorum*. Nunc Regnum Dei adhuc con-
gregatur, adhuc ædificatur, adhuc paratur. In illo erunt manſiones ſi-
cut adhuc parat eas Dominus: in illo jam ſunt ſicut jam prædeſtinavit
Dominus. Dominus nos ſibi parat, & ſe nobis parat; quoniam locum
parat, & ſibi in nobis, & in ſe nobis. Dixit enim, *Manete in me, &*
Joann. 15. 4. *ego in vobis*. Credenti colligitur meritum, videnti redditur præmium.
Tunc locus paratur, ſi ex fide vivatur. Creditus deſideretur, ut deſideratus
S. Aug. ibid. *habeatur: Deſiderium dilećtionis, præparatio eſt manſionis*. Nunc *Spiritus &*
ſponſa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui ſitit, veniat: &
Apocal. 22. 17. *qui vult, accipiat aquam vitæ gratis*.

Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare. Ad dexteram ſtatutis non di-
S. Auguſt. ſerm. 261. alias de di verſis 12. „ cet, Illa & illa magna feciſtis: ſed, *Eſurivi, & dediſtis mihi manduca-*
„ *re*. Ad ſiniſtram ſtaturis non eſt dićturus, Illa & illa mala feciſtis: ſed,
„ *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare*, Illi pro eleemoſyna in vitam
„ æternam: iſti propter ſterilitatem in ignem æternum. Modò eligite aut
„ dexteram, aut ſiniſtram. Nam rogo vos, quam habere poterit ſpem ſalu-
„ tis piger in remediis, creber in morbis? *Aperi ſinum pietatis, excipe do-*
num felicitatis. Peccata tua eleemoſynis redime. Fortè contemnebas ne-
ſcio quem pauperem aut egenum: noli contemnere Chriſtum in cœlo ſe-
dentem, in terra egentem. Ipſe dat, ipſe accipit; dat de cœlo, acci-
pit in terra. *Quaſi fœnus trajećtitium facis*. Hic das, ibi recipis: hic das
Idem, ſer. 42. alias homil. 29. ex 50. res perituras, ibi recipis res ſine fine manſuras. *Eſurivi enim, & dedi-*
ſtis mihi manducare. Pauca dediſti, plura ſume: terrena dediſti, cœleſtia
ſume: temporalia dediſti, æterna ſume: mea dediſti, me ipſum ſume. Quid
enim dediſti, niſi ex eo quod à me accepiſti? Quod dederis non reddo, qui
unde dares, dedi? Qui te ipſum qui dares dedi, qui tibi Chriſtum cui dares
Idem, ſer. 38. alias 245. de Tempore. *dedi. Ecce cui das, paſcit, & eſurit propter te: donat, & eget. Quan-*
do donat, vis accipere: quando eget, non vis dare. Eget Chriſtus, quando
eget pauper: qui omnibus ſuis vitam æternam paratus eſt dare, in unoquo-
que paupere temporaliter dignatus eſt accipere. Et conſilium dat quò migres.
Migra de terra in cœlum, ne perdas. Si fortè tibi aliquis diceret, Migra
divitias tuas de Occidente in Orientem, ſi non vis, ut pereant; æſtua-
res, laborares, ſatageres, attenderes, quanta eſſent quæ haberes, vide-
res te multiplicitate rerum tuarum in longinqua facilè migrare non poſſe:
& fortè ſleres, quia ire cogereris, & quomodò tecum tolleres quod col-
legeras, non invenires. In longinquiora te migrare juſſit, qui non ait,
Migra de Occidente in Orientem; ſed, Migra de terra in cœlum. Æſtuas,
quaſi difficultatem majorem tibi videris pati, & dicis: Si non inveniebam
jumenta & naves, quibus ab Occidente migrarem ad Orientem, quomodo
inveniam ſcalas, quibus à terra migrem in cœlum? Noli, inquit tibi Deus,
noli laborare: *Qui te divitem feci, qui tibi quod dares dedi, laturarios ti-*
bi pauperes feci. Si invenires aliquem inopem de trans mare, aut quò ire
velles,

Digitized by Google

velles , invenires inde civem aliquem neceſſitatem patientem , diceres ti-
bi : Civis iſte inde eſt , quò ego volo ire : eget hic , do illi quod ibi
mihi reddat . *Ecce eget hic pauper , civis eſt Regni cælorum : quid dubitas
facere trajectitium ?*

VII. *Tunc reſpondebunt ei juſti , dicentes : Domine quando te vidimus eſu-
rientem , & pavimus te ? .... Et reſpondens Rex , dicet illis : Amen ,
amen dico vobis , Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis , mihi
feciſtis* . Da Deo , & ut recipias , conveniris . Certè in terra quærebas de- S.Auguſtin. ſer.80.aliàs de Diverſis 43.
bitorem tuum : quærebat & ille , ſed ubi ſe abſconderet à facie tua .
Adieras judicem , & dixeras , Jube illum debitorem meum conveniri . Ille
audito hoc , diſcedit , & nec ſalutare te quærit , cui fortè egenti ſalutem
commodando præſtiteras . Habes ergo , cui eroges . Da Chriſto , ipſe te
convenit ultrò , ut recipias , & mirantem quia aliquid à te recepit . *Con-
venit debitor , & creditores excuſant . Non vult eos fidelis debitor falli . Re-
cipere dubitatis ? Accepi , & ignoratis . Non accepi per me , accepi per meos .
Quod illis datum eſt , ad me pervenit : ſecuri eſtote , non perdidiſtis . Minùs
idoneos attendebatis in terra : idoneum habetis in cælo . Ego , inquit , ac-
cepi , ego reddam . Terram accepi , cælum dabo : temporalia accepi , æterna
reſtituam : Panem accepi , vitam dabo . Immò etiam hoc dicamus : Panem ac-
cepi , panem dabo : potum accepi , potum dabo : hoſpitium accepi , domum da-
bo : æger viſitatus ſum , ſalutem dabo : in carcere viſus ſum , libertatem
dabo . Panis quem dediſtis pauperibus meis , conſumptus eſt : panis quem ego
dabo , & reficit , & non deficit . Det ergo nobis panem Panis ille qui de
cælo deſcendit . Cùm panem dabit , ſe ipſum dabit .*

Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis , mihi feciſtis . Quid po- « S.Cyprian.
tuit nobis majus Chriſtus edicere ? Quomodo magis potuit juſtitiæ , ac mi- « in tract. de
ſericordiæ noſtræ opera provocare , quàm quòd præſtari dixit ſibi , quicquid « Opere &
egenti præſtetur & pauperi : & ſe dixit offendi , niſi egenti præſtetur & « Eleemoſ.
pauperi , ut qui reſpectu fratris in Eccleſia non movetur , vel Chriſti con- «
templatione moveatur : & qui non cogitat in labore atque in egeſtate con- «
ſervum , vel dominum cogitet in illo ipſo quem deſpicit conſtitutum ? *Bea-
tus qui intelligit ſuper egenum & pauperem : in die mala liberabit eum Do-
minus* . Super egenum & pauperem intelligit , qui Chriſtum in paupere
fidei oculis intuetur . Sacramentum quoddam eſt pauper . Panni quos vi-
demus , quaſi ſpecies ſunt , ſub quibus Chriſtus latet , dives in miſericor-
dia , verus Deus . Chriſti Domini verbis Corpus ejus & Sanguinem in Al-
taris Sanctiſſimo Sacramento ſubſtantialiter præſentia eſſe credimus : *Hoc eſt
corpus meum : Hic eſt ſanguis meus* . Ejuſdem Salvatoris noſtri verbis illum
in paupere moraliter preſentem eſſe credamus : *Quamdiu* (inquit) *feciſtis* Salviàn. l. 4.
uni ex his fratribus meis minimis , mihi feciſtis . *Solus tantummodo Chriſtus* ad Eccleſiam
eſt , qui in omnium pauperum univerſitate mendicat . Euchariſtia ſacrificium Catholicam
pariter & Sacramentum eſt : pauper quaſi Sacramentum eſt , Chriſtum con-
tinens ac repreſentans ; eleemoſyna quaſi Sacramentum eſt , Chriſtum pa-
ſcens in paupere : ſimul & ſacrificium eſt propitiatorium , & impetratorium
eleemoſynas erogantibus : quia & remiſſionem peccatorum , & ubertatem
ipſis impetrat gratiarum . *Beneficentiæ & communionis nolite oblivviſci* (inquit Heb. 13.16.
Apoſtolus :) *talibus enim hoſtiis promeretur Deus* . Sacrilegus eſt qui indi-
gnè tractat Euchariſtiam : *Vis infertur Corpori & Sanguini Domini* . Sacrilegii S. Cyprian.
cujuſdam reus eſt , qui Chriſtum in paupere deſpicit , conculcat , occidit .
Non paviſti , occidiſti . Indignè communicans , judicium ſibi manducat & Citatur ſub
bibit : qui pauperem non juvat , maledictionem & damnationem æternam nomine S.Ambr. in colle-

ctione Gratiani, c. Paſce dist. 86.

ſibi arceſſit. Dicet enim Chriſtus his qui à ſiniſtris erunt:

VIII. *Diſcedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus: Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*, &c. *Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem*, &c. *& non miniſtravimus tibi? Tunc reſpondebit illis, dicens? Amen dico vobis:*

S. Cæſarius ſer. 31. inter Auguſtin. alias 58. de Sanctis, nunc in Appen. 77.

» *Quamdiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis*. Si in ignem mit-
» titur, qui eſurienti non dedit panem ſuum; putas, ubi mittendus eſt, qui
» tulit alienum? Si in ignem mittitur, qui nudum non veſtivit; ubi mitten-
» dus eſt, qui veſtitum expoliavit? Si cum diabolo damnatur, qui hoſpiti-
» bus non præbuit domum ſuam; putas, ubi mittendus eſt, qui tulit alie-
» nam? Si periturus eſt, qui in carcere non viſitavit; quid de illo fiet, qui
» fortè injuſtè in carcerem miſit? Rogo vos, fratres, hic adtendite, quam
» ſpem habere poſſunt, qui mala faciunt; quando illi perituri ſunt, qui bo-
» na non faciunt? Denique & alio loco Dominus terribiliter nos admonet,

Matth. 7. 19.

» dicens: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem*
» *mittetur*. Non dixit, quæ facit fructum malum, ſed, quæ non facit fru-
» ctum bonum. Hinc ergo poſſumus evidenter agnoſcere, quas pœnas arbor
» ſpinoſa in die judicii patietur, quando illa quæ fructum non dederit, exci-
» detur, & in ignem mittetur.

S. Jo: Chryſ. hom. 80. in Matth.

Diſcedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo &
» *Angelis ejus*. Regnum ergo vobis; ignem autem non vobis, ſed Diabolo
» & Angelis ejus præparavi, in quem quoniam vos ſpontè injeciſtis, vobis
» ipſis id imputate. *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*. Si enim
» inimicus fuiſſem, nonnè ad immiſericordes etiam flectendos mitigandoſque
» ſuffeciſſent paſsiones illæ, inedia ſcilicet, frigus, vincula, nuditas, ægri-
» tudo, aut quia ubique ſine tecto pervagatus ſum? Hæc enim etiam inimi-
» cos movere poſſent: vos autem neque amico hæc contuliſtis, & Domino,
» & benefactori. At canem plerumque fame premi videntes, compatimur, &
» belluarum inedia movemur: Tu verò Domino famem patiente non moveris?
» Qua ratione hæc poterunt excuſari? Nam etſi illud ſolummodò ſpectaretur,
» nonnè magni præmii loco habendum eſſet, Chriſtum paſcere? Non dico,
» ut vocem illam, *Venite benedicti*, &c. à ſedente in Patris ſolio, orbe ter-
» rarum præſente, audias, & Regnum conſequaris: ſed ipſum opus nonnè ſi-
» bi ad retributionem ſufficit? Te autem inſuper coram univerſis, cum appa-
» ruerit ineffabilis illa gloria, laudibus extollit & coronat, patronumque
» ac hoſpitem profitetur. Perpende autem non unum, aut duo, ſed omnia
» miſericordiæ opera & officia reprobos contempſiſſe. Non enim ſolùm eſu-
» rientem non cibarunt, & nudo veſtem non præbuerunt; ſed (quod facil-
» limum erat) nec ægrotum viſitarunt. Et vide, quàm facilia præcipit. Non
» enim dixit: In carceribus eram, & liberaſtis me: aut ægrotus fui, & ſa-
» nitatem procuraſtis: ſed, *Viſitaſtis, & veniſtis ad me*. Sed nec eſurienti
» famem levare difficile: non enim lautam quæſivit menſam, ſed eam dumta-
» xat quæ neceſsitati ſufficeret: quodque majus eſt, non in principis viri,
» ſed in humilis habitu ſervi quæſivit: quorum ſingula ad improborum con-
» demnationem ſufficiunt: petitionis ſcilicet facilitas, & dandi poteſtas; pa-
» nis enim petitur: petentis miſeria, quia pauper atque mendicus: præmii
» magnitudo; regnum enim promittitur: terror pœnarum; gehenna enim
» intentatur: accipientis dignitas; Deus enim pauperum manibus accipit: ho-
» noris cumulus; quia tantùm deſcendere dignatus eſt: jus exigendi; ſumma
» enim juſtitia eſt de ſuis ei tribuere. Verùm ad hæc omnia ipſos adtendere
» prohibuit cupiditas & avaritia; nec pœnarum minas timuerunt; cùm & his

qui

qui pauperibus non ſubveniunt, graviora quàm Sodomis minatus ſit, & hìc expreſsè dicat : *Quamdiù non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis*. Quid ais, Domine? ſi fratres tui ſunt, quomodo minimos appellas? Immò verò ideò fratres, quia humiles, quia pauperes & abjecti. Hos enim maximè in fratres adoptat : non dico Monachos dumtaxat, qui montes habitant; ſed fideles ſingulos eſurientes, nudos, ac peregrinos : eoſque nobis curæ eſſe jubet. Fratres enim noſtri Baptiſmate conſtituti ſunt, & ineffabilis Myſterii participatione.

Diſcedite à me, maledicti, in ignem æternum. Infelicem illum Eſau cogitate, qui tranſlata Iſaac Patris ſui, cum primogeniti juribus, juſto Dei judicio, ad fratrem ſuum natu minorem Jacob benedictione, *Irrugiit clamore magno, & conſternatus, ait, Benedic etiam & mihi, pater mi .... Numquid non reſervaſti & mihi benedictionem? Num unam tantùm benedictionem habes, pater? Obſecro, mihi quoque benedicas*. Fruſtra verò benedictionem poſtulabunt. Noluerunt, dum hic viverent, benedictionem, & elongabitur ab eis *Non novi vos*; (inquit Chriſtus) *vos ex patre diabolo eſtis*. Diſcedite à me, *operarii iniquitatis, genimina viperarum, ſervi nequam, non populus meus*: Diſcedite à me. Et quò, Domine, *ibimus à ſpiritu tuo? Quò à facie tua fugiemus?* Diſcedite *in ignem*. Numquid verò hujus ignis ardorem clementia tua non moderabitur? Non ſtillam aliquam roris immittet? Immò verò illum accendet juſtitia mea, ut numquam extinguatur : *In ignem æternum*. Angelorum & hominum maledictionibus onerati, Dei ipſius maledictione percuſsi, ut hœdi emiſſarii ejicientur, tradenturque dæmonibus, in inferno ſine fine cruciandi. Nullum vel minimum ſolatium in ſempiterna calamitate habebit infelix anima : *Non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis ejus*. Æternitate tota inclamabit, Deus ultionum, cur me diris malæ conſcientiæ morſibus, omnium creaturarum exprobrationi, dæmonum furori, igni devoranti, ſupplicio æterno traditum reliquiſti? Avertat à nobis hoc Deus, fratres chariſsimi, & ab auditu malo nos liberare dignetur, ut in nobis impleatur, quod ſcriptum eſt : *In memoria æterna erit juſtus, ab auditione mala non timebit*. Hoc enim erit auditum malum, quod audituri ſunt impii, *Diſcedite à me, maledicti, in ignem æternum*. Irrevocabilis enim ſententia erit, quæ à piiſſimo Deo multò ante prædicitur, ut à nobis, totis viribus caveatur. Si enim nos Deus noſter vellet punire, non nos ante tot ſæcula commoneret. Invitus quodam modo vindicat, qui quo modo evadere poſsimus, multò ante demonſtrat. Non enim te vult percutere, qui tibi clamat, Obſerva. *Dediſti metuentibus te ſignificationem* (inquit Propheta,) *ut fugiant à facie arcus, ut liberentur dilecti tui*. De natura, bonitas : *juſtitia opus peregrinum ab eo : De ſuo bonus, de noſtro juſtus ...... Niſi homo deliquiſſet, optimum ſolummodo Deus noſſet ex naturæ proprietate : at nunc etiam eum juſtum patitur ex cauſæ neceſſitate*. Hinc apud alterum Prophetam ait Dominus. *Ecce furor meus & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum*. Conflari proprium eſt inſtrumentorum, quæ ſeparata Philoſophi vocant, quæ partes non ſunt agentis, nec ad ejus ſubſtantiam & integritatem pertinent. Non conflatur cor generoſum, non manus fortes & induſtriæ, non pedes veloces, non corpus agile; ſed conflantur enſes, lanceæ, ſagittæ, clypei, quæ arma naturalia non ſunt bellatori. Deus itaque iram & indignationem ſuam conflari ait, ut ſignificet, affectus illos à natura ſua alienos eſſe, vimque ſibi fieri peccatis noſtris, ut iraſcatur. *Ecce furor meus & indignatio mea conflata eſt*, ſive *ſtillavit, ſuper locum iſtum*, (ut vertit S. Hieronymus, quaſi dicat : *Ego quidem naturaliter non iraſcor,*

Geneſ. 25. 34. 36. 38.

Threnor. 1. 2.

Pſal. 111. 7.

S. Cæſarius ſerm. 31. in Auguſtin. Appen. 77

Pſal. 59. 6.

Tertullian.

Jerem. 7. 20.

S. Hieron.

ſed

lib. 1. Comment. in Jer.

ſed illi ita agunt, ut me ad iracundiam provocent: & meam videar mutare naturam. Sentiant igitur iratum, quod, quantum in ſe eſt, facere, conantur. Miſericordia torrentibus comparatur, qui improviſò ex montibus in valles deſcendunt, & curſu præcipiti omnia evertunt: Juſtitia verò pluviæ, quæ prænuntiis vaporibus & nubibus obſcuris caſum ante ſuum ſignificat, nec impetu labitur, ſed guttatim fluit. Sic gratiarum aquæ à montibus æternis impetu fluunt in valles, id eſt, in humiles animas, ut in iis evertant & ejiciant, quicquid terrenum eſt: ſed felices illæ inundationes divinæ miſericordiæ ipſis improviſæ ſunt & inexpectatæ: *Et torrentes inundaverunt.* Juſtitia verò ſenſim præparatur ad vindictam, peccatoribus materiam ſubminiſtrantibus, & peccata ſua velut atros vapores in altum emittentibus: *Præparabitur veritas tua in eis.* Horum multiplicatione nubes addenſatur, modò in diluvium aquæ, modò in diluvium ignis reſolvenda: ſed ſenſim decidit, nec abſque ſignis, quibus peccatores moneantur, & ad pœnitentiam ultimò invitentur. *Et pluit Dominus ſuper Sodomom ignem & ſulphur à Domino de cælo ..... Furor meus & indignatio mea ſtillavit ſuper locum iſtum.* Pulchrè non ait, *Effuſus eſt furor meus, ſed ſtillavit, ut moderatam pœnam ſignificet. Si autem in ſtilla furoris tanta duritia eſt, quid fiet ſi omnis imber fuerit effuſus? Sed & conflata indignatio ſic intelligi poteſt, ut quod diu facere noluit, peccatorum multitudine facere compellatur.* Et ſuccendetur *furor Domini*, & non extinguetur: *quia non agit populus, per quæ poſſit extingui.* Bonis operibus, & præcipuè eleemoſynis extingui furor Domini poteſt. Qui illum peccatis ſuis provocaverit, & extinguere in hoc mundo neglexerit; pondus ejus in judicio ſuſtinebit, & terribilem vocem audiet: *Diſcedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus. Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*, &c. Deum ſuum ammittent, & omnia: & quantùm glorificaverunt ſe & in deliciis fuerunt, tantum patientur tormentum & luctum. *Si non amas cum Chriſto eſſe, time ſine illo eſſe. Quare, time ſine illo eſſe? Quia cum diabolo eris, ſi cum Chriſto non fueris. Et ubi erit diabolus? Audi ipſum Chriſtum*: Ite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus. *Si igne cæli non accenderis, ignem time gehennarum. Si non amas eſſe inter Angelos Dei, time eſſe inter angelos diaboli. Si non amas eſſe in Regno, time eſſe in camino ignis ardentis, inextinguibilis, ſempiterni. Vincat in te priùs timor, & erit amor. Timor pædagogus ſit, non ipſe in te remaneat, ſed te ad charitatem, quaſi ad magiſtrum perducat.*

Gen. 19. 27. — Jerem. 7. 20. — S. Hieron. — S. Auguſtin. ſer. 149. aliàs de temp. 52.

IX. *Et ibunt hi in ſupplicium æternum; juſti autem in vitam æternam.* Dignitas infinita Dei offenſi, ex qua malitia peccati infinita repetitur; & voluntas peccatoris, qui æternùm peccaret, ſi poſſet, infert æternitatem ſupplicii. *Omnipotens Deus, quia pius eſt, miſerorum cruciatu non paſcitur: quia verò juſtus eſt, ab iniquorum ultione in perpetuum non ſedatur. Sed iniqui omnes æterno ſupplicio deputati, ſua quidem iniquitate puniuntur & tamen ad aliquid ardebunt: ſcilicet, ut juſti omnes & in Deo videant gaudia quæ percipiunt, & in illis reſpiciant ſupplicia quæ evaſerunt: quatenus tantò magis in æternum gratiæ divinæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quantò in æternum mala puniri conſpiciunt, quæ ejus adjutorio vicerunt.* Inferni pœnas, ſempiterna damnatorum ſupplicia ſæpè cogitemus, ut à peccatis quæ illa merentur, abſtineamus. Deſcendamus in infernum viventes, ne deſcendamus morientes. Æternitatem meditemur hinc tormentorum, hinc gaudiorum. Æternitas! æternitas! æternitas! Quàm citò dicitur, & numquam finitur! Quatuor ſyllabis conſtat, & fine caret. Quamdiu Deus durabit, tamdiu durabunt ſup-

S. Gregor. l. 4. dialog. c. 44.

Digitized by Google

ſupplicia damnatorum; tamdiu ardebit ignis in furore ejus ſuccenſus uſque ad inferni noviſſima: *Sapiens ignis*, qui *membra urit & reficit, carpit & nutrit: ſicut ignes fulminum corpora tangunt, nec abſumunt: ſicut ignes Etnæ, & Veſuvii, & ardentium ubique terrarum, flagrant, nec erogantur: ita pœnale illud incendium non damnis ardentium paſcitur, ſed inexeſa corporum laceratione nutritur*. Minut. Felix in Octavio. Æterni illius ſupplicii meditatio, innocentiæ cuſtos. *Enimverò nos qui ſub Deo omnium ſpeculatore diſpungimur, quique æternam ab eo pœnam providemus, meritò ſoli innocentiæ occurrimus, & pro ſcientiæ plenitudine, & pro latebrarum difficultate, & pro magnitudine cruciatus, non diuturni, verùm ſempiterni, eum timentes, quem timere debebit & ipſe qui timentes judicat: Deum, non Proconſulem timentes*. Tertull. apolog. 45.

X. *Juſti autem in vitam æternam*. Hæc ſimpliciter vita eſt, cujus in perpetuitate beatitudo eſt, in qua ſcilicet Deus videtur, amatur, & laudatur, & certum eſt nos in ea ſemper eſſe manſuros. *Beata vita, ſi non amatur, non habetur. Porrò ſi amatur & habetur, cæteris omnibus rebus excellentius neceſſe eſt ut ametur. Quoniam propter hanc amandum eſt, quicquid aliud amatur. Porrò ſi tantùm amatur, quantùm amari digna eſt, fieri non poteſt, ut eam qui ſic amat, non æternam velit. Tunc igitur beata erit, quando æterna erit ..... Illa vita ſola eſt, quæ nec beata eſſe poteſt, niſi fuerit æterna*. S. Auguſtin. l. 14. de Civit. Dei c. 25. *Cùm pervenerimus ad vitam, certum nobis erit, in ea nos ſemper futuros. Nam ſi erimus ibi, & utrum ibi ſemper futuri ſimus, incerti erimus, etiam ibi erit timor. Et ſi erit timor, cruciatus erit, non carnis; ſed, quod pejus eſt, cordis. Ubi autem cruciatus, quæ beatitudo? Erit ergo nobis certum, quia in illa vita ſemper erimus, & illam finire non poterimus: quia in illius Regno erimus, de quo dictum eſt*: Et Regni ejus non erit finis, Idem, lib. 11. de civit. Dei c. 18. Lucæ 1. *Ibi eſſe noſtrum non habebit mortem; ibi noſſe noſtrum non habebit errorem: ibi amare noſtrum non habebit offenſionem*. Hanc nobis donare vult Deus, qui neminem vult perire, ſed omnes ſalvos fieri: ſed ea conditione, ut mandata ejus ſervemus. Ideò Chriſtus Legiſperito interroganti, Quid faciendo vitam æternam poſſidebo? reſpondit: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. Quam Domini ſententiam Eccleſia in Ordine & Ritibus baptiſmi Baptizandis per ſponſores declarat. S. N. *Quid petis ab Eccleſia Dei?* P. *Fidem*. S. *Fides quid tibi præſtat?* P. *Vitam æternam*. S. *Si igitur vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua; & proximum tuum ſicut te ipſum*. Meritis, charitate, eleemoſynis æterna vita comparatur. Obdurationi adverſus miſericordiam æterna pœna infligitur. Hæc cogita, quiſquis opibus abundas, quiſquis habes ſubſtantiam hujus mundi, & claudis tua viſcera fratribus neceſſitatem patientibus. S. Jo: Chryſ. homil. 77. in Matth. Diſpenſatorem te pecuniarum tuarum eſſe noveris, non minùs quàm Rectores Eccleſiarum. Quemadmodum igitur illi non habent poteſtatem, ea quæ à vobis collata ſunt pauperibus, temerè diſpergendi, quandoquidem ad alimenta pauperum conſtituta ſunt; pari tu quoque jure non debes tua temerè conſumere. Nam etſi paternam hæreditatem accepiſti, atque ea ratione, quæcumque habes, tua ſunt: Dei tamen ſunt univerſa. Deinde ſi tu diligenter, quæ dediſti, vis diſpenſari, Deum autem non arbitraris accuratiorem à nobis rationem diſpenſationis petiturum; ſed toleraturum, ut bonis tuis abutaris, & in voluptates, in ludos, in luxum temerè effundas; falleris, non ita eſt. Ideò enim te divitem fecit, ut pauperibus alimenta ſubminiſtres. Sicut igitur tu ſervo ad diſpenſandum dediſti, ſic Dominus tibi, ut opportunè impendas. Cùmque poſſit auferre, reliquit tamen, ut virtutis exercendæ habeas facultatem; utque altero alterius egen-

te,

te , ferventiore omnes inter ſe charitate vincirer . Tua , immò te ipſum
Idem homil. 87. in Matth. Chriſto redde , mercedem vitæ æternæ tibi donaturo . Ego , inquit ipſe
ſum pater , ego frater , ego domus , ego ſponſus , ego nutritor , ego veſtis , ego radix , ego fundamentum . Quicquid volueris , ipſe ſum , nulla re
indigebis , ego tuus ero . Ipſe amicus ſum , membrum , caput , frater , ſoror , mater , univerſa ipſe ſum , modò meus (ut decet) efficiaris . Ego
pauper propter te , in cruce propter te , in ſepulcro propter te . Patrem
in cœlis pro te interpello , qui ad inferiora pro te à Patre miſſus deſcendi . Omnia tu mihi es , frater , cohæres , amicus , membrum . Quid vis
amplius ? Quid averſaris amantem ? Quid caduco huic mundo laboras ? Cur
perforato dolio aquam ingeris ? Cur fruſtra curris ? Nonnè uniuſcujuſque
artis finis quidam eſt ? Oſtende mihi ſæcularis hujus ſtudii finem . *Vanitas
vanitatum , & omnia vanitas* . Chriſto labora , Chriſto milita , ad bravium
curre tibi ab ipſo propoſitum , ad ſummi boni , id eſt , ipſiuſmet Dei poſſeſſionem . *Qui volunt divites fieri , incidunt in tentationem , & in laqueum*
1. Tim. 6. *diaboli , & deſideria multa & inutilia , quæ mergunt homines in interitum ,
& perditionem : Radix enim omnium malorum cupiditas . Tu autem hæc fuge:
ſectare verò juſtitiam , pietatem , fidem , charitatem , patientiam , manſuetudinem . Certa bonum certamen fidei , apprehende vitam æternam , in qua vocatus es* . Diſcant divites hujus ſæculi , *Non ſublime ſapere , neque ſperare
in incerto divitiarum , ſed in Deo vivo , (qui præſtat nobis omnia abundè ad
fruendum) bene agere , divites fieri in bonis operibus , facilè tribuere , communicare , theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum , ut apprehendant
veram vitam* .

C A P U T XXVI.

Senſus Litteralis .

I. ET *factum eſt , cùm conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes , dixit Diſcipulis ſuis : Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet , & Filius hominis tradetur , ut crucifigatur* . Munere Doctoris hucuſque impleto , conſummatiſque ſermonibus , non modò ſuperiori capite , ſed toto Evangelio ad hunc
uſque locum recenſitis , Jeſus Redemptoris & Sacerdotis munus aggreditur :
& quos doctrioa ſua & prædicatione inſtituit , exemplis ædificavit , miraculis coovicit , ſanguine ſuo redimere , ſacrificio ſuo mox ſanctificare parat . Scitis , inquit , ut rem publicè notam , immioere Feſtum Paſchatis ,
primam ſcilicet diem Azymorum ; ſolemnem , in qua Paſchalis Agnus ex
præſcripto legis immolandus eſt ; eamque *poſt biduum* celebrandam , Feria
nimirùm ſexta . Quamobrem id in fine diei Martis à Chrilto dictum videtur . *Et filius hominis tradetur , ut crucifigatur* . Infra tam breve tempus tradar gentibus , (ut vobis prædixi) ut ipſo Paſchatis die crucifigar .

II. *Tunc congregati ſunt Principes Sacerdotum , & Seniores populi , in atrium
Principis Sacerdotum , qui dicebatur Caiphas : & conſilium fecerunt , ut Jeſum*
S. Auguſtin. epiſt. 36. alias 86. ad Caſulanum , ubi feria 4. olim jejunio depu- *dolo tenerent , & occiderent* . Sub id tempus , quo Chriſtus mortem ſuam
prædixit , nempè poſtridie mane , ſeu Feria quarta , primarii Sacerdotes ,
id eſt , capita 24. familiarum Sacerdotalium , ſeu qui aliquando ſummi Pontifices fuerant (ſummus enim Pontificatus non jam perpetuus , ut olim , ſed
annuus erat) & Judices , ſeu Magiſtratus præcipui , qui populum in civilibus

bus regebant; nec non Scribæ, ſeu Legiſperiti, (ut addunt SS. Marcus & Lucas) ex quibus magnum Synedrium conſtabat, cujus ſummum erat de Religione judicium, ſummo Pontifice præſide: convenerunt in aulam Principis Sacerdotum, ſeu Pontificis, cui nomen Caiphæ, *Joſephum Cajapham* vocat Joſephus. Is *erat Pontifex anni illius*, ut S. Joannes obſervat; inſtitutus ſcilicet à Valerio Grato Judææ Præſide. Penes Reges Hebræorum olim poteſtas fuerat deligendi ſummum Pontificem ex familia ei muneri deſtinata, ut conſtat ex libris Regum & Paralipomenon. Libera Republica, idem jus fuiſſe penes Synedrium, notat Maimonides. Poſteà qui Judæis imperarunt Syro-Macedones, deinde Romani, eodem jure licentiùs uſi ſunt. In ædibus igitur Caiphæ conſilium habuerunt Sacerdotes & Magiſtratus Jeroſolymitani, ut deliberarent, qua ratione Jeſum, non palam & vi, ſed clam & per inſidias capere poſſent, & Romano Præſidi tradere, palam occidendum. Confer cum Pſal. 2. 2. *Aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus.*

tatum, obſervat, quod ea conſilium de morte Jeſu habitum ſit. Joſeph. lib. 18. antiq. c. 3.

III. *Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in Populo:* Non in die feſto occidatur, inquiebant, veriti popularem tumultum. Inſignes rei plecti ſolebant in Feſtis, ut etiam Talmudici obſervant, quò exemplum ad plures perveniret, quo tempore Judæi religionis ergo frequentiores Hieroſolyma conveniebant. Sic Herodes Petrum ad ſupplicium ſtatim *poſt Paſcha producere populum decreverat*, ut habetur *Act.* 12. 4. id eſt, intra illos ſeptem dies Paſchalis ſolemnitatis, quorum primus dumtaxat & ultimus à ſervilibus operibus liberi erant. Synedrio igitur viſum eſt, à recepto more eſſe recedendum, & occiſionem Jeſu differendam extra feſtos dies, *Ne fortè tumultus fieret in populo*. Plebs enim in Jeſum erat propenſior, Galilæi præſertim ipſius populares: multi ex plebe in eum credebant, vix ullus erat qui non illum veneraretur, ut Prophætam, ut benefactorem. Paſchæ dies feſtivus erat & lætus, quo vel noxii liberabantur; ideòque cædi innocentis minimè opportunus. Timebant ergo, ne id plebi diſpliceret, occaſioque ſeditionis eſſet: præſertim cùm ob leviores longè cauſas eo tempore ſeditiones oriri ſolitæ eſſent ex frequenti populi concurſu: quibus reprimendis vel impediendis, Romani Præſides militum cohortem ſupra Templi porticus conſtituebant, Joſepho teſte. Dei autem ſingulari providentia factum eſt, ut Principes Sacerdotum, & Magiſtratus ab hoc conſilio diſcederent non occidendi Jeſum feſto die, oblata per Judam opportunitate, ut appareret, plùs divinum decretum & Chriſti prædictionem, quàm Judæorum conſilia valuiſſe; illumque mortis genus, locum, & diem elegiſſe, ac circumſtantias omnes definiviſſe. 2. Ut mors Chriſti plures teſtes haberet, magiſque ignominioſa eſſet. 3. Ut innoteſceret fidelibus, Chriſtum per Agnum Paſchalem adumbratum fuiſſe, & ipſo die feſto legalis Paſchatis immolaretur *Paſcha noſtrum*, Agnus ſine macula, ad tollenda totius mundi peccata; utque non de captivitate Ægypti unus populus, ſed de captivitate Diaboli totum genus humanum erueretur. *Itaque divino intelligimus diſpoſitum eſſe conſilio, ut ſacrilegi Judæorum Principes, & impii Sacerdotes, qui ſæviendi in Chriſtum occaſiones ſepè quæſiverant, non niſi in ſolemnitate paſchali exercendi furoris ſui acciperent poteſtatem. Oportebat enim, ut manifeſto implerentur effectu, quæ diu fuerant figurato promiſſa myſterio, ut ovem ſignificativam ovis vera removeret, & uno expleretur ſacrificio variarum differentia victimarum. Nam omnia illa quæ de immolatione agni divinitùs per Moſen fuerant præſtituta, Chriſtum prophetaverant, & Chriſti occiſionem propriè nunciaverant. Ut ergo umbræ cederent corpori: & ceſſarent imagines ſub* *præ-*

Joſeph. l. 20. antiq.

S. Leo ſerm. 56. de Paſſ. Dom. 7.

præſentia veritatis, antiqua obſervantia novo excluditur Sacramento, hoſtiam in hoſtiam tranſit, ſanguine ſanguis auſertur, & legalis feſtivitas, dum mutatur, impletur.

IV. *Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania in domo Simonis Leproſi, acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.* Cùm eſſet Jeſus Bethaniæ, quod caſtellum erat ſeu vicus Mariæ & Marthæ ſororum Lazari, ubi hoſpitari ſolebat, & à Simone Leproſo fuiſſet ad cœnam invitatus, acceſſit ad eum mulier habens vas ſeu pixidem ex alabaſtrite lapide, continentem liquorem odoriferum magni pretii; quod effudit ſuper caput ipſius Jeſu recumbentis, in honoris & reverentiæ teſtimonium. Non fuit ſpiſſum & tenax, ſed liquidum, ex herbis odoriferis expreſſum unguentum, præſertim ex ſpicis nardi, cujus odor maximè commendatur, *Cantic.* 1. 12. Unde S. Marcus *Nardum ſpicatum vocat*, S. Joannes *Nardum piſticum*, ſeu fidelem, id eſt ſincerum, minimeque adulteratum. Una & eadem mulier hæc eſt, unctrix capitis & pedum Chriſti apud quatuor Evangeliſtas, Maria Magdalena, ſoror Lazari. Matthæo & Marco omnia conveniunt. Matthæo, Marco & Lucæ convenit, quòd hæc geſta in convivio, quò mulier adveniat habens *alabaſtrum unguenti*, quo Jeſum perfundit. Non alia unctrix, licèt unctio diverſa ab ea quam deſcribit S. Lucas: Matthæo, Marco, & Joanni convenit, quòd hæc geſta in Bethania, in convivio; quòd unguentum à muliere allatum maximi erat pretii; quòd reprehenſa eſt hoc nomine mulier ab uno Diſcipulorum (Judam Joannes nominat) velut prodiga, hoc obtentu quòd rectiùs is ſumptus factus eſſet in pauperes; quòd Chriſtus mulierem defendit, interpretatione benigna ad pollincturam ſuam hunc honorem referri declarans. Rurſus Lucæ cum Joanne convenit, quòd hæc mulier pedes Chriſto perfudit, & capillis exterſit. Præterea Joannes Mariam Lazari ſororem hac velut peculiari nota deſcribit: *Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes ejus capillis ſuis*. Hic autem proprius non fuit Mariæ ſororis Lazari character, ſi aliæ mulieres Chriſtum pariter unguento perfuderunt. Quòd verò hæc ipſa ſit Maria Magdalena, id probat, quòd Chriſti pollincturam hoc pietatis officio prævenerit, quia poſt mortem Jeſu ad ejus ſepulcrum itura, ut illius corpus ungeret, illud inventura non erat, utpotè jam à mortuis redivivum. Mariam autem Magdalenam unam fuiſſe ex ſanctis mulieribus, quæ ad Chriſti monumentum valdè manè una Sabbatorum, ſeu prima hebdomadæ die, cum aromatibus venerunt, ut Jeſum ungerent, probat ſummus Evangeliſtarum conſenſus. Nec refert, quòd apud Matthæum & Marcum capitis Chriſti ab illa muliere unguento perfuſi, apud Joannem pedum eſt mentio. Quid enim vetat, credi priùs pedes perfuſos, deinde caput. Nec etiam refert, quòd apud Lucam *Mulier peccatrix* ungit pedes Jeſu! Mariæ autem ſororis Lazari pietas commendatur. Nam diſtinguenda ſunt, tempora. Vixerat olim diſſolutiùs, ideò peccatrix dicta; mox delicta vitæ prioris pœnitentia expiavit, quam ad Chriſti pedes in domo Simonis Phariſæi profeſſa fuerat. Eadem igitur mulier, quamvis non ſit idem factum, vel eadem unctio, quæ à S. Luca, & aliis tribus Evangeliſtis narratur. Quæ enim à S. Luca commemoratur, biennio ante Chriſti Paſſionem contigit: quæ verò ab aliis, *ante ſex dies Paſchæ*, ut expreſsè obſervat S. Joannes. SS. autem Matthæus & Marcus hanc hiſtoriam temporis ordine ſervato non referunt, ſed per recapitulationem, occaſione data, ut notent, quid Judam ad proditionem impulerit. Simon leproſus dici-

Marc. 14. Lucæ 7. Joann. 12.

S. Auguſtin. lib. 2. de conſenſu Evang. c. 78. S. Gregor. M. hom. 25. in Evang.

Jo. 11. 2.

Tertull. lib. de Pudicitia c. 11.

S. Ambroſ. in Lucam.

S. Auguſtin. lib. 2. de conſenſu Evang. c. 78. & 79.

dicitur, non quòd tunc lepra laboraret, alioquin illi interdictum fuiſſet hominum commercio; ſed quòd leproſus fuiſſet, atque à Chriſto mundatus; ſeu quòd cognomen id fuerit ejus familiæ, aut caſu inditum, aut quia aliquis majorum ipſius lepra infectus fuerat; ſicut aliis familiis cognomina fuerunt Cocles, Rufus, Niger, Claudus, &c. An idem ille fuerit ac Simon Phariſæus, dubium eſt. Alius viſus eſt S. Auguſtino.

V. *Videntes autem Diſcipuli, indignati ſunt, dicentes: Ut quid perditio hæc? Potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus.* Diſcipuli quidam videntes pretioſi unguenti effuſionem, indignatione commoti ſunt in mulierem, dicentes, Quorſum iſta profuſio? Offerre poterat Domino pretium hujus unguenti, quod pauperibus erogari juſſiſſent. Diſcipulorum nomine unus Judas ſignificatur, locutione ſacris Scripturis uſitata, ut pluralis numerus pro ſingulari interdum uſurpetur. Confer cum Joannis 12. 4. 5. & 6. *Dixit ergo unus ex Diſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum; ſed quia fur erat & loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.* Poteſt etiam intelligi, quòd & alii Diſcipuli aut ſenſerint hoc, aut dixerint, aut eis Juda dicente perſuaſum ſit, atque omnium voluntatem Matthæus & Marcus etiam verbis expreſſerint; ſed Judas propterea dixerit, quia fur erat, cæteri verò propter pauperum curam: Joannem autem de ſolo illo id commemorare voluiſſe, cujus ex hac occaſione furandi conſuetudinem ſignificandam duxit.

S. Hieron. in hunc loc. S. Auguſtin. lib. 2. de conſenſ. Evang. c. 79.

VI. *Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me.* Jeſus eorum indignationem, tametſi occultam, cognoſcens, piæ mulieris defenſionem ſuſcepit. Quid, inquit, huic mulieri moleſtiam exhibetis? Ipſam temerè accuſatis: Opus enim bonum operata eſt, unguentum effundendo in caput meum, ut me honore afficeret: Opus (inquam) humanitatis, grati animi, magnæ fidei, eximiæ pietatis, ardentiſſimæ charitatis. Fruſtra verò pauperum curam prætexiſtis: *Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habetis.* Pauperes ſemper habebitis, quibus benefaciendi præſto ſemper erit occaſio: me autem non ſemper habebitis vobiſcum viſibili modo præſentem, quo modo nunc in omni convictu & familiaritate: ſiquidem brevi ſum moriturus. Ita conciliantur hæc verba Chriſti cum iis quæ Diſcipulis dixit poſt reſurrectionem: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Atque eodem ſenſu Apoſtolus ait: *Etſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum, ſed nunc non novimus.* Senſus igitur eſt: Non ero ſemper vobiſcum ita præſens, ut ſimilia mihi exhiberi poſſint humanitatis officia; pauperes autem vobiſcum ſemper habebitis. Reſpicit Chriſtus illud Deuteronomii 15. verſ. 11. *Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ*; quod minimè pugnat cum verſu 4. ubi ſcriptum eſt: *Et omninò indigens & mendicus non erit inter vos*: Nam hoc præcipientis eſt, illud prædicentis. *Non erit*, id eſt, *Ne ſit*. Erunt igitur qui egeant, in tanto quippe populo; ſed ceteri pati non debent, ut in egeſtate permaneant, ſed eorum inopiam pro viribus ſublevare. Quem ſenſum apertè ſatis indicant verſ. 7. *Si unus de fratribus tuis, qui non morantur intra portas civitatis tuæ, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ſed aperies eam pauperi.* Et v. 11. *Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: ideircò ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum verſatur in terra.* Confer cum

Matth. 2. Cor. 5.

S. Hier. in hunc loc.

Tertull. lib. 4. adverſ. Marcionem.

Marci 14. 7. *Semper enim pauperes habetis vobiſcum ; & cum volueritis, poteſtis illis bene facere ; me autem non ſemper habetis.*

VII. *Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum , ad ſepeliendum me fecit* . Perditionem ac profuſionem eſſe perperàm exiſtimatis , quòd hæc mulier corpus meum pretioſo unguento perfudit : atqui ſi is ſumptus ad pollinciendum mortuum impenſus eſſet , nemo improbaret , cùm id ex pietatis officio , & ad amorem erga defunctos ſignificandum , & ad ſpem reſurrectionis teſtificandam , apud vos frequentetur : qui igitur honos mortuo laudabiliter impenderetur , cur eum viventi , ſed brevi morituro , exhiberi ægrè fertis ? *Ad ſepeliendum me fecit* : quaſi ad me pollinciendum & funerandum . Cùm enim mortem meam imminere intellexerit , me jam velut mortuum ſpectat , & ſolemne illud pietatis officium modico tantùm
Marci 14.8. tempore antevertit . Hunc ſenſum S. Marcus clariùs exprimit his verbis : *Quod habuit hæc , fecit : prævenit ungere corpus meum in ſepulturam* . Id eſt, cùm me jam propinquum morti eſſe noverit , quod jam ſæpè prædixi vobis , fecit quod in ſe erat, ut hoc mihi officium vivo impenderet , verita, ne mortuo non poſſet ob furorem inimicorum meorum . Quòd autem ſancta illa mulier Chriſti mortem fide præviderit, ſepulturam ejus officio prævenerit , Spiritus Sancti impulſu, confirmatur ex cap. 24. S. Lucæ verſ. 6. & 7. ubi Angeli ſancti mulieribus , quarum hæc una erat, corpus Jeſu in monumento quærentibus , ajunt : *Recordamini , qualiter locutus eſt vobis , cum adhuc in Galilæa eſſet , dicens : Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum , & crucifigi , & die tertia reſurgere . Et recordatæ ſunt verborum ejus* . Quem ſenſum S. Marcus clariùs expreſſit , S. Joannes paulò obſcuriùs innuit ; ſecundùm latinam verſionem noſtram vulgatam :
Jo. 12. 7. *Sinite illam , ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud* : Sive ſecundùm vim Græci textus , quam & Syriaca verſio exprimit , *In diem ſepulturæ meæ ſervavit illud* . Idem enim vulgatæ noſtræ verſionis ſenſus eſt : Sinite , ut non fruſtra hoc unguentum ad pollincturam meam ſervaverit ; me ſcilicet nunc perfundendo , quod poſt mortem meam non poterit .

VIII. *Amen dico vobis , ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo , dicetur & quòd hæc fecit in memoriam ejus* . Ubicumque Evangelium meum , doctrina mea , vitæque & prædicationis meæ Hiſtoria prædicabitur : (quæ quidem prædicatio orbem pervagabitur univerſum :) pium illud mulieris hujuſce factum ad laudem ſempiternam narrabitur & celebrabitur .

IX. *Tunc abiit unus de duodecim , qui dicebatur Judas Iſcariotes , ad Principes Sacerdotum : & ait illis : Quid vultis mihi dare , & ego vobis eum tradam ? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos . Et exinde quærebat opportunitatem , ut eum traderet* . Congregato primariorum Sacerdotum & civilium Magiſtratuum , Legiſque peritorum concilio , ut de morte Jeſu deliberarent , Judas Iſchariotes , unus ex duodecim Apoſtolorum ejus collegio , Chriſti reprehenſione irritatus , & unguenti pretio , cui inhiabat , fruſtratus , abiit , non coactus , non invitatus , ſed ſponte , ut avaritiæ ſuæ damnum quoquo modo compenſaret , ad Principes Sacerdotum , tunc in aula Pontificis Caiphæ congregatos : & ait illis : Quid mihi dabitis , & ego vobis eum tradam , ut cum eo pro arbitrio veſtro agatis ? At illi ſe ipſi daturos pacti ſunt *triginta argenteos* ſiclos , quanti caput ſervi æſtimatur . *Exod.* 21. 32. (Libellæ ſunt circiter quadraginta quinque monetæ Gal-
Zach. 11. 12. licæ .) Vilitatem pretii oſtendit Zachariæ locus : *Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos* . Nec obſtat quod ex ea pecunia emptus ſit ager

figuli

figuli ad ſepulturam peregrinorum, qui tam vili pretio emi potuiſſe non videtur. Non conſtat enim, quantus fuerit ager: parvum fuiſſe veriſimile eſt, eumque infœcundum & vilem, cujus ubertas omnis ad figulina opera exhauſta fuerat. Deinde non conſtat, an ea tantùm pecunia emptus fuerit, an aliquid ſuperadditum, quantum ad juſtum pretium conficiendum neceſſe erat. Tertiò, rariore tunc temporis pecunia, res minoris emebantur. Denique, *Ierem.* 32. 9. ager non malus emitur ſeptemdecim ſiclis. Pretii porrò vilitas Judæ animum oſtendit ita avaritiæ mancipatum, ut quovis vel exiguo lucro ad ſcelus immane proditionis Chriſti impelli potuerit. Unum ex duodecim Apoſtolis Chriſti illum fuiſſe hic obſervat Evangeliſta, tum ad criminis gravitatem indicandam; tùm ad ſignificandam perſonam idoneam proditioni, utpotè domeſticam.

X. *Prima autem die Azymorum acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Die decima quarta menſis Niſan, qua immolabatur Paſchalis agnus inter duas veſperas, & fermentum omne è domibus abjiciebatur, azymique panes manducari incipiebant in cœna ad eſum agni, & eorum uſus ad diem uſque vigeſimam primam incluſivè perſeverabat, ſecundùm legem, *Exodi* 12. 18. Confer cum Marci 14. 12. *Et primo die Azymorum, quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli, &c.* Et Lucæ 22. 7. *Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha.* Quibus locis inter ſe collatis evincitur, Paſcha eo anno celebratum à Judæis, quo oportebat die ſecundùm legem; atque à Chriſto pariter celebratum legitima die cum vulgo Judæorum. Miſit itaque Chriſtus Petrum & Joannem, ut Paſchalem Cœnam pararent. At illi de hoſpitio ſoliciti, quòd propriam domum Jeroſolymis non haberet Jeſus; & quòd difficile videretur invenire hoſpitium in urbe, ob hominum ex tota gente ad Feſti celebrationem eò confluentium frequentiam; & quòd illum ad mortem quæſitum vix ab ullo exceptum iri veroſimile eſſet; aut certè nullus eſſet tutus ſatis locus: *Dederant enim Pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.* Hæc igitur cùm noſſent Petrus & Joannes, dixerunt: *Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Lucæ 22.

XI. *At Jeſus dixit: Ite in Civitatem ad quemdam, & dicite ei: Magiſter dicit, Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum Diſcipulis meis.* Ite Hieroſolymam ad talem, ſive ad certum quemdam hominem cujus domum indicabit vobis homo lagenam aquæ portans, qui vobis in ipſo civitatis ingreſſu occurret. Eum fortè non nominavit Jeſus, ne Judas myſticam cœnam turbaret, vel legalem, ut Euthymius & Theophylactus, commentariis in Lucam, conjiciunt. Cæterùm divitem & honeſtum fuiſſe, cui domus commoda, cœnaculum grande, aulæis ſtratum & ornatum eſſet; ac Jeſu familiarem, ejuſque diſcipulum fuiſſe oportet, cujus domum ad ultimam ſuam cœnam, ſpontè, non invitatus, elegit. Idque hæc verba auctoritatis indicant, *Magiſter dicit*: Tempus diſceſſus mei ex hoc mundo proximum eſt: apud te celebrare decrevi cœnam Paſchalem cum duodecim Diſcipulis meis. *Et fecerunt Diſcipuli, ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha.* Hinc perſpicuum eſt, Chriſtum tempus legitimum Paſchatis non prævenisse, nec alia die celebraſſe, quàm cæteros Judæos. Agnus enim die 14. menſis Niſan Jeroſolymis in Templo, inter duas veſperas, mactandus & ſacrificandus erat, interveniente Sacerdotum opera, qui ſanguinem agni excipere & ex eo altare aſpergere, victimamque Altari imponere, ac deinde offerentibus familiis reddere ſolebant; ut colligitur ex Joſepho, qui Sacerdotes Ceſtio quærenti, Quis numerus eſſet Judæorum Jeroſolymam conve-

Joan. 11. 56. Chez un tel. S. Auguſtin. lib. 2. de conſenſu Evang. c. ult. Marci 14. Lucæ 22.

 nien-

nientium, exactè dixiſſe refert, quot fuiſſent agni ſacrificati; quod profectò dicere exactè non potuiſſent, niſi ipſi interveniſſent mactationi, ſive ſacrificio. Operam autem ſuam non navaſſent, niſi ſtato tempore.

XII. *Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim Diſcipulis ſuis.* Poſt occaſum Solis, hora eſui agni deſtinata, Jeſus ad menſam acceſſit cœnaturus cum Diſcipulis ſuis. Agnum quidem ſtantes manducaſſe ſecundùm ritum Lege præſcriptum veriſimile eſt, ſed vocem uſitatam retinuerunt ac uſurparunt Evangeliſtæ; ſicut etiam hodie latinè menſæ accumbere dicimur, cùm tamen ſedeamus. Et poſt cœnam legalem, ſeu manducationem agni Paſchalis, Chriſtum cum Diſcipulis diſcubuiſſe more ſolito ad cœnam juſtam, nihil prohibet, ut intelligamus. Numerus autem diſcipulorum exprimitur, ut Chriſtum cum tota ſua familia Paſchalem Agnum comediſſe, cœnamque myſticam celebraſſe ſignificetur: & neminem præter Apoſtolos 12. utrique cœnæ adfuiſſe, neminem ex iis ab alterutra ſummotum & excluſum, ne quidem Judam proditorem, Veteres Patres, uno penè Hilario excepto, ſummo conſenſu affirmant. *S. Joann. Chryſ. hom. 82. in Matth. & hom. De Proditione Judæ, S. Hieronymus in hunc locum, S. Auguſt. tract. 26. in Joann. Theodoretus in cap. 11. epiſt. 1. ad Corinth. S. Leo ſerm. 56. de Paſſ. Dom. 7.*

XIII. *Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, Quia unus veſtrum me traditurus eſt.* Inter cœnandum, dixit illis Jeſus: Unus ex vobis, quos in familiam meam cooptavi, quos amicitia mea dignatus ſum, quos Apoſtolos meos creavi, quos tot tantiſque beneficiis affeci, me proditurus eſt hoſtibus meis. Id prædixit Chriſtus, ut ſe non invitum, ſed ſcientem volentemque mori oſtenderet. Proditoris autem nomini pepercit & honori ne irritaretur; imò potiùs, ut flecteretur ad pœnitentiam, cogitationes ſuas & occulta conſilia Chriſto plenè perſpecta eſſe intelligens: tum etiam ut doceret, peccatores occultos non eſſe mox publicè traducendos. Hæc autem de proditore narrata per anticipationem à S. Matthæo videntur, quæ nonniſi poſt Euchariſtiæ inſtitutionem facta ſunt, ut colligitur ex S. Luca cap. 22. verſ. 20. & 21. *Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt calix Novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis funditur. Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.*
S. Auguſt. lib. 3. de conſenſu Evang. c. 1. Quibus connectendum eſt id quod Joannes narrat cap. 13. verſ. 26. de buccella panis intincti Judæ à Chriſto porrecta, quo ſigno eum Joanni ſupra pectus ſuum recumbenti indicavit. Vel dicendum, Jeſum ſemel & iterùm de proditore ſuo ſermonem feciſſe: ante, & poſt inſtituta traditaque Myſteria. Primum à S. Matthæo, ſecundum à SS. Luca & Joanne narratum.

XIV. *Et contriſtati valdè, cœperunt ſinguli dicere: Numquid ego ſum, Domine? At ipſe reſpondens ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet.*
S. Hieron. in hunc loc. Chriſti prædictione ac declaratione vehementer afflicti Apoſtoli, tum ob atrocitatem facinoris, tum ex motu fragilitatis & infirmitatis ſuæ (plùs enim credebant Magiſtro quàm ſibi) interrogarunt de peccato, cujus conſcientiam non habebant: *Numquid ego ſum Domine?* Eſſemne ita miſer, ita ingratus, ita infidelis? & impius? Reſpondit Jeſus: Qui intingit mecum buccellam, quam manu tenet, in paropſide, hic me tradet. Judas propè Chriſtum accubuiſſe videtur, ita ut cùm plures eſſent in menſa catini, ille ex eodem ederet, ex quo edebat Chriſtus. Ita enim faciliùs fieri potuit, ut Chriſtus illi interroganti, an ipſe eſſet de quo loquebatur, ſubmiſsè & pleriſque non audientibus, reſponderet: *Tu dixiſti*; utque

eò non audito, Joannes à Petro monitus, quærens, quis ille eſſet, qui
tantum ſcelus meditaretur & perpetraturus eſſet, certum à Chriſto Jeſu ſi-
gnum acciperet, eum hunc eſſe, cui ipſe Jeſus daturus eſſet de catino tin-
ctam jure offulam. Accedit, quòd S. Marcus, cùm priùs dixiſſet, *Unus ex* Marci 14. 18.
vobis tradet me, qui manducat mecum, poſteà ſubjecit, *Unus ex duodecim* 20.
qui intingit mecum manum in catino. Quare cùm bis idem dictum cenſe-
ri non debeat, ſequitur, in poſteriori verſu reſtrictiorem eſſe deſcriptio-
nem. *O mira Domini patientia! Primùm dixerat, Unus veſtrum me tradi-*
turus eſt. Perſeverat proditor in malo: manifeſtiùs arguit, & tamen no- S. Hieron. in hunc loc.
men propriè non deſignat. Judas cæteris contriſtatis, & retrahentibus manum,
& interdicentibus cibos ori ſuo, temeritate & impudentia qua proditurus erat,
etiam manum cum Magiſtro mittit in paropſidem, ut audacia bonam conſcien-
tiam mentiretur.

XV. *Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo: væ autem ho-*
mini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi natus non
fuiſſet homo ille. Mortem oppeto non fortuitò, non inopinatò, non in-
vitus, non inimicorum potentia in me prævalente, ſed ſciens volens, ut
Dei Patris mei obtemperem voluntati ac decretis, utque impleantur quæ
in Lege, Pſalmis, & Prophetis de me ſcripta ſunt; ſecundùm quæ ora-
cula oportet Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam. Ne tamen
ideò ſe minùs reum, aut mitiùs puniendum à Deo exiſtimet proditor: ſa-
pientiſſimum enim divinæ permiſſionis decretum, Deique præſcientia cùm
nullam imponat ſceleris neceſſitatem, cujus auctor non eſt Deus, ſed or-
dinator, neque culpam elevat, neque pœnæ meritum minuit. Maledictus
æternùm ille qui me tradet: melius eſſet illi, ſi natus non fuiſſet. Non
quòd benè eſſe ei poſſit, qui non ſit; ſed quòd Judæ & ſimilium impio-
rum æternæ damnationi addictorum pœnæ tam graves, tam atroces ſint,
ac futuræ ſint, ut optabilius ipſis eſſet non eſſe. Scilicet *Multò melius eſt* S. Hieron. ibid.
non ſubſiſtere, quàm malo ſubſiſtere. Proditoris igitur pœna his verbis præ-
dicitur: *Ut quem pudor non vicerat, corrigant denuntiata ſupplicia*.

XVI. *Reſpondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit: Numquid ego ſum,*
Rabbi? Ait illi: Tu dixiſti. Judas, ne tacendo ſe prodere videretur,
blandientis verbo Jeſum interrogat: Num ergo ille ſum, de quo tale ſce-
lus ſuſpicaris? Magiſtrum vocat hypocrita impudens, ut Jeſum cæteris
condiſcipulis magis honorare videretur. Nam *Domini* nomen etiam plebeis,
Rabbi verò ſeu *Magiſtri*, ſolis Doctoribus apud Hebræos tribuebatur. Re-
ſpondit Jeſus: Ita eſt; tu es ille proditor. Hanc Chriſti reſponſionem vel
non audiverunt cæteri Apoſtoli, vel non intellexerunt. Unde Petrus Joan-
ni innuit, ut à Jeſu quæreret quis eſſet proditor. Itaque cùm Joannes re-
cubuiſſet ſupra pectus Jeſu; dixit ei: *Domine, quis eſt? Reſpondit Jeſus:* Jo. 13. 24. 25. 26. ib. verſ. 2.
Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, de-
dit Judæ Simonis Iſcariotæ. Et poſt buccellam introivit in eum Satanas; ple-
niùs ſcilicet illum poſſeſſurus, cujus cor jam occupaverat. Unde Joannes
præmiſit: *Et cœna facta: cùm Diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum*
Judas, &c. Sicut ergo Apoſtoli, qui jam acceperant Spiritum ſanctum,
quando eis poſt Reſurrectionem Jeſus inſufflavit, dicens: *Accipite Spiritum*
ſanctum, poſteà eum die Pentecoſtes pleniùs acceperunt: ita è contrario, S. Auguſtin. lib. 3. de con.
Diabolus qui jam ante cor Judæ occupaverat, illi perſuadens, ut Chri- ſenſu Evang.
ſtum traderet; illum ſibi pleniùs ſubjecit, poſtquam Jeſus illi buccellam
intinctam porrexit.

XVII. *Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fre-*
git,

Digitized by Google

git, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: *Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum*. Cùm adhuc menſæ accumberent, cœna legali, uſualique, peracta: unde S. Lucas & S. Paulus calicem à Chriſto acceptum, benedictum, datumque Apoſtolis ſcribunt, *poſtquàm cænavit*; quod & in Canone Miſſæ exprimitur: Accepit Jeſus panem, azymum utique, cum à prima die azymorum ad octavam uſque nullus eſſet fermentati uſus; & ad cœnam, in qua Paſchalis Agnus comedebatur, azymos panes adhiberi lex juberet. Et gratias agens Patri, *benedixit* pani; quo modo non calici benedicere S. Paulus ait: *Calix* (inquit) *benedictionis: cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt?* Et fregit in tot partes, quot erant convivæ; *deditque Diſcipulis ſuis*, in manus, dicens: *Accipite, & comedite*: *Hoc* quod vobis porrigo, & quod à me comedendum accipitis, *eſt corpus meum*; non typus dumtaxat & figura corporis mei, ut Agnus Paſchalis, quem manducaſtis; ſed ipſum Corpus meum verum, quod pro vobis in cruce immolandum eſt, & modò myſticè immolatur in ſacrificio incruento, cujus vos participes eſſe volui. Quem ſenſum SS. Lucas & Paulus exprimunt his verbis, *Quod pro vobis datur*, *Quod pro vobis traditur*. Corpus autem ipſum Chriſti, pro nobis traditum & ſacrificatum eſt, non figura corporis. Figuratam locutionem in his verbis: *Hoc eſt corpus meum*, non magis licet comminiſci, quàm in his Patris Æterni verbis: *Hic eſt Filius meus dilectus*. Utrobique veritas perſpicuè loquitur: verba ejus intelligenda ſunt ſecundùm eum, quem præ ſe ferunt ſenſum. Figuram à Melchiſedecho præmonſtratam hic implet Chriſtus, Paſcha verum inſtituit in agno Paſchali adumbratum: an quæſo figuris figuram obſcuriorem, non veritatem ipſam ſubſtituiſſet? *Poſtquam* (inquit S. Hieronymus) *typicum Paſcha fuerat impletum, & agni carnes cum Apoſtolis comederat, aſſumit panem qui confortat cor hominis, & ad verum Paſchæ transgreditur Sacramentum, ut quomodo in præfiguratione ejus Melchiſedech ſummi Dei Sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui Corporis & Sanguinis repræſentaret*; id eſt, præſentem exhiberet. Quo ſenſu & Tertullianus repræſentandi verbo utitur, dicens, Patrem Æternum Filium ſuum in monte Tabor repræſentaſſe, cùm ait: *Hic eſt Filius meus dilectus*. Hæc verba, *Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum*; cùm Chriſtiani cultus inſtitutionem, novæ legis conditionem, veri fœderis contractum, teſtamentum Patris morientis, mandatum Domini, ſubſtitutionem veritatis omnibus veteris legis umbris, omniumque figurarum finem ſignificent & exprimant, in ſenſu figurato & metaphorico explicari non debent; cùm ratio juſque poſtulent, ut in his occaſionibus & circumſtantiis ſermo clarus ſit, nullique æquivocationi obnoxius. *Tamdiù contenditur de hæreditate mortuorum, quamdiù teſtamentum proferatur in publicum, & cùm prolatum, tacent omnes, ut tabulæ aperiantur & recitentur, Judex intentus audit, Advocati ſilent, Præcones ſilentium faciunt, univerſus populus ſuſpenſus eſt, ut legantur verba mortui non ſentientis in monumento. Ille ſine ſenſu jacet in monumento, & valent verba ipſius: Sedet Chriſtus in cælo, & contradicitur teſtamento ejus? Aperi, legamus. Fratres ſumus, quare contendimus? Qui fecit teſtamentum, vivit in æternum: audit voces noſtras, agnoſcit ſuam. Legamus, quid litigamus? Ubi inventa fuerit hæreditas, ipſam teneamus*. Quis pro domo vel prædio ſibi à patre moriente teſtamento legatis, figuram domus vel prædii in charta delineatam tradi pateretur? Quis non amentem inclamaret hominem, qui ſic teſtamentum interpretaretur? Chriſtus Jeſus Dominus noſter morti proximus teſtamentum condidit: nobis Corpus & Sangui-

Lucæ 22. 20. & 1. Cor. 11. 25.

1. Cor. 10. 16.

Lucæ 22. 19. 1. Cor. 11. 24.

S. Hieron. in hunc loc.

S. Auguſt.

Digitized by Google

guinem ſuum legavit, dicens: Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus. Quid pro Corpore & Sanguine Chriſti figuras Corporis & Sanguinis ipſius nobis ſupponere conantur Calviniani & Zuingliani Hæretici? *Confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat.* Denique trium Evangeliſtarum in referendis Chriſti Euchariſtiam inſtituentis verbis ſummus conſenſus, & S. Pauli cum illis concordia, non permittit, ut ad ſenſum figuratum & metaphoricum trahantur. *De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè caro eſt, & verè ſanguis eſt, & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, ut Chriſtus in nobis ſit.* Galat. 3. 15. S. Hilar. lib. 8. de Trinit.

XVIII. *Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.* Et accipiens calicem vino plenum aqua mixto, cùm gratias egiſſet Deo Patri, ipſique calici, ſeu contento in eo elemento benedixiſſet, dedit illis in manus, jubens, ut in orbem omnes ex eodem iſto calice biberent, quod S. Lucas his verbis expreſſit: *Dividite inter vos:* Syrus interpres ad ſolos Apoſtolos Chriſti juſſionem refert: *Bibite vos omnes.* S. Marcus ſtatim impletum eſſe illud Domini mandatum obſervat: *Et biberunt* (inquit) *ex eo omnes*, ſcilicet præſentes Apoſtoli; quos proinde ſolos, & Sacerdotes ſacrificium offerentes mandatum illud ſpectat. Apoſtoli enim in ultima cœna Novi Teſtamenti Sacerdotes à Chriſto ſunt inaugurati his verbis, *Hoc facite in meam commemorationem.* Ex hoc itaque loco perperàm colligunt Heterodoxi, Communionem ſub utraque ſpecie divini eſſe juris reſpectu ſingulorum & omnium fidelium, qui ſunt Euchariſtiæ participes. Unde nec Sacerdotes ipſos, quando non offerunt ſacrificium, ſed Sacramentum ſimpliciter ſumunt, ut fideles cæteri, ſpectat illud Chriſti mandatum, ut probat collatio cum ipſius Domini verbis à S. Paulo relatis: *Hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem.* Marci 14. 23. Lucæ 22. 19. 1. Cor. 11. 25.

XIX. *Hic eſt enim Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Quod enim vobis exhibeo bibendum in calice, Sanguis meus eſt, quo novum fœdus & Teſtamentum, æternæ hæreditatis promiſſionem, filiis Dei, per gratiam ejus prædeſtinatis, factam continens, prænuntiatum à Prophetis, à me revelatum, & prædicatum, & veluti morte Teſtatoris jamjam futura, & hoc ipſo ſanguine, qui myſticè jam funditur, repræſentata confirmatur. *Hic eſt Sanguis meus*, verus & proprius, loco ſcilicet ſanguinis veterum victimarum ſubſtitutus, quem Moyſes reſperſit in populum, dicens: *Hic eſt ſanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiſcum ſuper cunctis ſermonibus his.* Hic eſt Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui *pro multis effundetur.* Apud S. Lucam, *pro vobis.* Utrumque à Chriſto dictum conjunxit Eccleſia in Canone Miſſæ: *Qui pro vobis & pro multis effundetur.* Maluit autem *pro multis dicere*, quàm *pro omnibus*: (quamvis omnibus ſufficiat ad pretium redemptionis, & pro omnibus illum effuderit, Patrique obtulerit Chriſtus, qui & pro inimicis rogavit:) quia ſacrificii fructum & efficaciam reſpexit. Hic eſt Sanguis meus, qui pro veſtra & multorum ſalute *effundetur*, & ſalvabit omnes, quotquot præordinati ſunt ad vitam æternam. Trium Evangeliſtarum, & S. Pauli textus Græcus uniformiter habet, τὸ ἐκχυνόμενον, *qui effunditur*, id eſt, nunc offertur Deo, & libatur in ſacrificio incruento; ut mox effundetur in ſacrificio crucis, cujus iſtud figura eſt, *in remiſſionem peccatorum*: Piaculare enim & propitiatorium ſacrificium eſt. Confer cum Apoſtolo cap. 9. Epiſtolæ ad Hebræos verſ. 13. & ſeqq. *Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad*

Digitized by Google

ad emundationem carnis : quantò magis Sanguis Chriſti , qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo , emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis , ad ſerviendum Deo viventi ? Et ideò Novi Teſtamenti Mediator eſt , ut morte intercedente in redemptionem earum prævaricationum , quæ erant ſub priori Teſtamento , repromiſſionem accipiant , qui vocati ſunt , æternæ hereditatis . Vbi enim teſtamentum eſt , mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris . Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt : alioquin nondum valet , dum vivit qui teſtatus eſt . Vnde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt . Lecto enim omni mandato Legis à Moyſe univerſo populo , accipiens ſanguinem vitulorum & hircorum , cum aqua , & lana coccinea , & hyſſopo ; ipſum quoque librum & omnem populum aſperſit , dicens : Hic ſanguis teſtamenti , quod mandavit ad vos Deus . Etiam tabernaculum , & omnia vaſa miniſterii ſimiliter aſperſit , & omnia penè in ſanguine ſecundùm Legem mundantur , & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio . Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cæleſtium his mundari : ipſa autem cæleſtia melioribus hoſtiis quàm iſtis .

XX. *Dico autem vobis : Non bibam amodo de hoc genimine vitis , uſque in diem illum , cùm illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei .* Ex S. Luca perſpicuum eſt , id dictum à Chriſto ante panis & vini conſecrationem . Sed quia vini mentio hic præceſſerat , viſum eſt S. Matthæo , id dictum hic ſubtexere . Genimen ergo vitis non vocatur , quod benedictio conſecravit , ſed quod natura formavit . Sic autem habet S. Lucæ textus:
Lucæ 22. *Et cùm facta eſſet hora , diſcubuit , & duodecim Apoſtoli cum eo . Et ait illis : Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum , antequam patiar . Dico enim vobis : Quia ex hoc non manducabo illud , donec impleatur in Regno Dei . Et accepto calice , gratias egit , & dixit : Accipite , & dividite inter vos . Dico enim vobis , quod non bibam de generatione vitis , donec Regnum Dei veniat . Et accepto pane , gratias egit , & fregit , & dedit eis , dicens : Hoc eſt Corpus meum , quod pro vobis datur : Hoc facite in meam commemorationem . Similiter & calicem , poſtquam cœnavit , dicens : Hic eſt calix , Novum Teſtamentum in Sanguine meo , qui pro vobis fundetur .* Horum igitur verborum ſenſus eſt : Hæc ultima cœna eſt , quam vobiſcum facio ; hoc ultimum Paſcha , quod vobiſcum celebro . Non bibam in poſterum de hoc vino , quod in cœna & in Paſchali calice bibimus , donec bibam illud longè alterius generis , longè præſtantius atque jucundius in cœlo . *Vinum novum* , lætitiam ſcilicet immortalem , quæ per vinum adumbrata eſt in Pſalmis : *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ , & torrente voluptatis potabit eos , &c.* Quam & his verbis Chriſtus ſignificavit , quibus compellavit Apoſtolos poſt ſacrorum Myſteriorum diſpenſationem : *Et*
Lucæ 22. 29. *ego diſpono vobis , ſicut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum , ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in Regno meo .* Non eſt autem inuſitatum , ut idem nomen duobus ſenſibus ſerviat , in eadem oratione , proprio & metaphorico , ut in iſta Domini ſententia , *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos* :
Matth. 6.2. Priore parte *mortui* metaphoricè , poſteriori verè mortui appellantur . Et in illa : *Qui biberit ex hac aqua , ſitiet iterum : qui autem biberit ex aqua ,*
Jo:4. 14. 24. *quam ego dabo ei , non ſitiet in æternum* : Primùm *aqua* propriè , deinde metaphoricè ſumitur . Ita & hic : *Non bibam amodo de hoc genimine vitis , donec illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei* : priori parte ſententiæ *genimen* ſeu fructus *vitis* propriè ſumitur ; poſteriori verò parte metaphoricè prò cœleſtibus immortalis vitæ deliciis .

XXI. *Et hymno dicto , exierunt in Montem Oliveti .* Cùm hymnum in gratiarum

tiarum

tiarum actionem dixiſſent Jeſus & ejus Apoſtoli , excepto Juda qui jam
abierat , exierunt versùs Montem Olivarum . Nam Getſemane erat inter
torrentem Cedron & montem ipſum , ad radicem montis . Hymnum con-
ſuetum à Chriſto recitatum , veriſimile eſt . Non alium fuiſſe , quàm Pſal-
mos centeſimum decimum quartum & ſequentes uſq; ad centeſimum deci-
mum octavum , cenſent interpretes eruditi . Hunc hymnum Paſchate cani
ſolitum , quem vocabant *Hymnum magnum* , ſeu *Halleluja magnum* . Cen-
ſent alii , hunc Hymnum fuiſſe orationem ipſam , quam Chriſtus ad Pa-
trem fudit ſublevatis oculis in cœlum , *Pater : venit hora , clarifica Filium
tuum , ut Filius tuus clarificet te* , &c. quæ Joannis 17. referuntur . Quibus
deſcriptis , S. Evangeliſta continuò ſubdit : *Hæc cùm dixiſſet Jeſus , egreſſus
eſt cum Diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron , ubi erat hortus , in quem in-
troivit ipſe & Diſcipuli ejus* . Solebant ſcilicet Hebræi pro ſe nata ex tem-
pore hymnos componere & ad Deum fundere , nullis numeris adſtrictos ,
qualia ſunt Cantica Deboræ , Annæ , Zachariæ , Mariæ , &c. & oratio il-
la Petri & Joannis , ac reliquorum diſcipulorum ſive Chriſtianorum , quæ
legitur Actuum 14. verſ. 24. uſque ad 31. Hunc morem primi Chriſtiani
ſervarunt , ut colligitur ex cap. 5. Epiſtolæ ad Epheſios verſ. 19. & cap. 3.
Epiſtolæ ad Coloſſenſes verſ. 16. De hoc more Tertullianus in Apologeti-
co : *Poſt aquam manualem* , inquit , *& lumina , ut quiſque de Scripturis ,
vel de proprio ingenio poteſt , provocatur in medium Deo canere* .

XXII. *Tunc dicit illis Jeſus : Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta
nocte . Scriptum eſt enim : Percutiam paſtorem , & diſpergentur oves gregis* .
Omnes ab officio diſcipuli verique amici deficietis , minùs dignè de me
ſentientes , me deſerentes , ignavo & mundano timore fugientes , in fide
Divinitatis meæ vacillantes iſta nocte , occaſione eorum quæ mihi eve-
nient , cùm me ab inimicis captum , rapi ad ſupplicium videbitis . Tunc Zachar. 13. 7.
fiet , quod ſcriptum eſt : Percuſſo Paſtore diſpergentur oves gregis . Za-
chariæ vaticinium ſecundùm ſenſum citat , non verbis tenùs ; ſibique ac-
commodat . Confer cum Joannis 16. 31. 32. ubi narrat S. Evangeliſta , cùm S. Aug. tr. 103. in Joan.
Apoſtoli dixiſſent : *In hoc credimus quia à Deo exiſti* , reſpondiſſe eis Jeſum :
*Modò creditis ? Ecce venit hora , & jam venit , ut diſpergamini unuſquiſque
in propria , & me ſolum relinquatis* . Id eſt *Tunc ita perturbamini , ut etiam
quod modò creditis , relinquatis . Venerunt enim ad tantam deſperationem , &
ſuæ priſtinæ fidei , ut ita dixerim , mortem , quanta apparuit in illo Cleo-
pha , qui poſt ejus reſurrectionem cum illo ſe loqui neſciens , & quid ei conti-
gerit , narrans* , Nos , *inquit* , ſperabamus , quòd ipſe redempturus fue-
rat Iſrael . *Ecce quomodo eum reliquerant , deſerendo etiam ipſam fidem , qua Luc. 24. 1.
in eum ante crediderant* . Futuræ igitur infirmitatis Diſcipulos admonuit , S. Hilarius, in hunc locum ,
& nocte eadem *omnes metu atque infidelitate turbandos* : ſe tamen reſurgen-
tem in Galilæam eos præceſſurum eſſe promittit , ut infirmitatem eorum
ſponſione reditus ſui & reſurrectionis conſolaretur . *Omnes vos ſcandalum pa-
tiemini* . Prædicit , quod paſſuri ſunt : ut cùm paſſi fuerint , non deſpe- S. Hieron. in hunc locum ,
rent ſalutem , ſed agentes pœnitentiam , liberentur . *Poſtquam autem ſur-
rexero , præcedam vos in Galilæam* . Præcedam vos in Galilæam patriam
veſtram , de qua repetenda cogitabitis , ut à Judæorum odiis & metu li-
berati , ſecurius vivatis ; vobis præibo , ut paſtor gregi , voſque diſperſos
colligam .

XXIII. *Reſpondens autem Petrus , ait illi : Etſi omnes ſcandalizati fuerint
in te , ego numquam ſcandalizabor* . Ex ardenti quidem erga Dominum af- S. Hilarius, in hunc locum .
fectu & charitate hæc Petrus dixit , ſed imbecillitatem ſuam , & fidem

S.Io.Chryſ. hom. 83. in Matth.

verborum Chriſti non attendens, de viribus ſuis præſumendo peccavit. *Ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis*. Mirè emphatica ſunt Chriſti verba. Negaverat Petrus ſe ab officio diſceſſurum: oſtendit Chriſtus diſceſſurum, non leviter, ſed graviter, id eſt, non ſolùm fuga, ſed Magiſtri abdicatione. Dixerat Petrus, *Numquam*: Chriſtus docet facturum eum, quod ſe facturum negabat; ea ipſa nocte antequam dies orіretur; & facturum non ſemel, ſed ter: quod ſignum erat non qualiſcumque Infirmitatis, ſed expectoratæ conſtantiæ. *Antequam gallus cantet, ter me negabis*. Bis canit gallus, primùm medinoctio, deinde ſub adventum lucis. Poſterior cantus, ut nobilior atque alacrior, propriè vocatur Gallicinium. De iſto loquuntur SS. Matthæus, Lucas, & Joannes, de utroque S. Marcus: *Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus*. Tota Petri negatio, trina negatio eſt. Hæc ante primum galli cantum cœpta, ante ſecundum completa eſt: quamquam & affectione animi, & timore Petri, ante primùm tota concepta ſit. Sicut ergo jam mœchatus eſt mulierem in corde ſuo, qui eam viderit ad concupiſcendum; ſic Petrus quandocumque verbis ederet timorem, quem tam vehementem animo conceperat, ut perdurare poſſet uſque ad tertiam Domini negationem, tota trina negatio ei tempori deputanda eſt, quo eum trinæ negotioni ſufficiens timor invaſit: ex quo etiamſi poſt primum galli cantum inciperent pulſato interrogationibus pectore verba illa negationis erumpere, nec ſic abſurdè atque mendaciter ante galli cantum ter negaſſe diceretur, quando ante galli cantum tantus timor obſederat mentem, qui eum poſſet uſque ad tertiam negationem perducere. Multò minùs igitur movere debet, quia trina negatio etiam trinis negantis vocibus ante galli cantum cœpta, etſi non ante primum galli cantum peracta eſt.

Marc.14.30.

S.Aug. lib. 3. de conſenſu evang. cap.3.

XXIV. *Ait illi Petrus: Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes Diſcipuli dixerunt*. Bona fide, bono animo id dixit Petrus, boni propoſiti ſibi conſcius; ſed neque virium ſuarum imbecillitatem, neque periculi ingruentis magnitudinem, neque Chriſti verba ſatis conſiderans. *Et Petrus de ardore fidei promittebat, & ſalvator quaſi Deus futura noverat*. Chriſti tamen prædictione *non cogitur* Petrus *ad negandum, ſed inſtruitur ad cavendum . . . . Magnam charitatem*, qua Dei mandata fiunt, *Petrus nondum habuit, quando timore ter Dominum negavit*: Timor *enim* non eſt in charitate ſed perfecta charitas foras mittit timore. *Et tamen quamvis parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino*: Animam meam pro te ponam: *Putabat enim ſe poſſe, quod ſe velle ſentiebat. Et quis iſtam etſi parvam dare cœperat charitatem, niſi ille qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit?* Par voluntas bona quidem, ſed imperfecta, erat cæteris Diſcipulis, qui Petro ardore fidei, & animi conſtantia videri noluerunt inferiores: *Similiter & omnes Diſcipuli dixerunt*.

S.Hieron. in hunc locum.
S. Ambr. lib. 10. in Lucam.
S.Joan.4. 18.
Joan.13. 37.
S.Aug. lib. de gratia & libero arbitr. cap.17.

XXV. *Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ dicitur Getſemani, & dixit diſcipulis ſuis: Sedete hic, donec vadam illuc, & orem*. Venit Jeſus cum Apoſtolis in prædium ſeu agrum, cui nomen Getſemani, id eſt *Torcular olei*, propter Montem Olivarum, ad cujus radices ſitus erat. Et dixit Diſcipulis ſuis, Manete hic, in anteriore ſcilicet horti parte, dum paulò ulteriùs ſecedam orationis gratia. *Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi*, Jacobo & Joanne, (quibus arcana ſua lubentiùs credebat, & qui gloriam ejus in Transfiguratione viderant (*cœpit contriſtari, & mæſtus*

eſſe;

eſſe; vehementer angi, & animo penè deficere, *tædere & pavere*, ut habet S. Marcus; ſive *obſtupeſcere*, ſecundùm vim Græci verbi, id eſt, metu graviſſimo imminentium malorum agitari & concuti. *Cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe*. Non ſubitò animum Chriſti invaſerunt mortifera illa triſtitia, anxietas, metus: non præter voluntatem (ut nobis accidit) ſed ſpontè, ad imperium rationis, cujus ſerenitatem ne minimùm quidem obnubilarunt; quando, quomodo, & quantùm voluit. *Non animi infirmitate, ſed poteſtate turbatus eſt, ne nobis deſperatio ſalutis oriatur, quando non poteſtate, ſed infirmitate turbamur. Non ergo aliquo eſt cogente turbatus ſed turbavit ſemetipſum: quod de illo evidenter expreſſum eſt, quando Lazarum ſuſcitavit ...... Affectum quippè humanum, quando oportuiſſe judicavit, in ſe ipſo poteſtate commovit, qui hominem totum poteſtate ſuſcepit*. Ut veritatem probaret aſſumpti hominis, verè quidem contriſtatus eſt; ſed ne paſsio in illius animo dominaretur, *per propaſſionem cœpit contriſtari*. Denique *Hos motus ita eum voluit animo ſuſcepit humano, ſicut cùm voluit factus eſt homo, & ejus infirmitas fuit ex poteſtate*. S.Aug. tr. 60. in Joann. S.Hieron. in hunc locum. S.Aug. lib. 14. de civit. Dei, cap. 9.

XXVI. *Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. Suſtinete hic, & vigilate mecum*. Mortifera triſtitia animus meus undequaque obſeſſus eſt, dolores mortis in animum meum penetrarunt: *Circumdederunt me dolores mortis*. Ita vocantur dolores maximi, & quales in procinctu mortis eſſe ſolent, quibus non immeritò comparatur horror ipſe mortis, & quidem tam acerbæ, tam ignominioſæ. Manete hic, & vigilate mecum, ut vigilantiæ & orationis ſocietas vobis præſidio ſit adversùs tentationem imminentem, præſentia veſtra mihi ſit ſolatio. Manete hic, & vigilate, ut eorum quæ mihi accidunt, ſuo tempore teſtes ſitis. Pſal. 116.

XXVII. *Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans, & dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*. Et progreſſus puſillùm etiam à tribus illis ſelectis Apoſtolis, (more hominum quos pudet æſtuantis animi motus in oratione coram aliis effundere;) ita tamen, ut ab his videri audirique poſſet, procidit in faciem ſuam, ut corporis habitu ſummam animi demiſſionem ac humilitatem, & extremam inferioris appetitus deſolationem ſignificaret. Orabat autem *cum clamore, & lacrymis*, hunc in modum: *Pater mi, ſi poſſibile eſt*; ſi tua decreta fuerunt, ut alio modo tuæ gloriæ hominumque ſaluti conſulatur: *Pater ſi vis, transfer calicem iſtum à me ...... Abba, Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me*. Hæc igitur verba, *Si poſſibile eſt*, dubitationem Chriſti de rei poſſibilitate, aut de Patris omnipotentia non exprimunt, non enim dixit, *ſi facere potes*; ſed, *ſi fieri poteſt*: fieri autem poteſt, quod ille voluerit. Sic itaque dictum eſt, *ſi fieri poteſt*, ac ſi diceretur, *ſi vis*. Manifeſtavit enim Marcus, quo ſenſu accipiendum ſit, *ſi fieri poteſt*, quando Chriſtum dixiſſe refert. *Abba, Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt*. Hæc enim oſtendunt, non ex impoſsibilitate, ſed ex Patris voluntate dictum eſſe, *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte*: Acerbiſsimæ mortis genus à me averte. Naturæ deſiderium, & inferioris appetitus repugnantiam exprimit. Naturalis enim appetitus refugit mortem: ſed rationali voluntate naturale illud deſiderium, ac repugnantiam ſentientis appetitus ſubjicit divinæ voluntati. In Chriſto itaque contraria deſideria non fuerunt, ſed diverſa: primum naturale, & quidem conditionatum, quo ſecundùm affectum ſentientis appetitus, & infirmitatem aſſumptæ carnis, optaſſet à morte acerbiſsima & ignominioſiſsima liberari, ſi Pater voluiſſet: alterum rationale & abſolutum, quo vo- Heb. 5. 7. Luc. 22. 42. Marci 14. 36. S. Aug. lib. 3. de conſenſu evang. c. 4.

luntatem ſuam Patris decreto penitùs ſubmiſit, factus obediens uſque ad mortem crucis: quam animi ſummiſsionem, voluntatiſque ſuæ ad voluntarem Patris accommodationem perfectiſsimam, hac poſtrema orationis ſuæ
S.Hieron. in hunc locum. parte ſignificat: *Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis, fiat. Revertens in ſemetipſum, quod ex hominis perſona trepidanter renuerat, ex Dei Filiique confirmat.* Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. *Non, inquit, hoc fiat, quod humano affectu loquor, ſed propter quod ad terras tua voluntate deſcendi.*

XXVIII. *Et venit ad Diſcipulos ſuos, & invenit eos dormientes, & dicit Petro? Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum? Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.* Id Petro præcipuè dixit, quaſi cæterorum capiti, & ei qui de ſe nimis pollicendo aliis præiverat: in ipſo tamen omnibus Diſcipulis eorum ignaviam exprobrando, dixit: Ita ne? Non potuiſtis una hora vigilare mecum? Siccine promiſſa veſtra tam magnifica impletis? Me non ſolùm vigilante, ſed orante, ſanguineo ſudore perfuſo, cum morte luctante, tranquillè dormitis, qui me dormiente vigilare pro me debebatis? Vel propter vos vigilate, & orate, ut vigilantia precibuſque veſtris impetretis potentius ac robuſtius gratiæ victricis auxilium, in his graviſsimæ tentationis anguſtiis vobis neceſſarium, ne à Satana oppugnati, ſuccumbatis.
S. Hieronym. *Impoſſibile eſt humanam animam non tentari. Unde & in Oratione Dominica dicimus:* Ne nos inducas in tentationem, *quam ferre non poſſimus. Non tentationem penitùs refutantes, ſed vires ſuſtinendi in tentationibus deprecantes.* Ergo & impræſentiarum non ait: *Vigilate & orate, ne tentemini*, ſed, *ne intretis in tentationem*: hoc eſt, *ne tentatio vos ſuperet & vincat, & vos intra caſſes teneat.* Rationem porrò ſubdit, cur ipſis timendum ſit, gratiæque robuſtioris auxilium implorandum: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.* Animo quidem benè in me affecti eſtis, & ex gratiæ meæ dono prompti eſtis & alacres ad reſiſtendum tentationi; ſed carnis infirmitatem cogitate, quæ ad affectus naturales & ſpiritali voluntati contrarios edomandos, ſcilicet vitæ curam, dolorumque fugam, nullas per ſe vires haber. Hanc infirmitatem carnis pulchrè deſcribit Apoſtolus Rom. 8. 3. *Nam quod impoſſibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem; Deus Filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum.*

XXIX. *Iterum ſecundò abiit, & oravit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua.* Hæc oratio eadem eſt quæ prior, quamvis aliqua in verbis varietas eſſe videatur: unde S. Marcus ait: *Et iterum abiens, oravit, eumdem ſermonem dicens*: Pater mi, quandoquidem decreviſti, ut hunc calicem bibam, ut hæc patiar omnia, idque mortis genus ſubeam, tua circa me voluntas, precor, impleatur.
Luc. 22. 45. *Et venit iterum* ad Diſcipulos ſuos, ut eos officii ſui admoneret, *& invenit eos dormientes* præ triſtitia, ut explicat S. Lucas. Ex mœrore enim torpor ſomnolentus oritur. *Erant enim oculi eorum gravati.* Et *relictis illis iterum abiit, & oravit tertio, eumdem ſermonem dicens.* Oravit tertiò ut perſeverandum in oratione exemplo ſuo doceret. Ternarius numerus in precibus iterandis ſolemnis. 2. Cor. 12. 8. *Propter quod ter Dominum rogavi.* Idem numerus rei perfectioni & conſtantiæ declarandæ ſervire ſolet. Unde Joannis 21. Chriſtus ter Petrum interrogat: *Simon Joannis diligis me plus his?* Ter Petrus reſpondet: *Tu ſcis Domine, quia amo te.* Oravit autem,

Digitized by Google

tem., *eundem ſermonem dicens*, hoc eſt, in eamdem ſententiam, & eamdem rem petens.

XXX. *Tunc venit ad Diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum*. Tempus præteriit, quo vigilando poteratis mihi eſſe ſolatio: dormite jam, & requieſcite, per me licet. *Sufficit*, quòd hucuſque vigilaſtis. Quæ verba exprobrantis potiùs ſunt, quàm permittentis. Cæterùm jam vos ſatis excitabit periculum præſens. Imminet articulus temporis à Deo definitus, quo tradar in manus flagitioſorum hominum, Gentilium, Militum Romanorum, Sacerdotum & Magiſtratuum Judæorum, qui mortem meam decreverunt. *Surgite, eamus: ecce appropinquavit, qui me tradet*. Obviam illis eamus, ut comprehenſionem meam divinæ diſpenſationis eſſe pateat, non humanæ infirmitatis; ipſique hoſtes me ultrò ad mortem pergere agnoſcant meaque confidentia & intrepidi animi tranquillitate confundantur. Jam appropinquat proditor,

Marci 14. S.Aug. lib.3. de conſenſu evang. c.4.

S. Hieron. in hunc loc.

XXXI. *Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis & fuſtibus, miſſi à Principibus Sacerdotum, & Senioribus populi*. Vix ſermonem compleverat, cùm Judas unus ex duodecim Apoſtolis, non merito, ſed numero, & ex Apoſtolo jam factus proditor Magiſtri, & dux ſceleratorum hominum, in conſpectum ſe dedit, & cum eo Præfectus Vigilum, ſeu Tribunus Romanæ cohortis, ad Templi cuſtodiam per feſtos dies deſtinatæ, cum ſua cohorte, & *miniſtri* ſive ſatellites à Sacerdotibus & Phariſæis miſsi: ſimul & aliqui *Principes Sacerdotum, & Magiſtratus Templi, & Seniores*. Milites autem & miniſtri miſſi erant à Synedrii magni Senatoribus, quibus Pilatus Præſes Romanus cohortem illam conceſſerat, permiſſo pro Paſchali tempore in eam cuſtodiam imperio. Armis autem muniti erant, metuentes, ne Chriſti Diſcipuli vim vi repellere conarentur, illumque de manibus illorum eriperent.

Joan.18.3.

Luc. 22. 52.

XXXII. *Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum. Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: Ave Rabbi. Et oſculatus eſt eum*. Judas proditor dedit illis ſignum, præcipuè militibus Romanis, qui Jeſum non noverant, ne in perſona errarent, aut Jeſus neſcientibus eis pertranſiret, quod & aliàs fecit; & tunc factum eſſet, ſi voluiſſet. Duas in Chriſto fuiſſe formas ſeu figuras Origenes ait, idque velut ex Traditione acceptum refert: una ſecundùm quam eum omnes videbant: alteram ſecundùm quam transfiguratus eſt coram Diſcipulis in monte; & unicuique apparuiſſe, ſicut erat dignus: propter hujuſmodi ergo transfigurationes ejus illos indiguiſſe ſigno. Verùm quænam ſit hæc Traditio, non liquet, nec videtur conſentanea veritati, vel ad hunc locum pertinere, cùm unam tantùm Chriſti figuram Judas vidiſſet ac noſſet. Ait quidem S. Hieronymus, quòd *quia eum fortè audierat in monte transfiguratum, timebat, ne ſimili transformatione nunc è manibus miniſtrorum elaberetur*. Sed unde audierat Judas, quod revelari prohibuerat Chriſtus, donec à mortuis reſurrexiſſet? Quemcumque *oſculatus fuero, ipſe eſt*, quem quæritis, *tenete eum; &*, ne fortè elabatur, *ducite cautè* (ut apud Marcum habetur.) Hoc autem ſignum elegit partim ficta in Magiſtrum reverentia, partim *Diſcipuli verecundia*, non eum palam tradere auſus hoſtibus, ſed ſimulato officio. Oſculum enim Hebræis non ſolum valedicentibus, aut poſt longam abſentiam redeuntibus, erat uſitatum, verùm etiam dilectionis pignus. Unde Chriſtus Simoni Phariſæo ait: *Oſculum mihi non dediſti*. Eaque *oſculi pacis, oſculi ſancti* conſuetudo apud ve-

S.Jo.Chryſoſ. hom. 82. in Matth.

Origenes in Matth.

S. Hieron. in hunc loc.

S.Hieron.

Lucæ 7. 45.

teres

Digitized by Google

teres Chriſtianos manſit, ut diſcimus ex Apoſtolo *Rom.* 16. 16. & alibi paſſim, & ex *Act.* 20. 37. ex Juſtino Martyre in Apolog. Tertulliano lib. *De Oratione*, & lib. 2. *Ad Uxorem*, & aliis.

XXXIII. *Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid veniſti?* Juda, quem etiamnum diligo, cui benè volo, cujus perditionem doleo, ad quid veniſti? Cur oſculum libas, proditor? Cur dux factus es hoſtium meorum, ſi amicum te ſimulabas? Lucæ 22. 48. *Juda, oſculo Filium hominis tradis?* Tunc Judas, qui cohortem paululùm anteverterat, ad eam regreſſus eſt, eaque contigerunt, quæ Joannes narrat de turbis proſtratis, dicente Jeſu, *Ego*

Joannis 18. S. Aug. lib. 3. de conſenſu evang. c. 5. *ſum*. Si enim ante oſculum contigiſſent, oſculi ſigno non fuiſſet opus. *Tunc acceſſerunt*, propria Chriſti voce edocti, quòd ille eſſet, quem quærebant, Jeſus Nazarenus; & eo permittente, ac eorum viribus cedente, manus in eum injecerunt, *& tenuerunt eum*.

XXXIV. *Et ecce unus ex his qui erant cum Jeſu, extendens manum, exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum Principis Sacerdotum, amputavit auriculam ejus*. Petrus, qui gladium ad Chriſti defenſionem ſumpſerat, oc-

Lucæ 22. caſione verborum ejus, *Qui gladium non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium*, & reſponſionis ejus ad verba Diſcipulorum dicentium, *Domine ecce duo gladii hìc*; quibus dixit Jeſus, *Satis eſt*: Petrus, inquam,

Lucæ 22. 36. & 38. eo quo fervebat animi ardore, gladium exemit, ictumque direxit in caput ſervi Principis Sacerdotum, qui cæteris audacior & ferocior, primus in Jeſum irruebat: ſed Deo ictum moderante, ſervoque declinante, illius auriculam *dexteram* dumtaxat amputavit; quem contactu ſuo ſanavit Chri-

Lucæ 22. ſtus, auricula reſtituta. Servo nomen *Malchus*.

XXXV. *Tunc ait illi Jeſus*, Petro ſcilicet: *Converte gladium tuum in locum ſuum*, in vaginam reconde: *Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt*. Omnes qui gladium privata auctoritate diſtrinxerint, digni

S. Aug. lib. 22. contr. Fauſt. cap. 70. ſunt, qui gladio pereant. *Ille utitur gladio* (inquit S. Auguſtinus) *qui nulla ſuperiore ac legitima poteſtate vel jubente vel concedente, in ſanguinem alicujus armatur. Nam utique Dominus juſſerat, ut ferrum Diſcipuli ejus ferrent; ſed non juſſerat, ut ferirent. Quid ergo incongruum, ſi Petrus poſt hoc peccatum factus eſt Paſtor Eccleſiæ, ſicut Moyſes poſt percuſſum Ægyptium factus eſt Rector ſynagogæ? Uterque enim non deteſtabili immanitate, ſed emendabili animoſitate, juſtitiæ regulam exceſſit: uterque odio improbitatis alienæ; ſed ille fraterno, iſte Dominico, licèt adhuc carnali, tamen amore peccavit. Reſecandum hoc vitium, vel eradicandum; ſed tamen tam magnum cor, tanquam terra frugibus, ita ferendis virtutibus excolendum*.

XXXVI. *An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri?* Si mortem fugere vellem, ſi hoſtibus meis reſiſtere, nonnè poſſem rogare Patrem meum, ut mihi Angelos mittat auxilio; & abſque mora pro vobis duodecim Diſcipulis meis, hominibus infirmis & imbellibus, exhiberet mihi, non duodecim Angelos dumtaxat, ſed duodecim legiones Angelorum? Alluſit ad Militiam Romanam, in qua duodecim legiones juſtum conſtituebant exercitum. Legio apud

Vegetius. S. Hieron. in hunc loc. Romanos ſex hominum millia continebat. Duodecim legiones pro ingenti numero Angelorum poſitæ. Verùm ſi hoſtium meorum me comprehendere, vincire, & morti tradere volentium conſilia & conatus impediantur, *Quomodo implebuntur Scripturæ*, quæ docent, *quia ſic oportet fieri?* id eſt, me capi, & ad mortem duci. Iſaiæ 53. 7. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus*

coram

Digitized by Google

coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.

XXXVII. *In illa hora dixit Jeſus turbis: Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in Templo, & non me tenuiſtis.* Converſus Jeſus ad turbas, præcipuè verò ad Duces, quibus & alii aderant è Sacerdotum & Senatorum numero, dixit: Siccine ad me capiendum intempeſta nocte, ac ſi homo facinoroſus eſſem, ac latro, cum armata manu exiſtis? Si talis ſum, quare me non cepiſtis apud vos quotidie docentem in Templo, ubi facilè & ſine ſtrepitu id fieri poſſe videbatur? ſed Dei providentia id tunc inhibuit, quod modò ſapientiſſimo conſilio permittit. Confer cum Lucæ 22. 53. *Cùm quotidiè vobiſcum fuerim in Templo, non extendiſtis manus in me: ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.* Tertull. lib. adverſus Judæos c. 10.

XXXVIII. *Hoc autem totum factum eſt, ut adimplerentur Scripturæ Prophetarum*: ut exitum haberet decretum Patris de Chriſti Paſſione & morte, per Prophetas pridem enunciatum. *Et utique Sacramentum Paſſionis ipſius figurari in prædicationibus oportuerat: quantòque incredibile, tantò magis ſcandalum futurum ſi undè prædicaretur: quantòque magnificum, tantò magis obumbrandum, ut difficultas intellectus gratiam Dei quæreret.*

XXXIX. *Tunc Diſcipuli omnes, relicto eo, fugerunt*; alii citiùs, alii ſeriùs, timore humano, ne à Judæis caperentur. Sic impletum eſt Prophetæ vaticinium, ipſius Chriſti verbis paulò ante confirmatum: *Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte. Scriptum eſt enim: Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves gregis.*

XL. *At illi tenentes Jeſum, duxerunt ad Caipham Principem Sacerdotum, ubi Scribæ & Seniores convenerant.* Jeſum ad Annam Caiphæ ſocerum primùm ductum fuiſſe, S. Joannes teſtatur: inde duxerunt ad Caipham anni illius Pontificem, cujus in ædibus congregatum erat Concilium. *Petrus autem ſequebatur eum à longè, uſque in atrium Principis Sacerdotum. Et ingreſſus intrò, ſedebat cum miniſtris, ut videret finem.* Petrus charitate in Dominum, quamvis parva & infirma, tractus, illum ſequebatur, ſed à longè, quia cùm perfecta charitas non eſſet, foras non mittebat timorem. Secutus eſt autem eum uſque in aulam Principis Sacerdotum: & introductus ab oſtiaria, precibus illius Diſcipuli, qui notus erat Pontifici, ut refert S. Joannes, ſedebat ad ignem cum miniſtris, dolorem premens, & ſimulans audaciam, ne notaretur.

XLI. *Principes autem Sacerdotum, & omne Concilium, quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent: & non invenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes. Et dixerunt: Hic dixit, Poſſum deſtruere Templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.* Quæſtionem habentes in caput Jeſu, conabantur à teſtibus aliqui elicere, quod ad eum damnandum valeret: Et neminem invenerunt, qui adverſus ipſum aliquid proferret, quod capitale poſſet videri. Tandem duo falſi teſtes acceſſerunt, ut non unius, ſed duorum ore, velut ſufficienti ac legitimo teſtimonio damnari poſſet. Verè falſi teſtes appellantur ob depravata Chriſti verba: neque enim dixerat Chriſtus, *Poſſum deſtruere Templum hoc* manufactum, ut addit S. Marcus; ſed, *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*: neque de Templo Jeroſolymitano dixerat, ſed *de templo corporis ſui*. Hinc S. Marcus obſervat, *conveniens non fuiſſe teſtimonium illorum*, ſive ad Chriſti damnationem ſufficiens, Joan. 2. 19. & ne illud quidem quod maximè pertinebat ad invidiam illi conflandam: nihil enim mali Templo ominatur, qui demoliturum ſe dicit, ſi ſe mox reſtitu- 21. Marc. 14. 59.

ſtiturum addat ; neque pollicitatio utcumque vana , capite luenda fuiſſet.

S.Hieron. in hunc loc. S. Jo: Chryſ. hom. 85. in Matth.

XLII. *Et ſurgens Princeps Sacerdotum , ait illi : Nihil reſpondes ad ea , quæ iſti adversùm te teſtificantur ? Jeſus autem tacebat* . Ira præceps & impatiens , non inveniens calumniæ locum , excutit de ſolio Pontificem . Quantò Jeſus tacet ad indignos reſponſione ſua falſos teſtes , & Sacerdotes impios ; tantò magis Pontifex furore ſuperatus , eum ad reſpondendum provocat , ut ex qualibet occaſione ſermonis locum inveniat accuſandi. Nihilominùs Jeſus tacebat . Sciebat enim quaſi Deus , quicquid reſpondiſſet , torquendum ad calumniam . *Jeſus autem tacebat* , ut impleretur Iſaiæ vaticinium : *Oblatus eſt , quia ipſe voluit , & non aperuit os ſuum : ſicut ovis ad occiſionem ducetur , & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet , & non aperiet os ſuum.*

Iſai.53.7. Act.8.32.

XLIII. *Et Princeps Sacerdotum ait illi : Adjuro te per Deum vivum , ut dicas nobis , ſi tu es Chriſtus Filius Dei* . Præcipio tibi Dei veri nomine & auctoritate , cujus ſum miniſter , ut veritatem proferas , cujus ille teſtis ſit & judex : ut dicas nobis , ſi tu es Meſſias , Rex Iſrael , nobis promiſſus & expectatus ; & Filius Dei , non adoptione tantùm , ut viri juſti , ſed natura . Eò tendebat illa adjuratio , ut Chriſtum blaſphemiæ reum damnaret , ſi Filium Dei ſe eſſe reſponderet , ut ſperabat reſponſurum , ſi divini nominis religione premeretur.

Luc.22.66.

XLIV. *Dicit illi Jeſus : Tu dixiſti . Verumtamen dico vobis : Amodo videbitis Filium hominis ſedentem à dextris Dei , & venientem in nubibus cæli .* Tempus tacendi , & tempus loquendi . Non ſilet ampliùs Chriſtus , ſed reſpondet Pontifici , tum ne divini nominis interpoſitam auctoritatem contemnere videretur ; tum ne ſilendo negare cenſeretur veritatem , cui ut teſtimonium perhiberet , illamque prædicaret , in mundum venerat ; veritatem , pro cujus confeſſione tot Martyres ſanguinem fundere debebant ; cujus fides erat fundamentum Eccleſiæ . In eodem concilio repetitæ interrogationi reſpondit Jeſus , primùm , quod Lucas refert : *Si vobis dixero , non credetis mihi : ſi autem & interrogavero , non reſpondebitis mihi , neque dimittetis* . Deinde cùm per Deum vivum à Pontifice adjuratus eſſet : *Tu dixiſti* , vel ut Lucas refert : *Vos dicitis , quia ego ſum* . Quæ reſponſio expreſſa ac perſpicua fuit , æquivalens illi , *Ego ſum*, quam his ipſis verbis exprimit S. Marcus . Verumtamen licèt mihi affirmanti , me Filium eſſe Dei , non credatis ; id tandem aliquando agnoſcetis vel inviti , cùm id reipſa demonſtrabo univerſo hominum generi . Deinceps enim me , quem modò ut vilem homunclonem contemnitis , judicatis , & morti addicitis, poſt reſurrectionem & aſcenſionem in cœlos meam , ex effectis cognoſcetis & experiemini , à dextris Dei ſedere , natura , imperio , poteſtate , honore , Majeſtate Deo æqualem . Id verò tùm maximè cognoſcetis , cùm me in fine mundi venientem in nubibus cœli videbitis , ut vivos & mortuos judicem , ac inter illos vos , qui hìc judices ſedetis , ad quorum tribunal habitu rei nunc ſto & reſpondeo . Alludit ad duo Scripturæ oracula de Filio Dei , Pſalmo ſcilicet 109. 1. *Dixit Dominus Domino meo , Sede à dextris meis* . Et Dan. 7. 13. *Aſpiciebam in viſione noctis , & ecce cum nubibus cæli quaſi Filius hominis veniebat.*

Luc.22.67.

XLV. *Tunc Princeps Sacerdotum ſcidit veſtimenta ſua , dicens : Blaſphemavit : quid adhuc egemus teſtibus ? Ecce nunc audiſtis blaſphemiam . Quid vobis videtur ? At illi reſponderunt : Reus eſt mortis* . Scidit veſtimenta ſua, quaſi in horrorem blaſphemiæ , cujus reum declarabat Jeſum . Hic autem mos veſtimenta ſcindendi vel in ſignum doloris , vel in execrationem blaſphemiæ ,

Digitized by Google

miæ, Judæis ſolemnis fuit, Scriptura teſte. Eruditi quidam interpretes, Geneſ. 37. 29.
cùm antiqui, tum recentiores obſervant, nullo umquam caſu licuiſſe ſum- 34. & c. 44. 13.
mo Pontifici veſtem lacerare; idque ex *Levitici* 21. 10. colligunt. Verùm Num. 14. 16.
illa prohibitio ad cauſam funebrem dumtaxat pertinet, ut conſequentia Judic. 11. 35.
oſtendunt. Alioqui in luctu publico etiam Pontifex Maximus diſcindebat ve- 4. Reg. 19. 1.
ſtimenta, ut conſtat ex 1. *Machab.* 11. 71. & ex Joſepho. Hunc tamen Jerem. 35. 22.
Levitici locum S. Leo reſpexit, Sermone 55. ſcribens: *Caiphas ad exage-* Act. 14. 13.
randam auditi ſermonis invidiam, ſcidit veſtimenta ſua: & neſciens, quid S. Hieron. in hunc loc.
hac ſignificaret inſania, ſacerdotali ſe honore privavit. Ubi eſt, Caipha, ra-
tionale pectoris tui? Ubi continentiæ cingulum? Ubi ſuperhumerale virtutum?
Myſtico illo ſacratoque amictu ipſe te ſpolias, & propriis manibus Pontifica-
lia indumenta diſcerpis, oblitus præcepti illius, quod legeras de Principe Sa-
cerdotum: De capite ſuo cidarim non deponet, & veſtimenta ſua non di- Levit. 21. 10.
rumpet. *Tu verò, à quo jam alienabatur hæc dignitas, ipſe tibi es executor*
opprobrii, & ad manifeſtandum finem veteris inſtituti, pertinet eadem diruptio Sa-
cerdotii. Eadem cogitatio S.Hieronymi mentem ante ſubierat: *Scidit autem veſti-*
menta ſua, (inquit) *ut oſtendat, Judæos Sacerdotii gloriam perdidiſſe, & vacuam*
ſedem habere Pontifices. Et certè eadem myſtica ſignificatio ſciſſæ veſtis, ablatio-
nem Regni portendit Sauli 1. *Reg.* 15. 28. & Regni diviſionem Salomoni 3. *Reg.*
11. 31. Judices porrò teſtes facit Pontifex iniquiſſimus, accuſator ipſe & judex.
Quid adhuc, inquit, *egemus teſtibus? Ecce nunc audiſtis blaſphemiam*; ſiquidem
& Chriſtum & Filium Dei ſe profitetur. At quærere oportuit, an in ip-
ſum vaticinia Prophetarum congruerent, an non apertiſſimis miraculis pro-
baſſet, ſe Chriſtum & Dei Filium eſſe. His illi præteritis, pro manife-
ſto ſumunt, Jeſum, Chriſtum & Filium Dei eſſe non poſſe: & ſenten-
tias à Caipha rogati, iniquiſſimo præjudicio reſpondent, dignum eſſe mor-
te: *Reus eſt mortis*. Quæ quidem ſententia etſi capitalis non eſſet, cùm
à Judæis capitalium judiciorum poteſtatem Auguſtus abſtuliſſet: eò tamen
ſpectabat, ut Judæi Senatores ſalva religione Jeſum accuſare poſſent apud
Romanum Præſidem, ejuſque ſupplicium flagitare, Legem contra blaſphe-
miæ reos pœnam capitis decernentem, *Levit.* 24. 16. allegantes.

XLVI. *Tunc exſpuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt: alii*
autem palmas in faciem ejus dederunt, dicentes: Prophetiza nobis, Chriſte,
quis eſt, qui te percuſſit? Cùm hoc præjudicatum in Jeſum audiſſent *qui te-*
nebant illum, ut ait S. Lucas, & quidam etiam Senatores, ut Marcus
innuit, & Miniſtri, exſpuerunt in ſacram ejus faciem; quod genus con-
tumeliæ graviſſimum, ſignumque ſummi contemptus & abominationis, *Nu-*
mer. 12. 14. *Deuteron.* 25. 9. *Et colaphis eum ceciderunt*, contracto pu-
gno caput ejus & tempora ferientes. Alii autem alapas illi impingebant
plana palma. Hinc totum Chriſti caput tuber, tota facies livida. Vela-
tis porrò ejus oculis, ne percutientes videret, illi inſultabant, dicentes:
Prophetiza nobis, Chriſte, quis eſt, qui te percuſſit? Propheticæ illius di- Marc. 14.
gnitati illudebant. Tu qui Prophetæ & Chiſti nomen tibi arrogas, dicas
nobis, quis hanc alapam vel hunc colaphum tibi impegit. *Prophetiza*
(inquiunt:) Prophetarum enim erat non tantùm futura prædicere (quod
propriè vox ſignificat) ſed & alia aperire, quæ naturali cognitione ſciri
nequibant. Confer cum Iſaiæ 1. verſ. 6. *Corpus meum dedi percutientibus,*
& genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus & con-
ſpuentibus in me ..... Poſui faciem meam, ut petram duriſſimam. Et cap.
53. 2. 3. 4. & 5. *Non eſt ſpecies ei, neque decor; & vidimus eum, & non*
erat aſpectus, & deſideravimus eum: deſpectum, & noviſſimum virorum, vi-

rum dolorum , & ſcientem infirmitatem : & quaſi abſconditus vultus ejus , & deſpectus , unde nec reputavimus eum . Vere languores noſtros ipſe tulit ; & dolores noſtros ipſe portavit : & nos putavimus eum quaſi leproſum , & percuſſum à Deo , & humiliatum . Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras , attritus eſt propter ſcelera noſtra : diſciplina pacis noſtræ ſuper eum , & livore ejus ſanati ſumus .

XLVII. *Petrus verò ſedebat foris in atrio : & acceſſit ad eum una ancilla , dicens : Et tu cum Jeſu Galilæo eras . At ille negavit coram omnibus , dicens : Neſcio quid dicis .* Dum hæc agerentur , Petrus erat in aula Principis Sacerdotum , deorſum , ut obſervat S. Marcus , in inferiori parte ædium, ſedens ad ignem cum miniſtris , ut rei exitum videret . Et acceſſit ad eum ancilla ſummi Sacerdotis janitrix , dicens : Et tu ſectator eras , & diſcipulus Jeſu Galilæi . Contemptus cauſa Galilæum vocabant , quòd in Galilæa ut plurimùm verſatus eſſet , & plerique ejus Diſcipuli Galilæi eſſent . Sic Julianus Apoſtata Chriſtum *Galilæum* & Chriſtianos *Galilæos* per contemptum appellare ſolebat . Petrus verò palam & coram omnibus negavit ſe Jeſu diſcipulum eſſe , dicens : *Neſcio quid dicis* : Sive , ut Marcus refert : *Neque ſcio , neque novi quid dicas .*

XLVIII. *Exeunte autem illo januam , vidit eum alia ancilla , & ait his qui erant ibi : Et hic erat cum Jeſu Nazareno , & iterum negavit cum juramento : Quia non novi hominem .* Cùm Petrus *foras* exiret *ante atrium* ,
Marc. 14. 68. gallo primùm cantante , nullatenùs commotus eſt . Quem euntem & redeuntem cùm alia ancilla intuita eſſet , circumſtantibus dixit : *Et hic erat*
Luc. 22. 58. *cum Jeſu Nazareno* . S. Lucas ſecundam illam negationem Petri referens , ancillæ non meminit , ſed ait : *Et poſt puſillum alius videns eum , dixit : Et tu de illis es . Petrus verò ait : O homo , non ſum* . Utrumque contigit . Ancilla id dixit miniſtris ad focum ſedentibus : tum alius ancillæ monitione excitatus , Petrum ipſum compellavit , dicens : *Et tu de illis es* . Eamdem
Joan. 18. 25. negationem Joannes refert his verbis : *Dixerunt ergò ei : Numquid & tu ex*
S. Aug. lib. 3. de conſenſu Evang. c. 6. *Diſcipulis ejus es ? Negavit ille , & dixit : Non ſum* . Ex quo patet , non illam tantùm alteram ancillam , quam Matthæus & Marcus commemorant; ſed & alium quem commemorat Lucas , ea cum Petro egiſſe , quæ illi Evangeliſtæ referunt . Et liquidò colligitur collatis hac de re omnium Evangeliſtarum teſtimoniis , non ante januam ſecundò Petrum negaſſe , ſed intùs in atrio ad ignem : Matthæum verò & Marcum , qui commemorarunt eum exiiſſe foras , regreſſum ejus brevitatis cauſa tacuiſſe . Mendacii porrò & negationis repetitæ gravitatem perjurio cumulavit Petrus . Sic peccatum ſuo pondere ad aliud trahit .

XLIX. *Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant , & dixerunt Petro : Verè & tu ex illis es ; nam & loquela tua manifeſtum te facit . Tunc cœpit deteſtari & jurare , quia non noviſſet hominem . Et continuò gallus cantavit .* Poſt breve temporis intervallum , *quaſi unius horæ* , ut S. Lucas notat , acceſſerunt qui ſtabant ad ignem , Malchi cognato præeunte , ut ex S. Joanne diſcimus ; & dixerunt Petro : Tu certè ex diſcipulis es hominis illius; nam pronuntiatio tua te Galilæum eſſe docet . Alius ſcilicet Galilæis erat pronuntiandi modus , alia dialectus , quam Jeroſolymitis : eaque durior , rudis , & incondita . Accedebat & aliud indicium à cognato Malchi , qui Petrum à ſe in horto viſum meminerat , & affirmabat . *Tunc cœpit deteſtari*, id eſt , ſe diris omnibus devovere , ſibi anathema imprecari , *& jurare quia non noviſſet hominem*; tantùm abeſſe , ut diſcipulus ejus eſſet . Et continuò , *adhuc eo loquente* , ut Lucas refert , gallus *iterum* cantavit ; ut
Chriſti

Digitized by Google

Chriſti prædictionem veram eſſe appareret. Petri crimen graviſſimum nonnulli nimis elevant, quoſdam Patres (ut illis videtur) ſecuti, inter alios S. Ambroſium libro 10. in Lucam, ubi multa habet oratorio ſtylo ad extenuandum Petri peccatum; & S. Leonem Sermone 58. Contra, S. Hieronymus Epiſt. 149. ad Marcellam, Petrum, cum ancillæ interrogatione perterritus Dominum negavit, in Filium hominis, non in Spiritum Sanctum peccaſſe ait, & *ridiculam* eorum *interpretationem* vocat, qui non Chriſtum eum negaſſe, ſed hominem aſſerunt; & mendacem illos facere Salvatorem, qui ſe, hoc eſt Filium Dei, à Petro negandum prædixerat. Eamdem interpretationem luculentè refellit S. Auguſtinus Tractatu 66. in Joannem.

L. *Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, quod dixerat. Prius quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, flevit amarè.* Simul & galli cantu, & Domini aſpectu excitatus ad pœnitentiam eſt: *Converſus* enim *Dominus reſpexit Petrum* (inquit S. Lucas) non corporis oculis; ſiquidem Petrus erat in exteriore atrio, Jeſus autem in ſuperioribus ædium partibus, in interiori aula audiebatur, illudebatur, & cædebatur. Quod igitur à S. Luca ſcriptum eſt, *Reſpexit eum Dominus: intus actum eſt, in mente actum eſt, in voluntate eſt. Miſericordia Dominus latenter ſubvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia ſua viſitavit Petrum, interioris hominis uſque ad exteriores lacrymas movit & produxit affectum. Ecce quemadmodum Deus adjuvando adeſt voluntatibus & actionibus noſtris: ecce quemadmodum & velle & operari operatur in nobis.* S.Aug. lib. 3. de conſenſu Evang. c.6. & Lib. de gratia Chriſti, c.45.

Et egreſſus foras, extra Caiphæ domum, ad declinandum impiorum conſortium, per quod lapſus erat: & ut in ſeceſſu erumpentibus ubertim lacrymis, & dolori, quo amor pœnitens cor ejus compungebat, locum daret, *flevit amare*.

Senſus Moralis.

I. ET *factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes, dixit Diſcipulis ſuis: Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, & Filius hominis tradetur, ut crucifigatur.* Poſt ſermonem quo venturum ſe Dominus ad judicium in gloria & majeſtate dixerat, nunc paſſurum ſe admonet, *Ut Sacramentum crucis admixtum eſſe gloriæ æternitatis agnoſcerent*: Per crucem ſcilicet ad gloriam pervenitur. *Certa atque ſecura eſt expectatio beatitudinis, ubi eſt participatio Dominicæ paſſionis.* De cruce ſua ac paſſione loqui amat Jeſus, & tranquillo ſedatoque animo loquitur, ut crucem amare, Chriſti paſſionem jugiter meditari, de illa frequenter loqui diſcamus, ad ejus amorem in noſtris ac proximorum cordibus accendendum: *Qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, atque in dextera ſedis Dei ſedet.* Præſertim verò Paſchatis celebrationis crucis amor, & præparatio ad res quaslibet adverſas tolerandas, quibus nos Deus probare voluerit, conjungi debent. Duo Paſchata Chriſtus conjungit, typicum & verum. *Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet*, (inquit Apoſtolis) *& Filius hominis tradetur, ut crucifigatur.* Non ait, Paſcha veniet, ne legale Paſcha dumtaxat his verbis deſignare videretur, ſed, Paſcha fiet; verum ſcilicet ac novum, quod per vetus illud adumbratum eſt; de quo Apoſtolus ſcribit: *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Poſt duos dies clariſſimi luminis, veteris ac novi Teſtamenti, verum pro mundo Paſcha celebratur. Paſcha nominatur à tranſitu, eò quòd Exterminator videns ſangui-

S.Hilar. c.28. in Matth. S.Leo ſer.46. Heb. 12:2. 1.Cor. 5.7. Exod. 12.

Digitized by Google

S. Hieron. in hunc locum. guinem in foribus Iſraelitarum, pertranſierit, nec percuſſerit eos. *Tranſitus autem noſter, id eſt Phaſe, ita celebratur, ſi terrena & Ægyptum dimittentes, ad cæleſtia feſtinemus*. Quoties ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum ſumimus, toties Paſcha celebramus: ſed ut dignè celebremus, dare debemus operam, ut Chriſto commoriamur & configamur in cruce, ut carnalis
1.Cor.9. 26. vitæ mortificatione in nobis impleatur, quod Apoſtolus ſcribit: *Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat*. Tradat nos amor Deo ut victimam, tradat veterem noſtrum hominem crucifigendum; tradat ſicut Deus Filium ſuum pro nobis tradidit. *Et Filius hominis tradetur, ut crucifigatur*. Non dixit, à quo tradendus eſſet, ut verbum illud ad omnes referatur, qui eum tradituri erant.
Orig.tr.35.in Matth. Sed omnes eodem propoſito tradiderunt. *Deus enim tradidit eum propter miſericordiam circa genus humanum, quòd unico Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum: Judas propter avaritiam: Sacerdotes propter invidiam: Diabolus propter timorem, ne avelleretur de manu ejus genus humanum per doctrinam ipſius; non advertens, quaniam magis eripiendum erat per mortem ipſius. Traditus eſt enim ad crucifigendum, ut exuens principatus*
Coloſ.2.15. *& poteſtates, de illis triumphet in ligno*.

II. *Tunc congregati ſunt Principes Sacerdotum, & Seniores populi*, &c. *& concilium fecerunt, ut Jeſum dolo tenerent, & occiderent. Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo*. Concilium iſtud confirmatio fuit alterius præcedentis, quod S. Joannes commemorat cap. 11. Evangelii ſui, verſ. 47. & 48. *Collegerunt* (inquit) *Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum; & venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem*. Prudentia carnis huic tenebrarum concilio præſidebat, ſed adverſus ſe ipſam agebat incauta. Mala ſcilicet quæ vitare volebant Judaici Sacerdotes & Magiſtratus, in caput ipſi ſuum
Pſ.9. 16. ac perfidæ gentis arceſſebant. Sic *Infixæ ſunt gentes in interitu quem fecerunt. In laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum*. Quàm multi etiamnum adverſus Jeſum concilium faciunt, ut eum dolo teneant, & occidant! 1. Hæretici, qui verborum fallaciis homines decipiunt, *Interfectores veritatis*, (ut loquitur Tertullianus.) 2. Catholici, etiam Sacerdotes, qui adverſus Doctores & Prædicatores Moralis Evangelicæ, adverſus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vindices, adverſus impugnatores indulgentiorum, & meliorum opinionum, quæ animas interficiunt, & viam ſalutis dilàtant, quam anguſtam & arctam Chriſtus eſſe docuit, perſecutiones movent, calumniis ipſos vexantes, crucem illis figentes: quibus il-
Pſ.49. 19. Rom.1.18. lud Prophetæ convenit: *Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos: ſedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum*. Hi Chriſtum tradunt religionis ſpecie, dolo tenere volunt, *Veritatem in injuſtitia detinentes*, dum impedire conantur malis artibus, ne liberè doceatur & prædicetur: Chriſtum occidunt in
Optatus Milevit. ejus Miniſtris, quos linguæ gladio jugulant, *Fundentes ſanguinem non corporis, ſed honoris*. 3. Concilium faciunt adverſus Jeſum, ut illum occidant, & rurſus crucifigant in ſemetipſis, quicumque mali Chriſtiani; ſed illi præſertim dolo agunt in Jeſum, qui Religionem ſuis utilitatibus & cupiditatibus ſervire facientes, opportunitate data, leges Dei ſacratiſſimas violare non verentur, ſi quando verò manus cohibent a pravo opere, dum intùs iniquitas vivit in mente, non abſtinent, niſi humano timore, infamiæ metu, timore pœnæ, non amore Juſtitiæ; ut Sacerdotes & Senatores

res Judæi, qui ſolo metu popularis tumultus occiſionem Chriſti poſt Paſchale tempus differre decreverant. *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo*. Incipiente Feſtivitate Paſchali, qui ornare Templum, [S. Leo ſer. 56. de Paſſ. Dom. 7.]
mundare vaſa, victimas providere, & legitimis purificationibus ſacratiorem diligentiam adhibere debuerant, parricidalis odii furore concepto, ad unum opus vacant, & in unum facinus ſimili credulitate conjurant. Quid aſſecuturi ſupplicio innocentiæ, condemnatione juſtitiæ, niſi ut nova myſteria non apprehenderent, & antiqua violarent? *Providentibus ergo Principibus, ne in die ſancto tumultus oriretur, non devotioni, ſed facinori ſtudebatur: nec religioni ſerviebat hæc cura, ſed crimini. Diligentes enim Pontifices & ſoliciti Sacerdotes; ſeditiones turbarum fieri in præcipua ſolemnitate metuebant, non ut populus non peccaret, ſed ne Chriſtus evaderet*.

III. *Cùm autem eſſet Jeſus in Bethania in domo Simonis Leproſi, acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis. Videntes autem Diſcipuli, indignati ſunt, dicentes. Ut quid perditio hæc? Potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus*. Laudabilis profuſio, quam pietas & charitas in Dei honorem, cultumque imperat. Illa tantùm perduntur, quæ cupiditas aut vanitas effundunt. Chriſtus Jeſus paupertatis amator, à luxu & deliciis prorsùs abhorrens, effuſionem unguenti pretioſi à pia muliere factam ſuper caput ſuum, honoris & reverentiæ cauſa, gratam habet, magnumque myſterium bono illo opere ſignificat ad eruditionem noſtram. *In omnibus* quippè *talibus rebus, non uſus rerum, ſed libido utentis in culpa eſt. Neque ullo modo quiſquam ſo-* [S. Aug. lib. 3. de Doctrina Chriſt. c. 12.]
brius crediderit, Domini pedes ita unguento pretioſo à muliere perfuſos, ut luxurioſorum & nequam hominum ſolent, quorum talia convivia deteſtamur. Odor enim bonus, fama bona eſt, quam quiſquis bonæ vitæ operibus habuerit, dum veſtigia Chriſti ſequitur, quaſi pedes ejus pretioſiſſimo odore perfundit. Ita quod in aliis perſonis plerumque flagitium eſt, in Divino vel Prophetica perſona magnæ ejuſdam rei ſignum eſt. Eccleſiæ typum hæc mulier gerebat. Unguentum illud figura erat boni odoris Domini, de quo Apoſtolus dicit: *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco*. Unguentum ſuper [2. Cor. 2. 15.]
caput Jeſu effudit. *Caput Chriſti Deus eſt. Unguentum boni operis fructus eſt*. Unguentum propter corporis curam mulierum ſexui maximè gratum eſt. Igitur unguentum ſuper Chriſti caput ille effundit, qui *Omnem curam corporis ſui, & totum pretioſæ mentis affectum in honorem Dei laudemque transfundit*. Maria & Chriſti caput unxit, & pedes, capilliſque ſuis exterſit, capillitii curam immodicam & unguentorum abuſum, quæ ad luxum adhibuerat, ſumptibus non parcens, ut hominibus placeret, ad peccatorum expiationem, Chriſtique cultum convertens. *Quod ſibi turpiter exhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat ..... Quot in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe invenit holocauſta. Convertit ad virtutum numerum, numerum criminum: ut totum Deo ſerviret in pœnitentia, quicquid ex ſe Deum contempſerat in culpâ*. Hinc edocemur, ut pœnitentia noſtra Deo grata ſit, nobiſque fructuoſa, implendum eſſe, quod Apoſtolus monet: *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*. Viſibile ſacrificium inviſibilis ſacrificii ſignum eſt: unguenti pretioſi effuſio ſuper caput Jeſu, ſignum eſt effuſionis coram illo per amorem & orationem. *Effundite coram illo corda veſtra*. Pretioſum certè unguentum charitas eſt, quæ ſola bonis operibus pretium & meritum omne confert.

[S. Aug. Præf. in Pſ. 121.] [S. Hilar. c. 29. in S. Matth.] [S. Gregor. M. hom. 23. in Evang.] [Rom. 6. 19.] [Pſ. 61. 9.]

IV. *Sciens*

IV. *Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? Bonum enim opus operata eſt in me. Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.* Mariæ defenſor eſt ac patronus adversùs Judæ murmurationem, qui fidei, charitatis, & pietatis illius & judex eſt & teſtis. *Quis accuſavit Mariam, & pro ſe eam oportuit reſpondere? Si Phariſæus murmurat, ſi Martha conqueritur, ſi ſcandalizantur Apoſtoli, Maria tacet; Chriſtus excuſat, etiam & laudat tacentem.* Ille verè probatus eſt, quem Deus commendat. Bonum opus Mariæ prædicat; fidem laudat ac pietatem, qua ſepulturam ejus prævenit impulſu Spiritus ſancti; gloriam illi ac laudem decernit tamdiu duraturam, quàmdiu prædicabitur Evangelium. Verè monumentum ære perennius, quod non tempus edax, non Aquilo impotens poſſit ſubruere. *Sic honorabitur, quemcumque Rex Chriſtus voluerit honorare.* Impleta Chriſti prædictio & promiſſio eſt: *Ubicumque prædicatur Evangelium in toto mundo, dicitur & quod hæc fecit in memoriam ejus.* Et regum quidem multorum & ducum victoriæ ſilentur: & multi qui civitates condiderunt, & gentes multas imperio ſuo ſubjecerunt, ne ex nomine quidem ſunt cogniti. Quia autem hæc mulier oleum effudit ſuper caput Jeſu in domo Leproſi cujuſdam, duodecim viris præſentibus, hoc omnes prædicant per orbem terrarum. Tempus tantum elapſum eſt, & memoria operis ejus non eſt abolita, nec porrò umquam abolebitur. Piæ mulieris devotionem & charitatem imitemur. Ungamus Domini caput, ungamus & pedes. Opera bona quæ ad Dei gloriam dumtaxat proſunt, ut orationes, jejunia, caſtitas, & actus imprimis fidei, ſpei, charitatis, religionis; adoratio Chriſti in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, & quæcumque ad Dei cultum pertinent, tam interiorem, quàm exteriorem; unguenta ſunt pretioſa, quibus Domini caput perfundimus, quorum odore tota repletur Eccleſia. Sic ungere caput Chriſti, perfectorum eſt, aut ad perfectionem tendentium. Opera bona quæ ad hominum utilitatem propter Deum fiunt, ut eleemoſynæ, & alia miſericordiæ opera, unguenta pretioſa ſunt, quibus Domini pedes ungimus. Pauperes enim, & quicumque indigent opis noſtræ, ſunt Domini pedes. Et hæc pedum unctio propria eſt pœnitentium, qui eleemoſynis aliiſque miſericordiæ operibus peccata ſua redimere ſatagunt: *Peccator ad pedes, juſtus ad caput.*

S. Bernar. ſer. de fragment. ſeptem miſericordiarum.

Eſther. 5.

S. Jo: Chryſ. hom. 81. in Matth.

Orig. tr. 35. in Matth.

S. Amb. lib. 6. in Luc.

Chriſtiani bono odore ſanctitatis, & operum ſuo nomini ſuæque profeſſioni convenientium, Chriſti caput perfundere debent, ipſique pretioſi hujus unguenti, nardi piſtici, fidei ſcilicet per charitatem operantis, fragrantia redolere, illudque adhibere non ad ſepulturam Jeſu, qui poſt reſurrectionem ſuam jam non moritur, ſed ad carnalium affectuum ſuorum & cupiditatum, veteriſque hominis ſepulturam, ut novus tantùm homo in eis vivat. *Spirat odor, redolet unguentum in corpore, ſi quis poſſit (atque utinam ego poſſim!) confidenter loqui, Mihi crucifixus eſt mundus: non amanti divitias, non amanti honores ſæculi; non amanti quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti; non amanti quæ videntur, ſed quæ non videntur; non cupido vitæ, ſed ei qui feſtinat diſſolvi, & cum Chriſto eſſe, crucifixus eſt mundus. Hoc eſt enim crucem tollere, & ſequi Chriſtum, ut & nos commoriamur, & conſepeliamur cum eo, ut unguentum quod ea mulier in ſepulturam ejus miſit, olere poſſimus.*

S. Amb. lib. 6. in Luc.

V. Quid moleſti eſtis huic mulieri? . . . Semper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habetis. *Semper tecum pauperem habes, & ideò benefac. Num igitur differre pauperem debes, quia tecum ſemper eſt,* cùm

S. Ambr. ibid.

cùm tibi Propheta dicat : Ne dixeris pauperi . . . Cras dabo ? *Sed ille de ſola miſericordia locutus eſt : hic autem miſericordiæ fidem prætulit, quæ tunc habet meritum , ſi fide præcedente conferatur* . Mittens enim unguentum hoc in corpus meum , ad ſepeliendum me fecit . *Non ergo unguentum Dominus, ſed charitatem dilexit , fidem ſuſcepit , humilitatem probavit . Et tu ſi deſiderat gratiam , charitatem auge : mitte in corpus Jeſu fidem reſurrectionis, odorem Eccleſiæ , communis charitatis unguentum ; & ita progrediens, pauperi dabis . Plus tibi pecunia illa proderit , ſi non tamquam affluentem tribuas , ſed tamquam profuturam Chriſti nomine largiaris : ſi ita eam conferas pauperi , ut deferas Chriſto* . Pauperes ſibi ſubſtituit Chriſtus è mundo diſcedens , tamquam viſibilis præſentiæ ſuæ ad excipienda noſtræ charitatis officia vicarios . *Tibi derelictus eſt pauper* , ut in ipſo benefacias Salvatori tuo . *Tibi pauper relictus eſt , ut Deo . . . Fac calamitoſo ſis Deus , Dei miſericordiam imitando* . Pro tot tibi collatis beneficiis, Chriſto in ejus membris ſubveni , cibum præbe , detritum pannum porrige , medicamentum adhibe , vulnus alliga , de calamitate aliquid percunctare , ad patientiam hortare . Ne experiri velis Deum adversùs eos qui cervicem attollunt, ac pauperes prætereunt , manus extendentem . Egenti parvum aliquid tribue : Neque enim parvum eſt ei qui omnibus rebus caret , imò ne ipſi quidem Deo , ſi viribus par ſit . Summi muneris loco animi promptitudinem dona : ſi nihil habes , illacrymare . Magnum calamitoſo remedium eſt miſeratio ex animo collata . Pauperes fratres noſtri ſecundùm Deum ſunt , ex eodem luto compacti , ex quo primùm creati ſumus , qui divinam imaginem perinde ac nos acceperunt ; & meliùs fortaſſe , quàm nos , tuentur atque conſervant ; qui eumdem Chriſtum ſecundùm internum hominem induerunt, atque idem Spiritus pignus fidei ſuæ commiſſum habent ; qui earumdem nobiſcum legum participes facti ſunt , eorumdem oraculorum , teſtamentorum, conventuum, myſteriorum , ejuſdem ſpei , pro quibus Chriſtus æquè mortem obiit ; qui cœleſtis vitæ cohæredes ſunt , qui cum Chriſto ſepeliuntur , ac cum eo ad vitam redeunt ; ſiquidem compatiuntur , ut & conglorificentur . Quid antem nos , qui Chriſti diſcipuli ſumus mitis & benigni , qui infirmitates noſtras portavit , qui propter nos carnis hujus atque terreni tabernaculi paupertatem ſubiit ; & noſtra cauſa in doloribus & languoribus verſatus eſt , ut nos Divinitatis opes conſequamur ? Quid nos, inquam , qui tantum miſericordiæ exemplum accepimus ; An pauperes contemnemus ? An præteribimus ? Duorum alterum faciendum eſt , ut vel omnia propter Chriſtum deponamus , quò verè atque ſincerè ſublata humeris cruce ipſum ſequamur , ac leves & expediti , nec ab ulla re in diverſum tracti , ad ſupernum Mundum convolemus , Chriſtumque loco rerum omnium lucremur , propter humilitatem elati , propter egeſtatem locupletati : vel certè cum Chriſto opes noſtras partiamur , ut ipſæ honeſtè poſſeſſæ , & cum pauperibus communicatæ , ſanctitate quadam imbuantur . *Pauperes ſemper habetis vobiſcum : me autem non ſemper habetis* : Non habetis viſibiliter conviventem & converſantem vobiſcum ; ſed in pauperibus habetis, ut mihi in illis egenti ſubveniatis . Chriſtum igitur alamus , Chriſtum induamus , Chriſtum colligamus , Chriſtum honoremus , non menſa ſolùm, ut quidam ; nec unguentis , ut Maria ; nec ſepulchro dumtaxat , ut Joſeph Arimathæus ; nec rebus tantùm ad ſepulturam accommodatis , ut ille dimidia tantùm ex parte Chriſtum amans Nicodemus ; nec denique auro, thure , & myrrha , ut Magi ante eos omnes : ſed quoniam omnium Dominus miſericordiam vult , non ſacrificium , hanc per pauperes ipſi confera-

Prov. 3. 28.

S. Greg. Nazianz. Orat. 7. De pauperum amore.

feramus ; ut cùm hinc exceſſerimus , in æterna tabernacula nos recipiant .

S. Leo ſer.9. VI. *Pauperes ſemper habetis vobiſcum , &c.* Quid tam aptum fidei , quid tam conveniens pietati , quàm egentium juvare paupertatem , infirmorum curam recipere , fraternis neceſſitatibus ſubvenire , & conditionis propriæ in aliorum labore meminiſſe ? In quo opere quantum quis poſſit , quantumque non poſſit , ſolus veraciter ille diſcernit , qui novit , quid quibuſque contulerit . *Non ſolùm enim ſpiritales opes & dona cæleſtia Deo donante capiuntur , ſed etiam terrenæ & corporeæ facultates ex ipſius largitate proveniunt , ut meritò rationem eorum quæſiturus ſit , quæ non magis poſſidenda tradidit , quàm diſpenſanda commiſit . Muneribus igitur Dei juſtè & ſapienter utendum eſt , ne materia boni operis fiat cauſa peccati . Nam divitiæ , quod ad ipſas ſpecies earum atque ſubſtantias pertinet , bonæ ſunt , & humanæ ſocietati plurimùm proſunt , cùm à benevolis habentur & largis , nec illas aut luxurioſus prodigit , aut avarus abſtrudit , ut tam pereant malè conditæ , quàm inſipienter expenſæ . Quamvis autem laudabile ſit intemperantiam fugere , & turpium voluptatum damna vitare , multique magnificè facultates ſuas diligenter occulere ; & in copia affluentes , vilem atque ſordentem horreant parcitatem : non eſt tamen talium aut felix abundantia , aut probanda frugalitas , ſi ipſis tantùm propriæ opes ſerviunt ; ſi eorum bonis nulli juvantur pauperes , nulli foventur infirmi ; ſi de magnarum abundantia facultatum , non captivus redemptionem , non peregrinus ſolatium , non exul ſentit auxilium . Hujuſmodi divites egentiores ſunt omnibus egenis . Perdunt enim illos redditus , quos poſſunt habere perpetuos : & dum brevi , nec ſemper libero incubant uſui , nullo juſtitiæ cibo , nulla miſericordiæ ſuavitate paſcuntur ; foris ſplendidi , intùs obſcuri ; abundantes temporalium , inopes æternorum : quia ipſi animas ſuas fame afficiunt , & nuditate dehoneſtant : qui de iis , quæ terrenis horreis commendarunt , nihil theſauris cæleſtibus intulerunt .*

VII. *Quid moleſti eſtis huic mulieri ? Bonum enim opus operata eſt in me .* Mariam imitemur , non curemus hominum contra nos calumnias & murmurationes ; non vereamur Mundi judicia , cùm Chriſto ſervimus , & pietatis atque charitatis opera exercemus : humano timore ab illis ne abducamur . Sufficiat nobis teſtimonium conſcientiæ noſtræ , Deique intuitus , qui

Rom.9.31.33. 34. nos judicat & defendit . *Si Deus pro nobis , quis contra nos ? . . Quis accuſabit adversùs electos Dei ? Deus qui juſtificat , quis eſt qui condemnet ? Chriſtus Jeſus qui mortuus eſt , imò qui & reſurrexit , qui eſt ad dexteram Dei , qui etiam interpellat pro nobis .*

VIII. *Tunc abiit unus de duodecim , qui dicebatur Judas Iſcariotes , ad Principes Sacerdotum : & ait illis : Quid vultis mihi dare , & ego vobis eum tradam ? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos . Et exinde quærebat*

S. Aug. tr.61. in Joann. *opportunitatem , ut eum traderet .* Abiit unus ex duodecim , *Numero , non merito : ſpecie , non virtute ; commixtione corporali , non vinculo ſpirituali ; carnis adjunctione , non cordis ſocius unitate .* Hinc diſcimus , in omni profeſſione neceſſe eſſe pati fictos & malos , ſiquidem Chriſtus traditorem in

Idem, tr.6. in Joann. familia ſua , in Apoſtolorum ſuorum collegio toleravit . *Meritò de arca miſſus eſt corvus , & non eſt reverſus : miſſa eſt columba , & reverſa eſt : illas duas aves miſit Noe . Habebat ibi corvum , habebat & columbam ; utrumque hoc genus arca illa continebat : & ſi Arca figurabat Eccleſiam , videtis utique , quia neceſſe eſt , ut illo diluvio ſæculi utrumque genus contineat Eccleſia , & corvum & columbam . Qui ſunt corvi ? Qui ſua quærunt . Qui*

Idem, tr.55. *columbæ ? Qui ea quæ Chriſti ſunt , quærunt .* Corvus ergo Judas , *Explorator Paſtoris , inſidiator Salvatoris , venditor Redemptoris* , quia ſua adeò

quæ-

Digitized by Google

quæſivit, ut vili pretio Dominum venderet. *Quid vultis mihi dare? Et ego vobis eum tradam*. Certam ſummam non poſtulat: *ſed quaſi vile tradens mancipium, in poteſtate ementium poſuit, quantum vellent dare*. At illi conſtituerunt ei triginta argenteos. S. Hieron. in hunc locum. *Joſeph* Patriarchæ fratres invidia & odio in illum perciti, vendiderunt illum Iſmaelitis negotiatoribus *viginti argenteis*: Judas Jeſum Judæis vendidit triginta argenteis: *Neque enim pretioſior poterat eſſe ſervus, quàm Dominus*. Genef. 37. 28. S. Hieron. in hunc loc. Ad omne nefas impellit avaritia *& cupiditas, radix omnium malorum*. 1. Tim. 6. 10. Nullum peccatum ſine cupiditate committitur, & omnis illicitus appetitus, iſtius aviditatis eſt morbus. S. Leo ſer. 68. *Amori pecuniæ vilis eſt omnis affectio, & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit; nullumque eſt in illo corde juſtitiæ veſtigium, ubi avaritia ſibi fixit habitaculum. Hoc perfidus Judas inebriatus veneno, dum ſitit lucrum, pervenit ad laqueum: & tam ſtultè impius fuit, ut triginta argenteis & Dominum venderet & Magiſtrum*. Et exindè quærebat opportunitatem, ut Jeſum traderet. Vix crimen corde conceptum, imperfectum manet. Conſummandi peccati occaſio vix deeſt quærentibus: Hanc Diabolus munduſque ultrò offerunt. *Unuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus. Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem*. Jacob. 1. 15. Qui cum mundo paciſcitur, ejuſque munera quærit, ac promiſſis movetur, conſcientiam ſuam oppigneravit, ſalutem ſuam vendidit.

IX. *Prima autem die Azymorum acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? At Jeſus dixit: Ite in Civitatem ad quemdam, & dicite ei: Magiſter dicit, Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum Diſcipulis meis. Et fecerunt Diſcipuli, ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim Diſcipulis ſuis*. Chriſtiani Paſchatis celebratio, ſive Corporis & Sanguinis Chriſti perceptio, quod Paſcha noſtrum eſt, ſedulam præparationem poſtulat. Ad Chriſtum accedendum eſt, non greſſibus corporis, ſed affectibus mentis. Per fidei, ſpei, & charitatis actus conveniendus eſt. Exquirenda humiliter ejus voluntas, & obedienter implenda. *Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? Et fecerunt Diſcipuli, ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha*. Parandum & comedendum eſt in Eccleſia, in Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas, in quam aſcenderunt tribus Domini ad confitendum nomini Domini. *Ite in civitatem*. Domum in qua Paſcha parari debet, oſtendit homo lagenam aquæ portans. Hujus myſterii conſcius & particeps eſſe non poteſt, niſi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, de cujus ventre fluxerint aquæ vivæ, Spiritum Sanctum ſignificantes. Domus quæ parari debet ad faciendum Paſcha, uniuſcujuſque Chriſtiani animus & corpus eſt, ut cor & caro ejus exultent in Deum vivum. Cœnaculum grande poſtulat, cor dilatatum charitate: cor enim latum charitas, anguſtum cupiditas facit. Cœnaculum ſtratum & ornatum, animum & corpus ab omni inquinamento mundum, utrumque congruè diſpoſitum, virtutum apparatu, continentiæ ornamento. Diſcipulus Jeſu eſſe debet, in ejus doctrina & fide inſtitutus, illum relictis omnibus ſequens, quocumque ierit, ut Paſcha cum illo manducare dignus ſit: verbis ejus credere, in ejus promiſſis ſperare, ejus mandata diligere. Agnum ſine macula, Chriſtum, qui tollit peccata mundi, pro nobis occiſum, nunc viventem, & numquam ampliùs moriturum, in ſacrificio tamen incruento à Sacerdotibus oblatum & immolatum, comedere debemus cum azymis, pura conſcientia, abſque fermento malitiæ & nequitiæ, abſque

1.Corint.5.7. & 8. fictione & hypocriſi. *Expurgate vetus fermentum*, (inquit Apoſtolus) *ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.* Ad Menſam Eucha-
2.Cor.1.12. riſticam accedere debemus *in ſimplicitate cordis, & ſinceritate Dei*. Ad id ſignificandum, panis azymus adhibetur ad Euchariſtiæ conſecrationem. Agnus ex Legis præſcripto comedebatur cum lactucis agreſtibus, & pani-
S. Gregor.M. hom. 22. in evang. bus azymis. *Panes quippè ſine fermento comedit, qui recta opera ſine corruptione vanæ gloriæ exercet, qui mandata miſericordiæ ſine admixtione peccati exhibet: ne perversè diripiat, quod quaſi rectè diſpenſat. Hoc peccati fermentum bonæ ſuæ actioni miſcuerant, quibus Prophetæ voce per increpationem*
Amos 4. *Dominus dicebat*: Venite ad Bethel, & impiè agite . . . & ſacrificate de fermentato laudem. *De fermentato namque laudem Deo immolat, qui Deo ſacrificium de rapina parat. Lactucæ verò agreſtes valdè amaræ ſunt. Carnes ergo agni cum lactucis agreſtibus ſunt edendæ: ut cùm Corpus Redemptoris accipimus, nos pro peccatis noſtris in fletibus affligamus; quatenus ipſa amaritudo pœnitentiæ abſtergat à mentis ſtomacho perverſæ humorem vitæ.* Comedendus erat agnus renibus accinctis. Qui Paſcha comedit, habere renes accinctos debet: *Ut qui ſolemnitatem reſurrectionis atque incorruptionis agit, corruptioni jam per vitia nulla ſubjaceat, voluptates edomet, carnem à luxuria reſtringat.* Comedendus erat agnus cum calceamentis in pedibus, cùm baculo in manu, feſtinanter, tamquam ab hominibus accinctis ad iter, moxque ex Ægypto diſceſſuris ad Terram promiſſam. Euchariſtia ſumenda eſt à Chriſtianis, qui ſe peregrinos & hoſpites ſuper terram eſſe meminerint, non habere hic manentem civitatem, ſed futuram inquirere; qui cum Chriſto dicant: *Tempus meum propè eſt*: Qui Chriſti Corpus manducent, ut ad terram promiſſam, ad terram viventium migraturi, qui ad ſacram Communionem accedant cum præparatione tam accurata, tam ſedula, ac ſi ultima Communio eſſet, ac ſi *Viatici ultimi* nomine perciperetur. *Feſtinantes Paſcha comedite, id eſt, ad ſolemnitatem patriæ cœleſtis anhelate. Nemo in hujus vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat.* De-
S.Hier. Epiſt. 150. qu. 2. nique *veſpere facto*, quia *Fidei myſterium eſt*, diſcumbere debemus cum Jeſu,
S. Jo. Chryſ. Hom. de proditione Judæ. qui *Ipſe conviva & convivium, ipſe comedens & qui comeditur*. Caput enim & membra unus eſt Chriſtus. Ad terribilem Menſam cum debita reverentia, cum congrua vigilantia accedamus. Nullus ibi Judas reperiatur, nullus malignus accedat, nec inſidiæ mente condantur. Nullus fictus accedat, nullus fucato animo. Pura ſit mens, pura cogitatio, quia & ſacrificium purum eſt.

X. *Et edentibus illis dixit: Amen dico vobis, quia unus veſtrum me traditurus eſt. Et contriſtati valdè, cœperunt ſinguli dicere: Numquid ego ſum Domine? At ipſe reſpondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet*, &c. Notam ſibi proditoris ſui conſcientiam Dominus de-
S.Leo,ſer.56. monſtravit: *Non aſpera nec aperta eum increpatione confundens, ſed leni ac tacita admonitione conveniens: ut faciliùs corrigeret pœnitudo, quem nulla deformaſſet abjectio. Cur, infelix Juda, tanta benignitate non uteris? Ecce parcit auſibus tuis Dominus, & nulli te, niſi tibi, indicat Chriſtus: nec nomen tuum, nec perſona detegitur. Sed veritatis & miſericordiæ verbo, cordis tantùm tui arcana tanguntur. Non Apoſtolici ordinis honor, non ſacramentorum tibi communio denegatur. Redi in integrum, & depoſito furore reſipiſce. Clementia invitat, ſalus pulſat, ad vitam te vita revocat. Ecce immaculati & innocentes condiſcipuli tui ad ſignificationem facinoris expaveſcunt*,

veſcunt , & omnes ſibi , non edito impietatis authore , formidant . *Contriſtati enim ſunt non de conſcientiæ reatu , ſed de humanæ mutabilitatis incerto : timentes , ne minùs verum eſſe , quod in ſe quiſque noverat , quàm quod ipſa Veritas prævidebat , Tu autem in hac trepidatione Sanctorum , abuteris Domini patientia , & abſcondi te tua credis audacia . Addis impudentiam ſceleri , nec ſigno evidentiore terreris . Cumque ſe à cibo alii , in quo judicium Dominus poſuerat , continerent : tu manum non retrahis à paropſide , quia animum non avertis à crimine* . Chriſti exemplo docemur , peccatores occultos tolerandos eſſe , eorum correctionem ita procurandam , ſi fortè ad pœnitentiam adduci poſſint , ut eorum nomini famæque parcatur : *Ille videbat Traditorem ſuum , & elegit illum magis ad opus neceſſarium . Illius malo magnum bonum operatus eſt : & tamen inter duodecim electus eſt , ne ipſe duodenarius tam exiguus numerus eſſe , ſine malo . Hoc ad exemplum noſtræ patientiæ , quoniam neceſſe erat , ut inter malos viveremus ; neceſſe erat , ut malos , ſive ſcienſes , ſive neſcientes , toleraremus : exemplum patientiæ præbuit , ne deficias , cùm cœperis inter malos vivere* . A divino illo patientiæ exemplari quàm longè abſumus , qui malos non ſolùm tolerare nolumus , cùm ipſi qui mali fortè ſumus , tolerari velimus ; non ſolùm peccatores occultos non corripimus in ſpiritu lenitatis , noſmetipſos conſiderantes , ne & ipſi tentemur : ſed cùm lateat nos aliena conſcientia , de his qui fortè boni & juſti ſunt , plerumque malè judicamus & loquimur . Alienæ famæ detrahimus , non opera dumtaxat , (quamvis media ſint , & binas (ut dicitur) anſas habeant ; dextram , ſecundùm quàm bona & laudabilia videri ; ſiniſtram , ſecundùm quam mala & vituperatione digna cenſeri poſſunt) ſed intentionem ipſam damnantes . Si charitas Chriſti regnaret in cordibus noſtris , omnia , qua fieri poteſt , in partem interpretaremur benigniorem ; intentionem ſaltem excuſaremus , cùm opus non poſſumus . Charitas enim benigna non tantùm viſtutes amat , ſed & ſimulacra virtutum ; & ſi quid in modo agendi vitii eſt , condonat agentis affectui . Si verò tale ſit opus , quod nec excuſari per ſe poſſit , quia ex genere ſuo malum eſt , nec recta intentione factum præſumi poſſit ; infirmitati humanæ condolendum eſt , ingemiſcendum , orandum , non inſultandum peccatoribus . Imò trepidare debemus , ne in ſimilia vel graviora prolabamur peccata , Deo deſerente . Quis non timeat , cùm Apoſtolum in avaritiæ laqueum incidiſſe audit , ex avaritia in proditionis voluntatem , ex proditionis voluntate in ſacrilegium , ex ſacrilegio in ipſum opus traditionis Magiſtri , Domini , benefactoris , & Dei ſui ; ex traditione in deſperationem ? Noverant undecim Apoſtoli , quàm alieni eſſent à Magiſtri proditione ; ſe nihil tale cogitare noverant ; conſcientiæ teſtimonium , horror ſceleris ipſorum perturbationem ſedare poſſe videbatur : timent nihilominùs , & *pertimeſcentes fragilitatem ſuam* , Chriſtum triſtes interrogant : *Numquid ego ſum Domine ?* Et nos timeamus , cùm alios in gravia peccata labi videmus : timeamus (inquam) ne fortè peccatum in corde noſtro lateat , tametſi nobis nihil conſcii ſimus . Timeamus caſum , tentationibus expoſiti , in periculis amittendi Dei noſtri conſtituti ; theſaurum gratiæ (ſi fortè habeamus) *in vaſis fictilibus* portantes : *Nullum eſt enim peccatum quod facit homo , quod non poſſit facere & alter homo , ſi deſit Rector , à quo factus eſt homo* .

S.Aug. En. In Pſ.34. ſerm.1.

S.Hier.

S.Aug. ſer.99. alias 23. ex Hom. 50.

XI. *Qui intingit mecum manum in paropſide , hic me tradet* . Davidis vaticinium impletum eſt : *Homo pacis meæ in quo ſperavi , qui edebat panes meos , magnificavit ſuper me ſupplantationem* . Non minoris ſceleris rei ſunt , quicumque Chriſti Corpus in Euchariſtia indignè ſuſcipiunt . Judas ſacro-

Pſ.40.10.

Digitized by Google

rum Myſteriorum particeps fuerat ; illum Jeſus à communione corporis & ſanguinis ſui non removerat , ut oſtenderetur nulla injuria exaſperatus , qui in voluntaria erat impietate præſcitus . Ipſe enim ſibi materia fuit ruinæ ,
S. Aug. tr. 62. In Joan. & cauſa perfidiæ , ſequens diabolum ducem , & nolens Chriſtum habere rectorem . Cæteri Apoſtoli *Manducabant panem Dominum , ille panem Domi-*
1. Cor. 11. 27. *ni contra Dominum : illi vitam , ille pœnam*. Quicumque manducaverit panem , aut biberit calicem Domini indignè , judicium ſibi manducat & bi-
S. Aug. tr. 59. in Joan. bit : & Reus erit Corporis & Sanguinis Domini : *De his erat ſermo , cùm hoc Apoſtolus diceret ; qui Domini Corpus velut alium cibum quemlibet indiſcretè negligenterque ſumebànt . Hic ergo ſi corripitur , qui non dijudicat , hoc eſt , non diſcernit à cæteris cibis Dominicum corpus ; quo modo damnatur, qui ad ejus Menſam fingens amicum , accedit inimicus ? Si reprehenſione tangitur negligentia convivantis , qua pœna percutitur venditor invitantis ?* Per buccellam tinctam atque porrectam Chriſtus ſuum indicat proditorem , fortaſſis per panis tinctionem , illius ſignificans fictionem . Buccella in paropſide juſculo tincta , Corpus Chriſti non erat , quod anteà Judæ cum reliquis Apoſtolis diſtribuerat : ſed Judæ hypocriſim & ingrati animi vitium arguebat : *Quid erat panis Traditori datus , niſi demonſtratio , cui gratiæ fuerat ingratus ?* Poſt buccellam autem introivit in eum Satanas , ut S. Joannes commemorat ; non quia malum accepit : (non enim bucella dominica venenum fuit Judæ :) ſed quia bonum malè malus accepit . Et cùm
Pſ. 40. accepiſſet buccellam , exivit continuò , proditionis opus conſummaturus: *Ingrediebatur , ut videret , vana loquebatur : cor ejus congregavit iniquitatem ſibi . Egrediebatur foras , & loquebatur* . Ingrediebatur Judas exploraturus Salvatorem , ut videret , quid ageret , quidve loqueretur ; ut eum caperet in ſermone , & Judæis nuntiaret : ſed nihil inveniebat , qui nihil in-
S. Amb. En. in Pſ. 40. telligebat . Benè ait Scriptura , Quia intùs cum Jeſu non erat , qui de doctrina ejus receſſerat , & inſtitutiones ejus reliquerat . Volebat intrare, ſed penetrare non poterat ; quia eum ſua excludebat perfidia : *Omnis enim impudicus , aut avarus (quod eſt idolorum ſervitus) non habet hæreditatem in Regno Chriſti & Dei* . Non ſolùm ergo ingredi moliebatur , & non ingrediebatur ; ſed etiam volebat videre , & non videbat . Loquebatur Jeſus in parabolis ; ſed non audiebat Judas . Denique divina non videbat myſteria ; non enim omnes audiunt verbum , qui ſibi videntur audire . Nam ſi omnes audirent , non diceret Jeſus : *Qui habet aures audiendi , audiat*. Et ideò quia non audiebat , neque videre poterat , loquebatur vana pro veris , & putabat , quòd Jeſum falleret . Doctorem appellabat , à cujus magiſterio deviabat . Cor ejus ſibi congregabat & augebat iniquitates . Sibi enim erat injuſtus , ſibi iniquus , ſibi delinquebat , qui intra ſe dolum meditabatur , qui latere non poterat . Non enim circumveniebatur Jeſus , qui prodebatur volens , & teſtificabatur : *Unus ex vobis me tradet* . Denique cùm Dominum & ipſe interrogaſſet : *Numquid ego ſum , Rabbi ?* & reſpondiſſet dominus : *Tu dixiſti* : Judas cæcus & in peccatis ſuis obduratus, non intellexit , quòd Jeſus illius crimen cognoſceret , illius conſcientiam perſpectam haberet : ſed nihilominùs *Egrediebatur foras & loquebatur*. Foris lupi , foris prædones : intùs Moyſes in nube cum Jeſu , foris Judæi : intùs Zacharias Sacerdos in Templo , foris multitudo : intus Spiritus ſanctus in cordibus noſtris clamat ad Patrem , foris adverſarius noſter ſicut leo pervigilat ad rapinam : foris infideles , intùs fideles . Ideò eos, qui foris ſunt , judicabit Deus : eos autem , qui intùs ſunt , Chriſtus abſolvit . Egrediebatur itaque Judas , & loquebatur : *Egrediebatur de fide* : *crediebat*-

Digitized by Google

diebatur de concilio & numero Apoſtolorum : egrediebatur de convivio Chriſti ad latrocinium diaboli : egrediebatur de gratia ſanctificationis ad laqueum mortis , qui vana ad perfidos loquebatur : egrediebatur foras , qui vitæ internæ myſteria relinquebat : egrediebatur foras , qui Scripturæ anteriora non noverat . Non manebat ergo cum Apoſtolis proditor Judas , qui foras exibat , & cum perfidis ſuſurrabat : *Homo pacis meæ* , cui pacem meam dederam , cui pacem meam relinquere volueram , perſecutoribus me tradidit, & fallere me voluit , *in quo ſperavi* . Speraſſe ſe dicit Chriſtus , quod membra ejus ſperabant . Sperare enim licebat , ut qui ſanctificandi alios munus acceperat , ipſe in ſe ſanctitatis gratiam cuſtodiret , & ſinceritatis inhæreret officiis : *Qui edebat panes meos* , qui verbi cœleſtis alimoniam ſumebat , qui Corpus meum manducavit , & Sanguinem bibit ; qui in familia mea , ad menſam meam alebatur , levavit contra me calcaneum ſuum : *magnificavit contra me ſupplantationem* . Qui ſupplantat , dolum facit , quo adverſarium elidit , aut vulnerat . Ideò & Judas ſupplantaſſe dicitur , quia oſculo ſuo vulnus infixit , quo invadendi Salvatoris ſignum perſecutoribus demonſtravit . Supplantavit ergo quaſi ſerpens ; quia ſerpens ſuo ore venenum infundit , & vulnerat dente calcaneum . Judam imitantur mali Sacerdotes, quotquot Chriſti Corpus indignè offerunt & ſumunt , vel peccatoribus non verè pœnitentibus tradunt : aut illos in peccatis ſuis fovent negligentia , ignorantia , ignavia , cupiditate , adulatione : *Homo pacis meæ , in quo ſperavi , qui edebat panes meos , magnificavit ſuper me ſupplantationem* .

XII. *Reſpondens autem Judas , qui tradidit eum , dixit : Numquid ego ſum , Rabbi ? Ait illi : Tu dixiſti* . Perpende ineffabilem Chriſti in arguendo le- S. Joa. Chryſ. H. 82. in Mat.
nitatem . Non enim acriter , ſed commiſerando orationem profert , quaſi tenebris obductam . Et certè non ſuperior ſolùm vecordia , ſed poſterior imprudentia , omnem indignationem merebatur . Poſtquam enim ita reprehenſus fuit , interrogavit , dicens : *Numquid ego ſum , Rabbi ?* Quærit de his , quorum ſibi conſcius erat . Nam & Evangeliſta ex admiratione impudentiæ illius hæc refert . Quid porrò ad hæc mitiſſimus Jeſus ? *Tu dixiſti* . Ita quamquam dicere potuiſſet : Scelerate , tanto tempore hoc malum parturiens , & nunc diabolicis factis conciliis , pecuniam ex pacto habiturus , audes à me reprehenſus , quaſi nullius tibi conſcius criminis , interrogare ? Nihil tamen horum dicere voluit ; ſed : *Tu dixiſti* . Ita nobis terminos ac regulas tolerantiæ & oblivionis injuriarum præſcripſit .

Qui Judæ cæcitatem & obdurationem audit , expaveſcat , & timeat , ne & ipſe in cæcitatem , & obdurationem incidat merito priorum peccatorum, ac inprimis avaritiæ , & indignarum Communionum . Quæris , quid ſit cor durum ? Si non expaviſti , tuum hoc eſt : *Solum eſt cor durum , quod ſe-* S. Bern. l. 1. de Conſid. c. 2.
metipſum non exhorret , quia nec ſentit . Quid me interrogas ? Interroga Pharaonem . Nemo duri cordis ſalutem umquam adeptus eſt , niſi quem fortè miſerans Deus , abſtulit ab eo , juxta Prophetam , cor lapideum , & dedit cor carneum . Quid ergo cor durum ? Ipſum eſt , quod nec compunctione ſcinditur , nec pietate mollitur , nec movetur precibus , minis non cedit , flagellis duratur . Ingratum ad beneficia eſt , ad conſilia infidum , ad judicia ſævum , inverecundum ad turpia , impavidum ad pericula , inhumanum ad humana , temerarium ad divina , præteritorum obliviſcens , præſentia negligens , futura non providens . Ipſum eſt , cui præteritorum , præter ſolas injurias , nihil omninò non præterit ; præſentium nihil non perit , futurorum nulla niſi fortè ad ulciſcendum proſpectio , ſeu præparatio eſt , & ut brevi cuncta horribilis mali mala complectar , ipſum eſt , quod nec Deum timet , nec hominem reveretur .

XIII. Cæ-

XIII. *Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit ac fregit,
deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum.
Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc om-
nes: Hic eſt enim ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in
remiſſionem peccatorum*. Sacramentum pietatis, vinculum unitatis corporis
& ſanguinis ſui ſacrum myſterium Chriſtus in illis rebus commendavit &
inſtituit, quæ ad unum aliquid maximè rediguntur: Ex multis enim gra-
nis unus panis conficitur, & ex multis acinis unum vinum confluit. Id do-
cumento eſt, nos per divinam Euchariſtiam unum cum Chriſto, unum etiam
inter nos eſſe: Chriſto *conſubſtantiales & concorporales* fieri, *cum ipſo com-
miſceri, & reipſa unum fieri corpus, & unam carnem*, (ut SS. Patres lo-
quuntur.) Panem illum Angelorum, panem vivum, qui de cœlo deſcen-
dit, nos in ſubſtantiam noſtram non mutare, ſicut cibos carnis noſtræ,
ſed in illum mutari, & cum illo unum fieri, ſicut ipſe unum eſt cum
Patre, non morali tantùm, ſed naturali unitate, ut S. Hilarius docet: *Si*
S. Hil. l. 8. de Trin. n. 13. & ſeq. *enim verè Verbum caro factum eſt, & verè nos Verbum carnem cibo Domi-
nico ſumimus; quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui
& naturam carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumſit, & na-
turam carnis ſuæ ad naturam æternitatis ſub ſacramento nobis communicandæ
carnis admiſcuit? Ita enim unum ſumus, quia in Chriſto Pater eſt, & Chri-
ſtus in nobis, unum in his eſſe nos faciens .... Hæc vitæ noſtræ cauſa eſt,
quòd in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habeamus: victuris
nobis per eum ea conditione, qua vivit ille per Patrem*: Qui manducat meam
Joan. 16. carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut
" miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem; & qui manducat me,
" & ipſe vivet propter me.
" Seu & mutuæ inter nos unitatis Euchariſtia ea ratione Sacramentum eſt:
1. Cor. 10. 17. *Unus panis*, inquit apoſtolus, *unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno
pane participamus*. Hoc igitur divino Sacramento *populus noſter oſtenditur
adunatus, ut quemadmodum grana multa in unum collecta, & commolita,
& commixta, panem unum faciunt: ſic in Chriſto, qui eſt panis cœleſtis,
S. Cyp. Ep. 63. ad Cæcil. *unum ſciamus eſſe corpus, cui conjunctus ſit noſter numerus & adunatus*. Hinc
S. Aug. ſ. 227. alias de Div. 83. Sanctus Auguſtinus: *Si benè accepiſtis, vos eſtis quod accepiſtis. Commenda-
tur vobis in iſto pane, quomodo unitatem amare debeatis. Numquid enim pa-
nis ille de uno grano factus eſt? Nonnè multa erant tritici grana? Sed an-
tequam ad panem venirent, ſeparata erant: per aquam conjuncta ſunt, &
poſt quamdam contritionem. Niſi enim molatur triticum, & per aquam con-
ſpergatur, ad iſtam formam minimè venit, quæ panis vocatur. Sic & vos
ante jejunii humiliatione & exorciſmi ſacramento quaſi molebamini. Acceſſit
baptiſmum & aqua; quaſi conſperſi eſtis, ut ad formam panis veniretis. Sed
nondum eſt panis ſine igne. Quid ergo ſignificat ignis? Hoc eſt Chriſma. Oleum
etenim ignis noſtri, Spiritus ſancti eſt ſacramentum .... Inſpirat enim cha-
ritatem, qua ardeamus in Deum, & contemnamus mundum, & fœnum no-
ſtrum exuratur, & cor quaſi aurum purgetur. Accedit ergo Spiritus ſan-
Idem ſer. 279. ctus poſt aquam ignis; & efficimini panis, quod eſt Corpus Chriſti ... Quo-
modo unum videtis eſſe quod factum eſt, ſic unum eſtote vos, diligendo vos,
tenendo unam fidem, unam ſpem, individuam charitatem.*

Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum, cujus Manna Iſraelitis in
deſerto datum figura fuit. Accipite munus ſalutis, pignus immortalitatis.
Joan. 13. Accipite ſupremum charitatis in vos meæ argumentum: *Cùm dilexiſſet ſuos
qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Accipite corpus, quod pro vo-
bis

bis aſſumpſi, quod pro vobis offero & immolo; corpus à Spiritu ſancto formatum, in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis; corpus meum, quod pro vobis mox tradetur, crucifigetur, morietur, & tertia die reſurget. Accipite, ut fideles Diſcipuli, munda conſcientia: non ut Judas ille proditor, cujus cor occupavit ſatanas. Accipite id, quo nihil majus ac pretioſius donare vobis poſſum, Corpus meum, Animam, Divinitatem, Me ipſum totum, quantus ſum. Accipite, & comedite, non in Sacramento tantùm, quod & multi mali; *ſed uſque ad Spiritus participationem*, S.Aug. tr. 27. in Joan. ut in meo corpore tamquam membra maneatis, ut meo Spiritu vegetemini. Comedite cibum, qui non perit; panem, qui vos alit in vitam æternam; comedite, *ut anima* veſtra *de Deo ſaginetur*. Comedite cum fide, Tert. ſpe, charitate, cum fraterna concordia: *Qui vult vivere, habet ubi vivat, habet unde vivat. Accedat, credat, incorporetur, ut vivificetur, Non* S.Aug. tr. 26. in Evang. S. Joan. *abhorreat à compage membrorum; non ſit putre membrum, quod reſecari mereatur; non ſit diſtortum, de quo erubeſcatur; ſit pulchrum, ſit aptum, ſit ſanum, hæreat corpori, vivat Deo de Deo; nunc laboret in terra, ut poſteà regnet in cælo*. Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus? Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum: *Quis paſtor* S. Joan. Chr. H.83. in Mat. *unquam membris ſuis oves ſuas nutrivit? Multæ matres poſt partum aliis nutricibus infantes dederunt; quod ipſe facere noluit, ſed proprio corpore nos alit, & ſibi conjungit atque conglutinat*.

XIV. *Et accipiens Calicem, gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus*, &c. Bibite pretium ſalutis veſtræ, ſanguinem quo Novum Teſtamentum ſancitur. Bibite ex calice, de quo Dominus per Prophetam ait: *Calix meus inebrians, quàm præclarus eſt!* Ebrietas Dominici calicis & ſanguinis non eſt talis, qualis vini ſæcularis: cùm *Calix Dominicus ſic bibentes inebriet, ut ſobrios faciat, ut mentes ad* S.Cyp. Ep.63. *ſpiritalem ſapientiam redigat, ut à ſapore iſto ſæculari ad intellectum Dei unuſquiſque reſipiſcat: & quemadmodum vino iſto communi mens ſolvitur, & anima relaxatur, & triſtitia omnis exponitur; ita epoto Sanguine Domini, & poculo ſalutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat oblivio converſationis priſtinæ ſæcularis, & mæſtum pectus ac triſte, quod priùs peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvatur*. Chriſtus Corpus & Sanguinem ſuum victimam fecit ſacrificii noſtri: nos viciſſim victima ejus ſimus; ſacrificium ejus ſacrificio interioris & exterioris hominis honoremus; hominem interiorem Deo immolemus per adorationem, orationem, fidem, ſpem, charitatem, gratiarum actionem; hominem exteriorem immolemus per pœnitentiam, mortificationem, continentiam: *Bi-* S.Jo: Chry. Hom.83. in S.Matth. *bite ex hoc omnes: Hic eſt enim ſanguis meus*. Non videtis, quanta infantes animi alacritate mamillas arripiunt? qua preſſione papillis inſigunt labia? Non minori cupiditate nos quoque ad hanc menſam, & ad hujus calicis ſpiritalem accedamus papillam: imò verò majore deſiderio, quaſi lactentes pueri, gratiam Spiritus ſugamus: unus ſit nobis dolor, ſi hoc alimento ſpirituali privamur.

Bibite: Hic eſt enim ſanguis meus. Bibite ſanguinem meum, ſi ad Novum Teſtamentum pertinetis; in quo cœleſtia & æterna, non temporalia & terrena bona promittuntur. Ad hanc menſam accedite, ſi vos ipſos probaſtis, ſi mundi eſtis: *Qui enim manducat & bibit indignè, judicium* 1. Cor. 11. *ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini*. Nullus itaque Judas, nullus avarus adſit. Qui diſcipulus non eſt, ſecedat: qui tales non ſunt, ab hac menſa excluduntur: *Cùm Diſcipulis*, inquit, *meis facio Paſcha*.

„ *ſeba* . Hæc enim illa , non alia menſa eſt ; hæc nulla re minor , quàm illa
„ eſt . Hoc eſt illud cœnaculum , ubi tunc Chriſtus cum Diſcipulis erat.
„ Hinc ad Montem Olivarum exivit . Hinc & nos ad manus pauperum exea-
„ mus : ibi enim Mons Olivarum eſt . Olivæ quippè in domo Dei plantatæ,
„ multitudo pauperum eſt : hinc ſtillat illud guttatim oleum , quo nobis opus
„ erit , ut cum lampadibus ardentibus obviam Sponſo progrediamur . Adeat
„ nullus crudelis , nullus immiſericors , nullus impurus . . . Multò dæmo-
„ niaco pejor eſt , qui peccati ſibi conſcius accedit : illi enim quoniam à
„ dæmone vexantur , non puniuntur : qui verò indignè adeunt , æternis tra-
„ dentur tormentis .

XV. *Dico autem vobis : Non bibam amodo de hoc genimine vitis , uſque in diem illum , cùm illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei* . Communio Corporis & Sanguinis Chriſti , pignus eſt communionis cœleſtis , qua pane & vino electorum , increata Veritate in æternum paſcemur , ſicut paſcuntur Angeli . Sed Angelorum pane , ut in ſe eſt , hic ali non poteramus : neceſſe fuit , ut quemadmodum mater cibum incarnat , & in lac convertit , ut nutriat infantem , ſolidioribus cibis ſumendis imparem ; ſic Increata Veritas , Deus Verbum carnem aſſumeret , panemque ac vinum in Corpus & Sanguinem ſuum converteret ad homines ſpiritaliter alendos,
S.Aug. quorum pater & mater , pædagogus & altor eſt : *Oportebat , ut Menſa illa lacteſceret , ut ad parvulos perveniret* . Euchariſtia pignus eſt glorioſæ reſur-
S.Iren.lib.5. c.11. rectionis , & beatæ immortalitatis . Unde S. Irenæus ex Euchariſtiæ participatione reſurrectionem corporum contra Hæreticos probat : *Quomodo* , inquit , *carnem negant capacem eſſe donationis Dei , quæ eſt vita æterna , quæ ſanguine & corpore Chriſti nutritur , & membrum eſt ejus ? Quemadmodum lignum vitis depoſitum in terra ſuo fructificat tempore , & granum tritici decidens in terram & diſſolutum , multiplex ſurgit per ſpiritum Dei , qui continet omnia , quæ deinde per ſapientiam in uſum hominibus veniunt , & percipientia verbum Dei Euchariſtia fiunt , quod eſt Corpus & Sanguis Chriſti : ſic & noſtra corpora ex ea nutrita & repoſita in terram , & reſoluta in ea, reſurgent ſuo tempore , Verbo Dei reſurrectionem eis donante in gloriam Dei Patris* .

XVI. *Et hymno dicto , exierunt in Montem Oliveti* . Poſt Communionem gratiæ Deo agendæ ſunt de tanto beneficio : *Quid retribuam Domino , pro omnibus , quæ retribuit mihi ?* Quid retribuam Deo pro ſe , qui *ſe naſcens dedit ſocium , conveſcens in edulium , ſe moriens in pretium , ſe regnans dat*
S.Thom. *in præmium ?* Solido die Communionis in gratiarum actione manendum eſt . Gratiarum actio novam gratiam trahit . Sacramentum Altaris ab actione gratiarum nomen ſumpſit ; *Euchariſtia* . Poſt Communionem Corporis Chriſti, à ſæcularibus ſocietatibus ſecedendum , orationi vacandum , operibus charitatis & miſericordiæ incumbendum eſt ; à ludis & deliciis ſæcularibus abſtinendum , ſurſum cor habendum ad Dominum , in ſpiritu gratiarum actionis manendum eſt . Deus nobis Caput dedit & Spiritum Deum ; cibum his congruentem nobis dedit , Divinum : gratias igitur agamus Deo Patri per Filium ejus in Spiritu Sancto ; diem Communionis tranſigamus in hymnis & canticis ſpiritualibus ; Chriſtum ſequamur in Montem Olivarum, cum ipſo vigilemus & oremus .

XVII. *Tunc dicit illis Jeſus : Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte , &c. Reſpondens autem Petrus , ait illi : Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te , ego numquam ſcandalizabor* . Plures Chriſtum ſequuntur , & Deo ſerviunt , ſed uſque ad tempus tentationis , qua urgente , deficiunt : in

pace

pace leones , in bello cervi . Chriſtum in gloria ſequi volunt , illique
adhærent lubenter , quamdiu proſpera ſunt omnia ; illum ſequi nolunt pa-
tientem , illius Paſſione & Cruce offenduntur ; *Verbum crucis* illis *ſtultitia*
eſt , à Chriſto deficiunt in tribulationibus ; nec attendunt , quòd ea demum
conditione participes erimus gloriæ ipſius : *Si compatimur* : ſi crucem fe- Act.14.22.
ramus : & *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum*
Dei . Amicorum auxilium , præſentia , ſocietas individua , compaſſio , ſu-
premum eſt infelicium & calamitoſorum ſolatium : *Omni tempore diligit* , Prov.17.17.
qui amicus eſt : & frater in anguſtiis comprobatur . Hoc ſolatium Chriſto in
paſſione ſua defuit : *Ecce , non eſt auxilium mihi in me , & neceſſarii quo-*
que mei receſſerunt à me . *Fratres mei prætererunt me , ſicut torrens , qui* Job.6.13.15.
raptim tranſit in convallibus . Denique *Diſcipuli omnes relicto eo fugerunt* .
Hanc ſuorum deſertionem patiendo , mundanarum amicitiarum abuſus ex- Matth. 26.56.
piavit . Qui ſunt illi abuſus ? Amicorum dilectio propter lucrum , propter
privatum commodum , propter voluptatem , propter peccatum . Rectus S.Aug.ſ.385.
uſus , dilectio amicorum , propter Deum , & ad ſalutem æternam : *Quæ* alias 38.inter
eſt vita æterna ? Vera ſalus . Et ſi amicum tuum videris , quem amabas in 50.Hom.
hoc ſæculo , ut ſalvus eſſet , quia tu jam talem ſalutem deſideras , quæ eter-
na eſt , ad ipſam ſalutem diligis amicum tuum , & totum quicquid vis ami-
co tuo præſtare , ad hoc vis præſtare , ut illam tecum teneat ſalutem . Amas
enim juſtitiam , vis illum eſſe juſtum . Amas ſub Deo eſſe , vis illum eſſe ſub
Deo . Amas vitam æternam , illic eum vis tecum regnare in æternum . Quo-
modo ergo amicus hujus ſæculi ſecundùm ſæculum amans animam ſuam , fe-
brem vult expellere de amico ſuo , quem ſimiliter amat ut ſe , propter præ-
ſentem ſalutem : ſic tu quemcumque diligis , propter vitam æternam dilige ;
cum inveneris iram , indignationem , odium , iniquitatem , ſic coneris expel-
lere morbum animæ , quomodo amicus ſæculi morbum corporis : ad hoc enim
amas , ut facias quod & tu es : & erit in te perfecta charitas .

Reſpondens autem Petrus , ait illi : Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te ,
ego numquam ſcandalizabor . Ait illi Jeſus : Amen dico tibi , Quia in hac
nocte , antequam gallus cantet , ter me negabis . Superbus omnia ſe poſſe
præſumit , cùm nihil poſſit : omnibus ſe præſtare confidit , cùm nulla in
re præſtet : omnia pollicetur , & nihil implet . Nihil homini ſe ipſo igno-
tius eſt , & nihil ipſi minùs perſpectum , quàm propria infirmitas & ege-
ſtas . *Deus ſcit in nobis , & quod ipſi neſcimus in nobis . Nam infirmita-* S.Aug. tr. 32.
tem ſuam Petrus neſciebat , quando à Domino , quòd ter eſſet negaturus au- in Joannem .
diebat ; & æger ſe ignorabat , Medicus ægrum ſciebat . Petrus non nove-
rat ſe , quando dixit Medico , Tecum ſum uſque ad mortem : *Medicus no-* Idem Enn. in Pſ.43.
verat vena inſpecta , quid intus ageretur in ægroto ; ægrotus non noverat .
Venit acceſſio tentationis , & probavit Medicus ſententiam ſuam , perdidit æger
præſumptionem ſuam . Petri , non minùs quàm Davidis , vox illa eſſe po-
tuit : *Ego dixi in abundantia mea , Non movebor in æternum* . Dixerat quip-
pè & ipſe in abundantia ſua : *Animam meam pro te ponam* , ſibi feſtinan- “ S.Aug.l.de
do tribuens , quod ei fuerat à Domino poſteà largiendum : *Avertit autem* “ Correpſt.&
ab illo faciem Dominus , & factus eſt conturbatus : ita ut eum , mori pro “ Gr.c.9.
illo metuens , ter negaret . Sed rurſus convertit ad eum faciem ſuam Do- “
minus , & culpam lacrymis diluit . Quid eſt enim aliud : *Reſpexit eum* , “
niſi faciem ſuam , quam paululùm ab illo averterat , revocavit ad eum ? “
Factus ergo fuerat conturbatus : ſed quia didicit non de ſe ipſo fidere , etiam “
hoc ei profecit in bonum , faciente illo , qui diligentibus eum omnia coopera-
tur in bonum : quia ſecundum propoſitum vocatus erat , ut nemo poſſet eum

,, *eripere de manu Chriſti* , *cui datus erat* . Sic diligentibus Deum omnia coo-
,, perantur in bonum , uſque adeò prorsùs omnia , ut ſi qui eorum deve-
,, niant , & exorbitant , etiam hoc ipſum eis faciat proficere in bonum , quia
,, *Humiliores redeunt atque doctiores* . Diſçunt enim in ipſa via juſta cum tre-
,, more ſe exultare debere non ſibi arrogando tamquam de ſua virtute fidu-
,, ciam permanendi , nec dicendo in abundantia ſua : Non movebimur in æter-
,, num . Propter quod eis dicitur : *Servite Domino in timore* , *& exultate*
,, *ei cum tremore* , *nequando iraſcatur Dominus* , *& pereatis de via juſta* . Com-
,, monentur , qui jam ambulant in via juſta , ut non altùm ſapiant , ſed ti-
,, meant ; non ſuperbiant , ſed humiles ſint ; exultent Deo , ſed cum tre-
,, more ; in nullo gloriantes , quando noſtrum nihil ſit ; ut qui gloriatur ,
,, in Domino glorietur ; ne pereant de via juſta , in qua ambulare cœpe-
,, runt , dum ſibi hoc ipſum aſſignant , quòd in ea ſunt .

XVIII. *Et aſſumpto Petro* , *& duobus filiis Zebedæi* , *cœpit contriſtari & mœſtus eſſe* . *Tunc ait illis* : *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem* : *Suſtinete hic* , *& vigilate mecum* . Jeſus in triſtitiæ ſuæ ſocietatem vocat , quos magis diligit . Extremam triſtitiam pro peccatis noſtris ſubit , ut vana gaudia expiet , quibus Deum offendimus ; ut dolorem & contritionem , qua pro delictis noſtris deberemus compungi , in ſe ipſo experiatur . Pro nobis triſtis eſt Jeſus uſque ad mortem : & nos propter ipſum ſæculi voluptatibus & gaudiis privari nolumus . Quicquid nobis triſte contigerit , propter ipſum bono animo ſubeamus ; illum oremus , ut mœrores noſtros , tædia , cruces interiores , extremæ quam paſſus eſt propter nos triſtitiæ
2. Cor. 7. merito ſanctificet ; ut nobis *triſtitiam* donet , quæ *pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur* ; ſummum horrorem odiumque peccati , ſummum amorem Dei , amorem pœnitentem , quo cum illo vigilemus & perſeveremus : *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem* . Nuſquam magis Chriſti Jeſu pietatem majeſtatemque demiror , quàm cùm ipſum pavere , tædere , uſque ad mor-
S.Ambr. l.10. in Luc. tem contriſtari audio : *Minùs enim contulerat mihi* , *niſi meum ſuſcepiſſet affectum* . *Ergo pro me doluit* , *qui pro ſe nihil habuit* , *quod doleret* : *& ſequeſtrata delectatione Divinitatis æternæ* , *tædio meæ infirmitatis afficitur* . *Suſcepit enim triſtitiam meam* , *ut mihi ſuam lætitiam largiretur* : *& veſtigiis noſtris deſcendit uſque ad mortis ærumnam* , *ut nos ſuis veſtigiis revocaret ad vitam* . *Confidenter ergo triſtitiam nomino* , *quia crucem prædico* ; *neque enim ſpeciem incarnationis ſuſcepit* , *ſed veritatem* . *Debuit ergo & dolorem ſuſcipere* , *ut vinceret triſtitiam* , *non excluderet* . *Neque enim habent fortitudinis laudem* , *qui ſtuporem magis vulnerum tulerint* , *quam dolorem* . *Virum*
Iſaiæ 53.4.5. *dolorum* (inquit Propheta) *& ſcientem infirmitatem* . *Verè languores noſtros ipſe tulit* , *& dolores noſtros ipſe portavit* . Doles ergo *Domine* , *non tua* , *ſed mea vulnera* : *non tuam mortem* , *ſed noſtram infirmitatem* : *& nos æſtimavimus te eſſe in doloribus* , *cùm tu non pro te* , *ſed pro me doleres* . . . *Sed quid mirum* , *ſi pro omnibus doluit* , *qui pro uno flevit ?* *Et quid mirum* , *ſi moriturus pro omnibus tædeat* , *qui Lazarum reſuſcitaturus illacrymat ?* *Sed & ibi piæ ſororis lacrymis commovetur* , *quia mentem humanam tangebant* : *& hic alto operatur affectu* , *ut quia in carne ſua peccata noſtra perimebat* , *mœrorem quoque animæ noſtræ ſuæ animæ mœror aboleret* . *Et fortaſſe ideò triſtis eſt* , *quia poſt Adæ lapſum tali tranſitu nobis erat ex hoc ſæculo recedendum* , *ut mori eſſet neceſſe* : Deus enim mortem non fecit , nec lætatur in perditione vivorum ; *& ideò faſtidit* , *quod ipſe non fecit* . . .
Sap. 1. 13. *Triſtis videbatur* , *& triſtis erat* , *non pro ſua paſſione* , *ſed pro noſtra diſperſione* . *Triſtis erat* , *quia nos parvulos relinquebat* . *Ceterum* , *quàm con-*

ſtanter

ſtanter ſe morti obtulerit, *Scriptura declarat*: *quandoquidem quærentibus occurrit*, *turbatos confirmavit*, *trepidos provocavit*, *proditorem oſculi dignatione ſuſcepit*. *Nec illud diſtat à vero*, *ſi triſtis erat pro perſecutoribus ſuis*, *quos ſciebat immanis ſacrilegii pœnas daturos*. *Et ideò dixit*. Transfer hunc calicem à me; *non quia Dei filius mortem timebat*, *ſed quia vel malos perire nolebat*. *Denique ait*: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum, *ut Paſſio ſua eſſet omnibus ſalutaris*. (Lucæ 22. 42.) (Lucæ 23. 34.)

Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. *Vox capitis noſtri*, *vox noſtra*. *In illo enim eramus*, *quando dixit*: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: *Non enim timebat mori*, *qui venerat mori*; *aut recuſabat mori*, *qui poteſtatem habebat animam ſuam ponendi*, *& iterum ſumendi eam*: *ſed loquebantur membra in capite*, *& loquebatur caput pro membris*. Chriſtus *pœnitentiam in ſemetipſo dedicavit*, peccatis noſtris oneratus: *Poſuit in eo Dominus iniquitates omnium noſtrum*. (S. Aug. En. in Pſ. 40.) (Tert.) (Iſaiæ 53. 6.)

XIX. *Et progreſſus puſillum*, *procidit in faciem ſuam*, *orans & dicens*: *Pater mi*, *ſi poſſibile eſt*, *tranſeat à me calix iſte*: *verumtamen non ſicut ego volo*, *ſed ſicut tu*. Oratio Chriſti forma eſt orationum noſtrarum, ſicut triſtitia ejus exemplar eſt pœnitentiæ noſtræ. In agonia poſitus orat, cùm opus redemptionis noſtræ ab ipſo proximè conſummandum eſt, ut doceat nos operibus vitæ noſtræ difficillimis, & quæ majoris ſunt ad ſalutem æternam momenti, orationem præmittere debere, ut voluntatem Dei exquiramus, ut gratiam ejus ad optimam electionem, & ad facilem executionem nobis neceſſariam impetremus. Prolixiùs orat in agonia conſtitutus, ut ferventius ac perſeverantiùs orandum doceat, cùm violentiùs ac periculoſiùs tentamur, aut acerbiùs affligimur. Proſtratus in faciem orat, ut Deum orandum eſſe doceat ſumma cum reverentia, humilitate & timore filiali: unde & Patrem appellat. Orat, ut voluntas Patris impleatur potiùs quàm ſua; ut voluntatem noſtram divinæ ſemper conformandam, ac in omnibùs ſubjiciendam eſſe diſcamus: nec rem ullam temporalem ab illo poſtulandam in oratione: niſi ſub ejus beneplacito, & ea conditione, ut ejus gloriæ, noſtræque ſaluti ſit conducibilis. A Diſcipulis avulſus & puſillùm progreſſus orat, ut in ſeceſſu & ſolitudine orandum eſſe intelligamus: *Procidit in faciem ſuam orans*. Peccata enim noſtra portabat, graviſſimum onus. Gravia in centro non gravitant, ut loquuntur Philoſophi. Grave non eſt peccatum in corde peccatoris, quia in centro ſuo eſt. Bibit ſicut aquam iniquitatem: ſed peccata noſtra Chriſto velut victimæ piaculari impoſita, ſunt extra centrum; ipſe enim peccatum non fecit, ſanctus eſt, innocens, impollutus. Ideò illi graviſſima ſunt; & oneris inſtar graviſſimi, in terram ipſum proſternunt: *Et ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me*. Pudeat nos irreverentiæ noſtræ, elationis, & ignaviæ, cùm oramus: *Orat Miſericordia*, *& non orat miſeria*: *orat Charitas*, *& non humiliatur iniquitas*: *proſtratus in terra orat Medicus*, *& non humiliatur ægrotus*. Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: *Qui ut à ſe tranſeat rogat*, *non ut ipſe prætereatur*, *orat*, *ſed ut in alterum id quod à ſe tranſit*, *excedat*. *Numquid poſſibile erat non pati Chriſtum?* *Atquin jam à conſtitutione Mundi ſacramentum hoc in eo erat noſtræ ſalutis oſtenſum*. *Numquid pati ipſe nolebat?* *Atquin ſuperiùs fundendum in remiſſionem peccatorum corporis ſui ſanguinem conſecraverat*. *Quomodo ergo ait*, Pater ſi poſſibile eſt? *& quomodo*, Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis? *Totus igitur ſuper his*, *qui paſſuri erant*, *metus eſt*: *atque ideo*, *quia non eſt poſſibile ſe non pati*, *pro his rogat*, *qui paſſuri poſt ſe erant*, *dicens*: Tranſeat (Pſ. 37. 5.) (S. Aug.) (S. Hil. c. 31. in Matth.)

 calix

calix à me : *id eſt , Quomodo à me bibitur , ita ab his bibatur , ſine ſpei diffidentia , ſine ſenſu doloris , ſine metu mortis . Ideò autem ,* ſi poſſibile eſt : *quia & carni & ſanguini horum gravis terror eſt , & difficile eſt eorum acerbitate corpora humana non vinci . Quod autem ait :* Non ſicut ego volo , ſed ſicut vis : *vellet , quidem eos non pati , ne fortè in paſſione diffidant , ſed cohæreditatis ſuæ gloriam ſine paſſionis difficultate mereantur. Non ergo ut non patiantur , rogat , dicens ,* Non ut eo volo : *ſed ut ait, quod Pater vult , bibendi calicis in eos ex ſe tranſeat firmitudo : quia ex voluntate ejus non tam per Chriſtum vinci diabolum , quàm etiam per ejus Diſcipulos oportebat.*

Pater mi , ſi poſſibile eſt , &c. Verumtamen non ſicut ego volo : *Prima petitio infirmitatis eſt , ſecunda virtutis :* (inquit S. Leo) *Illud optavit ex noſtro , hoc elegit ex proprio . Quod erat hominis , divinam deſideravit potentiam ; quod erat Dei , ad cauſam reſpexit humanam . Superiori igitur voluntati voluntas ceſſit inferior , & citò demonſtratum eſt , quid poſſit à trepidante orari , & quid non debeat à medente concedi .*

S. Ath. Or. 4. Contra Arianos. „ *Pater , ſi poſſibile eſt , tranſeat à me calix iſte .* Petrum anteà increpuerat , cùm à paſſione illum averteret , eumque non illa ſapere quæ Dei, ſed quæ hominum eſſent , dixerat. Volebat enim hoc ipſum , quod deprecabatur , ut qui ejus rei gratia venerat . Cæterùm ut ejus erat id velle, ita carnis erat expaveſcere , ac proinde ut homo hanc vocem edidit : utrumque tamen ab eo dicebatur , ut oſtenderet ſe Deum eſſe , quatenus mortem volebat ; hominem autem , quatenùs mortem geſtaret metu cogitatam, propter quam attemperavit ſuam voluntatem humanæ infirmitati , ut metu mortis abolito , audacem redderet hominem adverſus mortem . Certè beati Apoſtoli poſteà hinc animati ita mortem contempſerunt , ut non curarent Judices, à quibus damnabantur ; ſed dicerent , obediendum eſſe magis Deo, quàm hominibus . Alii item Martyres ea fiducia audaciaque fuere , ut crederent ſe potiùs ad vitam tranſire , quàm mortem ſuſtinere . Qui (quæſo) non abſurdum fuerit , famulos Verbis ob fortitudinem admirationi eſſe : Verbo autem ipſi timiditatem adſcribere , cujus vi & ope ita mortem contempſerunt ? Cæterùm ex Sanctorum Martyrum tolerantiſſimo propoſito & fortitudine oſtenditur . Deitatem non timuiſſe , ſed noſtrum illum fuiſſe timorem quem ſuſtulit Salvator . Ut enim mortem deſtruxit , ita pavore , quem ſuſcepit ut homo , noſtrum pavorem ademit , effecitque , ne homines mortem timerent : *Tranſeat à me calix iſte* , calix amaritudinis , calix meri doloris , nullo ſolatio temperati . In Chriſto enim tempore Paſſionis *Omnis gloria Divinitatis militabat ad pœnam .*

S.Laur.Juſt.

XX. *Et venit ad Diſcipulos ſuos , & invenit eos dormientes ; & dicit Petro : Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum ? Vigilate & orate , ut non intretis in tentationem . Spiritus quidem promptus eſt , caro autem infirma.* Multi vigilant cum mundo , vix aliquis vigilat cum Chriſto. Filii & filiæ ſæculi facilè noctes inſomnes ducunt , ut choræis , ut ludis indulgeant , ut ſerviant voluptati : ægrè vigilarent vel una hora cum Jeſu , pœnitentiæ, charitatis , & piætatis animo , illum patientem adoraturi , & in paſſionum ejus ſocietatem venturi . Pudeat Chriſtianum dormire in ſinu voluptatis , in medio tentationum vehementium , in ſummo ſalutis diſcrimine ; non audire vocem gratiæ ad cor clamantis : *Vigilate , & orate , ut non intretis in tentationem* : dum Chriſtus pro nobis vigilat & orat : *Unuſquiſque contra ſuam concupiſcentiam dimicans oret , ne intret in tentationem , id eſt , ut ſit ab illa abſtractus & illectus , Non autem intrat in tentationem , ſi vo-*

S.Aug. lib. de Gr. & Libero Arbitr. c.4.

lun-

luntate bona vincat concupiſcentiam malam. Nec tamen ſufficit arbitrium voluntatis humanæ, niſi à Domino victoria concedatur oranti, ne intret in tentationem. Quid verò evidentiùs, quàm Dei oſtenditur gratia: ubi quod oratur, accipitur? Si enim dixiſſet Salvator noſter, Vigilate, ne intretis in tentationem: *admonuiſſe videretur tantummodò hominis voluntatem. Cùm verò addidit,* & orate: *oſtendit, Deum adjuvare, ut non intretur in tentationem .... Homo ergo gratia juvatur, ne ſine cauſa voluntati ejus jubeatur.* Vigilantia Chriſtiana, & humilis oratio, origo eſt fortitudinis noſtræ. Illa inutiles reddit diaboli adverſus nos vigilantiam & inſidias: iſta Dei vigilantiam & protectionem nobis impetrat: *Ecce non dormitabit neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael.* Pſ. 120.

Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Omnium caro infirma, non omnium promptus ſpiritus eſt. Sanctorum duntaxat ſpiritus promptus eſt; infidelium, peccatorum, ſæcularibus deſideriis æſtuantium hominum ſpiritus ſegnis eſt: omnium caro infirma. Hominum pars maxima, prompti ſunt, ferventes, alacres ad ea quæ Mundi ſunt, ad lucra & commoda temporalia, ad cupiditates explendas; ſegnes verò & deſides ad ea quæ ſunt Dei, ad ſpiritalia & æterna. Eſt autem ſatagendum, ut caſo noſtra infirma ſit alio genere infirmitatis, ut nempè infirma ſit ad malum, non ad bonum: quod demùm fiet, ſi ſpiritu prompto carnis opera mortificemus; carnem cum vitiis & concupiſcentiis crucifigamus. Orig. in Mat. Nam *Si ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Rom. 8. 13. Tunc verè dicemus: *Cùm infirmor, tunc potens ſum.* 2.Cor. 12. 10. Vigilent & orent ſpiritales viri & perfecti, quia ſoliciti eſſe debent, ne quò præſtantius eſt illorum bonum, eò gravior ſit eorum lapſus. Vigilent ſolicitiùs, orentque ferventiùs imperfecti, quia vires eorum infirmiores ſunt & fragiliores; adeòque majori indigent gratiæ auxilio. Temerarius eſt & præſumptor, qui de fervore animi, ac piis quibuſdam affectibus ſibi blanditur; ideoque ad vigilandum piger, ad orandum ſegnis eſt. Igniculi illi pietatis, initia bonæ voluntatis facilè extinguuntur & evaneſcunt, niſi vigilantia Chriſtiana & humili oratione foveantur, ut in magnam & firmam charitatem creſcant, quæ totum ſibi ſubjiciat animum, & terrenas cupiditates conſumat: S. Hieron. in hunc loc. *Itaque quantùm de ardore mentis confidimus, tantùm de carnis fragilitate timeamus.* Spiritus promptus eſt, &c. *Proptereà prædixit ſpiritum promptum eſſe, ut oſtenderet, quid cui debeat eſſe ſubjectum; ſcilicet, ut caro ſerviat ſpiritui, infirmior fortiori, ut ab eo etiam ipſa fortitudinem aſſumat. Colloquatur ſpiritus cum carne de communi ſalute.* Tert. lib. ad Matth. c.4.

XXI. *Iterùm ſecundò abiit, & oravit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua.* Urgente mortis metu, imminentibus periculis, præſentibus malis, ferventiùs orandum, divineque voluntati noſtra penitùs ſubjicienda & conformanda eſt: S.Aug. tr. 52. In Joann. *Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cùm voluntati humanæ voluntas divina præponitur.* Humana voluntas ex ſe prava & diſtorta, ad bonum particulare, ſenſibile, temporale propenſa; ut recta fiat, neceſſe eſt, ut Regulæ, ſcilicet Dei voluntati conformetur: *Ut facerem voluntatem tuam, Deus meus volui.* pſ. 39. Si non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua: *Hæc vox capitis, ſalus eſt totius corporis: hæc vox omnes fideles inſtruxit, omnes Confeſſores accendit, omnes Martyres coronavit. Nam quis Mundi odia, quis tentationum turbines, quis poſſet perſecutorum ſuperare terrores, niſi Chriſtus in omnibus & pro omnibus diceret Patri:* Fiat voluntas tua? S.Leo, ſ.56. de Paſſ. Dom. 7. *Diſcant igitur hanc vocem omnes Eccleſiæ filii magno pretio redempti, gratis juſtificati; & cùm adverſitas violentæ alicujus tentationis incubue-*

cubuerit, præſidio potentiſſimæ orationis utantur; ut ſuperato tremore formidinis, accipiant tolerantiam paſſionis.

XXII. *Et venit iterum, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eo-*
S.Hieron. in hunc locum. *rum gravati. Et relictis illis, iterum abiit, & oravit tertio, eumdem ſermonem dicens.* Chriſtus ſolus orat pro omnibus, ſicut & ſolus patitur pro univerſis. Bonus paſtor pro ovibus vigilat. Erant oculi eorum gravati, non tam corporum, quàm animarum: *Nondum* enim eis *Spiritus datus*. Langueſcebant & opprimebantur Apoſtolorum oculi negatione vicina (inquit S. Hieronymus.) Paſtoris vocem audiamus, dicentis: *Surge qui dormis*. Propter Deum, pro ſalute noſtra vigilemus, & cùm oculi corporis ſomno gravati ſunt,
Cantic. 5.2. Pſ. 118. 55. cor ad Deum ſemper vigilet, ut dicere cum cœleſti Sponſa poſſimus: *Ego*
S.Amb. Ex. p. 1. in Pſ. 118. ſer. 7. „ *dormio, & cor meum vigilat*: Et cum Propheta: *Memor fui nocte nominis tui*
„ *Domine*. Si ſtudentes igitur doctrinis ſæcularibus perparùm ſomno indulgent;
„ quantò magis, qui Deum cupiunt cognoſcere, non debent ſomno corpo-
„ ris impediri, niſi quantum naturæ ſatis eſt; David per ſingulas noctes le-
„ ctum ſuum lacrymis diluebat: ſurgebat etiam noctis medio, ut Domino con-
„ fiteretur; & tu totam noctem ſopori exiſtimas deputandam? *Tunc magis tibi orandus eſt Dominus, tunc præſidia poſtulanda, culpa cavenda, quando videtur haberi ſecretum: tunc maximè quando tenebræ in circuitu meo, & parietes me operiunt, conſiderandum quia Dominus omnia intuetur abſcondita.*
„ Ne dixeris ergo, Circumfuſus ſum tenebris, quis me videt? & quem ve-
„ reor ſeptus parietibus & incluſus? Quia *Vultus Domini ſuper facientes mala.*
Pſ. 33. 17. „ Deinde ſi arbitrum non vides, te ipſum non vides. Tuæ conſcientiæ te-
„ ſtimonium non vereris? *Neſcis illam caliginem noctis non opertorium, ſed incentivum eſſe peccati? Cum ſomno & cibo fervent corpora, tunc etiam vigor mentis ſopore laxatur, ſomno reſolvitur; tunc irrepit impuri libido concubitus: tunc perturbatur cor, ſquallor immunditiæ non videtur, caſtitatis puritas non conſideratur, pudicitiæ gloria non recenſetur. Nox erat, quando Judas prodidit, quando Petrus negavit. Illo igitur præcipuè tempore juſtificationes Dei animo retexendæ ſunt, relegenda mandata hortatoria. Illa de caſtitate præcepta non abſint: his occupata mens flagrantiam libidinis, carnis reſtinguat ardorem. Tene illud animo,* Lavabo per ſingulas noctes lectum meum:
Pſ. 6. 7. *Quis enim ſtupro deditus, flagitiis involutus, lavat per ſingulas noctes lectum ſuum? Neſcit flere, qui flenda committit: & cùm ſit ipſe lacrymabilis, non habet pœnæ lacrymas ſuæ. At ille, qui caſtigat corpus ſuum, & ſui ſollicitus gubernator eſt, atque ingemiſcens & dolens lapſus ſuperioris offenſæ, quærit quomodò abluat eam fletibus pœnitentiæ, hic lavat per ſingulas noctes lectum ſuum. Non dormiamus ergo totis noctibus; ſed maximam partem earum lectioni & orationibus deputemus.* Audi Eccleſiæ vocem quærentis etiam in noctibus Chriſtum: *In lectulo*, inquit, *meo per noctem quæſivi, quem diligit ani-*
„ *ma mea*. Quæſivis in noctibus orando, deprecando, etiam lacrymis deplo-
„ rando ..... Quæſivit in noctibus, in perſecutionibus & adverſis, in tri-
„ bulationibus & laboribus duris .... *Non magnum ergo ſi tunc Domino gratias agas, quando in proſperis & ſecundis es: ſed ſi tunc adhæreas Chriſto, quando te perſecutor exagitat, quando aliqua procella perturbat. Amiſiſti filium? In illo dolore, in illa nocte; in illa deſtitutione memento Domini Dei tui; ne quaſi non exauditus, ingratus ſis, & in tua prævariceris ærumna. Pulſus es in exilium? Memento Domini Dei tui; ne nox te egeſtatis abducat à devotionis affectu. Hoc eſt enim mandatum legis, ut in nocte magis quæras, quando magis exaudiris à Domino, & poſſis dicere:* In tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine: *Sed nec quærere per-*

ſun-

functoriè abundat ad gratiam, ſed ut inſiſtas, & intendas muneri. Qui ita non quærunt, nocte dormiunt: & cùm venit ad illos Jeſus, *invenit eos dormientes. Oculi enim eorum ſunt gravati.*

Et relictis illis, iterum abiit, & oravit tertio eumdem ſermonem dicens. Non abſurdè intelligitur, propter trinam tentationem ter Dominum oraſſe. Sicut enim tentatio cupiditatis trina eſt, ita etiam tentatio timoris trina
eſt: *Cupiditati, quæ in curioſitate eſt, opponitur timor mortis. Sicut enim* S.Aug. l.1.qu.
in illa cognoſcendarum rerum eſt aviditas, ita & in iſta metus amittendæ ta- Evang. q. 47.
lium notitiæ. Cupiditati verò honorum vel laudis opponitur timor ignominiæ & contumeliarum: Cupiditati autem voluptatis opponitur timor doloris. Non abſurdè ergo intelligitur propter trinam tentationem paſſionis ter Dominum oraſſe, ut tranſiret calix; ſed ita ut potiùs impleretur voluntas Patris. Docuit etiam ter repetita oratione, debere nos peccatis præteritis veniam, à præſentibus malis tutelam, à futuris periculis cautelam orare: & omnem orationem noſtram dirigendam ad Patrem, & Filium, & Spiritum ſan-
ctum: *Ut integer ſpiritus noſter, & anima & corpus ſervetur ſine querela* 1.Theſ. 5. 25.
in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti. Ex oratione Chriſti diſcamus oratio-
nis humilitatem, ſimplicitatem, perſeverantiam: *Ab oratione abſit multa* S. Aug. Epiſt.
locutio, ſed non deſit multa precatio, ſi fervens perſeverat intentatio. Ple- 130. alias 121.
rumque hoc negotium plus gemitibus, quàm ſermonibus agitur: plus fletu, c.10.
quàm affatu.

XXIII. *Tunc venit ad Diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus*
peccatorum. Quòd iterùm reverſus reperit dormientes, oſtendit *abſentiæ* S.Hil. c. 31.
ſuę tempore plures quodam fidei ſomno detinendos. Sed rursùs oravit, idem in S. Matth. “
repetens: reverſuſque, qui vigilare juſſerat, qui conſopitos objurgaverat, “
ait: *Dormite jam & requieſcite.* Poſt orationem frequentem, poſt diſcur- “
ſus recurſuſque multiplices, metum demit, ſecuritatem reddit, in requiem “
adhortatur, voluntatem Patris jam de nobis ſecurus expectat, dicens: *Fiat voluntas tua*: quia *tranſiturum in nos calicem bibens, infirmitatem cor-*
poris noſtri, & timoris ſolicitudinem, & ipſum dolorem mortis abſorberet. “
Quòd autem ad eos revertens dormienteſque reperiens, primùm reverſus “
objurgat, ſecundò ſilet, tertiò quieſcere jubet; ratio iſta eſt, quòd pri- “
mò poſt reſurrectionem diſperſos eos & diffidentes ac trepidos reprehen- “
det: ſecundò, miſſo Spiritu Paracleto, gravatis ad contuendam Evange- “
lii libertatem oculis, viſitabit. Nam aliquamdiu legis amore detenti, quo- “
dam fidei ſomno occupati ſunt. Tertiò verò, id eſt, claritatis ſuæ redi- “
tu, ſecuritati eos quietique reſtituet. Veram quietem in creaturis inveni- “
re non poſſumus, ſed in Deo ſolo: *Feciſti nos, Domine, ad te: & in-*
quietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te. Perfecta requies non erit, S. Aug.
niſi ubi ſumma pax, & de æterna Dei fruitione firma ſecuritas.

Ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Jure merito indignamur, quòd Sanctus ſanctorum in manus peccatorum traditus ſit: ſed indignationem noſtram in nos ipſos convertamus, ſi qui-
dem peccata noſtra Jeſum in manus peccatorum tradiderunt: *Sed & nunc* Orig. in Matt.
in manus peccatorum traditur Jeſus, quando hi, qui videntur in Jeſum credere, habent eum in manibus ſuis, cùm ſint peccatores. Sed & quotieſcumque juſtus habens in ſe Jeſum, in poteſtate factus fuerit peccotorum, Jeſus eſt traditus in manus peccatorum, facientium ei, quod poſſunt. Cùm peccatoribus in proxima peccati occaſione, vel affectu hærentibus, aut neceſſaria reſtitutione ac poſſibili nondum functis, aut quorum converſio poſt

fre-

frequentes in gravia peccata relapſus, ac ſæpè fruſtrata melioris vitæ promiſſa, poſt ſcandala publica, non ſatis probata eſt morum emendatione, & ſatisfactoriis operibus: cum (inquam) hujuſmodi peccatoribus præpropera Abſolutio & Communio datur, tunc Jeſus traditur in manus peccatorum. Cùm indigni ad Sacerdotium, ad Epiſcopatum, ad qualecumque regimen animarum promoventur, tunc Jeſus in manus peccatorum traditur, qui faciunt ei quod poſſunt; nec per ipſos ſtat, quin iterum crucifigatur: *Rurſus crucifigentes*.

XXIV. *Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis & fuſtibus, miſſi à Principibus Sacerdotum, & Senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum. Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: Ave Rabbi. Et oſculatus eſt eum. Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid veniſti?* Jeſus à Juda domeſtico ſuo, & familiari, Apoſtolo, proditur ac venditur hoſtibus ſuis, triginta denariis, oſculo traditur. O perfidiam execrandam! Proditiones Cain, fratrum Joſephi, Daliæ, Saulis, Ammon, Joab, quæ tetris coloribus in Scriptura depinguntur, ad

Gen.4.8. Judæ perfidiam non accedunt. Cain Abelem fratrem innocentem occidit, cùm illum in agrum ad deambulandum ſimulata amicitia invitaſſet. Judas patrem ac magiſtrum tradit Principibus Sacerdotum, Phariſæis, Legiſperitis, Senatoribus Judæis, qui eum interficere decreverant. Fratres Joſephi

Gen.27.38. vendunt illum Iſmaelitis viginti argenteis: Judas vendit Dominum ſuum triginta argenteis, pretio, quo ſervorum capita æſtimabantur. Dalila Samſo-

Exod.21.32. nem tradit Philiſtæis, qui molæ & columnæ illum alligarunt, illique illuſerunt: Judas Jeſum, qui arcana ſua illi revelaverat, Judæis tradit, qui

Jud.16. illum columnæ alligatum, crucique affixum, opprobriis, flagellis, & plagis onerant. Amnon filius David ſororem ſuam Thamar ſimulata ægri-

2.Reg.13. tudine rogat, ut paret illi cibos, & ſtupro ipſi illato, eam ignominioſè ejicit: Judas Chriſti Corpore & Sanguine in ultima ejus cœna paſtus, ho-

2.Reg 19. ſtibus tradit, non modò ejiciendum, ſed crucifigendum extra civitatem: *Tu verò homo unanimis, dux meus & notus meus qui ſimul mecum dulces*

Pſ.54.14. *capiebas cibos*. Saul necem Davidi molitur, ipſumque lancea conatur configere, cùm cithara coram eo luderet, ad dæmonem, quo vexabatur, expellendum: Judas à diabolo ſpiritualiter poſſeſſus, qui in cor ejus intraverat, Jeſum tradit, qui illum liberare paratus erat, & qui *Sanguinem*

S. Jo: Chryſ. Hom. de proditione Judæ. *ei, quem vendidit, offerebat in remiſſionem peccatorum, ſi tamen impius exiſtere noluiſſet*. Joab Amaſam amicè ſalutat, dicens: *Salve mi frater*, & libato oſculo, percuſſit eum in latere, & occidit; cujus ſceleris vindictam ob politicas rationes dilatam, David moriens Salomoni filio præcepit: quia *Joab effundit ſanguinem belli in pace*: Perfidus Judas ſigno pacis,

2.Reg.20. oſculo Dominum ſuum, benefactorem, Magiſtrum ac Deum ſuum tradit. Venenum in corde, mel ore gerens, ſalùtat, dicens, *Ave Rabbi: &*

3.Reg.2.5. *oſculatus eſt eum*. Spiritu oris Jeſu abutitur, ut Jeſum tradat: *Judà, oſculo filium hominis tradis?* Hoc eſt: *Venenum infundis oſculo, quo gratia*

Lucæ 22. *charitatis infunditur: oſculo, quod ſacræ pacis inſigne eſt: oſculo, quo amicitia fide firmatur: oſculo, quo fides ſancta ſignatur? Hoc ergo oſculo tra-*

S.Amb. Enar. in Pſ.39. *dis periculo, quem propter oſculi commercium venerari deberes? Et tradis filium hominis homo, qui propter hominum ſalutem deſcendit de cœlo. Filium hominis tradis, qui te ex peccatore Apoſtolum fecit: Filium hominis tradis, qui venit, ut in ſanguine ſuo omnium peccata dilueret? Ego oſculum non*

Prov.27. *nego; ipſe videris, qui violaveris oſculi ſanctitatem. An non legiſti, quòd*

uti-

utilia ſunt vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici? Nec immeritò graviore telo tantæ dignationis percuſſus eſt Judas, quàm ſi eum fulmine percuſſiſſet.

Et oſculatus eſt eum: Oſculum proditori benigniſſimus Jeſus non negavit: *Huic ne criminis cauſam aliqua præberet offenſio, nulla eſt negata dignatio*. Oſculum dedit, non quo ſimulare nos doceat, ſed ut neque proditionem refugere videretur: *& plus afficeret proditorem, cui amoris officia non negaret*: Scriptum eſt enim: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus*. Oſculum Judæ non reſpuit: *Ut doceremur inimicos omnes, eoſque quos ſciremus deſævituros in nos eſſe, diligere*. Hac Chriſti Jeſu benignitate & clementia damnantur, qui inimicos ad ſe redeuntes, reconciliari volentes, & ſincerè pœnitentes, nihilominùs refugiunt, nec ullum eis humanitatis officium exhibere volunt: *Et oſculatus eſt eum. Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid veniſti?* Traditorem ab immanitate concepti ſceleris, & beneficiis revocare dignatus eſt & verbis, aſſumendo in Diſcipulum, provehendo in Apoſtolum, monendo ſignis, conſecrando myſteriis, ut cui nihil benevolentiæ deeſſet ad correctionem, nihil occaſionis ſupereſſet ad crimen. Sed tu, impiiſſime homo, ſemen Chanaam & non Juda, nec jam vas electionis, ſed filius perditionis & mortis, utiliora tibi diaboli incitamenta credebas, ut facibus inflammatus avaritiæ, ad triginta argenteorum lucrum inardeſceres, & quid divitiarum amitteres, non videres. Nam etſi non putabas credendum eſſe promiſſis, quæ fuit ratio, ut tantillus pecuniæ modus præponeretur acceptis? Imperabas dæmoniis, medebaris infirmis, honorabaris cum Apoſtolis, & ut famem tuæ cupiditatis expleres, patebant tibi furta de loculis. Sed animum interdictorum avidum, quod minùs licuit, ampliùs incitavit: *Nec tam placuit quantitas pretii, quàm magnitudo peccati. Undè facinus commercii tui non ideò deteſtandum eſt, quia Dominum viliter æſtimaſti: ſed quia Redemptorem etiam tuum, ne tibi parceres, vendidiſti.*

S.Leo, ſ.74. de Paſſ. Dom. 5.
S. Ambr. l. 10. in Luc. n. 64.
Pſ. 119. 7.
S. Hil. c. 32. in Matth.
S. Leo, ſ. 65. de paſſ. Domin.

XXV. *Tunc acceſſerunt, & manus injecerunt in Jeſum, & tenuerunt eum*: Sed Dominum omnium myſteria non arma tenuerunt. Denique locutus eſt, & ceciderunt retrorſum. Quò mihi legiones Angelorum, quò cœleſtis exercitus? *Vox Domini ſola plus terret*. Hanc ille ad demonſtrandum divinæ majeſtatis indicium, qui in pectore Chriſti recumbebat, elegit: *Volenti ergo injicit manus turba, nectuntur vincula*. Capitur Jeſus, & ligatur, ut malum uſum noſtræ libertatis expiet ſua captivitate: ut captivitas ejus ſit ſolatio captivis, ſive juſtè, ſive injuſtè, detineantur. Qui carceri addictus, Chriſtum cogitat, eique adhæret, liber eſt: Via illi patet, quæ ad Deum ducit. Chriſtus enim via eſt, veritas & vita: *Nihil crus ſentit in nervo, cùm animus in cælo eſt*. Jeſus fortiùs conſtringitur *vinculis charitatis ſuæ*, quàm vinculis militum.

S. Ambr. l. 10. in Luc.
Joan. 18. 6.
Tert. lib. ad Martyres.
Tert. lib. ad Mart.

XXVI. *Et ecce unus ex his, qui erant cum Jeſu, extendens manum, exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum Principis Sacerdotum, amputavit auriculam ejus. Tunc ait illi Jeſus: Converte gladium tuum in locum ſuum: omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt, &c.* Cæcum & imprudentem Petri pro defenſione ſua ardorem Jeſus non probat: *Noluit perſecutorum vulnere defendi, qui voluit ſuo vulnere omnes ſanare*. Prudentiæ, manſuetudinis, charitatis, patientiæ documenta dedit: vim publica auctoritate illatam, vi non eſſe repellendam ab iis, qui Rempublicam non gerunt, etiamſi Religionis cauſa inferatur; perſecutionem patiendam, Religionis veritatem patientia & martyrio propugnandam eſſe do-

S. Ambr. l. 3. de offic. c. 4.

cens. Certè in Religionis negotio talem vim, quæ infertur à ſublimiori poteſtate, patienter ferendam, docet nos ipſe Petrus à Chriſto & à Spi-
1.Pet.4.14.19. ritu ſancto edoctus: *Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit. Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus. aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine . . . Itaque & hi, qui patiuntur ſecundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas in benefactis*. Idem docent primæ ferventiſque Chriſtianitatis exempla. Audia-
Tert. in Apo. mus Tertullianum: *Sed abſit, ut aut igni humano vindicetur divina Secta, aut doleat pati in quo probatur. Si enim & hoſtes exſertos, non tantùm vindices occultos agere vellemus, deeſſet nobis vis numerorum & copiarum? Externi ſumus, & veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, Tribus, Decurias, Palatium, Senatum, Forum. Sola vobis relinquimus Templa. Cui bello non idonei, non prompti fuiſſemus, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur, ſi non apud*
S.Cyp. lib. ad Demetrian. *iſtam Diſciplinam magis occidi liceret, quàm occidere?* Audiamus & S. Cyprianum: *Inde eſt*, inquit, *quòd nemo noſtrum, quando apprehenditur, reluctatur, nec ſe adverſus injuſtam violentiam veſtram, quomvis nimius & copioſus ſit noſter populus, ulciſcitur. Patientes facit de ſecutura ultione ſecuritas. Innocentes nocentibus cedunt*: Atque hoc argumentum nobis maximè patientiam commendare debet, quòd ſciamus, Deum illatas cultoribus ac
Ad Rom.12.19 ſervis ſuis injurias ſeverè vindicaturum: *Non voſmetipſos defendentes, chariſſimi*, (inquit Apoſtolus) *ſed date locum iræ: Scriptum eſt enim, Mihi*
Apoc.13.10. *vindicta, ego retribuam, dicit Dominus*. Et Joannes in divina Apocalypſi:
Tert. lib. de Patientia. *Qui gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic eſt patientia & fides Sanctorum*. Enimverò *ſatis idoneus patientiæ ſequeſter Deus. Si injuriam depoſueris penes eum, ultor eſt: ſi damnum, reſtitutor eſt: ſi dolorem, medicus eſt: ſi mortem, reſuſcitator eſt. Quantùm patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem?* Ideò Chriſtus armis defendi noluit, juſſitque Petro, ut gladium reconderet in vagina, nec Deo præriperet ultionem concitatiore & imprudente zelo. Non tam igitur ſervum illum, cujus auriculam gladio ſuo abſcidit, quàm patientiam Jeſu vulneravit: *Patientia Domini in*
Tert. ibid. *Malcho vulnerata eſt*.

XXVII. *An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quàm duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri?* Qui Dei providentiæ, omnipotentiæ, & bonitati confidit, in medio inimicorum, in ſuam perniciem conjuratorum, tranquillus eſt, aitque: *Si conſiſtant adverſùm me caſtra, non time-*
Pſ.26.3. *bit cor meum*. Neque enim calamitates & anguſtiæ noſtræ ſapientiam Dei latere poſſunt, nec bonitatem Patris non movere; nec vim Omnipotentis, ut eis medeatur, ſive bonum gloriæ ſuæ ac ſalutis noſtræ ex eis eliciat, ſuperare. *Per patientiam* igitur *& conſolationem Scripturarum ſpem*
Rom.15.4. *habeamus*. Divinæ providentiæ ac voluntatis circa nos reſque noſtras conſilia ac decreta impleri oportet. Illis ſervire, glorioſum; ſe illis ſubjicere, perfectum; numquam ab illorum ordine deficere, beatum.

XXVIII. *In illa hora dixit Jeſus turbis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in Templo, & non me tenuiſtis*. Suam in paſſione Divinitatem oſtendit inimicis ipſis, qui, niſi cæci eſſent, ad tam fulgentes cœleſtis veritatis radios oculos mentis aperirent. Se volentem capi, vinciri, & ad judices trahi pro-

probat : *Occupant paratum teneri*, *& trahunt volentem trahi* : *qui ſi vellet obniti*, *nihil quidem in injuriam ejus impiæ manus poſſent*, *ſed mundi redemptio turbaretur*, *& nullum ſalvaret illæſus*, *qui pro omnium ſalute erat moriturus*. Manſuetudinem Jeſu mirare, & adora, qui & inimicis ſuis prodeſſe vult, & eos in infidelitatis ac impietatis ſuæ nocte illuminare. Salvatoris tui charitatem & benignitatem in ſimilibus occaſionibus imitare. S.Leo, ſer.57. de Paſſ. Domin. 8.

XXIX. *Hoc autem totum factum eſt*, *ut adimplerentur ſcripturæ Prophetarum*. *Tunc Diſcipuli omnes relicto eo fugerunt*. Legis figuræ, Prophetarum oracula, Chriſtum prælocuta ſunt & prænuntiarunt, qui finis eſt Legis & Prophetarum. Argumentum divinitatis Scripturarum & Prophetiarum, eventus eſt ſeu adimpletio rerum & myſteriorum, eo quo prænunciata ſunt modo. Hinc veritas Chriſtianæ Religionis mirificè confirmatur. Deo gratias humillimas agamus, qui nos ad eam vocavit, & in Scripturis divinis, ac Prophetis loqui nobis dignatur, ut perfecti ſimus, & non ſolùm in fide inſtituti, ſed ad omne opus bonum inſtructi. Laudemus autem illum impenſiùs, quòd nobis locutus ſit in filio, & quòd *Ab omnipotenti Medico duplex nobis remedium præparatum ſit*, *cujus aliud eſt in ſacramento*, *aliud in exemplo*, *ut per unum conferantur divina*, *per aliud exigantur humana*. *Quia ſicut Deus juſtificationis eſt author*, *ita homo devotionis eſt debitor*. *Meritò Dominus ipſe factus eſt nobis via*, *quia niſi per Chriſtum non itur ad Chriſtum*. *Per ipſum autem ad ipſum tendit*, *qui per ſemitam patientiæ & humilitatis ejus incedit*. S.Leo, ſer.65. de Paſſ. Domin. 16.

Tunc Diſcipuli omnes relicto confugerunt. Sic multi Chriſtum ſequuntur in proſperis, in adverſis verò, ubi ob cauſam pietatis aliquid patiendum eſt, ubi aliquid ab hominibus timetur, relicto Jeſu fugiunt : *Filii Ephrem intendentes & mittentes arcum*, *converſi ſunt in die belli*. Amicorum Jeſu defectio & fuga, non minima paſſio cordis ejus : *Conſiderabam ad dexteram*, *& videbam* : *& non erat*, *qui cognoſceret me* . . . *Et ſuſtinui qui ſimul mecum contriſtaretur*, *& non fuit* : *& qui conſolaretur*, *& non inveni*. Pſ.77.9. Pſ.141.5. Pſ.68.25.

XXX. *At illi tenentes Jeſum duxerunt ad Caipham Principem Sacerdotum*, *ubi Scribæ & Seniores convenerant*. Summus Sacerdos, Legis Novæ Doctor, Rex Judæorum, omniùmque gentium Judex vivorum & mortuorùm, coram Judæorum Sacerdotibus, Legiſperitis & Senatoribus ſiſtitur judicandus. Utinam & nunc ab improbis Sacerdotibus immolandus non ſiſteretur in Altari! Utinam veritas ejus non damnaretur umquam, aut captiva detineretur ab eis, qui illius defenſores ac vindices eſſe deberent! Honor nihilominùs Sacerdotio & auctoritati deferendus eſt in improbis etiam Sacerdotibus.

XXXI. *Petrus autem ſequebatur eum à longè*, *uſque in atrium Principis Sacerdotum*. *Et ingreſſus intro*, *ſedebat cum miniſtris*, *ut videret finem*. Petrus amore Domini impellebatur ad eum ſequendum : ſed amor parvus erat & languidus, nec humano prævalebat timori ; ideò ſequebatur à longè. Et ingreſſus in aulam Caiphæ, ſedebat cum miniſtris Pontificis. Quid mirum, ſi in ſervorum comitatu, libertatem juſtitiæ, libertatem filiorum Dei per negationem Domini ac Magiſtri ſui amittit? Malorum ſocietas, occaſioneſque peccati, exitiales ſaluti. Illas infirmi, qualis erat Petrus, vitare ſolicitè debent, Chriſtum propiùs ſequi, gratiam qua id poſſint, humiliter implorare. *Cùm ſancto ſanctus eris* (inquit Propheta) *& cum perverſo perverteris*. Pſ.17.27.

XXXII. *Principes autem Sacerdotum*, *& omne Concilium*, *quærebant falſum*

ſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent : & non invenerunt,
Tert. *cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent*, &c. Chriſtus, qui Veritas eſt, falſis teſtimoniis accuſatus & prædamnatus, filet, ut os ejus *taciturnitatis honore ſignatum* venerati, convitia, maledicta, calumnias improborum & invidorum patienter feramus, nec aperiamus os abſque neceſſitate; innocentiam noſtram, ſi opus ſit, ſervata charitate, manſuetudine, & humilitate deferentes; non convitia convitiis, calumnias calumniis repellentes. Dicat Chriſtianus aliquando, cùm tacendi tempus eſt, cùm multis convitiatoribus, aut calumniatoribus non eſt reſpondendum ſecundùm ſtultitiam illo-
Pſ.38.2. & 3. rum, quod à Propheta, in perſona etiam Chriſti, dictum eſt: *Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſùm me : obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis*. Siluit Chriſtus: numquid ſemper ſilebit judi-
Iſaiæ 53. candus, *Sicut ovis ad occiſionem* ductus eſt; *Sicut agnus coram tondente ſe* obmutuit. Non ſilebit judicaturus. *Deus manifeſtè veniet, Deus noſter, & non ſilebit*. Chriſti Jeſu ſilentium confundit ſuperbiam filiorum Adam, qui ſe & cum juſtè accuſantur & reprehenduntur, purgare & excuſare ſemper
Pſ. 49. volunt, parati ſemper *ad excuſandas excuſationes in peccatis*.

Cæterùm Jeſus à Principe Sacerdotum per Deum vivum adjuratus, ut dicat, ſi Chriſtus ſit Filius Dei, ita eſſe palam fatetur. Tempus enim tacendi, & tempus loquendi. Veritatem diſſimulandam non eſſe, cùm de illa à publica poteſtate, ſecundùm juris ordinem, interrogamur, exemplo ſuo docet maximè verò veritatem fidei, quantumvis odioſa ſit fidei hoſtibus; ſed & verbi, & ſanguinis ad mortem uſque profuſi confeſſione ac
S. Gr. Naz. Orat. 18. teſtimonio conſignandam. Hæc confeſſio Martyres facit & conſecrat. Sic divini nominis gloriæ militatur. Hoc nomine Chriſtus *primus Martyr* à Patribus appellatur. Sicut Jeſus ſe Chriſtum eſſe confeſſus eſt; ita Chriſtianus ſe Chriſti diſcipulum eſſe, verbis operibuſque fateatur, & toto, ſi
Tert.Apolog. c.1. opus eſt, profuſo ſanguine pro fide, pro juſtitia, pro cujuſvis Chriſtianæ virtutis bono confirmet. *Chriſtianus ſi denotatur, gloriatur; ſi accuſatur, non defendit; interrogatus, vel ultro confitetur; damnatus, gratias agit. Quid hoc mali eſt, quod naturalia mali non habet : timorem, pudorem, tergiverſationem, pænitentiam, deplorationem? Quid hoc mali eſt, cujus reus gaudet, cujus accuſatio votum eſt & pœna fælicitas?* Gaudebant Martyres, cùm ab Ethnicis, ut blaſphemiæ in Deos rei, cruciabantur, aſpicientes *in auctorem fidei & conſummatorem Jeſum*, qui cùm *ſplendor gloriæ Dei* eſſet, & *figura ſubſtantiæ ejus*: unumque ei ſtudium fuiſſet, ut homini, honorificare Patrem ſuum, & ejus nomen hominibus manifeſtare, nihilominùs ab impio & injuſto Pontifice, ut blaſphemiæ reus, damnatus eſt; & patientiſſimè tulit pro ſalute noſtra illatam ſanctitati ſuæ adeò atrocem injuriam. *Tunc Princeps Sacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemavit : quid adhuc egemus teſtibus? Ecce nunc audiſtis blaſphemiam. Quid vobis videtur?* Caiphas actor eſt & Judex. Senatores adversùs Jeſum magis commovet ſeditioſo præjudicio, nullo juris ordine ſervato, nullo cauſæ examine, nulla prævia doctrinæ, vitæ, ac miraculorum Chriſti inquiſitione, nulla Propheticorum oraculorum collatione facta, iniquorum & conjuratorum Judicum ſententias rogat. *Quid vobis videtur? At illi dixerunt, Reus eſt mortis*. Autor vitæ, & vitæ quidem æternæ, mortis reus pronuntiatur. Qui mortuos ad vitam revocavit, morti devovetur.

XXXIII. *Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum cæciderunt : alii autem palmas in faciem ejus dederunt, dicentes : Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?* Injuriarum atrocium genus omne pro nobis Chriſtus ſum-

ſumma cum manſuetudine patitur nobis patientiæ in ferendis, charitatis in condonandis injuriis documentum præbens. *Deus ſpiritum ſuum in Filio cum tota patientia collocavit. Taceo quod figitur: in hoc enim venerat. Numquid tamen ſubeundæ morti etiam contumeliis opus fuerat? Sed ſaginari voluptate patientiæ diſceſſurus volebat. Deſpuitur, verberatur, deridetur, fœdis veſtitur, fœdioribus coronatur. Mira æquanimitatis fides! Qui hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt. Hinc vel maximè, Phariſæi, Dominum agnoſcere debuiſtis: Patientiam hujuſmodi nemo hominum perpetraret.*

Tert. l. de Patient.

Atroces maximè ſunt injuriæ, quæ hominem in facie dehoneſtant, fœdant, vulnerant. Facies pars hominis præcipua, templum rationis, ſimulacrum animæ, gloria corporis, ſedes honoris & pudoris. *Totus homo in vultu eſt*. Verbera in facie illata, maximè contumelioſa ſunt, liberis præſertim hominibus. *Non enim plaga repræſentat contumeliam* (inquit Demoſthenes;) *ſed dedecoratio*. Hinc Conſtantinus Auguſtus lege lata ſancivit, ne in facie eorum, qui ad metalla damnati eſſent, pœna damnationis inſcriberetur: *Quò facies, quæ ad ſimilitudinem pulchritudinis eſt cæleſtis figurata, minimè maculetur*. Hinc Tertullianus: *Quæ in ſtadio geruntur, indigna conſpectui tuo non negabis, pugnos, & calces, & colaphos, & omnem petulantium manus, & quamcumque humani oris, id eſt divinæ imaginis depugnationem*.

Apulejus à Demoſt. Citatus L. Aut facta. D. De pœnis. L. Si quis. C. eod. tit.

Tert. l. de Spectac. c. 18.

Chriſtus colaphos & alapas, alioſque inſultus contumelioſiſſimos pro nobis patitur: nos verò pro ipſo nihil pati volumus; imò injuriam pro injuria, contumeliam pro contumelia, perſecutionem pro perſecutione, pro verberibus verbera rependimus. Tantùm abeſt, ut patiamur in ſpiritu Evangelii, & ad præbendam alteram maxillam ei, qui nos in dextera percutit, parati ſumus, ſecundùm Chriſti præceptum; quàm charitatem amittamus: quin imò charitatem potiùs amittere, & Evangelium conculcare pro nihilo ducimus, ut ulciſcendi libidinem expleamus. Quid aliud iſtud eſt, quàm faciem Chriſti Jeſu colaphis & alapis cædere? Siquidem inſultus, contumelias, & injuriarum genus omne membris ſuis illatum, ſibi illata reputat. Unde Saulum è cœlis alloquens, perſecutorem ſuum vocat: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Sputa, colaphos, alapas, alioſque petulantium militum inſultus in facie ſua ſacratiſſima Chriſtus Jeſus patitur, ut muliebris præſertim ſexus peccata expiet, cultu nimio faciei, nimio ſtudio formæ ac nitoris perpetrata. *In Deum enim delinquunt, quæ, cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine porrigunt. Diſplicet nimirum illis plaſtica Dei: in ipſis ſe nimirum arguunt & reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cùm emendant, cùm adjiciunt, utique ab adverſario artifice ſumentes additamenta. Is eſt diabolus. Nam quis corpus mutare monſtraret, niſi qui & hominis ſpiritum malitia transfiguravit? Ille indubitatè hujuſmodi ingenia concinnavit, ut in vobis pateat manus vos quodammodo Deo inferre*, &c.

Tert. l. 2. de Fœminarum cultu.

XXXIV. *Petrus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum una ancilla dicens: Et tu cùm Jeſu Galilæo eras. At ille negavit coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis. Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla. Et ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Jeſu Nazareno: Et iterum negavit cum juramento: Quia non novi hominem. Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro: Verè tu ex illis es ..... Tunc cœpit deteſtari & jurare, quia non noviſſet hominem. Et continuò gallus cantavit.* Unuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua: hæc ancilla eſt, cujus voce ad negandum Chriſtum ſolicitatur. Quantas tenebras in mente? Quantam infirmitatem & corruptelam in voluntate? Quantam oblivionem gratiarum

& pro-

& promiſſorum Dei , officiorumque hominis in memoria parit ? Cohibenda illa & coercenda eſt , ne menti dominetur : Si enim ſemel ſuccubuerimus tentationi , & ſtatim auxiliante Deo pœnitentiam non egerimus , primum peccatum ſemen erit alterius peccati ; ſecundum , ſemen tertii ; tertium , pœna præcedentium : quod in Petro contigiſſe videmus , qui ex negatione Chriſti in perjurium labitur ; ſe noviſſe , negat , quem Dei vivi Filium fuerat confeſſus , à quo tot affectus fuerat beneficiis , Apoſtolici Senatus Princeps , Eccleſiæ ſuæ caput , amoriſque ſui ac auctoritatis Vicarius in ejus regimine conſtitutus ; *prior in donis , major imperio* , ut Jacob Patriarcha de primogenito ſuo ait . Non ſolùm negat , ſed cùm execratorio juramento , non à judicibus interrogatus , & ad mortem quæſitus , ſed à ſervis notatus . Ad unius auræ flatum Eccleſiæ columna concuſſa eſt : quid debiles arundines non timeant ? Petri lapſum conſiderando admonemur , *Ne*
S.Aug. tr. 66. in Joan. *homo quiſquam de humanis viribus confidat . Nam quid aliud pertinuit ad Doctorem Salvatoremque noſtrum , niſi ut nobis nequaquam de ſe quemquam præſumere debere , in ipſo primo Apoſtolorum demonſtraret exemplo ?* Infirmitatem ſuam Petrus neſciebat , quando à Domino , quòd ter eſſet negaturus , audiebat ; æger ſe neſciebat , Medicus ægrum ſciebat . Sunt ergo quædam quæ Deus novit in nobis , neſcientibus nobis . Petrum cadere permiſit Deus, ut ejus præſumptionem , & arrogantiam curaret . Hinc diſcimus 1. Volun-
S.Joa. Chr. h. 83. in Matth. tatem hominis ſibi non ſufficere , niſi gratiæ Chriſti auxilio roboretur . 2. Inutile nobis fieri culpa noſtra gratiæ cœleſtis auxilium , ſi voluntas noſtra repugnet , quorum alterum Petri , alterum Judæ confirmat exemplum . Hic enim , etſi gratiam Chriſti uberem habuerit , tamen quia noluit attendere, nec quod in ſe erat , cooperari , nullam inde conſecutus utilitatem eſt: Ille verò , etſi bene animatus fuerat , divino tamen ſubtracto auxilio , non ſtetit . Totum igitur ità Deo tribuamus , ut tamen oſcitandum dormiendumque non putemus: nec rurſus , ſi vigilamus , laboribus noſtris ac vigilantia rem totam confici arbitremur. Nam nec deſides jacere nos vult Deus , ac ideò nonnihil à nobis petit : nec arrogantia corrumpi , atque in nobis ipſis confidere & gloriari ; ideò totum nobis non commiſit . Ita ex utraque parte incommodo remoto , noſtræ conſuluit utilitati . Hanc ob rationem Verticem quoque Apoſtolorum labi permiſit , humiliorem ipſum faciendo ,
Luc. 7. & ad majorem charitatem perducendo : *Cui enim plus donavit , magis diligit* . Propterea ter à Chriſto poſt reſurrectionem interrogatus eſt : *Petre , amas me ?* Cordis inſpector interrogat , & vult audire , quòd ametur , & parùm eſt ſemel ; interrogat hoc propè cum tædio ipſius Petri : miratur enim à præſcio ſe toties interrogari , cùm ſemel ſufficeret reſpondere
S. Aug. ſ. 35. alias 27. ex homilis 50. etiam neſcienti : *Sed tamquam tibi diceret Dominus , Expecto , numerus legitimus impleatur : tertiò confiteatur per amorem , quia ter negaverat per timorem* .

Nimius amor ſui , nimius vitæ præſentis amor , Petrum ad negationem Chriſti impulit . Et hæc omnium benè peccatorum noſtrorum origo eſt .
S.Ber. l. de Gratia & libero arbitrio, c. 12. *Duas Apoſtoli tenemus voluntates . Unam qua voluit non mori , penitùs inculpabilem ; alteram & multùm laudabilem , qua ſibi complacebat , quòd eſſet Chriſtianus . In qua ergo culpatur ? An in eo quòd mentiri quàm mori maluit ? Hæc planè voluntas reprebenſione digna fuit , quia corporis magis , quàm animæ , voluit ſervare vitam* , Os *nempe* quod mentitur , occidit animam . *Et peccavit ergo : & non abſque conſenſu propriæ voluntatis , infirmæ quidem & miſeræ , ſed plenè liberæ . Peccavit autem , non ſpernendo , aut odiendo Chriſtum , ſed ſe nimis amando . Nec in hunc perverſum amorem ſui ,*
volun-

voluntatem metus ille ſubitus compulit , ſed eſſe convicit . Jam tunc proculdubio talis erat , ſed neſciebat , cùm ab illo quem latere non poterat , audivit : Priùs quàm gallus cantet , ter me negabis , *Illa itaque voluntaria infirmitas per concuſſum amorem nota , non orta , notum fecit , quatenus ſe , quatenus Chriſtum amaverit ; notum autem non Chriſto , ſed Petro . Nam Chriſtus & ante ſciebat quid eſſet in homine . Quatenus ergo Chriſtum diligebat , vim paſſa eſt illa voluntas , ut contra ſe loqueretur : quatenus verò ſe voluntariè proculdubio conſenſit , ut pro ſe loqueretur . Si Chriſtum non negaſſet invitus . Verùm ſi ſe ampliùs non amaſſet , non aliquatenus negaſſet .*

S.Leo ſ. 68. de paſſ. Dom. 9.

XXXV. Petrus ex infirmitate periculum negationis incurrit , ob hoc *hæſitare permiſſus , ut in Eccleſiæ Principe remedium pœnitentiæ conderetur ; & nemo auderet de ſua virtute confidere , quando mutabilitatis periculum nec beatus Petrus potuiſſet evadere* . Cadere permiſſus eſt , ut humanam in ſe expertus infirmitatem , peccantibus compati , eoſque in ſpiritu charitatis & lenitatis corripere diſceret . *Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu , quod dixerat : Priùs quàm gallus cantet , ter me negabis . Et egreſſus foras , flevit amarè* . Dominus Jeſus , qui intra Pontificale Concilium ſolo corpore tenebatur , trepidationem diſcipuli foris propoſiti divino vidit intuitu : & paventis animum mox , ut reſpexit , erexit . *Felices , Sancte Apoſtole , lachrymæ tuæ , quæ ad diluendam culpam negationis , virtutem habuere ſacri baptiſmatis . Aſſuit enim dextera Domini Jeſu Chriſti , quæ labentem te , priùs quàm dejicereris , exciperet , & firmitatem ſtandi in ipſo cadendi periculo recepiſti .*

S.Aug. l. contra Mendacium., c.6.

Et egreſſus foras , flevit amarè . *Quis ita evaneſcat , ut exiſtimet . Apoſtolum Petrum hoc habuiſſe in corde , quod in ore , quando Chriſtum negavit ? Nempè in illa negatione intus veritatem tenebat , & foris mendacium proferebat . Cur ergo lacrymis diluit quod ore negaverat , ſi ſaluti ſufficiebat , quòd corde credebat . Cur loquens in corde ſuo veritatem , tam amaro fletu punivit mendacium quod ore deprompſit ; niſi quia magnam vidit eſſe perniciem , quòd corde quidem credidit ad juſtitiam , ſed ore non eſt confeſſus ad ſalutem ?* Magna pariter Chriſtianorum pernicies , qui Chriſtum & *Deum ſe noſſe confitentur , factis autem negant .*

Ad Titum. c. 1. 16.

S.Aug. ſ. 288.

Petrus flevit , poſtquam Jeſus illum reſpexit . *Præſumptor periiſſet , niſi Redemptor reſpexiſſet* . Flevit : *Maluit enim* ipſe ſuum accuſare peccatum , ut juſtificaretur fatendo , quàm gravaretur negando . Petrus doluit & flevit , quia erravit ut homo . *Non invenio quid dixerit : invenio quòd fleverit : lachrymas ejus lego , ſatisfactionem non lego* : (Id eſt , excuſationem, ſeu defenſionem :) *ſed quod defendi non poteſt , ablui poteſt . Lavent lacrymæ delictum , quod voce pudor eſt confiteri . Et veniæ fletus conſulunt , & verecundiæ . Lachrymæ ſine horrore culpam loquuntur : lacrymæ crimen ſine offenſione verecundiæ confitentur : lacrymæ veniam non poſtulant , & merentur . Inveni cur tacuerit Petrus , ne tam cita veniæ petitio plus offenderet . Ante flendum eſt , ſic precandum . Bonæ lacrymæ , quæ lavant culpam . Denique quos Jeſus reſpicit , plorant . Negavit primò Petrus , & non flevit , quia non reſpexerat Dominus . Negavit ſecundò , non flevit , quia adhuc non reſpexerat Dominus . Negavit & tertiò , reſpexit Jeſus , & ille amariſſimè flevit . Reſpice , Domine Jeſu , ut ſciamus noſtrum deflere peccatum , lavare delictum . Flevit ergo & amariſſimè Petrus , flevit , ut lacrymis ſuum poſſet lavare delictum : & tu ſi veniam vis mereri , dilue lacrymis culpam tuam : eodem momento , eodem tempore reſpicit te Chriſtus . Si in aliquo fortaſſe labaris ; quia ſecretorum tuorum adſiſtit teſtis , reſpicit , ut recorderis,*

S. Amb. l. 10. in luc.

& fa-

& fatearis errorem. *Imitare Petrum dicentem alibi tertiò* : Domine , tu
Joa. 21. 15. ſcis quia amo te . *Itenim quia tertiò negaverat , tertiò confitetur : ſed ne-
gavit in nocte , confitetur in die* .

Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu . . . Et egreſſus foras , flevit amarè.
Ad veram converſionem tria eſſe neceſſaria , Petrus exemplo ſuo docet.
pſ. 18. 8. 1. Ut verbi Jeſu recordemur , ut legis & mandatorum Dei , ut Evangelii
pſ. 118. 11. memores ſimus . *Lex enim Dei immaculata , convertens animas . . . . In
corde meo abſcondi eloquia tua , ut non peccem tibi* . 2. Occaſiones peccati
deſerendæ . Ubi negat Petrus ? Non in monte , non in Templo , non in
ſua domo ; ſed in Prætorio Judæorum , in domo Principis Sacerdotum.
s. Amb. l. 10. in Luc. Ibi negat , ubi veritas non eſt ; ibi negat , ubi Chriſtus captus , ubi Je-
ſus ligatus eſt . Ideò egreſſus eſt foras , ut pœnitentiam inchoaret , ac fle-
tibus peccatum expiaret . Didici cavere alloquia perfidorum . Petrus inter
Judæos negavit , Salomon contubernio Gentili deceptus erravit . 3. Flenda
s. Cypr. l. de Lapſis. ſunt peccata , & amara cordis contritione eluenda . *Quàm magna deliqui-
mus , tam granditer defleamus* . *Alto vulneri diligens & longa medicina non
deſit ; pœnitentia crimine minor non ſit* . Quis ſtupris deditus , flagitiis in-
s. Ambr. En. in pſ. 118. ſ. 7. volutus , lavat per ſingulas noctes lectum ſuum ? *Neſcit flere , qui flen-
da committit : & cùm ipſe ſit lacrymabilis , non habet pœnæ lacrymas ſuæ*.

Et egreſſus foras , flevit amarè . Sequens per omnia veſtigia Chriſti Pe-
s. Aug. ſ. 285. alias 4. inter editos ex Majoris Cathuſiæ mſſ. trus conturbatur , & negat : reſpicitur & plorat ; fletus tergit , quod ti-
mor infecerat . *Non fuit illa Petri deſertio , ſed eruditio* . Amare quippè
Dominum interrogatus , in corde ſuo præſumpſerat ſe pro eo moriturum.
Viribus ſuis hoc tribuerat : *Niſi pauliſper à regente deſereretur , non ſibi
demonſtraretur* . Auſus eſt dicere , *Animam meam pro te ponam* . Animam
ſuam pro Chriſto Præſumptor ſe poſiturum eſſe jactabat , pro quo nondum
poſuerat Liberator . Denique cùm timore turbatur , ſicut Dominus prædi-
xerat ; ter negat eum , pro quo ſe promiſerat moriturum . Reſpexit illum
Dominus . At ille amarè flevit . *Amare erat recordatio negationis , ut dul-
cis eſſet gratia redemptionis* . *Niſi deſertus , non negaret : niſi reſpectus , non
fleret* . *Odit Deus præſumptores de viribus ſuis , & tumorem iſtum in eis ,
quos diligit , tamquam Medicus ſecat* . *Secando quidem infert dolorem , ſed
s. Amb. l. 5. in Hexameron. c. 25. firmat poſtea ſanitatem* . Flevit amarè . *Flevit errorem ſuum Petrus , & me-
ruit , ut aliorum aboleret errores* . Da , Domine , lacrymas Petri , nolo
lætitiam peccatoris .

C A P U T XXVII.

Senſus Litteralis.

1. M*Ane autem facto , conſilium inierunt omnes Principes Sacerdotum &
Seniores Populi adversùs Jeſum , ut eum morti traderent* . Cùm dies
illuxiſſet , Principes omnes Sacerdotum , & Senatores magni Synedrii , qui
in ædes ſuas receſſerant , diſſoluto nocturno conventu , in quo falſi teſtes
auditi fuerant adverſus Jeſum , rurſus convenerunt , & Jeſum , quem in
manibus militum reliquerant illudendum , concilio ſuo , cui nemo Senato-
rum deerat ob celebritatem cauſæ , iterùm ſiſti juſſum interrogaverunt (ut
Luc. 22. 66. & ſeqq. S. Lucas narrat) *dicentes : Si tu es Chriſtus , dic nobis* . *Et ait illis : Si
vobis dixero , non credetis mihi : ſi autem & interrogavero , non reſpondebi-
tis*

Digitized by Google

tis mihi, *neque dimittetis*. *Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei*. *Dixerunt autem omnes*: *Tu ergo es Filius Dei*? *qui ait*: *Vos dicitis*, *quia ego ſum*. *At illi dixerunt*: *Quid adhuc deſideramus teſtimonium*? *Ipſi enim audivimus de ore ejus*. Poſt iſtam igitur ſolemniorem interrogationem Jeſu in frequentiſſimo, diurnoque concilio, cùm eum in confeſſione Divinitatis ſuæ perſiſtentem, unanimi ſuffragio reum mortis pronuntiaſſent, deliberarunt, qua ratione omnium commodiſſima, faciliima, & expeditiſſima, ſententiam capitalem in ipſum exequerentur, quo mortis genere illum è medio auferrent. Quia verò expeditius illis eſſe viſum eſt, ut publico judicio affigeretur cruci: cùm illis adepta eſſet à Romanis capitalium judiciorum auctoritas, ut eorum verba apud Joannem teſtantur: *Nobis non licet interficere quemquam*: illum Pilato judicandum tradiderunt. *Et vinctum adduxerunt eum*, *& tradiderunt Pontio Pilato Præſidi*, ſeu Procuratori Judææ pro Cæſare, qui poteſtatem vitæ ac necis à Tiberio acceperat. Expetierunt autem Pilatum Sacerdotes & Senatores Judæorum executorem magis ſævitiæ, quàm arbitrum cauſæ. Offerebant enim S.Leo ſ.57.de Paſſ.Dom.8.
Jeſum duris nexibus vinctum, colaphis & alapis frequentibus cæſum, ſputis oblitum, clamoribus prædamnatum, ut inter tot præjudicia, quem omnes vellent perire, non auderet Pilatus abſolvere.

II. *Tunc videns Judas*, *qui eum tradidit*, *quòd damnatus eſſet*; *pœnitentia ductus*, *retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum*, *& Senioribus*, *dicens*: *Peccavi*, *tradens ſanguinem juſtum*. *At illi dixerunt*: *Quid ad nos*? *Tu videris*. *Et projectis argenteis in Templo*, *receſſit*: *& abiens*, *laqueo ſe ſuſpendit*. Videns Judas, quòd Jeſus Synedrii præjudicio morti deſtinatus elabi non poſſet, mœrore ac pudore peccatum conſequente cruciatus, conſcientiæ ſtimulis dilaniatus, pœnitentia ductus, ſed falſa & inutili, triginta argenteos, proditionis mercedem, reſtituit primariis Sacerdotibus & Senatoribus Judæorum, dicens: Peccavi, tradens hominem inſontem. At illi reſponderunt: Factum tuum ſolus expende: noſtra nihil intereſt. Et projectis argenteis in ea parte Templi, in qua conſidebat Synedrium, abiit, & laqueo ſe ſuſpendit. Fracto porrò laqueo, præceps corruit, vel in ſaxum aſperum, vel in ligni truncum acutum, & fiſſo ventre, inteſtina illi effuſa ſunt. Vel, ſuſpenſus ita intumuit, ut crepuerit illi venter, & viſcera ejus omnia effuſa ſint. Ita conciliatur S. Matthæus cum S. Petro. Ille deſperationis & mortis Judæ initium, hic exitum deſcribit, ſupplens Act.1.
quod Matthæi narrationi deerat.

III. *Principes autem Sacerdotum*, *acceptis argenteis*, *dixerunt*: *Non licet eos mittere in corbonam*, *quia pretium ſanguinis eſt*. Acceptis argenteis in Templum à Juda projectis, quos antea recipere noluerant, ne venditionem reſcindere viderentur, dixerunt: Non licet hanc pecuniam in Theſaurum ſacrum, ſive in Ærarium templi inferri, quia pretium eſt, quo homo venditus eſt ad cædem, & turpe lucrum templo offerri vetitum. *Deuter*. 23. 18. At apud Hebræos cultus Idolorum, ſtuprum, cædes velut paria cenſentur. Ad homicidium etiam juſtum id extendunt, ea forſan ratione, quæ 1. *Paralip*. 22. 8. exprimitur, ubi Dominus dixiſſe memoratur Davidi: *Multum ſanguinem effudiſti*: *non poteris ædificare domum nomini meo*, *tanto effuſo ſanguine coram me*. Sed eadem, imò potiori ratione, ipſi Sacerdotes qui ſanguinem effuderant, arceri debebant ab offerendis Deo ſacrificiis, quæ pecuniariis illis donis longè erant ſanctiora. Damnant itaque ſe ipſos impii Sacerdotes, cùm in venditore id facinus execrantur, cujus ipſi emptores erant.

IV. *Concilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus eſt ager ille Haceldama, hoc eſt ager ſanguinis, uſque in hodiernum diem*. Deliberatione facta, in quem uſum pecunia illa expendi poſſet, emerunt ex ea certum agrum, *figuli* nuncupatum, ſive quòd alicujus figuli proprius eſſet, ſive quòd teſtarum fragmenta in illum projicerentur, ſive quòd ejus uber omne ad figulina opera exhauſtum eſſet, ita ut nullus inde fructus ſperari poſſet. Illum autem agrum ſepulturæ peregrinorum deſtinarunt, ſive Judæorum, qui ex remotis regionibus Jeroſolymam adveniebant Religionis cauſa, ac morte occupati propriam ſepulturam non habebant: ſive, quod veriſimilius eſt, Ethnicorum, qui Jeroſolymis præſidii cauſa tunc ingenti numero habitabant, ne promiſcuè cum Judæis ſepelirentur. Pretium ſanguinis in mortuos & immundos impendi conveniens judicarunt. Propter hoc vocatus eſt ager ille à vulgo, *Ager ſanguinis*, id eſt, emptus pretio ſanguinis, ad perennem proditionis Judæ, ſcelerisque Judæorum memoriam. In Petri Oratione *Act.* 1. Judas hunc agrum acquiſiviſſe dicitur ex mercede iniquitatis, non tamquam rem ſuam, ſed tamquam æternum infamiæ monumentum. Dicebat enim populus præteriens: Hic eſt ager ille emptus ex pecunia, pro qua Judas Magiſtrum ſuum vendidit.

V. *Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per Jeremiam Prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt à filiis Iſrael: & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus*. Locus ille in Jeremiæ Prophetia non invenitur, ſed in Zacharia minorum Prophetarum undecimo; cujus ſenſum, non verba S. Matthæus expreſſit. Sic autem habet Zacharias ex perſona Chriſti: *Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam: & ſi non, quieſcite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad ſtatuarium, decorum pretium, quo appretiatus ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos; & projeci illos in domum Domini ad ſtatuarium*. Chriſtus per Prophetam mercedem petit à Judæis pro beneficiis, quibus eos affecerat. At principes Sacerdotum loco mercedis appenderunt triginta argenteos Judæ proditori, ut eis ad mortem traderetur. Projecti ſunt autem à Juda in domum Domini, id eſt, in templum, *ad ſtatuarium*, Hebraicè *figulum*, ut ſcilicet per Sacerdotes ad manus ſtatuarii, ſeu figuli eo pretio vendentis agrum ſuum, pervenirent. Hoc igitur Zachariæ vaticinium tunc impletum eſſe Sanctus Matthæus obſervat, cùm Judas triginta argenteos reſtituit Principibus Sacerdotum, & in templum projecit, ex iiſque ager figuli emptus eſt. *Et acceperunt* Principes Sacerdotum *triginta argenteos* in templum projectos, *pretium appretiati* Meſſiæ, quem tanti æſtimaverunt filii Iſrael, ad quos miſſus erat: & eos dederunt ad emendum agrum figuli, ſicut Dominus Zachariæ juſſerat.

S. Hier. in hunc loc.

Zach. 11. 12. 13.

Verùm cur *Jeremiæ* nomine citat Evangeliſta, quod apud Jeremiam non invenitur, ſed apud *Zachariam*? Id à Jeremia dictum reverà, quamvis non ſcriptum quidam reſpondent. Et certè S. Hieron. oſtenſum ſibi teſtatur à Nazarenæ ſectæ homine librum apocryphum, in quo id ſub Jeremiæ nomine extaret: Quod à Jeremia dictum erat, Zachariam uſurpaſſe, qui Jeremiæ locutiones imitari ſic amat, ut proptereà dicere ſoliti ſint Hebræi, *Jeremiæ ſpiritum in Zacharia fuiſſe*. Illud S. Matthæum citaſſe, ſub nomine Jeremiæ à quo primitùs dictum ex traditione noverat, vel ex revelatione Spiritus ſancti. Reſpondent alii Scribarum, errore irrepſiſſe in S. Matth. Textum *Jeremiam* pro *Zacharia*, cùm adſcriptum eſſet compendiariis notis,

τις , *Ζρίου* , id eſt , *Ζαχαρίου* , & ab iis oſcitantibus lectum eſſet *Ἰρίου* , id eſt,
Ἰερεμίου , Syrum Interpretem nullius Prophetæ non habere , uti nec Perſi-
cum ; ſed , *Tunc impletum eſt , quod dictum fuerat per Prophetam* . In ora Euſ. l. 10. de
marginali adſcriptum abbreviatis characteribus Prophetæ nomen , ab Excri- Demonſtr.
ptoribus falſa lectione deceptis in Textum intruſum fuiſſe , *Jeremiam* pro Eu. pag. 481.
Zacharia : Quæ conjectura & Euſebii Cæſareenſis auctoritate nititur . Sed
& nonnullos Codices Latinos ſuo tempore habuiſſe , *Quod dictum eſt per
Prophetam* , tacito *Jeremiæ* nomine S. Aug. teſtatur : quamvis hæc ei re-
ſponſio non placeat . Alii Jeremiam in volumine Prophetarum primum lo-
cum olim obtinuiſſe ex Rabbinorum traditionibus obſervant , & primum
propterea nominari Matth. 16. 14. *Alii verò Jeremiam , aut unum ex Pro-
phetis* . Matthæum ergo verba ex volumine Prophetarum citaſſe tantùm ſub
illius nomine , qui primus eo in volumine occurrebat . Simile illud Lu-
cæ 24. 44. *In Lege , Prophetis , & Pſalmis* . In Pſalmis , id eſt in Li-
bro Hagiographorum , in quo Pſalmorum liber primum locum obtinebat.

Hunc nodum aliter ſolvit S. Auguſt. Reſpondet primò , ſecretiore con- S. Aug. l. 3. de
ſilio Providentiæ Dei , qua mentes Evangeliſtarum ſunt gubernatæ , factum, conſenſu
ut *Jeremiæ* nomen pro *Zacharia* ſcriberetur . Potuiſſe fieri , ut animo Mat- Evan. cap. 7.
thæi Evangelium conſcribentis pro Zacharia *Jeremias* occurreret , ut fieri
ſolet ; quod tamen ſine ulla dubitatione emendaret ſaltem ab aliis admo-
nitus , qui illo adhuc ſuperſtite hoc legere potuerunt , niſi cogitaret me-
moriæ ſuæ , quæ Spiritu ſancto regebatur , non fruſtra occurriſſe aliud pro
alio nomen Prophetæ ; ſed quia Dominus ita ſcribi conſtituit , ut doce-
ret , ita omnes ſanctos Prophetas uno ſpiritu locutos mirabili inter ſe con-
ſenſione conſtare , ut hoc multò amplius ſit , quàm ſi omnium omnia Pro-
phetarum , uno unius hominis ore dicerentur : *Et ideo indubitanter accipi
debere , quæcumque per eos Spiritus ſanctus dixit , & ſingula eſſe omnium ,
& omnia ſingulorum* . Propter hanc Prophetarum admirabilem concordiam,
inquit Sanctus Auguſtinus , non abſurdè , imò congruentiſſimè etiam *Jere-
miæ* deputatur , quod per Zachariam dictum reperitur .

Alia S. Auguſt. reſponſio eſt , ex duobus locis Propheticis conflari hoc
teſtimonium , *Jeremiæ* , & Zachariæ . Illud autem uſitatum eſt , ut cùm ver-
ba , aut teſtimonia duorum ſunt , aut altero omiſſo alter tantùm nomine-
tur , aut totum teſtimonium , quaſi unius tantùm eſſet , ſignificetur . Prio-
ris exemplum eſt *Marci* 1. 2. & 3. ubi prior teſtimonii pars Malachiæ eſt,
poſterior Iſaiæ ; & tamen omiſſo Malachia , unus nominatur Iſaias . Po-
ſterioris , *Matth.* 21. 5. ubi teſtimoniis duorum Prophetarum connexis , di-
citur tamen *ſcriptum per Prophetam* . Quod de pretio hic dicitur , eſt ex
Zacharia ; quod de agro empto , ex Jeremia . *Eſt apud Jeremiam , quòd
emerit agrum à filio fratris ſui , & dederit ei argentum , non quidem ſub
hoc nomine pretii , quod poſitum eſt apud Zachariam , triginta argenteis ; ve-* Jerem. 32. 14.
*rumtamen agri emptio non eſt apud Zachariam . Quod autem Prophetiam de
triginta argenteis ad hoc interpretatus ſit Evangeliſta , quod modo de Domi-
no completum eſt , ut hoc eſſet pretium ejus , manifeſtum eſt ; ſed ad hoc per-
tinere etiam illud de agro empto , quod Jeremias dixit ; hinc potuit myſticè
ſignificari , ut non hìc Zachariæ nomen poneretur , qui dixit triginta argen-
teis , ſed Jeremiæ , qui dixit de agro empto ; ut lecto Evangelio , atque in-
vento nomine Jeremiæ , lecto autem Jeremia & non invento teſtimonio de tri-
ginta argenteis , invento tamen agro empto , admoneatur lector utrumque con-
ferre , & inde ſenſum enucleare Prophetiæ , quomodo pertineat ad hoc , quod
in Domino impletum eſt . Nam illud quod ſubjecit huic teſtimonio Matthæus,*

cùm ait : Quem appretiaverunt filii Iſrael , & dederunt eos in agrum figuli , ſicut conſtituit mihi Dominus , *nec apud Zachariam , nec apud Jeremiam reperitur . Unde magis ex perſona ipſius Evangeliſtæ accipiendum eſt eleganter & myſticè inſertum , quia hoc ex Domini revelatione cognoverit , ad hanc rem , quæ de Chriſti pretio facta eſt hujuſmodi pertinere Prophetiam . Liber quippè empti agri apud Jeremiam jubetur mitti in vas fictile , & tenetur hic de pretio Domini ager figuli , & hoc ad ſepulturam peregrinorum, tamquam ad permanſionem quietis eorum , qui in hoc ſæculo peregrinantes conſepeliuntur Chriſto per baptiſmum . Nam & illam emptionem agri hoc ſignificare Jeremiæ , dixit Dominus , Quia erit permanſio de captivitate liberatorum .*

VI. *Jeſus autem ſtetit ante Præſidem : & interrogavit eum Præſes , dicens : Tu es Rex Judæorum ? Dicit illi Jeſus : Tu dicis* . Jeſus ante Præſidem ſtetit in Prætorio ut reus , Judæis remanentibus foris , ut non contaminarentur . Interrogavit autem eum Pilatus , an Rex eſſet Judæorum: quia Sacerdotes & Senatores Judæi illum cum hoc elogio Pilato tradiderant , hoc crimen affectati Regni maximè valiturum exiſtimantes , ut Jeſum morti addiceret . Confer cum Lucæ 23. 2. *Cœperunt autem* (inquit) *illum accuſare , dicentes : Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram , & prohibentem tributa dare Cæſari , & dicentem ſe Chriſtum Regem eſſe* . Hinc eum interrogavit Pilatus : *Tu Rex es Judæorum ?* Tu tam vilis , tam pauper , Rex es Judæorum ? Reſpondit illi Jeſus , *Tu dicis* : Ita res habet . Rex quidem ſum ego : ſed terrenum & temporale non eſt Regnum meum . Confer cum Joannis 18. 36. *Regnum meum non eſt de hoc mundo . Si ex hoc mundo eſſet Regnum meum , miniſtri mei utique decertarent , ut non traderer Ju-*
S. Hier. *dæis : nunc autem Regnum meum non eſt hinc* . Sic reſpondit , ut & verum diceret , & ſermo ejus calumniæ non pateret . Cæterùm Regnum ſuum
Joa.18.37. ſpiritale omninò eſſe ſignificat , prædicatione veritatis inchoatum . *Ego* , inquit , *in hoc natus ſum , & ad hoc veni in mundum , ut teſtimonium perhibeam veritati : Omnis qui eſt ex veritate , audit vocem meam* .

VII. *Et cùm accuſaretur à Principibus Sacerdotum , & Senioribus , nihil reſpondit . Tunc dicit illi Pilatus : Non audis , quanta adversùm te dicunt teſtimonia ? Et non reſpondit ei ad ullum verbum , ita ut miraretur Præſes vehementer* . Cùm vidiſſent Pontifices Pilatum priori criminatione non multùm moveri , ſecundam accuſationem coram ipſo Jeſu more Romano intentarunt ; quòd nempè populum commoveret , docens per univerſam Judæam,
Luc.23.5. incipiens à Galilæa uſque Jeruſalem . Pilatus Jeſum urget , ut cauſam ſuam agat , innocentiam ſuam tueatur . Jeſus non reſpondet ei ad ullum verbum. 1. Quòd accuſationum inanitas per ſe ſatis perſpicua & explorata eſſet vel ipſi judici . 2. Quòd ſupervacuam defenſionem omnem fore Chriſtus prænoſceret , Pilato Judæorum clamoribus importunis , ac Cæſaris timori ceſſuro . 3. Quòd mortem crucis pro generis humani redemptione pati decreviſſet . *Et non reſpondit ei ad ullum verbum , ita ut miraretur Præſes vehementer* , hominem inſontem , ſapientem , eloquentem , in capitis periculo ſilere . Mirabatur ejus patientiam , fortitudinem , mortis contemptum , integritatem , modeſtiam . At ex ſilentio Jeſu nullum adversùs ejus innocentiam præjudicium fieri poterat . Nam in capitalibus cauſis , non modò tacentes , niſi certiſſimis convicti teſtimoniis damnari non poſſunt ; ſed ne confeſſio quidem perire volentium admittenda eſt.

VIII. *Per diem autem ſolemnem conſueverat Præſes populo dimittere unum vinctum , quem voluiſſent . Habebat autem tunc vinctum inſignem , qui dice-*

dicebatur Barabbas . Congregatis ergo illis , ;*dixit Pilatus : Quem vultis dimittam vobis : Barabbam , an Jeſum , qui dicitur Chriſtus ? Sciebat enim , quòd per invidiam tradidiſſent eum* . Mos invaluerat , ex Auguſti (ut probabile eſt) conceſſione , ut tempore Feſti Paſchalis populo Judaico vinctum unum , ſeu reum mortis , Præſes dimitteret , quemcumque poſtulaſſent . Sic Imperatores Chriſtiani Valentinianus , Theodoſius , & Arcadius , generali Lege judicibus mandarunt , ut primo die Paſchali omnium in carcere clauſorum , niſi ob certa crimina , quæ Lex excipit , vincula diſſolverentur . Habebat autem tunc vinctum ſceleribus *inſignem* , *latronem* , ut ex S. Joanne conſtat , ex iis ſcilicet qui publicas vias obſident ; ſeditionis inſuper & homicidii in civitate perpetrati reum , ut S. Lucas refert , nomine *Barabbam* . Congregatis ergo Sacerdotibus & Senatoribus Synedrii , adſtante populo , Pilatus præveniens poſtulationem populi , & liberandi Jeſum , cujus innocentiam perſpectam habebat , occaſionem quærens , dixit . *Quem vultis dimittam vobis : Barabbam , an Jeſum , qui dicitur Chriſtus ?* Sceleratum , an inſontem ? Seditioſum , an pacificum ? ¡Latronem , an benefactorem veſtrum ? Homicidam , an ægrorum veſtrorum curatorem , mortuorum ſuſcitatorem ? Hominem famoſum , an Jeſum , qui à multis creditur Meſſias vobis promiſſus ? Chriſtum non multis opponit Præſes , ſed uni , eique homicidæ , ſeditioſo , latroni publico, omnibus odioſo , ceu communi civitatis hoſti , ut ſic Chriſtum eligere ferè cogerentur . Sciebat enim Pilatus , tum ex fama , tum ex modeſtia Jeſu , tum quòd nulla in eum crimina probarentur , quod per invidiam eum tradidiſſent Principes Sacerdotum , & Senatores , Phariſæi , Legiſperiti . Invidiam non diſſimulabant , qui dixerant nuper : *Quid facimus , quia hic homo multa ſigna facit ? Si dimittimus eum ſic , omnes credent in eum . . . . . Videtis , quia nihil proficimus ? ecce mundus totus poſt eum abiit* .

Joa. 11. 47.48.

IX. *Sedente autem illo pro Tribunali , miſit ad eum uxor ejus , dicens : Nihil tibi , & Juſto illi : multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum* . Non de ultima cognitione hic agitur , qua Chriſtus cruce damnatus eſt poſt flagellationem ; ſed de alia priore : Aliquoties enim Pilatus ſedit in Tribunali , pro more judicum , ad examen cauſæ . Cùm igitur in Tribunali ſederet , internuncium ad eum miſit uxor ejus , dicens : Nihil agas adverſùs Juſtum illum ; liberum illum dimitte : multos enim terrores & angores paſſa ſum hodie mane in ſomnis propter eum . A Deo ſcilicet patefacta illi fuerat per ſomnium Jeſu innocentia , fortè & mala quæ Pilatum , Urbemque ex injuſta damnatione manebant . Uxori autem hoc ſomnium immiſſum eſt , non Pilato , ſive quia illa minùs indigna erat , ſive quia Pilatus illud non declaraſſet , vel ipſi creditum non fuiſſet . Mulier igitur videt , ut manifeſtum fiat ; nec ſolùm videt , ſed patitur multa , ut judicem à ſententia ferenda paululùm cohiberent tener erga uxorem affectus & compaſſio .

S. Jo. Chryſ. Hom. 86. in Matth.

X. *Principes autem Sacerdotum & Seniores perſuaſerunt populis* , per emiſſarios ſuos huc illuc diſcurrentes & inſuſurrantes , *ut peterent Barabbam* dimitti ; *Jeſum verò perderent* , ſeu ad mortem depoſcerent . *Reſpondens autem Præſes , ait illis : Quem vultis vobis de duobus dimitti ? At illi dixerunt , Barabbam* . Uxoris denuntiatione territus Præſes , aut magis inflexus , vehementiori cum ſtudio inſtat & urget , ut Chriſtus liberetur , illumque cum Barabba proponit . Ignominioſiſſima certè comparatio , ſed longè iniquor & ignominioſior poſtulatio Judæorum , Barabbam Jeſu præponentium . Criminis hujus atrocitatem illis exprobat Sanctus Petrus , *Act.* 3.

14. *Vos*

14. *Vos autem ſanctum & juſtum negaſtis , & petiſtis virum homicidam donari vobis : Auctorem verò vitæ interfeciſtis* . Petitionis iniquæ ac inſolentis pertinacia attonitus Pilatus , iterùm inſtat : *Quid igitur faciam de Jeſu , qui dicitur Chriſtus ?* Sic autem urgebat , *volens dimittere Jeſum* , ut S. Lucas
Luc.23.26. obſervat . *Dicunt omnes* , & Principes Sacerdotum , & populus , etiam qui *Hoſanna* paulò ante acclamaverant : *Crucifigatur* , ut ſeditioſus , & læſæ Majeſtatis reus . Ad ſupplicium ignominioſiſſimum & acerbiſſimum Chriſtum depoſcunt innocentem & ſanctum . *Ait illis Præſes : Quid enim mali fecit ?* Non faciam : Quid enim mali commiſit ? Stupenda pertinacia veſtra eſt , qui inſontem ad ſupplicium omnium maximè infame & atrox depoſcitis . *At illi magis clamabant , dicentes : Crucifigatur* . Quem calumniis , & falſis teſtimoniis opprimere non poterant , inſanis ac tumultuariis vociferationibus ad crucem depoſcunt ; ut quem omnes vellent perire , non auderet Pilatus abſolvere . *Videns autem Pilatus , quia nihil proficeret* , ac fruſtra tentaſſet liberationem Jeſu ; *ſed magis tumultus fieret* , Judæis clamantibus , *Nos Legem habemus , & ſecundum Legem debet mori , quia Filium*
Joa.19. *Dei ſe fecit* , ut refert S. Joannes ; politicus Præſes ſeditionem popularem metuens , fortè & defectionem à Romanis , hoc periculum innocentis damnatione redimere voluit , & populo gratificari decrevit . Poſtquam igitur Jeſum flagellari juſſit , ſpinis coronari permiſit , populo produxit ad commiſerationem eorum excitandam , obſtinatos eorum animos in morte ipſius urgenda cognoſcens ex ſeditioſis clamoribus ; *accepta aqua , lavit manus*
Deut. 25. Pſ.26. 6. *coram populo* , ad conteſtationem innocentiæ ſuæ hac in cauſa , ſeu ex more Judæorum , quos inter verſabatur , ſeu ex aliarum gentium ſolemni ritu ; *dicens : Innocens ego ſum à ſanguine Juſti hujus : vos videretis* . Non mihi , ſed vobis juſti cædes imputabitur , qui hanc à me violentis ac pertinacibus ſuffragiis & clamoribus extorquetis . Ad hoc attendite . *Et reſpondens univerſus populus , dixit : Sanguis ejus ſuper nos , & ſuper filios noſtros* . Populus univerſus , qui magno numero Jeroſolyma confluxerat Paſchalis ſolemnitatis cauſa , & hic aderat , ut cauſam J E S U audiret , ſe filioſque devovit & obſtrinxit vindictæ divinæ pro illius cæde . Sanguis ejus , inquiunt , id eſt , pœna , ſi quæ propter ſanguinem ejus effuſum à D E O irroganda eſt , ſuper nos , & poſteros noſtros veniat . Ne ſolicitus ſis , Præſes ; culpam in nos ſuſcipimus , à nobis luendam . *Perſeverat uſque in*
S. Hier. *præſentem diem hæc imprecatio ſuper Judæos , & Sanguis DOMINI non auſertur ab eis* .

XI. *Tunc dimiſit illis Barabbam : Jeſum autem flagellatum tradidit eis , ut crucifigeretur* . Violentis ac pertinacibus populi votis , ac impotenti voci-
Joa. 19.13. ferationi clamantium ; *Si hunc dimittis , non es amicus Cæſaris , omnis enim qui ſe Regem facit , contradicit Cæſari* , ut S. Joannes refert , ceſſit tandem Pilatus , & Barabbam illis dimiſit , prout flagitabant : Jeſum autem Mili-
S.Leo. ſ.57. de Paſſ. Do.8. tibus Romanis tradidit crucifigendum , petitioni & clamoribus Judæorum annuens . *Exceſſit quidem Pilati culpam facinus Judæorum , qui illum nomine Cæſaris territum , & invidioſis vocibus increpatum , ad effectum ſui ſceleris impulerunt : ſed nec ipſe evaſit reatum , qui cooperatus ſeditioſis , reliquit judicium proprium , & in crimen tranſivit alienum . . . . . Non purgant contaminatum animum manus lotæ , nec in aſperſis aqua digitis expiatur , quod famulante impia mente committitur* . Jeſum autem crucifigendum tradidit Pilatus , poſtquam eum flagellari juſſiſſet . Quamvis porrò flagellationem crucifixioni præmittere moris eſſet , non eo tamen animo Jeſum flagellari juſſerat Pilatus , ut crucifigeretur ; ſed potiùs , ut Judæorum animos hoc tor-

mento

mento mitigaret. Nam & poſt flagellationem ipſum à crucis ſupplicio liberare conatus eſt; & quo animo eum flagellis addiceret, ſignificaverat his verbis: *Nullam cauſam inveni in homine iſto ex his, in quibus eum accuſatis .... Emendatum ergo illum dimittam .... Nullam cauſam mortis invenio in eo: corripiam ergo illum, & dimittam*. Quæſtionis in modum ſæpè inflicta flagellatio, aliàs ſupplicii cauſa. Aliud virgis, aliud flagellis verberari, ut patet etiam ex 2. ad Corinthios 11. 24. 25. *A Judæis quinquies quadragenas, una minùs, accepi. Ter virgis cæſus ſum*. Flagellis verberari, ignominioſius & atrocius erat, quàm virgis cædi. Alligatus columnæ Jeſus, quæ cruore illius infecta, etiamnum Romæ in Templo Sanctæ Praxedis videtur, à Romanis militibus flagellis diriſſimè cæſus eſt, iſtuum numero, quem Lex Moſaica Judæis excedere vetuit, quadraginta uno minus, non obſervato. Viliores dumtaxat & tenuioris conditionis perſonas flagellis cædi, Romanæ Leges permittunt; *honeſtiores* hoc ſupplicio affici vetant. *D. Tit. De Pœnis*. Ignominioſum ergo flagellationis ſupplicium, ſervis, ignavis & contumacibus, deſertoribus, & latronibus infligi ſolitum. Notum illud Ciceronis in Verrem: *Facinus eſt vincire civem Romanum, ſcelus verberare, propè parricidium necare: quid dicam in crucem tollere? verbo ſatis digno res tam nefaria exprimi nullatenùs poteſt*. Flagellationis Chriſti acerbitas prædicta eſt à Prophetis. Pſalm. 21. *Dinumeraverunt omnia oſſa mea*. Pſalm. 34. 15. *Et adversùm me lætati ſunt, & convenerunt: congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi*. Pſalm. 128. 3. *Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores*. Iſaiæ 50. 6. *Corpus meum dedi percutientibus, &c.* Iſaiæ 53. 3. & ſeq. *Deſpectum & noviſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, unde nec reputàvimus eum. Verè languores noſtros ipſe tulit & dolores noſtros ipſe portavit: & nos putavimus eum quaſi leproſum, & percuſſum à Deo, & humiliatum, ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus*.

Luc. 23. 16. 22. Act. 22. 24. L. Nullam, C. Tit. Ex quibus cauſis infamia irrogetur. S. Joa. Chryſ. Orat. 13. de Statuis. S. Hier. ep. 27.

A nonnullis in dubium revocatur, utrum Pilatus permiſerit dumtaxat Judæis Jeſum, an more judicis damnaverit. Prolatam à Pilato ſententiam negant, Lactantii auctoritate fulti Libro quarto Inſtitutionum, cap. 8. & S. Joannis Chryſoſt. Oratione ſecunda de Eleemoſyna. Sed contrarium multa evincunt. 1. Locus Tribunalis, in quem proceſſit Pilatus, & in quo *adjudicavit fieri petitionem illorum*, id eſt, Jeſum crucifigi, prout illi violentis ac pertinacibus ſuffragiis flagitabant, ut loquitur S. Cyprianus lib. adversùs Demetrianum. 2. Quòd per ſolos milites Romanos exactum ſupplicium; ipſa pœna propria Romani juris; nam crux Judæis Legibus ignota: titulus crucis à Pilato dictatus: corpus ab eo poſtulatum, aliæque circumſtantiæ. 3. Quòd jam ante, cùm Pilatus dixiſſet: *Accipite eum vos, & ſecundùm Legem veſtram judicate eum*, Judæi reſponderunt, ſibi judiciorum capitalium ademptam poteſtatem: *Nobis non licet interficere quemquam*: & omnes inſecuti clamores non aliò tendebant, quam ut Pilatus ſua voce lataque ſententia Jeſum damnaret. Atque hoc eſt, in quo populo furenti contra jus & æquum, & proprium mentis ſuæ judicium, ignavè gratificatus eſt. 4. Chriſtus de ſe ipſo dicit: *Tradetur Gentibus ad crucifigendum*. 5. Catholicorum & Quartodecimanorum provocatio ad Acta Pilati, oſtendit rem judicii ſpecie geſtam. 6. Tacitus Romanus Hiſtoricus id confirmat: *Auctor*, inquit, *nominis ejus Chriſtus, qui Tiberio Imperitante per Procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat*.

Luc. 23. 24.

XII. *Tunc*

XII. *Tunc Milites Præſidis ſuſcipientes Jeſum in Prætorium, congregaverunt ad eum univerſam cohortem: & exeuntes eum, clamydem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genuflexo ante eum, illudebant ei, dicen-*
Joa. 19. 22. *tes: Ave Rex Judæorum. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, &*
Marci 15. 16. *percutiebant caput ejus*. Tunc milites Romani, Pilati Præſidis lictores, quatuor numero, duxerunt eum *in atrium Prætorii*: & congregata univerſa cohorte ſua, ut communi petulantia Jeſu inſultarent, Regiæque illius illuderent dignitati, exuerunt eum veſtibus propriis, quibus eum poſt flagellationem toto corpore vulneratum & ſanguine ſuo perfuſum iterùm induerant: & clamydem coccineam, quæ purpuræ colorem referebat, detritum ſcilicet aliquod militis pallium, regalis inſtar paludamenti, illi aptaverunt. Et ſpinis è rhamno acceptis, qui locis illis frequens, coronam ex illis plectentes, impoſuerunt eam ſuper caput ejus, diadematis inſtar regii,
Tert. lib. de Corona, c.14. in ludibrium ſimul ac ſupplicium. *Certè præter figuram, contumelia in promptu eſt, & turpitudo, & dedecoratio, & his implexa ſævitia, quæ tunc Domini tempora & fœdaverunt & lancinaverunt*. Et arundinem in dextera ejus poſuerunt, loco ſceptri. Et genuflexo, ſpecie adorationis, illudebant ei ceu ludrico Regi, dicentes: *Ave Rex Judæorum*; affectationem Regni ſimulatæ ſalutationis ludibrio illi exprobrantes. Sputa & verbera addiderunt tributi loco: *Et expuentes in eum, acceperunt arundinem*, quam manu geſtabat, & *percutiebant caput ejus*, tamquam morionis, ſpinas altiùs in caput illius ſacroſanctum adigentes. Crudelis hæc ſcena, ſpineæque coronæ impoſitio, illuſio, contumeliæ, permittente Pilato, non jubente, facta ſunt. Unde Tertullianus coronationem illam Jeſu vocat *Romanorum Militum commentum*. Agrippam Regem Judæorum poſtea ſimili ferè modo ab Alexandrinis illuſum in perſona morionis cujuſdam, cui nomen *Carabæ*, teſtis eſt *Philo Hebræus*, lib. in *Flaccum*: Quod in vindictam illuſionis Chriſti factum, piè credi poteſt. *Stragulo*, inquit, *quale in terra ſternitur, corpus ejus cæterum pro chlamyde obvelant; papyrum extenſam vice diadematis capiti ejus imponunt; pro ſceptro fragmentum papyri indigenæ humi porrectum quis videns ei tradidit. Poſtquam verò tamquam in theatricis mimis inſignia Regni accepit, & in Regem ornatus eſt, acceſſere poſtea alii quidam, ut ſalutaturi. Poſt hæc circumſtante multitudine vox ſonuit ridicula, Marin vocantium: ſic ajunt à Syris dominum appellari*. Sed hæc Agrippæ in aliena perſona, morionis ſcilicet illum velut in ſcena repræſentantis, illata ſunt ludibria; Chriſto in propria perſona: Agrippæ homini mero; Chriſto homini Deo: Agrippæ Regi Judæorum à Tiberio creato; Chriſto Regi non Judæorum dumtaxat, ſed omnium gentium nato, cœli terræque Domino: Agrippæ ſine tormento; Chriſto cum acerbiſſimis punctionibus ſpinarum ſacram ejus cervicem & tempora configentium, cum verberibus, alapis, & ſputis.

XIII. *Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum*
Jo.19. *veſtimentis ejus, & duxerunt eum ut crucifigerent*. Multa prætermittit S. Matthæus quæ ex S. Joanne ſupplenda ſunt. In iſto ſcilicet ludicri Regis habitu Judæis eſt oſtenſus, iterùm examinatus, rurſum productus foras, tandemque illis traditus, ut crucifigeretur. Traditus autem eſt militibus per quos exigebatur ſupplicium à Magiſtratibus Romanis, etiam extra ca-
Heb. 13. 11. 12.13. ſtra. Unde Tertullianus Chriſtiano militiam diſuadens: *Et vincula*, inquit, *& crucem, & ſupplicia adminiſtrabit, nec ſuarum ultor injuriarum?* Quatuor igitur milites Jeſum chlamyde coccinea exuerunt, & propriis indutum veſtimen-

Digitized by Google

ſtimentis eduxerunt extra civitatem, ut crucifigerent. Qua de re Apoſtolus ad Hebræos ſcribit: *Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in ſancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra. Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes.*

XIV. *Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: Joan. 19. 17.*
hunc angariaverunt, ut tolleret crucem ejus. Jeſum è Prætorio eductum crucem ſuam per Urbem tuliſſe, conſtat ex S. Joanne: *Et bajulans ſibi crucem*, inquit, *exivit in eum qui dicitur Calvariæ locus*: Idque more Romano, quo qui cruci affigendus erat, crucem priùs per urbem portabat: Unde nomen *furcifer*, proverbiale evaſit. Sed in ipſo portæ civitatis egreſſu, obvium habuerunt hominem Cyrenæum, ex Lybiæ ſcilicet Pentapoli Cyrenaica oriundum, cujus mentio fit *Act.* 2. 11. & 6. 9. Marc. 15. 21.
Judæum, an Gentilem, incertum, *venientem de villa*, *Patrem Alexandri & Rufi*, ut S. Marcus obſervat. Hunc milites coegerunt, ut tolleret crucem Jeſu, ut viam citiùs conficerent, tum quia vires Jeſu erant exhauſtæ. Crucem totam, non partem ejus, Simonem tuliſſe extra urbem, uſque ad montem Calvariæ, ſicut totam Jeſus per urbem tulerat, ſignificat S. Lucas his verbis: *Et impoſuerunt illi crucem portare poſt Jeſum*: Lucæ 23. 26.
& S. Auguſtinus confirmat. Iſaac ligna ſacrificii ſui portans in montem, s. Aug. l. 3. de
typus Chriſti fuit, crucem in qua immolandus erat in Calvariæ monte, conſenſu Evang. c. 10.
bajulantis.

XV. *Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus.* Orig. in Mat.
Golgotha dicitur euphoniæ cauſa pro *Golgotha*, quòd Syriacè ſignificat *Cal-* s. Amb. l. 10.
variam. Sic appellatus mons eſt, quòd ibi decollari homines ſolerent. Ve- in Luc.
terum Patrum nonnulli ita vocatum volunt, quòd ibi Adam generis hu- s. Epiph. Hæreſi 46.
mani caput ſepultus eſſet; ut ſcilicet ibi mortem Chriſtus pateretur, ubi radix mortis requieſceret, ac Redemptoris ſanguis rigaret cineres primi peccatoris. Hanc ſententiam refellit S. Hieronymus: *Audivi*, inquit, *quemdam expoſuiſſe Calvariæ locum, in quo ſepultus eſt Adam: & ideo ſic ap-* s. Hieron. in hunc loc.
pellatum eſſe, quia ibi antiqui hominis ſit conditum caput; & hoc eſſe quod Apoſtolus dicat, Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit Epheſ. 5.
te Chriſtus. *Favorabilis interpretatio, & mulcens aurem populi, nec tamen vera. Extra urbem enim & foras portam loca ſunt, in quibus truncantur capita damnatorum, & Calvariæ, id eſt, decollatorum ſumpſere nomen. Propterea autem ibi crucifixus eſt Dominus, ut ubi prius erat area damnatorum, ibi erigerentur vexilla Martyrii. Et quo modo pro nobis maledictum crucis factus eſt, & flagellatus eſt, & crucifixus: ſic pro omnium ſalute quaſi noxius inter noxios crucifigeretur. Sin autem quiſpiam contendere voluerit, ideo ibi Dominum crucifixum, ut ſanguis ipſius ſuper Adæ tumulum diſtillaret; interrogemus eum, quare & latrones in eodem loco crucifixi ſint? Ex quo apparet, Calvariam non ſepulcrum primi hominis, ſed locum ſignificare decollatorum: ut ubi abundavit peccatum, ſuperabundet gratia. Adam verò ſepultum juxta Hebron & Arbee, in Jeſu filii Nave Volumine* Joſue 14.
legimus.

XVI. *Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere.* Vinum thure, aut myrrha conditum recepto more dabatur ad ſupplicium damnatis, & jam morituris, ut eo exhilarati, mortem minùs conſiderarent, & faciliùs tolerarent. Moris hujus teſtes ſunt Rabbinici Libri, fundamentum habetur *Proverb.* 31. 6. ubi Salomon ait: *Date ſice-*

ram mærentibus, *&* *vinum his qui amaro ſunt animo*: *bibant & obliviſcantur egeſtatis ſuæ*, *& doloris ſui non recordentur ampliùs*. Ex more itaque milites Chriſto dederunt *Vinum myrrhatum*, ut S. Marcus narrat; ſed cor-
Marci 15. 25. ruptum, acidum, & *felle mixtum* ut ejus amaritudine palatum & guſtum
pſ. 68. 22. Jeſu affligerent & cruciarent. Sic impleta Prophetia eſt: *Dederunt in eſcam*
1. Hieron. in hunc loc. *meam fel*, *& in ſiti mea potaverunt me aceto*. Sed cùm guſtaſſet, noluit bibere, ut oſtenderet, ſe placidè mori, & ad ferendos dolores medicamento non egere: vel pro nobis mortis amaritudinem guſtare, ſed tertia die ſurrecturum.

XVII. *Poſtquam autem crucifixerunt eum*, *diviſerunt veſtimenta ejus*, *ſortem mittentes*, *ut impleretur*, *quod dictum eſt per Prophetam*, *dicentem*:
Pſ. 21. 19. *Diviſerunt ſibi veſtimenta mea*, *&* *ſuper veſtem meam miſerunt ſortem*. Poſtquam crucifixerunt eum, non funibus, ſed clavis manus ejus, & pedes
Joa. 19. 24. Marci 15. 25. configentes cruci: tribus dumtaxat, an pluribus, incertum: milites veſtimenta ejus partiti ſunt, dum in cruce nudus penderet: ſortem mittentes, non ſolùm ſuper tunicam inconſutilem, quam non diviſerunt, ſed alea addixerunt victori; ſed etiam ſuper veſtes illas diviſas, quis quid tolleret. *Ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam*, *dicentem*: *Diviſerunt ſibi veſtimenta mea*, *&c.* Hæc verba ex S. Joanne adjecta hoc loco Viris Eruditis videntur, cùm non extent in Græcis optimæ notæ Codicibus, nec in pleriſque Latinis, nec in Verſione Syriaca, nec legerit Origenes. Retinenda ſunt tamen, cùm in Vulgata Verſione, quæ uſu Eccleſiæ conſecrata eſt & auctoritate firmata, reperiantur: cui auctoritati & uſui prevalere non debent Eruditorum conjecturæ. Evangelica] certè verba ſunt, à Spiritu ſancto inſpirata S. Joa. quamvis à S. Matthæo prætermiſſa eſſent.

XVIII. *Et ſedentes ſervabant eum*. Centurio & milites ejus Jeſum in Cruce pendentem ſervabant more Romano, donec ſententia executioni mandata eſſet, morſque ſecuta; ne qui fortè amicorum vivum de cruce deponerent & efferrent.

XIX. *Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam*: *Hic eſt JESUS Rex Judæorum*. Sive *JESUS Nazarenus Rex Judæorum*, ut habetur apud S. Joannem. Brevibus verbis cauſa ſupplicii indicari ſolebat, ſcripto, aut præconis voce. Milites igitur titulum, ſeu cauſam ſupplicii à Pilato ſcriptam, ſeu dictatam, in ſumma cruce, vel in tabella ei affixa poſuerunt. Matthæus, Marcus, & Lucas inſcriptionis ſenſum retulerunt: Joannes verba ipſa deſcripſit. *Jeſus*, proprium nomen. *Nazarenus*, patria, qua vulgo notus erat. *Rex Judæorum*, cauſa ſupplicii. Tribus linguis ſcriptum titulum S. Joannes obſervat: Hebraica, ob locum in quo ſupplicium ſumebatur; Græca, ob maximam turbam Helleniſtarum, ſive Judæorum in Græcia diſperſorum, & Græco idiomate loquentium, quæ ad Paſcha convenerat; Latina, ob Imperii Majeſtatem.

XX. *Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones*: *unus à dextris*, *&* *unus à ſiniſtris*. Quòd factum & Dei conſilio, ut illud Prophetæ vaticinium im-
Iſa. 53. 12. pleretur: *Et cum ſceleratis reputatus eſt*: & conſilio Pilati, ut velamentum iniquitati ſuæ obtenderet, ne dum innocentem occideret ſceleratis parcere videretur; & ut Jeſus in medio duorum maleficorum crucifixus, maleficorum princeps haberetur: conſilio denique Judæorum, ut mors ejus ignominioſior eſſet. Atque de Chriſto in medio duorum latronum crucifixo, hæc
1. Hie. in c. 3. Habachuc. verba Habacuch Prophetæ c. 3. v. 2. *In medio duorum animalium cognoſceris*,
1. Aug. l. 18. ſecundum Verſionem 70. interpretum (aliter enim habet Vulgata Verſio Latina)

tina) SS. Hieronymus & Auguſt. ſunt interpretati , quamquam & alias ex- de Civ. Dei, c. 32.
plicationes adjunxerint . Bonum Latronem ad dextram Chriſti crucifixum ,
malum ad ſiniſtram , S. Hilarius ſcripſit ; idque præſumi poteſt , non certò
probari .

XXI. *Prætereuntes autem blaſphemabant eum , moventes capita ſua , & di-* S. Hil. c. 33. in Matth.
cebant : Vah qui deſtruis Templum Dei , & in triduo illud reædificas : ſalva
temetipſum : Si Filius Dei es , deſcende de cruce . Similiter & Principes Sa-
cerdotum illudentes cum Scribis & Senioribus , dicebant : Alios ſalvos fecit ,
ſeipſum non poteſt ſalvum facere : ſi Rex Iſrael eſt , deſcendat nunc de cru-
ce , & credimus ei : confidit in Deo : liberet nunc , ſi vult eum : dixit
enim : Quia Filius Dei ſum . Id ipſum autem & Latrones , qui crucifixi erant
cum eo , improperabant ei . Judæorum via publica prætereuntium , ſive circa
Crucem circumcurſantium ſpectaculi cauſa , vulgus blaſphemiis Divinitatem
Chriſti Jeſu laceſſebat : & moventes capiſa ſua in ſignum contemptus , ir-
riſionis , & inſultationis , quod à Propheta prædictum ; dicebant : Tu qui Pſ. 21. 8.
gloriabaris te deſtructurum Templum Dei , in triduo illud inſtauraturum :
ſalva temetipſum , ſi adeò potens es . Si Filius Dei es , ut palam docui- Pſ. 108. 25.
ſti , & in judicio confeſſus es , deſcende de Cruce : Næ te egregium Tem-
pli inſtauratorem , qui nec temetipſum à ſupplicio liberare vales . Simili-
ter & Principes Sacerdotum , dignitatis & miniſterii ſui obliti (cùm nec
eos ſuppliciis intereſſe , multò minus morientibus inſultare deceret) cum
Scribis & Senioribus illudentes ei , dicebant : Si verè alios ſalvos feciſſet ,
veris miraculis , Dei virtute editis : non autem ut impoſtor & Magus ope
Beelzebub dæmoniorum principis operatus hominum oculis illuſiſſet , aut
præſtigiis inſolita & admirabilia opera edidiſſet , ſe ipſum certè nunc ſal-
vum faceret : Si Rex Iſrael eſt , ſi Meſſias & Chriſtus à Deo promiſſus ,
qualis credi voluit ; deſcendat nunc de Cruce , & fidem ei habebimus . Fi-
duciam in Deo , Patre , ut jactat , ſuo , habere ſe , ad oſtentationem dixit :
liberet nunc eum Deus , ſi illum ut Filium ſuum agnoſcit ac diligit . Dixit
enim ſe Filium Dei eſſe : Impoſſibile autem eſt , ut Deus Filium ſuum de-
relinquat , qui neminem in ſe ſperantem deſerit . Confer cum Pſalm. 21.
7. 8. 9. *Ego autem ſum vermis & non homo , opprobrium hominum , & abje-*
ctio plebis . Omnes videntes me , deriſerunt me : locuti ſunt labiis , & move-
runt caput . Speravit in Domino , eripiat eum : ſalvum faciat eum , quoniam
vult eum . Et cum Sapientiæ 2. 12. *Circumveniamus juſtum , quoniam inutilis*
eſt nobis , & contrarius eſt operibus noſtris , & improperat nobis peccata
Legis , & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ . Promittit ſe ſcientiam
Dei habere , & Filium Dei ſe nominat . . . . . Gravis eſt nobis etiam ad vi-
dendum , quoniam diſſimilis eſt aliis vita illius , & immutatæ ſunt viæ ejus .
Tamquam nugaces æſtimati ſumus ab illo , & abſtinet ſe à viis noſtris tam-
quam ab immunditiis , & præfert noviſſima juſtorum , & gloriatur patrem ſe
habere Deum . Videamus ergo ſi ſermones illius veri ſunt , & tentemus quæ
ventura ſunt illi , & ſciemus quæ erunt noviſſima illius . Si enim eſt verus Fi-
lius Dei ſuſcipiet illum , & liberabit eum de manibus contrariorum . Contume-
lia & tormento interrogemus eum , ut ſciamus reverentiam ejus , & probemus
patientiam illius . Morte turpiſſima condemnemus eum .

Idipſum autem , inquit Evangeliſta noſter , *& latrones qui crucifixi erant*
cum eo , improperabant ei : nempè , *Si tu es Chriſtus , ſalvum fac temetipſum*
& nos ; ut Sanctus Lucas exprimit . Latrones improperaſſe Jeſu , eumque
convitiis affeciſſe , ſcribunt Matthæus & Marcus : ſed enallage numeri ſive
ſyllepſis eſt , qua unus è multis plurali numero ſignificatur , cujus figuræ &

Digitized by Google

alia ſunt in Scripturis exempla. Sic autem intelligendam Matthæi & Marci
locutionem, ex S. Luca conſtat, qui blaſphemias & convitia uni tantum la-
Luc. 23. 39. & ſeqq. tronum tribuit, & hunc à ſocio reprehenſum commemorat. *Unus autem*,
inquit, *de his qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum, dicens: Si tu
es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos. Reſpondens autem alter, incre-
pabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es? Et
S. Aug. l. 3. de conſenſu Evang. c. 15. nos quidem juſtè; nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali geſſit.* Sic
ſacros Evangeliſtas conciliat Sanctus Auguſtinus. Origenes, Cyrillus Jero-
Orig. tr. 35. in Matth. ſolym. Sanctus Hilarius, Sanctus Chryſoſtomus, utrumque latronem initio
Cyril. Jeroſ. Catech. 13. blaſphemaſſe & convitiatum fuiſſe Jeſu cenſent; alterum deinde incruenti-
bus tenebris, terra commota, ſaxiſque diſruptis, Chriſtique patientia &
S. Joa. Chr. h. 88. in Matth. manſuetudine attentiùs conſideratis, converſum, & ex latrone confeſſorem
Chriſti factum, ſocium increpuiſſe. Utramque expoſitionem amplectuntur
S. Hil. c. 33. in S. Matth. SS. Ambroſius & Hieronymus.

S. Hieron. in hunc locum. XXII. *A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram,
S. Aug. l. 2. de conſenſu Ev. c. 15. uſque ad horam nonam*. A media die, qua circiter hora crucifixus eſt Je-
ſus, ſecundùm S. Joannem, *Hora quaſi ſexta*, ſeu *Hora tertia*, ut ait
S. Marcus, ſecundo ſcilicet diei trihorio ad exitum vergente; tenebræ
factæ ſunt, non ſolùm in Judæa, ſed ſuper univerſam terram, ſole ſci-
licet obſcurato, ut docet S. Lucas, non interpoſita Luna, ut quæ tum
plena eſſet, neque nube obducta, ſed modo admirabili, hominibus igno-
to, ſupernaturali. Stupendi illius Solis deliquii meminit Phlegon Hadria-
ni Imperatoris libertus l. 13. Olympiadum: *Quarto anno*, inquit, *Olym-
piadis ducenteſimæ ſecundæ factum eſt deliquium Solis omnibus cognitis majus,
& nox facta eſt hora diei ſexta, ita ut & ſtellæ in cælo conſpicerentur:
præterea terræ motus per Bithyniam magnam partem Nicææ urbis evertit.*
Terræ motus locum nominat, tenebrarum non nominat, & cum majores
ante viſis memorat, ita ut meridie velut nox eſſet, ſatis demonſtrat, non
per Judæam ſolùm, ſed per univerſam terram fuiſſe. Thallum quoque
Gentilem ſcriptorem lib. 3. Hiſtoriarum, hujus deliquii meminiſſe, teſtis
Tert. in Apo. c. 21. eſt Julius Africanus. Meminit & Tertullianus, & illud ſubductæ diei, cùm
meridies eſſet, miraculum in Archivis Romanis conſignatum notat. *Tamen*,
inquit, ſuffixus, *multa mortis illius oſtendit inſignia. Nam ſpiritum cum
verbo ſpontè dimiſit, prævento carnificis officio. Eodem momento dies, medium
orbem ſignante ſole, ſubducta eſt. Deliquium utique putaverunt, qui id quo-
que ſuper Chriſto prædicatum non ſcierunt. Et tamen eum mundi caſum re-
S. Hieron. in hunc loc. latum in Archivis veſtris habetis.* Duravit autem ecclipſis illa prodigialis
per tres horas, à ſexta hora ſcilicet uſque ad horam nonam, id eſt, à
meridie uſque ad tertiam pomeridianam: cum naturales ecclipſes breviſſimo
durent tempore, quoad Luna Solem tranſeat. Ad hanc ſolis in meridie
Amos 8. 9. 10. admirabilem & terribilem defectionem pertinet illud Amos vaticinium: *Et
erit in die illa, dicit Dominus Deus: Occidet ſol in meridie, & tenebre-
ſcere faciam terram in die luminis . . . & ponam eam quaſi luctum unige-
S. Hier. l. 3. in Amos, ad hunc loc. niti, & noviſſima ejus quaſi diem amarum*. Quem locum Sanctus Hieron.
ita commentatur: *Poſſumus hunc locum & in Domini intelligere paſſione, quan-
do ſol hora ſexta retraxit radios ſuos, & pendentem in cruce Dominum ſuum
ſpectare non auſus eſt: quando tenebris cuncta complentibus, feſtivitates eorum
& contica, Veſpaſiano Titoque ſuperantibus, in planctum luctumque mutata
ſunt: quando lacrymorum, & pœnitudinis, & ciliciorum repleta ſunt omnia,
& capita habuere calvitium, quæ priùs Nazaræorum decorata cæſarie, co-
mam Domino nutriebant. Tunc primogenitus filius Dei populus Iſrael, qui in*

uni-

unigenitum & verè Filium Dei miſerat manum, æterno luctui traditus eſt, & noviſſima hujus, ſive qui eum eo erant, amaritudine repleta. Sol itaque (S. Hieron. in hunc loc.) retraxit radios, ne aut pendentem videret Dominum, aut impii blaſphemantes ſua luce fruerentur.

XXIII. *Et circa horam nonam clamavit JESUS voce magna, dicens: Eli, Eli, lammaſabacthani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Voce magna clamavit, ut vocis contentione non ſolùm doloris acerbitatem teſtaretur, ſed ex poteſtate & voluntate, non ex infirmitate, ſe mori ſignificaret: Non modò enim morientes, ſed & gravi timore perculſos vox deficit. Pſalmi autem 21. qui totus illum ſpectat, verbis Patrem invocat: *Deus, Deus meus, reſpice in me, quare me dereliquiſti?* Cur me perſecutorum ſævitiæ, tormentorum omnium acerbitati reliquiſti, omni ſolatio deſtitutum, externo, interno, corporis, animi, ſive à ratione humana, ſive à viſione beatifica, ſive ab ipſa Divinitate mea derivando? Cur conſolationem omnem ſuſpendiſti, & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me? Naturæ humanæ, in qua patiebatur, vox iſta fuit; vox capitis, omnia in ſe corporis ſui membra transformantis. (S.Leo, ſerm. 65.& 66,16. & 17. de Paſſ. Dom.) *Vox iſta, doctrina eſt, non querela. Nam cùm in Chriſto, Dei & hominis una perſona ſit, nec ab eo potuerit relinqui, à quo non poterat ſeparari; pro nobis trepidis & infirmis interrogat, cur caro pati metuens, exaudita non fuerit. Inſtante enim paſſione, ad ſanandum & corrigendum noſtræ fragilitatis metum dixerat:* Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte... *Qui ergo trepidationem carnis evicta, jam in paternam tranſierat voluntatem, & toto mortis terrore calcato, opus ſuæ conſtitutionis implebat: cur in ipſo tantæ victoriæ exaltatus triumpho, cauſam & rationem, qua ſit relictus, id eſt, non exauditus, inquirit: niſi ut oſtendat, alium eſſe illum affectum, quem ad humanæ formidinis excuſationem recepit, alium illum, quem ex æterno Patris conſilio prælegit? Unde ipſa vox non exauditi, magni eſt expoſitio ſacramenti, quòd nihil humano generi conferret Redemptoris poteſtas, ſi quod petebat, noſtra obtineret infirmitas... Ideò ergo Jeſus voce magna clamabat, dicens:* Quare me dereliquiſti? *ut notum faceret, quare oportuerit eum non eripi, non defendi, ſed ſævientium manibus derelinqui, hoc eſt, Salvatorem mundi fieri, & omnium hominum Redemptorem; non per miſeriam, ſed per miſericordiam; nec amiſſione auxilii, ſed definitione moriendi... Unde tradi Dominum Paſſioni, tam fuit paternæ quàm ipſius voluntatis: ut eum non ſolùm Pater relinqueret, ſed etiam ipſe ſe quadam ratione dèſereret, non trepida diſceſſione, ſed voluntaria ceſſione. Continuit enim ſe ab impiis crucifixi poteſtas; & ut diſpoſitione uteretur occulta, uti noluit virtute manifeſta. Nam qui mortem & mortis Autorem ſua venerat paſſione deſtruere, quomodo peccatores ſalvos faceret, ſi perſecutoribus repugnaret?*

XXIV. *Quidam autem illic ſtantes & audientes, dicebant, Eliam vocat* (S.Hieron. in hunc loc.) *iſte*. Id dictum à Romanis militibus ſermonis Hebraici ignaris, qui *Eliam* pro *Eli* intellexerint, quidam conjiciunt. Veriſimilius eſt, id dictum à Judæis Helleniſtis, qui cùm Hebraica verba non intelligerent, Eliæ nomen ſibi notum audire ſibi viſi ſunt: Romani enim Milites nihil de Elia noverant. Fortè & Judæi Hieroſolymitani verba Chriſti ex induſtria perverterunt, ut ipſi illuderent. *Et continuò*, cùm Jeſus dixiſſet, *Sitio*, currens (Joan. 19.28.) unus ex eis, Romanis ſcilicet militibus, *acceptam ſpongiam* implevit aceto, *& hyſſopo* circumpoſitam, ut aceti acore cum hyſſopi amaritudine mixto, potus fieret ingratior, *impoſuit arundini*, ut ad os Chriſti in cruce pendentis pertingere poſſet: *& dabat ei bibere*, ſimulque illuſit eum, cum

aliis

Luc.23.37. aliis dicens : *Si tu es Rex Judæorum , ſalvum te fac* ; ut refert S. Lucas.
Cæteri verò dicebant : *Sine , videamus , an veniat Elias liberans eum* : Quod
Marc.15.36. ab ipſo milite ſpongiam aceto plenam porrigente dictum S. Marcus obſer-
vat : *Potum dabat ei dicens : Sinite , videamus , ſi veniat Elias ad deponen-*
Pſ.68.22. *dum eum* . Sic impleta Prophetia eſt : *Et in ſiti mea potaverunt me aceto* .

XXV. *Jeſus autem iterum clamans voce magna , emiſit ſpiritum* . Cùm ac-
cepiſſet acetum , & dixiſſet : *Conſummatum eſt* , ut S. Joannes refert , cla-
more magno proferens ſuprema illa verba : *Pater , in manus tuas commen-*
do ſpiritum meum , ut S. Lucas refert , *inclinato capite* , ut S. Joannes ob-
ſervat , *emiſit ſpiritum* ; ſpontè , non neceſſitate ; voluntate , non infir-
mitate . *Quod enim emittitur , voluntarium eſt ; quod amittitur , neceſſa-*
S. Ambr. lib. 10. in Luc. *rium* : (inquit S. Ambroſius .) *Crucifixus prævento carnificis officio* , ſpiri-
tum ſpontè dimiſit : (inquit S. Cyprianus .) Confer cum Iſaiæ 53. 12.
S. Cyprianus, lib. adverſus Demetrian. *Ideò diſpertiam ei plurimos , & fortium dividet ſpolia , pro eo , quod tra-*
didit in mortem animam ſuam , & cum ſceleratis reputatus eſt : & ipſe pec-
S. Ignatius in epiſt. ad Smyrnenſes. *cata multorum tulit , & pro tranſgreſſoribus rogavit* . Hora tertia ſenten-
tiam acceperat Jeſus à Pilato ; hora quaſi ſexta crucifixus ; hora nona,
ſcilicet tempore ſacrificii veſpertini , mortuus eſt .

XXVI. *Et ecce velum Templi ſciſſum eſt in duas partes , à ſummo uſque*
deorſum : & terra mota eſt , & petræ ſciſſæ ſunt . Statim atque Jeſus ſpi-
ritum emiſit , velum Templi ſciſſum eſt ; an exterius , quod oppanſum erat
foribus Templi ; an verò interius , quod oppanſum erat penetrali , ſive
Sancto Sanctorum , incertum . De velo exteriori hunc locum intelligunt
Origenes , S. Hieronymus ; alii è Veteribus . De interiori , SS. Cyril-
Orig. in Matt. S. Hier. epiſt. 115. qu. 8. lus Alexandrinus , Leo , & alii . Hoc ſciſſi veli miraculo ſignificatum eſt :
1. omnia Legis Sacramenta , quæ priùs tegebantur , jam Chriſti morte eſſe
S. Cyrill. Alexand. lib. 12. in Joan. patefacta , nec ampliùs velo tegenda ; ut docet Apoſtolus) 2. ad Corin-
thios 3. 14. *Uſque in hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione Vete-*
ris Teſtamenti manet non revelatum , (*quoniam in Chriſto evacuatur* . 2. Si-
gnificatum eſt eo miraculo , Sancta Sanctorum ab indignis Sacerdotibus re-
ceſſiſſe . *Velum* (inquit S. Leo) *cujus objectu intercludebantur Sancta San-*
S.Leo ſer. 10. de Paſſ. Dom. *ctorum , à ſummo uſque ad ima diruptum eſt , & ſacrum illud myſticumque*
ſecretum , quod ſolus ſummus Pontifex juſſus erat intrare , reſeratum eſt , ut
nihil jam eſſet diſcretionis , ubi nihil reſederat ſanctitatis . *Repudiatos itaque*
vos (ò Judæi) *debuiſtis agnaſcere , & omne jus Sacerdotii perdidiſſe , quia*
verum erat , quod Veritas vobis dixerat : Si crederetis Moſi , crederetis
Joan.5. & mihi . *Meritò ergo vos Teſtamentum utrumque condemnat , & gratia va-*
cuatos , & lege privatos ; qui ideò reſiſtitis novis , quia non credidiſtis an-
Hebr.9.8. *tiquis* . 3. Hoc miraculo ſignificatum eſt , jam *propalatam eſſe ſanctorum viam ,*
priore Tabernaculo non ampliùs habente ſtatum . Chriſtum ſcilicet *Pontificem*
futurorum bonorum , per proprium ſanguinem ingreſſum *in Sancta , æterna*
redemptione inventa , id eſt , *in ipſum cœlum* per *ſancta manufacta* adum-
bratum , aditum ad illud juſtis veteris novique Teſtamenti aperuiſſe . *Ter-*
Pſ.18.7.& 8. Joel.3.16. *ra* inſuper *mota eſt , & petræ ſciſſæ ſunt* , ex terræ motu , quo ſignifica-
tur apud Prophetas alicubi rerum mutatio , alibi Dei majeſtas , alibi ira
divina ob hominum ſcelera . Sanè Centurio ita interpretatus eſt hoc pro-
digium : Inde enim colligebat Jeſum iniquè damnatum . Lucæ 23. 47. *Vi-*
dens autem Centurio , quod factum fuerat , glorificavit Deum , dicens : Verè
hic homo juſtus erat . Et omnis turba eorum , qui ſimul aderant ad ſpectacu-
lum iſtud , & videbant , quæ fiebant , percutientes pectora ſua revertebantur .
In damnationem Judaici ſceleris unam tulerunt omnia elementa ſententiam.

Hor-

Horruit terra immane ſcelus, ut ſolet homo horrens contremiſcere. *Velum* S. Ambr. lib.
ſcinditur, quo vel duorum populorum diviſio, vel myſteriorum Synagogæ pro- 10. in Lucam
ſanatio declaratur. Scinditur ergo velum vetus, ut Eccleſia nova fidei ſuæ n.120.
vexilla ſuſpendat. Synagogæ velamen aufertur, ut Religionis interna myſte-
ria, revelato mentis cernantur obtutu. Denique jam etiam Centurio Dei Fi-
lium, quem crucifixerat, confitetur. O duriora ſaxis pectora Judæorum! Fin-
duntur petræ, ſed horum corda obdurantur. Judex arguit, credit miniſter,
proditor ſcelus ſuum morte condemnat, elementa fugiunt, terra concutitur,
monumenta reſerantur: Judæorum tamen immobilis duritia manet orbe con-
cuſſo.

XXVII. *Et monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum, qui dor-*
mierant, ſurrexerunt: Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem ejus,
venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis. In ipſo mortis Chri-
ſti articulo monumenta aperta ſunt, quo clariùs appareret, illum mortem
ſubiiſſe, *Ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, id* Hebr.2.14.
eſt, diabolum: & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obno-
xii erant ſervituti. Et multa corpora ſanctorum, qui mortui fuerant, ſur-
rexerunt, non ſtatim poſt mortem Chriſti, ſed poſt ejus reſurrectionem, Apocal.1.5.
qui eſt *Primogenitus ex mortuis*; tamquam *Appendices Dominicæ Reſurre-* Tertull. lib.
ctionis, ſeu tamquam teſtes & ſocii reſurrectionis Domini, *ſurrexerunt*, & de Anima, c.
exeuntes è ſepulchris, quæ extra urbem erant, venerunt Hieroſolymam, 33.
quæ *ſancta civitas* appellatur propter Templum & Sancta Sanctorum, & ob
diſtinctionem aliarum urbium, in quibus idola colebantur; & quia Redem-
ptionis noſtræ Myſteria in ea peracta ſunt, indeque Evangelium in univer-
ſum mundum coruſcavit: *& apparuerunt* multis, qui cernere merebantur,
id eſt, fidelibus, & à Chriſto Jeſu non alienis. Utrum verò ad vitam
immortalem ſurrexerint, an poſteà mortui ſint iterùm, ſicut Lazarus, in-
certum eſt. Origenes & Euſebius in opinione fuerunt priori. Poſterior
ſententia placuit SS. Joanni Chryſoſtomo, Ambroſio, Auguſtino; Theo- Orig. in Cant.
doreto, Aviso Viennenſi, & S. Thomæ. Probabilior tamen nobis vide- Euſeb. lib. 10.
tur S. Auguſtini ſententia, quam fulcit primò his S. Petri verbis, *Act.* 2. Demonſtrat.
29. in concione ad Judæos dicentis: *Viri fratres, liceat audenter dicere ad* evang.
vos de Patriarcha David, quoniam defunctus eſt & ſepultus: ſepulchrum ejus S. Jo. Chryſ.
eſt apud nos uſque in hodiernum diem: Id autem ait, ut oſtendat, hæc ver- hom. 28. in
ba Davidis, *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum* epiſt. ad Heb.
tuum videre corruptionem, non de ipſo Davide, ſed de Chriſto eſſe intel- S. Amb. lib. 6.
ligenda. Argumentum autem ex monumento Davidis petitum, convincens in Luc. n. 60.
non fuiſſet, ſi corpus ejus ibi jam non erat: *Quia ſi & ante in recenti* S. Aug. epiſt.
ſua morte reſurrexiſſet, nec caro ejus vidiſſet corruptionem; poſſet nihilo- 164. alias 99.
minus illud monumentum manere. Durum autem videtur, ut David non fue- Theodor. in
rit in illa reſurrectione juſtorum, ſi eis jam æterna donata eſt, cujus Chri- cap. 11.
ſtus ex ſemine tam crebrò, & tanta evidentia, tantaque honorificentia com- Epiſt. ad He-
mendatur. 2. Id confirmat ex eo, quod ab Apoſtolo de juſtis antiquis bræos. Avitus
ſcriptum eſt: *Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſ-* in Fragm.
ſionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis conſumma- S. Thom. 3. p.
rentur. Quod certè periclitabitur, *ſi jam in reſurrectionis incorruptione con-* q. 53. artic. 3.
ſtituti ſunt, quæ nobis perficiendis in fine promittitur. ad 2.
Hebr. 11. 39. 40.

XXVIII. *Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum, viſo*
terræ motu, & his quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes: Verè Filius Dei
erat iſte. Centurio ſupplicio præpoſitus, & milites Jeſum cuſtodientes,
etiam mortuum, ne quis ad ſepulturam corpus ejus detraheret ſine Præſi-
dis

dis licentia , viſo terræ motu , cæteriſque prodigiis mortem ejus comitantibus , vel ſecutis , ſcilicet , quòd ſtatim poſt validum clamorem ſpiritum emiſiſſet , Solis caligine , &c. iram vindictamque Dei in ſe ipſos timuerunt, dicentes : *Verè Filius Dei erat iſte* . S. Lucas Centurionem dixiſſe refert, *Verè hic homo juſtus erat* . Vel utrumque dictum à Centurione intelligere debemus , vel Lucam exprimere voluiſſe ſententiam Centurionis , quomodo dixerit Jeſum Filium Dei . Fortè enim non eum Unigenitum æqualem Patri Centurio intellexerat , ſed ideò Filium Dei dixerat , quia juſtum crediderat , ſicut multi juſti dicti ſunt filii Dei .

S. Aug. lib. 3. de conſenſu evang. c. t.

XXIX. *Erant autem ibi mulieres multæ à longè , quæ ſecutæ erant Jeſum à Galilæa , miniſtrantes ei . Inter quas erat Maria Magdalene , & Maria Jacobi , & Joſeph mater , & mater filiorum Zebedæi* . Stabant ibi religioſæ mulieres , quæ diffugientibus Apoſtolis , ad triſte ſpectaculum morientis Domini acceſſerant , ſi quam opem illi ferre poſſent , vel certè adeſſent tamquam teſtes geſtorum , *juxta crucem quidem* , ut S. Joannes obſervat, ſed *à longè* , quia crucem attingere non poterant , quæ militum turba cingebatur . Hæ ſecutæ erant Jeſum à Galilæa , miniſtrantes ei de facultatibus ſuis, eique ſervientes . Inter illas præcipuæ fuerunt Maria Magdalene , & Maria Jacobi Minoris , & Joſephi ſeu Joſis mater , quam Joannes vocat *Mariam Cleophæ* , ſic à patre vel à marito appellatam , qui & *Alphæus* cognominatus eſt , Mariæ Matris Jeſu ſoror ; & mater filiorum Zebedæi , Jacobi Majoris & Joannis .

XXX. *Cùm autem ſerò factum eſſet , venit quidam homo dives ab Arimathæa , nomine Joſeph , qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu . Hic acceſſit ad Pilatum , & petiit corpus Jeſu . Tunc Pilatus juſſit reddi corpus . Et accepto corpore , Joſeph involvit illud in ſindone munda . Et poſuit illud in monumento ſuo novo , quod exciderat in petra . Et advolvit ſaxum magnum ad oſtium monumenti , & abiit* . Poſt horam nonam , die jam ad occaſum inclinante , Joſeph ab Arimathæa civitate oriundus , civis tamen & *nobilis Decurio* Hieroſolymitanus , cui dignitas & divitiæ facilem ad Pilatum acceſſum præbuerunt , *audacter* illum adiit , & petiit ab eo corpus Jeſu , cujus diſcipulus erat , *occultus* tamen *propter metum Judæorum* : Pilatus autem vocato Centurione , & interrogato , utrum Jeſus jam obiiſſet , juſſit reddi corpus Joſepho : qui acceptum involvit in ſindone munda . Quamquam verò ſudarium unum nominet S. Matthæus , præcipuum videlicet , quo corpus involvebatur , plura tamen fuiſſe certum eſt : quare *linea* ſepulchralia dixit S. Joannes cap. 19. 40. & 20. 6. inter quæ erat & ſudarium velando capiti , quod à reliquis operimentis diſtinguit . Sepultum porrò cum aromatibus , Nicodemo piam opem ad pollincturam Jeſu ferente , Joſeph ſacrum Corpus poſuit in monumento novo , quod exciderat in petra , in horto propè montem Calvariæ ſito . Novum fuiſſe monumentum , in quo nondum quiſquam poſitus erat , Evangeliſtæ obſervarunt , ne poſt reſurrectionem cæteris corporibus remanentibus, reſurrexiſſe alius fingeretur . Et advolvit ſaxum magnum ad oſtium monumenti , ut ſine auxilio plurimorum non potuiſſe reſerari exploratum eſſet . *Erat autem ibi Maria Magdalene , & altera Maria* Jacobi & Joſeph mater , *ſedentes contra ſepulchrum* ; obſervantes , ubi & quomodo à piis illis viris ſepeliretur, ut ipſæ redirent elapſo Sabbato , & corpus pariter ungerent .

Marc. 15. 43. Joan. 19. 38.

Videri poteſt Chiffletius lib. de linteis Sepulcralib. Chriſti.

S. Hieron. in hunc loc.

Luc. 23. 55.

XXXI. *Altera autem die , quæ eſt poſt Paraſceven , convenerunt Principes Sacerdotum & Phariſæi ad Pilatum , dicentes : Domine recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc vivens : Poſt tres dies reſurgam . Jube ergo*

cuſto-

cuſtodiri ſepulchrum uſque in diem tertium : ne fortè veniant Diſcipuli ejus , & furentur eum , & dicant plebi : Surrexit à mortuis ; & erit noviſſimus error pejor priore . Poſtridie , nempè magno die Sabbati , Principes quidam Sacerdotum & Phariſæi Pilatum adierunt , Sabbati poſthabita religione , dicentes : Domine , recordamur , quia ille impoſtor & præſtigiator (his enim convitiis & doctrinam & miracula Jeſu calumniati ſunt) dixit , dum viveret , ſe tertia poſt mortem die reſurrecturum . Jube ergo muniri ſepulchrum , uſque in diem tertium , militum præſidio , qui diligenter obſervent , ne fortè Diſcipuli ejus veniant , & furtim auferant corpus ejus , & imperitæ multitudini perſuadeant , ipſum reſurrexiſſe : qui error periculoſior eſſet priore , quo ſe Chriſtum & Filium Dei haberi voluit. Ait illis Pilatus : *Habetis cuſtodiam , ite , cuſtodite ſicut ſcitis* . Habetis cohortem, quæ hoc tempore ad omnes tumultus prohibendos veſtro imperio commiſſa eſt ; ea utimini pro arbitrio & prudentia veſtra . *Illi autem abeuntes , munierunt ſepulchrum , ſignantes lapidem cum cuſtodibus* . Munierunt ſepulchrum, duplici modo , primùm obſignantes lapidem , quo claudebatur oſtium , publico ſigillo , ut fraus omnis , ſive Diſcipulorum , ſive corruptorum cuſtodum , caveretur . Sic lapis ſuper os laci poſitus , in quem Daniel detruſus erat , Annulo Regis Darii obſignatus eſt . 2. Sepulchrum munierunt adhibito militum præſidio , ne quis ſepulchrum adire & ingredi poſſet. Quantùm in illis fuit , manum oppoſuerunt reſurgenti , ut diligentia illorum fidei noſtræ proficeret . Quantò enim ampliùs ſervatur , tantò magìs reſurrectionis virtus oſtenditur . Unde & in monumento novo , quod exciſum fuerat in petra , conditus eſt : ne ſi ex multis lapidibus ædificatum eſſet , ſuffoſſis tumuli fundamentis , ablatus furto diceretur . Prædicta eſt ſepultura Jeſu ab Iſaia : *Et dabit impios pro ſepultura* (inquit) *& divitem pro morte ſua* : id eſt , Poſuit cum impiis ſepulchrum ejus , & cum divite monumentum ipſius . Mortem ſcilicet paſſus eſt Chriſtus Jeſus eo loco , quo ſcelerati ſupplicio afficiebantur , illicque idem , quod alii, ſepulchrum erat habiturus : at in Joſephi Arimathæi , hominis divitis , monumentum novum , ipſius atque Nicodemi , viri optimatis , manibus ſacrum ejus corpus illatum eſt . Eòdem ſpectat illud Jeremiæ : *Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me* . Publico autem ſigillo obſignatus eſt lapis, ut res ante actæ res Chriſti undique adumbrarent : & quemadmodum publica ſigilli fide conſtitit , Danielem nulla ope humana è lacu leonum liberatum ; ita ſimili fide conſtaret , Chriſti corpus nulla humana manu exemptum ſepulchro .

Dan.6.17.

S.Hieron. in hunc loc.

Iſaiæ 53.9.

Thren.3.53.

Senſus Moralis .

I. M*anè autem facto , conſilium inierunt omnes Principes Sacerdotum , & Seniores populi adverſus Jeſum , ut eum morti traderent . Et vinctum adduxerunt eum ; & tradiderunt Pontio Pilato Præſidi* . Jeſus innocens ut ſceleratus ligatur , Sanctus Sanctorum ut profanus brachio ſæculari à Principibus Sacerdotum traditur : Vita morti deſtinatur : qui miſſus à Deo in mundum eſt , *Ut prædicaret captivis indulgentiam , & clauſis apertionem*, vinctus ad Pilatum adducitur : ſiſtitur ad Tribunal Judicis , vivorum & mortuorum Judex . Alexander ille Macedo , *Sola gloria minor* , ut Tertullianus ait , in femore ſagitta vulneratus , alligari ſibi femur à Chirurgis refugit , dicens : *Non decet Regem vinciri* . Chriſtus ipſa gloria major, *Dominus virtutum , ipſe Rex gloriæ* , vinctus adducitur à peccatoribus: Iſaiæ.61.1.

Pſ.118.61. *Funes peccatorum circumplexi ſunt me* . Sed nullum vinculum Filium Dei tenere potuiſſet , ſi charitatis vinculum defuiſſet . David plangens Abner exer-
2.Reg.3.33.34 citus ſui Ducem , à Joab & Abiſai fratre ejus cæſum , ait : *Nequaquam, ut mori ſolent ignavi , mortuus eſt Abner . Manus tuæ ligatæ non ſunt , & pedes tui non ſunt compedibus aggravati : ſed ſicut ſolent cadere coram filiis iniquitatis , ſic corruiſti* . Chriſtus Jeſus non patitur , nec moritur , ut pati & mori ſolent ignavi : *Oblatus eſt , quia ipſe voluit* . Moritur , ut mortem vincat , ut diabolum debellet , ut *Expoliet principatus & poteſtates ,*
Coloſſ. 2. 15. *palam triumphans illos in ſemetipſo* : & tamen manus ejus ligatæ ſunt , pedes ejus compedibus ſunt aggravati . Noſtrorum ſcilicet peccatorum pœnas ſubit , ut ab eorum vinculis nos ſolvat , ut *in libertatem gloriæ filiorum Dei* nos reſtituat , ut liberum noſtrum arbitrium , quod ſub peccati ſervitute captivum erat , per ejus gratiam liberatum & ſanctificatum , Redemptori ac Liberatori ſuo canat : *Dirupiſti vincula mea , tibi ſacrificabo*
Pſ.115.16.& 17 *hoſtiam laudis , & nomen Domini invocabo* .

II. *Tunc videns Judas , qui eum tradidit , quòd damnatus eſſet , pœnitentia ductus , retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum & Senioribus , dicens : Peccavi , tradens Sanguinem Juſtum . At illi dixerunt : Quid ad nos ? Tu videris . Et projectis argenteis in Templo , receſſit : & abiens , laqueo ſe ſuſpendit* . Nulla pœnitentia ſalutaris , niſi quæ ex Chriſti gratia & amore procedit . Peccati cognitio , horror , confeſſio , reſtitutio , veram pœnitentiam non faciunt , niſi ſpe Chriſtiana , & amore Dei formentur , animentur , dirigantur . Judas peccati horrore perculſus , crimen publicè confitetur : *Peccavi , tradens Sanguinem Juſtum* ; ſacrilegæ venditionis pretium reſtituit : pœnitentia tamen ejus falſa eſt , pœnitentia reprobi eſt , quia ad Dei miſericordiam per Chriſtum non confugit , quia Deum ſibi per Chriſtum propitium fore non ſperat : quia ſolo pœnæ timore , ut ſervus ; non amore juſtitiæ , ut filius , pœnitentiam profitetur:
Pſ.146.11. *Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum , & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus* . Timuit Judas traditor Chriſti , ſed non ſperavit in miſeri-
S. Auguſt. enarr. in Pſ. 146. » cordia ipſius : *Peccavi* , inquit , *tradens Sanguinem Juſtum* . Benè quidem » timuiſti ; ſed ſi ſperans in miſericordia ejus , quem timuiſti . Ille deſpe- » rando abiit , & laqueo ſe ſuſpendit . *Ergo ſic time Dominum , ut ſperes in miſericordia ejus . Si times latronem , ab alio ſperas auxilium , non ab eo , quem times , poſcis auxilium ab eo , quem non times , adversùs eum , quem times . Si ſic times Deum , & ideò times Deum , quia peccator es , à quo accepturus es auxilium adversùs Deum ? Quò iturus es ? Quid facturus ? Vis fugere ab irato ? Fuge ad placatum . Placabis autem eum , ſi ſperes in miſericordia ipſius ; atque ita de cætero peccare caveas , ut de præteritis depreceris , ut tibi dimittantur à Domino* . Judas ad remedium pervenire non potuit , cùm diceret , *Peccavi tradens Sanguinem Juſtum* ; quia *alienum ignem*
S.Amb.epiſt. 67. Edit. Pariſ.6. *volvebat in pectore ſuo* , qui eum inflammavit ad laqueum . Indignus enim remedio fuit , quia non in intimo mentis converſus ingemuit , nec ſedulò geſſit pœnitentiam : *Tantæ enim pietatis eſt Dominus Jeſus , ut & ipſi donaret veniam , ſi Chriſti expectaſſet miſericordiam* . Salubris converſio dupli-
S. Fulg. epiſt. 9. ad Venantiam, c.5. ci in ratione conſiſtit : (inquit S. Fulgentius) *Si nec pœnitentia ſperantem , nec ſpes deſerat pœnitentem* ; ac per hoc ſi ex toto corde quiſquam renunciet peccato ſuo , & toto corde ſpem ponat remiſſionis in Deo. Etenim nonnumquam aut ſpem pœnitenti homini Diabolus adimit , aut ſpe- » ranti pœnitentiam tollit . Unum , dum onerat , comprimit ; alterum , dum » elevat , dejicit . Judas qui Chriſtum tradidit , peccati ſui pœnitentiam

geſſit ;

geſſit; ſed ſalutem perdidit, quia indulgentiam non ſperavit. Dignè quidem pœnitentiam geſſit, quia peccavit tradens Sanguinem Juſtum: ſed *Ideò ſibi fructum pœnitentiæ denegavit, quia peccatum traditionis ſuæ ipſo, quem tradidit, diluendum Sanguine non ſperavit*. Ad generalem indulgentiam à Chriſto, ſuis etiam crucifixoribus in cruce oblatam, traditor Judas pervenire non potuit, quoniam perditionis filius, cui diabolus ſtabat à dextris, prius in deſperationem tranſiit, quàm Sacramentum generalis Redemptionis Chriſtus impleret: *Nam mortuo pro omnibus impiis Domino, potuiſſet etiam fortè hic conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum*. Sed maligno cordi nunc furtis fraudium dedito, nunc parricidalibus commerciis occupato, nihil umquam documentorum miſericordiæ Salvatoris inſederat, nec piis acceptaverat auribus verba Domini, dicentis: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores*: Et, *Filius hominis venit quærere & ſalvare, quod perierat*. (Matth. 9. 13. Luc. 5. 32.) Nec intellexerat clementiam Chriſti, qui non ſolùm corporeis infirmitatibus medebatur, ſed etiam vulnera debilium curabat animarum, dicens paralytico: *Conſtans eſto, fili, remiſſa ſunt tibi peccata tua*: (Matth. 9. 3.) dicens & oblatæ ſibi adulteræ: *Nec ego te condemnabo, vade, & amodo noli peccare*: (Joan. 8. 11.) ut per omnia opera ſua oſtenderet, illo adventu ſuo, Salvatorem mundi ſe veniſſe, non judicem. A quo intellectu alienatus impius Traditor, inſurrexit in ſemetipſum, *Non judicio pœnitentis, ſed furore pereuntis: Ut qui vitæ auctorem interfectoribus vendidiſſet, in augmentum damnationis ſuæ etiam moriendo peccaret*. (S. Leo, ſerm. de Paſſ. Dom. 12.) Pati Chriſtus venerat, & punivit, per quem paſſus eſt. Nam Judas traditor punitus eſt, & Chriſtus crucifixus eſt: ſed *Nos redemit ſanguine ſuo, & punivit illum de pretio ſuo. Projecit enim pretium argenti, quo ab illo Dominus venditus erat, nec agnovit pretium, quo ipſe à Domino redemptus erat*. (S. Aug. enarr. in Pſ. 68. Conc. 2.) Et abiens, laqueo ſe ſuſpendit. *Quod fecit in corpore ſuo, hoc factum eſt in anima ipſius*. Spiritus dicitur etiam iſte ventus aeris hujus. *Quomodo ergo, qui collum ſibi ligant, deinde ſe occidunt, quia non ad eos intrat ſpiritus aeris hujus: ſic illi, qui deſperant de indulgentia Dei, ipſa deſperatione intus ſe ſuffocant, ut eos Spiritus Sanctus viſitare non poſſit*. (S. Aug. ſerm. 352. alias 27. inter hom. 50.)

III. *Principes autem Sacerdotum acceptis argenteis dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt. Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum*, &c. Hypocritæ, excolantes culicem, camelum autem glutientes, pretium ſanguinis in ſacrum ærarium inferre verentur, & effuſi ſanguinis crimine conſcientiam ſuam polluere non formidant. (S. Hieron. in hunc locum.) Sic plerique Sacerdotes in rebus mediis ſeu indifferentibus, ad ſuperſtitionem uſque ſcrupuloſi ſunt; cùm tamen de avaritia, ambitione, calumnia, aliiſque vitiis nullos ſcrupulos patiantur. Dei autem providentia dirigente, pretium Sanguinis Chriſti ad emendum agrum in ſepulturam peregrinorum impenſum eſt: *Ut pretium Salvatoris non peccatoribus ſumptum præbeat, ſed peregrinis requiem ſubminiſtret; non ſacrilegis ſit ad luxum, ſed defunctis ſit ad ſepulchrum: ut jam exinde Chriſtus & vivos ſanguinis ſui paſſione redimat, & mortuos pretioſa poſſeſſione ſuſcipiat*. (S. Maximus Taur. Epiſc. ſer. inter Auguſtinianos olim de Tempore 128. nunc in Append. 80.) Ager Chriſti ſanguine emptus, mundus eſt: *Scientes* (inquit Apoſtolorum Princeps) *quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis; ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti, & incontaminati*. (1. Petr. 1. 18.) Figulus hujus agri dominus Deus eſt, qui vaſcula corporis noſtri fecit ex limo, qui *Fecit hominem de limo terræ*: (Gen. 2. 7.) Ipſe eſt figulus qui carnium noſtrarum cænoſum lutum vapore ſui ſpiritus animavit, & materiam fluidam atque terrenam

Digitized by Google

„ igneo calore decoxit : ipſe qui nos per manus ſuas formavit ad vitam, per
„ Chriſtum ſuum reformavit ad gloriam , ſicut ait Apoſtolus : *In eamdem*
2.Cor. 3.18. „ *imaginem reformamur à claritate in claritatem* : ſcilicet ut qui à priore fa-
„ ctura propriis vitiis corruimus , in ſecunda nativitate figuli hujus miſeri-
„ cordia reparemur : hoc eſt , qui per Adæ tranſgreſſionem in mortem ce-
„ cidimus , per Salvatoris gratiam denuò reſurgamus . Ipſe eſt figulus , de
„ quo dicit Apoſtolus : *Numquid dicit figmentum ei , qui ſe finxit , Quare me*
„ *finxiſti ſic ?* Et , *Numquid non habet poteſtatem figulus luti , ex eadem maſſa*
Rom.9.21. „ *facere aliud quidem vas in honorem , aliud verò in contumeliam ?* Ex eodem
„ enim luto corporis noſtri Deus , tamen pro meritis ſingulorum , alios cu-
„ ſtodit ad regnum , alios reſervat ad pœnam . Iſtius itaque figuli ager Chri-
„ ſti ſanguine emptus eſt peregrinis : peregrinis , inquam , qui erant ſine
„ domo , ſine patria , & toto orbe exules jactabantur , requies Chriſti ſan-
„ guine providetur : ut quibus non eſt in mundo poſſeſſio , his in Chriſto
„ ſit ſepultura . . . Ideò autem peregrinis Chriſti ſepultura promittitur , ut
„ qui ſe à carnalibus vitiis tanquam peregrinum & alienum cuſtodierit , hic
„ Chriſti requiem mereatur . Sepultura enim Chriſti , quid eſt aliud , niſi re-
„ quies Chriſtiani ? Nos ergo peregrini in hoc mundo ſumus , & tamquam
„ hoſpites in hac luce verſamur , ſicut ait Apoſtolus : *Etenim dum ſumus in*
2.Cor.5.6. „ *corpore , peregrinamur à Domino* . Peregrini , inquam , ſumus , & nobis
„ Salvatoris ſanguinis pretio empta eſt ſepultura : *Conſepulti enim ſumus cum*
Rom.6.4. „ *illo per baptiſmum in mortem* . Baptiſmus igitur Chriſti nobis eſt ſepultura,
„ in quo peccatis morimur , criminibus ſepelimur , & veteris hominis con-
„ ſcientia reſoluta , in alteram nativitatem rediviva infantia reparamur . Ba-
„ ptiſmus igitur Chriſti nobis eſt ſepultura , in quo peccatis morimur , cri-
„ minibus ſepelimur , & veteris hominis conſcientia reſoluta , in alteram na-
„ tivitatem rediviva infantia reparamur . Baptiſmus , inquam , Salvatoris
„ nobis eſt ſepultura : quia ibi perdimus , quod ante viximus ; & ibi de-
„ nuò accipimus , ut vivamus . Magna igitur ſepulturæ hujus eſt gratia ,
„ in qua nobis & utilis mors infertur , & utilior vita donatur . Magna hu-
„ jus gratia ſepulturæ , quæ & purificat peccatorem , & vivificat morien-
„ tem .

IV. *Jeſus autem ſtetit ante Præſidem : & interrogavit eum Præſes , di-
cens : Tu es Rex Judæorum ? Dicit illi Jeſus : Tu dicis . Et cùm accuſare-
tur à Principibus Sacerdotum & Senioribus , nihil reſpondit . Tunc dicit illi
Pilatus : Non audis , quanta adverſùm te dicunt teſtimonia ? Et non reſpon-
dit ei ad ullum verbum , ita ut miraretur Præſes vehementer*. Jeſus à Præ-
ſide interrogatus , an Rex Judæorum eſſet , ſe Regem eſſe confeſſus eſt .
Hanc confeſſionem prædicat Apoſtolus ad Timotheum ſcribens : *Præcipio
tibi* , inquit , *coram Deo , qui vivificat omnia , & Jeſu qui teſtimonium red-*
1. Tim. 6. 13. 14. *didit ſub Pontio Pilato , bonam confeſſionem : ut ſerves mandatum ſine ma-
cula* , &c. Hac confeſſione Chriſti Jeſu , qua & ſe Regem eſſe , & tamen
Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo , coram Pilato profeſſus eſt , ejus
Divinitas , virtus crucis , regnum veritatis , & gratiæ declaratur . Jeſum
Regem Regum & Dominum dominantium adoremus , & Judæorum perduel-
Luc.19.14. lium perfidiam deteſtati , qui dixerunt , *Nolumus hunc regnare ſuper nos* ;
illi dicamus ex animo : *Rex meus , & Deus meus* . Tu Domine Jeſu , Rex
cordis mei , in illo regna ; fac ut non dominetur mei omnis injuſtitia ,
ut non regnet in me peccatum : Deduc me in ſemitam mandatorum tuo-
S.Auguſtin. rum , quia ipſam volui : *Da quod jubes , & jube quod vis* . Traxiſti omnia
Joan. 12.32. ad te : hæc crucis tuæ virtus , de qua prædixeras , *Cùm exaltatus fuero à
terra*,

terra , omnia traham ad me ipſum . Trahe me ad te omnipotenti vi gratiæ
tuæ , ut poſt te curram in odorem unguentorum tuorum ; ut virtutes imi-
tari ſtudeam , quarum tam divina exempla nobis in Paſſione tua tribuiſti ,
præſertim verò patientiam , modeſtiam , tranquillitatem , & imperturba-
tum in perſecutione atrociſſima , inter calumnias , convitia , falſorum te-
ſtium accuſationes , opprobria , dolores , & in mortis imminentis certo
periculo animum : quæ virtutes ipſi Pilato admirationem moverunt : *Et non* Origenes in
reſpondit ei ad ullum verbum ; ita ut miraretur Præſes vehementer . Et re- Matth.
verà *Magno miraculo* par *videbatur* Præſidi , *ut exhibitus Chriſtus ad crimi-*
nale judicium imperturbatus , ſtaret ante mortem , quæ apud omnes homines
terribilis æſtimatur . Admirabilius eſt ſilentium Jeſu , celebratiſſimis Græ-
corum Sapientum Apothegmatibus : *Silentium Jeſu inter flagra & contume-* Origen. con-
lias multò majorem oſtendit conſtantiam & patientiam , quàm omnes voces tra Celſum.
Græcorum in rebus adverſis . Quid admirabilius ſilentio Verbi ?

V. *Per diem autem ſolemnem conſueverat Præſes populo dimittere unum vin-*
ctum , quem voluiſſent . Habebat autem tunc vinctum inſignem , qui dicebatur
Barabbas . Congregatis ergo illis , dixit Pilatus : Quem vultis dimittam vo-
bis : Barabbam , an Jeſum qui dicitur Chriſtus ? Sciebat enim , quod per in-
vidiam tradidiſſent eum .... At illi dixerunt : Barabbam .... Dicit illis Pi-
latus : Quid igitur faciam de Jeſu , qui dicitur Chriſtus ? Dicunt omnes : Cru-
cifigatur . Contumelioſiſſima comparatio innocentis cum latrone , ſeditioſi 2.Cor.6.14.15
cum pacifico , homicidæ cum auctore vitæ ! Quæ comparatio *juſtitiæ cum*
iniquitate , lucis cum tenebris ? Quæ conventio Chriſti cum Belial ? Eorum
arbitrio Jeſum permittit iniquus Judex , quos illum per invidiam tradidiſſe
certiſſimè novit . Inclamant , *Barabbam* : Jeſum verò ad crucem & ad mor-
tem depoſcunt : *Crucifigatur* . Quid aliud agit peccator , cùm Chriſtum &
Evangelium ejus , mundo , cupiditati ſuæ , voluptati , peccato , dæmoni
poſtponit ? *Comparationem enim videtur egiſſe , qui utrumque cognoverit ; &* Tertul. lib. de
judicato pronuntiaſſe eum meliorem , cujus ſe rurſus eſſe maluerit . Diabolus Pœnit. c.5.
Divinæ imaginis prædo (Tertulliani verbis utar) *Homicida ab initio* ; qui ſe- Joan.8.
ditionem in cœlo adversùs Deum movit , & in terris movere non ceſſat ,
Chriſto Redemptori noſtro , Domino , Magiſtro , Mediatori , Benefactori ,
Qui factus eſt nobis ſapientia à Deo , & juſtitia , & ſanctificatio , à pecca- 1.Cor.1.30.
tore præponitur : nec modò præponitur , ſed morti addicitur , privaturque
vita , qua in illo ſpiritaliter vivebat per gratiam & charitatem , ut dicere
poſſet : *Vivit vero in me Chriſtus* . Non mirum , quòd homo ethnicus , Præ-
ſes politicus , Judex ignavus , dubitaverit , qua ratione ageret cum Jeſu :
Quid igitur faciam de Jeſu qui vocatur Chriſtus ? Sed ſtupendum eſt , quòd
Chriſtiani ancipites hæreant & deliberent , quid faciant de Jeſu . Neſciunt
ſcilicet Jeſum ; neſciunt , quibus illum officiis colere debeant ; oneri illis
eſt Chriſtus Jeſus ; gravia illis ſunt doctrina , Evangelium , mandata , &
Crux Jeſu . Pro-nihilo ducunt Sanginis ejus effuſionem , cùm Judæis cla-
mantes , opere , ſi non voce : *Sanguis ejus ſuper nos* .... Sit , Domine ,
ſuper nos pretioſus Sanguis tuus , non ad reatum , ſed ad redemtionem &
indulgentiam . Sit nobis lavacrum , quo mundemur à peccatis noſtris ; ſit
nobis in pharmacum , ſit in potum . *Bibunt* enim *credentes , quod fuderunt* S.Aug. ſerm.
ſævientes . Sanguis Chriſti ſit ſuper corda & corpora noſtra , ut illa expiet , 284.
ut typicus ille paſſeris ſanguis in Lege veteri ad leproſi mundationem ad- Levit.14.14.
hibebatur : ſit ſuper cogitationes & deſideria noſtra , ut illa ſanctificet : ſit
ſuper opera noſtra , ut illa conſecret , & faciat nos *Regnum & Sacerdo-*
tes Deo & Patri ſuo . Manus abluit Pilatus , & ſe effuſi ſanguinis juſti reum Apocal. 1.

non

S.Leo,ſer.57. non eſſe profitetur fruſtra : *Non enim purgant contaminatum animum manus*
lotæ , nec in aſperſis aqua digitis expiatur, quod famulante impia mente com-
Deuter. 22. 7. *mittitur* . Mendaciter dicitis peccatores : *Manus noſtræ non effuderunt ſan-*
guinem hunc , nec oculi viderunt . Rei eſtis ſanguinis & mortis Chriſti . *Au-*
Act.2.& 3. *torem vitæ interfeciſtis . Hunc Jeſum crucifixiſtis . Pœnitemini igitur & con-*
vertimini , ut deleantur peccata veſtra . Contritis cordibus dicite , ne ora-
Deut. 21.8. tio veſtra fiat in peccatum : *Propitius eſto populo tuo , quem redemiſti Do-*
mine ; & ne reputes ſanguinem innocentem in medio populi tui . Stupenda
cæcitas Judæorum , qui ſe puros ſceleris arbitrantur , quia in prætorium
non introierunt , nec manibus propriis Jeſum crucifixerunt , cùm tamen il-
lum Pilato tradiderint , & ejus damnationem ac mortem pertinaciſſimis cla-
Pſ. 56. 5. moribus ab illo extorſerint , dicentes : *Crucifigatur* . Horum *Dentes , arma,*
S. Leo ſer. ” *& ſagittæ , & lingua eorum gladius acutus* . Fruſtra enim à crucifigendo
57. de Paſſ. Dom.8. ” majeſtatis Domino manus proprias continebant , in quem lethalia vocum
” ſpicula , & venenata verborum tela jaciebant . Vobis , vobis , ò falſi Ju-
” dæi , & ſacrilegi Principes populi , totum facinoris iſtius pondus incum-
” bit : & licèt immunitas ſceleris & Præſidem obligarit , & milites , omnis
” tamen facti ſumma vos arguit . Et quicquid in ſupplicio Chriſti , vel Pila-
” ti peccavit judicium , vel cohortis obſequium , hoc vos facit humani ge-
” neris odio digniore : quia *Veſtri furoris impulſu , nec illis innocentes eſſe li-*
cuit , quibus iniquitas veſtra non placuit . Si qui imperio , conſilio , adulatione,
illecebris , precibus , terrore ac minis , alios ad peccandum impellunt , non
proprii dumtaxat rei ſunt peccati , ſed alieni participes ; & ſanguinem per-
euntium per ipſos animarum de manibus illorum Deus requiret .

VI. *Tunc dimiſit illis Barabbam : Jeſum autem flagellatum tradidit eis , ut*
crucifigeretur . Cùm Judæi clamaſſent , non Jeſum ſibi à Pilato dimitti velle
per Paſcha , ſed Barabbam latronem ; non Salvatorem , ſed interfectorem ;
non datorem vitæ , ſed ademptorem : *Tunc apprehendit Pilatus Jeſum , &*
flagellavit . Hoc Pilatus non ob aliud feciſſe credendus eſt , niſi ut ejus in-
juriis Judæi ſatiati , ſufficere ſibi exiſtimarent , & uſque ad ejus mortem
ſævire deſiſterent . Sic implebantur , quæ de ſe prædixerat Chriſtus . Sic
Martyres informabantur ad omnia , quæ perſecutori libuiſſet facere , perfe-
S.Aug.tr.116. in S.Joann. renda . *Sic paulìſper occultata tremenda potentia , commendabatur priùs imi-*
tanda patientia . Sic Regnum quod de hoc mundo non erat , ſuperbum mundum
non atrocitate pugnandi , ſed patiendi humilitate vincebat . Sic illud granum
multiplicandum ſeminabatur horribili contumelia , ut mirabili pullularet glo-
ria . Traditus eſt Jeſus militibus verberandus , & illud ſacratiſſimum cor-
” pus , pectuſque Dei capax , flagella fecuerunt . Hoc autem factum eſt , ut
pſal. 31. ” quia ſcriptum erat , *Multa flagella peccatorum* , illo flagellato nos à ver-
” beribus liberaremur : dicente Scriptura ad virum juſtum : *Flagellum non ap-*
S. Hier. in c. 27. Matth. *propinquabit tabernaculo tuo* . Flagellatio latronum , ſervorum contumacium,
deſertorum & transfugarum ſupplicium erat . Quàm iniquè ergo , Pilate ,
flagellationi Jeſum addicis , Chriſtum Dei Filium , juſtum , Regem gloriæ,
qui in mundum venit , ut homines à peccati ſervitute liberaret ? Qui be-
nefecit omnibus ? Qui Patris æterni voluntatem ſemper implevit ? Nos fla-
gella meruimus . Latrones ſcilicet ſumus , filii & imitatores primorum ge-
S.Auguſtin. neris humani parentum , qui ſuperbia ſua *rapere voluerunt divinitatem , &*
Lucæ 12. 47. *perdiderunt felicitatem* . Deſertores ſumus , qui à Deo ſæpè defecimus , ut
diabolo nos addiceremus . Servi ſumus contumaces , qui cognovimus Do-
mini voluntatem , & non paruimus illi ; ideòque vapulare debemus plagis
multis . Flagella paſſus eſt Jeſus , ut hominum libidines & impudicitiæ pec-
cata

Digitized by Google

rata expiaret. Supra dorſum ejus fabricaverunt peccatores. omnia oſſa ejus
dinumeraverunt, ut pœnas peccatis carnis debitas, ſacratiſſimi corporis ſui
laceratione, plagiſque lueret innumeris & atrociſſimis: *Vir dolorum*. Reſ- pſal. 37.
pice in me Domine, & miſerere mei: ne in furore tuo arguas me, neque
in ira tua corripias me. *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, &
ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me. Lumbi mei impleti ſunt illuſionibus,
& non eſt ſanitas in carne mea. Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis; ru-
giebam à gemitu cordis mei. In te Domine ſperavi: tu exaudies me Domine
Deus meus*: Quoniam ego in flagella paratus ſum, *& dolor meus in con-
ſpectu meo ſemper. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco*. Attende ad Paſ-
ſiones Chriſti: attende ad illum ſine ullo peccato, quæ non rapuit, ex-
ſolventem attende ad ſcripturam dicentem tibi: *Flagellat autem omnem fi-* Hebr. 12. 6.
lium quem recipit, & para te flagellari; aut certè non quæras recipi. *Si* S.Aug. ſer. 46.
exceptus à paſſione flagellorum, exceptus à numero filiorum: Itane inquies, alias de Tem.
flagellat omnem filium? *Prorſus ita flagellat omnem filium, ut & Unicum*. 165. c. 5.
*Unicus ille de Patris ſubſtantia natus, æqualis Patri in forma Dei, Verbum
per quem facta ſunt omnia, non habebat unde flagellaretur: ad hoc carnem
indutus eſt, ut ſine flagello non eſſet. Qui ergo flagellat Unicum ſine pecca-
to, numquid relinquit adoptivum cum peccato? Adoptionem filiorum accepi-
mus, ut eſſemus Unici cohæredes, eſſemus etiam hæreditas ejus*. Poſtula, Pſ. 2. 8.
inquit, à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. *Exemplum nobis pro-
poſuit in paſſionibus ſuis .... Chriſti Paſſiones imitandæ ſunt, non à Chriſtiano
deliciæ conquirendæ. Ad confortandum cor tuum venit Chriſtus pati, venit
ſputis illiniri, venit ſpinis coronari, venit opprobria audire, venit poſtremò
ligno confixi: Omnia hæc ille pro te; tu nihil pro illo, ſed pro te*. Domi-
ne, hic non parcas, ut in æternum parcas. *Quoniam ego in flagella pa-
ratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper*. Quis dolor? Fortè de S.Aug. enarr.
flagello. Flagella ſua dolent homines, quare flagellantur, non dolent. Neſcio in pſ. 37.
quis ſi damnum patitur, proclivior eſt, ut dicat, Indignè paſſus ſum, quàm
ut conſideret, quare paſſus ſit, *dolens damnum pecuniæ, non dolens juſtitiæ.
Si peccaſti, theſaurum tuum interiorem dole*. Nihil habes in domo, ſed for-
tè inanior es corde: ſi autem plenum eſt cor bono ſuo, Deo tuo; qua-
re non dicis, *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita* Job. 1. 22.
factum eſt, ſit nomen Domini benedictum? Unde ergo iſte dolebat? De fla-
gello quo flagellabatur? Abſit. *Et dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quo-
niam iniquitatem meam ego cognoſco*. Ecce unde dolor. *Non de flagello do-
lor: de vulnere, non de medicina. Nam flagellum medicamentum eſt contra
peccata*. Audite Fratres: Chriſtiani ſumus; & tamen plerumque *ſi filius
cujuſdam moriatur, plangit illum; ſi peccet, non illum plangit*. Tunc plan-
geret, tunc doleret, cùm peccantem videret; tunc modum imponeret,
tunc normam vivendi doceret, diſciplinam daret: aut ſi fecit, & ille
non audivit, tunc erat plangendus; tunc pejus mortuus luxurioſè vivens,
quàm moriendo luxuriam finiens: tunc ergo quando iſta faciebat in domo
tua, non ſolùm mortuus erat, ſed putebat. *Hæc dolenda ſunt, illa ſuſti-
nenda: illa ferenda, iſta plangenda*.

VII. *Tunc milites Præſidis ſuſcipientes Jeſum in prætorium, congregave-
runt ad eum univerſam cohortem: & exuentes eum, clamydem coccineam cir-
cumdederunt ei*. Exuitur Chriſtus, ut illudatur, ut patiatur: exuitur, ut
juſtitia ſua nos induat. Exuitur, ut diſſolutas laſcivaſque nuditates pœna
ſua expiet; quarum radix impudicitia vel ſuperbia; quarum fructus crimen
& ſcandalum eſt. Exuitur, ut veſtium luxui & vanitati debitas pœnas luat.

Prop-

Tertul. lib. 2. de cultu Fœminar. c. 11. *Propter mutuum videre ac videri, omnes pompæ in publicum proferuntur, aut ut luxuria negotietur, aut ut gloria inſoleſcat .... Quid alteri periculo ſumus? Quid alteri concupiſcentiam importamus? Quam ſi Deus, ampliando legem, facto ſtupri non diſcernat à pœna, neſcio, an impune habeat, quæ alicui fuerit cauſa perditionis: Perit enim ille ſimul, ut tuam formam concupierit, & facta es tu gladius illi ....* Ibid. c. 2. 3. *Nunc non ſit timenda dignitas formæ, ut ne poſſidentibus gravis, nec appetentibus exitioſa, nec conjunctis perículoſa; non expoſita tentationibus, non circumdata ſcandalis exiſtimetur: ſufficit, quòd Angelis Dei non eſt neceſſaria. Nam ubi pudicitia, ibi vacua pulchritudo ... Viderit, quem juvat de carne gloriari. Nobis autem primò quidem nullum gloriæ ſtudium eſt, quia gloria exaltationis ingenium eſt. Porrò exaltatio non congruit profeſſoribus humilitatis ex præſcriptis Dei. Dehinc ſi omnis gloria vana, quanto magis quæ in carne? Nam etſi gloriandum eſt, in ſpiritus bonis, non in carne placere velle debemus, quia ſpiritualium ſectatores ſumus. Quibus operamur, illis gaudeamus. De his gloriam carpamus, de quibus ſalutem ſperamus. Planè gloriabitur Chriſtianus etiam in carne, ſed cùm propter Chriſtum lacerata duraverit, ut ſpiritus in ea coronetur, non ut oculos & ſuſpiria adoleſcentum poſt ſe trahat ..... Projiciamus ornamenta terrena, ſi cæleſtia optamus.* Jeſum intuemini amictu irriſoriæ veſtis pro nobis indutum, ancillæ Dei vivi, conſervæ & ſorores meæ; & de luxu veſtium veſtrarum, Ibid. c. 13. ac ornamentorum affectatione erubeſcite. *Veſtite vos ſerico probitatis, byſſino ſanctitatis, purpura pudicitiæ.* Et exuentes eum, chlamydem coccineam cir-S. Cæſ. Arelat. hom. 6. cumdederunt ei. *Indumenta Chriſti, merita ſanctorum ſunt: jam tunc itaque Martyrum ſanguine in illo colore perfunditur.*

VIII. *Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes; Ave Rex Judæorum. Et Exſpuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus.* Genef. 3. 18. Maledictio in ſpinis cœpit, in ſpinis deſiit. Chriſtus Cant. 2. *Lilium convallium inter ſpinas* cernitur. Aries hærens vepribus, quem pro filio Iſaac Abraham immolavit, Chriſti, qui ſe victimam pro nobis ſubſtituit, & ſpinis coronatus eſt, inſignis typus fuit. Sacrificiis, quæ Deo offerebant veteris Teſtamenti Patres, Chriſtum ſignificabant, in his Chriſtum fide intelligebant. *Sacramenta ſunt mutata, non fides. Signa mutata ſunt,* S. Aug. ſerm. 19. alias 4. ex Sirmondian. *quibus aliquid ſignificabatur, non res, quæ ſignificabatur. Pro Chriſto aries, pro Chriſto agnus, pro Chriſto vitulus, pro Chriſto hircus, totum Chriſtus. Aries, quia ducit gregem: ipſe eſt inventus in vepribus, quando Pater Abraham filio juſſus eſt parcere, nec tamen ſine oblato ſacrificio inde diſcedere. Et Iſaac Chriſtus erat, & aries Chriſtus erat. Iſaac ſibi ligna portabat: Chriſtus crucem propriam bajulabat. Pro Iſaac aries, non tamen pro Chriſto Chriſtus. Sed in Iſaac & aries & Chriſtus. Tenebatur cornibus in vepre aries: interroga Judæos, unde tunc Dominum coronaverint.* Egredimini filiæ Sion, „ & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater ſua „ in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus. Cant. 3. 11. *Myſterium erat corona.* Myſterium erat contumeliæ, & dedecoris, ex quo Chriſti gloria: S. Cyrill. Hieroſol. Catech. 13. Myſterium infirmitatis, ex quo Eccleſiæ robur & fortitudo: Myſterium doloris, ex quo fidelium lætitia. Myſterium illud contumeliæ ac dedecoris, gloriam Chriſto parit immortalem; illam quippè gerit ut Rex, ut Sacerdos, ut Mundi Diabolique victor. Apocal. 6. 2. *Data eſt ei corona, & exiit vin-* Iſai. 62. 3. *cens, ut vinceret.* Illi coronæ, tametſi ſpineæ, convenit illud Iſaiæ: *Et eris corona gloriæ in manu Domini, & Diadema Regni in manu Dei tui.* Myſterium illud infirmitatis incredibilem Eccleſiæ fortitudinem, divinumque

robur

robur confert. Hac enim corona protecta, hoſtibus ſuis, dæmonibus ſcilicet, *Terribilis* eſt *ut caſtrorum acies ordinata*. Myſterium doloris eſt, quod Cant. 6.10. Fidelibus ſolatium & gaudium parit: *Erit Dominus corona gloriæ, & ſertum* Iſaiæ 28. 5. 6. *exultationis reſiduo populi ſui, & fortitudo revertentibus de bello ad portam*. Militibus qui coronam ſpineam capiti Jeſu impoſuerunt, Davidicum illud accommodari poteſt: *Circumdederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis* Pſ.117.12. *in ſpinis*. Sicut enim apes mel conficiunt, non ſibi, ſed hominibus profuturum: ſic perſecutores & tortores Chriſti Jeſu ſacro illius capiti coronam impoſuerunt, quæ ſpiritalis ſolatii, ſuavitatis incomparabilis, & gaudii fons eſſet, non illis, ſed Fidelibus. *Ipſum Dominum caput Eccleſiæ* (inquit S. Auguſtinus) S. Auguſt. in hunc pſalm. *rectè accipimus circumdatum à perſecutoribus, ſicut circumdant apes favum. Quid enim ab ignorantibus geſtum ſit, myſtica ſubtilitate Spiritus Sanctus loquitur. Mel quippè apes operantur in favis.* Pſ.33. 8. *Neſcientes autem perſecutores Domini, fecerunt nobis ipſa paſſione dulciorem: ut guſtemus,* Rom. 4. 25. *qui mortuus eſt propter delicta noſtra, reſurrexit propter juſtificationem noſtram*. In umbra ſpinarum Chriſti Jeſu requieſcamus, ejus opprobria honori & vanitati ſæculi præponamus, in quo *Omnia imaginaria, & nihil veri*. Tertull. lib. de Corona. Dolores & pœnas Jeſu præ terrenis voluptatibus & deliciis eligamus. Cogita, *quale ſertum vir Eccleſiæ Chriſtus Jeſus pro utroque ſexu ſubiit, ex ſpinis & tribulis, in figuram delictorum, quæ nobis protulit terra carnis, abſtulit autem virtus crucis, omnem aculeum mortis in Dominici capitis tolerantia obtundens .... Chriſti coronam æmuleris, quia & favos poſt fella guſtavit; nec ante Rex gloriæ à cœleſtibus ſalutatus eſt, quàm Rex Judæorum proſcriptus cruci, minoratus primò à Patre modicum quid circa Angelos, & ita gloria & honore coronatus. Si ob hæc caput ei tuum debes, tale ſi potes ei rependе, quale ſuum pro te obtulit: aut nec floribus coroneris, ſi ſpinis non potes*. Ne dicas cum amatoribus mundi: *Coronemus nos* Sap.2.8. *roſis antequam marceſcant*, &c. Corona ſpinea Domini Jeſu pudore ſuffundat Chriſtianas mulieres, quæ ornando capiti alienis crinibus, auro, gemmis, exquiſito curioſæ vanitatis artificio, opes & tempus impendunt. *Quid tanta ordinandi crinis operoſitas ad ſalutem ſubminiſtret? Quòd crinibus veſtris quieſcere non licet, modò ſubſtrictis, modò relaxatis, modò ſuſcitatis, modò eliſis?* Tertul. lib.2. de cultu Fœminar. *Aliæ geſtiunt in cincinnos coercere, aliæ ut vagi & volucres elabantur, non bona ſimplicitate. Affigitis præterea neſcio quas enormitates capillamentorum: nunc in galeri modum, quaſi vaginam capitis & operculum verticis; nunc in cervicum retro ſuggeſtum. Mirum quòd non contra Dominica præcepta contenditur. Ad menſuram neminem ſibi adjicere poſſe pronuntiatum eſt. Vos verò adjicitis ad pondus colluras quaſdam, vel ſcutarum umbilicos cervicibus aſtruendo. Si non pudet enormitatis, pudeat inquinamenti: ne exuvias alieni capitis, forſan immundi, forſan nocentis & gehennæ deſtinati, ſancto & Chriſtiano capiti ſupparetis. Imò omnem hanc ornatus ſervitutem à libero capite depellite. Fruſtra laboratis ornatæ videri: fruſtra peritiſſimos quoſque ſtructores capillaturæ adhibetis. Deus vos velari jubet .... Oro te, ſive mater, ſive ſoror, ſive filia virgo, vela caput: ſi mater, propter filios: ſi ſoror,* Lib. de Virginibus Velandis, c.16. *propter fratres: ſi filia, propter patres. Omnes in te ætates periclitantur. Indue armaturam pudoris, circumduc vallum verecundiæ, murum ſexui tuo ſtruere, qui nec tuos emittat oculos, nec admittat alienos*: Hac ſaltem ratione ſpineam Domini coronam æmulare.

Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus. Præclarum Apologum legimus in ſacro Libro Judicum, huic loco convenientem, *Ierunt ligna, ut ungerent ſuper ſe Regem: dixeruntque olivæ: Impera nobis.* Judicum 9.

Quæ reſpondit : Numquid poſſum deſerere pinguedinem meam , qua & Dii utuntur & homines , & venire , ut inter ligna promovear ? Dixeruntque ligna ad arborem ficum : Veni , & ſuper nos regnum accipe . Quæ reſpondit eis : Numquid poſſum deſerere dulcedinem meam , fructuſque ſuaviſſimos , & ire , ut inter cætera ligna promovear . Locutaque ſunt ligna ad vitem : Veni & impera nobis . Quæ reſpondit eis : Numquid poſſum deſerere vinum meum , quod lætificat Deum & homines , & inter ligna cætera promoveri ? Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum : Veni & impera ſuper nos . Quæ reſpondit eis : Si verè me Regem vobis conſtituiſtis , venite , & ſub umbra mea requieſcite : Si autem non vultis , egrediatur ignis de rhamno , & devoret cedros Libani . Chriſtus Jeſus ſpinis coronatus , nos ad ſuum comitatum , ad imitationem ſuam vocat , ut Rex noſter . Sed reſpondet avarus : Te ſequi non poſſum , Regem nolo pauperem : deſerendæ eſſent opes , animo & affectu amplectenda pauperies evangelica ; modus ponendus deſiderio habendi & congerendi bona temporalia : *Numquid poſſum deſerere pinguedinem meam ?* Dicit luxurioſus : Te ſequi non poſſum , Regem nolo , ſpinas , fel , opprobria , dolores , crucem ſubditis ſuis offerentem : ſæculi voluptatibus , vitæ molli & delicatæ , terrenis deliciis renuntiandum eſſet : *Numquid poſſum deſerere dulcedinem meam , fructuſque ſuaviſſimos ?* Dicit ebrioſus , & lautiorum epularum amator : Te ſequi non poſſum : Regem nolo , qui pro vino acetum ſitiens bibit , qui auſteram ſubrietatem imperat : *Numquid poſſum deſerere vinum meum ?* Veri fideles , & amatores Jeſu ad pedes ejus provoluti dicunt ei : *Veni , & impera ſuper nos* . Sed vult ille experiri , an ſincera ſit illorum poſtulatio . *Si verè* , inquit , *me Regem vobis conſtituitis , venite , & ſub umbra mea requieſcite* : Spinas meas roſis ſæculi anteferte . *Si autem non vultis , egrediatur ignis de rhamno , & devoret cedros Libani* : Superbos dominationem imperiumque meum refugientes ultio divina conſumat , & in cineres redigat . Heu , quot Dominum Jeſum ſe adorare ſimulant impii , hypocritæ , mali Chriſtiani , qui divinæ ejus Majeſtati reverà illudunt !

IX. *Et poſtquam illuſerunt ei , exuerunt eum chlamyde , & induerunt eum veſtimentis ejus , & duxerunt eum ut crucifigeretur* . Exuamus veterem hominem cum actibus ſuis , & novum induamus , Dominum Jeſum Chriſtum ,
Joa. 11. 16. illum ſequamur in Calvariæ montem : *Eamus & nos , ut moriamur cum eo* . Gratiæ ejus ductum ſequamur , carnem noſtram configentes Cruci ejus *cum*
Galat. 5. 24. *vitiis & concupiſcentiis* , ſi verè Chriſti ſumus . Crucem feramus poſt Jeſum , verborum ejus memores : *Qui vult venire poſt me , abneget ſemetipſum ,*
Matth. 16. 24. *& tollat crucem ſuam , & ſequatur me* .

X. *Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum , nomine , Simonem ; hunc angariaverunt , ut tolleret crucem ejus* . Ibat ergo ad locum , ubi fuerat cru-
S. Aug. tr. 117. in Joan. cifigendus , portans crucem ſuam Jeſus . *Grande ſpectaculum : ſed ſi ſpectet impietas , grande ludibrium ; ſi pietas , grande myſterium : ſi ſpectet impietas , grande ignominiæ documentum ; ſi pietas , grande fidei munimentum ; ſi ſpectet impietas , videt Regem pro virga Regni lignum ſui portare ſupplicii ; ſi pietas , videt Regem bajulantem lignum ad ſemetipſum figendum , quod fixurus fuerat etiam in frontibus Regum : in eo ſpernendus oculis impiorum ,*
Gal. 6. 14. *in quo erant gloriatura corda Sanctorum . Dictaro enim Paulo* : Mihi abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti , *ipſam crucem ſuam ſuo*
S. Leo ſer. 57. de Paſſ. Dom. 8. *geſtans humero commendabat ; & lucernæ arſuræ ; quæ ſub modio ponenda non erat , candelabrum ferebat* . Euntibus autem cum Jeſu turbis ad locum pœnæ , Simon quidem Cyrenæus inventus eſt , in quem lignum ſupplicii tranſ-

transferretur à Domino : ut etiam tali facto præſignaretur Gentium fides, quibus crux Chriſti non confuſio futura erat, ſed gloria. *Non ergo fortuitum, ſed figuratum & myſticum fuit, ut Judæis in Chriſtum ſævientibus, ad compatiendum ei peregrinus occurret*, dicente *Apoſtolo*, Si compatimur, & conregnabimus : *Ut ſacratiſſimo Salvatoris opprobrio, non Hebræus quiſquam, aut Iſraelita, ſed alienigena ſubderetur. Per hanc enim translationem à circumciſione ad præputium, à filiis carnalibus ad filios ſpiritales, immaculati Agni propitiatio, & omnium Sacramentorum plenitudo tranſibat. Siquidem* Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, *qui ſe novum & verum reconciliationis ſacrificium offerens Patri, non in Templo, cujus jam finita erat reverentia, nec intra ſepta civitatis ob meritum ſui ſceleris diruendæ, ſed foris & extra caſtra crucifixus eſt, ut veterum victimarum ceſſante myſterio, novo hoſtia novo imponeretur altari, & crux Chriſti non Templi eſſet ara, ſed Mundi*. Exeamus *igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes*. Ne caro repugnans & invita crucem Chriſti ferat, ſpiritu facta carnis mortificemus. Si minùs ferventes ſumus, ut crucem eligamus & ſponte feramus ex fervore charitatis, à Deo ſaltem nobis impoſitam patienter toleremus, affectu animi pœnitentis, & Chriſto compatientis.

Rom. 8.17.
1. Cor. 5.7.
Heb. 13. 13.

XI. *Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus* : Ibi crucifixerunt Jeſum. Quod mortis genus, ut eligeret pro nobis pati, ratio multiplex fuit. Primò quidem propter exemplum virtutis. Nam ſapientia Dei hominem ad exemplum, quo rectè viveremus, ſuſcepit. Pertinet autem ad vitam rectam, quæ non ſunt metuenda, non metuere. Sunt tamen homines, qui quamvis mortem ipſam non timeant, genus tamen mortis horreſcunt. Ut ergo nullum genus mortis rectè viventi homini metuendum eſſet, illius hominis cruce oſtendendum fuit. Nihil enim erat inter omnia genera mortis illo genere execrabilius ac formidabilius. Secundò, quia hoc genus mortis maximè conveniens erat ſatisfactioni pro peccato primi parentis, qui peccavit manum extendendo ad pomum ligni vetiti contra Dei mandatum : & ideò conveniens fuit, ut Chriſtus pro illo peccato Deo ſatisfacturus, ſeipſum ligno affigi pateretur, quaſi reſtituens, quod Adam abſtulerat; ſecundùm illud Pſalmi : *Quæ non rapui, tunc exſolvebam*. Quod juſtè debebat Adam, Chriſtus injuſtè mortem ſuſcipiendo perſolvit : Ille manum expendit ad pomorum dulcedinem; iſte ad crucis amaritudinem. Ille arborem necis; iſte ſalutis oſtendit : Adam univerſis mortem intulit; & Chriſtus vitam omnibus reparavit. Tertiò in alto moritur, ut innoteſcat, illum morte ſua nobis aditum ad cœlum parare. *Et ego*, inquit, *ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum*. Quartò, ut ipſa figura Crucis in quatuor extrema porrectæ oſtendatur, illum pro totius Mundi ſalutem paſſum & mortuum eſſe, virtutemque & providentiam ejus ubique diffuſam. Quintò, expanſis in cruce manibus moritur, ut altera manu Iſraeliticum populum, altera Gentilem trahat; ut S. Athanaſius commentatur. Sextò, hoc genere mortis diverſæ virtutes deſignantur. *Non fruſtra tale genus mortis elegit, ut latitudinis, & altitudinis, & longitudinis, & profunditatis*, de quibus loquitur Apoſtolus, *Magiſter exiſteret*. Nam latitudo eſt in eo ligno, quod tranſverſum deſuper figitur: hoc ad bona opera pertinet, quia ibi extenduntur manus. Longitudo in eo, quod ab ipſo ligno uſque ad terram conſpicuum eſt; ibi enim quodammodò ſtatur, id eſt perſiſtitur & perſeveratur; quod longanimitati tribuitur. Altitudo eſt in ea ligni parte, quæ ab illo quod tranſverſum figitur, ſurſum verſus relinquitur, hoc eſt, ad caput crucifixi; quia benè ſeparan-

" S. Thom. 3. 3. p. qu. 46. ar. 4.
" S. Auguſt. lib. quæſt. 83. qu. 25.
Pſal. 68.
" Autor ſermonis inter Auguſtinianos olim tertide Temp. nunc 32. in appendice.
Joan. 12.
S. Greg. Nyſſ. Orat. 1. de reſurrect. Chriſti.
S. Athanaſ. lib. de Incarnat. Verb.
" Ephes. 3. 14.
S. Auguſt. epiſt. 140. alias 120. ad Honorat. c. 26.

„ tium ſuperna expectatio eſt. *Jam verò illud ex ligno quod non apparet,*
„ quod fixum occultatur, unde totum illud exurgit, profunditatem ſignifi-
S.Aug. tr. 119. in Joan. cat gratuitæ gratiæ. Denique *Lignum in quo fixa erant membra morientis, etiam Cathedra fuit Magiſtri docentis*. Sed & genus illud mortis veteribus figuris reſpondet. Ex diluvio ſcilicet humanum genus arca lignea liberavit. Moyſes mare virga diviſit, & Pharaonem proſtravit. Idem miſſo in aquam ligno, ex amara dulcem effecit: & petram virga percuſſit, ut ex ea fluerent ubertim aquæ ſalutares: & expanſis in monte manibus Amalecitas vicit. Cæterùm exaltato in monte Calvariæ per crucem Chriſto, non illa tantùm ſpecies aſpectui mentis occurrat, quæ fuit in oculis impiorum, quibus per
Deut. 28. 66. Moyſen dictum eſt: *Et erit pendens vita tua ante oculos tuos, & timebis*
S.Leo, ſer. 57. de Paſſ. Domini 8. *die ac nocte, & non credes vitæ tuæ*. Iſti enim nihil in crucifixo Domino præter facinus ſuum cogitare potuerunt, habentes timorem, non quo fides vera juſtificatur, ſed quo conſcientia iniqua torquetur. Noſter verò intellectus, quem Spiritus veritatis illuminat, gloriam crucis cœlo terraque radiantem puro ac libero corde ſuſcipiat, & inſeriore acie videat, quale ſit, quod Dominus, cùm de Paſſionis ſuæ loqueretur inſtantia, dixit: *Ve-*
Joan. 12. 23. 27. 28. 30. *nit hora, ut clarificetur Filius hominis ..... Nunc anima mea turbata eſt, & quid dicam? Pater, ſalva me ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam. Pater, clarifica Filium tuum*. Et cùm vox Patris veniſſet è cœlo, dicens, *Et clarificavi, & iterum clarificabo*: Reſpondens Jeſus circumſtantibus, dixit: *Non propter me vox hæc facta eſt, ſed propter vos. Nunc judicium mundi eſt, nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras. Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me*. O admirabilis potentia Crucis, ò ineffabilis gloria paſſionis! *In qua & Tribunal Domini, & judicium mundi, & poteſtas eſt crucifixi*. Crux Jeſu *Omnium fons benedictionum, omnium eſt cauſa gratiarum: per quam credentibus datur virtus de infirmitate, glo-*
Cant. 7. 8. *ria de opprobrio, vita de morte*. Aſcendamus in palmam, & apprehendamus fructus ejus.

XII. *Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cum guſtaſſet, noluit bibere*. Guſtavit, ut nullus in eo ſenſus à dolore immunis eſſet; bibere noluit, ne dolor levior eo potu fieret: Pati enim voluit, nobis relinquens exemplum, ut ſequamur veſtigia, ejus. Hujus potus amaritudine peccata, quæ homines per guſtum committunt, vina exquiſitiſſima, liquores omnis generis ſuaviſſimos, cibos delicatos, cupedias, cæteraque gulæ irritamenta conquirentes, expiavit. Epulones & ebrioſi, qui alios ad bibendum cogunt, & in conviviis certant, quis bibendo præcellat, vinum propinant cum felle mixtum, peccatum felle amarius cum vino propinan-
Deut. 32. 33. S. Ambr. lib. de Elia & jejunio, c. 14. tes, *Fel draconum vinum eorum*. Unde illud S. Ambroſii contra ipſos uſurpare liceat: *Rogas ad jucunditatem, cogis ad mortem: invitas ad prandium, efferre vis ad ſepulchrum: cibos promittis, tormenta irrogas: vina prætendis, venena ſuffundis ....* Dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum.
S. Aug. ferm. 311. alias de diverſis 115. *Quid tam delectabiliter fugitur, ſi amarus tibi factus eſt mundus? Implevit Deus amaritudinibus mundum, & inhias tu, incumbis tu, fugis tu; nonniſi inde & inde voluptatem capis. Quamdiu? Quid ſi dulcis eſſet, quomodo amaretur? Ama Deum, contemne iſta, deſpice res humanas, quandocumque hinc iturus: non enim hic futurus ſemper. Et tamen ſic quomodo malus eſt, quomodo amarus eſt mundus, quomodo calamitatibus plenus eſt mundus, ſi dictum tibi eſſet à Deo, quòd ſemper hic eſſes, lætitia te non caperes, exſultares, gratias ageres. Unde? Quia miſeriam non finires. Ipſa eſt major infelicitas, quæ ſe amari cogit. Minor eſſet, ſi non amaretur: tantò pejor eſt, quantò plus amatur.*

Et

Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Tunc impletum eſt, quod
Propheta ex perſona Chriſti dixit: *Dederunt in eſcam meam fel*. Chriſti
eſca, unitas eſt corporis ejus, quam Apoſtolus commendavit, dicens: 1. Cor. 10. 17.
Unus panis, unum corpus multi ſumus. In hanc eſcam ſuavem quis eſt qui
dat fel, niſi contradictores Evangelii, tamquam illi perſecutores Chriſti?
Minus enim peccaverunt Judæi crucifigentes in terra ambulantem, quàm qui S. Aug. enarr.
contemnunt in cœlo ſedentem. Quod ergo fecerunt Judæi, ut in eſcam, in Pſ. 68. Con-
quam jam acceperat, darent bibendum amarum illum potum, hoc faciunt, cione 2.
qui male vivendo ſcandalum inferunt Eccleſiæ. Hoc faciunt hæretici ama-
ricantes: ſed non exaltentur in ſemetipſis. Dant fel ſuper tam jucundum
cibum. Sed quid facit Dominus? Non admittit ad corpus ſuum. Hoc ſa-
cramento ipſe Dominus, quando illi obtulerunt fel, guſtavit, & noluit
bibere. *Si non eos pateremur, nec omninò guſtaremus. Quia verò neceſſe eſt*
eos pati, neceſſe eſt guſtari. Sed quia in membris Chriſti tales eſſe non poſ-
ſunt, guſtari poſſunt, recipi in corpus non poſſunt. In ſiti mea potarunt me
aceto. *Sitiebam, & acetum accepi; id eſt, fidem illorum deſideravi, &*
vetuſtatem inveni.

XIII. *Poſtquam autem crucifixerunt eum, diviſerunt veſtimenta ejus, ſor-*
tem mittentes, &c. Veſtimenta Chriſti, ſacramenta ipſius: potuerunt dividi
per hæreſes, ſed erat ibi veſtimentum, quod nemo diviſit. *Erat ibi tu-*
nica deſuper contexta. Ergo de cœlo, ergo à Patre, ergo à Spiritu San- Joan. 19.
cto. Quæ eſt iſta tunica, niſi charitas, quam nemo poteſt dividere? Quæ S. Aug. enarr.
eſt iſta tunica, niſi unitas? In ipſam ſors mittitur, nemo illam dividit. in Pſ. 21. Concione 2.
Sacramenta ſibi hæretici dividere potuerunt, charitatem non diviſerunt. Et
quia dividere non potuerunt, receſſerunt: illa autem manet integra. Sorte
obvenit quibuſdam: nemo illam movet de Eccleſia Catholica. Non pertinet ad
quoslibet, ſed occulta Dei gratia tamquam ſorte donatur. Unde Simoni
qui baptiſmum habebat, & ſinceram fidem, quæ per dilectionem operatur
unitatis integritatem, non habebat, à Petro dictum eſt, *Non eſt tibi ſors* Act. 8. 21.
neque pars in ſermone iſto.

XIV. *Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam: Hic eſt Jeſus*
Rex Judæorum. Jeſum crucifigendo, Regem Gentium fecerunt; dedit enim
illi Pater Gentes hæreditatem: nec tamen Jucæi Regis ſui dominationem
evertere potuerunt. Rex eſt Judæorum & ipſis contradicentibus. *Rex ille* S. Aug. Enarr.
virgam ferream gerit, qua & regit, & frangit. Quos regit? Quos con- in Pſ. 5.
terit? Regit obedientes, conterit reſiſtentes. Rex Judæorum eſt non ſolùm
vivens, ſed mortuus, & à morte redivivus. Unde Pſalm. 2. ait: *Ego au-* S. Aug. ſerm.
tem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus. Crucis ti- 218. aliàs de
tulus ſcriptus eſt literis Hebraicis, Græcis, & Latinis, Deo dirigente, diverſis 76.
ut more Imperatorum, Chriſti crux præferret titulos gentium, nondum
quidem ſubactarum, ſed brevi ſubigeudarum. Ille enim in cruce pendebat,
cui cedere debebat Religio Judaica, eruditio Græca, robur Latinum.
Quamvis in illis tribus linguis Chriſto ſubigenda univerſitas gentium omnium
monſtraretur: non tamen illic ſcriptum eſt, & Rex Gentium, *ſed tantummo-*
do Judæorum; *ut commeudaretur origo ſeminis in proprietate nominis*: Lex Iſaiæ 2. 3.
enim de Sion exibit, & verbum Domini de Jeruſalem. *Pilatus quidem Re-*
gem Judæorum ſcripſit, non Regem Græcorum, aut Latinorum quamvis Gen-
tibus regnaturum. Et quod ſcripſit, ſcripſit, neque infidelium ſugeſtione mu-
tavit: cui tantò ante prædictum erat in Pſalmis, Tituli inſcriptionem ne Pſ. 56. 1. 57. 1. &c.
corrumpas. *Omnes gentes credant in Regem Judæorum: omnibus gentibus re-*
gnat, ſed tamen Rex Judæorum. Tantum valuit illa radix, ut inſertum

olea-

oleaſtrum in ſe poſſit ipſa mutare, oleaſter autem olivæ nomen poſſit auferre.

XV. *Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones : unus à dextris, & unus à ſiniſtris*. Jeſus ſceleratos inter medius crucifigitur & pendet, ut ſe popter peccatores mori, & ſanguinem fundere oſtendat. Quicumque exteriùs cum Chriſto patiuntur in Eccleſia, vel ejus Paſſionis per Sacramentorum communionem ſunt participes, non propterea paſſionis ejus fructum interiùs per gratiam ſanctificantem & charitatem percipiunt. Quid & quantum quis patiatur, non tam ſpectandum eſt, quàm qua de cauſa patiatur. Unde ſcriptum eſt, *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam*. Martyrem pœna non diſcernit, ſed cauſa. *Tres cruces in uno loco erant; in una, latro liberandus; in alia, latro damnandus; in media, Chriſtus, alterum liberaturus, alterum damnaturus. Quid ſimilius iſtis crucibus? Quid diſſimilius iſtis pendentibus?* Chriſtus inter iniquos reputatus eſt. Latro evaſit: Chriſtus damnatus eſt. Accepit indulgentiam criminoſus, damnatus eſt, qui omnium crimina confitentium relaxavit. *Tamen & ipſa crux, ſi attendas, tribunal fuit: in medio enim Judice conſtituto, unus latro qui credidit, liberatus: alter qui inſultavit damnatus eſt. Jam ſignificabat, quod facturus eſt de vivis & mortuis, alios poſiturus ad dexteram, alios ad ſiniſtram: ſimilis ille latro futuris ad ſiniſtram, ſimilis alter futuris ad dexteram. Judicabatur, & judicium minabatur.*

Pſ. 42. 1.
S. Aug. epiſt. 93. alias 48.
S. Aug. tr. 31. in Joannem.

Crucifixi ſunt cum eo duo latrones. Duo latrones cum Domino Jeſu crucifixi, omnem humani generis univerſitatem vocari ad ſacramentum Paſſionis Domini oſtendunt: ſed quia per diverſitatem fidelium & infidelium, fit omnium ſecundùm dexteram ſiniſtramque diviſio; unus ex duobus ad dexteram ejus ſitus, fidei juſtificatione ſalvatur. Unus blaſphemat, alter blaſphemantem corripit. Jeſum reveretur, miſericordiam rogat. Cor dumtaxat & linguam libera habet; utrumque offert Deo, corde credens ad juſtitiam, ore confeſſus ad ſalutem. Fidem habet, qui regnaturum Dominum credit, quem ſecum morientem videt. Spem habet, qui Regni ejus aditum poſtulat. Charitatem habet, qui latronem alterum pro ſimili ſcelere morientem, ob blaſphemiam increpat, & ei vitam, quam non noverat, prædicat. Ille qui talis ad crucem venit ex culpa, ecce qualis à cruce recedit ex gratia. Confitebatur Dominum, quem videbat ſecum ex humana infirmitate morientem, quando Apoſtoli negabant eum, quem miracula viderant divina virtute facientem. Sic utendum eſt cruce, ſic in tribulationibus actus fidei, ſpei, charitatis, ferventiùs exercendi. Ita cruce, calamitatibus, infirmitatibus, damnis, perſecutionibus, ipſa morte utuntur electi.

S. Hilarius, c. 33. in S. Matt.
S. Gregor. M. lib. 18. Moral. cap. 13.

XVI. *Prætereuntes autem blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes: Vah qui deſtruis Templum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalva temetipſum: ſi Filius Dei es, deſcende de Cruce*, &c. Jeſus crucifixus, etiamnum, & ad finem uſque ſæculorum, blaſphemiis, ludibriis, contemptui impiorum expoſitus eſt. Scandalum eſt iis, qui carnis dumtaxat oculis illum intuentur. Summus Sacerdos, qui vult deſtruere Templum Dei; Salvator, qui non ſalvat ſemetipſum de cruce deſcendens; Filius Dei crucifixus, & mortuus in cruce inter duos latrones: hæc ſunt, quæ Judæos, & impios quoſvis offendunt. Summus verò Sacerdos, qui veteres figuras umbraſque diſſipat, ut Religionis ſtabiliat veritatem, & ſanctuarii cœleſtis ſit Pontifex: Salvator qui mortem ſubit, ut ſit victima ſalutis omnium hominum: Filius Dei qui potentiam ſuam includit in cruce, ut fidei juſtitiam conſtituat; hæc ſunt, quæ verus Chriſtianus adorat; hæc in qui-

bus

hus confidit . *Stulta mundi elegit Deus , ut confundat ſapientia . Quænam ſtulta ſunt ? Converſio hominis ad cultum veri Dei , rejectio erroris , diſciplina juſtitiæ , pudicitiæ , patientiæ , miſericordiæ , innocentiæ ? Omnia hæc quidem ſtulta non ſunt* . Stulta dixerit ſapientia ſæcularis, quæ pertinent ad contumelias & paſſiones Dei ? Verùm *quid indignius Deo ? Quid magis erubeſcendum , naſci , an mori ? carnem geſtare , an crucem ? circumcidi , an ſuffigi ? educari , an ſepeliri ? in præſepe deponi , an in monumento recondi ? Non eris ſapiens , niſi ſtultus in ſæculo fueris , Dei ſtulta credendo . . . Parce unicæ ſpei totius orbis . Quid deſtruis neceſſarium dedecus fidei ? Quodcumque Deo indignum eſt , mihi expedit . Salvus ſum , ſi non confundar de Domino meo . Crucifixus eſt Dei Filius : non pudet , quia pudendum eſt . Et mortuus eſt Dei Filius : prorſus credibile eſt , quia ineptum eſt . Et ſepultus reſurrexit : certum eſt , quia impoſſibile eſt .*

Tertull. lib. de Carne Chriſti, c. 5.

S. Aug. tract. 37. in Joann.

Si Filius Dei es , deſcende de cruce . *Non deſcendit* Chriſtus , *ut eis ſuam poteſtatem deſcendendo monſtraret : quia patientiam docebat , ideò potentiam differebat . Si enim quaſi commotus ad eorum verba deſcenderet , victus conviciorum dolore putaretur . Prorſus non deſcendit , fixus permanſit , quando vellet abſceſſurus . Nam quid ei magnum fuit de cruce deſcendere , qui potuit de ſepulchro reſurgere ?* Non veſtræ cæcitatis arbitrio , ò ſtulti Scribæ , & impii Sacerdotes , oſtendenda erat potentia Salvatoris ; nec ſecundùm blaſphemantium linguas , humani generis redemptio debebat omitti ; cùm ſi deitatem Filii voluiſſetis agnoſcere , innumera opera ejus videretis , quæ vos ad eam , quam fallaciter promittitis , fidem confirmare debuerint . Si autem , ut ipſi profitemini , verum eſt , quòd alios ſalvos fecit , cur illa tot & tanta miracula , quæ ſub publico facta ſunt conſpectu , in nullo cordis veſtri duritiam mollierunt : niſi quia ita ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis , ut omnia vobis beneficia Dei in perniciem verteretis ? Nam etiamſi deſcenderet Chriſtus de cruce , vos ſemper hæreretis in crimine . *Spreta ergo ſunt vanæ inſultationis opprobria , & miſericordiam Domini perdita & collapſa reparantem , nullæ contumeliæ , nulla convitia à ſui via propoſiti removerunt . Offerebatur enim Deo pro ſalute mundi Hoſtia ſingularis , & occiſio Chriſti veri Agni , per tot ſæcula prædicata , promiſſionis filios in libertatem fidei transferebat . Confirmabatur quoque Teſtamentum Novum , & Chriſti ſanguine , æterni Regni ſcribebantur hæredes . Ingrediebatur ſummus Pontifex Sancta Sanctorum , & ad exorandum Deum immaculatus Sacerdos per velum ſuæ carnis intrabat .*

S. Leo ſerm. 66. de Paſſ. Dom. 17.

XVII. *A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram , uſque ad horam nonam* . Prodigiales illæ tenebræ Judæis oſtendere debebant, Jeſum eſſe lumen mundi , ſolem juſtitiæ , quem quia ſecuti non erant , ſed rebelles fuerant lumini , merito ſuæ infidelitatis & immanitatis , deferebantur in errore & tenebris , quæ peccatoribus concreata ſunt . *Stultis ac blaſphemis vocibus veſtris* , ò Judæi , *reddunt omnia elementa reſponſum , & unam in vos ſententiam ferunt cælum , terra , ſol , ſideraque , indignos vos ſuo miniſterio proteſtantes terribili motu , inſolitoque defectu , tenebras mundo veſtræ cæcitatis oſtentant .*

S. Leo ſerm. 59. de Paſſ. Dom. 10.

XVIII. *Et circa horam nonam exclamavit Jeſus voce magna , dicens : Eli , Eli , lammaſabactani ! hoc eſt , Deus meus , Deus meus , ut quid dereliquiſti me ?* Vox iſta , *Membrorum ipſius vox erat , non capitis . Corpus enim ſuum gerebat , id eſt Eccleſiam* . Sancti in quibus vetus homo Cruci Chriſti confixus eſt , ſimilem interdum vocem in tribulationibus & perſecutionibus emittunt . Spiritus amat crucem , illamque *propoſito gaudio* cum Je-

ſu

ſu ſuſtinet ; ſed caro conqueritur , inferior appetitus clamat , *Deus meus, Deus meus , quare dereliquiſti me ?* Clamat ſæpè & ratio , & orat : *Deus,*
S. Aug. enarrat. in Pſal.2. *Deus meus , reſpice in me , quare me dereliquiſti ?* Et cùm non exauditur, ſe derelictam à Deo anima adhuc infirma putat . Verùm attendant non minùs intimè Deum unitum fuiſſe Chriſto , cùm ſe ab illo derelictum clama-
2.Cor.5.9. bat : *Erat* enim *Deus in Chriſto , mundum reconcilians ſibi* : & pro Mundi reconciliatione tunc exaudiebatur à Patre , ut Apoſtolus docet : *Qui in*
2.Cor.5.13. *diebus carnis ſuæ* , inquit , *preces ſupplicationeſque ad eum qui poſſit illum ſalvum facere à morte , cum clamore valido & lacrymis offerens , exauditus eſt pro ſua reverentia* . Sed , inquies , juſti ſæpè clamant ad Deum in tribulatione , & non exaudiuntur . Id etiam à Propheta in perſona Chriſti prædictum de illius membris . *Clamabo per diem , & non exaudies : & nocte , & non ad inſipientiam mihi* . Multi clamant in tribulatione , & non exaudiuntur ; ſed ad ſalutem , non ad inſipientiam . Clamavit Paulus , ut auferretur ab eo ſtimulus carnis ; & non eſt exauditus , ut auferretur ; &
2.Cor.12.9. dictum eſt , *Sufficit tibi gratia mea , nam virtus in infirmitate perficitur* . Ergo non eſt exauditus ; ſed non ad inſipientiam , ſed ad ſapientiam : *Ut intelligat homo , Medicum eſſe Deum , & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem , non pœnam ad damnationem , ſub medicamento poſitus ureris , ſecaris , clamas : Non audit Medicus ad voluntatem , ſed ad ſanitatem* . Non ideò tamen derelinquit Deus ſanctos ſuos . *Tu autem in ſancto habitas , laus Iſrael* . Quare ergo illos non exaudit ? *Quia in tribulatione poſitus Chriſtianus probatur , si non dereliquit Deum ſuum . Nam quando bene eſt homini , deſertus eſt sibi Chriſtianus . Ignis intrat in fornacem , & fornax artificis magni ſacramenti res eſt . Ibi eſt aurum , ibi eſt palea , ibi ignis in anguſto operatur . Ignis ille non eſt diverſus , & diverſa agit ; paleam in cinerem vertit , aut ſordes tollit . In quibus autem habitat Deus , utique in tribulatione meliores fiunt , tamquam aurum probati* . Et ſi fortè petierit inimicus diabolus aliquem probandum , & conceſſum illi fuerit à Deo , ſive aliquo dolore corporis , ſive aliquo damno , ſive amiſſione rerum ſuarum : *Fixum cor habeat in illo , qui ſe non ſubtrahit ; & si quasi ſubtrahit aurem prolanti , ſed apponit miſericordiam deprecanti . Novit quid agat qui nos fecit , novit & reficere nos . Bonus eſt ſtructor , qui ædificavit domum ; & si aliquid ibi ceciderit , novit reſarcire* . Eruit clamantes ad ſe , cùm expedit illis ad ſalutem : *In te ſperaverunt Patres noſtri , ſperaverunt & liberaſti eos* . Eruit populum Iſrael de terra Ægypti ; eruit tres pueros de camino ignis ; Danielem le lacu leonum ; Suſannam de falſo crimine : omnes invocaverunt , & eruti ſunt . Numquid defecit Filio ſuo , ut in cruce pendentem non exaudiret ? Quarè autem , modò non eruitur ? Dominus flagellabatur , & nemo ſubveniebat ; ſputis fœdabatur , & nemo ſubveniebat ; colaphis cædebatur , & nemo ſubveniebat ; ſpinis coronabatur , nemo ſubveniebat ; affigebatur cruci , nemo ſubveniebat. Clamat , *Deus meus, Deus meus , ut quid me dereliquiſti ?* Non ſubvenitur . Quare ? Qua mercede tanta paſſus eſt ? *Omnia iſta quæ paſſus eſt , pretium eſt* . Pretium eſt redemptionis & ſalutis noſtræ , Deo Patri oblatum , quo illius juſtitiæ accuratè , plenè , uberrimè factum eſt ſatis . Ne ex illorum nume-
Pſ.61.5. ro ſimus , de quibus Chriſtus apud Prophetam ait : *Veruntamen pretium meum cogitaverunt repellere , cucurri in siti : ore ſuo benedicebant , & corde ſuo maledicebant* . Ne impios imitemur , qui Chriſti paſſioni & morti præſentes , ejus pœnas & dolores ſuis inſultibus & crudeli malitia augebant.
Pſal.68.31. *Quoniam quem tu percuſſiſti , perſecuti ſunt : & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt* . XIX.*Qui-*

Digitized by Google

XIX. *Quidam autem illic ſtantes & audientes , dicebant : Eliam vocat iſte . Et continuò currens unus ex eis acceptam ſpongiam implevit aceto , & impoſuit arundini , & dabat ei bibere . Cæteri verò dicebant : Sine , videamus , an veniat Elias liberans eum* . Crux Chriſti Judæis ſcandalum & opprobrium, “S.Ambroſ.
mihi virtus eſt , per quam adverſarium repello , ſæculum vinco . Mihi ſa- “ſerm. 8. in
pientia , per quam inſipientiæ laqueos evado . Hoc opprobrium theſauris “Pſal.118.
Ægypti Moyſes prætulit . *Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti* . Si opprobrium tuum gloria eſt , Domine Jeſu ; quanta “Heb.11.26.
eſt gloria tua ? Tuæ igitur gloriæ participatione quid erimus , cujus ſumus opprobrio glorioſi ? Denique ſcriptum eſt : *Accedite ad eum , & illuminamini , & facies veſtræ non confundentur* . Hoc opprobrium auferri à “Pſal.33.6.
nobis nolumus , opprobrium crucis Domini Jeſu ; quo noſtra auferuntur opprobria . Sicut enim maledictum factus eſt , ut noſtra maledicta deleret : homo factus eſt , ut levaret hominis infirmitates : ita opprobrium factus eſt , ut omnium auferret opprobria . Verùm cùm opprobrium noſtrum per baptiſmum virtute paſſionis ſuæ abſtulerit , opprobrium ipſi fecimus , & facere non deſiſtimus , poſt baptiſmum peccando , Spiritui gratiæ contumeliam facientes , ſanguinem teſtamenti , in quo ſanctificati ſumus , pollutum ducentes , Filium Dei & ejus paſſionem ludibrio & oſtentui habentes . Noſtram ſalutem ſitit , & illi acetum propinamus , veteris hominis actus pravos .

Qui vitam verè Chriſtianam & pœnitentem , quæ crux & martyrium , ducere conſtituunt , multos plerumque patiuntur illuſores , impiorum , & ſæculo penitùs addictorum hominum ſarcaſmis , ludibriis , contradictionibus tentat eos diabolus , ut ab arcta via dimoveat , quæ ducit ad vitam , & in latam ac ſpatioſam abducat , quæ ducit ad mortem . Verùm hac pulſatus tentatione , quæ certè gravis eſt incipientibus , *Ibi ſe conſtituat Chri-* S. Leo ſerm.
ſtianus , quò eum ſecum ſuſtulit Chriſtus , & ad id dirigat omnem viam ſuam, 6. de Paſſ.
ubi ſcit humanam ſalvatam eſſe naturam . Paſſio enim Domini uſque ad finem Dom. 19.
producitur mundi : & ſicut in ſanctis ſuis ipſe diligitur , & in pauperibus ipſe paſcitur , ipſe veſtitur ; ita in omnibus qui pro juſtitia adverſa tolerant , ipſe compatitur : niſi fortè æſtimandum eſt , multiplicata per orbem fide , & rareſcente impiorum numero , omnes perſecutiones , & omnia quæ adversùs beatos Martyres ſævierunt , finita eſſe certamina , tamquam ſuſcipiendæ crucis illis tantùm neceſſitas incubuerit , quibus ad expugnandam Chriſti dilectionem , atrociſſima ſunt illata ſupplicia . Sed aliud ſervientium Deo pietas experitur , aliud etiam Apoſtoli prædicatio proteſtatur , qui dicit : Omnes qui piè 2.Tim.3.12.
volunt vivere in Chriſto Jeſu , perſecutionem patientur . *Qua ſententia nimis tepidus & ſegnis oſtenditur , qui nulla perſecutione pulſatur . Pacem enim cum hoc Mundo niſi amatores mundi habere non poſſunt : & nulla unquam iniquitati cum æquitate communio , nulla mendacio cum veritate concordia , nullus eſt tenebris cum luce conſenſus . Quia etiamſi pietas bonorum cupiat malos corrigi , converſionemque multorum per gratiam Dei miſerentis obtineat : malignorum tamen ſpirituum adversùs Sanctos inſidiæ non quieſcunt , & ſive occulto dolo , ſive aperto prælio , in omnibus fidelibus propoſitum bonæ voluntatis infeſtant* .

XX. *Jeſus autem iterum clamans voce magna , emiſit ſpiritum* . Sic oſtendit , quod ante dixerat , poteſtatem habere ſe ponendi animam ſuam , & iterùm ſumendi eam ; non neceſſitate , ſed charitate ſe mori . *Quis ita* S. Aug. tract.
dormit quando voluerit , ſicut Jeſus mortuus eſt quando voluit ? Quis ita ve- 119. in Joann.
ſtem ponit quando voluerit , ſicut ſe carne exuit quando voluit ? Quis ita cum

*voluerit abit , quomodo cum voluit obiit ? Quanta ſperanda vel timenda po-
teſtas eſt judicantis , ſi apparuit tanta morientis ?* Cogitate , quis , pro qui-
bus moritur . Filius Dei pro ſervis : juſtus pro impiis , ut illos à ſervi-
Hebr. 12. 3. & 4. tute diaboli , & ab æterna morte redimat . *Recogitate eum qui talem ſu-
ſtinuit à peccatoribus adverſùs ſemetipſum contradictionem , ut non fatigemini
Iſaiæ 37. 1. animis veſtris deficientes : Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis , ad-
verſùs peccatum repugnantes* . Sed heu ! *Juſtus perit , & non eſt qui recogi-
tet in corde ſuo* . O cæcitatem ! ò ingrati animi vitium ! In peccatum arma
ſumamus , quod mortem Chriſto intulit ; illud in nobis deſtruamus . Ani-
mam corpuſque noſtrum , vitam noſtram Deo in holocauſtum offeramus cum
Chriſto Jeſu in ara crucis ejus , ei compatientes & commorientes , ut cum
illo vivere poſſimus . Nobis mundus crucifixus ſit , noſque mundo viciſſim
crucifixi ſimus , Chriſti Jeſu mortem continuò meditemur , ut benè mo-
riendi modum ab illo diſcamus . Mors noſtra felix non erit , niſi morti illius
ſit conformis ; niſi ipſam humiliter ſubeamus , pœnam peccati in ſacrifi-
cium convertentes , ejuſque cruci per amorem pœnitentem confixi , animam
Creatori reddamus .

XXI. *Et ecce velum Templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo uſque deor-
ſum , & terra mota eſt , & petræ ſciſſæ ſunt , & monumenta aperta ſunt :
& multa corpora ſanctorum , qui dormierant , ſurrexerunt . Et exeuntes de
monumentis poſt reſurrectionem ejus , venerunt in ſanctam civitatem , & ap-
paruerunt multis . Centurio autem , & qui cum eo erant , cuſtodientes Jeſum ,
viſo terræ motu , & his quæ fiebant , timuerunt valdè , dicentes : Verè Fi-
lius Dei erat iſte* . Velum peccati , quod inter nos & miſericordiam Dei
interjectum erat , ne ſanctuarium cœleſte videre & ingredi poſſemus , Chri-
ſti morte diſruptum eſt : De quo velo Iſaiæ 59. 2. dicitur : *Iniquitates ve-
ſtræ diviſerunt inter vos & Deum veſtrum : & peccata veſtra abſconderunt
faciem ejus à vobis , ne exaudiret* . Terra mota eſt , & petræ ſciſſæ ſunt , &c.
S. Leo ſerm. 62. de Paſſ. Dom. 13. *Contremiſcat in Redemptoris ſui ſupplicio terrena ſubſtantia , rumpantur infi-
delium mentium petræ , & qui mortalitatis gravabantur ſepulcris , diſcuſſa
obſtaculorum mole proſiliant . Appareant nunc quoque in civitate ſancta , id eſt ,
in Eccleſia Dei , futuræ Reſurrectionis indicia : & quod gerendum eſt in cor-
poribus , fiat in cordibus . Nulli infirmorum crucis eſt negata victoria : nec
quiſquam eſt , cui non Chriſti auxilietur oratio . Quæ ſi multis in ipſum ſæ-
vientibus profuit , quanto magis eos qui ad ipſum convertuntur , adjuvit ? Sub-
lata eſt ignorantia , temperata eſt difficultas , & igneam illam , qua vitæ
regio erat incluſa , romphæam ſacer Chriſti ſanguis extinxit . Veræ luci an-
tiquæ noctis ceſſit obſcuritas . Invitatur ad paradiſi divitias populus Chriſtianus ,
& cunctis regeneratis ad amiſſam patriam patefactus eſt reditus : ſi nemo viam
S. Ambroſ. lib. 1. de In-terpellat. Job. 1. 5. illam facit claudi , quæ fide Latronis potuit aperiri* . Centurio , & qui cum
eo erant , timuerunt valdè , dicentes : Verè Filius Dei erat iſte . *Centu-
rio agnoſcit alienum , Levita non recognoſcit ſuum : Gentilis veneratur , He-
bræus abjurat* . Sed non excuſantur Principes Sacerdotum , quia neſciunt ,
cum neſcire noluerint , quod debuerant cognoſcere . Centurionis conver-
ſio , fructus orationis Chriſti pro perſecutoribus & crucifixoribus ſuis fuit .
Converſio ejus , primitiæ vocationis gentium ad lumen Evangelii . Timore
ſalutari cor ejus concuſſum eſt ad pœnitentiam , ut miſericordiam conſe-
S. Jo: Chryſ. hom. 8. queretur . In tenebris mundi & erroris ipſum illuminavit Sol juſtitiæ . Quàm
oculata fides , quæ Deum in patibulo pendentem videt ! A timore ſpiri-
tum concepit : ſed poſtea perfecta charitas foras miſit timorem . Adeò enim
in fide & charitate profeciſſe dicitur , ut poſteà martyrium pro Chriſto obierit .

XXII. *Erant*

XXII. *Erant autem ibi mulieres multæ à longè , quæ ſecutæ erant Jeſum à Galilæa , miniſtrantes ei* , &c. Piarum mulierum admirabilis conſtantia eſt. Jeſum ſequebantur uſque ad extrema pericula ; omnia fideliter obſervabant, quæ in ejus morte facta ſunt miracula , ut de illis opportuno tempore teſtimonium perhiberent . Diſcipuli fugerunt , mulieres ad Crucem Jeſu remanſerunt , compaſſæ morienti , lacrymas ſuas cum ejus ſanguine pretioſo miſcentes , ut quæ deerant paſſionum Chriſti , in ſe ipſis adimplerent . Ideò ipſum à morte redivivum videre priores meruerunt . *In Chriſto Jeſu non eſt* Coloſſ.1.24.
maſculus , neque fœmina : Sexus infirmior plerumque per Dei gratiam fortior eſt . Galat. 3.28.

XXIII. *Cùm autem ſerò factum eſſet , venit quidam homo dives ab Arimathæa , nomine Joſeph , qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu . Hic acceſſit ad Pilatum , & petiit corpus Jeſu . Tunc Pilatus juſſit reddi corpus . Et accepto corpore , Joſeph involvit illud in ſindone munda : Et poſuit illud in monumento ſuo novo* , &c. Hunc Joſeph Matthæus divitem , Lucas juſtum dixit . Ditior erat fide & juſtitia , quàm cenſu & pecunia . Diſcipulus erat Jeſu, juſtus erat : hæ magnæ divitiæ : *Fideli totus mundus divitiarum eſt* . Cæterùm dives qui juſtus ſit , & periculo divitias ſuas propter Chriſtum exponat , eique crucifixo adhæreat , rara avis . *Sequi Chriſtum quomodo poſſunt,* S.Cypr.lib.de
qui patrimonii vinculo detinentur ? aut quomodo cælum petunt , & ad ſublimia & alta conſcendunt , qui terrenis cupiditatibus degravantur ? Poſſidere Lapſis.
ſe credunt , qui magis poſſidentur ; cenſus ſui ſervi , nec ad pecuniam ſuam domini , ſed magis pecuniæ mancipati . Verè opum ſuarum dominus eſt , qui illas in Chriſti honorem erogat , & impendit in opera pietatis & charitatis . Verè dives Joſeph , qui accepit corpus Jeſu , in quo , tametſi mortuo , *habitabat plenitudo Divinitatis* . Nam *qui poteſt pauper eſſe , qui Deo* Minut. Felix
dives eſt ? Et accepto corpore , Joſeph involvit illud in ſindone munda . in Octav.
Corpus Chriſti , non mortuum , ſed vivum & glorioſum in Euchariſtia recipimus : illud pura conſcientia , mundo corde ſuſcipiamus ; odore virtutum , velut aromatibus ungamus ; novum ſit quo illum recipimus hoſpitium , non ſepulcrum ; ſimus homines novi per charitatem , in novitate vitæ ambulantes ; non ex eorum numero , de quibus à Propheta dictum eſt :
Sepulcrum patens eſt guttur eorum , linguis ſuis doloſè agebant , venenum Pſal.5.11.
aſpidum in labiis eorum . In petra exciſum ſit conditorium , in quo Chriſti S. Ambroſ. in
corpus deponimus , id eſt , in fidei firmamento , de qua veri Iſraelitæ dul- Lucam.
cedinem mellis , & oleum ſpiritale ſuxerunt . Lapidem admoveamus , ne pateat ; diligenter Chriſtum cuſtodiamus , ne eum perdamus , neve perfidiæ ſit ingreſſus . Corpus Jeſu non ſepeliunt , niſi juſti , ejuſque diſcipuli. Chriſti corpus in Sacramento dignè ſuſcipere non poſſumus , niſi juſti ſimus, niſi fideles ejus diſcipuli ſimus , illi in vita & in morte adhærentes , ejuſque Paſſioni communicantes .

Joſeph Chriſti corpus deponit in monumento ſuo novo . Chriſtus in ſepulcro etiam ſuo nobis paupertatem prædicat . Natus eſt pauper , *Propter* 2.Cor.8.9.
nos egenus factus , cùm dives eſſet , ut illius inopia divites eſſemus . Pauper vixit , non habens , ubi reclinaret caput ſuum : nudus in cruce mortuus eſt . Sepulcrum denique proprium non habuit , nec ſindonem qua involveretur : Joſephi & Nicodemi pietate & charitate ſacrum ejus corpus pollinctum eſt . Verùm & alia ratio fuit , cur proprium ſepulcrum non habuerit Chriſtus Jeſus , ſed in monumento novo Joſephi Arimathæi ſepultus ſit . Alii quippè mortui in regione umbræ mortis habitant , ſepulcrorum ſunt inquilini : *Et ſepulcra eorum domus illorum in æternum* . At Pſal.48.11.

Mmm 2 Chri- Pſal.87.6.

Digitized by Google

Chriſtus Jeſus ſolus *inter mortuos liber* , in regione mortis peregrinus eſt , per illam tranſit , die tertia reſurrecturus , & in gloriam ſuam intraturus : Pſal. 140. 10. *Singulariter ſum ego donec tranſeam* . Ideò in ſepulcro alieno , tamquam in hoſpitio , deponitur ; novo tamen , & in quo nemo umquam ſepultus fuerat , quia novus homo , novæ nativitatis dedicator , novus in morte , S. Ambroſ. l. 10. in Luc. n. 140. quia mortis triumphator , vitæque novæ inſtaurator . *Non habebat Chriſtus tumulum ſuum ; etenim tumulus his paratur , qui ſub lege ſunt mortis : victor mortis tumulum ſuum non habet . Quæ enim communio tumulo & Deo ? Specialis igitur præter communem omnium mortem mors Chriſti : & ideò non cum aliis ſepelitur , ſed ſolus tumulo includitur ; omnia enim in ſimilitudinem hominum habuit Incarnatio Domini , ſed ſimilitudo erat cum differentia . Natus eſt ex Virgine , ſimilitudine generationis , diſſimilitudine conceptionis . Curabat ægros , ſed imperabat . Aqua Joannes baptizabat , hic Spiritu . Et mors ergo Chriſti communis ſecundùm naturam corporis , ſpecialis ſecundùm virtutem* . Colofs. 2. 22. Baptiſmus , in quo ſumus *Chriſto conſepulti* , in quo & reſurreximus, nobis legem impoſuit moriendi mundo , vivendi Deo .

XXIV. *Erat autem ibi Maria Magdalene , & altera Maria , ſedentes contra ſepulchrum* . Fortis ut mors dilectio . Qui Chriſtum ardenter diligunt, in meditatione mortis ejus perſeverant ; vitam ſuam cum Chriſto abſcon- S. Ambr. l. 10. in Lucam n. 144. dunt in Deo , ad pietatis officia prompti ſunt , in iiſque conſtantes . Quamvis religioſæ mulieres à longè ſtent , locum tamen ubi Chriſti corpus deponitur , diligenter obſervant , ut unguenta afferant & ſuperfundant . *Solicitæ & à monumento poſteriores recedunt , & ad monumentum priores revertuntur ; etſi deeſt conſtantia , non deeſt diligentia . Sexus nutat , devotio calet* . Immò nec conſtantia omninò deeſt : nam *Reſurrectionis tempore præſto ſunt , & cùm viſi fugarentur , ſolæ tamen ab Angelo ne timeant admonentur* .

XXV. *Altera autem die quæ eſt poſt Paraſceven , convenerunt Principes Sacerdotum & Phariſæi ad Pilatum , dicentes : Domine , recordati ſumus , quia ſeductor ille dixit adhuc vivens : Poſt tres dies reſurgam : jube ergo cu-* S. Jo: Chryſ. hom. 90. in Matth. *ſtodiri ſepulcrum uſque ad diem tertium* , &c. Ubique error & impoſtura ſeipſam confodit , & veritati nolens ſuffragatur . Credere oportuit Jeſum mortuum eſſe , ſepultum eſſe , reſurrexiſſe : hæc omnia inimici ejus explorata reddunt : *Recordati ſumus* , inquiunt , *quòd impoſtor ille adhuc vivens dixerat* . Mortuus igitur eſt . *Jube ergo muniri ſepulcrum* . Igitur ſepultus eſt . *Ne fortè veniant Diſcipuli ejus , & furentur eum* . Munito & obſignato ſepulcro , fraus aliqua intervenire non potuit . Si nullus eſſe potuit fraudi locus , & ſepulcrum nihilominùs repertum eſt vacuum , perſpicuum eſt , quòd ſine dubio reſurrexerit . Diſcipulorum candor hinc apparet , quòd nihil eorum quæ ab adverſariis Jeſu in illum dicebantur , ſileant , quamvis probroſiſſima eſſent . Principes autem Sacerdotum & Phariſæi , ſepulcrum annibus cuſtodibus obſignaverunt & munierunt . Quomodo corpus Jeſu furari potuerunt ejus Diſcipuli , ſepulcro obſignato , munito , à Militibus Romanis cuſtodito ? Quando furati ſunt ? An Sabbato ? Sed non licebat accedere ad ſepulcrum feſto die . Quòd ſi Legem contempſiſſent , quomodo plebi potuiſſent perſuadere , illum reſurrexiſſe ? Qui viventem adhuc, ſtatim atque comprehenſus eſt , deſeruerunt , & fugerunt homines timidi; nonnè ab illo penitùs alienati fuiſſent jam mortuo , ſi ſpem ſuam de illius Reſurrectione poſt triduum , fruſtratam vidiſſent , tamquam ab illo decepti , & in extrema propter illum pericula adducti ? Quomodo verò , niſi vera fuiſſet Reſurrectio , eam fingere ac perſuadere potuiſſent ? Qua enim

ſe

re freti id auſi fuiſſent ? An eloquentia ? At rudes erant ac imperiti . An opibus ? Nec baculum , nec calceamenta habebant . Generiſne claritate ? Ignobiles erant piſcatores . Suane multitudine ? Pauciſſimi erant , undecim dumtaxat , & illi quidem diſperſi . Num promiſſionibus Magiſtri ? Nullius apud ipſos firmitatis ac roboris fuiſſent , ſi non reſurrexiſſet .

Recordati ſumus , quia ſeductor ille dixit adbuc vivens , &c. Qui viventem comprehenderant , mortuum verentur . Atqui ſi purus homo erat , quid ipſis metuendum fuit ? Sed ut compertum omnibus fiat , illum ſpontè paſſum ac mortuum : en & ſigillum , & lapis , & cuſtodes , nec tamen ipſum retinere potuerunt : ſed id unum effecerunt , ut ſepultura publicaretur , & Reſurrectio crederetur . Eccleſiæ inimici fidem ejus confirmant . Prudentia carnis inimica Deo , ejus conſiliis vel invita ſervit . *Non eſt ſapientia , non eſt prudentio , non eſt conſilium contra Dominum* . Prov. 21. 30. Ideò Principes Sacerdotum & Phariſæi *cogitaverunt conſilia , quæ non potuerunt ſtabilire* . Pſal. 20. 17. Scriptum eſt , *Perdam ſapientiam ſapientium , & prudentiam prudentium reprobabo . Ubi ſapiens ? ubi ſcriba ? ubi conquiſitor hujus ſæculi ? Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus mundi ?* 1.Cor. 1. 19. & 20. Metus furandi corporis , & ſepulchri cuſtodia atque obſignatio , ſtultitiæ atque infidelitatis teſtimonium eſt , quòd ſignare ſepulchrum ejus voluerint , cujus præcepto conſpexiſſent de ſepulcro mortuum ſuſcitatum . S.Hilar. c. 33. in Matth.

Recordati ſumus , quia ſeductor ille , &c. Chriſtum Jeſum non modò viventem , ſed & mortuum perſequuntur , & convitiis proſcindunt Principes Sacerdotum , & Phariſæi . Seductorem vocant impii . *Hoc oppellatur nomine od ſolatium ſervorum ſuorum , quando dicuntur ſeductores* . S. Auguſtin. enarr. in pſ. 63. v. 9. Dominum noſtrum imitemur , ſi cùm ejus gloriam & Eccleſiæ utilitatem promovere ſtudemus , convitiis & detractionibus maledicorum hominum petimur . Induamur , ſicut ipſe , decore & fortitudine ; decore , reſpectu eorum quibus placent bona , quæ Deus in nobis & per nos operatur ; fortitudine , reſpectu eorum qui nos vituperant , nobiſque detrahunt . *Dominus regnavit , decorem indutus eſt , indutus eſt Dominus fortitudinem* . Pſal. 92. 1. Cum Chriſtus prædicaret Evangelium Regni , prædicationem ſuam miraculis confirmaret , *Alii dicebant , Quia bonus eſt : alii dicebant , Non , ſed ſeducit turbas* : Jo: 7. 12. 40. Alii ergo benè loquebantur : alii detrahebant , lacerabant , mordebant , conviciabantur . *Ad eos ergo quibus placebat , decorem induit : ad eos quibus diſplicebat , fortitudinem induit . Imitare Dominum tuum , ut poſſis eſſe veſtis ipſius : eſto cum decore ad eos quibus placent bona opera tua : eſto fortis adversùs detractores* . S. Auguſtin. enarrat. 1. pſal. 92. Audi Apoſtolum Paulum imitantem Dominum ſuum , quomodo & ipſe habuit decorem , habuit fortitudinem : *Chriſti bonus odor ſumus* , inquit , *in omni loco , in iis qui ſalvi fiunt , & in eis qui pereunt* . Quibus enim placet bonum , ſalvi fiunt : qui detrahunt bono , pereunt . Quod ſuum erat , ille odorem habebat bonum , immò bonus odor erat : ſed væ miſeris , qui & bono odore moriuntur . Non ait , Illis bonus odor ſumus , illis malus odor ſumus , ſed , *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco ; & in his qui ſalvi fiunt , & in his qui pereunt : aliis quidem odor mortis in mortem , aliis odor vitæ in vitam* . 2.Cor. 2. 15. Quibus erat odor vitæ in vitam , decorem induerat : quibus erat odor mortis in mortem , fortitudinem induerat . Si autem tunc gaudes , quando te laudant homines , & placent illis bona opera tua ; cùm autem vituperaverint , deficis in bonis operibus , & quaſi fructum bonorum perdidiſſe arbitraris , quia invenis reprehenſores ; non ſtetiſti immobilis , non pertines ad orbem terrarum qui non commovebitur . De ipſo decore & fortitudine alibi ait Paulus : *Per* 2.Cor. 6. 7.

armò

arma juſtitiæ à dextris & à ſiniſtris : per gloriam & ignobilitatem : per infamiam & bonam famam : ut ſeductores & veraces , &c. In gloria decorus, in ignobilitate fortis . Apud alios glorioſus prædicabatur , apud alios ignobilis contemnebatur . Decorem afferebat eis quibus placebat , fortitudinem adverſùs eos quibus diſplicebat. Veri igitur perfectique Chriſtiani ad utrumque parati eſſe debent ; gaudere cum laudantibus , fortes eſſe adverſùs vituperantes : *Non molleſcere linguis laudantium , nec frangi linguis vituperantium .*

C A P U T XXVIII.

Senſus Litteralis .

I. VEſpere *autem Sabbati , quæ luceſcit in prima Sabbati , venit Maria Magdalene , & altera Maria videre Sepulcrum .* Sub exitum Sabbati , ſive nocte Sabbati definente in primam hebdomadæ diem , eaque illuceſcere incipiente , primo ſcilicet *diluculo* , cùm nondum omninò diſcuſſæ eſſent noctis *tenebræ* , Maria Magdalene , & altera Maria Cleophæ filia vel conjux , Mater Jacobi & Joſeph , cum aliis , venerunt ad ſepulchrum Jeſu , ſacrum ejus corpus uncturæ . Confer cum Marci 561. *Et cùm tranſiiſſet Sabbatum , Maria Magdalene , & Maria Jacobi , & Salome , emerunt aromata , ut venientes ungerent Jeſum . Et valdè mane una Sabbatorum* , (id eſt prima die hebdomadæ , quæ Chriſtianorum Dominica eſt) *veniunt ad monumentum , orto jam Sole* . Græci verbi Aoriſtus exactum tempus non ſignificat , ſed adhuc durans . S. Auguſtinus legit , *Oriente jam Sole* , id eſt , cùm cœlum ab Orientis parte jam albeſceret ; quod non fit utique, niſi Solis orientis vicinitate : ejus enim eſt ille fulgor , qui nomine auroræ appellari ſolet : Quod ergo ait S. Matthæus , *Veſpere Sabbati quæ luceſcit in prima Sabbati* , veniſſe pias mulieres ad ſepulcrum Jeſu , hoc nomine *veſpere* non intelligitur initium noctis , ſed ipſa nox quæ luce incipit terminari . *Et uſitatus loquendi modus divinæ Scripturæ eſt à parte totum : à veſpere ergo noctem ſignificavit , cujus extremum eſt diluculum . Diluculo enim venerunt illæ mulieres ad monumentum , ac per hoc ea nocte venerunt , quæ ſignificata eſt nomine veſperi . Tota enim ſignificata eſt eo nomine , & ideò quacumque ejus noctis parte veniſſent , ea utique nocte veniſſent : cùm ergo venerunt parte ejus noctis extrema , ea procul dubio nocte venerunt . Veſpere autem quæ luceſcit in prima Sabbati , non poteſt niſi tota ipſa nox intelligi : eo igitur veſpere venerunt , quæ ipſa nocte venerunt ; ipſa autem nocte venerunt , quæ noctis ipſius quamvis extrema parte venerunt .* Sub finem igitur noctis primo diluculo ſurrexerant mulieres : dum alia aliam expectat , dum parata accipiunt aromata , dum progrediuntur per Urbem & extra Urbem ad ſepulcrum , facilè tantum temporis tranſiit , ut cùm ad ſepulcrum ventum eſſet , aliquid jam Solis appareret , Addit S. Hieronymus , S. Matthæum non ſcripſiſſe *veſpere* , ſed *ſerò* , id eſt , *tardè* , & interpretem verbi ambiguitate deceptum , non *ſerò* interpretatum eſſe , ſed *veſpere* .

Lucæ 24. 1. Joann. 20. 1.

S. Auguſtin. lib. 3. de conſenſu Evang. c. 24. n. 165.

S. Hier. epiſt. 150. q. 4.

II. *Et ecce terræ motus factus eſt magnus : Angelus enim Domini deſcendit de cœlo : & accedens revolvit lapidem , & ſedebat ſuper eum . Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur , & veſtimentum ejus ſicut nix .* Terræ motus factus eſt , ut ſignum eſſet ſecuturæ Angelorum apparitionis . Id ſignificant verba

ba ſequentia : *Angelus enim Domini* , &c. Præſentem certè Dei virtutem, & ſecuturam viſionem ſæpè ſignificat in ſcripturis terræ motus , *Pſal.* 67. 8. 9. 98. 1. 103. 7. Secundò , terra mota eſt , ut cuſtodes , qui dormiebant , excitarentur & Reſurrectionis Chriſti teſtes eſſe cogerentur . Tertiò , ut indicaretur , totum orbem Chriſti prædicatione commovendum . Terræ autem motus , devolutio lapidis , fuga cuſtodum , evenerunt , dum mulieres in itinere eſſent ; neque id ex mulierum teſtimonio notum videtur , ſed ex militum relatu , qui , accepta pecunia , ſilentii fidem , quam Sacerdotibus promiſerant , non ſervaverunt , & ex revelatione ſanctis Evangeliſtis facta . Id colligitur ex Marci 16. 4. *Et reſpicientes , viderunt revolutum lapidem* : Devolvi non viderunt ; neque auſæ fuiſſent accedere , ſi monumentum obſeptum vidiſſent militari cuſtodia . Antequam ergo ad monumentum perveniſſent , terra eo in loco vehementer concuſſa eſt , & Angelus Domini deſcendit de cœlo , à Deo miſſus , ut omnes Judæorum fraudes anteverteret , ne illi , cùm audiſſent Chriſtum reſurrexiſſe , alium ejus loco ſupponerent , ut non reſurrexiſſe videretur .

Lucæ 24. 4. Joann. 19. 12.

Duos Angelos nominant Lucas & Joannes , unum dumtaxat Matthæus & Marcus , quia unus ille & propior , & pro duobus verba fecit , quod ſolemne notant Hebræi ex *Geneſ.* 18. 1. 3. Unus ſcilicet ſedebat ad caput , & unus ad pedes , ubi poſitum fuerat corpus Jeſu . Vel , primùm quidem unum dumtaxat Angelum viderunt ſedentem ſuper lapidem , qui extrorſum erat devolutus , tamquam accepto in cuſtodiam ſepulcro : Deinde cùm ſepulcrum intraſſent , nec inveniſſent corpus Jeſu , idque renuntiaſſent Petro & Joanni , illique comprobata myſterii veritate à ſepulcro receſſiſſent , ſanctæ Mulieres ibi remanentes , duos Angelos viderunt .

S. Aug. lib. 2. de conſenſu Evang.

Quòd autem Angelos ſediſſe alii Evangeliſtæ ſcribant , S. Lucas ſtetiſſe , nulla contradictio eſt : Standi enim verbum in Scriptura ſacra non ſemper ſitum , ſed aliquando ſolam præſentiam, vel ſolam quietem ſignificat , ut *Matt.* 16. 28. *Marci* 2. 25. *Lucæ* 7. 38. & 17. 12. *Joannis* 1. 26. Revolutus autem ſepulcri lapis eſt , non ut Chriſtus reſurgeret , ſed ut reſurrectio ejus manifeſta fieret . Qui enim clauſo Virginis utero venit in mundum , clauſo ſepulcro reſurrexit . Erat porrò facies Angeli fulguri ſimilis , veſtes verò candidæ ut nix , facies fulgida & radians , ut Angelus ipſa ſpecie humanam ſuperante videretur ; veſtes ad talos demiſſæ , ſive *ſtola* , ut vocat Marcus , candore cum nive certans , in ſignum puritatis & ſanctimoniæ : & quòd ſplendidus habitus nuntio Reſurrectionis glorioſæ Chriſti , & gaudii , quod illa paritura erat Eccleſiæ , conveniret .

S. Hier. epiſt. 150. qu. 6. Auctor Reſponſ. ad Orthod. inter S. Juſtini opera, q. 157.

Duplex crypta erat in ſepulcro Jeſu , quæ etiamnum viſitur : præcipua una & intima , in qua reconditum fuit ſacrum ejus corpus : extima altera & tamquam aditus ad aliam , & veſtibulum . Angeli ſacellum appellant , quòd illic Angelus ſuper lapidem ſedens , Chriſtum reſurrexiſſe mulieribus nuntiarit .

Adamannus lib. 1. de ſitu Terræ Sanct. Joann. Phocas in ejuſdem deſcript.

III. *Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes , & facti ſunt velut mortui* . Angeli conſpectu cuſtodes exterriti ſunt , non humano tantùm timore , ne pœnas luerent ſepulcri negligenter cuſtoditi , ſed divino , ne divinitùs punirentur aut dehiſcente terra , aut immiſſo fulmine , ut qui Judæorum ſceleri operam præſtarent . Et facti ſunt velut exanimes præ timore : quod & ſancto Danieli , cùm Angelum vidiſſet , contigiſſe legimus . Daniel. 10. 8.

IV. *Reſpondens autem Angelus , dixit mulieribus : Nolite timere vos ; ſcio enim , quòd Jeſum qui crucifixus eſt , quæritis : non eſt hic : ſurrexit enim, ſicut dixit . Venite & videte locum , ubi poſitus erat Dominus . Et citò euntes dicite Diſcipulis ejus , quia ſurrexit : & ecce præcedet vos in Galilæam ;*

ibi

Digitized by Google

ibi eum videbitis , ecce prædixi vobis . Sanctæ mulieres timore etiam correptæ fuerunt , non ſervili , quem improba conſcientia parit , ſed eo quem naturæ imbecillitas ad viſum cœleſte , inſolitum , inexpectatum patitur, & quem verecundia ſimul ac reverentia pariunt : Unde S. Lucas eas vultum in terram demiſiſſe obſervat . Eas porrò conſolari cœpit Angelus his verbis : *Nolite timere vos* , quæ bono ac religioſo animo huc acceſſiſtis . Apprimè novi vos quærere Jeſum , qui crucifixus eſt , voſque veniſſe , ut illum honoraretis : Non eſt in hoc ſepulcro ; neque tamen aliò translatum eſt corpus ejus : ſed ſurrexit , devicta morte , ſicut prædixerat . Venite, introſpicite in locum , ubi poſitum erat corpus ejus : & ſi non meis verbis , oculis veſtris credite . Et abſque mora ite ad Diſcipulos ejus , ut nutantes confirmentur , lugentes recreentur tam fauſto lætoque nuntio , & dicite illum reſurrexiſſe . Quantumcumque verò poſteà feſtinetis in Galilæam, illuc vos præcedet : ibi eum videbitis frequentiùs & familiariùs . Experientia comprobabitis , eventum prædictioni meæ reſpondere .

Quæſierat Hedibia à S. Hieronymo , quomodo Matthæus & Marcus ſcribant , Apoſtolis mandatum per mulieres , ut irent in Galilæam Dominum viſuri ; cùm Lucas & Joannes Hieroſolymis ab illis viſum eſſe perhibeant ? Reſpondit : Aliud eſſe , undecim ſe offerre Diſcipulis , qui propter metum Judæorum abſconditi erant , quando ad eos clauſis ingreſſus eſt januis ; & putantibus , quòd videretur in ſpiritu , manus & latus obtulit, clavis & lancea vulneratum : aliud , quando , ſecundùm Lucam , præbuit ſe eis in multis argumentis , per dies quadraginta apparens eis , & loquens de Regno Dei , & conveſcens præcepit eis , ab Hieroſolymis ne diſcederent , ſed expectarent promiſſionem Patris . In altero enim pro conſolatione timentium videbatur , & videbatur breviter , rurſumque ex oculis tollebatur : In altero autem tanta familiaritas erat & perſeverantia , ut cum eis pariter veſceretur . Unde & Apoſtolus Paulus refert , eum quingentis ſimul apparuiſſe Diſcipulis . Et in Joanne legimus , quòd piſcantibus Apoſtolis in littore ſteterit , & partem aſſi piſcis , favumque comederit ; quæ veræ reſurrectionis indicia ſunt . In Jeruſalem autem nihil horum feciſſe narratur .

Lucæ 24.
Joann.20.
S.Hieron. ep. 150.q.7.
1.Cor.15.
Joann.21.

V. *Et exierunt citò de monumento cum timore & gaudio magno , currentes nuntiare diſcipulis ejus* . Abſque mora parentes Angelo , exierunt de monumento , quod ingreſſæ fuerant eo invitante , & fulgore locum illuſtrante ; timore ſimul & gaudio magno affectæ : timore , ob inſuetam Angeli viſionem ; tum ne ſpectro deluſis obtruſum eſſet mendacium : gaudio, ex amore Jeſu , & Angeli verbis ac promiſſis . Feſtinabant autem , ut Diſcipulis ejus nuntiarent , quæ viderant & audierant .

VI. *Et ecce Jeſus occurrit illis , dicens : Avete . Illæ autem acceſſerunt , & tenuerunt pedes ejus , & adoraverunt eum* . Cùm Maria Magdalene ea quæ primùm viderat , lapidem ſcilicet è monumento ſublatum , & quod inde conjecerat , ſcilicet corpus Jeſu ſublatum , Petro & Joanni renuntiaſſet , regreſſa ſtatim ad monumentum eſt cum comitibus ; cùm interim Petrus & Joannes illuc perveniſſent , & ſepulcro inſpecto , linteaminibuſque ſpecialibus ſeorſim poſitis , comprobaſſent facti veritatem . Rediit autem non ſola , ſed in aliarum mulierum comitatu , quarum dux erat & nobilitate , & pietatis fervore . Cùm autem rurſus inſpecto ſepulcro redirent , Maria Magdalene paululùm ſubſtitit , hæſitque foris plorans ; & dum rurſus inclinaret ſe in monumentum , apparuit ei *primò* Jeſus ; dixitque ei : *Noli me tangere , nondum enim aſcendi ad Patrem meum* : Satis tibi ſupereſt temporis,

S.Aug. lib. 3. de conſenſu Euang. c.24.
Marci 16. 9.
Joann.20.

poris, ut pedes meos amplectaris: *Vade autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum; Deum meum, & Deum veſtrum.* Hac viſione recreata, cùm mandato Chriſti & charitate alas addente, ſocias mulieres in itinere aſſecuta eſſet, illæque ſimul redirent, Jeſus occurrit illis, ut hìc S. Matthæus narrat, dicens: *Avete*: Pax vobis: ſalutem ipſis optat, quam morte ac reſurrectione ſua peperit. Illæ autem cùm ipſum Jeſum eſſe certò noviſſent, ad pedes ejus advolutæ, eos cum reverentia complexæ ſunt, *& adoraverunt eum.*

VII. *Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere; ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam: ibi me videbunt.* Timorem ex naturæ infirmitate ad viſum inſolitum, & naturam ipſam ſuperans, profectum pellit Dominus, ut mente pacata poſſent, quæ dicturus erat, percipere: *Ite*, inquit, *nuntiate fratribus meis*, Diſcipulis quos fratrum loco habeo, ut eant in Galilæam, ubi congregari & converſari tutò poterunt, nihil à Judæis ibi metuentes: ibi viſione mea & converſatione fruentur. Confer cum cap. 2. Epiſt. ad Hebræos verſ. 10. 11. 12. *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia; qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſumare. Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur, ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Eccleſiæ laudabo te.* Primùm autem mulieribus apparet poſt Reſurrectionem ſuam Chriſtus, vultque Myſterium iſtud per illas Apoſtolis nuntiari: *Ut quia à ſexu iſto cœpta mors eſſet, ipſi primùm Reſurrectionis gloria, & viſus & fructus & nuntius redderetur.* Pſal. 21.23. S.Hilar. c. 33. in Matth.

VIII. *Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum Senioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes: Dicite, quia Diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum, vobis dormientibus. Et ſi hoc auditum fuerit à Præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciet. At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Judæos, uſque in hodiernum diem.* Cùm à ſepulcro diſceſſiſſent mulieres, quidam è militibus cuſtodiæ ſepulcri præpoſitis, præcipuè ſcilicet cæterorum nomine, venerunt in civitatem, & Principibus Sacerdotum nuntiaverunt omnia quæ contigerant, ſcilicet terræ motum, viſum cœleſte, devolutum nulla humana opera lapidem, corpus Jeſu non repertum. Hæc autem ſimpliciter narrarunt, ut fidem ſuam probarent. Principes autem Sacerdotum cum Senatoribus in Synedrio congregati, nummos non paucos dederunt militibus, quibus mendacium ab illis redemerunt, ſuadentes illis, ut ſpargerent in vulgus, Diſcipulos ſcilicet Jeſu noctu veniſſe, & dormientibus cuſtodibus, corpus ejus furatos fuiſſe. Et ſi, inquiunt, ea res apud Præſidem agatur, nimirùm malè curatas excubias, & deſertam ſtationem, nos ſuadebimus ei rem ita ſe habuiſſe, voſque indemnes & immunes à pœna præſtabimus. Et divulgatum eſt figmentum iſtud apud Judæos, ſparſuſque ab iis omni ſtudio hic rumor, Diſcipulos Jeſu noctu veniſſe ad ſepulcrum ejus, dum cuſtodes dormirent, & corpus ejus abſtuliſſe, illoſque hominibus imponere, aſſerendo illum reſurrexiſſe. Non potuit tamen ita celari ſcelerata illa inter Sacerdotes & milites mendacii nundinatio, ut non aliquam rimam inveniret veritas, per quam in publicum manaret. Nam ad Pilatum quoque perveniſſe videtur hujus doli notitia, cùm Tertullianus ſcribat: *Ea omnia ſuper Chriſto Pilatus, & ipſe jam pro ſua conſcientia Chriſtianus, Cæſari* Juſtinus in dialog. cum Tryphone. S. Jo: Chryſ. homil. 91. in Matth. Tertull. in Apolog.

tum Tiberio nuntiavit . Et certè facillimè cognoſci potuit mendacii inſo-
lentia & nequitia . Qui enim credi potuit à viris prudentibus , & rem iſtam
conſiderata ratione expendentibus , Apoſtolos , viros ſimplices , rudes , im-
peritos , inermes , meticuloſos , & ad ſatellitum adventum , vel ad an-
cillæ vocem paulò ante trepidantes , tantum auſos eſſe facinus , ut corpus
S. Jo: Chry. Sedilius. Jeſu Chriſti ſubriperent ? Quis credat , tantum ipſis fuiſſe otii , ut ingen-
tem lapidem ſepulcri oſtio appoſitum amovere , ac ſudarium & inſtitas cor-
pori Chriſti unguentis delibuto inhærentes explicare & disjungere poſſent,
dum propè erant ſemiſomni ſatellites , quos vel leviſſimum murmur pote-
rat excitare ? Quis ſibi perſuadere poſſit , neminem militum , vigiliis aſſue-
torum , ſepulcro circumfuſorum , ſtrepitu devoluti ſaxi , Diſcipulorum ac-
cedentium & efferentium corpus , excitatum , ſed jacuiſſe omnes quaſi le-
thargo ſepultos ? Quis adeò inſaniſſe cenſeat Diſcipulos Jeſu , ut nullo pro-
poſito operæ pretio fraudem univerſo hominum generi , ſibique ipſis ſtruere
vellent , & vitam pro mendacio , cujus ſibi fuiſſent conſcii , & vana Re-
ligione , paciſci ac profundere ? Quis fingat ſibi , tot homines in pericu-
loſum adeò flagitium , cujuſmodi erat raptio corporis Chriſti , falſamque
de eo redivivo opinionem ſpargendam conſpiraſſe ? Denique quomodo ſopiti
homines deprehendere per ſomnum potuerunt , corpus Jeſu ab Apoſtolis
S.Aug. enarr. in pſ.39.ſerm. 2. fuiſſe ſubreptum ? Qui id reſciverunt , quod inſciis ipſis & incautis factum
eſt ? Qua fide id teſtari valuerunt ? *Quis eſt qui dicit teſtimonium ? Qui dor-
miebat . Talibus ego narrantibus non crederem , nec ſi ſomnia ſua mihi in-
dicarent . Stulta inſania : ſi vigilabas , quare permiſiſti ? Si dormiebas , un-
de ſciſti ?*

IX. *Undecim autem Diſcipuli abierunt in Galilæam , in montem ubi conſti-
tuerat illis Jeſus . Et videntes eum adoraverunt : quidam autem dubitaverunt.*
Undecim Apoſtoli abierunt in Galilæam , quò & reliqui Diſcipuli Jeſu ſe
receperant ; & ſeceſſerunt in montem , ipſis à Chriſto conſtitutum . Quan-
dò id ipſis dixerit Jeſus , aut quis fuerit mons ille , ſcriptum non eſt .
Montem fuiſſe Thabor , in quo gloriam ſuam tribus olim ſelectis Diſcipu-
lis patefecerat , probabiliter conjicitur . Eo in monte congregatis quin-
gentis & ampliùs Diſcipulis conſpicuum ſe præbuit . Cæteras apparitiones
1.Cor.15.6. Chriſti redivivi præterit S. Matthæus , hanc unam celebriorem commemo-
rans . Et videntes eum adoraverunt , ut verum Deum glorioſa Reſurrectio-
ne ſua declaratum ; ut ſcribit Apoſtolus ad Romanos cap. 1. verſ. 4. *Qui
prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex re-
ſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri* . Quidam autem dubitave-
runt , non tunc , ſiquidem illum adoraſſe abſque exceptione dicuntur , &
undecim , quibus ante Jeroſolymis apparuerat , Reſurrectionem ejus tunc
credidiſſe certum eſt ; ſed ante : id eſt , & videntes eum adoraverunt ,
Theophyl. tametſi quidam eorum antea dubitaverint ; ſcilicet Thomas .

X. *Et accedens Jeſus locutus eſt eis , dicens : Data eſt mihi omnis pote-
ſtas in cælo , & in terra* . Data eſt mihi à Patre tamquam victori mortis,
& hominum Redemptori , ſumma auctoritas , ſummum imperium ſuper omnem
creaturam . Hanc poteſtatem , hoc imperium Chriſtus ab æterno habuit,
ut Deus ; habuit ab incarnatione , ut homo ; ſed non exſeruit , niſi poſt
Reſurrectionem . Uſum quippè illius ſuſpenderat in ſtatu mortali , plenè
exercuit in ſtatu glorioſo , propter paſſionem & mortem gloria & honore
coronatus : Atque per reſurrectionem innotuit ea Chriſti Jeſu auctoritas
& imperium , ſeu jus Eccleſiam ex toto orbe colligendi , conſtituendi &
regendi . Confer cum Pſal. 2. 8. *Poſtula à me , & dabo tibi Gentes hære-
di-*

ditatem tuam, *& poſſeſſionem tuam terminos terræ*. Et ad Philip. 2. 8. 9. 10. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem*, *mortem autem crucis*. *Propter quod & Deus exaltavit illum*, *& donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen : ut in nomine Jeſu omne genuflectatur*, *cæleſtium*, *terreſtrium*, *& infernorum*; *& omnis lingua confiteatur*, *quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris*. Tunc Chriſto dictum à Patre, *Filius meus es tu*, *ego hodie genui te*, ut Apoſtolus interpretatur : *Et nos* (inquit) *vobis annuntiamus eam*, *quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt : quoniam hanc Deus* Pſal. 2.
adimplevit filiis noſtris, *reſuſcitans Jeſum*, *ſicut & in Pſalmo ſecundo* Act. 13. 32. 33.
ſcriptum eſt : Filius meus es tu, *ego hodie genui te*. Per Reſurrectionem ſcilicet glorioſam Chriſti Jeſu declaratum eſt mundo, ipſum eſſe verum Dei Filium, ab æterno genitum à Patre.

XI. *Euntes ergo docete omnes gentes*, *baptizantes eos in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus ſancti : Docentes eos ſervare omnia*, *quæcumque mandavi vobis*. Hac igitur auctoritate, cujus vos adminiſtros, vicarios, & legatos conſtituo, à me miſſi, ite, non in Judæam ſolùm, ut priùs, ſed *in Mundum univerſum*, docete omnes gentes, inſtituite in doctrina fidei, quam à me accepiſtis, non Judæos tantùm, ſed omnium gentium homines : *Prædicate Evangelium omni creaturæ*, Quos autem feceritis diſci- Marci 16. 15.
pulos, qui doctrinam fidei ſuſceperint, initiate baptiſmo, aqua abluite, auctoritate & virtute Patris & Filii & Spiritus ſancti, triumque perſonarum nomine expreſſo & invocato. His igitur verbis : *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti*, conſecratur baptiſmus. Non dicit, *In nominibus*, ſed *In nomine*, ut veteres Patres obſervant, quia trium perſonarum una deitas eſt, una poteſtas, virtus, auctoritas. Moris fuit apud Judæos, ut baptizarentur, qui ſe à falſorum Deorum cultu ad cultum unius & veri Dei convertebant. Apud gentes etiam profanas uſurpatum antiquitùs fuit, ut qui initiari vellent, priùs toto corpore ablueerentur, haud dubiè eo ipſo propoſitum innocentiæ quodammodo teſtati. Chriſtus Jeſus neminem in Eccleſiam ſuam introduci voluit, niſi poſt fidei profeſſionem lavacro myſtico expiatum, & in vitam ſpiritualem regeneratum, in Deique filium adoptatum. Hujus lavacri ſeu baptiſmi formam Apoſtolis ſuis hic præſcripſit : Baptizantes *eos in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus ſancti : Docentes eos ſervare*, non hæc aut illa, ſed univerſim & indiſcriminatim *omnia quæcumque mandavi vobis*. Non ſolum quæ ſcripto mandabuntur, ſed quæcumque viva voce vobis præcepi, etiamſi ſcripto exarata deinceps non fuerint : omnia quæ vobis obſervanda tradidi & præcepi, ſive dum mortalem vitam vobiſcum agerem, & prædicarem Evangelium Regni, ſive à Reſurrectione mea uſque in hanc diem, per dies quadraginta vobis apparens & loquens de Regno Dei.

XII. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus*, *uſque ad conſummationem ſæculi*. Ne autem timeatis, infirmitatis veſtræ conſcii, quaſi impares ſitis ſuſtinendæ tanti negotii moli : Vobis enim opportunè adero, non ſolùm Spiritu, quem mittam vobis à Patre, cum in cœlum aſſumptus fuero; ſed auctoritate, favore, virtute, in omnibus difficultatibus, tempeſtatibus, periculis. Nec vobis tantùm, ſed ſucceſſoribus veſtris in veritate Fidei prædicanda & declaranda, & in Eccleſiæ meæ regimine ſemper adero, *omnibus diebus*, *uſque ad conſummationem ſæculi*. Qua Jeſu Chriſti promiſſione Eccleſiæ perpetuitas, indefectibilitas, & infallibilitas, ſeu indeficiens judicium in dogmatibus conſtituendis, ſive in controverſiis fidei dirimendis comprobatur, Ex hoc quòd Chriſtus Apoſtolos miſerit ad prædicandum,

Tertull. lib. de præſcript. c.35. colligit optimè Tertullianus, *Alios non eſſe recipiendos prædicatores, quàm quos Chriſtus inſtituit: quia nec alius Patrem novit, niſi Filius, & cui Filius revelavit, nec aliis videtur revelaſſe Filius, quàm Apoſtolis, quos miſit ad prædicandum, utique quod illis revelavit. Quid autem prædicaverint, id eſt, quid illis Chriſtus revelavit, & hic præſcribam non aliter probari debere, niſi per eaſdem Eccleſias, quas ipſi Apoſtoli condiderunt, ipſi eis prædicando, tam viva voce, quàm per Epiſtolas poſteà. Si hæc ita ſunt, conſtat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam, id ſine dubio tenentem, quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo accepit: reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei*: præſertim verò contra Fidem & Traditionem Romanæ Eccleſiæ, *Unde nobis auctoritas præſto eſt, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt. Videamus quid didicerit, quid docuerit .... Legem & Prophetas cùm Evangelicis & Apoſtolicis Literis miſcet, & inde potat fidem eam, aqua ſignat, ſancto Spiritu veſtit, Euchariſtia poſcit, Martyrio exhortatur; & ita adversùs hanc inſtitutionem neminem recipit.*

Senſus Moralis.

I. *Veſpere autem Sabbati, quæ luceſcit in prima Sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulcrum.* Mariam Magdalenam, aliaſque ſanctas mulieres amor ducit ad ſepulcrum Jeſu, ut eum, quem viventem dilexerunt pietatis officiis proſequantur. *Fortis ut mors dilectio .... Lampades ejus, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ*
Cant.8.6.7.
S.Gregor. M. *non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Sicut enim
» mors corpus interimit, ſic ab amore rerum temporalium æternæ vitæ cha-
» ritas occidit. Nam quem perfectè abſorbuerit, ad terrena foris deſideria
» velut inſenſibilem reddit. Magdalenæ, aliarumque ſanctarum mulierum amorem, zelumque erga Chriſtum Jeſum imitemur: nulla pericula, nulla adverſa, perſecutiones nullæ ab eo nos ſeparent. Dicamus cum Apoſtolo:
Rom.8.35. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* &c. Ad crucem & ſepulcrum ejus per fidem accedamus, Jeſu pro nobis crucifixo adhæreamus amore tenero, ardente, conſtante. Manè ſurgamus ante lucem, quia promiſit Dominus co-
S.Ambroſ. ronam vigilantibus: *Maturiores habet fructus accelerata devotio.* Adhuc quidem tenebræ ſunt, ſed tamen Sol juſtitiæ ortus eſt nobis. Per fidem ambulamus, & non per ſpeciem: ſed tamen nobis veſper luceſcit: Chriſtus,
pſal. 138. cujus *Oriens nomen ejus*, nos illuminat ad agnitionem ſuam: & *nox ſicut*
» *dies illuminabitur*. Reſurgente Chriſto, fidelibus luceſcit veſper, dies in-
» fidelibus tenebreſcit: Diſcipulis nox mutatur in diem; Judæis dies verti-
» tur & mutatur in noctem. Per noctem quæramus, quem diligit anima
S.Petr. Chryſol. ſerm. 75. noſtra. Non in lectulo, non in deliciis, non in otioſa mollique vivendi ratione; non in civitatis plateis & vicis, non in negotiorum & ſocietatum ſæcularium tumultu; ſed in ſepulcro, in receſſu ſancto, in paſ-
Cant. 3. ſionis & mortis ejus pia meditatione, per ſenſuum noſtrorum mortificatio-
S.Petr. Chryſol. ſerm.74. nem, & veteris hominis ſepulturam, Jeſum quæramus cum Maria. *Venit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulcrum.* Quæ de paradiſo perfidiam ſumpſerat, feſtinat fidem ſumere de ſepulcro: contendit rapere de morte vitam, quæ de vita rapuerat mortem. Venit videre ſepulcrum: ut quam deceperat arboris viſus, viſus reparet ſepulcri; & quam proſtraverat ille-

ce-

cebroſus aſpectus , aſpectus ſalutaris attolleret . Venit *prima Sabbati* , ut
qua die de ſeptem creatio inchoata eſt , eadem & nova creatio per Chriſti
Reſurrectionem compleretur . Venit *Veſpere Sabbati* , *quæ luceſcit in prima*
Sabbati : quia illuminatur per Chriſtum Sabbatum , non deletur : Non “
enim venit ſolvere legem , ſed adimplere . Illuminatur , ut in die Domi- “
nico luceat ; clareſcat in Eccleſia , quod Synagoga Judæis obſcurantibus “
fuſcabatur : Ea præſertim die (Dominica , inquam , quæ *Dies Reſurrectionis* “
Chriſti ab antiquis , & præſertim à S. Leone appellatur) Jeſum quæramus , S. Leo epiſt.
conveniamus ad Eccleſiam , ut Corpus ejus adoremus & ſumamus ; non ad Turrib.
mortuum , ſed vivum & glorioſum ; non in ſepulcro , ſed in Sacramento,
hic tamen etiam aſconditum , & immolatum in Myſterio , quo mors ejus
commemoratur , fructuſque illius nobis applicatur . Si fide contemplemur
hoc myſterium , ut Maria ſepulcrum Jeſu , dicere poterimus de Salvatore
noſtro : *Vidi Agnum ſtantem* , *tamquam occiſum* : Ibi enim eſt in ſtatu qui- Apocal. 5.6.
dem glorioſæ immortalitatis : *Vidi Agnum ſtantem* : ſed tamen in ſtatu vi-
ctimæ : *Tamquam occiſum*. Palla linea , in qua Chriſti Corpus conſecratur,
quam Corporale vocamus , Chriſti ſepulturam , & ſindonem , qua Jeſu Chri-
ſti corpus à Joſeph involutum eſt , nobis repræſentat , & in memoriam
revocat . Unde S. Iſidorus Peluſiota ſcribit : *Pura illa ſindon* , *quæ ſub di-* S. Iſidor. Pe-
vinorum Donorum miniſterio expanſa eſt , *Joſeph Arimathenſis eſt miniſterium* . luſ. epiſt. 125.
Ut enim ille Domini Corpus ſindone involutum ſepulturæ mandavit , *per quod*
univerſum mortalium genus Reſurrectionem percepit : *eodem modo nos propoſi-*
tionis Panem in ſindone ſacrificantes , *Chriſti Corpus ſine dubitatione reperi-*
mus . Denique ad ſepulcrum Domini venire debemus , non ſolùm ut vi-
deamus , ſed ut illi pietatis officia exhibeamus ; quemadmodum ſanctæ mu-
lieres cum aromatibus venerunt , ut ſacrum corpus ejus ungerent . Aroma-
ta , ſunt bona opera . Aromata , ſunt orationes Juſtorum : *Dirigatur oratio* Pſal. 140.2.
mea ſicut incenſum in conſpectu tuo . Viginti quatuor Seniores viſi ſunt ſancto
Joanni cadere coram Agno , *habentes ſinguli phialas aureas* , *plenas odoramen-* Apocal. 5.8.
torum , *quæ ſunt orationes Sanctorum* . Aromata , ſunt eleemoſynæ , quas
Apoſtolus vocat *Odorem ſuavitatis hoſtiam acceptam* , *placentem Deo* . Aro- Philipp. 4. 18.
mata , ſunt bona quævis opera , quæ mundo corde & pura intentione Deo
offerimus : *Oblatio juſti impinguat altare* , *& odor ſuavitatis eſt in conſpectu* Eccle. 38. 8.
Altiſſimi . Et nos ergo in Chriſtum Jeſum Dei Filium pro nobis mortuum S. Greg. M.
& ſepultum credentes , ſi odore virtutum referti , cum opinione bonorum “
operum Dominum quærimus , ad monumentum illius cum aromatibus veni- “
mus . Illæ autem mulieres Angelos vident , quæ cum aromatibus venerunt : “
quia illæ mentes ſupernos cives aſpiciunt , quæ cum virtutum odoribus ad “
Dominum per ſancta deſideria proficiſcuntur . Ad Jeſum adeamus cum aro- “
matibus contritionis , devotionis , & pietatis , ſeu miſericordiæ . Prima S. Bernard.
ſpecies unguenti conficitur ex peccatorum noſtrorum recordatione , & di- ſer. 10. & 11.
vini amoris igne in corde noſtro coquitur . Altera , ex divinorum benefi- in Cantica .
ciorum recordatione . Tertia , de omnibus quorumlibet miſerorum ærumnis,
etiamſi fuerint inimici . Felix mens , quæ talium collectione aromatum ſeſe “
ditare & impinguare curavit , infundens ea oleo miſericordiæ , & ardore “
decoquens charitatis . Quis putas eſt *Jucundus homo qui miſeretur & com-* “
modat ? Pronus compati , ſubvenire promptus , dare quàm accipere beatius “
judicans , ignoſcere facilis , difficilis iraſci , ulciſci penitùs non acquie- “
ſcens , & per omnia proximorum æquè ut proprias reſpiciens neceſſitates . “
Quæcumque ſic affecta es anima pretioſa aromata ad ſepulcrum Domini Je- “
ſu attuliſti . “

II. *Et*

Digitized by Google

II. *Et ecce terræ motus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cœlo: & accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum. Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur, & veſtimentum ejus ſicut nix.* Commota eſt, & contremuit terra, non ſolùm quia Angelus deſcendit de cœlo, ſed maxime quia ex inferis Dominator aſcendit. Ut Chriſtus in nobis reſurgat, ſeu ut in Chtiſto à morte peccati ad vitam reſurgamus, terra cordis noſtri moveatur timore ſalutari, timore filiorum, non ſervorum; timore reverentiæ, timore caſto, quo ſponſa timet ſponſo diſplicere. *A facie Domini mota eſt terra.* Tunc Angelus Domini, Sacerdos, conſcientiæ prudens & plus Moderator, Paſtor, Angelo ſimilis cujus converſatio in cœlis ſit, qui Deum ſemper intueatur, qui ad homines non accedat niſi divinæ charitatis condeſcenſu, ut Dei negatione fungens, ut illorum ſaluti conſulat; Viſibilis, inquam, ille Angelus Domini, converſatione & ipſo habitu corporis ſui ſanctitatem myſteriorum, quorum diſpenſator eſt & nuntius, oſtendens, miniſterium exhibeat ſuum ad revolvendum lapidem vitioſorum habituum, pravarumque conſuetudinum, ne gratiæ aditum animæ
iterùm occludant. Lapis magnus eſt, ipſum tevolvere difficile, & infir-
Marci 16. 4. mis impar naturæ viribus. *Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?*
Sola gratia revolvere poteſt. Dei unius opus & beneficium, viſibilis An-
1.Cor. 3.5.9. geli, ſcilicet Sacerdotis miniſterium. *Chriſti enim, cui credidiſtis, Mini-*
2.Cor.5. 20. *ſtri Dei adjutores ſumus* (inquit Apoſtolus) *Pro Chriſto legatione fungimur,*
S. Petr. Chryſol. ſerm. 34. *tamquam Deo exhortante per nos*, Angelus deſcendit de cœlo. *Reſurgente*
Chriſto, morte pereunte, terrenis redditur cœleſte commercium; & mulieri, cui fuerat cum diabolo lethale conſilium, cum Angelo colloquium fit vitale. Et accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum. *Sedebat ut fidei doctor, ut reſurrectionis magiſter: ſedebat ſuper petram, ut ſoliditas ſedis daret credentibus firmitatem. Ponebat Angelus ſuper petram fundamenta fidei, ſuper quam Chriſtus erat Eccleſiam fundaturus, qui dixit: Tu es Petrus, &*
S. Gregor. M. homil. 21. in Evang. *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Erat autem aſpectus ejus ſicut
fulgur, & veſtimentum ejus ſicut nix. *In fulgure terror timoris eſt; in*
nive blandimentum candoris. Quia verò omnipotens Deus, & terribilis peccatoribus, & blandus eſt juſtis: rectè teſtis Reſurrectionis ejus Angelus & in fulgore vultus, & in candore habitus demonſtratur; ut de ipſa ſua ſpe-
Exod.13. *cie & terreret reprobos, & mulceret pios. Unde rectè quoque populum per*
deſerta gradientem columna ignis in nocte, & columna nubis præibat in die. In igne enim terror eſt, in nube viſionis blandimentum: dies verò vita juſti, nox vita peccatoris. Unde converſis peccatoribus Tanius dicit: Fuiſtis ali-
Epheſ. 5. quando tenebræ, nunc autem lux in Domino. *In die ergo per nubem co-*
lumna monſtrata eſt, & in nocte per ignem, quia omnipotens Deus & blandus juſtis, & terribilis apparebit injuſtis. Iſtos in judicio veniens, per lenitatis manſuetudinem demulcet, illos verò per juſtitiæ diſtrictionem terret.
Pſ. 67. 1. III. *Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mor-*
Judicum 15. *tui.* Exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus: & fugiant qui oderunt
eum, à facie ejus. In libro Judicum legimus, quòd cùm Samſon Gazam civitatem Philiſtinorum fuiſſet ingreſſus, Philiſtæi ingreſſu ejus cognito, civitatem repentè obſederunt, cuſtodes ad portas poſuerunt, ne fugere & elabi poſſet; jamque fortiſſimum Samſonem ſe comprehendiſſe gloriaban-
S. Gregor. M. homil. 21. in Evang. tur & gaudebant; At ille media nocte ſurgens, portas civitatis abſtulit,
& montis verticem aſcendit. Samſon' typus eſt Chriſti Jeſu Salvatoris noſtti; Gaza civitas, tartari; Philiſtæi, Judæorum: qui cùm mortuum Dominum viderent, ejuſque corpus in ſepulcro jam poſitum, coſtodes il-
licò

ficò deputaverunt , & eum qui Auctor vitæ claruerat , in inferni clauſtris retentum , quaſi Samſonem in Gaza ſe reprehendiſſe læteti ſunt . Samſon verò media nocte non ſolùm exiit , ſed etiam portas tulit , quia *Redemptor noſter ante lucem reſurgens , non ſolùm liber de inferno exiit , ſed & ipſa etiam inferni clauſtra deſtruxit . Portas tulit , & montis verticem ſubiit : quia reſurgendo , clauſtra inferni abſtulit , & aſcendendo , cœlorum Regna penetravit* . Si tantum terrorem Angelus Chriſti reſurgentis nuntius & miniſter militibus ſepulcri cuſtodibus incuſſit , quantum terrorem Chriſtus ipſe mortis inferique victor tartareis legionibus intulit ?

IV. *Reſpondens autem Angelus , dixit mulieribus : Nolite timere vos : ſcio enim , quòd Jeſum qui crucifixus eſt , quæritis . Non eſt hic : ſurrexit enim, ſicut dixit . Venite , & videte locum , ubi poſitus erat Dominus* . Paveant illi , qui non amant adventum ſupernorum civium : Pertimeſcant , qui deſideriis carnalibus preſſi , ad eorum ſocietatem ſe pertingere poſſe deſperant . Vos autem cur pertimeſcitis , quæ veſtros concives videtis ? *Nolite timere vos* . Nihil timendum iis , qui Jeſum hunc crucifixum quærunt amoris pœnitentis affectu ; qui crucem amant , tantùm abeſt , ut oblatam vel impoſitam refugiant ; qui viæ mortificationis inſiſtunt , qui Chriſtianæ vitæ ac pietatis officia ſedulò implent , hominum contradictione ac perſecutione ſpreta ; qui nullis difficultatibus , nullo timore humano à via perfectionis evangelicæ dimoventur . Hi Jeſum crucifixum ſincerè quærunt . *Scio enim , quòd Jeſum , qui crucifixus eſt , quæritis* . Hi ſolatio & gaudio Reſurrectionis ejus fruuntur ; hi fructum Reſurrectionis ejus in hac vita , & pignus Reſurrectionis ad gloriam percipiunt . Nolite timere vos , qui Jeſum crucifixum ita quæritis : Chriſtus enim *Traditus eſt propter delicta noſtra , reſurrexit propter juſtificationem noſtram* , ut adoptionem filiorum Dei, ac cœleſtis gloriæ hæreditatem exinde reciperemus . Nolite timere vos . *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore , ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum , in quo clamamus : Abba (Pater .) Si autem filii , & hæredes : hæredes quidem Dei , cohæredes autem Chriſti : ſi tamen compatimur , ut & conglorificemur* . Oportuit Chriſtum pati , & ita intrare in gloriam ſuam : oportet Chriſtianum ipſi compati , ut gloriæ illius ſit particeps . *Fidelis ſermo : Nam ſi commortui ſumus , & convivemus : ſi ſuſtinebimus , & conregnabimus* .

S. Greg. M.

Rom. 4. 13.

Ibid. c. 8. 16. 17.

2. ad Tim. 2. 11.

Non eſt hic ; ſurrexit enim , ſicut dixit . Venite & videte locum , ubi poſitus erat Dominus . Ne quæratis in ſepulcro mortis victorem , qui ex eo exiit velut ex utero quondam virginali , clauſo , & inviolato ſigillo ; ſed longè diſpari conditione : in uterum enim Virginis deſcendit immortalis , ex eo natus eſt mortalis : in ſepulcro depoſitus eſt mortuus , ex eo ſurrexit redivivus , immortalis , glorioſus . *Mutatur hic ordo rerum : mortem non mortuum devorat hic ſepulcrum : domus mortis manſio ſit vitalis : uteri nova forma, mortuum concipit , parit vivum* . Surrexit , ſicut dixit . *Duæ vitæ erant , quarum unam novimus , alteram neſciebamus . Una quippè mortalis eſt , altera immortalis : una corruptionis , altera incorruptionis : una mortis , altera reſurrectionis ; ſed venit Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus , ſuſcepit unam , & oſtendit alteram . Unam pertulit moriendo , & oſtendit alteram reſurgendo . Si ergo nobis mortalem vitam ſcientibus , reſurrectionem promitteret carnis , & tamen hanc viſibiliter non exhiberet , quis ejus promiſſionibus crederet ? Factus itaque homo apparuit in carne , mori dignatus eſt ex voluntate , reſurrexit ex poteſtate , & oſtendit exemplo , quod nobis promiſit in præmio* . In novitate igitur vitæ ambulemus . Crucifixus eſt Dominus Jeſus

S. Petr. Chryſol. ſerm. 64.

S. Gregor. M. homil. 21. in Evang.

Digitized by Google

ſus Chriſtus, ut in cruce oſtenderet veteris hominis noſtri occaſum: & reſurrexit, ut in ſua vita oſtenderet noſtræ vitæ novitatem. *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram: Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Si benè vivimus, mortui ſumus, & reſurreximus. Qui autem nondum mortuus eſt, nec reſurrexit, malè adhuc vivit: & ſi malè vivit, non vivit: *Moriatur, ne moriatur, mutetur, ne damnetur*: Sed quid eſt, bene vivere? Quæ ſurſum ſunt ſapere, non quæ ſuper terram. Si verè cum Chriſto ſurreximus, de nobis dicatur; *Surrexit, non eſt hic*. Morum mutatione, vitæ novitate, ſpiritalem reſurrectionem noſtram comprobemus. Quid hunc Chriſtianum quæritis cum mortuis ſæculi in occaſionibus peccati? Surrexit, non eſt hic. Quid hunc quæritis in theatris, in ſpectaculis, in choreis? Surrexit, non eſt hic. Quid hunc quæritis in mulierum periculoſa converſatione & familiaritate? Surrexit, non eſt hic. Quid hunc quæritis in ludis, in comeſſationibus & compotationibus; Surrexit non eſt hic. *Filii hominum, uſquequò gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Beati eſſe vultis: ſed unde homo beatè vivit, quærere non vultis. Divitias quæritis, honores & pompam ſæculi quæritis, voluptates terrenas quæritis: ſed nulla res terrena vos beatos facit. *Uſquequò gravi corde?* Non vultis eſſe graves corde, qui terra oneratis cor veſtrum? Quouſque fuerunt graves corde homines? Antequam veniret Chriſtus, antequam reſurgeret Chriſtus, fuerunt homines graves corde, *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Volentes beati eſſe, eas res quæritis, unde miſeri ſitis. Fallit vos quod quæritis: mendacium eſt quod quæritis. *Scitote, quia Dominus Sanctum ſuum mirificavit*. Venit Chriſtus ad miſerias noſtras, paſſus eſt, mortuus, ſepultus, reſurrexit tertia die, finito labore, mortua morte. Oculos mentis in ejus reſurrectione defige; quia Deus ita magnificavit Sanctum ſuum, Filium ſuum Jeſum, ut eum ſuſcitaret à mortuis, & ad dexteram ſuam in cœlis collocaret. Oſtendit tibi, quid debeas ſapere, ſi vis beatus eſſe: hic enim beatus eſſe non potes. Bonam rem quæris, ſed terra iſta non eſt regio ejus rei quam quæris. Si habuit hic Chriſtus, habebis & tu. In regione mortis tuæ quid ille invenit, niſi quod hic abundat? Manducavit tecum, quod abundat in cella miſeriæ tuæ. Acetum hic bibit, fel hic habuit. Sed ad magnam menſam ſuam te invitavit, menſam cœli, menſam Angelorum, ubi ipſe panis eſt. Vitam ſuam promiſit nobis: mortem ſuam prærogavit nobis, tamquam diceret: Ad vitam meam vos invito, ubi nemo moritur, ubi verè vita beata eſt, ubi cibus non corrumpitur, ubi reficit, & non deficit. Ecce quò vos invito, ad regionem Angelorum, ad amicitiam Patris & ſancti Spiritus, ad cœnam ſempiternam, ad fraternitatem meam; poſtremò ad me ipſum, ad vitam meam vos invito. *Non vultis credere, quia dabo vobis vitam meam? Tenete pignus, mortem meam.* *Modò ergo cùm in iſta carne corruptibili vivimus, morum mutatione cum Chriſto moriamur, amore juſtitiæ cum Chriſto vivamus: beatam vitam non accepturi, niſi cùm ad illum venerimus, qui venit ad nos, & cum illo eſſe cœperimus; qui mortuus eſt pro nobis.*

Coloſſ. 3. 1.

S.Aug.

Pſ. 4. 3.

S.Aug. ſ.2.31. alias de Tempore 141.

V. *Et citò euntes, dicite diſcipulis ejus, quia ſurrexit; & ecce præcedet vos in Galilæam; ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.* Mulieres fiunt Apoſtolorum Apoſtolæ, nuntium vitæ & reſurrectionis ferunt, quæ mortem intulerant & ruinam. Revertere ad virum, mulier jam ſanata; & ſuade

S. Petrus Chryſol. ſ. 77.

ſuade fidem, quæ perfidiam ſuaſiſti: refert homini Dominicæ reſurrectionis
indicium, cui ante tentationis & ruinæ conſilium detuliſti. Si verè cum
Chriſto reſurreximus, reſurrectionem ipſius aliis nuntiare debemus, alios
ad ejus cultum, confeſſionem, & laudem adducere, dicentes cum Pro-
pheta: *Venite adoremus, & procidamus ante Deum: ploremus coram Do-* Pſ. 94.
mino qui fecit nos. Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus ſuper Pſ. 46. 2.
omnes Deos..... Omnes gentes plaudite manibus, jubilate Deo in voce exul-
tationis. Quoniam Dominus excelſus, terribilis, Rex magnus ſuper omnem
terram..... Laudate Dominum, omnes gentes, laudate eum omnes populi.
Sponſus ſponſæ, pater filio, dominus ſervo dicat: *Memor eſto, Domi-* Pſ. 106. 1.
num Jeſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis. Adnitendum nobis eſt, ut re- 2. Tim. 2. 8.
ſurrectionis Chriſti ſimus conſortes, & de morte ad vitam, dum in iſto
ſumus corpore, tranſeamus: Unicuique enim homini, qui ex alio in aliud
aliqua converſione mutatur, finis eſt, non eſſe quod fuit; & ortus, eſſe
quod non fuit: ſed intereſt, cui quis moriatur, aut vivat: quia *Eſt mors,*
quæ cauſa eſt vivendi; & eſt vita, quæ cauſa eſt moriendi. Moriendum S. Leo ſ. 59. de Reſur. Do. 1.
ergo eſt diabolo, & vivendum Deo: deficiendum iniquitati, ut juſtitię reſur-
gatur. Occumbant vetera, ut oriantur nova. Et quoniam, ſicut ait Veri-
tas, Nemo poteſt duobus dominis ſervire: dominus ſit non ille qui ſtantes im-
pulit in ruinam, ſed ille qui dejectos erexit in gloriam.

VI. *Et exierunt cito de monumento cum timore & gaudio magno, curren-*
tes nuntiare diſcipulis ejus. Et ecce JESUS occurrit illis, dicens: Avete.
Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum. Di-
xerat illis Angelus, *Nolite timere vos*. Exierunt nihilominùs de monumen-
to cum timore & gaudio magno. *Timor non ablatus eſt ſed mutatus. Ma-* S. Petrus Chryſ. ſ. 80.
lus timor culpæ, bonus reverentiæ timor. Adam datum perdiderant: ne
perderent ipſum redditum, pertimeſcebant. Cum timore & gaudio magno. Pſ. 2.
Scriptum eſt, Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.... Pſ. 18.
Timor Domini ſanctus permanet in ſæculum ſæculi: *In ſanctitate ergo ma-*
net, qui Dei permanet in timore. Quò majoribus donis & gratiis cumu-
lantur ſancti, eò magis timent, de indignitate ſua perſuaſi, ſuæque infir-
mitatis ſibi conſcii. Illuſiones timent, timent ne Angelus tenebrarum ſe
fortè transfiguraverit in Angelum lucis, timent *à timore nocturno, à ſagitta* Pſal. 90.
volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio
meridiano. Timent, ne gratiæ minùs fideliter & minùs dignè reſpondeant.
Et ecce Jeſus occurrit eis, dicens: Avete. Fideliter currentibus occurrit
Chriſtus, ut quod fide crediderant, agnoſcerent viſu: & firmaret præſen-
tia, quas adhuc trepidas habebat auditus. *Occurrit, ut Dominus; ſalutat,* S. Petrus Chryſol.
ut parens; affectu animat, ſervat timore: ſalutat, ut per amorem ſerviant,
non fugiant per timorem. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus.
Haberi ſe voluit, qui paſſus eſt teneri. Tenuerunt pedes ejus: *Ut ſcirent*
in capite Chriſti virum eſſe, ſe eſſe in pedibus Chriſti: & datum ſibi virum
ſequi, non præire per Chriſtum. Quod in Chriſto videtur infimum, am-
plectuntur; quod ſublimius eſt, adorant. Ad pedes procidunt, humili-
tatem profeſſæ, quam à Chriſto didicerunt. Via ſcilicet ad cœleſtium
Myſteriorum cognitionem à Deo obtinendam compendiaria, humilitas. *Non*
aliam tibi (inquit S. Aug.) *ad capeſſendam & obtinendam veritatem, viam* S. Aug. Epiſt. 118. alias 56. n. 22.
muniias, quàm quæ munita eſt ab illo, qui greſſuum noſtrorum tanquam Deus
vidit infirmitatem. Ea eſt autem prima humilitas, ſecunda humilitas, ter-
tia humilitas, & quoties interrogares hoc dicerem, non quò alia non ſint
præcepta, ſed niſi humilitas omnia, quæcumque bene facimus, & præceſſerit, &

comi-

comitetur, & conſecuta fuerit, jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu ſuperbia.

VII. *Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere: ite, nuntiate fratribus meis,*
S. Petrus Chryſol. » *ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.* Quod dixerat Angelus, dicit &
» Dominus, ut quas firmaverat Angelus, Chriſtus redderet firmiores. *Ite,*
» *nuntiate fratribus meis*, &c. Reſurgens Chriſtus à mortuis, reſumpſit ho-
» minem, non reliquit: vocat ergo fratres, quos corporis ſui fecit eſſe
» germanos: vocat fratres, quos Patris ſui adoptavit in filios: vocat fra-
» tres, quos benignus hæres ſibi præſtitit cohæredes in gloria cœleſti, ubi
1. Joan. 3. 2. *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. *Quid enim mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum .... Mihi adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam.*

VIII. *Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum Senioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes: Dicite, quia diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum vobis*
Pſ.65.3. *dormientibus*, &c. Impletum eſt, quod prædictum eſt à Propheta Pſalmo 65. qui *Pſalmus Reſurrectionis* inſcribitur: *In multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui*. Magnitudo potentiæ Domini ſecundùm quod homo
Philipp. 3. 9. 10. factus eſt, in virtute reſurrectionis apparet. Hanc commendat Apoſtolus, cùm ait: *Non habens meam juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu, quæ ex Deo eſt juſtitia in fide, ad cognoſcendum illum, &*
S. Aug. Enar. in Pſ. 65. *virtutem reſurrectionis ejus*. Et Alibi: *Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate; ſed vivit ex virtute Dei*. Cùm ergo magna iſta potentia Domini in reſurrectione intelligatur, quid ſibi vult, *In multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui*; niſi ut ſic intelligas, Ideò tibi mentientur inimici tui, ut crucifigaris; ideò crucifigeris, ut reſurgas? Mendacium ergo illorum ad commendandum multam potentiam tuam valebit. Quare ſolent inimici mentiri? Ut potentiam cujuſque minuant, de quo mentiuntur. Tibi, inquit, contra accidit. Nam minùs appareret potentia tua, ſi tibi illi non mentirentur. Falſi teſtes mentiti ſunt tibi in Paſſione tua: creditum eſt eis, oppreſſus es, crucifixus, depoſitus in ſepulchro, additi cuſtodes, ne corpus tuum diſcipuli tui furarentur, reſurgis occultus, appares manifeſtus. Nonnè in multitudine virtutis tuæ mentiti ſunt tibi inimici tui? Mentiti ſunt, & ſepulchri cuſtodes à Judæis corrupti, dixerunt: Cùm dormiremus, venerunt diſcipuli ejus, & abſtulerunt eum de monumento. O verè ſtultitia dormiens! Aut vigilabas, & prohibere debuiſti; aut dormiebas, & quid ſit geſtum, neſciſti. Acceſſerunt & ipſi mendacio inimicorum. *Auctus eſt numerus mentientium, ut augeretur merces credentium*: quia *in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui*. Apparuiſti contra mendaces veracibus, & apparuiſti eis veracibus, quos tu veraces feciſti. *Omnis terra adoret te, & pſallat tibi, pſallat nomini tuo Altiſſime*. Paulò ante humillime, modò Altiſſime: humillime inter manus mentientium inimicorum; Altiſſime ſuper verticem laudantium Angelorum. *Venite & videte opera Domini*, O gentes, ò ultimæ nationes, relinquite Judæos mentientes, venite confitentes. *Terribilis in conſiliis ſuper filios hominum*. Machinati ſunt filii hominum conſilium ad crucifigendum Chriſtum, excæcavit crucifigentes. Quid ergo feciſtis, filii hominum, machinando conſilia adversùs Dominum veſtrum, in quo latebat majeſtas, & apparebat infirmitas? *Vos machinati eſtis conſilia perdendi, ille excæcandi & ſalvandi; excæcandi*

ſuper-

ſuperbos, ſalvandi humiles: ad hoc autem ſuperbos ipſos excæcandi, ut cæcati humiliarentur, humiliati confiterentur, confeſſi illuminarentur. Terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. *Ecce cæcitas ex parte Iſrael facta eſt: ecce Judæi, ex quibus natus eſt Chriſtus, foris ſunt: ecce Gentes, quæ contra Judæam erant, in Chriſto intus ſunt*.

Pecuniam copioſam dederunt Militibus, dicentes: Dicite, quia diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum vobis dormientibus. Avaritia, & rerum temporalium falſorumque bonorum amor, Chriſto Jeſu perſecutores ſemper peperit. Avaritia Sacerdotum, Phariſæorum, & Scribarum perſecuta eſt viventem: Avaritia Judæ morientem: Avaritia militum reſurgentem: Avaritia Virorum Eccleſiaſticorum in cœlis regnantem, ad finem uſque mundi perſequitur. Nec avaritia tantùm, ſed & malus uſus bonorum Eccleſiæ. *Cuſtodes miraculum confitentur, ad urbem citò redeunt, nunciant Principibus Sacerdotum quæ viderint, quæ facta compererint. Illi qui debuerant converti ad pœnitentiam, & JESUM quærere reſurgentem, perſeverant in malitia, & pecuniam quæ ad uſum Templi data fuerat, vertunt in redemptionem mendacii, ſicut antea triginta argentos dederant Judæ proditori. Omnes igitur qui ſtipe Templi, & his quæ conferuntur ad uſus Eccleſiæ, abutuntur in aliis rebus, quibus ſuam expleant voluntatem, ſimiles ſunt Scribarum & Phariſæorum, redimentium mendacium, & ſanguinem Salvatoris*. S. Hier. in c. 28. S. Matth.

Pecuniam copioſam dederunt militibus, *&c. Qui dant pecuniam, non perdenda comparant, ſed ſervanda. Judæi vendente Juda emerunt, ut perderent, Chriſtum: nunc pecuniam copioſam, ut ſe, Legem, Templum, Patriam perderent, effuderunt. Viri ſanguinum & doloſi ſtatuunt pretium falſitatis, perfidiæ conficiunt inſtrumentum: commercio crudeli fraudem fidei, veritatis latrocinium nundinantur: corrumpunt milites, ut furtum vocent, quod erat reſurrectionis arcanum*. Dicite, quia diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum. *Non contenti interfeciſſe Magiſtrum, quomodo diſcipulos poſſent perdere, moliuntur: Diſcipulorum crimen eſſe faciunt virtutem Magiſtri. Plane amiſerunt milites, perdiderunt Judæi: ſed diſcipuli Magiſtrum ſuum, non furto, ſed fide; virtute, non fraude; ſanctitate, non crimine; vivum, non mortuum ſuſtulerunt*. Hinc eſt, quòd in Galilæam, ut eum poſſint videre, mittuntur, quia Deus in loco perfidiæ non videtur. S. Petrus Chryſol. ſ. 80.

IX. *Undecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi conſtituerat illis Jeſus*. Chriſto vocanti & invitanti citò & alacriter parendum eſt, vitanda malorum ſocietas, de medio Babylonis fugiendum, contendendum eſt in montem Evangelicæ perfectionis, ubi conſtituit nobis Jeſus. *Surſum corda*: iis enim quorum animus in terra, rebuſque terrenis defixus eſt, Chriſtus Jeſus conſpicuum ſe non præbet, cum illis familiariter non verſatur. Nemo eſt qui Chriſtum reſurgentem ſequi nolit: ſed heu, quàm pauci qui crucifixum & morientem ſequi velint! Nemo eſt Chriſtianus, qui gaudia reſurrectionis ejus non amet, non deſideret. Sed quàm pauci qui ejus opprobria, paſſiones, & crucem ament ac deſiderent, quàm pauci qui non refugiant! Chriſtum reſurgentem adoremus cum ejus diſcipulis. Fides noſtra pariat adorationem, ſpem, & amorem. Fides reſurrectionis Chriſti nos diſcernit à paganis, qui crucifixum fatentur, reſurrexiſſe negant: adoratio & charitas diſcernat nos à dæmonibus, qui Chriſtum reſurrexiſſe credunt, & Filium Dei agnoſcunt, & contremiſcunt; non adorant, nec diligunt. Dæmones Jeſum Filium Dei confeſſi ſunt, & audierunt ab illo: *Obmuteſcite*: Petrus Filium Dei vivi confeſſus eſt, & audivit: *Beatus es*. Quod diſcernebat illos, diſcernat & nos. Unde dæ- S. Aug. ſ. 234. alias 87. de Diverſis.

Digitized by Google

mones clamabant ? *Timendo* . Unde Petrus ? *Diligendo* . ***Eligite*** , *diligite*.
Fides quæ per dilectionem operatur , quæ bona opera adjuncta habet , Chri-
ſtianos à dæmonibus diſcernit . *Quomodo diſtinguimur fide , ſic diſtinguamur
& moribus , ſic diſtinguamur & operibus , accenſi charitate , quam dæmones
non habebant . Ardete igne charitatis , ut à dæmonibus vos diſcernatis . Ar-
dor iſte ſurſum vos rapit , ſurſum tollit , in cœlum levat* .

X. *Et accedens Jeſus locutus eſt eis , dicens : Data eſt mihi omnis poteſtas
in cœlo & in terra* . Reſurrectio Chriſti ſtatus eſt poteſtatis , ad quem præ-
deſtinatus eſt ab æterno ; quem ſponte abdicavit , dum mortalem inter ho-
mines vitam ageret ; cujus poſſeſſionem adiit per glorioſam reſurrectionem
Rom. 1. 4. ſuam . *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute , ſecundùm ſpiritum ſancti-
ficationis ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri* . Reſurrectio-
nis Chriſti Jeſu fructus eſt , novum jus , nova poteſtas , quam in cœlo
Chriſtus habet , mittendi Spiritum ſanctum , ut novam creaturam formet,
ac renovet faciem terræ . Hinc S. Petrus in concione publica ad Judæos,
ipſa die Pentecoſtes , qua ſuper Diſcipulos effuſus eſt Spiritus ſanctus,
Act.2.& 34. habita , ait : *Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus , cujus omnes nos teſtes ſumus .
Dextera igitur Dei exaltatus , & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre,
effudit hunc , quem vos videtis , & auditis* . Reſurrectionis Chriſti fructus
eſt , poteſtas Chriſto data in cœlo , ut illuc membra ſua è terris trahat;
ut ibi ſanctos ſuos perenni beatitudine , gloria , immortalitate donet , co-
ronet . Reſurrectionis Chriſti fructus eſt , jus congregandi populum , quem
Pſalm.2. acquiſivit ſanguine ſuo , ex omnibus terræ finibus . *Dominus dixit ad me :
Filius meus es tu , ego hodie genui te . Poſtula à me , & dabo tibi gentes
hæreditatem tuam , & poſſeſſionem tuam terminos terræ* . Reſurrectionis Chri-
Coloſſ.1. ſti fructus eſt , ſummum imperium quod exercet in Angelos & homines,
ut caput Eccleſiæ . *Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ , qui eſt principium ,
primogenitus ex mortuis : ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens . Quia in
ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare : & per eum reconciliare omnia
in ipſum , pacificans per ſanguinem crucis ejus , ſive quæ in terris , ſive quæ
in cœlis ſunt* . Crucis & Reſurrectionis Chriſti fructus eſt , poteſtas omnis
illi data in corda , ſeu voluntates hominum , ut illas victricis gratiæ ſuæ
efficacia convertat , dirigat , trahat , agat , quocumque voluerit . Illi po-
teſtas data eſt , qui paulò ante crucifixus , qui ſepultus in tumulo , qui
mortuus jacuerat , qui poſtea reſurrexit . In cœlo autem & in terra po-
teſtas data eſt , ut qui ante regnabat in cœlo , per fidem credentium
regnet in terris : *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra* . Quam-
vis ergo magnum ſit & arduum , quod vobis impono miniſterium , huma-
naſque vires ſuperaos , ne deſpondeatis animos ; imò potiùs confidite : Ego
ſiquidem Filius unigenitus Dei , cœli ac terræ Dominus , mortis victor,
triumphator inferni , Rex à Patre conſtitutus ſuper Sion montem ſanctum
ejus , hæres univerſorum , ſub quo curvantur qui portant orbem , vos
elegi , voſque mitto ad hoc opus .

XI. *Euntes ergo docete omnes Gentes , baptizantes eos in nomine Patris ,
& Filii , & Spiritus ſancti* . Miſſio Apoſtolorum in mundum univerſum ,
vocatio omnium gentium , Eccleſiæ fundatio ; electorum , quos nemo ra-
piet de manu ejus , acquiſitio , ſunt effectus novæ poteſtatis Chriſti Jeſu,
& Paſſionis ejus præmia . *Euntes ergo docete omnes gentes* , quia Chriſtus
Vult omnes ſalvos fieri , & ad agnitionem veritatis venire ; & pro omnibus
mortuus eſt . Poteſt omnes ad ſe convertere , ipſiſque volenti ſalvum fa-
cere , nullum humanum reſiſtit arbitrium . Docete adultos omnes regulam
Fidei

Fidei & doctrinæ cœleſtis, quam à me accepiſtis. Docete, quid credere, quid ſperare, quid timere, quid agere debeant. Tum rectè inſtitutos, credentes, pœnitentes, baptizate in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Baptiſmus ſit fidei doctrinæque ab ipſis receptæ ſignaculum, & profeſſio. Abluantur, non Ethnicorum more, qui ſacris quibuſdam per lavacrum initiantur, & impunitatem perjuriorum ſibi ſpondent; ſed *Viduis aquis*, id eſt ſterilibus ac virtute deſtitutis, *ſibi mentiuntur*. (Tert. l. de Baptiſmo.) Non ritu Judæorum, qui proſelytos per lavacrum initiant, & jugo Moſaicæ Legis ſubjiciunt: ſed ritu novo, myſtico, ſingulari, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, ad omnium *peccatorum remiſſionem* (Act. 2. 38.), ſpiritalemque *regenerationem*, ac *renovationem* (Ad Tit. 3. 5.), ad interioris hominis *illuminationem*: ut ſcilicet *Unde genitalis auxilio ſuperioris ævi labe deterſa, in expiatum pectus ac purum deſuper ſe lumen infundat* (S. Cypr.). Baptizantes eos *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti* (S. Hier. in hunc loc. S. Fulgent.), ut quorum una eſt divinitas, una ſit largitio; & ut credentes, eumdem eſſe intelligant ſuæ regenerationis auctorem, qui generationis & creationis eſt auctor, Deum unum in eſſentia, & trinum in perſonis, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum. Ut denique innoteſcat, hominem per baptiſmum fieri filium adoptivum Patris, membrum Filii ejus Jeſu Chriſti, templum Spiritus ſancti, Deoque uni & trino conſecrari, ut eum adoret, eique ſerviat in ſpiritu & veritate ſecundùm Evangelium. *Ablutio itaque delictorum obſignatur* in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, *ſub quibus & teſtatio fidei, & ſponſio ſalutis pignerantur* (Tert. l. de Baptiſmo.).

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Baptizati eſtis infantes, doceri ante baptiſmum non potuiſtis: ſed ex quo rationis uſum habuiſtis, ſtudiosè diſcere debuiſtis omnia ad ſalutem neceſſaria, quæ olim Catechumeni ante baptiſmum docebantur. Lugendum, quòd Chriſtiani plerique in Fide & Lege Chriſti ſint ita rudes, ac ſi neutram profiterentur. Sed eſto Fidei ſymbolum, Legiſque mandata memoria teneant: maxima pars ignorat, aut certè non attendit, quanta ſit baptiſmi gratia, quanta ſit Chriſtiani dignitas, quàm *magna & pretioſa* dona per baptiſmum nobis Chriſtus contulerit, ut ſimus *conſortes divinæ naturæ*, *ut filii Dei nominemur & ſimus*. Nihil majus, nihil magis æſtimandum gratia baptiſmatis, Chriſtiani dignitate. Nulla nobis præterire debet vitæ noſtræ dies, qua pro tanto beneficio, nobis à Deo ſine ullis meritis noſtris collato, gratias non agamus. *Non fecit taliter omni nationi*. Quàm pretioſum fidei donum! Quàm magna & incomparabilis baptiſmi gratia! *Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis* (Galat. 3. 27.). Sed prætereà diſcendum, quænam ſint Chriſtiani hominis officia; quibus legibus, præceptis, votis obſervandis nos in baptiſmo obligaverimus.

XII. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: Docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobis*. Quiſquis baptizatus eſt, omnis Chriſtianus, debitor eſt totius Legis Evangelicæ implendæ. Fides ante baptiſmum, obſervantia Legis Evangelicæ poſt baptiſmum exigitur: *Fides* enim *ſine operibus mortua eſt* (Jacobi 2. 20.). Cùm puer offertur Eccleſiæ baptizandus, Sacerdos interrogat: *Quid petis ab Eccleſia Dei?* Patrinus reſpondet: *Fidem*. Sacerdos: *Fides quid tibi præſtat?* Patrinus: *Vitam æternam*. Tum Sacerdos: *Si igitur vis ad vitam ingredi, ſerva mandata: Diliges Dominum Deum tuum*, &c. Baptiſmo igitur obligamur ad ſervandum mandata Dei & Chriſti, non aliqua ſolùm, ſed omnia: *Docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobi*. Nam (Jacobi 2. 10.)

Qui-

Mat.16.24. *Quicùmque totam legem ſervaverit , offendit autem in uno , factus eſt omnium*
reus . Chriſti præceptum eſt : *Si quis vult poſt me venire , abneget ſemet-*
ipſum , *&* *tollat crucem ſuam* , *&* *ſequatur me* . Et ſi quis cætera præ-
cepta impleverit , ſi tamen ſæculi voluptatibus ſe immerſerit , ſi carnis de-
ſideriis indulgere , ſi nihil eorum quæ cupiditatem fovere ac roborare poſ-
ſunt , negare illi voluerit , votorum baptiſmi infractor , Legiſque Evange-
Galat.5. licæ transgreſſor eſt : *Qui* enim *Chriſti ſunt* , *carnem ſuam crucifixerunt cum*
vitiis *&* *concupiſcentiis* . Ideò in ſacris baptiſmi Ritibus crux imprimitur
fronti & pectori baptizandi , ut doceamur , de cruce Domini Jeſu non eſſe
erubeſcendum , ſed eamdem amandam . *Accipe ſignum crucis tam in fronte,*
quam in corde : ſume fidem cœleſtium præceptorum , *&* *talis eſto moribus* , *ut*
templum Dei jam eſſe poſſis . Chriſti præceptum eſt , in omnibus ſe humi-
Mat.18.& 23. liare : *Niſi converſi fueritis* , *&* *efficiamini ſicut parvuli* , *non itrabitis in Re-*
gnum cœlorum . *Qui ſe exaltat* , *humiliabitur* : *qui ſe humiliat* , *exaltabi-*
tur . Qui cætera præcepra obſervat , ſed tamen ſe non humiliat , defectus
ſuos ac miſerias non agnoſcit , ſe omnium poſtremum coram Deo , ſe pec-
catorum maximum non ſentit ac profitetur ; violator ille eſt votorum ba-
ptiſmi ſui , & totius Legis Evangelicæ tranſgreſſor . Qui inimicos non diligit,
qui injurias non ignoſcit , qui maledicentibus ſibi non benedicit : quam-
vis cætera legis capita ſervaverit , votorum baptiſmi , divinæque Legis vio-
lator eſt . Qui ſæculi pompis non renunciat , ſed luxum in veſtibus , in
ſupellectili , in curribus & equis , in ſatellitio ſectatur ; qui ludos , cho-
ræas , ſpectacula diligit , ſectatur , frequentat , pactorum ac votorum ,
quibus ſe Deo in baptiſmo obſtrinxit , totiuſque legis Evangelicæ tranſgreſ-
ſor eſt . *Docentes eos ſervare omnia* , *quæcumque dixero vobis* .

XIII. *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus* , *uſque ad conſummationem*
Auctor Librorum de Vocatione omnium Gentium, lib.2.c.2. „ *ſæculi* : Id eſt , cùm ſicut oves introjeritis in medium luporum , nolite de
„ veſtra infirmitate trepidare , ſed de mea poteſtate confidite ; qui vos uſque
„ ad conſummationem ſæculi , in omni hoc opere non derelinquam : non hoc
„ ut nihil patiamini , ſed quod multò majus eſt & præſtantius , ut nulla ſæ-
„ vientium crudelitate ſuperemini . In mea enim poteſtate prædicabitis , & per
„ me fiet , ut inter contradicentes , inter furentes , Abrahæ filii de lapidi-
„ bus ſuſcitentur . Ego inſinuabo quod docui , ego faciam quod promiſi . . . .
S.Leo.ſ.70. de Reſur. Dom. 2. *Implet Jeſus proprietatem nominis ſui* : *&* *qui aſcendit in cœlos* , *non deſe-*
rit adoptatos : *qui ſedet ad dexteram Patris* , *ipſe totius habitator eſt corpo-*
ris : *&* *ipſe deorſum confortat ad patientiam* , *qui ſurſum invitat ad gloriam* .
Nobiſcum eſt Chriſtus , & cum Patre eſt ; quia nec Patrem dimiſit , cùm
ad nos deſcendit ; nec nos deſeruit , cùm ad Patrem aſcendit . Nobiſcum
eſt ad conſummationem uſque ſæculi , ſecundùm præſentiam majeſtatis , ſe-
S.Aug.Enar. in Pſ.56. cundùm providentiam , ſecundùm ineffabilem & inviſibilem gratiam . *Totus*
Chriſtus caput *&* *corpus* : *corpus autem ejus eſt Eccleſia* ; *non iſta* , *aut illa*,
ſed toto orbe diffuſa : *nec ea quæ nunc eſt in hominibus* , *qui præſentem vi-*
tam agunt ; *ſed ad eam pertinentibus etiam his* , *qui fuerunt ante nos* , *&*
his qui futuri ſunt poſt nos , *uſque in finem ſæculi* . *Tota enim Eccleſia con-*
ſtans ex omnibus Fidelibus , *quia Fideles omnes membra ſunt Chriſti* , *habet*
illud caput poſitum in cœleſtibus , *quod gubernat corpus ſuum* : *etſi ſeparatum*
eſt viſione , *ſed annectitur charitate* . *Quia ergo totus Chriſtus caput eſt* *&* *cor-*
pus ejus , *propterea in omnibus Pſalmis ſic audiamus voces capitis* , *ut audia-*
mus *&* *voces corporis* . *Noluit enim loqui ſeparatim* , *quia noluit eſſe ſepa-*
ratus , *dicens* : Ecce ego vobiſcum ſum , uſque ad conſummationem ſæculi :
Si nobiſcum eſt , *loquitur in nobis* , *loquitur de nobis* , *loquitur per nos* ;

quia

quia & nos loquimur in illo : & ideo verum loquimur , quia in illo loquimur . Nam quando in nobis , & ex nobis loqui voluerimus , in mendacio remanebimus .

Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus , uſque ad conſummationem ſæculi. Præſens eſt nobis adjutorio gratiæ ſuæ , qui præivit exemplis vitæ ac paſſionis mortiſque ſuæ , in Evangelio ſuo nobis relictis . *Semper ante te habes , quem ſequaris . Dominus exemplum in terra poſuit , cùm Evangelium tibi reliquit . In Evangelio tecum eſt . Ergo ſequere Dominum . Quid eſt , ſequere Dominum ? Imitare Dominum . Quid eſt , imitare Dominum ?* Diſcite à me , quoniam mitis ſum & humilis corde . Quia ſi diſtribuero omnia mea pauperibus , & tradidero corpus meum , ut ardeam , charitatem autem non habeam , nihil mihi prodeſt....

S. Aug. ſ. 142. alias 34. inter Homil. 50.

Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus , uſque ad conſummationem ſæculi . Hæc Salvatoris noſtri promiſſio ſolatium eſt omnium ſanctorum , qui pro fide ac juſtitia aliquid patiuntur . Hinc de S. Cypriano Martyre ſcribit S. Auguſt. *Quòd pro fide Confeſſionis Chriſti in exilium Curubim miſſus eſt , non Sancto Cypriano aliquid nocitum , ſed multùm illi præſtitum eſt civitati . Quò enim ipſe mitteretur , ubi ille non eſſet , propter cujus teſtimonium mittebatur ? Chriſtus ergo qui ait :* Ecce vobiſcum ſum omnibus diebus , uſque ad conſummationem ſæculi , *in omni loco membrum ſuum excipiebat , quocumque furor inimici pellebat . O ſtulta infidelitas perſequentis ! Si quæris exilium , quò Chriſtianus jubeatur ire ; priùs , ſi potes , inveni , unde Chriſtus cogatur exire . De patria ſua in alienam te arbitraris excludere hominem Dei , in Chriſto nuſquam exulem , in carne ubique peregrinum .*

S. Aug. ſ. 309. aliàs 12. inter additos a Pariſienſibus.

TOMI SECUNDI FINIS.

Digitized by Google

INDEX
RERUM ET VERBORUM,
Quæ in hoc Secundo Tomo continentur.

P. *paginam*, N. *numerum deſignat*.

ABnegatio ſui, p. 147. *In quo poſita*, p. 157. n. 15.
Abſolutio. Ligandi & ſolvendi poteſtas S. Petro, ut Eccleſiæ perſonam gerenti, & omnium Epiſcoporum capiti, & formæ, à Chriſto tradita, p. 154. n. 12. *Apoſtolis & eorum Succeſſoribus*, p. 185. n. 14. *Ea poteſtate abutuntur Sacerdotes, qui contra legem a Chriſto poſitam, & contra Eccleſiæ regulas abſolvunt, aut ligant*, ibid.
Adventus Chriſti triplex, p. 333. n. 4.
Ager figuli emptus ex pecunia, quæ Judæ proditori numerata, & ab ipſo in templum projecta eſt, p. 426. n. 4. *Dei providentia dirigente, pretium Sanguinis Chriſti ad emendum agrum in ſepulturam peregrinorum impenſum eſt*, p. 443. n. 3. *Hujus rei myſterium*, ibid.
Agonia Chriſti in horto, p. 386. 387. 388.
Alienum eſt quod male poſſidetur: male autem poſſidet qui male utitur, p. 227.
Ambitio vilis & indecora, p. 249. n. 7. *Radix æmulationis, & murmurationis*, p. 251. n. 11. *Ambitio Eccleſiaſticarum dignitatum a Chriſto damnata*, p. 249. n. 8.
Amicitiarum humanorum abuſus, a Chriſto Jeſu amicorum ſuorum deſertionem patiente expiatus, p. 409.
Amoris Dei, & proximi præcepta, p. 284. 285. 293. 294. 295.
Angelus Reſurrectionem Chriſti nuntiat, p. 463. n. 2. & 3. p. 470. 471. n. 2. 3. & 4. *Angeli Cuſtodes ſemper Deum vident*, p. 183. n. 8. *Angelorum viæ*, p. 196. n. 7.
Animarum immortalitas, p. 283. n. 8.
Apoſtolorum charitas ſollicita de proximorum neceſſitatibus ſublevandis. Hanc imitari debent Paſtores & Sacerdotes, p. 104. n. 10. *Apoſtolorum contentio de Primatu*, p. 181. 189. n. 1.
Apparitiones Chriſti a mortuis redivivi, p. 464. & 466.
Aquilarum inſtar ad Chriſtum Sancti convolabunt, p. 341. n. 17.
Avaritia radix omnium vitiorum, p. 226. n. 11. p. 400. n. 8. *Chriſto Jeſu perſecutores ſemper peperit*, p. 475.

BAbiloniæ & Jeruſalem duarum Civitatum myſticarum Cives, p. 74. n. 19.
Baptiſmi inſtitutio, p. 467. n. 11. *Virtus*, p. 476. n. 11. *Quanta Baptiſmi gratia*, p. 477. *Quiſquis baptizatus eſt, debitor eſt totius Legis Evangelicæ implendæ*, ibid. n. 12.
Baptiſmus Joannis è Cœlo, an ex hominibus, p. 261. n. 13. 273. n. 13.

Digitized by Google

I N D E X.

Barabbas latro , & homicida . Jeſu cum Barabba comparatio contumelioſiſſima , p. 429. & 445. n. 5.
Beatitudo hominis Chriſtiani in cognitione , & amore Dei & Chriſti poſita , p. 158.
Beelzebub Deus Accaronitarum , a muſca nomen habens , p. 10. n. 13. *Beelzebub dæmonum Princeps* , ibid.
Blaſphemia in Filium hominis , & in Spiritum ſanctum quid ſit , & quomodo remittatur , vel non ? p. 13. & 14. n. 19. *Blaſphemiis laceſſitur Jeſus in Cruce pendens* , p. 435. n. 21. p. 464. n. 16.
Bonus nemo , niſi ſolus Deus , p. 211. n. 13. *Bonum quo verè bonus es , nec invitus accipis , nec invitus amittis* , p. 39. n. 21.

COEci a Chriſto illuminati prope Jerico , p. 243. n. 18. & 19. *Cæcitas , & obduratio cordis , præcedentium peccatorum pæna ſunt , ſubſequentium cauſæ* , p. 70. n. 11. *Firmitas in rerum temporalium amore , ſpiritualis cæcitatis cauſa* , ibid.
Cæcitatis interioris per Chriſti gratiam curatio , p. 252. 253. & 254. n. 13. 14. 15. 16. & 17.
Cæci & duces cæcorum , qui ſecundum traditiones , opiniones , & errores hominum , ac prudentiæ terrenæ , & animalis principia , non ſecundum legem Dei conſcientias moderantur , p. 131. n. 8.
Cæſari , quæ ſunt Cæſaris reddenda , p. 281. n. 5.
Caiphæ conſilium adverſus Jeſum , p. 374. n. 2. 396. n. 2. *Adverſus Chriſtum alter , & Judex* , p. 420. n. 31. p. 391. & 392.
Calix mors appellata in ſcripturis , & ſors quæ providente Deo cuique obtigit , p. 240.
Camelum per foramen acus intrare facilius eſt , *locutio proverbialis apud Judæos* , p. 214. n. 19.
Calvariæ mons unde ita vocatus , p. 433. n. 15. *Chriſtus ibi crucifixus* , ibid.
Canibus non mittendus panis filiorum , p. 124. n. 16. et p. 135.
Cathedra Moyſi , p. 297. n. 1.
Cenſus . An liceat cenſum dare Cæſari , p. 281. n. 5. *Cenſus generalis totius Imperii , ſub Auguſto Cæſare* , p. 290.
Centuplum omnia per Chriſtum relinquentibus promiſſum , p. 233.
Chananæa mulier . Filia ejus a Chriſto ſanata , p. 122. n. 13. *Chananææ mulieris fides* , p. 133. n. 11. *Humilitas & perſeverantia in oratione* , p. 135. n. 15. 136. n. 16. *Hanc imitari debent pœnitentes , ut ad ſacram Euchariſtiæ Communionem digne ſe diſponat* , ibid. *Et Chriſtiani omnes , ut eorum orationes Deo ſint acceptæ* , ibid.
Charitatis officium eſt de juribus ſuis aliquid remittere , ne infirmi offendantur , p. 181. n. 17.
Charitatem in nobis extingui , vel refrigeſcere non ſinamus , p. 336. n. 8.
Chlamyde coccinea per ludibrium indutus eſt Chriſtus , ut diſſolutas laſcivaſque nuditates expiaret p. 446. n. 7.
Choreæ , cæteraque ſæculi , & aulæ voluptates , ſunt incentiva vitiorum , p. 99. & 100. n. 4.
Chriſtiani mundo mortui , & Deo viventes , Dei filii evadunt , p. 152. *Chriſtianorum qui Chriſtum non audiunt , eiq; non obediunt , gravius quam Judæorum crimen eſt* , p. 86. n. 29. *Vitam & amaritudines vitæ adjunctas tolerare debent cum patientia , mortem obire cum lætitia , reſurrectionem expectare cum fiducia* , p. 155. n. 13. *Tota vita Chriſtiani boni ſanctum deſiderium eſt* , p. 71. n. 13.

Chri-

Digitized by Google

I N D E X.

Chriſtus. *Chriſti divinitas invictè probatur contra Arianos*, & *Socinianos ex S. Petri confeſſione*, p. 141. n. 8. & 9. *ex eo quod ſit Dominus David ſimul & filius*, p. 285. n. 12. p. 296. n. 17. *Chriſtus verus homo*, & *verus Deus*, p. 111. n. 17. *Chriſti humanitas*, *Altare per divinam perſonam ſanctificatum*, p. 313. n. 13. *Diſcipulos ſuos interrogat*, *quid homines* & *ipſimet de illo ſentiant*, p. 145. n. 7. & 8. *Non miſſus*, *niſi ad oves*, *quæ perierunt domus Iſrael*, *tametſi omnium hominum redemptor*, p. 123. n. 15. p. 534. n. 13. *Venit ad diſcipulos ſuos ambulans ſuper mare*, p. 95. n. 18. *Chriſtus unus Magiſter* p. 298. n. 5. & 7. p. 309. n. 5. & 7. *Chriſtus ut vox legis*, & *lingua Prophetorum audiendus*, p. 174. n. 5. *Diſcipulis ſuis prohibet*, *ne ſe Chriſtum* & *Deum eſſe dicant ante opportunum tempus*, p. 145. n. 12. *Chriſtus Medicus animarum à peccatoribus contemnitur*, p. 103. *Ad eum oratione aſcendendum*, *ut ab infirmitatibus*, & *languoribus animarum noſtrarum curemur*, p. 137. n. 17. *Chriſti triumphalis ingreſſus Jeroſolymam*, p. 255. & ſeqq. *Regni ejus in Eccleſia* & *in animis fidelium figura eſt*, p. 264.

Chriſti paſſio. *Paſſionem*, *ac Reſurrectionem ſuam diſcipulis Chriſtus prædicit*, p. 146. n. 14. p. 167. n. 16. p. 238. n. 11. *A militibus comprehenſus* & *vinctus*, p. 391. n. 37. & p. 441. n. 1. *Ducitur ad Caipham*, p. 391. n. 40. *Ab eo interrogatur*, p. 392. *Colaphis*, & *alapis cæditur*, *ſputis fœdatur*, p. 393. n. 46. p. 420. n. 33. *Coram Pilato ſiſtitur*, *a quo interrogatur*, p. 428. n. 6. & 7. *Flagellatur*, p. 430. n. 11. *Corona ſpinea redimitus illuditur*, p. 432. n. 12. *Crucifigitur inter duos latrones*, p. 433. *Se deſertum a Patre queritur*, p. 437. n. 23. *Non neceſſitate ſed charitate ſe mori oſtendit*, p. 457. n. 20. *Iterum patitur a Chriſtianis plurimis* ibid.

Chriſti Reſurrectio, p. 463. & ſeqq. *Chriſto omnis poteſtas data in cælo*, & *in terra*, p. 466. n. 10.

Chriſtus Judex, *tam verax in comminatione pœnarum quam in promiſſione præmiorum*, p. 154.

Cibum Chriſti nemo accipit, *niſi fuerit ante ſanatus*, p. 138. n. 18. *Nullus cibus*, *præter Deum* & *Chriſtum*; *animam noſtram ſatiare poteſt*. ibid. n. 19.

Claves regni Cælorum, *ſive Summa poteſtas Eccleſiam regendi*, *Petro à Chriſto tradita*, p. 144. n. 12. *Claves non homo unus*, *ſed unitas accepit Eccleſiæ*, ibid. *Ad claves Eccleſiæ per pœnitentiam confugiendum*, pag. 200. n. 11.

Cælibatus, *e continentia*. *Cælibatus ſervatus propter Regnum Cælorum*, p. 210. n. 8. p. 219. n. 3. & 4. *Dei donum eſt*, ibid. *His datum eſt qui petierunt*, *qui voluerunt*, *qui ut acciperent*, *laboraverunt*, p. 219. n. 3.

Communio. *Ad Sacram Communionem Corporis Chriſti diſpoſitiones*, p. 138. n. 20.

Concilium Pontificum, & *Phariſæorum adverſus Jeſum*, p. 396. n. 2.

Conciliorum in Chriſti nomine congregatorum auctoritas; p. 180. n. 16.

Conſilium Evangelicum, *omnia vendere*, & *dare pauperibus*, p. 213. n. 16. 223. n. 8.

Conſolationibus ſpiritualibus inhærere non debent animæ piæ, p. 173. *Tunc maxime timendum eſt*, *cum ſupernis conſolationibus ac deliciis nos Deus perfundit*, p. 174. n. 6. *Pretioſa divina conſolatio eſt*, *nec facilè tribuitur admittentibus alienam*, p. 233.

Concuptus proximi grave peccatum, p. 196. 197. n. 7. & 8.

Converſio. *Ad veram converſionem tria neceſſaria*, p. 424.

Cor. Quæ de corde exeunt, non quæ in os intrant coinquinant hominem, p. 121. *Quidquid ex prava cordis cupiditate procedit, peccatum eſt*, p. 130. n. 6. *In corde noſtro ſemina ſunt peccatorum omnium: In ſolo corde Chriſti virtutum omnium ſemina, & principia; ideſt ex nobis ipſis peccatores; ea Chriſti gratia, & miſericordia boni, ac juſti ſumus*, p. 132. n. 10. *Cordis duri characteres*, p. 405. n. 12.

Corona ſpinea Jeſus coronatur, & illuditur, p. 432. n. 12. *Corona ſpinea Chriſti, myſterium erat contumeliæ, ac dedecoris, ex quo Chriſti gloria: Myſterium infirmitatis, ex quo Eccleſiæ fortitudo: Myſterium doloris, ex quo fidelium lætitia*, p. 448. 449.

Correptionis fraternæ præceptum, p. 184. 185. n. 11. & 12. p. 198. n. 9. *Modus* ibid.

Crucem ſuam tollit Jeſus, p. 433. n. 14. & p. 450. n. 10. *Ratio multiplex, cur Chriſtus Jeſus mortem Crucis elegerit*, p. 451. n. 11. *Crucis altitudo, longitudo, latitudo, profunditas, quid myſticè ſignificent*, ibid. *Crux Jeſu fons omnium benedictionum*, p. 452. *In Cruce tribunal Domini, judicium mundi, potentia crucifixi* ibid. *Crux Chriſti tribunal eſt in quo duos inter latrones medices judicium minatur & exercet*, ibid. *Crux Chriſti virtus eſt & gloria Chriſtianorum in tribulationibus*, p. 457. *Crucis titulus*, p. 434. 453. *Crux ferenda*, p. 147. n. 17. *Falſa & carnalis amicitia eſt, quæ nos ab amore Crucis avertit*, p. 156. *Crucem ferendo ſequendus eſt Chriſtus*, p. 158. & 159.

Cultus exterior abſque interiori Deo non placet, ad ſalutem inutilis eſt, p. 129. n. 4.

Curioſitas temeraria gradus eſt ad hæreſim, imo ad Atheiſmum, p. 148. n. 1.

Curioſæ, otioſæ, vanæque confabulationes, p. 151. n. 8.

D*Æmoniacum cæcum & mutum ſanat Chriſtus ejecto dæmone*, p. 10. n. 12. *Dæmoniacus ille, hominis peccatoris typus*, p. 19. n. 15. *Extra Eccleſiam nemini poteſtas datur eiiciendi dæmones ex hominum corporibus, uti nec ex illorum animabus*, p. 250. *Dæmones oratione, & jejunio ejiciuntur*, p. 167. n. 15. & p. 179. n. 15. *Dæmon non ejicitur ope Dæmonis, ſed Spiritu Dei*, p. 11. & 12. n. 14. 15. & 16.

Damnatorum duplex ſupplicium, p. 289. n. 6. *Damnatorum pœnæ, tenebrarum exteriorum nomine ſignificantur*, p. 289. n. 6. *Æterna illorum ſupplicia*, p. 357. n. 26. p. 372. n. 9.

Derelictum ſe à Deo, quo ſenſu Chriſtus queritur, p. 415. n. 23. *Vox iſta:* Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? *membrorum vox erat non capitis*, p. 455. n. 18.

Detractionibus & conviciis maledicorum hominum laceſſiti, cum Dei gloriam, & Eccleſiæ ſuæ utilitatem promovere ſtudemus, proponere nobis debemus exemplum Chriſti, p. 461.

Devotiones præpoſteras, qui Dei mandatis anteponunt, zelo Phariſaico ducuntur, p. 127. n. 2. & p. 129. n. 5.

Deus unus, p. 284. n. 10. *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob, non eſt Deus mortuorum, ſed viventium*, p. 283. n. 8. p. 292. n. 13. *Dei miſericordia & juſtitia. Quodam modo invitus homines punit*, p. 371.

Dei providentia. Egregium divinæ providentiæ documentum in miraculo multiplicationis quinque panum à Chriſto Domino, p. 105. n. 11.

Deo ſolo fruendum, mundo rebuſque temporalibus utendum eſt, p. 114. n. 21.

Deum qui cognoſcit & diligit, ad illum proximos & amicos adducere modis omnibus nititur, p. 114. n. 21. *Deo nihil præponendum*, p. 231. & 232.

I N D E X:

Deum qui cogneſcit & diligit, ad illum proximos, & amicos adducere modis omnibus nititur, p. 114. n. 21.
Diabolus. *Chriſtus illum alligavit, & vaſa ejus diripuit*, p. 34. n. 18.
Didrachma ſolvit Chriſtus, p. 168. n. 18. & 19. p. 181. n. 17.
Dilectio Dei maximum, & primum mandatum, p. 284. n. 10. *Dilectio proximi ſecundum*, ibid. n. 11.
Diſcipuli. *Diſcipulorum Chriſti diſperſio tempore paſſionis ipſius prædicta*, p. 385. n. 22. *Diſcipulorum Chriſti paupertas, & auſteritas*, p. 20. n. 1.
Divitiæ fallaces, p. 66. n. 6. *Spinæ ſunt*, ibid. *Earum amor ſementem divini verbi ſuffocat*, ibid. *Divites divinæ providentiæ erga pauperes miniſtri quoad temporalia, pauperum providentia juvantur quoad futuræ vitæ bona*, p. 305. & 306. n. 11.
Divitum ſalus, quam difficilis, p. 213. & 214. n. 18. & 19. p. 225. 226. *Divitiæ periculoſæ*, ibid. *Qui divites ſalventur*, p. 227. n. 11. *Opum ſuarum diſpenſatores ſunt a Deo conſtituti, magis, quam abſoluti domini*, p. 373. n. 10.
Dominicæ, Feſtorumque dierum religioſa obſervantia, p. 21. 22. & 23. n. 4.

ECcleſia. *Quicumque ab ea receſſerunt, aut in ea ſecundum Evangelium non vivunt, Chriſti ſunt adverſarii*, p. 34. & 35. n. 19. *In Eccleſia boni cum malis permixti*, p. 74. n. 19. *Mali in ea tolerandi*, p. 83. n. 26. *Navis in medio mari jactata fluctibus, Eccleſiæ typus eſt*, p. 109. n. 15. *Adverſus Eccleſiam inferi portæ non prævalebunt*, p. 143. n. 11. *Eccleſiæ unitas diligenda, & uſq; ad ſanguinis effuſionem tuenda*, p. 477.
Poteſtas remittendi peccata, extra Eccleſiam non eſt, aut exerceri non poteſt, p. 154. n. 12. *Eccleſiæ perpetuitas, indefectibilitas, & infallibilitas a Chriſto promiſſa*, p. 467. n. 12. *Chriſtus cum Eccleſia, & fidelibus ſuis uſq; ad conſummationem ſæculi*, p. 478. & 479. *Catholica Eccleſia tanquam vera mater, nec peccantibus filiis ſuperbè inſultat, nec correctis difficile ignoſcit*, p. 154. n. 12. *Eccleſiam qui non audit, habendus eſt ut Ethnicus, & Publicanus*, p. 183. n. 13. *Habere non poteſt Deum patrem, qui non habet Eccleſiam matrem*, p. 200. n. 10.
Eccleſiaſtici regiminis formam, ac modum Chriſtus præſcribit, p. 252. n. 12. *Fidelium Eccleſiæ Miniſtrorum officia*, p. 346. n. 25. *Malorum Eccleſiæ miniſtrorum characteres*, p. 347.
Electi pauci, p. 237. n. 9. p. 279. n. 2. *Hi ſunt qui a maſſa perditionis præſcientia Dei. & prædeſtinatione diſcreti, & ſecundum propoſitum vocati*, ibid. *Electi ſola perſeverantia innoteſcunt*, p. 247. n. 5.
Eleemoſyna Eccleſiaſtica, p. 104. 105. n. 10. *Qui divitias erogat pauperi, Deo ſervandus in Cælo credit*, p. 223. n. 8. *Solas Eleemoſynas Chriſtus in ultimo judicio quodammodo imputabit*, p. 356. n. 24. & p. 368. 369. n. 6. & 7. *Eleemoſyna ſacrificium, pauper quaſi ſacramentum eſt*, p. 369.
Eliæ lingua clavis Cælorum, p. 154. n. 12. *Moyſes, & Elias cum Jeſu loquentes*, p. 163. n. 2. *Elias ante ſecundum Domini adventum venturus*, p. 165, n. 9.
Primum Domini adventum præceſſit Joannes in ſpiritu & virtute Eliæ, p. 165. n. 10.
Epiſcopi. *Epiſcoporum eſt divini verbi alimoniam populis miniſtrare*, p. 106. n. 11.
Evangelii doctrina, myſterium a ſæculis abſconditum, p. 58. n. 17. *A Judæis transferenda ad gentes*, p. 264.

I N D E X.

Evangelium ante mundi conſummationem ubique prædicabitur, p. 323. n. 13. *An ante Jeroſolymorum excidium in univerſo mundo prædicatum fuerit*, ibid. *Evangelicæ prædicationis efficacia*, p. 337. n. 10. *Evangelii prædicatio univerſo orbe, in teſtimonium multiplex*, ibid.

Euchariſtiæ inſtitutio, p. 482. n. 17. *Hæc verum Chriſti corpus pro nobis traditum, & immolatum, non mera figura corporis*, p. 382. 383. n. 17. *Sub utraque ſpecie a ſolis Sacerdotibus ſacrificium celebrantibus, non ab omnibus fidelibus ſumendum Chriſtus edixit*, p. 383. n. 18. *Propitiatorium ſacrificium*, ibid. *Sacramentum unitatis, quo unum cum Chriſto, & inter nos fieri debemus*, p. 406. n. 13. *Cum quibus diſpoſitionibus ad Euchariſtiæ ſumptionem accedendum*, p. 407.

Eunuchorum triplex genus, p. 219.

Excommunicationis pœna, nulla in Eccleſia major eſt, p. 199. *In correptionem ſaluberrimam, Deo volente, cedere atque proficere poteſt*, ibid.

Exuſationes in peccatis, p. 29. *Ita excuſandi homines, ut peccata nunquam excuſentur*, p. 24. n. 6.

Exorciſtæ Judæorum, p. 11. n. 15. p. 32. n. 17.

F*Elicitas. Magnæ virtutis eſt, cum felicitate luctari: magnæ virtutis eſt, a felicitate non vinci*, p. 113. n. 19.

Fermentum Phariſæorum. Cavendum a Fermento Phariſæorum, & Sadducæorum, p. 140. n. 4. & p. 150. n. 5. *Moralis corrupta fermentum eſt ex corruptione cordis originem ducens, quæ mores plurimorum inficit, ac depravat*, p. 150. n. 7. *Fermenti in farinæ ſatis tribus abſconditi myſtica expoſitio*, p. 80. 81. n. 22. *Corpus Chriſti in Euchariſtia divinum fermentum*, p. 82. n. 22.

Ficus a Chriſto maledicta, p. 260. *Cujus rei typus*, p. 272. 273. n. 11.

Fides & cognitio Myſteriorum gratuitum Dei donum, pro quo agendæ Deo gratię, p. 70. n. 10. *Cum de fidei Myſteriis agitur, humana ratio non audienda*, p. 292. n. 11. *Ea vis fidei, ut montes transferre poſſit*, p. 167. n. 14. p. 261. n. 11. p. 273. n. 12.

Fides grano ſinapis comparata, p. 178. 179. n. 14. *Fons orationis*, p. 273. n. 12.

Firmus. Nemo erit a Deo firmus, niſi qui ſe a ſeipſo ſentit infirmum, p. 112. n. 19.

Flagellatio Chriſti Jeſu, p. 430. n. 11. p. 446. n. 6.

G*Allinæ pullos ſub alas congreganti ſimilis Chriſtus*, p. 317. n. 20. *Gloria. Inanis gloriæ contemptus*, p. 27. n. 12.

Golgotha, p. 433. n. 15.

Gratiæ medicinalis Chriſti virtus omnipotens, p. 477.

H*Abenti dabitur*, p. 50. n. 5. & p. 70. n. 11. *Ad habitus pravos eradicandos opus eſt oratione, qua anima humilietur, & jejunio quo caro mortificetur*, p. 179. n. 15.

Herodes Antipas Galilææ Tetrarcha, p. 88. n. 1. *Ducit Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui*, p. 89. n. 3. *Quamobrem a Joanne Baptiſta arguitur*, ibid. *Joannem vult occidere*, p. 90. n. 4. *Jubet illum decollari*, p. 91. n. 7. & 8.

Herodiadis filia coram Herode ſaltat. Spondet Herodes illi ſe daturum, quicquid petierit. Sponſionem juramento confirmat, p. 89. & 90. *Puella, ſuggerente*

Digitized by Google

vente matre, *petit caput Joannis Baptiſtæ*, ibid.
Hieroſolymam ingreditur Chriſtus, *ut Rex*, *ut victor*, *ut victima pro totius mundi peccatis immolanda*, p. 267. & ſeq. n. 4.
Hoſanna Filio David, p. 257. n. 5.
Hoſpitalitatis merces, p. 191. n. 4.
Humilitas Chriſti damnat ſuperbiam hominis pro juribus ſuis ardentiori ſtudio contendentis, p. 180. n. 17. *Suæ humilitatis exemplo morbum ambitionis in diſcipulis curat*, p. 242. & 243. n. 16. & 17. *Via humilitatis*, & *crucis ineunda*, *ut ad regnum cœlorum perveniamus*, p. 250. n. 9. *Humilitas via compendiaria ad cœleſtium Myſteriorum cognitionem*, p. 473. n. 6. *Gradus eſt ad veram celſitudinem*, p. 190. n. 3. *Ad unum humilitatis primatum Eccleſiaſticis viris aſpirare licet*, p. 299. n. 7.
Hypocriſis peſtis inſtar fugienda, p. 129. n. 4. *Charactères hypocritarum*, p. 311. n. 10. & 11. p. 314. 315. n. 14. 15. & 16.

J*Acobus Zebedei filius aſſumptus a Chriſto in Transfiguratione*, p. 162. n. 1. *In horto*, p. 386. n. 25. *Ejus* & *Joannis fratris ambitioſa petitio*, p. 239. n. 13.
Jeſus verus Meſſias, *Deique Filius*, p. 98. n. 25. *Jeſum eſſe verum Meſſiam a Deo promiſſum*, *probat Iſaiæ vaticinium in ipſo adimpletum*, p. 7. n. 11. & p. 8. 9. & 10. *In Jeſum unum erigendi ac defigendi oculi*, p. 175. n. 7. *Vide verbo* Chriſtus.
Ignis inferni inextinguibilis, & *æternus*, p. 355. 356. & 357.
Impœnitentia eſt ſpiritus blaſphemiæ, *quæ non remittitur*, *neque in hoc ſæculo*, *neque in futuro*, p. 36. & 37. *Unum ſuffugium eſt*, *ne ſit irremiſſibilis blaſphemia*, *ut cor impœnitens caveatur*, *nec aliter prodeſſe pœnitentia credatur*, *niſi ut teneatur Eccleſia*, *ubi remiſſio peccatorum datur*, ibid.
Infantia Chriſtiana, p. 189. 190. *In ea perficiendum*, & *perſeverandum*, ibid. & p. 222. n. 6.
Injuriarum condonatio, p. 187. n. 17. *Non ad hoc valet*, *ut ſit iniquitas impunita*, *aut torpens diſciplina*, ibid. *Nulla eſt injuria quam non debeas condonare*, p. 203. 204. n. 15. *Qui non vult injurias condonare proximo*, *peccatorum veniam a Deo non obtinebit*, p. 205. & 206.
Intelligentiæ donum ferventi oratione a Deo petendum, p. 132. n. 9.
Invidia non modo Phariſaicum, *ſed diabolicum crimen*, p. 26. n. 11. *Non minus invidi quam fornicatores a cœtu fidelium exterminari merentur*, p. 27. n. 11. *Invidia nulla malignitas pejor*, p. 30. 31. 87. n. 29.
Joannes Herodem prophetica libertate corripit, p. 89. & 90. *Ejus juſſu in carcerem detruditur*, & *decolatur*, p. 91. 92. n. 8. *A diſcipulis ſuis ſepelitur*, ibid. n. 9. *Mors ejus Jeſu nuntiatur*, ibid.
Joannis zelum, *fidelitatem*, *conſtantiam in reprehenſione vitiorum*, & *correptione peccatorum*, *Paſtores animarum*, & *Prædicatores imitari debent*, p. 98. *Joannes Martyr caſtitatis*. *Præclara ipſum inter*, & *Joſeph Patriarcham antitheſis*, p. 102. n. 6.
Jonæ Prophetæ ſignum, p. 15. n. 24. 25. & p. 139. n. 3. *Jonas Chriſti Domini typus*, p. 41. n. 25.
S. *Joſeph faber lignarius*, p. 61. n. 25.
Joſeph ab Arimathæa corpus Jeſu poſcit a Pilato, p. 440. n. 30. *Ponit illud in monumento novo in petra exciſo*, ibid. & p. 459. n. 23.
Judæ Iſcariotis pactum cum Sacerdotum Principibus de Chriſto tradendo, p. 378. n. 9.

n. 9. *Proditionem ejus Chriſtus prænuntiat* , p. 380. & 381. *Judæ traditio*, p. 389. 390. 416. & 417. *falſa ejus pœnitentia & deſperatio*, p. 425. n. 2. & p. 442. 443. n. 2.

Judæorum cæcitas a Prophetis prædicta , p. 50. 51. 52. n. 5. *Cæcitate pleni ſunt ob ſuperbiam* , & *contemptum Evangelii* , ibid. *Quibusdam cæcitas profuit ad converſionem* , ibid. *Judæi Galilæi Jeſum ob parentum ejus obſcuram conditionem & paupertatem contemnunt* , p. 61. & 62. n. 25. *Eorum incredulitas impedit*, *ne Chriſtus apud illos edat miracula* , p. 62. n. 27.

Judicium ultimum quomodo timendum? p. 161. *Salutaris ejus recordatio* ibid. *Judicii dies nemini homini* , *vel Angelo notus* , p. 329. n. 28. *Chriſtus ad judicium improviſus* ; & *inexpectatus hominibus adveniet* , p. 330. n. 29. *Quomodo ſe quiſque præparare debet ad judicium* , p. 343. 344. & 365. *Chriſti ad ultimum judicium adventus*, p. 354. 355. *Sententia a Chriſto judice ferenda* , p. 357. *Judicium peccatoribus terribile* , p. 365. *Judiciorum divinorum timor* , *ad mundi peccatique fugam compellare nos debet* , p. 339. n. 12. 13. 14.

Jurisjurandi Herodiani falſa religio , p. 101. n. 5.

Juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Dei , p. 59. n. 19.

L*Apis angularis* , *ab ædificantibus reprobatus* , *Chriſtus* , p. 264. n. 18. & p. 276. n. 16.

Latrones duo cum Jeſu crucifixi , p. 454. n. 15. *Latronum alter illum blaſphemiis laceſſit* , p. 435. n. 21.

Ligandi & ſolvendi poteſtas S. Petro , *ut Eccleſiæ perſonam gerenti & omnium Epiſcoporum capiti* , *a Chriſto tradita* , p. 154. n. 12. *Item omnibus Apoſtolis* , & *eorum ſucceſſoribus* , p. 185. n. 14. *Ligandi & abſolvendi poteſtate abutuntur Sacerdotes* , *qui contra legem a Chriſto latam* ; & *contra Eccleſiæ regulas abſolvunt* , *aut ligant* , ibid.

Lingua domanda , p. 280. n. 8.

Lunaticus a Chriſto curatus , p. 166. n. 11. *Cur Apoſtoli dæmonem ex pueri lunatici corpore ejicere non potuerunt?* p. 167. n. 14. *Lunaticus typus peccatoris* , p. 177. n. 10. *Miraculum iſtud moraliter exponitur* , ibid.

M*Ali tolerandi exemplo Chriſti* , p. 402. n. 10. *Mandata Dei ſervanda* , p. 212. *Sine illorum obſervantia non patet ad vitam æternam aditus* , p. 223. n. 7. *Mandatum maximum & primum*, *amor Dei* , p. 284. n. 10. *Secundum amor proximi* ibid. n. 11.

Manducare manibus illotis , p. 115. & 121.

Manſuetudo Chriſti Jeſu p. 24.

Manus aridæ a Chriſto ſanatio , p. 26. n. 10. *Manum Chriſtiani arefacit cupiditas* , *extendit charitas* , ibid.

Maria Magdalena & altera Maria Chriſti ſepulchrum diligenter obſervant , p. 460. n. 24. *Ad illud veniunt ſacrum ejus corpus unctura* , p. 452. n. 1. *Reſurrectionem ab Angelis diſcunt* , p. 471. *Et Diſcipulis ejus nuntiare jubentur* , p. 472. *Illis in itinere Jeſus apparet*, p. 464. *Pedes ejus complectuntur* , & *illum adorant* , ibid. *Maria Magdalena ſtat juxta crucem Jeſu*, p. 440. n. 39.

Mariæ Lazari ſororis defenſionem adverſus Judam Chriſtus ſuſcipit , p. 378. n. 7. 8. & p. 397. 398. n. 3. & 4.

Mater , & *fratres Chriſti ſunt* , *qui Dei voluntatem faciunt* , p. 19. n. 31. & p. 48.

Matri-

I N D E X.

Matrimonii vinculum perpetuum , p. 206. 207. 208. 216. & 217.
Miraculis fides confirmata , ſed qui nunc prodigia , ut credat , inquirit , magnum eſt ipſe prodigium qui mundo credente non credit , p. 41. n. 24.
Mons. In montem cum Chriſto quis aſcendit? p. 169. n. 1. *Ad montem contemplationis non ſtatim aſcenditur , ſed per gradus* , ibid.
Monumenta Judæorum extra urbes , p. 439. *In Chriſti morte aperta* , ibid.
Mortis Chriſti meditatio , p. 468.
Mulier una untrix capitis , & pedum Chriſti , apud 4. Evangeliſtas , p. 376. n. 4.
Mulieres Sanctæ juxta Crucem Jeſu ſtantes , p. 440. n. 20. p. 456. n. 22.

N*Egotiator homo typus Chriſti , qui admirabile commercium cum hominibus inivit* , p. 83. n. 25.
Ninivitæ Judæos in judicio condemnaturi , p. 16. n. 26. *Chriſtianos magis, quam Judæos , in judicio damnabit exemplum . Ninivitarum agentium pænitentiam ad prædicationem Jonæ* , p. 41. & 42. n. 26. *Pænitentiam humilem , auſteram , ſinceram , ferventem , & promptam egerunt Ninivitæ* , ibid.
Numiſma cenſus , p. 281. n. 5.
Nuptiæ Chriſti Myſticæ , p. 286. n. 1.
Nuptialis veſtis , p. 289. n. 6.

O*Btrectatio & calumnia , duratione , ut peccatum diaboli eſt* , p. 30. & 31.
Oratio . Vis orationis cum jejunio conjunctæ , p. 179. n. 15. *Orationis fervor , & perſeverantia* , p. 134. n. 14. *Orantes ſæpe Deus non exaudit ad voluntatem , ut exaudiat ad utilitatem* , ibid. *Quo plura ſunt impedimenta converſionis , & bonæ voluntatis , eo magis augendus eſt fervor orationis* , p. 253. n. 15. *Nihil ad orationis efficaciam conducibilius Chriſtiana concordia , & unanimitate* , p. 186. n. 15. & 16. p. 200. n. 12.
Oratio Chriſti in horto , p. 387. 388. 411. & 412. *Cur ter oravit* , p. 415.
Ordo rerum agendarum , p. 102. n. 9. *Nemo melius ordinat , quid agat , niſi qui paratior eſt non agere , quod divina poteſtate prohibetur , quam cupidius agere , quod humano conſilio meditatur* , ibid.
Oſculo Jeſus à Juda traditus , p. 416.
Otium Sanctum quærit charitas veritatis : negotium juſtum ſuſcipit veritas charitatis , p. 102. n. 9.
Ovis errans quæſita , p. 183. n. 10.

P*Anis . Quinque panibus quinque millia hominum Chriſtus paſcit* , p. 93. 94. n. 13. 14. & 15. *Figura eſt conſecrationis , & communionis Euchariſticæ* , p. 106. n. 11. *Septem panum multiplicatio in deſerto* p. 125. n. 19. & 20.
Parabolis cur uſus eſt Chriſtus in ſuis ſermonibus , p. 49. 50. n. 1. 4. 5. p. 63. n. 2.
Parabolæ ex arbore fici , p. 329. n. 26. *Fermenti Farinæ ſatis tribus abſconditi* , p. 57. n. 16. *Myſticè explicatur* , p. 80. 81. *Duorum filiorum, reſipiſcentis , & inobedientis* ; p. 262. n. 15. p. 274. n. 14. *Grani ſinapis* , p. 56. n. 15. *Myſtice explicatur* , p. 76. & 77. *Negotiatoris quærentis bonas margaritas* , p. 60. n. 21. *Moraliter explicatur* , p. 83. n. 25. *Ovis errantis a Paſtore quæſitæ* , p. 183. n. 10. *Nuptiarum filii Regis* , p. 276. 277. 278. *Moraliter explicatur* , p. 286. 287. 288. *Operariorum a Patrefamilias*

Digitized by Google

militias in vinea conductorum, p. 234. 235. 236. 244. 245. & 245. *Regis rationem a servis suis exigentis, & decem millia talenta uni ex illis dimittentis*, p. 188. n. 18. & seqq. *Moraliter explicatur*, p. 204. 205. 206. n. 16. 17. & 18. *Seminum*, p. 49. n. 2. p. 54. 55. 63. & seqq. *Sagenæ miſſæ in mare*, p. 60. n. 22. *Moraliter explicatur*, p. 83. n. 26. *Talentorum & minarum*, p. 350. 351. n. 9. *Moraliter explicantur*, p. 361. & seqq. *Decem virginum*, p. 348. & 349. *Moraliter exponitur*, p. 358. 359 & 360. *Vineæ à patre familias locatæ malis agricolis*, p. 263. 264. *Moraliter explicatur*, p. 275. *Theſauri abſconditi* p. 59. n. 20. *Moralis ejuſdem expoſitio*, p. 82. n. 24. *Zizaniorum*, p. 55. 56. 58. 59. 71. & seqq.

Parentum honor in quo poſitus, p. 127. 128. *Nulla parentum, nulla carnalium neceſſitudinum in Eccleſiaſtici miniſterii functionibus habenda ratio eſt*, p. 47. n. 29.

Parvuli non ſcandalizandi, p. 182. n. 5. *Parvuli fieri debemus, ut regnum Cœlorum conſequamur*, p. 182. n. 2. & 3. *Parvuli Jeſu oblati, quibus manus impoſuit*, p. 210. 211. n. 11. *Parvulos ad Chriſtum venire qui prohibent*, p. 225. n. 6.

Paſcha. Cur Chriſtus in feſto Paſchatis occiſus, p. 374. n. 3. *Paſchatis legalis celebratio*, p. 379. n. 10. *Id tum a Chriſto ultimo vitæ ſuæ anno, tum a Judæorum vulgo, legitima die celebratum*, ibid. & n. 11. *Tempus, & locus immolationis agni paſchalis*, ibid. *Paſchali cœnæ tam legali, quam myſticæ, cum Chriſto nemo, præter* 12. *Apoſtolos, interfuit*, p. 380. n. 12. *Chriſtiani Paſchatis digna celebratio*, p. 395. 396. n. 1. p. 401. n. 9.

Paſſio Chriſti, p. 386. 387. & seqq.

Paſtores, Concionatores, & Conſcientiarum moderatores metuere debent, ne labores eorum infructuoſos reddat fidei & bonorum operum defectus, p. 178. n. 13.

Paſtorum, & Miniſtrorum Eccleſiæ vocatio & characteres, p. 28. n. 13. *Paſtorum genus, conditio & fortuna minimè conſideranda; ſed honoranda, amanda, & ſuſcipienda veritas eſt, quam docent & prædicant*, p. 86. n. 28.

Pater unus in Cœlis, p. 298. n. 6.

Patientia & martyrio propugnanda Religionis veritas, p. 417. n. 26.

Pauperes. Præmium pauperum Evangelicorum relinquentium omnia, ut Chriſtum ſequantur, p. 255. n. 21. 22. & p. 228. & seqq. *Pauperes juvandi*, p. 399. 400. n. 5. & 6.

Peccatum nullum abſolute irremiſſibile eſt, præter impœnitentiam finalem, p. 13. & 14. *Peccatorum menſuram, & terminum Dei juſtitia ſtatuit*, p. 316. n. 18. *Peccatoris indurati animo ſemper imago criminis obſervatur*, p. 98. n. 1.

Perſeverantiæ donum mereri non poſſumus, orando impetrare poſſumus, p. 336. n. 9.

Petrus totum mundum dimiſit, & totum mundum accepit, p. 229. *Primatus S. Petro datus, jure divino inſtitutus, & in Romanos Pontifices ejus ſucceſſores transfuſus; Super illum ædificata eſt Eccleſia*, p. 144. n. 12. p. 153. n. 51. *Vinculum eſt Sacerdotalis unitatis*, ibid. *Propter primatum gerebat univerſalis Eccleſiæ perſonam, cum claves regni Cœlorum accepit*, p. 113. n. 20. & 144. n. 12. *Major S. Petri quam Eliæ poteſtas*, p. 154. n. 12. *Ardor fidei in S. Petro eximius*, p. 96. n. 21. *Chriſto jubente, ambulat ſuper aquas*, p. 97. n. 22. *Timore percellitur, & ob infirmitatem fidei a Chriſto reprehenditur*, ibid. n. 23. & 24. & p. 115. 112. n. 18.

Conſi-

Digitized by Google

Confidenter ambulans ſuper aquas , ut veniat ad Jeſum , figura eſt firmorum , qui ſunt in Eccleſia : timens ad flatum venti vehementis , figura eſt infirmorum p. 112. n. 19. *In tributi ſolutione Chriſto conjunctius* , p. 168. n. 19. *A Chriſto corripitur quod paſſionem illi diſſuaderet* , p. 145. n. 16.
S. *Petri præclara confeſſio , ob quam beatus a Chriſto prædicatur* , p. 141. n. 9. *Petrus Eccleſiæ unicæ typus , in Apoſtolorum ordine primus , in Chriſti amore promtiſſimus , unus pro omnibus reſpondet* , p. 152. n. 9. *Ejus in ſede ſua vivit poteſtas , & excellit auctoritas* , p. 153. n. 11. *Petri fides tantum divinitus ſoliditate munita eſt , ut eam neque hæretica unquam perrumpere pravitas , nec pagana potuerit ſuperare perfidia* , ibid.
Trina Petri negatio a Chriſto prædicta , p. 385. 386. n. 11. *Conſummata* , p. 394. 395. *Ipſum labi cur Deus permiſit* , p. 422. 423. *Ejus præſumtio cauſa fuit , cur a divina gratia ſit deſertus* , p. 409. *Petri peccatum nonnulli nimis extenuant* , p. 394. n. 49. *Gladio percutit ſervum Principis Sacerdotum* p. 390. n. 34.
Petri pœnitentia , & lacrymæ , p. 409. & 423. n. 35.
Phariſæi Diſcipulis Chriſti vitio vertunt , quod ſpicas vellerent Sabbato ; quorum innocentiam adverſus illos multiplici vindicat argumento , p. 3. 4. 5. *Phariſæi conſilium ineunt cum Herodianis de Jeſu occidendo* , p. 7. n. 9. *Illorum malignitas , & crudelis invidia in Jeſum* , p. 24. *Mandata Dei poſtponunt doctrinis , & traditionibus hominum , hypocritæ* , p. 118. n. 3. & 4. *Cæci , & Duces Cæcorum* , p. 120. n. 8. *Cum Herodianis conjurati , ut Jeſum capiant in ſermone* , p. 279. 282. n. 3. & 4. *Phariſæorum ex Cathedra Moſis docentium dicta ſervanda & facienda , opera non imitanda* , p. 297. n. 1. *Mores & vitia Phariſæorum* , p. 299. & ſeqq. 309. & ſeqq.
Phylacteria , p. 298. n. 3.
Pietatis veræ , & falſæ diſcrimen , p. 129. n. 4.
Pilatus Judææ Præſes Jeſum interrogat , p. 428. n. 6. *Silentium ejus admiratur* , ibid. n. 7. *Innocentiam agnoſcit , vult dimittere eum Barabbæ comparat* , p. 429. *Jeſum flagellatum damnat ſupplicio Crucis* , pag. 430. n. 11.
Plantatio a Patre non ſata eradicabitur , p. 120. n. 7. *Non ſolum Hæreticos , & Schiſmaticos , ſed etiam malos Chriſtianos ſpectat illa ſententia* , p. 131. n. 7. *Bona voluntas prima plantatio eſt cæleſtis agricolæ ; prava voluntas , & cupiditas , plantatio dæmonis* , p. 130. n. 7.
Politici impii , ita viventes , ac ſi nec animarum immortalitatem , nec reſurrectionem corporum , futuramque vitam crederent , p. 291. n. 10.
Poteſtas Eccleſiaſtica miniſterium eſt non dominatio , p. 310. n. 8. & p. 351. n. 12.
Prædicatores Apoſtolicæ vitæ auſteritatem imitari decet , p. 20. n. 1. *Omnes pœnitentiæ prædicatores ſunt præcurſores Chriſti* , p. 63. n. 1.
Prædicatores ac Prælati majoribus expoſiti ſunt periculis , quam auditores , p. 63. n. 1.
Propheta ſine honore in patria ſua , p. 62. n. 26. p. 86. n. 29. *Prophetæ a Judæis vexati , & occiſi* , p. 302. 303. & 304. n. 16. 18. & 19.
Proſelytorum duplex genus , p. 300. n. 11.
Publicani præcedent Phariſæos in regnum Dei , p. 156. n. 15.
Purgatorii fides , p. 14.

INDEX.

REgina Auſtri, p. 16. n. 27. Eccleſiæ typus, p. 44. n. 27. Regnum Cœlorum ſolis Innocentibus, aut vere pœnitentibus patet p. 274. num. 14. Theſaurus eſt: gratia invenitur, meritis & labore comparatur, p. 82. n. 24. Pretioſa margarita eſt pro cujus adeptione omnia contemnenda, & exponenda ſunt, p. 83. n. 25. Quis in eo major, p. 181. & 182. n. 1. 2. & 3. Relapſi peccatoris pejor, quam antea ſtatus, p. 46. & 47.

Religionis Chriſtianæ veritas p. 419. n. 29. Ex verbo Dei & Eccleſię doctrina de rebus Religionis judicium ferendum eſt, p. 152. n. 8.

Repudii libellus, p. 201.

Reſurrectio Chriſti Jeſu, p. 461. & ſeqq. Reſurrectionis Chriſti fidei volentes ſuffragantur Phariſæi, & Sacerdotes Judæorum, p. 460. n. 25. Qua ratione in Chriſto ſpiritualiter reſurgere debeamus, p. 463. Reſurrectio ſpiritualis vitæ novitate comprobanda, p. 472. 473. n. 5. Magnitudo potentiæ Domini, ſecundum quod homo factus eſt, in virtute reſurrectionis ejus apparet, p. 474. n. 7. Chriſtianæ pietatis in Jeſum reſurgentem officia, p. 475. num. 9. Fructus reſurrectionis Chriſti, poteſtas illi data in cœlo, & in terra, p. 476. n. 10.

Reſurrectio mortuorum, p. 283. n. 8. Reſurrectio & apparitio multorum in reſurrectione Chriſti, p. 439. n. 27. An reſurrexerint ad vitam immortalem, ibid.

SAbbatum non violatur a Sacerdotibus in templo operantibus, p. 4. n. 3. Nec ove ex ſovea extracta, nec opere quocumque ad animam pertinente, p. 6. n. 7. Chriſtus Dominus Sabbati, p. 5. n. 5. Manus arida Sabbato a Chriſto curata, p. 5. & 7. n. 6. & 8. & p. 25. n. 10. Chriſtiana Sabbata ſive Solemnitates, qua ratione ſanctificandæ, p. 25. n. 9.

Sacerdotum, & Paſtorum malorum dicta ſervanda ſunt, cum ſua non dicunt ſed Chriſti: mala vero eorum opera non imitanda, p. 305. n. 1. Lugendi qui ex pravis moribus Sacerdotum vitiis ſuis quærunt auctoritatem, p. 307.

Sadducæorum errores, p. 282. Eorum quęſtionem circa reſurrectionem ſolvit Chriſtus, ibid.

Sagena miſſa in mare, typus eſt Eccleſię, & Prędicationis Evangelicę, p. 83. n. 26.

Sanctorum gloria inęqualis, p. 238. Omnes tamen in vita ęterna ęquales erunt, p. 245.

Samſon typus Reſurrectionis Chriſti, p. 470.

Scandalum, quam grave crimen, p. 192. 193. n. 5. Aliud exterius, aliud interius, idque triplex. Contra utrumque nos munit ſermo divinus, p. 194. 195. n. 6. Quicumque nobis ſcandali, & ruinę ſpiritualis auctores ſunt, quamvis maxime nobis neceſſarii, & amici, deſerendi ſunt & abjiciendi, ibid. Vę ſcandalorum auctoribus, p. 182. n. 6. Scandalorum pœna, ibid. n. 5. Scandalum Phariſaicum contemnendum, p. 130. n. 7.

Scriba doctus in regno cœlorum, p. 61. n. 23. & p. 85. n. 27. Scripturę Sacrę veteris ac novi Teſtamenti, Doctoris, & Prędicatoris Evangelci theſaurus, ibid. Ejus lectio quam utilis Chriſtianis ad ſalutem, p. 292. n. 11. Scriptura non pręcipit niſi charitatem, nec damnat niſi cupiditatem, p. 296. n. 16. Ille tenet, & quod patet, & quod latet in divinis ſermonibus, qui charitatem tenet in moribus, ibid.

Sepulchrum Jeſu publico ſigillo obſignatum, & militari pręſidio munitum, p. 441. n. 31. Cur Jeſus in monumento novo ſepultus? p. 459. n. 23.

Moralia

ralia documenta ex Chriſti ſepultura colligenda , ibid.
Signum de cœlo petunt Sadducæi , & Phariſæi , p. 139. n. 1. *Signa excidii Jeroſolymitani , & finis mundi* , p. 318. & ſeqq. *Signum Chriſti ad judicium venientis in Cœlo conſpicuum* , p. 328. n. 24. *Signa ultimi judicii moraliter explicata* , p. 342. n. 18. & 19.
Silentium admirabile Jeſu Chriſti in paſſione ſua quomodo a nobis honorandum, p. 444. n. 4.
Simon Cyrenæus crucem portat poſt Jeſum , p. 433. n. 14.
Sinapis granum , Chriſtianæ Religionis & Eccleſiæ typus , p. 76. *Et* ſeqq. n. 21. *Grano ſinapis ſimilis eſt gratia in animo hominis abſcondita* , p. 80.
Solis defectio prodigialis Chriſto moriente , p. 436. n. 22.
Solitudo . Jeſus in ſacro ſeceſſu , procul a mundi tumultibus quærendus , p. 102. n. 8.
Sperare in Chriſti nomine quid ſit ? p. 29. n. 14.
Status & conditionis electio in ſpiritu Dei facienda , p. 222. 223. n. 7. & 8.
Sudaria plura ad Jeſu Chriſti ſepulturam adhibita , p. 440. n. 30.
Superbia quadruplex , p. 308. n. 4. *Adverſus ſuperbiam pugnat Deus tamquam contumeliæ ſuæ propulſator* , p. 310. n. 9. *Superborum magnitudo fumo , & ſomno ſimilis* , ibid.

T*Alentorum a Deo acceptorum bonus uſus . Ratio de illis ad unoquoque reddenda* , p. 350. & ſeqq.
Tempeſtatis myſtica ſignificatio , p. 97. n. 25. *Unicuique ſua cupiditas tempeſtas eſt* , p. 112. n. 19.
Templo turpe lucrum inferri vetitum , p. 425. n. 3. *Templi ſtructura* , p. 318. n. 1. *Templi ruinam ex juſtitia , & ex miſericordia Deus decrevit* , p. 332. n. 1. *Templi velum ſciſſum in duas partes Chriſto moriente* , p. 438. n. 26. *Quid miraculum iſtud ſignificet* , ibid. *Templi Dei profanatio & violatio multiplex* , p. 270. 271. *Reverentia templis debita* , ibid. *Templum Dei omnes, & ſinguli ſumus , quotquot in Chriſto baptizati ſumus* , p. 332. n. 3.
Tempus opportunum res ſuas temporales agendi quærunt homines , & tempus non arripiunt , quod opportunum ſemper adeſt , agendi maximum , & unicè neceſſarium ſalutis ſuæ negotium , p. 188. 189. n. 2.
Tenebræ prodigioſæ Chriſto moriente , p. 436. n. 22. *Tenebras mundo Judaicæ cæcitatis oſtentant* , p. 455. n. 17.
Teſtamentum . Novi teſtamenti ſanguis , p. 383. n. 19.
Teſtimoniis falſis Jeſus accuſatus , p. 420.
Timor Carnalis manum ab externo peccati opere prohibere poteſt voluntatem mutare non poteſt , p. 99. n. 3. *Timor pœnarum inferni ſalutaris* , p. 372. n. 8. *Timor pædagogus ad charitatem ducens* , ibid.
Titulus Cruci Jeſu inſcriptus . p. 434. n. 19.
Traditus eſt Chriſtus ad mortem a Patre ; ſeipſum tradidit pro nobis ; & a Juda ſe tradi permiſit , p. 180. n. 16.
Traditiones Phariſæorum , & ſcribarum , p. 114. 115. n. 1. *Propter vanas illas traditiones mandata Dei tranſgrediebantur* , p. 116. 117. n. 2.
Transfiguratio Jeſu Chriſti , p. 162. & ſeqq. 169. & ſeqq. *In transfiguratione Chriſti ſpes ſanctæ Eccleſiæ fundata* , p. 170. *Oſtendit Deus in Filii ſui transfiguratione finem quo tendimus . & viam qua tendimus* , ibid.
Tribulationes , quæ animi diſpoſitione Chriſtianis tolerandæ , p. 118. 119. *Illas in gratiam electorum ſuorum Deus attemperat* , p. 123. n. 15. *Quantum quis patiatur , non tam ſpectandum eſt , quam quæ de cauſa patiatur,* p. 454. n. 15.

Digitized by Google

Trinitatis Sanctiſſimæ Myſterium ex baptiſmi inſtitutione probatum, p. 467.
Triſtitia extrema Chriſti in horto, p. 386. 387. n. 25. 26. p. 410. n. 18.
Triumphalis ingreſſus Jeſu Chriſti Jeroſolymam, p. 255. & ſeqq. 266. & 267.

V*Elum Templi ſciſſum eſt in duas partes moriente Chriſto. Quid hoc miraculo ſignificatum*, p. 438. n. 26. *Velum peccati quod inter nos & miſericordiam Dei interjectum erat, ne ſanctuarium Cæleſte videre, & ingredi poſſemus, Chriſti morte diruptum eſt*, p. 458. n. 21.
Verbum Dei quo ſtudio, qua pietate audiendum, p. 64. 65. 66. 67. n. 3. 4. 5. 6. & 7. *Varii obices ne verbum Dei fructum efferat in iis, à quibus auditur*, ibid. *In iis qui bono, & optimo corde illud ſuſcipiunt, multum & varium fructum affert*, p. 64. n. 7.
Verba noviſſima Jeſu Chriſti in cruce morientis, p. 437. n. 23. p. 455. n. 18.
Verba mala ex corde pravo & corrupto ducunt originem, p. 14. n. 20. 21. p. 39. n. 22. *Verba ſcurrilia in viris præſertim Eccleſiaſticis damnanda*, p. 40. *Ex verbis juſtificatio, & condemnatio*, p. 14. & 39. *Verbum otioſum*, p. 14. n. 22.
Veſtimenta Jeſu ſorte inter milites diviſa, p. 434. n. 17. *Myſtica explicatio*, p. 453. n. 13.
Viæ ad Cælum duæ dumtaxat, innocentia, & pœnitentia, p. 274. n. 14.
Vigiliæ noctis tres apud veteres Hebræos, deinde quatuor à Pompei temporibus, p. 95. n. 18.
Vigilantia Chriſtiana, p. 330. 331. 345. 346. & 412.
Vigilantia Chriſtiana & humilis oratio, origo eſt fortitudinis noſtræ, p. 414. 415.
Vineæ agricolis locatæ, qui filium Domini ſui occiderunt, parabola de Judæis explicata, p. 263. 264. *Moralis expoſitio*, p. 275.
Vinum novum in regno Dei bibendum quid ſit? p. 384. n. 20.
Vinum cum felle mixtum Jeſu morienti propinatum, p. 433. 434. n. 16. *Myſticè explicatur*, p. 452. n. 12. *Mundi voluptates vinum cum felle mixtum*, ibid.
Virginum dignitas & excellentia, p. 292.
Virorum erga uxores compaticus charitas, p. 218.
Viſionum & revelationum privatarum examen, p. 176. n. 8.
Vita æterna, p. 373. n. 10. *Bonis operibus comparatur*, ibid.
Vitæ temporalis nimius & inordinatus amor, impedimentum eſt pietatis Chriſtianæ, p. 160. n. 16.
Unguentum ſuper Chriſti caput, & pedes effuſum, p. 397. n. 3. *Tres ſpecies unguentorum myſticorum, cum quibus ad Jeſum accedere debemus*, p. 361.
Vocatio. Non ſolum muniti, ſed omnes ſufficienter vocati, p. 289. n. 7.
Voluntas noſtra Dei voluntati omnino ſubjicienda, & conformanda eſt, p. 413. n. 21. *Nihil offertur Deo ditius bona voluntate*, p. 228. & ſeq. *Bonæ voluntatis ſacrificium nunquam plenè perſolvitur, niſi mundi hujus cupiditas perfectè deſeratur*, ibid.
Votum virginitatis & continentiæ, p. 221.
Utilitas noſtra reſpuenda, ubi divinitatis injuria eſt, p. 221. n. 6.

Z*Acharias Propheta. Vaticinium ejus de Rege ad Sion venturo, inſidente pullo Aſinæ, ad Zorobabelem pertinere, perperam aſſerit Grotius*, p. 256.

Digitized by Google

I N D E X.

p. 256. *Chriſto vindicatur* , ibid. *Zachariæ vaticinium de triginta argenteis quibus Jeſus appretiatus eſt* , *&* *traditus* , *expenditur* , p. 426. n. 5. *Cur à S. Matthæo citatum Jeremiæ nomine* , ibid.
Zacharias filius Barachiæ , *inter Templum & Altare occiſus quis fuerit?* p. 303. n. 18.
Zebedæi filiorum ambitio , p. 239. n. 13.
Zizaniorum parabola moraliter explicata , p. 72. n. 14. *Multi primo zizania ſunt* , *&* *poſtea triticum fiunt* , p. 74. n. 19.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google